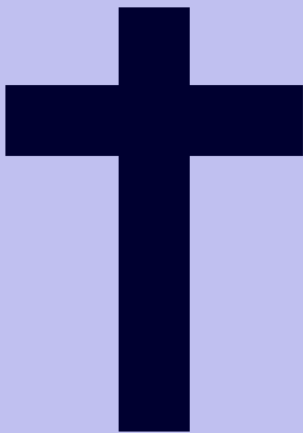

Genesis, Psalms, and The New Testament in the Yongkom
Language (also called the Yonggom language) of Papua New
Guinea

Genesis, Psalms, and The New Testament in the Yongkom Language (also called the Yonggom language) of Papua New Guinea

Copyright ©

Language: Yongkom

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- You do not sell this work for a profit.

- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
b3f9b0a2-8cdb-5470-8e3c-8250231eee99

Contents

Andowe Korokbi Weng	1
Andowoon	3
Buk Yook	82
Matyu	232
Maak	300
Luk	340
Yoon	407
Kwamiwen	455
Romdan	514
1 Korindan	543
2 Korindan	570
Galasiadan	589
Efesusdan	599
Filipaidan	608
Kolosedan	615
1 Tesalonaikadan	622
2 Tesalonaikadan	628
1 Timoti	632
2 Timoti	640
Taitus	646
Failimon	650
Hibrudan	652
Yems	673
1 Pita	681
2 Pita	689
1 Yoon	694
2 Yoon	701
3 Yoon	703
Jud	705
Korokboon	708

GOD YE WENG KARADMO

The New Testament in the Yongkom Language
Western Province, PAPUA NEW GUINEA

Andowe Korokbi Weng

Buk kemaom kee Yariman Yesu Keresu ye dowad wongkiwen. Ye weng amun ye dowad buk kemaom kee dakmoon. Kwane, unyeman anukbed Kingkin Karadmombed karub yaa inamen kaadkeri kondoon weng amun kee wongkiwen. Yesu Keresu wooneen yaronbed mene ari kibik weng amun kee Yongkom wengbed ongmiwen kuu weeb 2003yiib, nub kalendaa ye weeb kimingki yeman kii. Buk kee nimakarub komarewa God yaa ikakman kunum keru ye kiwaan dakmenaboan. Kemaom kuu buk 27iib, kumban yi korem kuu kiwaan mimo God ye Mingki Yesu Keresu ye kerekmen korokbiwen.

Matyu yoom Maak yoom Luk yoom Yoon yoom Pool yoom karub yena yoom yimbed buk kee Gurikdan yi wengbed wongkiwen. Amaanbed karub yenambed Gurik weng kee wedmekorib, ben nengkire weng maa maa yi weng yaa nongkobiwen. Buk kee kwane nengkire wongkiwen. Weng kee aningko mimo mimo ben nengkire wongkindo, Gurik ye weng id kuu ben nengkire, weng id mim kuu kwamunemo Yongkom wengbed ben nongkobe wongkiwen. Gurik weng kande weng mimim aningko wongkiwen ye kiwaan kerene wene nengkidmiwen karen weng id kuu kirod kandimokban karen. Kwanekeb, ves yena kuu ben dabokne Yongkom weng dakmi ye kiwaan yaambbed nengkidmiwen kowe, ves namba kangkon ben dabokne wongkiwen, ves 2-3 o 10-12 kwamune areb kui.

Yesu bobnooned ari wene weeb 300iib areb keruune kuristen korok korok yi mene nedbenib buk maa maa andangkanib weng mimo kerenib buk 27iib kuu Yesu ye weng amun anam kii ande ben nong-kobiwen. Kwane weeb yemoon kere amaan arimbed karub yena kuu saptayiib vesiib ben dabokne winiwen, kirodmo kuyaa kii ande baamoni kaadkeri dowad. Buk ibduruk wongkiwen ye kuru kuu kwamune yenayiib dingkimbed wongkanabiwen. Kwane wongkanabe kopis yemoon keruwen. Kumban amaanbed wedmiwen kuu kopis yena kuu ves yena ariyiib kuned kopis yena kuu dowan. Kwani kowe, kwamune keroon ye dowad ambobi weng yena kuu dabderem dungkun yiri wongkoon, buk keyaambbed.

Buk Matyumbbed wene Buk Korokboon, buk korem kuu andowe ambobi weng wengiib. Kuye weng kuu buk kuu kanembbed wongkoon ye wengiib komo dowad wongkoon ye wengiib komo aron areb wongkoon ye wengiib weng yenayiib. Kukuu yiib awandi dowad wongkanabiwen. Kwane, dungkud ambobi weng wongkanabiwen, wongkoonman ye meeni inamen darewoob korokbi ye dowad.

Kwane, buk korem aombbed ves yena ben wenore korok wengiib wongkiwen. Korok weng kuu God Ye Wengban, kukuu God ye weng id korokbi dowad weng dukmen wongki yeman. Korok weng yena yiri kuu weng id ibmo ye weng God ye weng aombbed karub maambbed wongkoon kuye buk aningkoyiib ves nambayiib wongkiwen.

Kwane, buk aom beegod yena dungkun yiri nongkobiwen kuu weng id ambobi wengiib wongkiwen. Ambobiwen ye ves kuyaa kekamune bereng * kowiwen. Kuye bereng kuu dungkun yiri ambobi weng angkeen andi yeman.

Ves yena andowe wongkiwen kuu ben aom kobkokmo keruwen, kukuu komkum kui. Komkum yena kuu God Ye Weng wongkoon- manbed God Ye Kerekmen Korokbi Ye Weng Ibduruk yaambbed boon kowe, kunayambbed

boon ye bukiib vesiib kuu beegod dungkun yiri nongkobiwen. Kuyaa kuu buk aningko kuu dukmen wongkiwen, dukmen wongki ye kiwaan kuu Buk Aningko Korokbi Weng aombed.

God Ye Weng ye buk yeenbon ye yoman kuu kumkam ayoob, mim kuu Weng Yena Ye Ambobandi Weng, maa kuu Ambobi Korok Weng, Kiwaan Maa Maa Kedmengki Weng Nekwiwen. Weng maa ye id o karub ye kuu kane ande kaadkerandameb kuu Weng Yena Ye Ambobandi Weng yaa wene kuye weng wedme kimingke. Ambobi Korok Weng kuu korok wengiib, korok weng maa yaa inamen ariyiib kaadkerandameb kuu korok weng yiri ye vesiib kimingke. Kuye ves kuu korok weng yaa korobe kedmengkandi yeman.

God Ye Weng kee komo dowad wongkiwen kuu God yekareb dakme korokboon, kuu Yesu yaa anam andi dowad, Yoon 3:15-17a,36 kimingke. God ye kangkon korokboon kuu Buk kembed nub awandodned kaadkere ye dowaken yaambad dobiri ye kiwaan arimbed dobirime anded, 2 Timoti 3:16 kimingke. Kwani kowe, inamen ayoob keyaa Godbed awabdoko anammo awine kande.

Preface

This book is a translation of the New Testament into the Yongkom language. This is the language of approximately 4,000 people who live along the west side of the Ok Tedi River from the Birim River in the north to south across the Fly River and to the northern tip of Lake Murray in Western Province of Papua New Guinea.

Andowoon Ye Weng (Genesis)

Andowoon 1

Andowe Ongmenaboon Ye Weng

¹ Yimin andowoon yiri kuu Godbed ambidiib okadiib ongmenaboon, ² kumban okad kuu wuub nimingkindo, angkon kumkam maayiibban. Kwane kumun kumbed kebenoon. God ye Kingkin kuu ok animari wedyambed yarebeen. ³ Godbed yedmoon “Namborok.” andoona namboroon. ⁴ Namboroone, wedmekore “Amun kii.” andoon. Andekore, yemb bed nambiri yib kumuniib kuu andokbe yeka yeka keroon. ⁵ Kwanekore, nambiri yaningko kuu “Awingyab” andekore, kumun yaningko kuu “Amnoon” ande keroon. Mirikne ware amkimo keroone, aron mimo keroon.

⁶ Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri kuu yuka keruko, ok ari kuu yeka keroko, wedya kuu nuub yeman kerok.” andoona kwanoon. ⁷ Godbed mindong yi dangimbon ongme kore ok ari dore ok yiri dore wedya kowoon. ⁸ Kowe Godbed mindong yi dangimbon yaningko kuu “Ambid” andoon. Mirikne ware amkimo keroone, aron ayoob keroon.

⁹ Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri kuu kanmimyirimo keruko, bid kuu yaro angkimburuko.” andoona, kwanoon. ¹⁰ Bid kuu “Okad” ande, ok kuu “Karamok” ande keroon. Kwane wedmekore “Amun kii.” andoon. ¹¹ Kwanandekore yedmoon, “Aya kereeka nonga yuma oma mongkob animan maa maa animabka animabbanka korem dembok.” andoona, kwanoon. ¹² Yi korem kuu yi kawiiib yowiiib. Wedmekore, “Amun kii.” andoon. ¹³ Mirikne ware amkimo keroone, aron ayoobmim keroon.

¹⁴ Kwanoone, Godbed yedmoon, “Nambiri kuu ambid arimbed menebok. Yi dowad kuu awingyab yemaniib amnoon yemaniib weeb kimingki yemaniib ¹⁵ ambid arimbed okad yiri yuri yemaniib.” andekore, ¹⁶ aroniib woodiib mindongiib ongmenaboon. Aron kuu awingyab ye nambiri darewoob yeman. Wood kuu aron arebban amnoon ye nambiri embeng yeman.

¹⁷ Ongme dowan kerekore, ambid ari nongkobo. Ambid ari nongkobo kuu okad yiri yuri ye dowadiib, ¹⁸ awingyawiiib kumuniib andokbi ye dowadiib nongkobo. Yuriwe, wedmekore, “Amun kii.” andoon.

¹⁹ Mirikne ware amkimo keroone, aron kaning keroon.

²⁰ Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri dingkan maa maayiib muubnoko ayari on maa maayiib dembe ambid ari wanyarebime.” andekore,

²¹ karamok yiri ye dingkan miin kambari maa maayiib ok yiri dingkan yena koremiib kuu ongmenaboone ok yiri muubniwen. Ok yiri ye dingkan korem komarewa ongmenaboon kuu kwamunemo. Ayari on maa maa kangkon ongmenabo. Ayari on korem komarewa ongmenabo kuu kwamunemo. Wedmekore, “Amun kii.” andoon. ²² Godbed yi yaa amun kerunde yedmendoon, “Yiib ok yiri ye dingkan kuu mana yemoon kere ok yiri muubne wonok. Ayari on yiib kangkon mana yemoon kere wonok.” andoon. ²³ Mirikne ware amkimo keroone, aron angko keroon.

²⁴ Kwanoone, Godbed yedmoon, “Bid ari dingkan maa maayiib amongkowiib kiiwiib kuu okad yaambad dembenib yiib komarewa ongmenabaan kuu kwamunemo yemoon kerime.” andekore, ²⁵ bid

ari dingkan maa maa korem ongmenaboos. Dingkan korem komarewa ongmenaboos kuu kwamunemo. Wedmekore, “Amun kii.” andoon.

²⁶ Kwanandekore yedmoon, “Nubbed nimakarub nuwareb ongmem. Yi kuu ok yiri ooniib ayari oniib dingkan kiiwiib amongkowiib darewoowiib embengiib dingkan korem yariman kerok.” andoon. ²⁷ Andekore, God ye kuruwak areb nimakarub ongmenaboos, ambiyiib yingkiyiib. ²⁸ Yi yaa kuu amun kerunde yedmoon, “Dana yemoon woongkanabime. Okad yimin yimin yaa muubnime. Okad kumundin yaa oonime. Dingkan korem kuu yariman kerime, ok yiri ooniib ayari oniib dingkan korem bid ari yarebimai-wiib kui.” andoon. ²⁹ Kwanandekore yedmoon, “Kedi, yob irimaan yeman koremiib ayowiib yiib yaa kondaan, yiib animan kui. ³⁰ Bid ari dingkaniib ayari oniib dingkan korem bid ari yarebimaiwiib yaa kuu kereekiib bukiib kondaan, yi animan kui.” andoona, kwanoon. ³¹ Godbed ongmenaboos korem yaa wedmendekore, “Korem amun yeman kii.” andoon. Mirikne ware amkimo keroone, aron benme keroon.

2

Andowoon 2:1-4a, 7-9, 15-25

¹ Kwane ambidiib okadiib kuna kuna dangoon ye kumkam korem ongmenabe down keroon. ² Kowe, God kuu aron ed kuu deme korem down keroon kowe dibere yiidkoon. ³ Kwane, yembed aron kee amun kerunekore karadmo yeman ared kowoon, amborom kuu ongmenabi deme korem down keroon ye dowad dibere yiidkoon kowe. ⁴ Kuye weng kuu Godbed ambidiib okadiib kumkam korem ongmenaboos ye weng kui. |H

Karuwiib Wonongiib Ongmenaboos

Yariman Godbed ongme down kerindo kuyaron kuu ⁵ yongbon kawa aya nonga kuu deedirindo amborom kuu am yedmindo kowe monokban keroon. Kwane kuyaa kuu karub maa yongbon kaab deme ambangkaneen ye karuwiibban. ⁶ Am minindo kuned ok kuu okad yirimbed deedereen. Deedereenu, bid ari kuu okiib dange wuneen. |U

⁷ Kuyaron kuu okad aandune karub ongme miidde aombed inum konoone demboon. ⁸ Demboone, YARIMAN Godbed aron dembimaun angka yongbon kaab arumoone demboon, Iden aom kuu. Arume down kerekore, kuyaom kuu karub ongmoon kuu kowoona doboroon. ⁹ Kwane, YARIMAN Godbed at amun maa maayiib dembok andoone daare wonoon kuu, at ani yemaniib wedme kubi yemaniib kui. Yongbon kidangka kuyaom kuu at ayoob demboon. At mimo kuu wadkeri ye at. At mamaa kuu arewa o amun inamen kaadkeri ye at. |H

¹⁰ Yongbon Iden aom kuyaombed ok kuu wene ari bokon kaningiib danganabeen. ¹¹ Ok ibduruk down kuu yaningko Paison, Havila ambibkin aom awanewandeen. ¹² (Havila ambibkin aom kuu gold amuniib at nunung baeb amuniib od darewoob ye botiib dangoon.) ¹³ Ok mamaa yaningko kuu Gihon, Kus ambibkin aom awanewandeen. ¹⁴ Ok mamaa yaningko kuu Taigris, Asiria ambibkin kangkambed awanewandeen. Ok mamaa yaningko kuu Yufretes. |U

¹⁵ Yongbon Iden aom karub kuu YARIMAN Godbed kowoon ye dowad kuu oone dobere ambangki yeman. ¹⁶ Kwamune YARIMAN Godbed yedmoon, “Eb kuu ayob korem kee ananeeb kuu yimin, ¹⁷ kumban arewa o amun inamen kaadkeri ye ayob kuu anaab, kuu amob kowe. Ananeeb kuu anam bobnaneeb kowe.” andoon.

¹⁸ Kwamune YARIMAN Godbed yedmoon, “Yembedmo dobiri kuu amunban kowe, nembed ye yaa awaneni ye angkodmiyiib ongmانيين.” andoon. ¹⁹ Kwanekore, okad andune dingkan koremiib ayari on koremiib ongmenebe karub yaa benmonoona, yi aningko korem yeengkanandoon. ²⁰ Yeengkanande dowan keroon, kumban yangkodmi ma wedmindoo. ²¹ Kwanooone, YARIMAN Godbed karub yaa meenoone unuk darewoob angkoone, karub ye anaatok mimo daandekore, ye kad ika ongmekeore, ²² angkon anaatokbed wonong ongmekeore, ye yaa nenmene ²³ domonenoona, karub kuu yaro wedmendekore yedmoon, “Kwamune kowe, yu kono kuu ne konombed kandene, yu yom kuu ne yombed kandene keroon kowe, yu aningko kuu Wonong kowaan, amborom kuu karub yaambbed kandoon kowe.” andoon. ²⁴ Kwamunekob, karub kuu yarian yaa domonde ye amban yoom dabokne yi ayoob kuu id mimo kerimaib. ²⁵ Yi ayoob ebkadiibban idmo doriib kuned karakiibban.

3

Andowoon 3

God Ye Amob Wengamberedandiwen

¹ YARIMAN Godbed ongmeneaboon ye dingkan korem yaa kuu niinbed nemengkandi kuu burudandoon. Kwane, niinbed wonong yaa kaamondoon, “Anam kuu Godbed ayob korem yaa kuu anaib ande amob kowoon dee?” andoon. ² Andoone, wonongbed niin yaa man yedmeen, “Nub kuu ayob korem kuu animaub kuu yimin, ³ kumban ayob mimo kee nub animokban Godbed amob kowoon nub yaa. Yembed yedmoon, ‘Anaib, awinaib. Kwane ananiib o awinaniib kuu bobnaniib.’ andoon.” andeen.

⁴ Anduune, niinbed yedmendoon, “Dowan, anam kuu yiiib kuu bobnaniibban. ⁵ God yekaad yiiib kuu ayob kee ananiib kuu yiiib inamen nandaneene God areb keraniib. Kwane komo komo kuu inamen arewa o amun kuu kaadkeraniib.” andoon.

⁶ Andoona, wonong ayob wedmeen kuu ani yeman amun dangoone wedme ani dowakeniib meeneen, “Ne dowaken kuu aneni meeni kangdom kandandid.” andekoru kande aneen. Anekoru, yu karuwiib kanwene konuune yeyiib anoon. ⁷ Ane dowan kerekoriwa, yi inamen nandoone wedme binangkiwen ebkadiibban idmo kowe. Kwani kowe, yi ayoob yedob biid wane kaarangke borokiwen.

⁸ Kwane, oobnon yaambbed wengambiriiwe YARIMAN God kuu mongkob kidangkambbed meneen. Wengamberekoriwa, awunumbon yaa bikniwen.

⁹ Bikne doriuwe, YARIMAN Godbed karub yaa baande kaamonoon, “Kuna yaa doreeb?” andoon. ¹⁰ Andoone, karubbed neman yedmoon, “Mongkob kidangkambbed meneewe wengambaran kowe, ebkadiibban idmo kowe uneni wene biknaan.” andoon. ¹¹ Andoone, Godbed kaamonoon, “Kanembed yedmebdoonkob ebkadiibban idmo doreeb? Ayob amob kowaan kuu anewenoo?” andoon. ¹² Andoone, karubbed neman yedmoon, “Wonong ebbed ne yaa kawewen kumbed ayob kee kawuune anaan kii.” andoon. ¹³ Andoone, Yariman Godbed yu yaa kaamondoon, “Komarewa kwamewen kee?” andoon. Andoone, wonongbed man yedmeen, “Niinbed ne yaa nemengkawoone anaan kii.” andeen.

Dabab Darewoob Kandiwen

¹⁴ Kwani kowe, YARIMAN Godbed niin yaa yedmenoon,

“Kwanewen kowe, eb kuu butun darewoob kandeeb,
dingkan amongkowiib dingkan kiiwiib korem arebban.
Kibirebyambed wene aron korem,

eb kuu kabeyob din ingkud ari irin wananeeb.

¹⁵ Dabab darewoob ke kowaan kee,
eb yoom wonong yoom neman bon bon kamimamaniib kii.

Kwani kowe, eb yob kuu wonong yu yowiib
aron korem bon kerimamaniib.

Yu yobbed eb korok kuu wowe monmaraneene
ebbed yu yob ye yon daandum yaa domondaneeb.” andoon.

¹⁶ Kwanandekore, yembed wonong yaa yedmendoon,
“Ongmaniina kub dana wooni yaron kuu yewed darewoob ariyiib.

Dana woonaneeb kuu yewed darewoob kandaneeb kui.
Kumban kub karub yaa dowaken keraneewe
ye kuu kub korok keraneen.” andoon.

¹⁷ Kwanandekore, yembed Adam yaa yedmenoon,
“Eb wonong yu weng wengamberekoreb anaib ande amob kowaan ye ayob
kuu anewen kowe,
okad kuu butun kande arewa keruun kii.

Kwani kowe, ebkareb yongbon deme kuu yobdoodmo ambangkaneb ana-
neeb,
kibikbed wene eb bobni yaron keranuun.

¹⁸ Kumban nongykiib orikiib eb yongbon aom dembimamaneen kowe,
animan kuu yiminban kerimamaneene dura animan bad wenebima-
maneeb kii.

¹⁹ Ebkareb deme ambangke nimin kandenewe animan ananeeb.

Eb kuu okadbed ongmaan kowe,
bobnaneeb kuu okad keraneeb.

Amborom kuu eb kuu ingkudmo kowe,
bobnaneeb kuu ingkud ika keraneeb.” andoon.

²⁰ Adambed yamban yu aningko Iv kowoon, amborom kuu yu kuu
nimkarub korem yi ena kowe. ²¹ Kwani kowe, YARIMAN Godbed ba kadbed
ebkad ongmeke, yi yaa bangkandoone borokiwen. ²² Kwane, YARIMAN
Godbed yedmoon, “Karub kuu nuwareb keroon, komo komo kuu inamen
arewa o amun kuu kaadkeroon kowe. Kwani kowe, yembed wadkeri ye
ayob kuu kande ananeen kuu ne dowakenban, amborom kuu ananeen kuu
bobnindeban keraneen kowe.” andoon. ²³ Andekore, mongkob Iden aom
kuu “Winime!” andoone bunangka winiwen. Winiwe, YARIMAN Godbed
yedmoon, “Eb kuu wene yongbon deme ambangke. Amborom kuu eb kuu
okadbed ongmoon kowe. Yiib angkon mongkob Iden aom ika manaib,
amob kowaan kowe.” andoon. ²⁴ Mongkob Iden kangkambed engyus
ayoowiib kerewang arimbed amot yumbuyiib nongkoboone kerewang kuu
kanawadmeen. Kerewang kee wadkeri ye at ye kiwaan ari kebenoon.

4

Andwoon 4:1-12,25-26

Kein Yoom Abel Yoom

¹ Adam yamban yoom dangiwe oyoomiib kereen. Kwanekoru, dana
mingki wooneen. Woonekoru, yedmeen, “YARIMANBED awawoonkob
mingki woone kandaan kii. Kwani kowe, yaningko kuu Kein.”* andeen.

* **4:1:** Kein yaningko ye id kuu “Kandaan”.

² Amaan, angkon dana mingki mamaa Abel wooneen. Abel kuu dingkan amongkob oonembirimaan. Kein kuu yongbon deme ye karub keroon.

³ Amaanbed Kein kuu ye yongbonbed bene nengkane agedmo keroone baeb kuu YARIMAN yaa konoon. ⁴ Kwane, Abel kuu ye dingkan wonob dana aye ye yom kowiib kumbed bunge kanmene nengkane agedmo keroone baeb kuu YARIMAN yaa konoon. Kwane, Abelbed konoon kuu YARIMAN ye dowaken kereenon, ⁵ kumban Keinbed konoon kuu ye dowakenban kereenon. Dowakenban keroone, Kein kuu norin ye murubia anammo keroon.

⁶ Kwanoone, YARIMANBED Kein yaa yedmenoon, “Eb kuu komandewed norin wandewen? Komoyiibkob norin ye murubia kerewen? ⁷ Amun kamaneeb kuu dowaken kerubdaniine kubaneewoo? Kumban, amun ka-maabban keraneeb kuu ambarakmimbed eb awinebdaneen. Ambarakmi inamenbed burudandubdandameen, kumban ebkareb ambarakmi yaa buruande dore!” andoon.

⁸ Kuye yoman kuu Keinbed ye daman yaa yedmenoon, “Mongkob angka wenem.” andoone winiwen. Wene dorekoriwa, ye daman kuu ayoone bobnoon.

⁹ Kwanoona, YARIMANBED Kein yaa kaamonenoon, “Eb daman Abel kuu kunaya doreen?” andoone, Keinbed neman yedmoon, “Nekaadban. Ne kuu ye oone dobiri ye karuwoo?” andoon. ¹⁰ Kwanandoone, YARIMANBED yedmenoon, “Komo kamewen kee? Wengambere. Eb daman ye umkan okad yiri kubudoroon kumbed ne yaa baandoona wengambaraan. ¹¹ Kwani kowe, butun kabdaan kii, eb kuu yongbon deme awinideban amborom kuu ebbed eb daman aye wene ye umkan okad yiri kubudoroon kowe. ¹² Eb yongbon kuu dembaanban. Eb kuu nane kibine dobiri ye karubban kereeb! Eb kuu wedyamo dewenebi ye karub kereeb kii!” andoon. |H

¹³ Andoone, Keinbed neman yedmoon “Kee dabab darewoob oi! Ne kuu yiminban! ¹⁴ Kibikee ne kuu yongbon deme ambangkideban, eb amob kaweeb kowe. Angkon ne kuu eb dia minideban. Ne kuu wedyamo dewenebi ye karub keraan kowe, karub mamaambd wedmewaneen kuu naneene bobnaniin!” andoon.

¹⁵ Andoone, Yariman Godbed yedmoon “Dowan, kanembd eb aneen kuu neman karub kurubmim inaniin.” andoon. Kwane, Yariman Godbed Kein ye binad ari amob akmi yeman kowe yedmoon “Kane amob akmi yeman wedmenaneen kuu ayi yemanban.” andoon. ¹⁶ Kwamunekore, Kein kuu Yariman God domonene wenene Dewenebi ambibkin angka doboroon. Aron dembimamuun angka Dewenebi ambibkin Iden yaa doboroon.

Kein Ye Awoya

¹⁷ Kein yoom ye wonong yoom yi mingki Inok wooniwen. Kwanekore, Keinbed kambong nare yidmene ambib yenbekore kambong kuu ye karub dana yaningko Inok kowoan. ¹⁸ Inok ye mingki kuu Irad. Irad ye mingki kuu Mehudyael. Mehudyael ye mingki kuu Metusael. Metusael ye mingki kuu Lamek. ¹⁹ Lamek kuu nima ayoob awanmoon, Adah yoom Silah yoom. ²⁰ Adahbed dana mingki Yabal wooneen. Ye kuu dingkan amongkob ooni ye karub yi awoya. Yi kuu parai kombon aombd doborimamiib. ²¹ Ye daman yaningko kuu Yubal. Ye kuu yok kuweng amun wangkenabi ye karub yi awoya. ²² Silahbed dana mingki Tubal-Kein wooneen. Ye kuu yeengbed kumkam korem ongenabi ye karub. Ye nengkan kuu Naama. ²³ Lamekbed ye nima ayoob yaa daandoon
“Wengambirime! Kewedmanbed noon kowe ayaane bobnoon.

²⁴ Kwani kowe, Kein ayaniib ye kakman kuu karub kurubmimiib yeene inaniib,
kumban ne naniib ye kakman kuu karub 77iib yeene inaniib kumbed yimin.” andoon. |U

Set Yoom Inos Yoom

²⁵ Amaanbed, Adam yoom ye wonong yoom dangiwe karub dana maa wooniwen. Woonekoru, yedmeen, “Godbed ne yaa mimyob keewene karub dana maa kawoon. Dana kee Abel kuu Keinbed ayoon ye yumbon kandi yeman. Kwani kowe, ne dana yaningko Set† yedma.” andeen. ²⁶ Angkon amaanbed Set yoom ye wonong yoom dana mingki Inos wooniwen. Kuyaron kumbed karub YARIMAN yaa baandi ye inamen andowiwen. |H

5

Adam Ye Awoya

¹ Adam ye awoya kuu kei. (Godbed karub kuu ye areb ongmoon. ² Karuwiiib wonongiib ongmekore amuniib kerundoon. Kerundekore, yedmoon “Yiib kuu karuwa wononga kii.” andoon.) ³ Adam kuu weeb 130yiib doberekore, ye mingki Set kuu woonoon. Ye kuu Adam areb. ⁴ Kwanekore, Adam ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 800iib doboroon. ⁵ Ye weeb korem kuu 930yiib doberene bobnoon.

⁶ Set kuu weeb 105iib doberekore, ye mingki Inos kuu woonoon. ⁷ Kwanekore, Set ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 807iib doboroon. ⁸ Ye weeb korem kuu 912iib doberene bobnoon.

⁹ Inos kuu weeb 90yiib doberekore, ye mingki Kenan kuu woonoon. ¹⁰ Kwanekore, Inos ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 815iib doboroon. ¹¹ Ye weeb korem kuu 905iib doberene bobnoon.

¹² Kenan kuu weeb 70yiib doberekore, ye mingki Mahalalel kuu woonoon. ¹³ Kwanekore, Kenan ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 840yiib doboroon. ¹⁴ Ye weeb korem kuu 910iib doberene bobnoon.

¹⁵ Mahalalel kuu weeb 65iib doberekore, ye mingki Yared kuu woonoon. ¹⁶ Kwanekore, Mahalalel ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 830yiib doboroon. ¹⁷ Ye weeb korem kuu 895iib doberene bobnoon.

¹⁸ Yared kuu weeb 162yiib doberekore, ye mingki Inok kuu woonoon. ¹⁹ Kwanekore, Yared ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 800iib doboroon. ²⁰ Ye weeb korem kuu 962yiib doberene bobnoon.

²¹ Inok kuu weeb 65iib doberekore, ye mingki Metusela kuu woonoon. ²² Kwanekore, Inok ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 300iib God ye dowakeniib doboroon. ²³ Ye weeb korem kuu 365iib doboroon ²⁴ kuned Godbed nendoon, amborom kuu ye kuu God ye murubia ari amunmo doboroon ye karub kowe. Kwani kowe, korem woonoon, okad yiri dobirindo.

²⁵ Metusela kuu weeb 187iib doberekore, ye mingki Lamek kuu woonoon. ²⁶ Kwanekore, Metusela ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 782yiib doboroon. ²⁷ Ye weeb korem kuu 969iib doberene bobnoon.

† 4:25: Set yaningko ye id kuu “Kondoon”.

²⁸ Lamek kuu weeb 182yiib dobererekore, ye mingki kuu woonoon.
²⁹ Woonekore, Lamekbed yedmoon “Yariman Godbed arewa kondoon okad kiri kee kowe dana kee nub yaa awandi ye kiwaan ongmaneen. Kwani kowe, dana kee yaningko Noa* andaan kii.” andoon. ³⁰ Kwanekekore, Lamek ye dana yenayiyib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 595iib doboroon. ³¹ Ye weeb korem kuu 777iib doberene bobnoon.

³² Noa kuu weeb 500iib dobererekore, karub dana ayoobmim Sem yoom Hem yoom Yeefet yoom wanaboon.

6

Karub Yi Inamen Arewa Darewoob

¹ Kuyaambed karuwa nimaya okad yemoon muubniwen. ² Kuye niindem aom kuu okad yiri ye nimakoyu kerengkandimboniib dohiriwen. God ye karubbed wedmibka nimakoyu kerengkandimbonmo kowe, ebka neka kame biwen. ³ Angkon Yariman Godbed yedmoon “Kwana kowe, ne kuu kerendobaraina karub weeb darewoob dobaraibban, amborom kuu yi dohiri arewa keroon kowe. Weeb 120iib kwari burudande dobaraibban.” andoon. ⁴ Kurin kuyaron yaa dohiriwen kuu karub dareb dareb doboob doboob dohiriwen. Yi kuu God ye karubbed wene Godiibban yi nima biwen yi dana. Yi kuu kanangkod kayirin kamenabidan. | U

Andowoon 6:5-22

⁵ Kwane, YARIMAN wedmoonka nimakarub yi dohiriyyiib inameniib korem kuu miin arewamo keroon kowe ⁶ yedmoon, “Ne niindem aom miin kubiyyi-ibban keroon, komande nimakarub ongmaankob okad yiri doriib? ⁷ Kwani kowe, nimakaruwiib dingkaniib ayari oniib korem kuu okad yirimbed araniin kumbed yimin, amborom kuu ne mimyob darewoob kowaan, komande ongmaanka.” andoon. ⁸ Kumban YARIMAN kuu ye kubi dowakeniib Noa yaa.

Noa Ye Weng

⁹ Kekee Noa ye weng. Noa yembedmo inamen yorokmo awine doboroon. Kuyaron dohiriwen ye nimakarub kuu yembedmo ambarakmiyyiib kii ande dedmone daandiyiibban ye karub keroon. Noamo kuu God ye murubia ari amunmo doboroon ye karub. ¹⁰ Ye karub dana ayoobmimiib kuu Sem yoom Hem yoom Yeefet yoom. ¹¹ Amunmo meenme doboroon kumban nimakarub korem korem kuu ambarakmiyyiib ayub aya yaambad dohiriwen, God ye kiringkono ari. ¹² Godbed wedmoonka nimakarub yi dohiri korem kuu ambarakmimo.

¹³ Kwani kowe, Godbed Noa yaa yedmenoon, “Nimakarub korem monmaraniin, amborom kuu ayub aya yambedmo doriib kowe. Anamaa, nimakaruwiib okadiib monmaraniin. ¹⁴ Kwani kowe, ebbad at kamkonombad motod yenbe. Motod aombad ambinam yemoon ongmenabe. Angkon, at nunungbed motod aomiib angkayiyib kuu ambe, ok aomnokban keri yeman. ¹⁵ Ku yenbaneeb kuu motod ye doboob kuu dingki bendom dore dingki birid dore kumbed kimingkanmo wene 300iib kere. Angkon, angkara angkara kuu dingki bendom dore dingki birid dore kumbed kimingkanmo wene 50iib kere. Angkon, yiri dore ari dore kuu kimingkanmo wene 30iib kere. ¹⁶ Ari kuu widbed kebene. Motod amkan dore ateni dore wedkuyaa nuub yeman ambongko dingki bendom dore dingki birid dore mimo aande. Ambongko mimo motod wedyambad aande. Motod aom kuu ambib yiriyyiib

* 5:29: Noa yaningko ye id kuu “Nenkankuni”.

ariyiib ayoobmim ongme. ¹⁷ Kedi, urok darewoob ongmaniina mananeen kumbed kane kane yi korem okad yiri wad doriib kuu duknaniib. ¹⁸ Kumban eb yaa ne weng ke yedme kowaan kei. Eb yoom eb karub dana yoom yiib amered yoom motod aom aomnaniib. ¹⁹⁻²⁰ Ayari on maa maa koremiib dingkan maa maa koremiib wad doriib yeman maa maa koremiib ambiyiib yingkiyiib kuu menebiwo motod aom be aomnekoreb oone. ²¹ Wad doriib yeman maa maa korem yi animaniib yiib animaniib korem be nongkobe.” andoon. ²² Noambded God ye weng kunduk dakmoon areb kuu korem kwanoon.

7

Andowoon 7:1-5,17,23

Urok Ye Weng

¹ Kwane dowan kerekore, YARIMANBED Noa yaa yedmenoon, “Kibik yaron kuu ebbedomo amunmo doberewen kowe, eb yoom eb wonong yoom eb karub dana yi amered yoom motod aom aomnime. ²⁻³ Dingkan ani yeman maa maa korem ambi ediib yingki ediib ayari on maa maa korem ambi ediib yingki ediib durukman ye dingkan maa maa korem ambi mimoyiib yingki mimoyiib be aomnibko oonime. Dingkan be aomne oonibko amaanbed yemooon kereniwe muubnaniib. ⁴ Wene ari kuu aron ediib dowan keranuune nembded am darewoob yedmaniine mananuun. Aronki 40yiib amnoom 40yiib menembaranuun kii. Kwani kowe, nimakaruwa dingkana yi korem okad yiri dobirimaib kuu monmaraniin.” andoon. ⁵ Andoone, Noambded YARIMAN ye weng kunduk dakmoon kuu korem kwamunemo kamoon. | H

⁶ Noa ye weeb 600iib yaron kuu ⁷ Noa yoom ye wonong yoom ye karub dana ayoobmim yi amered yoom motod aom aomniwen. ⁸⁻¹⁶ God ye weng kunduk dakmoon areb kuu dingkan korem amongkowiib kiiwiib darewoowiib embengiib ambiyiib yingkiyiib Noa yaa menebe motod aom aomnekoriwa, Yariman Godbed ambongko kebenoon. Aron ediib dowan keroon kowe, wood ayoob aron 17 arimbed kuu ok darewoob okad niindem yirimbed bangkanandedeerebeenan wunuune ambid arimbed am darewoob okad yimin yimin yaa munuune kameen kowe, urok muneen. Kuyaron kuu aron 40yiib am darewoob menembureen, amkiyiib aronkiyiib. | U

¹⁷ Aronki 40yiib kuu urok derebeenu, motod kuu ok animari kanawaneen. | H ¹⁸ Kanawanekoru, ok animari kanawadmenmo dewenebuun. ¹⁹ Urok derebeenu, aangko darewoob korem kuu yukneen. ²⁰ Derebe dowan kerekoru, okad korem kuu yukneen. Aangko dungkunbed dingkimbed kimingkanmo wene ok animarimbed ye ambab kuu 15iib. ²¹⁻²² Yukne dowan keruune, wadkeri yeman korem karuwa dingkana korem kuu dukniwen. | U ²³ Nimakaruwiib dingkaniib ayari oniib, okad yiri wad doriibdan korem kuu monmare dowan keroon kuned, Noa awene yoom dingkan yoom motod aom aomniwendan kuu yimbedmo dohiriwen. | H ²⁴ Okad korem yukneen yaron kuu 150yiib.

8

Urok Dowan Kereen

¹ Noa awene yoom dingkan yoom motod aom aomniwen kuu Godbed nonondandindo. Kwani kowe, yedmoon “Nuub monok.” andoone monoone ok kuu igakman andowe keekne wuneen. ² Kwanoone, okad niindem yirimbed ok kuu menebuun kuu kebene am kebene keroone, ³ aron 150yiib kuyaron kuu ok ika keekne wuneen. ⁴ Wood 7 aron 17 arimbed kuu motod

kuu aangko Ararat ari angkibureen. ⁵ Ok keekne wuneene wood 10 arimbed kuu aangko maa maa kuu dian kereen.

⁶ Wene aron 40yiib dowan keruune wene ari kuu Noambed bunangka wedmi yeman ambongko nandene ⁷ ayari on binmo on kurud areb yaningko Reven kankoraroone wanwene ok animari wedyambed dewenebeen. ⁸ Amaan on kawanmo on kawa areb yaningko Dav kankoraroone amborom kuu ok kuu keekne dowan kereen ande meenoon. ⁹ Kankoraroone wanwuneen kuned okad akmindo kowe, ika wanmuneeen amborom kuu ok kuu keekne dowan kerindo kowe. Ika wanmunuune, Noambed nende motod aom kowoon. ¹⁰ Wene aron ediib dowan keruune, on kawanmo ika kankoraroone, ¹¹ wanyarebuune oobnembed ika wanmuneeen kuu atbiidiib domone kanmuneeen. Kwani kowe “Ok keekne dowan kereen yo.” ande meene yekaadkeroon. ¹² Wene aron ediib dowan keruune ika kankoraroone wanwuneen kuned kuu ika minindo.

¹³ Noa ye weeb kuu 601iib kuyaron kuu wood mimo aron mimo keruune ok keekne dowan kereen. Kwanoone, Noambed wid yena bongme benkatmekore kerekanabe okad yiri wedmoon kuu okad kuu kamkono kere weneen. ¹⁴ Wene wood ayoob aron 27 keruune, okad kuu kokne kamkono kere wuneen. | U

(Aronki yemoon dowan keruune, urok kuu keekne dowan keroone okad kuu kamkono kere kereen.)

Andowoon 8:15-22

¹⁵ Kwane, Godbed Noa yaa yedmoon, ¹⁶ “Eb yoom eb wonong yoom eb karub dana yoom yi amered yoom ¹⁷ okad yiri yemaniib ayari yemaniib dingkan maa maa koremiib bunangka angkanime. Dingkan korem ke be angkaneeb kee wenebe yemoon kere muubnaniib kii.” andoon. ¹⁸ Kwanandoone, Noa yoom ye wonong yoom ye karub dana yoom yi amered yoom kuu bunangka angkaniwen. ¹⁹ Angkaniwa, dingkan maa maa korem kuu yeka yeka angkane wenebiwen.

²⁰ Angkon, Noambed bot wuube dingkan nengke agedmo keru yeman ye bon ongmekeore, dingkan durukmanbaniib ayari oniib yaa maa maa bene kwari kiribekore, nengkane agedmo keroone baeb kuu YARIMAN yaa konoon. ²¹ Kwane, YARIMANBED kuyaa kuwekore yekareb yedmoon, “Amaan angkon okad kamune ne ika arewa kerundainban, kwane karubbed komo kamaniib yaa kui. Ne nekaad aron korem kuu nimakarub danambed wene aamkono yaa yi inamen kuu arewamo. Kumban, angkon nembed okad yiri wad doriibdan kuu angkon ika monmarainban, kibikee monmaraan kwamune.” andekore, ika yedmoon

²² “Aron kwane okad angkibaranuun yaa kuu animan kaab arumenabi yaroniib wanabi yaroniib, angkon yuruk aroniib nimin aroniib, angkon amaroniib yongkonbi aroniib, angkon amkiyiib aronkiyiib keremborok, dowan keraanban.” andoon.

9

Andowoon 9:1-15

Godbed Noa Yaa Amun Keendoon

¹ Kwane, Godbed Noa yoom ye karub dana yoom yaa amun kerunde yedmoon, “Yiib dana yemoon yidwarok. Okad korem muubnok. ² Dingkan koremiib ayari on koremiib okyiri oon koremiib kuu yiib yaa konob une

dobirimamaniib. Yi kuu yiiib dowakenmo komo kamaniib kuyaa kiribaana doriib. ³ Ne dingkan ye amob durukman bongmaan kowe, korem kuu ani yeman. Anuk kuu okad yirimbed kab kaini yeman [[ask: green plants]] kuu yiiib ani yeman andaana kwamune areb kuu, kibikee dingkaniib ayari oniib okyiri oniib korem kangkon yiiib ani yeman andaana.

⁴ “Amob mimo kuu kei, dingkan id yaa umkaniib kwane anaib, amborom kuu umkanbed wadkeriyiib angkeen kowe. ⁵ Kanembed karub maa aya-neene bobnaneen kuu bobni ye dabab kandaneen. Dingkan kanembed karub ayaneene bobnaneen kwangkong bobni ye dabab kandaneen.

⁶ “Karub kuu God ye kuruwak areb ongmoon kowe, karub kanembed karub maa ayaneene bobnaneen kuu man kangkon karub yenambad aye kowaniib.” andoon.

⁷ Kwanandekore, ika yedmoon, “Kwane, yiiib kuu awoya dana yewudmo yidwarok, yiiib kuu okad korem muubnok. Okad yiri yidwarok.” andoon.

⁸ Weng kee Godbed Noa yoom ye karub dana yoom yaa yedmendoon, ⁹ “Kedi, kibikee nekambad ne weng kunduk eb yoom eb awoya ari dobarani-ibdan yoom yaa kondaan kii. ¹⁰ Weng kunduk kee dingkaniib ayari oniib wadkeri yeman korem motod aombad angkadiriwen yaa kondaan. ¹¹ Ne weng kunduk ke ongmaan kei, amaan ok urokbed wadkeri yeman korem ika monmarainban, kwane ok urokbed okad korem ika monmarainban.” andoon.

¹²⁻¹³ Kwanandekore, Godbed ika yedmoon, “Weng kunduk akmi yeman ke niinarikuru kei yiiib wedaom kowaan, ne dore okad dore wedya kowaan kui. Weng kunduk akmi yeman kee kowaan kuu yiiwiib wadkeri yeman yenayiiib korem yaa kowaan. Weng kunduk kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem yiman. ¹⁴ Komo aron amokambidiib ongmani-ine niinarikuruyiib keraneen kuu, ¹⁵ ne ika meenaniin ne weng kunduk yiiib yoom dingkan maa maa korem yoom yaa kowaan kowe, angkon amaan ok urokbed wad doriibdan korem yainban andaniin.” andoon. | H ¹⁶ Ne kuu niinarikuru amukambiid ari wedmaniin kuu angkon ika meenaniin karuyiib dingkaniib yaa ne weng kunduk kowaan kuu. ¹⁷ Kuku weng kunduk kuu wadkeri yeman yaa kondaan.” andoon.

Noa Ye Karub Dana

¹⁸ Sem yoom Hem yoom Yeefet yoom kuu Noa ye karub dana. Yi kuu motod aombad angkadiriwen. (Hem kuu Keenan ye awodki.) ¹⁹ Karub dana ayoozmim kuyaambad karub korem yi awoya.

²⁰ Noa kuu yongbon deme ye karub kowe nong yob ibduruk yembed andowe kiiboon. ²¹ Kiiboona demboona, nong yob wande ondoobkekore, angkimberene wain ok keroona, wain ok kuu anoon. Anekore, awarak ayuuna ebkad biandekore, idmo ye kombon aom angkeen. ²² Hem Keenan yawodki kumbad yawodki Noa kombon aom idmo angkeena wedmenoon. Wedmenekore, wene ye ambanga ayooz yaa yedmendoon. ²³ Sem yoom Yeefet yoom tabua awine kankoone, yi kandom angkorom anuk kowe, kanwene yi angkorom korokbe weneniwa kombon aom aomne yi awodki dabuneniwen. Yi murubia angkorom koniwen kuu yi awodki idmo angkeen kuu yi dowakenban wedmeni kuu. ²⁴ Ok awarak dowan keroona, Hembad komo kamoon kuu Noambad wengamberekore, ²⁵ yedmoon “Keenan yaa butun kamoon.

Ye awoya kuu Hem ye ambanga ayooz yi awoya yi dabderem yirimo dobere yi dememo awine yaraniib.” andekore, ika yedmoon,

²⁶ “Kubi konem, Sem ye Yariman God yaa.

Keenan ye awoya kuu Sem ye awoya yi dabderem yiri dobere yi dememo awine yaraniib.” andekore, ika yedmoon,

²⁷ “Godbed Yeefet ye okad kuu irin angkane darewoob kere.

Kwane Sem yoom Yeefet yoom yi awoya kuu ibmo dobaraniib.

Keenan ye awoya kuu Yeefet ye awoya yi dabderem yiri dobere yi dememo awine yaraniib.” andoon.

²⁸ Urok yondem kuu Noa kuu weeb 350yiib doboroon. ²⁹ Ye weeb korem kuu 950yiib doberene bobnoon.

10

Noa Ye Meed Yi Awoya

¹ Noa ye karub dana Sem, Hem, Yeefet urok kee ye yondem yi dana meed wanabiwen.

² Yeefet ye karub dana kuu Gomer yoom Megog yoom Madai yoom Yavan yoom Tubal yoom Mesek yoom Tiras yoom kwane wanaboon. Kuyaambéd ambibkin maa maa andowoon.

³ Gomer ye karub dana kuu Askenas yoom Rifat yoom Togarma yoom kwane wanaboon.

⁴ Yavan ye karub dana kuu Elisa yoom Taasis yoom Kit yoom Rodan yoom kwane wanaboon. ⁵ Keke Yeefet ye awoya ambibkin maa maa wenebe dobereniwa weng maa maa dakmenabiwen. Yi kuu karamok dudbi ariyiib karamok kebed yayiib dohiriwen.

⁶ Hem ye karub dana kuu Kus yoom Misraim yoom Put yoom Keenan yoom kwane wanaboon. Kuyaambéd ambibkin maa maa andowoon.

⁷ Kus ye karub dana kuu Seba yoom Havila yoom Sabta yoom Raama yoom Sabteka yoom kwane wanaboon.

Raama ye karub dana kuu Seeba yoom Dedan yoom kwane wanaboon.

⁸ Nimrod kuu Kus ye mingki. Yembedmo nangmenmo wene okad yimin yimin yaa korok keroon. ⁹ Ye kuu dingkan yemoon bi ye karub keroon, Yariman God ye murubia ari. Kwanikob yikareb yedmimaib “Nimrod dingkan biman Yariman God ye murubia ari areb kerime.” andimaib. ¹⁰ Yembed Babilonia ambibkin aom taun Babiloniib Erekiib Akadiib Kalneyiib kuyaambéd ibduruk korok keroon. ¹¹ Ambibkin kuyaambéd wene Asiria ambibkin aombéd taun Ninevayiib Rehobotiyyiib Kalayiib ¹² Reseniib yenbenaboon. Kambong Resen kuu Ninevayiib Kalayiib wedyir-imbed yenbenaboon. Nineva taun kuu amaambéd darewoob kereen.

¹³ Misraim ye awoya kuu Ruddaniib Anamdaniib Lehabdaniib Naftudaniib ¹⁴ Patrusdaniib Kasludaniib Kaftordaniib. Kasludan yena andokbe yika dobereniib Filistiadan keriwén.

¹⁵ Keenan ye awoya kuu Saidondaniib Hitdaniib ¹⁶ Yebusdaniib Amoro-daniib Girgasdaniib ¹⁷ Hivdaniib Arkdaniib Sindaniib ¹⁸ Arvaddaniib Semardaniib Hamatdaniib. Saidon kuu Keenan ye wonob dana.

Kwane yi awoya wenebiwen. ¹⁹ Yi bid yimin kuu Saidonbed wene kuri kambong Kerar, kambong Kasa dia. Kwane wene kangka taun Sodomiib Gomorayiib Admayiib Seboyimiib, kambong Lasa dia. ²⁰ Hem ye awoya kuu yi ambibkin maa maa yi amyenibon maa maa wenebe dobereniwa yi weng maa maa dakmenabiwen.

²¹ Sem kuu Yeefet ye daman. Sem ye awoya maa kuu Hibrudan.

²² Sem ye karub dana kuu Elam yoom Asur yoom Arfasad yoom Lud yoom Aram yoom kwane wanaboon.

²³ Aram ye karub dana kuu Us yoom Hul yoom Geter yoom Mesek yoom kwane wanaboon.

²⁴ Arfasad ye mingki kuu Sela. Sela ye mingki kuu Eber. Eber ye awoya kuu Hibrudan.

²⁵ Eber ye karub dana ari wanaboon kuu Peleg yoom Yoktan yoom kwane wanaboon. Peleg* yaron yaa kuu ambibkin maa maa andokbe yemoon keroon.

²⁶ Yoktan ye karub dana kuu Almodad yoom Selef yoom Hasarmavet yoom Yeraa yoom ²⁷ Hadoram yoom Usal yoom Dikla yoom ²⁸ Obal yoom Abimael yoom Seeba yoom ²⁹ Ofir yoom Havila yoom Yobab yoom kwane wanaboon. Yi korem kuu Yoktan ye karub dana.

³⁰ Yi dobiriwen kuu kambong Mesambed wene kambong Sefar kangka aangko ambibkin yaa. ³¹ Sem ye awoya kuu yi ambibkin maa maa yi amyenibon maa maa wenebe dobereniiwa yi weng maa maa dakmenabiwen.

³² Kuu Noa ye awoya kuu. Kuyaambad urok yondem ambibkin korem yaa wenebe muubniwen. | U

11

Andowoon 11:1-9

Babilon Ye Ambib Ambon Darewoob

¹ Kurin anuk kuu nimakarub korem kuu weng mimo dakmimaib, yeka yeka andokbindo. ² Kuyaron kuu yi korem aron dembimaun angka awanawanmo yaronib wene okad dabon yiri Babilonia aom dobiriwen.

³ Yi korem mene nedbenib yedmiwen, “Okadbed boyambib yeman ongmenabem. Ongmenabe aron nimin nongkobubko erebne kamkono kerok.” andiwen. Botban okadbed kwane ongmenabekoriwa, at nunung biwen, boyambib yeman dabokne awini yeman. ⁴ Kwamekoriwa yedmiwen, “Menebe boyambib yemoon taun keridowad yenbenabem. Kwane, boyambib kongam darewoob yenbenmo daane ambid burudandem. Kwananuub kuu nub aningko kumbad darewoob keraneen. Nub aningkomo keruko okad yimin yimin yaa wenebe buyokbayok keraubban.” andiwen.

⁵ Kwanoona, YARIMAN kuu ambib kongamiib tauniib yenbiib kuu wedmok kamene ⁶ wedmekore yedmoon, “Yi weng mimo kumbad kwane andowe ongniib kowe, komo meene ongmandamaniib kuu kwane ongmaniib. ⁷ Kwani kowe, nub kawenenuub yi weng amonombe weng maa maa yeka yeka keroko neman wengambere wengambere kerindeban kerok.” andekore, ⁸ YARIMANBED been buyokbayok keroona bidambib maa maa wenebene boyambib taun darewoob yenbiib kuu korondiwen. ⁹ Kowe, taun yaningko kuu Babel* ande yedmiwen, amborom kuu YARIMANBED nimakarub korem yi weng amonombe weng maa maa kere wene karub kuu ben buyokbayok kere okad yimin yimin yaa nongkobemmo wonoon.

Sem Ye Awoya

¹⁰ Sem ye awoya kuu kei. Urok yondem weeb ayoob dowan keroona, Sem ye weeb 100iib kerekore ye mingki Arfasad kuu woonoon. ¹¹ Kwanekore, Sem ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 500iib doboroon.

* **10:25:** Peleg yaningko ye id kuu “Andokbi”.

* **11:9:** Babel yaningko ye id kuu “Kerebkarab”.

¹² Arfasad kuu weeb 35iib doberekore ye mingki Sela kuu woonoon.
¹³ Kwanekore, Arfasad ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 403yiib doboroon.

¹⁴ Sela kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Eber kuu woonoon.
¹⁵ Kwanekore, Sela ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 403yiib doboroon.

¹⁶ Eber kuu weeb 34yiib doberekore ye mingki Peleg kuu woonoon.
¹⁷ Kwanekore, Eber ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 430iib doboroon.

¹⁸ Peleg kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Reu kuu woonoon.
¹⁹ Kwanekore, Peleg ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 209iib doboroon.

²⁰ Reu kuu weeb 32yiib doberekore ye mingki Serug kuu woonoon.
²¹ Kwanekore, Reu ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 207iib doboroon.

²² Serug kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Nehor kuu woonoon.
²³ Kwanekore, Serug ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 200iib doboroon.

²⁴ Nehor kuu weeb 29iib doberekore ye mingki Tera kuu woonoon.
²⁵ Kwanekore, Nehor ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 119iib doboroon.

²⁶ Tera kuu weeb 70yiib doberekore ye mingki Abram yoom Nehor yoom Haran yoom wanaboon.

Tera Ye Awoya

²⁷ Tera ye awoya kuu kei. Tera kuu Abram yoom Nehor yoom Haran yoom yi awodki. Haran kuu Lot yawodki. ²⁸ Kwane Haran kuu ye taun Ur Babilonia ambibkin aombed bobnoon kuyaron kuu yawodki kuu doreen.
²⁹ Abram kuu Serai awanoona Nehor kuu Milka awanoon. Haran kuu Milka yoom Iska yoom yi awodki. ³⁰ Serai kuu kurong kowe yu dana kuu woonindo.

³¹ Kwane, Tera yaro ye mingki Abram yoom ye awo Lot yoom Abram ye wonong Serai yoom kuu bekore Ur taun yaa koronde Keenan ambibkin yaa wene wedya Haran taun yaambd doboroon. ³² Tera ye weeb korem kuu 205iib doberene bobnoon, Haran taun aom. | U

(Weeb yemoon ari keruune, Noa ye dana mingki Sem ye awo aman ari Abram kuu wooneen.)

12

Andowoon 12:1-7

Godbed Abram Yaa Baandoon

¹ Kwane, YARIMANBED Abram yaa yedmenoon,
 “Ewambe yokadiib eb karubkimiib
 eb ambibkiniib domondekorewa,
 nembed ambibkin maa korokbebdaniin yaa wene.

² Kwane, nembed eb awoya yemoon bangkabdaniina ambibkin yeweb kere yemoon kai keraniib.

Kwane, amun kerubdaniin.

Kwane, ongmaniina eb aningko kuu darewoob keraneen.

Kwani kowe, eb yaambd yena kuu amun kerundaneen.

³ Kanembed eb yaa amun kerubdaneen kuu nembed amun kerunaniin,

kuned kanembed arewa kerubdaneen kuu nembed arewa kerunaniin. Eb yaambd ambibkindan korem yaa kuu amun kerundaneen.” andoon.

⁴ YARIMANBED kwanandoone Abram wengamberekore kwanoon, ye kuu Haran taun angkambd Lot yoom domonde winiwen. Kuyaron kuu Abram ye weeb kuu 75iib. ⁵ Yembd ye wonong Serai yoom ye daman ye mingki Lot yoom kuu ye deme karuwiib ye yiribman korem Haran angkambd booniib kuu be Keenan ambibkin yaa wonoon. Kwane wene Keenan ambibkin nandene, ⁶ wene More ye at kubun keedbon kambong Sekem dia kwane kuyaa doboroon. (Kuyaron kuu Keenandan kuu kuyaa doriib.)

⁷ Doboroone, YARIMANBED wadbare angkaderene Abram yaa yedmenoon, “Ambibkin kee eb yob yaa kondaniin.” andoon. Kwanandoona, Abrambed bot wuuboon, YARIMANBED ne yaa angkadoroon kii ande korokbi yeman.

(Abram yoom ye yoom winiwendan yoom kuu Keenan ambibkin aom dewinimaib, ye dingkan kab kuu kereek yemoo animaiib kowe. Yi kuu ambib anam yenbenabindo, dingkan kadbed ongmiwen ye ambib kombon aombd dangimo kamen yariwen. Kwane, bidambib maa yaa wanande kaimaib kuu yi ambib kombon yeman kuu bedmenabe be kemo yi angkurom ari nongkobekorib bewinimaib.)

(Yi kuu animan kab ma kibingkindo, dingkanmo bangkandiwen. Yi dingkan yena kuu animaiib, yena kuu ari berengkimaiib, karub yena yi berengke yeen ani dowad. Kuye od kuu Abram ye nimakarub yoom kuu karub yena yaambd yongbon animan berengkimamiwen. Wiid yob kangkon berengkekorib flawa ongmenib bred nengkimamiwen.)| H ⁸ Amaan angkon koronde kuri wene aangkobon ambibkin angka angkanoon. Kambong Betel kaom kere kambong Ai kangka kere wedyrii kombon be arume doboroon. Kuyaambd angkon bot wuube dingkan nengke agedmo keroone baeb kuu Yariman God yaa koni yeman ye bon wuubekore, kurikuriyib kubiyyib Yariman God yaa konoon. ⁹ Kwane, mim kuyaamo dobirindo, wene kuyaambd dobere dobere Keenan aom kuri doboroon.

Abram Idyip Yaa Wonoon

¹⁰ Keenan ambibkin aom am kainoona animaniibban keroona mungimo dobereniiwa koronde anuk ambene wene Idyip ambibkin anuk wonoon.

¹¹ Wene Idyipdan yi okad dia aomnande yedmoon ye wonong yaa “Kub kuu kerengkandimbon kowe, ¹² Idyipdanbed meenaniib kuu kub kuu ne wonong ande meenenekoriwa, ne kuu nekoriwa, ub kuu nendaniib kowe, ¹³ minibka yedmende kub kuu ne daman ande. Kwane kub yaambd ne kuu nokban kere amun amun kamaniib.” andoon. ¹⁴ Andekore, Idyip bid aom aomnoona Idyipdan kuu ye wonong kuu wedmendiwen kuu kerengkandimbon wonong. ¹⁵ Kwane Idyip yi king Fero ye korok korok yena wedmendekoriwa, king yaa yedmeniwa yembd yi yaa yedmen-doone, wene Serai kuu nende king yambiwoom winiwen. ¹⁶ Yu dowadbed Abram kuu kingbed ongme oonenoon. Kwane, sibi yemooniib naningkod yemooniib buromakau yemooniib donki yemooniib kemo yemooniib kakaniibban deme ye karub yemooniib bangkanoon, Abram yaa.

¹⁷ Serai nende yambiwoom kowoon ye dowadbed ye yoom yambiwoom karub doriib yoom yaa Yariman Godbed yi korem yaa korere darewoob maa maa kondoon. ¹⁸ Kwanooona, kingbed Abram yaa kaamonoon “Eb komo kamewen, ne yaa? Komoyiibkob Serai kuu ne wonong ande yedmewindo kerewen? ¹⁹ Komande yu kuu eb daman andekorewa, yu kuu munuunkob

ne wonong keraan? Eb wonong kei nenwene keyom koronde yaro wene!" andekore, ²⁰ king ye korok korok yaa yedmendoona Abram nendeniwa ye wonong nendeniwa ye barang korem bekoriwa ambibkin kuyom kuu be wene bunangka domondiwe winiwen.

13

Abram Yoom Lot Yoom Andokbiwen

¹ Abram yoom ye wonong yoom Lot yoom yi yiribman korem be Idyip ambibkin domonde ari wene Keenan ambibkin yaa winiwen. ² Abram kuu yiribman yemoon ye karub, sibiyyib naningkodiib buromakauiib od yeman silva yemooniib gold yemooniib boon. ³ Kwane angkon dobere dobere wene Betel kere Ai kere anukbed kombon be doboroon yaa ika monoon. ⁴ Menekore, bot wuube dingkan nengke agedmo keroone baeb kuu Yariman God yaa koni yeman ye bon wuubekore, kurikuriyyib kubiyyib God yaa konoon. | U

Andowoon 13:5-18

⁵ Lot, ye kuu Abram yoom winiwenman, ye kangkon ye nimadanayyib deme karuwiib sibiyyib naningkodiib buromakauwiib. ⁶ Abram ye dingkan kawiiib Lot ye dingkan kawiiib kuu yemoon keroon kowe, kereek kirod dowan keroona yi ayoob ibmo dobiri yiminban keroon. ⁷ Kwane, Abram ye dingkan kab oonidaniib Lot ye dingkan kab oonidaniib arud weng dakmiwen. (Kuyaron kuu Keenandaniib Perisdaniib Keenan ambibkin aom doriib.)

⁸ Kwani kowe, Abrambed Lot yaa yedmoon, "Eb kuu ne daman kowe nub kuu wengbaraub, nub deme karub kangkon wengbaraiib. ⁹ Okad kumundin kemaombed nub dewenebi kuu yiminaa. Kwani kowe, nub kibikee andokbem. Eb dowaken an angka wene dobarande meenewen kuyaa wenebko, ne kuu wiwi angka wene dobarako. Eb dowaken wiwi angka wene dobarande meenewen kuyaa wenebko, ne kuu an angka wene dobarako." andoon.

¹⁰ Kwane, Lot kuu indob kankoone darobe wedmoon kuu kankubunen yiri yaningko Yoodenbed wene kambong Soar yimin ok yemoon wedmoon, kuku YARIMAN ye yongbon Iden areb Idyip okad areb. (Kuyaron kuu God kuu Sodom tauniib Gomora tauniib monmarindo.) ¹¹ Kwane kuyaambed, Abram yoom Lot yoom kwane andokbiwe, Lot kuu Yooden kankubunen yiri kangka angkanoon. ¹² Kwane, Abram kuu Keenan bid ari doboroon, Lot kuu wene Sodom taun dia kankubunen yiri doboroon. ¹³ Sodomdan kuu YARIMAN ye murubia ari miin arewa kame ambarakmi darewoob kamembirimaib.

Abram Hebron Aom Woonon

¹⁴ Lot wonoona kuye yoman YARIMANBED Abram yaa yedmenoon, "Ebbed doreeb kuyaambed indob kankoone kangka kere kaom kere kuri kere kari kere okad korem ongme wedme. ¹⁵ Okad korem ke wedmeeb kee eb yoom eb yob yoom yaa kondaniin, aron korem. ¹⁶ Nembed eb yob yemoon bangkabdaniin kuu karub ma kimingke dorinban, ingkud korem kimingkindeban areb. ¹⁷ Keenan okad korem kee eb yaa kabdaniin kowe, wene okad korem kee yimin yimin yaa dewene dore wedme." andoon. ¹⁸ Kwanandoone, Abrambed Hebron aom wene Mamre ye at kubun keed-bon dia wene kombon yenbe doboroon. Kwane, YARIMAN yaa meeni yeman ye bon botbed wuuboon. | H

14

Abrambed Lot Ika Nendoon

¹⁻⁴ Sodom taun yi king kuu Bera. Gomora taun yi king kuu Birsar. Kambong Adma yi king kuu Sinab. Kambong Seboim yi king kuu Semeber. Yi kaningiib yoom Soar yi king yoom, yi korok kuu Kedolaomer. Yembed oonoon kuu weeb wad ayoowiib down kereen kumban yikareb kerem ande meeniwen, yi king angkoyiib kuu. Kedolaomer kuu Elam ambibkindan yi king. Amrafel kuu Babilonia ambibkindan yi king. Ariok kuu Elasar ambibkindan yi king. Tidal kuu Goim ambibkindan yi king. Yi kaningiib yi ana nangmidaniib taun angkoyiib yi king yaa nangmok winiwen. Kambong angkoyiib yi ana nangmidaniib yi kingiib kankubunen yiri yaningko Sidim yaa nedbiwen. (Kibikee Sidim kuu karamok yaningko Ded Si.)

⁵⁻⁶ Weeb 14iib ari kuu Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi ana nangmidan yoom kambong Asterot Karnaim yaa wene Refaim karub yaa nangmene, kambong Hem yaa wene Sus karub yaa nangmene, kambong Save Kiriataim yaa wene Em karub yaa nangmene, aangko Seir ambibkin aom wene Hor karub yaa nangmene, kambong Elparan dia nangmeniwen. Kwanekoriwa, Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi korok keriwén. Kambong Elparan kuu amiibban koknoon ambibkin dia. ⁷ Kwanekoriwa, amonombe kambong Kades yaa wene Amelek karub korem yaa wene nangmene Amoro karub yaa kambong Hasason Tamar aom wene nangmeniwen. Kwanekoriwa, Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi korok keriwén. |U

Andowoon 14:8-20

Abrambed Lot Ika Nendoon

⁸ Aron maa, Sodoma Gomoraya Admaya Seboima Soara yi ana nangmidaniib yi kingiib kankubunen yiri yaningko Sidim yaa nangmok winiwen.

⁹ Yi kuu Elamdan yi king Kedolaomer yoom Goimdan yi king Tidal yoom Babiloniadan yi king Amrafel yoom Elasaradan yi king Ariok yoom yi ana nangmidaniib yaa nangmok winiwen. King angkoyiibbed king kaningiib yaa nangmok winiwen kui. ¹⁰ Kankubunen yiri yaningko Sidim kuu kolta bot dem yemoon dangoon. Nangmenib, Sodom yi ana nangmidan yoom Gomora yi ana nangmidan yoom yi king ayoob yoom kuu kirikmone wenenib dem yiri kirobiwe, king yenayiib yi ana nangmidaniib kuu kirikmone wene aangko ari daaniwen. ¹¹ Kedolaomer yoom ye king angkodmi ayoob-mimiib yoom yi ana nangmidan yoombed Sodoma Gomoraya yi yiribmaniib yi animaniib korem kuu be winiwen. ¹² Abram ye daman ye mingki Lot kuu Sodom aom doreen kowe, ana nangmidanbed yeyiib ye yiribmaniib kangkon be winiwen.

¹³ Karub mamaa kombere dore wenene komo keroon kuu Abram yaa daanoon. (Abram yaa kuu “Hibuman” andimaib. Ye kuu Mamre ye at kubun keedbon dia doboroon. Mamre yoom ye damana Eskol yoom Aner yoom yi ayoobmim kuu Amorodan. Yi kuu Abram yangkodmi.) ¹⁴ Abram wengamboroone ye mingki Lot kuu bondanbed nenwiniwen kowe, ye nangmi karub korem 318iib benwene king kaningiib yaa nangmok wenene kambong Dan yaa nandekore, ¹⁵ amnoombes Abram kuu ye karub andok-boone, wene nangmiwa kirikmoniwa nangmenmo wene kambong Hoba dia winiwen. Hoba kuu Damaskus taun burudande ari. ¹⁶ Kwane, Abram kuu benwiniwen ye yiribman koremiib Lotiib ye yiribmaniib Sodoma Gomoraya ye nimayiib nimakarub yenayiib be ika monoon.

Melkisedekbed Abram Yaa Amun Kerunoon

¹⁷ Abram kuu Kedolaomer awene yaa nangme burudande dorekore ika monoona, Sodom yi kingbed Abramiib yaa wedmenok wonoon, kankubunen yaningko Save yiri. ¹⁸ Kuyaron kuu Melkisedek kuu kambong Salem yi kingiib Korem Ari ye God dore karub dore wedyiri dobiri ye karuwiib. Kwane, yembed flawayiib nongyob ok ambodiib Abramiib yaa be menene, ¹⁹ Abram amun kerunok ande yedmoon, “Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ambidiib okadiib ongmenaboontan,

Abram yaa amun kerunok.

²⁰ Yembed awabdoone nangmeneb burudandewen kowe, Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaningko kankoonem.” andoon. Kwanandoone, Abrambed nangmene boon ye yiribman kuu andokbe wenore angko angkoyiib nongkobekore anded mimo kuu Melkisedek yaa koonon. | H

²¹ Konoone, Sodom yi kingbed Abram yaa yedmoon “Nangmenib biwen yiribman kuu awine, kumban ne nimakarub kuu ika bangkawe.” andoon.

²² Andoone, Abrambed man yedmoon “Korem Ari ye Yariman Godbed yedmoonkob okadiib ambidiib kereen. Yaningko yaambbed yedmaan kuu ²³ eb yiribman kuu ma awinainban. Korem ebka bangkabdandamiin, ebkad nong o yonkad nong awinainban. Kwani kowe, ebbed kekane yedmaabban ‘Abram kuu nembed yiribman yemoon bangkanaan kowe, ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon.’ andaabban. ²⁴ Ne kuu eb yiribman ma kandainban, kuned ne karubkimbed ani yeman aniwen kumbedmo awinaniin. Ne angkodmia Mamre yoom Eskol yoom Aner yoom yimbedmo yi nangmenib biwen yiribman kuu bime.” andoon. | U

15

Andwoon 15:1-18

God Ye Weng Kunduk Abram Yaa

¹ Kwane, amaan YARIMANBED Abram yaa wane korokbene yedmenoon, “Abram, eb unaab.

Arud ye barang yaa kuu kombe areb kukbebdembaraniin.

Ne kuu eb kakman amun miin darewoob keraan.” andoon.

² Kumban, Abrambed yedmoon, “O YARIMAN Ambengan, ne kuu danayiibban kowe, ne yaa kakman kuu komo kawaneeb? Ne yumbon kandaneen ye karub kuu ne deme karub Elieser, Damaskus ye karub kii.” andoon.

³ Kwanandekore Abrambed ika yedmoon, “Ebbet ne yaa danayiib kawindo kowe, ne deme karub yembed ne yumboniib yiribmaniib kuu baneen.” andoon.

⁴ Kwanandoone, YARIMANBED yedmenoon, “Eb deme karub kuu eb yumboniib yiribmaniib baanban. Eb bobnaneeb kuu eb dana mingki eb umkan anam kumbed eb yumboniib yiribmaniib kuu baneen.” andoon.

⁵ Kwanandekore, Abram nenwene bunangkambet yedmenoon, “Eb indob kankoone ambid ari wedme, mindong kimingke. Ebkareb kimingki kuu yiminoo? Eb awoya kuu mindong yemoon kwamune areb keraniib kii.” andoon.

⁶ Abram kuu YARIMAN ye weng yaa anam ande meenoonkob, YARIMANBED ye dowad meenoon kuu “Ye kuu yorokmo ye karub ande kowaan kii.” andoon.

⁷ Kwanandekore, yembed Abram yaa yedmoon, “Ne kuu YARIMAN, Ur taun Babilonia ambibkin aombed nenyaro manaan ye id kuu okad kee eb yaa kabdandid.” andoon.

⁸ Kwanandoone, Abrambed kaamonoon, “O YARIMAN Ambengan, komaewa kerenidned okad kuu neman keraneen kuu nekaadkeraniin?” andoon.

⁹ Andoone, YARIMANBED yedmenoone, “Buromakau ingkod mimoyiib nan- ingkod mimoyiib sibi ambi mimoyiib, yi korem kuu weeb ayoobmim dowan kereen kumbed, ayari on kawanmo mimo yaningko daviib ayari on kerekere ingkod mimo yaningko pidyonib kuu be mene.” andoon.

¹⁰ Kwanandoone, Abram kuu kuye dingkan yeene be monoon. Be mene, dingkan kuu wedyirimbed bunge baangkane angkara angkara nongkobekore, on kuu bunge baangkindo on maa angkara kowe on maa angkara kowoon, kiwaan wedyiri angkuun. ¹¹ Bob id animaib ye ayari on kumbed wanmene dingkan yom kuu anandamiiwa Abrambed wangmoon.

¹² Aron kuu kubune wenuune, Abram kuu unuk darewoob angkoone, kumun darewoob kebenenuune, uniwon karakwon keroon. ¹³ Kwane, YARIMANBED Abram yaa yedmoon, “Weng keyaa anam ande. Eb awoya ari kuu wene ambibkin mamaa yaa dobaraniwe kuye ambibkindanbed yi ben kakmaniibban no deme awinembiridan kerundenib miin arewa kamendaniib, kwane dobaraniibbed wene weeb 400iib dowan keranuun. ¹⁴ Kumban, kwamendaniib ye kakman kuu nembded kuye ambibkindan yaa wengyundeni dabab kondaniin. Kwananiina, eb awoya ari kuu yiribman yemoon ben ambibkin yaro angkane wananiib. ¹⁵ Kumban eb kuu keyaa yewenubmo dobere wene kiomne anam kerekoreb bobnaneewe mangkaniib. ¹⁶ Eb awoya awoya kaniingiib keraniib yaron yaa kuu ika mananiib. Kuyaron kuu Amoro ambibkindan yi dobiri arewa kuu darewoob keraneena dabab darewoob kondaniin kuyaambded eb awoya ari ika mananiib.” andoon.

¹⁷ Kwanandoone, aron kuu kubune miriknoone, flawa nengki yeman amarengiib angkadkok amot yumbuyiib angkadere dingkan yom dangoone wedyirimbed dewonoone, ¹⁸ YARIMANBED Abram yaa amob weng yedme kowoon, “Okad keembded kuri wene Idyip okad yimin, kari wene ok Yufretes yimin, eb awoya ari yaa kondaniin.” andoon. | H ¹⁹ Okad kee Ken ambibkiniib Kenis ambibkiniib Kadmon ambibkiniib ²⁰ Hit ambibkiniib Peris ambibkiniib kambong Refaimiib ²¹ Amoro ambibkiniib Keenan ambibkiniib Kirgas ambibkiniib Yebus ambibkiniib kukui.” andoon. | U

16

Andowoon 16:1-3,15

Hagar Yoom Ismael Yoom

¹ Abram ye wonong Serai kuu kurong kowe, yu deme no awinembiri ye Idyip wonong yu aningko Hagar konandameen kuu meeneen. ² Kwana kowe, Abram yaa yedmeen, “YARIMANBED ne dana nendi kiwaan kebenoon kowe, ne dowaken kuu ne deme no awinembiri ye wonong yoom dangime. Dana woonanuun kuu ne danayiib kera.” andeen. Seraimbed kwananduone Abrambed “Ee” andoon. ³ Kwana kowe, yumbed yu ambi Abram yaa Hagar konuune awanoon. Kuyaron kuu Abram awene kuu Keenan ambibkin aom weeb angko angkoyiib dobiriwen. | H ⁴ Awanoona, Hagar kuu oyoomiib kereen. Oyoomiib keruune wedmekoru, kerengkan inamen kameenu Serai yaa karak kondeen.

⁵ Kwamune kowe, Seraimbed Abram yaa yedmeen “Hagarbed ne yaa karak kaween kuu ebbed ongmi yeman kii. Anam, nembded eb yaa kabdaan kumban oyoomiib kerekoru, ne yaa karak bangkawimamuun, kowe Yariman Godbed wengyundandok eb dee ne dee!” andeen. ⁶ Anduune,

Abrambed yedmoon “Eyoka, yu kuu kub deme ye kakmaniibban wonong kereene, ub kuu yu korok kowe, kubbed yu yaa komo kamaneeb kuu kub dowakenmo.” andoon. Seraimbed Hagar yaa wenbanduune koronde wuneen.

⁷ Yariman God ye engyumbbed wene Hagar yaa amiibban koknoon ambibkin aom kambong Sur ye kiwaan ari kirub okdobon yaa wengandene ⁸ yedmoon “Hagar, Serai yu deme ye kakmaniibban wonong, kuna yaambbed menebko, kuna yaa weneeb?” andoone, man yedmeen “Ne kuu ne korok yaambbed kombere dore meniin.” anduune, ⁹ yembbed yedmoon “Angkon ika wene, yu deme ye kakmaniibban wonong ika kere. ¹⁰ Nembed kub awoya yemoon bangkabdaniin kuu karub kane ma kimingkaanban.” andekore, ¹¹ angkon ika amun kerune yedmoon

“Kub kuu karub dana woonaneeb kuu yaningko Ismael* andaneeb, amborom kuu Yariman Godbed kub ameng kami kuu wengamboroon.

¹² Kumban, kub karub dana kuu awon kiib areb dobaraneen.

Ye kuu karub korem yaa bon keraneene karub korem kwangkong ye yaa bon kerunaniib.

Ye karubkim yaa domonde yekamo dobaraneen.” andoon.

¹³ Andoone, Hagar kuu God anam wedmenaana manok andeen. Kowe, Yariman God yaa yaningko baandeen “Wedmewewen ye God.” amborom kuu Godbed yu yaa daandoon kowe. ¹⁴ Kwanikob, okdobon yaningko kuu Beyalahairoi† andimamiib. Okdobon kuu kambong Kades dore kambong Bered dore wedyiri angkuun. | U

¹⁵ Amaan, Hagar kuu karub dana wooneene Abrambbed dana yaningko Ismael andoon. | H ¹⁶ Kuyaron kuu Abram ye weeb kuu 86iib. | U

17

Andowoon 17

Kad Wadmi Kuu God Ye Weng Kunduk Akmi Yeman

¹ Abram ye weeb kuu 99iib keroone, YARIMANBED angkaderene yedmenoon, “Ne kuu Aromkono Darewoob Arimbed Ye God kowe, ne dowaken yaambbed dobereneb eb yaa ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban dobere. ² Nembed eb yaa amob weng yedme kowaan kuu kwananiin. Kwane, eb awoya yemoon kai bangkabdaniin.” andoon.

³ Abram ye korok kankibene ye kiringkonombbed okad badmendoone, Godbed ye yaa yedmenoon, ⁴ “Kedi, nembed kekane kamaniin kei. Ne amob weng yedme kowaan kuu kei, eb kuu ambibkin yemoon ye ambokab keraneeb kii. ⁵ Kibireb kei eb aningko Abram* korondaan, kumban aningko yeeb Abraham† kabdaan, amborom kuu ambibkin yemoon ye ambokab keraneeb kowe. ⁶ Eb awoya yemoon bangkabdaniin. Eb awoya kuu yemoon kerenib andokbe ambibkin yena keraniib. Eb awoya yena kuu king keraniib. ⁷ Amob weng kee aron korem eb yoom eb awoya yoom yaa angkimberembaraneen kuu ne kuu eb God angkon ne kuu eb awoya yi God. ⁸ Kibikee Keenan ambibkin okad kee eb okadban, kumban okad korem kuu eb awoya yaa kondaniine yiman keranuun, aron korem. Angkon, ne kuu yi God keraniin.” andoon.

* **16:11:** Ismael yaningko ye id kuu “Godbed wengambereen.” † **16:14:** Beyalahairoi yaningko ye id kuu “Doreen ye God Wedmewoon ye Okdobon.” * **17:5:** Abram yaningko ye weng id kuu “Awodki yaningko darewoowiib”. † **17:5:** Abraham yaningko ye weng id kuu “Yemoon ye Awodki”.

⁹ Godbed kwanandekore, Abraham yaa ika yedmoon, “Amob weng yedme kowaan kuu korobe awinime, eb yoom eb awoya ari yoom, yi yaro dobere dobere yaro wananiib aom kuu. ¹⁰ Eb yoom eb awoya ari yoom yaa amob weng yedme kowaan kuu kei, karub dana korem kuu wekonokad wadmenabime. ¹¹ Kad wadmi kuu eb dore ne dore amob weng yedme kowaan ye akmi yeman. ¹²⁻¹³ Karub dana woonibka aron kaning kaningiib dowan keruko yi korem yi kad wadmenabime. Eb dana anam yoom, eb demedan yi dana yoom, owoddan yaambad deme no awinembiri ye dowad odbed moonaneeb ye dana yoom, eb dana anamban kui, yi kad wadmenabime. Kad wadmi ye amob weng kuu aron korem korem ye amob. ¹⁴ Karub kanembed kad wadmindoo kuu nembed yedme kowaan ye amob weng domokboon kowe, ye kuu dankarime.” andoon.

¹⁵ Andekore, angkon ika yedmoon “Eb wonong yu aningko Serai kuu koronde, kumban aningko yeeb Sera[†] ande. ¹⁶ Yu yaa amun kerundaniin, angkon eb yaa yu yaambad dana mingki kabdaniine, yu kuu ambibkin yemoo yi awoya keranuun. Angkon, yu awoya yena kuu king keraniib.” andoon.

¹⁷ Andoone, Abraham ye korok kankibene ye kiringkonombad okad badmendene meendobekore ambon kamoon. Ye meeni kuu “Karub weeb 100iib kuu danayiib keraneen dee? Sera weeb 90yiib kuu dana woonanuun dee?” ande meenekore ika demboon. ¹⁸ Dembekore, God yaa kaamonenoon “Ismael kuu ne yumbon kandaneen kuu yimin dee?” andoon.

¹⁹ Andoone, Godbed Abraham yaa yedmoon “Yii. Eb wonong Sera kuu karub dana woonanuun kuu yaningko Aisek[§] ande. Ne weng kunduk kee ye yoom ye awoya yoom yaa kondaniin. ²⁰ Eb dowaken Ismael yaa wengamberekoreb, ye yaa amun kerunaniine dana yemoo keraneene, king wad ayoowiib yi awodki keraneen. Ye awoya yaa kuu ambibkin aromkonoyiib kerunaniin. ²¹ Kumban ne weng kunduk kuu Aisek yaamo konaniin. Ye kuu Serambad woonanuun weeb mimo dowan keranuun ari.” andoon. ²² Dakme dowan kerekore, Godbed Abram domonene kawonoon.

²³ Kuyaron kwarimbed Abraham kuu God ye weng wengamberekore, ye dana mingki Ismaeliib ye deme ye kakmaniibban ye karuwiib karub yambiwoom doriwiib korem kuu kad wadmenabiwen. ²⁴ Abraham ye weeb kuu 99iib dowan keruunkob kad wandiwen. ²⁵ Angkon, Ismael kwangkon ye weeb 13iib dowan keruunkob kad wandiwen. ²⁶⁻²⁷ Aron mimo arimbed yi ayoowiib ye deme karub koremiib kuu kad wadmenabiwen.

18

Andwoon 18

Abraham Ye Dana Ye Weng Kunduk

¹ Kuyaron kuu Abraham kuu Mamre ye at kubun keedbon dia ambib kombon yenbe daboroon. Kwane, aronkobbed Abraham kuu ye ambib kombon kiwaan ari diboroone YARIMANBED mene angkadoroon. ² Kwane, Abrahambed wedmoone karub ayoobmim kuu doriib. Wedmendekore, kirodmo wene wengandade wonoon. Wenene, ye korok kankibene ye kiringkonombad okad badmendene ³ yedmoon, “Ne yariman, eb dememan ne yaa dowakeniib kerekko, nambib yaa mene burudandaab. ⁴ Yiib kuu ee andibka ok yunmonoko yiib yon ogekorib at kubun keyaom dibere

[†] 17:15: Aningko Seraiyiib Seraiyiib yi id kuu “King ye wonong dana”. [§] 17:19: Aisek yaningko ye id kuu “Yembed ambon kameen”.

yiidkime. ⁵ Ne angkon animaniib kanmanako, ane aromkono kandekoriwa yiib dowakenmo winime. Yiib dememan neyiib yaa miniwen kowe.” andoon. Andoone, yimbed inande yedmiwen, “Eyoka, eb weng dakmewen kuu kwamune kame.” andiwen.

⁶ Andiiwe, Abraham kuu kirodmo wene ambib kombon aom Sera yaa yedmendoon, “Kirod, flawa yemoon nengke.” andoon. ⁷ Kwanandekore, ye kirodmo dingkan doriib yaa wene buromakau mana kowiib kanmene kowoone ye deme karubbed kirod ayekore bunge nengkoon. ⁸ Kwane, Abrahambed naningkod muk ambod kodkobmo kerooniib naningkod muk ambodiib buromakau yomiib be karub ayoobmim yaa wene at kubun dem aombed nekwekore doboroone yi ayoobmim aniwen.

⁹ Anekorwa, yimbed Abraham yaa kaamoneniwen, “Eb wonong Sera gude?” andiwen. Kwanandiiwe, yembed yedmoon, “Yu kuu ambib kombon aom yakui.” andoon. ¹⁰ Yi ayoobmim ye karub maambbed yedmoon, “Anam kuu wood wad ayoowiib ari kuu angkon ika mananiine eb wonong Sera kuu dana mingki woonanuun.” andoon. Sera kuu ambib kombon ye ambongko diambbed wengambureen. ¹¹ (Abraham yoom Sera yoom kuu kiomniwen kowe Sera yu dana nendi kuu yiminban.) ¹² Kowe, Sera kuu yemyeb ambon kamenu yukareb yedmeen, “Dana nendi kuu kubi yeman kuned, ne kad kombaraan angkon ne korok kuu kiomnoon kowe, kwane kubaniinoo? Dowan.” andeen.

¹³ Kwananduune, YARIMANBED Abraham yaa yedmenoon, “Sera kuu komo andud ambon kamenu ‘Kiomnaan kuned dana nendaniinoo?’ andeen? ¹⁴ Nembbed komo kamandamiin kuu kwananiin. Nembbed yedmaan kuu wood wad ayoowiib dowan keranuune angkon ika mananiine Sera kuu dana mingki woonanuun.” andoon. ¹⁵ Sera kuu uneen kowe dude yedmeen, “Ne ambon kamindo.” andeen. Anduune, Godbed man yedmoon, “Yii, anam kuu ambon kamewen.” andoon.

Sodom Ye Dowad Dakmiwen

¹⁶ Kwaniwe, karub ayoobmim kuu yaro dembenib Sodom taun yiri andowe winiwen. Kwane, Abraham kuu yi domondok wonoone, ¹⁷ YARIMANBED yedmoon, “Komo kamandamiin kuu Abraham yaa kuu biknenainban. ¹⁸ Ye awoya kuu ambibkin aromkono darewoob keraniib. Angkon, Abraham yaambbed ambibkin korem kuu amun kerundaniin. ¹⁹ Ye kuu nembbed kinaan kowe, yembed ye danayayiib ye awoyayiib yaa ne weng daandaneene wengamberekorib, inamen yorokmoyiib inamen yiminmoyiib kamaniib. Kwamaniib kuu ye yaa ne weng kunduk yedmaan kuu kamaniin.” andoon.

²⁰ Kwanandekore, YARIMANBED Abraham yaa yedmoon, “Wengambaraan kuu Sodomiib Gomoriyiib yi inamen kuu miin arewa kai, kwane yi amarakmi kuu miin darewoob kai kowe, ²¹ nembbed yiri wene weng kee anam dee anamban dee kuyaa wedmandamiin.” andoon. ²² Andoone, karub ayoob Sodom yaa winiwe, Abraham kuu YARIMAN ye arinambo doboroone.

²³ Abrahambed ye yaa yaro menene kaamonoon, “Ebbbed arewa kamenanidan monmaraneeb kuu yorokmodan kangkon monmaraneewoo? ²⁴ Siti aom kuu yorokmodan 50iib keraneen kuu arewadaniib korem kuu monmaraneeb dee? Yorokmodan 50iib dobaraniib kuu taun domondaneeb dee yorokmodaniib arewadaniib ibmo monmaraneeb dee? ²⁵ Eb kuu okaddan korem ye Wengyundi Ye Karub kowe, yorokmo wengyundaneeb dee? Anamaa, ebbbed ma kumaabban. Ebbbed yorokmodaniib arewadaniib yaa ibmo wengyundande ukum mimo kondaabban, yorokmodaniib arewadaniib ben dabokne yenbandaawe duknaibban.” andoon.

²⁶ Kwanandoone, YARIMANBED yedmoon, “Yorokmodan 50iib Sodom aom wedmaniin kuu taun kuu monmarainban.” andoon.

²⁷ Kwanandoone, Abrahambed God yaa inande yedmoon, “Ne kanangkod dakmaan kumban eb kuu Yariman, ne kuu karubmo, ingkud o yikbot areb.

²⁸ Ma, yorokmodan 50iibbmo 45iibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb? Karub angkoyiib kuyiibban kumbed taun kumundin monmaraneeb dee?” andoon. Kwanandoone, Godbed yedmoon, “Yorokmodan 45iib dobarani-
iwe wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.

²⁹ Kwanandoone, Abrahambed ika yedmoon, “Yorokmodan 40iib do-
baraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon, “40iib do-
baraniwe wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.

³⁰ Kwanandoone, Abrahambed God yaa yedmoon, “Yariman, ne yaa kongewaab, angkon ika dakmandamiin. Yorokmodan 30iibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon, “30iib dobaraniwe
wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.

³¹ Kwanandoone, Abrahambed yedmoon, “Eb kuu Yariman kumban, eb yaa kanangkod dakmaan kuu amunban. Kumban, yorokmodan 20iibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon “20iib dobaraniwe wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.

³² Kwanandoone, Abrahambed yedmoon, “Yariman, ne yaa kongewaab, angkon ika mimo dakmaniin kuu yimin dee? Yorokmodan angko angkoyi-
ibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon, “Angko angkoyiib dobaraniwe wedmaniin kuu taun kuu monmarainban.” andoon.

³³ Kwanandekore, YARIMAN kuu Abraham domonene wonoone Abraham kuu koronde ambiwoom ika wonoon.

19

Andowoon 19:1-29

Sodomdan Yi Ambarakmi

¹ Kuye oobnembd Lot kuu taun ye kuuk botbed wiriniwen yambongko yaambd diboroon. Kwane, engyus ayooob kee mene Sodom yaa mini-
iwe, Lotbed wedmendekore yaro wene ye korok kankibene ika dembe

² yedmoon, “Ne korok korok ee! Ne kuu yiib yaa angkodmandamiin kowe nambiwoom minime. Yiib yon ogibko angkekoruwa, awari amkimombd wananiib kuu yimin.” andoon. Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yii, taun kidangkambd amnoom kuu dobaranuuwe waraneen.” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Lotbed daande nangkandoone “Ee” andekoriwa, yambi-
woom winiwe, Lotbed ye deme karub yedmoone kabayingkindo ye fl-
awayiib orok animaniib nengkiwe nekwoone aniwen.

⁴ Anekoriwa, amnoombd owodan kuu dibiiwe, Sodom ye karub aamkonoyiib kewediiib korem kuu mene yambib angkara awanewandiwen.

⁵ Kwane, yimbed Lot yaa baande yedmiwen, “Karub kibik eb yoom doberem ande miniwen kuu kuna? Nub yaa benmenebko yi yaa nenem kamendem.” andiwen.

⁶ Kwanandiiwe, Lotbed bunangka wene ambongko kebenekore
⁷ yedmoon, “Nangkodmia! Mokorondime, yiib kuu arewa kamendaib!

⁸ Ne dana koyu ayooob kuu karub yoom dangindo kumbed yiib yaa be mene domondaniine komo kamaniib kuu yiib dowakenmo. Kumban owodan ayooob keyaa arewa kamendaib! Yi kuu nambiwoom miniwen kowe, nembd yi kukbaraniin.” andoon.

⁹ Kwanandoone, Sodomdanbed yedmiwen, “Angkane! Eb kuu nub am-
bibkinmanban kumban, eb kuu nub wengyundi korok kerandameewoo?

Yiminban kii! Angkane! Angkanokban kuu yi ayoob yaa kuu arewa kerundanuub kuu burudande eb yaa kuu arewa darewoob arimbed kerubdanuub.” andiwen. Adekoriwa, Lot dedmonenib ambongko monmarande kamiwen.

¹⁰ Kumban owodan ayoobbed bunangka yire Lot kuu angkon ika ambiwoom kiroadmo bingie wande nen aomnekorib, ambongko kuu kebeniwen. ¹¹ Kwane, yimbed karub korem ambib bunangka doriib yi indob kuu kebengkiwe, indob tut keroone, yi korem ambongko wedmindeban keriwen.

Lot Ye Nimadana Yoom Kuu Sodom Yaambad Kirokmoniwen

¹² Kwanekoriwa, owodan ayoobbed Lot yaa yedmiwen, “Eb kuu eb danayiib eb wonongkimiib eb karubkimiib taun keyaom doriib kee ben angkane, ¹³ amborom kuu taun kee monmarandamuub kowe. YARIMAN ye kiringkono arimbed ambarakmi yemoon keriwen kowe, yembed Sodom monmari dowad nub ben yuroone munuwen.” andiwen.

¹⁴ Kwanandiwe, Lot kuu wenene ye dana koyu ayoob awadmandamiib ye karub ayoob yaa yedmendoon, “Kirod minibko wenem, YARIMANBED taun kee monmarandameen kowe!” andoon, kumban ye kuu birondok monoon manok ande meeniwen.

¹⁵ Warandameen yaambad, engyus ayoobbed Lot yaa yedmiwen, “Kirod! Eb wonong yoom eb dana koyu ayoob ke doriib kee yoom be angkane. Kirod angkanokban keraneeb kuu taun kee monmaranuube yiib kangkon duknaniib.” andiwen. ¹⁶ Kwanandiwe, kerebkarab kamoon kumban, YARIMANBED mimyob keenoon kowe, engyus ayoobbed ye yoom ye wonong yoom ye dana koyu ayoob yoom kuu taun bunangka be winiwen.

¹⁷ Winiwe, engyu ayoob ye karub maambad yedmoon, “Bobnaub ande kabaanmo winime! Ika anuk wedmaib! Kankubunen yiri wene yinmonaib! Kabaanmo wene aangko daanime! Kwamunaniib kuu duknaniibban.” andoon. ¹⁸ Kwanandoone, Lotbed yedmoon, “Ne korok, kwamunaabned, nub kuu yiminban ii! ¹⁹ Ebbad ne yaa dowakeniib keruwoon, kwane ne yaa amun kai kamewen kowe bobnainban. Kumban kombiri wene aangko daani kuu ne kuu yiminban kowe, neyiib monmaraneewe bobnaniin. ²⁰ Kedi, kambong meb yaa kuu wedmeewoo? Kambong kuu dia kowe kombiri wananiin kuu yimin dee? Kambong kuu embengaa. Kukuu embengoo? Kambong embeng yaa wananiin kuu yimin andaneeb kuu bobnainban.” andoon.

²¹ Kwanandoone, engyumbad yedmoon, “Ee, eweng kuu wengambaraan. Kambong ke dakmewen kee monmarainban. ²² Kowe, kiroad kabaanmo wene! Ma kamainban, eb kuu wene yakuyaa nandaneeb kumbad.” andoon. Lotbed kambong kuu embeng andoon kowe yaningko kuu Soar* andimaib.

Sodomiib Gomorayiib Monmaroon

²³ Aron kuu yaro menuune Lot kuu wene kambong Soar yaa wene nandoone, ²⁴ YARIMANBED yedmoone ambid arimbed bot sulfa amotiib taun Sodomiib Gomorayiib ari kirobeen. ²⁵ Kwane, kankubunen yiriyiib nimakarub koremiib aya nonga buuk koremiib kuu monmaroon. ²⁶ Kumban, Lot ye wonong kuu ika anuk wedmuune yu kuu karam kere at kongkab areb kereen.

²⁷ Mirikne ware amkimo keruune, Abraham kuu uniyambad YARIMAN ye arinambo ari doboroon kuu ika wonoon. ²⁸ Ye wene doberene Sodomiib Gomorayiib kankubunen yiriyiib yaa wedmoone, ambib yemoon amot

* 19:22: Soar yaningko ye weng id kuu “Embeng”.

denemmoon yi amareng darewoob yeederebeen. ²⁹ Godbed Abraham yoom dakmiwen ye weng kuu nonondandindo kowe, Lot yaa awanenoone taun monmaroon kuu kombiri wonoon. | H

Moab Yi Karuwiib Amon Yi Karuwiib Yi Weng

³⁰ Lot kuu kambong embeng aom dobiri kuu unoon kowe, ye yoom ye dana koyu ayoob yoom kuu koronde wene aangko daane aangko dem aombed dohiriwen. ³¹ Angkaanbed nengkaan yaa yedmendeen “Nub ambe kuu kiomnoon. Angkon, nub yaa awani ye dowad kuu karuwiibban kowe, danayiib keraubban kii. ³² Awarak ayi yeman ye ok yaningko wain konubko anakore awarak ayuko ye yoom dangenub danayiib kerem.” andeen. ³³ Anduune, amnoombed wain ok koniwe anoone awarak ayuune angkaan yoom dangiwen. Awarakbed ayeen kowe komo kamoon kuu yekaadban.

³⁴ Awarimbed angkaanbed nengkaan yaa yedmeen “Ne yoom danguwen kowe, amnoom kuu angkon ika wain ok konubko anoko awarak ayuko kub yoom dangime. Nub ayoob kuu nub ambe yaambbed danayiib kerem.” andeen. ³⁵ Anduune, amnoombed wain ok koniwe anoone awarak ayuune nengkaan yoom dangiwen. Awarakbed ayeen kowe komo kamoon kuu yekaadban.

³⁶ Kwanekoriwa, yi awodki yaambbed oyoomiib keriwén. ³⁷ Angkaan kuu dana mingki woonekoru, yaningko Moab† andeen. Moab kuu Moab ambibkin yi awoya. ³⁸ Nengkaan kuu dana mingki woonekoru, yaningko Benami‡ andeen. Benami kuu Amon ambibkin yi awoya.

20

Abraham Yoom Abimelek Yoom

¹ Abrahambed Mamre ye okad yaa kuu domonde kuri wene Keenan ambibkin aom kambong Kades dore kambong Sur dore wedyiri doboroon. Amaan, kambong Gerar aom wene doberene ² yedmoon “Sera kuu ne daman.” andimaan. Kwanoone, Gerar ye king ye aningko Abimelekbed ye deme karub yaa yedmoone, Sera kuu ye yaa nenwiniwen.

³ Amnoom mamaambbed kiyuum angkambbed Godbed wene Abimelek yaa yedmenoon “Wonong kee awaneenbed nenminiwen kowe, bobnandameeb kii.” andoon. ⁴ Kumban Abimelek kuu ayoob dangindo kowe, Yariman God yaa yedmoon “Ne ambarakmindó kowe, neyiib ne nimakarub koremiib monmaraneebdee? ⁵ Abraham yembed ne daman andoone angkon yu kangkon yembed yedmoon areb yedmeen kowe, inamen amunmo kere nendaan kowe, ne ambarakmindó.” andoon. ⁶ Godbed kiyuum angkambbed Abimelek yaa yedmoon “Ee, nekaadkeraan, eb kuu inamen amunmo kerewen kowe, ebbéd ne yaa ambarakmaab andid kuu kebenaan, angkon yu yaa badmendaab andid kuu kebenaan. ⁷ Kwani kowe, kibireb kee ebbéd wonong kuu domondene, yu karub yaa. Ye kuu ne weng dakmi ye karub kowe, yembed eb yaa kurikuri keraneene bobnaabban. Kumban, angkon ika konokban keraneeb kuu nembéd yedmebdaan kuu eb yoom eb nimakarub yoom duknaniib.” andoon.

⁸ Ware amkimo keruune, Abimelekbed ye korok korok baandoone menebiiwe kiyuum weng kuu dakmoone yi uni darewoob keriwén. ⁹ Kwani kowe, Abimelekbed Abraham baandoone monoone kaamonenoon “Eb kuu komo kamewen nub yaa kuu? Ne kuu eb yaa ambarakmindó kumbéd

† 19:37: Moab yaningko ye id kuu “Awodki yaambbed”. ‡ 19:38: Benami yaningko ye id kuu “Ne karubkim yi dana”.

ne yoom ne nimakarub yoom yaa dabab kee kondewen kuu komo dowad kerewen? Ebbed ne yaa ambarakmi darewoob kwamewen kuu kwamuwi yemanbanbed kwamuwewen. ¹⁰ Komandewed kwamunewen?” andoon.

¹¹ Abrahambed man yedmoon “Nembed meenaan kuu ambibkin kee ye karub korem kuu God yaa meenindodan kowe ne nene kowekorib, ne wonong nendaniib ande meenaan. ¹² Yu kuu ne daman anam amborom kuu nambe ye dana kowe. Kumban, awaan mamaa kowe, nembed awanaan.

¹³ Godbed ne kuu daawoone wengamberekori, nambe yambiwoom kuu domonenekori, ambibkin mamaa yaa wanaan kowe, yu yaa yedmaan “Ne yaa inamen amun ye inamen keraneeb kuu ne yaa ‘Ye kuu nambang’ andimamaneeb.” andoon.

¹⁴ Andoone, Abimelekbbed Sera kuu Abraham yaa konekore, angkon sibiyyib buromakauib ye deme no kakmaniibban awinembiri ye karuwiib baangkanekore, ¹⁵ Abraham yaa yedmoon “Keke ne okad kowe, eb dowakenmo kuna yaa dobaraneeb kuu kui.” andekore, ¹⁶ Sera yaa yedmoon “Nembed kub ambang yaa od yeman silva 1000iib konaniin kuu anam kub kuu ambarakmino ande yi korem yikaadkeri yeman.” andoon.

¹⁷ Andoone, Abrahambed God yaa kurikuri keroone Godbed Abimelek yoom ye wonong yoom ye deme no kakmaniibban awinembiri ye nima yoom yaa ongmoone wadkeriwen ¹⁸ amborom kuu Abimelekbbed Sera nendoone yi kuu oyoomiib kerindeban, Yariman Godbed kebendoon kowe. |U

21

Andowoon 21:1-13

Aisek Kuu Wooneen

¹ Kwane, YARIMANBED Sera yaa komo yedmoon kuu kwanoon, kwane angkon yembed Sera yaa ye weng kunduk dakmoon kuu kwamunemo yu yaa kerundoon. ² Kowe, yu kuu oyoomiib kerekoru, Abraham kuu kiomnoon yaambbed dana mingki wooneen. Dana wooneen kuu Godbed aron kowoon arimbed wooneen. ³ Abraham kuu Serambbed wooneen ye dana mingki kuu yaningko Aisek ande kowoon. ⁴ Aron kaning kaningiib dowan keruune, Abrahambed God ye weng yedme kowoon areb dana mingki kad wandoon. ⁵ Aisek wooneen yaron kuu Abraham ye weeb kuu 100iib.

⁶ Kwane, Serambbed yedmeen, “Godbed kube ambon kamiyyib kawoon kowe, kuyaa wengambaraniibdan korem kuu ne yoom kube ambon kamauub.” andeen. ⁷ Andekoru, ika yedmeen, “Karub maambbed Sera yu dana woonenu oonenanuun andoonoo? Dowan, karub maa kwane andindo. Kumban, nembed Abraham kuu kiomnoon yaambbed dana mingki woonaan.” andeen.

Hagar Yoom Ismael Yoom Yaa Yedmoone Winiwen

⁸ Dana kaine muk animokban keroon yaron arimbed, Abrahambed orok darewoob ongmoone aniwen. ⁹ Kwane, Ismael kuu Hagar Idyip wonongbed Abraham ye dana mingki wooneen kuu Aisek yaa daanimo kamoone, ¹⁰ Serambbed wedmekoru Abraham yaa yedmeen, “Dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonongiib yu dana mingkiyyib kee yedmebko winime! Amborom kuu dana kee eb yiribman bi ye yumbon kandi kuu yiminban. Eb bobnaneeb kuu Aisekmo baneen.” andeen.

¹¹ Kwananduune, Abraham kuu ye niindem aom miin yiminban keroon, amborom kuu Ismael kwangkong ye mingki kowe. ¹² Kumban Godbed Abraham yaa yedmenoon, “Hagar yoom yu mingki yoom yaa miin yiminban keraab. Serambbed yedmebduka wengambere kwane, amborom kuu eb yob

kuu Aisek yaambéd ande kowaniin kowe. ¹³ Nembéd Hagar yu mingki yaa dana yemoon konaniine ambibkin mimodan keraniib, amborom kuu ye kwangkón eb dana kowe.” andoon. | H

¹⁴ Ware amkimo keruune, Abrahambéd Hagar yaa animaniib ok yowo dingkan kadbed ongiwaniib kuu bene yu kandom ari nongkobekore, yedmendoone, yu mingki yoom winiwen. Amiibban koknoon ambibkin Berseba yaa kirinwanmo wuneen. ¹⁵ Ok dowan keroone, dana kuu at kubun aom kowuune diboroone ¹⁶ 100 mita areb wenenu dibereenu yukareb yedmeen “Dana kuu bobnandameen kowe, ye bobni wedmaniin kuu ne dowakenban.” andeen. Andekoru, dibuun yirimbed ameng kamande kameen.

¹⁷ Godbed dana ye ameng wengamberekore, ambid arimbed God ye engyumbéd Hagar yaa dandoon “Komandewéd meeni darewoob kerewen? Unaab! Godbed dana ye ameng kuu wengamboroon kowe. ¹⁸ Dembe wene dana kuu nenkone nemengkane. Nembéd ye awoya amun kerundaniine ambibkin darewoob keraniib.” andekore, ¹⁹ Godbed yu indob nandoone okdobon wedmeen kowe, wene ok yowo aom yuundekoru, yu danayiib yunkonuune anoone wene okad maa doberékoriwa, ²⁰ God kuu dana yaa oonenoone kainoon. Kaine, amiibban koknoon ambibkin yaningko Paran yaa doboroon. Dobere, anambéd dingkan yenbandi ye karub keroon.

²¹ Kainoone, yawaanbed Idyip wonong benuune awanoon.

Abraham Yoom Abimelek Yoom Yi Amob

²² Kuyaron kuu Abimelek yoom ye ana nangmidan yi korok yaningko Faikol yoom weneniwa Abraham yaa Abimelekbed yedmenoon “Godbed eb yaa komo kamaneeb kuu dore awabdimameen. ²³ God yaningko yaambéd yedme kowe ebbed neyiib ne danayiib ne awoyayiib yaa nemengkandaab. Ne kuu eb yaa inamen amunmo meenimamiin kowe, neman kangkon ne yaa ambibkin kee doreeb aom kee God yaningko yaambéd yedme kowe inamen amunmo meenimame.” andoon. ²⁴ Andoone, Abrahambéd yedmoon “Ee, eb weng kuu God yaningko yaambéd yedme kowaan.” andoon.

²⁵ Andekore, Abrahambéd Abimelek yaa kongewoon okdobon ye dowad, amborom kuu Abimelek ye deme karubbed Abraham ye okdobon kuu kandiwen kowe. ²⁶ Abimelekbed yedmoon “Nekaadban, karub kanembéd kwamunoon? Eb kuu ne yaa yedmewindo kowe, kibirebmo wengambaraan kii.” andoon. ²⁷ Andoone, Abrahambéd sibi yenayiib buromakau yenayiib kuu Abimelek yaa baangkanoone yi ayooob dakmenib amob ongiwiwen.

²⁸ Abrahambéd ye sibi ediib be nongkoboone, ²⁹ Abimelekbed ye yaa kaa-monenoone “Komandewéd kwamune kameeb? andoon. ³⁰ Andoone, Abrahambéd yedmoon “Sibi ediib kee baneeb kuu anam nembéd okdobon kuu nidkoon andi ye kumun.” andoon. ³¹ Kowe, okdobon yaningko Berseba* andiwen, amborom kuu amob ongiwiwen kowe.

³² Amob ongeme dowan kerekoriwa, Abimelek yoom Faikol yoom kuu angkon ika Filistia ambibkin yaa winiwen. ³³ Winiwe, Abrahambéd at kaab yaningko Tamaris Berseba yaa kibenekore, kurikuriyiib kubiyiib Yekawono ye Yariman God yaa konoon. ³⁴ Abraham kuu Filistia ambibkin aom aron doboob doboroon. | U

22

Andowoon 22:1-19

* **21:31:** Berseba yaningko ye id kuu “Amob weng ye okdobon” o “Ediib ye okdobon”.

Godbed Abraham Yaa Komboon Kaamonoon

¹ Amaanbed Godbed Abraham yaa kombon kaamonoon kuu kei. Yembed baandoon, “Abraham!” andoone, “Ne kei.” ande inandoon.

² Kwane Godbed daanoon, “Eb dana mingki mimo, mimyob dowaken kerunewen ye dana Aisek kui, ye kuu bidambib Moraia aom nenwene. Kwane, ayeCOREB ningkaneewa agedmo keraneene baeb kuu ne yaa kawe. Nembed aangko korokbebdaniin ari kumbed komo daabdaan kuu kwane.” andoon.

³ Kuye awari amkimo kai, Abraham yaro ye donki nekwene atok kuu nengkane agedmo keru ye dowad baangke ye donki ari nongkobe yerengke yuwekore, ye donkiyiib ye deme karub ayoowiib ye mingki Aisekiib be wonoon, Godbed bidambib yedmenoon yaa. ⁴ Kwane wene aron ayoobmim arimbed, Abraham korok kankoone bidambib yedmenoon kuu ambabbed wedmoon. ⁵ Wedmekore, ye deme karub yaa yedmendoon, “Yiib yoom donki yoom kiri dobirime. Ne yoom ne dana yoom kuu wene yakuyaambbed kurikuri kere angkon ika yiiwiib yaa mananuub.” andoon.

⁶ Andekore, atok be ye dana mingki bangkanoona karinoona, ye kuu wekiyiib amoyiib kuu yembed boona, yi ayoob winiwen. Wenoniiwa, ⁷ Aisekbed awodki Abraham yaa yedmoon, “Ambe?” andoone Abrahambed inande “Ee ne dana, dakme.” ande yedmoon.

Kwanandoona, Aisekbed kaamonoon, “Nub kuu amoyiib atokiib buwen kumban aye nangkane agedmo keru ye sibi kuu kuna?” andoona, ⁸ Abrahambed inande yedmoon, “Ne dana, Godbed yekarebmo sibi kuu kondaneena ningkanuuwa agedmo keraneene baeb kuu konanuub.” andoon. Kwane ibmo weniib.

⁹ Wenenib Godbed bidambib kuyaa kii andoon yaa nandiwen. Nandiiwa, Abraham kuyaa bot be dingkan nengke agedmo keru yeman wuubekore, animari atok be nongkobekore, dana mingki Aisek kuu nong yerengkane kande atok animari kowekore, ¹⁰ weki kan oone ye dana mingki ayandamoon, ¹¹ kumban ambid aombed YARIMAN ye engyumbed, “Abraham! Abraham!” ande baandoona, Abrahambed “Ee, ke doriin kei.” ande inandoon. ¹² Kowe, engyumbed yedmoon, “Eb dana kuu ayaab! Kibireb kee eb wengambere anam ande kwami God yaa kuu wedmaan, eb dana mingki mimo kuu ebka amuknokban, ne yaa kuu.” andoon.

¹³ Kwane, Abraham korok kankoone wedmoone sibi ambi durub yaambbed amanayod dem aom angkanoon. Wedmekore, ye dana kuu dudmunkoone yaro demboone, sibi kuu Abraham ye dana ye dowad kande aye nangkane agedmo keroone baeb kuu God yaa konoon. ¹⁴ Kowe, Abrahambed aangko kuyaa aningko kuu “YARIMANBED kondimaan” ande kowoon. Kuyaronbed mene kibikee, kangkon kwane yedmimaib “YARIMAN ye aangko kwarimbed kondaneen.” andimaib.

¹⁵ Angkon ika YARIMAN ye engyumbed ambid arimbed Abraham yaa baande ¹⁶ daanoon, “YARIMANBED yedmoon, ‘Eb dana mingki mimo kuu ne yaa kuu ebka awine amuknindo kowe, eb yaa neka naningko yaambbed wiim aangke weng yedme kowaan kuu kei. ¹⁷ Anam kuu eb yaa amun kerubdeni eb awoya yemoon kabdaniin. Yi kuu ambid ari mindong yemoon areb o karamok kebed yaa kubukbon mimmim kimingkindeban areb keraniib. Kwane yi bondan yi kambong kuu yimbed yeene burundadme dore oonaniib. ¹⁸ Eb yob yaambbed ambibkindan korem okad yimin yimin yaa kuu amun keendaniin, amborom kuu eb kuu ne weng wengamberewen kowe.’” andoon.

¹⁹ Andoone, Abraham yoom Aisek yoom ye demedaniib yaa ika winiwa igakman Berseba yaa yambiwoom winiwen. Kwane, Abraham kuyaa doboroon. |H

Nehor Ye Karub Dana

²⁰ Keke kwane dowan keroone, aron maa karub maambéd Abraham yaa yedmoon “Eb aagorok Nehor yoom ye wonong Milka yoom kuu karub danayiib wanabiwen. ²¹ Nehor ye mingki ibduruk kuu Us, kumbed kuu Bus, kumbed Kemuel (Amaan, Aram yawodki keraneen.), ²² kwane kuye yondem kuu Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel yoom wanabiwen.” andoon. ²³ Amaan Betuel kuu Rebeka yu awodki keroon. Milka kuu karub dana kaning kaningiib kei wanabiwen, Abraham ye aagorok Nehor yaambéd. ²⁴ Kwane, Nehor kuu karub dana yena kaningiib wanaboon, ye dungkud wonong Reumambéd kuu. Yi aningko kuu Teba yoom Gaham yoom Tahas yoom Maaka yoom. |U

23

(Andowoon 23-24)

(Kwane, Sera kuu weeb 127iib kerekoru bobneen. Abraham kuu ye wonong ande mimyob wandemboroon, kumban yu kuyaom mangki ye dowad kuu ye kuu okadiibban. Kowe, ye kuu nimakarub kuyaom doriibban yaa okad mana moonekore ye wonong kuu mangkoon. Amaanbed Abraham kangkon bobnoone ye meed ayoob Aisek yoom Ismael yoombed ye bob id kuu ye wonong yu dia mangkiwen. Abraham ye weeb korem kuu 175iib.) |H

Sera Bobneen

¹ Sera dobureen yu weeb kuu 127iib ² kwane bobneen, kambong Kiriát Arba aom, Keenan ambibkin aom. (Kibikee Kiriát Arba kuu Hebron andimaib.) Kwane, Abraham mimyob kowene bobon wene yu dowad ameng kamoon.

³ Ameng kamekore, ye wonong yu bob angkuun yaambéd yaro Hitdan yaa dakmok wonoon. Dakme yedmoon ⁴ “Ne kuu norod manaan kwane ne kuu owodman. Okad maa kawibko moonekori, ne wonong yu bob mangka.” andoona ⁵ Hitdanbed Abraham yaa inandiwen ⁶ “Angkodmi, wengambere. Eb kuu kayabak aromkono darewoowiib, nub aom kuu. Eb dowakenmo kuna yaambéd nub bot bob mangkimbon amun kandaneeb kuu yimin. Nub kuu kane ye bot bob mangkimbon keya kee eb dowakenmo kandande meenewen kuu nub ma eb wonong yu bob mangki yaa kuu kebebdaubban.” andiwen.

⁷ Andiiwa, Abraham yaro dembekore Hit ambibkindan yaa bumangke kiringkonombéd okad badmenekore ika demboon. ⁸ Dembekore, yi yaa yedmoon “Yiib kuu ne yaa ‘Mangkaneeb kuu yimin’ anam andibka, Sohar ye mingki Efron yaa ne dowad kaamonime. ⁹ Kaamonibko ye mongkob yerenbon yaa botdem yaningko Makpela kuu ne yaa moonoko, nembéd ye od kumundin kuu komoyiib kowaneen kuu od amodane moona.” andoon. ¹⁰ Efron kuu Hitdan numun dabokne yi taun kuuk darewoob wiriniwen yambongko kuye nedbimbon yaa dibiib. Yembed Hitdan yi arinambo arimbed Abraham yaa inandoon ¹¹ “Ne aamkono, kwamunemban. Wengambere, okadiib botdemiib kwaom kuu eb kabda, ne kambongdan kee anam kwanoon andi ye dowad nub weng wengambarande doriib. Eb wonong yu bob kuu mangke.” andoon.

¹² Andoone, Abraham ika yaro dembekore Hit ambibkindan yaa bu-mangke kiringkonombéd okad badmenekore ika dembekore ¹³ karub ko-rem yi arinambo arimbed Efron yaa yedmenoon “Ne yaa wengambere. Ne dowaken kuu okad kee kumundinmo od amodani, nod kee kandebko, ne bob kee kuyaa mangka.” andoon. ¹⁴ Andoone, Efron Abraham yaa inandoon ¹⁵ “Ne aamkono, ne yaa wengambere. Okad kuu yu kakman kuu od yeman silva 400iibmo kumban od kakman komoyiib kuye dowad wengbaraubban. Okad kuu kande, eb wonong yu bob mangke.” andoon.

¹⁶ Andoone, Abraham ee andekore, Hitdan yi arinambo arimbed Efron yaa od konoon. Kumundinmo amodoon kuu od yeman silva 400iib od kim-ingkidan yaa korokbendoona kimingke anam andiwa kowoon ¹⁷⁻¹⁸ kowe, Efron ye mongkobon okad Makpela aom, Mamre kangka, kuu taun kuuk ambongko yaambéd Hitdan yi indob yi arinambo arimbed Abrahambed amodekore, okadiib botdemiib ayiib mongkoboniib kuu nekwane korem kwaom kuu yariman keroon. ¹⁹ Kwanekore, Abraham ye wonong Sera kuu mongkobon Makpela yu botdem aom mangkoon, Keenan ambibkin aom, Mamre dia. (Mamre kuu amaan ari Hebron andiwen.) ²⁰ Kwani kowe, Abrahambed mongkoboniib botdemiib kuu Hitdan yaambéd bobkonom-bon yeman okad moone amodoon.

24

Aisek Ye Wonong Boon

¹ Kuyaron kuu Abraham kuu anam kiomnoon kumban Godbed od yemooniib animan yemooniib dingkan amongkob yemooniib deme karub yemooniib amun kerunoon kowe, ²⁻⁴ ye deme karub yembed yiribman korem oonoon ye korok yaa yedmoon “Ne dana ye awani dowad wonong kuu Keenan ambibkindan keye nimambéd benaab. Kowe, nambibkin ne okad angka igakman wene ne karubkim doriib yaambéd ne dana Aisek ye wonong kuu bene. Kwani kowe, ne dowaken kuu eb dingki kanmene ne yon muudkuk dabderem aom kowekore, Yariman God ambidiib okadiib ye God kuye aningko yaambéd ne yaa kwananiin ande amob ongme.” andoon.

⁵ Andoone, ye deme karubbed Abraham yaa kaamonoon “Wonong yu dowakenban mini korondanuun kuu komo keraniin? Kwamunanuun kuu eb danambéd igakman eb ambibkin angka nenwananiin dee?” andoone,

⁶ Abrahambed yedmoon “Yii. Ne dana nambibkin kuyaa igakman kuyaa nenwanaab. ⁷ Yariman, Ambid Ari ye God, yembed nambe yambiwoom yaambéd ne wooneen ye okad yaambéd nenmonoon. Kwane weng kundukbed yedmewoon ‘Keenan ambibkin kee eb awoya* yaa kondaniin.’ andoon kowe, Yariman God ye engyumbéd yedin arinambo weneneena awabdaneena ne dana ye dowad wonong kuu kuyaambéd nenmananeeb.

⁸ Wonongbed eb yoom igakman mini kuu yu dowakenban keranuun kuu nub amob ongmuwen kuu eb dabab kandaabban. Kumban, ne dana mingki igakman nenwanaab.” andoon. ⁹ Kwane, ye dingki kuu ye korok Abraham ye mudkuk dabderem aom yiri kowene yedmoon “Weng kee dakmuub keye dowad kuu kwananiin.” ande amob ongmoon.

¹⁰ Kwane deme karub kuu ye korok Abraham ye yiribman amun amuniib be, Abraham ye kemo angko angkoyiib ari nongkobe yerengke yuwekore, kemoyiib be wonoon. Kwane wene Nehor ye taun Aram ambibkin ari wonoon. ¹¹ Wenekore, ye kemo kuu taun bunangka okdobon diambon nongkoboona bumangke dibere yiidkiwen. Kuyaron kuu oobnonya, nima

* **24:7:** Hibru weng anam kuu yob. Yob weng id angkara kuu awoya.

ok yuungkok bad winimaib yaron. ¹² Kwane yembed kurikuri keroon “Oo Yariman God, ne korok Abraham ye God, kibik aron kee ne yaa ne korok ye dana ye dowad wonong kawe, eb amob ne korok yaa ongmewen kwananeeb kuu amun yeman, ne korok yaa. ¹³ Ne kee doriin kei, okdobon dia. Okdobon kee kibireb yaa taundan yi dana meed nima koyumbad mene yuungkimaib. ¹⁴ Wonong eb deme karub Aisek ye dowad kowewen ne nekaadkeri yeman kuu kui. Yu mananuun kuu ‘Ok maa yunkawebko ana.’ andaniina yedmanuun ‘Ok ane. Angkon, nembed eb kemo ok bangkanda.’ andanuun. Kwananuun kuu eb weng kunduk ne korok yaa kwananeeb kuu nekaadkeraniin.” andoon.

¹⁵ Andeene, Rebeka kuu ok pot darewoowiib kandom ari karine menuun. Yu kuu Abraham ye ayi Nehor yoom ye wonong Milka yoom yi mingki Betuel ye mungan. ¹⁶ Yu kuu koyu kerengandimbon amun yeman, angkon karub yoom dangindo. Kwane dewene okdobon yiri kubune ok yuundekoru muneen. ¹⁷ Dewunuune, deme karub kirodmo angkane yedmoon “Ok maa yunkawaneewa ananiin kuu yimin dee?” andoon. ¹⁸ Andoone yedmeen “Ee, aamkono, ok ane.” andekoru kirodmo ok nande yiri kowekoru ok koneen. ¹⁹ Kwane ane dowan keroone, yedmeen “Eb kemo kwangkon ok bangkanda.” andeen. ²⁰ Kwane, kirodmo ok ani yeman yabad aom bunekoru angkon kirodmo wenenu ok yena ika bune yuungkane kemo kuu ok bangkanduune aniwen yimin.

²¹ Kwane karub kuu iwari kwane doberene kerendoboroon, anam Yariman Godbed wonong kee kondoon dee kuyaa komboon darobeen. ²² Kemo ok ane dowan keriwa, karub kuu yaro gold kumkum kande yu yangdem yaa derenendekore gold yeed ayoob been yu dingki ari deebendoon. ²³ Kwane, kaamondo “Kub ambe kuu kane? Yambiwoom ne yoom ne karub yoom kibik amnoon kuu ye yoom danganuub kuu yimin dee?” andoone ²⁴ yedmeen “Nambe kuu Betuel, Nehor yoom Milka yoom yi mingki. ²⁵ Dingkan yi animaniib yi dangimboniib yiib kwangkon yiib dangimboniib nub ambiwoom kuu.” anduune ²⁶ karub kuu yiri bumangke Yariman God yaa yubudkane ²⁷ yedmoon “Kubem, Yariman God yaa, ne korok ye dowad kuu Godbed ye weng kunduk yaamo kwane ambangkoon. Yariman God kuu nenmene ne korok Abraham ye karubkim doriib yaamo nenmoon.” andoon.

²⁸ Kwane, Rebeka kuu kabaanmo wene ambiwoom awaan awene yaa komo keroon kuu kwane dandeen. ²⁹⁻³⁰ Rebeka kuu yu ambangiib, yanginko kuu Leban. Ye kuu gold kumkumiib gold yeed ayoob deebeniib wedmekore, yu weng wengamberekore, kirodmo wene wedmoone karub kuu kemoyiib okdobon diambon yaa doriib. ³¹ Wene wedmendekore, yedmoon “Yiib minime, yiib Yariman Godbed amun kwendondan yiib komande keyaa doriib? Yiib dowad nambib kuu nekwendaan, yiib kemo kwangkon yi dangimbon nekwendaan.” andoon. ³² Andoone, karub kuu wene yambiwoom aomniwa, kemo ari yiribman kuu Lebanbed be okad yiri nongkobekore, kemo kuu yi animaniib yi dangimboniib kondoon. Kwane ok yunmoonon Abraham ye demedan yi yon ogi yeman.

³³ Kwane animan bemene yi arinambo ari woriwen kumban Abraham ye deme karubbed yedmoon “Animan anainban. Ibduruk kuu nembed komo mene manaan kuu yiib yedmendekorid, yoman ananiin.” andoone, Lebanbed yedmoon “Dakme.” andoon. ³⁴ Andoone yedmoon “Ne kuu Abraham ye deme karub. ³⁵ Yiribman yemoon Godbed ne korok yaa amun konoone ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon. Yiribman yemooniib, sibi yemooniib, naningkod yemooniib, buromakau yemooniib,

silva od yeman yemooniib, gold od yeman yemooniib, deme nimakarub yemooniib, kemo yemooniib, donki yemooniib bangkanoon. ³⁶ Ne korok ye wonong Sera kiomneen yaambad ye karub dana mimo wooneen. Kwane yiribman korem kuu ye dana yaa konoon. ³⁷ Ne korokbed amob ongmenye yedmewoon kuu ye dana ye awani dowad wonong kuu 'Keenan nimambad wonong benaab. ³⁸ Kumban ne dana ye awani dowad wonong kuu wene ne karubkim doriib kuyaa kuu ne amyenimbon yaambad wonong kuu bene.' andoon. ³⁹ Andoone kaamonaan 'Ma wonong kuu ne yoom monokban kuu komo keraniin.' andaan. ⁴⁰ Andaane, yembad man yedmoon kuu 'God ye weng aron korem wengambaraan kowe, ye engyumbad yedin wene awabdanee ne nambe aweneyiib yaa ne amyenimbon yaambad wonong benaneeb. ⁴¹ Ne amob ongmaan kuyaa kuu ne karubkim yaa wananeewa yi yiminban andaniib kumbadmo eb kuu dabab kuu kandaabban.' andoon. ⁴² Kumban kibik okdobon yaa manaan kuu kurikuri keraan 'Yariman God, ne korok Abraham ye God, nembad mene kwane ande manaan kuu ne korok ye dana ye dowad wonong kawe. ⁴³ Okdobon diambon kee doriin kei, wonong koyu kane mene ok yuundok mananuun kuu kaamondaniin 'Ok maa yunkawaneewa ananiin kuu yimin dee?' andaniine ⁴⁴ yedmanuun 'Ok ane. Angkon, nembad eb kemo ok bangkanda.' andanuun kuu ne korok ye mingki ye dowad wonong beni yeman kuu kui yoo andeni baamonaniin.' andaan.

⁴⁵ Kurikuri dowan kerindo kuned Rebeka ok pot darewoowiib kumbad wene ok yuundeen, kurikuri kere dowan keraankin. 'Ok maa yunkawebko ana.' andaane ⁴⁶ ok kirodmo yu kandom arimbad nanyiri kowenu yedmeen 'Ok ane. Angkon, nembad eb kemo ok bangkanda.' anduune, ok kuu anaane ne kemo kuu ok bangkandeen. ⁴⁷ Kwane yu yaa kaamondaan 'Ub ambe kuu kane?' andaane 'Nambe kuu Betuel, Nehor yoom Milka yoom yi mingki.' anduune kumkum kande yangdem yaa derenendekore yeed dingki ari deebendaan. ⁴⁸ Kwane ne korok Abraham ye God yaa bumangkane yubudkane kubiyiib konaan, amborom kuu ne kuu Godbed ne korok ye dana mingki awani ye dowad nenmonoone, ne korok ye ayi ye awo wedmaan kowe.

⁴⁹ Kibireb kee yiib kuu ne korok yaa mimyowiib dee dowan dee, komo meeniwen ee o yi ye weng kuu ma yedmibko, kaadkerekori komo keraniin kuu kwana." andoone, ⁵⁰ Leban yoom Betuel yoom yedmiwen "Weng maa kunambad ma yedme kebenebdaubban amborom kuu kiwaan kee Yariman Godbed korokbeddoon kowe. ⁵¹ Rebeka kuu kei, nenwene. Nenwenebko eb korok ye mingki ye wonong kerok, Yariman Godbed korokbe kabdoon kowe." andiwen. ⁵² Kwane, Abraham ye deme karub kuu wengamboroonkin God yaa bumangke kiringkonombad okad badmenoon. Badmenekore demboon. ⁵³ Kwanekore, goldiib silvayiib ebkadiib Rebeka yaa been bangkandekore, yu awaan yoom yu ayi yoom kwangkoni yiribman miin amun amuniib been bangkandoon. ⁵⁴ Kwane, ye yoom karub yena ye yoom miniwen yoom okiib animaniib ane amnoon kuu kuyaa dangekoriwa, yaro awari amkimombad yedmoon "Ne korokiib yaa domowibko wana." andoon.

⁵⁵ Andoone, awaan mingki yoombad yedmiwen "Wonong koyu kuu korondabko aron angko angkoyiibmo nub yoom doberekoruwa kumbad domobduko nenwene." andiib, ⁵⁶ kumban Abraham ye deme karubbed yedmoon "Ne kiwaan kebengkawaiib, keke Yariman Godbed kee kwanuwoon kowe. Korondibko, ne korok yaa wana." andoon. ⁵⁷ Andoone, yedmiib "Wonong koyu kumbad baande kaamonubko yuka komandundanuun kuu

kwananduk.” andekorib, ⁵⁸ yi baandiiwa Rebeka munuuna kaamondiwen “Kub dowaken kuu karub kee yoom wanandameewoo?” andiwe “Ee, ne dowaken wanandamiin.” andeen kowe, ⁵⁹ yimbed Rebeka yoom yu deme wonong yoom Abraham ye deme karub yoom karub ye yoom miniwen yoom “Winime.” andekorib, ⁶⁰ yi kwane amun kwende weng kee Rebeka yaa wengobendiwen

“Nub odak ee, kub kuu wene ari dana yemoon yemoonbed wanabebko, kub awoya yewudmo kerok.

Angkon yimbed yi bondan burudaandeniwa
yi bondan yaa yimbed korok keraniib.” andiwen.

⁶¹ Kwane, Abraham ye deme karub yoom Rebeka yoom yu deme wonong yoom kemo ari yi yiribman nekwane yi korem igakman winiwen.

⁶² Okdobon Beyalahairoi kuyaa kuu Keenan kanuk Aisek kuu mene doboroon. ⁶³ Ye kuu oobnon yaa yirokaba mongkobon anuk yarone korok kankoone wedmoone kemo kuu meniib. ⁶⁴ Rebeka Aisek wedmenekoru, kemo ari kuu kubureenu ⁶⁵ Abraham ye deme karub yaa kaamoneen “Karub mongkobon aombed nub yaa wengandok meneen kuu kane?” andeene yedmendoon “Ye kuu ne korok.” andoone, yu kuu dabua nande yu murubia kiringkonombed kirimo kebeneen, yu kuu inamen amunmo ye wonong kowe.

⁶⁶ Kwane, deme karubbed korem komo kamoon kuu kwane Aisek yaa wengkobenoon. ⁶⁷ Kwane Rebeka kuu Aisekbed nende ye awaan Serambed dobureen ye kombon aom nenaomne yu kuu awanoon. Awanoone, yu yaa mimyob dowaken keroon kowe, ye awaan yu bobneen yu mimyob kowoon kuu dowan keroon.

25

Wene Abraham Bobnoon Yaron Keroon

¹ Abraham wonong maa yaningko Ketura awanoon. ² Yumbbed Abraham ye karub dana yena wanabeen kuu Simran yoom Yoksan yoom Medan yoom Midian yoom Isbak yoom Sua yoom kui. ³ Yoksan ye karub dana kuu Seeba yoom Dedan yoom kui. Dedan ye awoya kuu Asur ambibkindan yoom Letus ambibkindan yoom Leum ambibkindan yoom kui. ⁴ Midian ye karub dana kuu Efa yoom Efer yoom Hanok yoom Abida yoom Eldaa yoom kui. Yi korem kuu Ketura yu awoya.

⁵ Yiribman korem Abraham boon kuu mingki Aisek yaa yedmoon “Ne bobnaka ne yiribman korem ebbed be.” andoon. ⁶ Kumban Abraham kuu wad doreen yaambbed, ye dungkud nima yi karub dana yaa munob yena bangkandekore yedmendoonkob Aisekiib yaa kuu yi koronde ben ambibkin kangka winiwen.

⁷⁻⁸ Abraham ye weeb kuu 175iib kere kiomne anam keroon yaambbed bobnekore, ye karuwayiib yaa daboknoon. ⁹ Bobnoona, Hitman Soar ye mingki Efron ye mongkobon Mamre kangka yaningko Makpela botdem aom ye meed Aisek yoom Ismael yoombed mangkiwen. ¹⁰ Bobkonombon kukuu Abraham yoom ye wonong Sera yoom kuyaom mangkenabiwen. Mongkobon kuu Hitman yaambbed Abrahambed moonoon. ¹¹ Abraham bobnoon ye yondem, Aisek kuu Okdobon Beyalahairoi dia doreen. Doreena, Godbed ye yaa amun keroon.

Ismael Ye Awoya

¹² Keke Ismael ye weng. Ismael kuu Abraham yoom Hagar yoom yi mingki, Yu kuu Sera yu kakmaniibban ye deme Idyip wonong. ¹³ Ye karub

dana yi aningko kuu kei, Nebaiot, Kedar, Adbiil, Mibsam, ¹⁴ Misma, Duma, Masa, ¹⁵ Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema yoom kui. Nebaiot kuu wonob dana, angkon Kedema kuu yeenbon dana. ¹⁶ Yi andokbe amyenimbon wad ayoowiib yi ambokab keriwén. Angkon, yi aningko kuu yi kambongiib yi kombonboniib yaambéd kondiwen. ¹⁷ Amaan, Ismael kuu weeb 137iib dohere kiomnekore bobnoon. ¹⁸ Ismael awene kuu bidambiib Havila kere Sur kere wedkuri Idyip yimin kere wene Asiria kangka ye kiwaan kebed yaa dohiriwen. Abraham ye awoya yena yaa dowakeniibban keriwén kowe yi dia dobirindo, yi kuu yika angkara dohiriwen. | U

Andowoon 25:19-34

Isau Yoom Yekob Yoom

¹⁹ Keke Abraham ye mingki Aisek ye weng. ²⁰ Aisek kuu weeb 40yiib kere Rebeka kuu awanoon. Yu kuu Aram ambibkin ye okad dabonmo ye karub Betuel ye mungkan. Yu kuu Aramman Leban ye daman.

²¹ Rebeka kuu kurong kowe, Aisekbed yu dowad YARIMAN yaa kurikuri keroon. Kwanoone, YARIMANBED inandoon kowe Rebeka oyoomiib kereen. ²² Yu kabeyob aombed ayoob dabak dana neman kankorare kankorare kamiwen. Kwanoone, “Kwana kowe, ne yaa komarewa keroon?” andekoru, YARIMAN yaa kaamonuune, ²³ yembed inande daandoon, “Kub kabeyob aom kuu ambibkindan ayoob yi ambokab.

Kwane, ambibkindan ayoob kuu andokbaniib.

Ningi ye awoyambéd ayi ye awoya yaa burudande aromkono arimbed keraniib.

Kwane, ayi kuu ningki ye dabderem yiri dobaranéen.” andoon.

²⁴ Amaan, wooni yaron munuuna karub dana ayoob dabak dana wooneen. ²⁵ Dana ibduruk kuu dodmo, ye kuu kimi mungkum kowe yaningko Isau* ande kowiwen. ²⁶ Ma ningki kuu ayi Isau ye yon daandum yaa awinoon kowe yaningko Yekob† ande kowiwen. Yi wooneen yaron kuu Aisek ye weeb kuu 60yiib keroon.

²⁷ Karub kewed ayoob kuu kainenib, ayi Isau kuu dingkan kiib bi ye karub kere dura angka yari ye karub keroon. Kumban Yekob kuu yongbon deme awine kambong aom iwari dohiri ye karub keroon. ²⁸ Aisekbed Isau yaa mimyob dowaken keenimaan, amborom kuu dingkan kiib ani kuu ye dowaken darewoob kowe, kunéd Rebekambéd Yekob yaa mimyob dowaken keenimaun.

²⁹ Aron maa, Isau bad yaro meneen. Ye kuu mungi darewoob bobne mene wedmoonka, Yekob kuu katang dodmo dinaan kowe ³⁰ yedmoon, “Ne kuu mungimbed kombaraan kowe, animan dodmo kuu kirod maawe!” andoon. (Kwanikob yaningko mamaa kuu Idom‡ ande yedmimaib.)

³¹ Kwanandoone, Yekobbed inande yedmoon, “Eb ayi ye yumbon nub ambe bobni ye yiribman bi ye dowad kawebko animan kabda.” andoon.

³² Kwanandoone, Isaumbéd yedmoon “Kedi, bobnandamiin kowe, ne ayi ye yumbon kuu kabamoon kii!” andoon.

³³ Kowe, Yekobbed yedmoon, “Ibduruk kuu ne yaa amob weng ongme kawebka.” andoone, Isaumbéd amob weng ongme ayi ye yumbon kuu Yekob yaa konoon. ³⁴ Konoone, Yekobbed flawayiib katang okiib bangkanoona anoon. Kwane Isau ayi ye yumbon kuu arewa ande meenoon.

* **25:25:** Isau yaningko ye weng id kuu “Kimi Yemooniib” areb. † **25:26:** Yekob yaningko ye weng id kuu “Daandum Awinoon”. “Daandum Awinoon” yi weng id angkara kuu “Nemengkandi”.

‡ **25:30:** Idom yaningko ye weng id kuu “Dodmo”.

26

*Andowoon 26:1-36**Aisek Yoom Abimelek Yoom*

¹ Kurin Abraham doboroon yaambéd am kaine animaniibban keroona dobiriwen kwane kuu Aisekbed doreen yambibkin aom kuu ika am kaine animaniibban keroon. Kowe, Aisekbed Filistiadan yi king Abimelek ye oonimbon aom kambong Gerar yaa wonoon. ² Wonoone, YARIMANBED angkaderene Aisek yaa yedmoon, “Idyip yiri wanaab. Nembéd kunaya dobere ande yedmebdako kuyaombéd dobere. ³ Ambibkin keyaom doberébko, ne kuu eb yoom doberenub amun kerubda. Nembéd eb yoom eb awoya yoom yaa keye ambibkin korem wedmeeb kee kondaniin, ne amob eb ambe Abraham yaa ongme kowaan kuu eb yaa kangkon kowaniin. ⁴ Nembéd eb awoya yemoon bangkabdaniin kuu mindong yemoon kimingkindeban ambid ari kwamune areb, angkon keye ambibkin okad korem wedmeeb kee yi yaa kondaniin. Angkon eb yob yaambéd ambibkin koremdan okad yimin yimin yaa kuu amun kerundaniin. ⁵ Nembéd kwamaniin ye id kuu amborom kuu eb ambe Abraham kuu ne amob nongkobaan korem kuu wengambere kwamoon kowe.” andoon. ⁶ Kwani kowe, Aisek kuu Gerar aom doboroon. | H

⁷ Kambong karubbed Aisek ye wonong Rebeka yu dowad kumbéd Aisek yaa kaamoniwena, “Ne wonong” andindo, “Yu kuu ne daman” andoon, amborom kuu Aisek kuu unekore, “Yu kuu kerengandimbon kowe, kambong karubbed ne nenekorib, yu kuu nendaniib.” ande meene unoon kowe.

⁸ Aisek kuu aron doboob kuyaom doboroon ye yondem kuu, aron maa Filistia yi king Abimelekbed kerekni ambongko angkambéd wedmoone Aisek kuu Rebeka yoom karub ye wonong yoom areb awinene awinene doriib.

⁹ Doriawe wedmekore, Abimelekbed ye deme karub yaa yedmenoonkob wene Aisek nenmonoone, Abimelekbed Aisek yaa kaamonoon “Yu kuu eb wonongoo? Komandewed ‘Yu kuu ne daman’ andewen?” andoone, Aisekbed yedmoon “Ne kuu unaan kuu ‘Ne nenekorib, yu kuu nendaniib’ ande meenaan.” andoon. ¹⁰ Kwane, Abimelekbed Aisek yaa kaamonoon “Eb kuu komo kamewen nub yaa kuu? Karub maambéd eb wonong yoom dangiwen karen, eb dowad nub kuu dabab kanduwen karen.” andoon.

¹¹ Kwani kowe, Abimelekbed karub korem yaa daandoon “Karub kanembéd karub kee yoom ye wonong yoom yaa badmendaneen kuu ayanuuwe bobnaneen.” andoon.

¹² Aron maa, Aisekbed kaawiib yowiib kibingkoon. Kibingkekore, kuye weeb aombéd yemoon wane wenore mimyamo keroon kuu yob mimo kibingkoon kuu id 100iib boon, amborom kuu Godbed ye yaa amun kerenoon kowe. ¹³ Kwanoone, Aisek kuu yiribman yemoon be wenore mimyamo keroone daane darewoob kereen kowe, yiribman karakiib ye karub keroon.

¹⁴ Ye kuu demedan yemooniib dingkan karakiib kowe Filistiadanbed ye yaa wungkaneniwen ¹⁵ kowe, Abraham kuu doboroon yaron yaambéd ye deme karubbed okdobon nidkiwen kuu Filistiadanbed okadbed kebengkiwen.

¹⁶ Kwanekoriwa, Abimelekbed Aisek yaa yedmoon “Nub ambibkin keyaom kee koronde wene, amborom kuu eb kuu aromkono darewoob kerewen nub arebban kowe.” andoon.

¹⁷ Andoone, Aisek kuu koronde wene kankubunen Gerar yiri parai kombon bane ongme kuyaa doboroon. ¹⁸ Kurin Abraham doboroon kuu okdobon nidkanaboon kumban ye bobnoone Filistiadanbed okdobon kuu kebengkiwen kowe, Aisekbed angkon ika nidkanabekore, ye ambembéd aningko yeengkanandoon kuu kwane ika yengkanandoon.

¹⁹ Aron maa, Aisek ye deme karubbed okdobon maa kuu kankubunen yirimbed nidkiiwe ok kuu yeederebeen ²⁰ kumban Gerar yi sibi ooni yi karubbed Aisek ye deme karub yaa wengbereniib yedmiwen “Ok kee nub ok.” andiwen kowe, Aisekbed okdobon yaningko kuu Esek* ande kowoon. Ye id kuu ye yaa wengbereniwen. ²¹ Kwane, ye deme karubbed okdobon maa nidkiwen. Nidkiwen kumban ye yaa angkon wengbiriwe okdobon yaningko kuu Sitna† ande kowoon. ²² Kwane kuyaa kuu koronde weneene okdobon maa nidkiiwe karub maa ye yaa wengbirindo kowe okdobon yaningko kuu Rehobot‡ ande kowekore, ika yedmoon “Yariman Godbed dobiri yimin nub yaa kondoon kowe, okad keyaom kee yewenubmo dobaranuub.” andoon.

²³ Kwane kuyaambes Aisek kuu Berseba ari wonoon. ²⁴ Wonoone, kuye amnoon aombed Yariman God kuu angkaderene ye yaa yedmenoon “Ne kuu eb ambe Abraham ye God. Eb unaab, amborom kuu ne kuu eb yaa dore awabdimain kowe. Kwani kowe, nembed eb yaa amun kerubdeni, eb awoya yemoon kabdaniin, amborom kuu ne deme karub Abraham yaa ne weng kunduk kowaan kowe.” andoon. ²⁵ Andoone, Aisekbed bot wuube dingkan nengkane agedmo keru yeman ongme kore, Yariman God yaa kurikuriyib kubiyiib konoon. Angkon ye parai kombon bane ongme doboroone ye deme karubbed okdobon nidkiwen.

²⁶ Nidkiiwa, Abimelek kuu Gerar yaambes Aisek wedmenande monoon. Ye yoom onganimeen karub yaningko Ahusat yoom ana nangmi ye korok yaningko Faikol yoom kwane miniwen. ²⁷ Miniwe, Aisekbed yi yaa kaamondoon “Yiib kuu komandiwed mene ne yaa wedmewok miniwen? Yiib kuu ne yaa dowakeniibban kerekoriwa, yiibbed ne yaa ‘Nub ambibkin aom kuu koronde wene’ andiibkob manaan kowe.” andoone, ²⁸ yimbed man yedmiwen “Nubkaadkeruwen eb yaa kuu Yariman Godiib kowe, nub dore eb dore wiim aangkenub amob ongme kowem. ²⁹ Nub eb yaa mayindo kowe, neman ebbes nub yaa yab. ‘Wene!’ anduwen kumban nub kuu eb yaa amunmo keruwa mene yewenubmo doreeb. Angkon Yariman Godbed eb yaa amun kerubdoon kowe.” andiwe, ³⁰ Aisekbed orok ongme nekwoone yi korem animaniib okiib anekorib, ³¹ dangiwe waroone, amkimokaimbed yi korem kuu wiim aangke amob weng ongmiwen. Kwanekorib, Aisek kuu kubiyiib yi yaa andoonkob yi kuu domonene yewenubmo winiwen.

³² Winiwe, kuyaron arimbed Aisek ye deme karubbed okdobon nidkiwen ye dowad mene yedmeniwen “Okdobon nidkuwen kuu ok wedmuwen.” andiwen ³³ kowe, Aisekbed okdobon yaningko kuu Siiba§ ande kowoon. Kuu kowoon kuu kibik kwangkong kambong darewoob yaningko Berseba* andimaib.

³⁴ Isau kuu weeb 40yiib kerekore Hit ambibkin yi nima ayoob, Beeri ye mungan Yudit yoom Elon ye mungan Besmat yoom kwane awadmoon. ³⁵ Nima ayoob kuu Aisek yoom Rebeka yoom yaa kongendimaib kuu dabab kondiwen.

27

Yekobbed Aisek Yaa Nemengkandoon

* **26:20:** Esek yaningko ye id kuu “Wengbiri”. † **26:21:** Sitna yaningko ye id kuu “Nangmi”.

‡ **26:22:** Rehobot yaningko ye id kuu “Dobiri yimin”. § **26:33:** Siiba yaningko ye id kuu “Amob Weng”.

* **26:33:** Berseba yaningko ye id kuu “Amob weng ye okdobon” o “Ediib ye okdobon”.

¹ Amaan, Aisek kuu kionnoon kowe, indob kuu wiib yonoon kowe, korobe wedmimokban. Aron maa, ye dana ayi Isau yaa baande yedmoon “Ne dana.” andoone Isaumbed yedmoon “Ne kuu kei.” andoon. ² Andoone, Aisekbed yedmoon “Ne kuu kionnaan. Bobnaniin dee, nekaadban. ³ Kwani kowe, eb anangkawiib anayiib ana ye kud aombd beneeb dura angka ne dowad dingkan kiib bad wene aye kanmene. ⁴ Kwane, animan ambod amun ne dowaken yaa nekwe nengke kanmenebko ana. Anekeri, eb yaa amun kerubda, amaanbed bobnaniin kowe.” ande daaneene ⁵ Rebeka kuu wengaun. Wengambureene, daane dowan keroone, Isau kuu dura angka dingkan bad wonoon.

⁶ Wonoone, yumbed yu dana Yekob yaa yedmeneen “Wengambere. Nembed wengambaraane eb ambe Aisekbed eb ambang Isau yaa daanoon ⁷ ‘Dingkan kuu ayekoreb animan ambod amun nekwe nengke kanmenebko, anekori nembed Yariman God ye arinambo arimbed amun kerubda, amaan kuu bobnaniin kowe.’ andoon ⁸ kowe ne weng kee ongme wengambere. Ne dana yee, nembed komo yedmaka kwane. ⁹ Ebbd wene nub naningkod mana amun ayoob yeene benmenebko, animan ambod amun eb ambe ye dowaken yaambd nekwe nengka. ¹⁰ Kwanako ebbd animan kuu ambeyiib yaa benwenebko anekore, yembed eb yaa amun kerubdekoreka, bobnaneen kowe.” andeen.

¹¹ Kumban Yekobbed awaan Rebeka yaa yedmoon “Nambang Isau kuu kimi yemooniib ye karub, kumban ne kuu kimi yiibban ¹² kowe, ambembed ne yaa angkorowe yekaad ne kuu Isaumban andekore, yembed ne yaa amun keruwaanban kerene butun kamewaneen, amborom kuu ye yaa nemengkandamaan kowe.” andoon. ¹³ Andoone, awaanbed man yedmeen “Eb ambembed eb yaa butun kamaneen kuu nembed kandaniin kowe, nembed kwane ande yedmaka kwane, wene naningkod benmene.” andeen.

¹⁴ Anduune, Yekob kuu wene naningkod ayoob yeenekore, awaaniib yaa benmonoone, yumbed animan ambod amun yawodki ye dowaken yaambd nengkanabeen. ¹⁵ Kwanekoru, Rebekambd ayi Isau yebkad amuniib ambiwoom dangoon kuu benu ningki Yekob yaa deebeneen. ¹⁶ Kwanekoru, angkon yumbed naningkod kad benu Yekob ye dingki yaa deebenekoru, ye kongkono yaa kowe kereen. ¹⁷ Kwane animan ambod amuniib flawayiib nengkeen kuu Yekob yaa bangkaneen.

¹⁸ Bangkanuune Yekob kuu be wene awodki yaa yedmoon “Ambe.” andoone, “Ee, ne dana, eb kuu kane?” andoon. ¹⁹ Andoone, Yekobbed yawodki yaa yedmoon “Ne kuu Isau, eb wonob dana. Ebbd ne yaa yedmeneen kuu kwaanun kowe, yaro dibere ne dingkan yom kee anekoreb, ne yaa amun keruwa.” andoon. ²⁰ Kumban yawodki Aisekbed ye dana yaa kaamonenoon “Komarewa kere dingkan kuu kirodmo wedme ayewen?” andoon. Andoone, Yekobbed yedmoon “Eb Yariman Godbed awawoon kowe, wedme ayaan.” andoon. ²¹ Andoone, Aisekbed yedmoon “Ne dana, dia menebko angkorobda. Kwananiin kuu nekaadkeri yeman, eb kuu ne dana Isau anam dee andid.” andoon. ²² Andoone, Yekob kuu yawodki Aisek ye dia wonoone awodkimbed angkoronekore, yedmoon “Weng kuu Yekob ye weng areb, kumban dingki kuu Isau ye dingki.” andoon. ²³ Kwane, ye korobe meene yekaadkerindo, amborom kuu ye dingki yaa kuu kimi yiib, yambang Isau areb kowe, yembed ye yaa amun kereenoon. ²⁴ Angkon, yembed Yekob yaa kaamonoon “Eb kuu ne dana Isau anam dee?” andoone “Ee, ne kei.” andoon. ²⁵ Kwanekore, Aisekbed yedmoon “Ne dana, dingkan yom ebbd kanmenewen kuu kawebko ana, anekori nembed eb yaa amun kerubda.”

andoon. Andoone, Yekobbed animan kuu kankonoone anoon. Aneene, ok yaningko wainiib konoone anoon.

²⁶ Anekore, awodki Aisekbed ye yaa yedmoon “Ne dana, keya meneneeb ne yaa mandamuk kere.” ²⁷ andoone, Yekob kuu wene awodki yaa mandamuk kerunoone, Aisek kuu Isau yebkad baeb kuuwekore amun kerune yedmoon

“Aa, ne dana eb baeb kuu dura Yariman Godbed amun kerundoon ye baeb areb.

²⁸ Yariman Godbed eb yaa ambid arimbed am yimin kabdene okad amunmo kabdoko, yowiib ok yaningko wain yeewiib yewudmo kerok.

²⁹ Ambibkin maa maa yi karubbed eb yaa bumangkekorib, eb deme awingkok.

Ebbed korok kere eb aagoroka yaa kuu, yi kuu eb yaa bumangkime. Eb yaa butun arewa ambengkanebde kabdibka Godbed butun arewa kondaneen.

Angkon eb yaa amun kerubdibka Godbed amun kerundaneen.” andoon. Kwane ande amun kerunoon.

³⁰ Kwane, Aisek kuu Yekob yaa amun kerune dowan keroone, yawodki yaambbed kuu koronde wonoone, Isau bad wonoon kuu mene awudoroon.

³¹ Ye kangkon animan ambod amuniib nekwe nengkekore, awodkiyiib yaa kanmenene yedmoon “Ambe, yaro dibere ne dingkan yom kee anakoreb ne yaa amun keruwe.” andoon. ³² Andoone, yawodki Aisekbed ye yaa kaamonoon “Eb kuu kane?” andoone “Ne kuu eb wonob dana Isau kei.” andoon. ³³ Andoone Aisek kuu kiringmi darewoowiib kumbbed yedmoon

“Kanembbed bad yarene aye nekwe nengke ne yaa kanmonoon? Kibireb yaa ne anakori ye yaa amun kerunaan kowe, anam, ye kuu amun kerundimaneen!” andoon. ³⁴ Andoone, Isau kuu awodki ye weng wengamberekore, ye niindem aom yewed kandekore, naawonmo ameng kamene yambe yaa yedmoon “Ambe! Ne kangkon amun keruwe!” andoon. ³⁵ Kumban yembbed yedmoon “Eb damanbed mene nemengkawene eb yaa amun keriyaman kuu kanwonoon.” andoon. ³⁶ Andoone, Isaumbbed yedmoon “Yekob

yaningko ye id* ye yaa kuu anam. Ye kuu ne yaa nemengkawe ayoob keroon. Yembbed eb bobni ye yumbon ne kandi yaman kuu nemengkawe kandoon kumbbed angkon ne yaa amun keriyaman kibireb yaa nemengkabde kandoon kii!” andekore, angkon kaamonoon “Amun keriyaman mamaayiib ne yaa keruwaneeb dee?” andoon. ³⁷ Andoone, Aisekbed Isau yaa man yedmoon “Nembbed ye kuu eb korok kankoweni, ye karubkim kuu ye deme karub kereni, yowiib ok yaningko wain yeewiib yewudmo kerok kwane andaan kowe, ne dana, eb kuu komo yaambbed amun kerubdaniin?” andoon. ³⁸ Andoone, Isaumbbed yawodki yaa yedmoon “Ambe, eb kuu amun keriyaman mamaayiib dee? Ne kangkon amun keruwe yaa!” andekore naawonmo ameng kamoan.

³⁹ Awodki Aisekbed ye yaa amun kerune yedmoon “Eb kuu ambibkin amun amiib aom kuu koronde okad arewa ambab angkambbed dobaraneeb.

⁴⁰ Eb kuu kerewangmo kande dobaraneeb. Eb daman ye deme karub keraneeb, kumban ebkareb aromneneb ye deme korondeeb ye dabderem aom korondeeb ebkareb dobaraneeb.” andoon.

³⁹ Awodki Aisekbed ye yaa amun kerune yedmoon

“Eb kuu ambibkin amun amiib aom kuu koronde okad arewa ambab angkambbed dobaraneeb.

⁴⁰ Eb kuu kerewangmo kande dobaraneeb.

Eb daman ye deme karub keraneeb, kumban ebkareb aromneneb ye deme korondeeb ye dabderem aom korondeeb ebkareb dobaraneeb.” andoon.

* **27:36:** Yekob yaningko ye id kuu “Daandum Awinoon”. “Daandum Awinoon” Yi weng id angkara kuu “Nemengkandi”.

⁴¹ Andoone, kwane Isau ye niindem aom kuu norin ye inamen mene doreen, Yekob yaa, amborom kuu Aisekbed amun kerunoon kowe. Yekareb yedmoon “Nambe bobni aron kuu dia kereen. Bobaneene mimyob koweni yaron dowan keraneen kuu ne daman Yekob kuu ayaniine bobnaneen.” andoon. ⁴² Andoone, Rebeka kuu karub maambbed daandoone ayi Isaumbd Yekob yaa anambo weng dakmoon kuu kowe wene Yekob yaa yedmeen “Ne dana, eb ambang Isaumbd ‘Ne daman ayaniin kuu amun kii!’ ande inamen aom meenoon. ⁴³ Kwane kowe, nembd yedmebdaka kwane. Nambang Lebaniib yaa Haran taun aom kombiri wene. ⁴⁴ Wene ye yoom doberebko eb ambang kuu ye norin dowan keroka. ⁴⁵ Kwane eb ambang ye norin ebbd ye yaa kwanewen kuu dowan kere nonondandoka, nembd weng kowako, kumbd kuyaa kuu koronde mene. Yiib ayoob aron mimo aombd bobni kuu ne dowakenban.” andeen.

⁴⁶ Andekoru, wene Aisek yaa yedmeen “Ne kuu Hitdan yi nima keya kee otkeneb kerundaan. Angkon Yekob kwangkon ambibkin keyaom wonong maa awananeen Hit wonong kwamune areb kuu bobnaniin.” andeen. |U

28

Andowoon 28:1-19

Yekob Leban Yaa Andowe Weneen

¹ Kowe, Aisekbed Yekob yaa baandoone monoone, amun kerunekore yedme kowoon “Keenan wonong kuu awanaab. ² Kibireb kee, eb ena yu ambe Betuel awenembd Aram ambibkin ye okad dabonmo doriib yaa wene, wonong kuu eb mom Leban ye dana kuyaombd awane. ³ Aromkono Korem ye Godbed eb yaa amun kerubdene dana yewudmo kere daanoko ambibkin yemoon kerok. ⁴ Yembd Abraham yaa amun kerunoon areb kuu eb yoom eb awoya yoom yaa kangkon kondok, kwanoko ambibkin kibireb kee doreeb kuu ebmanban kuned Godbed Abraham yaa konoon kowe awabdoko okad kee yaa yariman kere.” andoon. ⁵ Kwanandekore, Aisekbed Yekob yaa yedmoonkob Aram ambibkin ye okad dabonmo yaa Lebaniib yaa andowe weneen. Leban kuu Araman Betuel ye dana, ye kuu Rebeka yu ambang, yu kuu Yekob yoom Isau yoom yi awaan.

⁶ Kwane, Isau kuu yekaadkeron, Aisekbed Yekob yaa amun kerunekore yedmoon, “Keenan ambibkin wonong kuu awanaab.” andoone Aram ambibkin ye okad dabonmo yaa wonoon kuu wonong awani ye dowad wonoon. ⁷ Yangkon yekaadkeron kuu Yekob kuu awodki yoom awaan yoom yi weng wengamboroon. ⁸ Wonoone, Isau kuu Keenan wonong awani kuu yawodki Aisek ye dowakenban ande meenoon kowe, ⁹ Ismaeliib yaa wenene Nebaiot ye daman Mahalat awanoon, yu kuu Abraham ye dana Ismael ye mungkan. Kowe, Isau kuu nima ayoobmim awadmoon.

Yekob Kuu Betel Yaambd Kiyuum Wedmoon

¹⁰ Yekob kuu Berseba yaambd koronde wene Haran yaa andowe wonoon. ¹¹ Kwane kiwaan wedya kuu obonmo okad yaa nandoone, aron kuu kubuneen kowe, bot kande ambongkone angkene ¹² kiyuum wedmoone, kuum kuu ambid arimbdb okad yiri dedmoonon kuyaambd God ye engyus kuu kubune daane kamiib. ¹³ Kwari kuu YARIMAN doroon, kwane yembd yedmoon, “Ne kuu YARIMAN, eb awo Abraham ye God, angkon Aisek ye God. Nembd okad kee angkeeb yiri kuu ewiib eb awoyayib yaa kondaniin. ¹⁴ Eb awoya kuu yewudmo keraniib, ingkud mimim kimingkindeban kwamune areb keraniib, kwane yi kuu kuriyib kariyib kaomiib kangkayib wenebenib, yi okad kuu irin angkane darewoob keranuun. Angkon karub

korem okad yimin yimin yaa kuu eb yoom eb awoya yoom yaambad amun kerundaniin. ¹⁵ Kedi, ne kuu eb yaa dore awabdimain kowe, ebbad kuna yaa wananeeb kuu keebdombereni, angkon nembed eb kuu okad keyaom ika nenmananiin. Ne kuu eb yaa domobdainban, nembed eb yaa komo yedme kowaan kuu kwananiin.” andoon.

¹⁶ Kiyuum wedmekore, Yekob kuu angkoon yirimbed dembene yeka meenoon, “Anam, YARIMAN kuu keyaom kumbed ne kuu nekaadkerindo keraan.” andoon. ¹⁷ Ye kuu unekore yedmoon, “Keyaom kee unimbon, okad keyaom God yambib kii! Ewen ari daani ye kiwaan kuda!” andoon.

¹⁸ Amkimo kaimbed Yekob kuu ye bot ambongkone angkoon kuu kande ongme numone kowoone angkimboroone kwari kuu meeni yeman ande kowekore oiyo bunoon. ¹⁹ Bunekore, yembed okad kuyaom yaningko Betel* kowoon, kuned kurin kuu kambong doreen yaningko Lus andimaib.

²⁰ Kwanekore, Yekobbed amob ongme yedmoon “Ne dowaken kuu nembed wanandamiin yaa kuu Godbed dore oone awawimamaneen animaniib ebkad debi yemaniib kuu bangkawimamaneen kowe, ²¹ kengbonmo ika nambe yambiwoom mananiin. Kwananeen kuu Yariman God kuu ne God andimamaniin. ²² Angkon nembed bot kuu meeni yeman ambongkone angkaan kuu God yambib andaniin, angkon yembed korem bangkawaneen kuu ne kuu andokbe wenore angko angkoyiib nongkobekore anded mimo God yaa konaniin.” andoon. |U

29

Andowoon 29:33

(Kwane, Yekob kuu Haran yaa wenene Leban ye meed ayoob Lea yoom Reksel yoom awadmoon. Ye kuu Leban ye deme weeb 14iib yi berengki dowad ambangkoon. Kwane, Godbed ye yaa anodki yaa koronde yambeyiib yaa ika wene andoon. Ye kuu kwane ika weneen kumban, Isau yoom ye karub yoombed yeya nimadanaya yaib ande unoon.

Kwane, kiwaan wedya amnoon maa kuu Yekob kuu God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwa, indob yaamo waroon. Kowe, Godbed Yekob yaa amun kerunekore aningko maa Israel ande konoon. Kwane, Isau kuu Yekob durunenoone yi ayoob kuu angkon ika angkodmi keriwen. Kwane, Isau kuu ye dobirimaan ye ambibkin Idom yaa ika wonoon.)|H

Yekob Leban Yaa Wonoon

¹ Kwanekore, Yekob kuu angkon wenene kangkadan yi karub yi ambibkin yaa aomnoon. ² Aomnekore, wedangka wedmoon kuu okdoba kuyaambad sibi nimingke dobaraiwa nimingke dobaraiwa nimingke dobaraiwa ayoobmim kamimamiib kuu menebe dibiriwen, amborom kuu okdoba kuyaambad sibi kuu ok bangkandiwe animamiib kowe. Okdoba animari dabunimamiib ye bot kuu darewoob. ³ Kwane sibi nimingke dobirin korem kuu menebe nedbaiwe sibi ooniwendanbed okdoba animari bot darewoob kuu kanangkanekorib ok yuungke bangkandimamiib. Bangkan-dekorib, angkon ika bot kuu kande okdoba anim ari kebenimamiib.

⁴ Yekobbed sibi ooniwendan yaa kaamondoon “Nangkodmia! Yiib kambong kuu kane?” andoone yimbed man yedmiwen “Nub kambong kuu Haran.” andiwe, ⁵ yembed yi yaa yedmoon “Yiib kuu Nehor ye awo Leban kuu yiibkaadoo?” andoone, “Ee, ye kuu nubkaadaa.” andiwen. ⁶ Kwane

* **28:19:** Betel yaningko ye weng id kuu “God yambib”.

Yekobbed yi yaa kaamondoon “Ye kuu amun dee?” andoone, yimbed yedmiwen “Ee, ye kuu amunmo doreen. Ye mungkan Reksel kuu sibi kee be menuun kei.” andiwen. ⁷ Andiiwe, yembed yedmoon “Wedmime. Kuu oobnonban, kuu aron angkaramo kowe, sibi kuu nedbi yaron kuu mokeed. Kwani kowe, ok bangkandekorib bewene kereek yemoon yaa wenebime.” andoon. ⁸ Kumban yimbed man yedmiwen “Nubbedmo kuu yiminban, sibi korem yoom yi oonidan korem yoom kuu mimyamo nedbaniwe okdobon ari bot dabuniwen kuu nub korem kanangkonekorub kumbed ok kuu bangkandanuub.” andiwen.

⁹ Ye kwane yi yoom dorone dakmiwe, Reksel kuu yu ambe ye sibi yib benu muneen, amborom kuu yu kangkon sibi oonimamuun ye wonong kereen kowe. ¹⁰ Kwane Yekob kuu ye mom Leban ye dana Reksel wedmendekore, wene okdobon animari bot kebeniwen kuu kanangkanekore, ye mom ye sibi kuu ok yuungke bangkandoon. ¹¹ Kwane kore, Yekob kuu Reksel yaa mandamuk kerunde ameng kamande kamoon. ¹² Kwane yembed yu yaa yedmendoon “Ne kuu kub ambe ye karubkim, angkon ne kuu Rebeka yu dana.” andoone, yumbek kabaanmo wene yu ambe yedmeneen.

¹³ Yedmenuune ye yangkura yu mingki monoon Lebanbed wengamberekore, kirodmo wene wenganok wonoon. Wenene yembed nenkangkunekore mandamuk kerekore, yambiwoom nenwonoon. Kuyaambek Yekobbed weng korem kuu daanoon. ¹⁴ daanoone, Lebanbed yedmoon “Eb kuu ne umkan anam.” andoon. Kwane Yekob kuu ye yoom doriwe, wood mimo kereen.

Yekobbed Lea Yoom Reksel Yoom Awadmoon

¹⁵ Lebanbed ye yaa yedmoon “Eb kuu ne karubkim kuned ne deme ogoodmo ambangkeeb kuu amunban. Ebbed yedmeuwe, eb dowaken deme ambangki ye kakman yaa kuu komo andaneeb?” andoon. ¹⁶ Leban kuu nimadana koyu ayoo wiib, angkaan yu aningko kuu Lea, angkon nengkan yu aningko kuu Reksel. ¹⁷ Lea yu indob kuu wuud korobe wedmindeban, kumban Reksel kuu kerengandimbon. ¹⁸ Yekob kuu Reksel yaa awani inamen meenendekore yedmoon “Ne kuu weeb ediib eb deme ambangkako eb dana nengkan Reksel kuu ne yaa domowe.” andoon. ¹⁹ Andoone, Lebanbed yedmoon “Eb yaa kabdaniin kumbed amun, karub maa yaa koni kuu amunban kowe, neyiib yaa keya dobere.” andoon.

²⁰ Andoone, Yekob kuu weeb ediib Leban ye deme ambangkoon, Reksel awani ye dowad. Kumban ye dowaken kuu Reksel yaa meenendoon kowe aron doboobban ande meenoon. ²¹ Kwane, Yekobbed Leban yaa yedmoon “Weeb ediib dowan kereen kowe, Reksel kuu kawebko awana.” andoone, ²² Lebanbed orok ongmoone karub korem kuyaom doriib kuu nedbiwa aniwen, ²³⁻²⁴ kumban miriknoone ye dana angkaan Lea nenwene Yekob yaa domonenekore, angkon ye deme wonong Silpa kuu ye dana angkaan yaa yu deme ambangki yeman kondekore, Yekob kuu Lea yoom dangi-wena, ²⁵ amkimo kerune, Yekob kuu yaro wedme binangkoon, “Ii, Lea kii!” ande meene wedmekore, Leban yaa wene yedmoon “Ne yaa kee komarewa kerewen? Ne kuu Reksel yu dowad eb deme ambangkaan, koman-dewed ne yaa nemengkawewen?” andoone, ²⁶ Lebanbed neman yedmoon “Nengkandin awanekore angkaan yoman awani kuu nub ambibkin keyaom ma kwanimokban ²⁷ kowe, ne mungkan kee yu awani ye dowad orok yaron ediib dobereewo dowan keruka, angkon Reksel kuu kadbubko awanekoreb, angkon ika weeb ediib ne deme ambangke.” andoon. ²⁸ Andoone, Yekobbed yedmoon “Ee kwananiin.” andoon.

Kowe, Yekob kuu Lea yoom orok yaron ediib doberekoriwe, Lebanbed ye dana nengkan Reksel konoone ye wonong keroon. ²⁹ Angkon Lebanbed ye deme wonong Bilha kuu ye dana Reksel yaa yu deme ambangki yeman kondoone. ³⁰ Reksel konoone, Yekob kuu yu yoom dangiwen. Ye kuu Reksel yaamo dowaken darewoob kerundekore, Lea kuu dowakenban kerundoone. Kwanekore, angkon weeb ediib Leban ye deme ambangkoon.

Yekob Ye Meed

³¹ Kuu ye weeb ediib kuyaombed, Yariman Godbed wedmoone Lea yaa kuu Yekob ye dowakenban keroon kowe, Godbed yu dana woone ye kiwaan nandoon, kumban Reksel kuu kurong kereen. ³² Lea kuu oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Yariman Godbed ne yaa dabab kandaan kuu wedmewoon kowe, anam ne ambimbed ne yaa dowaken keraneen.” andekoru, dana yaningko Ruben* ande koween.

³³ Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Yariman Godbed wengamboroon ne yaa kuu ne ambimbed meenewindo kowe, Godbed dana kee kawoon.” andekoru, dana yaningko Simion† ande koween.

³⁴ Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Kibikee, ne ambimbed ne yaa yubudkawaneen, amborom kuu nembet ye karub dana ayoobmim baan kowe.” andekoru, dana yaningko Livai‡ ande koween.

³⁵ Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Kibikee, Yariman God yaningko kankoonaan.” andekoru, dana yaningko Yuda§ ande koween. Yoman, Lea kuu ika kurong kereen.

30

¹ Kwane Reksel kuu Yekob yaa dana woonimokban kere wedmekoru, yu oni yaa wungkandeen. Wungkandekoru, Yekob yaa yedmeen “Dana kawew! Kawaabban kuu bobnaniin!” andeen. ² Anduune, Yekob kuu arud wandene yu yaa yedmoon “Ne kuu God areb dee? Yembed dana nendi kebenoon kowe.” andoon. ³ Andoone, yumbed yedmeen “Kwane kowe, ne deme wonong Bilha kee eb yoom dangimo kamenib dana woonuko nendekori, kuyaambet ari kuu ne danayiib kera.” andeen.

⁴ Andekoru, yumbed yu deme wonong Bilha ye yaa dana woone ye dowad konuune, dungkud wonong areb awanoone, yu yoom dangiwen. ⁵ Yu kuu oyoomiib kerekoru dana mingki wooneen. ⁶ Kwane Rekselbed yedmeen “Godbed ne yaa wengyundane ne weng wengamberekore, dana kawoon.” andekoru, dana yaningko Den* ande koween. ⁷ Amaan angkon Reksel yu deme wonong Bilha kuu oyoomiib kerekoru, Yekob ye dana mingki mamaa wooneen. ⁸ Woonuune, Rekselbed yedmeen “Ne oni yaa kuu dedmone dedmone nekareb aromneni burudandaan.” andekoru, dana yaningko Naftalai† ande koween.

* **29:32:** Ruben yaningko ye weng id kuu “Dabab Kandaane Wedmewoon”. † **29:33:** Simion yaningko ye weng id kuu “Wengamboroon”. ‡ **29:34:** Livai yaningko ye weng id kuu “Yubudkani”.

§ **29:35:** Yuda yaningko ye weng id kuu “Aningko Kankooni”. * **30:6:** Den yaningko ye weng id kuu “Wengyundi”. † **30:8:** Naftalai yaningko ye weng id kuu “Dedmone Dedmone”.

⁹ Kwane, Lea yu dana wooni kuu kebenoon kowe, yu deme wonong Silpa kuu Yekob yaa dana wooni ye dowad konuune, dungkud wonong areb awanoon. ¹⁰ Lea yu deme wonong Silpa kuu oyoomiib kerekoru, Yekob ye dana mingki wooneen. ¹¹ Woonuune, Leambd yedmeen “Ne kuu amun kandeni kubaan!” andekoru, dana yaningko Ged[†] ande koween. ¹² Amaan angkon Lea yu deme wonong Silpa kuu Yekob ye dana mingki maaaa wooneen. ¹³ Woonuune, Leambd yedmeen “Ne kuu kubaan kowe, nimambd ne yaa kubiyiib andaniib.” andekoru, dana yaningko Aser[§] ande koween.

¹⁴ Yob wi yaron arimbed, Ruben kuu wene mongkobon angka ane oyoomiib keru yeman yaningko mandreek kuu wedmekore, ye ena Leayiib yaa mandreek id benmonoon. Benmonoon, Rekselbed Lea yaa yedmeen “Anam, kub dana ye mandreek id kuu neyiib maaawe.” andeen ¹⁵ kumban yumbd man yedmeen “Kubbed ne ambi kuu nenwenewen kumbd angkon ne dana ye mandreek id benwanandewedoo? Kuu yiminbanaa!” anduune Rekselbed yedmeen “Kub dana ye mandreek id kuu kawebko, ne korondaka kibik amnoon kee kub yoom nub ambi yoom dangime.” andeen. ¹⁶ Kwane oobnune Yekob kuu mongkobon angkambd menene Lea kuu wenganande muneen. Meneenu, yedmeen “Kibik eb kuu ne yoom danganuub, amborum kuu eb yoom dangi yeman kuu ne dana ye mandreek idbed moonaan kowe.” anduune, amnoon keruune ye yoom yu yoom dangiwen. ¹⁷ God kuu Lea yu weng wengamboroon kowe, Lea kuu oyoomiib kerekoru, Yekob yaambd yu dana mingki angko wooneen. ¹⁸ Woonekoru yedmeen “Godbed ne yaa kakman kawoon, amborum kuu ne deme wonong kuu ne karub yaa konaan kowe.” andekoru dana yaningko Isekar^{*} ande koween. ¹⁹ Amaan angkon Lea kuu oyoomiib kerekoru, Yekob yaambd yu dana mingki kung wooneen. ²⁰ Woonekoru yedmeen “Godbed ne yaa amun yeka maaaa kawoon kowe, ne ambimb ne yaa kuu amun meeni kawaneen, amborum kuu nembd ye karub dana kungiib woonaan kowe.” andekoru dana yaningko Sebulun[†] ande koween. ²¹ Amaan angkon dana wonong dana woonekoru, yu aningko Daina ande koween.

²² Kwane, Godbed Reksel yaa ika meenendekore, yembd dana wooni ye kiwaan nandoon. ²³ Nandoone, oyoomiib kerekoru dana mingki woonekoru yedmeen “Godbed ne karak kuu kankoraron.” andekoru, ²⁴ ika yedmeen “Ne dowaken kuu Yariman Godbed ne yaa dana maaaa ari kawaneen.” andekoru, dana yaningko Yosef[‡] ande koween.

Yekob Ye Dingkan Kab Kuu Yemoon Kere Wuneen

²⁵ Kwane, Reksel kuu Yosef wooneen ye yondem kuu Yekobbed Leban yaa yedmoon “Ne kuu domowebko, nambibkin yaa wana. ²⁶ Ne amerediib ne danayiib kuu domondebko benwana, eb ebkaad nembd eb deme yemoon ambangkaan kowe, domowebko nambibkin kiwaan yaa wana.” andoon. ²⁷ Kumban Lebanbed ye yaa man yedmoon “Ne yaa eb dowaken kerebka keyaa dobere. Ne kuu kombon yorokmi yemanbed nekaadkeraan kuu Yariman Godbed ne yaa amun keruwoon, amborum kuu ewiib doriin kowe. ²⁸ Kwani kowe, ne deme ye kakman eb dowakenmo kuu komoyiib kowok andewed kuu yedmebko, nembd eb yaa bangkabdimamaniin.” andoon.

[†] **30:11:** Ged yaningko ye weng id kuu “Amun Kandeni Kubaan”. [§] **30:13:** Aser yaningko ye weng id kuu “Kubiyiib”. ^{*} **30:18:** Isekar yaningko ye weng id kuu “Kakman”. [†] **30:20:** Sebulun yaningko ye weng id kuu “Nimakarub Maa Yaa Amun Meeni”. [‡] **30:24:** Yosef yaningko ye weng id kuu “Ma Kowi”.

²⁹ Andoone, Yekobbed ye yaa yedmoon “Ebkaadkerewen, nembbed eb deme ambangkaan kuu eb sibiyyib naningkodiib kuu nembbed amunmo oonaan. ³⁰ Kurin kuu eb dingkan kuu yemoonban kuned nembbed mene oonaan kumbed Yariman Godbed eb yaa amun kerubdoonkob dingkan kab yewudmo kere daaneen. Kumban kibikee nekareb ne awene yaa andowe bangkandandamiin kuu yiminoo?” andoon. ³¹ Andoone, Lebanbed kaamonoon “Eb kuu komo kabdaniin?” andoon.

Andoone, Yekobbed man yedmoon “Yiribman ogood kuyaa kawaab. Kumban ebbbed ma ne yaa kwananeeb kuu nembbed angkon ika eb sibiyyib naningkodiib kuu oonimamaniin. ³² Ee andebko, kibikee nembbed wene eb sibiyyib naningkodiib kuu nekweni sibi bodbod embengiib sibi bodbod darewoowiib naningkod bodbod embengiib naningkod bodbod darewoowiib yi mana kimi binmoyiib kuu andokbe kera kwananiin kuu eb deme ye kakman nembbed awini yeman. ³³ Ne yaa kakmanmo nembbed baane akme anam andi yeman kuu ebbbed wedmaneeb kuu ne dingkan kab nimmingkaan aombbed kuu dingkan bodbodiibbaniib angkon yi mana kimi binmoyiibbaniib kuu anam yid kandaan ebkaadkeri yeman.” andoon.

³⁴ Andoone, Lebanbed yedmoon “Eyoka, ebbbed yedmeeb kuu kwane.” andoon kuned ³⁵ kuyaron arimbed yembbed ye karub dana meed yaa yemyeb yedmoonkob dingkan bodbodiib dingkan ambi akberekiniib yi mana kimi binmoyiib korem kuu ye dana meedbed yemyeb bene ³⁶ aron ayoobmim ye ambab wenekorib nongkobiwen. Kwaniwe, Yekob kuu Leban ye sibiyyib naningkodiib yemyeb bindo kuu oonimameen.

³⁷ Kumban, Yekob kuu at yi aningko Poplariib Almoniib Pleeniib yi nondong kuu aangkekore kad yena doon kuu nondong id kawanmo angkaderebok anded, at nondong kuu akberekiniib areb keruwen. ³⁸ Kwanekore, at nondong akberekiniib kuu sibiyyib naningkodiib yi arinambo arimbed ok yuungke bangkandimamiib yaambbed nongkoboona kowe, dingkan kuu mene ok anandamenib at nondong dia yaambbed durutkim keru yeman.

³⁹ Kwanekorib, mana wanabiwen kuu bodbodiib akberekiniib kowe, Yekob yeman keroon. ⁴⁰ Yekobbed mana kee andokbe yeka nongkoboona, kumban ambiyyib yingkiyyib kuu yi murubia kuu Leban ye dingkan kab binmoyiib akberekiniib yaa dedmobiwen. Kwanekore ye dingkan kuu yeka nongkobe kowe, angkon Leban ye dingkan kuu yeka nongkobe keroon.

⁴¹ Kwane dingkan yingki aromkonoyiib kuu amimbon ari dibarande kamiwe, Yekobbed at nondong akberekiniib kuu kanwene yi indob ari kowoon kuu at nondong akberekiniib diambbed durutkim doboriwen, ⁴² kumban dingkan aromkonoyiibbanbed amimbon ari dibarande kamiwe, Yekobbed at nondong akberekiniib kuyaa nongkobindo kowe, dingkan aromkonoyiibbanbed mana kiween kuu Leban yeman, angkon dingkan aromkonoyiibbed mana kiween kuu Yekob yeman. ⁴³ Kwamunimaan kumbed Yekob kuu sibi yemooniib naningkod yemooniib boon kowe, ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon. Kwane, ye kuu dingkan yemooniib ye deme karuwa nimayayiyib kemoyiib donkiyyib.

31

Yekob Leban Yaambbed Kombiri Wonoon

¹ Yekob wengamboroona Leban ye karub danambbed dakmiib “Yekobbed nub ambe ye yiribman korem kuu boon kii. Ye yiribman korem kuu nub ambe yaambbed boon.” andiwen. ² Ye kwane wedmoon Leban kwangkon ye yaa amun amun kamindo, anukbed kamimaan arebban keroon. ³ Kwane

Godbed Yekob yaa yedmenoon “Eb ambeya yi okad yaa angkon eb karubkim yaa ika wene. Ne kuu eb yaa dore awabdaniin.” andoon.

⁴ Andoona, Yekobbed Reksel yoom Lea yoom yaa weng kowoon “Yi ayoob kuu ne dingkan kab oone doriin yaa minime.” andoon. ⁵ Miniwa, yembed yi yaa daandoon “Ne nekaadkeraan, yiib ambe kuu ne yaa kubiyiibban keroon anukbed ne yaa kamimaan arebban. Kumban nambe ye God kuu ne yaa awawe doreen. ⁶ Yiib kuu yiibkaad, ne kuu yiib ambe ye dowad ne aromkonoyiib korem ye deme awinaan. ⁷ Kumban ye birawe ye deme awinaan ye kakman yeka mamaa kowe yeka mamaa kowe yeka mamaa kowe ankara ankara angko angkoyiib kere kowoon, kumban yembed ne yaa dabab maawindo amborom kuu Godbed ye yaa kebenoon kowe. ⁸ Aron yena yaa Lebanbed ne yaa yedmimaan “Naningkod bodbodiib sibi bodbodiib kuu eb deme ye kakman kii” andimaane ari kuu naningkod koremiwa sibi koremiwa kuu mana bodbodiibmo wanabiwen. Amaan, sibi yiib naningkodiyib Lebanbed akmekore, inamen maa kere ne yaa yedmimaan “Naningkod akberekiniib sibi akberekiniib ku eb deme ye kakman kii.” andimaane ari kuu naningkod koremiwa sibi koremiwa kuu mana akberekiniibmo wanabiwen. ⁹ Kwani kowe, Godbed yiib ambe ye sibi yiib naningkodiyib kuu bene ne yaa bangawoon.” andoon.

¹⁰ Andekore ika yedmoon “Anuk kuu durutkim dobiri yaron muneen kuu kiyuum angkambed wedmaan kuu naningkod ambi bodbodiib akberekiniib kumbedmo yingki yaa durutkim dobiriwen. ¹¹ God ye engyumbad kiyuum angka ne yaa baandoon ‘Yekob’ andoone ‘Ee, kee doriin kei.’ andaane, ¹² yedmweroon ‘Wedme. Andaankob naningkod ambi bodbodiib akberekiniib kumbedmo yingki yaa durutkim doriib, amborom kuu Lebanbed eb yaa komo kameen kuu ne korem wedmiin. ¹³ Ne kuu God, Betel yaambad wane angkarene wengabdaane ebbed bot doboob numone kowekore, oil bune amob ongmeden ne yaa kii. Kibireb yaa eb yiribman korem nekwekoreb, ambibkin kee koronde eb wooneen ye okad yaa ika wene.’ andoon, kiyuum angkambed ne yaa.” andoon.

¹⁴ Andoone, Reksel yoom Lea yoom Yekob yaa man yedmiwen “Nub ambe bobnaneene ye yiribman nekwiwe nub kuu yiribman mimo maandaubban. Dowan! ¹⁵ Yembed nub yaa owoddan areb ande meenimameen. Nub konid boon kuu korem anene kiradme dowan keroon. ¹⁶ Yiribman korem ye yaambad Godbed be kabdoon kuu nub man nub danaya yi man keroon. Kowe, Godbed komo eb yaa kwane andoonka kwane.” andiwen.

¹⁷ Andekoriwa, Yekob ye amerediib ye meediib korem be kemo ari nongkoboona dibiriwe, ¹⁸ yembed Aram ambibkin ye okad dabonmo aombad ye dingkan kab koremiib yiribman koremiib boon kuu korem nekwekore, dingkan kab yidin be ye awodki Aisekbed Keenan ambibkin doreen yaa ika andowe wonoon. ¹⁹ Kuye niindem aom Leban kuu wene ye sibi kimi wanabande wonoon, Reksel yaro dorenu yu ambe ye awad darewoob yi kuruwak akme meeni yeman (wedkongkono yi dowad areb) yid bene wuneen. ²⁰ Angkon Yekobbed Leban yaa nemengkanoon kuu ye yedmindoo yemyebmo kombiri wonoon ²¹ kowe, Yekob yoom ye amered yoom ye meed yoom ye yiribman koremiib kombiri wene ok Yufretes yara yane wene aangko ambibkin Giliad aomnande winiwen.

²² Aron ayoobmim dowan keruuna, Leban wengamboroonka Yekob kuu kombiri wonoon. ²³ Kowe, Leban ye karubkim nekwane be yaro dore kerenmo yoman wonoon. Aron ediib dowan keruune, Lebanbed Yekob durunenoon, aangko ambibkin Giliad aom. ²⁴ Kuye amnoon kuu God kiyuum angkambed mene Aram ambibkinman Leban yaa daanoon “Ebkaadkere! Weng amun o weng arewa Yekob yaa daanaab.” andoon.

²⁵ Kwane Yekob aangko ambibkin Giliad aombed parai kombon banaboon yaa Leban yoom ye karubkim yoom menekorib yi kwangkong yi parai kombon banabiwen. ²⁶ Kwane koriwa, Lebanbed Yekob yaa yedmoon “Komarewa kerewen? Eb nemengkawene ne dana mungkana be menewen, ana nangbane be wenemoon areb kerewen. ²⁷ Komande nemengkaweneeb yemyebmo kombiri menewen? Yedmewindo kuu komoyiibkob kamewen? Yedmewewen karen, yiib wini dowad nubbed kubiyiib yok yeman haawa tamborina wangkanabe yokiib wingkanabe kamuubkob domowe miniwen karen. ²⁸ Kumban, eb korondeewa ne awoyayiib ne mungkanayiib yaa be mandamuk bangkandi kuu kebenewen, eb kuu miin amunban korokiibban anam kamunewen kii. ²⁹ Ne enbandi kuu yimin, kumban amnoon eb ambe ye Godbed daawene yedmewoon ‘Ebkaadkere! Weng amun o weng arewa Yekob yaa daanaab.’ andoon. ³⁰ Ne nekaad, eb dowaken ika eb kurin doberewen yaa wanande menewen, kumban komande ne awad darewoob yi kuruwakiib yid benmenewen?” andoon.

³¹ Andoone, Yekobbed Leban yaa inande yedmoon “Ne unaan, amborom kuu eb mungkana ayoob kee ebka baneeb ande meenaan. ³² Kane yaambad eb awad darewoob yi kuruwak wedmaneeb kuu ayiwed bobni yeman, nub karubkim yi arinambo arimbed, ebka kerekne wedmebko eb yiribman keroka kande.” andoon. Kumban Yekob kuu ye yekaadban, Rekselbed Leban ye awad darewoob yi kuruwak kuu yid benbikneen.

³³ Kwane Leban kereknoon Yekob ye parai kombon aomiib deme nima ayoob yi parai kombon aomiib Lea yu parai kombon aomiib ongme kereknoon kumban ma wedmino. Lea yu parai kombon aombed angkanekore, Reksel yu parai kombon aom aomnoon. ³⁴ Rekselbed yu awodki ye awad darewoob yi kuruwak kuu benbikneen kuu yu kemo animari kurune dibiri yeman ye dabderem aom kowekoru kwari dibuun. Leban kombon dem korem kereknoon kumban wedmino ³⁵ kowe, Rekselbed yu awodki yaa yedmeen “Ambe, ne yaa kabawaab. Ne kuu yere yaro dobiri eb arinambo ari kuu yiminban, amborom kuu ne wud wedme dibini kowe.” andeen. Kwane, Leban kombon dem korem kereknoon kumban ye awad darewoob yi kuruwak kuu ma bindo, dowan.

³⁶ Ma bindo kowe, Yekob kuu norin wande yedmoon “Ne komo ambarakmaan? Amob komo domokbaankob ne yaa nenmo menewen? ³⁷ Ebka onmewen, ne yiribman korem yuraan yaa, kumban eb yiribmaniib sibi dabokne angkiboroona akmindo, dowan! Ma akmewen keroka kanmene nub karubkim arinambo ari korokbende, yi wedme kanembed ambarakmoon kanembed ambarakmino kamime. ³⁸ Ne weeb 20yiib eb deme amangkaan. Kuye niindem aom aron korem kuu eb naningkod manayiib sibi manayiib kuu ma dana woonande bobnindo. Angkon, ne kuu eb sibi ambi ma aye anindo. ³⁹ Aron maa maa dingkan kiibbed eb sibi o naningkod ayimaib kuu kanmene korokbebdimokban, nembed sibi bobnoon ye dowadmo ne sibi maambed kankabdimamiin. Aronki o amnoon yaambad kanembed ma yid kandimaib kuu ebbed ne yaa baande yedmimaab ‘Yid kandiwen kowe, ye kakman kawel’ andaawa kabdimain. ⁴⁰ Aronki kuu aronbed ne aromkono monmarimaun, ma amnoon kuu yuruk darewoob kandimain,

unuk angkindeban. ⁴¹ Kwamune, deme darewoob weeb 20yiib awinaan, ma ibduruk weeb 14iib kuu eb dana mungkana ayoob yi awadmandid, ma ari kuu weeb kungiib kuu eb sibiyyiib naningkodiib berengkandid awinaan. Kuyaron kumaom kuu ne deme ye kakman ebbed yeka mamaa ande kowe yeka mamaa ande kowe yeka mamaa ande kowe angkara angkara angko angkoyiib kere ande kowewen. ⁴² Kumban nambe Aisek ye God, Abraham ye God kuu ne yaa dore awawimameen. Godbed ne yaa dore awawindo karen, ne yaa kuu ebbed kwane ‘Wene!’ andeebkob kwane kamboknong manaan karen. Kumban God wedmoon dabab nembed kandaan kuu deme darewoob nembed ambangkmain kowe, eb yaa amnoombed ongkabdoon kui.” andoon.

Yekob Yoom Leban Yoom Weng Mimo Kere Amob Ongmiwen

⁴³ Lebanbed Yekob yaa yedmoon “Nima kee ne mungkana. Angkon, yi meed kwangkon ne man. Angkon, sibiyyiib naningkodiib kee kangkon ne dingkan kab. Angkon, yiribman korem akmeeb kuu ne yiribmanmo, kumban neka ne mungkanayiib yi meediib ika baniin dee? Yiminbanaa! ⁴⁴ Kowe, nub ayoob weng mimo kere amob ongmem. Bot be wuubekoruwa, amaan kuyaa wedmekore meeni yeman kerem.” andoon.

⁴⁵ Kwane, Yekobbed bot doboob kannumone kowoona doboroon. ⁴⁶ Yembed yedmoonkob ye karubkim kwangkon bot be wuubiwen. Kwamunekoriwa, kuyaambd dibere animan aniwen. ⁴⁷ Leban kuye bot wuubiwen kuyaa kuu ye wengbed Yegasahaduta* ande kowoone, Yekob kwangkon weng id mimo Hibru wengbed Galid† ande kowoone kamiwen.

⁴⁸ Lebanbed yedmoon “Kibikee bot kee wuubuwen keembed ewa neya amob weng ongmuwen akme meeni yeman.” andoon. Kwanikob aningko Galid andimamiib. ⁴⁹ Angkon aningko maa Mispa‡ andimamiib, amborom kuu Lebanbed yedmoon “Kwane, nub kuu andokbe yeka yeka wenebanuub kuu Yariman Godbed ewa neya yaa kerendobere wengyunde doborok. § ⁵⁰ Meenem, karub yena nub amob wedmino kumban nub amob ongmuwen kuu Godbed wedmoon kowe, ne meed yaa arewa kamaneeb o nima yena ma awadmaneeb kuu Godbed wedme yekaadkeraneen.” andoon. ⁵¹ Andekore, Leban ika yedmoon “Eb dore ne dore bot kee wuubaaniwa bot doboob kannumone kowaaniwa kuu kui. ⁵² Keye bot wuubaan keyiwa, keye bot doboob kannumone kowaan keyiwa kuu wedme meeni keriwen, nembed bot kee burudande mene eb yaa arewa kamaiban, man kwangkon ebbed bot kee mene burudande ne yaa arewa kamaabban. ⁵³ Korondubko, amob kee domokbanuub kuu Abraham ye God, angkon Nehor ye God, angkon yi ambeya yi God kumbed ewa neya wengyunde dabab kondok.” andoon.

Kwamuneene, Yekobbed amob weng yambe Aisek ye God yaningko yaambd ande kowoone. ⁵⁴ Kwane, Yekobbed aangko ambibkin aombed dingkan ma ayene ningkaneene agedmo keroone baeb kuu God yaa konoon, angkon Leban yoom yi karubkim yoom yaa baandoona korem miniwa orok mana aniwen. Anekorib, amnoom kuu kuyaa kwari dangiwen. ⁵⁵ Awari amkimokaimbed Leban yeedere yaro ye awoyayiib ye mungkanayiib yaa mandamuk kerunde amun kerundekore, domonde ika yambib angka wonoon.

* **31:47:** Yegasahaduta yaningko ye id kuu “Bot wuubimbon kee Nub Meeni Yeman”. † **31:47:** Galid yaningko ye id kuu “Bot wuubimbon kee Nub Meeni Yeman”. ‡ **31:49:** Mispa yaningko ye id kuu “Ambib doboob ari dore kerendobiri yeman”. § **31:49:** Mispa yaningko ye id kuu “Ambib doboob ari dore kerendobiri yeman”.

32

Yekobbed Isau Wengani Ye Dowad Nekwoon

¹ Kuye aron Yekob kwangkong ye okad yaa wini ye dowad weneena God ye engyusbed wedya wenganiwen. ² Kwane, Yekob wedmendekore, yedmoon “Keke, God ye Kombonbonkibi kii!” andoon kowe, aningko kowe yedmoon “Bid kari kee, Mahanaim* kii!” andoon.

³ Yekob yaro dore ye weng kanwini ye karub baandoona miniwen, ye dowaken kuu yambang Isaumbed Idom ambibkin aom okad Sia yiri doreen yaa ye weng kanwinime anded kowe, ⁴ Yekobbed yi yaa daandoon “Weng kuu kwamune dakme daanime, ne korok Isau yaa. Eb deme karub Yekobbed yedmoon ‘Ne kuu Lebaniibbed doberembaraan kuned kibikee manaan. ⁵ Ne kuu buromakauib donkiyiib sibi yiib naningkodiib deme nimakaruwiib kii. Eb kuu ne korok kowe, ne weng kowaana eb yaa munuun kuu, ne yaa dowaken kerebka andid kaamonaan.” andoon.

⁶ Weng kanwenekorib, ika mene Yekob yaa yimbed daaniwen “Nubbed eb ambang Isau yaa wunuwen kowe, kibireb yembed eb yaa wengabdande meneen, angkon ye karub 400iib dabokne doriwa meniib.” andiwen.

⁷ Yekob wengamberekore, uni darewoob kubiyiibban kerebkarab kamene meenoon. Yembed yaro dore ye yiribman korem andokboon, nimakaruwiib sibi yiib naningkodiib buromakauib kemoyiib yiribmaniib yeka yeka andokbe ayoo nekwoon. ⁸ Yekob ye meeni kuu Isaumbed mene karub yenayiib dingkan kab yenayiib nekwoon kuu yoka, yena angkara nekwoon kuu kirikmone wananiib kowe yaibban ande meenmoon.

⁹ Kwamune, Yekob kurikuri kere yedmoon “Oo nawo Abraham ye God, namba Aisek ye God! Yariman oo! Ebbbed yedmewewen ‘Ika eb ambibkiniib eb ena ambeyiib eb karubkimiib yaa wene. Eb yaa oone amun amun kamaniin.’ andewen. ¹⁰ Ne kuu eb deme karub kuned ebbbed aron korem ne yaa mimiyoob kewembirimameeb, ne yaa meenmewembirimameeb kuu ne kakmanban, ebbbed munob kawewen. Kurin kuu nembod ok Yorden yanaan kuu ne yonamadmo awine yanaan. Kumban ne kibikee yiribman yemooniib baan kowe, nekwanaabe ayooob keraan. ¹¹ Nambang Isau ye arud wandi ne yaa kebene, amborom kuu ne kuu unaan, yembed mene ne yoom danaya awaana yoom kuu yaneen ande meenaan. ¹² Ebbbed ne yaa yedmewen ‘Ne kuu korobe ooneni awabdeni ongmaniina dobere dana yemoon kereneeb, karamok kebed yaa ye kubuk mimim kimingki yiminban areb keraniib.’ andewen.” andoon.

¹³ Yekob kuyaa dobere miriknoona angkoone waroone ye yiribman yena Isau yaa munob bangkani yeman nekwoon kuu ¹⁴ naningkod yingki 200iib, naningkod ambi 20yiib, sibi yingki 200iib, sibi ambi 20yiib, ¹⁵ kemo yingki 30yiib yi danayiib, buromakau yingki 40yiib, buromakau ambi angko angkoyiib, donki yingki 20yiib, donki ambi angko angkoyiib kwamune nekwoon. ¹⁶ Yekob ye deme karub mimo mimo kwamune nekwoon kwane ooni yeman. Yembed yedmoon “Yiibdin arinambo winime. Karub mimo ye dingkaniib wonoko, karub mimo ye dingkaniib yoman wonoko yeka yeka kamime, ika daboknaib.” andekore, ¹⁷ karub arinoo yaa daanoon “Ewiib dingkaniib winiwo nambang Isaumbed wedmebde wengabde kaamondene ‘Yiib kane ye karub, kuna yaa weniib, dingkan kab kee kane yeman?’ kamoona, ¹⁸ eb kuu kwamune yedme ‘Dingkan kab korem kee eb deme karub Yekob yeman kii! Yi kuu munob dingkan ye korok Isau yaa bangkanoon. Angkon ye kuu nub yoman meneen.’ ande.” andoon.

* 32:2: Mahanaim yaningko ye weng id kuu “Kombonbon ayooob”.

¹⁹ Ye kwamune angkon yoman wonoon ye karub yaa kwangkon daanoon. Yi yoman wenewiwendan yaa kangkon weng mimo kwanamo bangkandoona yi kuu dingkan kawiiib andowe benwiniwen. ²⁰ daandekore, ika yedmoon “Yiib nonondandaib yedmenime ‘Eb deme karub Yekob kuu nub yoman meneen kii!’ andime.” ande Yekobbed yedmoon, amborom kuu yembed meenoon kuu “Mokuro, munobmo dingkan kab kee bangkananiin kuu, Isaumbed wedmekore, mimyob kewene ne yaa norin dowan kerok anded, ne yaa amunmo kame durunewok meneen dee?” ande meenoon. ²¹ Kwamune Yekob ye munob bangkandi yeman kuu ye deme karubbed ari-nambo benwiniwena, ye kuu ika parai kombon aom doboroone miriknoone angkon.

Yekob Yoom God Yoom Nangme Awine Kanyiri Kowoon Kanyiri Kowoon Kamiwen

²² Kuye annoom Yekob yarone ye nima ayoowiiib deme nima ayoowiiib karub dana 11iib kuu bene yuroone ok Yabok yara okeed yaambad yaniwen. ²³ Kwane benyuroone yaniwe, ye yiribman korem kuu yomanbed benyuroone yaniwen. ²⁴ Kwamune, Yekob kuu yembedmo domoneniwen kuye niindem aom annoom kuu karub maa monoona, Yekob yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwa, indob yaamo waroon. ²⁵ Karub kumbed wedmoonka, ye kuu burudankorare winindeban keron kowe, karub kumbed Yekob ye mookono God ye aromkonombdedmoonon kob doomboroon.

²⁶ Kwamune karub kumbed yedmoon “Ware weneen kii! Kui yaa, kwamune domowebko wana yaa!” kamoone, Yekobbed man yedmoon “Kwamaubhanna! Ebbed ne yaa amuniib kawewedned domobdain ool!” andoone, ²⁷ karub kumbed yedmoon “Eb aningko kuu kane?” andoone “Ne kuu Yekob.” andoone, ²⁸ karub kumbed yedmoon “Kibikee eb aningko kuu Yekob andimban, Israel[†] andaniib kii, amborom kuu eb yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kameniwa burudandewen, angkon eb yoom karub maa maa yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kameniwa burudandewen.” andoon. ²⁹ Yekobbed yedmoon “Kwani kowe, eb aningko kuu kane, yedmewe.” andoon, kumban karub kumbed yedmoon “Komandewed naningko kaadkerandewed?” andekore, Yekob yaa amun kerunekore wonoon.

³⁰ Kumbed Yekobbed yedmoon “God ne indobbed wedmaan kumban ne bobnindo kowe, okad keyaa kee Peniel[‡] ande kowaan.” andoon. ³¹ Andekore, aron yaro mene darewoob keruun yaambad yaro okad Peniel kuu domonde wonoon. Ye yon kuu kanenanmo wonoon, amborom kuu mookono doomboroon kowe. ³² Kwana kowe, wene kibikee, Israeldan kuu dingkan mookono yaa mekmeed yom kuu animokban, amborom kuu Godbed yom kee yaa kuu Yekob dedmoonon kowe.

33

Yekob Yoom Isau Yoom Duruniwen

¹⁻² Yekob korok kankoone wedmoonka yambang Isau kuu meneen kowe, Yekob mene deme nima Bilha yoom Silpa yoom yi dana yoom kuu be nekwekore yedmoon “Yiib kuu yiibdin wini yeman.” andekore, ma Lea yoom yu meed yoom kuu be nekwekore yedmoon “Yiib kuu wedya wini yeman.”

[†] **32:28:** Israel yaningko ye weng id kuu “Ye yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwen”. [‡] **32:30:** Peniel yaningko ye weng id kuu “God ye murubia”.

andekore, Reksel yoom yu mingki Yosef yoom kuu be nekwekore yedmoon “Yiib kuu yoman wini yeman.” andoon. ³ Andekore, yekareb yedinmo arinambo Isau yaa wenene bumangkane okad yiri korok kankibinene ika dembe kame ediib kere yambang Isau ye dia monoon.

⁴ Kumban Isau kabaanmo wene Yekob awinene nenkangkunekore mandamuk kowoone, yi ayoo amengiiib kamenabiwen. ⁵ Kwamunekoriwa, Isau kerekanabe wedmoona nimayiiib danayiiib yayaa doriib. Wedmekore kaamonoon “Kee kaneya eb yoom meniib?” andoone Yekobbed man yedmoon “Ne korok ee! God kuu ne yaa amun kewoon kowe, yi kuu dana yembeb ne yaa bangkawoon.” andoon.

⁶ Andoone, deme nima yoom yi dana yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen. ⁷ Kwane, angkon yoman Lea yoom yu meed yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen. Kwane, angkon yoman Yosef yoom Reksel yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen.

⁸ Kwanekoriwe, Isaumbed kaamonoon “Komo dowad eb deme karub dingkan kawiiib kuu kwamune nekweebkob arinambo miniwen?” andoone Yekob man yedmoon “Yi kuu eb munob bangkabdandid kwamunaan kuu mimyob kewe andid.” andoon. ⁹ Kumban Isaumbed yedmoon “Ne daman ee, ne kuu yiribman yimin baan kowe, ebka amukne.” andoone, ¹⁰ Yekobed man yedmoon “Ne dowakenbanaa. Kwamune ne yaa eb niindem aom kuu dowakeniib kerebka, nembad komo bangkabdaan kuu be yaa. Angkon ebbad ne yaa eb niindem aom dowakeniib kerewen kowe, eb murubia wedmaan kuu God ye murubia wedmemoon areb keraan. ¹¹ God kuu ne yaa amun amun keruwoon kuu, ne kuu animan yiminiib, dingkan kab yiminiib, od yiminiib kwamune doriin kowe, anam kuu bewed yimin.” ande kwamune yedme yedme kamoone Isau kuu inamen amonombekore dingkan boon.

¹² Kwane Isaumbed yedmoon “Nub kandabokne ibmo kere wenem.” andoon. ¹³ Kumban Yekobbed yedmoon “Ne korok ee, eb ebkaad, dana kuu yi aromkonoyiibban kerene ne dingkan kab kwangkon manayiiib kowe, emambad benwini kuu yimin. Ma ne dingkan kawiiib kiroadmo kabaanmo wenemoon areb kere aron mimo wananiin kuu dingkan kab kuu ma yowore wananiib. ¹⁴ Kwani kowe, koronde ebdin wene. Eb deme karub ne kuu yoman mananiin, emamo dingkan kawiiib danayiiib yi wini kara areb be menembaraniin kowe, emamo mene eb Idom ambibkin aom doreeb yaa daraniin.” andoon. ¹⁵ Andoone, Isaumbed yedmoon “Ne karub yenayiiib domobde wananiina dore awabdaniwa mananeewoo?” andoone Yekobbed yedmoon “Dowanoo! Kwamaawaa! Ne yaa eb niindem aom dowakeniib kumbadmo kuu yiminaa.” andoon.

¹⁶ Kwanoone, kuyaron ari Isau andowe ika Idom yiri wonoon. ¹⁷ Kumban Yekob kuu okad maaaa yiri wenekore, yambib yenbe angkon dingkan kab yi dobiri ye kombon arumenaboon. Kwana kowe, okad kuyaa kuu aningko Sukot* andiwen.

¹⁸ Yekobbed Keenan ambibkin aom aomnekore, wene Sekem taun yiri monoon kowe, anukbed Aram ambibkin ye okad dabonmombad mini kuu down keroon. Taun diambad parai kombon yenbe doboroon. ¹⁹ Ye kuu parai kombon yenbe doboroon ye okad kuu Hamor ye mingki Sekem yaambad od yeman silva 100iib moonoon. ²⁰ Kuyaa God yaa dingkan aye

* 33:17: Sukot yaningko ye id kuu “Kombon”.

ningkane agedmo keroone baeb God yaa koni yeman botbed wuubekore, aningko Eleloheyisrael† ande kowoon.

34

Daina Yoom Sekemdan Yoom

¹ Kwane, Yekob yoom Lea yoom yi mungkan Daina kuu ambibkindan yi nima yaa ogood dakmok wuneen. ² Kuye niindem aom Hiv ambibkin ye karub yi taun Sekem ye korok Hamor ye mingki Sekem kuu Daina wed-mendekore, awine yu yaa ambarakmoon. ³ Ambarakmekore, ye mimyob dowaken darewoob yu yaa keroon kowe, angkon yu yaa mimyob dowaken ye weng daandoon. ⁴ Kowe, yambe yaa wene yedmoon “Wonong koyu kee yu arian yaa dakme amodebko awana, ne wonong kera.” andoon.

⁵ Amaan Yekob wengamboroonka, ye mungkan Daina kuu karub maambad awine ambarakmoon andiwen kumban, ye karub dana kuu mongkobon angka dingkan kab kereek ooniwena ano doriib kowe, weng kee dakmino. Yi yib miniwed weng dakmaub ande meene doreen.

⁶ Kwane, Sekem yambe Hamormbed Yekob yaa weng dakmok wonoon. ⁷ Weneene, Yekob ye karub dana wengamberekorib, dingkan kab one doriib angkambad miniwen. Yi korem niindem aom kubiyiibban kere noriniib wande miniwen, amborom kuu yembed Yekob ye mungkan awine ambarakmoon kuu karak bobni yeman arewa anam Yekob awene yaa kamoon kowe. Kwamuni kuu yiminban anam.

⁸ Mene doriwa, Hamormbed mene yi yaa yedmendoon “Ne dana Sekem kuu ye mimyob dowaken darewoowiib eb dana mungkan kuyaa keroon. Yu kuu ne dana konebko, awanene ye wonong keraneen kuu amunoo? ⁹ Neman neman awadmam. Yiib nima koyu nub kewedbed awadmibko, man nub nima koyu yib kewedbed awadmibko kamem. ¹⁰ Kwamenub yib kuu nub yoom doberem, amborom kuu okad kuu yib yaa amowiibban kowe. Dobereniwa deme maa maa ambangkanabe yiibbed nub yaa berengkiwo, man nubbed yib yaa berengkuuwo kamenabe doberem. Angkon bidambib yena amodaniib kuu yimin.” andoon.

¹¹ Kwane Sekembad Daina yu awodki yaa yu ambanga yaa angkon daandoon “Kwamune ne yaa yib niindem aom kuu dowakeniib keribka, yiibbed komo yiribman yedmaniib kuu kwane kondaniin. ¹² Yu konid komoyiib kuu kwane yedme koweniwa yumaniib yu karubkim yimaniib yedmaniib kuu yimin, yiibka yib dowakenmo. Kumban no koronde wonong koyu kumbadmo kawibko awane ne wonong kera.” andoon.

¹³ Yekob ye karub danambad neman yedmiwen kuu Sekem yoom yambe yoom yaa birondiwen, amborom kuu yi yangkura yaa Sekembad awine kanwene ambarakmoon kowe. ¹⁴ Yimbed yedmiwen “Nub kuu ee andauwa nub yangkura awanaabban, amborom kuu yib kuu nub arebban, wekono kad wanabindo kowe. No kwane kabdanuuwa awananeeb kuu nub kuu karak darewoob kandanuub. ¹⁵ Nub deme mimo yib yaa kondanuuwa ee ande ambangkanib kuu yimin, deme kuu wekono kad wanabenib nub areb keraniib kuu yimin. ¹⁶ Kwamuniwed, nub nima koyu yiibbed awadmiweda, man yib nima koyu nubbed awadmuwed kami kumbad yimin. Yiib yoom dabokne doberenuwa, nimakarub weng mimo keranuub. ¹⁷ Kumban nub weng wengambere ee andokban wekono kad wokban keraniib kuu nub yangkura nendenuwa nub koronde wananuub.” andiwen.

† 33:20: Eleloheyisrael yaningko ye id kuu “Israel Ye God kuu Aromkonoyiib Kii”.

¹⁸ Andekoriwa, Hamor yoom Sekem yoombed meeniib kuu Yekob ye karub danambed weng ongmiib kuu yimin amun andiwen. ¹⁹ Kewedman Sekem kuu wengamberekore, “Kibireb kwananuub kii!” ande meenoone yambe yoom kirod koronde winiwen, amborom kuu ye dowaken darewoob kuu Yekob ye mungkan awananded kowe. Ye kuu ye karubkim buru-dandoona taundanbed ye yaa karub amun ande yedmimamiib. ²⁰ Kowe, Hamor yoom ye mingki Sekem yoom wene yi taun ye kuuk darewoob yambongko yaa nedbimbonbed dore yi taundan yaa daandiwen. ²¹ “Keyee karub kee nub yaa amun amun kamiib kii! Kowe, korondanuuba nub okad ari dobaraniib kuu yimin. Nub kumkam yi yaa berengkanuuba yi kumkam nub yaa berengkaniiwa kamanuub kwangkon yimin, bidambib kuu darewoob yimin yiyiib nuwiib dobiri kuu. Nubbed yi koyu awadmubko, man yimbed nub nima koyu awadmibko kamanuub kwangkon yimin. ²² Kumban, yimbed yedmiwen nuwiib yiyiib dabokne dobiri yeman kuu kei. Nub karub korem kuu wekono kad wanabi yeman, yi areb keru yeman. ²³ Kwamanuub kuu yi sibiya buromakauya yiribmana dingkan kawa kuu korem nub man keraneen kii! Kowe korondekoruwa, weng mimo kere yi weng wengambere kere ee andekorub, ibmo doberem.” andiwen.

²⁴ Karub korem taun ye kuuk darewoob yambongko yaa miniwendan kuu weng kei wengambiriwen kowe, yi korem Hamor yoom Sekem yoom yaa ee andekoriwa, yi korem yi wekono kad kuu wanabiwen.

²⁵ Aron ayoobmim down keruune, karub korem wekono kad wiwendan kuu yewed bobne dangiwen, Yekob ye karub dana ayoob Simion yoom Li-vai yoom, Daina yu ambangambed yaro yi kerewang be wene karub wekono kad wiwen korem kuu yenbandiwen, taun aom doriibdan yikaadkerindo kowe, korem yiwen, angkon ²⁶ yi ayoobbed Hamor yoom Sekem yoom kangkon yenib, angkon Daina Sekem yambiwoom kuu nenkoronde winiwen. ²⁷ Yekob ye karub dana yena kuu yi aagoroka ayoobbed karub yiwen yi bob id akmekorib, karub bob yi yiribman taun aom dangoon koremiib yi yid biib, amborom kuu Sekembed Daina yaa taun angka ambarakmoon kowe. ²⁸ Yid biiwa, Sekem taun aomiib ambunangka dingkan kab korem sibiyyiib, naningkodiib donkiyyiib komo komo kuu Yekob ye meedbed beko-rib, ²⁹ danayiib nimayiib ambiwoom korem yiribman amun amun dange weneen kuu korem yimbed yi kakman areb be winiwen.

³⁰ Yekobbed ye karub dana Simion yoom Livai yoom yaa daandoon “Yiib kuu dabab darewoob kawekoriwa, ne ari kereknewiib kii. Kowe, kibikee ambibkin Keenandaniib Perisdaniib kuu nub yaa bondan keraniib. Nub karub kuu yemoonban kowe, yi daboknekorib nub yaa ana nangbaniib kuu nub korem yemoondaniuwe duknanuub.” andoon. ³¹ Yi inande yedmiwen “Kumban, yimbed nub yangkura kuu kande kiwaan ari ye wonong areb meenekore ambarakmoon kuu miin arewa kii!” andiwen.

35

Yekob Betel Ari Ika Wonoon

¹ Kwani kowe, Yekob yaa Godbed yedmenoon “Betel ari wene. Kuyaa dohere, eb ayi Isau yaa une kombiri weneewa, nembed wane angkadaraane wedmewewen kuyaambed botbed dingkan agedmo kereene ne yaa baeb koni yeman wuube.” andoon ² kowe, Yekobbed karubkimiib karub ye yaa doriyiwiib yaa yedmoon “Ambibkin maa yi awad darewoob yi kuruwak korem kuu benkirariwa, ogambekorib, ambarakmaib, ebkad yeeb ben inwarime. ³ Kwane minime. Minibko, nub korem Betel ari wenem. Wene kwarimbed God yaa nembed botbed dingkan agedmo keru yeman

wuubaniin. Yembed ne dabab kandimain yaa awawembirimaan, angkon kuna yaa yarebimain yaa yembed dore awawembirimaan kowe.” andoon. ⁴ Kwanandoona, yi korem awad darewoob yi kuruwakiwa kenooged witkon areb yi kenood dem aom nongkobiweniib korem Yekob yaa be miniwa Sekem taun ye at kubun keedbon yiri mangkoon. ⁵ Mangkoona, yi korem winiwen. Winiwa, taun yi angkara dobere weniib kuu Godbed uni kondoona yi dowad emderene ma winindo. |U

Andwoon 35:6-29

Yekob Betel Ari Ika Wonoon

⁶ Kwane, Yekob yoom ye nimakarub korem yoom Keenan ambibkin aom Lus taun kuyaambed winiwen. (Kibikee Lus kuu Betel andimaib.) ⁷ Wenekoriwa, dingkan nengke baeb koni yeman kuu botbed wuuboon. Anuk yiri kuu ayi yaambed une kombiri weneenkob kuye okad yaa nandekore God kuu wane angkadere wedmenoon kowe, wuubimbon yaningko Elbetel* ande kowoon.

⁸ Kuyaron kuu Rebeka yu awandi wonong Debora kuu bobneen. Bobnuuna, okad Betel dia at ook ambokab dia mangkiwen. Kwane, at yaningko Alonbaket† ande kowoon.

⁹ Yekob kuu Betel ika monoon kowe, Aram ambibkin ye okad dabonmo yaambed ye yare ika mene dowan keroon. Kwani kowe, Godbed ika wane angkadere amun kerune ¹⁰ yedmenoon, “Eb aningko kuu Yekob kumban, kibikbed nare ari kuu eb aningko yeeb Israel‡ ande kowaan.” andoon.

Godbed Yekob yaa aningko yeeb Israel ande kowekore, ¹¹ ari yedmenoon, “Ne kuu Aromkono Darewoob ye God kii. Eb kuu dana yemooniib kerebko eb awoya yemoon kerime. Ambibkin yemoon kuu eb yaambed andowaneen, angkon eb kuu king yemoon yi ambokab keraneeb. ¹² Okad ambibkin kee Abraham yoom Aisek yoom yaa kondaan kuu eb yoom eb awoya ari yoom yaa kangkon kondaniin.” andoon. ¹³ Dakme dowan kerekore, Godbed Yekob domonene kawonoon.

¹⁴ God yoom dobere dakmiwen yiri kuu Yekobbed bot doboob kan numonekore, God yaa amun dakmuwen andi ye dowad wain okiib oiyooyiib bunoon. ¹⁵ Kwanekore, yumbon kuu Yekobbed Betel§ ande ika yedme kowoon.

Reksel Yoom Aisek Yoom Bobniwen

¹⁶ Amaan, Yekob yoom ye nimadana yoom Betel koronde winiwen. Wene kambong Efrat dia weniib yaambed Reksel odibin woona dana woonande yewed darewoob kandeen. ¹⁷ Odibin waan kuu yiminban yewedbed darewoob keroone, yu deme wonongbed yedmeen, “Dana kee kangkon karub dana kowe unaabi!” andeen, ¹⁸ kumban Reksel kuu bobne wenenu inum yeenbon narenu yedmeen, “Dana yaningko kuu Benoni*.” andeen, kumban yawodkimbed yedmoon kuu Benjamin† andoon. ¹⁹ Reksel bobnuuna, yu kuu kambong Efrat kiwaan kebed dia mangkiwen. (Kibikee Efrat kuu Betlehem andimaib.) ²⁰ Kuyaa kuu Yekobbed bot doboob kan numonoon.

* **35:7:** Elbetel yaningko ye id kuu “Betel ye God”. † **35:8:** Alonbaket yaningko ye weng id kuu “Inok Wi”. ‡ **35:10:** Israel yaningko ye weng id kuu “Ye yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwen”. § **35:15:** Betel yaningko ye weng id kuu “God yambib”.

* **35:18:** Benoni yaningko ye weng id kuu “Ne dabab ye dana”. † **35:18:** Benjamin yaningko ye weng id kuu “Wibi angkambed dobiri ye dana”.

Kibik kangkon kuyaa kuu Reksel yu bobkonombon ye bot kan numonoon angkeen.

²¹ Kwane, Israel kuu wenene Migdaleder burudandekore parai kombon bane doboroon. ²² Israel kuu ambibkin kuyaom doreen kuu ye dungkud wonong Bilha yaa kuu ye mingki Rubenbed nenem kamoone, Israel wengamberekore norin wandoon.

Yekob ye karub dana kuu wad ayoowiib.

²³ Leambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Ruben yoom Simeon yoom Livai yoom Yuda yoom Isekar yoom Sebulun yoom kui. Ruben kuu Yekob ye wonob dana.

²⁴ Rekselmbed yu karub dana wanabeen kuu kei, Yosef yoom Benjamin yoom kui.

²⁵ Reksel yu deme wonong Bilhambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Den yoom Naftalai yoom kui.

²⁶ Lea yu deme wonong Silpambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Ged yoom Aser yoom kui.

Yekob ye karub dana Aram ambibkin ye okad dabonmo aombled wanabiwen kuu kui.

²⁷ Yekob kuu awodki Aisekiib Mamre yaa wonoon, Abraham yoom Aisek yoom dobiriwen yaa. Mamre kuu Hebron dia. ²⁸ Aisek ye weeb korem doboroon kuu 180yib ²⁹ amunmo doberekore, bobnekore ye karuwayiib yaa daboknoon. Bobnoona, Isau yoom Yekob yoombed ye kuu mangkiwen. |
H

36

Isau Ye Awoya

¹ Keke Isau ye awoya yi weng. Isau yaningko mamaa kuu Idom. ²⁻³ Isau kuu Besmat yoom Keenan nima Ada yoom Oholibama yoom awadmoon. Ada kuu Hitman Elon ye mungkan. Oholibama kuu Hitman Sibeon ye dana Ana ye mungkan. Besmat kuu Ismael ye mungkan, Nebaiot ye daman. ⁴ Adambed Isau ye dana Elifas wooneen. Besmat kuu Reuel wooneen. ⁵ Oholibama kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom kwane wanabeen. Isau ye karub dana Keenan aombled wanabiwen kukui.

⁶ Isau kuu ye amerediib ye karub danayiib nimadanayiib yambiwoom doriib ye karuwiib ye dingkan kawiiib ye dingkan yenayiib ye yiribman koremiib Keenan aombled boon kuu ye daman Yekob kuu domonene wene okad ambab angkambled doboroon. ⁷ Kurin kuu yimbed ooniwen yi yiribman kumbled yemoon keroone, okad kuyaom yi ayooob dobiri kuu yiminban, amborom kuu yi dingkan kab yemoon keroon kowe yi animaiib kuu kirod dowan kerimaan. ⁸ Kowe, Isau kuu aangko ambibkin Idom yaa wene doboroon.

⁹ Isau ye awoya yi weng kuu kei. Ye awoya kuu aangko ambibkin Idomdan kui. ¹⁰ Keke Isau ye karub dana yi aningko.

Elifas kuu Isau yoom Ada yoom yi dana mingki. ¹¹ Elifas ye karub dana kuu Teman yoom Omar yoom Sefo yoom Gatam yoom Kenas yoom kwane. ¹² Isau ye mingki Elifas kuu dungkud wonong animari awanoon yu aningko kuu Timna, yumbled dana mingki Amalek wooneen. Kukuu Isau ye wonong Ada yu awoya.

¹³ Reuel kangkon Isau yoom Besmat yoom yi dana mingki. Reuel ye karub dana kuu Nahat yoom Seera yoom Sama yoom Misa yoom kwane. Kukuu Isau ye wonong Besmat yu awoya.

¹⁴ Isau ye wonong Oholibama, yu kuu Ana yu mungkan, Sibeon ye awo. Yumbéd karub dana kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom kwamune wanabeen.

¹⁵ Keke Isau ye awoyambéd korok korok keriwén.

Isau ye wonob dana Elifas ye karub dana kuu korok korok keriwén kuu Teman yoom Omar yoom Sefo yoom Kenas yoom ¹⁶ Kora yoom Gatam yoom Amalek yoom kwane. Keke yi kuu Elifas ye awoyambéd Idom aom korok keriwéndan. Yi kuu Ada ye awoya.

¹⁷ Isau ye dana Reuel ye karub dana kuu korok korok keriwén kuu Nahat yoom Seera yoom Sama yoom Misa yoom kwane. Yi kuu Besmat yu awoya.

¹⁸ Isau ye wonong Oholibama yu karub dana kuu korok korok keriwén kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom. Keke Isau ye wonong Oholibama, Ana yu mungkan yaambéd korok korok keriwén.

¹⁹ Kukuu Isau ye karub dana, Idomdan yi korok korok.

²⁰ Keke Horman Sia ye karub dana, ambibkin kuyaom doriib kuu Lotan yoom Sobal yoom Sibeon yoom Ana yoom ²¹ Dison yoom Eser yoom Disan yoom kwane. Yi kuu Idom aom Hordan yi korok korok keriwén.

²² Lotan ye karub dana kuu Hori yoom Homam yoom. Timna kuu Lotan ye yangkura.

²³ Sobal ye karub dana kuu Alvan yoom Manahat yoom Ebal yoom Seefo yoom Onam yoom kwane.

²⁴ Sibeon ye karub dana kuu Aia yoom Ana yoom kwane. Ana, yembéd awodki Sibeon ye donki bene amiibban koknoon ye okad yaa benwonooné kereké aniiwa kirubdem ok nimirib wedmoon.

²⁵ Ana ye dana mingki kuu Dison angkon ye wonong dana kuu Oholibama.

²⁶ Dison ye karub dana kuu Hemdan yoom Esban yoom Itran yoom Keran yoom kwane.

²⁷ Eser ye karub dana kuu Bilhan yoom Saavan yoom Akan yoom kwane.

²⁸ Disan ye karub dana kuu Us yoom Aran yoom.

²⁹ Keke Hordan yi korok korok, Lotan yoom Sobal yoom Sibeon yoom Ana yoom ³⁰ Dison yoom Eser yoom Disan yoom kwane. Kukuu yi kuu yi amyenimbon yi korok korok Hordan Idom ambibkin aom doriib.

Idom Yi Korok Korok

³¹ Keke Idom aom king kere ooniwén yi weng. Israeldan kuu yaro korok kerindo yaron.

³² Beor ye dana Bela kuu Idomdan yi king keroon. Ye taun yaningko kuu Dinhaba.

³³ Kwane bobnoone, Seera ye mingki Yobab, Bosra taun ye karub kumbéd king keroon.

³⁴ Kwane bobnoone, Husam, Teman ambibkin ye karubbed king keroon.

³⁵ Kwane bobnoone, Bedad ye mingki Hadadbed king keroon. Ye kuu Moab ambibkin kambong Midiandan yaa nangmene burudandoon. Ye taun yaningko kuu Avit.

³⁶ Kwane bobnoone, Samla, Masreka ye karub kumbéd king keroon.

³⁷ Kwane bobnoone, Saulbed king keroon. Ye kuu ok Yufretes kung ari ye taun Rehobot ye karub.

³⁸ Kwane bobnoone, Akbor ye mingki Baal-Hananbed king keroon.

³⁹ Kwane bobnoone, Hadadbed king keroon. Ye taun yaningko kuu Pau, ye wonong yu aningko kuu Mehetabel. Yu kuu Matred yu mungkan, Me-Sahab yu awo.

⁴⁰ Keke Isau ye awoyambéd yaro korok korok keriwén yi amyenimbon ambogawiib yi aningko kuu Timna yoom Alva yoom Yetet yoom ⁴¹ Oholibama yoom Ela yoom Pinon yoom ⁴² Kenas yoom Teman yoom Mibsar yoom ⁴³ Magdiel yoom Iram yoom kwane. Kukuu Idomdan yi amyenimbon yi korok korok kerenib yi wenebe yi bidambib maa maa kuyaom doberenib yi kambong maa maa nariwen. Idomdan yi awodki kuu Isau. |U

37

Andowoon 37-50

(Yosef ye ayia kuu ye yaa wungkaniwen kowe, yena yi dabderem yirimo dobere deme awinembiri ye karub kerí dowad Idyipdan yaa mooniwen, kumban Godiib ye yaa dorene ye dabab korem yaa kuu nenkoone burudan-doon. Kwane Godbed dobiri amuniib wengyunde inamen amuniib konoone Idyip yi king Ferombed Yosef yaa kubene Idyip ambibkin koremiib yambib darewoob aomiib yi ooni ye korok kowoon.

Kwanoon ye yoman kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu animaniibban kere wonoon kowe, yemoon kuu mungi ye yewed darewoob kandiwen. Yekob yoom ye nimadana yoom kwangkón animaniibban. Kwane Yekob wengamboroonka Idyip aom kuu animaniib kowe, ye meed yedmoona ibduruk winiwen. Idyip yiri ika winiwen kuu Yosefbed ye kuu kane kuu ayia yaa korokbendoon. Kwane King Fero kwangkón Yosef yarian kuu yekaadkeroon.

Kwane Yosefbed awodki Yekob yoom yarian korem 75iib yoom yaa weng kowoona, yi korem Idyip yiri winiwen. Kwane Yekob yoom ye nimadana yoom kuu kurimbed dukniwen.) |H

Yosef Ye Kiyuum Weng

¹ Yekob yambembéd Keenan ambibkin aom doboroon kuyaa kumbéd kwane Yekobbed doboroon.

² Keke Yekob awene yi weng. Yosef kuu kewedman weeb 17iib kuu ye ambanga yoom ibmo dingkan kab oone dobiriwen. Ye ambanga kuu yi awodki ye amered Lea yoom Bilha yoom Silpa yoom yi meed. Kwane angkon yi komo komo arewa kamiwen kuu Yosefbed awodki yaa daanimaan. ³ Yekob yaningko mamaa kuu Israel. Israel ye mimyob dowaken darewoob kuu Yosef yamo, angkon ye karub dana yena yaa kuu embengmo, amborom kuu Yosef kuu kiomnoon yaa ye dana kowe. Yembéd ebkad doboob kuu yeka amun yeman manimaniyiib yaambéd ongme karane Yosef yaa konoona derenoon. ⁴ Kwane dorone, aron maa wedmibka yi ambe kuu Yosef yaamo dowaken darewoob, ma ayi yaa kuu dowan. Yi niindem aom arudiib keriwén kowe, yi daman Yosef yaa kongeni wengmo danimamiib.

⁵ Kuye niindem aom Yosef kuu kiyuum wedmoon. Wedmekore, ye ambanga yaa dakmok wonoon. ⁶ Yembéd yi yaa yedmoon “Wengambirime. Keke ne kiyuum wedmaan. ⁷ Nub korem flawa yeman ye yob imkonokawiib wanane andéd yenbenabekorub, andéd kuu okad yiri dedmone dobiriib, mongkobon angkambéd, kwane kirodmo ne andéd kuu yere doboobmo doboroona yiib andéd kuu neman yaa nedbe okad yiri bumangkiwen.” andoon. ⁸ Ye ambangambéd ye yaa yedmiwen “Eb kuu kwane nub korok kere oonandameewoo? Eb anam nub korok kerandameewoo?” andiwen. Ayiya korem kongendi darewoob kerenib niindem aom arud kuu miin

darewoob keriwen, amborom kuu kiyuum kuu yembed wedme dakmeen kuyaambéd.

⁹ Kwane amaan angkon ye kiyuum mamaa wedmekore, ye ambanga yaa dakmoon “Wengambirime. Ne kuu angkon kiyuum mamaa wedmaan kii. Kowe kekamune woodiib aroniib mindong 11iib kuu ne diambéd ne yaa kirobe bumangkiwen kii!” andoon. ¹⁰ Kwane awodki yaa kwangkón kiyuum weng kuu daanoon. Yambembéd yedmoon “Eb kwamune dakmembaraab, amob kowe, koronde. Komo kwamune ye kiyuum id kuu? Anam, neya eb enaya eb ambanga nub mene eb yaa okad yiri bumangke kirobanuuwo? Kwamaubbanaa!” andoon. ¹¹ Ye ambanga kuu ye yaa wungkaniwen, kumban yambe kuu kiyuum kee ye id kuu komo manok ande meenimaan.

Yosef Ye Ambangambéd Ye Kuu Kan Ari Mooniwen

¹² Aron mamaa, ye ambanga kuu Sekem taun dia winiwen, yi ambe ye sibi awene be wene ooniwe kerek ane doriib. ¹³ Kowe, awodki Israelmbéd Yosef yaa yedmoon “Ebkaadkerewen kuu eb ambanga kuu dingkan kab ooniwe kerek ane doriib, Sekem taun dia. Ne dowaken kuu eb ambangayiib yaa wene.” andoone Yosefbéd “Eyoka” andoon. ¹⁴ Kwane, Israelmbéd Yosef yaa yedmoon “Wene eb ambanga wedmende amunmo doriib dee? Dingkan kab kwangkón wedme yi weng kande kanmene.” andekore yedmoon Hebron kankubuneen yirimbed wonoon. Wene, Yosef Sekem taun nandoon kuu yaron kuu ¹⁵ ye ambanga ande odmenmo yareena karub maambéd wengane kaamonenoon “Eb komo odmenmo yareeb?” andoone, ¹⁶ yembéd yedmoon “Nambanga ande odmenmo yariin. Eb ebkaadoo, kuna yaa yi dingkan kab oone doriib?” andoon. ¹⁷ Yembéd man yedmoon “Yi kuu keyaa koronde winiwen kii. Ne wengambaraana dakmiwen kuu Dotan yiri wenem ande kamiwen kii.” andoon. Kwamune, Yosef ye ambanga yi yomanmo wenene wedmendoon, Dotan dia doriib.

¹⁸ Kumban yi kangkon man ambab meneen kumbéd wedmeniwen, yi yedmiib komarewa ayanuub ande dakmiib. ¹⁹ Yikarebmo yedmiib “Kuned kuu kiyuuman meneen kii! ²⁰ Wenem, ye ayenub kande okdobon dem kee dange wenuun kiri ma kaanem. Kwanekorub yedmem ‘Dura ye arud dingkanbéd Yosef kuu aye birinde aniwen kii!’ andem. Kwanekorub, wedme ye kiyuum kuu komo keraneen kuyaa?” andiwen. ²¹ Andekoriwa, Ruben wengamberekore yembéd meenoon “Yimbed ne daman ayi kuu kebenda.” ande meenekore, yembéd yedmoon “Nub ayaub. ²² Ayauwe ye umkan okad yiri onduknaan. No dem yiri awine kankaanem, amiibban koknoon ye okad keyambéd. Kumban ayaib!” andoon. Ruben kuu meene yedmoon ye id kuu ye angkon ika menene Yosef dem yiri kuu yemyeh nenyaro kowene ika ye ambeyiib yaa nenwonok ande ye meenoon.

²³ Kwane, Yosef ye ambanga yaa monoon, yi yaro dore awingkaneniiwa ye ebkad doboob manimaniyiib derenoon kuu biangkandiwen. ²⁴ Kwane ye kuu nendore wene ok dobon dem yiri kaaniwen. Ok dobon dem kuu okiibban dowan bidmo kereen yiri kankaaniwen. ²⁵ Kwamunekoriwa, yi dibone animan ano korok kankoone wedmibka, Ismaeldan yenayiib yi animan ambod mooni yemaniib, kad arewa ye muramura mooni yemaniib, baeb amun mooni yemaniib kemo ari nongkobekorib, Giliad ambibkin arimbéd Idyip yiri deweniib. ²⁶ Diboniiwa, Yudambéd ye aagoroka yaa yedmoon “Nub daman ayekorub, ye bob id mangke biknanuub kuu od kandanuub dee? ²⁷ Kwana kowe, korondem, anam kuu no ye kuu kan ari moonem, Ismaeldan kee meniib keyaa. Nub ayaubban amborom kuu ye kuu

nub daman umkan mimo kowe.” andoon. Yi korem weng mimo kerekoriwa, kwamunem andiwen. ²⁸ Andekorib wedmiiwa, Midian ambibkin yi berengkanabi ye karub deweniib kowe, Yosef kuu ye ambangambed dem yiri kowiwen doreen kuu awine nenyaro kowekoriwa, od yeman silva 20yiyib murudkowiibbed mooniwen. Ismaeldan yaa kwaniiwa, nende Idyip yiri nenwiniwen.

²⁹ Kwane yomanbed Ruben menene ok dobon dem yiri Yosef kuu dore wedmoonka, dobirindo down keroon! Ye kerebkarab kamene mimyob darewoob kowene yebkad kuu biringkoon, ye mimyob darewoob keroon kowe. ³⁰ Ye ika wenene ye damana yaa yedmoon “Kewedman ok dobon dem yiri kuu down! Komo kamaniin?” andoon.

³¹ Kwamunekoriwa, Yosef yebkad doboob manimaniyiyib kuu nandekoriwa, naningkod maa ayekorib, yebkad kuu kande umkanbed ambiwen.

³² Yi kwame down kerekorib, ebkad kuu nande awodkiyiyib yaa wenene yedmiwen “Nub kuu ebkad kee kitangkambed wedmuwen. Darobe wedme anduwed, mokuro eb dana yebkad dee?” andiwen. ³³ Ye darobe wedmekore yedmoon “Oo anam, ne dana yebkad doboob kei! Arud awaan dingkan mamaambd ayoon kii! Anam Yosef kuu aye bunge aniwen!” andoon. ³⁴ Kwamune, Yekob kwangkoon yebkad biringkekore ebkad korobob arewambd bendebekore, aron doboob darewoob ye dana dowad ameng kamemboroon. ³⁵ Ye dana korem kuu menene awodki yaa daane onganuuwo korondok ande kamiwen, kumban yembed yi yaa wengambirindo. Yembed yedmoon “Ne kwamune amengmo kamoni, neyiyib bobneni ne danayiyib angka angkanandamiin.” andekore, ye korondindo kwane amengmo kameboroon.

³⁶ Kuu yaron kuu Midiandan kuu ari Yosef kadeniwa Idyip ambibkin aom aomnekoriwa, karub maa yaningko Potifambd Yosef moonoon. Potifa kuu Idyip ye king Fero ye ana nangmidan yi korok mamaa.

38

Yuda Yoom Tamar Yoom

¹ Kwanoon kuyaron yaa, Yuda kuu ye aagoroka domondekore, kambong Adulam ye karub yaningko Hirayiyib yaa doborok wonoon. ² Kuyaambd karub yaningko Sua ye mungkan wedmendekore awanoon. ³ Awanekore, dangimamoniiwe oyoomiib kere, dana ibduruk wooneen kuu karub dana, yaningko kuu Er yedmiwen. ⁴ Angkon ika oyoomiib kere karub dana maa wooneen yaningko kuu Onan yedmiwen. ⁵ Angkon ika maa wooneen kangkon karub dana kowe yaningko kuu Sela yedmiwen. Ye kuu kambong Kesib yaambd wooneen.

⁶ Amaan arimbed, Yudambd ye dana mingki wonob Er ye wonong benoon yu aningko kuu Tamar. ⁷ Er God yaa wengambirimokban kowe, ye dobiri kuu miin arewa keroone, God ye dowakeniibban kerekore, ayoon bobnoon ⁸ kowe, Onan yaa Yudambd yedmoon “Eb ambang ye dana wanabi dowad eb ambang ye wonong yoom dangiiwo dana wanabuk, ayi ye yumbon kandi yeman. Nub kara kui. Kwane.” andoon. ⁹ Kowe, Onam kuu ayi ye wonong yoom dangimaib kumban, ye kawad kuu bunangka okad yiri kirarimaan kumbd, ayi ye meed wanabi kuuобенoon. Yekaadkeroon kuu ye dana keraanban kowe. ¹⁰ Onanbed kwamimaan kuu miin arewa kowe, God dowakeniibban kere, ye kangkon ayoon bobnoon.

¹¹ Kwanoon kowe, Yudambd “Sela kuu ye ayi areb bobnaneen dee?” ande meene unekore, Tamar yaa yedmendoon “Kwani kowe, wene kub ambeyiyib

yaa irib kwane doberebko, ne dana Sela kuu kainoka.” andoona, Tamar kuu yu awodkimbed doreeniib yaa wuneen. ¹² Kuye yondem amaan dobere wene, Yuda ye wonong bobneen. Bobneena, mimyob kowe doreene down kerekore, ye yoom yangkodmi Hira Adulam karub yoom Timna ari Yuda ye karubbed ye sibi wung wiib yaa wedmok winiwen. ¹³ Tamar wengamburuunka “Yuda kuu Timna ari ye sibi wung wok deweneen kii.” andiib ¹⁴ kowe, irib ebkad kuu biangke nongkobe kiwaan ari ye nima yi ebkad areb be debekoru, dabuambbed kiringkonombbed nare kirimo kebenekoru, wene kambong Enaim ye kuuk darewoob wiriniwen yambongko dia, Timna kiwaan kebed yaa Yuda biranande dibuun. Yukaadkreen Sela kuu kainoon kumban yu kuu ye wonong keridowad konindo kowe.

¹⁵ Yu murubia kiringkonombbed nare kiri kee kebeneen kowe, Yuda wedmendekore yembed meenoon kuu kiwaan ari ye wonong andoon. ¹⁶ Ma, ye kuu ye dana mingki ye wonong ande ma kaadkerindo kowe, kiwaan kebedbed wene yu yaa yedmoon “Kub yoom ne yoom wene dangem.” andoone, yumbbed kaamoneen “Komo kawaneebkob eb yoom kuu wene danganuub?” anduune, ¹⁷ neman yedmoon “Ne naningkod mana kankebdaniin.” andoone yumbbed kaamoneen “Komo amukni yeman kawaneebkob awine dobaraniinkob naningkod kuu kewaneeb?” anduune, ¹⁸ “Kubbed yedme. Nembbed komo amukni yeman kuu yaa kabdaniinkob awine dobaraneeb?” andoona, yumbbed neman inandeen “Eb yonamadiib, eb kerek kebeni yemaniwa ye nongiiwa bangkawe.” anduuna, yu yaa bangkandekore yu yoom dangiiwa yu kuu oyoomiib kereen. ¹⁹ Kwane yu kuu wuneen kuu yu murubia ari dabua kebeneen kuu biangkendekoru, angkon irib ebkad ika benedebe doruun.

²⁰ Kwane kuye yoman, Yudambbed yangkodmi Adulam ye karub yaa naningkod kowoona, kanwene ye amukni yeman wonong kuyaa kondoon kuu igakman bemonok anded, kuned yembed yu wedmendindo kowe, ²¹ karub kuyaom dobirib yaa kaamondoon “Keenan yi god yi kiwaan ari wonong Enaim kiwaan kebed yaa dibureen kuu kuna?” andoona, yimbbed yedmiwen “Kemaom kee Keenan yi god yi kiwaan ari wonongiibban.” andiwen. ²² Kowe, Yuda yaa ika wene yembed yedmoon “Nembbed yu wedmendindo, angkon karub kuyaomdanbed yedmiib kuu kemaom kuu Keenan yi god yi kiwaan ari wonongiibban andiib.” andoona, ²³ Yudambbed yedmoon “Naningkod kabdaankob wonong kee kondaneeb manok ande wenewen kumban wedmendindo kowe, korondubko, ne yonamad awene kondaan kuu kwane yumbbed buk. Korondaubban ika ika onme yarebbanuub kuu karub yenambbed nub yaa daandi ye ambon yeman kerundaniib.” andoon.

²⁴ Kwane wood ayoobmim down keruuna, weng muneen “Eb wonongkim Tamar kuu kiwaan ari wonong areb kere oyoomiib kereen kii.” ande Yuda yaa yedmeniwa, yedmoon “Nende, wat amotbed nengkibko dene bobnuk.” andoone, ²⁵ kwane wonong kuu nende ningkandamiwe, yumbbed yu wonongkim yaa weng koween “Kee kane ye yonamadiib ye kerek kebeni yemaniwa ye nongiiwa kawoonkob awinaan kee? Yembbed yedmoonkob dangekorub oyoomiib keraan. Mene wedmekba, kumkam kee kane yeman ande.” andeen. ²⁶ Yuda wedmekore, “Ti neman kii!” ande meenekore yedmoon “Yu inamen kuu amun kumban ne inamen kuu amunban, amborom kuu ne kuu anam ne dana Sela yaa konaniin andaan kuu kwanindo kowe, ne kuu anam amarakmaan kii.” andoon. Kwanekore, Yuda yu yoom kuu angkon ma ika dangindo.

²⁷ Wooni yaron munuune wedmuunka, karub dana ayoob dabak dana woonandamuun. ²⁸ Kowe, dana maa kuu yedin dingki yiroona, yu

deme wonongbed ebkad nong dodmombed dingki yaa yuween kuu yedin wooneen andeen,²⁹ kumban ye dingki angkande ika aomnoon kowe, dana maa yedin wooneen. Kowe, yu deme wonongbed yedmeen “Keke kwane bamdaane yaro wenewen kii.” andeen kowe, yaningko kuu Peres* yed-miwen.³⁰ Kwane ye yondem kuu ye aagorok kuu ebkad nong dodmoyiib kumbad wooneen kowe, yaningko kuu Seera† yedmiwen.

39

Yosef Yoom Potifa Ye Wonong Yoom

¹ Kwane Yosef kuu Idyip yiri nenwiniwen. Nenwiniwe, Idyipman yaningko Potifambad moonoon. Ye kuu Idyipdan yi king Fero ye deme karub. Ye kuu ana nangmidanbed king oonimaib yi korok. Yembed Ismaeldanbed Idyip yiri Yosef nenwiniwen kuu moonoon.² kowe, ye korok Idyipman yambiwoom daboroon. Yariman God kuu Yosef yaa dore awanimaan kowe, komo komo kamoon kuu amunmo keroon.³ Kwanoone, ye korok kuu wedmoonka, Yariman God kuu ye yaa dore awanimaankob, yembed deme ambangkimameen kuu amunmo kerimaan.⁴ Yosef kuu kwanimaan kowe, Potifambad karub amun yeman ande meenekore, yeka ye deme karub nendoon. Kwani kowe, Potifa ye deme nimakarub korem yi korok kerekore, angkon Potifa ye yiribman korem yi ooni karub keroon.⁵ Nendoone Yosef ambiwoom korok keroon yaron yaambad ari kuu Yariman Godbed Potifa awene yambib aom doriibdan yaa amun kerundoon, amborom kuu Yosefiib kowe. Potifa ye yiribman korem ambiwoomiib yongbonbon angkayiiib kuu Yariman Godbed amun kerundoon.⁶ Kwane ye yiribman korem kuu Yosefbed oonene korok keroon kowe, Potifa kuu ye yiribman meenimokban, animan ani yeman yaamo meenoon.

Yosef kuu aromkonoyiib angkon ye kuu kerengkanimbon⁷ kowe, dobere wene ye korok ye wonongbed ye yaa nenem inamen meenenekoru, wengwadmeen “Menebko ne yoom dangem!” andeen⁸ kumban, Yosefbed yu yaa yedmoon “Yii! Ne korokbed ne yaa yambiwoom yiribman korem kee oonaan yaa anam ande korok kowoon kowe, yembed ye yiribman yaa amun dee ande meenimokban.⁹ Ambib keyaom kuu ne kuu korok darewoob. Karub maa kanembed kuu ne arewiibban. Kowe, ne korokbed ne yaa kuu ‘Ne kumkam kee araben awinaneeb kuu yimin.’ andoon, kumban ma kwamune andindo kubbed kwaneeb kii, amborom kuu kub kuu ye wonong kowe. Komande kub yaa ambarakmi arewa kamaniin? Kwananiin kuu God yaa ambarakmaniin.” andoon.¹⁰ Yii andoon kuned, angke ware, angke ware, yumbad Yosef yaa wengwadmeen kumban, Yosef kuu yu yoom dangindo, angkon yu yoom dobirindo.

¹¹ Aron maaaa, ambiwoom deme karub kuu wenebiwe yembedmo ambiwoom deme ambangkaane¹² yumbad ye yuruk ebkad yaa awinenekoru, wengwadmeen “Menebko ne yoom dangem!” andeen kumban, amonombe kombiri weneene ye yuruk ebkad kuu yu dingkimbed awine bianduune domonekore, ambiwoom kuu kombiri dore bunangka wonoon.¹³ Kwane, yumbad wedmuune kwanoone yuruk ebkad kadekoru,¹⁴ yu ambiwoom deme nima yaa yumbad baanduune miniwe yedmeen “Wedmime. Hibru-man kee nenmene kowako nub yaa kwane emdangke daborok ande nen-monoon kii! Yembed mene neyiib yaa dangem ande monoon, kumban ne

* **38:29:** Peres yaningko ye weng id kuu “Bamdaane yaro wini”. † **38:30:** Seera yaningko ye weng id kuu “Dodmo, yirim areb”.

kuu kabang kamaane ¹⁵ ye yuruk ebkad kuu kee korarundekore bunangka kombiri dore wonoon kii!” andeen.

¹⁶ Kwane ye yuruk ebkad kuu kankowuune ye korok monoone, ¹⁷ weng kuu ye yaa daaneen “Eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye Hibru karub nub yaa kee nenmenewen kumbed ne yaa menene wengwaroon ¹⁸ kumban, ne kuu kabang kamaane, ye yuruk ebkad kuu kee korarundekore, bunangka kombiri dore kabaanmo wonoon kii!” andeen.

¹⁹ Kwaneuune, ye korok kuu ye wonongbed daaneen kuu wengamberekore, ye niindem aom norinbed amot nimin areb keroon ²⁰ kowe, Yosef kuu nenwene wii aom kamonoon, Idyip ye kingbed ye wiidan nongkoboob kuyaom kowoon.

Kowoon kumban, wii aom kuu ²¹ Yariman Godbed amun kerune dore awanimaan kowe, wii yariman kuu Yosef yaa amun amun kamenekore, ²² yembed Yosef yaa kuu wiidan ooni yeman nendoone, wii aombed komo kamimamiib kuu yembed korok keroon. ²³ Wii yariman kuu Yosefbed wiidan oonoon yaa kuu ma komo meenindo, amborom kuu Yariman Godbed Yosef yaa dore awanimaane yembed komo kamimameen kuu amunmo kerimameen.

40

Wii Aom Ye Karub Yi Kiyuum Yosefbed Kedmengkandoon

¹ Aron maa amaan ari, Idyipdan yi king yaa ye wain ok koni ye karub yoom Idyipdan yi king ye flawa ongmidan yi korok yoom, yi ayoobbed Idyipdan yi king Fero yaa ambarakmiwen ² kowe, Fero kuu karub ayoob yi yaa norin wandekore, ³ yedmoonkob yi ayoob awingke benwene Fero yaa oonidan yi korok yambiwoom kiribekorib, wii ambib Yosefiib doreen aom nongkobiwen. ⁴ Fero yaa oonidan yi korokbed wii karub ayoob kuu be Yosef yaa domondoon, yembed oonoko dobirime anded. Kwamune wii aom doriib ye niindem aom aron doboob keroon.

⁵ Aron maa, amnoom kuu king yaa ye wain ok koni ye karub yoom king ye flawa ongmidan yi korok yoom, yi ayoob kiyuum wanabiwen, amnoom mimo kuyaombed. Yi kiyuum kuu idiibmo yeka yeka. ⁶ Kwane awari amkimo Yosef dawuro menene wedmendoonka, yi ayoob kubiyiibban dibiib ⁷ kowe, yembed yi yaa kaamondoon “Komoyiibkob yiib kubiyiibban keruwen, kibikee wedmaan kee?” andoon. ⁸ Yi ayoob inande yedmiwen “Nub ayoob ibonmo kiyuum wanabuwen kii! Kumban nub kiyuum weng id kuu kanembed kedmengkandaanban.” ande yedmiwen. Yosefbed yedmoon “God, yembedmo kuu kiyuum weng id kedmengkandi ye karub. Yiib kiyuum weng kuu dakmibko wengambara.” andoon.

⁹ Kowe kwane king yaa ye wain ok koni ye karub ye kiyuum weng Yosef yaa daanoon “Ne kiyuum wedmaan kuu nong yob wain ok ongmi ye nong ne kiringkono ari kamonoon ¹⁰ kuu nondong ayoobmimiib dangoon. Kirod kirodmo kwamunene dembene wuung ire yob dibere amnene yumundereboon. ¹¹ Ne king Fero ye kabus kuu nembed awinaan kowe, nembed nong yob awine ondoobkaana ok kuu Fero ye kabus aom meneboona, nembed kabus nanwene Fero yaa konaan.” andoon. ¹² Kwane Yosefbed yedmoon “Ye id kuu kei. Nong yob nondong ayoobmim kuu aron ayoobmim. ¹³ Aron ayoobmim ari kuu Ferombed wii aombed eb nenangkane kowekore, eb korok nenkone ika eb deme yaa nenkowaneena, angkon Fero ye wain ok konimamaneeb, kurin kwanewen areb kii. ¹⁴ Kumban kuu dakmaan kwamune amunmo eb yaa ambangkoka ne nonondandaab. Meenewe

mimiyowiib kewe ne yaa ne kangkon Fero yaa daanebko ne wii aom kee nende ambun angka kowoko deedara. ¹⁵ Kwamune ne kuu dudimbed awine Hibru yi okad aombed kanminiwen, angkon kwamunene kibik keyaom kuu anam ma ambarakmindoo kumbed ogoodmo kande wii kaaniwenkob doriin.” andoon.

¹⁶ Kwane king ye flawa ongmidan yi korok wengamboroone, Yosefbed karub maa ye kiyuum woon kuu amunmo kedmengkandoone, ye kwangkon Yosef yaa yedmoon “Ne kangkon kiyuum kwamune wedmaan kii. Ne korok ari kuu kated ayoobmimiib dangoon kumaom korem kuu flawayiibmo.

¹⁷ Kated animari angkeen kuyaom kuu flawa yeka maa maa ningkanabiwen kumaom dangoon. Yi kuu Fero yeman, kumban ayari onbed benaniinmo kamiib kii.” andoon. ¹⁸ Kwane Yosefbed yedmoon “Kiyuum kuye id kuu kei. Kated ayoobmim kuu aron ayoobmim. ¹⁹ Aron ayoobmim ari kuu Ferombed wii aombed eb nenangkane kowekore, eb korok nenkone wandekore, eb id kuu kan at yitkang arimbed kaaraneena ayari onbed ananiib.” andoon.

²⁰ Aron ayoobmim ari kuu king Fero ye wooneen ye aron kowe, ye orok ongmekeore ye korok korok baandoona menebe aniwen. Anekoriwa, orokbon arimbed king yaa ye wain ok koni ye karub yoom king ye flawa ongmidan yi korok yoom kuu wii aombed benangkane nongkobekore ye korok korok yi arinambo arimbed yi ayoob yi korok benkonoon. ²¹ King yaa ye wain ok koni ye karub kuu Ferombed ika ye deme yaa kowoona, wain ok kabus aom onduknekeore Fero yaa konimameen. ²² Kumban king ye flawa ongmidan yi korok kuu Ferombed ye korok wandekore, ye id kuu kan at yitkang arimbed kaaroon. Kwamune yi ayoob yaa Yosefbed komo dakmoon arebmo kamoon. ²³ Kuned king yaa ye wain ok koni ye karub kuu Yosef meenenindo ye nonondandoon.

41

Yosefbed Fero Ye Kiyuum Weng Id Kedmengkandoon

¹ Weeb ayoob dowan kereen ye yondem, Idyip yi king Fero kiyuum wedmoone, ye kuu ok Nail kebed yaa doreen. ² Kwane, buromakau darewoob darewoob bingbingmo ediib kuu ok yirimbed yeedere yaroniib, kerek doboob ok kebed yaa ane doriib. ³ Kwane, buromakau yena konokonomo murubia didban ediib ok yirimbed yeedere yaro miniwen. Mene yena ok kebed yaa doriib yaa dabokne doriib. ⁴ Kwane, buromakau konokonomo kumbed buromakau darewoob bingbingmo kuu aniwen. Kwane, Fero kuu yaro demboon.

⁵ Ye angkon ika angkene kiyuum maa wedmoone, yakom irok mimo yaambid id ediib darewoob darewoob amun amun ire yumune weneen.

⁶ Wonoone, yakom maa konokonomo dembene id ediib iroone nuub niminbed wuuroone koknoon kumbed ⁷ yakom id darewoob darewoob amun amun kuu been yoobkoon. Kwane Fero yeedere ne wedmoonka kiyuum waan.

⁸ Ye kuu meenmi darewoob kameen amkimo kereene, Idyip aom indob ayoob yi karub, inamen bangbangiib kuye karub weng kowoone meneniwa, kiyuum kuu daandoon, kumban karub kuu miniwen kuu weng id anam kuu ma korokbenindo. ⁹ King yaa ye wain ok koni ye karubbed Fero yaa yedmoon “Ne kibik ika meenmaan kuu ne anuk kuu ambarakmaan. ¹⁰ Kurin kuu ne yoom flawa ongmidan yi korok yoom ebbid norin wandenekore, nub kuu eb yaa oonidan yi korok yambiwoom wii kamberewen. ¹¹ Kuyaom

kuu amnoombed nub kiyuum ye idiib yeka yeka wanabuwen. ¹² Hibru kewedman kuu nub yoom doruuwa ye kuu eb yaa oonidan yi korok ye deme karub keroon. Nub kiyuum kuu daanuwa, ¹³ kiyuum weng id kuu yembed nub yaa kedmengkandoon. Kwamune yedmoon arebmo, nub yaa komo kwanandameen kuu nub yaa kwanoon. Yedmewenkob, flawa ongmidan yi korok ye korok kuu wande ye id kuu kan at yitkang arimbed kaaroon. Ne kuu ne deme yumbon kuu ika nenkowewen.” andoon.

¹⁴ Kwane, Ferombed weng kowoone, wii ambiwoombed Yosef nenmini-we, bomi de ebkad yeweb debe kwanoone, kirodmo Feroyiib yaa nenminiwen. ¹⁵ Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kiyuum wedmaan kumban, karub kanembed ma kedmengkandindo. Kumban ne wengambaraanka eb kuu kiyuum wengambere id kedmengkandimameeb.” andoone, ¹⁶ Yosefbed Fero yaa inande yedmoon “Ne kuu yiminban, kumban eb dowaken kuu kwamune kowe, Godbed eb kiyuum weng id kuu kedmengkabdaneen.” andoon.

¹⁷ Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kiyuum angka wedmaane, ne kuu ok Nail kebed angka doriin. ¹⁸ Kwane, buromakau darewoob darewoob bingbingmo ediib kuu ok yirimbed yeedere yaroniib, kereek doboob ok kebed yaa ane doriib. ¹⁹ Kuyi yondem buromakau yena konokonomo miin murubia didban ediib yeedere yaro meniib kii. Kwamune kuu Idyip ambibkin korem keyaom kee ne ma kwamune wedmindo. ²⁰ Kwane, buromakau konokonomo murubia didban ediib kumbad buromakau ibduruk dembiwen kuu korem ane dowan keriwon. ²¹ Kwane aniwen kumban, yi ma kwanindo areb, yi kuu konokonomo miin murubia didban kuu kwanamo. Kwane ne dembaan.

²² Kiyuum maa kuu kei. Yakom irok mimo yaambad id ediib darewoob darewoob amun amun ire yumune weneen. ²³ Wonoone, yakom maa konokonomo dembene id ediib iroone, nuub niminbed wuuroone koknoon kumbad ²⁴ yakom id darewoob darewoob amun amun kuu been yookoon. Indob ayoob yi karub yaa ne kiyuum daandaan kuu weng id ne yaa maawindo.” andoon.

²⁵ Kwane, Yosefbed Fero yaa yedmenoon “Godbed komo awinandameen kuu eb yaa korokbebdoon. Kiyuum ayoob kuu ye weng id kuu ibmo. ²⁶ Buromakau darewoob darewoob amun amun ediib, yakom darewoob darewoob amun amun ediib ye weng id mimo kuu weeb ediib. ²⁷ Buromakau konokonomo murubia didban ediib yoman yeediriweniib, yakom konokonomo nuub niminbed wuuroone koknoon ediib ye weng id mimo kuu weeb ediib kuu animaniibban keraneen.

²⁸ Eb yaa nembed kee yedmedbaan kuu kui. Godbed komo awinandameen kuu eb yaa korokbebdoon. ²⁹ Weeb ediib kuu Idyip ambibkin korem aom kuu animan yewudmo kere wananeen, ³⁰ kumban yoman kuu weeb ediib aom kuu am kainaneena animaniibban keraneen. Kwane, Idyip aom kuu animan yewudmo kuu nonondandaniwa am kaini kuu Idyip okad yimin yimin yaa waneene monmaraneen. ³¹ Anam, animan yewudmo kuu ika meenmaibban amborom kuu animaniibban keri kuu miin arewa keraneen. ³² Eb kuu kiyuum ayoob wedmewen ye id kuu anam Godbed aron doboobban kwanandameen, angkon inamen ma kerokban.

³³ Eb kuu Fero kowe, inamen bangbangiib kedmengkandi yemoon ye karub wedmekore, Idyip ye okad yi korok nenkowe. ³⁴ Kwane, ebbad okad yimin yimin yaa animan ooni ye korok be nongkobe. Yi dowad kuu animan yewudmo ye weeb ediib aom animan wanabi kuu bekorib, andokbe wenore angkoyiib nongkobe anded mimo bekorib, animan angkara animan

yi yariman ika bangkandimamaniib. ³⁵ Animan baniib kuu taun aombed eb animan nongkobi yi ambiwoom kuu benwenoraniib. Kwanekorib, oonaniib kuu amun. ³⁶ Animan wenore oonaniib kuu weeb ediib aom Idyip aom animaniibban keraneen ye niindem aom angkon bangkandaniib yeman. Kwananiib kumbed karub mungi hobnaibban.” andoon.

Ferombed Idyip Ooni Ye Dowad Yosef Nenkowoon

³⁷ Kwane, Fero yoom ye korok korok yoom weng kanderokib, weng amun ande meeniwen ³⁸ kowe, Ferombed yi yaa yedmoon “Karub mim kwamune kee ma wedmaubban, God ye kingkiniib kee.” andekore ³⁹ Ferombed Yosef yaa yedmoon “Korem kee Godbed korokbebdoon kowe, eb kuu inamen bangbangiib kedmengkandi yemooniib kuu karub ma kwaneyiibban kowe, ⁴⁰ eb kuu nembet ne ambibkindaniib ne korok korokiib ye korok nenkowanine, eb weng kondaneeb kuu eb wengmo awine kandaniib. Nembetmo kuu eb korok kii.” andekore, ⁴¹ ika yedmoon “Kibik kee Idyip ambibkin korem aom kee ebbet ooni korok nenkowaan.” andekore, ⁴² Ferombed ye dingki kanding ye kuruyiib biande Yosef ye dingki birid ari derenekore, ebkad doboob amuniib derenekore, gold itoob ye kongkono yaa niinenoon ⁴³ kowe, Fero yaa wengongke ye dabderem aom dobiri ye karub keroon. Kwane, Ferombed yedmoonkob ye hos mamaayiib ye hos yoman ari dobiriwed kirod yarebi yeman aningko seriot mamaayiib nekwiiwe, Yosef kuu nenkowoone, karub yena yidin wene ika ika baandiib “Angkane karub keyaa bumangkime.” andiwe, Yosef kuu Fero yaa wengongke ye dabderem aom dobiri ye karub keroon kuu Ferombed Idyipdan yaa korokbendoon.

⁴⁴ Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kuu Fero, kumban karub kanembed eb yimin andiyiibban kuu yoon o dingki ma kankoonaanban, Idyip korem aom.” andekore, ⁴⁵⁻⁴⁶ Ferombed Yosef yaa Idyip wengbed aningko maa Sefenat Fanea konoon. Kwane, taun aningko On yi karub dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub Potifera ye dana mungan Asenat konoon awanoon. Yosef kuu weeb 30yiib yaambet Idyipdan yi king Fero ye yumbon aombed wene Fero ye deme andowe Idyip korem aom yeka awine deweneboon. ⁴⁷ Weeb ediib ibduruk kuyaom okad kuu animan yewudmo id ire wonoon kowe, ⁴⁸ Yosefbed animan korem Idyip aom kuu id ire wonoon taun dia kuu taun kwamune aom be wenoroon, taun mimim kui. ⁴⁹ Animan id korem kuu kimingkindeban, karamok kebed yaa kubuk mimim areb kowe, Yosefbed kimingki kuu korondoon.

⁵⁰ Kuu yaron kuu Yosef ye meed karub dana ayoob ye wonong Asenatbed wanabeen. ⁵¹ Yosef ye mingki ibduruk wooneene yedmoon “Nambe awene yaa meeniyaib ne durud yewed koremiib Godbed boona nonondandaan kowe yaningko kuu Menase*.” andoon. ⁵² Yosef ye mingki maa wooneene yedmoon “Ne kuu okad maa aom dobere durud yewed kandaan, kumban Godbed amun keruwoone yowiib keraan kowe, yaningko kuu Efraim†.” andoon.

⁵³ Idyip aom animan yewudmo ye weeb ediib kuu mene yimin wandoone, ⁵⁴ animaniibban ye weeb ediib andowe muneen. Kwane, Yosefbed komo dakmoon kuu kwanoon. Ambibkin maa korem aom kuu animaniibban kere wonoon, kumban Idyip aom kuu animan yemooniib. ⁵⁵ Idyipdan animaniibban keroona wedmekoriwa, mene Fero yaa animan dowad ameng kamiwen kowe, Ferombed Idyipdan yaa yedmendoon “Yosefiib yaa winibko, yembed

* **41:51:** Menase yaningko ye weng id kuu “Nonondandi”. † **41:52:** Efraim yaningko ye weng id kuu “Ne yob kuu ayoob keraan”.

komo yedmendoka kwanime.” andoon. ⁵⁶ Animan kuu Idyip korem aom down kere weneene, Yosefbed animan ambib nandoone Idyipdanbed Yosef yaa andowe berengkiwen. ⁵⁷ Ambibkin korem kwangkön animaniibban mungi ye yewedbed yiminban kowe, korem meneniwa, Yosefiib yaa Idyip aombed animan andowe berengkiwen.

42

Yosef Ye Aagoroka Kuu Idyip Yaa Winiwen

¹ Kwane, Yekob awene yi kwangkön yi animan kuu down kowe, Yekob kuu wengamboroone Idyip ambibkin yaa kuu yob ani yeman (nati areb) kuu dangoon. Kwani kowe, yembed ye karub danaya yaa yedmendoon “Yiib komande ogood dibere keenombere keenombere kamiib? ² Ne kuu wengambaraan, Idyip yaa kuu yob ani yeman dangoon kowe, wene yiri nubman berengke benminime. Kwananiib kuu anekorub bobnaubban dobaranuub.” andoon.

³ Andoone, Yosef ye aagoroka angko angkoyiib kwane wene Idyip yaa yob ani yeman kuu berengkok winiwen. ⁴ Kumban, Yosef ye daman Benjaminiib winindo, amborom kuu yawodki Yekob kuu ne dana ayaan ande unoon. (Yekob yaningko maaaa kuu Israel) ⁵ Kowe, Israel ye mingki kuu Idyip yiri wene yob ani yeman kuu berengkande winiwendan numun winiwen, amborom kuu Keenan aom kwangkön animaniibban keroon kowe.

⁶ Yosef kuu Idyip ambibkin kuyaom ye korok kowe, karub kuu yob ani yeman ye yaa berengkande minimamiib. Kwane Yosef ye aagoroka kuu mene ye yaa bumangke yi kiringkono okad yiri kankubuniwe, ⁷ Yosef kuu wedmendekore yi kuu yekaadkeroon kumban, ye kuu yekaadban areb kerene yeka maaaa kere yi yaa amun amunban kamendene yi yaa daandoon “Yiib kuu kunambed miniwen?” andoone, yimbed yedmiwen “Keenan ambibkin yaambd munuwen animan berengkanduwed.” andiwen.

⁸ Yosef kuu ye aagoroka yaa kuu nemanmo yekaadkerundoon kumban, neman ye yaa kuu yikaadban, Idyipman areb keroon kowe. ⁹ Kwanekore, ye kiyuum yi yaa kuu meenekore, yi yaa yedmoon “Yiib kuu darobidan ye karub mene nub ambibkin yaa yi ana nangmidaniibban dee kuna kuyaa wedmok miniwen kii!” andoon. ¹⁰ Andoone, yimbed man yedmiwen “Nub yariman, yii! Nub kuu eb deme karub kowe, mene animan berengkan-duwed, kumbdmo. ¹¹ Nub kuu ambe mimo ye meed. Nub kuu korem anam eb deme karub, nub kuu darobidan ye karubban, nub kuu anam ye karub.” andiwen. ¹² Andiiwe, yembed yi yaa yedmoon “Yi, yiib kuu mene nub ambibkin yaa yi ana nangmidaniibban dee kuna kuyaa wedmok miniwen kii.” andoon ¹³ kumban yimbed neman yedmiwen “Nub kuu eb deme karub, nub kuu aagoroka wad ayoowiib, nub ambe kuu mimo Keenan ambibkin aom dobirimameen kowe, yeenbon dana kuu nub ambe yoom doriib, angkon aagorok maaaa kuu down.” andiwen.

¹⁴ Andiiwe, Yosefbed yi yaa yedmoon “Yiib kuu yedmendaan kui, yiib kuu darobidan ¹⁵ kowe, Idyipdan yi king Fero yaningko yaambd amob yedme kowaan yiib yaa kuu kombon wedmi yeman kuu yiib kwangkön keyaom dobaraniwe yiib daman yeenbon kuu keyaom mananeen kumbd.

¹⁶ Kowe, yiib kuyaom karub maaaa yedmibko wene yiib daman yeenbon kuu nenmonok yena yiib kuu wii aom awunime. Kwananiib kumbd yiib weng dakmiwen kuu anam dee kombon wedmi yeman. Anam, Fero yaningko yaambd amob yedme kowaan kuu kwanokban keraniib kuu nekaadkeri yeman, yiib kuu darobidan kii.” andoon. ¹⁷ Kwanekore,

Yosefbed yi kuu bene wii aom aron ayoobmim nongkoboan. ¹⁸ Aron ayoobmim arimbed yembed yi yaa yedmoon “Ne kuu God wengambiri ye karub kowe, kwananiib kumbed domondaniina wananiib, bobnaibban. ¹⁹ Yiib kuu anam ye karub keroka, yiib aagorok mimo kuu wii aom keyaa domonenekorib winime. Kwanekorib, yiib aweneya kuu mungi bobniwen kowe, yiib wene animan bekorib yiyiib yaa winime. ²⁰ Kumban yiib daman yeenbon kuu ne yaa nenminime. Kwananiib kumbed yiib weng daawiwen kuu anam andaniine, yiib kuu bobnaibban.” andoone “Ee, kwananuub kii.” andiwen.

²¹ Kwanekorib, yikareb neman yedmenoon yedmenoon kamiwen “Anam kii. Nub kuu nub daman ye dowad dabab kanduub kii! Nub kuu ye dabab wedmuwen, ye wadkeri dowad nub yaa eekmoon kumban, nub kuu ye yaa wengamberenindo kowe, dabab kee nub yaa monoon kii.” andiwen.

²² Andiiwe, Rubenbed yedmoon “Ne kuu yedmendaan ‘Kewedman yaa ambarakmaib.’ andaan kui. Kumban, yiib kuu wengambirindo keruwen kowe, ye bobnoon ye kakman ye ukum kanduub kii.” andoon. ²³ Yi kuu Yosef kuu yekaadkerundoon ande meenindo, amborom kuu ye kuu Idyip wengbed dakmeene amenengki ye karub Keenan wengbed dakmendeen kowe.

²⁴ Kwanekore, yi yaa kuu amonombe angkorom korokbendekore, ameng kamande kamoon kumban ye mimyob kirod kebenoon kowe, ika amonombe yi yaa ika daandekore, yembed Simion kuu nende yi indob arimbed yengbenoon. ²⁵ Kwanekore, Yosefbed ye deme karub yaa yedmendoone, yob ani yeman kuu aagoroka yi yowo aom age nambungkekorib, aagoroka yi od kuu angkon ika yi yowo aom benkambungkekorib, angkon animan yenayii kiwaan yaa wananiib yeman bangkandiwen. Kwanekoriwa, ²⁶ aagorokambad yi animan yowo kuu donki animari nongkobiiwe winiwen.

²⁷ Wene wedya angkande kamenib, yi aagorok mamaambad ye donki yaa animan bangkandande kamene yowo aom dande wedmoone ye od kuu angkon ika kuyaom angkuun kowe, yembed ye aagoroka yaa yedmoon ²⁸ “Woyee! Ne yowo aom kuu ne odii kedi!” andoone, yi mimyob yaa yiminban keroone une kiringmiyiib kamenib neman daane daane kame yedmiwen “Kee komo Godbed nub yaa kee kamunoon kee?” andiwen.

²⁹ Kwane mene yi Keenan ambibkin aom awuderekorib, yi ambe Yekob yaa yi yaa komo kamoon kuu kwane daaniwen ³⁰ “Karub okad yarimanbed nub kuu darobidan andekore, nub yaa yeka mamaa kere, amun amunban kamendoon. ³¹ Kumban nubbed ye yaa yedmuwen ‘Nub kuu anam ye karub, nub kuu darobidanban. ³² Nub kuu ambe mimo ye meed, aagoroka wad ayoowiib, mamaa kuu down, angkon yeenbon dana kuu kewedman kowe, ambe yoom Keenan yaa doriib.’ anduwen. ³³ Anduuwe, okad yarimanbed nub yaa yedmoon ‘Keke kwananiib kumbed nekaadkerekori, yiib kuu anam ye karub andaniin kuu yiib aagorok mimo kuu keyaa domonenekorib animan kuu benib winime, yiib awene kuu mungi bobniwen kowe. ³⁴ Kumban yiib daman yeenbon kuu ne yaa nenminime. Kwananiib kumbed ne kuu nekaadkerekori, yiib kuu darobidanban, anam ye karub andaniin. Andekori, yiib aagorok kuu yiib yaa angkon ika kondaniin, angkon yiib kuu okad keyaom nub yaa berengkiwo yiib yaa berengkuiwo kamenabanuub kuu yimin.’ andoon.” andiwen.

³⁵ Kwane, yi animan yowo aom kuu age wedmiwe, yi od kuu ika kuyaom dangoon. Kowe, yi yoom yi awodki yoom kuu wedmekorib uniwen.

³⁶ Kwane, yi ambe Yekobbed yi yaa yedmoon “Yiibbed ne dana benwiniwe

bikniwen. Yosef kuu downan, Simion kuu downan, kumbed angkon Benjamin nenwanandiwedoo? Ne yaa kuu korem ne bonman keroon kii!” andoon.

³⁷ Andoone, Rubenbed yawodki yaa yedmoon “Kwane, Benjamin kuu eb yaa angkon ika nenmonokban keraka, ne karub dana ayoob kuu yengkadme. Ebbed ne yaa ‘Ee, korobe oone.’ andekoreb, domowebko nenwenekori ika nenmana.” andoon ³⁸ kumban, Yekobbed yedmoon “Ne mingki kee kuri eb yoom wanaibban. Ye ambang kuu bobnoon kowe, Reksel yu dana kuu yembedmo doreen. Nenwananeewe, kiwaan wedyambbed ayaneen kuu ne kuu mimyob kowe wene bobnaniin.” andoon.

43

Yosef Ye Aagoroka Idyip Yiri Ika Winiwen

¹ Keenan ambibkin aom kuu am minimokban kowe animaniibban keroon. ² Yekob awenembed Idyip ambibkin yirimbed animan be miniwen kuu ane downan kerekoriwa, Yekobbed ye danaya yaa yedmendoon ‘Yiib Idyip yiri ika winime. Angkon yob ani yeman yena berengkime.’ andoon ³ kumban Yudambbed yawodki yaa man yedmoon ‘Yi korokbed nub yaa amob darewoob ongme yedmoon ‘Yiib damaniib nenmanaibban kuu ne yumbon aom aomnaibban.’ andoon kowe, ⁴ ebbbed Benjamin yoom winime andebko nub animan berengkok wenem. ⁵ Kumban ebbbed Benjamin yoom winime andaabban kuu nub wanaubban amborom kuu yembed nub yaa yedmendoon ‘Yiib damaniib nenmanaibban kuu ne yumbon aom aomnaibban.’ andoon kii!” andoon.

⁶ Kwane, Israelmbbed yedmoon “Komande yiibbed yedmiwen ‘Nub kuu damaniib.’ andekoriwa, dabab ne yaa kankawiib?” andoone, ⁷ yimbed inande yedmiwen “Ye kuu nub yaa kaamobi yemoon keroon. Yembed nub yaa ‘Yiib ambe kuu wad doreen dee? Yiib kuu aagorok maayiib dee?’ ande kwamune kaamondoan kowe, nubbed no inande yedmuwen. Yembed amob ongme yedmoon ‘Yiib damaniib nenminime.’ andoon kuu anak kuu nubkaadban kii!” andiwen.

⁸ Andekoriwa, Yudambbed yawodki yaa yedmoon “Eb yedmaneewa nembed kewedman kuu nendaniina kibireb kee wananuub dee? Kwananeeb kuu eb yoom nub yoom nub dana yoom wad dobaranuub, duknaubban.

⁹ Nembed ye yaa ongme oonaniin. Eb dana ooni kuu nembedmo. Ye kuu nembed eb arinambo ari ika nenkowokban keraniin kuu ne kuu karak dabab darewoob kandanin. Dabab kee eb kiringkono ari bongmindeban wene bobnaniin kii. ¹⁰ Ogoodmo dobirindo karen, Idyip yiri wenekorub ika mene ayoob keruwen karen.” andoon.

¹¹ Kwane, yi awodki Israelmbbed yi yaa yedmoon “Anam, kiwaan mayiibban kowe, ambibkin keyaom ye barang amun yemaniib yiib yowo aom kambungke animan ooni ye karub yaa be wene bangkanime. Kad arewa ye muramurayiib, in okiib, animan ambod yemaniib, baeb amun yemaniib, pistasio yowiib, almon yowiib* kui. ¹² Od silva animan berengki yemaniib be winime. Angkon od silva yiib yob yowo aom biknoone wedmiwen kuu yi kerebkarab kamiwen dee, nubkaadban kowe, ika be wene bangkanime.

¹³ Yiib daman Benjamin kuu nende animan ooni ye karub yaa ika winime, kibireb kei. ¹⁴ Angkon Aromkono Korem Ye Godbed yiib yaa awandoko, animan ooni ye karub kuu yiib yaa mimyob keendekore, ika wini kuu yimin andaneene, yiib aagorok maa yoom Benjamin yoom yiib yoom ika minime. Ne dana maa bobnaneene mimyob kowaniin kuu kiwaan mayiibban eel!”

* **43:11:** Pistasio yowiib almon yowiib kuu awe areb.

andoon. ¹⁵ Kwane yimbed barang amun bangkani yemaniib od silva animan berengki yeman ayoowiib bekorib, Benjamin nende Idyip yiri kirodmo wene Yosef ye yumbon aom aomniwen.

¹⁶ Kwane Yosefbed ye aagoroka yoom Benjamin yoom wedmendekore, ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub kee nambiwoom be wene. Dingkan aye animan nekwe ningkenabe. Yi kuu ne yoom aronkobbed ananuub kowe.” andoon. ¹⁷ Kwanandoone, yi kuu Yosef yambiwoom be wonoon. ¹⁸ Be weneene, uniwen amborom kuu “Od kuu nub yowo aom biknoon kowe, nub kuu keyaa kee benmoon kii. Ye dowaken nub yaa kuu yenbande yerengkandaneene ye dabderem yiri dohere no deme awinembiridan keranuuwe angkon nub donki kuu baneen kii.” ande meene uniwen.

¹⁹ Kwane, yimbed Yosef ye demedan yi korok dia wenekorib, ambongko diambed ²⁰ yedmiwen “Nub korok ee, anuk kuu kiri kee ibduruk animan berengkok munuwen. ²¹ Berengkekorub igakman wunuwen. Wenenenub wedya angkandamenuwe, parai kombon yengbekorub, nub yowo nande, animan berengkuwen ye od korem kuu nub yowo aom biknoon kowe wedmuwen. Kwanikob od kee ika be munuub kii. ²² Kanembed od kee nub yowo aom kambungkoon kuu nubkaadban. Angkon od maayiib be munuwen kuu animan maa berengkanduwed.” andiwen. ²³ Kumban Yosef ye demedan yi korokbed yedmoon “Meenimbanaa. Unaiwaa. Yiib God, angkon yiib ambe ye God, yembed yiib dowad yiib yowo aom kuu od munob kambungkoon. Yiib od baan kii.” andekore, yi aagorok Simion nenmene yi yaa domondoon.

²⁴ Kwane Yosef ye deme karubbed yi kuu ambiwoom be aomnekore, yon ogambi yeman ye ok bangkandekore, dingkan animan yi donki yaa bangkandoon. ²⁵ Kwane yimbed yi yowiib, iniib, muramurayiib ambod yemaniib baeb amun yemaniib bangkandande nekwiwen, amborom kuu wengambiriwe Yosef kuu aronkob ari mananeene ananiib.

²⁶ Kowe, Yosef kuu yambiwoom mene aomnoone, yimbed yi barang amun kuu Yosef yaa bangkanekorib, bumangke kiringkonombed okad badmenekoriwa, ²⁷ Yosefbed yi yaa kaamondoon “Yiib kuu amun dee? Yiib ambe kiomnoon yiibbed daawiwen kuu amun dee? Wat doreen dee?” andoon. ²⁸ Andoone, yimbed yedmiwen “Nub ambe kuu eb deme karub. Ye kuu amunmo wad doreenaa.” andekorib, Yosef yaa karub amun yeman ande meeniwen kowe, ika bumangke kiringkonombed okad badmeniwen. ²⁹ Kwane, Yosefbed kerekanabe ye daman anam ye ena yu dana Benjamin wedmekore yi yaa yedmoon “Karub kee yiib daman yeenbon kwamune yiibbed daawiwen kuiyoo?” andekore, Benjamin yaa yedmoon “Ne dana, Godbed eb yaa awabdok.” andoon. ³⁰ Kwane ye daman wedmoon kowe, mimyob darewoob ye yaa keenekore, Yosef kuu domonde kombiri wene ye angkimbon ambinam aom aomnekore, ameng kamoon.

³¹ Ameng dowan kerekore, ye murubia ogambekore, ye mimyob kebene ika mene yedmoon “Animan akime.” andoone, ³² ye deme karubbed Yosef ye arak arimbed ye animan akiwe, arak maaaa arimbed Yosef ye aagoroka yi animan akiwe, arak maaaa arimbed Idyipdan yi animan akiwe kamiwen, amborom kuu Hibrudan yoom ani kuu Idyipdan yi dowakenban anam. ³³ Yosefbed ye demedan yaa yemyeb yedmoone, ye aagoroka kuu arak yaa wonob dana arimbed wene yeenbon dana yirimbed kwamune be nongkobiwen. Kwane Yosef ye aagoroka kuu kwamune diburuuwe wedmekorib, binangke neman wedmene wedmene kamiwen. ³⁴ Yosef ye arak arimbed

animan be Yosef ye aagoroka bangkandiwen kumban Benjamin yaa kuu ye aagoroka angkoyiib yi animan be wenori areb animan miin darewoob bangkaniwen. Bangkandekoriwe, Yosef ye aagoroka kuu animan darewoob ane mikmoniwen.

44

Yosefbed Ye Ambanga Yaa Anam Andi Komboon Kaamonoon

¹ Kwane, Yosefbed ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub mimi mimi yi yowo aom kuu yi dembe yimin yaamo yob ani yeman bangkande. Kwane yi yowo aom yob ani yeman animari kuu yi od silva kuu ika kambungke, ² angkon daman yeenbon etari ye yowo aom yob ani yeman animari kuu ne silva kabus od darewoob yemaniib ye od silva animan berengkooniib kambungke.” ande Yosefbed kwane yedmoone, kwane ambangkoon.

³ Warewini amkimombed yedmendoona, Yosef ye aagoroka kuu yi donki be andowe winiwen. ⁴ Taun domonde ambab winindombed Yosefbed ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub kee weniib ye yondem kirod wene wedmende durundebka yedmende ‘Ne korok kuu yiib yaa amunmo kamoon, kumban komande yiibbed ye yaa arewa kameniib?’ ⁵ Komande yiibbed ne yariman ye kabus silva od darewoob yeman yid kandiwen? Kabus kee ye ok ani yeman angkon ye komon yorokmi yeman kii. Keke amob darewoob domokbiwen.’ ande yedme.” andoon.

⁶ Andoona, wene wedmende durundekore, weng komo dakmoon kuu kwanemo daandoona, ⁷ yimbed inande yedmiwen “Komande kwane andeeb kii! Nub kuu kwamune kamindo. ⁸ Nub kuu Keenan ambibkin angkambed od kuu nub yowo aom dangeene wedmuwen kuu eb yaa ika be munuwen. Kwani kowe, komande nub kuu eb yariman yambiwoom ye od silvayiiib od goldiib yid banubka? ⁹ Nub kuu eb deme karub areb kedi. Kowe, nub keyaom kee kabus yid boon kuu wedmaneeb kuu mim kuu ayiwed bobni yeman, angkon nub kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keranuub.” andiwen. ¹⁰ Andiiwe, Yosef ye demedan yi korokbed man yedmoon “Eyoka, karub mim kane yid boon kuu wedmanuub kuu yembedmo ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraneen, kumban karub yena yid bindo kuu koronde wananiib kuu yiminaa!” andoone, ¹¹ yi korem kirod yi yowo been okad yiri nongkobe yi yowo danan winiwe, ¹² deme karub yi korok kumbed ayi yaambd andowe yorokmenmo wene yi daman etari yaambd yimin wandoon. Kwane, kabus kuu ningki yimin ari Benjamin ye yowo aombd wedmiwen. ¹³ Kwanoone, yi ebkad biringkaniwa ameng kamekorib, yi yiribman donki ari ika nekwane, taun aom ika winiwen.

¹⁴ Yosef kuu yambiwoom doreena, Yuda yoom ye aagoroka yoom weniwa, Yosef ye arinambo ari okad yiri bumangke kirobiwen. ¹⁵ Kowe, Yosefbed yedmoon “Yiib kuu komo keriwen? Yiib yiibkaadbankob kamiwen dee ne kuu ari komo kerandameen kuu wedmaniin.” andoon. ¹⁶ Kwane, Yudambd inande yedmoon “Nub yariman ee. Nub kuu eb yaa komo andanuub? Nub yid bindo yaa akmi yeman ye dowad kuu komo kamanuub? Kumban nub ambarakmi biknuwen kuu Yariman Godbed been dian keroon kowe, karub mim kabusiib kuyoom nub korem yoom kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keruub kii.” andoon. ¹⁷ Kumban, Yosefbed yi yaa yedmoon “Yiminban oo! Ne kwanainban oo! Karub mimo kabusiib wedmiwen kumbedmo ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraneen kuu yimin. Yiib korem yena kuu igakman amunmo yiib ambeyiib yaa winime.” andoon.

¹⁸ Kwanandoona, Yudambéd yaro dore ye dia wenene ye yaa yedmoon “Ne yariman ee! Nub kuu eb deme karub kedi! Ne yaa kongewaab. Wengamberebko, ne weng yedma. Eb yoom Fero yoom kuu ibmo. ¹⁹ Ee, ebbed nub yaa kaamondewen ‘Yiib kuu yiib ambeyiib dee? Yiib aagoroka yenayiib dee?’ andeewa, ²⁰ nubbed neman yedmuwen ‘Nub ambe kuu kiomnoon. Angkon kuu ye kiomnoon yaambéd dana mingki mimo wooneen. Ye ambang maa awaan mimombéd wooneen kuu bobnoon kowe, ye kuu ye awaan anam yaambéd aagorok mayiibban. Kwani kowe, awodkimbed ye mimiob darewoob kuyaa kowane ye dowaken dana keroon.’ anduwen. ²¹ Yariman ee! Ebbed ‘Nenminibko nekaresiib wedmandamiin.’ andewen, ²² kumban nubbed yedmuwen ‘Dana kewedman kuu nenmananuub kuu ye awodki kuu bobnaneen kii!’ anduwen. ²³ Kumban ebbed yedmewen kuu ‘Kewedman kuyiibban kuu ne arinambo ari angkon ma manaibban.’ andeewa, ²⁴ nub yoom nub ambe yoom kuu eb deme karub areb kowe, nub ambeyiib yaa eb amowiib kwane kanwunuwen. ²⁵ Wunuuwa, nub ambembéd yedmoon ‘Yiib angkon wene animan embengmo moone minime.’ andoon, ²⁶ kumban nubbed inande yedmuwen ‘Kewedman kuyiibban kuu ika karub kuye arinambo ari kuu wanaubban.’ anduwen. ²⁷ Kumban nub ambembéd yedmoon ‘Ne wonong Rekselmbéd karub dana ayoobmo wanabene kowe, ²⁸ mim kuu ne domowe wonoone wedmino keraane, kiib dingkanbéd ayenane biringke kurubkurub kiriwen ande meenekori korondaan, ika wedmino ²⁹ kowe, ye damaniib nenwananiibkob ye yaa arewa keraneen kuu ne kuu ye dowad mimiob darewoob kowe wene bobnaniin.’ andoon kii! ³⁰⁻³¹ Kwani kowe, nub ambe ye wadkeri kuu daman keembéd ye wadkeri kuu awinemoon areb keroon kowe, kewedman keyoom nub ambeyiib yaa ika wonokban keranuub kuu dana kewedman keye mimiobbed aye kowaneene bobnaneen. ³² Kowe, nembéd ye dana yaa ongme oonaniin andaan nambe yaa, angkon yedmaan ‘Ye kuu nembéd eb arinambo ari ika nenkowokban keraniin kuu ne kuu karak dabab darewoob kandaniin. Dabab kee eb kiringkono ari bongmindeban wene bobnaniin kii.’ andaan. ³³ Weng kee kwamune nambe yaa yedmanaan kowe, kewedman keyiib ye aagorokambéd ika nenwananiib kuu yimin dee? Ne kuu yid bi ye kakman ye yumbon kandeni, eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraniin kuu yimin dee? ³⁴ Nembéd yeyiibban nambe yaa ika wini kuu yiminban! Angkon, ne kuu nambembéd mimiob durud yewed kandod wedmi kuu yiminban.” andoon.

45

Yosef Kuu Yekareb Kedmengkone Kaadkeriwen

¹ Yuda ye weng wengamberekore, Yosef kuu ameng kamande kamoona kowe, ye deme karub kuu baandoone, ye dia kuu koronde winiwe, ye aagoroka yoom ye yoommo wadnari ambiwoon kuu karub mamayiibban keroone, ye aagoroka yaa ye kuu kane ande andowe kedmengkandoon.

² Kwanekore, naawonmo ameng kamoone Idyipdan kuu wengambereniwen, angkon Idyipdan yi king Fero ye deme karub ambiwoon doriibdan kwangkón karub mamaambéd daandoone wengambiriwen.

³ Yosefbéd ye aagoroka yaa yedmendoon “Ne kuu Yosef kii! Nambe kuu wad doreen dee?” andoon kumban, ye aagoroka kuu yi neman ma inandindo, amborom kuu ye yumbon aom kuu uniwen kowe. ⁴ Kwane Yosefbéd yi yaa yedmoon “Ne dia minime.” andoone, ye dia winiwe yedmendoon “Ne kuu Yosef, yiib aagorok kii. Yiibbed ne kuu Idyipdan

yaa mooniwen kui. ⁵ Kowe, yiib kuu ne mooniwen kwande meenenib yiibkareb norin keraib angkon unaib, amborom kuu duknaubban, Godbed nedin keyaa nenmonoon kowe. ⁶ Kwane weeb ayoob ambibkin keyaom kee animan kuu idiibban keroon, angkon weeb angkoyiib kwangkon animan id wandaibban angkon animan kab kibingkaibban. ⁷ Kumban Godbed yiib yaa kuu nedin nenmonoone, dabab darewoob yaambad yiib kuu benmene awandanded, amborom kuu yiib yoom yiib awoya yoom korem duknaniib kuu God ye dowakenban kowe. Kwanikob, yiib kuu dukni miin arewa yeman koronde kombiri benmonoon kii.

⁸ Kwani kowe, keyaa manaan kuu yiibbed nenkondindo, Godbed nenmonoon. Yembed ne kuu awawoone Idyipdan yi king Fero ye wengongki ye karub kerani, yambiwoom doriibdan yi korok kerani, Idyip okad korem kuu nembed korok keraan ⁹ kowe, kirod ika wene nambe yaa yedmenime, keke eb dana Yosefbed yedmoon ‘Godbed Idyipdan korem yaa ne kuu korok nenkwoon kowe, neyiib yaa mene, aron yena dobaraab. ¹⁰ Eb kuu ewiib eb danayiib eb awoyayiib eb dingkaniib dingkan oonidaniib eb yiribman koremiib kuu benmeneeb okad Gosen aom ne dia yaambad dobirime. ¹¹ Nembed eb dowad kuu oonaniin, amborom kuu weeb angkoyiib kuu animaniibban keraneen kowe. Kwananeeb kuu eb yoom eb ambiwoom doriibdan eb awene yoom eb deme karub yoom eb dingkan yoom, yiib korem kuu mungi bobnenib duknaibban.’ ande yedmime.” andoon.

¹² Yosefbed ye aagoroka yaa ika yedmoon “Yiib kuu ongme wedmiwoo? Benjamin, eb kangkon ongme wedmeewoo? Keke ne kuu anam Yosef nembed yiib yaa daandiin kii. ¹³ Kowe, nambe yedmenime, nembed Idyip aom korok darewoob keraan, angkon yiibbed komo komo wedmiwen kuu daanime. Kwane nambe kuu kirod kiri nenminime.” andoon.

¹⁴ Kwanekore, ye dingki kuu ye daman Benjamin yaa awine nenkangkunekore ameng kamoone, Benjamin kangkon man awine nenkangkunekore ameng kamoone kamiwen. ¹⁵ Kwanekore, ye aagoroka korem yaa mandamuk keendekore awine nenkangkune ameng kamoone, man awine nenkangkune ameng kamiwe kamiwen. Kwanekoriwa, ye aagoroka yoom ye yoom dakmenabiwen.

¹⁶ Fero kuu wengamboroone Yosef ye aagoroka miniwen kii andiwe, ye yoom ye korok korok yoom kuu kubekoriwa, ¹⁷ Ferombed Yosef yaa yedmoon “Eb aagoroka kuu yedmendebko, yiribman kuu nekwane yi dingkan ari nongkobekorib, Keenan ambibkin yaa ika winime. ¹⁸ Wenenib, yi ambe yoom yi nimadana koremiib kuu benib, ika neyiib yaa keyaa minime, minibko nembed Idyip aom okad amun yeman kondako, animan amun kuu keyaombed kubiyiib ane dobirime. ¹⁹ Eb kuu kwamune yi yaa yedmende, kekamunime, kwame kuyaombed dibiriwed benmini yeman yumboniib aningko waigon kuyiib waigon yi hosiib kuu Idyip aombed benbangkandebko, bewene yi danayiib yi amerediib yi ambeyiib kuu keyaa benminime. ²⁰ Yiib yiribman yaa meenaib, amborom kuu Idyip aom amunmo dangoon kuu yiibman keraniib kowe.” andoon.

²¹ Andoone, Israel ye karub dana kuu kwaniwen. Yosefbed kuyaom dibiriwed benmini yeman yumboniib aningko waigon kuyiib waigon yi hosiib animan wedya wene ananiib yemaniib kwane bangkandoon. Ferombed yedmoon areb kuu kwanoon. ²² Kwanekore, ye aagoroka korem yaa kuu ebkad yeweb bangkandoon, kumban Benjamin yaa kuu od silva 300iib ebkad yeweb angkoyiib kwane bangkanoon. ²³ Keke yambe yaa bangkani ye dowad Idyip aombed yiribman amun yeman kuu donki angko angkoyiib ari kuu nongkobekore angkon donki yingki angko angkoyiib animari kuu

yob ani yeman yowoyiib flawayiib animan yena wedya ika mene ananeen yemaniib kwane nongkoboone nekwiwen. ²⁴ Kwanekore, ye aagoroka kuu domondoone winiwe, yembed yi yaa yedmoon “Ambiyaom wene wedya wengbaraib.” andoon.

²⁵ Andoone, yi kuu wene Idyip domondekorib, yi ambe Yekowiib yaa Keenan ambibkin aom winiwen. ²⁶ Yimbed yi ambe yaa daaniwen “Yosef kuu bobnindo, wad doreen kii! Angkon yembed Idyip okad korem kuu yembed korok keroon.” andiwen, kumban Yekob binangki darewoob keroon kowe, yi weng kuu anam ande meenindo, kerebkarab kamoan. ²⁷ Kumban yimbed ye yaa Yosefbed daandoon ye weng korem kuu daanekoriwa, Yosefbed diborodned ika nenwini yeman aningko waigon bangkandoone, benwiniwen kuu Yekob wedmekore, ye wedme binangki dowan kerekore ²⁸ yedmoon “Kibireb kee, ne kuu anam ande meenaan, ne dana Yosef kuu wad doreen kowe, wene wedmenekoridned bobnaniin.” andoon.

46

Yekob Idyip Yiri Wonoon

¹ Kwane, Israel awene kuu yi yiribman koremiib benib andowe winiwen. Wene, Berseba nandekoriwa, yembed dingkan yeene ningkenaboone agedmo keroone, baeb kuu yambe Aisek ye God yaa konoon. ² Miriknoone, Israel kuu angkoone, Godbed ye yaa wane korokbenoon. (Israel yaningko maaaa kuu Yekob.) Kwangkambed yedmoon “Yekob! Yekob!” andoone “Ne kei.” ande inandoon. ³ Kwane, Godbed daanoon “Ne kuu God, eb ambe ye God. Eb Idyip ambibkin yiri wini kuu unaab, amborom kuu kumaombed amun kerubdaniine, eb awoya kuu ambibkin darewoob keraniib. ⁴ Idyip yiri wananeeb kuu oonebdaniin, angkon eb awene ika be mananiin. Angkon hobnaneewe, Yosef yembedmo eb indob kebenekore mangkaneen kii.” andoon.

⁵⁻⁷ Kwanoona, ware amkimo keroone, Yekob ye karub danambed kuyaom dibiriwed benmini yeman yumboniib aningko waigon kuyiib waigon yi hosiiib Ferombed araben bangkandoon kuyaom kumbad yi yiribman korem Keenan aombed biweniib yi ambeyiib yi nimadananyiib, yi korem ben-nongkobekorib, yi dingkan kab korem Keenan aombed biweniib kuu Idyip yiri winiwen. Yekob ye dana yoom ye awoya yoom yi korem kuu winiwen.

⁸ Yekob awene Idyip yiri winiwen yi aningko kuu kei. Ruben kuu Yekob ye wonob dana.

⁹ Ruben ye karub dana kuu Hanok, Palu, Hesron, Karmi yoom kui.

¹⁰ Simion ye karub dana kuu Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul yoom kui. Saul kuu Keenan wonongbed wooneen.

¹¹ Livai ye karub dana kuu Gerson, Kohat, Merari yoom kui.

¹² Yuda ye karub dana kuu Er, Onan, Sela, Peres, Seera yoom kui. (Kuned Er yoom Onan yoom kuu Keenan aombed bobniwen.) Peres ye karub dana kuu Hesron yoom Hamul yoom kui.

¹³ Isekar ye karub dana kuu Tola, Pua, Yasub, Simron yoom kui.

¹⁴ Sebulun ye karub dana kuu Sereb, Elon, Yaleel yoom kui.

¹⁵ Yekob yoom Lea yoom yi karub dana awene kukui. Yekob yoom Lea yoom yi karub dana Aram ambibkin ye okad dabonmo aombed wanabiwen. Yi yangkura kuu Daina. Yi korem kuu 33yiib.

¹⁶ Ged ye karub dana kuu Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, Areli yoom kui.

¹⁷ Aser ye karub dana kuu Imna, Isva, Isvi, Beraia yoom kui. Yi yangkura kuu Sera. Beraia ye karub dana kuu Heber yoom Malkiel yoom kui.

¹⁸ Yi kuu Lebanbed Lea yaa kondoon ye wonong Silpa yoom Yekob yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu 16iib.

¹⁹ Yekob yoom Reksel yoom yi karub dana kuu Yosef yoom Benjamin yoom.

²⁰ Yosef yoom taun aningko On yi karub dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub yaningko Potifera ye mungkan Asenat yoom kumbled Menase yoom Efraim yoom wanabiwen, Idyip aombed.

²¹ Benjamin ye karub dana kuu Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Arid yoom kui.

²² Yi kuu Yekob yoom Reksel yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu 14iib.

²³ Den ye mingki kuu Husim kui.

²⁴ Naftalai ye karub dana kuu Yahsiel, Guni, Yeser, Silem yoom kui.

²⁵ Yi kuu Lebanbed Reksel yaa kondoon ye wonong Bilha yoom Yekob yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu ediiib.

²⁶ Yekob yoom ye dana meed yoom ye awoya yoom Idyip yiri winiwen kuu 66iib, kumban ye karub dana yi amered kuu kimingkindo. ²⁷ Yosef yaambled Idyip aom karub dana ayoob wanabiwen kowe, Yekob awene korem Idyip aom doriib kuu 70yiib.

²⁸ Kwane, Yekobbed Yuda yaa yedmoone, yedin Yosef yaa wene Gosen okad kuna yaa aom dobaranuub andi ye dowad wonoon. Gosen okad aomniwen kuyaron kuu ²⁹ Yosefbed yedmoone, ye deme karubbed ye hosiib ye hos yoman ari dobiriwed kirod yarebi yeman aningko seriot kuyiib nekwiwe, animari doberekore, Gosen yaa yambe wenganok wonoon. Yam-beyiib yaa angkaderekore, yambe yaa awinene nenkangkunekore ameng kamemboroon. ³⁰ Kwane Israelbed Yosef yaa yedmoon “Nembed wed-maane eb kuu wad doreeb kowe, bobnaniin kuu yimin.” andoon.

³¹ Kwane, Yosefbed ye aagoroka yoom yawodki aweneya yoom yaa daan-doon “Ne kuu kari wene king Fero yaa daananiin ‘Ne aagoroka yoom nambe awene yoom Keenan ambibkin aom dobiriwen kuu ne yaa miniwen. ³² Yi kuu dingkan kab oonidan kowe, yi dingkan kawiiib yi yiribman koremiib benminiwen.’ andaniin. ³³ Ferombed baandaneene ye yumbon aom aom-naniiwe kaamondaneen ‘Yiib deme komo awingkimaib?’ andoka, ³⁴ neman inande yedmime ‘Nub kuu eb deme karub. Nub kuu dingkan kab oonidan, nub awoya yi deme areb kwane awingkimaub.’ andime. Yiib kuu kwamune andaniib kuu yiib kuu Gosen yaa dobaraniib kuu yimin ande yedmaneen, amborom kuu dingkan kab oonidan kuu Idyip yi dowakenban anam kowe.” andoon.

47

¹ Andekore, Yosefbed ye aagoroka angkoyiib be, king Fero yaa wenekore yedmoon “Nambe yoom ne aagoroka yoombled yi dingkan kawiiib yi yirib-man koremiib Keenan ambibkin aombed Gosen yaa be winiwen.” andekore, ² ye aagoroka angkoyiib kuu Fero yaa korokbenoon.

³ Kwane, Ferombed ye aagoroka yaa kaamondoon “Yiib deme kuu komo awingkimaib?” andoone, man yedmiwen “Nub kuu eb deme karub. Nub kuu dingkan kab oonidan, nub awoya yi deme areb kwane awingkimaub.

⁴ Nub kuu owoddan, Keenan ambibkin aom kuu animaniibban keroon, angkon nub dingkan kab kangkon yi animaniibban keroonkob munuwen kowe, nub dowaken kuu okad Gosen aom araben dobaranuub. Kuu yimin

dee?” andiwen. ⁵ Andiiwe, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Eb ambe yoom eb aagoroka yoom eb yaa miniwen kowe, ⁶ Idyip okad amun amuniib yaa benwenebko ambib yenbe dobirime. Okad Gosen aom dobaraniib kuu yimin. Angkon yi yena kuu dingkan kab oonidan yi inamen anam yikaadkeriwen kuu ebbed be menebko, ne dingkan kab yaa domondako, oonimamime.” andoon.

⁷ Kwane, Yosefbed yambe nenwene Fero yaa korokbenoon. Yekobbed Fero yaa amun kerunoone, ⁸ Ferombed kaamonenoon “Eb kuu weeb komoyiib?” andoone, ⁹ Yekobbed inande yedmoon “Ne kuu okad ari dewenebaan ye weeb kuu 130yiib. Ne dohiri ye weeb kuu yobdood angkon doboobban. Angkon ne weeb kuu ne awoya yi weeb yi doboob arebban.” ande ¹⁰ Fero yaa amun kerunekore, Fero ye yumbon aombed wonoon.

¹¹ Kwane, Yosefbed yambe yoom ye aagoroka yoom be Idyip aom okad amun yeman Gosen yaa be wenekore, Gosen okad maa kondoone, ambib yenbe dohiriwen, Fero ye weng dakmoon kwamune areb keruwen. (Kibikee okad kee dohiriwen kuu Ramesis andimaib.) ¹² Kwaniiwa, Yosefbed ye aagoroka yi meed korem kimingkoon kowe, yi korem yaa animan yiminmo bangkandimaan.

Animaniibban Aron Doboob Keroon

¹³ Kuyaronbed ari kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu animan idiibban kowe, animaniibban anam kerekore, mungi darewoob kere mungimbed aromkonoyiibban doberembiriwen. ¹⁴ Nimakarub Yosef yaa wene yob animan (nati areb) berengkanabimaiwa yi od korem kuu Yosefbed bekore, king Fero yambib amun yeman aom nongkobimaan. ¹⁵ Kwanaane, Idyipdan yi odiib angkon Keenandan yi odiib kuu dowan keroon. Od dowan keroon kowe, Idyipdan korembed Yosef yaa wene yedmiwen “Nub yaa animan bangkande yaa! Yiminoo? Anaubban kuu eb arinambo arimbed bobnanuub kii! Nub od dowan kii!” ande kamiwen. ¹⁶ Kwane, Yosefbed inande yedmendoon “Yiib kuu odiibban kowe, yiib dingkan kab kuu bangkawibko animan bangkanda.” andoon. ¹⁷ Kwani kowe, yi hosiib yi sibiyyiib yi naningkodiib yi buromakauiyib yi donkiyyiib Yosef yaa bangkanaiwe, Yosefbed neman yi yaa animan bangkandaane kamiwen. Weeb kuyaom kuu Yosefbed awandimaan kowe duknindo.

¹⁸ Kwane kuye weeb burudande weeb ari kuu nimakarubbed Yosef yaa ika mene yedmiwen “Ebkaad aa! Nub kuu odiibban, angkon nub dingkan kab kuu ebmanmo. Nub idiib nub okadiib kuu nubman, kumbedmo. Mamayiibban. ¹⁹ Anam kii! Anaubban kuu eb arinambo arimbed nub yoom nub okad yoom duknanuub kii! Nub yoom nub okad yoom berengkekoreb, animan nub yaa bangkande! Kwananeeb kuu king Fero ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keranuub. Nub okad kwangkon Fero yeman keraneen. Yob bungki yeman nub yaa bangkande. Kwananeeb kuu wad dobaranuub, duknaubban. Angkon kwananeeb kuu nub okad kuu ingkudmo keraunban.” andiwen. ²⁰ Kwanekoriwa, Yosefbed Fero ye dowad okad korem kuu berengkoon, Idyip yimin yimin aom. Idyipdan korem yaambad berengkoon, amborom kuu mungi miin darewoob keroon kowe. Kwanikob, okad korem kuu king Fero yeman keroon. ²¹ Angkon Idyipdan korem kuu king Fero ye deme kakmaniibban ye karub keruwen. ²² Okad yena berengkindo kuu Idyipdan dore yi god dore wedyiri dohiri ye karub yi okad, amborom kuu king Ferombed yi deme ye kakman bangkandimaan kuu animan bangkandimaan. Kowe, yi okad berengkindo.

²³ Kwane, Yosefbed nimakarub yaa yedmendoon “Kibikee, nembed Fero ye dowad yuib yoom yuib okad yoom berengkaan kowe, yob bungki yeman yuib yaa bangkanda. Kwane, yuib yongbon yaa bungkenabime. ²⁴Id wi yaron kuu id andokbe wenore angkoyuib nongkobekorib anded mimo Fero yaa konimamime. Id angkara kuu yuib awene yuib ani yemaniib kab bungki yemaniib kui.” andoon. ²⁵ Kwane, yimbed yedmeniwen “Eb kuu nub yaa awandewena, nub duknindo kii. Nub yaa amunmo kamewen kowe, nub king Fero ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keruub kii.” andiwen. ²⁶ Kwane, Yosefbed amob ongme kowoon kuu okad yaambd korem andokbe wenore angkoyuib nongkobekorib anded mimo Fero yaa konimamime, ye man kowe ande kowoon. Amob kee doboroon mene kibikee. Okad Ferombed bindo kuu Idyipdan dore yi god dore wedyiri dohiri ye karub yi okad, kumbedmo.

Yekob Ye Amob Yeenbon

²⁷ Israeldan kuu Idyip ambibkin aom okad Gosen yaa doberembiriwen. Deme yemoo ambangkekorib, okad berengkanabiwe yiribman yemoo beniwe kamiwen. Angkon dana yewudmo wanabiwen. ²⁸ Yekob kuu Idyip aom weeb 17iib doboroon kowe, ye weeb korem kuu 147iib. (Yaningko mamaa kuu Israel.) ²⁹ Israel kuu yekaadkeroon aron doboobban ari kuu bobnaneen. Kwane kowe, ye dana Yosef kuu yedmoone monoon. Monoone, Yekobbed yedmoon “Eb mimyob dowaken ne yaa kowewen kowe, eb dingki kanmene ne yon muudkuk dabderem aom kowekoreb, ne yaa kwananiin ande amob ongme. Amob kuu ne yaa amunmo kame ne weng wengamberekoreb kwane. Ne id kuu Idyip aom mangkaab. ³⁰ Bobnaka, ne id kande Idyip domonde wene ne ambeya mangkanabiwen yaa kurimbed mangke.” andoone, Yosefbed inande yedmoon “Eyoka, eb weng kuu kwananiinaa.” andoon. ³¹ Kwanandoone, Yekobbed yedmoon “Ne yaa amob ongme.” andoone, Yosef kuu amob ongmoon. Amob ongmoone, Yekobbed yonamad ari yonekore, kurikuriyib kubiyyib God yaa konoon.

48

Menase Yoom Ephraim Yoom Yaa Amun Kerundoon

¹ Amaan arimbed, Yosef yaa daanoon “Eb ambe kuu korereyyib kii.” andoone wengamberekore, ye karub dana ayoob Menase yoom Ephraim yoom kuu yambe Yekowuib yaa benwono. ² Kwane, Yekob yaa eb dana Yosef kuu monoon kii andiwe wengamberekore, angkeen yirimbed mangdomon aro mnene yaro diboroon.

³ Kwane kore, Yekobbed Yosef yaa yedmoon “Aromkono Korem ye Godbed kambong Lus* yaa Keenan ambibkin aom kuyaambd ne yaa amun keruwe ⁴ yedmewoon ‘Nembed eb yaa dana yemoo bangkabdaniine yewudmo kere wananeen, angkon nembed eb kuu ongmaniine ambibkin yemoo yi ambokab keraneeb angkon nembed Keenan ambibkin okad korem kuu eb yaa kabdaniine eb awoyambd okad kee aron korem korem yeman kandanib.’ andoon.

⁵ Godbed kwamune andoon kowe, eb karub dana ayoob Idyip aombd wanabeebkob, ne kuu yomanbed manaan kuu kimingke nekareb ne dana keraniin. Ephraim yoom Menase yoom kuu Ruben yoom Simion yoom kwanaan areb kwamune neka keraniin. ⁶ Dana yena ari wanabaneeb kuu ebmanmo kere eb dana ayoob kee kuye ambibkin aom okad yumbon

* **48:3:** Kibikee Lus kuu Betel andimaib)

kandaniib kuu yi ambanga yaningko yaambéd. ⁷ Eb ena Reksel bobneen kowe, yu dowad kwanaan kui. Ne kuu Aram ambibkin ye okad dabonmo yaambéd ika meniine, Reksel kuu Keenan ambibkin wedyambéd kambong Efrat dia bobnuune, ne mimyob darewoob kowekori, nembéd Efrat† kiwaan kebed yaa yu kuu mangkaan.” andoon. (Yekob yaningko maaaa kuu Israel.)

⁸ Kwane Israel kuu Yosef ye karub dana wedmendekore, yembéd kaamonoon “Kee kane awene?” andoone ⁹ Yosefbed neman yedmoon “Yi kuu ne dana, Godbed ne yaa kiri kee bangkawoon kei.” andoon. Kwane Israelbed yedmoon “Ne yaa benmenebko nembéd yi yaa amun kerunda.” andoon.

¹⁰ Israel ye indob kuu wud dabunoon amborom kuu kiomnoon kowe, ye kuu korobe wedmindeban. Kowe, Yosefbed ye dana kuu be ye dia monoone yambembéd mandamuk keendekore kangkudereboon. ¹¹ Israelbed Yosef yaa yedmoon “Ne kuu angkon ika eb murubia kamune wedmainban ande meenaan, kumban Godbed yimin yedmoon kowe, eb dana kwangkon wedmaan kii!” andoon.

¹² Andoone, Yosefbed yambe ye yon dangbo ari dibiib kuu benangkanekore, bumangke ye murubia kuu okad yiri kankubunekore, ¹³ Efraim kuu Yosef ye dingki wiwi angkambéd awinenekore, nenwene Israel ye dingki an angka kowoon. Angkon, Menase kuu Yosef ye dingki an angkambéd awinenekore, nenwene Israel ye dingki wiwi angka kowoon.

¹⁴ Kumban Israelbed ye dingki wiwi kuu an angka yirene ningki Efraim ye korok ari kowekore, ye dingki an kuu wiwi angka yirene ayi Menase ye korok ari kowoon. Menase kuu ayi kumban, ye awo ye dingki anbed ye korok ari kowoon. Efraim kuu ningki kumban, ye awo ye dingki wiwimbéd ye korok ari kowoon. ¹⁵ Kwane, Yosef yaa amun kerune yedmoon

“Ne God kuu nawo Abraham yoom nambe Aisek yoombéd wengambiriwen yi God.

Ye kuu ne yaa kuu sibi oonidan areb oonewembirimameen ari mene kibikee ye God.

¹⁶ Ye kuu Engyu areb arud ye barang korem yaambéd ne yaa awaw-imaan ye God.

Kewed ayoob keya amun kerundok.

Godbed awandoko nawo Abrahamiib nambe Aisekiib neyiib nub aningko areb aningko darewoob kerime.

Kwane yi awoya yemoon kerok.” andoon.

¹⁷ Andoone, Yosef kuu wedmoone yambe ye dingki wiwi kuu Efraim ye korok ari kowoone wedmekore ye dowakenban keroon kowe, yembéd awodki ye dingki wiwi Efraim ye korok ari kowoon kuu kanangkanene Menase ye korok ari kowande ¹⁸ yedmoon “Ambe, yii! Keke ayi kii. Kowe, eb dingki wiwi kuu kande ye korok ari kowe.” andoon ¹⁹ kumban, yambembéd yiminban andekore yedmoon “Ne dana ee, nekaad. Ye kwangkon yaningko darewoob kerene awoya yemoon keraneen kumban, ye damanbéd ye ayi yaa burudande yaningko miin darewoob keraneen. Ye awoya kuu ambibkin maa maa nimingke nimingke keraniib.” andoon.

²⁰ Andekore, kuyaron arimbéd yi yaa amun kerunde yedmoon

“Eb aningko yaambéd Israel nembéd amun kerundi,

Godbed eb yaa Efraim areb Menase areb kerubdok.” andekore,

Efraim yaningkodin Menase yaningko yoman yedme kowoon.

²¹ Kwanekore, Israelbed Yosef yaa yedmoon “Ne kuu bobnandamiin kumban, God kuu eb yaa dore awabdimamaneen kowe, yembéd eb kuu eb

† 48:7: Kibikee Efrat kuu Betlehem andimaib.

ambeya yi okad kari ika nenwananeen. ²² Eb kuu eb aagoroka yi korok kowe, Amorodan yaambéd ne kerewangiib ne anangkawiib kumbed Sekem okad kandaan kuu kabda.” andoon.

49

Yekobbed Ye Karub Danaya Yaa Amun Kerendoon

¹ Kwane, Yekobbed ye karub dana yaa baande yedmoon “Mene ne dia dibiribko, amaan ari yiib yaa komo keraneen ye weng kuu yedmenda.

² Yekob ye karub dana, mimyamo kere dibirime. Yiib ambe Israel ye weng kuu wengambirime.

³ Ruben, eb kuu ne wonob dana. Eb kuu ne aromkono ye karub, eb kuu nembéd ambe kerí yeman, eb kuu eb aromkonombéd eb damana ari dobirimameeb, kui. ⁴ Kumban, eb kuu urok arudiib areb kowe, eb damana yi korok ye yumbon domonaneeb, amborom kuu ne angkimbon ari daane ne dungkud wonong yoom dangiwen kowe, ne yaa ambarakmewen, kui.

⁵ Simion yoom Livai yoom kuu aagoroka, inamen mimo kedi, yi kerewang kuu nangmi yeman. ⁶ Ne kuu yimbéd yemyeb weng dakmi yayiib wengboniib yaa kuu wene nedbe dakmainban, amborom kuu yi arudbéd karub kuu yeene monmariwen, angkon buromakau yi mek-meéd nari kuu yi iningkuk yeman kowe. ⁷ Yi noriniib arudiib kuu miin arewa kowe, yi norin yaa butun kerok. Nembéd yiib awoya been Israel ambibkin aom buyokbayok keraniina wenebaniib kii.

⁸ Yuda, eb aagoroka kuu eb yaa kubebdaniib. Eb kuu eb bondan yi kongkono ari awingkaneeb. Eb aagoroka kuu eb yaa bumangkaniib, kui. ⁹ Yuda, eb kuu laiyan areb (Laiyan kuu awon ambi kiib kambari aromkono darewoowiib areb, yimbéd karub animamiib). Dingkan aye anekore, ye ami yaa winimaan areb. Bayiringke angkimbirimaan kuu karub maa kuyaa wene wangmimokban, unimaib kowe. Eb kuu laiyan kee areb kereeb kii. ¹⁰ Yuda yoom ye awoya yoom kuu Israeldan yi king keraniib. King yaromkono kuru awinekorib, king kere dobaraniwe wene king anam kuu mananeen, kui. Ambibkin korem yi karub kuu ye yaa kube wengambaraniib. ¹¹ Yuda kuu animan yemooon ye karub keraneen kowe, ye donki ingod kuu nong yob ye nong amun yeman yaambéd yengbimamaneen. Angkon, yebkad kuu wain okbéd ogimamaneen, amborom kuu wain ok yemooon ye karub keraneen kowe. ¹² Ye indob kuu wain ok areb keraneen, animan amun yemooniib kowe. Ye ningkambo kangkon muk ambod areb kawanmo dangkorong keraneen, kui.

¹³ Sebulun kuu karamok kebed yaa dobaraneen. Yembéd dobaraneen ye kebed yaa kuu motod yemooon menebe dobirimamaniib. Ye dohiri yimin kuu wene Saidon yimin, kui.

¹⁴ Isekar kuu donki aromkonoyiib areb, aromkonoyiib kumban dabab be wini kuu ye dowakenban kowe, ye dabab benkariyabe wini ye yowo ayoob be wanaanban wedyaa dibaraneen. ¹⁵ Kumban, ye yiidkimbon amuniib ye okad amuniib kuu wedmaneén kowe, yaro ye dabab kuu kandom ari nongkobekore, benwananeena yedmaniibkob, ye dabderem yiri dobere no deme ambangkaneen, kui.

¹⁶ Den kuu ye amyenimbon yaa wengyundaneen, yi kuu Israel yi amyenimbon yena areb keraniib. ¹⁷ Den kuu niin dok areb kerene kiwaan kebed yaa angkimbere hos yon daandum yaa domonaneene

korongbere dandaneene, hos ari dibeen ye karub kuu angkurom anuk kombaraneen, kui.

¹⁸ Oo Yariman God, ne kuu eb awawe ande meedmiin.

¹⁹ Ged kuu yid bidanbed ayenmo mananiib kumban, igakman yenmo wana-neen, kui.

²⁰ Aser kuu animan yemoon keraneen, ye kuu king yi animan ambod amuniib nekwe bangkandi ye karub keraneen, kui.

²¹ Naftalai kuu diiya yingki amuniibbed kabaanimaun kuu mana amuniib wanabimaun areb, kui.

²² Yosef kuu id yemoon dibirimaan ye nong demok kebed yaambbed deedere nondong kuu bot kuuk yaa yone daane burudandimaan areb. ²³ Ye bondanbed arudiib ayenmo menenib, ye yaa anangkabbed ana baradmiwen, ²⁴ kumban ye anangkab kuu korobe dedmene, ye dingki kuu korobe aromnoon, amborom kuu Yekob ye Aromkono Korem Ye God, aningko maa kuu Israeldan yi Ooni Ye God, aningko maa kuu Israeldan Yi Kombe Ye God kumbed ye aromkonombbed awanembir-imeameen kowe. ²⁵ Eb ambe ye Aromkono Korem Ye Godbed eb yaa awabdene amun kerubdimaan. Ambid arimbed amiib, dem ok yi okiib, dingkan kab yemooniib dana yemooniib kwane bangkabdok.

²⁶ Godbed amun keruwoon kuu darewoob, aangko unyeman yi yiribman amun burudandoon. Amun keruwoon kowe, korem kuu Yosef yeman kerok. Ye aagoroka yaambbed Godbed nenmonoon kowe, kui.

²⁷ Benjamin kuu dura anon arudiib mungiyiib areb. Amkimo kuu dingkan aye animameen, oobne yaa kuu yenmo wene yiribman be nekwe bangkandimaan areb, kui.” andoon.

²⁸ Yi korem kuu Israel ye ambokab wad ayoowiib kowe, keke yi ambembed yi yaa yi kara areb amun kerundene kwane yedmoon.

Yekob Kuu Bobnoon

²⁹ Kwanekore, kwanime ande weng daandoon “Ne kuu bobnekori, ne karuwayiib yaa daboknendandamaan kowe, botdem aom Hitman Efron ye mongkobon yaambbed ne ambeya mangkiwen yaambbed ne yiib mangkime.

³⁰ Botdem kee Makpela okad aom Mamre dia Keenan ambibkin aom, Abrahambed botdemiib mongkoboniib Efron yaambbed moonoon kuu bob-mangkanabi yeman ye okad kui. ³¹ Abraham yoom ye wonong Sera yoom kuu kuyaa mangkiwen. Aisek yoom ye wonong Rebeka yoom kangkon kuu kuyaa mangkiwen. Angkon Lea kuu nembed kuyaa mangkaan.

³² Mongkoboniib botdemiib kuu Hitdan yaambbed moonoon kuyaa kuu ne id kuu mangkime.” andoon. ³³ Kwane, Yekob kuu ye karub danaya yaa kwanime ande weng ongkande down kerekore, ye yon kuu angkimbon ari ika nongkobekore, yiri angkimbere yeenbon inum narekore, bobnoon.

50

¹ Yekob kuu bobnoone, Yosef kuu ameng kame kankankune mandamuk kerunoon. ² Kwane, yembed ye dokta yaa yedmendoonkob, yimbed mangki ye dowad Yekob ye bob id yaa andowe nekwiwen. ³ Baeb amuniib, bob id deendindeban ye muramurayiib nekwiwe wene aron 40yiib down kereen. Kuye Idyipdan yi bob id nekwi yaron areb. Bobnoone, Idyipdan kwangkon ye yaa mimyob keeniwen. Yi kuu mimyob darewoowiib kowe, ameng kamiwen kuu wene aron 70yiib down kereen.

⁴ Kwane, mimyob keeni yaron keruene, Yosefbed wene king Fero ye korok korok yaa yedmoon “Yiib kuu ne yaa dowakeniib keribka, Fero yaa ne dowad yedmime ⁵ ‘Nambembed yedmoona, amob ongmaan kuu

nambe bobnaneen kuu kanwene ye bobkonombon Keenan ambibkin aom nidkoon kwaom kumbed mangkaniin andaan. Amob kee kowaan kowe, ebbled ee yimin andebka, ne kuu kwari wene nambe ye id mangkekori igakman mananiin.’ andime.” ande Yosefbed yedmoon. ⁶ Kwane, yedmiuwe Ferombed man yedmoon “Eb ambembled yedmoonkob, amob ongmenwen kowe, kwane kan kwari wene eb ambe kuu mangke.” andoon.

⁷ Kwanandoone, Yosefbed yambe mangkok wonoon kuu ye yoom Fero ye korok korokdan yoom ⁸ Yosef awene yoom yambe awene yoom yi korem kwamune winiwen, kumban Yekob aweene yi kewed koyuyiib danayiib kuu winindo. Yi kuu yi dingkan kab oone doboriwen, okad Gosen aom. ⁹ Yosef yoom winiwendan kuu karuwiib yi hosiib, hos yoman ari doboriwed kirodmo yarebi yeman aningko seriot kuyiib yi karuwiib hosiib kowe, yemoon winiwen.

¹⁰ Weneniiwa, ok Yorden dia wene Atad ye flawa ye yob kad bangkan-abimbon yaa yinmonekoriwa, Yosefbed bob yuudi ameng kame diboroone, mimyowiib ameng darewoob kamiwen, aron ediib down kereen.

¹¹ Kuyaron kuu Keenandan yi yaa wedmekorib yedmiwen “Idyipdan kuu bob yuudi ye dowad dibiib.” ande yedmekorib, keyaa kee aningko yeeb Abelmisraim* ande kowiwen.

¹² Kwane Yekobbed ye karub dana yaa amob weng daande kowoon kuu kwaniwen. ¹³ Yimbed ye bob kande Keenan ambibkin aom wene okad Makpela ye botdem aombled mangkiwen. Botdem kee Abrahambed Hitman Efron yaambled botdemiib mongkoboniib Mamre dia bob mangkimbon ye dowad berengkoon. ¹⁴ Mangke down kerekorib, yi korem igakman Idyip yiri winiwen.

Yosef Ye Aagoroka Kuu Ye Yaa Ika Uniwen

¹⁵ Kwane, Yosef ye aagoroka wedmeniwen kuu yi awodki bobnoon kowe, Yosef yaa ika unekorib yikareb yedmiwen “Nubbed Yosef yaa ambarakmuwen ye kakman awine inandaneen dee?” ande uniwen ¹⁶ kowe, Yosef yaa weng keeniwen kuu “Eb ambembled bobnindo aron anuk kuu yedmoon ¹⁷ Yosef yaa yedmime. ‘Eb aagorokambled eb yaa ambarakmiwen ye kakman kuu are nonondande. Yi kuu eb ambe ye God ye deme karub kowe, angkon yimbed komo arewa eb yaa kamiwen ye dabab kuu are nonondande.’ andoon kii!” ande weng keeniwen. Yosef kuu wengambere mimyob keende inok woon.

¹⁸ Kwane ye aagorokambled ye yaa mene bumangke okad yiri kirobekorib yedmiwen “Nub kuu eb deme no kakmaniibban awinembiri ye karub kerub kii.” andiwen. ¹⁹ Kumban Yosefbed yi yaa weng amuniib yedmoon “Unaiwaa! Ne kuu God ye yumbon kandaan dee? Down oo! ²⁰ Yiib dowakenbed kuu ne yaa arewa kamiwen kumban, Godbed amonombe nub yaa amun kerundoon kowe, karub yemoon duknindo, wad doburuub kii! ²¹ Kwana kowe, yiib ne yaa unaib. Nembed yiib yoom yiib dana yoom yaa korobe oonaniin.” andoon. Kwanandoone, yi uni kuu down keroona doboriwen.

Yosef Bobnoon

²² Yosef awene yoom ye aagoroka awene yoom yi kuu Idyip ambibkin aom doboriwen. Yosef ye weeb korem kuu 110iib. Wat doreen yaron kuu ²³ ye dana Efraim ye awoya ari kuu wedmendoon. Angkon ye dana Menase ye dana Makir ye meed kwangkon wanabekorib, Yosef yaa kiriboon.

* **50:11:** Abelmisraim yaningko ye id kuu “Idyipdan yi bob yuudimbon”.

²⁴ Kwane, Yosefbed ye aagoroka yedmendoon “Ne bobni aron dia meneen. Kumban, anam kuu Godbed yiiib yaa awandene be okad kee koronde okad Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom yaa amob ongme kowoon kuyaa kuu be wananeen.” andekore, ²⁵ yambe Israel ye karub dana yaa daandekore, ika amob weng yedmoon “Anam, Godbed yiiib yaa awandaneen kowe, ne bob id kuu keyambed mangkaib, be winime.” ande amob weng ongme kowoone, wiim aangkiwen. ²⁶ Kwane, Yosef kuu ye weeb 110iib dobere bobnoon. Kwane ye bob kuu baeb amuniib bob id muramurayiiib nekwiiwe, Idyip ambibkin aombed babang aom kambiriwen, kuned mangkindo.

Buk Yook Buk Mimo

1

Yook 1-41

- ¹ Karub kane ye kuu arewadan yi inamen ye yoman yarokban o,
amarakmenabidan yi kiwaan ari dorokban o,
damangkandimbon ari nenkowe diborokban kuu,
Godbed amun kerunoon.
- ² Ye kubi dowaken kuu YARIMAN ye amob yaa kerene,
aronkiyiib amkiyiib kuu kimingke andangke meenmembirimaan.
- ³ Ye kuu at ok kebed yaa kibiniwen id iri aron yaa kuu irembirimaan areb,
ye kuu biid nuubne nombirimokban areb.
Komo ambangkaneen kuu yiminmo keraneen.
- ⁴ Kumban arewa kamidan kuu kwamunemban.
Yi kuu nuubbed yob aom aab wure kanwinimaan areb.
- ⁵ Kwani kowe, arewa kamidan kuu wengyundi yaron ari kuu doraibban,
kwane, amarakmidan kuu yorokmodanbed nedbimbon ari kuu do-
raibban.
- ⁶ Amborom kuu YARIMANBED yorokmodan yi dobiri kiwaan kuu oone
wedme kerendobirimaan,
kumban arewa kamidan kuu monmari ye kiwaan ari weniib.

Yook 2

- ¹ Ambibkin ambibkindan kuu komande wunekare wabkad keru dowad
inamen nekwimaib?
Kwane, komande yi kuu idiib kerindeban ye inamen nekwe nuubnaan
kamiib?
- ² Okad yiri ye kingdan korem menebe ibonmo dabokne inamen nekwe
manmo keriiib,
YARIMAN yoom yembed Kinoonman yoom yaa.
- ³ Yimbed yedmimaib, “Nub yaa korok kere ooni ye amob domokbem,
yimbed saenbed nub yerengkiwen kuu benkirare obon kerem.” andi-
maib.
- ⁴ Ewen arimbed dibeene ye YARIMAN Godbed
yi yaa ambon kamende damangkandimaan.
- ⁵ Kwamekore ye norin arud yaambbed yi yaa ongkandimaan.
Kwane, ye arud darewoob yaambbed yi yaa uniwon karakwon kerundi-
maan.
- ⁶ Kuye weng dandimaan kuu, “Neka nembed ne King kuu,
ne aangko karadkono Saiyon arimbed nenkoneane oone doreen.” andi-
maan.
- ⁷ Kuye Kingbed yedmoon, “Nembed YARIMAN ye amoweng kee baande
daandaniin kei.
Yembed ne yaa yedmoon, ‘Eb kuu ne Dana,
kibikee ne kuu Ewambe keraan kii.
- ⁸ ‘Ne yaa kaamowaneeb kuu,
ambibkin ambibkin korem kuu ebman ongmeni,
okad yimin yimin kangkon kabdaniin.
- ⁹ ‘Ebbbed oonaneeb ye aromkono kuu kamkonomo, awuri areb,

kowe okad nunungbed meneki domokbe barad baradmo keremoon areb,
ebbed yi yeene monmaraneeb.’ ” andoon.

¹⁰ Kwani kowe, kingdan, yiib kuu meeni kangdomiib meenime,
okad kiri ooniibdan, yiib kuu ongkandi weng dakmaan kuu awinime.

¹¹ Uniyyiibbed YARIMAN ye deme kuu awinime,
une kiringmiyiibbed ye yaa kubime.

¹² Ye Dana Mingki yaa bumangke yaningko kankoonime,
kwanaibban kuu arud wandene,
yiib wadkeri kuu wedyambed nare monmaraneen.

Amborom kuu ye arud kuu kudmeniibban yurendimaan kowe.

b Kane kane kuu Dana Mingkimbed kukbimaanbon aombed dobaraniib kuu
yi korem kuu amun kerundaneen kii.

Yook 3

Dewid ye yook. Ye dana Absalom yaambbed kombiri wonoon yaron aombed wongkoon.

¹ O YARIMAN, ne bondan kuu yemoon!

Ne yaa manmo keriwendan kuu yemoon!

² Nimakarub yemoon kuu ne dowad kamune yedmimaib,
“Ye kuu Godbed arudbon aom kuu nenyedaraanban.” andimaib. *Selah*

³ O YARIMAN, eb kuu kwamunemban, ebbed ne kombe areb kerimaab,
ebbed ne yaa nambiri kaweneb arudkono kangdom kawimaab.

⁴ YARIMAN yaa awawe ande baandaina,
yembded ye aangko karadmo arimbed inanduwimaan. *Selah*

⁵ Amnoon doboob kuu ne kuu yiri angkimbaraina waraana yaro dembi-main,
amborom kuu YARIMANBED awawaane yiminmo dobirimain kowe.

⁶ Ne yaa bon kere kanawanewande kebeniwendan tausen yemooniib kuyaa
kuu
ne unainban.

⁷ O YARIMAN, ne God, yeedere mene ne nen burudanduwe!

Ne bondan korem kuu yi mongodkono aangkeneb,
arewadan ne yaa manmo keriwen kuu yi ningkambo domangke.

⁸ Arudbon yaa burudande nenmini ye karub kuu YARIMAN, yembdedmo.
Kowe, eb karuwa nimaya yaa amun amun kerunde. *Selah*

Yook 4

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Dewid ye yook.

¹ O ne nen koromone dorondandi ye God,
eb yaa baandaka inanduwe.

Ne dabab aom wanaan kuu ebbed awawi kawewen.

Kowe, ne yaa mimyob keeweneb ne kurikuri wengambere.

² O karuwa nimaya, yiib kuu aron komoyiibbed nangingko nambiriyiib yaa
damangkawembaraniib?

Yiib kuu aron komoyiibbed idiibban yeman yaa dowakeniib kerenib
iranmi yeman yaa onmembaraniib? *Selah*

³ Kumban kaadkerime! YARIMAN kuu ye kiwaan arimo doriibdan kuu ben
yeka ye dowad angkara nongkoboan.

Kowe, yembded YARIMAN yaa baandaniin kuu wengamberewaneen.

⁴ Uniyyiib kiringmime, ambarakmaib.

Yiib angkimbon ari angkibka,

yiib mimyob aom andangke darobe iwari kerime. *Selah*

⁵ Yorokmo ye munob koni yeman konime,
YARIMAN yaamo angkumone dobirime.

⁶ Nimakarub yemoonbed yedmimaib, “Kanembed nub yaa amun kerundaneen? Dowan!” andimaib.

O YARIMAN, eb murubia ye nambiri kuu nub yaa nambere yurok.

⁷ Ne niindem aom kuu ebbled kubi darewoob onduknewewen.

Kuu yimbed animan id yemoon ire wanabe wain ok yemoon ongmenib kubimaib kuu burudande arimbed kawewen.

⁸ Ne yiri angkimain kuu yewenubmo unuk angkimain,
amborom kuu o YARIMAN,
ebbedmo ne nen kangkurudmo kebene oonewimaab.

Yook 5

Yook ambo bi ye karub yeman. Yurin yeman. Dewid ye yook.

¹ O YARIMAN, eb kuu ne weng ke dakmandamaan kee wengambere.
Ne kirindobi wareki keyaa meene.

² Ne King, ne God,
ne awawi kawi dowad eb yaa ke baandaan kee wengamberewe,
amborom kuu eb yaa kurikuri kerimain kowe.

³ O YARIMAN, amkimo kaimbed ne weng dakmaina wengambirimaab,
amkimo kaimbed ne dowaken kaamobi kuu benmene eb arinambo ari
nongkobekori,
anam kwanuwaneeb andi ye meenimbed meedmimain kii.

⁴ Eb kuu inamen arewa yaa dowakenban ye God,
arewa kaimaibdan kuu eb arinambo ari dobirindeban.

⁵ Kerengkan kamiibdan kuu eb indob ari dobirindeban,
ambarakmidan kuyaa kuu arud wandeneb dowakenban anam
kerewen.

⁶ Dudi weng dakmenabidan kuu ebbled monmaraneeb.

Kumka o kuman yenbandidaniib birandidaniib kuyaa kuu YARIMAN kuu
komyeng baeb areb keroon.

⁷ Kumban eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambled ne kuu eb
ambiwoom awudaraniin,
eb kurikuri ambib karadmo yaa bumangkaniin, ewaningko kankooni
dowad.

⁸ O YARIMAN, ne kuu bondaniib kowe,
eb yorokmo dohiri yaambled ne nen kinban weneneb,
yorokmo dohiri ye kiwaan ebbled ongmewen kuu korobe korokbewe.

⁹ Ne bondan yi dakmi ye weng kuu anam ande awini yemanban,
yi niindem aom kuu monmari ye inamen kumbedmo.

Yi mongkodem kuu dabunindo ye bobkonombon areb,
kwane yi ongbled birandimaib.

¹⁰ O God, yi yaa wengyunde dabab konde.

Yi wunonwanon weng kumbed yika yi meren monmarime.

Yi ambarakmi yemoon kumbed ben ambibkin bunangka kirarundeneb ika
mini kuu amob ande,
amborom kuu eb yaa wabkad keruwen kowe.

¹¹ Kumban kane kane yi kuu ebbled kukbimaabbon aombled dobirimaib kuu
kubime,
kwane yi kuu kubi yook wingkime.

God, eb oonendi kumbed yi ari dabunende.

Yi kuu eb yaa mimyob dowaken keebdiwen kowe, kwananeeb kuu eb yaa kubaniib kii.

- ¹² O YARIMAN, anam kuu ebbbed yorokmodan kuu amun kerundimaab, kwane eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken kumbed yi yaa kuu yirim areb kanawanewandundimaab.

Yook 6

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Seminit* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, eb norin wande ne yaa dedmone daawaab, eb arudbed ne arewa kami yaa didangkaab.
- ² O YARIMAN, naromkono kuu down kowe, ne yaa mimyob keewe.
O YARIMAN, ne kono aom kuu hanabeen kowe, ongmeewe.
- ³ Kwane, ne kingkin kumundin kuu dabab keroon.
O YARIMAN, komo aron arimbed eb awawi kuu ne yaa mananeen?
- ⁴ O YARIMAN, ika mene ne nen bobni yaa kuu burudande obon keruwe.
Eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken kumbed burudande obon keruwe.
- ⁵ Dukniwendan kuu eb yaa meendobimokban, down.
Kane kanembed bobkonombon aom doriib kuu ewaningko kankooni-maib dee? Down!
- ⁶ Ne kuu warekembiri kumbed wuudne aromkonoyiibban keraan.
Amnoom doboob kuu ne angkimbon ari yuudaneni,
ne ambongkoni yeman kuu inokbed deendimaan.
- ⁷ Ne indob kuu inok wembiri kumbed yiminban keroon.
Nindob kuu ne bondanbed kwamiib kumbed wuudne kirobeen.
- ⁸ Yiib arewa ambangkidan korem, ne yaa angkanime,
amborom kuu YARIMANBED ne yuudi kuu wengamboroon kii.
- ⁹ YARIMAN yaa mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamboroon.
Ne kurikuri yaa kuu YARIMAN wengamberene ee yimin andoon.
- ¹⁰ Ne bondan korem kuu karak bobnenib yi niindem aom kuu dabab kerundaneen,
kwane yi kuu kudmeniibban wedyambed yidbobne koronde ika wananiib.

Yook 7

Dewid ye *sigaiyon* ye yook, YARIMAN yaa wingkoon, Benjaminman Kus ye dowad.

- ¹ O YARIMAN ne God, ebbbed kukbimaabbon aombed dobirimain kowe,
ne nen kane kanembed nenmo yariibdan yi dingki ari kowaab, yi yaa kuu ne nen burudande obon keruwe.
- ² Ne nen burudande obon keruwaabban kuu, yi kuu ne yaa laiyyonbed aye worobe kurubkurub keremoon areb kamaniib,
kwane ne nen wananiib kuu karub maambbed ne nen yi yaa burudande obon keruwaanban.
- ³ O YARIMAN ne God, ne kuu komo kamaan?
Ne dingki aom kuu ambarakmiyyib dee?
- ⁴ Ne angkodmi nende ye bondan yaa kondaan dee?
Ne yaa manmo keroonman kuu idiibban kumbed anbande ye yiribman yid baan dee? Down!
- ⁵ Kwane ambarakmako wedmebka, korondebko ne bondanbed nenmo menenib awinewe nendime,

kwane korondebko ne wadkeri monmarenib
ne id kan okad kuri keende winime. *Selah*

6 O YARIMAN, eb norin yaambéd yaro dembe.

Ne bondanbed norin wandiwen yaa kuu ebbéd yaro dore kebene.

Ne God, ebbéd kwane ne dowad yaro dembe. Eb kuu wengyundi yaron kowewen.

7 Kwane, ambibkindan korem nedbiwen kuu ewiib yaa menebe awanewandime.

Ewen arimbed yi yaa oonende.

8 YARIMANBED ambibkindan korem yaa wengyundok.

O YARIMAN, ne yorokmo dobiriyyib aadidmiyyibbaniib kuyaambéd ne yaa wengyundeneb ma ambarakmindo ande.

9 O God yorokmo, eb kuu nimakarub yi inamen aomiib niindem aomiib kuu andangke darobimaab kowe,

arewadan yi kamenabi kuu ben mene dowan kere.

Kwane, yorokmodan kuu ben komombéd ma yaanban aom nongkobe.

10 Ne dorondandi ye kombe kuu God,

kaneya yi niindem aom kuu kangdommo kuu yembed ben burudande obonmo kerundimaan.

11 God kuu yorokmo wengyundi ye karub,

ye kuu aron mimim korem arud wandimaan ye God.

12 Arewadan kuu amonombaibban keraniib kuu,

Godbed ye kerewang kande deedmene,

ye anangkab kande nikbe yekbad uunaneen.

13 Kwane, kabonman ye kumana anaya kuu nekwoon,

kwane ye ana yumbuyiib kuu ben ware boknoon.

14 Arewaman kuu inamen arewa meendobene,

yena yaa dabab kondi ye inamen kowene birandimaan.

15 Yembed dem ongme kwane nidke ben angka kiranmimaan kumban,

yeka dem ongmoon kuyaom kombirimaan.

16 Dabab kondi ye inamen kowimaan kuu ika ye ari menebimaan,

kwane ye monmari ye inamen kowimaan kuu yeka yemeren monmari-maan.

17 YARIMAN kuu yorokmo ambangkimaan kowe ye yaa eso andeni,

Korem Burudandoon Arimbed Ye YARIMAN yaa aningko kankooni ye yook wingkaan.

Yook 8

Yook ambo bi ye karub yeman. *Giti* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.

1 O YARIMAN, nub Yariman,

ewaningko kuu nambiri manimanandewiib, okad kiri ye kumkam korem burudande arimbed keroon kii!

Eb nambiri kuu Ewen burudande arimbed kowewen.

2 Ebbéd nekwaawe dana monowiib dana danayiib ewaningko kankooni ye yook wingkimaib,

amborom kuu eb kuu bondaniib kowe,

eb bondaniib kakman konde yenbandidaniib kuu ebbéd kebenenda-nee.

3 Ambidiib Eweniib kuu ebman, eb dingkimbed ongmenabewen,

kwane woodiib mindongiib kuu ebbéd ongmenabe nongkobewen.

Kuyaa wedme meendobimain kumbed

- ⁴ kwane kaamonimain, “Nimakarub kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo doreeb?
Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?” andimain.
- ⁵ Engyus yi dobiri yaromkono kuu ari, nimakarub yi dobiri yaromkono arebban kuned,
nimakarub yiman kuu engyus yiman areb ebbed kowewen.
Kwane, eb kuu nimakarub yaa nambiriyiib dobiri manimanandewiib bangkandewen.
- ⁶ Yi kuu ebbed ben eb dingkimbed ongmenabewen ye kumkam oonidan ongmen,
kwane kumkam korem ben yi dabderem yiri nongkobewen,
- ⁷ sibi koremiib buromakau koremiib dingkan kiiwiib
- ⁸ ayari oniib ok yiri ooniib karamok yiri dingkan koremiib kui.
- ⁹ O YARIMAN, nub Yariman,
ewaningko kuu nambiri manimanandewiib, okad kiri ye kumkam korem burudande arimbed keroon kii!

Yook 9

Yook ambo bi ye karub yeman. “Dana Bobnoon” ye yook ye kiwaan yaambded wingki yeman. Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, ne niindem aom kumundin kumbed ewaningko kankoonaniin,
kwane binangke eb kuu anam andi yeman korokbendewen kuu dakmaniin.
- ² Eb yaa dowakeniib kubiyiib kerubdaniin,
Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ne kwane ewaningko yaa kubebdeni wingkaniin.
- ³ Eb angkaderewen kowe, ne bondan kuu yiminban kere ika winiwen,
kwane yi kuu kirobe dukne winiwen.
- ⁴ Amborom kuu eb kuu kangdod yumbon ari kuu dibere yorokmombded wengyundimaab kowe,
ne inamen kuu ebbed wengyunde ee yimin andewen.
- ⁵ Ebbed ambibkin maa maadan yaa kamkono weng kondeneb, arewa kamiibdan kuu ben monmarewen,
kwane yi aningko kuu arewen kumbed down keroon, aron korem ye dowad.
- ⁶ Aron korem ye monmari kuu bondan yaa meneboon,
kwane yi kambong kuu ebbed monmarewen,
kedi, yi aningko kuu nonondande down keroon kii.
- ⁷ Kumban YARIMAN kuu aron korem oonembaraneen,
kwane ye dibere kangdod kondimbon kuu nekwoon.
- ⁸ Ye kuu okad yiridan ben yorokmombded wengyundaneen,
kwane ye kuu ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyundaneen.
- ⁹ YARIMAN kuu dabab wayiroondan yi ben kukbimbonman,
kwane ye kuu yobdood meneboon yaa aromkonoyiib dobirimbonman.
- ¹⁰ O YARIMAN, eb yikaaddan kuu eb yaambded yonenib ebbed kwananeeb ande inamen kowaniib,
amborom kuu eb ande miniwendan kuu eb kuu yi yaa angkurom korokbaabban kowe.
- ¹¹ YARIMAN kuu Sayon arimbed oone dobirimaan, ye yaa kubene wingkime,
kwane yembded komo ambangkoon kuu ambibkin mimimdan aom yaa dakmime.

- 12 Amborom kuu kumka o kuman kamiibdan yaa kakman inandi ye God kuu dabab meneboondan yaa meenimaan, yi kuu ye yaa kwane baandimaan kowe yi yaa akmen naknod kere nonondandimokban kui.
- 13 O YARIMAN, ne bondanbed durud yewed ke kawiwen kee wedmende. Mimyob keeweneb bobni ye ambongko yaa kee nenkone burudande.
- 14 Kwanebko, Saiyon ye mungan Yerusalem yu kuuk ambongkodem aombed ewaningko kankooni weng korem dakmeni, bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbled ongmewen ye dowad kuba.
- 15 Ambibkin mimim kuu yi bondan kirobime andi ye dem nidkiwen kuu yika kuri kirobiwen, kwane yi yon kuu yika yi kawaad nong kowe bikniwen kumbed awindoon.
- 16 YARIMAN kuu ye wengyundi yorokmo kumbed ye inamen korokboon, kwane arewa kamidan kuu yika yi dingkimbed komo ambangkiwen kumbed kawaad nongbed awindemoon areb keruwen.
Higaiyon. *Selah*
- 17 Arewa kamidan kuu ika bobkonombon yiri wananiib, God yaa wunekare nonondandiwen ye ambibkin mimimdan korem kui.
- 18 Kibikee kamboknondan kuu awandiyiibban kumban Godbed aron korem yi yaa nonondandaanban, Godbed kwananeen ande meeni ye inamen kuu kibikee yobdood meneboondan yaa kuu dowan, kumban aron ari kuu kuye inamen kuu ika awinaniib.
- 19 O YARIMAN, yaro dembe. Korondaawa kangdod aom kuu karubbed eb kan kubunaib. Ambibkin mimimdan kuu eb kerebiri arimbed kangdod kerunde.
- 20 O YARIMAN, yi kuu ongmendebko unime. Korokbendebko, ambibkin mimimdan kuu nimakarub dokmenmo kuu yikaadkerime. *Selah*

Yook 10

- 1 O YARIMAN, komoyiibkob eb kuu ambab angkambled kwane doreeb? Komoyiibkob dabab kandimaub yaron ari kuu biknekoreb wedmendimokban kerimaab?
- 2 Arewa kamembiri ye karub kuu ye kerengkan kumbed kamboknondan yenbande yarimaan kowe, ye kuu yena yaa wunonwanon ye inamen meenimaan kumban ebbled ye nen kuye inamen ye dabab aom kowe.
- 3 Arewa kamembiri ye karub kuu ye inamen dowaken arewa kuyaa kerengkan kaimaan, kwane yembled kirimdan yaa amun kerundekore YARIMAN yaa butun kaimaan.
- 4 Arewa kamembiri ye karub kuu ye kerengkan kaimaan kumbed God ande onnimokban, kwane ye meeni inamen aom kuu God yaayiib ma meenimokban.
- 5 Arewa kamembiri ye karub kuu yiribman bi ye kiwaan ongimaan kuu yiminmo kerimaan kuned, eb wengyundi ye inamen kuu arimo, ye kuu kuyaa wedme yekaadkerindeban, kwane ye bondan yaa kuu wooyo ande ambon baandimaan.

- ⁶ Kwane, yeka yemeren yedmimaan, “Komombed ne kuu ma nen yiri kubunaanban, aron korem kubimo dobaraniin, ne yaa dabab ma manaanban.” andimaan.
- ⁷ Ye mongkodkono aom kuu butun kamiyib dudanabiyyib yenbandaniin andiyyib kumbedmo, kwane dabab kondiyyib arewa kamiyib ye weng kuu kirod dakma-neenmo.
- ⁸ Ye kuu kambong diambed kakubuk bikne meedmimaan, kwane biknimbon yaambd ambarakmiyyibbandan ogood kuyaa kunka yimaan, kwane yewed kondandameendan yaa kuu yemyeb bikne keendombir-imaan.
- ⁹ Ye kuu laiyyon areb biknimbon yaambd kakubuk bikne meedmimaan, kwane ye kuu angkimbere meedmene kamboknondan awindande kaimaan, kwane awindekore ye oon bi ye men aom kamobe be irin wenemoon areb kamimaan.
- ¹⁰ Kamboknondan kuu yembed ben yiri kiradme yob beengkemoon areb kamimaan, kwane yi kuu ye aromkonombd ben yiri kubunimaan.
- ¹¹ Arewa kamembiri ye karubbd yeka yedmimaan, “God kuu nonondan-doon, ye murubia kuu kebenekore wedmewimokban.” andimaan.
- ¹² O YARIMAN, yaro dembe! Eb dingki kankooone yire.
O God, dabab kandiwendan yaa nonondandundaab.
- ¹³ Arewa kamembiri ye karub kuu komande God yaa butun kaimaan? Komande yekareb yedmimaan, “Nembd komo kamiin yaa kuu ye kuu wengyundaanban.” andimaan?
- ¹⁴ Kumban, o God, eb kuu dabab menebiyyib mimyob wandiyyib yaa kuu wedmimaab, kuyaa kuu ben awandi ye dowad meenimaab.
Dabab kandoonman kuu yekareb eb dingki ari kowimaan, kwane anenabdan yaa kuu ebbd awandimaab.
- ¹⁵ Arewa kamembiri ye karub ye aromkono kuu ebbd domangke nen angkadere.
Ye arewa kamembiri kuu ebbd wengyunde dabab kone yemoon kera-neeb kumbed ye inamen arewa kuu dowan keraneen.
- ¹⁶ YARIMAN kuu aron korem korem ye king keroon, kwane ye weng wengambaraiiban ye ambibkindan kuu ye okad ambab angkambd duknaniib.
- ¹⁷ O YARIMAN, dabab kandiwendan yi meeni dowaken kuu ebbd wedmeneb, ebbd yi yaa kube ongkandeneb yimbed eb yaa baandi kuu ebbd wengamberendimaab.
- ¹⁸ Anenabdaniib dabab wayiroondaniib kuu ebbd dorondarundimaab, okad yiridanbd uniwon karakwon kondi kuu dowan kerok anded.

Yook 11

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

¹ YARIMANBED kukbimaanbon aombd dobirimain.

Kowe, inamen arewaman, eb kuu kanekob ne yaa kuu ke yedmewewen kei,

“Ayari on areb ewaangko ari wanwene.

² Kedi, wedme. Arewa kamembiridan kuu yi ana ben yekbad yaa ded-mobenib,
yi anangkab angkokbimaib.

Yi kuu kumun aombed niindem aom yorokmo kere doriibdan yaa baradmande doriib.

³ Kwane, ambokab yiri ye inamen monmarimaib kowe,
yorokmodan kuu komo keraniib?” andewen, komarewa kii?

⁴ YARIMAN kuu ye kurikuri ambib karadmo aom doreen,
kwane YARIMAN kuu ye dibere oonimbon Ewen ari dibeen.

Ye kuu nimakarub korem yaa ongme keendombirimaan,
ye indob kuu nimakarub yi niindem aom andangkimaan.

⁵ YARIMAN kuu yorokmodan yi niindem aom andangkimaan,
kumban arewa kamembiridaniib yenbandi yaa dowaken keriwendaniib yaa kuu ye kingkinbed arud wandembirimaan.

⁶ Arewa kamembiridan yaa kuu amoyidkowiib bod sulfaa yumbuyiib
kiradmaneene am areb yi ari kirobaneen.

Kwane, nimin kaiyiib ye nuub kumbed yi yaa wurumembirimbon aom nongkobaneen.

⁷ Amborom kuu YARIMAN kuu yorokmo,
ye dowaken darewoob kuu yorokmo kamime anded,
kwane kangdommo doriibdan kuu ye murubia wedmaniib.

Yook 12

Yook ambo bi ye karub yeman. *Seminit* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.

¹ YARIMAN, awawe. Eb kerekmen yaa doriibdan kuu dowan,
anam anam yaa ma korondiyiibban awinimo doriibdan kuu nimakarub
aombed wenebe dowan keriwen.

² Nimakarub korem kuu yi dia doriibdan yaa birandimaib,
kwane kobkob weng kuu yi mongkodem aombed menebimaan birandi
ye dowad.

³ Kwane, kobkob weng dakmidan kuu YARIMANBED kebenendok.
Kwane, kane kanembed kerengkan kame

⁴ “Nubkareb aromne dakmenabanuub kumbed yena yaa burudandande yi
korok keranuub.

Nub komo dakmandamuub kuu kumbedmo, karub maambled keben-
daanban.” ande dakmimaib kuu YARIMANBED kebenendok.

⁵ YARIMANBED yedmoon, “Kamboknondan kuu arewa kamidanbed ben
dabab wayiroon kuyiib
yenbandiwendan wareki kamiib kuyiib wedmaan kowe,
kibireb kee yaro dobarana.

Yaro dobere yi dowaken yaambled dorondande awandaniin.” andoon.

⁶ Kwane, YARIMAN ye weng kuu karadmo, ma arewayiibban.
Ye weng kuu bot silvaa kande nengkanabi yeman aom kamone
yankoren anam kerid dowad nengke ika ika kame ediib kerimaib kwane
areb, karadmo kai.

⁷ O YARIMAN, ebbled nub ben ongme oonaneeb,
kwane kuye arewa kamidan yaa kuu ebbled nub ben dorondandaneeb,
aron korem.

⁸ Inamen miin arewa kuu nimakarub inamen amun ande kamiib kumbed
arewa kamidan kuu okad kuyaa nubkob ande kerengkan kame yari-
maib.

Yook 13

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, eb kuu aron komoyiib ne yaa meenaabban?
Aron korem nonondanduwaneeewoo?
Aron komoyiib ne yaa angkurom korokbewaneeb?
- ² Aronkiyiib amnoomiib mimyob wandimain kowe,
aron komoyiib ne inamen aom dabab kandembaraniin?
Aron komoyiib ne bonman kuu ne burudande doraneen?
- ³ O YARIMAN ne God, ne yaa wedmewe inanduwe.
Ne id yaa aromkono konebko nindob yimin kerok. Kwanaabban kuu
angke bobnaniine,
- ⁴ ne bonmanbed “Ye kuu nembed bidkonaan.” ande yedmaneene
ne bondanbed ne kombaraan yaa kubaniib kii.
- ⁵ Kumban ne kuu eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken yaa angkimbara-
neen andimain,
kwane ne niindem aom kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan
ebbed ongmewen ye dowad kubimain.
- ⁶ Ne kuu YARIMAN yaa wingkaniin,
amborom kuu ye kuu ne yaa amunmo kamoona kowe.

Yook 14

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ Inameniibbandan kuu yi niindem aom kuu
“Godiibban, down.” ande yedmimaib.
Yi kuu yorokmomban, unitab, yi ambangki kuu komyengiib,
yi kuyaa mimo kanembed ma amun kamimokban.
- ² YARIMAN kuu Ewen arimbed kiri nimakarub korem yaa kerendeen,
ye kuu karub mim mim kanembed inamen kande God ye kiwaan yaa
onme dobiridan kuu wedmanded.
- ³ Kumban yi korem kuu amonombe yangmad kere kimyen wenebiwen,
kwane yi kuu ibonmo yorokmoyiibban unitab keriiwen.
Yi mim kuyaa kuu kanembed ma amun kamimokban,
korem down kai.
- ⁴ Arewa kamidan kuu ma kaadkeraniib dee?
Kedi, yi kuu om anemoon areb ne karuwa nimaya monmarimaib,
kwane yi kuu YARIMAN yaa ma baandimokban.
- ⁵ Kumban yi kuu unimbed de derendande onekandoon,
amborom kuu God kuu yorokmodan yoom doreen kowe.
- ⁶ Arewa kamidan, yiib kuu kamboknondan yi inamen kowiwen yaa kebeni-
maib,
kumban yi kuu YARIMANBED kukbimaanbon aombed dobirimaib.
- ⁷ O, Israeldan yi bondan burudande obon kerundi ye karub kuu aangko
Saion arimbed angkadere monok.
Kuyaron kuu YARIMANBED ye nimaya karuwa ben obonmo kerunde
yiminmo kerundaneen.
Kwanoka Yekob ye meed Israeldan kuu dowaken kere kubime.

Yook 15

Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, eb kurikuri ambib aom aomni kuu kane kuu yimin?
Ewaangko karadmo ari dohiri kuu kane kuu yimin?
- ² Kuye karub kuu ambarakmoon ande kadwoniyyiibban,
kwane ye kuu yorokmo yaambad ambangkene,

ye niindem aom kuu anammo kumbed anammo dakmimaan.

³ Kwane ye kuu wengamborokbandimokban,
ye kuu ye dia doriibdan yaa ma ambarakmendimokban,
kwane ye angkodmi yaa kobkob daanubdaanab kamimokban.

⁴ Kwane ye kuu arewa kamimaibdan yaa kuu odkeneb kerimaan,
kumban kane kane YARIMAN yaa uniwenden kuu yi aningko kankooni-
maan.

Kwane ye amob ongmoon kuu no awinaneen,
kuye amob awinaneen kumbed dabab menebaneen kuned.

⁵ Ye kuu od bangkandekore ika ari iniyiib yedme kandaanban,
kwane ye kuu arewa kamidan yi od yemyeb kandene ambarakmindon-
man yaa ambarakmoon ande yedmaanban.

Kane ye kuu keamune kamaneen kuu
kiringmaanban kangdommo keraneen.

Yook 16

Dewid ye *miktam* ye yook.

¹ O God, ne nen dorondande,
amborom kuu ebbd kukbimaabbon aombd dobirimain kowe.

² Nembed YARIMAN yaa yedmaan, “Eb kuu ne Yariman,
kunkam amun ne yaa dangoon kuu eb yaambdmo.” andaan.

³ Karadmodan okad kiri doriib kuu
nambiri manimanandewiib,
ne kubi dowaken korem kuu yi yaa angkeen.

⁴ Kane kane god yena yaa winimaib yi mimyob wandi kuu
maa ariyiib kan dabokne wananeen.

Yi god yaa dingkan aye nengke baeb kone umkan onduknimaib kuu wene
daboknainban,

kwane yi god yi aningko kankoonainban.

⁵ YARIMAN, ne dobiriyiib yumboniib kuu ebbd ongmiwen.
Ari ne komo keraniin kangkon ebbd ooneeb.

⁶ Okad yimin yaa nariwen kuu ne dowaken yaambd ongmiwen.
Anam kuu nokad kawewen kuu kubimo yeman.

⁷ Ne kuu YARIMAN yaa kubaniin, yembed kedmengkawimaan kowe,
kwane amnoom kangkon ne inamen meeni ye kiwaan kumbed inamen
amun korokbewimaan.

⁸ Ne kuu YARIMAN kuu barang darewoob ande meenimain.
Ye kuu ne dingki wiwi angka doreen kowe,
ne kuu kiringmaanban kangdommo keraniin.

⁹ Kwane kowe, ne mimyob kuu kubeena ne ong kangkon kubeen.
Ne id kangkon uniyiibban dobaraneen.

¹⁰ Amborom kuu ebbd ne kuu bobkonombon yiri aron korem domowawe
deendainban,

kwane korondaaawe eb Karadmoman kuu bobne deendaanban.

¹¹ Ebbd wadkeri ye kiwaan kuu korokbewewen.
Kwane eb arinambo arimbed ne yaa kubi kawaneeb,
aron korem ye kubiyiib eb dingki wiwi angkambd kui.

Yook 17

Dewid ye kurikuri yook.

¹ O YARIMAN, wengyundi amun kawe ande kaamobdako wengambere.
Ne baandi kee wengambere.

Ne kurikuri kee wengambere,

ne weng kee birandi ye inamen yaambbed dembindo kowe.

² Ebbbed ne dowad wengyunde ma ambarakmindo ande,
ewindobbed yorokmo kiwaan wedme.

³ Eb kuu ne niindem aom wedmene amnoombbed andangkewe,
kombon darobewimaab kumban ambarakmi maa ma wedmaabban.
Ne inamen kowaan kuu ne wengbed ambarakmain andaan,

⁴ okad yiridan kwamunemban.

Eweng awine kandaan kowe,
yeremboromdan yi kiwaan yaa kangkadmimain.

⁵ Ne kuu eb kiwaan yirimo dodkanmo weniin,
ne yon kuu ma monkare kimyen angka ma dodkan winindo.

⁶ O God, ne kuu eb yaa baandimain,
amborom kuu ebbbed inanduwwimaab kowe,
kerendem kawe ne kurikuri wengambere.

⁷ Kane kane yi bondan yaambbed kirokmone ebbbed kukbimaabbon aombbed
dobirimaib kuu,
eb dingki wiwimbed ben burudande bindimaab kowe,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken miin darewoob yi yaa ko-
rokbende,
kukuu binangki yeman, miin darewoob anam kowe.

⁸ Ewindobbed ebka dorondandemoon areb ne nen dorondande.
On ayam yu mana kuu yu dongkon dem aom nen biknemoon areb ne
nen bikne.

⁹ Arewa kamidanbed nenbandande kamiib yaa kuu kwane dorondande,
ne neene kowandamiibdan ne kanawanewandiwen yaa kui.

¹⁰ Yi mimyob keendi kuu dowan kai,
yi kuu kerengkan kami ye wengmo dakmimaib.

¹¹ Yi kuu ne kerewenmo miniwen kumbbed kibikee ne kanawanewandiwen,
kwane kereknenmo dorenib ne nen okad yiri korarande doriib.

¹² Yi kuu laiynobbed dingkan mungi bobnemoon areb doriib,
laiyon darewoobbed biknimbon aombbed kerekne diberemoon areb kui.

¹³ O YARIMAN, yaro dembe! Yi durunde yenbande ben yiri kubudere.
Eb kerewangbed arewa kamidan yaa ne nen burudande angka kowe.

¹⁴ O YARIMAN, eb dingkimbed karub kwamenabimaib yaa ne nen burudande
angka kowe,
okad kiridan okad yiri ye wadkeri ye kakmanmo kandi dowad kwani-
maibdan yaa kui.

Ebbbed bobne komberewendan yaa kuu animan bangkandaawe ane mik-
monaiwe yi mungi dowan kerimaan,
kwane yi meed kangkon yiminmo dobirimaib,
kwane kuye bangkandembiri yeman kuu yi awoya yaa kangkon
angkeen.

¹⁵ Kwane, ne kuu yorokmo dobiri yaambbed eb murubia wedmaniin.
Kwane ne kuu unik yirimbed yaro dembaniin kuu eb kuru wedmeni
kubaniin.

Yook 18

Yook ambo bi ye karub yeman. YARIMAN ye dememan Dewidbed wongkoon.
YARIMANBED Dewid ye bondan koremiib Sooliib yaambbed ye nen burudande
angka kowoon kumbbed keye yook wingkoon, YARIMAN yaa.

¹ O YARIMAN, eb kuu ne aromkono, eb yaa mimyob dowaken keebdaan.

- ² YARIMAN kuu ne aromkonombon, ye kuu ne aromne angkumonimbon, ye kuu arud barang yaambéd ne nen burudande angka kowi ye karub. Ne God kuu ne aromkonombon, yembéd kukbimaanbon aombéd dobiri-main.
- Ye kuu ne kombe, ye kuu bobni yaa ne nen burudande bindi yaromkono, ye kuu ne dorondarimbon.
- ³ YARIMAN kuu amunmo kowe yaningko kankooni kuu yimin. Ne kuu ye yaa baandimain kowe, ne bondan yaa ne nen burudande angka kowimaan.
- ⁴ Bobni ye kibin abakbéd ne kuu yerengkoon, kwane monmari ye barang kuu urok yuknemoon areb ne burudan-doon.
- ⁵ Bobkonombon ye kibin abakbéd ne yaa kanawanewawoon, kwane bobni ye warabbed ne kebenewoon.
- ⁶ Ne mimyob wande miin yiminban keraan kumbéd YARIMAN yaa baandaan, kwane ne God yaa awawok ande komkaan. Kwane, ye kurikuri ambib aombéd ne weng kuu wengamboroon, ne baandi kuu wene ye kerendem aom aomnoon.
- ⁷ Okad kuu binangkiiyb dowodkiiyb keruune, aangko angkumonimbon kuu ben kiringmeen. Yi binangkiwen kuu Godbéd norin wandoon kowe.
- ⁸ Amareng kuu ye kiringkono dembéd dembenaboon, kwane dene dewan keru ye amoyiib amoyidkowiib kuu ye mongkodembéd dembenaboon.
- ⁹ Ye kuu ambid birinde kan yone yiri kamoon, kwane ye yon dad dabderem yiri kuu wiib kumun miriknimbonmo.
- ¹⁰ Ye kuu engyu burawiib arimbed dibere wanwonoon, kwane ye kuu nuub arimbed wanwonoon.
- ¹¹ Ye kuu kumun kande ye dabuni yeman kerundoon, ye dabuni yeman kuu ambid ye amokambid.
- ¹² Ye kerebiri ye nambirimbon kumaombéd wiib yeeduruune am boyareb yurukmo kuyiib amoyidkowiib angkadereboon.
- ¹³ YARIMAN kuu Ewen arimbed nambad areb baandoon, kwane Korem Burudandoon Arimbed ye God ye weng yuud kuu deren-daroon.
- ¹⁴ Ye ana barandoona bondan kuu kirokmone buyokbayok keru, kwane imak aande yenbandoona kirokmone dawariwen.
- ¹⁵ O YARIMAN, eweng kamkono ongkandewen, kwane eb kiringkono dem aombéd inum nareewa yeedereboon kumbéd
- karamok niindem yiri kankubunimbon kuu dokmenmo kereene, kwane okad yu angkumonimbon kwangkón dokmenmo kereen.
- ¹⁶ Ye kuu ari kaimbéd yiri yirene arudbon aombéd ne nendoon, ne kuu ok niindem yirimbed nen wandune kowoon kui.
- ¹⁷ Yembéd ne bonman aromkono darewoowiib yaa nen burudande angka kowoon, ne bondan aromkonoyiib ne arebban kuyaa kui.
- ¹⁸ Ne kuu dabab aom aomnaan kumbéd yimbed nenbandande miniwen, kumban YARIMANBÉD yone awawoon.
- ¹⁹ Arudbon aom kuu yembéd ne awawe nen angka kowoon, ye kuu ne yaa dowaken keewoon kowe nen burudande kowoon.
- ²⁰ YARIMANBÉD ne yorokmo kaimain yaambéd amun keruwoon,

- kwane ne kuu darobe wedmoonka koromiibban dobman kowe ne yaa kakman amun keewoon.
- 21 Amborom kuu ne kuu YARIMAN ye kiwaan arimo winimain, ne kuu ne God yaa ma amonombe koronde winindo kowe arewa kamindo.
- 22 Yembed dakmenaboon ye amob korem kuu ne wedmoni awine kandaan, kwane yembed wongkanaboon ye amob kuu ne ma wengamberedandindo.
- 23 Ye yekaad ne kuu karub maambbed amarakmoon ande kadwonimokban, kwane ne kuu amarakmi yaa kangkadmimain.
- 24 YARIMANBED ne yorokmo kaimain yaambbed kakman amun kawoon, ye indob arimbed ne ma amarakmindu kuyaambbed kui.
- 25 O God, kane kane yi kuu eb yaa ma korondiyiibban doriib kuu ebbed yi yaa ma korondiyiibban ye dobiri kiwaan kuu korokbendimaab, kwane kane kane kuu karub maambbed amarakmoon ande kadwonokban kuu eb karub maambbed amarakmoon ande kadwonaanban ye kiwaan kuu yi yaa korokbendimaab,
- 26 kwane kane kane kuu karadmo doriib kuu eb karadmo dobiri ye kiwaan yi yaa korokbendimaab, kumban unitabdan yaa kuu eb kuu inamen kan bikniwen yaa darobi ye karub korokbendimaab.
- 27 Kane kane yika kan kubunimaib kuu ebbed ben burudande obon kerundi-maab, kumban kane kane kerengkan kamimaib kuu ebbed ben yiri kubuni-maab.
- 28 Eb kuu ne kiwaan yurimaab, o YARIMAN ne God, eb kuu kumun aom doriin kuu kan amonombe nambiri kerimaab.
- 29 Eb aromkonombed kawaneewa bondan yemoon kuu yeene burudan-daniin kuu yimin, kwane ne Godbed neyiib yaa doreen kuu aromnewaneena yi aromne angkumonimbon korongberenande aomnaniin kuu yimin.
- 30 Ma, God kee ye kiwaan kuu demkoronmo, YARIMAN ye weng kuu karadmo. Kane kane kuu ye kukbimaanbon aombbed dobirimaib kuu, ye kuu yi kombe keroon.
- 31 Kedi, kane kuu God? YARIMAN yembedmo! Kane kuu yone aromnimbon? Nub God yembedmo!
- 32 Ne yaa aromkono kawi ye karub kuu God, kwane yembed ne dobiri ye kiwaan kuu demkoronmo ongimimaan.
- 33 Ye kuu ne yon kuu diiya ye yon areb ongimimaan, kwane ye kuu ne ongmaane aangko arimbed yarebimain, kombirimokban.
- 34 Yembed ana nangmi dowad kedmengkawimaan, kowe ne dingki kuu anangkab aromkono kuu nikbimain.
- 35 Ebbed ne nen burudande angka kowi kuu kombe areb, ebbed ne nen dorondandimaab, kwane eb dingki wiwimbed ne awawaawe yiminmo dobirimain. Eb kuro yiri ambokibine awawewen kumbbed aningko darewoowiib keraan.
- 36 Kiwaan ari wanaan kuu ebbed yirimbonmo ongimimaab, kowe ne kuu kombirimokban.
- 37 Ne bondan kuu nembed yondem kerenden wene burudande awingkan-daan.

Ne kuu yinmone korondindo, yi monmaraan kumbed ika manaan.

- ³⁸ Nembed yi yeene beengkaan kowe,
yi kuu yaro dembindeban keriwén,
kwane yi kuu ne yon dad dabderem aom kirobiwén.
- ³⁹ Ana nangmi dowad ebbéd aromkono ne yaa kawewén,
kwane ebbéd ne bondan ben ne yon yiri nongkobeewe ne yaa bu-
mangkiwén.
- ⁴⁰ Ebbéd ne bondan ben amonombeewe kirokmoniiwe
yeene monmaraan.
- ⁴¹ Yi kuu awandi dowad baandiwén kumban karub maa kanembed yi kuu
ma ben burudande awandindo,
kwane YARIMAN yaa baandiwén kumban ye kuu yi yaa ma awandindo
dowan.
- ⁴² Nembed yi kuu dore yon dowood dararaana ingkud nuubbed wuruwe-
moon areb keriwén,
kwane nembed yi kuu ben kubudaraane birin kiwaan ari dore
boknemoon areb keriwén.
- ⁴³ Karubbed ne nande kamiwén kuu ebbéd ne nen burudande angka
kowewén.
Ebbéd ne kuu ambibkin maa maa yi korok nen kinewén,
kwane nimakarub yi ne ma nekaadkerundindo kuu ne dabderem yiri
doriib.
- ⁴⁴ Yi kuu ne yaa wengambirimaib kuu no awine kandimaib,
kwane owoddan kuu ne yaa unewe ika anuk irinambenimaib.
- ⁴⁵ Yi arudkono kuu dowan kerimaib,
kwane yi kuu yi aromné angkumonimbon yaambéd neyiyib yaa kiring-
miyiyib minimai.
- ⁴⁶ YARIMAN kuu doreen kii! Ne yaa yone aromni ye God yaningko
kankoonem!
Ne nen bobni yaa burudande bindi ye God yaningko kankoonem!
- ⁴⁷ Ye kuu ne bondan yaa kakman kondimaan ye God,
kwane ye kuu ambibkin maa maa ben ne dabderem yiri nongkobimaan
ye God,
- ⁴⁸ kwane ye kuu ne bondan yaambéd ne nen burudande angka kow-
imaan ye God.
- Eb kuu ne bondan yaambéd ne nen burudande aningko darewoob arimbed
kawewén,
kwane eb kuu yeremboromdan yaambéd ne nen burudande angka
kowewén.
- ⁴⁹ Kwamunewén kowe, o YARIMAN, ambibkin korem aom kuu eb yaa kubeb-
daniin,
kwane ewaningko kankoone wingkaniin.
- ⁵⁰ Godbed king kerunoon ye karub yaa burudande dori arimbed
bangkanoon,
kwane ye kuu yembed kinoonman yaa womoniyiyibban ye mimyob
dowaken keenimaan,
Dewid yoom ye awoya ari yoom yaa aron korem keendimaan kui.

Yook 19

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ Ambidiib mindong yi dangimboniib kuu God ye nambiri dianmo korokbi-
mai,

kwane yi kuu ye dingkimbed ongmenaboos yaa kuu korobe dakmi-maib.

² Aronki mimim kuu kwane dakmembirimaib,
amnoom mimim kangkon kaadkeri ye kerekmen ye weng kwane dakmembirimaib.

³ Kukuu dakmiyiibban, kwane wengiibban,
kwane yi weng yuud kuu maambad wengambirimokban.

⁴ Kuned yi weng yuk kuu bid yimin yimin yaa angkane wenebimaan,
yi weng kangkon bid yimin yimin yaa wenebimaan.
Ambid aom kuu yembed aron ye yumbon ongme kowoon.

⁵ Aron yeedirimaun kuu karub wonong mokaid awanande ye angkim-bon aombed angkaderemoon areb kui.

Yu kuu kabani yaa burudandunindeban ye karubbed kubene kabani-maan areb.

⁶ Kwane yu kuu ambid dungkun angkarambed daadere
dokbe angkara kubunimaun.

Yu nambiri yaa kuu barang maa ma biknimokban.

⁷ YARIMAN ye amob kuu demkoronmo,
kingkin yaa aromkono yeeb konimaan.

YARIMANBED komo kamoon ye weng kuu anam anammo,
mengmengiibban iwari doriibdan ben meeni kangdomdan kerundi-maan.

⁸ YARIMAN ye kongamki yamob kuu yorokmo,
niindem aom kubi kondimaan.

YARIMANBED kwanime andi ye weng kuu karadmo,
kiwaan amunmo korokbimaan.

⁹ YARIMAN yaa une bumangki kuu amun,
kuye inamen kuu aron korem angkimbaraneen.

YARIMAN ye wengyundi kuu yiminmo,
yi korem kuu yorokmo.

¹⁰ Ye amob yaa kuu bobne kombiri yeman, bod gold arebban,
bod gold yankorenmo yemoon yaa kangkon burudandiwen.

Ye amob kuu ambod miin amuniib, in ok ambod arebban,
in ok ambodmo yaa burudandiwen.

¹¹ Yi yaambad eb demedan kuu ongkandoon,
kwane ye amob be amuknaniib kuu kakman amun darewoob kandaniiib.

¹² Kanembed yeka ye ambarakmi kuu wedmenaneen? Dowan.
Nekaadkerunindo ye ambarakmi kuu ebbad are nonondande.

¹³ Eb deme karub nembed kwane inamen ongme ambarakmaniin andaka
ebbed kebenewe.

Korondaawe kuye ambarakmi kuu ne yaa oonewaan.
Kwananeeb kuu karub maambad ne yaa ambarakmoon ande kadwoniyiib-ban keraniin,

kwane ebbad wengyunde miin wabkad kerewen andaabban.

¹⁴ Kwane, eb indob ari kuu ne mongkodkonombad weng dakmeni ne niin-dem aombed meenako eb kubi dowaken kerok,
o YARIMAN, ne aromkonombon, kwane ne bididi ye karub.

Yook 20

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

¹ Kwane dabab kandebka YARIMANBED inandubdok,
kwane Yekob ye God yaningko yaambad dorondarubdok.

- ² Yembed kurikuri boyambiwoombed awabdok,
kwane aangko Saiyon yaambbed eb nen angkumonok.
- ³ Ebbbed God yaa bangkanimaab korem kuu yembed ika meenok,
kwane ebbbed dingan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman
bangkanimaab kuu yembed ee yimin andok. *Selah*
- ⁴ Eb niindem aombed komo yaa dowakeniib kerewen kuu yembed kabdok,
kwane inamen ongmenabewen korem kuu yembed ongmoako anam
kerok.
- ⁵ Ebbbed bondan nangme burudande doraneeb kuu kube komkenub,
burudandewen kii andi ye ebkad barad kankoonenub nub God ewan-
ingko yaambbed kubanuub.
- Yiib kaamoni korem kuu YARIMANBED ee yimin ande awandok.
- ⁶ Ne nekaad YARIMANBED kinoonman kuu ye bondan yaa nen burudande
angka kowimaan,
kwane Ewen karadmo arimbed ye kinoonman yaa inandimaan,
ye dingki wiwi ye aromkono, nen burudande angka kowi ye aromkono
kumbbed kui.
- ⁷ Yena kuu ana nangmidan seriot arimbed dobere nangmimaib kuu nub yaa
awandaniib ande meedmimaib,
yena kuu ana nangmidan hoos arimbed dibere nangmimaib kuu nub
yaa awandaniib ande meedmimaib,
kumban nub kuu YARIMAN nub God kumbbed nub yaa awandaneen ande
meedmimaub.
- ⁸ Yi kuu ben kubunaneene kirobaniib,
kumban nub kuu yaro dembenub kangdommo dobaranuub.
- ⁹ O YARIMAN, king kuu nen burudande angka kowe!
Nub baandubka inande!

Yook 21

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, eb aromkono ye dowad king kuu kuboon.
Ebbbed awanenewen kowe kubi darewoob keroon!
- ² Ye niindem aombed komo yaa dowakeniib keroon kuu ebbbed ee yimin
ande konewen,
kwane ye wengbed komo kaamobdoon kuu konewen, ma korondindo.
Selah
- ³ Ebbbed ye yaa yewudmo amun kerune angkodmeneneb,
ye korok ari kuu dereni yeman bod gold yankorenmombbed ongmiwen
kumbbed kan derenenewen.
- ⁴ Yembed wadkeri dowad kaamobdoone konewen,
aron yemooniib, aron korem korem kui.
- ⁵ Ebbbed awanenewen yaambbed ye nambiri kuu darewoob keroon,
kwane ebbbed ye ari dobiri manimanandewiib nambiriyiib
bangkanewen.
- ⁶ Ebbbed aron korem ye amun keruni konewen,
kwane yeyiib yaa doreeb kowe kubimo doreen.
- ⁷ Amborom kuu king kuu YARIMAN yaambbed inamen angkumone doreen,
kwane Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye womoniyyiibban ye
mimyob dowaken yaambbed ye kuu ma kiringmaanban.
- ⁸ Eb dingkimbed eb bondan korem awingkandaneeb,
kwane kane kane eb yaa arud wandembiriwen kuu eb dingki wi-
wimbed yire awingkandaneeb.

- ⁹ Eb mananeeb yaron ari kuu yi ben amot nimin darewoowiib denemoon areb kerundaneeb.
 YARIMANBED norin wandaneen kumbed yi ben yookkaneene ye amotbed yi dene kubunaneen.
- ¹⁰ Ebbbed yi awoya ben monmaraneewe okad arimbed down keraniib, kwane yi yumbon kuu nimakarub kumaom kuu down keraneen.
- ¹¹ Yi kuu eb yaa bon keru ye inameniib birandi ye inamen arewayiib ongniib kumban,
 yi kuu ma kamindeban keraniib,
- ¹² amborom kuu ebbbed yi yaa eb ana baradmaneeb kumbed yi kuu angkurom korokbebde kirokmonaniib kii.
- ¹³ O YARIMAN, ewaromkono yaambbed aningko ariyiib kerok.
 Nub kuu eb aromkono dowad yook wingkenub ewaningko kankoonanuub.

Yook 22

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amkimo Ye Diiya Yingki” ye yook ye kiwaan yaambbed wingki yeman. Dewid ye yook.

- ¹ Ne God, ne God, eb kuu komande domowewen?
 Komande ambab kerewen kumbed dabab ne yaa monoon kuyaa kuu ne nen burudande angka kowaabban?
 Komande ambab kerewen kumbed wareki kaimain kuu wengambirimokban kerewen?
- ² O ne God, aronkimbed eb yaa baandembaraan kumbed ebbbed inanduwindo,
 amnoom kangkon eb yaa baandembaraan, ma iwari kerindo.
- ³ Kuned eb kuu king ye dibirimbon arimbed dibere karadmoman kerewen, kwane ewaningko kuu Israeldanbed kankoonimaib.
- ⁴ Nub awoya kuu eb yaamo angkumone dobiriwen,
 kwane angkumone dobiriwen kumbed arud ye barang yaa ben burudande angka nongkobewen.
- ⁵ Eb yaa baandiwen kumbed arud ye barang yaa ben burudande angka nongkobewen,
 kwane eb yaamo angkumone dobiriwen kowe ebbbed kwananeeb ande meedmiwen kuu anam id keroon.
- ⁶ Kumban ne kuu karubban wodom,
 nimakarub korembbed kan angka karenib arewa anduwimaib.
- ⁷ Kane kane ne yaa wedmewimaib yi korem kuu ambonbaawimaib,
 kwane yi kuu damangkawe yi korok waaburukme yedmimaib,
- ⁸ “Ye kuu YARIMAN yaambbed angkumone doreen kowe,
 korondubko YARIMANBED arud ye barang yaa nen burudande angka kowok.
 Ye kuu YARIMAN yaa kwane kubenoan kowe,
 korondubko YARIMANBED arud ye barang yaa nen burudande angka kowok.” andimaib.
- ⁹ Kuned ebbbed ne kuu ena yu kabeyob aombbed nen angkaderewen,
 kwane ena yu muk aniin yaa kuu ebbbed ne kuu eb yaambbed angkumone dobiri yeman ongmeewewen.
- ¹⁰ Woonaan yirimbed ne kuu eb yaambbed yone dobaraan,
 kwane ena yu kabeyob kumaombbed eb kuu ne God kerewen.
- ¹¹ Ne yaa ambab keraab,
 amborom kuu dabab manandamoon kumban karub maambbed ma awawaanban kowe.

- 12 Ne bondan kuu ne yaa awanewandiwen,
yi kuu Basan ye buromakau ambi arudiib areb ne yaa kanawanewandi-
wen.
- 13 Yi kuu laiyonbed dingkan anande kabang angke yaremoon areb,
ne yaa yi mongkodkono danduwimaib.
- 14 Naromkono dowan, ok kan ondukne wenebe dowan keremoon areb
keraan,
kwane ne kono ingkanaboon kuu wadmenaboon.
Ne mimyob kuu koronde in areb yawaak keroon,
kwane koronde okmo keremoon areb keroon.
- 15 Naromkono kuu dowan, yongkonbon areb keroon,
kwane ne ong kuu mongkodkono yaa karangkoon.
Ebbed ne kuu bobnok ande okad yiri kowewen.
- 16 Ne bondanbed anon arewa areb ne yaa awanewandiwen,
kwane yi kuu arewa kamidan yemoon, ne yaa kanawanewandiwen,
kwane yimbed ne dingkia yona kuu kaare dem nabangkenabiwen.
- 17 Ne kono korem kuu nembed kimingki kuu yimin,*
nimakarub kuu ne yaa nengmowenib ningkirud kamewimaib.
- 18 Yimbed nebkad kande yikareb kuyaom nekwiwen,
kwane bot yaa aningkoyiib kuu kirare ebkad mimo karub mimombed
kandimo kandimo kamiwen.
- 19 Kumban, o YARIMAN, eb kuu ne yaa ambab keraab,
o ne Aromkonoman, kirod mene awawe.
- 20 Kerewang ye arud yaa ne wadkeri kuu nen angka kowe.
Ne wadkeri kuu dowakeniib keraan kowe, ne bondan anon arewa areb
yi aromkono yaa kuu ne nen angka kowe.
- 21 Laiyon yi mongkodkono aom kuu ne nen angka kowe.
Kwane, oksen kiib yi durub yaa kuu ne nen angka kowe.
- 22 Nembed ewaningko kuu ne ambibkindan yaa daandaniin,
kwane ne kuu nedbimaibdan kumaombed ewaningko kankoonaniin.
- 23 YARIMAN yaa unimaibdan, yiib kuu ye aningko kankoonime!
Yekob yawoya korem, yiib kuu ye yaa nambiri konime!
Israeldan korem, yiib kuu ye yaa bumangkime!
- 24 Amborom kuu kane kane durud yewed kandiwen kuu
yembed yi yaa ma arewa ande wunekarindo.
Ye kuu yi yaa ye murubia kan yeknindo,
ma nub yaa awande ande baandiwen ye weng kuu yembed wengam-
boroon.
- 25 Ebbed ne niindem aom kubi kerunaneewe kadaareb nedbiwen aom
ewaningko kankoonaniin.
Eb yaa bumangkiwendan yi arinambo arimbed kwananiin ande amob
ongmaan ye weng kuu anammo kwane keraniin.
- 26 Kamboknondan kuu ane mikmonaniib.
Kane kane YARIMAN ande onmimaib kuu ye aningko kankoonaniib.
Kubi dowaken kuu yiib niindem aom aron korem angkimborok!
- 27 Bid yimin yimin koremdan kuu YARIMAN yaa ika meene ye yaa amonom-
baniib.
Ambibkin mimim koremdan kuu ye yaa bumangkaniib.
- 28 Ooni yaromkono kuu YARIMAN yeman,
kwane yembed ambibkindan oonendimaan.

* **Yook 22:17:** Ye bondanbed ye nen angkara angkara bingiwen kumbed kamune keroon.

- 29 Okad kiri yiribman yemoondan kuu orok anenib ye yaa kurikuri ka-
maniib,
duknaniibdan korem kuu ye yaa bumangkaniib,
yika yi wadkeri ma amuknindebandan kui.
- 30 Nimakarub amaan ari dobaraniibdan kuu ye yaambad awine dobaraniib,
kwane amaan ari dobaraniibdan yaa kuu YARIMAN ye dowad dak-
maniib.
- 31 Yi kuu ye yorokmo kerekmen ye dowad
mokaid woonindodan yaa dakmaniib,
yembed kwanoon ye weng dakmaniib.

Yook 23

Dewid ye yook.

- 1 YARIMAN kuu ne nen dorondare oonimaan ye karub kowe,
ne yaa komo dowan keroon kuu yembed nekwawimaan.
- 2 Yembed ne nen animan yewudmombon aom kowaana yiidkimain,
kwane yembed yewenub ye ok dewenebuun kebed yaa ne nen kinban
winimaan.
- 3 Yembed ne kingkin nen ikakman aromnimaan,
kwane yorokmo ye kiwaan arimo ne nen kinban winimaan,
ye aningko kankooni dowad.
- 4 Kumun doromod bobnin aom wananiin kangkon,
eb kuu ne yoom kowe,
arewa yaa ma unainban.
Eb kungkangiib arud ye barang yaambad dorondandi yemaniib kuu,
awawimaib kowe kubimain.
- 5 Eb kuu ne bondan yi kerebiri arimbed
ne dowad orok ongimimaab.
Ne nen kine ne korok ari kuu oiyo bunewen,
kwane ne dobiri yaa kuu yiminmo bangkawimaab.
- 6 Anam kuu eb amun amuniib womoniyiibban ye mimyob dowakeniib kuu
ne wad dobiri aom kwane aron korem angkimbaraneen.
b Kwane, ne kuu YARIMAN yambiwoom kwane doberembaraniin, aron
korem.

Yook 24

Dewid ye yook.

- 1 Okad korem kuu YARIMAN yeman, okad ari kumkam korem kwangkon.
Bid yimin yimin kuu yeman, kane kane okad ari doriib kwangkon.
- 2 Amborom kuu yembed okad yu angkumonimbon kuu karamok niindem
yirimbed ongme kowoon,
kwane okad yu yumbon kuu ok wedyirimbed ongme kowoon.
- 3 Kanembed YARIMAN ye aangko ari kawananeen kuu yimin?
Kanembed YARIMAN ye karadkonombon ari dobaraneen kuu yimin?
- 4 Kuye karub kuu ambarakmiyiibban ye dingkiyiib inamen karadmoyiib
kumbad kui,
kwane ye kuu dudi god yi kuruwak yaa bumangkindo,
kwane ye kuu birande amob ongmino.
- 5 Ye kuu YARIMANBED amun kerunaneen,
kwane ye kuu ye nen bobni yaa burudande bindi ye Godbed ongma-
neene ambarakmoon ande kadwoniyiibban ye karub keraneen.
- 6 Kwane areb kuu God ye kiwaan ari dobarandamiibdan kukui,
o Yekob ye God, eb murubia ari dobarandamiibdan kukui. *Selah*

- ⁷ O kuuk ambongko, yiibka daadmime.
 O unyeman ye ambongko kui, yiib kuu daadmime.
 Kwanibko, nambiri ye King kuu mene kumaom aomdorok.
- ⁸ Nambiri ye King kee kane?
 Ye kuu YARIMAN, kanangkodiib aromkonoyiib kui,
 ye kuu YARIMAN, ye ana nangmi kuu aromkonomo kui.
- ⁹ O kuuk ambongko, yiibka daadmime.
 O unyeman ye ambongko kui, yiib kuu daadmime.
 Kwanibko, nambiriyiib ye King kuu mene kumaom aomdorok.
- ¹⁰ Nambiriyiib ye King kee, ye kuu kane?
 Ye kuu Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,
 ye kuu nambiriyiib ye King.

Yook 25

Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, eb yaa ne wadkeri kuu kan kabdaan.
- ² O ne God, eb yaambad angkumone doriin.
 Korondaawa yenambad ne nen karak ari kowaib.
 Kwane, korondaawa ne bondanbed ne nen burudande doraib.
- ³ Kane kane ebbad kwananeeb ande meedmimaib kuu
 karak ari ma ben nongkobaabban.
 Kumban kane kane idiibban kumbad birandimaib kuu
 karak ari ben nongkobaneeb.
- ⁴ O YARIMAN, eb kiwaan kuu ne korokbewe.
 Kwane, eb inamen kuu kedmengkawe.
- ⁵ Eb anam anam yaambad ne nen kinban weneneb kedmengkawe.
 Amborom kuu eb kuu ne nen bobni yaa burudande bindi ye God kowe.
 Kwane, amkimombad wene amnoom kuu ebbad kwananeeb ande
 meedme dobirimain.
- ⁶ O YARIMAN, eb mimyob keende kakman are nonondandiyiib womoniyiib-
 ban ye mimyob dowakeniib kuu ika meene.
 Amborom kuu kuye inamen kuu unyeman anukbed ongmewen kowe.
- ⁷ Ne kewed yaa komo komo ambarakmaan kuu ika meendobaab, nonon-
 dande.
 Ne wabkad kamaan kwangkong ika meendobaab, nonondande.
- O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambad ne yaa ika
 meendobe.
 Amborom kuu eb kuu amun yeman kowe.
- ⁸ YARIMAN kuu amunmo, ye kuu kangdommo.
 Kwane kowe, yemba ambarakmidan kuu ye kiwaan korokbende ked-
 mengkandimaan.
- ⁹ Yemba yika kankubune yiri keriwendan yaa yorokmo kerekmen
 yaambad korokbendene,
 ye kiwaan kedmengkandimaan.
- ¹⁰ Kane kane YARIMAN ye amowiiib wengiib kuu awine kandimaibdan kuyaa
 kuu,
 ye kiwaan korek kuu womoniyiibban ye mimyob dowaken yeman,
 kwane yi kuu ma korondiyiibban no awandi yeman.
- ¹¹ Ne ambarakmi kuu miin darewoob kuned,
 o YARIMAN, ewaningko ye dowadbed,
 ne ambarakmi kuu are nonondande.
- ¹² YARIMAN yaa une bumangkimaibdan, yi kuu kane kane?

Yi kuu kedmengkandaneene kiwaan kinoon arimo wananiib.

¹³ Kwane, yi kuu ongmdaneene wad dobaraniib kuu yiminmo do-
baraniib.

Kwane, okad kinoon kuu yi awoya yiman keraneen.

¹⁴ Kane kane YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu yembed inamen kan
biknoon kumbed yi yaa korokbendaneen,
kwane amob weng ongmoon kuu yi yaa korokbendaneen.

¹⁵ YARIMANBED awawok andi dowad ye yaa kereknebirimain,
amborom kuu yembedmo arud yaa ne nen burudandimaan kowe.

¹⁶ Ne kirimo obonmo angkon dabawiib keraan kowe,
ne yaa murubia kaweneb ne yaa mimyob keewe kakman are nonon-
dande.

¹⁷ Dabab ne niindem aom kuu yemoon keroon,
kowe ne meendobimo yiminban keraan kuu obon keruwe.

¹⁸ Ne dabawiib yiminban keraan kuyiib kuu wedmewe awawe.
Kwane, ne ambarakmi korem kuu are kankorare nonondande.

¹⁹ Ne bondan kuu yemoon keroon kowe, yi yaa wedme.
Kwane, yi kuu ne yaa arud miin darewoob wandembirimaib kuyaa
wedme.

²⁰ Ne wadkeri kuu nen amukne ooneneb yi yaambad ne nen burudande
angka kowe.

Kwane, korondaawe yenambad ne nen karak ari kowaib,
amborom kuu ne kuu ebbad kukbimaabbon aombad dobirimain kowe.

²¹ Ne dobiriyiib inameniib kuu ibmo amunmoyiib angkon ne dohiri kang-
dommoyiib kumbed ne nen dorondandok,
amborom kuu ebbad kwananeb ande meedme doriin kowe.

²² O God, Israeldan kuu yi dabab kandiwen korem yaambad kuu
ebbad ben burudande angka nongkobe.

Yook 26

Dewid ye yook.

¹ O YARIMAN, ne dowad ebbad wengyundeneb ma ambarakmindo ande,
amborom kuu ne kuu ambarakmoon kii ande kadwonyiibban ye dohiri
yaambad dobaraan kowe.

Ne kuu kirokkarokiibban YARIMAN yaambad yone dobaraan.

² O YARIMAN, ne inamen andangke.
Kwane, ne nen komboon darobewe.
Ne dowakeniib inameniib kuu wengyunde.

³ Amborom kuu eb womonyiibban ye mimyob dowaken kuu ne arinambo
ari angeen,
kwane ne kuu eb anam anam yaambad yarembirimain.

⁴ Ne kuu birandidan yoom dibirimokban,
kwane aadidmidan yoom daboknenwimokban.

⁵ Ne kuu arewa kamimaibdan yi nedbi yaa kuu kangkadmimain,
kwane ne kuu arewa kamembirimaibdan yoom dibiri kuu
wunekarundimain.

⁶ O YARIMAN, ne kuu ambarakmoon kii ande kadwonyiibban kumbed dingki
okeni,
eb dowad bod wuube dingkan aye nengke baeb konimbon ye deme
awinimain.

⁷ Kwanimain kuu ewaningko kankooni ye weng baandimain,
kwane ebbad komo komo kamenabi manimanandeb kuu daandimain.

- ⁸ O YARIMAN, ebbed doreeb yambib kuu dowakeniib kerimain,
eb nambirimo derenkoonbon kui.
- ⁹ Ne kingkin kuu ambarakmidan yoom ben angkanaab,
kwane ne wadkeri kangkon kuman yenbandimaibdan yoom ben
angkanaab.
- ¹⁰ Yi inamen aom kuu wunonwanon kami miin arewayiib,
kwane yi dingki wiwi aom kuu od yemyeb kandene ambarakmindoman
yaa ambarakmoon ande yedmi yeman yemooniib kii.
- ¹¹ Kumban ne kuu ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban ye kerekmen
yaambd doriin,
kowe ne nen arud yaa burudande angka koweneb ne yaa mimyob
keewe kakman are nonondande.
- ¹² Ne yon yiri kuu okad dabonmo arimbed doriin,
kwane kadaareb nedbaniib aom kuu YARIMAN yaningko kankoonaniin.

Yook 27

Dewid ye yook.

- ¹ YARIMAN kuu ne kiwaan ari weniin yaa nambirimaan ye karub,
kwane ye kuu ne nen bobni yaa burudande nendi ye karub,
kowe kane yaambd ne kuu unaniin? Dowan!
- YARIMAN kuu ne wadkeri ye aromne angkumonimbon,
kowe kane yaambd ne kuu unaniin? Dowan!
- ² Arewa kamidanbed ne damburune monmari dowad ne nande kamaniib
kuu
yimbedmo boknandenib kiobaniib,
ne bondaniib ne yaa manmo keriwendaniib kukui.
- ³ Ana nangmidanbed ne kuu kanawanewande kebenaniib kuu
ne niindem aom kuu unainban.
Kwane, ne yaa ana wandaniib kuned
ne kangkon kangdommo dobaraniin.
- ⁴ YARIMAN yaa barang mimo kaamonimain,
nembed kereknain kuu kei,
YARIMAN yambiwoom kumaombed dibara,
ne wad dobaraniin ye aron korem,
kwane ne dowaken kuu YARIMAN ye manimani amun kai yaa wedma,
kwane ne dowaken kuu ye kurikuri ambiwoombed ye kiwaan onma.
- ⁵ Amborom kuu dabab kandi yaron kuu
yembed ne nen yambiwoombed dorondandaneen,
kwane yembed ye kurikuri ambiwoombed ne nen biknaneen,
kwane yembed ne nen aromkonombon ari kowaneen.
- ⁶ Kwananeen kuu ne korok kuu Godbed nenkoonene
bondan kanawanewandiwen yaa kuu ne nen burudande ari kowaneen.
Ye kurikuri ambib yaa kuu nembed kube baandeni dingkan aye nengke
baeb konaniin,
kwane YARIMAN yaa yook wingkeni yaningko kankoonaniin.
- ⁷ O YARIMAN, baandako wengambere.
Ne yaa mimyob keewe kakman are nonondandeneb inanduwe.
- ⁸ Ne niindem aom kuu eb dowad yedmoon, “Ye murubia ari dobiri kiwaan
onme.” andoon,
kowe, o YARIMAN, eb murubia ari dobiri kiwaan onmiin.
- ⁹ Eb murubia kuu ne yaa biknewaab.
Kwane, eb deme karub ne yaa arud wande korondaab.
O God, ne nen bobni yaa burudande bindi ye karub,

- eb kuu ne awawi ye karub kowe,
wunekaruwaab, ne yaa domowe wanaab.
- 10 Nambe ena domowe wananiib kuu
YARIMANBED angkodmewaneen.
- 11 O YARIMAN, eb kiwaan kedmengkawe.
Ne kuu ne nen yiri kubunandamiibdaniib kowe,
kiwaan yorokmo arimbed ne nen kinban wene.
- 12 Korondaawa ne bondan yi dingki ari kombarain.
Amborom kuu kwane wedmaan kii ande dudi weng dakmidan kuu ne
yaa manmo kerenib,
ne dowad naniib ande kamiib.
- 13 Ne anam andaan kuu okad ari wad dobaraniin kumbed
ne kuu YARIMAN ye amun amun wedmaniin.
- 14 YARIMAN yaa meedme dobirime.
Aromne arudnime,
kwane YARIMAN yaa meedme dobirime.

Yook 28

Dewid ye yook.

- 1 O YARIMAN, eb yaa baandaan.
Ne aromkonombon, eb kuu ne yaa wunekaraab, inanduwe.
Amborom kuu inanduwaabban keraneeb kuu
ne kuu bobkonodem yiri kubune dangiwendan areb keraniin kowe.
- 2 Ne awawi dowad eb yaa baandaan kuu wengamberewe.
Ne dingki kuu eb kurikuri ambiwoom ye Yumbon Miin Karadmo Anam
yaa benkoobe baandaan kui.
- 3 Ne kuu ambarakmidan yoom dabokne indore wanaab,
arewa kamimaibdan yoom kui.
Yi kuu angkodmendi weng yi dia doriibdan yaa dakmimaib kumban,
angkara kuu yi niindem aom kuu arud wandembirimaib.
- 4 Yimbed kwanimaib ye dowad man inende.
Kwane, yimbed arewa kamimaib ye dowad man inende.
Yi dingkimbed komo ambangkiwen kuu kwanemo man inende.
Kwane, kakman anam yi yaa man inende.
- 5 Amborom kuu YARIMANBED komo ambangkooniib
ye dingkimbed komo ongmenabooniib kuu yi ma meendobindo,
kowe yembed yi ben yiri kubunaneen,
kwane yembed yi ben ikakman ma ari nongkobaabban.
- 6 YARIMAN yaa amun kerunem!
Amborom kuu ne awawi ye dowad baandaan kuu wengamberewoon
kowe.
- 7 YARIMAN kuu ne aromkono angkon ne kombe.
Ne inamen kuu ye yaa yone kowaine yembed awawimaan.
Kwane kowe ne niindem aom kuu kubimbed ware kandoon,
kwane ne kuu eso andi yookbed winganiin.
- 8 YARIMAN kuu ye karuwa nimaya yi aromkono,
kwane ye kuu yembed kinoon ye karub ye dowad aromne dorondandi
ye karub.
- 9 Eb karuwa nimaya kuu ben burudande binde.
Ebbed kingkewendan kuu amun kerunde.
Yi ben dorondare oone.
Yi ben amukne, aron korem.

Yook 29

Dewid ye yook.

- ¹ YARIMAN yaningko kankoonime, o engyus yiib kui,
YARIMAN yaningko kankoonime, ye kuu nambiriyiib aromkonoyiib kowe.
- ² YARIMAN yaningko kankoonime, ye kamenabi kuu nambiriyiib kowe.
YARIMAN yaa kurikuri kamime, ye karadmo doreen kuu nambiriyiib kowe.
- ³ YARIMAN ye weng yuud kuu ok korem yi animarimbed dewenebimaan.
Nambiri ye God kuu nambad kamimaan.
YARIMANBED ok miin darewoob animari nambad kamimaan.
- ⁴ YARIMAN ye weng yuud kuu aromkonoyiib,
YARIMAN ye weng yuud kuu manimanandeb.
- ⁵ YARIMAN ye weng yuud kuu at sidaa baangkimaan,
anamaa, YARIMANBED Lebanon ye at sidaa domabangkaana kurubku-rub kerimaan.
- ⁶ Yembed Lebanon ye aangko aangko kuu ongmaana buromakau mana areb korongberenandimaib,
kwane aangko Heemon kwangkon ongmaana oxen kiib ingkod areb korongberenandimaan.
- ⁷ YARIMAN ye weng yuud kuu imakiib baandimaan.
- ⁸ YARIMAN ye weng yuud kuu amboon kan kiringmimaan,
kwane YARIMANBED amboon Kades kwangkon kan kiringmimaan.
- ⁹ YARIMAN ye weng yuud kuu at ook ben awumbe nidmingkene,
dura kwangkon bongme obonmo kerimaan.
Kwane, ye kurikuri ambiwoom kuu kumaom doriibdan korembed “Ye yaa nambiriyiib kerok” ande baandimaib.
- ¹⁰ YARIMAN kuu niindem yiri ye ok korem yaa korok kere oonimaan.
YARIMAN kuu king kere oonimaan, aron korem.
- ¹¹ YARIMANBED ye karuwa nimaya yaa aromkono kondimaan,
kwane YARIMANBED yi kuu yewenuwiibbed amun amun kerundimaan.

Yook 30

Dewid ye yook. Kurikuri boyambib darewoob ambongko nande God yaa konande wingki ye yook.

- ¹ O YARIMAN, ewaningko kankoonaniin,
amborom kuu ne kuu niindem yiri kombaraana ebbled nen burudande ari kowewen kowe,
ne bondan ne yaa ambon kamewindo.
- ² O YARIMAN ne God, nembed eb yaa awawe ande baandaana,
ongmeweewe wad dobaraan.
- ³ O YARIMAN, ne kuu bobkonombon yirimbed ebbled nen kone dembewen,
kwane ne kuu bobni ye dem yiri kombarandamaan kumban ebbled kebene nen kone awinewewen.
- ⁴ Ye karadmodan, yiib kuu YARIMAN yaa aningko kankooni yook wingkime,
kwane ye aningko karadmo kankoone eso andime.
- ⁵ Amborom kuu ye arud kuu aron dukmen manambed down kerimaan,
kwane ye dowaken kuu wooni yaronbed wene bobni kumbled angkim-baraneen.
- Amnoom kuu ne kuu ameng kamenabe wene amkimo kuned,
amkimo kerimaan kuu kubi kanminimaan.
- ⁶ Nembed yiminmo uniyyibban dobaraan kumbled yedmaan,
“Ne kuu kumkam komombled ma kebawaanban.” andaan.

- 7 O YARIMAN, eb ne yaa dowaken keewe amun keruwewen kuu,
ne kuu aangko areb ma kiringmi yemanban dobiri kangdommo
keruwewen.
Kumban eb kuu ne yaa koronde wenewen kuu,
ne kuu domangke ok wanaan kii.
- 8 O YARIMAN, eb yaa baandaan,
Yariman yaa ne awawi ye dowad baandaan.
- 9 Ne kuu monmaraneen kuu karub maambad barang maa kandaneen?
Dowan.
Bobnaniin kangkonoo?
Dukniwendanbed ewaningko kankoonaniiwoo? Dowan.
Ebbad ma korondiyiibban eweng awine dobirimaab ye weng kuu
yimbed dakmaniiwoo? Dowan.
- 10 O YARIMAN, wengamberewe mimyob keewe kakman are nonondande.
O YARIMAN, ne awawi ye karub kere.
- 11 Ne yuudi kamiin kee ebbad kande amonombe kube andenabi yeman
kerewen,
kwane ne yuudi yebkad boronaan kuu ebbad biande kubimbed in-
waruwewen.
- 12 Kwanewen kumbad iwari dobiri yaa korondeni ne niindem aombed
kubiyiib kere ewaningko kankooni ye yook wingkimain.
O YARIMAN ne God, ne kuu eb yaa eso kamaniin, aron korem.

Yook 31

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- 1 O YARIMAN, ebbad kukbimaabbon aombed dobirimain,
korondaawe ne yaa karak kawaib.
Eb yorokmo kerekmen yaambad ne nen burudande angka kowe.
- 2 Ne yaa eb kerendem kowe wengamberewe.
Kirod mene ne nen angka kowe.
Ne nen biknened aromne angkumoni ye karub kere.
Ne nen dorondandi ye karub kere.
- 3 Eb kuu ne aromkonombon, eb kuu ne aromne angkumonimbom kowe,
ewaningko kankooni dowad ne nen kinban weneneb eb kiwaan ari
kowe.
- 4 Dabab kawi yeman warab areb ongmiwen kuyaa ne nen angka kowe,
amborom kuu eb kuu ne yone biknimbon.
- 5 Eb dingki ari kuu ne kingkin kowaan.
O YARIMAN, anam anam ye God, ne bidde.
- 6 Dudi god kuu karub ma awandindeban, kwane yi kuruwak yaa bumangki-
maibdan yaa kuu kongendimain,
kwane YARIMAN yaa angkumone doriin.
- 7 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaa kuu dowaken kereni
kubaniin,
amborom kuu durud yewed kandaan kuu wedmeneb,
dabab kande miin kubiyiibban keraan kuu ebkaadkerewen kowe.
- 8 Ebbad ne nende bondan yi dingki ari kowindo,
ma, ebbad ne nende dewenebimbom aom kowewen.
- 9 O YARIMAN, ne niindem aom miin kubiyiibban keraan kowe,
ne yaa mimyob keewe.
Kedi, ne indob kuu mimyob kowi ye amengbed wuud keroon,
kwane ne idiib kingkiniib kuu mimyob wandoon.
- 10 Ne wad dobaraan kuu miin kubiyiibbaniib kumbadmo,

kwane ne weeb korem kuu wareki kamembirimain.
 Dabab ne yaa meneboon kowe naromkono dowan keroon,
 kwane ne kono kuu wuud kere wonoon.

11 Ne kuu bondan yemooniib kowe nimakarub kuu ne dowad miin arewa
 ande ambodiibban keruwiwen,
 ne dia doriibdan kuu kuye inamen burudande ne yaa odkeneb anam
 keruwiwen.

Nangkodmia kuu uni darewoob keruwiwen,
 kwane kane kane kiwaan arimbed wedmewimaib kuu kirokmone win-
 imaib.

12 Ne kuu yimbed bobnoon ande nonondanduwimaib,
 kwane ne kuu nongdomatom areb keraan.

13 Wengambaraan kuu ne dowad nimakarub yemoon koraaweng weng
 dakmimaib,
 “Ye kuu uniwon karakwon kumbed kanawanewandoon.” andimaib.

Ne bondan kuu ne dowad wunonwanon kamiib,
 kwane yi kuu ne dowad nuubnaan kamiib kii.

14 Kumban, o YARIMAN, ne kuu eb yaambd yone doriin,
 kwane “Eb kuu ne God.” ande yedmimain.

15 Ne dobiri yaron kuu ebbed kinewen,
 kowe ebbed ne bondan yaambd ne nen burudande angka kowe,
 ne nenbandande kerewenmo yarimaibdan kui.

16 Eb nambiri kuu eb deme karub ne yaa yure.
 Eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken yaambd ne nen burudande
 angka kowe.

17 O YARIMAN, eb yaa baandimain kowe,
 korondaawe ne yaa karak kawaib.

Kumban arewa kamimaibdan kuu karak kandime,
 kwane bobkonombon yiri iwarimo dangime.

18 Yi dudanabi weng kuu kebende,
 amborom kuu yimbed kerengkan wengiib nubkob andi ye wengiib
 yorokmodan ben kubune manmo kere dakmimaib kowe.

19 Eb amun amun kami kuu darewoob.
 Kuye inamen kuu kane kane eb yaa une bumangkimaib yi dowad kan
 kowimaab.

Kuye inamen kuu ebbed nimakarub yi indob arimbed
 kane kane ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan yi dowad kan
 kowimaab.

20 Ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan kuu
 nimakarub yi wunonwanon kamiib yaambd ben eb kerebiri ari
 nongkobe oonimaab.

Ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan kuu
 kadwoni weng yaambd ben eb oonimbon aom nongkobe oonimaab.

21 YARIMAN yaningko kankoonem,
 amborom kuu ne kuu bondanbed kanawanewandiwen ye siti aom
 dobaraan kumbed
 yembed ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken korokbewoone kukuu
 yeka maaaa andaan.

22 Ne unimbon aombed yedmaan,
 “Eb indob arimbed kuu ne kuu kan angka karewen kii.” andaan.
 Kuned eb yaa baandaan kuu wengamberewen,
 eb yaa awawe ande baandaan kui.

- ²³ Yembed yorokmo kerundoondan, yiib korem kuu YARIMAN yaa mimyob dowaken keenime!
 Korondiyiibban anam ande doriibdan kuu YARIMANBED dorondare awandimaan,
 kumban kerengkan kamiibdan kuu yembed kumundinmo ine dabab kondimaan.
- ²⁴ Kane kane YARIMAN ye dowad yembed kwananeen ande meedmiibdan, yiib korem kuu aromkono kerenib arudkono awinime.

Yook 32

Dewid ye yook. *Maskil* ye yook.

- ¹ Kane kane yi wabkad kami yaa are nonondandoon kuu yi kuu amun kerundoon,
 kane kane yi ambarakmi kuu are nonondandoon kangkon.
- ² Kane kane yaa YARIMANBED arewadan ande yedmindo kuu amun kerundoon,
 kane kane yi niindem aom kuu dudanabiyiibban kui.
- ³ Ne ambarakmi dakmokban keraan kuu
 amkimombed wene amnoom kuu wareki kamembirimain kumbed wuudne aromkonoyiibban keraan.
- ⁴ Amborom kuu awingyawiiib amnoomiib kuu
 eb dingkimbed ne arewa kami naawonmo didangkawembirimaab,
 kowe ne aromkono kuu dowan keroon,
 am kaine niminmo kere mongkobon nuubnemoon areb keroon
 kui.*Selah*
- ⁵ Kwanona ne kuu ne ambarakmi ben eb yaa dakmaan,
 ne arewa kami kuu eb yaa ben bikderebindo kui.
 Neka nemeren yedmaan, “Ne wabkad kami kuu
 YARIMAN yaa dakmaniin.” andaan.
 Kwane ebbled ne ambarakmi are nonondandeewe
 ne ambarakmi dowad ne meendobi arewa kuu dowan keroon.*Selah*
- ⁶ Kwani kowe, kane kane eb kerekmen ye kiwaan ari doriib kuu
 aroniib keroka yi korem eb yaa kurikuri kerime.
 Anam kuu kwananiib kuu urok areb dabab yemoon menebaneen kuu
 kubunokban keraniib.
- ⁷ Eb kuu ne biknimbon,
 dabab menebaneen kuu ebbled ne nen burudande angka koweneb,
 burudande bindi ye yook yemoon kai bangkawaneeb.*Selah*
- ⁸ Yarimanbed yedmoon, “Nembed eb dobiri dowad kiwaan amun korokbebedeni kedmengkabdaniin,
 kwane nembed ongabde oonebdaniin kii.
- ⁹ Hoos o donki yi inamen areb keraib,
 yi kuu inameniibban kowe.
 Kwane yi kuu korok ari abakiib mongkod aom buniib nong kuyiib
 kuyaambled awine nenwini kumbed yimin,
 kwanaabban kuu ewiib yaa manaibban.” andoon.
- ¹⁰ Arewa kamidan yaa kuu kubiyiibban yemoon menebimaan,
 kumban kane kane YARIMAN yaambled yone doriib kuu
 ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kumbed yi yaa
 kanawanewandimaan.
- ¹¹ Yorokmodan, yiib kuu YARIMAN yaa dowaken kere kubime!
 Kwane, niindem aom kangdommo doriibdan, yiib kuu ye yaa kube
 baandime!

Yook 33

- 1 Yorokmodan, YARIMAN yaa kubimbed wingkime,
kangdommo doriibdanbed ye aningko kankooni kuu yimin kowe.
- 2 YARIMAN yaa aab wangke ye aningko kankoonime,
kwane ye yaa nong angko angkoyiib ye laiya wangke wingkime.
- 3 Yook yewewiib ye yaa wingkime,
mengmeng kaadkeriyiibbed wangkime, kwane kube baandime.
- 4 Komoyiibkob, YARIMAN ye weng kuu yorokmo angkon anammo,
kwane yembed komo komo kamandameen kuu korondiyiibban kwane
kuyaamo awinaneen.
- 5 YARIMAN kuu yorokmo dobiriyiib wengyundi anammoyiib yaa dowaken
darewoob keroon,
kwane ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu okad yimin yimin
yaa derendaroon.
- 6 YARIMAN kuu wengmo no dakmoon kuyaambbed Eweniib ambidiib kuu
kwane keroon,
kwane yembed inum naroon mindongiib wood awene kuyiib kuu
dange wonoon.
- 7 Yembed karamok be wenorimaan,
kwane yembed karamok niindem yiri kuu be yi dangimbon aom
nongkobimaan.
- 8 Okad kumundin aom nimakarub korem kuu YARIMAN yaa unime,
kwane okad yiridan korem kuu ye yaa bumangkime.
- 9 Amborom kuu ye kuu wengmo yedmoon okad kuu andoween,
kwane yembed kwanok ande yedmoon kangdommo kereen.
- 10 Okaddan yi inamen nekwimaib kuu YARIMANBED kebenendimaan,
kwane yi inamen nekwi kiwaan kuu yembed monmarimaan.
- 11 Kumban YARIMAN ye inamen ongmoon kuu kamkonomo angkimbaraneen,
aron korem.
Ye dowaken yaambbed inamen ongmoon kuu nimakarub yimin
andowoon yiri dobiriwen yaronbed wene yimin wandi yaron kuu
angkimbaraneen.
- 12 Ambibkindan kaneya yi God kuu YARIMAN keriwon kuu amun kerundoon,
yi kuu yembed kinene yeka ye dowad yumbon ongmoon kui.
- 13 YARIMAN kuu Ewen arimbed yiri keendombere,
nimakarub korem wedmendimaan.
- 14 Ye dibirimbon arimbed kerendombirimaan,
okad yiri doriibdan korem yaa.
- 15 Yi korem meendobi niindem aom ongmoonman,
yembed yi kamenabi korem kuu darobe yekaadkerundimaan kui.
- 16 King kane kuu ye ana nangmidan yemoon kumbed bobni yaa ma nen
burudande angka kowaibban,
kwane kanangkod kere ana nangmimaan ye karub kuu ye aromkono
darewoob kumbed bobni yaa burudande kombiri wanaanban.
- 17 Hoos nandaneen kwangkon bobni yaa burudande kombiri wanaanban,
kwane hoos kuu aromkono darewoowiib kumban kuye aromkono
kumbed bobni yaa ma burudande kombiri wanaanban.
- 18 Kumban kane kane yi kuu YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu, yembed
yi yaa oone kerendombirimaan,
kwane kane kane God ye womoniyiibban ye mimyob dowakenbed
awawaneen ande meedmimaib kuu yembed yi kuyaa oone kereen-
dombirimaan.

- ¹⁹ Kwanimaan kuu bobni yaa burudande binda anded,
kwane am kainoona animaniibban keru yaa awanda anded kui.
- ²⁰ Nub kuu YARIMAN ye dowad yembed kwananeen ande meedmo doruub,
ye kuu nub awandi ye karub, ye kuu kombe areb nub dorondandi ye
karub kowe.
- ²¹ Kedi, nub kuu ye yaambad kubi darewoob kerimaub,
komoyiibkob, nub kuu ye aningko karadmo yaambad yone doruub
kowe.
- ²² O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed nub yaa
angkimborok,
nub kuu ebbad kwananeeb ande meedmo doruub kuyaambad kwanok.

Yook 34

Dewid ye yook. Abimelek ya arinambo ari warudki areb iraroona
Abimelekbed nen kowoona wonoon kumbed wongkoon.

- ¹ Ne kuu aron korem YARIMAN yaa amun kerunimamaniin,
kwane ye aningko kankooni weng kuu korondiyiibban dakmem-
baraniin.
- ² Ne kingkiniib kumbed YARIMANBED komo komo kamenaboon ye weng yaa
kerengkan kamaniin,
kwane kane kane yenambad ben kubuniwenden kuu wengambereko-
rib kubaniib.
- ³ Yiib kuu minibko YARIMAN ye yirin darewoob dakmendem,
kwane ye aningko kuu nub ibonmo kankoonem.
- ⁴ Ne kuu YARIMAN yaa awawe ande kurikuri keraana inanduwoon,
kwane nembad unimain korem yaa kuu ne nen obon keruwoon.
- ⁵ Kane kane ye yaambad yone dobiriwen kuu kubembiriwen,
kwane karak ye kubun kumbed yi murubia ma kebenaanban dowan.
- ⁶ Ne durud yewed aombad YARIMAN yaa baandaana wengamberewoon,
kwane dabab ne yaa meneboon korem yaa kuu yembed nen obon
keruwoon.
- ⁷ YARIMAN yaa une bumangkimaibdan kuu ye engyumbad dorondandi-
maan,
kwane kuye engyumbad yi ben burudande angka nongkobimaan.
- ⁸ YARIMAN ye inamen ye ambod kande wedme amun kai kii andime.
Kane kane yembad kukbimaanbon aombad dobaraniib kuu amun
kerundaneen.
- ⁹ YARIMANBED karadmo kerundoondan, yiib kuu ye yaa une bumangkime,
amborom kuu ye yaa une bumangkidan kuu yi yaa kuu ma dowan
keraanban.
- ¹⁰ Laiyon ingkod kuu animaniibban keraniib kuu mungimo wuud keraniib
kumban,
YARIMAN yaa awande ande kurikuri keridan kuu amunmo dobaraniib.
- ¹¹ Ne danaya, mene ne yaa wengambirime,
kwanibko nembad YARIMAN yaa une bumangki ye kiwaan
kedmengkanda.
- ¹² Yiib kane kane wad dobiri yaa dowakeniib kerenib
aronki yemoon amunmo dobarandamibka,
- ¹³ yiib kuu weng arewa dakmi yaa kuu kangkadmenib
dudanabi weng yiib mongkodem aombad dembi kuu kebenenib
- ¹⁴ kami arewa yaa amonombenib amun amun kamenabenib
yena yoom yewenubmo dobiri kerekmen yaambad doberenib kuyaa
meeni darewoob kerime.

- 15 YARIMAN ye indob kuu yorokmo kame doriibdan yaa kerenombirimaan,
yi awandi dowad,
kwane ye kerendem kuu yi baandi yaa nandimaan.
- 16 Arewa kamidan yaa kuu YARIMAN ye murubia kande yangmad kerimaan,
kwane yi aningko araneene yenambed yi yaa ma meenaibban.
- 17 Yorokmodan kuu baandaiwe YARIMANBED wengambirimaan,
kwane yi yaa dabab menebaane yembed ben burudande obon kerundi-
maan.
- 18 Mimyob wandi miin yiminban kerimaibdan kuu YARIMANBED yi dia mene
dobirimaan,
kwane kane kane yenambed ben kubune inamen korem monmari-
maibdan kuu yembed ben burudande obon kerundimaan.
- 19 Yorokmoman kuu dabab yemoon menebimaan,
kumban YARIMANBED kuye dabab korem yaambed ye nen burudande
obon kerunimaan.
- 20 Ye kono korem kuu oonimaan,
ma domokbaanban.
- 21 Arewa kamidan kuu arewambed monmaraneene duknaniib,
kwane yorokmodan yi bondan kuu wengyunde ukum kondaneen.
- 22 Kumban YARIMAN kuu ye demedan biddimaan,
kwane kane kane yembed kukbimaanbon aombed dobaraniib kuu
yembed wengyunde ukum kondaanban.

Yook 35

Dewid ye yook.

- 1 O YARIMAN, kaneya yi kuu ne yaa manmo kerimaib kuyaa kuu ebbled yi yaa
manmo kerunde.
Kwane, kaneya ne yaa nangmiwen kuyaa kuu ebbled yi yaa nangmende.
- 2 Eb kombeyiib kiyamiib be nekwe.
Kwane nekwekoreb yaro dembeneb awawi dowad mene.
- 3 Eb maradiib ana nangmi ye daayiib benkoobe,
ne nenbandande kerewenmo yarimaibdan yaa.
Yedmewebka niindem aom anam anda,
“Ne kuu eb nen bobni yaa burudande bindi ye God” ande yedmewe.
- 4 Ne nenbande kowande kamiibdan kuu
yi aningko kankubunebko karak kandime.
Ne yaa wunonwanon kamiibdan kuu
ben angkurom kondebko karak ye kubun aom dobirime.
- 5 Yi kuu norok kab areb nuubbed awune kanwinimaan areb kwane kerok,
kukuu YARIMAN ye engyumbed wangmenmo wonok.
- 6 Yi wini ye kiwaan kuu kumun kere kerebbonmo kerok,
kukuu YARIMAN ye engyumbed yenbandande kerewenmo yarok.
- 7 Ne kuu yi yaa ma abdon kamindo kumban yi kuu ne dowad kawaad nong
kowiwen,
kwane ne kuu yi yaa ma abdon kamindo kumban yi kuu ne dowad dem
nidke awod kebengkiwen.
- 8 Kudmeniibban ye monmarimbed yi yaa mene kebendok,
kwane yika yi kawaad nong kowiwen kumbed awinde bedmendok,
kwane yika dem ongmiwen kuri kirobime, yi monmari dowad.
- 9 Kwananeen kuu ne kingkin aom YARIMAN yaa kubeni,
yembed yi yaambled ne nen burudande angka kowaneen yaa dowak-
eniib keraniin.
- 10 Ne inamen korem kumbed baandaniin,

- “O YARIMAN, kanembed eb yaa iibmo keroon? Dowan!
 Kamboknondan kuu aromkonodanbed yenbandimaib kuu ebbet yi ben
 burudande angka nongkobimaab,
 kwane kamboknondaniib awandime ande meeniibdaniib kuu yidbidan
 mene yi yiribman bimaib kuu ebbet yi ben burudande angka nongko-
 bimaab.
- 11 Mimyob keendiyiibban kangdod aom dudanabimaibdan menenib
 kumkam ne ma kaadkerindo ye dowad ne yaa kaamowimaib.
- 12 Ne amun kamaan ye dowad kuu yimbed arewambet inanduwenib,
 ne nen kubunaiwe ne niindem aom yiminban kerimain.
- 13 Kuned yi kuu anikad kandimaib kuu mimyob wandi ye ebkad boroneni,
 animan koronde neka kankubuneni,
 kurikuri kamimain kumban Godbed ma inandimokban.
- 14 Ne angkodmi maa o ne daman maa anikadiib areb yi dowad yuudemoon
 areb kerimain,
 kwane awaan bobnaune yuudemoon areb yi dowad ne korok wan yiri
 kubune yuudi ameng kamimain.
- 15 Kumban ne yaa dabab meneboon kuu yi kuu kube nedbiwen,
 kwane nenbandidan kuu ne koron kumbet nedbe ne yaa manmo
 keriwen.
 Yi kuu womoniyiibban ne yaa wengamborokbanabimaib.
- 16 Yi kuu God ye kiwaan yikaadbandan areb arewa keruwe
 damangkawenib,
 ne yaa ningkambo kabang kamenib arud darewoob wandiwen.
- 17 O YARIMAN, aron komoyiib awawokban kere no keewombaraneeb?
 Yi monmari yaambet ne wadkeri nen burudande angka kowe.
 Laiyon areb keriwendan keyaambet ne nen burudande angka kowe.
- 18 Kee kwananeeb kuu kadaareb nedbiwen aombet eb yaa eso andaniin,
 kwane kadaareb yemoon aombet ewaningko kankoonaniin.
- 19 Korondaawa ne yaa idiibban bon keriwendanbed ambon kamewaib.
 Kwane korondaawa ne yaa ogoodmo arud wandiwendanbed dabab ne
 yaa meneboon ye dowad kubaib.
- 20 Yi kuu yewenub ye dowad ma dakmimokban,
 kwane yi kuu dudi ye kadwoni weng ongmimaib,
 kane kane nuwokad aombet iwarimo doberem ande doriib yaa.
- 21 Ne bondan kembed ne yaa baande yedmimaib,
 “Ai, ai, kee kamune kamoon kuu nuwindobbed wedmenuwen kii!”
 andimaib.
- 22 O YARIMAN, korem kuyiib kuu wedmewen kowe iwari keraab.
 O YARIMAN, eb kuu kwamune ne yaa ambab keraab.
- 23 Yaro dembe. ne angkumone kebeni dowad yaro mene!
 Ne God, ne Yariman, ne dowad koromoni weng nekwe!
- 24 O YARIMAN ne God, eb yorokmo kerekmen yaambet ne dowad wengyunde
 ambarakmindu ande.
 Kwane korondaawa ne bondanbed ambon kamewaib.
- 25 Korondaawa yi kekamune meenaib, “Ai, nub dowaken keruwen kuu
 kanduwen kii!” andaib.
 Kwane korondaawa yi kekamune ne dowad yedmaib, “Nubbed ye
 monmaruwen dowan!” andaib.
- 26 Kane kane ne dabab kandaan yaa kubaniib kuu
 yi korem ben karak kondoko kerebkarab kamime.
 Kwane, kane kanembed ne nen yiri kubune yika yi aningko kankoonaniib
 kuu

yi dobiri aom kuu karakiib derendaroko kubuniibban ye aningko kankodok.

²⁷ Kumban kane kane Godbed ne dowad wengyunde ambarakmindon doon yaa kubaniib kuu dowakeniib kere kube baandime.

Yi kuu kekamune yedmimamime, “YARIMAN yaningko arimbed kerok, yembed ye dememan amunmo dobirimaan kuyaa kubimaan kii.” andimamime.

²⁸ Eb inamen yorokmo kuu dakmendaniin, kwane amkimombed wene amnoom kuu ewaningko kankoonaniin.

Yook 36

Yook ambo bi ye karub yeman. YARIMAN ye dememan Dewidbed wongkoon.

¹ God yaambad weng kuu ne niindem aom meneboon, arewa kamidan yi ambarakmenabi ye dowad, kedi yi inamen aom kuu God yaa unimokban.

² Amborom kuu ambarakmimbed “Eb kuu karub amun.” andaane yeka ye indob arimbed kerengkan kamimaan kowe, ye ambarakmi ma wedmindon, kuyaa kongenindon.

³ Ye mongkodkonombed dakmimaan ye weng kuu yena yaa bon kerundi ye weng angkon dudanabi weng, kwane ye kuu inamen kangdomiib kami amuniib yaa korondoon dowan.

⁴ Ye angkimbon arak ari angkimaan kwangkon yena yaa bon kerundi ye inamen kowimaan, kwane “Arewa kami ye kiwaan ari dobara.” ande kwanimaan, kwane ye kuu inamen arewa yaa kangkadmimokban.

⁵ O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye ambab kuu daane ewen ari nandoon, kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye ambab kuu daane ambid ari nandoon.

⁶ Eb yorokmo kerekmen kuu aromkono darewoob ye aangko areb, kwane eb wengyundi kuu karamok ye niindem ambab yiri areb.

O YARIMAN, nimakaruwiib dingkaniib oonendimaab.

⁷ O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin manimanandeb anam!

Nimakarub kuu eb buraab ye kubun kurumbon areb ebbad kukbimaabbon aombad doriib.

⁸ Yi kuu ewambiwoom animan yiminmo kumbad orok animaiib, kwane ebbad yi yaa kubembirimaab ye ok awaan yaambad ok kondimaab.

⁹ Amborom kuu eb yaambad wadkeri ye ambokab ye ok meneboon, kwane eb nambiri yuroon kumbad wad dobere wedmuub.

¹⁰ Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu kane kane eb yaa yikaadkeriwendan kuyaa kwane kondembere. Kwane eb inamen yorokmo kuu kane kane niindem aom kangdommo doriibdan kuyaa bangkandembere.

¹¹ Kerengkandan kuu ne yaa mene bon keruwaib, kwane arewa kamidan kuu ne yaa nangmaiwe kombiri wanain.

¹² Wedmime, arewa kamidan kuu yiri kirobe dangiwen, yi kuu ben yiri kiraroone ika dembindeban keriwen.

Yook 37

Dewid ye yook.

- ¹ Arewa kamidan yaa meendobembaraib,
kwane ambarakmidan yi dohiri amun yaa wungkandaib.
- ² Amborom kuu yi kuu kerekbed aron doboobban nuubne koknemoon
areb kerimaib,
kwane yi kuu arub koknimaan areb aron doboobban ari duknaniib
kowe.
- ³ YARIMAN yaa angkumone doberenib amun amun kamenabime,
kwane okad kirikee doberenib korondiyiibban ye weng awinime.
- ⁴ Yiibkareb YARIMAN yaambad kubenime,
kwananiib kuu yembed yiib niindem aom meenmiib yeman kuu kon-
daneen.
- ⁵ Yiib wad dohiri kerekmen kumundin kuu YARIMAN yaa konime,
kwane ye yaambad yone dohirime. Kwananiib kuu yiib yaa awanda-
neen.
- ⁶ Yembed yiib yorokmo kerekmen kuu ben ongmaneene warewini ye nam-
beremoon areb keraniib,
kwane yiib kangdod weng anam kuu kan ongmaneene aronkob yaa
yuremoon areb keraneen.
- ⁷ YARIMAN yarinambo ari kuu iwari kerenib yembed kwananeen ande
yodbirimban ema meedmime,
kwane kane kane arewa kamaniib kuu yimin keraneen kuyaa meen-
dobembaraib,
yimbed inamen arewa ongmenib kwane ambangkaniib kuyaa kui.
- ⁸ Norina aruda yaa kuu deerewandekorib amonombime,
kwane meendobembaraib, meendobembaraniib kumbed arewa ka-
maniib kowe.
- ⁹ Amborom kuu arewa kamidan kuu yi yumbon yaambad nadme ben
kiradmaneene kumban,
kane kane YARIMANBED ari kwananeen ande meedmaniib kuu okad
kuyaom yumbon kandaniib.
- ¹⁰ Aron dukmenmo arimbed arewa kamidan kuu ma dobaraibban down,
kwane yiib kuu yi ande onmaniib kumban yi kuu ma wedmaibban.
- ¹¹ Kumban yika kankubuniwenden kuu okad kuyaom yumbon kandenib
yewenubmo kube dobaraniib.
- ¹² Arewa kamidan kuu yorokmodan yaa wunonwanon kamenib,
arud wande ningkambo kabang kamendimaib.
- ¹³ Kumban YARIMANBED arewa kamidan yaa ambon kamendimaan,
amborom kuu ye yekaad yi ben wengyundi yaron kuu menuun kowe.
- ¹⁴ Arewa kamidan kuu yi kerewang ben biangkenib
anangkab be angkokbimaib kuu,
kamboknondaniib awandime ande meeniibdaniib yaa ben kubudiri dowad,
kwane kangdommo doriibdan yenbandi dowad kui.
- ¹⁵ Kumban yikareb yi kerewangbed yi mimyob yaa dem nabangkaniib,
kwane yi anangkab kuu domabangkaniib.
- ¹⁶ Yorokmodanbed amunmo dobere yiribman yemoonban bemoon areb
yiribman yemoonban be dobaraneeb kuu amun,
arewa kamidan yemoonbed birande yiribman yemoon bemoon areb
yiribman yemoon kai be dobaraneeb arebbaan.
- ¹⁷ Amborom kuu arewa kamidan yi aromkono kuu monmaraneen,
kumban YARIMANBED yorokmodan yaa angkumone awandimaan.

- 18 YARIMAN kuu ambarakmiwen kii ande kadwondiyiibbandan yi weeb kuu yekaadkeroon,
kwane yi yumbon kandiwen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 19 Monmare arewa keru yaron ari keranuun kuu yi kuu karak kandaibban,
yongkonbi kere animaniibban aron keranuun kuned yi kuu animan yemooniib keraniib.
- 20 Kumban arewa kamidan kuu monmaraneene duknaniib,
kwane YARIMAN ye bondan kuu at wuung nong wuung areb,
erebnarimban dowan keraniib, amareng areb are wene kirodmo dowan keraniib.
- 21 Arewa kamidan kuu araben kandimaib kuu angkon ika inendimokban,
kumban yorokmodan kuu nindorokiibbed kondimaib.
- 22 Kane kane YARIMANBED amun kerundaneen kuu okad kumaom yumbon kandaniib,
kumban kane kane yembed butun kerundaneen kuu yumbon kuyaambbed nadme ben kiradmaneene.
- 23 Kwane YARIMANBED karub maa ye dobiri kerekmen yaa amun ande dowakeniib keraneen kuu,
ye yon dodki kuu kangdommo kerunaneen.
- 24 Kuye karub kuu boknandaneen kuu kombaraanban,
amborom kuu YARIMANBED ye dingki yaa awinene ongmaneene kangdommo dobaraneen kowe.
- 25 Anuk kuu ne kuu kewedman kere kibikee ne kuu kiomnaan,
kuned ne kuu ma wedmaane yorokmodan kuu korem domondindo,
kwane ma wedmaane yi danambbed animaniibban keroona ma kaamobenmo yarindo.
- 26 Yorokmodan kuu aron mimim nindorokiibbed munob bangkandenib araben kondimaib,
kwane yi dana kuu amun kerundi yeman.
- 27 Arewa yaa koronde amonombe amun kamime,
kwananiib kumbed okad kuyaom kuu aron korem dobaraniib.
- 28 Amborom kuu YARIMAN kuu wengyundi anam yaa dowakeniib kerunoon,
kwane kane kane ye yaa korondiyiibban ye weng awine doriibdan kuu yembed ma domondaanban.
- Yi kuu aron korem dorondandaneen,
kumban arewadan yi dana meed kuu yumbon kuyaambbed nadme ben kiradmaneene.
- 29 Yorokmodan kuu okad kuyaom yumbon kandenib
kuyaom aron korem dobaraniib.
- 30 Yorokmoman ye weng dakmimaan kuu inamen kangdommo,
kwane ye weng kuu wengyundi anam yaambbed dakmimaan.
- 31 Ye God ye amob kuu ye niindem aom kowe,
ye yon kuu kereeb beresare kombirimokban.
- 32 Arewa kamidan kuu yorokmodan yi dowad biknimbon aombbed yemyeb dibere meedmimaib,
yi wadkeri monmari dowad.
- 33 Kumban YARIMAN kuu yorokmodan domondaane bondan yi aromkono aom awunaibban,
kwane ye kuu yorokmodan domondaane bondanbed kangdod aombbed wengyunde ukum kondaibban.
- 34 YARIMAN yaa meedmenib
ye kiwaan yaambbed winime.
- Yembed yiib aningko kankoonaneene okad kuyaom yumbon kandaniib,

kwane arewa kamidan kuu yi yumbon yaambéd nadme ben kiradma-
neen kuu yíibka wedmaniib.

35 Ne kuu wedmaane mimyob keendiyiibban kere arewa kamenabi ye karub
kuu

at yeeb kumbed ye okad anam yirimbed kirod kaine yiminmo am-
nemoon areb kamoon.

36 Kumban aron doboobban arimbed bobnoon kuu korem down keroon.
Ne kuu ye ande onmaan kumban ye kuu ma wedmenindo.

37 Ambarakmiwen kii ande kadwondiyiibban yimo doriibdan yi dobiri yaa
kuu ongme meene wedmendime,
kwane kangdommo doriibdan yi dobiri yaa andangke meene wed-
mime.

Amborom kuu kane kanembed yewenubmo dobiri ye kiwaan arimbed
doriib kuu ari danayayíib awoyayíib keraniib.

38 Kumban ambarakmidan korem kuu monmaraneen,
kwane arewa kamidan yi danaya awoya kuu yi yumbon yaambéd
nadme ben kiradmane.

39 Yorokmodan ben bobni yaa burudande bindi ye kiwaan kuu YARIMANBED
ongmoon,
yi yaa dabab minimaan kuu yembed awande dukmondimaan.

40 YARIMANBED yorokmodan kuu awandene arud ye barang yaambéd ben
angka nongkobimaan,
kwane yembed arewa kamidan yaambéd dorondandene yi ben angka
nongkobimaan,
amborom kuu yi kuu yembed kukbimaanbon aombed dobirimaib
kowe.

Yook 38

Dewid ye yook. Kaamoni yeman.

1 O YARIMAN, eb norin wande ongkawaab,
kwane eb arud wande ne yaa didangkewaab.

2 Amborom kuu eb ana kumbed ne yaa nabangkoon,
kwane eb dingki kumbed ne nen kubunewen.

3 Ebbéd ne yaa norin wandewen kowe ne id kuu yiminban keroon,
kwane ne niindem aom kuu korem amuniibban keroon, ne ambarak-
maan kowe.

4 Ne ambarakmimbed ne nen dabuknandoon,
kukuu dabab darewoob kanyarindeban kwane areb keroon.

5 Ne yaa kad yaa bobbob kuu yingkenabe miin arewa keroon,
amborom kuu inameniibban kamaan kowe.

6 Ne kuu nikbe kan kubune yiminban keraan,
kwane amkimombed wene amnoom kuu yuudi ameng kame yarebi-
main.

7 Ne id kuu yewéd ye niminbed naawonmo denobembirimaan,
kwane ne niindem aom kuu korem amuniibban keroon.

8 Ne kuu meenindeban keréni yob beengkemoon areb keraan,
kwane niindem aom miin yiminban keréni wareki kamimain.

9 O YARIMAN, nembed komo komo kamandamiin ye inamen korem kuu eb
arinambo ari dianmo dangoon,
kwane ne inum narimain kuu eb ebkaad, biknindo.

10 Ne mimyob kuu kurungkurung deeroon,
kwane naromkonoyiibban down keraan,
kwane ne indob kuu wud dabuneen.

- ¹¹ Ne arewa keraan kumbed ne mimyob dowaken keendaandaniib nangkod-miayiib kuu bongwawimokban keriwén,
kwane ne karubkim kangkon ambab angkambéd dobirimaib.
- ¹² Kane kanembéd ne yaa nenbande kowandamiib kuu ne dowad kawaad nong kowe bikniwén,
kwane kane kanembéd nenbandandamiib kuu ne dowad ye nen mon-marem ande kamiib,
amkimombéd wene amnoom kuu wunonwanon kamimaib kui.
- ¹³ Ne kuu kerendem warudki wengambirimokbanman areb,
kwane ne kuu wengwaab dakmimokbanman areb.
- ¹⁴ Anamaa, ne kuu karub maa wengambirimokbanman areb kerén,
ye mongkod dandé inandimokbanman areb keraan.
- ¹⁵ O YARIMAN, ne kuu eb ande meedmiin,
o YARIMAN ne God, ebbéd ne yaa inanduwaneeb.
- ¹⁶ Amborom kuu nembéd yedmaan, “Ne yon kereeb beresare kombaraniin kuu,
yi kuu domondaawe ne yaa ambon kamewenib ne nen kubune yika kankoonaiib.” andaan.
- ¹⁷ Kedi, ne kuu kombarandamiin,
kwane ne yaa yewéd kuu ma womoniyiibban angkeen.
- ¹⁸ Ne ambarakmi kuu God yaa dakmaan,
kwane ne ambarakmi wedmení meendobembere yiminban keraan.
- ¹⁹ Kumban ne bondan kuu korereyiibban amunmo angkon aromkonoyiib,
kwane idiibbanbéd ne yaa arud wandiwéndan kuu yemoon.
- ²⁰ Kane kane ne amun kami yaambéd arewa kamewimaib kuu,
amun kami ye kerekmen yaa wanaine ne yaa wengamborokbanabi-maib.
- ²¹ O YARIMAN, ne yaa domowaab,
o ne God, ne yaa ambab keruwaab.
- ²² O YARIMAN, ne nen burudandé angka kowi ye karub,
kirod mene awawe.

Yook 39

Yook ambo bi ye karub yeman. Yedutun ye dowad wongkoon. Dewid ye yook.

- ¹ Nembéd yedmaan, “Ne dohiri kerekmen kuu nekareb kangkadmaniin,
kwane ne weng dakmi yaambéd ambarakmain.
Arewa kamidaniib ne arinambo ari keraniibbéd kuu weng ma dakmainban.” andaan.
- ² Ne kuu ne mongkodkono kebene iwari kerén,
weng maa ma dakmokban kerimain, weng amun kangkon.
Kwanimain kumban ne mimyob wandi kuu darewoob arimbed keroon.
- ³ Ne niindem aom kuu nimin denobimaan,
kwane meendobaine amot areb denimaan.
Kwanekori yedmaan,
- ⁴ “O YARIMAN, ne aron yimin wandaneen kuu korokbewe.
Kwane, weeb komoyiib ari dobaraniin kangkon korokbewe.
Kwananeeb kuu ne wad dohiri kuu aron dukmenmo yeman ande nekaadkeraniin.” andaan.
- ⁵ Kedi, ebbéd ne weeb ongmewen kuu kumunkingkaniin kuu dingki mimo angkarambéd wene angkara areb kumbédmo,
kwane ne wooneenbéd wene bobnaniin ye weeb kuu eb yaambéd kuu barang anamban areb miin dukmen mana.

Nimakarub mimim yi dobiri ye weeb kuu eb yaambbed kuu inum koni mimo areb kumbedmo.*Selah*

⁶ Anam kuu nimakarub dewenebimaib kuu kuruwakmo areb barang darewoobban.

Anam kuu komo komo ambangkimaib kuu ma id kerimokban.

Kwane, yi kuu yiribman yemoon bimaib kumban, ari duknaniwe yi yiribman kanembed baniib kuu yikaadban.

⁷ Kwane kowe, YARIMAN, kibikee komo dowad kereknaniin?

Ne meeni amaan ari kwananeen ande meenaan kuu eb yaamo.

⁸ Ne amarakmi korem yaa kuu awaweneb nen angka kowe.

Kwane domowaawe inameniibbandanbed damangkawaib.

⁹ Ne kuu iwari keraan, ne mongkod dande weng dakmainban, amborom kuu ke dabab kandaan kee ebka ebbbed kwamune ambangkewen kowe.

¹⁰ Ebbbed ne yaa ukum kawewen kuu kan angkane.

Ne kuu eb dingkimbed woweewe korem yiminban keraan.

¹¹ Ebbbed nimakarub yi amarakmi dowad ongkandeneb didangkimaab, kwane ebbbed yi yiribman kuu amberoddbed ane dowan keremoon areb kerundewen.

Nimakarub mimim yi kuu inum koni mimo areb barang miin embeng mana.*Selah*

¹² O YARIMAN, ne kurikuri weng wengambere.

Ne awawe ande baandaan kuu wengambere.

Ne ameng kami yaa kuu kerendem warudki areb keruwaab.

Amborom kuu ne yaa arud wandewen kumbed ne kuu eb yaa owodman areb keraan,

nawoya yiri areb norodman keraan kui.

¹³ Ne yaa ebbbed arud wande indob korarewen kuu womone.

Kwanebko ne angkon ika kuba.

Kwanaabban kuu ne kuu kimyen wene bobnaniin.

Yook 40

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

¹ Ne kuu yodbirimban emamo YARIMAN yaa meedmaan, kwane ye kuu amonombene ne baandi yaa wengamboroon.

² Yembed monmari ye dem yirimbed ne nen angka kowoon, birin yerekbom yirimbed kui.

Yembed ne yon kuu dumnad ari ongmene kamkonombon ari dori yeman kawoon.

³ Kwane, yembed ne niindem aom yook yeweb kowoon, nub God yaningko kankooni ye yook kui.

Yemoon kuu wedmekorib unenib YARIMAN yaa angkumone dobaraniib.

⁴ Kane kanembed YARIMAN yaambbed yone dobiriwen kuu amun kerundoon, yi kuu kerengkandan yaambbed yone dobirindo, God anam yaa koronde dudi god yaa winiwendan yaambbed yone dobirindo kui.

⁵ O YARIMAN ne God, binangke eb kuu anam andi yeman korokbewen kuu yemoon.

Ebbbed nub dowad komo komo meene ongmenabewen kuu, karub maambbed angkon ika eb yaa kimingkaanban.

Kuye dowad nembed dakmenabaniin kuu, dakme dowan kerindeban, yi kuu yemoon kowe.

- ⁶ Eb yaa dingkan aye nengke baeb koniyiib animan munob koniyiib kuu eb dowakenban,
 kwane eb kuu eb yaa dingkan kumundin nengke agedmo kere baeb koniyiib ambarakmi aari dowad dingkan aye agedmo kere baeb koniyiib kamime ande kowindo,
 kumban ne kerendem kuu nandewen.
- ⁷ Kowe, nembet yedmaan, “Ne kuu kei, ke manaan kei.
 Buk bedmiwen kuu ne dowad wongkoon.
- ⁸ O ne God, eb dowaken yaambet ambangkande meenaan.
 Eb amob kuu ne niindem aom angkeen.” andaan.
- ⁹ Ne kuu yorokmo keru ye kerekmen kadaareb nedbimaib aombet dakmi-main,
 kwane ne mongkodkono karangkimokban,
 o YARIMAN, kuyaa kuu ebkaadkerewen kii.
- ¹⁰ Eb yorokmo kerekmen kuu ne niindem aom kan biknimokban,
 ma, eb korondiyiibban eweng awinaneeb andiyiib ebbed bobni yaa burudande bindiyiib kuu dakmimain.
- Ne kuu kadaareb nedbimaib yaa kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu ben aadidmimokban.
- ¹¹ O YARIMAN, eb mimyob keendi kuu kawe, ebka amuknaab.
 Kwane, eb mimyob dowakeniib anam anamiib kumbet ne nen dorondaruwok, aron korem.
- ¹² Kimingkindeban ye dabab yemoon kuu ne yaa awanewandoon,
 kwane ne ambarakmimbed ne yaa burudandoon kowe wedmindeban keraan.
- Ne ambarakmi kuu yemoon, ne korok ari awung kimingkindeban kwamune arebban,
 kwane ne niindem aom kuu korem yiminban keroon.
- ¹³ O YARIMAN, dowakeniib kerebka ne nen angka kowe.
 O YARIMAN, kirod mene awawe.
- ¹⁴ Ne nenbande kowandamiibdan kuu yi korem kuu karak kondene kerebkarab kerundok.
 Ne nen monmarande kamiibdan kuu yi korem kuu ben angkurom kondene yi aningko kankubunok.
- ¹⁵ Ne yaa damangkawe yedmimaib, “Aha! Aha!” andimaibdan kuu karak kandenib yika wedmenib binangkime.
- ¹⁶ Kumban kane kane eb ande onmiib kuu,
 eb yaa dowakeniib kenenib kubebdime.
- Kwane kane kane ebbed bobni yaa burudande bindi yaa dowakeniib keru-wen kuu,
 yedmimamime, “YARIMAN yaningko ye yirin darewoob kerok.” andi-mamime.
- ¹⁷ Kuned ne kuu kamboknon kereni awawe ande doriin kowe,
 YARIMAN kuu ne yaa meenewok.
- Eb kuu ne awawi ye karub, angkon ne nen burudande angka kowi ye karub.
 O ne God, mokaid amaanbed andaab.

Yook 41

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ Kanembed kamboknondan yaa meendene amun kamendimaan kuu ye kuu Godbed amun kerunoon.
 Ye yaa dabab mananeen kuu YARIMANBED awanene nen angka kowa-neen.
- ² YARIMANBED ye nen dorondarene ye wadkeri kande kukbaneen,

- kwane ye kuu okad yiri dobaraneen kuu YARIMANBED amun kerunaneen,
kwane ye bondanbed yi dowaken yaambded ye yaa komo kamenandamiib kuyaa kuu YARIMANBED domonenaanban.
- 3 Ye kuu anikad angkimbaraneen kuu YARIMANBED aromkono konaneen,
kwane anikad angkeen yiri kuu ongmaneene wadkeraneen.
- 4 Kuned nembded yedmaan, “O YARIMAN, eb yaa ambarakmaan kowe,
ne yaa mimyob keewe ongnewebko wadkera.” andaan.
- 5 Ne bondanbed ne yaa arud wandenib ne dowad dakmimaib,
“Aron komo arimbed bobnaneenkob yaningko kuu dowan kera-
neenka?” andimaib.
- 6 Yi kuyaom kuu mimo yembed neyiib yaa mene wedmewimaan kuu,
dudi weng dakmene ne weng kande amonombe weng arewa ongmane
bunangka wene kwane dakmen yarimaan.
- 7 Ne bondan korem kuu nedbenib kongewe koraaweng dakmenabimaib,
kwane yimbed ne dowad miin arewa kerok ande meenenib
- 8 yedmimaib, “Ye kuu karakiib ye bobobbed aye kowoon kowe,
ye kuyaa yiri angkeen kuu ika ma dembaanban.” andimaib.
- 9 Nangkodmi anam, ye yaambded yone dobaraan,
ye kuu ne om animan animaan kuned,
ye kangkon ne yaa manmo keroon.
- 10 Kumban, o YARIMAN, eb kuu ne yaa mimyob keewe
ne nen ongmebko wadkera. Kwanebko nembded ne bondan yaa ingka.
- 11 Ne bondan kuu ne yaa nangme dorindeban keriwene kowe,
nekaadkeraan eb kuu ne yaa dawakeniib keruwewen.
- 12 Ne inameniib dohiriibiib dakmiyiib kuu ibmo kowe ebbed ne
nenkooneneb,
eb arinambo ari aron korem yeman kowewen.
- 13 YARIMAN, Israeldan yi God kui, ye yaa amun kerunok,
yimin andowoon yirimbed wene aron korem korem kui.
Anam kwanok. Anam kwanok.

Buk Ayoob

42

Yook 42-72

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambded wongkiwen.

- 1 O God, diiyambded ok moom bobnekore okmanambon yaa anande wenemoon areb
kwane ne kingkin kuu eb ande onmeen.
- 2 Ne kingkin kuu God yaa ok moom areb keroon, wad doreen ye God yaa kui.
Aron komo arimbed Godiib yaa wene durunenaniin?
- 3 Yenambded amkimombded wene amnoom kuu ne yaa yedmimaib,
“Eb God kuu kuna? Dowan!” andimaib kowe,
ne kuu amnoomiib awingyawiiib
animan koronde inokmo wimain.
- 4 Anuk kuu nembded kadaareb bindore
God ye kurikuri ambib yaa kinban winimain,
kukuu kube baandiyiib eso ande baandiyiib
ne yoom kadaareb yoom God ye orokbon winimaub.
Kuyaa kuu kibikee ika meenekori
ne mimyob wandi kuu God yaa koneni ye yaa baandimain.

⁵ O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?

Komande ne niindem aom monmareeb?

Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, God yembed ari kwananeen ande meene.

Ye kuu neyiyib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.

⁶ Ne kingkin kuu miin kubiyyibban keroon.

Kwane kowe, ne kuu okad Yooden yaambad eb yaa ika meenaniin, aangko Heeman yaambad, aangko Misaa yaambad kui.

⁷ Ok niindem yirimbed okad niindem yiri yaa baandemoon areb, eb ok benbon ye kuweng kumbed kui,

eb umbakiib oknondokiib korem kumbed ne ari beengkaiwe, korem yiminban kerimain.

⁸ Aronki kuu YARIMANBED ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keewok, amnoom kuu ye yook kuu ne yaa angkimborok, kuuu kurikuri yeman ne wadkeri ye God yaa kui.

⁹ Ne kuu God ne aromkonombon yaa kaamonimain, “Eb komande ne nonondanduwewen?

Komande ne bondanbed yobdood keruwaiwe ne kuu kwane yuudi ameng kamembirimain?” andimain.

¹⁰ Ne bondanbed ne yaa damangkawimaib, amkimombed wene amnoom kwane yedmimaib,

“Eb God kuu kuna? Dowan!” andimaib, kowe kono domabangki ye yewed areb kuyiyib keraan.

¹¹ O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?

Komande ne niindem aom monmareeb?

Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, yembed ari kwananeen ande meene.

Ye kuu neyiyib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.

Yook 43

¹ O God, ne dowad ebbad wengyundeneb ma ambarakmino ande.

Kwane ne kangdod weng koromoneneb God ye kiwaan yikaadbandan yaa kebende.

Kwane birande arewa kamenabidan yaa kuu ne nen burudande angka kowe.

² Eb kuu God ne dore angkumonimbon kowe, komande ne yaa wunekarewen?

Komande ne bondanbed yobdood keruwaiwe ne kuu kwane yuudi ameng kamembirimain?

³ Eb nambiriyiib anam anamiib kuu ben yure kowe.

Korondebko yimbed ne nen kinban winime.

Korondebko yimbed ne nen eb aangko karadmo ari winime, eb dobirimbon yaa kui.

⁴ Kwananeen kuu ne kuu God ye bot wuubimbon yaa wananiin,

Godiib yaa kui, ye kuu ne kubi ye ambokab kui.

Ne kuu haap wangkeni ewaningko kankoonaniin, o God ne God.

⁵ O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?

Komande ne niindem aom monmareeb?

Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, yembed ari kwananeen ande meene.

Ye kuu neyiyib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.

Yook 44

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambéd wongkiwen.

- 1 O God, nubka kub kerendembed wengamburuwen,
kwane nub awoyambéd unyeman yiri yi dohiriwen yaron yaambéd
ebbed komo kamewen kuu nub yaa daandiwen.
- 2 Eb dingkimbed ambibkin maa maadan ben angkanekoreb,
nub awoya ben kuri nongkobewen.
Ebbéd nimakarub kuyaa dohiriwen kuu dore boknekoreb
nub awoya ongmendeewe amunmo dohiriwen.
- 3 Kedi, nub awoya kuu yi kerewang yaromkono yaambéd burudande okad
kandindo,
kwane yi dingkimbed nangbe burudandindo.
Kukuu eb dingki wiwi yaromkonombéd kwane burudande okad kandewen,
kwane eb murubia ye nambirimbed nangbe burudandewen,
amborom kuu ebbéd yi yaa dowakeniib kerundewen kowe.
- 4 Eb kuu ne God ne king,
Yekob ye awoya ari yi dowad inamen ongmaawe yi bondan yaa nangbe
burudandimaib.
- 5 Eb yaambéd dore nub bondan kuu ika yenbanden winimaub,
kwane ewaningko yaambéd nub manmo kerimaibdan kuu nubbed
nangbe burudandimaub.
- 6 Kedi, ne anangkab kuyaambéd nangbe burudanda ande meenimokban,
kwane nembéd nangbe burudandimain kuu ne kerewangbedban.
- 7 Anam kuu ebbéd nub bondan yaa nangbe burudandi yaromkono kondi-
maab,
kwane ebbéd nub yaa manmo keriwendan yaa karak kondimaab.
- 8 God, eb dowad kerengkan kamimaub, amkimombéd wene amnoom,
kwane ewaningko aron korem kankoonimamanuub. *Selah*
- 9 Kumban kibikee eb kuu nub yaa wunekareneb ben yiri kubunewen,
kwane eb kuu nub ana nangmidan yoom ma wanaibban.
- 10 Nub bondan miniwe ebbéd nub ongmendeewe ikakman kirokmonuwen,
kwane nub yaa manmo keriwendan kuu nub yaa nangbe nub yiribman
biwen.
- 11 Ebbéd nub ongmendeewe sibi yeen anemoon areb keriwén,
kwane ebbéd nub ben bokesawareewe ambibkin maa maa yaa weneb-
uwen.
- 12 Eb nimakarub kuu od embeng mana yeman ben berengkewen,
kwane yi ben berengkewen kuu ari ma idiib kerindo dowan.
- 13 Ebbéd nub ben ongmendeewe nub dia doriibdan yi indob arimbed ded-
mone dandi yeman keriwén,
kwane yi kuu nub yaa damangkande ambon kamendimaib.
- 14 Ebbéd nub ben ongmendeewe ambibkin maa maadanbed nub dowad
nongdomatomdan andimaib,
yi kuu nub yaa mungkuwande korok waaburukmimaib.
- 15 Ne karak kuu ne arinambo ari angkimbirimaan, amkimombéd wene
amnoom,
kwane ne murubia kuu karakmo kerimaan,
- 16 amborom kuu ne yaa dedmone dawimaibdanbed damangkawimaib
kowe,
ne bondan kui, inande dabab kawimaibdan kui.
- 17 Korem kee nub yaa kwane menebimaan kumban,
nub kuu eb yaa nonondandimokban kere

eb amob weng yaa korondimokban.

- 18 Nub niindem aom kuu eb yaa ma koronde ika winindo,
kwane nub kuu eb kiwaan ari koronde kimyen winindo.
- 19 Kumban ebbbed nub kuu dore beengkeneb nuwokad kan amonombe dura
anon arewa yi okad areb kerundewen.
Kwanekoreb, nub kuu kumun darewoob kumbed kebenendewen.
- 20 Nub kuu nub God yaningko nonondandunekorub
oworan yi god yaa bumanguwen karen,
- 21 anam kuu God kuu kuyaa wedme yekaadkeroon karen,
ye kuu biknoon ye inamen korem yekaadkeroon kowe.
- 22 Kuned eb dowadbed amkimombed wene amnoom kuu bobni yaa wedmi-
maub,
kwane nub kuu sibi areb ogoodmo yenbandi kuu yimin andimaib.
- 23 O YARIMAN, yaro dembe! Komande angkimaab?
Ebkareb yaro dembe! Nub yaa aron korem wunekarundaab.
- 24 Eb komande murubia kan yereknekoreb
nub durud yewediib nub yaa yenbandiyiib ye dowad ma awandindo
kerewen?
- 25 Nub kuu bobni ye dungkun yaa doruwen,
kwane nub id kuu okadbed yobdoodmo awineen.
- 26 Dembe, nub awande.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad nub hidde.

Yook 45

Yook ambo bi ye karub yeman. “Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan
yaambbed wingki yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambbed wongkiwen.
Wonong awani ye yook.

- 1 Ne mimyob aom manimani inamenbed dembe yiminmo kereni
king yaa komkum dakmaan.
Ne ong kuu komkum kami niidiib dowad moo kai kerembirimaan.
- 2 O king, eb kuu miin kerengkabdimbon kai, yena korem arebban,
kwane kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi weng kuu eb
mongkod aombed menebimaan,
Godbed amun kerubdoon aron korem kowe.
- 3 O king kanangkod aromkonoyiib, eb kerewang kande inware.
Kwane eb dobiri manimanandewiib nambiriyiib kuu korokbende.
- 4 Eb dobiri manimanandeb kumbed hoos ari dibere wene burudande dore,
anam anamiib ebka kankubune dobiriyiib yorokmo dobiriyiib korokbi
ye dowad.
Eb dingki wiwi ye aromkono kumbed warekandi ye kami kuu ong-
menabe.
- 5 Eb ana kuu yidkang arudiib,
kwane yi kuu eb bondan yi niindem karewandimaan.
Ambibkin maa maadan kuu ebbbed nangme burudande eb yondad
dabderem yiri nongkobimaab.
- 6 O God, eb dibere oonimbon kuu aron korem angkimbaraneen,
kwane eb ooni ye inamen kuu wengyundi anammo.
- 7 Eb kuu yorokmo kerekmen yaa dowaken darewoobmo kereneb arewa
kami yaa miin dowakeniibban anam kerimaab kowe,
God, eb God kumbed eb nen ari kowoone, eb angkodmia kuu yirimo
keriwen.
Yembed eb yaa kubimaan ye oiyo eb ari bunoon kumbed eb nen ari
kowoon kui.

- 8 Eb ebkad doboob korem kuu meer baewiib alo baewiib kasia baewiib, kwane king ye ambib aiforimbed yenbiwen kuyaambd nongiib ye wangki yemaniib wingkenib kubi kabdimaib.
- 9 King maa maa yi nimadana ebbed awadmewen kuu aningko darewoowiib, kwane eb dingki wiwi angka kuu king maa ye mungkan awanandameeb kumbed doruun, yu kuu Ofiaa ye bot goldbed inwareen.
- 10 O king maa ye mungkan, nembed komo ke yedmandamiin kee kande niindem aom kowe.
Kub ambibkindaniib karubkimiib kuu nonondande.
- 11 Kedi, nub king kuu kub manimani yaambdmo boknoon kii.
Kedi, ye kuu kub yariman kowe, ye aningko kankoone.
- 12 Taiya ye king ye mungkan kuu munob yeman bangkabdanuun, kwane yiribman yemoondan kuu kubende ande kub yaa amun amun kamebdaniib.
- 13 King maa ye mungkan kui, yu kuu manimani ye ebkad inware yu wad-narimbon aom doruun,
kwane yu ebkad kuu bot goldiib angkabiwen kumbed inwareen.
- 14 Yu kuu kwane angkabiwen ye ebkadiib inwareen kuyiib kumbed yu kuu nen kingiib yaa wananiib,
o king, yu yoman kuu yu nima koyu amborongaadbed mananiiwe, ewiib yaa ben mananiib.
- 15 Yi kuu kubiyyiib dowakeniibbed ben kinban wananiib,
kwane yi kuu king ye ambib aom aomnaniib.
- 16 O king, eb karub dana meed kuu eb awodkia areb king keraniib,
kwane ebbed yi kuu ben okad maa maa yi korok ongmandaneeb.
- 17 Nembed nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom eb yaa meeni yeman kuu ongmaniin.
Kwani kowe, ambibkin korem kuu aron korem korem ewaningko kankoonaniib.

Yook 46

Yook ambo bi ye karub yeman. *Alamot* ye kiwaan wingki yeman. Yook kuu Korah ye awoyambd Wongkiwen.

- 1 God kuu nub ben kukbimaanbon angkon nub aromkono,
kwane dabab aron yaa kuu awandande nekwimbed doreenmo.
- 2 Kwana kowe, dowodki mananeene okad amonombanuun yaa o aangko aangko dande karamok yiri kirobaniib yaa kuu nub kuu unaub-ban.
- 3 Karamok umbakiib kuwengiib ok kamokiib kamanuun o kuye arud kumbed aangko aangko kiringmaniib kangkon unaub-ban. *Selah*
- 4 God ye siti aombd kubi kanminimaun ye ok awaan angkuun,
kuye siti kuu karadmombon, Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuyaa doreen kui.
- 5 Kuyaom kuu Godbed doreen kii, kuye siti kuu komombd ma monmaraan-ban.
Warewinimbed God kuu awande oonendaneen.
- 6 Ambibkin maa maa kuu yirinde baandiiwe, angkon oonimbon maa maa kirobiwe,
God ye baandi kuweng daandeene okad kuu okmo kereen.
- 7 Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN kuu nuwiib doreen,
Yekob ye God kuu nub dorondandi ye karub. *Selah*
- 8 Yiib menenib YARIMAN ye ambangkanabi kee wedmime,

okad ari ke monmarenaboon kee wedmime.

- ⁹ Yembed okad yimin yimin yaa kuu ana nangmi kebenimaan, kwane yembed anangkab domabangkene marad ben monmarene kombe kuu amotbed denimaan.
- ¹⁰ Yembed yedmimaan, “Ne kuu God kowe iwari kerenib wedme meendobe kaadkerime.
Ne aningko kuu ambibkin korem ye nimakarubbed kankoonaniib, kwane ne aningko kuu okad korem yaambbed kankoonaniib.” andi-maan.
- ¹¹ Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN kuu nuwiib yaa doreen, Yekob ye God kuu nub dorondandi ye karub.*Selah*

Yook 47

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambbed wongkiwen.

- ¹ Ambibkin koremdan, yiib dingki wangkime,
God yaa kubiyiibbed baandime.
- ² Amborom kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye YARIMAN kuyaa kuu unime andi yeman,
ye kuu King miin darewoob arimbed okad korem oonimaan kui.
- ³ Yembed ambibkin maa maa ben nub ooni dabderem yiri keroon,
yi kuu nub yon dabderem yiri ben nongkoboan.
- ⁴ Yembed nub yumbon kuu nub dowad kine kowoon,
kukuu nub okad kui,
kuyaa kuu Godbed mimyob dowaken keenoonman Yekobbed kerengkan keroon.*Selah*
- ⁵ God kuu kube komkimaib ye kidangkambbed daanoon,
ku YARIMAN kui, ye kuu kibi komkimaib kumbbed daanoon.
- ⁶ God yaa ye aningko kankooni yook wingkime, kuye yook wingkime,
nub King yaa ye aningko kankooni yook wingkime, kuye yook wingkime.
- ⁷ Kedi, God kuu okad kumundin ye king,
ye yaa yook kangdommombbed ye aningko kankoone wingkime.
- ⁸ Godbed ambibkin korem kuu oonimaan,
God kuu ye dibere oonimbon karadmo arimbed dibeen.
- ⁹ Ambibkindan yi korok korok kuu
Abraham ye God ye nimakarub yoom nedbimaib,
amborom kuu okad yiridan yaa oonidan kuu God yeman kowe,
ye yaa darewoobmo aningko kankooni yeman.

Yook 48

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambbed wongkiwen.

- ¹ YARIMAN kuu aningko darewoowiib, ye kuu korem yena arebban, ye aningko kumbbedmo kankooni yeman,
nub God ye siti aombbed, ye aangko karadmo arimbed kui.
- ² Aangko Saiyon ari kuu manimanandeb kii,
kuyaa kuu okad kumundinbed kubimaun,
kukuu karadmo anam kai,
kukuu darewoob arimbed ye King ye siti kui.
- ³ God kuu yu dorondandimbon aom doreen,
kwane yeka korokboon kuu ye kuu yu dowad aromne angkumonimbon keroon.
- ⁴ Kedi, king maa maa mene nangmi dowad daboknenib
ibonmo mene dia keriwon kuu

- ⁵ kuye siti wedmekorib binangkiwen,
kwane uniwon karakwon kere kirokmoniwen.
- ⁶ Kwane yi kuu unimo keriwon,
yi kuu wonong dana woonande yewed kandimaun areb keriwon.
- ⁷ O God, ebbed yi ben monmarewen,
yi kuu aron dembimaun angka ye nuubbed Taasisdan yi motod
baangkenu kurubkurub keremoon areb keriwon.
- ⁸ Godbed kwanoon kuu kwane wengamburuwen,
kwane nubka wedmuwen.
Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN ye siti aom,
nub God ye siti kui,
yembed yu kuu ongmendaane komombed ma monmaraanban yeman
kereen aron korem. *Selah*
- ⁹ O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaa meendobembere
kubimaub,
eb kurikuri ambib aombed.
- ¹⁰ O God, eb yirin kuu okad yimin yimin yaa derendaroon kwamune areb
kuu,
ewaningko kankooni kangkon derendaroon.
Kwane eb dingki wiwi kuu ambangki yorokmoyiib kumbedmo.
- ¹¹ Eb wengyundi kuu anammo kowe,
aangko Saiyondan kuu kubimaib,
ambibkin Yudadan kangkon kubimaib.
- ¹² Aangko Saiyon yu siti Yerusalem awanewande dewenebime,
kukbiri ye ambib kongam kuu kimingkime,
- ¹³ siti kuuk yaa ongme andangkime,
aromne angkumonimbon korem wedmenabime.
Kwananiib kumbed yiibbed komo komo wedmiwen kuu yiib awoya ari
yaa daandaniib.
- ¹⁴ Kedi, God kee nub God aron korem korem,
kwane ye kuu nub ben kinban winimamaneen aron korem.

Yook 49

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambed wongkiwen.

- ¹ Ambibkin koremdan, weng kee wengambirime,
kane kane okad kiri doriib, yiib korem ke wengambirime,
- ² aningkoyiibbandaniib aningko ariyiibdaniib,
yiribman yemoondaniib kamboknondaniib, yiib korem kui.
- ³ Ne mongkodkonombed meeni kangdom ye weng dakmaniin,
kwane ne niindem aombed weng menebaneen kumbed kaadkeri kuu
kondaniin.
- ⁴ Ne kerendem kuu ongkandi weng yaa kowe wengambaraniin,
kwane haawiibbed wangkeni weng yobdood ye id kuu kedmengkan-
daniin.
- ⁵ Ne yaa aron arewa mananuun kuu komande unaniin? Dowan, unainban.
Arewa kame birandimaibdanbed ne yaa kanawanewandaniib kuned
unainban.
- ⁶ Kane kane yi yiribman yemoon yaa yone
nub kuu yiminmo ande kerengkan kamimaibdan kumbed manmo
keruwaniib kangkon unainban.
- ⁷ Karub kanembed karub maa ye wadkeri dowad ma biddindeban,
kwane yembed karub maa ye dowad God yaa ma moonindeban.
- ⁸ Wadkeri ye dowad biddi kuu yeka maaaa,

odbed kowi kuu yiminban.

- 9 Biddaneen kuu aron korem ari wad doberembaraneen,
kwane biddaneen kuu ma deendaanban.
 - 10 Kedi, wedmuub kuu meeni kangdomdan kuu duknaniib,
inameniibbandaniib awon korokdaniib kangkon duknaniib,
kwane yi korem kuu duknenib yi yiribman kuu yena yaa kirarundaniib.
 - 11 Yi bobkonombon kuu yi dobirimbon keraneen aron korem,
kuyaa dobaraniib yaron kuu yimin wandaanban,
yi yirin kumbed yi okad kuu yika yi aningkoyiib ande kowaniib kuned.
 - 12 Kukei, karub kuu ye yiribman yemooniib kuned doberembaraanban,
ye kuu dingkan areb, ye kangkon bobnaneen.
 - 13 Inameniibbandan yi dobiri kiwaan kukui,
kwane yi yoman wene yi weng yaa amun andimaibdan kangkon kwa-
munemo dobirimaib. *Selah*
 - 14 Yi kuu sibi areb, yika oonaibban, bobni yaromkonombed dedmonda-
neene bobkonombon yiri wene dobaraniibe,
bobnimbed yi yaa oonaneen.
- Kwane aron dukmen arimbed yi kuu yorokmodanbed oonendaniib.
Yi id kuu bobkonombon yirimbed deddaneen,
kowe yi kingkin kuu ambiwiibban keraniib.
- 15 Kumban Godbed ne wadkeri kuu bobkonombon yirimbed biddaneen,
amanaa, ne kuu yekareb yeyiib yaa nenwananeen. *Selah*
 - 16 Kwane, karub maa kuu yiribman yemooniib keroko binangke unaib,
ye ambiwoom korem amun amunmo yidware wonoka kuyaa meenaib.
 - 17 Amborom kuu ye bobnaneen kuu ye yiribman kuyiib yeka ma be wanaan-
ban,
ye ambiwoom korem amun amunmo yidwaroon kuyiib bobkonombon
yiri ben kubunaanban.
 - 18 Ye kwane doreen kuu yekareb yemeren nekob yimin ande kubimaan.
Ye kuu yiminmo keraneen kuu yenambed ye aningko kankoonaniib
kuned,
 - 19 ye kuu yambe yawoya awoya yaa daboknendaneen,
yi kuu kumun aommo doberembaraniib kui.
 - 20 Yiribman yemoondan kuu kaadkeri inameniibban keraniib kuu
dingkan areb, yi kangkon duknaniib.

Yook 50

Asaf ye yook.

- 1 Aromkonomo Ye God, YARIMAN kui, yembed dakmene okaddan yaa minime
ande baandimaan,
aron daminimaunbed wene aron kubunimaun korem yaa kui.
- 2 Aangko Saiyon, yu manimanandeb kuu demkoronmo kui,
yu yaambad God kuu yure kowimaan.
- 3 Nub God kibireb meneen kii, ye kuu iwari dobaraanban,
kwane ye meneen ye kiwaan ari kuu amotbed denobenmo meneen,
kwane nuuwa amayiib bare kanmene ye kuu kanawanewandeen.
- 4 Yembed Ewen ariyiib okad yiriyiib yaa mene wedmime ande baandoon,
ye nimakarub ben wengyundi dowad.
- 5 Kwane yedmoon, “Ne kiwaan ari doriibdan kuu ne yaa ben minime.
Kane kanembed dingkan aye nengke ne yaa baeb konenib amob weng
ongmiwendan kui.” andoon.
- 6 Kwane Ewen kuu ye yorokmo kerekmen kan dakme baandimaan,

amborom kuu God yekareb kangdod kerundi ye karub keroon kowe.*Selah*

7 Kwane yedmoon, “O ne nimakarub, wengambiriiwa kekane dakma.

O Israeldan, yiib kui, yiib yaa manmo kereni kangdod weng dakma.
God ne kei, ne kuu yiib God kii.

8 Yiibbed womoniyiibban dingkan aye nengke baeb konenib dingkan yena ben kumundin nengke denobe dowan kerimaib kuned,
kuyaa kuu ne kuu ongkandi wengiib kerindo.

9 Yiibbed yiib buromakau ambi kuuk aombed kawi kuyaa ma meenindo, yiminmo doriin kowe.

Yiibbed yiib naningkod ambi kuuk aombed bangkawi kangkon kuyaa ma meenindo,

10 amborom kuu dura ye dingkan korem kuu nemanmo,
buromakau yemoon kai koodbon tausenib arimbed doriib kangkon neman.

11 Aangko aangko ari ayari on korem kuu nekaad,
kwane dabonmo ye okad ye dingkan kuu nemanmo.

12 Ne kuu mungiyiib keraan karen, yiib yaa ma kaamonindo karen,
amborom kuu okad kumundiniib kumkam korem dangooniib kuu nemanmo.

13 Buromakau yom animainoo? Dowan.

Naningkod yi umkan animainoo? Dowan kii!

14 Ne yaa eso andi dowad munob bangkawi yeman bangkawime.
Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ne dowad yiibbed kwane kamaniib ande amob weng ongmiwen kuu kwane kamime.

15 Dabab aron aom kuu ne yaa baandime.

Kwananiib kuu nembed yiib ben burudande angka nongkobaniine ne aningko kankoonaniib.” andoon.

16 Kumban arewa kamidan yaa kuu Godbed kamune yedmoon,
“Yiibbed ne amob ben yena yaa daandaniib kuu yimin dee? Dowan!
Kwane ne amob weng kuu yiib mongkodkonombed dakmaniib kuu yimin dee? Dowan!

17 Kedi, nembed inamen arewa didangkimain kuyaa kuu yiibbed arud wandembirimaib,
kwane ne weng kuu yiibbed wunekare anak korarimaib.

18 Yiib kuu yid bidan wedmaniib kuu karub amun andimaib,
kwane yiib kuu nenem kamidan yoom daboknimaib.

19 Yiib mongkodkono aombed inamen arewa menebimaan,
kwane yiibka yiib ong kuu birandi yeman kerundimaib.

20 Yiib kuu yiib ambanga oniya damana yaa manmo keru ye weng dakmaniib,
kwane eb ena anam yu dana meed yaa kuu wengamborokbanabimaib.

21 Yiib kuu kwamimaib kuned ne kuu iwari keraan.
Yiibbed meeniwen kuu God kuu nub areb ande meeniwen.

Kumban nembed yiib yaa ongkandeni,
yiib yoom kiring ine yiib dowad amarakmiwen kii ande kangdod weng dakmaniin.

22 “Kane kane ne yaa naknod keruwen, yiib kuu weng ke yaa meenime.
Kwanaibban kuu nembed ben biringke kurubkurub kamaniin,
karub maa yiib ben ma dorondandaanban.

23 Kane kane ne yaa eso andi dowad munob bangkawimaan kuu ne aningko kankoonimaib,
kwane kane kane yorokmo dobiri ye kiwaan ari doriib kuu

nembed bobni yaa ben burudande bindaniin.” andoon.

Yook 51

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook. Yembed Batseba yoom nenem kamoone profesiman Natanbed mene ongkanoon kumbed wongkoon.

- 1 O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambd
mimyob keewe kakman are nonondande.
Eb mimyob keendi darewoob kerekmen yaambd
ne wabkad kami kuu are kankare.
- 2 Ne arewa kami korem kuu oke dowan kere.
Kwane nambarakmi are koroomiibban kai areb kere.
- 3 Kedi, ne wabkad kami kuu wedme nekaadkeraan,
kwane nambarakmi kuu ne kiringkono ari angkeen.
- 4 Eb yaamo ambarakmaan,
kwane eb indob arimbed miin arewa kamaan.
Kowe ne dowad dakmimaab kuu anammo kerimaan,
kwane nambarakmi wengyundimaab kuu weng anammo andimaab.
- 5 Kedi, ne kuu woonaan yaambd ambarakmimain,
kwane enambd ne nendeen yaron kuu ne kuu ambarakmi ye karub.
- 6 Kedi, eb dowaken kuu nub niindem aom kuu anam anam kumbed yurok
andimaab,
kwane ebbd meeni kangdom ne niindem aom kedmengkawimaab.
- 7 Ambarakmi aari kiwaan ebbd ongmewen yaambd aruwebko niindem
aom koroomiibban kera.
Kwane ne niindem aom okewebko karadmo dangkorong kera.
- 8 Ongmewebko kubi dowakeniib kera.
Kwane ne kono ebbd beengkewen kuu ongmebko kubok.
- 9 Ne ambarakmi yaa eb murubia kan biknekoreb,
nembed arewa kamenabaan korem kuu are kankare.
- 10 O God, ne niindem aom yeweb karadmo ongme.
Kwane ne inamen kuu kangdommo kerune.
- 11 Eb arinambo yaa kuu ne kan angka karaab,
kwane eb Kingin Karadmo ne yaa kuu ebka kandaab.
- 12 Ebbd ongmewebko ebbd nimakarub ben bobni yaa burudande bindi
kerekmen yaa ika kuba.
Kwane ebbd ne nen angkumoneneb ne yaa inamen nindorokiib kawe.
- 13 Ne yaa kwamebko wabkaddan yaa eb kiwaan kedmengkanda.
Kwananiin kuu ambarakmidan kuu amonombe eb yaa anam andaniib.
- 14 O God, eb kuu ne nen bobni yaa burudande bindi ye God,
ne kuu karub ma aye kowaan ye kakman kuu are nonondande.
Kwananeeb kuu ne mongkodkonombd eb yorokmo kerekmen dowad
kuba yook wingkaniin.
- 15 O Yariman, ne mandakad dande.
Kwanebko ne mongkodkonombd ewaningko kankooni weng dakma.
- 16 Eb kuu dingkan aye nengke baeb kabdi yaa kuu kubokban,
dingkan aye kumundin nengke dene baeb kabdi yaa kangkon eb kubok-
ban,
kuyaa kubimaab karen bangkabdimain karen.
- 17 God ye kubi dowaken keru yeman kuu yiiika kankubuni.
O God, kane kane kuu yika kankubunenib God ebbdmo yimin andi-
maib

kuu ebbbed yi yaa wunekaraabban.

¹⁸ Eb kubi dowaken yaambbed Saiyon yaa amun kameneb awande.

Kwane Yerusalem yu kuuk kuu angkon ika yenbe ongme.

¹⁹ Kwananeeb kuu yorokmo kerekmen yaambbed eb yaa dingkan aye nengke baeb kabdaniwe kubaneeb, dingkan aye nengke baeb kabdiyiib dingkan aye kumundin nengke dene baeb kabdiyiib kui.

Kwane buromakau kuu eb bot wuubimbon arimbed baeb kabdi dowad nengkimamaniib.

Yook 52

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon. Idomman Doegbed Sauliib yaa wenene yedmenoon, “Dewid kuu Ahimelek yambiwoom wonoon” andoon kumbed wongkoon.

¹ Aromkonoman, eb komande arewa kami yaa kerengkan kamimaab?

God ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amgimombbed wene amnoom kwane angkimbirimaan.

² Eb ong kuu monmari yeman nuubnaan kamimaan.

Ye kuu yukud ye arud kwane.

Eb kuu birandi kerekmen yaambbed dakmimaab kui.

³ Eb kuu arewa kami yaa dowaken kerimaab, amun kami yaa arebban, kwane eb kuu dudi weng dakmi yaa dowaken kerimaab, weng anam dakmi yaa arebban. *Selah*

⁴ O birandi ye karub,

eb kuu yewed kondi weng yaamo dowaken kerimaab.

⁵ Kwana kowe, eb kuu eb kombon ambiwoom aromkonomo awine karangkaneeb kumban,

Godbed awinebde bingewande biringke biangkande irindore aron korem ye monmarimbon yiri kubunaneen.

Eb kuu yembed nen wad doriibdan yi okad arimbed biande koraraneen kui. *Selah*

⁶ Kwane, yorokmodan kuu wedme unenib

ye yaa ambon kamene yedmaniib,

⁷ “Karub kee Godbed kukbimaanbon aombbed dobirindo,

ye kuu ne yiribman yaambbed yonene yiminmo dobaraniin andene

yena yaa monmari ye kiwaan aromkonomo wonoon.” andaniib.

⁸ Kumban ne kuu God yambiwoom at olif

biid awene amun amun kamemoon areb kwane kamiin.

Ne kuu God ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuyaambbed yone dobaraniin aron korem korem.

⁹ O God, ebbbed komo komo kamenabewen kuyaa kuu aron korem eso andimamaniin,

kwane eb kuu amun kowe eb ande meedmaniin,

eb karadmodan yi arinambo arimbed.

Yook 53

Yook ambo bi ye karub yeman. *Mahalat* ye kiwaan wingki yeman. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon.

¹ Inameniibbandan kuu yi niindem aom yedmimaib,

“Godiibban dowan.” andimaib.

Yi inamen kuu nengkidme arewamo kerenib yi dobiri kiwaan kuu miin arewamo,

kwane yi korem kuu ma amun kamimokban.

- ² God kuu Ewen arimbed nimakarub yaa yiri wedmimaan,
kuu karub maa kanembed id anam kaadkerekore
God ande onmaneen manok anded.
- ³ Kumban yi korem kuu God yaa angkurom korokbeniwen,
kwane yi korem kuu yika yi inamen ben nengkidme arewamo meeni-
maib.
- Yi kumaom kuu kane maambbed amun kamimokban,
korem dowan anam.
- ⁴ Yembed yedmoon, “Arewa kamidanbed ne nimakarub yeene nongkobi-
wen,
kowe ne nimakarub kuu animan ane dowan keremoon areb keriwén.
Arewa kamidan kee ne yaa ma baandindo.
Yi kuu ma kaadkeraniiwoo? Dowan!” andoon.
- ⁵ Yi dobiri yaa kuu uni yemaniibban kumban yi kuu uni miin darewoob
keriwen,
amborom kuu Godbed ye nimakarub yi bondan yeene nongkobene yi
kono kuu ben bokesawaroon.
- Godbed yi yaa wunekaroon kowe
Israeldanbed yi kuu yenbande karak kondiwen kui.
- ⁶ O, Israeldan ben yi bondan burudande obon kerundi ye karub kuu aangko
Saion arimbed angkadere monok.
Kuyaron kuu God ye nimakarub ben obonmo kerunde yiminmo kerun-
daneen.
Kwanoko Yekob ye meed Israeldan dowaken kere kubime.

Yook 54

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Maskil* ye yook
Dewidbed wongkoon. Sifdanbed Sauliib yaa wene yedmiwen, “Dewid kuu
nuwokad aom aomne biknoon.” andiwen kumbed wongkoon.

- ¹ O God, ewaningko yaromkono yaambbed ne nen burudande angka kowe.
Eb aromkonombbed ne dowad ebbbed wengyundeneb ma ambarak-
mind ande.
- ² O God, ne kurikuri weng kee wengambere.
Ne mongkodkono aombbed ne weng kee wengambere.
- ³ Amborom kuu noroddanbed ne yaa nandamiib,
kwane yeremboromdanbed ne nenbande kowi kiwaan onmiib,
yi kuu God yaa meenimokban kui. *Selah*
- ⁴ Kedi, God kuu ne awawi ye karub,
YARIMAN kuu ne awawaane yiminmo dobirimain ye karub.
- ⁵ Ne yaa yemyeb darobidanbed ne yaa arewa kamenabi kuu yembed
amonombe yi yaa kerundok.
God, eb korondiyiibban eweng awinimo dobiri ye kerekmen yaambbed
yi ben monmarunde.
- ⁶ O YARIMAN, eb yaa nindorokiibbed munob koni yeman kabdaniin.
Kwane ewaningko kankoonaniin,
amborom kuu eb kuu amunmo kowe.
- ⁷ Kedi, dabab ne yaa meneboon korem kuu yembed ne nen burudande
angka kowoon,
kwane wedmaane yembed ne bondan ari boknoon.

Yook 55

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Maskil* ye yook
Dewidbed wongkoon.

- 1 O God, ne kurikuri weng kee wengambere.
Ne kaamoni keyaa wengamberedandaab.
- 2-3 Wengamberewekoreb inanduwe.
Ne niindem aom dabab kawoon.
Bondan yi weng wengambereni,
arewa kamidan yi indob nengmoniwen kumbed kirokkarok kere miin
yiminban keraan.
- Amborom kuu yimbed ne yaa durud yewed kawenib,
arud wanduwe wungkawimaib kowe.
- 4 Durud yewed kuu ne niindem aom angkeen,
kwane bobnaniin ande uniwon karakwon keraan.
- 5 Uniyiib kiringmiyiib kamembirimain,
kwane une komyengiib warekandaan.
- 6 Kowe nembed yedmaan, "O, ne kuu on arud areb burawiib karen
kimyen wanweneni yiidkaan karen.
- 7 Ne kuu ambab angka kombiri weneni
amboon angka dobaraan karen kui.*Selah*
- 8 Ne kuu kirodmo weneni ne nen kukbimaanbon aom aomnaan karen kui,
nuuwa ama darewoob arewa kameen yaa ambab yaambad wanaan
karen kui." andaan.
- 9 O YARIMAN, Yerusalem aom wedmaan kuu yeremborom ye inameniib arud
wandiibiib menebeen kowe,
arewa kamidan kuu ben kerebkarab kerunde.
Kwane yi weng dakmi kuu weng maa maa areb kerunde.
- 10 Yi kuu aronkiyiib amkiyiib yenbandem ande kuuk angkara yaa dewini-
maib,
kwane kuuk aom kuu arud wandembiriyiib damangkandi inameniib
angkeen.
- 11 Siti aom kuu monmari ye inamenbed kwane ambangkimaan,
kwane siti kiwaan ari kuu benkubune dabab kondi ye inameniib duden-
abiyyiib kumbed ma korondimokban, kwane dewenebimaib.
- 12 Ne bonmanbed damangkawoon karen, ingkaniyiibban no kwane kan-
daan karen.
Kwane arud wanduwoonman ne yaa manmo keroon karen, ye yaa
biknaan karen.
- 13 Nangkodmi amun, ne yoom dabokne yari ye karub kui, eb kuu ne areb
kumban,
anam kuu ebbad ne yaa manmo keruwewen kii!
- 14 Anuk kuu eb yoom mene kube dabokne yonendimaub,
kadaareb numun God ye kurikuri ambib yaa yarimaub yaron arimbed
kui.
- 15 Ne bondan kuu kawonwengiibban duknime,
kwane wad kumbed bobkonombon yiri kubunime,
amborom kuu inamen miin arewa kuu yi niindem aom angkeen kowe.
- 16 Kumban ne kuu God yaa baandaine,
YARIMANBED ne nen burudande angka kowimaan.
- 17 Amkimo aronkob oobne kwane ne kuu warekiyiib baandaine,
ne weng wengambirimaan.
- 18 Ne yaa bon kere nangbimaib kuu
yembed ne nen burudande angka kowimaan,
yemoon kuu ne yaa manmo keruwiwen kuned.
- 19 Andowoon yirimbed wene aron korem oonimaan ye God,
yembed yi weng wengamberendekore durud yewed kondaneen.*Selah*

Yi kuu yi arewa kami ye inamen yaa ma amonombindo,
kwane yi kuu God yaa ma unindo.

²⁰ Nangkodmi amun kuu anukbed ye yoom yewenubmo dobiriwendan kuu
kibikee yenbandimaan,

kwane ye amob weng ongmoon kuu yekareb dookboon.

²¹ Ye weng kuu dabere windane amun amun dakmimaan kumban,
ye niindem aom kuu ana nangmi ye inameniib angkeen.

Ye weng kuu dabere windane yewenub weng areb dakmimaan kuned,
anam kuu ye weng kuu arud kere ana nangmi ye inamen kerundi ye
weng kerimaan.

²² Yiib dabab kuu YARIMAN yaa bangkanibko

yembed yiib ben angkumone awandok.

Yembed yorokmodan kuu domondaane kirobaibban.

²³ Kuned, o God, arewa kamidan kuu ebbled ben kubudere
dem kongdem yiri nongkobe.

Kuman yenbandidaniib birandidaniib kuu

yi wad dobiri yaron kuu wedyambled naraneewa duknaniib.

b Kumban ne kuu eb yaambled yone dobaraniin.

Yook 56

Yook ambo bi ye karub yeman. “On Arud At Amaan Angka Dibeen” ye yook
ye kiwaan yaambled wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon.
Filistidanbed Gat angkambled awinenoon kumbled wongkoon.

¹ O God, karub yenambled ne nande kerewenmo yarimaib,
kwane yimbed aronki doboob ne nenbandande kamimaib kowe,
ne yaa mimyob keeweneb awawe.

² Ne bondan kuu aronki doboob ne nande kerewenmo yarimaib,
kwane yemoon kuu kerenganbed ne nenbandenmo yarebimaib.

³ Ne unaniin kuu
eb yaambled yone dobaraniin.

⁴ God yaa kui, ye weng yaambled kubimain.
God yaambled yone dobirimain kowe, ma unainban.
Duknaniib ye nimakarubbed ne yaa komo kamaniib kuyaa meenain-
ban.

⁵ Aronki doboob kuu ne weng kuu yimbed ben nengkidme weng arewa
keruwimaib,
kwane yi kuu ne yaa nuubnaan kamembirimaib.

⁶ Yi kuu wunonwanon kamenib yemyeb darobenib
ne yarebi korem yaa keewombirimaib,
ne dowad nindorokiibbed ayem ande kaimaib.

⁷ O God, korondaawa yi kirokmone wanaib.
Kwane noroddan, ne bondan kui, yi kuu eb norin aombled ben kubune.

⁸ Ne kirokkarak kamimain kuu wongkewen.
Kwane ne inok wanabi kuu eb awong aom kambungkewen.
Korem kuu eb buk aom kowewenoo? Anamaa.

⁹ Nembed awawe ande baandaniin kuu
ne bondan kuu ika angkurom korokbe korondaniib.
Kwane wedmeni nekaadkeraniin kuu God kuu ne dowad doreen kii.

¹⁰ God yaambled yone dobirimain kii, ye weng kuu amunmo andimain.
YARIMAN yaa kui, ye weng kuu amunmo andimain.

¹¹ God yaambled yone dobirimain kowe, ma unainban.
Nimakarubbed ne yaa komo kamaniib kuyaa meenainban.

- 12 O God, ne kuu eb yaa amob weng ongmaan kumbed kwane am-bangkaniin.
Eso ande munob koni yeman kuu eb yaa bangkabdaniin.
- 13 Amborom kuu ebbled ne nen bobni yaa burudande angka kowewen.
Kwane ebbled ne yon kuu boknande kombaraan ande awawewen.
Kwanewen kuu eb arinambo arimbed dodkanmo wonok andewed,
wad doriibdan yaa yuroon ye nambiri aombed.

Yook 57

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambled wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Saul yaa kombiri wenene aangko dem aom biknoon kumbed wongkoon.

- 1 Mimyob keewe. O God, mimyob keewe.
Komoyiibkob, ebbled kukbimaabbon aombed dobirimain.
On ayam yu dongkon dem areb ebbled kukbimaabbon aombed dobaraniine wene neene monmari yaron dowan keranuun.
- 2 Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaa baandimain,
ne dowad dowakeniib kere ambangkaane idiib kerimaan ye God yaa kui.
- 3 Yembled Ewen arimbed inanduwe ne nen burudande angka kowimaan,
ne nande kerewenmo yarimaibdan yaa ongkandimaan. *Selah*
Godbed ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken keewimaan kwane ye weng ne dowad yedme kowoon kuu korondimokban awinimaan.
- 4 Ne kuu laiyan yi kidaom keraana kanawanewandiwen kii.
Kwane ne kuu karub yeene komkad animaib ye dingkan yi numun angkaan.
Kukuu ne bondan kui, yi ningkambo kuu maradiib anayiib yi arud areb,
kwane yi ong kuu kerewang ye arud areb.
- 5 O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok,
eb nambiri kuu okad korem yaa yurok.
- 6 Ne bondan kuu ne yon dowad oon bi ye men kande kiwaan yaa kurune kebenimaib,
kwane ne kuu miin kubiyiibban aromkonoyiibban keraan.
Yimbed ne kiwaan yiri kuu dem nidkiwen kumban,
yika yikareb yi dem nidkiwen yiri kirobiwen. *Selah*
- 7 Ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo,
o God, ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo kui.
Ne kuu yook wingkeni kuwengiib ongmaniin.
- 8 O ne kingkin, yaro dembe!
Haap yoom laiya* yoom yaro dembime!
Yiiwiib wangke wingkani aron kakmendaniine awawini nambere wananuun.
- 9 O YARIMAN, ne kuu ambibkin korem aombed ewaningko kankoonaniin,
kwane ne kuu ambibkin maa maadan aombed eb dowad yook wingkaniin.
- 10 Amborom kuu eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu miin dare-woob kai,
kukuu kawene Eweniib badmene durunoon,
kwane eb anam anam kuu ambid ariyiib kawene badmene durunoon kii.
- 11 O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok,

* **Yook 57:8:** Laiya kuu gita areb.

eb nambiri kuu okad korem yaa yurok.

Yook 58

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambd wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ O aromkonomo oonidan, yiib kuu weng yorokmo dakmimaiwoo?
Yiib kuu nimakarub yaa anammo wengyundimaiwoo?
- ² Dowan! Yiib niindem aom kuu yorokmomban unitab ye inamen ongmenabimaib,
kwane yiib dingkimbed yeremborom ye inamen yaambd okad yiridan yaa ambangkimaib.
- ³ Arewa kamidan kuu yi wooniwen yirimbed kwane abdon yaa winimaib,
yi dana mana yaambd kwane wabkad kere dudanabimaib.
- ⁴ Yi weng ambod kuu niin ye ambod arewa kwamune areb.
Yi kuu weng amun yaa kened warudki areb kerenib niinbed domonande kaimaib areb kerimaib.
- ⁵ Yi kuu yi korok korok yi weng yaa ma meenimokban,
korok korok miin amun kuned.
- ⁶ O God, yi mongkodkono aom ningkambo kuu wowe domangke.
O YARIMAN, yi kuu laiyan ye ningkambo yidkangiib areb kowe yi arud yeman domangke ben kiradme.
- ⁷ Yi kuu domondebko, ok keekne dowan keremoon areb kerime.
Kwane yi ana baradmibka, yi anamo dingkanabok.
- ⁸ Yi kuu dudubkorokbed ema irin wanaane okmo keremoon areb kerime.
Bob dana woonimaib kwane aron nambiri wedmokban kerime.
- ⁹ Atok kokiib o okiib kumbed nengkaiwe
dini yeman amot yumbu ari nowaiwe nimin kerindo mokaid areb,
arewa kamidan kuu kirodmo are ben kiradmaneen.
- ¹⁰ Yorokmodan yi dowad arewa kamidan keyaa kwane ingkandaneen kuu kubaniib,
yorokmodan kuu arewa kamidan yi umkan aom yi yon okaniib kumbed kubaniib kui.
- ¹¹ Kwananeene nimakarubbed yedmaniib,
“Anam kuu yorokmodan kuu kakman amun bangkandimaan,
anam kuu okad yiridan wengyundi ye God kuu doreen kii!” andaniib.

Yook 59

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambd wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Saulbed Dewid aye kowime ande karub ben nongkoboona wene ye ambib yaa kerenombiriwen kumbed wongkoon.

- ¹ O God, ne bondan yaambd ne nen burudande angka kowe.
Ne yaa manmo keriwendan kuu ebbd dorondaruwe.
- ² Arewa kamidan yaambd ne nen burudande angka kowe.
Kwane kuman yenbandidan yaa kuu ebbd dorondaruwe.
- ³ O YARIMAN, kedi, yi kuu ne nande bikne dibo meedmiib kuu wedme!
Naawonmo yenbandidan kuu ne dowad nuubnaan kamiib kii,
ne yi yaa ma wabkad kerindo o ma ambarakmindu kuned.
- ⁴ Ne kuu ma ambarakmindu kumban yi kuu ne nande nekwiwen.
Kowe, awawi dowad yaro dembe. Dabab ne yaa kee menebeen kuu wedme.
- ⁵ O ana nangmidan yemoon ye YARIMAN God, Israeldan yi God kui,
ebkareb yaro dembeneb ambibkin korem yaa dabab konde.

Kwane ambodangidan arewa yaa mimyob keendaab.*Selah*

⁶ Yi kuu oobne yaambéd ika mene anon yi norin ningkiad kowemoon areb kerenib,
siti aom yenbandande onmenmo dewenebimaib.

⁷ Yi mongkodkono aombéd wiin kami areb weng arewa menebe dakmimaib kuu wedme.

Yi ong kuu kerewang areb, arud weng dakmimaib kui.

Kwane yimbed yedmimaib, “God kuu nub weng wengambirimokban.” andimaib.

⁸ Kumban, o YARIMAN, ebbéd yi yaa ambon kamendimaab,
kwane ambibkin koremdan kuyaa ambon baandimaab.

⁹ O God, ewaromkono kumbéd eb yaa angkumone doriin,
eb kuu ne dore aromnimbon.

¹⁰ Ne God kuu ye womoniyyibban ye mimyob dowaken yaambéd neyyiib yaa mene durunewaneen.

Kwane yembed ne bondan burudande doraneene wedmaniin.

¹¹ Kumban, o YARIMAN nub dorondandi ye karub, yi kuu bobmo yenbandaab.

Yeene nongkobaneeb kuu ne nimakarub kuu eb bondan yaa ukum kondewen kuu nonondandaniib.

Ewaromkonombéd ben kubudere ongmendebko kirinwan yarime.

¹² Yi mongkodkono aombéd menebimaan kuu ambarakmi yeman,
yi weng dakmi kui, kuu kwamunemo kowe,
yi kerengkan kami kuyaambéd yi arewa kami kuu korokbende.

Yi kuu budun kamiyyiib dudanabiyiib dakmimaib kowe,

¹³ arud wande yenbandebko dowan kerime.

Kwane yenbandebko korem dowan kerime.

Kwananeeb kumbéd okad yimin yimin yaa kuu yikaadkere

Godbed Yekob ye awoya ari yaa kuu oonimaan andaniib.*Selah*

¹⁴ Yi kuu oobne yaambéd ika mene anon yi norin ningkiad kowemoon areb kerenib,
siti aom yenbandande onmenmo dewenebimaib.

¹⁵ Yi kuu animan anande kirinwe dewenebimaib,
kwane mikmonindo kerimaan kuu anon keeng areb kabang angkimaib.

¹⁶ Kumban ne kuu ewaromkono ye dowad yook wingkaniin,
kwane amkimo kuu eb womoniyyibban ye mimyob dowaken ye dowad kube wingkaniin,

amborom kuu eb kuu ne dore aromnimbon,

kwane dabab ne yaa menebimaan kuu ebbéd kukbimaabbon aombéd dobirimain.

¹⁷ O ne aromkono kawi ye karub, ewaningko kankoonaniin.

O God, eb kuu ne dore aromnimbon, eb kuu ne yaa womoniyyibban ye mimyob dowaken keewimaab ye God.

Yook 60

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amob Weng Ye Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambéd wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Kedmengkandi yeman. Yembed Aramdan Naharaimiib Sobayyib yaambéd miniwen yaa nangboona Yoab ikakman menene Karam Dabon kan kubuneen yiri Idomdan 12 tauseniiib yenbandoon dukniwen kumbéd wongkoon.

¹ O God, eb kuu nub yaa wunekarundekoreb mene boketawarewen.

- Kwane eb kuu nub yaa arud wandewen kumban, kibireb kee nuwiib yaa ikakman mene amun kerunde.
- ² Ebbed okad kuu nan yobeewa domokbe nandeen.
Okad kuu nandeen kowe, ebbed okad bunge bangkanaboos kuu ongmebko amun keruk.
- ³ Eb nimakarub yaa kuu yobdood aron kondewen,
kwane ebbed wain okbed awarak ayemoon areb komborok komborok dodkanmo wini ye dabab nub yaa kondewen.
- ⁴ Kumban kane kane yi kuu eb yaa une bumangkimaib kuu “Neyiib yaa minime” andewen,
bondan yi ana yaambad kirokmoni ye dowad. *Selah*
- ⁵ Nub inandundeneb eb dingki wiwimbew nub ben burudande angka nongkobe.
Kwananeeb kuu eb mimiyo dowaken keendimaabdan nub kuu dabab yaa koronde yewenubmo dobaranuub.
- ⁶ God kuu ye karadmombon aombad yedmoon,
“Nembad ne bondan burudande doreni, okad Sekem kuu ne nimakarub yaa numbere kondaniin,
kwane Sukot dabon yiri kwangkun nekwane kumunkingkaniin, numbere kondi dowad.
- ⁷ Gilead kuu neman, Manase kwangkun neman,
Efraim kuu ne topi kamkono,
Yuda kuu ne king yaromkono yobdoodmo ooni yeman.
- ⁸ Moab kuu ne dingki oki yeman ye kobukmo yabad.
Idom ari kuu ne yonkad koraraan.
Filistia ari kuu nembad burudande doraan kumbad komkaan.” andoon.
- ⁹ Kanembad ne nen siti bot kuukiib aom aomnaneen?
Kanembad ne nen ambibkin Idom aom wananeen?
- ¹⁰ O God, ebbewmo yimin. Eb komande nub wunekarundewen?
O God, eb komande nub ana nangmidan yoom wanaibban?
- ¹¹ Nub bondan yaa nangmi dowad nub awande,
amborom kuu karub ye aromkono awandaniwe nangmanuub kuu korem yiminban.
- ¹² Nub kuu Godiib kumbad burudande doranuub,
kwane yembad nub bondan ari dorene ben kubunaneen.

Yook 61

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangi yemaniib. Dewid ye yook.

- ¹ O God, ne baandi kee wengambere.
Ne kurikuri weng kee wengambere.
- ² Ne kuu okad yimin yimin yaambad eb yaa baandimain.
Ne niindem aom bobne kombirikin keroon kumbad eb yaa baandimain.
Ne nen kinbanmo dumnad ambab ne arebban ari nen wene.
- ³ Kedi, eb kuu ne kukbimaabbon,
eb kuu bondan yaa kukbiri ye boyambib kongam aromkonoyiib kui.
- ⁴ Ne dowaken kuu eb kurikuri ambib kombon aombad aron korem dobara.
Kwane eb buraab dabderem aombad ne kukbimaabbon kerande meenaan. *Selah*
- ⁵ O God, ne amob weng ongmenabaan kuu ebbad wengamberewen,
kwane kane kane eb yaa une bumangkiwen yi yumbon ongmenewen kuu ne yaa kangkon kawewen.
- ⁶ King ye wadkeri ye aron kuu irinari daane.

Ye weeb kuu yawoya yemoon yeman kerok.

- 7 Ye kuu God ye kerebiri arimbed aron korem oone diborok.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu ye yaa dorondari yeman ongmenene.
- 8 Kwananeeb kuu nembed ewaningko kankoone wingkeni
aron mimim kuu ne amob weng ongmenabaan yaamo kamembaraniin.

Yook 62

Yook ambo bi ye karub yeman. Yedutun ye dowad. Dewid ye yook.

- 1 Ne kingkin kirokkarak kami kuu God yaambedomo dowan kerani yewenub kerimain,
ne nen burudande bindi kiwaan kuu yembed ongmoon.
- 2 Yembedmo kuu ne aromkonombon kwane angkon ne nen burudande angka kowi ye karub,
kwane ye kuu ne dore aromnimbon kowe, ne kuu yenambed ma nen kiringmaibban.
- 3 Yiib kane? Aron komoyiib ne nenbandande kamimaib?
Ne kuu kuuk dandemoon areb o ambib nandande kamemoon areb aromkonoyiibban kuned,
yiib korem kuu ne nen yiri koraraniib dee?
- 4 Yi inamen darewoob kuu nembed deme yumbon ari kai kandaan dowadbed
ne nen yiri kubunandamiib.
- Yi dowaken darewoob kuu dudanabi,
kwane amun kerundi weng dakmimaib kumban yi niindem aombed arewa kerundande meenimaib.*Selah*
- 5 O ne kingkin, eb kirokkarak kami kuu God yaambedomo dowan kereneb yewenubmo kere.
Amborom kuu yembed kwananeen andi ye inamen kuu ye yaambed minimaankob kandimain kowe.
- 6 Yembedmo kuu ne aromkonombon kwane angkon ne nen burudande angka kowi ye karub,
kwane ye kuu ne dore aromnimbon kowe, ne kuu yenambed ma nen kiringmaibban.
- 7 Ne nen burudande bindi kiwaan angkon kwane aningko amun arimbed kandaan kuu God ye yaambedomo,
kwane ye kuu ne aromkono kaimbon kwane ne nen kukbimaanbon.
- 8 O nimakarub, aron korem ye yaambed yone doberembirime.
Yiib niindem aom kuu komo komo dabawiib keriwen kuu ye yaa daanime,
amborom kuu God kuu nub ben kukbimaanbon.*Selah*
- 9 Kubuniibban kumbud wooniwendan kuu meeni yemanban,
aningko darewoob ariyiib kumbud wooniwendan kwangkong id keri yemanban.
- Yi dabab kuu awine wedmanuub kuu God ye kerekmen yaambed kuu dowan kai,
yi korem kuu inum nimaub kwane arebmo.
- 10 Idiibbanbed dedmone od kawo andi ye inamen kuyaambed yone dobaraib,
kwane yid bimaib ye yiribman kuyaa kerengkan kamaib.
- Yiib yiribman yemoon kuu ari kere winibko
kuyaa meendobe kuyaamo kowaib.
- 11 Godbed weng keyiib kee mimo dakmoon,

kwane weng ayoob wengambaraan kuu kei,
o God, eb kuu aromkonoyiib,

¹² O YARIMAN, eb kuu womoniyiibban mimyob dowaken keendimaab.
Anam kuu ebbd nimakarub mimim korem yaa komarewa ambangkaniib
kuu
kwamunemo kakman inande kakman bangkandaneeb.

Yook 63

Dewid ye yook. Yuda amboon aom doboroon ye dowad wongkoon.

- ¹ O God, eb kuu ne God,
nindorokiibbed eb ande kerekberenmo yarimain,
kwane ne kingkin kuu ok moom bobnemoon areb kerimain,
kwane ne id kuu eb ande awawe andimaan,
koknenu wuudne yiminban ye okad aombed kui,
okiibban ye okad aombed eb ande kerekberenmo yarimain kui.
- ² Eb kurikuri ambib aombed wedmebdeni,
eb aromkonoyiib nambiriyiib wedmaan.
- ³ Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu darewoob arimbed, kuyiib-
ban kumbed nub kuu wad dobirindeban kowe,
ne mongkodkonombd ewaningko kankoonaniin.
- ⁴ Ne wad dobaraniin ye aron korem kuu eb yaa amun kerubdimamaniin,
kwane ne dingki benkoobeni eb yaa kurikuri kamimamaniin.
- ⁵ Ebbd animan ambod miin amun yeman bangkawaawe ane mikmoni-
main,
kwane wingkanabiyiibbed ewaningko kankoonimain.
- ⁶ Ne angki arakbon arimbed eb yaa meenimain,
kwane miriknimaanbed wene aron dembe yurimaun kuu eb yaa
kabakimain.
- ⁷ Eb kuu ne awawimaab kowe,
eb dingki kurumbon aombed* kube wingkimain.
- ⁸ Ne kuu eb yaa kine angkanaan,
kwane eb dingki wiwimbed awawaawe yiminmo dobirimain.
- ⁹ Kane kanembed ne neene kowi ye kiwaan onmiib kuu ben monmarunda-
neen,
yi kuu ben bobkonombon yirimbed mangkaneen.
- ¹⁰ Yi kuu kerewangbed yenbandaneene duknaniwe,
dura anon yi animan keraniib.
- ¹¹ Kumban king kuu God yaambd kubaneen,
kwane kane kanembed God yaningko yaambd amob weng ongmaniib
kuu yi korem kuu ye aningko kankoonaniib.
Kumban dudanabidan yi mongkodkono kuu kebenendaneen.

Yook 64

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.

- ¹ O God, dabab kandaan ye weng dakmaan kee wengamberewe.
Bondanbed ne yaa nande arewa kamiib yaa kee dorondaruwe.
- ² Arewa kamidanbed nenbandande nuubnaan kami yaa kuu ne nen kimyen
yaa kowe,
yi yirinde baandi yaa kui.

* **Yook 63:7:** Ibru wengbed yedmoon kuu “eb buraab ye kubun kurumbon aombed”.

- ³ Yi weng arud dakmi kuu kerewang areb,
kwane yi weng kookiib kuu ana areb dedmone dakmimaib.
- ⁴ Yi kuu yenbandi ye biknimbon yirimbed ma ambarakmindoman yaa monbenimaib,
kwane yi kuu uniyiibban kenambun kwane monbenimaib.
- ⁵ Yikareb wunonwanon kamem andi ye weng ongmimaib,
yimbed kawaad nong nongkobe bikderebiwen ye dowad dakmimaib,
“Kwane kanembed wedmendaneen? Dowan!” andimaib.
- ⁶ Yi kuu wunonwanon kamenib yedmimaib,
“Inamen ongmuwen kuu demkoronmo kii!” andimaib.
- Anam kuu nimakarub yi niindem aom meeni kuu karub maambbed wedmindeban.
- ⁷ Kumban Godbed yi yaa anambbed amkandaneen,
kudmeniibban yi kuu yeene ben yiri kiradmane.
- ⁸ Yi weng arewa kuu yika ikakman mene arewa kerundene monmaraneen,
kwane yi yaa wedmendaniibdan korem kuu korok waaburukme ambon kamendaniib.
- ⁹ Kwananeene nimakarub korem kuu unaniib,
kwane yi kuu Godbed kwane ambangkoon yaa dakmenabenib,
kuyaa konomdangmo meenembaraniib.
- ¹⁰ Yorokmodan kuu YARIMAN yaambbed kubeniib,
yembed kukbimaanbon aombbed dobaraniib.
Kane kane yi niindem aom kangdommo doriib kuu ye aningko kankoonime.

Yook 65

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook. Dewid ye yook.

- ¹ O God, Sayion aom kuu ewaningko kankooni deme angkeen,
kwane eb yaa amob weng ongmenabuwen kuu kwane id keraneen.
- ² O kurikuri kami yaa wengambirimaab ye karub,
eb yaa nimakarub korem kuu menebaniib.
- ³ Ambarakmenabuwen kumbbed meendobi darewoob kere miin yiminban keruwen kuu
ebbed nub ambarakmi are nonondandewen.
- ⁴ Kane kane ebbed kingkeneb eb kurikuri ambib ye kuuk aom dobiri dowad dia ben menebewen kuu
amun kerundoon kii!
Eb kurikuri ambib ye amun amun kuu nub yaa miknemoon areb kerundoon,
eb kurikuri ambib karadmo yaambbed kui.
- ⁵ O God nub ben burudande bindi ye karub, ebbed yorokmo ye ambangki binangki yeman kumbbed nub yaa inandundimaab.
Eb kuu okad yimin yimin yaa doriibdan korem yi awandaneeb andi ye karub,
karamok ari motodbed yarebimaibdan yi kangkon.
- ⁶ Ebbed aangko ongmenabewen kuu ebka eb aromkonombbed,
ebka eb aromkono inwarewen kumbbed kwanewen.
- ⁷ Karamok beengkanabiib kuu ebbed ongmaawa kurune angkimbirimaun,
kuu ok umbak beengkanabiib kui.
Ambibkin maa maa korem kwangkoon yi yirinde baande kuu ongmaawe kurune yemyeb kerimaib.
- ⁸ Ambab angka doriibdan kuu eb kami yeka mamaa yaa binangkiwen.

- Ebbed komo ambangkewen kumbed
aron dembimaun angka ye okaddaniib aron kubunimaun angka ye
okaddaniib kuu eb dowad kube baandimaib.
- ⁹ Ebbed okad oonendeneb ok kondimaab,
kwane id iri yeman yemoon bangkandimaab.
O God, eb ok awaan kuu yiminmo dembeen,
nimakarub yi yongbon id yemoon bangkandi dowad,
amborom kuu ebbled kwanok ande yedmewen kowe.
- ¹⁰ Ebbled am bangkandimaab kowe,
yi yongbon kidbon yiri bid benkubune wuneen yiri kuu okmanambon
areb keraune,
mongkobon aangko kuu ben kubunebaune,
kab kibingkiwen yokad kuu yawinok keraune,
idiib irimaun kuu ebbled amun kerundimaab.
- ¹¹ Weeb mimim aom kuu yongbon kuu ebbled ongmaawe animan yemoon
kaimbed wandimaib,
kwane kuna kuna wenebimaab kuu animan id yiminmo kerundimaab.
- ¹² Dura angka kuu animan id yiminmo,
kwane koodbon koodbon yaa kuu kubimo.
- ¹³ Dura ye kereekbon kuu dingkan kab yewuudmo anengkanan yarebiib,
kwane dabon kankubuneen yiri kuu animan id keene wonoon,
kwane yi kuu kube baandimaib, ee, kube wingkimaib.

Yook 66

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook, God yaningko kankooni yook kui.

- ¹ Okad yiridan korem, God yaa kubenib komkime!

- ² Yaningko ye nambiri ye dowad wingkime,
yaningko kankoone nambiri konime!
- ³ God yaa yedmime, “Ebbled ambangkanabewen kuu yeka mamaa yoo!
Eb aromkono kuu miin darewoob kowe,
eb bondan kuu unebde ika anuk irinambenimaib.
- ⁴ Okad yiridan korem kuu eb yaa bumangkenib,
eb yaa kube wingkimaib,
ewaningko kankoone wingkimaib kui.” andime. *Selah*
- ⁵ Godbed komo kamoon kuu mene wedmime.
Nimakarub yi dowad yembed ambangkoon kuu yeka mamaa yoo!
- ⁶ Yembed karamok kuu yedmoone andokbe okad kamkonombon kereen,
kwane yine anuk kere ari kere keruuna yi kuu wedyirimbed yonka
winiwen.
Kowe, yiib minibko ye yaa kubem.
- ⁷ Ye aromkonombled aron korem oonimaan,
kwane ye indob kuu ambibkin koremdan yaa keendombirimaan.
Kowe, wabkaddan kuu ye yaa bon keraib. *Selah*
- ⁸ O ambibkin koremdan, nub God yaningko kankoonem,
kwane yaningko kankooni ye kuweng derendaroko yemoon kuu
wengambirime.
- ⁹ Yembed nub oonendoone wad doburuwen,
kwane yembed nub ongmandoone nub yon kuu kereeb beresare kom-
birindo.
- ¹⁰ O God, ebbled nub yaa komboon kaamobendewen,
kwane bot silvaa nengke yankorenmo kerok andemoon areb ebbled nub
kuu darobendewen.

- 11 Ebbed nub kuu oon bi ye men aombed bemoon areb kerundewen,
kwane ebbed nub angkurom angka dabab nongkobewen.
- 12 Ebbed karub yedmeewa yi hoos arimbed nub korok ari dore beengkanmo
dewiniwen,
kwane nub kuu amoyiib urokiib aom awune dewunuwen,
kumban ebbed nub kuu benmene yiminmo kerundewen.
- 13 Ne kuu dingkan nengke agedmo kere baeb koni yemaniib eb kurikuri
ambib yaa benmeneni,
amob weng ongmaan kuu kwananiin.
- 14 Kukuu anukbed ne yaa dabab monoone,
ne mongkodkonombed dakme ongme kowaan yeman kui.
- 15 Nembed dingkan kowiib yeene nengke baeb eb yaa bangkabdaniin,
sibi ambiyiib buromakau ambiyiib naningkod ambiyiib munob bangk-
abdaniin. *Selah*
- 16 Kane kane God yaa bumangke unimaibdan, yiib kuu mene wengambir-
ime.
Kwanibko yembed ne dowad komo kamoon kuu yiib yaa yedmenda.
- 17 Ne mongkodkonombed ye yaa baandaan,
kwane ne ongbed yaningko kankoonaan.
- 18 Ne niindem amu amarakmi inamen yaa kube amuknaan kuu anam
keraneen kuu,
Yariman kuu ne yaa wengamberewaanban.
- 19 Kumban anam kuu God kuu ne wengamberewoon,
kwane ne kurikuri ye yaa kuu wengamboroon.
- 20 God yaningko kankoonem,
ne kurikuri weng wunekarindo,
kwane ne yaa ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keewoon kuu
anwandindo kowe.

Yook 67

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Yook, God yaningko kankooni yook kui.

- 1 God, eb nub yaa mimyob keende amun kerunde,
eb murubia kuu nub yaa konde. *Selah*
- 2 Kwananeeb kob eb dowaken okad yiri ye ambibkin koremdan yaa kuu
yikaadkeraniib,
kwane ambibkin korem kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan
ebbed ongmewen kuu wedme yikaadkeraniib.
- 3 O God, ewaningko kuu ambibkin koremdan kankoonime,
ambibkin koremdan kuu ewaningko kankoonime.
- 4 Ambibkin koremdan kuu kubeni kubi yookiib wingkime,
amborom kuu ebbed nimakarub korem yaa kuu kangdommo wengyun-
deneb,
okad yiri ye ambibkin koremdan kuu ebbed ben kinban winimaab
kowe. *Selah*
- 5 O God, ewaningko kuu ambibkin koremdan kankoonime,
ambibkin koremdan kuu ewaningko kankoonime.
- 6 Okad kuu animan kab ire amnoon,
God, nub God, yembed nub yaa amun kerundoon kui.
- 7 Godbed nub yaa amun kerundoon,
kowe okad kunaya kunaya nimakarub korem kuu ye yaa bumangke
unaniib.

Yook 68

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewidbed wongkoon. Yook, God yaningko kankooni yook kui.

¹ God yaro dorok. Ye bondan kuu buyokbayok kerime,
kwane God yaa arud wandembiridan kuu ye yaa kirokmone wenebime.

² Amareng nuubbed awune kanwenemoon areb kuu,
ebbed eb bondan ben wuurewarebko wenebime.

In kuu amot ye niminbed dene okmo keremoon areb kuu,
arewa kamenabidan kuu God ye arinambo ari ben monmaroko duknime.

³ Kumban yorokmodan kuu dowakenmo kerenib,
God ye murubia ari kubime,
kwane yi kuu kube ningyak kowime.

⁴ God yaa yook wingkime, yaningko kankooni yook wingkime.
Wiiib arimbed seriot areb yarimaan ye God yaningko kankoonime.

Ye aningko kuu YARIMAN,
ye arinambo arimbed kubime.

⁵ Ye kuu anenabdan yi ambe, kwane ye kuu iribdan yi dowad yorokmo wengyundi ye karub,
kukuu God ye kowe yambib karadmo aom dibeen kui.

⁶ Godbed karubkimiibban obon keriwendan be karubkimiib ongmimaan,
yenambed yenbande ben wii aom kamobiwendan kuu yembed ben angka nongkobaane yookiib wingkenabe wenebimaib.
Kumban wabkaddan kuu koknoon amiibban ye okad aom dobirimaib.

⁷ O God, ebbed eb nimakarub bin yeederekoreb,
amiibban ye amboon angka dewenewen kuu, *Selah*

⁸ okad kuu kiringmeena,
ambid arimbed amiib kubuderebeen,
God, aangko Sainai ye God monoon kowe,
God, Israeldan yi God kui.

⁹ O God, ebbed am yiminmo kondewen,
kwane ebbed Israeldan yaa kondewen ye okad koknoon kuu yiminmo ongmewen.

¹⁰ Kwaneewe eb nimakarubbed kwaom ambib yenbekorib dohiriwen.
O God, eb yiminmo kerundi yaambad kwane kamboknondan yaa bangkandewen.

¹¹ Kwane, YARIMANBED weng yuk kowoona,
nima yemoon kaimbed kan yare daandiwen kukei,

¹² ana nangmidaniib yi kingdaniib kuu kirokmoniwen, kedi kirokmoniwen ki,
kowe nima ambiwoom dibiib kuu king king yaa nangbe boon ye yiribman be wenorekorib numbere yi mimim biwen, kui.

¹³ Yiiib yena kuu sibi yaa oonimbon aombed no unuk dangiwen,
kumban odamod maa kei, on arud kuruwak bot silvaambad yone ongmiwen,
kwane yu buraab kuu od gold kawurimbonbed yone ongmiwen.

¹⁴ Aromkonomo Ye Godbed kingdan kuu be buyokbayok kamoon kuyaron kuu,
aangko Salmon arimbed wiiwam kubudoroon areb keriwen.

¹⁵ Okad Basan yu aangko aangko kuu manimanandeb,
kwane okad Basan yu aangko aangko kuu aangko kongam ingkiringangkarangbon.

¹⁶ O aangko kongam kongam, yiiib komande wungkande nengmone doriib,

Godbed kwarimbed ooni dowad kinoon ye aangko yaa?
Kuyaa kuu YARIMAN yeka aron korem doberembaraneen kui.

- 17 God ye seriot kuu yewudmo,
ye kuu seriot tausen yemooniib,
kwane YARIMAN kuu Sainai arimbed menemoon areb karadmo mene
wedaom doboroon.
- 18 Ebbbed ari daanewen kuu
nangme awinendiwendan kuu ebbbed kinban weneewe eb yomanmo
winiwe,
munob bangkandi yeman kuu karub yenambled bangkabdiwen,
wabkaddan yi kwangkön bangkabdiwen.
O YARIMAN God, kwanewen kumbed eb kuu kwari dōbara andewed.
- 19 Yariman, nub ben bobni yaa burudande bindi ye God, ye yaa amun
kerunem,
ye kuu nub dabab kuu aron mimim kankarinimaan kowe. *Selah*
- 20 Nub God kuu bobni yaa burudande bindi ye God,
YARIMAN Ambengan yaambled bobni yaa burudande obon kerundi ye
kiwaan angeken.
- 21 Anam kuu Godbed ye bondan yi korok kuu baangkanabaneen,
deerewandiyiibban arewa kamembiridan yi korok ambokibim
awungiib arimbed kui.
- 22 Yarimanbed yedmoon, “Nembed yiib bondan kuu Basan angkambled be
mananiin,
kwane nembed yi kuu karamok niindem yirimbed kangkon be man-
aniin,
- 23 yiib kuu yiib bondan yi umkan animari dore binburunaniwe
yiib anon kangkon kwane yi umkan ananiib.” andoon.
- 24 O God, eb dowad kowekadwe kamenmo wene kurikuri boyambib dare-
woob yaa weniibdan kuu wedmuwen kii,
ne God ne King ye dowad kui.
- 25 Yook wingkidan kuu ibduruk weniib,
kuweng wangkanabidan kuu yoman anuk weniib,
yi yoom weniibdan kuu nima koyu tambaran wangkanabiib kii.
- 26 “Kadaareb yemoon nedbiwendan, yiib kuu God yaningko kankoonime,
Israeldan nedbiwen kui, yiib kuu YARIMAN yaningko kankoonime.”
ande wingkaib.
- 27 Kuro kuyaa kuu amyenimbon embeng Benjamindanbed nedbiwendan
kuu ben kinban weniib,
yaro kuyaa kuu Yudadan yi korok korok yemoon kai weniib,
yaro kuyaa kuu Sebulundaniib Naftalaidaniib yi korok korok weniib kii.
- 28 O God, ebbbed nub dowad ambangkewen ye aromkono kuu,
o God, ebka nub yaa korokbende.
- 29 Yerusalem aombled eb kurikuri boyambib darewoob kuu doruun kowe,
kingdan kuu munob bangkandi yeman eb yaa be bangkabdimaiib.
- 30 Dingkan kiib darewoob bingkodem aom doriib* yaa weng kamkonomo
daande.
Yi kuu buromakau ambi yemoon arudiib nimingkemoon areb, am-
bibkin maa maadan kuu buromakau mana arebmo.
Weng kamkonomo kondebko eb yaa bumangkenib od silvaa dareb dareb
bangkabdime.

* **Yook 68:30:** Kuye weng id angkara kuu Idyipdan.

Ambibkindan kane kane ana nangmi yaa dowakeniib keriwén kuu ebbéd ben buyokbayok kameewo wenebime.

³¹ Idyipdan yi korok darewoobbed ye korok yena benyuraneene mananiib, kwane Kusdan kuu yika benkubune God ye dabderem yiri dobaraniib.

³² O okad yiri yu ambibkin koremdan, God yaa yook wingkime, Yariman yaningko kankoone wingkime, *Selah*

³³ unyemanbed ongmoon ye ambid arimbed deweneboon ye karub yaa kui. Kedi, yembed nambad areb aromkonomo baandimaan.

³⁴ God kuu aromkonoyiib ande baandime.

Ye dohiri manimanandewiib Israeldan yaa oonimaan, kwane ye aromkono kuu ambid arimbed.

³⁵ O God, eb kurikuri boyambib darewoob aom doreeb kuu binangke ewaningko kankooni yeman.

Israeldan yi God yekareb nimakarub yaa aromkonoyiib arudkonoyiib bangkandimaan.

God yaningko kankoonem!

Yook 69

Yook ambo bi ye karub yeman. “Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambéd wingki yeman. Dewidbed wongkoon.

¹ O God, ne nen burudande angka kowe, amborom kuu ok kuu derebe yukne nandameen kowe.

² Ne kuu birinbon dareb yiri kubunaan, kuyaa kuu yon dore aromnikinban kii.

Ne kuu ok kaba dareb yiri kubunaan, urokbed derebe yukne kanwanandamuun kui.

³ Ne kuu awawime ande komkimain kumbéd ne kiwadkok kuu kiwandoon. Ne kuu God ande onmoni nindob yidnoon.

⁴ Kane kane ne yaa ogoodmo idiibbanbed arud wandembiriwéndan kuu kimingke yemoon kai keroon, ne awung kimingki arebban.

Kane kane ne yaa ogoodmo idiibbanbed bon keriwéndan kuu aromkonoyiib, yi kuu ne neene monmarem ande kamiib kui.

Nembed yid bindo kumbéd ong mok ande dedmobimaib.

⁵ O God, ne inamen arewa kuu ebkaadkerewen, kwane ne ambarakmi kuu eb yaambéd kuu ma bikniyiibban.

⁶ O ana nangmidan yemoon ye YARIMAN God, kane kane eb yaa amaan ari kwananeen ande meedmiibdan kuu neyiib kowe yenambéd yi yaa karak kondaib.

O Israeldan yi God, kane kane eb ande onmiibdan kuu neyiib kowe yenambéd yi aningko ben kubunaib.

⁷ Amborom kuu ne kuu eb dowadbed damangkawe irinyowaiwe, ne kuu karak bobnmain.

⁸ Kowe, ne aaroka yaa kuu ne kuu norodman keraan, nena anam yu karub dana meed yaa kuu owodman keraan kui.

⁹ Amborom kuu ewambiwoom ye nindorok kumbéd aikmewembirimaan, kwane damangkandi weng yimbed eb yaa damangkabdiwen kuu ne yaa monoon kii.

¹⁰ Ne kuu inok we animan koronde God yaa meenimain kuu ne yaa damangkawe irinyowimaib.

¹¹ Ne kuu yuudi dowad ebkad karong korobmo deebimain kuu

nimakarubbed daawi yeman kerimaib.

¹² Kane kane siti kuuk ambongko yaa dibirimaib kuu damangkawimaib,
kwane awarak yimaundanbed ne dowad damangkawi yook wingki-
maib.

¹³ Kumban, o YARIMAN, eb kubi dowaken keru yaron arimbed
eb yaa kurikuri kamimain kowe,

o God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken darewoob yaambd
inanduweneb ma korondiyiibban ye inamenbed awine ne nen buru-
dande angka kowe.

¹⁴ Domowaawe birinbon yiri kubunain,
nen burudande angka kowe.

Kane kane ne yaa arud wandembirimaib yaa
ne nen burudande angka kowe,
ok kaba dareb yiri areb kuyaa kui.

¹⁵ Korondaawe ne kuu urokbed nen yuknaun,
o ok kaba dareb yiri ne nen anukmunaun,
o dem yiri kubunaine winderaun.

¹⁶ O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amunmo kowe
kuyaambd inanduwe.
Eb mimyob darewoob kawewen yaambd ne yaa wedmewe.

¹⁷ Eb deme karub ne yaa murubia kan yeknaab,
kwane ne kuu dabab kandaan kowe kirod inanduwe.

¹⁸ Dia mene ne bidde,
ne kuu bondaniib kowe.

¹⁹ Eb kuu ebkaadkerewen ne bondanbed ne nen irinyowenib
damangkawenib karak kawimaib,
yi kuu wedmende doreeb kui.

²⁰ Damangkawiwen kumbed kubiyiibban kereni
ne niindem aom miin yiminban keraan.

Mimyob keewidan ande onmaan kumban ma wedmindo,
kwane ne mimyob wandi kankubunidan ande onmaan kumban ma
wedmindo.

²¹ Ne bondanbed naniman ari mung kookiib dabokenib,
ok moomiib keraan yaa kuu kookiib ye ok kawimaib.

²² Kowe, yi orokbon arak kumbed kawaad areb kerundok,
kwane yi yoom yone doriibdan yaa warab areb kerundok.

²³ Kwane, yi indob kuu wiiwiib yonoko wedmindeban kerime,
kwane yi angkurom kuu aron korem nikmingkandok.

²⁴ Yi ari kuu eb norin arud onduknende.

Kwane yi kuu eb arud amoyiib denoben kumbed ben dabuknandok.

²⁵ Kwane, yi yumbon kuu korem obonmo kerok,
kwane yi kombon ambiwoom kuu karub maa ma doborokban kerok.

²⁶ Amborom kuu kane kane ebbd ukum kondewendan kuu yimbed yen-
bandaiwe,
kwane ebbd durud yewed kondewendan yi weng kuu yimbed kanyare
daandimaib kowe.

²⁷ Yi ambarakmi kuu wuubenmo daanekoreb ukum darewoob konde.

Kwane yorokmo dobiri ye kiwaan ebbd ongmeuwen kuu yi kuu
kandaib.

²⁸ Kwane, yi aningko wadkeri buk aom kuu are daadme.

Kwane, yi kuu yorokmodan yi aningko yaa wongke daboknaab.

²⁹ Ne kuu yewediib niindem aom miin yiminban keraan,

o God, bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbled ongmewen kumbed ne nen dorenare.

- ³⁰ Ne kuu God yaningko kankooni ye yook wingkaniin, kwane ye yaa eso ande nambiri konaniin.
- ³¹ Kwananiin kuu YARIMANBED kubi darewoob keraneen, oksen aye nengke baeb koni arebban, buromakau ambi duruwiib biridiib kumundin nengke baeb koni arebban kui.
- ³² Dabab meneboondan kuu kwane wedmenekorib kubaniib, yiib kane kane God ande onmiibdan, yiib niindem aom kuu kubimbed angkimborok!
- ³³ Kamboknondan yi weng kuu YARIMANBED wengambirimaan, ye nimakarub bondan yi dabderem yiri doriib kuu yangmadandimok-ban.
- ³⁴ Kwane, Eweniib okadiib kuu ye aningko kankoonime, karamokiib yu kumkam koremiib kwangkong ye aningko kankoonime.
- ³⁵ Amborom kuu Godbed Saiyon kuu arud ye barang yaambled burudande nendene, Yudadan yi siti kuu ika yenbenabaneen kowe.
- Kwananeene ye nimakarub kuu kuyaombed nekwane dobere oonaniib,

³⁶ ye demedan yi meed kuu kuye okad kuu yiman keranuun kui, ye yaa mimyob dowaken keenimaibdan kuu kuyaa dobaraniib kui.

Yook 70

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewidbed wongkoon. Kaamoni yeman.

- ¹ O God, ne kuu burudande nende.
O YARIMAN, kirodmo mene awawe.
- ² Kane kanembed ne nande kamiibdan kuu karak kondeneb kerebkarab kerunde.
Kane kanembed ne monmarandamiibdan korem kuu ben amonombesaroko ikakman winibko irinyonde aningkoyiibban kerundok.
- ³ Kane kanembed ne kande iningkuk yeman keriwen kuu karak kondoko ikakman winime.
- ⁴ Kumban kane kanembed eb ande onmiibdan kuu, eb yaa dowakeniib kere kubime,
kwane kane kanembed bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbled ongmewen kuyaa dowaken darewoob kowiwen kuu, kekane yedmimamime, "God yaningko darewoob arimbed kerok!" andimamime.
- ⁵ Kumban ne yaa dabab meneboon, nangkon kamboknon keraan,
o God, ne yaa kirod mene!
Eb kuu ne awawi ye karub, eb kuu ne nen burudande angka kowi ye karub,
o YARIMAN, erebnaraab, kibireb mene!

Yook 71

- ¹ O YARIMAN, ebbled kukbimaabbon aombed dobirimain,
korondaawe ne yaa ma karak kawaib.
- ² Eb yorokmo kerekmen yaambled ne nen burudande angka kowe.
Ne yaa eb kerendem kowe wengamberewe mene ne nen angka kowe.
- ³ Ne nen kukbimaabbon aombed aromne angkumoni ye karub kere.
Ewiib yaa mini ye kiwaan kuu ma kebeniyiibban kerok.
Eb kuu ne aromkonombon, eb kuu ne aromne angkumonimbon kowe,

ne dowad ye nen burudande angka kowa andi ye weng dakme.

⁴ O ne God, arewa kamenabidan yi dingki dem aom kuu ne nen burudande angka kowe,
yenbandi kuu yi iningkuk areb kerimaibdaniib yorokmombandaniib yaa kui.

⁵ O YARIMAN Ambengan, ebbed kwananeeb ande meedme doriin,
kwane ne kewed yaambad mene kibikee eb yaamo angkumone doberembirimain.

⁶ Ne wooneen yaambad mene kibikee eb kuu ne yaa doreeb kowe yiminmo dobaraan,
kwane ebbad nena yu kabeyob aombed ne nen angkaderewen.
Ne kuu aron korem ewaningko kankoonimamaniin.

⁷ Yemoon yi indob arimbed ne kuu dud korokbi yeman areb keraan,
kumban eb kuu ne dowad kukbimbon aromkonoyiib kerewen.

⁸ Ne meeni aom kuu ewaningko kankooni ye inamenmo,
kwane aronki doboob kuu eb nambiri ye wengmo dakmembirimain.

⁹ Kiomnaniin kuu ne nen kan angka koraraab.
Aromkonoyiibban keraniin kuu domowaab.

¹⁰ Amborom kuu ne bondan kuu ne yaa manmo kere dakmimaib,
kwane ne dowad nuwaron keruko aye kowem andidan kuu nuubnaan kamiib.

¹¹ Yimbed ne dowad kekamune dakmimaib, “God kuu ye yaa domonenoan.
Karub maambad ye nen burudande angka kowaanban kowe ye yoman kerenenmo yarenub awinenem.” andimaib.

¹² O God, ambabbed dobaraab,
o ne God, awawi dowad kirod mene.

¹³ Ne yaa manmo keriwendan kuu karak konde monmare.
Ne yaa arewa keruwandamiibdan kuu damangkande irinyonde aningkoyiibban kerunde.

¹⁴ Kumban ne kuu ebbad ari kwananeeb ande meedmembirimain, ko-rondainban,
kwane ewaningko kankoonimain kuye inamen kuu kaine darewoob kere weneen.

¹⁵ Eb yorokmo kerekmen ye dowad daandembaraniin,
bobni yaa burundande bindi ye kiwaan ebbad ongmenewen kuu ne kuu kumunkingkindaban kumban,
kuye dowad kuu aronki doboob daandembaraniin.

¹⁶ O YARIMAN Ambengan, ebbad ewaromkonoyiib kwane ambangkanabewen kuu mene baande daandaniin,
kwane eb yorokmo kerekmen ye dowad baande daandaniin, ebanmanmo kui.

¹⁷ O God, ne kuu ne kewed yaambad mene kibikee ebbad kedmengkaw-imaab,
kwane kuyaronbed mene kibikee binangke eb yaa anam andi yeman ongmenabewen kuu daandimain.

¹⁸ O God, kiomne wok bandaniin kuu domowaab,
kwane eb aromkonomo dohiri ye wengiib eb kuu korem burundandewen arimbed ye God ye wengiib kuu
ari ari ye nimakarub yaa daande dowan keraniin kumbad bobnaniin kuu yimin.

¹⁹ O God, eb yorokmo kerekmen kuu kwane kawene ambid aommo doroon,
o God, eb kuu kami miin darewoob ambangkanabewen kowe,
kane kuu eb areb keroon? Dowan!

- ²⁰ Ebbbed dabawiib durud yewediib yemoon ben ne bangkawewen kumban,
ongmewaneeewe wadkeraniin,
kwane dem kongdem yiri areb dobaraan kumban,
ebbed ne ika nen kawene kowaneeb.
- ²¹ Ne kuu aningkoyiib kuned ebbed angkon naningko kuu darewoob
arimbed keruweneb,
ne mimyob wandi kuu ika kankubunaneeb.
- ²² O ne God, eb korondiyiibban no awinembiri ye inamen awinimaab ye
dowad,
haabbed wangke ewaningko kankoonaniin.
O Israeldan yi God Karadmo,
laiyambbed wangke ewaningko kankoone wingkaniin.
- ²³ Ewaningko kankoone wingkaniin kuu
komke kubaniin,
biddewen ye karub nembed kui.
- ²⁴ Aronki doboob kuu eb yorokmo kamenabi kuu daandembaraniin,
amborom kuu kaneyambbed ne nenbandandamiibdan kuu
karak kondene kerebkarab kerundoon kowe.

Yook 72

Solomonbed wongkoon.

- ¹ O God, eb wengyundi ye kiwaan kuu king yaa kedmengkane.
Ye kuu king ye mingki kowe ye yaa eb yorokmo kerekmen kuu ked-
mengkane.
- ² Kwaneewo ye kuu eb nimakarub yaa yorokmo kerekmen yaambbed
wengyundok,
kwane eb nimakarub yaa dabab wayiroondan kuu anammo wengyun-
dok.
- ³ Kwane, aangko aangko angka kuu yewenubmo dobiri deedere wonok,
kwane koodbon koodbon kuu yorokmo dobiri ye yob irok.
- ⁴ King kuu dabab wayiroondan yaa koromone dakmok,
kwane ye kuu kamboknondan yi dana meed ben arud ye barang yaa
dorondarok,
kwane ye kuu dabab kondi ye karub kan yob beengkemoon areb
kerunok.
- ⁵ O God, aron yurembirimaun yaron kuu nimakarub kuu eb yaa une
bumangkime,
wood angkimbirimaun yaron kui, awo awo andowoon anukbed mene
aron yeenbon ari kui.
- ⁶ King kuu mongkobon angka am manauna kirod iremoon areb kerok,
kwane ye kuu okad ari am manauna aya nonga kainemoon areb kerok.
- ⁷ Ye dobaraneen yaron niindem aom kuu Godbed yorokmodan yaa yiminmo
kerundok,
kwane yewenubmo dobiri kuu yi yaa yiminmo kerok, kwane wene
wood kuu dowan keranuun.
- ⁸ Yembbed oonaneen ye ambibkin kuu kwane karamok maambbed wene
maayiib nanduk,
kwane ok awaan Yufretesbed wene bid yimin wandaneen yaa keruk.
- ⁹ Amiiibban ye amboon angka doriibdan kuu king yaa bumangkime,
kwane ye bondan kuu ye yaa bumangke korok ben kibingkenib ye
dabderem yiri dobirime.
- ¹⁰ Taasisdan yi kingiib dudbi dudbi ku dangeendan yi kingdaniib kuu ooni
ye kakman od kuu ye yaa bangkanime,

kwane Sibadan yi kingiib Sebadan yi kingiib kangkon nub yaa kubende
andi ye munob koni yeman bangkanime.

¹¹ Kingdan korem kuu ye yaa bumangkime,

kwane ambibkin korem kuu ye demedan kerime.

¹² Kedi, awawe ande baandi ye karub kuu kingbed awanenaneen,

dabab wayiroondan kane kane yi yaa awandi ye karuwiibban kuyaa
kui.

¹³ Kamboknondaniib yiminban kerenib awande andidaniib yaa kuu yem-
bed mimyob keendaneen,

kwane yiminban kerenib awande andidan kuu yembed bobni yaa
burudande bindaneen.

¹⁴ Yi kuu yembed yobdoodmo dabab bangkandidaniib yeremboromdaniib
yaa dorenare bindaneen,

amborom kuu yi wadkeri kuu miin yekareb amun yeman ande meeni-
maan kowe.

¹⁵ Ye kuu weeb yemoon kwane doberemborok!

Kwane Siba ambibkin ye bot gold kuu ye yaa bangkanok.

Ye dowad nimakarub womoniyiibban aron korem kurikuri kamembirime.

Kwane aronki doboob kuu ye yaa amun kerunime.

¹⁶ Bidambib kumundin aom kuu wiit yob kuu yewudmo kerok.

Aangko aangko dungkun ari kwangkong awuune angkara kere angkara
kere kamok.

Kuye wiid yob kuu Lebanon yu at yemoon areb yemoon kai kerok.

Kwane nimakarub kuu yi kambong aom kuu yidwarok,

kereekhon angka kuu kereek yemoon kwamune areb kerok.

¹⁷ Ye aningko kuu aron korem yirin kame angkimborok,

aron ku angkimbaranuun yaron ye doboob areb kuu kwane angkim-
borok.

Ye yaambad ambibkin koremdan kuu amun kerundok,

kwane yi kuu ye dowad ye kuu amun kerunoonman andime.

¹⁸ YARIMAN God, Israeldan yi God kui, ye yaa amun kerunok.

Yembedmo binangke ye yaa anam andi yeman ongmenabimaan.

¹⁹ Ye aningko nambiriyiib yaa amun kerunemborok, aron korem korem.

Kwane okad kumundin kiri kee ye nambiri kwane derendarok.

Anam kwanok. Anam kwanok.

²⁰ Kwamune kumbed Yesi ye mingki Dewid ye kurikuri kame down
keroon.

Buk Ayobmim

73

Yook 73-89

Asaf ye yook.

¹ Anamaa, God kuu Israeldan yaa amun amun kamimaan,

kane kane yi niindem aom kuu karadmo keroondan yaa kui.

²⁻³ Kumban miin arewa kamiibdan kuu yiminmo doriawe wedmeni,

kerengkandan kee amunmo doriib kumbed yi areb kera ande kamaan
kowe,

ne kuu kiwaan amun ari koronde kimyen kere beresarok andaan,

kwane ne yon kuu dore at wande komborok andaan kii.

⁴ Yi kuu dabawiibban amunmo doriib,

yi id yaa kuu bobob aweneyiibban kirikmo.

⁵ Nimakarub yena korem yaa kuu yobdood menebimaan kuned kerengkan-
dan kee down.

Nimakarub yena korem yaa kuu dabab menebimaan kuned kerengkan-dan kee dowan.

⁶ Kwani kowe, yi kerengkan kami kuu kongkono yaa itoob derenemoon areb keroon.

Yi kuu yeremborom ye inamen yaamo meenimaib.

⁷ Inamen arewa kuu yi niindem aom kaine kob areb yingkoon.
Inamen ongmenabimaib kuu miin arewa angkon yemoon kai.

⁸ Yi kuu damangkandenib dabab kondi dowad dakmenabimaib,
kwane yi kerengkan inamen yaambad kwane dakmimaib.

⁹ Yi mongkodkonombed Ewen yaa weng arewa dakmimaib,
kwane yi ongbed kerengkan weng dakmimaib kuu korokdan yi weng areb daande yarimaun.

¹⁰ Kwani kowe, God ye nimakarub kuu keyaa ikakman manaiwa,
dabab yemoon kuu miin arewa kamenabidanbed yi ari kuu kapus aom ok demboon areb ondukmaib kii.

¹¹ Yi kuu kwane yedmimaib, “God kuu komo kere yekaadkeraneen? Dowan!
Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu inamen kaadkeriyiib dee?
Dowan!” andimaib.

¹² Kedi, miin arewa kamenabidan yi kuu kwamunemo areb,
yi kuu meendobembiriyiibban, kwane yi yiribman yemoon kuu ariyiib dabokne bimaib.

¹³ Anamaa, yorokmo inamenmo awineni
ambarakmi korem yaa kangkadmimain kuu idiibban ande meenaan,

¹⁴ amborom kuu aronki doboob kuu ne yaa dabab menebaane,
amkimo korem kuu ne kuu ukum kawé didangkewimaan kowe.

¹⁵ Nembad “Yi inamen arewa kande dakmaniin.” ande yedmaniin kuu,
God ye nimakarub yaa ambarakmaniin.

¹⁶ Kwane korem kee id kandande kamaan kuu,
ne yaa yiminban keroone miin kubiyiibban keraan.

¹⁷ Kuned ne kuu kwane wene God ye kurikuri boyambib aom aomneni
miin arewa kamenabidan kee yi yaa yeenbon ari komo keraneen kuu nekaadkeraan.

¹⁸ O God, anam kuu ebbad yi kuu beneb okad kereewiib ari nongkobewen,
anam kuu ebbad yi kuu nadme monmarimbon yiri ben kiradmaneeb.

¹⁹ Yi kuu kudmeniibban monmaraneen kumbadmo,
urokbed yukne yeemoon areb yi kuu kudmeniibban ye uni maa maambad dukne dowan keraniib.

²⁰ Kwane karub maa kiyuum we dembene aa kiyuummo, idiibban ande-moon areb,

o YARIMAN, eb kwane yaro dembaneeb kuu,
ebbed yi kuu wurukbandan ande yi yaa angkurom korokbandaneeb.

²¹ Ne niindem aom miin yiminban kerani
ne mimyob yaa kuu maradbad kaaremoon areb keroon yaron kuu,

²² ne kuu nonoon kere meenindeban kerani
eb arinambo arimbed ne kuu inameniibban ye dingkan areb keraan.

²³ Kuned ne kuu eb yoommo doberembirimain,
kwane ebbad ne kuu ne dingki wiwi angkambad awinewe yarimaab.

²⁴ Kwane, eb kedmengkawi yaambad ongakwe nen kinban winimaab,
kwane koreb eb nambiri aom nenwananeeb.

²⁵ Ne kuu Ewen aom kuu karub maayiibban, ebbadmo.

Kwane ne kuu okad kiri ye barang maa yaa meenimokban, ne dowaken kuu eb yaamo angkeen.

²⁶ Ne idiib mimyowiib kuu dowan keraneen kumban,

God ebbedmo kuu ne niindem aom aromni ye karub,
aron korem dobiri ye yumbon keruwi ye karub kuu ebbedmo.

²⁷ Kedi, kane kane eb yaa ambab keriwendan kuu korem duknaniib,
kwane kane kane eb yaa korondaniib kuu ebbed monmaraneeb.

²⁸ Kumban nembwed wedmaan kuu God ye dia dobiri kuu amun.
Ne kuu Ambengan Ye YARIMAN ye kukbimaanbon aombed doriin,
kwane nembwed ebbed komo komo kamenabewen korem kuu dak-
maniin.

Yook 74

Asaf ye *Maskil* ye yook.

¹ O God, komarewako kee nub kuu aron korem domondewen?
Komande eb ooni ye sibi areb nub yaa kuu eb norinmo womoniyiibban
keendembirimaab?

² Eb nimakarub unyemanbed amoddoon kuyaa ika meene,
ambibkin mimodan ebbed kinewe biddoon kuyaa kui.
Aango Saiyon kurin anak doberewen kuyaa ika meene.

³ Bondan kuu eb kurikuri boyambib monmariwen kowe,
aron doboobmo angkuun ye boyambib bob keyaa yaro dodkanmo
mene.

⁴ Eb yoom nedbimaubbon yaa kuu eb bondanbed wene baankone komki-
wen,
kwane yi flaekiib mane kan daaniwen.

⁵ Yi kuu at dengkoridan areb,
at nimingkaan aom dengke aremoon areb keriwen kowe,

⁶ eb kurikuri boyambiwoombed kowod yone winiwen yaa ayiib nongkobe
kuruwakiib ongnenabiwen kuyaa kuu
yi kapakiib hamayiibbed wowe monmariwen.

⁷ Kwane yimbed eb kurikuri boyambib kuu amotbed kowiiwa dene
kubuneen,
kwane ewaningkoyiib angimboroon ye kurikurimbon kuu monmare
yon dowod yeman kerundiwen.

⁸ Nub dowad yikareb yedmiwen, “Nub kuu yi ben kumundin yob beengke-
moon areb kerundem!” andiwen.

Kwane, nuwambibkin aom God yaa kurikurimbon korem kuu amotbed
nengkiwe denobeen.

⁹ Nub yaa kuu dud maa ma korokbindo,
kwane nub kumaom kuu profesiman mim ma doborokban,
kwane aron arewa kee aron komoyiib kwane awinaneen kuu nub keyaa
karub kanembed ma yekaadkerindo.

¹⁰ O God, aron komoyiibbed kwane eb bondan kuu eb yaa damangkab-
daniib?

Yi kuu kwamune aron korem ewaningko monmaraniwoo?

¹¹ Komoyiibkob eb dingki, dingki wiwi kui, yire ambangkoban kerewen?
Eb dingki bedme warewen kuu ben yire yi monmare.

¹² Kumban, o God, unyeman yirimbed eb kuu ne king kerewen,
kwane ebbed okad kirimbed arud ye barang yaa burudande bindimaab.

¹³ Ewaromkonombed karamok kuu kan angkara angkara kere kowewen,
kwane omyere dareb dareb yi korok kuu baangkanabewen.

¹⁴ Ebbed omyere kambari maa yaningko Lewaiyatan ye korok korok kuu
beengkanabekoreb,
ye ida yoma kada kuu amiibban ye amboon ye dingkan yaa bangkan-
deewa aniwen.

- 15 Ebbed ok kirubdemiib okmanamboniib kuu ongmenabewenkob menebuun,
kwane ebbled menebimaun ye ok awaan kuu ben okiibban bidmo kere kokderebewen.
- 16 Awingyab kuu ebman, amnoom kangkon ebman,
kwane woodiib aroniib kuu ebbled ongmenabe nongkobewen.
- 17 Ebbled okad kuu yu yiminmo andi yaambled ongmenabe nongkobewen,
kwane ebbled yongkonbi yaroniib amaroniib ongmenabewen.
- 18 O YARIMAN, bondanbed damangkabdiwen kuyaa ika meene.
Kedi, inameniibbandan ewaningko monmariwen kuyaa ika meene.
- 19 Kwane, nub kuu on arud areb arudiibban aromkonoyiibban keruwen kuu
arud dingkan areb keriwendan yi dingki ari nongkobaab,
kwane dabab wayiroondan ebbled ooneeb kuyaa kuu aron korem nonondandaab.
- 20 Eb amob weng nub dowad ongmewen kuyaa kuu meene ongme awine,
amborom kuu okad keyaom kee bendom mirikni miriknimbon kuu yeremboromdaniib diiriwen kowe.
- 21 Kwane korondaawe, dabab wayiroondan kuu ika mene karak kandaib,
kwane kamboknondaniib yiminban kerenib awande andidaniib kuu ewaningko kankoonime.
- 22 O God, yaro dore. Ebka eb dowad koromone dakme.
Inameniibbandan kuu aronki doboob damangkabdimaib kuyaa ika meene.
- 23 Eb yaa manmo keriwendanbed yirinde baandimaib kuyaa nonondandaab,
kwane eb bondanbed womoniyiibban baankone komkimaib kuyaa kangkon nonondandaab.

Yook 75

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmarai” andi ye yook ye kiwaan yaambled wingki yeman. Asaf ye yook. God yaningko kankooni ye yook.

- 1 O God, nub kuu eb yaa eso anduub,
amborom kuu eb kuu dia doreeb kowe.
Binangke eb yaa anam andi yeman ambangkanabewen kuu nimakarub kuu dakmimaib.
- 2 Ebbled kwane dakmeeb, “Nembed aron kuu kine kowaan,
yorokmo wengyundi ye karub kuu ne kei.
- 3 Kwane, okadiib yu nimakarub koremiib kiringmaniib kuu nembed ambokab yiri kuu yobdoodmo awinaniin.*Selah*
- 4 Nembed kerengkandan yaa yedmaan, ‘Kibikbed ari kuu ma kerengkan kamaib.’ andaan,
kwane miin arewa kamenabidan yaa yedmaan, ‘Yiib aromkono yaa kerengkan kamaib.
- 5 Yiib aromkono yaa miin kerengkan kamaib.
Kwane yiib kuu wabkad kere kerengkan kamaib.’ andaan.” andoon.
- 6 Karub maa kane aron dembimaun angkambled o aron kubunimaun angkambled
o amiibban ye amboon angkambled karub maa yaningko kankoonaanban.
- 7 Kumban kukuu wengyundimaan ye God,
yembed maa kuu nen kubudere maamo yaningko kankoonimaan.
- 8 YARIMAN ye arud kuu wain ok kamokiib areb,

ambodmo kandene kook yeman yenayiib dabokne ongmene kabus aom
 bunoone daadere demboone,
 onduknoone miin arewa kamenabidan okad yimin yimin yaa doriib kuu
 yi korem kuu anenmo kawene kibin yirimo keriwén.
⁹ Kumban ne kuu God ye dowad aron korem dakmembaraniin,
 kwane ne kuu Yekob ye God yaningko kankoone yook wingkaniin.
¹⁰ Yembed miin arewa kamenabidan yi aromkono kuu kan kubune dowan
 keraneen,
 kumban yorokmodan yi aromkono kuu darewoob arimbed kerunda-
 neen.

Yook 76

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Asaf ye yook.
 God yaningko kankooni ye yook.

- ¹
- Yuda aom kuu God yikaadkeriwen,
-
- kwane Israel aom kuu ye aningko kuu darewoob arimbed kii.
-
- ²
- Ye kombon ambib kuu Salem aom,
-
- kwane ye dobirimbon kuu aangko Saiyon ari.
-
- ³
- Kuyaambéd bondan yi ana yumbuyiib kuu yembed domangkoon,
-
- yi kombeyiib kerewangiib ana nangmi ye kumaniib kangkon do-
-
- mangkoon.
- Selah*
-
- ⁴
- O God, eb nambiri kuu yeka maaaa kii,
-
- eb nambiri kuu darewoob arimbed, aangko ari nedbiwen ye bondan
-
- yemoon arebban.
-
- ⁵
- Yi kanangkoddan kuu no yenbande nongkobeneb yi yiribman ben
-
- wenorewen,
-
- kwane yi kuu yeenbon unik dangemoon areb keriwen, ika wad
-
- yeedaraibban.
-
- Yi ana nangmidan kumaom kuu
-
- karub mim maa kwane ye dingki ma yiraanban.
-
- ⁶
- O Yekob ye God, eb ongkandi kumbed,
-
- yi hoosiib seriotiib kuu yeenbon unik dangemoon areb keriwen.
-
- ⁷
- Unebdi ye karub kuu ebbédmo.
-
- Eb norin wandaneeb kuu kanembed koromone eb kiringkono ari do-
-
- baraneen? Dowan!
-
- ⁸
- Ewen arimbed kangdod weng dakmewen kumbed,
-
- okad kiridan korem kuu eb konob une iwari keriwen.
-
- ⁹
- O God, kukuu dabab wayiroondan arudbon yaa burudande bindi dowad
-
- ebbéd yaro dore wengyundandewen yaron arimbed kwanoon.
- Selah*
-
- ¹⁰
- Kedi, eb bondan yi norin eb yaa wandimaib kuu idiibban kerimaan kowe
-
- eb yirin kuu darewoob arimbed kerimaan.
-
- Kwane kuye norin dungkun kuu kan amonombe king ye korok ari
-
- dereni yeman areb ongmeneb derenimaab.
-
- ¹¹
- Yiib YARIMAN God yaa wiim aangki weng ongmime, kwamunemo am-
-
- bangkime.
-
- Ambibkin dia dia mimim koremdan kuu
-
- mim ye yaamo uni yemanman yaa munob koni yeman bangkanime.
-
- ¹²
- Yembed nimakarub yi korokdan kuu ben kubunimaan,
-
- kwane okad yiri ye kingdan kuu ye yaa unenimaib.

Yook 77

Yook ambo bi ye karub yeman. Jedutun ye dowad Asafbed wongkoon. God
 yaningko kankooni ye yook.

- 1 Ne kuu God yaa awawok ande baandeni,
God wengamberewok ande baandaan.
- 2 Dabab ne yaa meneboon kuu Yariman ande manaan,
kwane amnoom doboob kuu dingki benkoobe ninabaan kuned,
barang maa kuu ne mimyob wandi yaa kuu ma kankubunindo.
- 3 God yaa meenekori kwane warekaan,
kwane ye kuyaamo meendobiine ne kingkin kuu miin aromkonoyiib-
ban keroon.*Selah*
- 4 Ne yaa kuu unuk angkaab ande kebenewen,
kwane ne niindem kuu dabab waroon kumbed dakmindeban keraan.
- 5 Anuk dobaraan yaamo meendobaan,
weeb unyeman anuk yiri yaa kui.
- 6 Anukbed amnoom yaa yook wingkaan kuu ika meenaan,
kwane ne niindem aom meendobeni nekareb kaamobimain kuu kei.
- 7 “Yariman kuu aron korem wunekaraneen dee?
Ye amun amun kamendi kuu angkon amaan ma korokbendaanban dee?”
- 8 Ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken keendi kuu korem dowan keroon
dee?
Ye weng kunduk kuu aron korem kwane idiibban keroon dee?
- 9 God ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu dowan keroon dee?
Yembed norin wandoon kumbed mimyob keendimokban keroon dee?”
andaan.*Selah*
- 10 Kwane nembed yedmaan, “Ne niindem aom miin yiminban keraan ye id
kuu kei.
Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye dingki wiwimbed nub yaa
awandimokban keroon.” andaan.
- 11 YARIMANBED komo komo kamenaboos kuu nembed ika meenaniin,
o God, anam kuu binangke ewaningko kankooni yeman ebkareb ong-
menabewen kuu ika meenaniin.
- 12 Komo komo ambangkanabewen korem kuu nembed ika ne niindem aom
meendobeni,
ewaromkonombed komo komo kamenabewen korem kuu kwane an-
dangke meenaniin.
- 13 O God, eb dobiri ye kiwaan kuu karadmo.
Kedi, god maa kuu nub God darewoob arimbed kwamune arewiib ma
keroon dee? Dowan!
- 14 Eb kuu binangke ewaningko kankooni yeman ongmenabimaab ye God,
ewaromkono kuu ambibkin maa maa koremdan yaa korokbimaab.
- 15 Eb dingki aromkonombed eb nimakarub biddewen,
Yekob ye awoya ariyiib Yosef ye awoya ariyiib kui.*Selah*
- 16 O God, ok ariyiib ok yiriyiib kuu wedmebdiwen,
eb wedmebdekorib une kiringmiwen,
ok niindem yiri kangkon kwaneen.
- 17 Wiib arimbed am menebuune,
ambid ari kuu nambad kamoone,
eb imak kuu ana baradmemoon areb anuk kere ari kere kamoone.
- 18 Eb amkuni kuweng kuu kibin nuub aombd meneboone,
eb imakbed okad kumundin kuu yuroone,
okad kumundin kuu kiringmiyiibbed yobeen.
- 19 Kiwaan ongmewen kuu karamok aombd dewuneen,
karamok niindem yirimbed kiwaan ongmenabewen kui,
kuned eb yon yumbon kuu karub maa ma wedmindo kii.
- 20 Eb nimakarub kuu sibi oonidan areb ben kinban wenewen,

Moses yoom Eeron yoom yaambd kui.

Yook 78

Maskil ye yook Asafbed wongkoon.

¹ O ne karuwa nimaya, ne kedmengkandi kuu wengambirime.

Ne mongkodkonombd dakmandamaan keyaa yiib kerendem kowe wengambirime.

² Ne mongkod doombereni kuruwak wengbed dakmaniin, unyemabed biknoon ye inamen kuu kedmengkaniin.

³ Wengambere nubkaadkeruwen ye weng, nuwambeyambd nub yaa daandiwen ye weng kui,

⁴ kuye weng kuu nub danaya yaa bikderebaubban, nub meed yaa kwane daandanuub kii,

YARIMAN yaningko kankooni ye ambangkanabi ye wengiib ye aromkono ye wengiib binangke yaningko kankooni yeman ong-menaboon ye wengiib kui.

⁵ Kedi, yembd kwanime andi ye wengiib amob wengiib Yekob ye awoya ari yaa bangkandoon, Israeldan yaa kui.

Kuye weng kuu yembd nub awoya yiri yaa kuu “Yiib dana meed yaa kedmengkandime.” ande yedmoon.

⁶ Kwamiwed kwane yi dana meed kuu kuye weng yikaadkeraniib, yi dana meed mogeed wanabindo kangkon yikaadkeraniib kii, kwane yi kuu yika yi dana meed yaa kedmengkanden wananiib.

⁷ Kee kwane kamaniib kumbd God yaa angkumone doberenib, ye ambangki yaa nonondandaibban kerenib, yembd kwamime andi ye weng kuu awinaniib.

⁸ Yi kuu yi awoya areb keraibban, amborom kuu yi awoya kuu bot korok kere wabkad keruwen kowe, yi awoya kuu God yaa korondenib god maa maa yi yoman winiwen.

⁹ Efraimdan kuu anangkawiib nekwiwen kuned, ana nangmi aron muneen ari kuu kirokmone ikakman winiwen.

¹⁰ Yi dowad Godbed amob weng ongmoon kuu korondenib ye amob yaa wunekare dobiriwen.

¹¹ Yi kuu yembd komo komo kamenaboon kuyaa nonondandiwen, God ye aromkono wedmi yeman yi yaa kedmengkoon kui.

¹² Yembd binangke ye aningko kankooni yeman yi awoya yi murubia arimbed kedmengkoon, Idyip ambibkin yiri bidambib Soon aombd.

¹³ Yembd karamok kuu domokbe angkara angkara kerekore yi kuu wedyiri bid ari ben kinban yanoon, yembd ongmoona ok kuu wan yaro anuk yine ari yine kameen kui.

¹⁴ Kwane, aronki kuu wiibbed kowe ben dore wenene, amnoom doboob kuu amot denenmo wene yure wanaana kuyaambd kerenenmo winimaib.

¹⁵ Yembd amiibban ye ambon angkambd bot dumnad baangkenabe daad-mekore, ok ongmoone karamok awaan areb darebmo menebuune yi yaa bangkandoon.

¹⁶ Yembd okmanambon ongmoona bod dumnad aombd menebuun kui. Yembd ok ongmoone ok awaan areb wenebuun kui.

- 17 Kumban yi kuu ambarakmi yaa deerewandindo, no kwane God yaa ambarakmembirimai,
kowe amiibban ye amboon angkambed Korem Burudandoon Arimbed
Ye God yaa kuu wakad keriwen.
- 18 Kwane, yimbed mungi darewoob bobniwen ye animan nub yaa bangkan-
dok ande kaamoniwen kumbed
dowakeniib kere God yaa komboon kaamobiwen.
- 19 Yi kuu God yaa dowakeniibban kerenib yedmiwen,
“God kuu amboon angkambed animan kuu nub yaa bangkandi
yaromkonoyiib dee?”
- 20 Kedi, yimbed bot dumnad wowoone ok darebmo menebuune
okmanambon ongmoona ok awaan areb wenebeen kuned,
ye kuu nub yaa animan bangkandi yaromkonoyiib dee?
Ye kuu ye nimakarub yaa dingkan yom bangkandi yaromkonoyiib dee?”
andiwen.
- 21 Kwanandiiwe YARIMAN kuu wengamberekore norin darewoob wandoon.
Kowe Yekob ye awoya ari yaa kuu ye amot baandoone denemoon areb
keroon,
ye arud Israeldan yaa darewoob arimbed keroon kui.
- 22 Amborom kuu yi kuu God yaa anam andindo,
kwane yi kuu yimbed nub awande oone bindaneen ande meenindo.
- 23 Kumban ye kuu ambid ari yedme kowoona
ambid ambongko nanaboona
- 24 yimbed yi ani dowad om mena kuu am areb ben kubudoroon,
Ewen ye animan kuu yi yaa bangkandoon kui.
- 25 Kuye nimakarub kuu engyus yi animan aniwen,
kwane yimbed animan yiminmo bangkandoon kii.
- 26 Yimbed ambid ari kuu nuub ongmoone aron dembimaun angkambed
monoone
ye aromkonombed nuub ongmoone kurimbed monoon.
- 27 Yimbed yi yaa dingkan yom yewudmo kuu am areb ben kubudoroon,
kukuu ayari on kuu karamok yu kubuk kimingkinban areb yemoon kai
bangkandoona,
- 28 kuye ayari on kuu yi doriib wedangkambed kubudiriwen,
yi ambib kombon dobere dobere kidangka kubudiriwen kui.
- 29 Kowe, yi kuu ane mikmoniwen kumban animan down kerindo,
kwane Godbed komo yi dowaken darewoob keriwen kuu kwane
bangkandoon kii.
- 30 Kumban yi kuu mogeed mikmonindo ane dibiib,
animan kuu domonde aniib kui,
- 31 kumbed God ye norin kuu yi yaa darewoob arimbed keroone,
yi aromkonoyiibdan kuu yeene nongkoboone,
Israeldan yi kewed yenbandoone kubudiriwen kui.
- 32 Kwamune keroon kumban yi kuu yi ambarakmi yaa deerewandindo,
kwane yimbed binanke ye aningko kankooni yeman ongmenaboone
kuned ye yaa anam andindo.
- 33 Kowe, yimbed yi dobiri yaron kuu dukmenmo naroone yi inamen ongmi-
wen kuu idiibban kere dukniwen,
yi dobiri ye weeb kuu dukmenmo naroone kudmeniibban uniwon
karakwoniib kumbed yoworiwen.
- 34 Aron kunayambed Godbed yi yenbandoon kuu yoworindodan kuu ye
ande onmenib,

- nindorokiibbed ye yaa ika amonombenib ye kiwaan ari doberem ande kamiwen.
- 35 Kwane, yimbed ika meeniwen kuu God kuu yi aromkonombon, kwane ika meeniwen kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu yi bididi ye God.
- 36 Kumban yi kuu ye yaa yi mongkodkonombed birane aadidmimaib, kwane yi ongbed dudi wengmo dakmenabimaib.
- 37 Kedi, yi niindem aom kuu ye yaa kowindo, kwane ye amob weng yi dowad ongmoon kuu awinindo kimyen winiwen.
- 38 Kuned God kuu yi yaa mimyob kowekore, yi ambarakmi kuu are nonondandoon, yi kuu yembed ben monmarindo.
- Aron yemoon kuu ye norin kuu yeka kan kubunoon, kwane ye norin kuu darewoob arimbed kowindo.
- 39 Ye kwamune meenimaan, yi kuu okad yiridanmo andimaan, kwane yi kuu nuub embengmo menene burudande wene dowan kere-moon areb keriyen.
- 40 Aron yemoon kuu yi kuu amboon angkambed God yaa wabkad keruni-maib, kwane aron yemoon kuu yi kuu ye yaa abdon kerunaiwe miin kubiyyiib-ban kerimaan kii.
- 41 Ikakman ikakman God kuu kandunib komboon kaamobeni yeman kerembirimaib, kwamaiwe Israeldan yi God Karadmo kuu yewed kandimaan.
- 42 Ye aromkono korokboon kuyaa nonondandiwen, yembed dabab bangkandimaibdan yaambed yi kuu biddoon yaroniib,
- 43 yembed Idyip yirimbed dud kedmengkoon yaroniib, yembed bidambib Soon aombed binangke ye aningko kankooni yeman ongmenaboos kuyaa kuu nonondandiwen kui.
- 44 Yembed yi ok awaan kan amonombe umkanmo keroona, Idyipdan kuu yika yi okmanambon yaa anindeban keriyen.
- 45 Yembed wadmung yemoon kai yedme kowoona Idyipdan yaa durud yewed kondiwen, kwane kot kangkon yedme kowoona yi kumkam monmariwen.
- 46 Yembed kwane ed yedme kowoone yongbon kab biid kuu korem aniwen, kowe Idyipdan kuu deme awiniwen kuu idiibban keroon.
- 47 Yembed kwane nong yowiib nongiib kuu am yurukmo bot areb keroon kumbed monmaroon, kwane yi yedob yob kuu wood nurok yurukmombed kirobe monma-roon.
- 48 Yembed kwane yi buromakau kuu am yurukmo bot areb keroon kumbed yenbandoone dukniwen, kwane yi amangkob dingkan kuu imakbed yoon.
- 49 Yembed kwane ye norin nimin darewoob yi ari kan onduknoon, ye arud darewoowiib ye kongendi darewoowiib ye yobdood dare-woowiib kui, kukuu yiwed yowori ye engyus areb yi yaa menebiwen.
- 50 Yembed ye norin kuu awine yinmonindo, kumundinmo yi yaa kan kowoon, kwane yi wadkeri kuu ma domondindo, no kwamune yenbande kiraroon bobmo.
- 51 Kowe Idyipdan yi wonob dana korem kuu yeene nongkoboos,

- yob kowi yaromkono ibduruk korokbi dana kuu Idyipdan yi ambiwoom kuu dowan keroon kui.
- 52 Kumban Godbed ye nimakarub kuu sibi nimingkemoon areb ben angkanoon,
kwane yembed yi kuu sibi areb ben amboon angkarambed angkara kinban dewonoon.
- 53 Yembed amunmo binwonoon, kowe yi kuu uniyiibban winiwen,
kumban karamokbed yi bondan kuu yuknuune kubuniwen.
- 54 Kwanikob yembed yi kuu ye ambibkin karadmo angkara be monoon,
koodbon okad yembed nangme dore kandoon ari kui.
- 55 Yembed ambibkin yenadan kuyaom doriib kuu yenbande dariroona kirokmone wenebiwen,
kwane yi dowad bid nekwe bangkandoone okad kuu yiman kereen,
Israeldan yi amyenimbon yi bidambib kerundoone kwari dohiriwen kui.
- 56 Kumban yi kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaa komboon kaamone wedmenib,
ye yaa wabkad kerenib ye amob awinokban keriwen.
- 57 Yi kuu yi awodkiya areb God yaa angkurom korokbenib koronde kimyen winiwen,
yi kuu ana unitabbed barandaiwe kimyen wenemoon areb keriwen kui.
- 58 Amborom kuu yi kuu aangko aangko arimbed dudi god yi kurikurimbon ongmenabiwen kumbed ye yaa norin koniwen,
kwane yi dingkimbed ongmenabiwen ye dudi god yi aningko benkoobi-maib kumbed God kuu amban nenem kamauna ambimbed koren kamemoon areb keroon.
- 59 God kuu kwane wengamberekore norin darewoob wandene,
Israeldan kuu kumundinmo wunekaroon.
- 60 Kowe, ye kuu ye dohirimbon Sailo angka kuu koronde wonoon,
nimakarub yoom dohiri ye ambib kombon yenboon kuyaa kui.
- 61 Kwane, God ye amob weng ongmoon kumaom kowiwen ye boks karadmo kuu kanwinime andoone arewadanbed kanwiniwen,
ye aromkonoyiib nambiriyiib kuu ye nimakarub yaa angkeen ande korokbi yeman kuu bondan yi dingki aom kowoon kui.
- 62 Kwane, yembed yumbon ongmoone kandiwen ye nimakarub yaa norin darewoob wandoon kowe,
kerewangbed yenbandimbon aom nongkoboan.
- 63 Kwane, ye nimakarub yi kewed kuu amotbed dene kubunuune koyu kuu ma awadmindo.
- 64 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dohiridan kuu kerewangbed yeene yuriwe,
yi nima irib kuu binangke kingkin domoniwen kumbed ameng kirindi-inban keriwen.
- 65 Wene yimin arimbed Yariman kuu unuk angkimbon yirimbed dembe-moon areb yaro demboon,
ana nangmi karub wain ok ane warudki keremoon areb aromkonomo demboon kui.
- 66 Kwane dembekore, ye bondan kuu yenburoona ika winiwen,
yimin wandaanban ye karak darewoob keendoon kui.
- 67 Kwane, Yosef ye amyenimbon kuu yembed akmendandundoan,
Efraim ye amyenimbon kuu kingkindo kui.
- 68 Kumban ye kuu Yuda ye amyenimbon kingkoon,

yi bidambib kuu yembed mimyob dowaken keendimaan ye aangko Saiyoniib kowe.

⁶⁹ Ye kurikuri boyambib kuu Ewen areb kamkonomo yenboon, okad kumundin angkimbaraneen areb kwane aron korem angkimbaraneen ande kowoon.

⁷⁰ Ye kangkon ye deme karub Dewid kinekore, sibi oonimbon yaambbed nendoon.

⁷¹ Godbed Dewid kuu sibiyyiib yi manayyiib oonoon yaambbed nen menene God ye nimakarub, Yekob ye awoya ari kui, yi yaa kuu ooni ye korok kerunoon, yembed yi dowad yumbon ongmoondan kui, Israeldan kui.

⁷² Kowe, Dewidbed ma aadidmiyyiibban kere ye inameniib dakmiyyiib do-biriyyiib ibmo keroon kumbed yi kuu oonoon, kwane ye iname indengandeng mengmeng kumbed ben kinban wini-maan kii.

Yook 79

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.

¹ O God, eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan kuu ebbbed nub yaa kondewen ye okad aom ana nangme awudiriwen, kwane yimbed eb kurikuri boyambib karadmo kuu monmare yon dowod yeman kerundiwen, kwane yimbed Yerusalem aom ambib monmare arewa keruwen kii.

² Yimbed eb demedan yi bob id kuu ayari on yi animan yeman bangkandiw-
wen,
kwane eb karadmodan yi bob id kuu okad yiri dingkan yiman keruwen.

³ Yimbed Yerusalem aom kuu nimakarub yeenembiri ye umkanbed ok areb bune awanewandoon,
kwane bob id mangkanabaneen ye karuwiibban keroon.

⁴ Nub kuu nub dia doriibdanbed dandi yeman kerenib,
nub yaa ambon baande damangkandimaib.

⁵ O YARIMAN, aron komoyiib nub yaa norin keendembaraneeb? Aron korem dee?
Aron komoyiib koren areb kerewen kumbed norin niminiib wanda-
neeb?

⁶ Eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan yi ari kuu eb norin ondukne.
Eb yaa baandimokban ye ambibkin maa maadan yi ari kangkon eb norin ondukne.

⁷ Amborom kuu yimbed Yekob ye awoya ari nub korem yenbandenib
nuwambibkin monmariwen kowe.

⁸ Nub awoya yiri yi ambarakmi yaambbed nub yaa bon kere dabab kondaab,
kwane eb mimyob kowi kara kuu kirod nub yaa mene awandok,
amborom kuu nub kuu ben kubune miin yirimo kerundiwen kowe.

⁹ O nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God, nub yaa awande,
ewaningko nambiriyyiib keruni dowadbed.

Nub kuu bondan yaa burudande bindeneb nuwambarakmi are nonon-
dande,
ewaningko ye dowadbed.

¹⁰ Eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan kee
nub dowad "Yi God kuu kuna?" ande kamimaib kuu ebbbed kebene.
Yimbed eb demedan yenbande umkan kowiwen kuu ebbbed kakman kowa-
neeb kuu,
yi yaa korokbebko yikaadkerime, nub kerebiri arimbed.

- 11 Yimbed nub yena awingke benwiniwenden yi wareki kuu yangmadan-daab.
Kane kane dukni yeman andiwendan kuu eb aromkono darewoobbed ben angka nongkobe.
- 12 O Yariman, nub dia doriibdan yi ari kuu yimbed eb yaa dabdi yeman kere dabab bangkabdiwen kuu neman inandunde ediib kerunde.
- 13 Eb nimakarub nub kuu eb kereek amun ari ye sibi areb kowe, yi yaa neman inandunde ediib kerundaneeb kuu, ewaningko aron korem kankoonembaranuub, awoya yaro dobere dobere yaro wananiib korem kuu ewaningko kankooni ye weng dakmembaraniib kui.

Yook 80

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amob Weng Ongmoon ye Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambled wingki yeman. God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.

- 1 O Israeldan Oonimaabman, nub wengamberende.
Yosef ye awoya ari kuu sibi oonemoon areb ben kinban winimaabman, engyus burawiib yi kidangkambled king ye dibere oonimbun ari diberewenman kui, eb kuu yure.
- 2 Efraima Benjamina Manaseya yi arinambo ari kuu eb aromkono korokbe.
Yaro dembe nub kuu arudbon yaa burudande binde!
- 3 O God, yumbon kanduwen kwarimbed komburuwen kuu ebbled nub ongmandebko ika kadem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.
- 4 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God,
aron komoyiib eb nimakarub yi kurikuri kebendeneb
yi yaa norin wandundaneeb?
- 5 Ebbled yi yaa kuu animan areb mimyob wandembiri yeman kondimaab,
kwane yi mimyob wandembiri yeman kuu meneki wongdemaombed kumundinmo kondewen.
- 6 Ebbled nub kuu ongmandeewa nub dia doriibdanbed nub yaa manmo kerundimaib,
kwane nub bondanbed nub yaa damangkandimaib kii.
- 7 O Ana Nangmidan Yemoon Ye God, yumbon kanduwen kwarimbed komburuwen kuu ebbled nub ongmandebko ika kadem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.
- 8 Eb kuu nong yob kab kuu Idyip aombed kanmeneneb,
ambibkin yenadan yenburekoreb kwari kibinewen.
- 9 Okad kwari kuu ebbled kab kaini dowad arewen,
kwane kab kuu yumburum kubunebene dembe derendaroon.
- 10 Kwane aangko aangko kuu ye kubunbed dabunoon,
kwane ye nondong ye kubundem yirimbed at sidaa darewoob yemoon kuu doronoon.
- 11 Ye nondong kuu karamok darewoob angka danganabe weneboon,
kwane ye yumburum kuu ok Yufretes angka weneboon.
- 12 Eb komande ye kuuk kuu bongmeebkob,
kane kane dewenebiib kuu yi korem kuu nong yob kee wadmimaib?
- 13 Dura awon kiib ambimbed monmare arewa kerunaiwe,

kiiib dingkanbed kuyaa anangkanabimaib.

- 14 O Ana Nangmidan Yemoon Ye God, nub yaa angkon ika mene!
Ewen arimbed yiri kerekne wedmende!
Nong keyaa kee keenombere oone,

15 kab eb dingki wiwi angkambed kibinewen kui,
amnindo ye nong kuk ebbd ongmeewa aromne kainoon kui.

- 16 Nong ebbd kibinewen kuu nare korariwen,
kwane amotbed nengkiwen kii.
Ebbd kamkono ongkandewen yaa kumbed yi kuu dukniwen.
17 Eb dingki wiwi angkambed doreen ye karub kuu eb dingki kwari kowe,
karub ye mingki kee ebka eb dowad aromnewen kui.
18 Kwananeeb kuu nub kuu eb yaa koronde wanaubban.
Nub kuu bobnemoon areb keruwen kowe ben aromkono konde.
Kwananeeb kuu ewaningko yaa baandanuub.
19 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, yumbon kanduwen
kwarimbed komburuwen kuu ebbd nub ongmendebko ika kandem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.

Yook 81

Yook ambo bi ye karub yeman. *Gittit* ye kiwaan wingki yeman. Asaf ye yook.

- 1 Nub aromkono kondi ye God yaa kubi yook wingkem,
Yekob ye God yaa kubimbed baandime!
2 Yook andowe wingkime, tambarin wangkime,
kuweng amuniib ye laiayaiib haawiib wangkime.
3 Kwane wood yeeb naruka sibi durubbed kibi kuu baandime,
nub orokbon arimbed kumundin wood keruka kibi kangkon baandime,
4 amborom kuu Israeldan yaa kwanime ande yedme kowoon,
kukuu Yekob ye Godbed ye amob weng ongmoon.
5 Kuye amob ongmoon kuu Yosef ye awoya ari yaa ika meenime andi yeman,
Idyipdan yaa bon keroon yaron arimbed ongmoon kui.
Weng yuud ma nekaadban kumbed dawoon,
6 “Nembed yiib kandom ari dabab kuu ben kiradmaan kii,
kwane yiib dingki aom deme yobdood kuu nembed ben angka
nongkobaan.
7 Yiib durud yewed wandi yaa kuu ne yaa baandiiwe yiib kuu ben angka
nongkobaan.
Kwane nembed yiib yaa kuu amkuni ye wiib aombed inandaan,
kwane yiib kuu ok Meriba yaambd komboon kaamondaan. *Selah*
8 O ne nimakarub, wengambiribko ongkandi weng danda.
Kumban, o Israeldan, ne weng kuu wengambere awine kandaniib dee?
9 Yiib kuu norod ye god maa ye yoman yaa ma wanaib,
kwane oworan yi god maa yaa ma bumangkaib.
10 YARIMAN ne kei, nembedmo kuu yiib God,
yiib ben Idyip aombed angkadaraanman kuu ne kei.
Yiib mongkod daandibko nembed yiminmo bangkanda.
11 “Kumban ne nimakarub kuu ne yaa wengamberedandiwen,
Israeldan kuu ne weng awine kandindo kui.
12 Kowe nembed yi kuu yi niindem kamkono ye kerekmen kuyaambd
kwane winime ande domondaan,
yi yaa kuu yiibka yiib inamenmo awinime ande domondaan kui.

- 13 “O, ne dowaken kuu ne nimakarub ne yaa wengambaraniib andid, Israeldan ne yoman mananiib kuu ne dowaken darewoob kui.
- 14 Kwananiib kuu kirodmo yi bondan ben kubunaniin, yi yaa manmo keriwendan yaa kuu ne dingkimbed kebenaniin kui.
- 15 Kane kane YARIMAN yaa arud wandembirimaib kuu ye yaa unene ika anuk irinambenaniib, kwane ukum kandaniib kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 16 Kumban, Israeldan, yiib yaa wiit yob amun yeman kuu bangkandembaraniin, kwane dumnad yaa ye in ambodbed kondaniine yiib kuu ane mikmonaniib.” andoon.

Yook 82

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.

- 1 God kuu kadaareb nedbiwen aom kuu yembed korok kere doreen, yembed ambibkindan yena yi korok korok yaa wengyundimaan kui.
- 2 Yiib kuu aron komoyiib inamen yoroknomban kumbed wengyundaniib? Aron komoyiib miin arewa kamidan yaa kubenib yi weng kande wengyundaniib? *Selah*
- 3 Wuud keriwendaniib anenabdaniib yi inamen amun yaa kuu koromone daandime, kamboknondaniib dabab wayiroondaniib yaa kangkon kwanime.
- 4 Wuud keriwendaniib awande ande kamiibdaniib kuu ben angka yekname, arewa kamenabidan yi dingki dem aom kuu yi ben burudande angka nongkobime.
- 5 Kuye korok korok kuu korem ma yikaadban, kwane yi kuu korem ma id kandimokban, kwane yi kuu kumun aom yarebemoon areb keriwen. Okad ambokab korem kuu kiringmeen kii.
- 6 “Nembed yedmaan, ‘Yiib kuu goddan kii, yiib korem kuu Korem Burudandoon Arimbed ye God ye meed.’ andaan.
- 7 Kumban yiib kuu nimakarub areb duknaniib, yiib kuu okaddan yi korok korem areb no duknaniib kui.” ande yedmoon.
- 8 O God, yaro dembeneb okaddan kuu wengyunde, amborom kuu ambibkin koremdan kuu ebman kowe.

Yook 83

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.

- 1 O God, komo keroon yaa kuu iwari keraab, o God, iwari keraab, kwane kuyaa kuu yangmadandaab.
- 2 Kedi, eb bondan kuu yirinde baande kamiib, eb yaa arud wandembirimaibdan kuu wabkad keriwen kui.
- 3 Yi kuu eb nimakarub yaa inamen bangbangbed nuubnaan kamiib, kane kane yaa ebbed bobne komberewendan yaa kuu yimbed wunonwanon kamiib kui.
- 4 Yikareb yedmimaib, “Minibko nub kuu yi yeene monmarubko yi ambibkindan dowan kerok, kwane yi korem yenbandubko ambibkin Israel andi kuu okaddanbed korem nonondandundime.” andimaib.
- 5 Yi kuu weng mimo kan kowe inamen ongmenib, eb yaa bon keru ye amob weng ongmiwen.

- 6 Yi kuu Idomdaniib Ismaeldaniib
Moabdaniib Hagaadaniib
- 7 Gebaldaniib Amondaniib Amelekdaniib
Filistiadaniib Taiyadaniib kui.
- 8 Asiriadan kwangkoni yi yaa dabokniwen,
aromkono darewoob arimbed kerundi dowad Lot ye awoya ari yaa
kui. *Selah*
- 9 Midiandan arewa kerundewen kwamune areb yi yaa kerunde.
Sisera yoom Jabin yoom yaa ok Kison yirimbed arewa kerundewen
kwamune areb yi yaa kerunde.
- 10 Yi ayoob kuu Endoo angkambed dukniwen,
kumban mangkindo oyareb andiwe okad kuri dange deendiwen.
- 11 Eb bondan yi korok korok kuu ebbed Oreb yoom Seeb yoom yaa ko-
marewa kamendewen kuu kwane arebmo kwane kamende.
Yi kuu Seba yoom Salmuna yoom ebbed yeene nongkobewen areb
kerime.
- 12 Yi ayoob yedmiwen kuu, “God ye bidambib kumbad
Israeldanbed yi sibi kabungke kainderebi yeman kuu be nubka oonem.”
andiwen.
- 13 O ne God, yi kwane ben buyokbayok kamebko ingkudmanandeb areb o
nati kurukab areb nuubbed awuune ben winimaan areb kerime.
- 14 Amotbed dura nengke korem denuun areb o
amot yumbumbad aangkombon denobenmo yaruun areb kuu
- 15 yi kuu amaa nuuwaa nambadaa areb eb arud wande yenbure wene.
Kwane yi kuu uniwon karakwon kerunde.
- 16 O YARIMAN, yi murubia ari korem kuu karakbed kebendebko,
eb ande onmime.
- 17 Yi kwamune yimin wandaanban ye karak kandenib yi niindem aom miin
yiminban kerime,
kwane yi aningko yirimo kowebko duknime.
- 18 Yi kwamune yikaadkerime, ewaningko kuu YARIMAN,
ebbedmo kuu okad kumundin burudane arimbed ye God kui.

Yook 84

Yook ambo bi ye karub yeman. *Gitit* ye kiwaan wingki yeman. Korah ye
karub dana meed yi yook. God yaningko kankooni ye yook.

- 1 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,
eb dobirimbon kuu yeka maaaa manimanandeb kii!
- 2 Ne mimyob buruwandoone ne bobne kombaraan,
YARIMAN ye kurikuri boyambib ye kuuk wirinimbon ye dowad.
Ne niindem aomiib ne idiib kuu
wad doreen ye God yaa kube wingkaan.
- 3 On yiwonkib kuu amunbon ari wedmenu yu ambib yenbeen,
kwane on berekmad kangkon kuyaa yu ami ongmeen,
yu wini kanuun ye dowad.
- Kukuu eb yaa dingkan aye nengke baeb kabdi yeman diambon kui,
o Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN, ne King, ne God.
- 4 Kane kane eb ambiwoom doriib kuu amun kerundewen.
Yi kuu ewaningko kankoonembirimaiib. *Selah*
- 5 Kane kane yi aromkono eb yaambad kandimaiib kuu amun kerundewen,
kane kane yi niindem aom Godiib yaa wenem ande inamen ongmiwen
kui.
- 6 Yi kuu kiwaan wedya wene inok wi ye kankubunen yaa nandiwen,

kumban kuyaa kuu kirubdem okbon ande meene kubimaib,
yi kuu am kubudoroon kumbed amun kerundoon yokad ande meeni-
maib kui.

⁷ Yi yaa komo komo meneboon kuu God yaromkonomo awine yarebiwen
kowe,

yi mimim korem kuu Saiyon aom God ye arinambo ari miniwen.

⁸ O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, ne kurikuri weng kee wengam-
bere.

O Yekob ye God, ne yaa wengamberewe. *Selah*

⁹ O God, nub dorondari karub yaa wedmene.

Ye ari oiyo bune kinewen ye karub yaa kubi dowaken keene.

¹⁰ Eb kurikuri boyambib ye kuuk wirinimbom aom aronki mimo dobiri kuu
miin amun yeman,

aronki tauseniib bunangka dobiri arebban.

Amun yeman ande meenaan ye deme embeng mimo kukei, ne God yambib
ambongko aomnimbon yaa ooni,

kukuu arewa kamenabidan yi kombon aombed deme darewoob awini
arebban.

¹¹ Amborom kuu YARIMAN God kuu aron ye nambiri areb, ye kuu kombe
areb,

YARIMAN kuu kubi dowakeniib aningko kankooniyiib bangkandimaan.

Komo komo amun kuu yeka kirim kere amuknindo,

kane kane kangdommo doriib kuyaa kwane bangkandimaan.

¹² O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,

eb yaambad angkumone doreenman kuu amun kerunewen kii!

Yook 85

Yook ambo bi ye karub yeman. Korah ye karub dana meed yi yook. God
yaningko kankooni ye yook.

¹ O YARIMAN, eb bidambib yaa kubi dowaken darewoob keendewen,
kwane Yekob ye awoya ari kuu awande ongmendeewa amun yiminmo
keriwen.

² Eb nimakarub yi ambarakmi kuu are nonondandundewen,
yi ambarakmi kuu korem dabunewen kui. *Selah*

³ Yi yaa norin kowewen korem kuu deerewandewen,
kwane arud denobewen kuu korondewen.

⁴ O nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God, nub ikakman ongmendebko
amunmo doberem,
kwane nub yaa kongendewen kuu korondene.

⁵ Eb kuu nub yaa aron korem arud kowembaraneewoo?

Eb norin kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom
angkimbaraneenoo?

⁶ Eb nimakarub eb yaa kubi dowad kuu,

ebbed nub ikakman ongmen daneewe amunmo dobaranuwoo? Ana-
maa.

⁷ O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu nub yaa ko-
rokbende.

Kwane, nub kuu bobni yaa burudande binde.

⁸ YARIMAN Godbed komo yedmaneen kuu wengambaraniin,

yembed yewenubmo dobaraniib andi ye weng kunduk yedme kowa-
neen, ye karuwa nimaya yaa, ye karadmo kerundoondan yaa kui.

Kwane, yi yaa kuu inameniibban ye dobiri yaa ika wanaib ande kebe-
nendaneen.

- ⁹ Anam kuu kane kane ye yaa une bumangkimaib kuu yembed bobni yaa burudande bindi dowad yaro nekwoon.
Kwananeen kuu ye nambiri kuu nub okad kwari angkimbaraneen.
- ¹⁰ Womoniyibban ye mimyob dowakeniib ma korondaanban awinaneen andiyiib kuu dabokniwen,
yorokmo dobiriyiib yewenubmo dobiriyiib kangkon dabokniwen.
- ¹¹ Nimakarub yi ma korondiyiibban ye weng awinimaib ye kerekmen kuu okad yirimbed daanaane,
God ye yorokmo dohiri kerekmen kuu Ewen arimbed kan kiri kowe kereknimaan.
- ¹² Anamaa, komo komo amun kuu YARIMANBED bangkandaneene,
nub okad yiri kuu animan kab yeere id yemoon keraneene wandanuub.
- ¹³ Yorokmo dohiri ye kerekmen kuu king meneen ande baandi ye karub areb
God ye arinambo ari wenene,
ye dodkanmo mini ye kiwaan nekwimaan.

Yook 86

Dewid ye kurikuri weng.

- ¹ O YARIMAN, wengamberewe inanduwe,
amborom kuu ne kuu dabab wayiirone awawime ande kamimain kowe.
- ² Ne wadkeri kuu oone, amborom kuu eb dowad yaamo doriin kowe.
O ne God, eb deme karub ne kei,
ne eb yaa angkomone doriin kowe ne nen dorondare.
- ³ O Yariman, ne yaa mimyob keewe,
amborom kuu aronki doboob kuu eb yaa baandimain kowe.
- ⁴ Eb deme karub ne yaa kuu kubi kanmene,
amborom kuu, o Yariman, eb yaa kuu
ne wadkeri kankoonimain kowe.
- ⁵ O Yariman, eb kuu amunmoman kuda, eb kuu ambarakmi are nonondandi ye karub,
kwane kane kane eb yaa baandimaibdan kuu womoniyiibban ye mimyob dowaken yiminmo keendimaab.
- ⁶ O YARIMAN, ne kurikuri kee wengambere.
Mimyob keewe ande baandaan yaa kuu wengambere inande.
- ⁷ Ne dabab kandi yaron ari kuu eb yaa baandaniin,
amborom kuu inanduwaneeb kowe.
- ⁸ O Yariman, goddan kuyaom kuu ma kanembed eb arewiibban, ebbedmo ari.
Kwane, eb kamenabi yaa kuu kumun kinindeban.
- ⁹ O Yariman, ambibkin koremdan kuu ebbed ongmenabewen kowe,
mene eb arinambo ari ewaningko kankoonaniib,
kwane yi kuu ewaningko yaa nambiri kankowaniib.
- ¹⁰ Amborom kuu eb kuu darewoob arimbed, ebbed miin amun yeka mamaa kamenabimaab kowe.
Ebbedmo kuu God.
- ¹¹ O YARIMAN, eb kara kedmengkawe.
Kwananeeb kuu ne kuu eb anam anam yaambdobaraniin.
Ne niindem aom andokbiyiibban ye inamen kawe.
Kwananeeb kuu ne kuu ewaningko yaa une bumangkaniin.
- ¹² O ne Yariman God, ne niindem aom kumundin kumbd eb yaa kubaniin,
kwane ewaningko yaa kuu aron korem nambiri kankowaniin.

- ¹³ Amborom kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ne yaa minimaan kuu miin darewoob kii,
kwane ebbed ne kuu bobkonombon kongdem yirimbed nen angka kowewen.
- ¹⁴ O God, nubbedmo yimin andidanbed nandamiib kii,
yi kuu yeremboromdan kumbed ne neene kowande onmiib,
yi kuu eb yaa meenimokbandan kui.
- ¹⁵ Kumban, o Yariman, eb kuu mimyob keene kakman are nonondandi ye God, eb kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
eb kuu kirod arud wandi ye karubban, eb kuu womoniyiibban ye mimyob dowakeniib ma korondiyiibban no awinembiriyiib yiminmo ye karub kui.
- ¹⁶ Ne yaa amonombeneb mimyob keewe kakman are nonondande.
Eb deme karub ne yaa kuu eb aromkono kawe.
Kwane, eb deme wonong yu karub dana ne kuu bobni yaa burudande nende.
- ¹⁷ Ne yaa amun amun kamimaab ye dud kuu korokbewe.
Kwanebko ne bondan kuu wedmekorib karak bobnime.
O YARIMAN, ebbed awaweneb ne mimyob wandaan kuu kankubunewen kuda.

Yook 87

Korah ye karub dana meedbed wongkiwen. Yook, God yaningko kankooni ye yook kui.

- ¹ Ye siti yenboon ye ambokab kuu aangko aangko karadmo arimbed kii.

² YARIMAN kuu Saiyon ye siti ye kuuk ambongkombon korem yaa mimyob dowaken kowimaan,
Yekob ye awoya ari korem yi ambib yaa arebban.

- ³ O God ye siti, kub dowad
weng amun manimanandewiib dakmimaib. *Selah*

- ⁴ “Idyipdan* yoom Babilondan yoom kuu ne yaa anam andaniib kowe,
ne karuwa nimaya andaniin.

Filistiadaniib Taiyadaniib Kusdaniib kangkon

‘Yi kambong anam kuu Saiyon.’ ande yedmaniiin.” ande yedmoon.

- ⁵ Anamaa, Saiyon yu dowad kwamune yedmaniib, “Nimakarub keyiwa yakuyiib kuu yu aombed wooniwen,
kwane Korem Burudandoon Arimbed ye God kuu yekareb kumbed yu yaa yumbon kondaneene doberembaranuun.” andaniib.

- ⁶ YARIMANBED kwane nimakarub korem yi aningko wongkaneen ye buk aom kuu,

“Ye kee Saiyon aombed wooneen.” ande wongkaneen. *Selah*

- ⁷ Yi kuu kube andenabe yook wingkane

“Nub yaa amun kerundi korem kuu eb yaambad meneboon.” ande kamaniib.

Yook 88

Yook, God yaningko kankooni yook Korah ye karub dana meed yiman kui. Yook ambo bi ye karub yeman. *Mahalat leanot* ye kiwaan wingki yeman. *Maskil* ye yook Eshaman Hemanbed wongkoon.

- ¹ O YARIMAN, ne bobni yaa burudande nendi ye God,

* **Yook 87:4:** Hibu wengbed wongkiwen kuu “Rehab”, kuu Idyip ye weng id ankara andi yeman.

aronkiyib amkiyib kuu eb arinambo ari baandimain.

- 2 Korondewo ne kurikuri kee eb arinambo ari monok,
eb kerendem kan amonombe ne yaa koweneb ne baandi wengambere.
- 3 Kedi, ne niindem aom kuu dabab yemoon demboon,
kwane ne kuu bobniin dia keroon.
- 4 Ne ande yoworandamiibdan kuyaom kuu ye kuu ma ande yedmimaib,
Ne kuu aromkono korem wonoonman areb keraan.
- 5 Ne kuu nenwene dukniwendaniib yaa kowiwen,
ne kuu bobnoonman ye bobkonombon yiri angkimberemoon areb
keraan kui.
- Ebbed ma meenewindo ye karub areb keraan,
eb awawe oonewi kuu ne yaa menebokban kui.
- 6 Ebbed ne kanduneb dem ambab yiri kaanewen,
dem kumunmo kongdem yiri kui.
- 7 Eb norin kuu dabawiib ne ari kereknewen,
oknondok areb eb arud kuu ne ari dabunewen kui. *Selah*
- 8 Ebbed ne angkodmia kuu ambengkandeneb
ongmeweewa yi kuu ne yaa akmendanduwiwen.
- Ne kuu wii aom kaanemoon areb kereni bunangka angkadirinban keraan.

9 Ne mimyob wandembaraan kumbed ne indob kuu aromkonoyiibban
keroon.

O YARIMAN, aronki korem eb yaa baandimain,
kwane ne dingki kuu eb yaa benkoobe baandimain.

- 10 Binangke eb kuu anam andi yeman kuu dukniwendan yi dowad ongma-
neewoo? Dowan!
Dukniwendan kuu yaro dembe ewaningko kankoonaniiwoo?
Dowan! *Selah*
- 11 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye weng kuu bobkonombon yiri
daandaniwoo? Dowan!
Eb ma korondiyiibban no awinembiri ye kerekmen ye weng kuu mon-
marimbon yiri daandaniwoo? Dowan!
- 12 Binangke eb kuu anam andi yeman kuu kumunbon aom doriibdan kuu
yikaadoo? Dowan!
Eb yorokmo kamenabi kuu korem nonondandimbon aom doriibdan
kuu yikaadoo? Dowan!
- 13 Kumban, o YARIMAN, eb yaa awawe ande baandimain,
amkimo kuu eb yaa kurikuri kamimain.
- 14 O YARIMAN, komandewed ne kuu akmendanduwewen?
Komandewed ne yaa kuu wedme yangmad danduwewen?
- 15 Ne kuu kewed yaambd mene kibikee ne ari dabawiibmo kereni mene
bobni dia keroon,
kwane uniwon karakwon yeman ongmenabewen kumbed durud
yewed kandeni miin yiminban keraan.
- 16 Arud denobewen kumbed neene kan yiri kowoon,
kwane uniwon karakwon yeman ongmenabewen kumbed neene mon-
marewen.
- 17 Kuyeman kuu aronki doboob ne yaa urok areb derebe kanawanewan-
doon,
kwane ne nen yukne dowan keroon.
- 18 Eb kuu yubudkawidaniib nangkodmiayiib kuu ben ambab angka
nangkobewen,
kwane kumun aommo nembirimo keraan.

Yook 89

Maskil ye yook Esraman Itanbed wongkoon.

- ¹ Ne kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad aron korem yook wingkaniin,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu ni-makarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom ne mongkod-konombed kedmengkandaniine yikaadkeraniib.
- ² Kedi, nembet yedmaan, “Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu darewoob ari kere weneen aron korem,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu ebbet yumbon ongmenewen kuu Ewen arimbed kii.” andaan.
- ³ Ebbet yedmenewen, “Nembet kinaanman yaa kuu amob weng ongmaan.
nembet ne deme karub Dewid yaa yedme koweni yedmenaanan kuu kei,
- ⁴ ‘Nembet eb yob dowad aron korem ye yumbon konaniin,
kwane eb dibere ooni ye yumbon kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.’ andaan.” an-doan.*Selah*
- ⁵ O YARIMAN, binangke eb yaa anam andi yeman ongmenabewen kuyaa kuu Ewen aridanbed miin amun yeman andimaib,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu karad-modan* nedbenib miin amun yeman andimaib.
- ⁶ Kedi, ambid ari karub kane kuu YARIMAN yaa ma ibnaneen? Dowan.
Ewen ari karub kane kuu YARIMAN yaa ma ibnaneen? Dowan.
- ⁷ Karadmodan nedbimaib kuu yi korem God yaa uni darewoob kerimaib,
kwane yembedmo kuu unimbonman, kwane kane kane ye yaa awanewandiwendan korem kuu ye arebban.
- ⁸ O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, eb areb kuu kane? Dowan.
O Aromkonono Ye YARIMAN, eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu eb yaa kanawanewandoon.
- ⁹ Eb kuu karamok oknondokiib yaa kuu oonimaab.
Kwane oknondok kubune daane kaimaun kuu ebbet ben kubunebi-maab.
- ¹⁰ Ebbet Rehab† kuu dore bunbeewe bobnoon,
kwane eb dingki aromkonombet eb bondan kuu ben buyokbayok kerundewen.
- ¹¹ Eweniib ambidiib kuu ebman, okad kangkon ebman,
kwane ebbet okadiib yu kumkam koremiib ongmenabewen.
- ¹² Kwane, ebbet kariyiib kiriyiib kuu ongmenabewen.
Aangko Taboo yoom aangko Heemon yoom kuu ewaningko ye dowad kubi yook wingkimaib.
- ¹³ Eb dingki kuu aromkono kaiyiib,
eb dingki birid kangkon aromkonoyiib, eb dingki wiwi kuu nambiriyiib.
- ¹⁴ Yorokmo dobiriyiib anammo wengyundi yiib kuu eb dibere oonimbon ye ambokab,
kwane womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuyaambet kwane ambangkimaab.
- ¹⁵ Kane kane eb yaa kube baandimaib kuu amun kerundimaab,
o YARIMAN, yi kuu eb arinambo ari eb nambiri aom winimaib kui.
- ¹⁶ Yi kuu aronki doboob ewaningko yaa kubimaib,
kwane yi kuu eb yorokmo kerekmen yaambet benkoobimaab.

* **Yook 89:5:** Kuye “karadmodan” kuu engyus. † **Yook 89:10:** Rehab kuu karamok yu omeyere maa, ye weng id angkara kuu “niida kurudayiibban miin arewa ye inamen”.

- 17 Amborom kuu ebbemo kuu yi aromkono ye nambiri,
kwane eb kubi dowaken yaambd nub aromkono kuu arimbed kon-
dewen.
- 18 Kedi, nub dorondari ye karub kuu YARIMANBED oonoon,
nub king kuu Israeldan yi God Karadmo ye karub kui.
- 19 Anuk kuu ebbd eb karadmodan yaa wane angkadere daandewen,
“Nembd ana nangmi yekaad ye karub yaa awanenaan,
nembd nimakarub kuyaombd kinaanman kuu nen aningko arimbed
konaan kui.
- 20 Ne deme karub Dewid wedmenaana.
Ne oiyo karadmombd ye ari bune kinaan.
- 21 Ne dingkimbed awanenembaraniine kangdommo doberembaraneen,
kwane ne dingkimbed aromkono konembaraniin.
- 22 Bondan kuu ye yaa bironaibban,
kwane miin arewa kamenabi ye karub kuu ye yaa dabab wayiraanban.
- 23 Nembd ye arinambo arimbed ye bondan kuu dore bunbeni,
ye yaa manmo keriwendan kuu yengkadmaniin.
- 24 Ne ma korondiyiibban weng awini ye inameniib womoniyiibban ye
mimyob dowakeniib kuu ye yaa angkimbaraneen,
kwane naningko yaambd ye aromkono kuu arimbed konaniin.
- 25 Nembd karamok kande ye oonimbon aom kowaniin,
kwane ok awaan ari ben ye oonimbon aom nongkobaniin.
- 26 Yembd ne yaa baande yedmaneena, ‘Eb kuu ne Ambe,
ne God, ne Bobni Yaa Burudande Nendi Ye Karub, ne aromkonombon.’
andaneena.
- 27 Nembd ye angkon ne wonob dana areb kine kowaniin,
kwane ye kuu okaddan yi king korem burudande aningko arimbed
konaniin.
- 28 Aron korem ye yaa womoniyiibban ye mimyob dowaken keenem-
baraniin,
kwane ye yaa amob weng ongmaan kuu dowan keraanban.
- 29 Nembd ye awoya ari yaa kuu aron korem ye yumbon kondaniin,
ye dibere ooni ye yumbon kuu Ewen areb aron korem angkimbaraneen
kui.
- 30 Kumban ye dana meed kuu ne amob yaa wunekaraniib
o yi kuu wongkaan ye amob yaa awinaibban keraniib
- 31 o dakmaan ye amob yaa domokbaniib
o kwanime andi ye amob yedme kowaan yaa korondaniib kuu,
- 32 nembd yi ambarakmi dowad atdebokbed ukum kondeni
yi arewa kami dowad nong yikyikiibbed wangkaniin.
- 33 Kumban ne mimyob dowaken Dewid yaa keenaan kuu angkon neka
kandainban,
kwane ne ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen ye yaa angkeen
kuu bongmainban.
- 34 Amob weng ongmaan kuu domokbainban,
kwane ne mongkodkonombd komo dakmaan kuu kan kimyen kerain-
ban.
- 35 Naningko karadmo yaambd mimo yedme kowaan,
kukuu Dewid yaa biranainban andi yeman kui,
- 36 Nembd ye awoya ari yaa kuu aron korem ye yumbon kondaniin,
ye dibere ooni ye yumbon kuu aron diberembirimaun areb ne ari-
nambo ari angkimbaraneen kui.
- 37 Kukuu wood diberembirimaun areb aron korem angkimbaraneen,

kwane wood ambid aom diberembirimaun kuu God ye weng yaa anam ande wedmi yeman.” andoon.*Selah*

³⁸ Kumban, o God, ebbled nub king kuu wunekare kan angka korarewen, ebbled ye ari oiyo bune kinewenman yaa arud darewoob wandewen kui.

³⁹ Eb deme karub yaa amob weng ongmewen kuu kibikbed ari kuu awinainban andewen,
kwane king keroon ye kuru ye korok ari dereni yeman kuu monmare ingkud yiri korarewen.

⁴⁰ Ebbled ye siti kuuk kuu bongmeneb
ye aromne angkumonimbon korem monmareewe ambib bob areb kereen.

⁴¹ Ye aromkono dowan kowe korem kane kane kuyaa dewene burudandi-maib kuu ye yiribman ogoodmo yid bimaib,
kwane ye dia doriibdanbed damangkanimbon keruniwen.

⁴² Ebbled ye bondan kuu awande aromkono kondewen,
kwane ebbled ye yaa kwamewen kowe ye bondan korem kuu kubiwen.

⁴³ Ebbled ye kerewang arud kuu dingkekoreb,
ana nangmi yaa kuu awanenindo kerewen.

⁴⁴ Ebbled ye nambiri kuu kan korarekoreb,
ye dibere oonimbon kuu kan okad yiri korarewen.

⁴⁵ Ebbled ye kewed yaa yaromkono kuu monmare kiomnoon ye karub areb kerunekoreb,
karakmo kerunewen.*Selah*

⁴⁶ O YARIMAN, aron komoyiib? Eb kuu ne yaa aron korem kwane biknem-baraneeb dee?
Eb norin kuu aron komoyiib amot areb denembaraneen?

⁴⁷ Ne wadkeri kuu kiroadmo dowan keraneen kuyaa ika meene.
Kedi, nimakarub korem kuu idiib kerindeban ye dowad ongmenabewen kii!

⁴⁸ Karub kuu komo kere dobere bobni wedmokban kerene,
bobni yaromkono yaa kuu burudandaneen? Dowan!*Selah*

⁴⁹ O YARIMAN, anak kuu ma korondiyiibban weng awini ye inamen Dewid yaa yedme kowewen kumbed
eb mimyob dowaken darewoob keenewen kuu kuna?

⁵⁰ O Yariman, eb demedan yaa damangkandiwen kuyaa ika meene.
Ambibkin yemoondanbed ne yaa damangkawiwen kumbed ne niindem aom yiminban keraan kuyaa ika meene.

⁵¹ O YARIMAN, eb bondanbed damangkawiwen kuyaa ika meene.
ebbled ye ari oiyo bune kinewenman komo komo kamenaboos yaa damangkaniwen kuyaa ika meene.

⁵² YARIMAN yaa aron korem amun kerunemborok!
Anam kwanok, kedi, anam kwanok.

Buk Kaning

90

Yook 90-106

God ye karub Moses ye kurikuri weng.

¹ O Yariman, andowoon yirimbed nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kuu
eb kuu nub dobirimbon kere doreeb.

² Aangko aangko ongmenabindo yaron
o ebbled bidiib okad kumundiniib ongmenabindo yaron,

- aron korem anak doberewenbed mene aron korem ambab ari dobara-
neeb kui, eb kuu God.
- 3 Ebbed kinewen yaron ari keraune nimakarub kuu angkon ika okad kerimaib,
kwane “O karuwa nimaya, ikakman okad kerime.” ande yedmimaab.
- 4 Kedi, ebbed meenimaab kuu weeb 1,000iib kuu
kinon areb aronki mimo kibikee dowan keroon,
kukuu amnoom kereknembiridanbed awas kaningiib kereknimaib ye
aron ye doboob areb.
- 5 Yi kuu urok areb oronde ben mangkan weneewe dukniwen.
Yi kuu amkimo kereek biid yeeb yeedirimaan areb,
- 6 kereek kuu amkimo biid yeeb yeedirimaan kuned,
oobnon angka kuu nuubne kombere koknimaan kui.
- 7 Kedi, nub kuu eb norinbed yeene monmarimaab,
kwane eb kongendaawe uniwon karakwon kerimaub.
- 8 Nub ambarakmi kuu ben eb murubia ari yurewen,
nub yemyeb ambarakmenabi kuu eb kerebiri ye nambiri ari ben
nongkoboob kui.
- 9 Kedi, eb norin kumbed nub wad dobiri yaron kuu dukmenmo narimaab,
nub kuu wad dobiri yaron dowan kerimaub kuu warekiyiib kamimaub.
- 10 Nub dobiri ye weeb kuu weeb 70yiib,
o dobiri yaromkonoyiib keranuub kuu weeb 80yiib dobaranuub.
Kumban nub weeb doburuwen aom kuu kuna kuu weeb amun ande meen-
imaub kangkon deme yobdoodiib dabab yemooniib,
kedi, weeb kuu kirodmow dowan kere wanaune nub kuu domonde
winimaub.
- 11 Kane kuu eb norin yaromkono wedmoon?
Eb norin wedmaneen kuu eb yaa unaneen,
eb yaa uni kuu yimin kui.
- 12 Nub yaa kedmengkandebko nub dobiri ye aronki kuu yemoonban meene
kaadkerem,
kwananuub kuu God ye kerebiri ari meeni kangdomiib keranuub.
- 13 O YARIMAN, ika mene! Aron komoyiib kwane manaabban keraneeb?
Eb demedan nub yaa kuu mimyob keende.
- 14 Amkimo korem eb womoniyiibban ye mimyob dowaken keendebko ku-
bimo kerem,
kwananeeb kuu kubi yook wingkane nub aronki korem kube doberem-
baranuub.
- 15 Nub yaa dabab kondewen ye aronki kimingkeneb aronki ibmo kwamune
areb kubi kondembere.
Miin arewambled nub dabuknandoon ye weeb kimingkeneb aronki
ibmo kwamune areb kangkon kubi kondembere.
- 16 Eb ambangkenabi kuu eb demedan yaa korokbenande.
Eb dobiri manimanandeb yiyiib yi danayayiib yaa korokbenande.
- 17 Nub Yariman God ye kubi dowaken kuu nub yaa angkimborok.
Komo ambangkimaub kuyaa kuu amun ande.
Eyokee, komo ambangkimaub kuyaa kuu amun ande.

Yook 91

- 1 Karub kane kuu Korem Burudandoonman ye dorondarimbon aom dobara-
neen kuu
Aromkono Koremman ye kubun aom kwane dobaraneen.

- ² Nembed YARIMAN yaa yedmaniin, “Ne kukbimaabbon, ne aromne angkumonimbon,
ne God, eb yaambbed angkumone doriin.” andaniin.
- ³ Anam kuu yembed eb kuu arud ye barang ye kawaad nong yaa nen angka kowaneen,
kwane dukni yeman ye bob anikad yaa kangkon eb kuu nen angka kowaneen.
- ⁴ Ye buraab kumbed eb kuu kankowe dabunaneen,
kwane ye buraabdem aombed eb kuu kukbaneen,
ye ma korondiyiibban weng awini ye inamen kuu eb kombe areb eb aromne angkumonimbon areb kui.
- ⁵ Amnoom ye arud barang yaa kuu eb unaabban,
kwane awingyabbed barandi ye ana yaa kangkon unaabban.
- ⁶ Dukni yeman amnoombed yareboon yaa unaabban,
kwane monmari yeman aronkob angka yenbandimaan yaa kangkon unaabban.
- ⁷ Karub 1,000iib kuu eb dia yowore kuburiwen keraneen
o karub 10,000iib kuu eb wiwi angka yowore kuburiwen keraneen kuu arud barang maambbed eb yaa ma dia keraanban.
- ⁸ Eb kuu eb indobmo kerekne wedmaneewe,
miin arewa kamenabidan yaa ukum kondaneen.
- ⁹ Kedi, YARIMAN kuu eb kukbimaanman.
Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye kerekmen yaambbed doreeb kowe,
¹⁰ arud ye barang kuu eb yaa ma mene aanban,
monmari yeman kuu ewambib dia ma manaanban kui.
- ¹¹ Amborom kuu Godbed ye engyus eb dowad ben yuraneena
eb kuna kuna wini ye dowad kerebdombere oonaniib kowe.
- ¹² Eb kuu yi dingkimbed awine kankoonaniib,
eb yon kuu bot arimbed enbandaan andiwed.
- ¹³ Ebbed laiyniib niin arud niin kobrayiib kuu dore bunganeeb,
laiyon arudiib niin arud niin kambariyiib kangkon dore bunganeewe duknaniib.
- ¹⁴ YARIMANBED yedmoon, “Ye kuu ne yaa mimyob dowaken keewimaan
kowe, arud ye barang yaa kuu ye nen angka kowaniin.
YARIMAN kuu ne God ande yedmimaan kowe, ye nen dorondaraniin kii.
- ¹⁵ Ye kuu ne yaa baandaneene nembed inandunaniin.
Dabawiib keraneene ne kuu ye yaa dobere awanenaniin.
Ye kuu bobni yaa burudande nendeni ye aningko kuu arimbed kankoonaniin.
- ¹⁶ Aron doboob ye dobiri konaniine kubimo dobaraneen,
kwane bobni yaa burudande bindi ye kiwaan nembed ongmaan kuu korokbenaniin kii.” andoon.

Yook 92

Yook, God yaningko kankooni yook kui. Sabat aron ari wingki yeman.

- ¹ YARIMAN yaa eso andi kuu amun,
o Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ewaningko kankooni ye yook wingki kuu amun kii.
- ² Amkimo korem eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken daandi kuu amun,
amnoom korem eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen daandi kangkon amun kii.

- ³ Ewaningko kankooni dowad nong angko angkoyiib ye laiya wangki kuu amun,
 ewaningko kankooni dowad kuweng amuniib ye haap wangkenabi kangkon amun kii.
- ⁴ O YARIMAN, eb ambangkenabi kumbed kubaan kuda.
 Eb dingkimbed komo komo kamenabewen kuye dowad kubi yook wingkaniin.
- ⁵ O YARIMAN, eb kamenabi kuu miin darewoob arimbed!
 Eb meeni inamen kuu miin indengandengmo.
- ⁶ Inameniibbandan kuu yikaadban,
 awon korokdan kangkon kaadkerindeban yeman kukei,
- ⁷ miin arewa kamenabidan kuu kerek areb yemoon yeedere kainimaib,
 kwane ambarakmidan kuu yiribman yemoon kerimaib kumban,
 yi kuu aron korem dowad ben monmare down keraneen.
- ⁸ Kumban, o YARIMAN, eb kuu aningko darewoob arimbed kwane aron korem doberembaraneeb.
- ⁹ O YARIMAN, eb bondan kuu duknaniib kuda,
 yi korem kuu monmare down keraneen kii,
 kwane ambarakmidan korem kuu buyokbayok keraniib.
- ¹⁰ Ebbed ne aromkono kuu oksen kiib areb darewoob arimbed kankonewen,
 kwane oiyo yeweb kuu ne ari bune kinewen.
- ¹¹ Ne indobbed wedmendaan ne bondan kuu Godbed nangme burudande doroon,
 kwane ne kerendembed wengambaraan miin arewadan ne yaa manmo keruwen kuu nangmoone ikakman kirokmone winiwen.
- ¹² Yorokmodan kuu orom at areb kirodmo kaine amne amunmo dobaraniib,
 yi kuu Lebanon ye at sidaa areb amunmo kaine amnaniib kui.
- ¹³ Yi kuu at YARIMAN yambib yaa kibingkemoon areb keraniib,
 yi kuu nub God ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon aom amunmo dobaraniib kui.
- ¹⁴ Yi kuu kiomnaniib kumban yowiib iremoon areb kere dobaraniib,
 yi kuu at nunungiib awoyeebmo areb aromkonoyiib dobaraniib kui.
- ¹⁵ Yi kuu kwane yedmaniib, "YARIMAN kuu kangdommo,
 ye kuu nub aromkonombon, ye kuu ma arewayiibban." andaniib.

Yook 93

- ¹ YARIMAN kuu oone doreen, ye kuu ebkad doboob inwaremoon areb dobiri manimanandewiibmo doreen.
 YARIMAN kuu aromkono kan ebkad doboob inware kobaiknong boronemoon areb awine doreen.
 Okad kuu kan ongne kowoone yumbon kamkonoyiib kereen,
 kowe kan dewenebinban.
- ² Eb dibere ooni yeman ye yumbon kuu kurin kurin anukbed ongnewen,
 eb kuu aron korem anukbed mene kibikee doreeb.
- ³ O YARIMAN, karamok korem kuu baandiwen,
 karamok korem kuu kan ari kowe baandiwen,
 karamok korem kuu yi oknondok darewoob ben ari nongkobiwen.
- ⁴ Arimbed Doreen Ye God kuu aromkonoyiib,
 ok arud yemoon yi kuweng arebban,
 karamok yu oknondok kambari beengkimaun arebban kui.
- ⁵ O YARIMAN, eb kerekmen korokbi ye weng kuu amonombaanban kwane angkimbaraneen.
 Ewambib kuu karadmo doruun,

aron korem korem kwamunemo.

Yook 94

- 1 O YARIMAN, eb kuu arewa kamenabi yaa kakman kondi ye God,
o arewa kamenabi yaa kakman kondi ye God, eb angkadere.
- 2 O okaddan yaa Wengyundi Korok, yaro doreneb,
kerengkandan komo kamenabiwen kuyaambéd kakman ingkande.
- 3 O YARIMAN, miin arewa kamenabidan kee komarewa?
Miin arewa kamenabidan kuu aron komoyiib kubembaraniib?
- 4 Yi kuu nubbedmo yimin andi ye weng yemoon dakmenabimaib,
miin arewa kamenabidan korem kuu kerengkan weng dakmimaib
kumbedmo.
- 5 O YARIMAN, yi kuu eb nimakarub ben yob beengkemoon areb kerundimaib,
yi kuu ebbéd yumbon kondewendan yaa dabab wayirimaib.
- 6 Yi kuu iribdaniib owoddaniib yeene nongkobimaib,
kwane yi kuu anenabdan kuman yenbandaiwe duknimaib.
- 7 Yimbed kwane yedmimaib, “Nubbed komo kamuub kuu YARIMAN ma
wedmendokban,
Yekob ye God kuu yangmadande doreen.” andimaib.
- 8 Israeldan yi inameniibbandan, yiib kuu kaadkerime!
Awon korokdan kui, yiib kuu komo aron arimbed kaadkeraniib?
- 9 Kerendem ongmoon ye God kuu wengambirindebankowoo?
Indob ongmoon ye God kuu wedmindebankowoo?
- 10 Ambibkin maa maadan didangkimaan ye God kuu ongkandinde-
bankowoo?
Nimakarub kedmengkandimaan ye God kuu kaadkerindokowoo?
- 11 YARIMAN kuu nimakarubbed komo komo meenimaib kuu yekaad,
kwane yi kuu inumni mimo areb kangkon yekaad.
- 12 O YARIMAN, ebbéd didangkewenman kuu amun kerunewen.
Eb amob yaambéd kedmengkanewenman kangkon amun kerunewen.
- 13 Kuye karub kuu ye yaa dabab menebaneen kuu ebbéd nen awananeen,
miin arewa kamenabidan yi dowad dem nidke dowan keraneen
kumbed.
- 14 Amborom kuu YARIMAN kuu ye nimakarub yaa domondaanban,
yembed yumbon kondoondan yaa domondaanban kui.
- 15 Amaan ari kuu korok korokbed angkon ika yorokmo ye kerekmen
yaambéd wengyundaniib,
kwane kangdommo doriibdan korem kuu kuye wengyundi yorokmo
yaambéd dukmonaniib.
- 16 Kanembed ne dowad yaro miin arewadan yaa manmo keraneen?
Kanembed ne dowad ambaraknidan yaa manmo keraneen?
- 17 YARIMAN kuu ne yaa ma awawindo karen,
ne kuu aron yemoonban ari iwarimo kere bobnaan karen.
- 18 “Ne kuu kombarandamiin.” ande yedmaniin kuu
o YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed angku-
mone nen kowaneen.
- 19 Ne kuu uniyiib meeni darewoob keraan yaron kuu
ebbed ne yaa mimyob keewe ne meeni darewoob kankubuneewe ku-
biyiib keraan.
- 20 Ooni ye inamen unitab arewa ye karub kuu eb yaa daboknaneenoo?
Dowan.

Manmo kerundi ye amob arewa ongmi ye karub kuu eb yaa dabokna-neenoo? Dowan.

- ²¹ Yi kuu nedbenib yorokmodan yaa manmo kerimaib,
kwane yi kuu ambarakmindodan yaa dudanabe ambarakmiwen kowe
dukni yeman ande wengyundimaib.
- ²² Kumban YARIMAN kuu ne aromne angkumonimbon keroon,
ne God kuu ne aromkonombon, yeyiib yaa wanaine kukbimaan.
- ²³ Yi ambarakmi ye dowad kakman kondene
yi miin arewa kamenabi dowad monmaraneen,
YARIMAN nub Godbed yi yeene monmaraneen kui.

Yook 95

- ¹ Minime, YARIMAN yaa kube wingkem.
Nub bobni yaa burudande bindi ye Aromkonoman yaa kube baandem.
- ² Ye arinambo ari menenub eso andenub
kube baandenub ye aningko kankooni yook wingkem.
- ³ Kedi, YARIMAN kuu God darewoob arimbed,
ye kuu god yena burudande King darewoob arimbed keroon.
- ⁴ Okad yu ambokab yiri kuu ye dingki dem aom awine oonoon,
kwane aangko dungkun dungkun mana angka kangkon yeman.
- ⁵ Karamok kuu yeman, amborom kuu yembed ongmoon kowe.
Kwane, ye dingkimbed okad kamkono ongmoon.
- ⁶ Aomnime, ye yaa bumangkane korok kankibine ye aningko kankoonem,
kwane nub ongmenaboontan YARIMAN yaa bumangkem.
- ⁷ Amborom kuu ye kuu nub God,
kwane nub kuu ebka bangkandimaabdan ye nimakarub,
nub kuu sibi areb yembed dorondare oonimaan.
- Kibikee, ye weng wengambiribka
- ⁸ Meriba yaambad kwaniwen areb kwane yiib niindem aom kamkono
keraib,
kwane Massa yaa amiibban ye amboon angka kangkon kwaniwen areb
kwane keraib.
- ⁹ Kuyaa kuu yiib awoya yiri kuu nembed komo kamaan kuu wedmiwen
kuned,
ne yaa komboon darobe kaamone wedmiwen.
- ¹⁰ Weeb 40yiib kuu ne kuu yi yaa kongendembaraan,
kwane nembed yedmaan, “Yi kuu niindem aom kimyen winimaibdan,
kwane ne dobiri kerekmen kuu yangmadandimaib.” andaan.
- ¹¹ Kowe norin wandeni amob weng ongmeni yedmaan,
“Yi kuu ne yiidkimbon aom awunaibban.” andaan.

Yook 96

- ¹ YARIMAN yaa yook yeeb wingkime.
Okaddan korem, YARIMAN yaa yook wingkime.
- ² YARIMAN yaa wingkime, ye aningko kankoonime,
aronki mimim kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmoon ye
weng amun dakmembirime.
- ³ Ye nambiri ye weng kuu ambibkin mimim korem yaa daandime,
ye ambangkanabi yeka maaaa kuu nimakarub korem yaa daandime.
- ⁴ Amborom kuu YARIMAN kuu darewoob arimbed, ye aningko kankooni
kumbedmo yimin,

kwane ye kuu unenimbon, god yena arebban.

- 5 Ambibkin mimimdan yi god korem kuu kuruwak godmo,
kumban YARIMANBED Eweniib ambidiib ongmenaboon.
- 6 Nambiriyiib dobiri manimanandewiib kuu ye yaambd meneboon,
kwane ye kuu ye kurikuri boyambiwoombd aromkonoyiib mani-
manandewiib doreen.
- 7 O ambibkin maa maa dabokniwendan korem, YARIMAN yaa ee andime,
YARIMAN kuu nambiriyiib aromkonoyiib kuyaa kuu ee andime.
- 8 YARIMAN yaningko kuu nambiri darewoowiib kowe kuyaa ee andime,
munob koni yemaniib kanmene ye kurikuri boyambib yu kuuk wirin-
imbon aom awudirime.
- 9 YARIMAN yaningko kankoonime, ye karadmo doreen kuu nambiriyiib
kowe.
okaddan korem, ye arinambo ari une kiringmime.
- 10 Ambibkin mimimdan yaa yedmime, “YARIMAN kuu oone doreen.
Okad kuu kan ongme kowoone yumbon kamkonoyiib kereen kowe kan
dewenebinban.
Kwane ye kuu ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyunda-
neen.” andime.
- 11 Ambid kuu kubuko okad kuu kubi dowakeniib keruko
karamok baanduko karamok yu dingkan korem kangkon baandibko
- 12 mongkobon korem kubibko mongkobon yu kumkam kangkon kubibko
at kuu baandi yaa wengamberenib kwane kube wingkime.
- 13 Yi kuu YARIMAN ye arinambo ari kwananiib, amborom kuu mananeen
kowe.
Okad yu kumkam yaa wengyundok mananeen kii.
Ye kuu okad yu kumkam yaa yorokmo ye kerekmen yaambd wengyun-
dene,
nimakarub korem yaa aadidmiyiibban anammo wengyundaneen.

Yook 97

- 1 YARIMAN kuu oone doreen kowe, okaddan kuu kubime,
kwane dudbi dudbi angka doriibdan kangkon kubime.
- 2 Wiiwiib amnoom doromodiib kuu ye yaa awanewandiwen,
kwane yorokmo ye kerekmeniib anammo wengyundiyyiib kuu ye dibere
oonimbon ye ambokab.
- 3 Ye arinambo ari kuu amoyiib denimaan,
kwane kuye amotbed ye bondan kunaya doriib kuu denendimaan.
- 4 Ye imakbed okad kumundin kee nambirimaan,
kwane okad kuu wedmekoru kiringmimaun.
- 5 YARIMAN kuu aangko aangko dia keraane in yawaak kere okmo keremoon
areb kerimaib,
okad kumundin yu Yariman ye arinambo arimbed kui.
- 6 Eweniib ambidiib kuu ye yorokmo kerekmen yaa dakmimaib,
kwane ambibkin koremdan kuu ye nambiri wedmimaib.
- 7 Kane kane kuruwak god yaa kurikuri kerimaib kuu yi korem yaa karak
kondimaib,
kuruwak god yaa kerengkan keriwendan yaa kui.
Goddan korem, yi kuu ye yaa bumangke ye yaningko konkoonime.
- 8 Saiyon kuu wengamberekoru kubeen,
kwane Yudadan yi kambong kambong kuu kubiyiib keriwen,
amborom kuu, o YARIMAN, ebbd wengyundewen kowe.

- ⁹ O YARIMAN, eb kuu okad yu kumkam korem yaa Burudande Darewoob
Arimbed Keroonman,
ebbedmo kuu aningko darewoob arimbed, god yena arebban.
- ¹⁰ YARIMAN yaa mimyob dowaken keenimaibdan, arewa yaa kuu wangdan-
dunime.
Kedi, ye kerekmen yaambd doriibdan kuu yembed dorondarimaan,
kwane yi kuu yembed miin arewadan yi aromkono aom ben angka
nongkobimaan.
- ¹¹ Nambiri kuu yorokmodan ari yurene
kubi kuu kangdommo doriibdan yaa kondimaan.
- ¹² Kane kane yorokmo doriibdan, yiib kuu YARIMAN yaa kubenib
ye aningko karadmo kankoonime.

Yook 98

God yaningko kankooni ye yook.

- ¹ YARIMAN yaa yook yeeb wingkime,
amborom kuu binange ye yaa anam andi yeman ongmenaboon kowe.
Kwane ye dingki wiwi karadmombd
bondan korem nangme burudande doroon.
- ² YARIMANBED bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmoon kuu ko-
rokbene,
ambibkin mimimdan yaa kuu ye yorokmo kerekmen korokbendoon.
- ³ Ye kuu Israeldan yi dowad ye womoniyiibban ye mimyob dowakeniib
ye ma korondiyiibban weng awini ye inameniib ikakman meenoon.
Bobni yaa buruande bindi ye kiwaan nub Godbed ongmoon kuu
okad yimin yimin koremdan kuu wedmiwen.
- ⁴ Okad kumundindan, YARIMAN yaa kube baandime,
ye aningko kankooni dowad yook wingkenib kube komkime.
- ⁵ Haapbed YARIMAN yaa wangkime,
haapbed wangki kuwengiib wingkiyiib kamime.
- ⁶ Kibiyiib sibi duruwiibbed baandenib
nub King, YARIMAN kui, ye arinambo ari kube komkime.
- ⁷ Karamok kuu baanduko karamok yu dingkan korem kangkon baandibko
okad baanduko okad kwari doriibdan korem kangkon baandime.
- ⁸ Ok awaan korem kuu dingki wowemoon areb kamime,
kwane aangko aangko kuu ibmo kubi yook wingkime.
- ⁹ Yi korem kuu YARIMAN ye arinambo ari wingkime,
amborom kuu ye kuu okad yiri mene wengyundok meneen kowe.
Yembed okad yu kumkam kuu yorokmo wengyundene
ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyundaneen.

Yook 99

- ¹ YARIMAN kuu oone doreen kowe,
ambibkin mimimdan kuu une kiringmime.
Ye kuu engyus burawiib yi kidangkambd king ye dibere oonimbon ari
dibeen kowe,
okad kuu kiringmuk.
- ² Saiyon aom kuu YARIMAN yaningko kuu darewoob arimbed,
kwane ye kuu darewoob arimbed, ambibkin korem arebban.
- ³ Yi kuu ye aningko darewoob arimbed manimanandewiib kankoonime,
ye kuu karadmo kowe.

- ⁴ King kuu aromkonoman, ye kuu anammo wengyundi yaa dowaken darewoob kerunoon.
O King, ebbet konomdangmo ye kerekmen ongmenwen,
Yekob ye awoya ari kuyaom kuu
anammo wengyundeneb yorokmo kamenabewen.
- ⁵ YARIMAN nub God ye aningko kankoonime,
ye yon kiriboon yirimbed ye yaa bumangke yaningko kankoonime,
ye kuu karadmo kowe.
- ⁶ Moses yoom Eeron yoom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan
kuyaom kuu yiyiib.
Samuel yangkon God yaa baandimaibdan kuyaom kuu yeyiib.
Yi kuu YARIMAN yaa baandiwe
yi yaa inandundoon.
- ⁷ Yembed wiib dodkono areb doreen aombed yi yaa daandoon,
kwane yembed komo kamoon ye wengiib amob weng ongmoonib kuu
kondoone awine ooniwen.
- ⁸ O YARIMAN nub God,
ebbet yi yaa inandundewen.
Eb kuu Israeldan yi arewa kamenabi yaa ukum kowimaab kuned,
eb kuu yi ambarakmi are nonondandi ye God.
- ⁹ YARIMAN nub God yaningko kankoonenib
ye aangko karadmo arimbed ye yaa bumangke yaningko kankoonime,
amborom kuu YARIMAN nub God kuu karadmo kowe.

Yook 100

God yaningko kankooni ye yook. Eso andi yeman.

- ¹ Okad kumundindan, YARIMAN yaa kube komkime.
- ² Kubi dowakeniibbed YARIMAN yaa bumangke yaningko kankoonime.
Kubi yookiibbed ye arinambo ari minime.
- ³ YARIMAN kuu God ande yiiikaadkerunime,
nub ongmenaboonman kuu yembedmo, kwane nub kuu yeman.
Nub kuu ye karuwa nimaya, nub kuu sibi areb ye bangkandimbon aom
doruub.
- ⁴ Eso andiyiibbed ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon ye ambongko
aom awunem,
kwane ye aningko kankooniyiibbed ye kurikuri boyambib yu kuuk
wirinimbon aom awunem.
Ye yaa eso andenub ye aningko kankoonem.
- ⁵ Amborom kuu YARIMAN kuu amun,
kwane ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu dowan keraanban
oonendembaraneen,
kwane ye ma korondiyiibban weng awini ye inamen kuu nimakarub
yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom angkimbaraneen.

Yook 101

Dewid ye yook. God yaningko kankooni ye yook.

- ¹ Ne kuu eb womoniyyiibban ye mimyob dowakeniib anammo
wengyundiyyib ye dowad yook wingkaniin,
o YARIMAN, ewaningko kankooni yook wingkaniin.
- ² Ne kuu ongme kaadkereni ambarakmoon kii ande dedmoniyyiibban ye
kerekmen yaambet dobaraniin.
Komo aron arimbed ne yaa mananeeb?

- Nambiwoom dobaraniin kuu
ne niindem aom ma aadikmiyiibbanbed dobaraniin.
- ³ Ne indob ari kuu karakiib arewa ye barang kuu
ma dowakeniib kerainban.
God yaa angkurum korokbeniwendan yi kamenabi yaa kuu kongendimain,
yi kuu ne ma nen kimyen wanaibban kii.
- ⁴ Inamen unitawiibdan kuu ne yaa kuu ambab angka keraniib,
inamen arewa korem kuu kangkadmaniin kui.
- ⁵ Kanembed ye dia doreenman yaa yemyeb wengamborokbanabaneen kuu
nembed ye kuu kebenenaniin.
Kanembed ye kuu nembedmo yimin ande kerengkan kamaneen kuu
nembed ye kuu angkodmenainban.
- ⁶ Ne kuu ne ambibkindan anam andiwen yaa karub amun ande kerek-
naniin,
kwananiine ne yoom dobaranuub.
Kane ye kuu ambarakmoon kii ande dedmoniyiibban ye kerekmen
yaambd dobaraneen kuu
ne yaa awawaneen.
- ⁷ Karub kanembed ye kuu birandimaan kuu
nambiwoom kuu yeyiib dobaraanban.
Karub kanembed ye kuu dudanabimaan kuu
ne arinambo ari dobaraanban.
- ⁸ Ne ambibkin ye arewa kamenabidan kuu
amkimo korem kebenendaniin.
Nembed arewa kamenabidan korem kuu
YARIMAN ye siti aombed ben bunangka kiradmaniin.

Yook 102

Durud yewed kandoonman ye kurikuri weng. Ye kuu miin yiminban
kerekore mimyob wandoon ye weng YARIMAN yaa dakmoon.

- ¹ O YARIMAN, ne kurikuri kee wengamberewe.
Ne awawe ande baandi kuu eb yaa monok.
- ² Ne yiminban kere eb yaa baandaka
eb murubia ne yaa kuu kan yeknaab.
Eb kerendem kuu ne yaa kowe wengamberewe.
Kwane eb yaa baandaka kirod inanduwe.
- ³ Ne wad dobiri yaron kuu amareng anwenemoon areb,
kwane ne kono kuu amoyidkob denemoon areb keroon.
- ⁴ Ne niindem aom kuu kereek nuubne koknemoon areb keroon.
Kedi, ne animan ani kuu nonondandimain.
- ⁵ Ne wareki darewoob kamimain kumbed
yomiibban konokonomo keraan.
- ⁶ Ne kuu amboon angka on kanakana areb keraan,
kwane ne kuu ambib bobbon aom on kamim areb nembirimo do-
baraan.
- ⁷ Amnoom kuu angkande kaimain kumban unuk angkindeban keraan,
kwane ne kuu wid angka ye on areb nembirimo keraan.
- ⁸ Aronki doboob kuu ne bondanbed ne yaa daawi yeman kerimaib,
kwane kane kane ne yaa damangkawimaib kuu naningko kande butun
yeman kerimaib.
- ⁹ Kedi, ne kuu yikbod kumbed naniman areb kere aneni,
ne anande kaimain ye ok aom kuu ne inokiib kubudaraana animain.

- 10 Kwanimain kuu amborom kuu eb norin darewoob ne yaa wandewen kowe.
Kedi, ebbed ne nendane kan angka korarewen.
- 11 Ne wad dobiri yaron kuu oobneya ye kuruwak areb,
kwane ne kuu kereek nuubnemoon areb kere winimain.
- 12 Kumban, o YARIMAN, eb kuu eb dibere oonimbon arimbed aron korem diberembirimaab,
kwane eb yirin kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
- 13 Eb kuu dembeneb Saiyon yaa mimyob kowaneeb,
amborom kuu ebbed yu yaa awandi yaron kuu muneen kowe,
aron kinewen ari muneen kui.
- 14 Kedi, yu ambib ye bot bondanbed ben angka kirariwen kuyaa kuu eb demedan kuu mimyob keendimaib,
yu monmarundiwen ye ingkud kuyaa kuu korem mimyob kowimaib.
- 15 Ambibkin mimimdan kuu YARIMAN yaningko yaa une bumangkaniib,
kwane okad yiridan yi king korem kuu eb nambiri yaa une bumangkaniib.
- 16 Amborom kuu YARIMAN kuu angkon ika Saiyon yengbekore ye nambiriyiib angkadaraneen.
- 17 Ye kuu kamboknondan yi kurikuri yaa inandundaneen,
yi kaamoni yaa kuu wunekaraanban.
- 18 Awoya awoya amaan ari yi dowad wongkibko,
yi kuu YARIMAN yaningko kankoonime andi ye weng kukei.
- 19 “YARIMAN kuu ambab ari ye dobirimbon karadmo arimbed yiri keendomboroon,
Ewen arimbed okad yiri wedme daroboan kui.
- 20 Kukuu wii aom kamobiwenden yi wareki wengamberekore,
dukni yeman andiwenden yaa ben angka nongkobanded.” kwane wongkime.
- 21 Kwananeen kuu YARIMAN yaningko kuu Saiyon aombed dakmenib Yerusalem aombed ye aningko kankoonaniib.
- 22 Ambibkin mimimdaniib oonimbon mimimdaniib kuu YARIMAN yaa kurikuri kamande nedbaniib kuu kwananiib kii.
- 23 Ne kuu weeb yemoonban dobaraan kumbled ne aromkono kuu yembed dookboon,
yembed ne wad dobiri yaron kuu nare dukmenmo keroon kui.
- 24 Kowe nembled yedmaan, “O ne God, ne mokaid doriin keyaombed ne nen angkanaab.
Eb weeb kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom wenembirimaun.
- 25 Yimin andowoon yiri kuu ebbled okad yu ambokab ongmenabewen,
kwane ambidiib Eweniib kuu eb dingkimbed ongmenabewen.
- 26 Yi kuu monmaraneen kuned eb kuu dobaraneeb,
yi kuu ebkad korobob keremoon areb keraniib kui.
Yi kuu ebkad areb ebbled biangke ben kiradmekoreb yeweb ben debendaneeb.
- 27 Kumban eb kuu kwane doreebmo doberembaraneeb,
kwane eb weeb kuu ma yimin wandaanban.
- 28 Eb demedan yi meed kuu uniyiibban kumbled dobaraniib,
kwane yi awoya kuu eb arinambo ari ye yumbon aom dobaraniib.

Yook 103

Dewid ye yook.

- ¹ O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona,
ne niindem aom kumundiniib ye aningko karadmo kankoona.
- ² O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona,
ne yaa awawi ye kerekmen yaa ma nonondandain.
- ³ Ye kuu ne ambarakmi korem are nonondandene
ne bob anikad maa maa korem kuu ongmeuwaan.
- ⁴ Kwane ye kuu ne bobneni bobkonombon aom angkimbarain andi ye
dowad biddene,
womoniyyibban ye mimyob dowakeniib mimyob keewe kakman are
nonondandiyiib keewimaan.
- ⁵ Kwane ye kuu ne inamen dowaken yaa yiminmo amunmo keruwimaan,
kowe on diba yaromkono areb ne yaa kuu kewed yaromkono dobiri
kerekmen ika kawaane kwane dobirimain.
- ⁶ YARIMANBED yorokmo ambangkimaan,
kwane yembed dabab wayiroondan yi dowad anammo wengyundi-
maan.
- ⁷ Yembed ye dobiri kerekmen kuu Moses yaa korokbenoon,
kwane ye kamenabi kuu Israeldan yaa korokbendoon.
- ⁸ YARIMAN kuu mimyob kowi ye God, kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken keendi ye God,
ye kuu kirodmo norin wandimokban, ye kuu mimyob dowaken dare-
woob keendi ye God.
- ⁹ Ye kuu nub yaa manmo kerundembaraanban,
kwane ye norin kuu kwane kowe awinembaraanban.
- ¹⁰ Ye kuu nubbed komo ambarakmuwen ye dabab yaambbed ukum
kondindo,
kwane ye kuu nubbed komo arewa kamenabuwen ye kakman yaambbed
inandindo.
- ¹¹ Amborom kuu okadbed ari daane Ewen nandi ye ambab kumunkingki
kwamune areb kuu,
ye womoniyyibban ye mimyob dowaken kuu miin darewoob, ye yaa
unimaibdan yaa.
- ¹² Aron dembimaun angkambbed wene aron kubunimaun angka keru ye
ambab kwamune areb kuu,
yembed nub ambarakmi kuu nub yaambbed ben ambab angka kirad-
moon.
- ¹³ Awodkimbed dana meed yaa mimyob kowimaan kwamune areb kuu,
YARIMANBED ye yaa unimaibdan yaa kangkon mimyob kowimaan.
- ¹⁴ Amborom kuu nub kuu komombbed ongmenaboos kuu yekaad,
nub kuu okad yiridanmo kangkon yekaad kowe.
- ¹⁵ Nimakarub kuu kekei, yi dobiri yaron kuu kerek areb aron dukmenmo.
Yi kuu kainerib kirodmo kiomne duknaniib, yi kuu dura angka ye
nong wuung areb,
- ¹⁶ nuubbed mene wuure araane kokne dowan keremoon areb kii,
kwane nong wuung demboon ye okad kuu nong wuung koknoon yaa
ma meenimokban.
- ¹⁷ Kumban aron korem anuk doboroonbed mene aron korem ambab ari
dobaraneen kumaom kuu
YARIMAN ye womoniyyibban ye mimyob dowaken kuu
ye yaa unimaibdan yaa angkimbirimaan.

- Kwane ye yorokmo kerekmen kangkon yi awoya ari yaa angkimbiri-maan,
¹⁸ kane kanembed amob weng yembed ongmoon kuu awinenib
 ye kongamki yamob kuyaa meene awinaniib kuu kuye mimyob
 dowaken kuu yi yaa kwane angkimbaraneen kui.
¹⁹ YARIMANBED ye dibere oonimbon kuu Ewen arimbed nowoon,
 kwane ye oonimbon aom kuu kumkam koremiib.
²⁰ YARIMAN ye engyus, yiib kuu ye aningko kankoonime,
 aromkonodan kuu ye kwanime andi ye weng awine kwanimaib,
 ye weng awine kandimaibdan kui, yiib kuu ye aningko kankoonime.
²¹ YARIMAN ye ana nangmidan Ewen ari doriib korem, ye aningko kankoon-
 ime,
 ye demedan kuu ye dowaken yaambbed kwane ambangkimaib kui, yiib
 kuu ye aningko kankoonime.
²² YARIMANBED komo komo ongmenaboon ye kumkam, yiib kuu ye aningko
 kankoonime,
 ye oonimbon aom doriibdan kui, ye aningko kankoonime.
 O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoonaa.

Yook 104

- ¹ O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoonaa.
 O YARIMAN ne God, eb kuu darewoob arimbed,
 kwane eb kuu nambiriyiib dobiri manimanandewiib inwarewen.
² Ebka eb nambirimbed ebkad doboob areb kan dabunewen,
 kwane ebbbed ambid kuu dabua areb kan batangne bingwe koweneb,
³ ambid ari ye ok arimbed eb dobirimbon kuu arumewen.
 Ebbbed wiib ben eb seriot areb ongmeneb yarebimaab,
 kwane nuub kan ayari on areb ongmeneb kuye buraab arimbed wan
 yarebimaab.
⁴ Ebbbed nuub kuu ben eb weng benbidan kerundimaab,
 kwane amot yumbu kuu ben eb demedan kerundimaab.
⁵ Ebbbed okad yu ambokab ongmenabewen,
 kowe kan dewenebinban aron korem.
⁶ Kwanekoreb karamok kuu dabua areb kan okad ari dabunendewen,
 kowe ok kuu aangko aangko kebeneen.
⁷ Ok yaa ongkandewen kumbed kombiri wuneen,
 eb nambadbed baandewen kumbed ok kuu wan wenemoon areb
 wenebeen.
⁸ Ok kuu aangkombon ari korondenu
 kankubunen yiri dewenenu
 ebbbed ongmenabewen ye yumbon kurimbed wuneen.
⁹ Ebbbed karamok wene burudandindeban ye yumbon nongkobewen kowe,
 ok kuu ikakman okad kumundin dabunaunban.
¹⁰ Ebbbed kirubdem ongmenabaawe ok kuu kankubunen yiri wenenu
 aangko yara yara kere yiri wenebimaun.
¹¹ Ok wenebaune okad yu dingkan korem kuu animaib,
 donki kiib kangkon ok ane mikmonimaib.
¹² Ayari onbed ok kaat yaa amiyiib yenbenabenib,
 at kwari kuu yookiib wingkanabimaib.
¹³ Eb dobirimbon arimbed am yedme kowaawe aangko aangko ari wini-
 maun,
 kowe eb ambangkanabi yaambbed yob iraane okad kubimaun.

¹⁴ Kereek kuu buromakau yi ani dowad ongmaawe dembimaan,
kwane yongbon yeman nimakarub yi ani dowad ongmaawe dembi-
maun.

Okad yirimbed animan yemoon dembimaib,

¹⁵ nimakarub ane yi niindem aom kubi ye wain ok ye nong yob dem-
baune,
nimakarub kube murubia kankooni ye olif ambodiib ye at kuu yowiib
iraune,
aromkono kondi ye flawa ye wiit kuu yowiib irimaan kui.

¹⁶ YARIMAN ye at kuu ok ane mikmonimaib,
ambibkin Lebanon yu at sidaa yembed arumenaboon kui.

¹⁷ Kwari kuu onbed ami yenbenabimaib,
kwane on dareb kawanmo kwangkón menebe at feer kwarimbed
amiyiib yenbenabimaib.

¹⁸ Naningkod kiib kuu aangkodeb kiibdeb kwarimbed doriib,
kwane ba haireks kuu aangko kebed angkambéd doriib.

¹⁹ Ebbéd wood ku ongme kowewen kumbéd amaroniib yongkonbi yaroniib
kimingki yeman kereen,
kwane aron yu kubuni kiwaan kuu yukaad.

²⁰ Ebbéd amnoom ku ongmewen kumbéd minimaan,
kwane dingkan kiib kuu amnoombéd yarebimaib.

²¹ Laiyon kuu aye anem ande komkanabimaib,
kwane yi animan onmimaib kuu Godbed bangkandimaan.

²² Aron yaro minimaun kuu yi kuu wene bikderebimaib,
yi kuu yi angkimbon dem aom ikakman wene dibere unuk dangimaib
kui.

²³ Kwane nimakarub kuu wene yi demembon yaa deme awinaiwe
kwane wene oobne miriknimaan.

²⁴ O YARIMAN, eb ambangkenabi kuu yemoon kai.
Eb kuu meeni kangdommombéd korem ongmenabewen,
kwane okad kwari kuu ongmenabewen ye kumkam kuu yemoonmo
muubniwen.

²⁵ Karamok kuu yakui, yara yara kuu darewoob ambab,
kwane kuri niindem yiri kuu okyiri dingkan yemoon kai, kimingkinde-
ban,
dingkan embengiib darewoowiib wad doriib kui.

²⁶ Kwane motod kuu kwarimbed dewenebimaib,
kwane kumaombéd omyere darewoob lewaiyatan kuu ebbéd ongme-
ko-
reb kaaneewe kuri iningkuk kamimaan.

²⁷ Yi korem kuu ebbéd animan maondaneewa ananuub manok ande dobir-
imaib,
kwane ebbéd aron anam arimbed bangkandimaab.

²⁸ Animan bangkandaawa bimaib,
kwane dowakeniib keraawa yiminmo kerimaib.

²⁹ Eb murubia kan yeknaawa uniwon karakwon kerimaib,
yi inum kuu ebka kandaawa yoworenib ikakman okad kerimaib.

³⁰ Kumban ebbéd eb inum yi yaa kondaawa yi wadkeri kuu andowe dobir-
maib,
kwane ebbéd okad kumundin ongmandaawe yeeb areb ikakman keri-
maun.

³¹ YARIMAN ye nambiri kuu aron korem kwane angkimborok,
YARIMAN kuu yembed komo komo ambangkanaboon yaa kubok.

- ³² Yembed okad kumundin wedmendaana yuka kiringmimaun.
Yembed aangko aangko yaa angkorondaane amarengiib dembimaan.
- ³³ Ne wad dobaraniin yaron korem kuu YARIMAN yaa yook wingkimamaniin.
Aron komoyiib kwane okad kiri dobaraniin yaron kuu ne God yaningko kankooni yook wingkimamaniin.
- ³⁴ Nembed YARIMAN yaa kubimain kuu,
ne meeni inamen yaa kuu yembed amun ande kubok.
- ³⁵ Kumban ambarakmenabidan kuu monmare okad kiri kee dowan kerok.
Kwane arewa kamenabidan kangkon dowan kerime.
- O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankooni.
YARIMAN yaningko kankoonime.

Yook 105

- ¹ YARIMAN yaa eso andime, ye aningko yaambad koromone dore baandime.
Yembed komo komo kamenaboon kuu ambibkin mimimdan yaa daandime.
- ² Ye yaa yook wingkime, ye aningko kankooni yook wingkime.
Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon korem kuu dakmime.
- ³ Ye aningko karadmo yaa kubi darewoob kerime.
YARIMAN ande onmiibdan, yiib niindem aom kuu kubime.
- ⁴ YARIMAN ande onmenib ye aromkono nub yaa kondok andime.
Ye yaa kurikuri kere ye aningko kankoonembirime.
- ⁵ Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon kuyaa kuu ika meenime,
kami yeka mamaayiib wengyundi wengiib kuyaa kangkon ika meenime.
- ⁶ O ye dememan Abraham ye awoya ari,
o Yekob ye meed, Godbed kinoondan kui,
- ⁷ ye kuu YARIMAN nub God,
ye wengyundi weng kuu okaddan korem yaa angkimbaraneen.
- ⁸ Yi dowad weng weng moon kuyaa aron korem meenimaan, nonondan-daanban,
Yembed kwamime andi ye weng yedme kowoon kuyaa meenaneen,
nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib 1,000iib yaron doboob kuu,
- ⁹ Abraham yaa yedme kowoon ye amob weng kui,
Aisek yaa kangkon yedme kowoon ye amob weng kui.
- ¹⁰ Amaanbed kuye amob weng kuu Yekob yaa ee awinem ande yedmoon,
Israel yaa amob weng kee aron korem yeman ande yedmoon kukei,
- ¹¹ “Eb yaa Keenan ambibkin kee nembed kabdaniin,
kowe eb ambibkin keranuun.” andoon.
- ¹² Kumban Yekob awene kuu yemoonban,
yi kuu yemoonban anam, yi kuu ambibkin kumaom doriib kangkon norodan.
- ¹³ Yi kuu kwane ambibkin maa kere ambibkin maa kere awerenmo yariwen,
oonimbon maa kere oonimbon maa kere yariwen kui.
- ¹⁴ God kuu yi yaa karub yenambad dabab wayiraib ande kebenoon,
kwane yi dowad king yena ongkande yedmoon,
- ¹⁵ “Nembed yi ari oiyo bune kinaandan kee angkorondaib,
ne profidan keyaa ma arewa kamendaib.” andoon.
- ¹⁶ Kwane yembed Keenan ambibkin kuyaa am yongkonbi kondoone
yi kuu animaniibban keriwon.
- ¹⁷ Kwane karub maa kankowoona yedin wonoon,

- kukuu Yosef, ye kuu ye ayiyambed kan mooniwen, dabderem yiri dobere dememo awinembiri ye karub keri dowad.
- 18 Nenwiniwendanbed ye yon kuu seinbed borokiwen kumbed kubungkabawiib keroone,
ye kongkono yaa kangkon seinbed borokiwen.
- 19 Kwane doboroonkob wene yembed komarewa keraneen ande dakmoon kuu anam id keroon,
YARIMANBED ye yaa daanoon ye weng kuu anam id keroon kui.
- 20 Kwane wii aom doreen kuu Idyipdan yi kingbed nen bunangka kowoon, ambibkin maa maa oonoonmanbed nen bunangka kowoone obon keroon kui.
- 21 Kwane kingbed ye kuu nen kowoona ambiwoom doriibdan korem yi korok keroon,
kingbed ye kuu nen kowoona king ye yiribman korem oonoon kui.
- 22 Kwane deme konoona ye dowaken yaambbed king ye dana meed kedmengkandene,
king ye korok korok yaa meeni kangdom kuu kedmengkandoon.
- 23 Amaanbed Israel awene kuu Idyip aom awudiriwen,
Yekob ye nimadana yoom kuu Hem okad yiri winiwen kui.
- 24 YARIMANBED ye nimakarub kuu dana yemoon bangkandoona muubniwen,
yi kuu ongmandoona yemoonmo keriwen, Idyipdanbed yi yaa bon keriwendan arebban.
- 25 Bondan kuu yembed ongmandoona ye nimakarub yaa arud wandembirimaib,
bondanbed ye demedan yaa wunonwanon kamiwen kui.
- 26 Kwane yembed karub ayoob ben yuroon,
ye dememan Moses yoom kinoonman Eeron yoom kui.
- 27 Yi kuu binangke God yaa anam andi yeman ongmenabiwen Idyip aombed, kami yeka maaaa kuu Hem okad aom ongmenabiwen kui.
- 28 Yembed Idyip ambibkin aom kuu kumunmo kerok ande yedme kowoona kumunmo keroon,
kumban Idyipdan kuu ye weng yaa wabkad keriwen.
- 29 Yembed yi ok kuu kan amonombe umkan keroone,
okyiri oon korem kuu dukniwen.
- 30 Idyipdan yi ambibkin aom kuu kod muubniwe,
yena kuu korok korok yi wadnari angkimbon aom awudiriwen.
- 31 Yembed yedme kowoona wadmung nimingkiwen yemoon menebiwe kimiring menebe ambibkin kumundin aom muubniwen.
- 32 Yembed ongmoona ambibkin kumundin aom kuu am boyareb yurukmo kiroboone imakiib kamenaboon.
- 33 Yembed Idyipdan yi nong yob yongboniib yedob ayiib monmarene yi ambibkin ye at korem kuu monmaroone kurubkurub keriwen.
- 34 Yembed ed yedme kowoona menebiwen,
yi kimingki kuu yiminban.
- 35 Kwane yimbed nong biid at biidiib mongkobon kawiib korem kuu anenib dowan korodkabmo kere winiwen.
- 36 Kwane yembed Idyipdan yi meed wonob dana korem kuu yenbande nongkoboon,
kaine amni ye aromkono ibduruk korokbi yeman kuu dukniwen kui.
- 37 Kwanekore Israeldan kuu bin yaro angkane wonoon, yi kuu bot silvaayiib bot goldiib yemoon ben winiwen,

kwane yi amyenimbon korem aom kuu karub maa ma komborok andindo.

- ³⁸ Kwane Israeldan winiwe Idyipdan kuu kubiwen, amborom kuu Israeldan yaa uniwen kowe.
- ³⁹ Godbed wiib kandune aron ye nimin keberi yeman yi ari kowene amnoom kuu amot yumbuyiib yi ari kondimaan.
- ⁴⁰ Yimbed kaamoniwe yembed on yaningko kweil benmonoon, kwane Ewen ari ye om animan bangkandoone ane mikmoniwen.
- ⁴¹ Yembed bod dumnad yaambod ok nandaana menebimaun, kwane ok kuu ok awaan areb kere okad koknoon angka wenebimaun.
- ⁴² Godbed kwamoon amborom kuu ye weng kunduk karadmo yaa ika meenoon kowe, ye dememan Abraham yaa konoon kui.
- ⁴³ Kwane, yembed ye nimakarub kuu amboon aombed ben kubiyiibbed angkadoroon, yembed kinoondan kuu kube baandiyiib ben angkadoroon kui.
- ⁴⁴ Kwane, yi yaa kuu ambibkin yenadan yi okad kondoon, kowe yi kuu yenambod deme yobdoodiib ambangkiwen ye kumkam ben ooniwe yiman keroon.
- ⁴⁵ Kwanoon kuu yembed wongkoon yamob awine kandime andene ye amob ben kongamkime anded.
- YARIMAN yaningko kankoonime!

Yook 106

- ¹ YARIMAN yaningko kankoonime!
YARIMAN kuu amunmo kowe, ye yaa eso andem, amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen kowe.
- ² YARIMAN ye kamenabi aromkonoyiib kuu kanembed dakme yimin kera-neen?
Ma, ye aningko kankooni ye weng korem kuu kanembed dakmaneen?
- ³ Anammo wengyundimaibdan kuu amun kerundoon, yorokmo dobirimaibdan kangkon amun kerundoon kii.
- ⁴ O YARIMAN, eb nimakarub yaa kubi dowaken keendaneeb kuu ne yaa kangkon ika meene.
Ebbod yi kuu arewa yaa burudande bindaneeb kuu ne yaa kangkon awawe.
- ⁵ Kwananeeb kuu kinewendan yiminmo dobaraniib kuu neyiib keraniin, kwananeeb kuu eb ambibkindan kubaniib kuu neyiib keraniin kii, kwananeeb kuu yumbon kondewendan ewaningko kankoonaniib kuu neyiib keraniin kii.
- ⁶ Nub kuu nub awoya yiri areb ambarakmuwen, kwane nub kuu wabkad kerenub miin arewa kamenabuwen.
- ⁷ Nub awoya yiri kuu Idyip aom dobiriwen kuu binangke eb yaa anam andi yeman ongmenabewen kuyaa kuu ma meenindo.
Eb amun amun kamenabi yemoon yi yaa kamewen kuu ika meenindo keruwen, kwane yi kuu karamok Dodmo yaambod wabkad keruwen.
- ⁸ Kumban yembed yi kuu arewa yaa burudande bindoon, ye yirin kowi ye dowad.
Ye aromkono darewoob korokbi dowad kwanoon.
- ⁹ Yembed karamok Dodmo yaa ongkandoone keekne bid kamkono kereen,

- kwane karamok kuu domokbe angkara angkara keroon kowe yembed
yi kuu wedyiri bid koknoon ari ben kinban yanoon.
- 10 Kowe yembed yi yaa arud wandembooroonman yaa kuu burudande
bindoon,
kwane yembed yi bondan yi dingki dem aom kuu bidde ben angka
nongkoboos.
- 11 Kwane yi bondan kuu karamokbed yeene yukneen,
karub mimo ma ok ambe bid dorindo.
- 12 Kwanoon kumbed yi kuu ye weng kunduk yaa anam andenib
ye aningko kankooni yook wingkiwen.
- 13 Kumban yembed komo kamoon yaa kuu yi kuu kirodmo nonondandiwen,
kwane ye dowaken kuu kuna ande kaamonindo, yika inamen ong-
menib kwane ambangkiwen.
- 14 Kwane, Idyip ye animan yaa moommo kerenib,
amboon angka God yaa komboon kaamobiwen.
- 15 Kowe yimbed komo kaamoniwen kuu kondoon kumban,
kwane kuyoom kuu bob anikad arewayiib kan kondoon.
- 16 Yi kuu ambib kombon yenbiwenbon aombed Mosesiib
YARIMAN ye kurikuri dememo awini ye karub Eeroniib yaa wungkandi-
wen.
- 17 Kowe okad kuu andokbe mongkod daadenu Detan kuu kan anukmuneen,
kwane okadbed Abiram yoom ye yoman winiwendan yoom kuu ben
mangkanabeen.
- 18 Yi yoman winiwendan kuu amotbed denoboos,
amot yumbumbed arewa kamidan kee dene kubunoon kui.
- 19 Yimbed aangko Sainai angkambed buromakau mana ye kuruwak ongmi-
wen,
kwane kuye dudi god ye kuruwak bot goldbed ongmiwen kuyaa
kurikuri keriwon.
- 20 Kowe yi kuu Nambiriyiib Ye God yaa korondenib,
buromakau ambi ye kuruwak yaa kurikuri kame kubiwen,
kukuu kereek animaan ye dingkanmo kuda.
- 21 Godbed yi kuu arewa yaa burudande bindoon kuned,
yi kuu ye yaa nonondandiwen.
- Ye kuu Idyip yirimbed ambangkanabi dareb dareb ongmenaboonman,
- 22 ye kuu Hem okad aombed kami yeka mama ongmenaboonman,
ye kuu karamok Dodmo yaambled binangke ye yaa anam andi yeman
ongmenaboonman kuned ye yaa nonondandiwen.
- 23 Kowe Godbed yi kuu monmaraniin ande yedmoon kumban,
yembed kinoonman Mosesbed yaro God dore yi dore wedyiri doberene
God ye norinbed yi kuu monmaradamoon kuu kebenande kamoon.
- 24 Amaanbed yi kuu okad amun kuyaa korondenib
ye weng kunduk kuyaa anamban andiwen.
- 25 Yi kuu yi ambib kombon aombed mungkubmangkab kamiwen,
kwane YARIMAN ye weng kuu awine kandindo, korondiwen.
- 26 Kowe yembed ye dingki kankoone weng kamkono yedme kowoon kuu
yi kuu amboon angkambled duknaniib kumbedmo andoon.
- 27 Weng ari yedme kowoon kuu yembed yi awoya ari ben buyokbayok
kamaneena ambibkin yena angka dobaraniib,
bidambib maa maa kuyaa boketawaraneene dobaraniib kui andoon.
- 28 Yi kuu dudi god maa Baal Peor yaa daboknenib,
wadkeriyiibban ye dudi god yaa munob koni ye animan aniwen.

- 29 Yimbed kwane arewa kamenabiwen kumbed YARIMANBED yi yaa norin wandoone,
bob anikad miin arewa kuu kan dembe yenbandoon.
- 30 Kumban Finehasbed yaro dorene amarakmoonman kuu kan wengyun-dene ukum kerunoona,
kuyaambbed bob anikad arewa kee Godbed kondoon kuu kebenoon.
- 31 Kwane Godbed Finehas yaa karub yorokmo ande yedmoon,
kwane kuye weng kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
- 32 Aron maa Israeldanbed ok Meriba yaambbed arewa kamiwe YARIMANBED arud wandoon,
kwane yi arewa kami kumbed dabab kuu Moses yaa monoon,
- 33 amborom kuu yi kuu God ye Kingkin yaa wabkad keriwon kowe,
Mosesbed yi yaa kenambunmo dakmoon.
- 34 YARIMANBED yi yaa yedme kowoan kuu Keenan ambibkin aom doriibdan korem yeene nongkobime andoon kumban,
koremban yenamo yenbandiwen.
- 35 Kwane, yi kuu Keenan ambibkin aom doriibdan yaa kan dabokenib,
yi amowamob yaa awine kandenib,
- 36 yi kuruwak god yaa kurikuri kame yi aningko kankooniwen kowe,
kuye kuruwak god kuu Israeldan yaa kawaad nong awinemoon areb kerundoon.
- 37 Israeldanbed yi karub danayiib nima danayiib kuu yeene kuruwak god, awad arewa kui, yi dingki aom nongkobiwen.
- 38 Yimbed amarakmindondan ogood yenbandiwe umkan kubudoroon,
yi karub danayiib nima danayiib yi umkan kui.
Yimbed yeene Keenandan yi kuruwak god yi dingki aom nongkobiwen kowe,
ambibkin kuu umkan kubudoroon kumbed Godbed yi yaa angkurom korokbendi yeman keroon.
- 39 Yimbed kwane kamiwen kumbed yi kangkon Godbed angkurom korokbendi yeman keriwon,
yi arewa kamenabi yaambbed yi kuu nenemdan areb keriwon.
- 40 Kwana kowe, YARIMAN ye norin kuu ye nimakarub yaa denoboan,
yumbon kondoondan yaa kuu komyeng areb kerundoon kui.
- 41 Kowe yembed yi kuu ben ambibkin yenadan yi dingki ari nongkoboan kowe,
yi yaa kuu arud wandembiridanbed ooniwen.
- 42 Yi yaa kuu yi bondanbed dabab dabab yobdoodmo bangkandiwen,
kwane yi kuu yi bondan yi dabderem yirimbed doriib.
- 43 Yembed yi kuu aron yemoonmombbed arewa yaa burudande bindimaan,
kumban yi kuu wabkad kamembirimaib kowe,
amarakmi dem kongdem yiri kubunimaib.
- 44 Kwanimaib kumban ye yaa baandiiwe wengamboroon kuu yembed yi miin yiminban keriwon kuyaa wedmendoon.
- 45 Kwane amob weng ongmoon kuyaa kuu yi dowad ika meenekore,
ye womoniyibban ye mimyob dowaken darewoob yaambbed yi yaa ukum kondi kuu korondoan.
- 46 Kwane yembed yi bondan kuu ongmandoona yi bondan kuu yi yaa mimyob kowimaib,
kane kanembed Israeldan awingkiwendan kui.
- 47 O YARIMAN nub God, nub kuu arewa yaa burudande binde.

Nub kuu ambibkin maa maa kumaom doruub kuu ben menebe.
Kwananeeb kuu ewaningko karadmo yaa eso andenub,
ewaningko kankoone kubi darewoob keranuub.

⁴⁸ YARIMAN, Israeldan yi God, ye aningko kankoonem,
aron korem anak doberewenbed mene aron korem ambab ari dobara-
neeb kumaom kuu kwane kamem.

Nimakarub korem kuu yedmime, “Anam kwanok.” andime.

YARIMAN yaningko kankoonime.

Buk Angko

107

Yook 107-150

- ¹ YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem,
amborom kuu ye womoniyyibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
angkimbaraneen kowe.
- ² Ku yedmaan kuu YARIMANBED biddoondan kuu kwane yedmime,
bondan yi dingki dem aombed biddoondan kui.
- ³ Okad maa maa yaambd benmonoondan kui,
kangkayib kaomiib kariyib kiriyib yaambd benmonoondan kui.
- ⁴ Yena kuu amiibban ye amboon angka awerenmo yariwen,
kwane siti yaa wini ye kiwaan onmiwen kuned ma wedmindu.
- ⁵ Yi kuu mungiyib ok moomiib kumbed
duknok andiwen.
- ⁶ Kwane yi kuu dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keruwen yaa kuu awandoon.
- ⁷ Ye kangkon yi kuu ben kiwaan yorokmo arimbed
kinban wenene siti yaa nandoon.
- ⁸ Yi kuu YARIMAN ye womoniyyibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa
eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboos ye dowad
kangkon eso andime.
- ⁹ Amborom kuu kane kane yi kuu moom bobniwen kuu bangkandoone ane
mikmoniwen,
kwane kane kane yi kuu mungi bobniwen kuu animan amun bangkan-
doone yiminmo keruwen kowe.
- ¹⁰ Yena kuu kumun aombed dobiriwen, kumun doromod bobnin aom kui,
yi kuu wiidan, seinbed yerengki ye durud yewediib dobiriwen kui.
- ¹¹ Amborom kuu yi kuu anukbed God ye weng yaa wabkad kerenib,
Korem Burudandoon Arimbed ye God ye ongkandi yaa wunekariwen
kowe.
- ¹² Kwana kowe, yembed yi kuu ben deme yobdoodmo yaa kiraroon,
kwane yi kuu komborok andiwen kuu yi kuu awandi ye karuwiibban.
- ¹³ Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keruwen yaa kuu awandoon.
- ¹⁴ Kwane yembed kumun doromod bobnin aom kuu yi ben angkaderene,
yi yaa sein yerengkoon kuu buruwadmoon.
- ¹⁵ Yi kuu YARIMAN ye womoniyyibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa
eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboos ye dowad
kangkon eso andime.
- ¹⁶ Amborom kuu yembed wii ambongko broonsbed ongmiwen kuu wowe
monmarene,

- yerengki yeman awurimbed ongmwiwen kuu nare kiradmoon kowe.
- 17 Yena kuu yika wabkad keru ye inamen yaambad inameniibbandan kerenib,
ambarakmenabiwen kumbed durud yewed kandiwen.
- 18 Kwane yi kuu animan korem yaa komyeng areb kerundekorib,
bobni ambongko yaa winiwen.
- 19 Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keruwen yaa kuu awandoon.
- 20 Kwane yembed weng kowoon kumbed yi kuu ongmendoon,
kwane yika monmari ye inamen yaa kuu burudande bindoon.
- 21 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa
eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
- 22 Yi kuu munob konemooon areb ye yaa eso andime,
kwane ye ambangkanabi kuu dakme kubi yookbed wingkime.
- 23 Yena kuu metod aombad karamok ari winiwen,
yi kuu ok darewoob ari dewenenib berengke moonidan keruwen kui.
- 24 Yi kuu YARIMAN ye ambangkanabi wedmiwen,
binangke ye yaa anam andi yeman karamok niindem yiri ongmenaboon kui.
- 25 Amborom kuu yembed yedmoone nuuwa ama arewa kamene
oknondok darewoob ambab ari ben daanebeen kowe.
- 26 Oknondokbed yi kuu kan ambid ari daanekoru kan niindem yiri
kubunekoru kameen,
kwane arud darewoob aom aomniwen kumbed aromkonoyiibban dubendebenmo keruwen.
- 27 Kwane yi kuu awarak yimaundan areb kanwene kudore kudore kamenib,
inamen amun kandindeban keruwen.
- 28 Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keruwen yaa kuu ben angka nongko-boon.
- 29 Yembed nuuwa ama yaa yedmoone dowan keroon,
kowe karamok yu oknondok kuu kan kubune yewenub kereen.
- 30 Yewenub keruune yi kuu kubiwen,
kwane yembed ben kinban wene yimbed wirinande meeniwen yaa be monoon.
- 31 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa
eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
- 32 Kwane yi kuu nimakarub nedbimaib aombad ye aningko kankoonenib,
aamkono aamkono nedbimaib aombad ye aningko kankoonime.
- 33 Yembed ok awaan kuu amonomboone koknoonbon okad keruune,
kirubdem menebenaun ye okad kuu kebanoone okad kamkonombonmo keruune,
- 34 yob irimaan ye okad kuu amonomboone kab kainindeban ye okad kereen,
amborom kuu kuyaa doriibdan kuu miin arewa kamenabimaib kowe.
- 35 Angkon amaan yembed amaan koknoonbon okad kuu amonomboone ok
bumbon ye okad keruune,
okad kamkonobonmo kuu amonomboone kirubdem menebenaun ye okad keruune,
- 36 mungi bobniwendan kuu kuyaa ben monoone,

yimbed siti yenbekorib dobiriwen.

- ³⁷ Yi kuu mongkobon ongmekorib nong yob kab kibingkiwe
yob yemoonmo ire wonoone wandiwen.
- ³⁸ Yembed yi yaa amun kerundoone yemoon ariyiib yidwaroon,
kwane yi dingkan amangkob kangkon ma domondoona nombere yiri
kubunindo yemoon ariyiib keriwen.
- ³⁹ Amaanbed yi kuu nombere kamene yiri keroon,
kwane dabab wayiriyiib miin yiminban keriyiib mimyob wandiyiib
kumbed kan kubune yirimbed keriwen.
- ⁴⁰ Yembed yi korok korok yi dowad miin arewa ande ambodiibban kerun-
dekore,
kiwaaniibban ye amboon yaa ben nongkoboone awerenmo yariwen.
- ⁴¹ Kumban yembed nub yaa awandok andidan kuu yi yaa dabab angkeen
yaa benkoobekore,
yi nimadana kuu ongmandoone sibi wad yemoon areb yemoon ariyiib
keriwen.
- ⁴² Kangdommo dobiridan kuu kuyaa wedmekorib kubiwen,
kumban arewa kamenabidan kuu mungkod karangkiwen.
- ⁴³ Kanembey kuu meeni kangdomiib keroka weng anuk angkeen kuyaa
kaadkerok.
Kwane ye kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kerek-
men yaa meenok.

Yook 108

Yook, God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ O God, ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo,
ne kuu ne inamen koremiibbed wangke yook wingkaniin.
- ² Haawiib laiayiyiib, yiib kuu dembime!
Yiwiib wangke wingkeni aron kakmendaniine awawini nambere
wananuun.
- ³ O YARIMAN, ne kuu ambibkin korem aombed eb yaa eso andaniin,
kwane ne kuu ambibkin maa maadan aombed ewaningko kankooni ye
yook wingkaniin.
- ⁴ Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin darewoob, kukuu okad
yirimbed kawene Ewen aom nandi ye kwane ambab arebban.
Eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen kuu daane ambid aom
nandoon.
- ⁵ O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok.
Eb nambiri kuu okad kumundin ari kerok.
- ⁶ Eb dingki wiwimbed nub kuu arewa yaa burudande binde awande.
Kwananeeb kumbed mimyob dowaken keendewendan kuu ben angka
nongkobaneeb.
- ⁷ God kuu ye karadmombon aombed yedmoon,
“Nembed ne bondan burudande doreni okad Sekem kuu ne nimakarub
yaa nombere kondaniin,
kwane Sukot dabon yiri kwangkon nekwane kumunkingkaniin, num-
bere kondi dowad.
- ⁸ Gilead kuu neman, Manase kwangkon neman,
Efraim kuu ne topi kamkono,
Yuda kuu ne king yaromkono yobdoodmo ooni yeman.
- ⁹ Moab kuu ne dingki oki yeman ye kobukmo yabad.
Idom ari kuu ne yonkad kiraraan.
Filistia ari kuu nembed burudande doraan kumbed komkaan.” andoon.

- ¹⁰ Kanembed ne nen siti bot kuukiib aom aomnaneen?
 Kanembed ne nen ambibkin Idom aom wananeen?
- ¹¹ O God, ebbedmo yimin. Eb komande nub wunekarundewen?
 O God, eb komoyiibkob nub ana nangmidan yoom wanaibban?
- ¹² Nub bondan yaa nangmi dowad nub awande,
 amborom kuu karub ye aromkono awandaniwe nangmanuub kuu
 korem yiminban kowe.
- ¹³ Nub kuu Godiib kumbed burudande doranuub,
 kwane yembed nub bondan ari dorene ben kubunaneen.

Yook 109

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ O God, eb kuu nembed ewaningko kankoonimainman,
 iwari keraab,
- ² amborom kuu arewa kamenabe birandimaibdan kuu
 ne yaa daawimaib,
 yimbed ne dowad dudi wengbed dakmiwen kui.
- ³ Ne yaa arud wandembiri wengbed ne kanawanewandiwen,
 kwane ne kuu yi yaa ma arewa kamindo kumbed yimbed nimaib.
- ⁴ Ne kuu yi yaa mimyob dowaken keendaan kumban yi kuu amonombe
 nembedmo arewa anduwiwen,
 kumban ne kuu kurikuri kamendi ye karub.
- ⁵ Ne kuu yi yaa amun amun kamaine inanduwe arewa kamimaib,
 kwane mimyob dowaken keendaan ye dowad arud wandembiriwen.
- ⁶ Arewaman maa kine nendebko ne bonman yaa manmo kerunok,
 kwane ambarakmoon kii ande dedmonde yedmendi ye karub nen-
 menebko ne bonman ye dingki wiwi angka doborok.
- ⁷ Ne bonman kuu wengyunde wedmibko anam ambarakmoon kerok.
 Kwane ye kurikuri kami kumbed amonombe ambarakmi yeman kerok.
- ⁸ Ye weeb kuu yemoonban kerok,
 kwane ye korok keru ye yumbon kandoon kuu karub maambbed kandok.
- ⁹ Ye dana meed kuu awodkiyiibban kerime,
 kwane ye wonong kuu irib keruk.
- ¹⁰ Ye meed kuu kirinwanmo yare eekmenabidan kerime,
 kwane yi ambib arewa kereen kuyaom kuu koronde ben angka ki-
 rarime.
- ¹¹ Ye dungkumiib angkeen ye karubbed ye yiribman korem bok,
 kwane yembed ambangkoon ye yiribman kuu noroddanbed dorebunbe
 bime.
- ¹² Ye yaa mimyob dowaken keeni ye karuwiibban kerok,
 kwane ye meed ari awodkiyiibban keraniib kuyaa kuu mimyob keendi
 ye karuwiibban kerok.
- ¹³ Ye awoya ari kuu nare dowan kerok,
 kwane yi aningko kuu are dowan kerok, amaan ari dobaraniibdan kuu
 yi yaa nonondandundime.
- ¹⁴ Ye ambeya yi arewa kamenabi kuu YARIMAN yarinambo arimbed kwane
 angkimborok,
 kwane ye ena yu ambarakmi kuu are dankaraib.
- ¹⁵ Kwane yi ambarakmi kuu aron korem YARIMAN ye murubia ari angkim-
 borok,
 kwananeen kuu yembed okaddan yaambbed yi meenmi yeman kuu nare
 dowan keraneen.

- 16 Amborom kuu kuye karub kuu ma kubende amun kamande meenindo, kwane kamboknondaniib awandok andidaniib miin yiminban keriwendaniib kuu yembed yi yaa duknime ande yenbandimaan.
- 17 Ye dowaken darewoob kuu butun wengmo dakmembiri kowe, kuye butun kuu ikakman ye yaa menebok.
Amun kerundi kuu ye dowakenban kowe, amun keruni kuu ye yaa ambab kerok.
- 18 Ye kuu aronki mimim korem ebkad derenimaan areb butun kamimaan, kwane aron yemoon ok animaan areb butun kamenabi kuu ye inamen aom aomderebimaan, kwane aron yemoon animan kowiib ane aromnimaan areb butun kami yaa meeni dowaken darewoowiib kerimaan.
- 19 Kowe kuye butun kuu ebkad doboob ye ari dabunemoon areb kerok, kwane kuye butun kuu kobaiknong boronemoon areb keremborok.
- 20 Ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan yaa kuu weng anak angkeen kuu YARIMANBED kwane kamok, ne yaa weng arewa daawimaibdan yaa kui.
- 21 Kumban, o YARIMAN Ambangkan, eb yirin kowi dowad ne yaa kuu amun amun kame.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amun kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende.
- 22 Amborom kuu ne kuu kamboknon kere awawe ande kamaan, kwane ne niindem aom kuu durud yewed kandaan.
- 23 Ne kuu oobneya ye kuruwak wene biknemoon areb kubuniibban keraan, kwane ne kuu ed yaa nuubbed wuure kankaremoon areb keraan.
- 24 Ne kuu animan koronde eb yaa kurikuri kerimain kumbed ne dangbo kuu wud kereni, ne id kuu kad kombere konokonomo keraan.
- 25 Ne kuu ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan yi damangkawimbon keraan, kwane yi kuu wedmewimaib kuu yi korok wamburukme damangkawimaib.
- 26 O YARIMAN ne God, ne awawe.
Ebka eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kerekmen yaambad ne kuu arewa yaa burudande nende.
- 27 Kwane, eb dingkimbed ne dowad kwane ambangkaneeb ye yoman kuu yi yaa korokbendebko yikaadkerime, kukuu, o YARIMAN, ebbad ne dowad kamaneeb kuu wedmaniib kui.
- 28 Yi kuu butun kamaniib kumban ebbad amun keruwaneeb.
Yimbed nenbandaniib kuu yi yaa karak kondaneeb kumban, eb dememan ne kuu kubaniin.
- 29 Ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan kuu aningko arewayiib kerok, kwane yi yaa kuu karakbed ebkad doboob areb kan derene bedmok.
- 30 Ne mongkodkonombed YARIMAN yaa eso darewoob andunaniin, kwane kadaareb yemoon kidangkambad ye aningko kankoonaniin.
- 31 Amborom kuu ye kuu awawime andi ye karub ye dingki wiwi angka doberene awanenimaan, ye yaa wengyunde bobni yeman andimaibdan yi dingki aom kuu burudande nendi dowad.

Yook 110

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

¹ YARIMANBED ne Yariman yaa yedmoon,

“Ne wiwi angkambed dibereewo,
nembed eb bondan korem kuu
ben eb yondad dabderem yiri kiriba.” andoon.

² Eb ooni yaromkono kuu YARIMANBED aangko Saiyon yaambd aromkono ariyiib daboknaneen,
kwane yembed yedmaneen, “Ebbd eb bondan aom kuu ebbd oona-
neeb.” andaneen.

³ Eb aromkono kuu nambiri karadmoyiib korokbaneen yaron ari kuu
eb nimakarub kuu nindorokiibbed eb yoman wananiib.

Amkimo ye nirok areb
eb kewed yemooniib ewiib yaa mananiib.

⁴ YARIMANBED ye inamen ma amonombaananban ye weng yedme kowoon,
“Eb kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub
keroon areb kwane
God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad
kerewen kii.” andoon.

⁵ Yariman kuu eb dingki wiwi angka doreen,
kwane ye norin aron arimbed kingdan kuu beengke monmaraneen.

⁶ Yembed ambibkin mimimdan kuu wengyundenekore
yenbande nongkobe wenore mim arimo keraneen,
kwane yembed okad yiri ye korok korem kuu beengke monmaraneen.

⁷ Ye kuu kiwaan kebed angka ok manambd ananeen,
kwana kowe, ye korok kuu ari kankoonaneen.

Yook 111

¹ YARIMANBED ye aningko kankoonime.

Ne kuu ne niindem aom kumundin kumbd YARIMAN yaa eso andaniin,
kangdommo doriibdan nedbimaib aombd.

² YARIMAN ye ambangkanabi kuu darewoob arimbed,
ye ambangkanabi yaa dowakeniib keriwendan kuu kuyaa andangke
meendobimaib.

³ Ye kamenabi kuu nambiriyiib manimanandewiib,
kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

⁴ Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboos kuu nub yaa daandaane
meenimaub, nonondandaubban.

YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
ye kuu nub yaa dabab menebaane mimyob kowi ye God.

⁵ Ye yaa unimaibdan yaa kuu yembed animan bangkandimaan,
kwane yembed amob weng ongmoon kuyaa kuu aron korem meenem-
birimaan.

⁶ Yembed ye nimakarub yaa ye ambangkanabi yaromkono kuu korokben-
doon,
ambibkin yenadan yi okad kuu kande yi yaa kondoon kowe.

⁷ Ye dingkimbed ambangkanabi kuu anammo, yi kuu yorokmo,
kwane ye kongamki yamob kuu angkumone dobiri yeman.

⁸ Yi kuu aron korem kwane dangembaraneen,
yi kuu anamiibbed awinimaib, yi kuu yorokmoyiibbed awinimaib.

⁹ Yembed ye nimakarub biddi ye kiwaan ongmoon,
kwane ye amob weng ongmoon kuu aron korem yeman yedme kowoon.

Ye aningko kuu karadmo, ye aningko kuu binangke ye kuu darewoob arimbed andi yeman.

- ¹⁰ YARIMAN yaa uneni kuu meeni kangdom ye ambokab, kwane kane kanembed ye kongamki yamob awinimaib kuu yi korem kuu inamen kaadkeri amun kandiwen.
Ye yaningko kankooni kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

Yook 112

- ¹ YARIMAN ye aningko kankoonime.
Karub kanembed YARIMAN yaa unimaan kuu YARIMANBED amun kerunoon, kwane karub kane kuu YARIMANBED kwanime andi ye weng yaa dowaken darewoob keroon kuu YARIMANBED amun kerunoon.
- ² Kuye karub ye dana meed kuu okad yiri kuu aromkono darewoobdan keraniib, kwane ye ayowa ari kuu kangdommo dobaraniwe amun kerundaneen.
- ³ Odamoda yiribman yemoona kuu ye ambiwoom dangoon, kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- ⁴ Kuye karub kuu kangdommo doriibdan yi dowad kumun aombed namberemoon areb keroon, kwane ye kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendene yena yi dabab yaa mimyob keendene yorokmo dobirimaan ye karub.
- ⁵ Karub kanembed kubiyiib od darewoob kondene nindorokiibbed od araben kondimaan kuu amunmo dobaraneen, yorokmo kerekmen yaambed deme awinimaan ye karub kui.
- ⁶ Amborom kuu ye kuu ma kan kiringmaanban kowe.
Yorokmo ye karub kuu Godbed aron korem meenenaneen nonondan-dunaanban.
- ⁷ Ye kuu weng yuk arewa yaa kuu ma unaanban, kwane ye niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo, YARIMAN yaamo angkumone doreen.
- ⁸ Ye inamen kuu karub maambed ma nen kimyen wanaanban, ye kuu unaanban, yeenbon arimbed yembed ye bondan burudande doraneen.
- ⁹ Yembed nindorokiibbed kamboknondan yaa munob bangkandimaan, kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen, kwane ye kuu aningko darewoob arimbed kankoonaniib.
- ¹⁰ Kwane, arewa kamenabi ye karub kuu wedmenekore noriniib keraneen, kwane ye kuu ningkambo kabang kamene miin yiminban keraneen.
Arewa kamenabidan yi meeni dowakeniib kuu idiibban keraneen dowan.

Yook 113

- ¹ YARIMAN ye aningko kankoonime.
O YARIMAN ye demedan, ye aningko kankoonime.
YARIMAN ye aningko kankoonime.
- ² YARIMAN ye aningko kuu amun kerundok, kibikiib aron koremiib.
- ³ Aron yaro minimaun angkambed wene aron kubunimaun kuye okad aombed
YARIMAN ye aningko kuu kankooni yeman.
- ⁴ YARIMAN kuu ambibkin koremdan yaa kuu yembedmo darewoob arimbed.
Ye nambiri kuu Ewen burudande darewoob arimbed keroon.

- ⁵ Kane kuu YARIMAN nub God areb? Dowan.
Ye kuu miin ambab arimbed dibere oonoonman.
- ⁶ Ye kuu dibere nikbe kan yiri kerene
Eweniib okadiib yaa kerendombirimaan ye karub.
- ⁷ Yembed kamboknonndan okad ingkud yiri dangiwen kuu benkoobimaan,
kwane yembed nub yaa awandok andidan kuu yi yaa dabab angeken
yaa benkoobimaan.
- ⁸ Yi kuu ongmaane king ye karub dana meed yoom dibirimaib,
yi ambibkin mimodan yi korok korok yoom dibirimaib kui.
- ⁹ Yembed nima kurong kuu ongmaane
danayiib kere kubenib yi ambiwoom dobirimaib.
- YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 114

- ¹ Israeldan Idyip aombed angkane winiwen yaron,
Yekob ye awoya ari kuu yikaadban ye weng maa dakmimaibdan
yaambd yaro winiwen yaron kui,
- ² kuyaron kuu Yudadan kuu ye karadmodan keriwe,
Israeldan kuu ye nimakarub keriwen.
- ³ Karamok kuu wedmekoru kombere wuneen,
kwane ok Yooden kuu yinmone ika daaneen,
- ⁴ kwane aangko aangko kuu sibi ambi areb korongbere nadmiwen,
kwane koodbon koodbon kuu sibi mana areb korongbere nadmiwen.
- ⁵ O karamok, komoyiibkob kombere weneeb?
O Yooden, komoyiibkob yinmone ika daaneeb?
- ⁶ O aangko aangko, komoyiibkob sibi ambi areb korongbere nadmiib?
O koodbon koodbon, komoyiibkob sibi mana areb korongbere nadmiib?
- ⁷ O okad kumundin, Yariman ye arinambo arimbed kiringme,
Yekob ye God ye arinambo arimbed kui.
- ⁸ Yembed dumnadbon kuu amonomboone ok bumbon kereen,
kwane dumnad kamkonombon kuu amonomboone ok kirubdem
yemoon ye okad kereen.

Yook 115

- ¹ O YARIMAN, nub yaamban,
ewaningko yaamo kuu nambiri kabdi yeman,
amborom kuu eb womoniyyiibban ye mimyob dowakeniib ma ko-
rondiyiibban weng awiniyiib bangkandimaab kowe.
- ² Ambibkin koremdan kuu komande nub dowad kwane kaamondimaib,
“Yi God kuu kuna?” andimaib?
- ³ Kumban nub God kuu Ewen arimbed dibeen,
kwane ye dowaken kunaya angeken kuu kwamunemo ambangkimaan.
- ⁴ Kumban yi god kuu kuruwakmo, bot silvaayiib goldiib
karub yi dingkimbed ongmenabiwenmo.
- ⁵ Yi kuu mongkodkonoyiib kumban dakmindeban,
kwane yi kuu indowiib kumban wedmindeban,
- ⁶ kwane yi kuu kerendemiib kumban wengambirindeban,
kwane yi kuu kiringkonoyiib kumban kuwindeban,
- ⁷ kwane yi kuu dingkiyiib kumban badmene kaadkerindeban,
kwane yi kuu yoniib kumban yarindeban,
kwane yi kuu yi kiwadkok weng wandindeban.

- ⁸ Kane kanembed kuruwak god ongmenabimaib kuu kuruwak god kuyareb keraniib,
kane kanembed kuruwak god yaa angkumone dobirimaib kangkon kuruwak god kuyareb keraniib.
- ⁹ O Israeldan, YARIMAN yaambéd angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
- ¹⁰ O Eeron ye awoya ari, YARIMAN yaambéd angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
- ¹¹ YARIMAN yaa unimaibdan, YARIMAN yaambéd angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
- ¹² YARIMAN kuu nub yaa meenendimaan, kwane nub yaa amun kerundaneen.
Yembed Israeldan yaa amun kerundaneen.
Yembed Eeron ye awoya ari yaa amun kerundaneen.
- ¹³ Aningkoyiibbandaniib aningko darewoowiibbandaniib, kaneyambéd YARIMAN yaa unimaib kuu
yembed yiib yaa amun kerundaneen.
- ¹⁴ Yiib yaa kuu YARIMANBED
danaya yemooniib awoya yemooniib bangkandok.
- ¹⁵ Yiib kuu YARIMANBED amun kerundok,
Eweniib okadiib ongmenaboontan, yembed kui.
- ¹⁶ Ewen kuu YARIMAN yeman,
kumban okad kumundin kuu nimakarub yaa kondoon.
- ¹⁷ Dukniwendan kuu YARIMAN yaningko kankoonimokban,
iwarimo kere dangiwendan kui.
- ¹⁸ Kukuu nubbed YARIMAN yaningko kuu kankoonimaub,
kibikiib aron koremiib.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 116

- ¹ Nembed YARIMAN yaa mimyob dowaken keenaan,
amborom kuu ne wengiiib awawe ande baandiyiib kuu wengamboroon kowe.
- ² Yembed ye kerendem kuu ne yaa wengambarande kowimaan kowe,
ne wad kee doriin yaron kuu ye yaa baandimamaniin.
- ³ Bobni ye kibin abakbed ne kuu yerengkoon,
kwane bobkonombon yiri kubuni ye uniwon karakwon kuu ne yaa meneboon,
kowe ne kuu miin yiminban kerani mimyob darewoob wandaan.
- ⁴ Kwamune kerekori, YARIMAN yaningko yaa kowe baandaan,
“O YARIMAN, ne kuu kuyaa burudande nende!” andaan.
- ⁵ YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
ye kuu yorokmo dohiri ye God,
nub God kuu mimyob keendimaan.
- ⁶ YARIMANBED mengmengiibban iwari doriibdan yaa kuu awande dorondarimaan,
ne kuu dababbed kankubune yirimo keroon kuu yembed ne nen angka kowoan.
- ⁷ O ne kingkin, meeni darewoob keroon kuu koronde iwari kerok,
amborom kuu YARIMANBED amun kamewoon kowe.
- ⁸ O YARIMAN, ebbéd ne kuu bobni yaa burudande nendewen,
kwane ne kuu ongmeewe ne inok wi kuu down keroon,
kwane ne kuu awaweewe komborok andindo.

- ⁹ Ne kuu wad dobiridan yi ambibkin aom doriin kuu
YARIMAN ye arinambo ari amunmo dobiri ye kiwaan ari dodkanmo yarebaniin.
- ¹⁰ Nembed anam ande yedmaan kuu
“Ne kuu dabab darewoowiib kii.” andaan.
- ¹¹ Ne kuu binangke uniyiib keraan kumbed yedmaan,
“Karub korem kuu dudanabidanmo kii.” andaan.
- ¹² YARIMANBED ne yaa amun amun kamembirimaan kuyaa kuu nembed komo inande konaniin?
- ¹³ Ne kuu YARIMANBED arewa yaa burudande nendoon kuyaa eso andi dowad wain ok ye kabus nande ye yaa kankooneni,
ye aningko kowe ye yaa baandaniin.
- ¹⁴ Kwane, ne kuu YARIMAN ye dowad kwananiin andi ye weng yedme nongkobaan kuu awinaniin,
ye nimakarub yi arinambo arimbed kwamunemo awinaniin kui.
- ¹⁵ YARIMAN ye karadmodan ye indob arimbed kuu miin manimanandeb anam,
kowe yi dukni kuu barang miin darewoob ande meenoon.
- ¹⁶ O YARIMAN, anam kuu ne kuu eb dememan.
Ne kuu eb dememan, eb deme wonong yu mingki kui.
Ne kuu yerengkiwen kuu ebbid dudbere nen obon keruwewen.
- ¹⁷ Ne kuu eso andi dowad munob kabdi yeman kuu kabdeni ewaningko kowe eb yaa baandaniin.
- ¹⁸ Kwane, ne kuu YARIMAN ye dowad kwananiin andi ye weng yedme nongkobaan kuu awinaniin,
ye nimakarub yi arinambo arimbed kwamunemo awinaniin kui.
- ¹⁹ YARIMAN ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbom aombed kwananiin,
o Yerusalem, kub kidangkambom aombed kui.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 117

- ¹ Ambibkin koremdan, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Nimakarub korem, ye aningko kuu darewoob arimbed andime.
- ² Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken nub yaa keendi-
maan kuu miin darewoob anam,
kwane YARIMAN ye ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen kuu aron korem angkimbaraneen.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 118

- ¹ YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem,
amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen kowe.
- ² Israeldan kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.
- ³ Eeron ye awoya ari kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.
- ⁴ Kane kane kuu YARIMAN yaa unimaib kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.

- 5 Ne niindem aom kuu miin yiminban keroon kumbed YARIMAN yaa baan-daana,
ne yaa inanduwe ne nen burudande obon kere ongmeewoon.
- 6 YARIMAN kuu ne yaa doreen kowe ne kuu unainban.
Kedi, karub kuu ne yaa kuu komo keruwaniib? Dowan.
- 7 YARIMAN kuu ne yaa doreen, ye kuu awawi ye karub.
Kwana kowe, ne bondan yaa kuu nangme burudande doraneene wed-maniin.
- 8 YARIMAN ye kukbimaanbon aom dobiri kuu miin amun,
karub yaa angkumone dobiri arebban.
- 9 YARIMAN ye kukbimaanbon aom dobiri kuu miin amun,
korok korok yaa angkumone dobiri arebban.
- 10 Ambibkin koremdan kuu ne yaa bon kere kanawanewandiwen kumban,
YARIMAN yaningko yaambad yi aromkono nare monmaraan.
- 11 Yi kuu ne yaa kanawanewandiwen, eyokee, yi kuu ne kiwaan kebene
kanawanewandiwen kumban,
YARIMAN yaningko yaambad yi aromkono nare monmaraan.
- 12 Yi kuu mong areb ne yaa kanawanewande nimingkiwen kumban,
yi kuu yik deneene kirodmo kumunderemoon areb keruwen,
YARIMAN yaningko yaambad yi aromkono nare monmaraan.
- 13 Ne yaa kuu naawonmo ana nangmiwe kombaraniin andaan,
kumban YARIMANBED awawoon.
- 14 YARIMAN kuu ne aromkono angkon ne yook,
kwane ye kuu ne nen burudande angka kowi ye karub keroon.
- 15 Kube komkiyib burudande dori ye baandiyib kuu
yorokmodan yi ambib kombon aom kuweng ooneen kii.
“YARIMAN ye dingki wiwi yaromkonombad kwanoon kii!”
- 16 YARIMAN ye dingki wiwi kuu kankoone ari kaimbed keroon kii!
YARIMAN ye dingki wiwi yaromkonombad kwanoon kii!” ande kamiib.
- 17 Ne kuu bobnainban wad dobereni,
YARIMANBED komo komo ambangkanaboon kuu nembad ben dakmenabaniin.
- 18 YARIMANBED ne yaa kuu naawonmo didangkawoon,
kumban ne kuu nen bobni ari kowe korondoona bobnindo.
- 19 Yorokmodan awudirimaib ye kuuk wirinimbon ye ambongko kuu ne yaa nande.
Kwanebko ne kuu awudereni YARIMAN yaa eso anda.
- 20 Ambongko keyiib kee YARIMAN yeman kii,
kwane yorokmodan kuu ambongko kumbed aom awunimaib.
- 21 Eb kuu ne baandi yaa inanduwewen kowe, eb yaa eso andaniin,
kwane eb kuu ne nen burudande angka kowi ye karub kerewen.
- 22 Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.
- 23 Kukuu YARIMANBED kwane ongmoon kedi!
Nub indob ari kee wedmuwen kowe, binangke kubi darewoob keruwen kii!
- 24 Kibik aron kee YARIMANBED ongmoon,
kowe nub kuu kuye dowad kubenub dowakeniib kamem.
- 25 O YARIMAN, nub kuu arewa yaa burudande bide.
O YARIMAN, nub kuu ongmebko yiminmo doberem.
- 26 Karub kane ye kuu YARIMAN yaningko yaambad mananeen kuu ye yaa amun kerunok.

Kuye karub kuu YARIMAN yambib yaa doruub kumbed amun kerunduub kii.

²⁷ YARIMAN kuu God,

kwane yembad nambiri ongmoonu nub ari yurendoon.

Yiib dingki aom kuu ambuudiib awingkenib, God yaa kubi dowad nedbe
God yaa koni ye bot wuubimbon yaa daane weniibdan yoom dabokne winime.

²⁸ Eb kuu ne God, kwane eb yaa eso andaniin.

Eb kuu ne God, kwane ewaningko kankoonaniin.

²⁹ YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem.

amborom kuu ye womoniibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen kowe.

Yook 119

Alef

¹ Kaneya yi kuu yi dobiri kerekmen kuu demkoronmo kuu amun kerundoon,
YARIMAN ye amob awine kandi kerekmen yaambad doriibdan kui.

² Kaneya yi kuu ye kerekmen korokboon ye weng yaa awine kande doriib
kuu amun kerundoon,
yi meeni inamen kumundin kumbed ye ande onmiibdan kui.

³ Yi kuu angkon unitab ye inamen yaa ma awinimokban kerenib
ye kiwaan arimo weniib kui.

⁴ Ebbad eb kongamki yamob dakme nongkobewen kuu,
nubbed korem awine kande amukni dowad.

⁵ Ne dowaken darewoob kuu ne inamen kuu kangdommo kerok,
ebbed wongkewen yamob awine kandi dowad.

⁶ Ebbad kwanime andi ye weng ongmewen kuu andangke meenaniin kuu
ne kuu karak bobni yaa nen kowaiibban.

⁷ Ne kuu eb wengyundi yorokmo yaa kaadkeraniin kuu
ne niindem aom kangdommo kerani eb yaa eso andaniin.

⁸ Ne kuu ebbad wongkewen yamob awine kandaniin,
ne kuu kumundin domowaab.

Bet

⁹ Kewedman kuu komarewa kere ye dobiri kerekmen kuu karadmo kera-
neen?

Ye kuu eb weng yaambad dobaraneen kumbed kii.

¹⁰ Ne kuu ne niindem aom kumundin kumbed eb ande onmiin,
domowaawe ebbad kwanime andi ye weng kuu domonene kimyen
wanain.

¹¹ Eb weng kuu kube ne niindem aom awine amuknaan,
eb yaa amarakmain andi dowad.

¹² O YARIMAN, amun kerundi kuu eb yaa angkeen,
ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.

¹³ Eb mongkodkonombad dakmewen yamob korem kuu
nembed dakmenabaan.

¹⁴ Yiribman yemoon kai ye karubbed ye yiribman yaa kubemoon areb kuu
eb kerekmen korokbewen ye weng awine kandi yaa kubaan.

¹⁵ Ne kuu eb kongamki yamob kuu kube meendobeni,
eb dobiri kerekmen yaa kuu andangke meendobaniin.

¹⁶ Ne kuu ebbad wongkewen yamob yaa kubaniin,
kwane eb weng kuu nonondandainban.

Gimel

¹⁷ Eb dememan ne yaa amun amun kamewe.

Kwananeeb kuu wad dobereni eb weng awine kande dobaraniin.

- 18 Ne indob nandebko
manimanandeb ye weng eb amob aom kuu wedmenaba.
 - 19 Ne kuu okad kari kee norod karub kowe,
ebbed kwanime andi ye weng kuu ne yaa biknewaab.
 - 20 Ne kuu ebbled dakmewen ye amob yaa moom dowakeniib kowembiri-
main kowe,
ne niindem aom kuu yewed aneen.
 - 21 Kerengkandan kuu butun kamendewen, yi yaa kuu ongkandimaab,
kwane yi kuu ebbled kwanime andi ye weng yaa koronde kimyen
winimaib.
 - 22 Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa awinaan kowe,
damangkawidaniib ne yaa daawidaniib ne yaa kuu ben kiradme.
 - 23 Korok korok kuu nedbe diberenib ne yaa wengamborokbanabimaib
kuned,
eb dememan ne kuu ebbled wongkewen yamob yaa kube meendobem-
birimain.
 - 24 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu dowaken darewoowiib keraan,
kuye weng kuu ongkande inamen yaa awandidan areb.
- Dalet
- 25 Ne kuu nen okad yiri kankubunoon kowe,
eb weng yaambled ne nen ongmebko wadkera.
 - 26 Ne dobiri kerekmen dakmaana ebbled inanduwewen,
ebbed wongkewen yamob kedmengkawe.
 - 27 Eb kongamki yamob ye kerekmen kedmengkawebko kaadkera,
kwananeeb kuu binangke eb yaa anam andi yeman yaa kuu kube
meendobaniin.
 - 28 Ne niindem aom kuu mimyob wandaan kumbed wuud kere wanaan,
eb weng yaambled aromkono kawe.
 - 29 Birandi ye inamen ne meeni aom angkeen kuu kankorare.
Ne yaa kuu amun kame eb amob kedmengkawe.
 - 30 Ne kuu inamen ongmeni ma korondiyiibban weng awini kerekmen
yaambled doriin,
ne kuu ebbled dakmewen ye amob awine kanda andaan.
 - 31 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu kamkonomo awinaan,
o YARIMAN, ne kuu nen karak ari kowaab.
 - 32 Ebbled kwanime andi ye weng ye kiwaan arimbed dodkanmo weniin,
amborom kuu ne yaa kuu inamen kaadkeri ariyiib kawewen kowe.
- He
- 33 O YARIMAN, ebbled wongkewen yamob awini ye kiwaan kedmengkawe.
Kwananeeb kuu kuyamob kuu awine kande dobaraniine wene yimin
wandaneen.
 - 34 Ne yaa inamen kaadkeri kankawebko eb amob wengambere awineni
ne niindem aom kumundin kumbed awine kanda.
 - 35 Ne onmewebko ebbled kwanime andi ye weng kerekmen ye kiwaan
arimbed dodkanmo wana,
amborom kuu kuyaa kuu kubi dowakeniib kerimain kowe.
 - 36 Eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kuu ne mimyob nenduneb
amonombe ari kowe.
Ne kuu ongmebko kirim ye inamen kuu koronda.
 - 37 Kerengkan keru ye kumkam yaa kuu ne indob kuu kiwaan kimyen yaa nen
kowe.
Eb kerekmen yaa dobiri ye inamen ika kawebko awine aromna.

- 38 Eb dememan ne yaa ebbled weng kunduk kowewen kuu kwane awine.
Kwananeeb kuu une bumangki ye inamen kuu darewoob keraniin.
- 39 Yi damangkawi weng yaa wengambere unaan kuu kankorare,
amborom kuu ebbled dakmewen ye amob kuu amun kowe.
- 40 Kedi, eb kongamki yamob yaa kuu moom dowakeniib kowembirimain kii,
Eb yorokmo kerekmen yaambled ne kuu ongmewebko wadkera.

Waw

- 41 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu ne yaa monok.
Eb weng kunduk yaambled ne kuu arewa yaa burudande nende.
- 42 Kwananeeb kuu damangkawi ye karub yaa inandunaniin,
amborom kuu eb weng yaa angkumone doriin kowe.
- 43 Ne kuu ebbled dakmewen ye amob yaambled kwananeen ande yedmaan
kowe,
eb amob ne mongkodkono ari angkeen kuu bingewande kanwanaab.
- 44 Kowe ne kuu eb amob yaamo awine kamembaraniin,
aron korem korem.
- 45 Kwane ne kuu obonmo aombled wananiin,
amborom kuu eb kongamki yamob awine dobiri kerekmen onmimain
kowe.
- 46 Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng kangkon kingdan yaa dakmen-
daniin,
kwananiin kuned karak kandainban.
- 47 Kwane ne kuu ebbled kwanime andi ye weng yaa kubi dowakeniib ker-
main,
amborom kuu ne inamen mimyob korem kuu kuyaa kowaan kowe.
- 48 Ebbled kwanime andi ye weng kuu barang darewoob ande kankoonimain,
kuyamob kuyaa kuu ne inamen mimyob korem kowaan,
kwane ne kuu ebbled wongkewen yamob kuu kube meendobem-
baraniin.

Zayin

- 49 Eb weng kunduk eb dememan ne yaa kawewen kuu ika meene,
amborom kuu ebbled ne yaa kuu ari kwananeen andi ye inamen
kawewen kowe.
- 50 Ne dabab kandaan yaa mimyob wandi kankubuni yeman kukei,
eb weng kunduk yaambled ongmeweewa wadkeraan.
- 51 Kerengkandanbed ne yaa kuu naawonmo damangkawimaib,
kumban ne kuu eb amob yaa koronde kimyen winimokban.
- 52 O YARIMAN, eb amob unyeman anukbed dakme nongkobewen kuu ika
meenaan,
kowe ne mimyob wandi kuu kankubunoon.
- 53 Arewa kamenabidanbed eb amob yaa wunekariwen kuyaa kuu
amot denemmoon areb yi yaa naawonmo kongendaan.
- 54 Ebbled wongkewen yamob kuu ne yook kii,
okad kari kee norod doriin yaron aombled kui.
- 55 O YARIMAN, annoom kuu ewaningko yaa ika meenimain,
kwane eb amob awine dobaraniin.
- 56 Ne kwane awine dobara andi ye weng kukei,
eb kongamki yamob kuu awine kandimain.

Het

- 57 YARIMAN, ne dobiriyiib yumboniib kuu ebbled ongmewen.
Ne weng kunduk ongmaan kuu eb weng awine kandembara andaan.
- 58 Ne niindem aom kumundin kumbed eb kubi dowaken kuu ne yaa keewe.

Eb weng kunduk yaambéd kabamon kondewen ye mimyob dowaken keewe.

59 Ne dobiri kerekmen yaa andangke meendobaan kowe,
amonombeni eb kerekmen korokbewen ye weng ye yoman dodkanmo weniin.

60 Ne kuu erebnarainban nindorokiibed
ebbed kwanime andi ye weng awine kandaniin.

61 Arewa kamenabidanbed ne kuu nen nongbed yerengkaniib kuu
ne kuu eb amob nonondandainban.

62 Ebbéd dakmewen ye amob kuu yorokmo kowe,
amnomnom yaambéd yeedereni eb yaa eso andaniin.

63 Ne kuu eb yaa unimaibdan yaa angkodmendimain,
eb kongamki yamob awinimaibdan kangkon angkodmendimain.

64 O YARIMAN, okad kari kee eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu
derendaroon.

Ebbéd wongkewen yamob kuu kedmengkawe.

Tet

65 Eb dememan ne yaa kuu amunmo kamenabewen,
o YARIMAN, eb weng yaambéd kwane kamewen kui.

66 Ebbéd kwanime andi ye weng yaa anam andaan kowe,
andangki amuniib inamen kaadkeriyiib kedmengkawe.

67 Dabab ne yaa minindo yaron anuk kuu ne kuu kimyen wanaan,
kumban kibikee ne kuu eb weng awine kandimain.

68 Eb kuu amun, angkon eb kuu amunmo kamenabimaab,
kowe ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.

69 Kerengkanbed ne dowad dudanabi weng dakmiwen kuned,
eb kongamki yamob kuu ne niindem aom kumundin kumbéd aw-
ingkaniin.

70 Yi niindem aom kuu kamkonomo,
kumban ne kuu eb amob yaa kubi dowakeniib kowaan.

71 Dabab ne yaa monoon kuu amun,
amborom kuu kuyaambéd ebbed wongkewen yamob kedmengkawoon
kowe.

72 Eb mongkodkonombéd dakmewen yamob kuu miin manimanandeb an-
daan,
od gold tausen yemooniib od silvaa tausen yemooniib arebban.

Yod

73 Ne kuu eb dingkimbed ong mewen, kwane ebbed ne id kuu wuub nim-
ingkewen,
kwane ebbed inamen kaweebkob ebbed kwanime andi ye weng kuu
nekaadkeraan.

74 Ne kuu eb weng yaambéd anam kwananeen ande meedme doriin kowe,
eb yaa unimaibdan kuu ne yaa wedmeweniib kubime.

75 O YARIMAN, nekaad eb wengyundi weng kuu yorokmo kii,
kwane eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen yaambéd eb kuu
ne yaa didangke dabab kawewen.

76 Eb dememan ne yaa weng kunduk kowewen yaambéd kwane am-
bangkoko,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbéd ne mimyob wandi
kankubunok.

77 Eb amob yaa kubi dowakeniib keendimain kowe,
mimyob keewebko wad dobara.

⁷⁸ Kerengkandanbed ne dowad dudanabi weng dakmimaib kumbed ne yaa ambarakmimaib kowe, ebbd yi yaa karak konde.
Kumban ne kuu eb kongamki yamob yaa kube meendobaniin.

⁷⁹ Eb yaa unimaibdan kuu neyiib yaa minime,
eb kerekmen korokbewen ye weng yikaaddan kui.

⁸⁰ Ebbd wongkewen yamob yaa kuu ne niindem aom ambarakmiyiibban kerok,
kwananeen kuu ne kuu nen karak ari kowaibban.

Kaf

⁸¹ Ebbd arewa yaa burudande nendi dowad ne niindem aom kuu moom dowakeniib koweni miin yiminban keraan,
kumban eb weng yaa kwananeeb ande kowaan kii.

⁸² Ne kuu eb weng kunduk yaa kwanok ande onmoni nindob yidnoon,
kwane yedmain, “Komo aron arimbed ne mimyob wandi kuu kankubunaneeb?” andimain.

⁸³ Ne kuu wain ok yeman ba kadbed ongmiwen amareng aom angkemoon areb keraan kumban,
ne kuu ebbd wongkwewen yamob yaa nonondandainban.

⁸⁴ Eb dememan ne kuu aron komoyiib kwane meedmaniin?
Komo aron arimbed ebbd ne nenbandimaibdan yaa kuu ukum kondaneeb?

⁸⁵ Kerengkandanbed ne kombiri dowad dem nidkanabiwen,
kowe eb amob dookbiwen.

⁸⁶ Ebbd kwanime andi ye weng korem kuu angkumone dori yeman.
Karub kuu dudanabe nenbandimaib kowe awawe.

⁸⁷ Yimbed okad kari kee ne kuu monmarok andiwen,
kumban ne kuu eb kongamki yamob yaa ma wunekarindo.

⁸⁸ Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambd ongmewebko wadkera.
Kwananeeb kuu eb kerekmen korokbewen ye weng ebbd dakmewen kuu awinaniin.

Lamed

⁸⁹ O YARIMAN, eb weng kuu aron korem kwane angkimbaraneen,
eb weng kuu Ewen aombed kangdommo awine angkeen.

⁹⁰ Eb ma korondiyiibban weng awini kerekmen kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
Ebbd okad kee ongmeneb yumbon koweewa, kwamunemo angkimbu-reen.

⁹¹ Kumkam korem kuu ebbd dakmewen ye amob yaambd kwane dangoon,
amborom kuu kumkam korem kuu eb deme yeman kowe.

⁹² Ne kuu eb amob yaa kubi dowakeniib kerindo karen,
dabab ne yaa monoon kumbed bobnaan karen.

⁹³ Eb kongamki yamob kuu ma nonondandainban,
amborom kuu kuye amob yaambd ebbd ongmeeweewa wadkeraan.

⁹⁴ Ne kuu ebman kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende,
amborom kuu eb kongamki yamob awine dobiri kerekmen onmimain kowe.

⁹⁵ Miin arewa kamenabidan kuu ne neene monmarem ande meedmiib,
kumban ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa andangke meendobaniin.

⁹⁶ Nembed kumkam korem wedmaan kuu ye yiminiibmo kii,
kumban ebbd kwanime andi ye weng kuu ye yiminiibban kii.

Mem

- 97 O, eb amob kuu mimyob dowaken darewoob kerimain kii!
Aronki doboob kuu kuyaamo meenme andangkembirimain.
- 98 Ebbbed kwanime andi ye weng awinaan kumbled meeni kangdom keraan,
ne bondan arebban,
kedi, kuye weng kuu kwane awinembirimain kii.
- 99 Eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kube meendobimain kowe,
inamen niindem aom andangke bi kerekmen arimbed kandaan, ne
kedmengkawiibdan arebban.
- 100 Eb kongamki yamob awine kandaan kowe,
inamen kaadkeri arimbed kandaan, aamkono aamkono arebban.
- 101 Ne kuu arewa kami ye kiwaan kuu ma wanain ande wunekaraan,
eb weng awine kandi dowad.
- 102 Ne kuu ebka kedmengkawewen kowe,
ebbed dakmewen ye amob yaa kuu doombere angkanindo.
- 103 Eb weng ambod ne kandaan kuu maa kai kii,
ne mongkodkono aom kuu in ye ambod kuu burudande arimbed
keroon!
- 104 Eb kongamki yamob yaabed inamen kaadkeri kandimain,
kwanekob ne kuu abdon kami kiwaan korem yaa kuu dowakenban
odkenebmo kerimain.

Nun

- 105 Eb weng kuu lem areb ne yonbed amunmo dodkan wini yaa nambiri
yeman,
eb weng kuu ne kiwaan yaa nambiri yeman kui.
- 106 Ebbbed dakmewen ye amob yorokmo kuu awina ande kowaan,
nangkon ee anam kwane awinaniin andaan.
- 107 Ne kuu durud yewed yemoon kandaan,
o YARIMAN, eb weng yaambled ongmewebko wadkera.
- 108 O YARIMAN, ewaningko kankooni weng nindorokiibbed dakmaan kuyaa
kuu ee yimin ande.
Kwane ebbed dakmewen ye amob kuu kedmengkawe.
- 109 Ne kuu arudbon aom awunimain kuned,
eb amob nonondandainban.
- 110 Miin arewa kamenabidan kuu ne dowad yi kawaad nong kowiwen
kuned,
ne kuu eb kongamki yamob yaa domonde kimyen winindo.
- 111 Eb kerekmen korokbewen ye weng wengambere aron korem awini ye
yumbon kandaan,
kuye weng kumbled ne niindem aom kubi darewoob kerunimaan.
- 112 Ebbbed wongkewen ye amob kuu awine kanda ande nekwaan,
aron korem, kwane wene yimin wandi yimin yaamo keraniin.

Samek

- 113 Aadidmidan kuu naawonmo kongendimain,
kumban eb amob yaa mimyob dowaken kowaan.
- 114 Eb kuu ne biknimbon kere ne kombe kii,
eb weng yaambled kwananeeb ande meedmiin.
- 115 Miin arewa kamenabidan, ne yaa angkanime,
kwananiib kuu ne Godbed kwanime andi ye weng kuu awinaniin.
- 116 Eb weng kunduk yaambled angkumone awawebko ne kuu doberembara,
kwanebko ne kwananeeb andi kuu kombere monmarain.
- 117 Ne kuu ebbed wongkewen yamob yaa amun andi dowad angkumone
awawe.
Kwananeeb kuu arud ye barangbed ne kuu ma monmaraanban.

- 118 Ebbed wongkewen yamob yaa domonde kimyen winimaibdan kuu
ebbed wunekarundimaab,
amborom kuu yi birandi kuu dawangmo kaimaib kowe.
- 119 Okad kiri miin arewa kamenabidan kuu ebbled kemengkod aremoon
areb kerewen,
kwanekob ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng kuu mimyob
dowaken kowimain.
- 120 Eb yaa uneni ne id kumundin kiringmimain,
kwane eb wengyundi yaa unimain.
- Ayin
- 121 Ne kamenabaan kuu yorokmo anammo kerekmen yaambled kwamaan,
kowe ne kuu ne bondan yaa nen kondaab.
- 122 Eb dememan ne yaa kuu amun amun kamebdaniin ande kowe.
Korondaawa kerengkandanbed ne yaa dabab wayiraiib.
- 123 Ebbled ne kuu arewa yaa burudande nende ande onmoni nindob yid-
noon,
kwane eb weng yorokmo yaa kangkon kwanimain.
- 124 Eb dememan ne yaa kuu eb womoniyyiibban ye mimyob dowaken
yaambled kame.
Kwane ebbled wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
- 125 Ne kuu eb dememan, inamen kaadkeri kankawe,
eb kerekmen korokbewen ye weng nekaadkeri dowad.
- 126 O YARIMAN, kuned kuu ebbled ambangki yaron kii,
amborom kuu eb amob domabangkaib kowe.
- 127 Anamaa, ebbled kwanime andi ye weng kuu mimyob dowaken kowaan,
bot gold arebban, bot gold yankorenmo arebban kui.
- 128 Kwanekob, inamen korem yaa kuu eb kongamki yamob kuu yiminmo
ande wedmaan,
kowe dudanabi kiwaan korem yaa kuu naawonmo kongendimain.
- Pe
- 129 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu manimanandeb amun kai,
kowe ne kuu kwane awine kandimain.
- 130 Eb wengbed ambobimaan kuu nambiri kondimaan,
kwane eb weng kuu mengmengiibban iwari doriibdan yaa inamen
kaadkeri kondimaan.
- 131 Eb weng dowad ne mongkod daande moom kowembirimain,
amborom kuu ebbled kwanime andi ye weng yaa moom dowakeniib
kowembirimain kowe.
- 132 Ne yaa murubia kaweneb ne yaa mimyob keewe kakman are nonon-
dande.
Eb yaa mimyob dowaken keebdimaibdan yaa komo kamimaab kuu ne
yaa kwamunemo kame.
- 133 Eb weng yaambled ne yon dodkanmo wini kerekmen yaa kangkadmewe.
Korondaawa amarakminbed ne yaa ma oone dobaraan.
- 134 Karubbed ne yaa dabab kawembiri yaa kuu ne nen bidde obon kowe.
Kwananeeb kuu eb kongamki yamob awine kandanin.
- 135 Eb dememan ne yaa kuu kubi dowakeniib keewe amun keruwe.
Kwane ebbled wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
- 136 Nimakarub kuu eb amob kuu awine kandokban kowe,
ne indob inok kuu ok mana areb menebimaan.
- Tsadhe
- 137 O YARIMAN, eb kuu yorokmo,
kwane eb wengyundi kuu kangdommo.

- 138 Eb kerekmen korokbewen ye weng kowewen kuu yorokmo,
kuye weng kuu angkumone dobiri yeman kumbedmo.
- 139 Ne bondan kuu eb weng wunekare nonondandiwen kowe,
anam ambarakmiwen kii ande ne niindem aom denobeen.
- 140 Eb weng kuu karadmo,
kowe eb dememan ne kuu kuyaa mimyob dowaken kowimain.
- 141 Ne kuu yiri mana kere kwane akmendandiwen,
kuned eb kongamki yamob kuu nonondandainban.
- 142 Eb yorokmo kerekmen kuu aron korem korem yeman,
kwane eb amob kuu anammo.
- 143 Dabawiib durud yewediib ne ari meneboon,
kumban ebbed kwanime andi ye weng yaa kuu kubi dowakeniib
kowaan.
- 144 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu aron korem yorokmo yeman,
inamen kaadkeri kuu kawebko wad dobara.
- Kwof
- 145 O YARIMAN, ne niindem aom kumundin kumbed eb yaa baandaan kowe
inanduwe.
Ne kuu ebbed wongkewen yamob awine kandaniin.
- 146 Ne kuu eb yaa baandaan kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende.
Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng awine kandaniin.
- 147 Ne kuu warindombed yaro dembeni eb yaa awawe ande baandimain,
eb weng yaambd kwananeeb ande meedmiin.
- 148 Eb weng meenme andangki dowad
ne kuu amki unuk angkimokban.
- 149 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambd ne weng wengambere.
O YARIMAN, ebbed dakmewen ye amob yaambd ongmewebko wad-
kera.
- 150 Inamen arewa ongmenib ne nenbandande kamiibdan kuu ne dia ker-
wen kii,
kumban yi kuu eb amob yaa ambab angka doriib.
- 151 O YARIMAN, eb kuu ne dia,
kwane ebbed kwanime andi ye weng korem kuu anammo.
- 152 Unyeman anukbed ne kuu eb kerekmen korokbewen yaambd nekaad-
keraan kuu,
ebbed kuye weng kuu aron korem kwane angkimbiri yeman ong-
mewen.
- Res
- 153 Dabab ne yaa monoon kuyaa wedmeneb ne nen burudande angka kowe,
amborom kuu eb amob kuu ne nonondandimokban kowe.
- 154 Ne dowad koromoni weng nekweneb ne kuu bidde.
Eb weng yaambd ongmewebko wadkera.
- 155 Arewa kamenabidan kuu arewa yaa burudande bindi kerekmen yaa
ambab angka doriib,
amborom kuu ebbed wongkewen yamob awine dobiri kerekmen on-
mimokban kowe.
- 156 O YARIMAN, eb mimyob keende kakman are nonondandi kerekmen kuu
miin darewoob arimbed,
ebbed dakmewen ye amob yaambd ongmewebko wadkera.
- 157 Ne yaa dabab kawidaniib ne bondaniib kuu yemoon,
kuned ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kuu koronde
kimyen winimokban.
- 158 Koyabdan yaa kuu wedmendekori komyeng areb kerimain,

amborom kuu yi kuu eb weng awinimokban kowe.

159 Eb kongamki yamob yaa mimyob dowaken kowimain kuu wedme.
O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambad ong-
mewebko wadkera.

160 Eb weng korem kuu anammo,
kwane ebbad dakmewen ye amob yorokmo korem kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.

Sin

161 Korok korok kuu idiibbanbed ne yaa nenbandimaib,
kumban ne kuu eb weng yaa binangke une kuu anammo kii andimain.

162 Ne kuu eb weng yaa kubimain,
odamod miin darewoob wedme kandoon ye karub areb kerimain.

163 Ne kuu dudanabi yaa naawonmo kongendeni komyeng areb kerimain,
kumban ne kuu eb amob yaa mimyob dowaken kowimain.

164 Ne kuu aronki mimo aom kuu ewaningko kankoone ediib kerimain,
ebbad dakmewen ye amob yorokmo ye dowad.

165 Eb amob yaa mimyob dowaken kowimaibdan kuu yewenub darewoob
kai kondimaab,
kwane yi kuu komo yaambad ma boknande kombaraibban kii.

166 O YARIMAN, ebbad nende burudande angka kowi kuu ne yaa monok ande
meedmiin,
kwane ne kuu ebbad kwanime andi ye weng yaambad kwane am-
bangkimain.

167 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu awine kandimain,
kuyaa kuu mimyob dowaken miin darewoob kowimain.

168 Ne kuu eb kongamki yamowiib eb kerekmen korokbewen ye wengiib
awine kandimain,
amborom kuu ne dobiri kerekmen kumundin kuu ebkaadmo kowe.

Taw

169 O YARIMAN, ne baandi kuu wengambere.
Eb weng yaambad inamen kaadkeri kuu kankawe.

170 Ne kaamoni kuu wengambere.
Eb weng yaambad ne kuu arewa yaa burudande nende.

171 Ne mongkodkono kuu ewaningko kankoone wengbed diire darewoob
kerok,
amborom kuu ebbad wongkewen yamob kuu kedmengkawimaab
kowe.

172 Eb weng dowad yook wingka,
amborom kuu ebbad kwanime andi ye weng korem kuu yorokmo kowe.

173 Ne awawi dowad eb dingki kuyaa kowe,
amborom kuu eb kongamki yamob kerekmen yaa kine kowaan kowe.

174 O YARIMAN, ne kuu ebbad ne nen arewa yaa burudandi yaa kuu moom
dowakeniib kowimain,
kwane eb amob yaa kuu kubi dowakeniib kowimain.

175 Korondebko ewaningko kankoone dowad dobara,
kwane ebbad dakmewen ye amob kuu ne yaa awawok.

176 Ne kuu sibi biknemoon areb awerendobenmo yarebiin kowe,
eb dememan ne dowad mene kerekne onme,
amborom kuu ne kuu ebbad kwanime andi ye weng kuu ma nonon-
dandimokban kowe.

Yook 120

Daane kawini ye yook.

- 1 Ne yaa dabab monoon kumbed YARIMAN yaa baandaane,
yembed inanduwoon.
- 2 O YARIMAN, dudanabi mongkodkonoiib birandi ongiib yaa kuu
ne nen burudande angka kowe.
- 3 O birandi ye karub, eb yaa kuu Godbed komo kamebdaneen?
Angkon eb yaa kuu ariyiib komo kamebdaneen?
- 4 Yembed eb yaa kuu ana nangmi ye karub ye ana yidkangiibbed ukum
kabdaneen,
kwane nimin darewoowiib ye amoyidkowiibbed kangkon ukum kabda-
neen kii.
- 5 Ne kuu ambibkin Mesek aombed norod doriin kowe, mimyowiiwee!
Kedi, ne kuu Kedaadan yi ambib kombon kidangka dobaraan, kuu
mimyowiiwee!
- 6 Yewenub kerikereken yaa odkeneb kamidan yoom kuu
aronki yemoon kai dobaraan.
- 7 Ne kuu iwari yewenub dobiri ye karub,
kumban yewenubmo doberem andimain kuu yimbed ana nangmem
andimaib.

Yook 121

Daane kawini ye yook.

- 1 Ne awawi kuu kuna yaambd mananeen ande kaamoneni,
ne indob kankoone aangko aango ari kereknain kii.
- 2 Ne awawi kuu YARIMAN yaambd minimaan,
Eweniib okadiib ongenaboontan yaambd kui.
- 3 Ye kuu eb domobdaana kereeb beredare kombaraabban,
kwane eb yaa oonebdimaanman kuu unuk angkaanban.
- 4 Kedi, Israeldan yaa oonendimaanman kuu
unuk angkimokban no kwane kerekbere doberembirimaan.
- 5 YARIMAN kuu eb yaa oonebdimaanman,
kwane YARIMAN kuu eb nen dorondarimaanman.
- 6 Aronki kuu aronbed ma aunban,
kwane amki kuu woodbed kangkon ma aunban.
- 7 YARIMANBED eb kuu nen amukmo biknaneen kowe kumkam maambd
aanban,
kwane eb wadkeri yaa kuu oone kerenombaraneen.
- 8 YARIMANBED eb menebiyiib wenebiyiib kuu
kibikbed wene aron korem kwane oone keebdombaraneen.

Yook 122

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.

- 1 “YARIMAN yambib yaa wenem.” anduwiwen kuu
ne kuu kubi darewoob keraan.
- 2 O Yerusalem, kibireb kee nub kuu
kub kuuk ambongko aom doruub.
- 3 Yerusalem siti yenbiwen kuu
kande kobkokmo kande daboknenib yenbiwen.
- 4 Israeldan yi amyenimbon korem kuu kumaom daane winimaib,
YARIMAN ye amyenimbon kui.
- Yi kuu YARIMAN yaa eso andande daane winimaib,
Israeldan yi dowad amob weng ongmoon yaambd.
- 5 Kedi, kwarimbed dibere wengyundimbon kuu dangoon,
Dewid ye awoya arimbed dibere oonimbon kui.

- ⁶ Yerusalem aom iwari yewenubmo keru dowad kurikuri kerime, kekane yedmime,
 “Kane kane kub yaa mimyob dowaken kowimaib yaa kuu yiminmo kerundok.
- ⁷ Kub siti kuuk aom kuu iwari yewenuwiib kerok.
 Kub korok korok yi ambibbon aom kuu yiminmo dobiriyyiib kerundok.” andime.
- ⁸ Ne karubkimiib nangkodmiayiib yi dowadbed
 kwane dakmaniin, “Kub aom kuu iwari yewenubmo kerok.” andaniin.
- ⁹ YARIMAN nub God ye ambib ye dowadbed
 ne kuu kub yiminmo dobere andi kiwaan onmaniin.

Yook 123

Daane kawini ye yook.

- ¹ O Ewen arimbed dibere oonimaabman,
 eb yaa ne indob kankoonimain.
- ² Kedi, dabderem yiri dobere deme awinembiridan kuu nub yaa awande bangkandok andenib yi kangkoman yaa wedme meedmimaib areb,
 o dabderem yiri dobere deme awinimbiri ye wonong kuu ne yaa awawe kawe andenu yu kangko wonong yaa wedme meedmimaun areb kuu nub kangkon YARIMAN nub God yaa wedme meedmimaub,
 kee kwananuwe yembed mimyob keende awandaneen kumbed.
- ³ Nub yaa mimyob keende awande, o YARIMAN, nub yaa mimyob keende awande,
 amborom kuu nub yaa kuu yemoonbed daandi yeman kerundiwen kowe.
- ⁴ Nub yaa kuu kerengkandanbed damangkandi weng yemoon kamendiwen,
 nubbedmo yimin andidanbed nub kuu daandi yeman kerundiwen kui.

Yook 124

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ Israeldan kuu kekane yedmime,
 “YARIMAN kuu nub kerekmen yaamban karen.” andime.
- ² Kedi, kekane yedmime, “Karub kuu nub yaa bon keruwen kumbed
 YARIMAN kuu nub kerekmen yaamban karen,
- ³ yimbed nub kuu wad ben anukmungskemoo areb keruwen karen,
 yimbed nub yaa norin wandiwen kuyaron kui.
- ⁴ Kukuu urokbed nub ben yukneen areb keroon,
 kukuu ok awaanbed nub ben dabune kebenendeen areb keroon kui.
- ⁵ Kukuu ok arud darewoobbed
 nub ben are dabune kebenendeen areb keroon kii!” andime.
- ⁶ YARIMAN ye aningko kankoonem,
 yembed nub kuu domondoone wene bondan yi arud ningkambo ari ma kowindo kowe.
- ⁷ Nub kuu ayari on areb bad karub ye kawaad unoon yaambed
 kombiri wenemoon areb keruwen.
 Kawaad kuu domokboon kowe,
 nub kuu obon keruwen kii.
- ⁸ Nub awandi ye karub kuu YARIMAN,
 Eweniib okadiib ongmenaboon ye God kui.

Yook 125

Daane kawini ye yook.

- ¹ Kane kane yi kuu YARIMAN yaa angkumone doriib kuu,
aangko Saiyon areb keriwene, kiringmindeban ye aangko kui, kwane
aron korem angkimbaranuun.
- ² Aangko aangkombed Yerusalem kanawanewandiwen areb kwamune kuu,
YARIMANBED ye nimakarub kuu ben awanewandundoon,
kibikbed kwane wene aron korem korem yeman kii.
- ³ Kedi, yorokmodan yaa kondoon ye okad kuu
arewa kamenabidanbed oonimaib kuu ben kiradmaneene.
Mok arewa kamenabidanbed kwane oonaniib kuu
yorokmodan kuu yi yorokmo kerekmen yaa kuu koronde arewa ka-
maniib manok.
- ⁴ O YARIMAN, amun kamenabidan yaa kuu amun amun kamende.
Kwane kangdommo doriibdan yaa kangkon amun amun kamende.
- ⁵ Kumban kane kane yi kuu kimyen wene inamen unitab awinimaib kuu
YARIMANBED kuye arewa kamenabidan kuu ben kiradmaneene.
Israel aom kuu iwari yewenuwiib kerok.

Yook 126

Daane kawini ye yook.

- ¹ Nub kuu bondanbed benwiniwen kumbed YARIMANBED ikakman Saiyon
yaa benmonoon kuu,
nub kuu kiyuum wanabemoon areb kamuwen.
- ² Kedi, nub mongkod aom kuu ambonbed diiroon,
kwane nub ong ari kuu kubi yookmo wingkanabuwen.
Kwane ambibkin yenadanbed dakmiwen,
“YARIMANBED yi yaa kuu kamenabi miin dareb dareb ambangkanabo-
on kii.” andiwen.
- ³ Ee, YARIMANBED nub yaa kuu kamenabi miin dareb dareb ambangkanabo-
on kowe,
nub kuu kubimo keruwen kii.
- ⁴ O YARIMAN, nub karubkim bondanbed benwiniwenden yena kangkon
benmene.
Amiibban ye amboon kiri am menenu ok kiroadmo wenebimaun areb yi
kuu benmenebko kiroadmo menebime.
- ⁵ Kaneya yi kuu kab kibenib inok wandaniib kuu,
yi kuu kube baandenib id wandaniib.
- ⁶ Kane ye kuu kibingki dowad yob benwenene inok wandimaan kuu,
ye kuu kube baandene id wande andedme ben minimaan keraneen.

Yook 127

Daane kawini ye yook Solomonbed wongkoon.

- ¹ YARIMANBED ambib kuu yenbokban keraneen kuu,
ambib yenbidanbed yi deme kuu idiibban dawangmo keraniib.
YARIMANBED siti kuu oone kerekborokban keraneen kuu,
oone kerekbiridan yi kerekbiri kuu idiibban dawangmo keraniib.
- ² Ebka eb aromkonombed ankimo kai kuu yaro dembeneb,
wad dobiri kerekmen dowad deme yobdoodmo ambangkembirimaab,
kwane wene amnoom kai kerimaun kuu idiibban dawangmo,
amborom kuu YARIMANBED kane yaa mimyob dowaken keenimaanman
yaa kuu bangkanimaan, ye unuk angkoon yaron kangkon kwane
bangkanimaan.
- ³ Dana kuu YARIMAN ye kubi koni yeman,
yi kuu kakman amun yembed kondimaan yeman.

- ⁴ Karub kewed yaambbed dana wanabimaan kuu
ana nangmi ye karubbed awingkoon ye ana areb.
- ⁵ Kwamune ye ana yemooniib keriwendan kuu
amun kerundoon.
- Yi kuu kangdod yaa wananiib kuu
yi bondanbed yi yaa karak kondaibban.

Yook 128

Daane kawini ye yook.

- ¹ YARIMAN yaa unimaibdan korem kuu amun kerundoon,
ye kiwaan ari weniibdan kui.
- ² Yiib kuu deme awiniwen ye id kuu yiibka ananiib,
kwane yiib kuu amun kerundaneene yiminmo dobaraniib.
- ³ Eb wonong kuu wain nong areb id yemoon irimaun,
eb ambiwoom kuu.
- Kwane eb dana meed kuu olif maad areb yemoonmo kainaniib,
eb arakbon kebed yaa kuu.
- ⁴ Kedi, YARIMAN yaa unimaan ye karub kuu
kwamunemo amun kerunaneen.
- ⁵ YARIMAN kuu Saiyon angkambbed amun kerubdok.
Eb wad dobaraneeb ye aronki korem kuu
wedmebko Yerusalem dan yiminmo dobiriyyiib kerok.
- ⁶ Anamaa, eb dana meed yi dana meed wedmaneeb kuu anam id kerok.
Israel aom kuu iwari yewenuwiib kerok.

Yook 129

Daane kawini ye yook.

- ¹ Israeldan kuu kekane yedmime,
“Ne kewed yaambbed mene kibikee yimbed dabab yemoon bangkawi-
wen.” andime.
- ² Kedi, kekane yedmime, “Ne kewed yaambbed mene kibikee yimbed dabab
yemoon bangkawiwen,
kumban yi kuu ne yaa ma nangme burudande dorindo.
- ³ Yimbed ne angkurom yaa kuu nong yikyikiibbed wangkanabiwen kumbbed
koodem areb kuburu doboob yemooniib keraan.
- ⁴ Kumban YARIMAN kuu yorokmo,
kedi, yembbed kuye arewa kamenabidanbed ne nen yerengkiwen ye
nong kuu nare burudande obon kawoon.” andime.
- ⁵ Kaneya yi kuu Saiyon yaa arud wandembirimaib kuu,
yi korem yaa karak kondene yenbandoko ikakman winime.
- ⁶ Kwane yi kuu kereek ambib animari dembekore
kirodmo nuubnoon kainindo areb kerime.
- ⁷ Yi kuu wande bi ye karubbed kuyaa yob ma wedmindo kuye kereek areb
kerime,
kwane yi kuu wiit yob andedmi ye karubbed kuyaambbed ma anded-
mindo kuye kereek areb kerime.
- ⁸ Yi yaa dewenebe burudandandamiibdan kuu kekane yedmaib,
“YARIMAN ye amun kerundi kuu yiib ari kowok,
kwane YARIMAN yaningko yaambbed yiib yaa amun kerunduub kii.”
andaib.

Yook 130

Daane kawini ye yook.

- ¹ O YARIMAN, ne miin yiminban keraan ye niindem aombéd eb yaa baandaan.
- ² O Yariman, ne weng kee wengamberewe.
Eb kerendem kuu ne yaa kowe
ne yaa mimyob keewe ande baandaan kuyaa wengambere.
- ³ O YARIMAN, eb kuu kekamune ambarakmi ye yuun awinaneeb keraneen kuu,
o Yariman, kanembed ma wad doraanban keraneen kii.
- ⁴ Kumban eb kuu ambarakmi are nonondandi kerekmeniib kowe,
eb yaa unanuub kumbedmo yimin.
- ⁵ Ne kuu YARIMAN ye awawi dowad meedmiin, ne inamen kumundiniib kumbed meedmiin kii,
kwane ye weng yaambéd kwananeen ande kowaan.
- ⁶ Ne inamen kumundiniib kumbed Yariman ye awawi dowad nindoroki-ibbed meedmiin,
amnoom oone kerekbiridanbed awawini waruk ande meedmimaib arebban,
anamaa, amnoom oone kerekbiridanbed awawini waruk ande meedmimaib arebban.
- ⁷ O Israeldan, YARIMANBED kwananeen ande meedmime,
amborom kuu YARIMAN kuu womoniyiibban ye mimyob dowakeniib kowe,
kwane ye kuu yiminmo biddi ye karub.
- ⁸ Yekareb yembed Israeldan kuu
yi ambarakmi yaambéd bidde banee.

Yook 131

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ O YARIMAN, ne niindem aom kuu kerengkan kerindo,
angkon ne korok kankoone nembedmo yimin andokban,
kwane ne burudande arimbed keriwendan inamen ongmiiwen kuyaa kuu
ne kuu ma wingkanambengkan kamindo,
kwane ne inamen burudande arimbed keroon ye inamen kuyaa
kangkon ne kuu ma wingkanambengkan kamindo.
- ² Anamaa, ne kuu nangkem kere iwari keraan,
dana awaan yu muk koronde yu yaa yone iwari keremoon areb keraan,
kuye dana areb ne inamen kumundin kuu iwari keroon.
- ³ O Israeldan, YARIMANBED kwananeen ande meedmime,
kibikbed wene aron korem.

Yook 132

Daane kawini ye yook.

- ¹ O YARIMAN, Dewid kuu ika meene.
Yobdood wedmenaboone korem kuu ika meene.
- ² Yembed YARIMAN yaa weng kunduk yedme kowoon,
Yekob ye God Aromkonomo kuyaa wiim aangke yedmoon kui.
- ³ Kekane yedmoon, “Nambiwoom awunainban,
kwane ne angkimbon yaa wanainban,
- ⁴ kwane ne indob kuu konaina angkaanban,
kwane ne indob ingkad kuu kande yaa dubunaanban,
- ⁵ wene YARIMAN ye ambib arumi yumbon baamonekorid yimin keraneen,
Yekob ye God Aromkonomo ye dobirimbon kui.

- ⁶ Kedi, God ye amob weng ongmooon ye boks ye weng kuu Efarata angkambed wengamburuwen,
kwane wene Jearim ye mongkobon aombled wedmuwen.
- ⁷ God ye dobirimbon yaa wenem,
ye dibere oonimbon yaa wenenub kurikuri kere ye aningko kankoonem.
- ⁸ O YARIMAN, yaro dembe eb yiidkimbon yaa mene,
eb aromkono korokbeneb amob weng ongmewen ye boks kuyiib kan-mene.
- ⁹ Eb dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ongmendebko yorokmo kiwaanbed dobirime,
kwane ebbled yorokmo kerundewendan kuu kubi ye yook wingkime.
- ¹⁰ Eb dememan Dewid ye dowad
ebbed ye ari oiyo bune kinewenman yaa kuu eb murubia kan yeknaab.
- ¹¹ YARIMANBED Dewid yaa amob weng ongmooon,
kuye amob kuu ikakman kandaanban, anammo angkimbaraneen kui.
Kekane yedmoon, “Nembed eb yob yaambled
mimo kine nendaniine king keraneen.
- ¹² Eb karub dana meed kuu nembed ongmaan ye amob weng awine kandenib,
ne kerekmen korokbaan ye weng yi yaa kedmengkandaniine awine kandaniib kuu,
yi karub dana meed kuu eb dibere oonimbon arimbed
aron korem dibaraniib.” andoon.
- ¹³ Kedi, YARIMANBED Saiyon kuu kinoon,
ne dobirimbon yeman ande dowakeniib keroon kui.
- ¹⁴ Kekane yedmoon, “Kee ne yiidkimbon aron korem korem yeman,
kuyaa kuu dowakeniib keraan kowe, nembed kwane dibere oonem-baraniin.
- ¹⁵ Saiyon angka doriibdan kuu amun kerundaniine yiminmo dobaraniib,
kwane yu kamboknondan kuu animan yiminmo bangkandaniin.
- ¹⁶ Ne dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ongmendaniina arewa yaa burudande bindi kerekmen yikaadkeraniib,
kwane yu karadmodan kuu kubi yook naawonmo wingkaniib.
- ¹⁷ Kwarimbed Dewid ye aromkono kuu nembed kandune darewoob arimbed ongmaniin,
kwane nembed ye ari oiyo bune kinaanman ye ooni yaromkono kuu ongmaniina aron korem kwane angkimbaraneen.
- ¹⁸ Nembed ye bondan kuu karak kaimbed kan derenendaniin,
kumban ye kuu ongmaniina nambiri kai ye king keraneen.

Yook 133

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ Kedi, ayiyambled mene wengbiriyiibban weng mimo kere ibmo dohiri kuu amun angkon manimanandeb kii.
- ² Kuku God ye amob yaambled korok ari buni ye oiyo nekwiwen areb,
nub korok ari bunaiwe,
Eeron kui, ye ari bunaiwe,
menebe kawene bomi yaa kere ye ebkad kongkono dem yaa dorimaan areb kii.
- ³ Kuku aangko Heemon arimbed wood nurok
aangko Saiyon ari menemoon areb.
Amborom kuu YARIMAN kuu Saiyon arimbed amun kerundimaan kowe,

wadkeri aron korem kui.

Yook 134

Daane kawini ye yook.

- ¹ YARIMAN ye demedan, yiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime, kane kane YARIMAN ye kurikuri boyambib aom amnoombed ambangki-maib kui.
- ² Yiib dingki kuu ambib karadmo yaa benkoobenib, YARIMAN ye aningko kankoonime.
- ³ YARIMANBED yiib yaa kuu Saiyon arimbed amun kerundok, Eweniib okadiib ongmenaboontan yembed kui.

Yook 135

- ¹ YARIMAN ye aningko kankoonime!
YARIMAN ye aningko kankoonime,
YARIMAN ye demedan, ye aningko kankoonime.
- ² Kane kane kuu YARIMAN yambiwoom awunimaibdan, nub God yambib yu kuuk wirinimbon aom dobirimaibdan kui,
- ³ yiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu ye kuu amun kowe.
Ye aningko yaa kubi yook wingkime,
kukuu manimanandeb yeman kowe.
- ⁴ Kedi, YARIMANBED yeka ye dowad Yekob kuu kine baamonoon,
Israel kuu ye yaa bobne komboroon ye karub ande nendoone YARIMAN yeman keroon kui.
- ⁵ Nekaad, YARIMAN kuu miin darewoob arimbed.
Nub Yariman kuu miin darewoob arimbed, god yena korem arebban.
- ⁶ YARIMAN kuu komo komo ye dowaken kerimaan yaamo kwane ambangki-maan,
ambid aomiib okad ariyiib karamok ariyiib karamok niindem yiriyiib korem yaa.
- ⁷ Yembed wiib kuu ongmaane okad yimin yimin yaambbed daanimaib,
kwane yembed am kuu imakiib ongmiimaan,
kwane yembed nuub kuu ye angkimbirimbon aombbed nenkowaana minimaan kii.
- ⁸ Yembed Idyipdan yi wonob dana meed yenbandoone dukniwen,
nimakarub yi wonob dana meediib dingkan yi wonob dana meediib kui.
- ⁹ O Idyipdan, yiib kingiib ye korok korokiib yaa kuu yembed manmo kerene dudiib binangke ye yaa anam andi yemaniib kuu yiib aom ongmenaboona.
- ¹⁰ Yembed ambibkin yemoon yeene monmaroon,
kingdan aromkonoyiib kangkon yeene nongkoboona,
- ¹¹ Amorodan yi king Sihoniib
Basandan yi king Ogiib
okad Keenan ye ambibkindan yi king koremiib kui.
- ¹² Kwane yembed okad kuu ye nimakarub yaa kondoon yiman keroon,
Israeldan yaa kondoon yiman keroon kui.
- ¹³ O YARIMAN, ewaningko kuu aron korem kwane angkimbaraneen,
o YARIMAN, eb yirin kangkon nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kuu kwane angkimbaraneen.
- ¹⁴ Amborom kuu YARIMANBED ye nimakarub yi dowad wengyundekore yi kuu ambarakmindoo andaneen,
kwane ye demedan yaa mimyob keende awandaneen.

- 15 Ambibkin yena korem yi god kuu kuruwakmo, silvaayiib goldiib kumbed karub yi dingkimbed ongmenabiwen.
- 16 Yi kuu mongkodkonoyiib kumban dakmindeban, kwane yi kuu indowiib kumban wedmindeban,
- 17 kwane yi kuu kerendemiib kumban wengambirindeban, kwane yi kuu inum ma nimokban.
- 18 Kuruwak god ongmenabimaibdan kuu yika ongmenabiwen yeman kwa-mune areb keraniib, kwane kane kane kuruwak god yaa angkumone doriib kangkon yi areb keraniib.
- 19 O Israel ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
O Eeron ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
- 20 O Livai ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
Kane kane YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu, YARIMAN yaningko kankoonime.
- 21 Saiyon arimbed YARIMAN yaningko kankoonime,
Yerusalem aom doreenman yaningko kankoonime.
YARIMAN yaningko kankoonime!

Yook 136

- 1 YARIMAN yaa eso andime, ye kuu amun kowe.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 2 Goddan korem yi God yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 3 Yariman korem yi Yariman yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 4 Yembedmo binangke ye yaa anam andi yeman ongmenabimaanman, ye yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 5 Ye meeni kangdombbed Ewen ongmoonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 6 Yembed okad yu yumbon kuu ok wedyirimbed ongme kowoonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 7 Yembed nambiri dareb dareb ongmenaboonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 8 Aronki oonimaun ye aron kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 9 Amnoom oonimaib ye woodiib mindongiib kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 10 Idyipdan yi wonob dana meed yeene monmaroonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
- 11 Yi numun aombbed Israeldan ben angkadoroonman yaa kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

12 Ye dingki aromkonoyiib yiroon kumbed kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

13 Karamok Dodmo andokboonman yaa kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

14 Karamok kuu andokbe angkara angkara kerekore Israeldan kuu wedyiri benyanoon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

15 Kumban yembed Feroyiib ye ana nangmidaniib karamok Dodmo yiri benkiradmoon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

16 Ye nimakarub amboon angka ben kinban dewonoonman yaa kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

17 King dareb dareb yeene monmaroonman yaa kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

18 Kwane kingdan aromkonoyiib yeene nongkoboan kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

19 Amorodan yi king Sihon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

20 Basandan yi king Og kangkon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

21 Yi okad kandene ye nimakarub yaa kondoon yiman keroon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

22 Ye demedan Israeldan yaa kondoon yiman keroon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

23 Nub kuu benkubune yiri kerundiwen kuyaa wedme meenoonman yaa kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

24 Yembed nub kuu nub bondan yaambad ben obon kerundoon kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

25 Yembed wad dobiri yeman korem yaa animan bangkandimaan kui.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

26 Ewen ari doreen ye God yaa eso andime.

Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

Yook 137

- ¹ Babilon ye ok kebed yaambéd nub kuu diberenub,
Saiyon dowad ika meenmende inok wanabimamuwen.
- ² Kuyaambéd at aningko wilo bokon bokon ari kuu
nub haap ben kinamburuwen,
- ³ amborom kuu nub awingke biwendanbed yook wingkime ande yedmendi-
wen,
nub yaa durud yewed kondiwendanbed kubi yook wingkime ande
nangkande yedmiwen kui,
“Saiyon yu yook mimo nub yaa wingke kondime.” ande yedmiwen kui.
- ⁴ Kumban komarewa kere nub kuu ogood ambibkin angkambéd doruub
kumbéd
YARIMAN ye yook kuu wingkanabanuub?
- ⁵ O Yerusalem, kub nonondande korondaniin kuu
ne dingki wiwimbéd haap wangki kerekmen kuu nonondandoko,
- ⁶ ne ong kuu koraab yaa daboknok.
Kub nonondande korondaniin kuu kwamunemo kerok.
Yerusalem yaa kubi darewoob keraan, yena arebban,
kumban kuye kubi kankubunaniin kuu kwamunemo kerok.
- ⁷ O YARIMAN, Yerusalem monmariwen yaron ari
Idomdanbed komo kamiwen kuu ika meene.
Yimbed baande yedmiwen, “Yerusalem monmarime.
Kumundinmo monmaribko ambukirimo kerok!” andiwen kui.
- ⁸ Babilondan, yiib kuu monmari dowad kinoon,
yiibbed nub yaa arewa kamenabiwen kuyaa kuu
karub kanembed ibmo inandundaneen kuu amun kerunaneen.
- ⁹ Kanembed yiib dana monob ben bot ari wowe monmaraneen kuu
ye yaa kuu amun kerunaneen.

Yook 138

Dewid ye yook.

- ¹ O YARIMAN, ne niindem aom kumundiniib kumbéd eb yaa eso andaniin,
kwane god yena yi arinambo arimbed eb yaa wingkani ewaningko
kankoonaniin.
- ² Ne kuu eb kurikuri boyambib karadmo yaa amonombe bumangkeni,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken keewiyiib eb ma korondiyiib-
ban weng awiniyiib ye dowad
ewaningko yaa eso andaniin,
amborom kuu ewaningkoyiib eb wengiib kuu arimbed kerundeewe miin
darewoob keriben,
kumkam yena korem arebban kowe.
- ³ Eb yaa baandaan kuu ebbéd inanduwewen,
ebbed ne ongmeeweewa arudkonomo kangdommo keraan kui.
- ⁴ O YARIMAN, okad yiri ye king korem kuu eb weng dakmaneewe wengam-
baraniib kuu,
eb yaa eso andaniib.
- ⁵ Kwane yi kuu YARIMAN ye kerekmen dowad wingkaniib,
amborom kuu YARIMAN ye nambiri kuu miin darewoob kowe.
- ⁶ YARIMAN kuu darewoob arimbed,
kumban yirimodan yaa kuu awandi dowad kereknimaan,
kumban kerengkandan kuu yekaad kunéd ma awandaanban, yi yaa
kuu ambab angka doreen kowe.
- ⁷ Ne kuu arewa dabab niindem aom yarebimain kumban,

ebbed ne kuu ongmewaawa wadkerimain.
 Ne bondanbed ne yaa kuu arud wandimaib kuyaa kuu eb dingkimbed
 kebenimaab,
 kwane eb dingki wiwimbed ne kuu arewa yaa burudande nendimaab.
⁸ YARIMANBED ne dowad ye weng kunduk kuu kwamune ambangkaneen.
 O YARIMAN, eb womoniyyibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
 kwane angkimbaraneen.
 Eb dingkimbed deme andowewen kuu korondaab ambangke down
 kere.

Yook 139

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni yook Dewidbed
 wongkoon.

- ¹ O YARIMAN, ne kuu
 ebbed andangke darobeweneb kaadkeruwewen.
- ² Ne yiri dibirimainiib yaro dobirimainiib korem kuu ebkaadkerewen,
 eb kuu ambab angka doreeb kumban nembed inamen kowaan korem
 kwangkon ebkaadkerewen.
- ³ Ne dobiri kiwaaniib ne angki kerekmeniib korem kuu darobe ebkaad-
 kerewen,
 ne kamenabi korem kuu ebkaadmo kerewen.
- ⁴ O YARIMAN, ne mongkodkono ari weng aningko mimo mogeed dakmindo
 kumbad
 komo yedmandamiin korem kuu ebkaadmo kerewen.
- ⁵ Ne kebed angkara angkara korem kuu ebbed kanawanewande du-
 runewen,
 kwane eb dingkimbed ne ari koweneb awawewen.
- ⁶ Ne yaa ebkaadkeruwewen ye kerekmen kuu miin manimanandeb kii, ne
 kuu kwamune meenindeban ii,
 kuye inamen kaadkeri kuu miin arimbed, nembed meendobe kabaki
 kuu yirimo.
- ⁷ Eb Kingkin yaambad wene kunaya biknaniin? Down.
 Eb kerebiri arimbed wene kunaya kombiri wananiin? Down.
- ⁸ Ewen ari daananiin kuu eb kuu kwari doreeb,
 kwane dukniwendan yi doriib yirimbed kawene angkaniin kangkon eb
 kuu kuri doreeb.
- ⁹ Ma, ne kuu wanwene aron yaro minimaun kuu burudande kwangkakoo
 kai wananiin,
 o karamok yara yane dobaraniin kuu,
- ¹⁰ kuyaa kwangkon eb dingkimbed ne nen kinban wananeeb,
 kwane eb dingki wiwimbed ne yaa angkumowaneene kangdommo
 dobaraniin.
- ¹¹ Kekamune yedmaniin, “Anam kuu kumunbed ne kebenewaneene bik-
 naniin,
 kwane nambiri ne yaa yuroon kuu amnoom kumunmo keraneen.”
 andaniin kuu,
- ¹² kumun aom kuu yiminmo wedmaneeb,
 kwane amnoom kuu awingyab areb yuraneen,
 amborom kuu kumuniib nambiriyyiib kuyaa kuu eb ma meenimokban
 kowe.
- ¹³ Kedi, ebbed ne id yaa kuu yeka yeka wuub nimingke nongkobewen,
 ebbed ne id kuu ne ena yu kabeyob aom wuub nimingkewen.

- 14 Ne kuu binangke une eb yaa anam andi yeman ongmewewen kowe eb yaa eso andaan.
Eb ambangkanabi kuu manimanandewiib,
kukuu anammo nekaad.
- 15 Ne kuu biknimbon aom ongmewewen,
okad niindem yiri ongmewewen* kui,
kuyaa kuu ne kono kono kuu ebkaad, ne yaa komo keroon kuu eb yaa ma biknindo.
- 16 Ne id kuu mogeed wuub nimingkindo yaron kuu wedmewewen.
Ne wooni yaroniib bobni yaroniib wad doriin yaron koremiib kuu ne woonindo yaron anuk yirimbed
ebbed kinekoreb eb buk aom wongkewen.
- 17 O God, eb meeni kuu miin manimanandewiib andaan kii.
Yi korem kuu miin yemoon kai!
- 18 Ne kuu kwane kimingkembaraniin kuu
kubuk mimim kimingki arebban, kimingke dorindeban.
Kwane angke awari yaro dembaniin kuu domobdainban ewiib dobaraniin.
- 19 O God, miin arewa kamenabidan kuu yeene nongkobe!
Yeremboromdan, yiib kuu ne yaa angkanime!
- 20 Kedi, yi kuu inamen arewa kumbed eb dowad dakmimaib,
kwane eb bondan kuu ewaningko monmarimaib.
- 21 O YARIMAN, eb yaa arud wandembirimaibdan kuu nembed yi yaa arud wandembirimainoo? Anamaa.
Kwane, eb yaa manmo kerimaibdan kuu nembed yi yaa wunekare komyeng areb kerundimainoo? Anamaa.
- 22 Nembed yi yaa naawonmo arud wandembirimain kumbedmo,
yi kuu ne bondan andimain.
- 23 O God, ne yaa kuu andangke darobeneb ne niindem aom kuu ebkaadkere.
Kwane kombon kaamobeweneb ne inamen kabakanabi yi meendobi kuu ebkaadkere.
- 24 Kwane ne yaa kuu inamen arewa maayib keroka kankorokbe.
Kwane wadkeri aron korem ye dobiri kiwaan ari kuu ne nen kinban wene.

Yook 140

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

- 1 O YARIMAN, ne kuu miin arewa kamenabidan yaambbed nen burudande angka kowe.
Ne kuu yeremboromdan yaambbed nen dorondare.
- 2 Yi kuu yi niindem aom inamen miin arewa ongmenabimaib,
kwane yi kuu aronki korem kuu ana nangmi inamen bangkandimaib.
- 3 Kwane yi ong kuu niin yi ong areb kerenib “ssss” andimaib,
kwane yi weng mongkodkono mandakadbed dembimaan kuu niindok arud ambod areb. *Selah*
- 4 O YARIMAN, ne kuu miin arewa kamenabidan yi dingki dem aombbed nen burudande angka kowe.
Ne kuu yeremboromdan yaambbed nen dorondare.
Yimbed ne kombiri ye inamen ongmiwen kui.
- 5 Kerengkandanbed kawaad nong ne kuu awinenok ande ongme daubiwen,

* **Yook 139:15:** “Biknimbon” kuyiib “okad niindem yiri” kuyiib yi weng id angkara kuu “ena yu kabeyob aom”.

- kwane yimbed karub awingki ye men kuu kan batangne awinewande
kamiwen,
kwane yimbed ne kiwaan arimbed awinenok ande nongkobiwen. *Selah*
- 6 O YARIMAN, “Eb kuu ne God.” ande yedmimain.
O YARIMAN, ne yaa mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamberewe.
- 7 O YARIMAN Ambengan, ne nen aromkonomo dorondarimaabman kui,
ana nangmi yaron yaa kuu eb kuu ne korok yaa kombe areb kerimaab.
- 8 O YARIMAN, arewa kamenabidan yi inamen dowaken yaambéd kaman-
damiib kuu ee kwanime andaab,
kwane yi inamen ongmiwen kuu kebene.
Yi inamen ongmiwen kuu id keraneen kuu kerengkan keraniib kii. *Selah*
- 9 Ne kanawanewande bon keriwendan yi korok ari kuu,
yi butun kamiwen kuu ben ikakman nongkobebko,
- 10 amoyidkob niminiib yi ari kiroboko,
yi kuu amot aom ben kiraroko,
ika kawinindeban ye dem kongdem yiri ben kirarok.
- 11 Wengamborokbanabidan kuu nuwokad kuyaom kuu yumboniibban ker-
ime,
kwane yeremboromdan kuu arewa kaimbed kirodmo mene dabunde
yenbande monmarok.
- 12 Yariman kuu dabab wayiroondan yaa koromone angkumondene,
kamboknondan yaa wengyundi anammo kondimaan kuu nekaad.
- 13 Anam kuu yorokmodan kuu ewaningko yaa eso andaniwe,
kangdommo doriibdan kuu eb kerebiri arinambo arimbed dobaraniib
kii.

Yook 141

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

- 1 O YARIMAN, eb yaa baandaan kii, kirod mene awawe.
Ne baandi eb yaa kuu wengamberewe.
- 2 Ne kurikuri eb yaa ben kabdiin kuu baeb amun kabdi areb kerok.
Ne dingki benkoobi kuu oobnon yaa ye dingkan aye nengke baeb kabdi
areb kerok.
- 3 O YARIMAN, ne mongkodkono yaa kangkadmi kerekmeniib ongme.
Kwane ne mandakad ambongko yaa kuu weng amunmo dakmi dowad
oone kerendombiri kerekmeniib ongme.
- 4 Korondaawa ne niindem aom kuu arewa kami aom kubunaan.
Korondaawa ne kuu inamen arewa ambangkain.
Kane kane kuu arewa kamenabimaib kuu,
korondaawa yi orokbon yaa wene anain.
- 5 Korondebko yorokmomanbed ye mimyob dowaken keendi kerekmen
yaambéd ongkawe ukum kawok.
Kukuu ne korok ari bune amun keruwi ye oiyo areb.
“Yii, ne korok ari bunaab.” andainban.
Arewa kamenabidanbed arewa kamenabimaib kuu kebenok ande kurikuri
kamembirimain.
- 6 Yi wengyundi korok korok kuu aangko dungkun nare kubuneen yiri
ben kiraneen.
Ne weng kuu amun kowe yi kuu wengambaraniib.
- 7 Okad kuu nidke aangke ben kiradmemoon areb

yi kono kono kuu bobkonombon ambongko yaa ben kiradmaniiwe amone dange wananeen.

⁸ O YARIMAN Ambengkan, ne indob kuu eb yaa nengmonaan.

Ne kuu ebbd kukbimaabbon aom doriin kowe, ne kuu kan bobni ari kowaab.

⁹ Ne kuu yi kawaad nong ne dowad ben nongkobiwen kuyaambd nen burudande angka kowe.

Ne kuu arewa kamenabidanbed ne kiwaan arimbed awinenok ande nongkobiwen kuyaambd nen burudande angka kowe.

¹⁰ Yimbed karub awingki ye men kan batangne awinewande kamiwen kumbd yika awinendoko,
ne kuu amunmo deburudanda.

Yook 142

Maskil ye yook Dewidbed botdem aom bikne doboroon kumbd wongkoon. Kurikuri yook.

¹ YARIMAN yaa naawon baandaan,

YARIMAN yaa mimyob keewe awawe ande kankone baandaan.

² Ne mungkubmangkab kuu kanmene ye yaa konaan,
ne dabab kuu daanaan kui.

³ Ne niindem aom kuu wuudne yiminban keraan kuu,
ne kiwaan korem kuu ebkaadmo.

Ne yarimain ye kiwaan ari kuu
karub yenambd kawaad nong awinewande kowiwen.

⁴ Ne wiwi angka wedme.

Karub mim maa ne dowad ma meenewindo.

Ne nen kukbimaan ye karub maayiiibban dowan,
ne wadkeri dowad kangkadmi ye karub maayiiibban dowan.

⁵ O YARIMAN, eb yaa baandaan.

“Eb kuu ne kukbimaabbon,

wad doruubdan kiri kee eb kuu ne yaa bangkawimaab ye karub.”
andaan.

⁶ Ne kuu nen kubuniiwa yirimo keraan kowe,
ne baandi yaa wengambere inanduwe.

Ne nenbande kamiibdan kuu aromkono darewoowiib ne arebban kowe,
yi yaambd ne nen burudande angka kowe.

⁷ Ne kuu wii aombd doheremoon areb keraan kuyaambd nen angka kowe.
Kwanebko ewaningko yaa eso anda.

Ebbd ne yaa amun amun kamaneeb kowe,
yorokmodan kuu neyiib yaa menebe nedbaniib.

Yook 143

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

¹ O YARIMAN, ne kurikuri wengamberewe.

Mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamberewe.

Eb ma korondiyiibban weng awini kerekmeniib yorokomo kerekmeniib
kuyaambd
ne yaa inanduwe.

² Eb dememan ne kuu wengyundi dowad nen wanaab,
amborom kuu eb arinambo ari kuu karub maa ma yorokmo dobirindo
kowe.

³ Kedi, bonman kuu nenbandoon,
kwane yembd neene kan okad yiri irewaroon,

- kwane ongmoona kumun aom dobaraan,
 unyeman anukbed dukniwendan kumun aom doriib areb keraan.
- ⁴ Kowe ne niindem aom kuu wuudne miin yiminban keraan,
 kwane ne mimyob kuu unimbed yidne wonoon.
- ⁵ Ne kuu kurin kurin anuk ye aronki kuu meendobaan,
 ebbed kurin anuk ambangkanabewen yaa kuu kube meendobeni
 eb dingkimbed komo komo kamenabewen yaa andangke meendobaan
 kui.
- ⁶ Ne dingki kuu eb yaa benkoobe kurikuri keraan,
 kwane ne niindem aom kuu okad amiibbanbed ok moom kerimaun
 areb eb kerekmen yaa moommo keraan. *Selah*
- ⁷ O YARIMAN, ne kingkin kuu kombarandamoon kowe,
 kirodmo inanduwe.
- Ne yaa kuu eb murubia kan yekne biknaab.
 Kan yekne biknaneeb kuu bobkonombon yiri winiwen areb keraniin.
- ⁸ Ne kuu eb yaambd angkumone doriin kowe,
 amkimo kuu korondebko eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu
 ne yaa kanmonok.
- Ne kingkin kuu eb yaa kankoone kabdaan kowe,
 ne dowad kiwaan anam kuu korokbewe.
- ⁹ O YARIMAN, ne bondan yaambd ne nen burudande angka kowe.
 Ne kuu eb kukbimaabbon aom doriin.
- ¹⁰ Eb kuu ne God kowe,
 ne kedmengkawebko eb dowaken kuu ambangka.
- Eb Kingkin amun kumbd
 ne kuu okad dabonmo arimbed nen kinban wonok.
- ¹¹ O YARIMAN, ewaningko dowad ne ongmewebko wadkera.
 Eb yorokmo kerekmen yaambd ne dabab kandaan kuyaa ne nen
 burudande angka kowe.
- ¹² Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambd ne bondan kuu kebene.
 Ne yaa dabab kawimaibdan korem kuu monmare,
 amborom kuu ne kuu eb dememan kowe.

Yook 144

Dewid ye yook.

- ¹ YARIMAN ne aromkonombon yaningko kankoonem.
 Yembed ana nangmi dowad kedmengkawoon,
 ana nangmi kedmengki korem kui.
- ² Ye kuu mimyob dowaken keewi ye God angkon ne aromne angkumonim-
 bon,
 ye kuu ne aromkonoyiib dobirimbon angkon ne nen arewa yaa buru-
 dande angka kowi ye karub,
 ye kuu ne dorondari ye karub angkon ye kukbimaanbon aom doriin,
 kwane yembed ambibkin yena kuu ne dabderem yiri kerundimaan kui.
- ³ O YARIMAN, nimakarub kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?
 Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo doreeb?
- ⁴ Karub mimim yi dobiri ye weeb kuu eb yaambd inum koni mimo areb
 kumbdmo.
 Yi kuu ayari on kuruwak dewene burudandemmoon areb barang dare-
 woobban.
- ⁵ O YARIMAN, eb Eweniib ambidiib kuu biringke yiri kamene.
 Kwane aangko aangko kuu angkorondebko amarengiib dembok.

- ⁶ Imak kuu ben nongkobeneb bondan kuu bokne daware buyokbayok kerunde.
Eb ana ben barambereneb yi kuu yenbandebko kirokmone winime.
- ⁷ Eb amaan ari kumbed eb dingki yireneb,
ok darewoowiib noroddaniib yaambd
ne kuu nen burudande angka kowe.
- ⁸ Yi mongkodkono kuu dudanabimbed yukne diiroon,
kwane yi dingki wiwi kuu aadidmi awaan.
- ⁹ O God, ne kuu eb yaa yook yeeb wingkaniin,
eb yaa nong angko angkoyiib ye laiya wangke wingkaniin.
- ¹⁰ Yembed kingdan yaa kuu ana nangme burudande dori bangkandimaan,
kwane yembed ye dememan Dewid kuu arewa kamenabidan yi kere-
wang yaambd nen burudande angka kowimaan.
- ¹¹ Ne kuu noroddan yaambd nen burudande angka kowe.
Yi mongkodkono kuu dudanabimbed yukne diiroon,
kwane yi dingki wiwi kuu aadidmi awaan.
- ¹² Nub karub dana meed kuu ongmendebko
kab amunmo dembe kainimaan areb kewed kerime.
Nub nima dana meed kuu ongmendebko
king ye ambiwoom dodkono manimanandeb ongmiwen areb kwane
koyu kerime.
- ¹³ Nub animan nongkobimbon ambib ben ongmendebko
animan mimim korem kuu diirok.
Nub sibi kuu ongmendebko
nub okad arimbed tausen yemooniib kerime.
- ¹⁴ Nub oksen kuu ongmendebko
mana yemooniib kerenib mana bobniyiibban yiminmo kerime.
Bondanbed nub awingke ben wini kuu kebene.
Nub kambong aom kuu miin yiminban kere baande komkiyiibban
kerok.
- ¹⁵ Kwamune keriwendan kuu amun kerundoon,
kaneya yi God kuu YARIMAN kuu amun kerundoon kii!

Yook 145

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

- ¹ Ne God ne King, eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniin,
kwane ewaningko kuu aron korem korem kankoonaniin.
- ² Aronki mimim korem ewaningko kankoonaniin,
kwane eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniin aron korem
korem.
- ³ YARIMAN kuu darewoob arimbed, ye aningko yaamo kankooni yeman.
Ye inamen kuu darewoob arimbed kowe, karub mim kanembed kaad-
kerunindeban.
- ⁴ Awodkiya awaana kumbed eb ambangkanabi yaa kube kankooni weng
kuu yi dana meed yaa dakmenabaniib,
kwane yimbed eb kamenabi aromkonomo ye weng kangkon dakmena-
baniib.
- ⁵ Yi kuu eb dobiri manimanandeb ye nambiri kwane dakmenabaniib kii.
Eb ambangkanabi kumbed binangke eb yaa kubimaib ye weng kuu
kube meendobaniin.
- ⁶ Eb kamenabi binangki yeman kuye aromkono ye weng kuu nimakarubbed
kwane dakmenabaniib.

- Kwane nembed eb kuu darewoob arimbed ye weng kuu dakmenabaniin.
- 7 Eb amun amun yiminmo kamendimaab ye weng kuu nindorokiibbed dakme kubaniib,
kwane eb yorokmo kerekmen ye dowad kubi yook wingkaniib.
- 8 YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendimaan angkon mimyob keende kakman are nonondandimaan,
kwane ye norin arud kuu yodbirimban emambed angkon mimyob dowaken darebmoyiib.
- 9 YARIMAN kuu nimakarub korem yaa amun amun kamendimaan,
kwane ongmenaboos ye kumkam korem yi dabab kandimaib yaa kuu mimyob keende awandimaan.
- 10 O YARIMAN, ongmenabewen ye kumkam korem kuu eb yaa eso andaniib,
kwane eb karadmodan kuu eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniib.
- 11 Yi kuu eb oonimbon ye nambiri ye wengiib,
eb aromkono kai ye wengiib dakmenabaniib.
- 12 Kwane dakmaniib kumbed nimakarub korem kuu eb kamenabi aromkono kuyiib
eb oonimbon ye nambiri manimanandeb kuyiib kuu yikaadkeraniib.
- 13 Eb oonimbon kuu dowan keraanban aron korem kwane angkimbaraneen,
kwane ebbed korok kere ooni ye kerekmen kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
- YARIMAN kuu ye weng kunduk korem kuu kwane kuyaamo ambangkimaan,
ma korondaanban,
kwane ongmenaboos ye kumkam korem yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
- 14 Kane kane kombiriwen kuu YARIMANBED awande benkoobimaan,
kwane kane kane dabab aom kande doriib kuu yembed ben angka nongkobimaan.
- 15 Wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu eb kwananeeb ande kerebdombaraiwa,
animan kuu aron anam arimbed yi yaa bangkandimaab.
- 16 Eb dingki kan yire yiminmo bangkandaawe,
wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu ane mikmonimaib.
- 17 YARIMAN kuu ye kerekmen korem yaambd kuu yorokmo,
kwane ongmenaboos ye kumkam korem yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
- 18 Kane kane yi kuu YARIMAN yaa baandimaib kuu ye kuu yi korem diamo keroon,
anam anam yaambd ye yaa bandimaibdan kui.
- 19 Kane kane yi kuu ye yaa une bumangkimaib kuu yembed yi dowaken yaa kuu id kerundi kondimaan,
kwane yi baandi kuu wengamberende ben burudande angka nongkobimaan.
- 20 Kane kane yi kuu YARIMAN yaa mimyob dowaken keenimaib kuu yembed yi yaa kerendombere oonendimaan,
kumban arewa kamenabidan korem kuu yembed monmaraneen.
- 21 Ne mongkodkonombd YARIMAN ye aningko kankooni weng dakmenabaniin,
kwane wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu ye aningko karadmo kankoonembaraniib aron korem korem.

Yook 146

- ¹ YARIMAN ye aningko kankoonime!
O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoonona!
- ² Ne wad dobaraniin yaron korem kuu YARIMAN yaningko kankoonaniin.
Ne wad dobaraniin yaron korem kuu ne God yaningko kankooni ye yook wingkaniin.
- ³ Korok korok yaambad angkumone dobaraib,
dukniib ye nimakarubbed yuib kuu bobni yaa burudande bindindeban kowe yi yaambad angkumone dobaraib.
- ⁴ Yi kingkin doombere wananiib kuu yi id koronde okad keraneen,
kwane kuye aronki kwari yi inamen ongmiwen kuu dawangmo keraneen.
- ⁵ Kumban kane kane yi kuu Yekob ye Godbed awandimaan kuu amun kerundoon,
YARIMAN yi God ye dowad yembed kwananeen andimaibdan kui.
- ⁶ Yembed Eweniib okadiib ongmenaboon,
karamokiib kumaom kumkam koremiib kangkon ongmenaboon.
Yembed ma korondiyiibban weng awinembirimaan aron korem.
- ⁷ Yembed dabab wayiroondan yi dowad anammo wengyundimaan.
Yembed mungimo keriwendan yaa animan bangkandimaan.
YARIMANBED wiidan kuu ben obon kerundimaan.

- ⁸ YARIMANBED indob tutdan yi indob nandimaan.
YARIMANBED dababbed ben kibinoondan kuu benkoobimaan.
YARIMANBED yorokmodan yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
- ⁹ YARIMANBED noroddan nub ambibkin aom doriib kuu kerendombere oonendimaan,
kwane yembed awodkiyiibbandaniib iribdaniib kuu awandimaan,
kumban arewa kamenabidan yi inamen ongmiimaib kuu kebenimaan.
- ¹⁰ YARIMAN kuu aron korem king kere oonembaraneen.
O Saiyondan, ye kuu yuib God, nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwamunemo doberembaraneen.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 147

- ¹ YARIMAN ye aningko kankoonime!
Nub God ye aningko kankooni ye yook wingki kuu amun kii.
Ye aningko kankooni kuu kubi yeman angkon konomdangmo.
- ² YARIMANBED Yerusalem kuu ikakman yenbeen,
kwane yembed Israeldan buyokbayok keriwen kuu ika ben nedbe doroon.
- ³ Yembed yi mimyob wande miin yiminban keriwen kuu windandunde ongmiimaan,
kwane yi bob kuu yonende kebendimaan.
- ⁴ Ye kuu mindong mimo mimo kuu kimingke korem yekaadkeroon,
kwane korem kuu yi aningkombed mimo mimo yeengkanandoon.
- ⁵ Nub Yariman kuu darewoob arimbed, kwane ye kuu aromkonomo.
Ye meeni inamen kaadkeri kuu ye yimin yiminiibban kii.
- ⁶ Kane kane yi kuu benkubune yirimo keriwen kuu YARIMANBED benkoobe awandimaan,
kumban arewa kamenabidan kuu okad yiri ben kirarundimaan.
- ⁷ YARIMAN yaa eso andiyiib yook wingkime.
Nub God yaa haapbed wangke wingkime.

- 8 Yembed ambid kuu wiibbed kebenimaan.
Yembed okad ari am bangkandimaan.
Yembed koodbon koodbon ari kereek ongmaana dembenabimaan.
- 9 Yembed dingkan yaa kuu animan bangkandimaan,
kwane on bungkun mana baandimaib kuu animan bangkandimaan.
- 10 Hoos ye aromkono yaa kuu God kuu kubi dowaken kerimokban,
kwane karub ye yon yaromkono yaa kangkon God kubimokban.
- 11 Kumban kane kane yi kuu YARIMAN yaa une bumangkimaib yaa kuu kubi
dowaken kerimaan,
kane kane yi kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken monok ande
meedmimaib kuyaa kubimaan kui.
- 12 O Yerusalem, yiib kuu YARIMAN yaa kubenib ye kuu darewoob arimbed
andime.
O Saiyon, yiib kuu yiib God ye aningko kankoonime.
- 13 Amborom kuu Yerusalem yu kuuk ambongko kuu aromkono ariyiib
ongmimaan,
kwane kumaom doriibdan kuu amun kerundimaan kowe.
- 14 Yiib okad yimin yimin yaa kuu yembed yewenubmo kerundimaan,
kwane wiit yob miin amun kumbed yiminmo bangkandimaan.
- 15 Yembed kwanime andi ye weng kuu okad yiri kowimaan,
kwane komo dakmimaan ye weng kuu kirodmo kwamunemo kerimaan.
- 16 Yembed wiiwam yurukmo kuu okad yaa dabunimaan,
kwane wood nurok yurukmo kuu derendarimaan,
- 17 kwane am yurukmo boyareb kuu yiri kiradmimaan kowe,
karub kanembed kuyaa kuu man dobaraneen? Dowan.
- 18 Kwane yembed weng yedmaana bumone okmo kerimaan,
kwane nuub kowaana ok yurukmo boyareb ku bumone okmo kere
wenebimaun.
- 19 Yembed ye weng kuu Yekob yaa ben korokboon,
ye amowiiib kongamki yamowiiib kuu Israel yaa ben korokboon kui.
- 20 Ambibkin yena yi dowad ye kuu kekamune ma kamindo,
yi kuu ye amob ma yikaadkerindo.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 148

- 1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
Ewen arimbed YARIMAN ye aningko kankoonime.
Ambab ari kaimbed YARIMAN ye aningko kankoonime.
- 2 Ye engyus korem, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Ye ana nangmidan korem, YARIMAN ye aningko kankoonime.
- 3 Aron yoom wood yoom, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Yurimaib ye mindong, YARIMAN ye aningko kankoonime.
- 4 Ewen, YARIMAN ye aningko kankoone.
Ok ambid animari, YARIMAN ye aningko kankoone.
- 5 Yi korem kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu yembed weng yedme kowoona doriwen kowe.
- 6 Yembed yi yaa yumbon bangkandoona kangdommo kwane dobaraniib
aron korem korem,
yembed dowan kerindeban ye amob ongmoon kui.
- 7 Okad arimbed YARIMAN ye aningko kankoonime,
karamok ye omyereyiib karamok niindem yiri doriib ye dingkaniib

- 8 imakiib am yurukmo boyarewiib wiiwam yurukmoyiib wiiwiib
ye weng yaambed kwamimaib ye nuub darewoowiib
- 9 aangko angkoyiib koodbon koremiib
yob irimaib ye ayiib at sidaa koremiib
- 10 kiib dingkaniib amangkob dingkaniib
yiyiib ayari oniib
- 11 okad yiri ye kingdaniib ambibkin koremdaniib
okad yiri ye korok korokiib okad yiri ye wengyundidaniib
- 12 kewediib koyuyiib
aamkono aamkonoyiib danayayiib kui.
- 13 Yi korem kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu ye aningkomo kuu darewoob arimbed,
kwane ye nambiri kuu okadiib Eweniib burudande arimbed.
- 14 Ye nimakarub yi dowad aromkono kaiman ongmoon,
kuyaa kuu ye karadmodan korem kuu kube yirin kamaniib,
Israeldan kui, YARIMAN ye dia doriibdan kui.
- YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 149

- 1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
YARIMAN yaa yook yeeb wingkime,
kwane yorokmodan kuu nedbe ye aningko kankooni dowad yook
wingkime.
- 2 Israeldan kuu yi Ongmoonman yaa kubenime,
kwane Saiyondan kuu yi King yaa kubi dowaken kerime.
- 3 Yi kuu andenib ye aningko kankoonime,
kwane ye yaa kuu tamboriniib haawiib wangke wingkime.
- 4 Amborom kuu YARIMAN kuu ye nimakarub yaa kubi dowaken keendimaan
kowe.
Kwane kane kane yi kuu dabab wayiroon kuu burudande dori kerek-
men kondaneen.
- 5 Yorokmodan kuu kwane kondaneen kuyaa kuu kubi darewoowiib kerime,
kwane yi angkimbon arimbed kubi yook wingkime.
- 6 Yi mongkodkonombed God yaningko kankoonembirime,
kwane kerewang angkara arud angkara arud kuu yi dingki aom
angkimborok.
- 7 Kuuu ambibkin yena yi arewa kamenabi yaa kakman kondi yeman,
yi yaa ukum kondi yeman kui.
- 8 Kuuu yi kingdan ben seinbed yerengki yeman,
yi korok korok kangkon awurimbed ben yerengke wii aom kambiri
yeman kui.
- 9 Kuuu Godbed ukum kukui andoon kumbed yi yaa kwane kondi yeman.
Ye yorokmodan kwananiib kuu aningko darewoob kandaniib.
- YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 150

- 1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
God kuu ye karadmo dobirimbon aombed doreen kuye aningko kankoon-
ime.
Ye kuu mindong yi dangimbon aromkonoyiib arimbed doreen kuye
aningko kankoonime.
- 2 Ye kamenabi aromkonoyiib ye dowad ye aningko kankoonime.

Ye kuu korem burudande darewoob arimbed kowe ye aningko kankoonime.

³ Kibi baandenib ye aningko kankoonime.

Haawiib laiyayiib wangkenib ye aningko kankoonime.

⁴ Tamborin wangke andenib ye aningko kankoonime.

Nongbed wangki yeman wangkanabe yurin wurumenib ye aningko kankoonime.

⁵ Kuweng darewoob ye simbal wangkanabenib ye aningko kankoonime.

Kuweng wenebi ye simbal wangkanabenib ye aningko kankoonime.

⁶ Inum nimaib ye dingkaniib nimakaruwiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime.

YARIMAN ye aningko kankoonime!

Matyu Weng Amun Matyumbled Wongkoon

Matyu Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Matyu ye kedmengkandi kuu ye weng kimingkidan yaa Yesu Keresu kuu anam Yuudan yi King andoon. Ke kwanoon kuu Yesu okad yiri wad doboroon kuu Moses yoom profesidan yena yoom God Ye Weng aombed komo komo dakmenabiwen korem kuu anam id keroon, Yesu yaa.

Ma kuu Yesu ye meeni kuu nub ine daboknoka God ye karuwa nimaya kerime andi ye wengiib, Yesu monoon ye awo awo awoya kuu Dewidbed dobere monoon ye ambokab ande korokbi ye wengiib, nimakarub wene God ye oonimbon aom aomniwed Godbed oonok andi ye wengiib kui. Kukuu Godbed Moses yoom profesidan yoom yaambled kurin kurinbed kwamune ande wongkoon kumbled Yesumbed ye doboroon yaron arimbed God yaromkonombled korokbendoon.

Wongkoonman

Matyu kuu Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoob kuyaom kuu ye kuu maa. Yaningko maa kuu Livai. Ibduruk kuu ye deme kuu Rom gapman ye tak od bimaan. Kwane, Yesumbed Pita Endru yoom Yems Yoon yoom boon kuye yoman kuu Yesumbed Matyu nendoon. Kowe, Yesu komo komo kamenaboon kuu Matyu ye indobbed wedmoon kumbled Yesu bobnoone Godbed nenkoonoonbed ari kuu weeb 20yiyib areb dowan keruune keye buk kee wongkoon. Kowe wongkoon ye weeb kuu AD 53 areb o AD 57 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu King Dewid Ye Kambong Aombed Wooneen (sapta 1—2)
2. Yoon Baptaisman Yesu Ye Kiwaan Nekwoon (3:1-12)
3. Yesu Baptais Keroone Setenbed Mene Biranande Kamoon (3:13—4:11)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (4:12—14:12)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (14:13—17:21)
6. Yesu Galeli Angka Ika Wene Kedmengkandoon (17:22—18:35)
7. Yesu Galeli Koronde Yudea Aom Yarebe Kedmengkandoon (sapta 19—20)
8. Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom Komo Keroon (sapta 21—27)
9. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (sapta 28)

*Yesu Ye Awoya Awoya Yiri
(Lk 3:23-38)*

¹ Yesu Keresu ye awoya awoya yiri kei. Yesu Keresu kuu Dewid ye awo aman ari, King Dewid kuu Abraham ye awo aman ari. Aningko kei:

- ² Abraham kuu Aisek yambe,
Aisek kuu Yekob yambe,
Yekob kuu Yudayiib ye aagoroka yenayiib yi ambe,
³ Yuda kuu Peres yoom Seera yoom yi ambe, yi ena kuu Tamar.
Peres kuu Hesron yambe,
Hesron kuu Rem yambe,
⁴ Rem kuu Aminadab yambe,
Aminadab kuu Nason yambe,
Nason kuu Salmon yambe,
⁵ Salmon kuu Boas yambe, Boas ye ena kuu Rehab,

Boas kuu Obed yambe, Obed ye ena kuu Rut,
Obed kuu Yesi yambe,

⁶ Yesi kuu King Dewid yambe,
Dewid kuu Solomon yambe, Solomon ye ena kuu Yuraiya yamban.

⁷ Solomon kuu Rehoboam yambe,
Rehoboam kuu Abidya yambe,
Abidya kuu Asa yambe,

⁸ Asa kuu Yehosafat yambe,
Yehosafat kuu Yehorem yambe,
Yehorem kuu Usaiya yambe,

⁹ Usaiya kuu Yotam yambe,
Yotam kuu Ahas yambe,
Ahas kuu Hese kaiya yambe,

¹⁰ Hese kaiya kuu Menase yambe,
Menase kuu Amon yambe,
Amon kuu Yosaiya yambe,

¹¹ Yosaiya kuu Yekonaiya yambe, Yekonaiya yoom ye aagoroka yoom
kuu Babilondanbed mene ana nangbanekorib, Babilon ambibkin
angka benwiniwen.

¹² Amaan, Babilon angka benwiniwen ari kuu:

Yekonaiya kuu Siotio yambe,
Siotio kuu Serubabel yambe,

¹³ Serubabel kuu Abiud yambe,
Abiud kuu Elaiyakim yambe,
Elaiyakim kuu Aso yambe,

¹⁴ Aso kuu Sadok yambe,
Sadok kuu Akim yambe,
Akim kuu Eliud yambe,

¹⁵ Eliud kuu Eliesa yambe,
Eliesa kuu Mattan yambe,
Mattan kuu Yekob yambe,

¹⁶ Yekob kuu Yosef yambe,

Yosef yamban kuu Meri, yu yaambad Yesu wooneen kui. Ye yaa Keresu*
andimaib kii.

¹⁷ Kekee ibduruk ye awoya Abraham doboro onkob mene King Dewid
kuu awoya awoya 14iib. Angkon King Dewidbed doboro onkob mene ari
Babilondanbed yeene benwiniwen yaron kwangk on awoya awoya 14iib.
Amaan angkon Babilon angka benwiniwenbed mene ari Yesuyiib wooneen
kwangk on awoya awoya 14iib.

Yesu Keresu Wooneen

¹⁸ Kekee ibduruk ye Yesu Keresu wooneen kuu kei. Ye awaan Meri
kuu Yosef ye wonong ande boriwen, kumban yi ayoob awane dobirindo
ye niindem aom kumbed, Kingkin Karadmombed yu yaa menekore ye
aromkonombed yu niindem aom kuu dana ongmoon kowe, yu kuu oy-
oomiib keruune wedmiwen. ¹⁹ Yu karub Yosef kuu God ye yorokmo karub
kowe, nimakarub wedangkambad yu yaa karak konde domondi kuu ye
dowakenban. Kwani kowe, yembad meenoon kuu boruwen kuu iwari
korondem ande kamo on.

²⁰ Kwanande kamo on kowe, Yariman ye engyumbad Yosef yaa mene
kiyuum angkambed daano on, “Yosef, Dewid ye awo ari yee! Meri kuu

* **1:16:** Keresu andi ye weng id kuu “Godbed Kinoona Monoonman”.

awane eb ambiwoom nenwene. Eb unaab, amborom kuu yu oyoomiib kereen kuu Kingkin Karadmombed yaromkonombed ongmoon. ²¹ Yu kuu karub dana woonanuun kowe, eb kuu yaningko kone Yesu† ande, amborom kuu yembed ye nimakarub yi ambarakmi ye kakman yaa kuu burudande bindaneen kowe.” andoon.

²² Kwanoon amborom kuu unyeman anuk yaa weng kuu Yarimanbed yedmoone ye profesiman mene daande wongkoon kuu id anam kwamune dembe wonoon. ²³ Yembed daandoon kuu, “Wonong koyu karub maayiib angkindo kumbad oyoomiib kerenu karub dana woonanuuna yaningko Imanyuel andaniib.” andoon. Imanyuel ye weng id kuu “God nub yaa doreen” kui.

²⁴ Engyumbad kwanandoon kowe, Yosef demboon ye yondem kuu yaro komo Yarimanbed ye yaa daanoon kuu kwanoon, Meri awane yambiwoom nenwonoon, ye wonong keroon. ²⁵ Kumban ye kuu Meri yoom ma dabokne angkindo, kwane dobere wene ari yu karub dana kuu wooneen. Ye aningko Yesu ande kowoon.

2

Mindong Darobe Andangkanabidan Miniwen

¹ Erod kuu Yuudan yi king kere doreen yaambad, Yesu kuu wooneen, Yudea ambibkin kambong Betlehem aombad. Yesu woonuuna, amaanbed mindong darobe andangkanabidan yena aron dembimaun angkambad Yerusalem aom miniwen. Menenib, taun kumaom doriibdan yaa dawuro kaamobiwen, ² “Dana woonekore Yuudan yi king keraneen kuu kuna yaambad doreen? Ye wooneen ye mindong diburuuna, kangka doruub kumbad wedmuwen. Wedmuwen kowe, nub mene wedmene ye yaa bumangkane kube yaningko kankoonandamuub.” andiwen.

³ Kwane, karub maambad King Erod yaa wene daanoone, wengamberekere kongendoon. Kongendoone, Yerusalem dan korem kuu uniwen.

⁴ Kwane, yembed yedmoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib, Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok korokiib korem nedbiuwe kaamobendoon, “Kuna yaambad Godbed kinaneena mananeen-man Keresu kuu woonanuun?” andoon. ⁵ Andoona, inande yedmiwen, “Ye kuu Yudea ambibkin kambong Betlehem aombad woonanuun. Profesi-manbed unyeman wongkoon kuu kei,

⁶ ‘Kambong Betlehem. Kub aombad Yudea ambibkin angka, kub kuu kambong embeng kumban, taun maa maa yaa Yudea kumaom kuu korok miin darewoob keraneeb, amborom kuu kub aombad King darewoob mananeen kowe, ye kuu ne nimakarub Israeldan oonaneen.’ ande wongkoon.” andiwen.

⁷ Kwamunekoriwa, Yuudan yi korok korok kuu dakme dowan ker-iwa, king Erod yedmoonkob karub maambad mindong darobe andangkanabidan yemyeb benmonoon. Benmonoona, king Erodiiibmo nedbiuwa kaamobendoon, “Aron komo arimbed mindong kuu andowe wedmiwen?” andoone neman inandiwen. ⁸ Kwane yembed domonde birande yedmoon, “Yiib kambong Betlehem angka winime, wenenib korobe onnenmo yare dana kuu wedmibka, ika mene neyiib yedmewime. Mene yedmewibko, ne kangkon weneni ye yaa bumangkane kube yaningko kankoona.” andoon.

⁹ King Erod kwamam ye weng yi yaa daande domondoona winiwen.

† 1:21: Yesu yaningko ye id kuu “Yarimanbed arewa yaa kuu burudande bindimaan”.

Kwane yaro dore winiwa, mindong aron dembimaun angkambed wed-miwen kuu angkon ika yaro yureen. Mindong kuu yi arinambo arimbed yure wene mene wedwiri dana angkeen arimbed mimyirimo dibere yureen kowe, ¹⁰ kubi darewoob kamiwen. ¹¹ Kwane ambiwoom awunenib, dana yoom yawaan Meri yoom wedmiwen. Kwane, yi korem bumanganib korok ambokibenib dana yaa kube yaningko kankooniwen. Kwane, yi od yowoyiib hongmenabenib munob yiribman ye yaa bangkaniwen, od goldiib at nunung baeb amun yeman yaningko ferengkinsensiib muramura baeb amun yaningko meeryiib kwane bangkaniwen. ¹² Amnoom angkambed, Godbed menene kiyuum angkambed mindong darobe andangkanabidan yaa yedmendoon, “Amob, yiib kuu king Erod yaa ika wanaib.” andoon. Kwanandoona, kiwaan maambded yi ambibkin angka ika winiwen.

Idyip Yiri Kirokmoniwen

¹³ Kwamune mindong darobe andangkanabidan kuu winiwa, Yariman ye engyu Yosef yaa menene kiyuum angkambed daanoon, “Yeedere yaro danayiib yawaaniib be Idyip ambibkin yiri kombiri wene kuri dobere. Kwamune dobereewo nekambded yedmebdaniin kui. Kuri dobere, amborom kuu King Erodbed ye ana nangmidan yedmandamoona onmene dana kuu aye kowandamiib kii.” andoon.

¹⁴ Kowe, kuye amnoom Yosef yeedere yaro dore danayiib awaaniib be kombiri Idyip yiri andowe wonoon. ¹⁵ Kwamune King Erod bobnindo yaron kuyaambded, yi korem kuri Idyip aom doriib. Kowe, kurinbed Godbed ye profesiman yaa daanoone dakmoon kuu “Neka ne dana baandaane Idyip ambibkin aombed monoon.” andoon kuu anam id keroon.

¹⁶ Yosef ye danaya awaana be Idyip yiri wonoon ye yondem kuu, King Erod wedmoonka mindong andangkanabidan kuu ye yaa aadidme kiwaan maambded awanewande winiwen. Kwamuniwa, ye kuu norin miin darewoob wandoon kowe, ana nangmidan yedmoona kambong Betlehemiiib kambong kambong dia diayiib wenenib, karub dana korem yi weeb ayoob keriwened kiri kuu korem yenbandiwe dukniwen. Mindong darobe andangkanabidanbed mindong kuu weeb ayoob wedmuwen Erod yaa ande yedmiwen kowe, dana yi weeb kwamune yenbandime andoon. ¹⁷ Kwamune keroon kuu Godbed unyeman anuk yaa daanoonkob profesiman Yere-maiyambded wongkoon kuu anam id keroon kuu kei.

¹⁸ “Yuudi ameng weng darewoob kambong Rama aom wengambiriwen. Kukuu Rekselbed yuudi ameng weng darewoob kamuun, yu dana meed yi dowad.

Yu dowakenban kereen, karub yenambded nangkande mimyob kankubune yu yaa awandi kuu yiminban kereen, amborom kuu yu dana kuu dowan kowe.” kwane wongkoon.

Kambong Nasaret Yaa Ika Miniwen

¹⁹ Kwamune Yosef awene Idyip aom doriib yaa, King Erod kuu bobnoon. Bobnoona, God ye engyumbded Yosef yaa menene kiyuum angka daanoon, ²⁰ “Yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari be wene, amborom kuu karub kane kanembed dana ayande kamiibdan kuu yoworiwen kii.” andoon.

²¹ Kowe kwane, Yosef yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari wonoon. ²² Kumban Yosef mene wengamboroonga, Aakelius kuu awodki Erod ye yumbon kande Yudeadan yi korok kere daboroon kii andiwen. Ye wengamberekore, wene kuyaa dobiri kuu koronde unoon. Kwamune angkon kiyuum angkambded kuyaa dobaraab andoone wengamberekore, Yudea kuu awanewande Galeli ambibkin ari danayiib awaaniib

be wene ²³ kambong Nasaret aom dobiriwen kowe, anuk Godbed daan-
doonkob ye profesidanbed daandiwen kuu, ye kuu Nasaretman andaniib
kii andoon kuu Yesu yaa anam id keroon.

3

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Kiwaan Nekwoon

(Mk 1:1-8, Lk 3:1-18)

¹ Kwane, weeb yena dowan keruune, Yoon Baptaisman kuu wene Yudea
ye amboon angka doberekore, baande daandimaan kuu, ² “Ambarakmi
yaa koronde amonombime, amborom kuu Ewen Yarimanbed nimakarub yi
korok kere ooni yaron dia menuun.” andimaan.

³ Unyeman anuk yaambbed profesiman yaningko Aisaiyambbed weng maa
yedmoon kuu Yoon yaa kuu kwane anam id keroon. Kwane yedmoon,
“Karub maa kwane amboon angkambbed baande daandaneen kii.

‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo ongmime.’ ” andoon.

⁴ Keye Yoon yebkad kuu kemo kimimbed ongmiiwen* kumbbed derene,
ye kobaiknong kuu dingkan kadbed boronimaan kaborom yaa. Angkon
kwamune ye animan kuu dura angka ye in okiib ediib kumbbedmo animaan.

⁵ Kuye aron kuu Yerusalemdaniib Yudeadaniib ok Yooden yara yara
doriibdariib Yoon yaa wengamberem ande menebiwen. ⁶ Kuyaambbed
yi ambarakmi korem God yaa mimyob kowe dakmekoriwa, ok Yooden
yirimbed baptais kerundoon. Kwane menebe wengambaraiwa baptais
kerundaane winimo kamiwen.

⁷ Aron kwane kamiib aombbed wedmoona, Yuudan yi Farisidaniib†
Sedyusidaniib‡ kwane Yoon yaa miniwen. Miniwe wedmekore, yedmen-
doon, “Yiib kuu nemengkandidan, arud niin areb kii! Kanembed daan-
deenkob, God ye norina dabawa yiib ari menebandameen yaa kuu kombere
wanandiwed? Komarewa kee? ⁸ Ambarakmi yaa koronde amonombi ye
kerekmn yaambbed awine amunmo kamime.

⁹ Nub kuu Abraham ye awoya kowe butun kandaubban ande meenaib,
amborom kuu Adam ongni areb Godbed bot be Abraham ye awoya ong-
menabi kuu yimin kowe. Kedi, yiib anam andi kuu Abraham ye anam andi
arebbaan kowe, Abraham yaa weng kunduk kowoon kuu koronde yiib yaa
butun kerundaneen kwangkon yimin. ¹⁰ Godbed wengyundanande meneen
kuu at dengki ye karub menemoon areb. Kapakiib nande at ambokab
yiri doreen. At kuu ayob id arewayiib keraneen kuu dengke be amot yiri
kiradmaneen.

¹¹ “Ne kuu okbed nimakarub yaa baptais kerundaan kuu ambarakmi yaa
koronde God yaa amonombi ye akmi yeman kui. Kumban karub maa ari
mananeen kuu ye aningko kuu ambab ari, ne kuu yirimo. Kwane kowe,
nembed yambiwoom awunimaana ye yonkad biangke bi ye deme awini kuu
yiminban. Yembed Kingkin Karadmoyiib amoyiib baptais kerundaneen.
¹² Yembed wiit yowiiib awiib ari kirari yemaniib awine doreen kii, kwane
kanwene wiit yob dabonmo ari beengkimbon arekore, beengkene be kirare
yowiiib awiib andokbe wenorekore, yob kuu yambiwoom be nongkoba-
neen kumban ab kuu amot kumbaanban yiri be kiraraneene denaniib,

* **3:4:** Ye kuu profesiman Elaidya areb kemo kimimbed ongmimaib yebkad derenimaan. † **3:7:**
Farisi kuu inamen mimodan. Yi meeni darewoob kuu God ye amowiib yi amowamob God ye amob
yaambbed ongmiiweniib wengambere kwanime ande dakmimaib, Yuudan yaa. ‡ **3:7:** Sedyusi kuu
inamen mimodan maa. Yi meeni darewoob kuu polotikiib Yuudan yi gapman korok keriyiib kui.

nimakarub amuniib nimakarub arewayiib andokbi ye dowad nekwoon kui.” andoon.

Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon

(Mk 1:9-11, Lk 3:21-22, Yn 1:29-34)

¹³ Kuye yoman, Yesu kuu Galeli ambibkin domonde ok Yooden yiri wene Yoonbed baptais keruwok anded. ¹⁴ Kumban Yoonbed kebenande kamoon, “Ebbed ne baptais keruwaneeb kumbed yiminaa. Komarewa ne yaa baptais keruwok ande menewen?” ande kamoon.

¹⁵ Kumban Yesumbed neman yedmoon, “Kibireb kwamunaneeb kumbed yimin, nub yaa. Kuku yorokmo inamen Godbed ongmenaboon korem anam id ker i yeman kowe, kwane kame.” andoone, Yoonbed eyoka kwana andoon.

¹⁶ Kwane, Yesu yaa baptais kerunoone yaro demboone ambid kuu bengkerone, kuyaa wedmoonka God ye Kingkinbed on arud wan kamen-emoon areb kamenene Yesu ari diboroon. ¹⁷ Kwane ambid arimbed weng monoon, mene yedmoon, “Kekee ne Dana kii. Ye yaa ne mimyob dowaken darewoob kowaan. Ye yaa ne anam kubimain.” andoon.

4

Setenbed Yesu Yaa Komboon Kaamoboon

(Mk 1:12-13, Lk 4:1-13)

¹ Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombbed amboon angka nenwonoon. Ye kuu awad arewa yi korokbed komboon kaamobi ye dowad nenwonoon.

² Nenwonoon, Yesu kuu animan koronde aronki 40yiib amnoon 40yiib doboroon kowe, mungimo keroon.

³ Kuye yoman kwamune awad arewa yi korok mene komboon kaamobi ye dowad yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, bot kee yedmebko om keroko ane.” andoon.

⁴ Kumban Yesumbed inande yedmoon, “Yii, God Ye Weng wongkiwen kuu, ‘Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban, wadkeri yeman anam kuu Godbed komo dakmeen kwangkon wengambere dobaraniib kumbed yimin.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁵ Kwanandoon kowe, awad arewa yi korok kuu Yesu nenwene God ye siti karadmo Yerusalem aom nande kurikuri boyambib darewoob aminim arimbed kowoona doboroon. ⁶ Kwane awad arewa yi korokbed yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, ebka korongberenande kawene okad yiri kombere, amborom kuu God Ye Weng wongkiwen kuu, ‘Godbed ye engyus yedmaneena, yimbed eb yaa ongme oonebdaniib.

Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonaniwa, eb yon kuu bot arimbed wowaanban.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁷ Kumban Yesumbed man yedmoon, “Kekamune angkon God Ye Weng wongkiwen kuu, ‘Yiib Yariman God yaa komboon kaamobaib.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁸ Kwanandoon kowe, awad arewa yi korokbed Yesu nenwenene aangko ambab ari daanene kowoona doboroona, ambibkin koremiib korok dareb dareb yi aromkonoyiib korokbenoon. ⁹ Korokbenekore Yesu yaa yedmoon, “Eb kuu ne yaa okad yiri bumangke ne dabderem aom dobere naningko kankoonaneeb kuu, korem komo komo wedmeeb kuu kabdaniina yi korok keraneeb kii.” andoon.

¹⁰ Kumban Yesumbed neman yedmoon, “Seten, koronde wene! Amborom kuu God Ye Weng aombed wongkoon kuu,

‘Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib, ye yaamo wengambere kwanembirime.’ ande wongkoon kui.” andoon.

¹¹ Kwane, awad arewa yi korok kuu koronde wonoone, engyus menenib Yesu yaa awanene ooniwen.

Yesu Andowe Weng Amun Daandenmo Yaroon

¹² Aron maa, Yesu wengamбороонka Yoon Baptaisman kuu awine kan wii aom kaaniwen kowe, Yesu kuu ika Galeli ambibkin ari wonoon. ¹³ Kambong Nasaret koronde wene Kapeenaum aom doboroon, amyenimbon Sebulun yoom amyenimbon Naftalai yoom yi bidambib aom, bowan Galeli kebed yaa. ¹⁴ Kwane, komo komo profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam kwamune id keroon. Ande wongkoon kuu

¹⁵ “Galelidan, amyenimbon Sebuluniib amyenimbon Naftalaiyiib kui. Karamok wini ye kiwaan kuyiib, ok Yooden yara kuye okad kui. Yuudan yoom ambibkin maa maadan yoom kui.

¹⁶ Yi kuu hobniyiib ambarakmiyiib ye kumun aombed doriib kuu God ye nambiri darewoob kawure waroon kuu wedmiwen.” ande wongkoon.

¹⁷ Galeli ari wonoon kuye aron kuyaambed Yesu andowe God Ye Weng kee daandenmo yaroon, “Yiib amonombime, amborom kuu Ewen Yarimanbed nimakarub yi korok kere ooni yaron kuu dia muneen kowe.” andoon.

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon

(Mk 1:14-20, Lk 5:1-11, Yn 1:35-42)

¹⁸ Kwane, Yesu kuu bowan ok Galeli kebed angka yare mene oon bi karub wedmendoon, ayi ningki. Yi kuu oon bi ye men kamberenib oon bandiwed. Yi aningko kuu Saimon yaningko maa Pita yoom Endru yoom.

¹⁹ Wedmekore, yedmendoon, “Yiib kuu ne yoman minibko, oon bi areb Godiib yaa nimakarub bi ye kiwaan yiib yaa kedmengkanda.” andoon.

²⁰ Andoone, erebnariyiibban yimbed oon bi ye men nongkobiiwa, Yesu ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

²¹ Kwane, kuyaambed wene ari angkon karub ayoob wedmendoon, ayi ningki, Yems yoom Yoon yoom. Yi kuu yi ambe Sebedi yoom oon bi motod aom oon bi ye men karangkane dibiib. Yi ayoob yaa kwangkong baande yedmendoona, ²² yi kwangkong erebnariyiibban yi ambeyiib oon bi ye meniib motodiib koronde Yesu ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

Yesu Kuu God Yaromkonoyiib Kedmengkandoon

²³ Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom dewenebe, Yuudan yi kurikuri ambiwoombed kedmengkandene, Godbed yi korok kere ooni ye weng amun daandenmo yarebene, nimakarub bob anikadiib maa maa korem ongmenabo.

²⁴ Kwanoon ye weng kuu Siria ambibkin aom daande yareen. Weng kee daande yaraune, nimakarub bob anikad maa maa kandiwendaniib, niindem aom yewed darewoob kandiwendaniib, awad arewa ibnendiwendaniib, kot yimaundaniib, yona dingkia ida yidne wonoondaniib korem kwamune benmenebiiwe ongmenabo. ²⁵ Kwane, kadaareb yemoon kuu ye akmok winiwen, Galeli ambibkindaniib, Dekapolis ambibkindaniib, Yerusalemdaniib, Yudea ambibkindaniib, ok Yooden yara doriibdaniib kwane ye akmok winiwen.

¹ Kwane, Yesumbed kadaareb menebiwen kuu wedmoonka, aangkombon ari ambabban kawenene dibeene, ye yoman winiwendan kuu yeyiib yaa wengamborok miniwen. ² Miniwa, Yesu andowe kedmengkandene yedmoon,

³ “Kane kane yi dobiri kankubune God ye dabderem aom dobirimaib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed Ewen arimbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.

⁴ Kane kane yuudi ameng kamiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yi mimyob kankubunaneen kowe.

⁵ Kane kane ingmiyiibban nangkemmo kame dobiriiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu okad korem yi yaa bangkandaneen kowe.

⁶ Kane kane yi dowaken darewoob kuu yorokmo dobiri kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu inamen yorokmo kee yi yaa bangkandaneena yiminmo keraniib kowe.

⁷ Kane kane yi yaa kuu karub maambbed amarakmoon yaa mimyob keene kakman kuu are nonondandaniib kuu Godbed amun kerundaneen,
amborom kuu Godbed yi yaa mimyob keene yi amarakmi are nonondandaneen kowe.

⁸ Kane kane niindem aom kuu karadmo kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu yi kuu God ye kerebiri wene wedmenaniib kowe.

⁹ Kane kane wedyiri dobere wengangkimaib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yiib kuu ne meed kii andaneen kowe.

¹⁰ Kane kane kuu God ye deme ambangkimaib kumbbed karub yenambbed yi kebeni ye dowad yewed konde yenbandiwen kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.

¹¹ “Yiib kuu ne deme nimakarub kowe, ne dowad karub yenambbed yiib yaa amkidbandenib yewed konde yenbandenib kwane dudi weng wiribenib kamaniib kuu Godbed amun kerundaneen. ¹² Meenmembaraib, kubime, amborom kuu Godbed yiib yaa kakman darewoob Ewen arimbed nongkobaneen kowe. Meenmembaraib, kubime, amborom kuu anak kurin kwangkon profesidan kuu kwamune yewed konde yenbandiwen kowe.” andoon.

Karamiib Nambiriyiib Yi Kuruweng

¹³ “Yiib kuu karam areb, okad karub korem yaa God ye weng amun ambod yeman. Kumban kwane karam ambod dowan keraneen kuu ikakman karam ambodiib kerok ande ongmaneen kuu yiminban. Kukuu korem amunban kowe, bunangka kankorarunde nimakarub kwari dore bungki yeman keraniib.

¹⁴ “Yiib kuu nambiri areb, okaddan korem yaa ye nambiri kui. Kuu kwamune, siti aangko arimbed kuu biknindeban. ¹⁵ Kwane angkon nambiri nare kandune kabledbed nande ari dabunaanban. Dowan. Nambiri nare kandune wedangkambbed nowaneenkob nimakarub korem ambiwoom doriib yaa nambaraneen. ¹⁶ Ibonmo kwamunene yiib amun kami kuu nambiri areb, kwangkon namborok nimakarub yaa. Yiib kwananiib kuu yi wedme yiib Ambe Ewen ari doreen yaa kubenib yaningko kankoonaniib.” andoon.

Amob Yaa Kedmengkandoon

¹⁷ Kwane, Yesu kadaareb yaa ika yedme daandoon, “Yiib ambarakme inamen arewa meenmaib. Ne kuu mene Mosesbed God ye amob wengambere wongkooniwa profesidan yi wengiiwa bongme benkirarundande minindo. Ne kukuu amowiib wengiib dakne wongke kamiwen kuu kan anam id keridowad manaan. ¹⁸ Yiib yaa ke anam yedmendaan kei. Weng embeng mana o weng wongki kuruwak mana kuu amob yaambbed ma biknaanban, kwane danganeenkob wene kuye weng kundukiib profesi wengiib korem kuu anam id keraneen.

¹⁹ “Kane kanembed amob kembed embeng mimo korondoan kumbed yenam kedmengkandaneen kuu, Godbed korok kere oonimbon kuyaombed kuu yi aningko kuu kan yiri nongkobaneen. Kumban, kane kanembed God ye amob korem kuu anam ande nimakarub yena yaa anam kedmengkandaniib kuu, Godbed korok kere oonimbon kuyaombed kuu yi aningko kuu kan ari nongkobaneen. ²⁰ Kwane, yiib yaa ke yedmendaan kei, yiibka yiib yorokmo dobiri kuu yiibbed Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom yi inamen burudande darewoob keraniib kumbedmo Godbed korok kere oonimbon aom awunaniib.” andoon.

Norin Wandī (Lk 12:58-59)

²¹ “Yiib wengambiriwen kuu unyeman anuk yaambbed dakmoon kuu ‘Yiib kumkayiiib o kumaniib yenbandaib. Kanembed kumkayiiib o kumaniib yendandaneen kuu wengyunde dabab darewoob konaneen.’ ande wongkoon.

²² “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed maa yaa norin wandaneen kuu, ye nenwananeene wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu awon korok anamaa andaneen kuu, Suprim Kot yaa nenwananeene keye wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu inameniibban anamaa andaneen kuu, kan kumbaanban yamotbon yiri koraraneen angkon yimin.

²³ “Kwane kowe, kanembed dingkan kanmenene aye nengkane agedmo kere baeb God yaa konande meneen kuyaambbed meenoko maa yaambbed eb dore ye dore dabawiib keroka, ²⁴ dingkan kuu kurikuri kerid yaman bot wuubiwen dia yaa kiribende wene dabokne weng mimo ongme kored menene kurikuri boyambib darewoob yaa dingkan aye bot ari kowe nengkane agedmo kere baeb God yaa koni. Kwananeeb kumbed yimin.

²⁵ “Kanembed eb nenwene kangdod weng dakmandameen kuu kudin kirodmo weng ongme korewed, weng kuu kiwaan yaa ye yoom weniib yaa kumbed ongmenmo wene. Ma kwanaabban kuu eb kandune wengyundi ye karub konaneena kumbed kandune wii ye korok konaneena, yembed kandune eb kuu wii aom kaananeen. ²⁶ Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, eb kirod yeedaraabban, kwane dobereneb od murubkob yeenbon kuu kowewed yimin.

Nenem Ye Inamen

²⁷ “Yiib wengambiriwen kuu ‘Nenem kamaib.’ ande wongkoon, God Ye Weng aombed.

²⁸ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed wonong wedmende ye dowaken ambarakma ande meenaneen kuu downan kii, ye inamen aombed wonong kuu nenem kamoon kii.

²⁹ “Kwane kowe, eb wiwi yaa ye indobbed nemengkabdoko ambarakmebka, awine biangkan korare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri

koraraneen kuu miin arewa anam. ³⁰ Kwane, eb dingki wiwi yaambéd ne-mengkabdoko ambarakmebka, nare kankorare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu miin arewa anam.

Wonong Dankorari

³¹ “Kekamune God Ye Weng aombed yedmoon kuu, ‘Karub kanembed kwamune ye wonong dankoraroka ye kuu yu yaa dankorari ye kerekiiib wane kankondaneen kumbed yimin.’ ande wongkoon.

³² “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed ye wonong ogood dankoraraneen kuu yiminban. Ma, yumbéd nenem kameen kumbedmo dankorari kuu yimin, ogood dankorari kuu ye ambarakmi, yu kuu nenem wonong keranuun kowe. Kwamune angkon wonong kee karub maambéd awananeen kuu ye nenem kami ye karub keraneen.

Wiim Aangke Amob Ongmi

³³ “Yiib wengambiriwen kuu nimakarub unyeman anuk yirimbed dohiriwen yaa God Ye Weng aombed dakmoon kuu, ‘Yiibbed wiim aangke amob ongmiwen kuu ika yiibkareb domokbaib’, kumban ‘Yariman ye dowad ongmiwen kuu kwamune oone awinime.’ ande wongkoon.

³⁴ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wiim aangke amob ongmaib, no weng kunduk dakmime. Kowe kwamune Ewen yaningko kowe amob ongmaib, kuuu God ye oonimbon kowe. ³⁵ Kwane, kan okad yiri yaningko yaambéd amob ongmaib. Okad yiri kwangkon God yeman kowe. Angkon Yerusalem yaningko kowe amob ongmaib, kuuu King Darewoob Arimbed ye siti kowe. ³⁶ Kwamune kande eb korok yaambéd kowene amob ongmaib, amborom kuu ebkareb ma eb awung kuu ongmaawa kuukmo kere binmo kere kamindeban kowe.

³⁷ “Kwana kowe, dowakeniib kuu no ee ande, o dowakeniibban kuu no yii ande kamime. Maa kee burudande dakmaneen kuu anam awad arewa yi korok yaambéd inamen kande dakmaneen kii.

Neman Kakman Inandi

³⁸ “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Karub kanembed karub maa ye indob biangkandoka neman ye indob kwangkon biangkandi yeman, ma ningkambo domokboka neman kwangkon ye ningkambo domokbi yeman.’ andimaib.

³⁹ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed yiib yaa ambarakmoon kuu neman kakman inandaib. Kwane, kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiib kwane konebko wowok. ⁴⁰ Kwane, kanembed eb awine kanwene kangdod kerubdene ebkad korok ari kuu nan kandan-damoka, eb yuruk ebkad kuyiib konebko kwamune nandok. ⁴¹ Kwane, kanembed eb yaa dabawiib ye barang kee kanwene bid mimo domokbe angkarambed kowe ne yoom wenem andoka, kwane kanwene ye yoom yare bid ayoob domangke angkarambed kowe.

⁴² “Kanembed yiribman maawe ande kaamonoka, kone. Kwane, kanembed eb yaa yiribman maa dungkum kerandamaan kii andoka, koronde angkurom korokbenaab.

Bondan Yaa Mimyob Keendi

(Lk 6:27-36)

⁴³ “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Yiib dia doriibdan yaa mimyob keendime’, ma ‘Yiib bondan yaa kuu arud wandime.’ andimaib.

⁴⁴ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib bondan yaa mimyob dowaken keendenib yiib yaa yewed konde yenbandiibdan yaa

kwangkong kurikuriyib kamime. ⁴⁵ Yib kwananiib kumbéd yib Ambe Ewen ari doreen ye dana meed keraniib. Yembéd aron yedmoona yurenu amundaniib arewadaniib korem yaa yure kowimaun, am kwangkong kwane yedmaana yorokmodaniib arewadaniib yaa minimaun.

⁴⁶ “Kwane, yib yaa mimyob dowaken kerundiibdan yaamo mimyob dowaken kerundiimaib kuu God ye kakmaniiwoo? Dowan! Arewadaniwa tak od bimaibdaniwa kwangkong kwamimaib kii! ⁴⁷ Yib kuu kwamune yib angkodmia yaamo kubendi weng kamiib kuu arewadan yi inamen burudandiwenoo? Dowan! Kwane, God yaa anam andindodan kwangkong kwamimaib kii!

⁴⁸ “Kwani kowe, yib Ambe Ewen ari doreen ye God kuu demkoronmo, kwamune areb kuu yib kuu demkoronmo dobirime.” andoon.

6

Maa Yaa Koni

¹ Kwane, Yesumbéd nimakarub yemoon nedbiwendan yaa ika daan-doan, “Yibkaadkerime. Yibbéd kurikuriyib amun kamiyib kamboknondan yaa bangkandiyib kamaniib kuu yimin, kumban nimakarub yi kir-ingkono arimbéd yibbéd kwananiib yi wedmi ye dowad kamaib. Yib kwamaniib kuu yib Ambe Ewen ari doreen yaambéd kuu ye kakman kandaibban. ² Aadidmidan yenambéd kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayib kuyaa wene nub aningko darewoob kerandiwed kuu kamboknondan yaa bangkandimaib, kibi kan komkanmo yarebe dakmenmo dewenebemoon areb. Yib kuu kwamune kamaib. Kowe, nembéd yib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad kirimbéd korem kuu kandiwen kii, dowan.

³ “Kumban kamboknon karub yaa konande kameeb yaron kuu ebbed maa yaa kuye dowad dakmaab. ⁴ Kowe, eb kuu yeka yemyebbed bangkane. Kwane, eb Ambe Godbéd komo yemyeb kamewen kuu wedmoon kowe, deme yemyeb awinewen kuye kakman kumbéd kabdaneen.” andoon.

Kurikuri Kami (Lk 11:1-4)

⁵ Kwane, Yesumbéd ika dakmoon, “Aadidmidan yenambéd yi dowaken darewoob kuu kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayib kuyaa wene dembe nub yaa wedmime andiwéd kurikuri kamimaib. Yib kuu kwamune kamaib. Nembéd yib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad kirimbéd korem kuu kandiwen kii, dowan.

⁶ “Kumban eb kurikuri kerebka, eb ambib wadnarimbon aom awune ambongko kebenekore, eb Ambe, wedmimokban ye God kui, ye yaamo kurikuri kere. Kwane, eb Ambe Godbéd komo yemyeb kamewen kuu wedmoon kowe, komo deme yemyeb awinewen kuu ye kakman kumbéd kabdaneen.

⁷ “God yaa anam andindodan yi kurikuri dakmimaib kuu ogood weng yemoon idiibban kwamune ika ika dakmimaib. Yimbéd meeni kuu weng yemoon God yaa daanuub kowe, anam amun wengaan andimaib. Kumban yib kurikuri kuu kwamune kamaib. ⁸ Yib kuu yi areb keraib, amborom kuu yib Ambe God kuu yib yaa komo dowan keroon kuu yedin ye wedme yekaadkeroon, komo weng ye yaa kaamonandameeb kuu. ⁹ Kowe, kekamuni ye kurikuri wengbéd dakmime, ‘Nub Ambe Ewen ari dibeeb,

ewaningko kuu karadmo ande kankoonuub.

¹⁰ Ebbed korok kere ooni yeman kuu munuk, eb dowakenmo yaambéd korem kwanok,

Ewen ari kwanimaib areb okad kiri kwamune kamimamok.

¹¹ Kibikee nub dobiri ye animan kuu bangkandembere.

¹² Kaneyambéd nub yaa ambarakmiwen kuu are nonondanduwen areb kuu,

kwamune ebbéd nub ambarakmi yaa kuu are nonondandunde.

¹³ Kwane, ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nub ben nongkobaab.

No kwane awad arewambéd nub yaa manaan ye dowad kuu nub benkoobe.’

kwane andime. ¹⁴ Kwane, yenambéd eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandaneeb kuu eb Ambe God Ewen ari dibeen kwangkón eb ambarakmi kuu are nonondandaneen. ¹⁵ Ma, kwamune yenambéd eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandokban keraneeb kuu, eb Ambe God kwangkón eb ambarakmi yaa kuu are nonondandaanban.

Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami

¹⁶ “Aadidmidan yenambéd animan koronde God yaa meenimo kamimaib yaron kuu yi kara karub yenambéd wedmendi ye dowad kuu okambimokban angkon murubia kubiyiibban kamimaib kui. Yiib kuu kwamune kamimaib. Nembéd yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad yirimbed korem kuu kandiwen kii, down.

¹⁷ “Kumban yiibbéd animan koronde God yaa meenimo kami yaron kuu yiib murubia ari okambene yiib awung debime. ¹⁸ Kwaniwed karub yena kuu yiibbéd animan koronde God yaa meenimo kamiib kuu kaadkerimban, kumban yiib Ambe, wedmindebán ye God kui, yembédmo yemyeb kami kuu wedmimaan. Kwamuniwed yiib Ambe Godbéd yemyeb ye yaamo kwaniwen ye kakman kuu kondaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

¹⁹ “Kwamunenib yiibkarebmo okad kiri keembéd odamod benib amukmo amukmo kambaraib, amborom kuu bebeda kimkima kemengkoda dore wene anene monmaraniwa yid bidanbéd aande monmare dawuro baniwa kamaniib kii.

²⁰ “Kwane, Ewen arimbed yiib odamod kuu nongkobime, bebeda kemengkoda doraane monmarene yid bidanbéd yid baiibban. ²¹ Eb odamoda yiribmana kunaya dibaraneen kuu ewiib kumoom kowaneen.

²² “Indob kuu eb id kumundin ye nambiri kii. Ma, eb indob amunmo keraneen kuu eb id kumundin aom nambirimo keraneen. ²³ Ma, kwamune eb indob arewa keraneen kuu eb id kumundin kumunmo keraneen. Kowe eb niindem aom angkeen kuu korem kumunmo keraneen kuu korem miin kumun darewoob kere wedmindebán keraneen kii.

²⁴ “Karub mimo kumbéd yariman maa ye deme kumundin awine yariman maa ye deme kumundin awine kamindebán. No ma koronde kongenekore, korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindebán.

Dabawiib Meenmaib

(Lk 12:22-31)

²⁵ “Kuu kwamune kowe, yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib wadkeri ye dowad komo oka animankambéd ananiin kee ande meenmembaraib, nub id yaa kuu komombéd derene borone kamanuub kee ande meenmembaraib. Wadkeri yaa ambangkí ye deme kuu yemoon, animanmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebbadmomban.

²⁶ “Ayari on yaa meenime. Yi kuu yikareb animan kab arume wande ambiwoom amaan yeman amukmo nongkobe kamimokban, kumban yiib Ambe Ewen ari doreen kumbéd bangkandembirimaan. Godbéd meenimaan kuu

yi kuu barang embeng, yiib kuu barang darewoob. ²⁷ Karub kanembed kwamune meenmembaraneen kumbed kwane aron awa mimo kande ye wadkeri yaa daboknaneenoo? Dowan!

²⁸ “Ma, komande yiib ebkad ye dowad meenmembirimaib? Kekamune nong wuung amuniib are weneen kuu meenime. Yi kuu yikareb ma deme awinimokban kerene yi ebkad ma ongmimokban. ²⁹ Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, King Solomon odamodiib yiribman yewud ye karub kuu nong wuung ye manimanandeb areb inwarindo. ³⁰ Kereka nong wuunga kuu barang embengmo God yaa kowe, yi kuu kibikmo yeedere awari dene dowan kerimaan, kuned Godbed ongmaankob wuung kuu manimanandewiib kerimaan. Kumban yiib kuu barang korem miin amun yeman God yaa kowe, komandiwed yiib kuu ebkad yaa meenmimaib? Godbed yiib yaa bangkandimaan ee! Yiib anam andi kuu embengmo kii!

³¹ “Kowe, meenmembaraib. Kwamune komo animanbed ananuub o komo okbed ananuub o ebkad kunambed be inwaranuub ande kamaib. ³² Kwane, Godiibbandan kuu yiribman kee kwane nindorokiibbed kerekanmo yarembirimaib, kumban yiib meeni yiribman keyaa kuu yiib Ambe God yedin yekaadkeron ³³ kowe, ibduruk kuu Godbed yiib korok kere ooni ye inameniib ye yorokmo dobiri ye inameniib onme kamiwed. Kwamaniib kuu yiribman kee kuu kwamune Godbed yiib yaa bangkandaneen. ³⁴ Kwane kowe, kibikbed awari komo keraneen ye dowad kuu meenmaib. Awari komo keraneen ye meenmi kuu yeka awari yeman. Awari ye dabawiib kibik ye dabawiib daboknaib. Yeka yeka kerok.

7

Karub Yena Yaa Wengyundi (Lk 6:37-42)

¹ “Yena yaa wengyundaab, wengyundaneeb kuu eb kwangkong Godbed nen wengyundaneen, ² amborom kuu yena yaa eb wengyundi areb kuu eb kwangkong Godbed nen wengyundaneen. Kwane, ebbed yena yaa kumunkingkimaab ye at kumbed kandene eb yaa kumunkinaneen.

³ “Komandewed angkodmi ye indob aom at mon embeng kuu wedme meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu ebbed meenimokban? ⁴ Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Korondeewo nembed at mon eb indob aom kuu kankorara.’ andaneeb? ⁵ Eb kuu aadidmi ye karub kii! Ibduruk kuu at kuruk eb indob aom kudin kankorarekoreb, wedmi yimin keraneen kumbed korobe wedmenewed eb angkodmi ye indob aom at mon kuu kankoraneeb.

⁶ “Kwane, komo kuu God ye karadmo yeman kuu kande wabkaddan yaa kondaab, kwananeeb kuu yi kuu wabkad anon areb kowe yimbed amonombesare ewiib kankowe ene bunganiib. Kwane, God ye odamod awinewen kuu kande wabkaddan yaa koraraab, kwamunaneeb kuu yi kuu wabkad awon areb kowe animari dore bunganiiwe kan yon dowood yeman keraneen.

Kurikuri Ye Inamen (Lk 11:9-13)

⁷ “Kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu Godbed kankabdaneen. Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. ⁸ Kedi, kanembed

God yaa kawé ande kaamobaneen kuu ye yaa kondaneen. Kanembed onmaaneen kuu Godbed korokbenaneene wedmaneene. Kanembed ambongko yaa wangkaneen kuu Godbed ye yaa nandaneen.

⁹ “Yiib aom kumbed kane ye danambéd om ande kaamonaneen kuu korondé botbéd kankonaneenoo? ¹⁰ Kane ye danambéd okyiri oon ande kaamonaneen kuu korondé niindokbéd kankonaneenoo? ¹¹ Kwane, yiib kuu arewadan kumban, kwamune yiib dana yaa munob bangkandi amun benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu munob bangkandi amun amun yeman bangkandaneen.

¹² “Eb dowaken karub maambéd eb yaa komo kami areb kuu ebbéd ye yaa kwangkón kwane kame. Weng kee God ye amowiib profesidan yi wengiib korem yi inamen kui.

Ambongko Embengiib Darewoowiib

¹³ “Ambongko embeng kumbed dawuro wene, amborom kuu kumbaanban yamotbon ye kiwaan kuu ambongko darewoowiib kowe. Kiwaan yirimbonmo kee nimakarub yemoon kuu wenebiib. ¹⁴ Kumban wadkeri ye kiwaan kuu ambongko embengiib. Kiwaan yobdood kee nimakarub yemoonbanmo wedmo wenebiib.

Ayiib Ye Yowiib

(Lk 6:43-45)

¹⁵ “Kaadkerime. Kwamunene dudi god yi profesidan yaro menebaniib kii. Yi kuu sibi yi akmi areb kuu inamen amuniib areb yiib yaa mananiib kii. Kumban anam kuu, yi niindem aom kuu arud dura anon areb kii.

¹⁶ “Kumban, yi kami kuu at yob komarewa iraneen areb kumbed wedmende yiibkaadkeraniib. Ma, karub kuu nongyikdem aom kumbed ayob amun ani yeman bimaib dee, yedob kuu yiriwad arimbed bimaib dee?

¹⁷ Kekamune at amun korem kuu at yob amunmo iraneen, kumban at arewa kuu yob kwangkón arewamo iraneen. ¹⁸ At amun kuu yob arewa dibaraanban, at arewa kuu yob amun dibaraanban kii. ¹⁹ At korem kunambéd yob amun diborokban kuu nanmaneena kuburaneena be amot yiri nengkaneeen. ²⁰ Kowe, at yob yaambéd at amun dee arewa dee wedmendaneeb areb, kwangkón nimakarub yi kami yaambéd inamen amun dee arewa dee wedmaneeb.

²¹ “Nimakarub korem ne yaa ‘Yariman Yariman’ ande kamiib kuu Godbed oonimbon aom awunaibban, kwamune yeka Nambe Ewen ari doreen kuye dowaken deme anammo awinoonman kumbed kuyaom awunaneen.

²² Wengyundi yaron arimbed, nimakarub yemoon daawaniib, ‘Ne Yariman ee! Eb aromkono yaambéd eb weng amun ben dakmenub awad arewa yedme yenburenub God yaromkono wedmi yeman yemoon kamuwen kii.’ andaniib, ²³ kumban ne weng dianmoyiib yedmendaniin, ‘Yiib kuu ne nimakarubban, ne yaa korondé winime, yiib kuu ne amob domabangke amarakmembirimaib kowe.’ andaniin.

Inamen Amuniib Inamen Arawayiib

(Lk 6:46-49)

²⁴ “Kwane kowe, kane kanembed ne weng kee wengamberekore kankowe awinaniib kuu, yi korem kuu inamen kangdom meenimaan ye karub yamib kuu okad kamkonombon bot areb arimbed yenboon areb. ²⁵ Kwane, am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan yoboon kumban, ambib kuu okad kamkono arimbed arumoon kowe, nan monmarindo dobureen.

²⁶ “Kumban, kane kanembed ne weng kekee wengamberekoriwa kwamune kankowe awinokban keraniib kuu, yi korem kuu inameniibban karub yambib kubuk arimbed yenboon areb. ²⁷ Kwane, am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan yobene nan monmaroona kankawene kuweng darewoowiib korem monmareen.” andoon.

Yesu Ye Kedmengkandi

²⁸ Yesu weng kee dakme dowan keroona, nimakarub korem kuu ye kedmengkandi yaa binangkiwen, ²⁹ amborom kuu ye kedmengkandi kuu arimbed God yaromkonoyiibbed kedmengkandemoo areb, Yuudan yi amob oone kedmengkandidan arebhan.

8

Kaningki Bowiib Ye Karub (Mk 1:40-45, Lk 5:12-14)

¹ Kwane, Yesu kuu aangko kaad angkambed kuburoona kadaareb yemoo ye yoman kerenenmo winiwen. ² Kaningki bowiib ye karub kwangkoon menene Yesu ye murubia ari dangbodin bumangke yedmoon, “Yariman, eb dowakeniib keroka ebbet ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” andoon.

³ Kwane, Yesumbed ye dingki yirene karub yaa angkoronene yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan ee. Kwane amun kerok.” andoone kirodmo ye kaningki bob kuu amun keroon. ⁴ Kwane, Yesumbed karub yaa yedmenoon, “Wengaawoo? Eb wenenduneb karub yena yaa dakmenmo yaraab. Kumban ebka wene eb id kuu God dore Yuudan dore wedyiri ye karub yaamo wene korokbene. Kwane, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwane dingkan nengkebko agedmo keroko God yaa baeb kone. Kwananeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.” andoon.

Romdan Yi Ana Nangmi Korok Ye Anam Andi (Lk 7:1-10)

⁵ Kwane, Yesu kuu taun Kapeenaum aom aomnoona, Romdan yi ana nangmi korok maa menene Yesu yaa yedmakoo awawok anded ⁶ kwane yedmoon, “Yariman, ne deme karub kuu yona dingkia ida yidne wonoona durud yewed miin arewayiib ambiwoom angkeen kii.” andoon.

⁷ Andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ee, nembed wene ongmaniin.” andoon.

⁸ Rommanbed inande yedmoon, “Yariman, ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe, ne kuu yiminban, eb nende nambiwoom wini kuu. Kowe kwamune no wengmo yedmebko ne deme karub kuu amun kerok. ⁹ Ne kangkon ne korokbed deme kawiwon yi dabderem aombed doriin, kwane angkon ana nangmi karub yena kuu ne dabderem aom doriib. Nembed yedmeni kuu wene andaina kuu wene, kee mene andaina kee mene. Ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub yaa kee awine andaina kuu awinimaan kamimaib.” andoon.

¹⁰ Kwane, Yesumbed kuye weng kuu wengamberekore binangke ye yoman meniibdan yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmenndaan kei, karub kee areb Israel aom karub maaaa God yaa anam andi darewoob kwamune meeni karub ma wedmindo. ¹¹ Kwane, yiib yaa ke yedmendaan kei, yemoo kuu okad yimin yimin yaambad menebaniib kii. Yi mene Abraham Aisek Yekob awene ibonmo korem Ewen aom orokbon ari dibaraniib, ¹² kumban Yuudanbed nub kuu God ye karuwa nimaya andimaib kuned, yi anam andi kuu dowan kowe yi yemoo kuu Ewen aom

awunaibban, be bunangka kiraraneene kumun yiri doberenib amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamaniib.” andoon.

¹³ Kowe kwanandekore, Yesumbed ana nangmi korok yaa yedmoon, “Ebbled God yaa anam andewen kumbed kwananeen. Kowe, ika wene.” andoon. Kwamune kuyaambd ye deme karub kuu amun keroon.

Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon

(Mk 1:29-34, Lk 4:38-41)

¹⁴ Kwane, Yesu menene Pita yambiwoom awunene wedmoonka, Pita ye anodkan kuu anikad darewoob kande angkimbon ari angkuun. ¹⁵ Kwane, Yesumbed yu dingki yaa angkorondoona anikad yu yaa down keroon. Down keroon, yu yaro diberenu ye animan nekwe mengke bangkaneen.

¹⁶ Kwane, miriknoona awadbed ibnendiwendaniib bob anikad maa maadaniib yemoon be menebiiwe, Yesumbed God yaromkono yaambd dakme awad arewa kuu yenburene, bob anikaddan kuu ongmenabene kamoon. ¹⁷ Keeke kwamune kamoonkob, profesiman Aisaiya yaambd God Ye Weng kunduk kuu kwane anam id keroon. Kwane dakme wongkoon kuu, “Nub durud yewediib nub bob anikadiib kuu

yembed mimyob darewoob keende kan karinoon.” ande wongkoon.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawiib

(Lk 9:57-62)

¹⁸ Kwane, Yesu kuu nimakarub yewudmo yi angkara kanawanewandi-wena, wedmekore ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Parai motod nekwime. Bowan yara yanem.” andoon. ¹⁹ Kwane, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub mamaa menene yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, kuna yaa wananeeb kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin.” andoon.

²⁰ Kwane, Yesu neman inande yedmoon, “Ba oot kuu yi demiib, ayari on kuu yi amiyiib, kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban.” andoon.

²¹ Kwane, ye yoman winimaib ye karub mamaa menene yedmoon, “Yariman, ee andebko ibduruk kuu domoweewo wene nambe mangkekorid, eb yoman mana.” andoon. ²² Kumban Yesumbed yedmenoon, “Ne yoman mene. Korondebko dukniwendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkan-abime.” andoon.

Yesumbed Nuwa Oknondoka Kebenoon

(Mk 4:35-41, Lk 8:22-25)

²³ Kwane, Yesumbed parai motod aom awunoona ye kedmengkandeendan kuu yiyiib awune winiwen. ²⁴ Wene wedya kuu kudmeniibban kumbed, nuub darewoob kanmonoona bowan ari oknondok darewoob kanyere motod kanyobe ok ambungkeen. Kumban Yesu kuu unuk angkoon.

²⁵ Kwane, kedmengkandeendan wene angkoon yiri kaakmene dakmiwen, “Yariman ee! Eb deere nub awande, nub kuu ok kubunandamuub kii!” andiwen. ²⁶ Ye deere yaro yedmendoon, “Yiib anam andi kuu embengmo kii, komande yiib kuu uni darewoob keriwon?” andekore, yaro dore nuuwiib oknondokiib kuu weng kone nandoon. Kwanandoona, kirodmo nuuwiib oknondokiib kuu down kereen.

²⁷ Kwane, yi kuu binangkenib yikareb kaamobiwen, “Karub keyaamo komarewa kii! Nuwa oknondoka kuu miin ye weng kuu wengambaraniibmo kowe yii!” ande kamiwen.

Karub Ayoob Awad Arewayiib Ibnendiwen Kuu Ongmenaboon

(Mk 5:1-20, Lk 8:26-39)

²⁸ Kwane, ye kuu ok yara yaro wirinoon, Gadaren ambibkin yaa. Karub ay-oob awad arewambed ibnendiwendan kuu arud darewoob wande yerem-borom keriwen kowe, karub maa dangkoro yimbed doriib kuye okad kuyaa dore dewinideban. Yi kuu botdem bobkonobon aom doriib kumbed, mene Yesu durune nandiwed. ²⁹ Mene komkiwen, “God ye Mingki kii! Nub yaa komo kamendandewed? Eb kuu meneeb kuu nub yaa durud yewed bangkandandewedoo? Yewed kondi yaron Godbed kowoon kuu dia kerindo kii!” andiwen.

³⁰ Bid angkara yimbed doriib dia kuu awon karakiib doro anengkanan yariib kowe, ³¹ awad arewambed Yesu yaa eekmiwen, “Kwane, nub kuu yen-bure be angka kirarebka, yedmeewo wene awon yi niindem aom awunem.” andiwen. ³² Kwanandiwe, Yesumbed yedmendoon, “Winime!” andoone yi deere yaro dore wene awon niindem aom awuniwa, awon korem aangko kaat angkambed kibiradare wene ok bowan yiri kubune ok konok anenande wenenib yoworiwen.

³³ Kwane, karub doro awon ooniwendan kuu wedmekoriwa, yi kibi-radare wene komo keroon ye weng kuu taun aom dakmiwen, karub ayooob awad arewa ibnendiwendan kwangkong yi yaa komo kerooniib korem.

³⁴ Kwaniwe, taundan korem wene Yesu wedmenande winiwen. Wene wedmekoriwa, eekme daaniwen, “Eb kuu nub okad keyaom koronde ika wene.” andiwen.

9

Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon (Mk 2:1-12, Lk 5:17-26)

¹ Kwane, Yesu kuu parai motod aom awunoona, ok bowan yara ika yanenib, ye taun dobirimaan aom miniwen. ² Karub yenambed karub id yidnoona keta ari angkeen kuu Yesu yaa kanminiwen. Kwane, Yesu kuu yi anam andi wedmendekore, id yidnoon karub yaa yedmoon, “Ne dana, eb niindem aom aromne. Eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon. ³ Andoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yena kuu wengambiribka, yikamo dakmiwen, “Karub kee God ye yumbon kandandamoon kowe, God yaningko monmaroon kii!” ande kamiwen.

⁴ Kumban Yesu kuu yi inamen yekaadkeroon kowe yedmoon, “Komandi-wed yiib kuu kwamune arewa ye inamen yiib niindem aom meenimaib?

⁵ Komarewa kere yedmaniin kumbed yobdoodban keraneen, eb ambarakmi kuu are nonondandaan andi dee, no yedmeni yaro dore wene andi dee?

⁶ Kumban ne dowaken yiib kaadkerime andid, ne kuu Karub Ye Mingki okad yiri kuu aromkono Godbed kawoonkob, nembod nimakarub yi ambarakmi yaa are nonondandi kuu yimin kuu kei.” andekore, id yidnoon karub yaa yedmoon, “Eb yaro dore, eb keta kande ambiwoom wene.” andoona,

⁷ karub kuu kwane yaro dore ambiwoom wonoon. ⁸ Kwaniwa, nimakarub korem wedmekoriwa, unimbed God yaningko kankooniwen, amborom kuu Godbed yaromkono darewoob kee karub keyaa konoon kowe.

Yesumbed Matyu Yaa Baandoon (Mk 2:13-17, Lk 5:27-32)

⁹ Kwane, Yesu kuyaambod yaro dore wenene wedmoona, karub yaningko Matyu kuu tak od bi ye ambib mana aom dibeen. Kwane, Yesumbed yedmenoon, “Ne yoman mene.” andoone, Matyu yaro dore Yesu ye yoman wonoon.

¹⁰ Kwane, Yesu kuu Matyu yambiwoom awune dibere animan aneena, karub yemoon tak od bidaniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinin-dodaniib menenib animan aniib ye yoom ye kedmengkandeendan yoom

ibmo. ¹¹ Kwane, Farisidan kuu wedmendekoriwa, ye kedmengkandeendan yaa kaamondiwen, “Komande yiib kedmengkandi korok kuu tak od bidan* yoom ambarakmidan yena yoom animan ibmo aniib?” andiwen.

¹² Yesu kuu yi weng wengamberendekore yedmoon, “Kukuu kwamune, dokta kuu amunmo doriibdan yi dowadban, bob anikaddan yi dowad.

¹³ Kumban wenebenib God Ye Weng ye id komarewa dakmeen kuu meenime. Godbed yedmoon, ‘Ne dowaken kuu mimyob kowi awine, aye ningke agedmo kere konimban.’ andoon. Ne kuu kwamune mene yorokmodan amonombime andi dowad minindo, ambarakmidan yaa amonombime andi dowad manaan.” andoon.

Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami

(Mk 2:18-22, Lk 5:33-39)

¹⁴ Kwane, Yoon ye kedmengkandeendanbed mene Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewakob, nuwiib Farisidaniib kuu animan koronde God yaa meenimo kamimaub, kumban ma eb kedmengkandeendan kuu kwanimokban?” andiwen.

¹⁵ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Wonong awanandameen ye karub yangkodmia ye yoom doriib kuu yuudi ameng kamimaiwoo? Dowan! Kumban aron mananuuna wonong awanandameen ye karub kuu nendaneenkob, yi domondaneen kumbed yi kuu animan koronde God yaa meenimo kamaniib.

¹⁶ “Kuruweng kei. Karub maa kuu ebkad barad yeweb kuu kandune ebkad kurin biringkoon ye dem yaa kowe kaaron karen, ogoone ebkad barad nedbeene ebkad kurin kumbed dem darewoowiib arewa keroon karen. Kwani kowe, korem kwamimokban. ¹⁷ Ma, karub maa wain ok yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmiwen aom bunoon karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu onduknoone wain ok yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. Yi wain ok yeweb kuu wain ok yeman ba kadbed yeweb ongmiwen aombed bune nowaniibkob kwane okiib ok yemaniib kuu amunmo dangembaraneen.” andoon.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboos

(Mk 5:21-43, Lk 8:40-56)

¹⁸ Yesu kuu kwane daandeen, Yuudan yi korok maa mene Yesu ye murubia arimbed dangbodin bumangkene yedmoon, “Ne mungkan kibirebmo bobneen. Kumban, no meneneb eb dingkimbed angkorondebko ika wadkeruk andid.” andoon. ¹⁹ Kwanandoone, Yesu yaro dore Yuudan yi korok yoom winiwa, ye kedmengkandeendan kwangkoon yiyiib dabokne winiwen.

²⁰ Kuye niindem aombed wonong maa andemwuroon kuu weeb benme benmeyiiib kereen kuu ye yoman yaro menenu Yesu yebkad dungkun yaa angkoroneneen, ²¹ amborom kuu yukareb yedmeen, “Yebkad yaa angkoronaniin kumbed wadkeraniin.” andeen. ²² Kwanuune, Yesu amonombene wonong kuu wedmende yedmendoon, “Dana, kub niindem aom aromne dobere. Kub anam andi kumbed ongmebdooona wadkereeb kii!” andoon. Kwanandoon kumbed kirodmo wonong kuu andemwuroon kuu dowan keroona wadkereen.

²³ Kwane, Yesu kuu Yuudan yi korok yambiwoom awunene wedmoona, yurin wudmenabidan yuudi ye yook wudmiiwiib nimakarub yemoon kuweng darewoob kamiwen. ²⁴ Wedmoonka, yedmoon, “Yiib korem wenebime. Wonong koyu kee bobnindo, no kwane unuk angkeen.” andoon.

* 9:11: Tak od bidan kembed tak od bi ye amob burudande od yena ari bimaib.

Kumban yimbed ye yaa ambon kameniwen. ²⁵ Kwane yaro nimakarub yedmoona bunangka angkaniwa, Yesu dawuro wenene yu dingki yaambad awine kankoonoone wadkere yeedureen. ²⁶ Kuye weng kuu benwenebe darewoob kereen, okad kuu doriib aom korem kuu.

²⁷ Kwane, Yesu kuyaambad yaro dore weneena, indob tut karub ayoob ye yoman menenib komkanmo miniwen, “Dewid ye Awo! Nub yaa mimyob keende!” andiwen. ²⁸ Yesu kwane ambiwom awunoona, indob tut karub ayoob ye yaa miniwe, yembed kaamondoona, “Yiib meeniib kuu ne yimin ongmendaniin ande kwane meeniwoo?” andoone, “Yariman, ee!” andiwen. ²⁹ Kwane, Yesu kuu yi indob yaa angkorondene yedmoon, “Yiib anam andi kumbed amun kerundok.” andoone ³⁰ yi indob amun keroon.

Kwane, Yesumbed ye kaadkerime weng kee kamkonomo daandoon, “Karub yena yaa yiib dakmaiwa kaadkeraiib.” andoon. ³¹ Kumban yi kuu wenenib, karub korem kuna kuna dakmenmo yariwa kuye ambibkin kumaom korem kaadkeriwen.

³² Yi ayoob kwamune angkane winiwa, karub awad arewayiib ibnenoon korem wengwaab nenminiwen, Yesu yaa. ³³ Kwane, Yesumbed awad arewa kuu anburoona karub wengwaab andowe weng dakmoon. Kadaareb kuu wedmekoriwa, binangke kenangkanib dakmiwen, “Ayii! Kwamune keroon kee ma kwamune Israel ambibkin aom ma kwanoona wedmindoo ii!” ande kamiwen.

³⁴ Kumban Farisidanbed yedmiwen, “Kukuu awad arewa yi korok darewoob yaromkono kandekore, awad arewa kuu yenbudmeenakob yaro wenebiib.” ande kamiwen.

Yesu Ye Deme Karub Kuu Yemoonban

³⁵ Yesu dewenebene taun yemooniib kambong yemooniib yi kurikuri ambiwoombad God ye weng amun dakmene kedmengkandene bob anikad maa maa ongenabenmo yareboon. ³⁶ Kwane, Yesu kuu nimakarub yemoon menebiwe wedmendekore, mimyob keendoon, amborom kuu aromkonoyiibbaniib dabawiib doriib, sibi areb yi ooni karuwiibban, down. ³⁷ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Nimakarub kee, mongkobon animan yumune bi yeman karakiib areb, kumban yarebe bidan kuu yemoonban. ³⁸ Kwanekob, yiib kuu yongbon benmo yarebi yeman ye Yariman kaamonenibko, yembed ye deme karub yaa yedmaneenkob mongkobon yumunoon angka bok wananiib.” andoon.

10

Yesu Ye Kedmengkandeendan Wenebiwen

(Mk 3:16-19, 6:8-11, Lk 6:14-16, 9:1-5, 10:1-12)

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoowiib yedmoona miniiwa yaromkono bangkandoon, awad arewa yenburi yemaniib, bob anikad ongenandi yemaniib, kui.

² Apasodan wad ayoowiib yi aningko kuu kei. Saimon yaningko maa Pita yoom, ye daman Endru yoom, Yems Sebedi ye mingki yoom, ye daman Yoon yoom, ³ Filip yoom Baatolomy yoom Tomas yoom, Matyu tak od bi karub yoom, Yems Alfeyus ye mingki yoom, Tedeus yoom, ⁴ Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom, Yudas Iskeriot Yesu yaa ambodangoon ye karub, kui.

⁵ Karub wad ayoob kee Yesumbed kwamunime andi ye weng wenebe dakmi dowad yedmoon, “Kwane, Yuudan yi ambibkin bunangka wanaib, Samariadan yi taun aom kwangkong awunaib. ⁶ Yuudan yaamo winime. Yi kuu sibi bikderebiwen areb kii. ⁷ Yiib winibka weng kuu kekamune

kedmengkandime, Godbed yi korok kere oonendaneen yaron dia doreen kii, ande dakmenmo yarebime. ⁸ Bob anikadiibdan kuu ongmenandime, bobnaneen kuu yedmibko wadkerok, kaningki bowiibdan kuu ongmiwo amun kerundok, awad arewa ibnendiwenden kuu yenburiwo angkanime. Yiib kuu munobmo kekamune biwen kowe, kwari kwangkon munobmo bangkandime. ⁹ Yiib kuu ma od goldiib od silvaayiib od kapayiib be yarebaib. ¹⁰ Kwane angki yeman ye men aweneyiib baib, ebkad maayiib baib, yonkad ayoob ayoob bimban, yonamad kandimban, amborom kuu kanembed weng amun deme awinoon kuu animan awene ye kakmaniib kowe.

¹¹ “Kwane, wene taun o kambong kuna aom dawunibka karub amun kuu kane ande kaamonime. Inandibka karub kuyaa wene kwane yam-biwoom kumaombed dobirime. Doberenib kumbed wene wini yaron keraneen. ¹² Ambib kumaom awunibka kumaom doriibdan yaa Godbed amun kerundok andime. ¹³ Kwane, yi kuu kubimbed yiib yoom doberenib keroka, yiib amun kerundi angkimborok. Yi kuu kwanaibban keroka, yiib amun kerundi yiibka ika bime. ¹⁴ Ma, kanembed kwane yiib yaa kubiyiibban kerene yiib weng wengamborokban keribka, yiibbed no yaro kumaom koronde yi inamen arewa korokbi dowad yonkadmo wangkibko ingkud kuu kuri kuburoko burudande winime. ¹⁵ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed wengyundaneen yaron ari Sodomdaniib Gomoradaniib yi dabab kuu yirimbed, ma kambong o taundan yiib weng wengamberedandaniib kuu dabab miin darewoob kandaniib.

Yesu Ye Yoman Wini Ye Kiwaan Kuu Yobdood
(Mk 13:9-13, Lk 21:12-19)

¹⁶ “Kedi, nembed yiib ben yedmaana weniib, sibi bene kandune dura anoniib aom kiribemoon areb kerundaane weniib, kowe kaadkerime. Arawayiib amuniib ongme andangke amunom dobirime. Kumban am-barakmiyiibban nangkemmo dobirime. ¹⁷ Yiibka kaadkerime, karub yenambed yiib benwene kangdod weng wengyundandaniwe yi kurikuri ambiwoombed nong dungkun ari yikiib kumbed yenbandaniib. ¹⁸ Kwane, yiib kuu ne karub kowe, yiib kuu benmene Yuudaniib Yuudanbaniib korok korokiib kingiib yi murubia arimbed wengyundaniwe, ne weng yiibbed dakmenabaniib, yi kaadkeri dowad. ¹⁹ Kumban yiib kuu kwane awingkane wii aom kaaribka, binangke unai. Komo weng dakmanuub o koman-danuub ande meenaib. Weng korem kuu Godbed yiib yaa weng konde inamen nandaneena dakmaniib. ²⁰ Kukuu yiib aromkono yaambed kwane dakmaibban, yiib Ambe God ye Kingin Karadmombbed ibnendene dore yiib yaa daandaneena kwane yedmaniib.

²¹ “Ambangambed ningkia ambodanganiwa yeene nongkobaniib, ningki-ambed ambanga yaa kangkon. Awodkia kangkon yi dana meed yaa ambodanganiwa yeene nongkobaniib. Kwane, dana meed kuu arian yaa manmo kerekorib, yena yi dingki ari nongkobaniwe yaniwe duknaniib. ²² Nimakarub korem kuu yiib yaa arud darewoobmo wandembirimaib, amborom kuu yiib kuu ne karuwa nimaya kowe. Kumban, kanembed ne weng awinenmo dobaraneenkob wene yimin wandaneen kuu, Godbed burudande bindaneen. ²³ Kwane, yiib kuu kambong maa aom dobiribko yenbandibka, kumaom kuu kirodmo koronde wene kambong maa aom winime. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu Israeldan yi kambong korem kuu kwane yarebe daande downa keraibban ye niindem aombed, Karub Ye Mingki, ne mananiin.

²⁴ “Kedmengkandeen ye karub siku aom doreen kuu ye korok bidkone daanaanban. Ma, deme karub mene ye korok burudande kawanaanban. ²⁵ Kwane, kedmengkandeen ye karub kuu ye korok areb keraneen kuu yimin. Ma, deme karub kwangkone ye korok areb keraneen kuu yimin. Yimbed ne yaa eb kuu awad arewa korem yi korok darewoob ande yedmi-maib kowe, ne karuwa nimaya yaa weng miin arewa kwangkone daandaniib kii.

God Yaa Meenimo Dobirime
(Lk 12:1-7,51-53)

²⁶ “Kwani kowe, yiib kuu yi yaa unaib, amborom kuu yimbed komo yemyeb kamiwe wedmindo kerenib komo be bikniwen kuu Godbed di-anmo nongkobaneen kowe. ²⁷ Kwane kowe, komo kumun aombed dak-maan kuu kande aronkimbon dian angkambed kowe dakmime. Komo koraaweng kerendem angkamo wengambereeb kuu kanmene kambong wedangkambed dakmime.

²⁸ “Kanembed yiib id yenbandaniwe duknaniib kumban yiib kingkin yenbandindeban kuyaa unaib. Kumban God yaambedmo anam unime, amborom kuu yembedmo yiib idiib kingkiniib yeene monmare be kum-baanban yamotbon yiri kirari kuu yimin kowe.

²⁹ “Yiibkaadoo? Ayari on berekmad ayoob kuu ani yeman berengkimaib kuu od murukob mimombed, od darewoobban. Kumban, mimo kuu okad yiri ma kombaraanban, yiib Ambe God yekaadkerindombed kuu.

³⁰ Kwane, awung yiib korok ari kuu korem Godbed kimingkaan ³¹ kowe, yiib unembaraib. Godbed yiib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebban.

Yesu Ye Weng Dakmime

³² “Kwana kowe, kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa anam andaan andaneen kuu, nembed ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin.

³³ Kumban kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembed ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.

³⁴ “Ne kuu okad yiri nangmiyiibban amunmo dobiri dowad manaan kuu kwamune meenaib. Ne kuu nangmiyiibban nangkemmo dobiri dowad minindo, kumana anaya ye dowad manaan. ³⁵ Ne kuu meneni ben amonom-baane,

‘dana mingkimbed yaro dore awodki yaa nangmoko,
mungkanbed yaro dorenu awaan yaa nangbuko,
wonongbed yu anodkan yaa nangmuko kami ye dowad manaan.

³⁶ Karub ye bondan kuu yika yikareb yambib kumaommo.’

³⁷ “Kanembed awodki o awaan yaa mimyob dowaken darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. Kanembed dana mingki o mungkan yaa mimyob dowaken kowi darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. ³⁸ Kwangkone, kanembed ye at ming kankarine ne yoman monokban keraneen kuu, ne karub andainban. ³⁹ Kanembed ye wadkeri amuknaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaanban, ma ne dowad yaambed wadkeri ye meeni kankubunaneen o bobnaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaneen.

⁴⁰ “Kanembed kubebdaneen kuu kwangkone ne yaa kubewaneen kii. Kwananeen kuu Godbed yedmoona manaan kowe ye kwangkone God yaa kubenaneen kii. ⁴¹ Kwane, kanembed profesiman kuu wedme ye deme

yekaadkere kubene ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu profesi-man ye kakman kandaneen kii. Kanembed God ye yorokmo karub yaa wedme ye inamen yekaadkere ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu God ye yorokmo karub ye kakman kandaneen. ⁴² Nembed yiyib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed ne yoman mini ye karub aningkoyiibbanman wedme ye kuu ne karub yekaadkeraneen kowe yuruk ok yuunde kankona-neen kuu ye kakman kuu biknaanban kandaneen.” andoon.

11

Yoon Baptaisman Ye Kaamobi (Lk 7:18-23)

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob yaa ked-mengkandi kee daandene yimin wande, yaro dore ware kuyaambéd kan-dune Galeli ambibkin aom dewenebe kambongdan yaa weng amun daande kedmengkandoon.

² Kwane, komo deme Yesu Keresumbed awinoon kuu Yoon kuu wii aombéd dobere wengamboroón kowe, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoona miniwen. ³ Menekorib kaamoniwen, “Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?” andiwen.

⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed neman inande yedmendoon, “Ika wene komo wedmenib wengambiriib kuye weng kuu Yoon yaa daanime. ⁵ Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kaningki bobdan kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoondan kuu wengaiib, dukniwendan kuu ika dembiwen, kwane God ye weng amun kuu kamboknondan yaa daandeen.

⁶ Kanembed ne komo kamaan kuu wedmekore koronde dowakeniibban kerindo kuu Godbed ye yaa amun kerunaneen.” andoon.

Yoon Baptaisman Ye Inamen Amun (Lk 7:24-35)

⁷ Kwane, Yoon ye weng kanminidan kuu winiiwa, Yesumbed amonombe Yoon ye weng kadaareb yaa daandoon, “Amboon angka kuu yiyib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nuubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! ⁸ Kwangka kuu komo wedmok wini-wen? Karub ebkad amuniibbed inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amunmombéd inware dobirimaib kuu kingbed dibeén yambiwoombédmo.

⁹ Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman dee? Ee, anam. Ne yiyib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman ye deme burudande aningko darewoob keroon. ¹⁰ Ye yaa Godbed kwane andoone wongkiwen kuu kei.

‘Nembed ne weng kanwini ye karub yedmaniina

yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwa-neen.’ ande wongkiwen.

¹¹ “Nembed yiyib yaa ke anam yedmendaan kei, Yoon Baptaisman kuu darewoob, ye areb kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi korok kere oonimbon aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande aningko ari kandiwen. ¹² Yoon Baptaisman doreen yaronbed mene kibikee, Godbed korok kere oonimbon yaa kuu yerem-boromdanbed monmareniib korok kere niib kamandamiib kii. ¹³ Kwane, profesidan yi wengiib Yuudan yi amowiib kuu, Godbed korok kere ooni ye weng ye dowad dakmenaimaib kii. ¹⁴ Kowe, yiyib dowaken wengambere kandibka o korondibka, Yoon kuu Elaidya areb monoon ye karub, God Ye Weng kunduk kumaom ye dowad dakmoon. ¹⁵ Kanembed kerendemiib keroke kwane wengamborok.

¹⁶ “Kibikee doriibdan kuu komarewa kerani ne kande ibnaniin? Yi kuu dana mana mana areb, animan berengkanabimbun yaa doberemberenib dana amborongaad yena yaa komkanabemoon areb,

¹⁷ ‘Nub kuu yiib dowad yurin wurumuwen kumban, yiib ma kube anden-abindo,

ma nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen kumban, yiib kuu ma ameng kamindo.’ andiwen.

“Yiib kuu kwamune areb kii, ¹⁸ amborom kuu Yoon kuu menene animan amuniib ok amuniib animokban kerene kedmengkandimaan kumban, yiibbed no yedmenimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’ andi-maib. ¹⁹ Ma, Karub Ye Mingki menene animan amuniib ok wainiib anene kedmengkandimaan kumban, yiibbed no yedmenimaib, ‘Kedi, ye kuu animan yaamo inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamembirimaan ye karub, angkara ye kuu tak od bidan yoom ambarakmi-dan yoom yi angkodmi kii.’ andimaib. Kumban God ye meeni kangdomdan kuu yi amun amun kami kuu yena yaa korokboka yi kuu yorokmo andi yeman.” andoon.

Anam Andindodan Yaa Butun Kowoon

(Lk 10:13-16)

²⁰ Kwane, Yesu kuu taun kurin kumaom God yaromkono wedmi yeman yemoon ongenaboon kumban yi kuu ambarakmi yaa koronde God yaa amonombe winindo kowe, butun yedme kowoon, ²¹ “Korasindan, kaadkerime! Betsedadan kwangkun, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom kwane ongenabaan karen kuu, yi kuu Yuudanban kumban unyemanbed yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimyob wandi dowad yikbod yi korok ari ben nongkobeniib God yaa amonombiwen karen kii! ²² Kwane kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab yirimbed kandaniib, yiib kuu dabab darewoob kandaniib.

²³ “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawana-neenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaaban yamotbon yiri kiraraneen kii! Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongenabaan kuu Sodom taun aom kwane ongenabaan karen kuu, yi ambarakmi yaa koronde God yaa amonombiwe Godbed yi monmarindo, kibikee wad doriib karen. ²⁴ Kumban, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, God ye wengyundi aron ari kuu Sodomdan yi dabab kuu yirimbed kondaneen, ma yiib yaa kuu dabab darewoob arimbed.” andoon.

Yesu Yaa Wini Kuu Amun Yeman

(Lk 10:21-22)

²⁵ Kuye aron Yesumbed God yaa yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib okadiib ye Yariman. Ne ewaningko kankoonan, amborom kuu ebbed kekamune ye inamen kuu ebbed dana areb keriwendan yaamo korokbendewen, kumban kedmengkandi yemoon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu bikderebwen. ²⁶ Ee, Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi dowaken kerewen kowe.” andoon.

²⁷ Kwane, Yesumbed kadaareb yaa ika yedmoon, “Kaadkeri koremiib aromkono koremiib kuu Nambembed bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne yaa kuu Nambemo yekaad, yena yikaadban ne yaa. Kwane, Nambe yaa kuu nembedmo nekaad, yena yikaadban kowe, kwamune kane nembed ne dowaken Nambe kaadkerok ande korokbanaan kuu kukui.

²⁸ “Kane kane dabab darewoob awiniwen kuu ne yaa minime. Nembed owongab yiidki kondaniin kii. ²⁹ Ne yoman menenib ne kedmengkandi kuu kaadkerime, amborom kuu ne kuu nangkemmo nekareb kankubunaan kii. Kwananiib kuu yiyi niindem aom kuu yiidke nangkemmo kerenib ika aomnaniib. ³⁰ Kwane kowe, ne yaambad ne kedmengkandi awinaniib kuu yobdoodban, ma nembed komo deme kwamune awinime andaniin kuu kwangkong yobdoodban.” andoon.

12

Yesu Kuu Sabat Aron Ye Yariman (Mk 2:23-28, Lk 6:1-5)

¹ Sabat aron* keruune, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom wene baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendan kuu mungiyiib kowe, baali yob yena kuu biangke ab daadme anande kamiwen.[†] ² Kwane, Farisidan wedmekorib, Yesu yaa yed-miwen, “Wedmeewoo? Eb kedmengkandeendan kuu Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiwen.” andiwen.

³ Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu yiyi kimingkindokowoo?

⁴ Ye wene kurikuri ambiwom God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om boona aniwen, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo animaib ye om amob.

⁵ “Ma, amob weng Mosesbed wongkoon kuu yiyi ma kimingkindokowoo? God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu Sabat aron ari kurikuri boyambib darewoob aom deme awinimaib kowe, Sabat aron ye amob domokbimaib. Kumban kukuu God yaa ambaraknimban, amborom kuu Godbed yi deme kei ande kowoon.

⁶ “Kumban nembed yiyi yaa ke yedmendaan kei, barang maa kurikuri boyambib darewoob yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei. ⁷ Godbed dakmoone wongkoon kuu ‘Ne dowaken kuu yiyibed mimyob keendimamime, dingkan nengke agedmo keroka baeb koni kuu ne dowakenban.’ ande wongkoon. Weng id kee yiyibed kandiwen karen, aniwen kumban ambarakmindodan keyaa wengyunde butun kamindo karen. ⁸ Karub Ye Mingki kuu Sabat aron ye Yariman kowe.” andoon.

Dingki Angkaknoon Ye Karub Ongmoon (Mk 3:1-6, Lk 6:6-11)

⁹ Kuyaambad yaro dore wenene yi kurikuri ambiwom wonoon. ¹⁰ Karub dingki biridiib dingki kongiib angkaknoon kuu kumaom dibeen. Karub yena yi meeni dowaken kuu Yesu nenwengyundi ye dowad Sabat aron ari anam ambarakmoon andi ye kiwaan onmiib kowe, yimbed Yesu yaa kaamoniwen, “Sabat aron arimbed karub ongmi kuu amob dee?” andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed inande yedmendoon, “Kwane, yiyi kanembad ye sibi wene Sabat aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu komo kamaniib, kuro nen yaro kowaniib dee, korondaniibkob kuri dobaraneen dee? ¹² Meenime, God ye kiringkono arimbed kuu nimakarub kuu barang darewoob, ma sibi kuu barang embeng mana. Kwane kowe, Sabat aron arimbed karub maa yaa amun kami kuu yimin, amobban.” andoon. ¹³ Kwamunekore, karub kuyaa

* **12:1:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri aron, yiidki yeman, deme awini kuu amob. † **12:1:** Dingkimbed baali yob biangke ab daadme ani kuu yimin, Yuu yi amob kuyaom kuu. Duteronomi 23:25 kimingke. Kumban Farisidanbed amob maa ari kowiwen.

yedmenoon, “Eb dingki yire.” andoon. Andoone, yembed yiroona korem ibonmo dingki yara areb amunmo keroon.

¹⁴ Kumban Farisidan kuu kuro bunangka angkanenib Yesu aye kowi ye wengiib dakmiwen.

Godbed Kankwoon Ye Deme Karub

¹⁵ Yesu yekaadkeroonbed kowe, kumaom koronde yaro dore wonoon. Nimakarub yemoon kenenmo yoman winiwa bob anikadiibdan korem kuu ongmenaboon. ¹⁶ Ongmekore yi yaa weng yobdoodmo daandimaan, “Kwane, yiib wene ari karub yena yaa ye wengiib dakmenmo yaraib.” ande daandimaan. ¹⁷ Kekee kwamune profesiman Aisaiya kwane wongkoon kuu anam id keroon. Godbed yedmoone wongkoon kuu,

¹⁸ “Kekee nembed kankowaan ye deme karub,
ne mimyob dowakeniib ne kubi darewoowiib kowaan kuu kei.

Ne Kingkin kuu kan ye niindem aom kowaniina,
yembed ne wengyundi amun ye weng kankone nimakarub kumundin
yaa kowene dakmaneen.

¹⁹ Ye kuu kwane wengberenmo yarene, weng baande dakmenmo yaraan-
ban.

Ye kuu kiwaan yidbon ari baandaneene wengambaraibban.

²⁰ Aroob imkono nikboon kuu yembed domokbaanban,
lem wik amoyidkob amareng deneen kuu kumbaanban,
kwane wene God ye wengyundi amun ye weng kuu kankoonaneene
korem yaa burudande dembaneen.

²¹ Yaningko yaambd
ambibkin koremdanbed anam kwananeen ande meedmaniib.” kwane
ande wongkoon.

Yesu Yaromkono Kuu Kuna Yaambd Kandoon?

(Mk 3:20-30, Lk 11:14-23)

²² Kwane, karub maa kuu awad arewambd ibnenoon kowe indob tut wengwaab keroon kumbd nenminiwe, Yesumbd ongmenoonna kwane amun kere weng dakme korobe wedme kamoon.

²³ Kwane, nimakarub korem kuu binangkane dakmiwen, “Kekee Dewid ye Awo Godbed weng kunduk ande kowoonoo?” andiwen. ²⁴ Kumban Farisidan kuu wengamberekorib yedmiwen, “Yii! Kuku no awad arewa yi korok yaningko yaambd awad arewa kuu yedmaankob angkanimaib kude!” andiwen.

²⁵ Yesu kuu yimbed meenmiib kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa yedmoon, “Ambibkin mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu monmariwen karen. Kambong mimodan o ambib mimodan kwangkon andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu dobaraibban, yowore dowan keruwen karen.

²⁶ “Kwane, Seten awene kuu yaro yikareb dore yenburaniib kuu andokbe angkara angkara keru yeman. Kwananiib kuu yi ooni yaromkonoyiib do-
baraniib dee?

²⁷ “Kwane, yiibbed yedmiwen kuu ne kuu awad arewa yi korok Belse-
bul[†] yaningko yaambd awad arewa yenburaan kowe, ma yiib karub kuu
kane yaningko yaambd yenburiwen? Kwana kowe, yi kuu yiib weng
wengyundaniib kii. ²⁸ Kumban God ye Kingkin yaningko yaambd yedme
anburimain anam id keraneen kuu Godbed korok kere ooni yeman yiib yaa
monoon kii.

[†] 12:27: Seten yaningko maa Yuudanbanbed andimaib kuu Belsebul.

29 “Angkon kwamune, karub kanembed karub aromkonoman doreen yambiwoom dawuro yiribman kuu yid be wanaanban, no ambib yariman kuu nongbed yenbe kowekored. Kumbed yaro ambib aande yiribman yid be wananeen.

30 “Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu ne bonman kii, karub kanembed ne yoom ne wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.

31 “Kwani kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, korem ambarak-miyiwa God yaningko monmariyiwa kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban Kingkin Karadmo yaningko monmari kuu are nonondandaanban, angkimbaraneen.

32 “Karub kanembed Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaanban, okad kiri kee doruub yaroniwa God mananeen yaron angkara kwangkon are nonondandaanban.

Weng Kuu Inamen Wedmi Yeman

33 “At amun kab arumaneeb kuu ayob amun iraneen, at arewa kab arumaneeb kuu ayob arewa iraneen, amborom kuu at kuu arewa dee amun dee ye wedmi yeman kuu ye ayob yaa.

34 “Yiib kuu niindok yi meed, komarewa kere arewadan yiib kuu barang amun ma ande dakmaniib? Dowan! Meenime, karub ye niindem aombed ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambd dembimaan. 35 Karub amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbed inamen amunmo benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dangoon kumbed inamen arewamo benmenebimaan.

36 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub ogood weng dakmiwen kuu, wengyundi yaron arimbed weng korem kuu komande kwanandewen ande ye weng id kuu God yaa dakmaniib. 37 Kwane, yiibbed komo weng dakmiwen kumbed Godbed wedmene wengyundene dabab kondaneen o dabab kondaanban.” andoon.

Yesu Doboroon Yarondan Yaa Butun Kamoon

(Lk 11:29-32, 11:24-26)

38 Kwane, Farisidan yena yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yena yoombed Yesu yaa yedmiwen, “Kedmengkandi korok ee, nub dowaken kuu ebbd dud korokbi maa nub yaa korokbe.” andiwen.

39 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kukuu no arewa kamenib God yaa angkurom korokbenib kamimaibdan kumbed ne yaa dud korokbe ande kaamowiib kii! Kumban ma dud korokbainban, no profesiman Yonambd dud korokboon kuu korokbaniin, kumbedmo. 40 Kedi, Yona kuu amnoom ayoobmim aronki ayoobmim okyiri oon kambari ye kabeyob aom doboroon kwamune areb kumbed, Karub Ye Mingki kwangkon amnoom ayoobmim aronki ayoobmim kwamune okad niindem yiri angkimbaraneen.

41 “Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu Nineva taundanbed yaro menenib kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andaniib, amborom kuu Ninevadan kuu Yona ye amonombi weng wengamberekorib, yi dohiri arewa yaa amonombiwen kowe. Kumban kibikee barang maa Yona yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.

42 “Ma, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu kan kuri kaaron ye kuinbed yaro menenu kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andanuun, amborom kuu okad yimin wandoon yaambd menenu Solomon ye weng kangdom wengambarande muneen kowe. Kumban kibikee barang maa

Solomon yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.

⁴³ “Ma kei. Kwane awad arewa kuu karub yaambbed anburaniiwa yaro wenene bidambibkin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo yarebenambaraneenka dobarande yiminban keraneen. ⁴⁴ Kwane, awad arewa yekareb yedmaneen, ‘Ii ambib koronde manaan kumaom kuu ika wene wedma.’ andaneen. Kwamune mene wedmaneene, arenib yiribman kuu nekwane ongme yiribmonmo amun keruwen kumban ma doborokban kowe, ⁴⁵ ika wene awad miin arewa anam ediib ye arebban kuu benmana-neena yi korem kwane kumaom dobaraniib. Kwananiiwa ari karub kuye dohiri kuu kurin arebban, miin arewa anam keraneen. Kuye kumun areb kuu no arewa kamenib kibikee doriibdan kee miin arewa anam keraniib kii.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana
(Mk 3:31-35, Lk 8:19-21)

⁴⁶ Kwane, Yesu kuu kadaareb yaa ambiwoombed weng daandeen ye niindem aom kuu ye ena yoom damana yoom kuu mene bunangka doriib. Yi dowaken kuu wengane weng daanem andiwed. ⁴⁷ Kwane, karub maambbed Yesu yaa yedmenoon, “Eb ena yoom damana yoom kuu bunangka doriib, eb wedmebde weng daabdandamiib kii.” andoon.

⁴⁸ Kwane, Yesu inande yedmenoon, “Kane kuu ne ena? Kane kane kuu ne damana?” andekore, ⁴⁹ ye dingki yire ye kedmengkandeendan kuyaa dedmondene yedmoon, “Kekei ne ena yoom damana yoom kei, ⁵⁰ amborom kuu kane kanembed Nambe Ewen ari doreen ye inamen dowaken yaambbed kamimaiib kuu ne enaya ne aagoroka ne yangkuraya kuu kui.” andoon.

13

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng
(Mk 4:1-20, Lk 8:4-15)

¹ Kuye aron ari, Yesu kuu ambiwoom koronde wene ok bowan kebed angka diboroon. ² Kwane, nimakarub yemoon menebe ye kanawanewandi-we, ye kuu koronde oon bi motod aom awune diboroon. Kwane, kadaareb kuu ok kaat yaa menebe dohiriwen.

³ Kwane, yembed kuruwak weng yemoon daandene ma yedmoon kuu kei, “Mongkobon yariman kuu yaro ayongmon yeeb angka yob kab kiradmande wonoon. ⁴ Kwane, kab kuu kiradmenmo yaroona, yena kuu kiwaan angka kiroboon kowe, ayari onbed wan menebe ben aniwen. ⁵ Yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon. Kwane, kab kuu kirodmo deedereboon, amborom kuu okad kuu ambab yiribman kowe. ⁶ Kumban, aron yaro mene yuruuna, kab korem nuubderebe kokdereboon, amborom kuu yumburum kuu ambab yiri kubunebindo kowe. ⁷ Yena kuu okad yik kawiiib yiri kiroboon kowe, kab kuu yeere demboon kumban yik kabbed kan dabuknandoone idiib kerindo. ⁸ Yena kuu okad amun ari kiroboon. Kwani kowe, id diboroon kuu yemoon, yena id 100iib, yena id 60yiib, yena id 30yiib kwamune ire wonoon.

⁹ “Karub kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok.” andoon.

Kuruwak Weng Dakmi Ye Dowad

¹⁰ Kwane, ye kedmengkandeendanbed mene kaamoneniwen, “Koman-dewed kuruwak wengbed yi yaa daandimaab?” andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman ye weng id angkara kuu yiib yaa korokbendadned yiibkaadkeri yeman,

kumban yimanban. ¹² Kane kuu Godbed korok kere ooni yeman yaa yekaadkeroon kuu, Godbed kedmengkandi yena ari konaneene yemoon keraneen. Kumban kane kuu yekaadkerindo kuu ye yiribman korem kuu Godbed yeka baneen.

¹³ “Kuruwak wengbed yi yaa daandimain ye id kuu kei. Kwane yi wedmimaib kumban korobe wedmimokban. Kwane yi wengambirimaib kumban ongme wengambirimokban.

¹⁴ “Kwani kowe, profesi weng Aisaiyambed yedme wongkoon kuu yi yaa anam id keroon. Wongkoon kuu Godbed yedmoon, ‘Yiib kuu wengamberembirimaib kumban, wengambere id kandimokban keranib,

yiib kuu wedmembirimaib kumban, id wedmimokban keraniib,

¹⁵ amborom kuu kwamune keyedan kee
yi niindem aom kamkono keranib,
yi wengambiri korondenib,
yi indob korem imbune winiwen kowe.

Kwanaibban kuu yi indobbed wedmenib,
yi kerendembed wengamberenib,
yi niindem aombed weng id kandenib,
amonombiiwa, nembed ongmdaniin.’ kwane wongkoon.

¹⁶ “Kumban yiib indobbed wedmenib, yiib kerendembed wengambirimaib kowe, Godbed yiib yaa amun kerundoon. ¹⁷ Kedi, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiibbed wengambere wedme kamiib yaa kuu profesidaniib God ye inamen yorokmodaniib kurin dobiriwen kumbad yi dowaken darewoob kuu kwamune monoko wedmem ande meedmiwen, kumban yi wedmindo, kwamune wengamberem ande kamiwen kumban yi wengambirindo.” andoon.

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng Id

¹⁸ Kwane Yesumbed ika yedmoon, “Kab kiradmoon ye kuruwak weng id kuu wengambirime.

¹⁹ “Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb, kane kanembed Godbed korok kere ooni ye weng kuu wengamberekorib id kandindo keroone, awad arewa yi korokbed weng amun yi niindem aom angkeen kuu awine buruwandene kanwonoon.

²⁰ “Kwane, nimakarub yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengamberekorib kirodmo kubiyiib awiniwen. ²¹ Kumban God Ye Weng kuu yi niindem ambab yiri kubunebindo kowe, awinenib aron doboobban dobaraniib, amborom kuu God Ye Weng yaa arud barang o yenbandi mananeen kuu kwane kirodmo kombiri angkananiib kowe.

²² “Kwane, nimakarub yena kuu okad yik kawiiib ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengambiriwen kumban, okad yiri dobiri ye meeni darewoowiib yiribman yemoon baniin kuu nekareb yimin keraniin andi ye dobiriyyiib kumbad God Ye Weng dabuknandoon kowe, God Ye Weng kuu idiibban keraneen.

²³ “Kumban nimakarub yena kuu okad amun ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengamberekorib, korobe meene awine dobiriwen. Yi kuu idiib dibaraniib, yena kuu id 100iib yena kuu id 60yiib yena kuu id 30yiib kwamune areb keraniib.” andoon.

Kab Amuniib Kab Arewayiib Ye Kuruwak Weng

²⁴ Kwane, Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune. Kwane karub maa wene wiit kab amunmo

arumoon. ²⁵ Kumban amnoombed mongkob yariman awene kuu unuk dangiwen kumaom kuu ye bonmanbed wene yob animokban ye kawiiib ibmo kuri arumenmo yarekore wonoon.

²⁶ “Amaan kuu wiit kab kuu yeere amne id ire wonoone, kab arewa kwangkong ibonmo wiit kab areb kwane dembe wonoon. ²⁷ Deme karub kuu mene yi korok yaa kaamoniwen, ‘Korok, eb kuu wiit kab amunmo mongkobon angka arumewenoo? Kunayambed kab arewa kuu menene dereboon kii?’ andiwen. ²⁸ Yembed inande yedmoon, ‘Ei, kee bonman maambed kamoon kii.’ andoon. Kwanandoone, ye demedanbed kaamoniwen, ‘Kwanoka, awine biangke kiradmanuuwoo?’ andiwen. ²⁹ Kwane, yi korokbed inande yedmoon, ‘Yii! Korondiiwaa! Amborom kuu kab arewa biangkaniib kumbed wiit yumburumiib kwane biangkaniib kowe. ³⁰ Kwane, korondibka, ibmo kwane dembiwa, wene id wandi yaron kera-nen. Aron arimbed id wandidan yedmaniina, kereek arewa kudin nadme andedmenabe nongkobe amot nengkekoriwa, wiit kuu wande benwene ne animan nongkobimbon ambiwoom nongkobaniib.’ ” andoon.

Mastet Yob Kab Ye Kuruwak Weng
(Mk 4:30-32, Lk 13:18-19)

³¹ Kwane, Yesumbed angkon kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune, at yaningko mastet ye yob kab karub maambed kande ye mongkobon angka kibinoon areb. ³² Kwane, mastet yob kab kuu embeng mana, kab yena arebban, kumban ma yeere kainaneen kuu at darewoob at yena mongkobon angka arumenaboon kuu korem yembed burudande wonoon. Kwane, daane darewoob keroon kowe, ayari on maa maa menebe at nondong ari kuu ami yenbenaben wananiib.” andoon.

Yiis Ye Kuruwak Weng
(Lk 13:18-21)

³³ Kwane, angkon Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune. Wonong maambed flawa aande oganu bred ongmandamuun kuu flawa kabayingke obo keru yeman ye aningko yiis embeng aande kabed ayooobmim ye flawa aom kowe ongmeen-kob, yiisbed flawa aom kabayingke yimin yimin yaa keroon.” andoon.

Biknoon Ye Weng Kuu Kuruwak Weng Yaambd Dian Kere Daandoon

³⁴ Yesu kuu kuruwak wengbed karuwa nimaya yaa daandimaan, kumbedmo. ³⁵ Kwanoon kowe, profesianbed kwane dakmoon kuu anam id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu, “Ne kuu kwamuneni kuruwak weng yaambd kande dakmaniin. Kedmengkandi yena okad ongmoon yaambd mene kibikee yemyeb bikderebeen kuu, nembed ben dian kere dakmaniin.” ande wongkoon.

Kab Amuniib Kab Arewayiib Ibmo Yeeroon Ye Weng Id

³⁶ Kwane, Yesumbed kadaareb domondekore ambiwoom awunoon. Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yeyiib yaa mene kaamoniwen, “Mongkob angka kab arewa ye kuruwak weng dakmewen kuye id kuu, kedmengkandebko kaadkerem.” andiwen.

³⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kei, karuwa kab amun arumoon kuu Karub Ye Mingki kii. ³⁸ Mongkobon kuu okad kumundin kangkuun kei, kowe kab amun kuu God yaa anam andiwe Godbed yi korok kere oonoondan kui. Ma, kab arewa kuu awad arewa Seten ye yoman winiwendan kui.

³⁹ Kwani kowe, bonman kab arewa arumoon ye karub kuyaamo Seten kui.

Kwane, kab wandi aron kuu keye aron yimin wandanuune, id wandidan kuu God ye engyus kui.

⁴⁰ “Kwane areb, kab arewa dembe wonoon kuu biangke amot yiri nengka-neen areb kuu, keye aron yimin wandanuun yaambéd kwamune kera-neen kii. ⁴¹ Kwamune keraneen kuu Karub Ye Mingkimbed ye engyus yedmaneene yimbed wenebenib, okad yimin yimin wandaneen yaambéd nimakarub arewa kamo doriwiiwa ambarakmok ande kamiwiiwa kuu korem be nedbekorib, ⁴² amot arewa yiri be kiraraniwa, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame dobaraniib. ⁴³ Kwana kowe, God ye yorokmodan kuu yi Ambe Godbed korok kere oonimbon aombed aron areb yuraniib.

“Kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok.” andoon.

Odamod Bikdereboon Ye Kuruwak Weng Ayooob

⁴⁴ Kwane, Yesumbed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu, odamod okad yiri bikne angkimboroon areb. Kwane, karub maambéd wedmekore, angkon ika kanbiknekore, kubi darewoob kumbed wene ari yimbéd komo awinoon ye yiribman korem kuu ben ari berengke od kande-kore, mene odamod biknoon ye okad kuu moonoon.

⁴⁵ “Ma, Godbed korok kere ooni yeman kuu, berengki karub maa wene bot manimanandeb yaningko peel ande onmenmo yaroon areb. ⁴⁶ Peel od miin darewoob yeman wedmekore, wene ari ye yiribman korem ben ari berengke od kande-kore, mene peel kuu moonoon.” andoon.

Oon Men Ye Kuruwak Weng

⁴⁷ Kwane, Yesumbed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune, oon men nande ok bowan angka nane oon yemoon maa maa boon areb. ⁴⁸ Kwane, oon yidwaroon kowe, oon men kuu wan yaro kubuk arimbed kowiwen. Kowenib, yi diberenib andangkane oon amun yaa kuu ben kabed aom kambungke arewa yaa kuu benkirarundiwen. ⁴⁹ Kwamune areb, keye aron yimin wandanuuna Godbed ye engyus yaa yedmaneena God ye yorokmodaniib arewadaniib kuu andokbenib, ⁵⁰ arewadan kuu amot arewa denaneen yiri benkiraraniwa, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame dobaraniib.” andoon.

⁵¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kaamondo, “Yiib kuu kuruwak weng korem kee kuye weng id kandiwen dee?” andoone, “Ee” ande yedmiwen.

⁵² Kwani kowe, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Kwane kowe, Yuudan yi amob kedmengkandidan mimo mimo kuu anam ande Godbed korok kere ooni yeman ye kedmengkandi kandoon kuu kwamune, ambib yariman kurin ye yiribman amuniib kibik ye yiribman amuniib areb, yambiwoom komo yure oonoon kuu ben yaro mananeen.” andoon.

Yesu Nasaret Aom Wonoon (Mk 6:1-6)

⁵³ Kwane, Yesu kuu kuruwak weng kee daande dowan kerekore, kuyaa koronde yaro wonoon. ⁵⁴ Yaro dore wene ye kambong anam Nasaret aom awune yi kurikuri ambiwoom dawuro kedmengkandoona, yi binangke karekme yikareb yedmiwen, “Karub kee kuna yaambéd meeni kangdomiib God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkonoyiib kuu boon kii? ⁵⁵ Ye kuu no ambib yenbi ye karub ye mingki. Kedi, ye ena yu aningko Meri, kwane ye damana kuu Yems yoom Yosef yoom Saimon yoom Yudas yoom kui. ⁵⁶ Ye yangkuraya kwangkón korem nub yoom ibmo ke doruub kei.

Kowe, karub kee kunayambed kwamune aromkonoyiib inameniib kee boon kii?" andekorib, ⁵⁷ ye yaa kubenokban odkeneb keriwen.

Kumban Yesumbed yedmendoon, "Profesiman kuu yemoonbed ye yaa karub amun andimaib kumban, ye kambongdan yoom ye ambanga damana aweneyiib yoom kumbedmo ye yaa karub amun andimokban." andoon.

⁵⁸ Kwane kuyaa kuu, ye kuu God yaromkono wedmi yeman yemoonban ambangkoon, amborom kuu yi kuu ye yaa anam andindo kowe.

14

Yoon Baptaisman Ayiwen (Mk 6:14-29, Lk 9:7-9)

¹ Kuye aron aom Galeli ambibkindan yi korok darewoob Erod Antipas* kuu Yesu komo kameen ye weng wengamberekore, ² ye korok korok yaa yedmoon, "Yesu kuu Yoon Baptaisman bobnoon yirimbed angkon ika demboon kii! Kwanakob God yaromkono wedmi yeman ongmenabimaan." andoon.

³⁻⁴ Kwanandoon amborom kuu anuk yiri kumbed Erod kuu ye aagorok Filip ye wononghed yu ambi dankare domonenuune Erodhed yu kuu awanoon kowe, Yoonbed Erod yaa daandimaan, "Ebbed yu awani kuu amob kii!" andimaan. Kwani kowe, Erodhed yedmoonkob ye dememan maambbed Yoon awine kan wii aom kaanoona dibeen. ⁵ Erod kuu ayande meenoon kumban, ye kuu unoon, amborom kuu nimakarub yemoonbed Yoon kuu profesiman ande yedmimaib kowe.

⁶ Kwane, Erod ye wooneen ye orok yaron muneen kowe, Erodias yu mungkan koyu menenu menebiwendan yi murubia ari awuderenu ebkad wayirikne andeen kowe, Erod kuu kerengkandi darewoob keroon. ⁷ Kwani kowe, ye amob ongme yedmoon, "Kubbed komo meene yedmaneeb kuu kankabdaniin." andoon. ⁸ Kwane, yu kuu awaan yu weng kandeen kowe, Erod yaa kwane yedmeen, "Yoon Baptaisman ye korok wande yabad ari kowe kanmene kawe." andeen.

⁹ Anduuna, King Erod kuu kubiyiibban keroon kumban, amob weng ongme yedmoone yi yoom ane doriibdan wengambiriwen kowe, wonong koyu yu kaamoni yaa ee andekore ye dememan maa yedmoone, ¹⁰ Yoon ye korok kuu wii aombbed wandiwen. ¹¹ Kwane, Yoon ye korok kuu yabad animarimbed kowe kanmene wonong koyu kuyaa kondiwa, yumbbed awaan yaa kanmene kondeen.

¹² Kwamuniwa, Yoon ye id kuu ye kedmengkandeendan menenib kanwene mangkiwen. Mangkekorib wene Yesu yedmeniwen.

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon (Mk 6:30-44, Lk 9:10-17, Yn 6:1-13)

¹³ Kwane, Yoon ayiwen ye weng kee Yesu kuu wengamberekore, ye kedmengkandeendan be kuyaa kuu koronde parai motodbed kimyen obonmo yaa wonoon. Kwanooone, nimakarub yemoonmo wengamberekorib, taun dia dia yaambbed ye yoman yonka winiwen. ¹⁴ Kwane, Yesu kuu wirine kadaareb yemoon wedmendekore, mimyob keendoon. Keendekore bob anikadiibdan kuu ongmenaboos.

¹⁵ Kwane oobne aron kubune wenuun yaambbed, ye kedmengkandeendanbed mene Yesu yaa daaniwen, "Keyaa kuu obonmo kambongiibban angkon miriknandameen kii. Amun kuu daandeewo wenebenib, kambong kambong yaa wene yika animan berengkanabe anime." andiwen.

* **14:1:** Erod Antipas kuu King Erod Kayabak ye mingki. Awodki oonoon ye okad kuu andokbe kaningiib kere Erod Antipasbed okad mimo oonoon.

¹⁶ Kwanandiwe, Yesumbed inandoon, “Kwamunemban. Yiibbed animan bangkandibko anime.” andoon. ¹⁷ Kwane, yimbed inande yedmiwen, “Nub kuu om angkoyiib oon ayoob kembedmo awinuwen.” andiwen. ¹⁸ Kwanandiwe, Yesumbed yedmoon, “Ne yaa benminime.” andoon.

¹⁹ Kwane, nimakarub korem yaa yedmendoona kerek ari dibiriwen. Om angkoyiib oon ayoob kuu benkoobe, indob kan ambid ari wedmene eso andekore, om kuu domabangkoon. Kwane, yembed ye kedmengkan-deendan yaa bangkandoona, yimbed be ari karuwa nimaya danaya yaa bangkandiwen. ²⁰ Yi korem anenib mikmoniwen. Ari animan dungkun dungkun koronde winiwen kuu ye kedmengkandeendanbed kabad kumaom benkambungke deweniwe kabad wad ayoowiib kuu yeederebenan wonoon. ²¹ Karuwa nimaya danaya korem animan aniwen kuu karub 5,000iib areb.

Yesu Ok Ari Dodkan Wonoon

(Mk 6:45-56, Yn 6:16-21)

²² Kwane kuyaambad, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmen-doona, yidin parai motod nande bowan yara yanande winiwen. Kwane, kadaareb yaa ika winime ande yedmekore domondoon. ²³ Kwane domon-dekore, wene aangko kaat angka yembedmo kurikuri kerok daanoon.

Kwane, aron kubunenu mirikne wenuuna, Yesu kuu yembirimo keroone, ²⁴ ye kedmengkandeendan kuu motodbed bid domonenib ambak ok wedangka winiwen, kumban yi weniib ye arinambo arimbed nuub kuu yi yaa meneene oknondok darewoob kamenu motod yaa beengkaun.

²⁵ Kwane, amnoom awawini yaa Yesu yiyiib yaa ok arimbed dodkanmo wonoon. ²⁶ Kwane ok arimbed dodkanmo wene yi dia keroone, ye kuu wedmenekorib uni miin darewoob kere “Awadii!” ande komkiwen. ²⁷ Kumban Yesu kirodmo yi yaa baandoon, “Nembed kei. Yiib unaib, yiib niindem aom aromnime.” andoon.

²⁸ Kwane, Pitambad baande yedmoon, “Yariman, anam ebbad meneeb keroke, ne yaayiib yedme kowebko, ok ari ewiib yaa mana.” andoon.

²⁹ Kwanandoone, Yesumbed “Ee mene.” andoon.

Kwane, Pita motod aom koronde kuro ok arimbed dodkanmo Yesuyiib yaa andowe wonoon. ³⁰ Kumban Pita kwane nuuwa oknondoka wedmendekore, unene ok yiri andowe kubune wenene baandoon, “Yariman, ne nenkoone!” andoon. ³¹ Kwane baandoone, Yesu kirodmo dingki yirene awinene nenkoonekore yedmoon, “Eb anam andi kuu embengmo kii, komande karekmeeb?” andoon. ³² Kwane, yi kuu motod aom awuniwa nuub kuu dowan keroon.

³³ Kwani kowe, yi korem motod aom doriibdan kuu Yesu yaa bumangkane yaningko kankoon yedmiwen, “Anam kai! Eb kuu God ye Mingki kii!” andiwen. ³⁴ Kwane, yi yane wene bowan yara bidambib Genesaret yaa wiriniwen.

³⁵ Kwane, nimakarub kuyaa doriibdan kuu wedmibka, anam Yesu kii andekorib, weng ben nongkobiwa wenebuuna, ambibkin dia dia kuu bob anikaddan korem kuu Yesu yaa benmenebiwen. ³⁶ Kwane, yimbed no eekme yedmimaib, “Bob anikaddan kuu eb ebkad dungkun arimbed angkorokanime.” andimaiwe, kane kane korem Yesu yebkad dungkun yaa angkorokaniwen kuu wadkeriwen.

15

God Ye Amob Yaamo Wengambirime Andoon

(Mk 7:1-23)

¹ Kwane, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yerusalem aombed menenib Yesu yaa kaamoneniwen, ² “Komandeniwed eb kedmengkandeebhan kuu nub aamkono yi amowamob kuu awinindo kere no domangkimaib? Kedi, yi dingki kuu ogindo kumbed animan kuu awingkonib aniib kii.” andiwen.

³ Kwane, Yesumbed inandoon, “Ma komandiwed yiib kuu God ye amob kuu domabangkanib yiib amowamobmo oone awinimaib? ⁴ Kedi, Godbed yedmoon, ‘Yiib ambe ena yi weng wengambere awandime.’ andoon. Ma yedmoon kuu, ‘Kanembed ambe ena yaa amkidbaneen kuu ayiwed bobni yeman.’ andoon.

⁵ “Kumban yiibbed kedmengkandimaib kuu kanembed ambe o ena yaa yedmaneen, ‘Ne yiribman yaambbed komo yiib yaa awandaniin kuu kan God yaa munob koni yeman kowe, yiib yaa kondindeban.’ andaneen kuu yimin, yiibbed kedmengkandimaib kuu. ⁶ Kumban kwanandaneen kuu ye kuu anam ambe ena yaa oone awandimban. Kwanekob, yiibka God ye amob kuu benkirarundekorib, yiib awoya yi amowamobmo awinimaib. ⁷ Yiib kuu aadidmidan kii! Aisaiyambbed yiib dowad profesi weng yedmoon kuu korem weng id anammo keroon. God Ye Weng kwane dakmoon kuu,

⁸ ‘Keye nimakarub kee naningko wengbed kankoonimaib, kumban yi meeni inamen ne yaa kuu ambab anam.

⁹ Kowe, yimbed naningko kankooni kuu yiminban, amborom kuu yi kedmengkandi kuu karub yi inamenmo kedmengkandimaib kowe.’” kwane andoon.

¹⁰ Kwanandekore, Yesumbed kadaareb yaa baandoona ye yaa miniiwa yedmoon, “Wengambere kandime. ¹¹ Komo komo karub ye mongkodkono aom awunaneen kuu God yaa arewa keru yemanban, kumban komo karub ye mongkodkono aombed deedaraneen kuu God yaa arewa keru yeman.” andoon.

¹² Kwane, ye kedmengkandeendan menenib Yesu yaa kaamoniwen, “Eb kuu ma kaadkerewenoo, Farisidanbed weng kee dakmeeb kumbed eb yaa kongebde odkeneb keruwen kii.” andiwen.

¹³ Kwanandiwe, yembed inandoon, “Kab korem Nambe Ewen ari doreen kumbed arumindo yaa kuu korem yumburum yirimbed biangkane kiraraneen. ¹⁴ Yi kuu domondime. Yi kuu indob tut korok korok kowe. Kudi, kwane indob tut korokbed wene indob tut karub maa nen kinban wananeen kuu yi ayoob kwane wene dem kombaraniib.” andoon.

¹⁵ Kwane, Pitambbed yedmoon, “Kuruwak weng kuu dakmeeb ye id kuu korokbende.” andoon. ¹⁶ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib kuu weng id kandindebankowoo? ¹⁷ Yiibkaad dee? Komo komo mongkodkono awune kawene kabeyob aom awunimaan kuu wene no ot kerimaan.

¹⁸ Kumban komo karub yi mongkodkono aombed deedirimaib kuu inamen aombed dembimaib. God yaa arewa keru yeman kuu kui, ¹⁹ amborom kuu inamen aombed dembimaan kuu, arewa ye meeniyiib kuman o kumka ayi ye inameniib nenem kami ye inameniib yid bi ye inameniib weng wiribi ye inameniib wengamborokbanabiyyiib kuu kwamune nimakarub yi niindem aombed dembimaan. ²⁰ Kwane kee dembimaan kumbed God yaa arewa keru yeman. Ma, animan karub dingki ogindombbed awingke ananeen kuu God yaa arewa keru yemanban.” andoon.

*Yesumbed Yuudanban Yi Wonong Awandoon
(Mk 7:24-30)*

²¹ Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde yaro dore wene ambibkin Taiyayib Saidoniib yaa wonoon. ²² Kuyaa Keenandan wonong ambibkin kuyaombed yaro menenu, Yesu yaa baande komkeen, “Yariman, Dewid ye Awo, ne mimyob keewe. Ne dana mungan kuu awad arewambéd ibnendoona miin yiminban arewa anam kereen kii.” andeen.

²³ Kumban Yesu kuu ma inande daandindo kowe, ye kedmengkandeendanbed mene nangkane daaniwen, “Wonong kee yedmendebko, koronde wunuk, amborom kuu komkanmo menuun kowe.” andiwen. ²⁴ Kwani kowe, yembed yu yaa yedmoon, “Ne kuu no Israeldan sibi bikderebiwen areb keriiwen yi dowad kan yedme kowoombok manaan.” andoon.

²⁵ Kwane, wonong kuu Yesu ye dia angkon menenu ye murubia ari bumangkanu yedmeen, “Yariman, awawe.” andeen. ²⁶ Kwananduune, Yesumbed inande yedmoon, “Dana mana ye om kuu bene anon* yaa kiradmi kuu arewa.” andoon.

²⁷ Kwanandoone, wonongbed inande yedmeen, “Yariman, anam kumban, ma anon kuu kangkomanbed animan aneen ye arak dabderem yiri om ambong ambong kuburimaan kuu animaiib.” andeen. ²⁸ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kub kuu anam andi darewoob ye wonong kii! Kwani kowe, komo mene kaamowewen kuu kibireb kwanok.” andoon. Kwane kuyaambéd, wonong yu mungan kuu amun kereen.

Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon

²⁹ Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde ok bowan Galeli kebed yaa wonoon. Wenekore, wene kawene aangko arimbed diboroon. ³⁰ Kuyaambéd nimakarub yemoon kai yeyiib yaa menebiwen kuu yon wanadaniib, indob tutdaniib, yona dingkia angaknoondaniib wengwaabdaniib bob anikad maa maadaniib yemoonmo benminiwen. Yi kwane benmenebenib Yesu ye murubiambon ari kiribiiwa, ongmenaboon.

³¹ Kwane, wengwaabdan kuu weng dakmiiwa, angaknoondan kuu amunmo keriiwe, yon wanadan kuu yaro yarebiwa, indob tutdan kuu nande wonoona kereknan winiwa kamenan winiwen. Kwane, yi korem menebiwen kuu wedmekorib binangke Israeldan yi God kubenib yaningko kankooniwen.

Yesumbed 4,000 Ariyib Animani Bangkandoona Aniwen (Mk 8:1-10)

³² Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa baandoona ye yaa winiwa yedmoon, “Nimakarub kumundin keyaa mimyob keendaan, amborom kuu yi kuu neyib yaa aronki ayoobmimiib doriwe animaniibban keriiwen kowe. Ika winime andi kuu ne dowakenban, amborom kuu yi kuu mungimo wananiib kuu wedya kirobaniib kowe.” andoon.

³³ Kwanandoon kowe, ye kedmengkandeendanbed kaamoniwen, “Nub kuu amboon keyaom kee kunayambéd animan kuu benub kadaareb kamune kee bangkandanuubkob ane yimin keraniib?” andiwen. ³⁴ Kwane, Yesumbed kaamondoona, “Yiib kuu om kuu komoyiib awingkiwen?” andoon. Yimbed inandiwen, “Om ediib, okyiri oon embeng yemoonbaniib kumbedmo.” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesumbed kadaareb yaa yedmendoona okad yiri dibere winiwen. ³⁶ Yesumbed om ediib okyiri oon embengiib be God yaa eso andekore, domabangkane ye kedmengkandeendan yaa bangkandoona yimbed ari nimakarub yaa kwane bangkandiwen.

* **15:26:** Yuudanban kuu Yuudanbed anon andimaiib, yi kongendi weng, kumban Yesu kuu kuruwak wengmo dakmoon.

³⁷ Yi korem anenib mikmoniwen. Kwane, ye kedmengkandeendanbed animan ane ari koronde winiwen kuu kabed aom benkambungkiiwa kabed ediib yeedere wonoon. ³⁸ Karuwa nimaya danaya yi korem animan aniwen kuu karub 4,000iib. ³⁹ Yaro Yesumbed kadaareb kuu yedme kondoon wenebiiwa, ye kuu parai motod aom awunoone bowan Galeli yara yane wene bidambib Magadan dia winiwen.

16

Yesu Yaa Yi Komboon Kaamobi (Mk 8:11-13)

¹ Kwane, Farisidan yoom Sedyusidan yoom Yesu yaa mene ye komboon wedmi ye dowad kaamoniwen kuu God yaromkono yaambbed dud korokbok andiwed.

² Yesumbed inande yedmoon, “Oobne aron kubunanuun kuu yirim kanabaneen kuu yimbed yedmimaib, ‘Oo kwana kowe awari kuu amiibban keraneen.’ andimaib. ³ Kwane, amkimo yaro kangka kuu amukambidiib ambid dodmoyiib wedme ‘Kibikee am aron kii.’ andimaib. Yiib yiibkaad ambid arimbed komarewa korokbimaane kuu wedme kaadkerimaib, kumban kibikee komo keroon kee wedme id bene kaadkerindo. ⁴ Kukuu no arewa kamenib God yaa angkurom korokbenib kamimaibdan kumbed dud korokbe ande onmimo kamiib kii! Kumban ma dud korokbainban, no Yonambbed dud korokboon kuu korokbaniin kumbedmo kui.” andoon. Andekore, Yesu kuyaa koronde domonde yaro wonoon.

Dudi Kedmengkandi Yaa Kaadkerime (Mk 8:14-21)

⁵ Kwane, Yesu awene kuu bowan yara yaniwen kumban ye kedmengkandeendan animaniib maan yanindo nonondandiwen. ⁶ Kwane Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kaadkerime. Yobdoodmo yiibka oone dobirime, Farisidaniib Sedyusidaniib yi flawa kabayingke obo keru yeman yaa.” andoon. ⁷ Kwane, weng kee yikarebmo id kuu komarewa kii ande andangke yedmiwen, “Anam kuu animan maandindo keruwen kwande dakmeen dee kii?” ande dakmiwen.

⁸ Kwane, dakmiib ye weng id kuu Yesumbed wedmendoon kowe yi yaa kaamondo, “Yiib komandiwed animan maandindo andi ye weng dakmiib? Yiib anam andi kuu embengmo. ⁹ Yiib kuu id meenindoyoo? Meenime, om angkoyiibmo kumbed nimakarub 5,000 ariyiib kuu bangkanduuwe aniwen. Aniwe, yiib kuu kabed komoyiib animan dungkun dungkun benkambungkiwen? ¹⁰ Ma, om ediibmo kumbed nimakarub 4,000 ariyiib kuu bangkanduuwe aniwen, kwangkon yiib kuu kabed komoyiib animan dungkun dungkun benkambungkiwen? ¹¹ Komarewakob yiib kuu meeninban keruwen? Ne kuu yiib ande animan ye dowad dakmokban. Kumban kaadkerime, yobdoodmo yiibka oone dobirime, Farisidaniib Sedyusidaniib yi flawa kabayingki yeman yaa.” andoon.

¹² Kwane, ye kedmengkandeendan kuu meeni kandiwen, Yesu kuu anam flawa aom kowiwed kabayingki yeman yaa kaadkerime andindo, ye kuu Farisidaniib Sedyusidaniib yi kedmengkandi yaa kaadkerimbed dobirime anded dakmeen.

Pitambbed Yesu Kuu God Ye Mingki Andoon (Mk 8:27-30, Lk 9:18-22)

¹³ Kwane, Yesu wene taun maa Saesaria Filipai dia wenene, ye kedmengkandeendan yaa kaamondo, “Nimakarub kuu Karub Ye Mingki

kuu kane andimaib?" andoon. ¹⁴ Andoona, yimbed inande yedmiwen, "Yenambed yedmimaib kuu eb kuu Yoon Baptaisman andimaib, yenambed eb kuu Elaidya andimaib, kumban karub yenambed eb kuu Yeremaiya o profesiman maa ande kamiib kii." andiwen.

¹⁵ Kwane, Yesu kaamondoon, "Ma yiiibbed kuu ne kane andiib?" andoon.

¹⁶ Andoona, Saimon Pitambéd inande yedmoon, "Ee, eb kuu wad doreen ye God ye Mingki, eb kuu yembed kinoona menewenman Keresu kui." andoon.

¹⁷ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, "Ee, Saimon, Yona ye mingki, eb yaa Godbed amun kerubdoon, amborom kuu kekee karub maambéd eb yaa kwane yedmebdokban, Nambe Ewen ari doreen kumbéd korokbebdoon kowe. ¹⁸ Kwane, nembéd eb yaa yedmaan kuu eb kuu Pita,* eb kuu dumnad. Keye dumnad kwarimbed ne anam andidan ambib areb kuu ambangke kanyenbaniin. Kwane, bobni yaromkonombéd mon-maraanban. ¹⁹ Nembed Ewen aom ooni yeman yaromkono kabdaniina, kwane ebbéd okad kiri kee komo yaa yii andaneeb kuu Ewen aom kwangkón yiminban keraneen. Kwane, ebbéd okad kiri kee komo yaa ee andaneeb kuu Ewen aom kwangkón yimin keraneen." andoon. ²⁰ Andekore, ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ande dakmaib ye weng yedme kowoon, ye kedmengkandeendan yaa.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Dakmoon

(Mk 8:31-9:1, Lk 9:22-27)

²¹ Kuyaron yaambéd yaro ari kuu Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa andowe dianmo daandoon, ye kuu Yerusalem aom wananeen kumbéd Yuudan yi korok korokiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandaniib kumbéd ye kuu awinenib durud yewéd maa maa konekoriwa, ye kuu ayaniwiwa bobnaneen kumban aron ayoobmim ari kuu nenkoonaneene ika dembaneen ande daandoon.

²² Kwanandoone, Pitambéd Yesu nen angkaro ongkane daanoon, "Yariman, kwamune keraneen kuu Godbed kebenok ai! Kwamune kuu eb yaa ma kwanaanban kii!" andoon. ²³ Andoona, Yesumbed neman Pita yaa amonombe inande daanoon, "Eb kuu Seten areb kerewen kii! Ne yaa kuu angkane! Eb kuu ne yaa boknande kombiri yeman kereeb kii! Eb kuu God ye inameniibban, karub yi inamenmo awinewen." andoon.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Kiwaan Yobdood

²⁴ Kwamunekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, "Kwane, karub kanembéd ne yoman manandamoka, yekareb ye dowaken ye inamen kankubune yaro ye at ming kankarinekore, ne yoman monok.

²⁵ Karub kanembéd yekareb ye wadkeri awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban karub kanembéd ne dowad yaambéd ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. ²⁶ Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka oonaneen kumban amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankoraneen kuu amun dee? Ye kuu komombéd God yaa konekore, ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankorarokban keraneen? Dowan!

²⁷ "Kwane, Karub Ye Mingki kuu Yawodki ye nambiriyiiibbed ye engyusiib mananeen kuu nimakarub mimo mimo komo kamiwen ye kakman yi yaa bangkandaneen. ²⁸ Nembed yiiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiiib yena kane kane keyaa doriibdan kuu bobnaibbanbed wedmaniib kuu Karub Ye Mingkimbed korok kere oonaneen kii." andoon.

* **16:18:** Pita yaningko ye weng id Gurik wengbed kuu dumnad.

17

Yesu Yaa Nambiri Konoon
(Mk 9:2-13, Lk 9:28-36)

¹ Aron benmeyib down keruuna arimbed, Yesu yaro Pita yoom Yems yoom Yoon Yems ye daman yoom kwamune be aangko ambab ari daanoon, yimbirimo keruwen. ² Kwane, yi doriwa Yesu yaa God ye nambiri monoon, yeka maaaa keroon. Kwane, ye murubia kuu aron yuremoon areb nambiri darewoob keruune, yebkad kuu kawanmo kawurimbon anam keroon. ³ Kwane kuyaambbed, Moses yoom Elaidya yoom kuu angkadere Yesu yoom dobiriwe, Yesu yoom weng dakmenabiwen.

⁴ Dakmo doriwa, Pitambbed Yesu yaa yedmoon, “Yariman, kekee amun, nuwiib ke doburuub kei. Ewiib dowaken kerebka, nembbed kombon ayooobmimiib banaba. Ma eb, ma Moses, ma Elaidya.” andoon. ⁵ Pita weng mogeed dakmeen aombbed wiib kawanmo kande bokne kebeneen. Ku kebeneen ye niindem aombbed wengmo baande daandoon, “Kekee ne Dana, ne mimyob dowakeniib kubiyiib darewoob ye ari kowaan. Ye weng kuu wengambirime!” andoon.

⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu wengamberekoriwa, yi kuu uni darewoob kerenib, murubia ben okad yiri kiribe kirobiwen. ⁷ Kumban Yesumbed mene badmende daandoon, “Yeedirime, unaib.” andoon. ⁸ Kwane, yi deedere korok kankoone ari wedmibka karub yenayiibban, Yesu yembbedmo.

⁹ Kwane, kwari koronde aangko ika yiri kamenoniwa Yesumbed wedya daandoon, “Komo wedmiwen kuu karub yena yaa wene ari ogoodmo kwamune dakmenmo yarebaib. Kwane bikniwo wene ari ne bobnaniin yirimbbed angkon ika dembaka.” andoon. ¹⁰ Kwane, ye kedmengkandeendan kumbbed kaamoneniwen, “Komande kwane Yuudan yi amob kedmengkandidanbed Elaidya kuu yedin mananeenkob andimaib?” andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Kuu anam, Elaidya kuu yedin menene ongmi ye dowad korem nekwaneen. ¹² Kumban nembbed yiib yaa ke yedmendaan kei, Elaidya kuu monoona down keroon. Monoon kumban korobe wedmenib anam Elaidya kii ande kamindo, no kwane yi meeni dowaken korem kuu ye yaa kwaniwen. Kwamune areb kuu Karub Ye Mingki yaa kangkon durud yewed konaniib.” andoon. ¹³ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu meenenib inamen kandiwen kuu Yesu kuu Yoon Baptaisman ye dowad ande dakmeen.

Yesu Dana Awad Arewa Ibneononiib Ongmoon
(Mk 9:14-29, Lk 9:37-43)

¹⁴ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom ika kawene kadaareb doriib yaa miniwa, karub maa mene Yesu ye murubia arimbed bumangke ¹⁵ yedmoon, “Yariman, eb ne dana yaa mimyob keene. Ye kuu kot awarak ayimaan arewa anam wedmimaan kowe, aron yemoon ayene kan ok yiri korare amot yiri korare kamimaun. ¹⁶ Nembbed eb kedmengkandeendan yaa nenmanaan, kumban yi ongmenindo yiminban keruwen.” andoon.

¹⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “O nimakarub korem, yiib kuu anam andindebandan wabkaddan kii! Aron komoyiib kwane yiib yoom dobaraniin? Aron komoyiib kwane yiib karekmi wedme dobaraniin? Dana kuu nenmene.” andoon. ¹⁸ Kwanandekore, Yesumbed awad arewa kuu yedme anbuuroona dana ye niindem aombbed yeedoroon. Kwane kuyaambbed amun keroon.

¹⁹ Kwane, amaan, ye kedmengkandeendan yoom Yesu yoom kwane karub yenayiibban yimbirimo keriwe, Yesu yaa kaamoneniwen, “Komoyiibkob nubbed awad arewa kuu yedme anburinban keruwen?” andiwen.

²⁰⁻²¹ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Yiib kwanindo keriwen am-borom kuu yiib anam andi kuu wuudmo. Kedi, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib anam andi kuu aromne mastet yob embeng mana areb keraneen kuu aangko yaa baande yedmaniib, ‘Yakuri wene.’ andani-
iwa kwananuun. God ye inameniib komo kamandameeb kuu yiminmo.”*
andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon

²² Kuyaambd Yesu ye kedmengkandeendan korem Galeli angka ibmo nedbe doriwa yembed yedmendoon, “Karub Ye Mingki kuu karub maambd ambodangene awine kan karub yena yi dingki ari kowaneen kii.

²³ Kwamunenib ayaniwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim ari Godbed bobnoon yirimbed kankoonaneena dembaneen.” andoon. Kwanandoone, ye kedmengkandeendan wengamberekoriwa, miin kubiyiibban kere anam mimyob wandiwen.

Tak Od Kowi Ye Weng

²⁴ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom Kapeenaum yaa wene dawuniwe, kurikuri boyambib darewoob ye tak od bimaibdan yaro mene Pita yaa kaamoniwen, “Yiib kedmengkandi korok kuu kurikuri boy-ambib darewoob ye tak od kowimaano?” andiwen. ²⁵ Kwane, Pitambd yedmoon, “Eyoka, kowimaanaa.” andoon.

Amaan, Pita kuu ambiwoom dawuro wonoone, Yesumbed yedin Pita yaa yedmoon, “Saimon, eb komarewa meeneeb, kingbed ye tak od kuu karub kane yaambd bimaan, ye mingki yaambd dee, yena yaambd dee?” andoon. ²⁶ Kwane, Pitambd Yesu yaa inande yedmoon, “Yi kuu karub yena yaambd bimaib.” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed Pita yaa yedmoon, “Kwana kowe, king yi dana kuu tak od kowaibban. ²⁷ Kumban nub yi yaa kowaubban kuu nub yaa kongendaniib kuu ne dowakenban kowe, wene pating kanwene ok bowan angka kamberene oon ibduruk kandaneeb kuu mongkodkono dankone wedmaneewa, od murubkob angkimbaranuun kuu kanduneb, wene ne tak odiib ewiib kwane kowe.” andoon.

18

Ewen Aom Kuu Kanembed Darewoob Keraneen?

(Mk 9:33-37, Lk 9:46-48)

¹ Kuye aron kuu kedmengkandeendanbed Yesu yaa mene kaamoniwen, “Kanembed Ewen aom kuu aningko darewoob keraneen?” andiwen.

² Kwanandiiwe, Yesumbed dana embeng yaa baandoona monoona, yem-bed nende yi murubia ari kowoone doboroon. ³ Kwane, Yesumbed yed-moon, “Nembd yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib korobe amonombe dana kamune areb keraniib kumbd Ewen aom awunaniib. Ma kwanok-ban keraniib kuu awunaibban. ⁴ Kwani kowe, karub kanembed yeka kankubune dana mana keyareb keraneen kumbd Ewen aom aningko darewoob keraneen. ⁵ Karub kanembed naningko yaambd dana mana kee areb yaa kubenaneen kuu ne yaa kwane kubewaneen kii.

* **17:20-21:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kumban awad kwamuneyiib kuu kurikuriyiib animan korondiyiib kumbd anhuri yeman.”

Dedmobeniwed Ambarakmi

⁶ “Kumban kanembed dana kamune kere ne yaa anam andoonman keyaa dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu, amun kuu ibduruk kuye karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borokne kan karamok yiri kaniwed niindem ambab yiri kankubuni kumbed yimin.

⁷ “Okad kiri doriibdan, kaadkerime! Dedmobenako ambarakmok andi yeman yemoon dangoon. Kwane arewa kuu dembimaan, kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. ⁸ Kwane, eb yon o dingkimbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, wankorarunde. Kwananeeb kumbed dingki mimomo o yon mimomo kuyiib aron korem korem ye wadkeri kandaneen kuu amun. Ma kwamune yon ayoob o dingki ayoob kuyiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa. ⁹ Kwane, eb indobbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, biangkande korarunde. Kwananeeb kumbed indob yaramo aron korem korem ye wadkeri kandaneeb kuu amun. Maa kwamune indob ayoowiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa.

Sibi Biknoon Ye Kuruwak Weng

(Lk 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Yiib kaadkerime. Aningkoyiibban ne yaa anam andiwendan keyaa kankubunaib. Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub keyi oonimaib yi engyus Ewen ari doriib kuu Nambe God ye kerebiri ari kwane doberembirimaib.*

¹² “Yiib kuu komarewa meenaniib? Kekamune karub maa sibi 100iib kumban mimo kuu wene biknaneen kuu, ye kwane 99iib kuu aangkombon ari domondekore, wene biknoon kuu kereknanmo yaraneen dee? Kwananeena! ¹³ Kwane, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, sibi wedmaneen kuu kubi darewoob keraneen, kwane sibi 99iib wene biknindo yaa kuu kubi embengmo. ¹⁴ Kwamune areb, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu ye dowakenban anam andidan aningkoyiibban mimo ma bikni kuu yiminban.

Angkodemimbed Eb Yaa Ambarakmi

¹⁵ “Kwane, anam andi ye karub maambbed eb yaa ambarakmoka, wene yiib ayoobmo keroka komo ambarakmoon kuu daane. Kwane, eb weng wengamboroka, amun eb awaneneb kowe ye o yu kuu eb daman kereeb kii. ¹⁶ Ma, ye kuu eb weng kankoraroka, angkon ika karub mimo o ayoob ben eb yaa dabokne wene wengane. Weng korem ku dakmaneeb kuu yi ayoowiib indob indob wedmiib weng wengambere keraniib kowe, yi kuu eb weng ibmo kere dakne korokbi yeman. ¹⁷ Yi ayoowiib kwangkon kwane wengambiriban anam keroka weng kanwene kurikuri ye korok korok yaa daande. Kurikuri ye korok korok yi weng kwangkon kwane wunesadni ye karub keraneen kuu anam andindodan o tak od bidan yaa komo kwanimaab areb ye yaa kwangkon kwane.

Weng Ongmi

¹⁸ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiibbed okad kiri kee komo yaa yii andaniib kuu Ewen aom kwangkon yiminban keraneen. Kwane, yiibbed okad kiri kee komo yaa ee andaniib kuu Ewen aom kwangkon yimin keraneen. ¹⁹ Angkon nembed yiib yaa ke yedmaan kei, yiib aombed ayoob kuu komo yaambbed weng kan mimo kerenib God yaa kaamonem andaniib

* **18:10-11:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kedi, Karub Ye Mingki kuu awere bikniwendan burudande bindi ye dowad monoon.

kuu Nambe Ewen ari doreen kumbed yiyib dowad kwananeen. ²⁰ Kwane, yiyib ayoob o ayoobmim doberenib naningko yaambad kowenib weng kan mimo keraniib kuu, ne kangkon yi yaa dabokne dobaraniin.” andoon.

Ambarakmi Are Nonondandi Ye Kuruwak Weng

²¹ Kwane, Pitambad menene Yesu yaa kaamonoon, “Yariman, nangkod-mimbed ne yaa ambarakmaneen kuu, ye yaa are nonondande komoyiib keraniin? Yewudmo kameni kimingke ediib keraniinoo?” andoon.

²² Kwane, Yesumbad inande yedmoon, “Eb yaa ke yedmaan kei, yemoonmo are nonondande ediibmomban, 77iib kii. ²³ Kwamunekob, Godbed korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King kuu mene ye deme karubbed ye yaa dungkum keruwen kuu inewime andi dowad baande kamoon. ²⁴ Kwane, king kuu od andowe boon. Been ye niindem aombad karub maaa nenminiwen kuu king yaa od gold darewoob yaningko talen 10,000iib† kuyaa dungkum keroon. ²⁵ Kumban ye korok yaa od koni kuu yiminban kowe, ye korokbed dungkum karuwiyib ye wonongiib dana meediib ye yiribman koremiib ben ari berengkekore od kanda ye weng kowoon. ²⁶ Kwanandoone, karub kuu kirod bumangkane okad yiri korok kankibinene eekme yedmoon, ‘Ne yaa yodbirimbam iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu korem ari inebda.’ andoon. ²⁷ Kwanandoona, kingbed ye yaa mimyob keenekore yedmoon, ‘Ne dungkum eb yaa kuu korondaan kii. Kowe, eb koronde wene.’ andoona wonoon.

²⁸ “Kumban deme karub kuu wene ari yangkodmi deme karub maaa wedmenoon. Yangkodmi kumbed od silvaa yaningko denari 100iib‡ dungkum keroon kowe, karub kuu kongkono yaambad awine kanyobene yedmoon, ‘Ne dungkum kuu kankawe!’ andoon. ²⁹ Kumban yangkodmi kuu kirod bumangkane eekme yedmoon, ‘Ne yaa yodbirimbam iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu ari inebda.’ andoon. ³⁰ Kumban yangkodmi ye weng wengambere kankorarekore, yaro awine kanwene wii aom kaanoon, kwane wii aombad dobere dungkum kuu kowe wankarekore yeediri yeman.

³¹ “Kwane, king ye demedan yenambad komarewa keroon kuu wedmeko-riwa, kubiyiibban miin darewoob kandekorib, wene king yaa weng korem daaniwen. ³² Kwane, kingbed ye deme karub kuu ika baandoona awunoona yedmenoon, ‘Eb kuu deme karub miin arewa anam. Ne dungkum korem eb yaa angkuun kuu kowaab koronde ande kebenaan, amborom kuu ebbad ne yaa mimyob keewe ande yedmeeb kowe kwanaan. ³³ Kumban angkon komoyiibkob eb kuu kwane wene eb deme angkodmi yaa mimyob keenokban, nembad eb yaa mimyob kowaan areb kerindo kerewen?’ andoon. ³⁴ Kowe, kwane king kuu arud wandekore yedmoone, karub kuu wii oonidanbed awine nenwene wii aombad yewed konembiriwed, wene ye dungkum korem kuu ingkane dowan keraneen.” andoon.

³⁵ Andekore, Yesumbad ika yedmoon, “Yiyib kuu yiyib angkodmia yi ambarakmi yiyib yaa kuu anam are nonondandaibban kuu, weng kee kwamune areb Nambe Ewen ari doreen kumbed yiyib yaa kwananeen.” andoon.

19

Wonong Awanekore Domondi (Mk 10:1-12)

† 18:24: Kuku 200 milien Kina areb. ‡ 18:28: Kuku 1,000 Kinamo areb.

¹ Kwane, Yesu weng ku dakmeen korem dowan kerekore, ye Galeli angka koronde Yudea angka yaro dore wene ok Yooden yara yanoon. ² Kuyaa nimakarub yemoon kai menebe yoman kerenen winiwe, bob anikaddan korem ongmenaboon.

³ Kwane, Farisidan yena kuyaa menenib, Yesu yaa komboon kaamoni ye dowad miniwen. Kwane, yimbed kaamoniwen, “Kekamune kee amob dee? Karub maa ye wonong kuu idiib o idiibbanbed domondaneen kuu yimin dee?” andiwen.

⁴ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Weng kee yiib ma kimingkin-dokowoo? God Ye Weng aombed wongkoon kuu kwane andowoon yiri kuu Ambengan Godbed ‘karuwiib wonongiib ayoob ongmenaboon’. ⁵ Kwane, Godbed yedmoon, ‘Kwamunekob, karub kuu yawodkia awaana domonde ye wonong yaa daboknaneen, daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.’ andoon. ⁶ Kowe, yi kuu id ayoobban, mimo. Kwana kowe, komo Godbed kandaboknoon kuu karubbed bongme dankorari kuu yiminban.” andoon.

⁷ Kwanandoone, yimbed kaamoniwen, “Kwani kowe, komande Mosesbed amob kee yedme kowoon? Karub kuu ye wonong yaa domondi ye kerekiib wongke kondekore, domondod wini kuu yimin.” andiwen.

⁸ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Mosesbed yiib yaa wonong domondi kuu yimin ande kowoon, amborom kuu yiib niindem aom kuu kamkono kowe. Kumban andowoon yirimbed kuu kiwaan maa, kwamuneyiibban dowan. ⁹ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed ye wonong domondekore, wonong maa awananeen kuu nenem kamaneen. Kumban wonongbed nenem kamanuunkob domondaneen kuu yimin.” andoon.

¹⁰ Kwanandoone, kedmengkandeendanbed ye yaa yedmiwen, “Ambimban yi dobiri kuu kwamune dakmewen areb angkimboroka, amun kuu wonong awanimban korondi kuu yimin.” andiwen.

¹¹ Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Godbed kane kane yaa kuye weng kondoon kuu kwamune dobaraniib. Yena kuu awine dobaraibban.

¹² Kedi, karub yena kuu yi enaya yi kabeyob aombed kubuyowiibban keroon kowe, wonong awanindeban. Yena kuu karub yenambed kubuyob biwen* kowe, kwangkon wonong awanindeban. Yena kuu wonong awani kuu yi dowakenban keruwen, korondiwen amborom kuu yi dowaken darewoob kuu Godbed korok kere ooni yeman ye inamenmo awinandamiib kowe. Kane kane kuu wonong awanimban ye weng kee dowakeniib keraniib kuu awine dobirime.” andoon.

Yesumbed Dana Yaa Amun Kerundoon
(Mk 10:13-16, Lk 18:15-17)

¹³ Kwane, dana bongbong kuu yi arianbed ben Yesu yaa miniwen, yembed dana yi ari dingki awingke amun kerunde kurikuri kamendok andiwed. Kumban kedmengkandeendanbed dana yi arian yaa be winime ande ongkande kebengkiwen.

¹⁴ Kwaniwe, Yesumbed yedmoon, “Yiib korondiiwo, dana bongbong kuu ne yaa minime yiib kebengkaiib. Godbed korok kere ooni yeman kuu dana bongbong kamune yi inamen areb keraniib kumbed awunaniib.” andoon. ¹⁵ Kwane, Yesumbed dana bongbong ari dingki kowe amun kerunde kurikuri kame dowan kerekore, yaro kuyaambd wonoon.

* **19:12:** Kuye aron kuu kingbed yi demedan yi kubuyob bimaib, dememo awinime andiwed.

Yiribman Yemoon Ye Kewedman Ye Weng
(Mk 10:17-20, Lk 18:18-23)

¹⁶ Kwane, karub kewedman maa Yesu yaa menene kaamonoon, “Ked-mengkandi korok, komarewa kerani amun deme awineni, wadkeri aron korem korem kuu kandaniin?” andoon. ¹⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Komandewed amun ye dowad ebbled ne yaa kaamoweeb? God yembedmo kuu amun. Eb dowaken wadkeri kanda andebka, amob weng wengambere kande.” andoon.

¹⁸ Kwane, kewedmanbed kaamonoon, “Amob kunambled awinaniin?” andoon. Kwane, Yesumbed inandoon, “Kumka o kuman ayaab, nenem ka-maab, yid baab, kangdod aom dudi weng dakmaab, ¹⁹ eb ambeya enaya yaa meene wengambere, kwane ebka ebmeren mimyob dowaken kowimaab areb eb dia doriibdan yaa mimyob dowaken keende.” andoon.

²⁰ Kwane, kewedman inande yedmoon, “Amob korem kee ibmo kwane oone awinaan. Kumban komo maa awinaniin?” andoon.

²¹ Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb dowaken eb inamen aom demko-ronmo kerande kamebka, wene eb yiribman korem kuu ben ari berengke od bekorewa, od kuu kamboknondan yaa bangkandekoreb, eb kakman kuu Ewen aombled angkimbaraneen. Kwananeeb ye yoman ari kuu ne yoman mene.” andoon.

²² Kwane, kewedman kuu kuye weng wengamberekore, kubiyiibban kere koronde wonoon, amborom kuu yiribman yemooniib kowe.

Ewen Awuni Ye Weng
(Mk 10:21-31, Lk 18:24-30)

²³ Kwane, Yesumbed kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nembed yiiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunekore Ewen arimbed doreen ye Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu yobdood. ²⁴ Angkon ma nembed yiiib yaa ke yedmaan kei, kemo kuu nidoro dem awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunaneen kumbled Godbed ye korok kere ooni kuu kekamune ye yobdood burudande yobdood aman ari kii.” andoon.

²⁵ Kwane, kedmengkandeendan keye weng wengamberekorib, yi kuu bi-nangki darewoob keranib kaamoniwen, “Kwana kowe, kane kuu yimin kii? Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwen. ²⁶ Kwane, Yesumbed yi yaa wedmende yedmoon, “Karub yaromkono yaambled kuu kwanindeban, kumban God yaromkono yaambled kuu yimin. Godbed komo kamandameen kuu kwananeen.” andoon.

²⁷ Kwane, Pitambled inande yedmoon, “Kedi, nub kuu yiribman korem kirarunde eb yoman munuwen. Kowe, nub yaa kuu komarewa kerunda-neen?” andoon.

²⁸ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nembed yiiib yaa ke anam yed-mendaan kei, Godbed okad korem kuu yeweb areb ika ongmaneene, Karub Ye Mingkimbed king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib dibere korem oonaneena, yiiib wad ayoowiib ne yoman meniibdan kwangkong korok ye ooni ye dibirimbon amunmo wad ayoowiib arimbed diberenib, Israeldan yi amyenimbon wad ayoowiib kuu oonaniib.

²⁹ “Kowe, karub kane kane ne yoman mini dowad, yi ambiwiib ambang oni damaniib ena ambeyiib danayiib bidambibkiniib domondaniib kuu, yi korem kuu Godbed yewudmo bangkandaneene kakman 100iib areb keraneen. Angkon Godbed yi yaa wadkeri aron korem korem yeman kondaneen.

³⁰ Kumban yidin ari keriwendan yemoon kuu yoman keraniiwe, yoman keriwendan yemoon kuu yidin ari keraniib.” andoon.

20

Nong Yob Demedan Ye Kuruwak Weng

¹ Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, Godbed korok kere ooni yeman kuu kamune, mongkobon yarimanbed amkimo kaimbed yaro dore wene karub bako, ye nong yob deme awinime ande boon. ² Nong yob deme aronki mimo kuu od silvaa yeman mimo yaningko denarius* kowe, kwane bangkandaniin andekore ben mongkobon angka yedmoona winiwen. ³ Kwane, angkon aron 9 oklok areb yaa wene wedmoonka, animan berengkanabimbon yaa karub ogoodmo demeyiibban doriib. ⁴ Kwane, yembed yedmendoon, ‘Yiib kwangkong wene ne nong yob deme awinime, od kuu yiminmo bangkandaniin yiib yaa.’ andoon kowe, ⁵ yi kwane demembon yaa winiwen. Kwane, angkon aronkobbod ye kuu animan berengkanabimbon yaa ika wenene kwane yedmoone yena winiwen. ³ oklok angkon ika kwamunemo kamoon. ⁶ Kamekore, angkon 5 oklok yaa ika wene wedmoonka, karub yena kuu kwamune animan berengkanabimbon yaa doberen an yarebiib kowe, yembed kaamondo, ‘Yiib komandiwed aron doboob keyaa nadangke weniib?’ andoon. ⁷ Kwanandoone yimbed inande yedmeniwen, ‘Kwane doruub amborom kuu karub kanembod nub deme awini dowad bindo.’ andiwen. Kwanandiiwa kwane yedmoon, ‘Yiib kwangkong kwane wene ne nong yob deme awinime.’ andoon.

⁸ “Kwane aron oobneya keruuna, mongkobon yariman kuu yaro ye deme karub korok yaa yedmenoon, ‘Baandeewo deme awiniwendan kuu menebiwo od bangkande, yomanbed baandaan kumbod andowe bangkandenmo wene yiri yidin baandaan yaa nande.’ andoon. ⁹ Kwane, 5 oklokbed boondan kuu menenib od denarius mimo biwen. ¹⁰ Kwane kowe, karub yidin amkimombod boondan kuu kwane wedmiwen kowe od kuu arimbed banuub kii ande meeniwen. Kumban yi korem kuu od denarius mimomo korem kwane bangkandoon. ¹¹ Kwamune biwen kowe, mongkobon yariman yaa kongene mungkubmangkab kamenib ¹² yedmeniwen, ‘Keye karub kuu yi yomanbed aron dukmenmo awiniwen, ma nub kuu aron darewoob amkimombod wene oobneya deme awinuwen, angkon aron angkara aron nimin darewoob kanduwen kumban angkon od kuu yiyiib nuwiib ibmo kwane bangkandeeb kuu yiminban.’ andiwen. ¹³ Kumban yembed yi kuyaom kuu mimo yaa inande yedmoon, ‘Angkodmi, ne kuu eb yaa ambarakmindo. Ma, angkon eb kuu ee kibikmo od denarius mimo deme awinaniin andewenoo? ¹⁴ Kwane kowe, eb od kabdaan kuu kandekekoreb wene. Ne dowaken kuu karub kane yomanbed mene deme awinoonman kwangkong kwane ibmo koni kowe kwanaan. ¹⁵ Neka nod kowe, nembed kan komarewa kereni deme awineni ane dobaraniin kuu yimin. Nembed yena yaa nodbed bangkandeni awandaan kowe ne yaa wungkaweew dee?” andoon. Andekore, ¹⁶ Yesumbed yeenbon weng daandoon, “Kwani kowe, kane kanembod yi yoman meniibdan kuu arinaniwa, yidin ariniwen kuu yoman keraniib kii.” andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon
(Mk 10:32-34, Lk 18:31-33)

¹⁷ Kwane, Yesu Yerusalem ari weneen kowe, yembed kedmengkandeen wad ayoob benwene yimbirimombod daandoon, ¹⁸ “Kedi, nub kuu Yerusalem ari wunuub kii. Karub Ye Mingki kuu karub maambod ambodange awine kandene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi

* **20:2:** Denarius mimo kuu 10 Kina areb kibikee.

korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yi dingki ari kowaneen. Kwane, yimbed ayiiwo bobnok ande kowekorib, ¹⁹ Yuudanban yaa kondaniwa, yimbed ye yaa kan damangkanenib angkurom angka nong yikyikiibbed wangkanenib kan at ming ari bakumbed daaraniwa bobnaaneen. Kumban aron ayoobmimiib ari kuu Godbed nenkoonaneene ika dembaneen.” andoon.

*Yems Yoom Yoon Yoom Yi Awaan Yu Dowaken
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Yems yoom Yoon yoom yi awaan yoom winiwa yu dowaken Yesumbed ee kwananiin andok andud mene ye murubia arimbed bumangkenu kaamonuune, ²¹ inande kaamondoon, “Kub dowaken kuu komo?” andoon. Kwane, yumbed yedmeen, “Ee ande weng kunduk kee ongme. Eb king kere oonaneeb kuu ne dana maa korok kere eb wiwi angka dibaraneen, maa korok kere an angka dibaraneen kui.” andeen.

²² Kwane, Yesumbed inande yedmendoon, “Yiibbed kaamobiib ye id kuu yiibkaadban. Nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin kuu, yiib kwangkoni kwane wananiib dee?” andoon. Andoona, yi ayoobbed yedmiwen, “Ee nub kuu yimin.” andiwen. ²³ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Ee, yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin yaa yiwiib kwane wananiib. Kumban, ne wiwi angka o an angka dibiri ye yumbon kuu nembed bangkandi yemanban, yeka Nambe God yembedmo karub kane yaa yi dowad nekwoon kuu kumbedmo.” andoon.

²⁴ Kwane, kedmengkandeendan yena angko angkoyiib kuu wengamberekorib, ayi ningki yoom yaa kuu kongendiwen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yi korem baandoona nedbiwa yedmendoon, “Yiib yiibkaad, korok korok okad kiri ooniwen kuu kwamune, ‘Nembedmo yimin ne weng yaambedmo wengambirime.’ andimaib. Kwane yi korok korokbed yi ambibkindan kankubunaiwe korok yi dabderem aom dobirimaib.

²⁶ “Kumban yiib kuu kwamunemban. Yiib yaa kanembed ye dowaken kuu darewoob kerandamoka yekareb kankubunene yiib dememo awini ye karub kerok. ²⁷ Angkon ari kuu yiib yaa kanembed ye dowaken kuu miin darewoob kere yedin kerandamoka, yeka kankubune yirimbbed kerene, yiibkanmo yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub kerok. ²⁸ Kwane, Karub Ye Mingki kuu deme kondoko yenambbed awinime andi ye dowad minindo, yembed yena yi dabab yaa awandi ye dowad menene nimakarub yemoon bi ye dowad ye wadkerimbbed amoddok monoon.” andoon.

*Indob Tut Karub Ayoob Ongmenandoon
(Mk 10:46-52, Lk 18:35-43)*

²⁹ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom Yeriko aom domondiwa kadaareb nokbe kan ye yoman winiwen. ³⁰ Karub indob tut ayoob kuu kiwaan kebed angkambed dibonib wengambiribka, Yesu kuu deweneen kowe, yi baande yedmiwen, “Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awandel!” andiwen. ³¹ Kadaareb ku deweniib kumbed ongkande daandiwen, “Komkaib, korondime.” ande kamiwen, kumban yi kuu minmo naawon komkiwen, “Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awandel!” ande kamiwen.

³² Kwane, Yesu yinmonekore, yi yaa baandoon, “Yiib dowaken nembed yiib yaa komo kerok andiwed?” ande kaamondoon. ³³ Kwane, yimbed inande yedmiwen, “Yariman, nub dowaken kuu nub indob ongmenande anduwed.” andiwen. ³⁴ Kwanandiwe, Yesu yi yaa mimyob keendekore,

kwane yi indob yaa angkorokandoona, kirodmo kwamune yi indob kuu amunmo kerunde wonoon. Kwanoona, yiyiib kwane ye yoman winiwen.

21

Yesu King Areb Kere Yerusalem Aom Awunoon
(Mk 11:1-11, Lk 19:28-38, Yn 12:12-15)

¹ Kwane, yi kuu Yerusalem nandok menenib aangko Olif ari kambong Betfeg awunandamenib, Yesumbed kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon, ² “Yiib winime. Kambong kee yiib korok kowe weniib ari kumaom aomnenib wedmaniiwa, donki kuu nong boroniwena doruun kii. Ingkodiib kowe nong borongkiwen kuu dudmungke benminime, ne yaa. ³ Kwane, karub kanembed weng maa yiib yaa daandoka, ye yaa yedmenime, ‘Yarimanbed ye dowaken kwane benminime andoonkob.’ andime. Kwaniwo, kirodmo ‘Benyuroko benwinime.’ andaneen.” andoon. ⁴ Kekee kwanoon kuu profesimanbed dakmoon ye weng kuu anam id keroon. Keye weng kuu, ⁵ “Yerusalem aom doriibdan yaa yedmende,

‘Wedmime, yiib king ku meneen kui, nangkemmo kerene donki ingkod ari daane diberene yiib yaa meneen kui.’” kwane andoon.

⁶ Kwane, kedmengkandeendan kuu wene yembed komo weng daandoon kuu kumbedmo kwane awiniwen.

⁷ Kwane, yi kuu wene donki awaaniib ingkodiib kwane benmene Yesuyiib yaa miniwen. Menenib yi yuruk ebkad kuu biangkane ben donki yi angkurom ari nongkobiwen. Nongkobiwa, Yesu kwari diboroon.

⁸ Diboroone, kadaareb yemoon yi kwangkon yi animari ebkad inwariwen kuu biangkane kiwaan yiri kudmenmo winiwa, yenambed orom biid awene aangke kiwaan yiri kudmenmo winiwa kamiwen. ⁹ Kadaareb yena arinambo ari yidin weniibdan yoom ye yoman weniibdan yoom kuu komkanmo winiwen,

“Dewid ye Awo ari ke meneen keye aningko kankoonem!

Karub kee Yariman yaambad meneen kuu amun kerunok.

Karub ke meneen keye aningko miin anammo kankoonem!” ande kamiwen.

¹⁰ Kwane, Yesu kuu Yerusalem aom aomnoone, taun aom doriibdan kumundin kuu miin kanyerekneen. Kwanuuna kaamobiwen, “Kee karub kane kii?” ande kamiwen. ¹¹ Kadaareb miniwendan yenambad yedmiwen, “Kekee Yesu, profesiman, Galeli aom Nasaret yaambad monoon kui.” andiwen.

Yesumbed Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Wonoon
(Mk 11:15-19, Lk 19:45-48)

¹² Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene berengkanabidan yenburoon. Yenburene od ingke bidan yi arakiib on arud berengkidan yi dibiri yemaniib kuu ben amenengkoon. ¹³ Kwanekore, daandoon, “Kekamune, God Ye Weng kumaom wongkiwen kuu, ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib andaniib.’ kwane wongkiwen, kumban yiib kwanimaib kumbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb kereen.” andoon.

¹⁴ Kwane, ye doreen yaa kuu indob tutdaniwa yon wanadaniwa menebiwa, kwane ongmenandoon. ¹⁵ Kwane, dana kuu komkimaib, “Kubem, Dewid ye Awo ari yaningko kankoonem!” ande kamiwen. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesumbed komo kamooniib dana kwane kamiib kuyiib korem wedmekorib, norin wandiwen. ¹⁶ Norin

wandekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Danambed kwane dakmiib kuu wengamberewenoo?” andiwen.

Andiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Ee. Yiib kuu God Ye Weng kee ‘Ebbed kinewenkob dana manayiib dana darewoowiib kuu eb aningko kankoonimaib.’

kuu ma kimingkindokowoo?” andoon.

¹⁷ Kwanandekore, kuyaa koronde yaro dore wene Yerusalem domonde wene kambong maa Betani angka wene angkok wonoon.

Yedob At Koknoon Ye Weng

(Mk 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Amkimo warewinimbed Yesu angkon ika Yerusalem aom menone mungimo keroon. ¹⁹ Kwane, menene wedya yedob at wedmekore, yedob kuu ma wande ana ande wene wedmoonka idiibban biidmo keroon. Kowe, kwane Yesumbed yedmoon, “Aman ari id angkon dibaraabban kerok!” andoon. Andoona, kirodmo kwane biidiib nuubne wene yedob at kuu koknoon. ²⁰ Kwane, kedmengkandeendan kuu akme binangkekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewakob kwane kirodmo at kuu koknoon kii?” andiwen.

²¹ Kwanandiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu anam andi kerenib karekmiyiibban kuu kwane at yaa komo keroon kwamunemo kamaniib kuu yimin. Kwamune ari kuu aangko yaa kwangkon kwane yedmaniib, ‘Kub kuu nenwene karamok yiri korarok.’ andaniib kuu Godbed kwananeen. ²² Kwane, yiib kuu anam andaniib kumbed kurikuri aombed God yaa komo kaamobaniib kuu baniib.” andoon.

Yesu Yaromkono Kuu Kunayambed Boon?

(Mk 11:27-33, Lk 20:1-8)

²³ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene dore kedmengkandeena, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib aamkono yenayiib kumbed Yesu yaa menenib kaamobeninwen, “Eb kuu kane yaromkono yaambbed kwamune kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.

²⁴ Andiwa, Yesumbed inande yedmoon, “Neyiib yaa mimo kaamonako inandiwed kumbed ne kuu kanembed deme kine kawoonkob kwamune ambangkain kee yedma. ²⁵ Yoon Baptaisman kuu kane ye aromkonombbed kande baptais kamoon? Ewen Ari Doreenman yaambbed dee, karub yaambbed dee?” andoon.

Kwanandoona, yikareb yemyeb yedmiwen, “Kwane Ewen Ari Doreenman yaambbed andanuub kuu angkon kaamondaneen, ‘Kwana komande ye weng yaa yiib anam andindo kerinwen?’ andaneen. ²⁶ Kumban angkon karub ye meenimbed andanuub kwangkon yiminban, amborom kuu ni-makarub korem kuu Yoon Baptaisman kuu profesiman andimaib kowe unuwen.” andiwen. ²⁷ Kwana kowe, Yesu yaa inandiwen, “Nubkaadban.” andiwen.

Kwanandiwa, Yesu kwangkon inande yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombbed kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

Kewed Dana Ayoob Yi Kuruwak Weng

²⁸ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib komarewa meenaniib? Kwane karub maa kuu ye dana kewed ayoob doriib. Kowe, awodki wene wonobman yaa yedmoon, ‘Ne dana, kibikee eb wene nong yob mongkobon angka deme awine.’ andoone, ²⁹ ‘Yii, korondaan.’ ande inandoon, kumban aman ye inamen amonombe wene nong yob mongkobon angka deme awinoon.

³⁰ Kwane, awodki wene dana mingki ningki yaa kwangkon ayi yaa daanoon areb kwane daanoon. Daanoone, 'Ee, ambe, kwananiin.' andoon, kumban ye wene deme kwane awinindo korondoon. ³¹⁻³² Kowe, kewed dana ayoob kuu kunambed yambe ye weng wengambere awinoon?" andoon.

Andoone, korok korokbed inandiwen, "Ayi kui." andiwen.

Kwane, Yesumbed yedmendoon yi yaa, "Nembed yiib yaa ke anam yed-mendaan kei, Yoon Baptaisman ku monoon kuu mene God ye yorokmo ye kiwaan kedmengkandok monoona, yiib kuu ye weng wengamberedandi-wen anam andindo. Kumban tak od bidaniib kiwaan ari nimayiib kuu weng wengambere anam andiwen kowe, yi kuu yiib burudandenib, yidinmo Godbed korok kere oonimbon awunebiib kii. Kwaniwen kuu yiibbed wed-miwen kumban yiib amonombindo, Yoon ye weng anam andindo." andoon.

*Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruwak Weng
(Mk 12:1-12, Lk 20:9-19)*

³³ Kwane, Yesumbed yedmoon, "Kuruwak weng maaaa kee wengam-birime. Kwane okad yariman maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kibingkekore, kuuk wirine kanawanewandoon. Kwane, yob ondoobkene ambodmo bi yeman ye dem nirekore, angkon mongkobon kuyaa kerekne ooni ye boyambib kongam yenboon. Kwamunekore, yaro karub yena yaa ye mongkobon kuu oonime yob yena bangkawime ande yedme weng kondekore, ambab angka wonoon.

³⁴ "Kwane, nong yob yumu wi aron dia kere wunuuna, yariman kuu yaro dore ye demedan yaa yedmoona wene mongkobon oonidan yaa wene ye nong yob bok winiwen. ³⁵ Kwane, mongkobon ooniwendan kumbed yaro deme karub maa kuu anbandenib, maa aye bob kowenib, maa botbed ayenib kamiwen. ³⁶ Kwane, angkon yariman kuu yaro ye demedan yemoon yena ben kiriboona winiwen, kumban ibduruk winiwendan yaa komo kamiwen areb kwamune yenbandiwen.

³⁷ "Kwani kowe, yarimanbed yedmoon, 'Ne dana kee, yi kuu ye yaa amun amun kamenib ye weng wengambere kwananiib.' andoona yeenbon wonoon. ³⁸ Kumban, kwamune mongkobon ooniwendan kuu wedmekorib yikareb dakmiwen, 'Ke meneen kee, yariman ye yumbon kandi ye karub kii. Wene aye kowekorub, nubbed ye okad kee be nubka onem.' ande kamiwen. ³⁹ Kwanandekorib, mongkobon aombled awinene kan bunangka korarekoriwa aye kowiwen." andoon. ⁴⁰ Andekore, Yesumbed korok korok yaa kaamondoon, "Kwana kowe, kwamune mongkobon yariman mananeen kuu mongkobon ooniwendan yaa komarewa kamendaneen?" andoon.

⁴¹ Andoone, korok korokbed inandiwen, "Ye kuu arewa kamiibdan ben-mene awine arewa kerundene yeene warekore, mongkobon kuu kandune karub yena kondaneene, yimbed oonenib nong yob wandi aron keranuun kuu wandenib, ye dowad yekayiib konimamaniib." andiwen.

⁴² Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, "Yiib kuu God Ye Weng Karadmo kee ma kimingkindokowoo?

'Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu,

ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.*

Kukuu Yarimanbed kwane ongmoon kedi!

Nub indob ari kee wedmuwen kowe, kubi darewoob keruwen kii!' kwane wongkoon.

⁴³ "Kwana kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib yaa koronde kandune nimakarub yena yaa kuye

* **21:42:** Keye dongka bot kee miin anam anam. Kuyiibban kuu ambib nandanuun.

deme awinenib idiib keraniib yaa kondaneen. ⁴⁴ Kane kane bot kee kwari kirobaniib kuu domabangkenib kuudmo keraneen, ma bot kembed kane kane yanimari kombaraneen kuu beengke monmaraneen.” andoon.

⁴⁵ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed kuruweng ke dakmoon kee yikaadkeriwen kuu Yesumbed yi dowad dakmoon kowe, ⁴⁶ yimbed awinenub wii aom kaanem ande kiwaan yena onmiwen. Kumban yi kuu kadaareb yaa unendiwen, amborom kuu nimakarub yemoon dakmimaib kuu ye kuu profesiman andimaib kowe awinenindo.

22

Wonong Awani Ye Orokbon Kuruwak Weng (Lk 14:15-24)

¹ Kwane, Yesumbed angkon kuruwak wengiib yi yaa daandoon, ² “Godbed korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King maa kumbed ye dana wonong awani ye orok nekwoon. ³ Nekwekore, ye demedan yedmendoona wene yangkodmia anuk daandoon yaa yedme yedme kamenmo yariwen. Kumban yi dowakenban korondiwen. ⁴ Kwane, ika ye demedan yenayiib ben yedmendoon, ‘Orok ari minime andaandan yaa kuu minime andime. Buromakau kowiib yeekori bungeni mengkanabeni animan amun amun nekwe dang keraan kowe, wonong orokbon kuu minime andime.’ andoon. ⁵ Kumban ma wengambere winindo, wunesariwen. Kwane, wunesarenib karub maambad koronde ye mongkobon angka wene ye deme awinoone, maa ye od deme awinoone kamiwen. ⁶ Yena korondenib yaro dore demedan awingkenib ben arewa arewa kamenib yenbandiwe yoworiwen.

⁷ “Kwane, king kuu wengamberekore, arud darewoob wandekore, ye ana nangmidan benkiraroone menenib yenbandiwendan kuu yeene nongkobonib yi tauniib amot kowiwe denobeen. ⁸ Kwamunekore, kingbed ye demedan yaa yedmendoon, ‘Wonong awani orokbon kuu nekwaan, kumban karub nembed daandaan kuu arewadan kowe, ⁹ kwane wenenib, kiwaan ari bendom bendom yaa wenenib kane kane wedmaniib yaa kuu “Menebenib orok animan anime.” ande dakmenmo yarime.’ andoon. ¹⁰ Kowe, kwane ye demedan kiwaan maa maa ari wenebenib, karub kane amun arewa ogood wedmiwen kuu benminiwe orok animan ambib kuu diireen.

¹¹ “Kumban king dawuro mene wedmoonka, karub maa wonong awani ye orok ani ye ebkadiib inwarindombad dibeen. ¹² Kowe, kwane kaamonenoon, ‘Angkodmi, komarewa kereneb kemaon kee wonong awani orok ani ye ebkadiibban awunewen?’ andoon. Andoona, karub kuu kumunom wengiib andiyiibban kwane no diboroon. ¹³ Kwane, kingbed ye demedan yaa yedmoon, ‘Karub kee ye yoniib dingkiyiib nongbed yenbime. Kwane kan bunangka kumun yiri korarime, kumun yiri kurimbed dobere amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame doborok.’” andoon.

¹⁴ Adekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, nimakarub yemoon yaa minime ande baandoon kumban yemoonban kuu kinekore boon.” andoon.

Saesaa Yaa Tak Od Nongkobi (Mk 12:13-17, Lk 20:20-26)

¹⁵ Kwane, Farisidan dangkuro nedbe dorenib inamen nekwaniib Yesu birone kobkandunande kamiwen, Yesumbed weng arewa ande andiwd.

¹⁶ Kwani kowe, yimbed yi kedmengkandiibaniib King Erod dabokniwendaniib benyuriwa miniwen, Yesu yaa. Mene yedmiwen, “Kedmengkandi korok, nub nubkaad, eb kuu anammo dakmi ye karub, dudimokban, angkon

eb kuu God yaa dobiri amun ye kiwaan anammo kedmengkandimaab. Eb kuu karub yaa manmo kerimokban, amborom kuu eb kuu yi yaa kane ande ambengkaabban kowe. ¹⁷ Kwana kowe, nub yaa yedmende, ebbed meeneeb kuu tak od Saesaa yaa kowi kuu yorokmo yeman dee arewa dee?" andiwen.

¹⁸ Kumban Yesu kuu yi bironandamiib kuu wedmendeen kowe yedmoon, "Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib komande ne yaa komboon kaamowiib?"

¹⁹ Kwana kowe, tak od kowimaib ye od murubkob kuu kankorokbewiwo wedma." andoon. Andoona, od murubkob denarius mimo kanminiwen.

²⁰ Kanminiwa, Yesumbed kaamondoon, "Kane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?" andoon.

²¹ Andoona, yimbed inandiwen, "Saesaa yeman kui." andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, "Saesaa yeman keroka Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime." andoon.

²² Kwane, yi kuu wengamberekorib binangkiwen. Binangkekorib, kwane Yesu yaa koronde winiwen.

Sedyusidanbed Yesu Bironande Kamiwen

(Mk 12:18-27, Lk 20:27-40)

²³ Kuyaronki kuu Sedyusidanbed Yesu yaa kaamonenok miniwen. Sedyusidanbed yedmimaib kuu karub bobnimaib kuu dembimokban andimaib. Kwane menenib Yesu yaa yedmiwen, ²⁴ "Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub yaa amob ande kowoon kuu kei, kwane karub maa wonong awanekore ye danayiibban bobnaneen kuu wonong irib kuu ye damanbed awane dana woonaneen kuu ayi bobnoon kuye dana ande kowi yeman.

²⁵ "Kwane, karub ayi neredkan ediib dobiriwen nub yoom. Kwane ayidin wonong awanekore, ye danayiibban bobnoon. Kwanoona, ye damanbed wonong irib kuu awanoon. ²⁶ Ye daman kwangkong ayi areb ye danayiibbanbed bobnoon. Kwanoona, ye daman mamaa ayoobmim kangkon kwamune areb keroon. Kwane, yi korem kwanamo kamenmo wene yi ediib korem yoworiwen. ²⁷ Wene ari wonong irib kuyiib bobneen. ²⁸ Kwane, yi korem ediib kuu yu awaniwen kowe, bobni yirimbed dembe yaro dobiri yaron ari kuu kane ye wonong keranuun?" andiwen.

²⁹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, "Yiib meeni kuu anamban, amborom kuu yiib kuu God Ye Weng Karadmoyiwa yaromkonoyiwa kuu yiibkaadban. ³⁰ Kwane, nimakarub bobniwen yirimbed ika dembe yaro dobaraniib kuu awanaibban, yi kuu no God ye engyus areb dobaraniib awanaibban. ³¹ Kumban ma, yiib kuu bobnekore dembi ye weng Godbed yiib yaa dakmoon kuu ma kimingkindokowoo? ³² Weng kee, 'Ne kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob ye God kui.' andoon. Kwanandoon yaron kuu yi kuu yoworiwen kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu korem wad doriib yi God." andoon.

³³ Kwane, kadaareb yemoon kuyaa doriib kuye weng wengamberekoriwa, ye kedmengkandi yaa binangkiwen.

Amob Darewoob

(Mk 12:28-31, Lk 10:25-27)

³⁴ Kwane, Yesumbed Sedyusi yi mongkodkono kebendoon kuu Farisidan wengamberekorib, menebe nedbe mimo keruwen. ³⁵ Yuudan yi amob yekaadmo ye karubbed komboon kaamobi keyiib kaamonoon, Yesu yaa, ³⁶ "Kedmengkandi korok, nuwamob korem kumaom kuu amob darewoob kuu kuna?" andoon. ³⁷⁻³⁸ Kwane, Yesumbed neman inandoon, "Amob darewoob kuu kei. 'Eb Yariman God yaa eb mimyob kumundiniib eb kingkin

kumundiniib eb inamen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene.’
³⁹ Ma, amob ayoob kuu kei. ‘Eb dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende, ebmeren kwanimaab areb.’ ⁴⁰ Amob koremiib profesi weng wongkiweniib kuu amob ayoob keyaambéd awiniwen kii.” andoon.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Mingki?

(Mk 12:35-37, Lk 20:41-44)

⁴¹ Kwane, Farisidan kuu kuyaa nedbiwen kowe, Yesumbed yi yaa kaamon-doon, ⁴² “Yiibbed meeni kuu komandaniib, Godbed kinaneena mananeen-man Keresu yaa kuu? Ye kuu kane ye yumbon kandi ye karub?” andoon. Andoona, yimbed inandiwen, “Ye kuu Dewid yawo ari.” andiwen.

⁴³ Kwane, Yesumbed yedmendoon, “Ma angkon komanded Dewid kuu God ye Kingkin Karadmo ibnenoonkob Keresu yaa ‘Yariman’ ande yed-moon? Kukamune Dewidbed yedmoon,

⁴⁴ “Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,
 “Ne wiwi angkambéd dibereewo,
 nembéd eb bondan korem kuu ben eb yondad dabderem yiri kiriba.” ’
 ande wongkoon.

⁴⁵ “Dewid, yembéd Keresu yaa Yariman andoon kowe, ma komarewa kerene Keresu kuu Dewid ye awo ari keraneen?” andoon.

⁴⁶ Kwanandoona, kanembéd ma inande weng ma yedminban keriwén. Kwane kuyaambéd, kanembéd kaamobi yena ma kaamobem ande inamen kowindo koronde wenebiwen.

23

Amob Kedmengkandidaniib Farisidaniib Yaa Ongkandoon

(Mk 12:38-40, Lk 20:45-47)

¹ Kwane, Yesumbed kadaareb yaayiib ye kedmengkandeendan yaayiib daandoon, ² “Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Farisidaniib kuu Moses ye yumbon kandiwen kowe, God Ye Weng yaambéd kedmengkandimaib.

³ Kwana kowe, yimbed komo kedmengkandiib korem kuu kwane wengam-bere ambangki yemanmo. Kumban yimbed komo komo doronib deme ambangkimaib kuu kwane yiib kuu kumunkingkaib, amborom kuu yi kedmengkandi kuu no wengmo daandimaib, yikareb ongme awinimokban.

⁴ Kwane, yi amowamob yemoon kuu nimakarub yaa bangkandimaib kuu dabab darewoob kondi yeman, kumban dabab kondiwendan yaa dingkiód ma yire kankoone awandimokban, korondiwen.

⁵ “Kwane, yi komo komo kamimaib kuu karub yi arinambo arimbed kamiwe yika yi aningko kankooni yeman. Kwane, yi kuu God ye amob weng andéd korok ariyiib dingki yaayiib borokimaib kuu karub yena yi andéd burudande darewoob ongmaib. Angkon, yi kuu ebkad wuub bendom bendom yaa yuwengkenabimaib God ye amob awina andi yeman kuu karub yena yi ebkad wuub burudande doboob doboobmo ongmaib. ⁶ Kwane, yi dowaken miin darewoob kuu orokbon yaayiib kurikuri ambiwoomiib kuu karub aningkoyiib ye dibirimbon ari dibirimaib. ⁷ Kwane, yi dowaken miin darewoob kuu karub yenambéd kambong kidangkambéd yi yaa kuben-denib ‘kedmengkandi korok’ ande yedmimamime andiwéd.

⁸ “Kumban yiib kuu ‘kedmengkandi korok’ andimban, amborom kuu yiib kedmengkandi korok kuu mimo, ma, yiib korem kuu ambang oni damanmo kowe. ⁹ Ma, okad yiri karub maa yaa ‘ambe darewoob’ andaib, amborom kuu yiib Ambe Darewoob kuu mimo, ye kuu Ewen ari doreen kumbédmo kowe. ¹⁰ Ma, yiib kuu ‘korok’ andimban, amborom kuu yiib Korok kuu

mimo, Keresu yembedmo kowe. ¹¹ Kwane, kanembed yiiib yena yiiib deme awini ye karub keraneen kuu aningko darewoob kandaneen, ¹² amborom kuu kane kanembed yikareb yi aningko kankoonaniib kuu Godbed be kubunaneen, ma kane kanembed yi aningko kankubunaniib kuu Godbed yaningko kankoonaneen.” andoon.

¹³⁻¹⁴ Andekore, Yesumbed korok korok yaa yedmoon, “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiiib yaa arewa kerundaneen. Nimakarub Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiib kuu yiiibbed kebengkimaib. Yiiib kwangkon awunokban kere nimakarub yena kane kane kiwaan onme awunande kamiibdan kwangkon yiiibbed kebengkimaib.*

¹⁵ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiiib yaa arewa kerundaneen. Yiiib kuu miin ambab angka wene karamok angkara angkara kere okad maa maa kere onmenib, kwane karub kane Yuumanban kuu Yuudan yi amowamob awinok ande kamimaib. Kwane, ye kuu Yuudan yi amowamob awinaneen kuu, yiiibbed kedmengkanaawe yiiib inamen arewa kandene burudandene kumbaanban yamotbon ye kiwaan ari dobiri ye karub anam keraneen.

¹⁶ “Yiiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kinban winimaibdan kui! Godbed yiiib yaa arewa kerundaneen. Yiiibbed kekane yedmimaib, ‘Karub kanembed kurikuri boyambib darewoob yaningko yaambd amob ongmaneen kuu amob bongmi kuu yimin. Kumban kanembed kurikuri boyambib darewoob yu od gold yaningko yaambd amob ongmaneen kuu amob bongmindeban keraneen.’ andimaib. ¹⁷ Yiiib kuu indob tut warudkidan kii! Kunambd aningko darewoowiib? Od gold dee, kurikuri boyambib darewoob dee? Od gold kuu kurikuri boyambib darewoob aom nongkobaniib kumbd karadmo keraneen kowe, kurikuri boyambib darewoob kuu aningko darewoowiib kii! ¹⁸ Kwane, yiiibbed kangkon kekamune yedmimaib, ‘Karub kanembed bot wuubimbon ari nengkiwed agedmo kere baeb God yaa koni yeman ye aningko yaambd amob ongmaneen kuu amob bongmi kuu yimin. Kumban kanembed bot wuubimbon kee ari nongkoboon ye munob koni ye yiribman yaningko yaambd amob ongmaneen kuu amob bongmindeban keraneen.’ andimaib. ¹⁹ Yiiib kuu indob tutdan kii! Kunambd aningko darewoowiib? Munob koni yeman dee, bot wuubimbon dee? Munob koni yeman kuu wuubimbon ari nongkobaniib kumbd karadmo keraneen kowe, bot wuubimbon kuu aningko darewoowiib kii! ²⁰ Kwane kowe, karub kanembed bot wuubimbon yaningko yaambd amob ongmaneen kuu komo yiribman kwari dangoon korem kuu daboknoon kowe aningko ayoob yaambd amob ongmaneen kii. ²¹ Kwane, kanembed kurikuri boyambib darewoob yaningko yaambd amob ongmaneen kuu ambib kuye Yariman yaningko kuu daboknoon kowe aningko ayoob yaambd amob ongmaneen kii. ²² Kwane, kanembed Ewen yaningko yaambd amob ongmaneen kuu God ye ooni ye dibirimboniib Godiib kuyiib daboknoon kii.

²³ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiiib yaa arewa kerundaneen. Yiiibbed God yaa kama bawanga animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko

* **23:13-14:** Buk Matyu kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiiib yaa arewa kerundaneen. Yiiib kuu irare nima irib awandi ye kurikuri doboob karub yi murubia ari kamimaib kumban, nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwane kowe, yiiib kuu Godbed dabab miin darewoob kondaneen.

angkoyiib kere mimo God yaa konimaib. Kukuu inamen embeng kumban yiib kuu God ye amob darewoob ke dangeen kee yangmadandiwen, wengyundi anam kondiyiib mimyob keene kakman are nonondandiyiib ma korondiyiibban weng awinimo dobiriyiib yaa yangmadandiwen kui. Inamen kuyiib awinime, andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kuu kuyiib daboknime. ²⁴Yiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kinban winimaibdan kui. Yiib kuu ambarakmi embeng kebengkimaib kumban ambarakmi darewoob kamimaib. Yiib kuu kekamune kii, yiib ok ani yeman aom kimiring kombere angkimbaraneen kuu emambed kan angka korarimaib kumban kemo darewoob kuu kwane kan yoobnimaib kii!

²⁵“Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu kabusa menekia yi angkamo ogimaib areb keruwen kowe, yiib niindem aom kuu birande yid bi ye inameniib kirim ye inameniib demboon. ²⁶Farisidan! Indob tutdan kui! Yiib niindem aom kuu arime. Kwananiib kuu yiib niindem aomiib yiib bunangkayiiib kuu yiminmo keraneen.

²⁷“Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu bot bobkonombon areb, bunangkamo are kawan ambe amun amun ongiwen kumban, niindem aom kuu kono konoyiib karub id deende weneeniib dangoon. ²⁸Kwamune areb, nimakarub kuu yiib kad angka inware dohiri wedmimaib kuu yorokmodan ande yedmimaib kumban, yiib niindem aom kuu miin arewa kamiyiib aadidmiyiib kii.

²⁹“Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu profesidan yi bot bobkonombon yenbenib God ye yorokmodan yi bobkonombon inwarimaib.

³⁰Kwane, yiibbed kangkon yedmimaib kuu, ‘Nub awoya dohiriwen yaron yiri anuk doburuwen karen, nub awoyambed profesidan ku yiwe dukniwen kuu nub yoom daboknuuwa yindo karen.’ andimaib kui. ³¹Kowe, yiibkareb yiibmeren dakmiib kuu anam kii! Yiib kuu profesidan kuman yenbandiwendan yi awoya ari kui. ³²Kwana kowe, yiib awoya anuk yiri yi ambarakmi deme andowe awiniwen kuu awine down kerime!

³³“Yiib kuu niin arud niin kii! Niindok ye meed arebdan kii! Komarewa kerenib Godbed yiib ben kumbaanban yamothon yiri kiraneen yaa kuu kombiri wananiib? ³⁴Kedi, kwana kowe, ne kuu kwane God ye deme awinidan maa maa yedmaniina yiib yaa mananiib, yena kuu profesidan, yena kuu meeni kangdomdan, yena kuu God ye inamen kedmengkandidan kui. Kumban mananiib kuu yiibbed yena yenbandaniwa duknaniib, yena kuu at ming ari nongkobaniwa yoworaniib, yena kuu nong yikyikiibbed yiib kurikuri ambib maa maayaombed wangkaniib, yena kuu taun maaya maaya kamenmo yare yenbandenmo yarebaniwa kirokmonaniib kamaniib kii. ³⁵Kwana kowe, God ye yorokmodan yi umkan kuburoon ye dowad kuu dabab darewoob yiib ari kombaraneen. Abel ye umkan kubudoroon kuyaambed mene Berekaiya ye mingki Sekaraiya yiibbed kurikuri boyambib darewoob dore dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon dore wedkuyaa ayiwen ye umkan kuburoon, yi korem yiwe dukniwen ye dabab kuu yiib kuu kandaniib. ³⁶Kwani kowe, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, dabab ke menebaneen kei, kibik doriibdan yi ari kombaraneen kii.

*Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Wandoon
(Lk 13:31-35)*

³⁷ “Yerusalem, o Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yenib nongkobeniib, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkong kub aom doriibdanbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabuni-maun kwamune areb, kub nimaya karuwa yaa be nedbe amuknande kami-main kumban yiib kuu dowakeniibban kerimaib. ³⁸ Kedi, Yerusalem, kub ambib kuu ambib dob keranuun. ³⁹ Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu Yariman yaambad monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen arimbed.” andoon.

24

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi (Mk 13:1-23, Lk 21:5-11)

¹ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob dia doreen kuu koronde yaro dore weneene, ye kedmengkandeendanbed ye yaa menenib, kurikuri boyambib darewoowiwa, ambib dareb dareb dia dorone wenuun kuyiwa amun yenbenabiwen ye dowad korokbeniwen. ² Kumban Yesumbed yi yaa neman yedmendoon, “Boyambib darewoob darewoob korem ke doroneen kei wedmiwoo? Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, bot mimo ma kwane dabokne yiri angimbere ari angimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib.” andoon.

³ Kwane, amaan Yesu kuu aangko Olif ari dibeene, ye kedmengkandeendanbed menenib yemyeb kaamobenin, “Nub yaa daande, komo aron arimbed ke dakmeeb kee kwananeen? Komo dud kedmengkaneenkob eb ika mananeewe okad yimin wandanuun yaron manandamuun kuu wedme nubkaadkeranuub?” andiwen.

⁴ Andiiwe, Yesumbed inande yedmendoon, “Kaadkerime. Karub yenambid yiib yaa birandok mananiib kowe kebendime. ⁵ Karub yemoon kuu naningko yaambad areb menebe dakmenib, ‘Ne kuu Godbed Kinoona Manaaman Keresu kei!’ andenib, nimakarub yemoon birandaniib kii. ⁶ Yiib wengambaraniwa diayiib ambab angkambid ana nangbenabiib kii ande kamaniib kii. Kumban yiib kuu kuyaa kuu binangke unaib. Kuku kwane kamenan wananeen, kumban yimin wandi yaron kuu kirod manaanban mogeed mananeen. ⁷ Ambibkin maa dore maa dore ana nangmaniwa, gapman maa dore maa dore ana nangmaniwa kamaniib kii. Kwane, ambibkin yena kumaom kuu animaniibban kere mungimo duknaniwe, ambibkin yena kuu dowodki menebaneen. ⁸ Kwamaneen kumban, kuu no dana odibin andowe wemoon areb kamaneen.

⁹ “Kwamune keraneen ye aron aombid, yiib kuu ben karub yena yi dingki ari nongkobaniwa, yiib yena yaa kuu dabab kondaniwe, yiib yena kuu yenib nongkobaniwe kamaniib kii. Kwane, okad yiridan korem kuu yiib yaa arud darewoob wandaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe. ¹⁰ Kowe, kuyaron aom kuu nimakarub ne yoman mini-wendan yemoon kuu yi anam andi yaa kirobenib man ambodangoon man ambodangoon kamenib man arud wandunoon man arud wandunoon kamenabaniib. ¹¹ Kwane, kuyaom kumbid dudanabidan menebenib, ‘Ne kuu profesiman kei.’ andenib, nimakarub yemoon birande ben kiwaan abdon ari nongkobaniib. ¹² Amob korem kiradmi ye inamen kuu darewoob keraneen kowe, nimakarub yemoon kuu yi mimyob dowaken kuu koronde yurukmo kere kubune wananeen. ¹³ Kumban kane kanembed kwane yi anam ande awine dobaraniwe wene yimin wandaneen kuu Godbed bobni

yaa kuu burudande bindaneen. ¹⁴ Kwane, God ye weng amun kee okad yimin yimin yaa ben wenenib ambibkin koremdan yaa yikaadkeri dowad daandaniibkob yimin wandanuun.

¹⁵ “Kwana kowe, profesiman Daniel kurinbed wongkoon ye weng keyaa kaadkere meenime. Kwane wongkoon kuu, ‘Kuman ayi awene kara miin arewa kere korem monmari ye karub’ kuu kurikuri boyambib darewoob karadmo aom dobaraneena yiib wedmaniib kuu, ¹⁶ Yudea angka doriibdan kuu kirokmone wene aangko angka amboon aom winime. ¹⁷ Kanembed kwane ye ambib wid ari keroka, kombiri kawene ye ambiwoom komo yiribman dangoon kuu ika aomne biyiibban, kwane no amboon angka kombiri wonok. ¹⁸ Kanembed kwane ye mongkobon angka keroka, ye ika wene yuruk ebkad nandiyiibban kwane no kombiri wonok. ¹⁹ Kuyaron ari kuu nima oyoomiib enaya dana embeng embengiib kuu dabab darewoob kandaniib. ²⁰ Yiibbed kurikuri kamibko, kirokmone wini aron kuu yuruk aron arimbed keraan, o Sabat aron arimbed keraan. Kuye dowad kurikuri kerime, ²¹ amborom kuu kuyaron ari kuu dabab darewoob menebanean kuu okad andowoon yirimbed mene kibikee ye dabab kuu burudande miin darewoob keraneen kowe. Kwamenan wananeen kwangkong kwana areb ibmo keraanban. ²² Kuyaron kuu Godbed dukmen kowoon, amborom kuu doobob keraneen kuu karub ambong ma dobaraanban kowe. Kumban yembed kinoondan yi dowad yaambled aron kuu dukmen kowoon.

²³ “Kwane, kwamaneen yaron aombed karub maambled yiib yaa yedmen-daneen, ‘Wedmime. Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu kekei.’ andaneen, o maambled yedmaneen, ‘Yangka monoon kii.’ andaneen kuu, kuyaa anam andaib. ²⁴ Kwanaib amborom kuu Yesu areb kere dudenabidaniib dudi ye profesidaniib angkadere mananiib kowe. Kwane mananiib kuu dud korokbi darewoowiib yeka mamaa ye wedme binangki yeman ongmenabaniib. Yi kuu nimakarub yemoon birandaniwe anam andaniib kumban, yi birandi Godbed kinoondan yaa kuu yiminban keraneen. ²⁵ Kedi, ne yiib yaa daandaan kui, ari komo kere wananeen kuu yibkaadkeriwen kui.

Yesu Ika Mananeen Yaron (Mk 13:24-31)

²⁶ “Kwana kowe, karub yenambled yiib yaa yedmaniib, ‘Keresu kuu amboon angkambed doboroon kii.’ andaniib kuu kuyaa wene wedmaib. Kwane, angkon ‘Ye kei, ambib niindem aom kii.’ andaniib kuu anam andaib.

²⁷ Kwamaib amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen kuu imak areb yuraneen, ambid aombed angkambed yure wene angkara keraneene korem wedmaniib kowe. ²⁸ Kuu kwamune kui, karub yi bob id kunaya dangoon kuu on kanakana kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, on kanakana wedmaniib kuu ‘O bob id angkeen kii.’ andaniib areb.

²⁹ “Dabab menebanean ye yoman kuu,

‘Aron kuu kumun kerenu,

wood kuu yuraune nambaraunban.

Mindong kuu ambid arimbed kirobaniib.

Aromkonodan ambid aom doriib kuu ben kiringmenabaneen kii!’

³⁰ “Kwananeen ye yoman ari kuu Karub Ye Mingki mananeen ye dowad ambid arimbed dud korokbaneena, ambibkin koremdan kuu wedmekoriwa, ameng kirindenib. Ameng kirindenib, Karub Ye Mingki kuu wiib arimbed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeene wedmenaniib.

³¹ Ye engyus yaa yedmene kibi komki darewoowiib kamaneene, okad yimin yimin yaa wenebenib, ye kinoondan kuu ben ambid ari daane nedbaniib.

³² “Meenime, yedob at ye kuruwak weng id yaambéd kandime. Kwane, ye nondong kuu atbiidkad areb kere, yawaak kerimaan kuu biid yeeb dembaane, kwani kowe andowe ire wini aron kuu dia keroon ande yiibkaadkerimaib. ³³ Kwamune wedmaniwe kara kwamune kamenabaneen kuu, kwani kowe aron kuu dia kereen kii ande yiibka meenaniib. ³⁴ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. ³⁵ Ambidiib okadiib kuu dowan keranuun kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.

Yesu Ika Mananeen Yaron Yaa Nekwe Meedmime
(Lk 17:26-27, 12:41-46)

³⁶ “Kwananeen yaron kuu komo aron arimbed kuu karub maa yekaadban. God ye engyusiib God ye Mingkiyiib kangkon yikaadban, kumban Ambe God yembedmo yekaad. ³⁷ Kwane, Karub Ye Mingki ika mananeen yaron kuu Noa doboroon yaron areb keranuun. ³⁸ Kwane ok derebe yuknindo ye niindem aombed kuu nimakarub kuu animana oka anenib awadmenib kamiwe, Noa kuu motod aom awunoon. ³⁹ Komo kerandameen kuu yikaadban wene urokbed derebenu yukne mene benwuneen. Karub Ye Mingki ika mananeen yaron kuu kwamune arebmo keraneen. ⁴⁰ Kekamune, karub ayoob kuu mongkobon angka dobaraniib kuu karub maamo nendekore karub maa domonenaneen. ⁴¹ Nima ayoob wiit yob beengke dobaraniib kuu wonong maamo nendekore wonong maa domondaneen.

⁴² “Kwana kowe, kerekbere dobirime, amborom kuu yiib Yariman mananeen ye aron kuu yiibkaadban kowe. ⁴³ Kumban kekee kaadkerime, kwamune yid bi ye karub kuu komo aron yaambéd menene ambib aande yid bandameen kuu ambib yariman yekaadkeraneen kuu, oonene korondaana yid karubbed awune yid baanban. ⁴⁴ Kowe, yiib kwangkón nekwe meedmiyiibbed dobirime, amborom kuu Karub Ye Mingki kuu yiibbed ye mananeen ande meedmiib yaron arimbed manaanban.

⁴⁵ “Kedi, karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu, ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? ⁴⁶ Kwane, ye korokbed deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. ⁴⁷ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, ye korokbed kankowaneena korok ye yiribman korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.

⁴⁸ “Kumban deme karub kee karub arewa keraneen kuu, yekareb yedmaneene, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore ⁴⁹ yaro deme ibonmo karub yena kuu yenbandene ok arewa ane awarak yimaundan yi numun dabokne animan anembere ok arewayiib anembere kame dobaraneen. ⁵⁰ Kuye niindem aombed ye yariman kuu kwamune ika mananeen ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. ⁵¹ Kwanekore, mene aye dabab miin darewoob konekore God yaa aadidmidan nongkobimbon yiri kan barandaneena amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamenabe dobaraniib kii.” andoon.

25

Nima Koyu Angko Angkoyiib Yi Kuruwak Weng

¹ Kwane, Yesumbed kuruwak weng kee yedmoon, “Kuyaron ari kuu Godbed korok kere ooni yeman mananuun keyareb kei. Nima koyu angko angkoyiib kuu angkadkok benwenenib wonong awanandameenman

wenganok winiwen. ² Nima angko angkoyiib kumbed angkoyiib kuu korobe meenindodan, angkoyiib yenamo kuu meeni kangdomdan. ³ Korobe meenindo ye nima kuu yi angkadkok be winiwen kumban angkadkok dini ye amoyok yenayiib be winindo. ⁴ Kumban meeni kangdom ye nima kuu angkadkokiib amoyok yenayiib be winiwen.

⁵ “Kwane, yi korem kuu angkadkok yuudkekoriwa, monok ande meedmo dibonib unuk dangiwen, amborom kuu wonong awanandameen ye karub kuu kirod minindo keroon kowe. ⁶ Kwane, amnomnom yaambad karub maambad yaro dore baandoon, ‘Wonong awanandameen ye karub kuu ke meneen kei! Bunangka mene wenganime.’ andoon. ⁷ Kwane, nima angko angkoyiib kuu ibmo dembenib yi angkadkok nekwiwen.

⁸ “Kwane, korobe meenindo ye nima kuu wedmibka yi angkadkok kuu kumunderebandameen kowe, meeni kangdom ye nima yaa yedmiwen, ‘Nub angkadkok kuu kumunderebandameen kowe, yiib amoyok kuu nuwiib ma bangkandime.’ andiwen.

⁹ “Kumban meeni kangdom ye nima koyumbed inande yedmiwen, ‘Yiminbanaa, mondaubban, amborom kuu yiiwiib nuwiib kuu amoyok yiminban kerandameen kowe. Kwana kowe, yiibka amoyok berengkidan yaa wene berengkekoriwa minime.’ andiwen.

¹⁰ “Andiwa, kwane korobe meenindo ye nima koyu kuu berengkok winiwen. Kumban, kuye niindem aombad wonong awanandameenman kuu monoona meeni kangdom ye nima koyumbed wenganiwe, ibmo wene wonong orokbon ambiwoom aomniwen. Aomniwa, ambongko nanyaa kebenoon.

¹¹ “Kwane, yomanbed korobe meenindo ye nima koyu kuu miniwen. Mene ambongko yaa wangkanib baandiwen, ‘Yariman, yariman, ambongko nandeewo awuderem.’ andiwen.

¹² “Kumban yarimanbed inandoon, ‘Dowan! Nembad yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu nekaadban.’” andoon.

¹³ Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kwana kowe, kerekbere doberembirime, amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen ye aron kuu yiibkaadban kowe.” andoon.

Deme Karub Ayoobmim Yi Kuruwak Weng (Lk 19:11-27)

¹⁴ Kwane, Yesu ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kamune areb kii. Karub maa kuu okad maa angka wanandamene ye deme karub yaa ‘Ne yiribman oonime.’ ande kondoon. ¹⁵ Deme karub maa yaa od murubkob aningko talen* angkoyiib bangkanene, maa yaa talen ayoob, maa yaa talen mimo kwane bangkandoon. Karub mimo mimo kuu yimbed komo komo deme ambangkimaib yimbed yikaad yaambad ye dowad kwane bangkandoon. Kwamunekore, okad maa angka wonoon.

¹⁶ “Kowe, talen angkoyiib boon ye karub kuu erebnariyiibbanbed od benwene ambangkene od angkon ari talen angkoyiib ben daboknoon. ¹⁷ Kwane, talen ayoowiib ye karub kwamunemo kamene talen angkon ari ayoob ben daboknoon. ¹⁸ Kumban talen mimo nonoon ye karub kuu talen kanwene okad dem nidke kuri kowe mangke biknoon.

* **25:15:** Od murubkob talen mimo silvaambad ongmiwen kuu 60,000 Kina areb, kumban talen goldbed ongmiwen kuu 1,500,000 Kina areb.

¹⁹ “Kwane, deme karub kee yi korok kuu aron doboob ambab wenokore ika monoon. Menene talen ku bangkande wonoon kuu od ari komoyiib biwen kuyaa darobe kimingke kaadkeranded kowe, baandoona benmenebiwen. ²⁰ Kowe, talen angkoyiib bangkanoon ye karub kuu mene yedmoon, ‘Yariman. Wedme, ebbet talen angkoyiib bangkawewen kuu benwene ambangkeni talen angkoyiib yena ari ben daboknaan kii.’ andoon.

²¹ “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub amun. Eb kuu yiribman yemoonban yaambet ne weng korondiyiibban wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii, ebbet ooni yeman. Kwane, ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube doberem.’ andoon.

²² “Kwanandoone, angkon talen ayoob bangkanoonman kuu yaro mene yedmoon, ‘Yariman. Wedme, ebbet talen ayoob bangkawewen kuu benwene ambangkeni ari talen ari ayoowiib ben daboknaan kii.’ andoon.

²³ “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub amun. Eb kuu yiribman yemoonban yaambet ne weng korondiyiibban wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii, ebbet ooni yeman. Kwane ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube doberem.’ andoon.

²⁴ “Kwane, talen mimo nonoon ye karub kuu mene yedmoon, ‘Yariman. Eb kuu nekaad, eb kuu karub kamkono maa, mongkobon kuna yiri ebka kibinindo kumban animan baneebmo, kwane yiribman kuna ebmanban kumban kanwananeeb, kwananeebmo angkeen. ²⁵ Kwana kowe, eb yaa konob uneni, eb talen kanwene okad nidke kuri kowe biknaan. Wedme, ebman kuu kei.’ andoon.

²⁶ “Kwanandoona, ye yarimanbed inande yedmoon, ‘Eb kuu inamen miin arewaman, eb kuu deme koronde ogoodmo dobiri ye deme karub kui! Eb ebkaad ne kuu kamkono karub, nembed kibinindo kumban baniinmo, nemanban kumban kandaniinmo angkeen kuye karub kuu anam, ne keiyoo? Dowan kii! ²⁷ Kwamune keraan karen, amun kuu od kuu kanweneneb beng aom kowewed bengbed od ariyiib man daboknud kanmene keewewedka.’ andoon.

²⁸ “Andekore, yarimanbed deme karub maa yaa yedmoon, ‘Talen kuu ye yaa nande, karub maa talen angko angkoyiib kuyaa none. ²⁹ Kanembed ye yaa angkeen kuu ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkandaneene yiminmo keraneen. Kumban kanembed ye yaa angkeen kuu awinindo keraneen kuu ye yaa korem kuu baneene dowan keraneen. ³⁰ Kwane, deme karub kubuniibbanman kee bunangka nenwene kumun yiri amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamimbon yiri korarime.’ andoon.

Sibiyiib Naningkodiib Yi Kuruwak Weng

³¹ “Karub Ye Mingki kuu ye nambiri darewoowiib ye engyusiib kwane binmananeen kuu, ye king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib dibaraneen. ³² Ambibkin korem ye nimakarub korem kuu ye yaa ben menebaniiwe doraniib. Doraniiwe, yekareb andangkane yeka yeka kamaaneen, sibi ooni ye karubbed sibi kuu andokbe yeka kere naningkod kuu yeka kere kamemoon areb keraneen kii. ³³ Sibi kuu andokbe ben wiwi angka yurene, naningkod kuu ben an angka yurene kananeen.

³⁴ “Kwane Kingbed nimakarub wiwi angka yuroondan yaa yedmaneen, ‘Minime, yiib korem kuu Godbed amun kerundoondan kii. Menenib, yiib Ambe God ye dana meed ye yumbon kuu kandime, yiib yumbon kui.

Yiib yumbon kuu Godbed korok kere oonimbon kii, okad ongmoon yaron arimbed yiib dowad nekwoon kii. ³⁵ Kandime andaan amborom kuu, ne kuu mungi bobnaana animan kaweewa anaan, ok moom bobnaana ok kawewen, ne norod manaana nenyaro eb ambiwoom nen awunewen, ³⁶ ne ebkadiibban keroona ebkad naweewa angkanaan, ne anikad wandaana oonewewen, ne wii ambiwoom dobaraana mene wedmewok menewen kamenabiwen, yiib kuu.’ ande daandaneen.

³⁷ “Kwane daandaneena, yorokmodan ye wiwi angka doriib kumbed King yaa inande yedmaniib, ‘Yariman, aron kuna arimbed mungi bobneebkob animan bangkabduwen, o ok moom bobneewa ok kabduwen? ³⁸ Kwane, aron komo arimbed wedmuubkob norod meneebkob nendawuro nub ambiwoom angkuwen? Aron kunayambed ebkadiibban keroonkob ebkad bangkabduwen? ³⁹ Kwane, aron komo ari bob anikad wande angkim-biriyiwa o wii aom dobiriyiwa kameebkob, mene wedmebdok munuwen?’ andaniib.

⁴⁰ “Kwane kaamobaniiwa, Kingbed yi yaa inande yedmaneen, ‘Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, mungi bobnidaniib ok moom bobnidaniib noroddaniib ebkadiibbandaniib anikaddaniib wiidaniib kuu ne damana kowe, yi yaa yiibbed komo komo ambangkiwen korem kuu yi yaamban ne yaa kamiwen kii.’ andaneen.

⁴¹ “Andekore, Kingbed ye an angka doriibdan yaa yedmendaneen, ‘Winime, yiib korem kuu Godbed arewa kerundoon kii. Keyaa koronde kumbaanban yamotbon yiri winime. Yiib yumbon kuu Godbed Seten yoom ye engyus ye yoman winiwen yoom yi dowad ongmenekwoon. ⁴² Kwane, ne kuu mungi bobnaan kumban yiib kuu animan maawindo, ok moom bobnaan kumban yiib kuu ok maawiiwa anindo. ⁴³ Kwane, ne kuu norod manaan kumban ne nen yiib ambiwoom awunindo, ne ebkadiibban keroon kuu yiib ebkad maawiiwa derenindo, ne anikad wandaan kuu yiib kuu ma oonewindo, ne wii ambiwoom dobaraan kuu yiib ma mene wedmewok minindo kere kamiwen.’ andaneen.

⁴⁴ “Kwanandaneene, yi kwangkon inande yedmaniib, ‘Yariman, ku dakmeeb kuu aron kunaya arimbed wedmebduubkob mungi bobnewen, o ok moom bobnewen, o norod menewen, o ebkadiibban kerewen, o anikad wandewen, o wii aom doberewen kuu nub mene awabdokban keruwen?’ andaniib.

⁴⁵ “Kwane, Yarimanbed inande yedmaneen, ‘Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib komarewa nimakarub kemaom kuu karub aningkoyi-ibban maa yaa awanindo kuu ne dowad kamindo keriwen kii.’ andaneen.

⁴⁶ Kowe, kwane yi korem kuu koronde wene durud yewed kandimbon yiri aron korem korem doberembaraniwe, yorokmodan kuu wadkeri aron korem korem kandaniib kii.” andoon.

26

Yesu Ayi Yeman Ana Ambokariwen

(Mk 14:1-2, Lk 22:1-2)

¹ Kwane, Yesu kuu ye weng korem kee daande dowan kerekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, ² “Yiib yiibkaad, Burudandoon ye orok ani yeman kuu aron ari ayoob keruun kii. Kuye aron arimbed Karub Ye Mingki kuu awine kankondaniwa at ming arimbed bakumbed daraniwa bobnaneen.” andoon.

³ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Kaiyafas yambib kwaab aombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi aamkono yenayiib nedbenib, ⁴ Yesu komarewa

kerenub yemyebmo awinenenub aye kowanuub andi ye ana ambokariwen. ⁵ Ana ambokarenib yedmiwen, “Orok aron arimbedban, amborom kuu nimakarubbed yirinde baande nub yaa korem monmaraniib kowe.” andiwen.

Wonong Maambed Yesu Yaa Baeb Amun Ye Ok Ambeneen
(Mk 14:3-9, Yn 12:1-8)

⁶ Kwane, Yesu awene kuu kambong Betani aom karub maa yaningko Saimon kaningki bobman ongmoon ye karub yambiwoom dibiib. ⁷ Arak ari dibo aniiwa, wonong maa baeb amun od darewoob ye ok botoro kawanmo aom kanmenenu, Yesu ye korok ari bunabe ambeneen.

⁸ Kwane, ye kedmengkandeendanbed komo kamuun kuu wedmekorib, kongendenib yedmiwen, “Komande od darewoob korarewen kii? ⁹ Kamune, baeb amun ye ok kee kanwene moone ari od darewoobbed kandekoreb kamboknondan yaa bangkandi yeman kumbed ai.” andiwen.

¹⁰ Kwane, yi weng kuu Yesumbed yekaadkeroon kowe yi yaa yedmen-doon, “Yiib komande wonong keyaa yewed kondiwen? Yu kuu ne yaa miin amun kameen. ¹¹ Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberem-baraniib, kumban ne kuu yiib yoom aron korem doberembarainban. ¹² Baeb amun ye ok ne id yaa buneen ye dowad kuu, ne id kuu mangkaniib ye nekwi dowad kwaneen. ¹³ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kwamune okad kunaya kunaya ne weng amun kee kedmengkandaniib kuu, yumben ne yaa komo amun kameen ye wengiib yedmaniwe nimakarub kuu meenaniib.” andoon.

Yudasbed Ambodangi Weng Ongmoon
(Mk 14:10-11, Lk 22:3-6)

¹⁴ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoowiib kumaombed karub maa yaningko Yudas Iskeriot wenene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yaa wonoon. ¹⁵ Wenene kaamondoon, “Yiib komombed ne kawaniibkob, ne ambodange Yesu kan yiib dingki ari kowaniin?” andoon. Andoona, yi kwane silvaa od murubkob 30yiib koniwen. ¹⁶ Kuyaambad ari kuu Yudas yaro dore komarewa kerene, ambo-dangeni awine kan yi dingki ari kowaniin ande kiwaan kereknoon.

Burudandoon Ye Orok Aniwen
(Mk 14:12-25, Lk 22:7-13, 1Ko 11:23-25)

¹⁷ Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kuu ye kedmengkandeendanbed Yesu yaa menenib kaamoniwen, “Eb dowaken kuu nub kuu kunayambad Burudandoon ye orok kuu nekwanuubkob ana-neeb?” andiwen.

¹⁸ Kwanandiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Siti aom aomne karub maa durunenibka ye yaa yedmenime, ‘Nub kedmengkandeen korokbed yedmoon, ‘Ne aron Godbed kowoon kuu dia doreen. Ne kuu eb ambiwoombed Burudandoon orok ne kedmengkandiindan yoom dibere ananiin.” andoon kii.’ andime.” andoon. ¹⁹ Kwane, komo weng Yesumbed daandoon yaamo kwane kamenib Burudandoon ye orok kuu nekwiwen.

²⁰ Aron kwane mirikne wonoona, Yesu yoom ye karub wad ayoob yoom kuu ambiwoom nedbe animan ani arakbon arimbed dibiriwen. ²¹ Kwane, yi dibo animan aniib ye niindem aombed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuyaom kuu karub maambad ne ambodanganeen.” andoon.

²² Andoona, yi kuu miin kubiyyibban kerene, yi mimim korem kuu ye yaa kaamobiwen, “Yariman, anam kuu nemban dee?” ande kamiwen.

²³ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Karub ne yoom ye yoom sup aom meneki aom ibmo om kambere anuwen kuye karub kumbed ne ambodanganeen kii. ²⁴ Karub Ye Mingki ye dowad kuu God Ye Weng aombed komarewa kurinbed ye ari kwamunaneen ande wongkiwen kuu ye yaa kwane wananeen. Kumban kanembd ye yaa ambodanganeen kuu Godbed arewa kerunaneen kowe, anam kuu kuye karub kuu woonindo karen kumbed amun karen.” andoon.

²⁵ Kwanandoone, Yudas ambodanganeen ye karub kumbed yedmoon, “Kedmengkandi korok, anam kuu nemban dee?” andoon.

Andoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

Yesumbed Ye Yaa Meeni Ye Orok Ani Kiwaan Korokboon

(Mk 14:22-25, Lk 22:14-20, 1Ko 11:23-25)

²⁶ Kwamune, kwane animan aniib yaambd Yesu om* kande God yaa eso andekore, domokbene ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, “Be anime, kekee ne id kii.” andoon.

²⁷ Angkon kabus nande God yaa eso andekore nonde yedmoon, “Kumaombed ok anime, yiib korem. ²⁸ Kekee ne umkan, nimakarub yemoon yi amarakmi are nonondandi ye dowad ondunkaneen. Ne umkan kuu Godbed ye karuwa nimaya yaa amob weng ongmi yeman. ²⁹ Nembd yiib yaa ke yedmendaan kei, ne angkon nongyob ok kee ika anainban, kibik karimbed kee kwane wene aron maa ari Nambe ye oonimbon aombed yiib yoom ibonmo dibere nongyob ok yeeb ananiin kii.” andoon.

³⁰ Kwane, yi kuu kurikuri yook wingkanekorib, yaro angkane wene aangko Olif ari winiwen.

Pitambd Nekaadban Andaneen Ye Weng

(Mk 14:27-31, Lk 22:31-34, Yn 13:31-38)

³¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kibik amnoom kee, ne yaa komo kamaniib kuu yiib wedmekoriwa ne yaa koronde kirokmonaniib kii, amborom kuu kurin God Ye Weng wongkoon kuu Godbed yedmoon kekamune, ‘Nembd sibi oonoonman ayaniine, ye sibi kuu kirokmonaniib.’ andoon.

³² “Kumban bobnaniin yirimbed ika dembaniin ye yoman kuu nedin Galeli angka arinambo wananiin.” andoon.

³³ Kwanandoona, Pitambd inande yedmoon, “Eb yaa komo keraneen ye dowad kuu karub korem kirokmonaniib kumban, ne kuu kwanainban.” andoon.

³⁴ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Nembd eb yaa ke anam yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkindo ye niindem aombed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb.” andoon.

³⁵ Kumban Pitambd inande yedmoon, “Eb yoom ne yoom yenbandaniwe yoworanuub kuu yimin, nembd eb yaa nekaadban andainban ii!” andoone, yi korem kuu kwanemo yedmiwen.

Yesu Getsemani Angkambd Kurikuri Keroon

(Mk 14:32-42, Lk 22:39-46)

³⁶ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaro dore mongkobon yaningko Getsemani angka weneniwe, yi yaa yedmoon, “Keyaa dibiribko nembdmo wene yangkambd kurikuri kera.” andoon.

³⁷ Kwane, ye yaro Pita yoom Sebedi ye meed ayoob Yems yoom Yoon yoom benwenene miin kubiyiibban kere dabab darewoob kandoon. ³⁸ Kwane,

* 26:26: Gurik wengbed “bred” andoon.

yembed yi yaa yedmendoon, “Ne niindem aom kuu dabab ware miin yiminban anam keroon kowe, bobnandamaan areb. Kwani kowe, ne yoom keyaa dobere kereknem.” andoon.

³⁹ Kwanandekore, yaro wene angkambed okad yiri bumangkene korok kankibine kurikuri kere yedmoon, “Nambe, komo komo kamandameeb kuu yobdoodiibban kowe, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken yaambbedban, eb dowaken yaambbed kerok.” andoon.

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu ika menene wedmoonka ye kedmengkandeendan ayoobmim kuu unuk dangiwen kowe, yembed Pita yaa yedmoon, “Yiib kuu aron awa mimo kwane aromne kerekne dibaraibbankowoo? ⁴¹ Kwane, ambarakmi yaa kuu kombaraibban andi ye dowad kurikuri kamenib kerek-birime. Inamen aom kuu dowakeniib kumban id kuu aromnindeban keroon.” andoon.

⁴² Kwanandekore, angkon ika wene kurikuri kere ayoob keroon. Kurikuri kere yedmoon, “Nambe, ebbed meeneeb kuu durud yewed ye dabab ke monoon kee kandaniin kumbedmo yimin ande meeneeb keroka, kwa-munemo kerok, eb dowaken yaambbedmo kerok.” andoon.

⁴³ Kwane, ika menene wedmoonka yi korem unukmo dangiwen, am-borom kuu unukudbed dabab waroon kowe. ⁴⁴ Kowe kwane kuyaa domonde koronde wene kurikuri ayoobmim kerok wonoon. Wenene, anukbed kurikuri kameen kwana arebmo kurikuri keroon.

⁴⁵ Kwane dowan kerekore, mene wedmoonka yi kuu kwane unukmo dangiwen kowe yedmoon, “Yiib kuu ika dangenib yiidkaib dee? Wedmime, Karub Ye Mingki kuu ambodangenib awine ambarakmidan yi dingki ari kowi yaron muneen kii! ⁴⁶ Kowe, yaro deediribko wenem. Ne yaa ambo-dangoonman kuu ke monoon kei.” andoon.

Yesu Awineniwen

(Mk 14:43-50, Lk 22:47-53, Yn 18:1-12)

⁴⁷ Yesu kuu kwane dakmeene, wad ayoob ye karub maa Yudas kumbed mene yi doriib yaa dangkaroon. Kadaareb ye yoom meniib kuu kerewangiib atdebokiib be miniwen. Yi kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombed yedmiwa, kwane miniwen. ⁴⁸ Yudas kuu korok korok domondo yaron arimbed, kadaareb yaa ambodange akme korokbi ye dowad yedmoon, “Kane yaa mandamuk kerunaniin kuu yiib kwane awine nenwinime.” andoon.

⁴⁹ Kwane miniwe, erebnariyiibbanbed Yesu yaa wenene, “Kedmengkandi korok, amnoon amun!” andekore mandamuk kerunoon.

⁵⁰ Kwanoona, Yesumbed neman inandoon, “Angkodmi, eb komo kerande menewen kuu kwamune awine.” andoon.

Kwanandoona, kadaareb kuu Yesuyiib yaa mene darane awineniwen.

⁵¹ Kuyaambbed Yesu ye angkodmi maambbed yirene ye kerewang nande karub maa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme karub maa narande burusare kenood dandoona komboroon.

⁵² Kwanoona, Yesumbed yangkodmi yaa yedmoon, “Eb kerewang kuu ikakman kud aom kambure nowe, amborom kuu kanembbed kerewanga kumana anaya kumbed be nangbi doraniin andaneen kuu doraanban, kerewanga kumana anaya kumbed ayaniwe bobnaneen. ⁵³ Nambe yaa baandaniina erebnarimban ye ana nangmi engyus platun wad ayoowiib yedmaneena neyiib yaa angkaderenib komo andaniin yaa kwananiib kuu yiibkaadbanoo? ⁵⁴ Kumban kee kwane weneen kuu komarewa kerene kurinbed God Ye Weng Karadmo yaa wongkiwen kuu anam kwamune kere wonod kumbed yimin, kiwaan maayiibban.” andoon.

⁵⁵ Andekore, Yesumbed kadaareb yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Komandiwed kerewangiib atdebokiib nekwane mene awinewok miniwen? Aron korem ne kuu wene kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dibere kedmengkandimain kumban, yiib kuyaambd awinewindo.

⁵⁶ Kumban kee kwane weneen kuu profesidanbed kuye dowad kurin God Ye Weng Karadmo wongkiwen kuu kwane anam id kere kwanoon kii.” andoon.

Kwane kuyaambd ye kedmengkandeendan kuu Yesu koronde kirokmone wenebiwen.

Yesu Kuu Kangdod Darewoob Yaa Nenwiniwen

(Mk 14:53-65, Lk 22:66-71, Yn 18:12-13,19-24)

⁵⁷ Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono yena yoom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaningko Kaiyafas yoom yambiwoom nedbe doriib. Kwane, Yesu awineni-wendan kuu Kaiyafasyiib yaa nenwiniwen. ⁵⁸ Kumban Pita kuu Yesu ye yoman diamban anukbed menene Kaiyafas yambib kuuk aom awunoon. Awunekore, ambongko oonidan doriib yaa dibere Yesu komo kerandamiib kuyaa wedma anded.

⁵⁹ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi korok korok yena yoom kuu kangdod Sanidirindan kowe, yi korem kuu Yesu amarakmoon andi ye dudi weng benmenebiuwe kangdod aombed wengamberenub aye kowanuub ande kamiwen. ⁶⁰ Kwane, karub yemoon dudi wengiib benmenebe dakmiwen. Kumban, yi weng kuu ibmo kerindo maa maa keriwen kowe, kangdoddan kuu Yesu yaa ukum konindeban keriwen.

Yi kwamiib aombed karub ayoob yaro dore korok korok yaa menenib

⁶¹ yedmiwen, “Karub keembd yedmoon kuu ‘Nembd God ye kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekori angkon aron ayoobmimmoo ika arume dowan keraniin kuu yimin.’ andoon kii.” andiwen.

⁶² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yaro dore Yesu yaa yedmoon, “Eb ma inandaabbankowoo? Kedi, weng ke benmenebiib kee eb yaamo erengangkaib kudi.” andoon.

⁶³ Kumban Yesu kuyaa maa inandundindo, iwari kerundoon.

Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Yesu yaa yedmenoon, “Wad doreen ye God yaningko yaambd eb yaa yedmaan kuu anammo inande. Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki dee?” andoon.

⁶⁴ Kwanandoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebkareb ku yedmeeb kui. Kumban ne yiib korem yaa ke yedmaan kei, aron aman ari kuu yiib wedmaniwa, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkonomo ye God ye dingki wiwi angkambed diberekori, Ewen ari ye wiib arimbed mananiin.” andoon.

⁶⁵ Kwanandoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed miin kubiyiibban kere ye ebkad birinde yedmoon, “Ye kuu God yaningko monmaroon kuiyoo! Karub komo wedmoon ye weng maa kuu wengambaranuub dee? Dowan! Kedi, yekareb God yaningko monmaroona yiib wengambiriwen. ⁶⁶ Kowe, yiib kuu komarewa meeniib?” andoon.

Andoona, yimbed inandiwen, “Anam amarakmoon kowe, aye kowi ye ukum kirobi kumbdmo yimin kii.” andiwen.

⁶⁷ Kwane, yimbed mene Yesu ye kiringkono ari kamok daadmenenib yi dingki nimingke ayiwen. Yenambd yakdare ⁶⁸ daaniwen, “Keresu, nub yaa God yaromkono yaambd daande yaa! Kanembd enbandoon?” ande daaniwen.

Pita Yesu Nekaadban Ande Kamoon

(Mk 14:66-72, Lk 22:54-62, Yn 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Kwane, Pita kuu korok yambib kuuk aom dibeena, deme wonong koyu maa menenu yedmeen, “Ee, eb kuu Yesu Galeliman kuyoom yarimaib kui.” andeen.

⁷⁰ Kumban Pitambed yi kuyaa dibiib yi arinambo ari inande aadikmoon, “Kub komo weng dakmeeb kuu nekaadban.” andoon. ⁷¹ Andekore, Pita koronde yaro dore kuuk ambongko yaa wonoon.

Kwane, kuyaa kwangkoon wonong koyu maambed wedmenekoru, ni-makarub ku doriib kuyaa daandeen, “Karub kee Yesu Nasaretman yoom yarimaib kii.” andeen.

⁷² Anduuna, Pita ambemondene aadikme yedmoon, “Karub nekaadban kii!” andoon. ⁷³ Kuyaom aron dukmenmo dobirindeb kerekorib, angkon karub yena kuyaa doriib kumbad yaro mene yedmiwen, “Anam aa, eb kuu yi yoom mimo kui, amborom kuu nub wedmuub eb weng dakmi kuu Galelidanbed dakmimaib areb kowe.” andiwen. ⁷⁴ Kwane, Pitambed yemeren weng arewa ye woonbi weng dakmekore, yi yaa amob weng areb kowoon, “Karub nekaadban kii.” andoon.

Kwane, erebnariman ayam komkoon. ⁷⁵ Kwamunoona, Yesu ye weng kunduk dakmoon kuyaa kuu Pitambed ika meenoon. Yesu kwamune anukbed dakmoon kuu, “Ayam komkindo ye niindem aombad, eb kuu ne yaa ye kuu nekaadban andimo kame ayoobmimiib keraneeb.” andoon. Kowe kuyaambad, Pita kuu kuuk aom koronde bunangka angkanene wene ameng darewoob kamoon.

27

Yesu Kuu Pailetiib Yaa Nenwiniwen

¹ Amkimo kaimbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridaniib Yuudan yi aamkono yenayiib, kangdoddan korem kui, yi weng dakme kan mimo keruwen, Yesu kuu aye kowi yeman ande yedmiwen. ² Kwane, yimbed Yesu ye dingki nong yenbekorib nenwene Yuudan yi Gavana Romdanbed kowiwen yaningko Paillet ye dingki ari nenkowiwen.

Yudas Yeka Nong Borone Wandoon

³ Kwane, Yudas ambodangoonman kuu wedmoonka Yesu kuu aye kowi yeman ande kowiib kowe, ye kuu komande amarakmaanka ande meeni darewoob keroon. Kwana kowe, wene silvaa od murubkob 30yiib kuu ika be wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom yaa kondoon. ⁴ Konde yedmoon, “Am-barakmaan, amborom kuu ambarakmindoman kuu ambodangaan kowe.” andoon.

Kwane, yimbed inande yedmeniwen, “Kuye dabab kuu nub yaamban, ebkamo kii.” andiwen.

⁵ Kwane, Yudasbed kurikuri boyambib kumaom od kirarundekore yaro wonoon. Ye yaro wene bunangka angkane yekareb ayarimbed nong borone wane bobnoon.

⁶ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed od kuu bekorib yedmiwen, “Kekee kewod kowe, od kuu ika kanwene kurikuri boyambib darewoob ye od nongkobimbon aom kowi kuu amob.” andiwen. ⁷ Kowe, yimbed dakme weng mimo keruwen kuu “Od kuu kandenub okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad moonekorub, nubkan-mombandan angkambad mene bobnaniib kuu kanwene okad kuyaombad

mangkimamaniib.” andiwen. ⁸ Kwanakob, kibikee bid okad kukuu umkan kubudoroon ye okad andimaib.

⁹ Kowe, profesiman Yeremaiyambed kurin dakmoon ye weng kuu ari anam id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu, “Yi kuu ye kakman kwamune Yuudanbed ande kowiwen ye silvaa od murubkob 30yiib kumbled, be wenenib ¹⁰ okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad mooniwen kii. Godbed kwanime ye weng daawoon arebmo kamiwen kui.” ande wongkoon.

Paillet Ye Wengyundi Yesu Yaa

(Mk 15:1-15, Lk 23:1-3,18-25, Yn 18:28-19:16)

¹¹ Kwane, nenwiniwa Yesu kuu Paillet ye kiringkono ari doreena Pailletbed kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi King dee?” andoon.

Andoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

¹² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombed kwane ambarakmoon kii andi ye weng Paillet yaa daaniwen kumban, Yesu ye kuyaa ma inandundo.

¹³ Kwane, Pailletbed Yesu yaa kaamonenoon, “Dabab weng kee eb ari benmenebiib kee wengaawoo?” andoon. ¹⁴ Kumban Yesu ye inande ma yedmindo, weng embeng o darewoob ku benmenebiib kuyaa ma inandundo. Kowe, Paillet kuu binangki miin darewoob keroon.

¹⁵ Kuye aron kuu Gavanambd ma kwanimaan kuu Yuudan yi Burudan-doon ye orok yaron arimbed nimakarub yemoon menebiwen yi dowaken yaambd wii karub mimo nen angka kowaana yeedere yaro winimaan.

¹⁶ Kwane kamiib yaron ari kuu karub maa ambarakmi arewa aningkoman yaningko Barabas kuu wii aom doreen. ¹⁷ Kwane, kadaareb kuu Paillet ye dia nedbe doriwe, kaamondoon, “Yiib dowaken kuu kuna, kane nen bunangka kowaniin? Barabas dee, Yesu ye yaa Keresu andimaib dee?” andoon.

¹⁸ Kwanandoon amborom kuu ye yekaadkeroon, korok korokbed Yesu yaa wungkanekoriwa ye dingki ari nenkowiwen kowe.

¹⁹ Kwane, Paillet kuu dibere wengyundandi yeman ye dibiri yeman ari kwane dibeene, ye wonongbed weng koweneen, “Ma ambarakmindo ye karub kuyaa kuu ma kamaab, amborom kuu ne kuu ye dowad amki kiyuum wedmekori dabab waroona yiminban keraan kowe.” andeen.

²⁰ Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom kuu kadaareb yaa yiib kekane daanime, Barabas kankondekoreb Yesu kuu bobnok ayi yeman andime ye weng ande nangkandiwe, Paillet yaa kwanandiwen.

²¹ Kumban Pailletbed yi yaa kaamondoon, “Karub ayoob kee, kane kuu yiib yaa kankondaniin?” andoon. Kwanandoone, inandiwen, “Barabas kui!” andiwen.

²² Kwanandiwe, Pailletbed kaamondoon, “Yesu, ye yaa Keresu andimaib kuyaa kuu komo kamaniin?” andoon. Andoone, yi koremmo inandiwen, “Nenwene at ming arimbed ayi yeman kii!” andiwen.

²³ Andiwe, Pailletbed kaamondoon, “Komoyiibkob? Komo amob domokboonkob?” andoon.

Kwanandoon kumban, yimbed naawonmo komkiwen, “At ming arimbed ayi yeman kii!” ande komkiwen.

²⁴ Kwane, Paillet kuu wedmoonka komarewa kerene wengambere ye weng kan amun kere ongkinban areb keruuna andowe yirinde baande kamiib kowe, koronde ok yuunde ye dingki kuu yi kiringkono arimbed ogoon. Ogekore yedmoon, “Karub keye umkan kubudaraneen ye dabab kuu ne yaa manaanban, kukuu yiibka kii!” andoon.

²⁵ Kwanandoona, nimakarub korembed inandiwen, “Kwane, ye umkan ye dabab nub yaa menebok, nub ariyiib wene nub danaya ariyiib kwane daboknok!” andiwen.

²⁶ Kwanandiwe, Pailletbed wengamberekore, Barabas kuu wii aombed nandoona yaro yi yaa wonoon. Kumban Pailletbed ana nangmidan yaa yedmoone, Yesu kuu nende nong yikyikiibbed anbandekoriwa nendune bakumbed at ming ari darok nenwiniwen.

Ana Nangmidanbed Yesu Damangkaniwen

(Mk 15:16-20, Yn 19:1-16)

²⁷ Kwane, Paillet ye ana nangmidanbed Yesu nendawuro Romdan yi boyambib darewoob yaningko Pretorium aom awunenib, boyambiwoom ana nangmidan korem yaa baandiiwe nedbiwen. ²⁸ Kwane nedbekoriwa, Yesu ye ebkad biangkekorib ebkad doboob dodmo king yebkad areb kumbed kan inwaruniwen. ²⁹ Kwane, ye korok ari kuu nong yikyikiib kumbed bedme ongmekoriwa king ye korok ari dereni yeman areb dereneniwen. Kwanekoriw, yaro bingko kande king aromkono kuru areb dingki wiwi yaa koniwa kandoona, yimbed ye murubia arimbed bumangkane damangkane yedmeniwen, “Yuudan yi king oi, eb yaa kubebduub kii!” andiwen. ³⁰ Ye yaa kamok daadmenenib bingko awinoon kumbed kandenib korok ari wangke aye angkon wangke aye kamiwen. ³¹ Kwanekoriwa, ebkad doboob kuu biangkaniw yebkadbed ika ben deebenekoriw, nenyaro bakumbed at ming ari darok nenwiniwen.

Yesu Kuu Bakumbed At Ming Ari Dariwen

(Mk 15:21-32, Lk 23:32-43, Yn 19:16-24)

³² Yi kwane kiwaan yaa yaro weniib aombed karub maa siti Sairinman yaningko Saimon duruneniwen kowe, Yesumbed at ming kanweneen kuu Saimon yaa dedmone ebbed kanwene ande kan dangkoro keeniwa Saimonbed kanwonoon. ³³ Kwane menenib okad aningko Golgota yaa miniwen. (Aningko ye weng id kuu Nangkarakbon.) ³⁴ Kuyaambad Yesu yaa wain ok mung kookiib kankoniwen kumban, kan anakud kaamonekore korondoon.

³⁵ Kwane, Yesu kuu nende at ming ari kowekoriw, ye dingkiyiib yoniib kuu bakumbed dare dowan kere, kankoone kanmaniwen. Kwanekoriwa, Yesu yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib wongkiwen kuu kiradme wenenib ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen. ³⁶ Kwane, diberenib Yesu yaa onniwen. ³⁷ Ye korok kowoon ye at dungkun arimbed ambarakmoon andi ye weng wongkiwen kuu “YESU KEKEI, YUUDAN YI KING.” andiwen.

³⁸ Kuyaa kuu karub ayoob yid bidan kuu at ming ayoob ari darekoriwa, maa kankoone Yesu ye wiwi angka kanmaniib maa kankoone Yesu ye an angka kanmaniib kamiwen.

³⁹ Kwane, dangkoro dewene Yesu wedmene kamiibdan kuu damangki weng miin arewa dakmenabenib, korok waaburukme ⁴⁰ yedmiwen, “Ebbad kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekoreb aron ayoobmimmo ika yenbaware dowan keraneeb kowe, ebkareb bobni yaa kuu burudande wadkere yaa! Eb kuu God ye Mingki keroaka, at ming arimbed koronde kamene yaa!” ande kamiwen.

⁴¹ Kwane kamiwa, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom kuu angkon ibmo kwamiib areb kumbed kwangkon Yesu yaa kwane damangkaniwen. ⁴² Kwane yedmeniwen, “Yembed nimakarub yena yaa kuu bobni yaambad ongrendoon kumban, kibireb yeka yemeran

kwani kuu yiminban kii! Ye kuu Israeldan yi King kii, ye kuu at ming arimbed kamonoko wedmekorub anam andem. ⁴³ Ye kuu Godbed oonewimaan andoon. Kowe God kuu ye yaa dowakeniib keroka, yembed mene nen kamonoko wadkerok, amborom kuu karub keembed yedmoon, 'Ne kuu God ye Mingki.' andoon kowe." andiwen.

⁴⁴ Kwane yid bidan at ming arimbed dariwen kumbed korok korok ku kamiib areb kuu kwangkon kwane Yesu yaa damangkaniwen.

Yesu Bobnoon

(Mk 15:33-41, Lk 23:44-49, Yn 19:28-37)

⁴⁵ Kuyaambbed kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoon kwane wene awas ayoobmim down kereen. ⁴⁶ 3 oklok yaa doruuna, Yesu kankoone baandoon, "Eli, Eli, lama sabaktani?" andoon ye weng id kuu "Ne God, ne God, komandewed ne domowewen?" andoon. ⁴⁷ Kwane, kuyaa doriibdan kuu wengamberekoriwa yedmiwen, "Ye kuu Elaidya yaa baandoon." andiwen.

⁴⁸ Kwane, erebnarimban karub maa kumaom doriib kumbed kabaanmo wene ok awinimaan ye obkod kandene wain ok derewiib yiri kaanekore ayari yengbe kan ari konoon, ok anak anded. ⁴⁹ Kwanoona, karub yanambbed yedmiwen, "Kwane koronde domoneneewo nub wedmem, anam Elaidya kamenene awanenaneen dee?" andiwen.

⁵⁰ Kwane, Yesu angkon naawon komkanekore ye kingkin Awodki ye dingki ari kowe bobnoon.

⁵¹ Kwane kuyaambbed, kurikuri boyambib darewoob yambongko dem kebeni ye dabua nomkonombbed ongiwen kuu arimbed wene yiri kuu birindoon. Kwane, dowodki mene okad kiringmuuna, bot dareb dareb baangke wunee. ⁵² Kwane, bot bobkonombon kwangkon baangkanan wonoona God ye karadmodan kurin dukniwen yemoon kuu ongmoone wadkeriwen. ⁵³ Kwane, Yesu bobnoon yirimbed nenkoone wadkeroon ye yoman kuu, yi kuu yi bobkonombon yiri koronde God ye siti Yerusalem aom winiwa nimakarub durunde durunde wedmende wedmende kamiwen.

⁵⁴ Kwane, Romdan yi ana nangmi korok yoom ye ana nangmidan yoom Yesu yaa oone doriibdan yoom wedmiiwa, dowodkiyib komo kamoon koremiib kuu wedme uue binangki miin darewoob kerekoriwa, "Ti anam, karub kekee God ye Mingki kii." andiwen.

⁵⁵ Nima yemoon kwangkon kuyaa yaro wene ambab arebbbed doro kerekniib. Yi kuu Galeli angkambed Yesu awanene ibmo ye yoom kwane miniwen. ⁵⁶ Yi kuyaom kuu Meri Magdalen yoom Meri Yemsa Yosesa yi ena yoom Sebedi ye meed yi ena yoom kwane miniwen.

Yesu Ye Id Kan Mangkiwen

(Mk 15:42-47, Lk 23:50-56, Yn 19:38-42)

⁵⁷ Kwane oobne wene miriknandamoona, karub kayabak maa Arimatea-man yaningko Yosef, ye kuu anak yiri Yesu ye karub keroon kumbed monoon. ⁵⁸ Menekore, Yesu ye id kanwene mangkanded kowe, Pailietiib yaa wenene kaamonoon. Kaamonoon, Pailietbed ye ana nangmidan yaa yedmoon, "Wenenib ye id kan kawene Yosef yaa konime." andoon.

⁵⁹ Kwaniwe, Yoseffbed Yesu ye id kuu kande dabua doboob kawanmo yeeb kumbed andedmoon. ⁶⁰ Kwane, kanwene Yosef yeka ye mangki yeman yeeb ye aangko yaa botdem nare berekmooon kumaom kowoon. Kwane, bot dabonmo darewoob kumbed bot dem ambongko yaa kanboronmo wene kebene warekore koronde wonoon.

⁶¹ Bobkonombon dia kuu Meri Magdalen yoom Meri maa yoom kuu kwane dibiib.

Ana Nangmidanbed Yesu Ye Konombon Oone Dobiriwen

⁶² Kwane, awari kuu Sabat aron kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed Pailetiib yaa winiwen.

⁶³ Wene yedmiwen, “Aamkono, nub meenuub kii, anam kuu Yesu kuu dudanabi ye karub, yembed ye wad doreen yaambbed kekane dakmoon kuu ‘Ne kuu bobnaniin kumban aron ayoobmim ari kuu ika wadkere dembaniin.’ andoon kii. ⁶⁴ Kwana kowe, weng ke kabduub kee kanduneb ana nangmidan ben yureewo, yi kuu wene Yesu ye konombon oonime. Ooniiwo wene aron ayoobmim kuu dowan keruka. Kwanokban keranuub kuu ye kedmengkandeendanbed menenib Yesu ye id yid kande kanwenenib karub yaa ee Yesu kuu wadkere yaro wonoon ande birondaniib. Kwananiib ye birondi kuu anak dakmen monoon ye birandi burudande miin arewa anam keraneen.” andiwen.

⁶⁵ Kwanandiiwe, Pailletbed inandoon, “Kwana kowe, yiiibbed ne ana nangmidan yena benwene Yesu ye konombon yaa yuriiwo dobere oonime. Yid kandaib ande yiiibbed meeniwen korem kuu kwamune awinime.” andoon.

⁶⁶ Kwanandoone, yimbed wene Yesu ye bobkonombon botdem ambongko ari kebeniwen ye bot kuu ma nandaan andi dowad karangmekorib, bobkonombon oone dobiri ye ana nangmidaniib ben yuriiwa dobere ooniwen.

28

Yesu Bobnoon Yirimbed Ika Demboon

(Mk 16:1-8, Lk 24:1-11, Yn 20:1-8)

¹ Kwane, Sabat aron dowan keruuna awari amkimo wiiwbwari arimingku andowe aron Sande munuune, Meri Magdalen yoom Meri mamaa yoom yi ayoob dabokne Yesu ye bobkonombon wedmok winiwen.

² Kwane, bobkonombon kuyaambbed kudmeniibban kumbbed dowodki kenambun monoon, amborom kuu God ye engyu maa Ewen arimbed kamenene wene bot darewoob ambongko kebeniwen kuu kanboronmo angkanekore kwari dibeene kowe. ³ Ku dibeene man kuu wedmeni kuu nambirimo, imak areb, kwane yebkad kuu kukdangkayokmo. ⁴ Kwane, Yesu ye konombon oone doriib ye ana nangmidan kuu wedmenib une binangki miin darewoob kere kiringmenabenib bobnemoon areb keruwen.

⁵ Kwane, engyumbbed nima yaa yedmoon, “Yiib kwane unaib. Ne kuu nekaad, yiib kuu Yesu ande onmenmo meniib, ye at ming ari bakumbbed dariwen kwardiwed. ⁶ Ye kuu keyaomban, demboon kii. Yekareb dakmoon arebmo keroon kui. Kowe yiibka menenib, ye kanmene kowiiwa angkimboroon yaa wedmime, dowan kii! ⁷ Kowe, yiib kirodmo wenenib ye kedmengkandeendan yaa daandime, ‘Ye bobnoon yirimbed dembekore, yaro dore yedinmo Galeli angka weneen kii. Kwangkambbed Yesu kuu wengane wedmaniib kii.’ andime. Kedi, weng kuu ku daandaan kui.” andoon.

⁸ Kwanandoon kowe, nima kuu uniyiib kumban kubi darewoobbed kuyaa koronde kibindare wenenib, ye kedmengkandeendan yaa daandok winiwen. ⁹ Yi kwane wedya weniib yaambbed Yesumbbed kudmeniibban wengande yedmoon, “Amkim amun.” andoon. Andoone, yi kuu dia mene bumangkane ye yon kong yiri awingkenib ye yaningko kankooniwen.

¹⁰ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib unaib. Winime, wenenib ne damana yaa dakmibko wengambere Galeli angka winime, ne kuu kwangkambed yi wedmewe wengawaniib kii.” andoon.

Yesu Ye Bobkonombon Oone Dobiriwendan Yi Weng

¹¹ Kwane, nima kuu mogeed wedya winiwe, ana nangmidan Yesu ye bobkonombon oone doriib yena kuu siti aom aomnenib, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib yaa wenenib, yi oone doriwa komarewa keroon ye weng korem kwane daandiwen.

¹² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom nedbekoriwa, dakme inamen mimo keriben. Kwana kowe, od darewoob ana nangmidan yaa kondeniib ¹³ yedmiwen, “Kekane dakmime, ‘Nub kuu unuk danguwena Yesu ye id kuu ye kedmengkandeendanbed mene yid kanyaro dore winiwen.’ ande dakmime. ¹⁴ Kowe kwane bobkonombon angkambed komo keroon ye wengbed wene Gavana Paillet ye kerendem aom awunaneena wengambaraneen kuu nubbed nangkananuwe yiib yaa dabab manaana kandaibban.” andiwen.

¹⁵ Kowe, kwane ana nangmidan kuu od kandekoriwa, komo weng daande kondiwen kuu kwamunemo kamiwen. Kwane, dudi weng ongmiwen kee kwane Yuudan kumaom dande yareen, mene kibikee.

Yesu Ye Weng Amun Kanwene Kedmengkandime

¹⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan 11iib kuu Galeli angka wene aangko maa Yesumbed kwari minime andoon ari winiwen. ¹⁷ Kwane, kuyaambad wedmenekorib ye aningko kankooniwen, kumban karub yena kuu karekmiwen.

¹⁸ Kwane, Yesu yi dia menene daandoon, “Ewen ariyiib okad yiriyiib ye ooni ye aromkono korem kuu ne yaamo kawoon. ¹⁹ Kwana kowe, ambibkin korem yaa wenenib, ne nimaya karuwa kerime andi dowad ne weng kedmengkandime. Awodki God yaningkoyiib Dana Mingki Yesu yaningkoyiib Kingkin Karadmo yaningkoyiib yaambad baptais kerundime. ²⁰ Kwane, nembad yiib yaa kwamime ye weng komo komo kedmengkande kondaan ye weng korem kuu yi yaa awinime ande kedmengkandime. Kedi, anam anam kuu ne kuu aron korem yiib kuu domondainban kwane doberembaraniinkob, kwane wene okad miin yimin wandanuun kii.” andoon.

Maak Yesu Ye Weng Amun Maakbed Wongkoon

Maak Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Maak ye kedmengkandi kuu ye weng kimingkidan yaa Yesu Keresu kuu anam God ye Mingki, God ye aromkono awinoon andoon. Maak kuu wedmoon kuu durud yewed menebimaan kuristendan yaa. Kowe, kuristendan yi niindem aom aromni dowad wongkoon, kangdommo doberembirime anded. Wongkoon yaron kuu Romdanbed ambibkin yena yemoon yaa ana nangme burudande doriwen kumbed oonendiwen. Kumban Maak wedmoon kuu Yesu yaromkono kuu arimo, Romdan yi aromkono arebban, Seten yaromkono arebban kwangkoon. Maak kuu anam andiwendan Rom aom doriib yi dowad buk kee wongkoon.

Wongkoonman

Maak yaningko anam kuu Yoon Maak. Yesumbed God ye deme awinoon yaron kuu Maak kuu kewedmanmo kowe, Yesu yoom yarindo. Kumban Yerusalem aombed kainoon kowe, Yesu ye weng wengamboroon. Pool yoom Baanabas yoom ibduruk weng amun kanyare dakmiwen kuu Maak nenwiniwen. Amaanbed Maak kuu Pita yoom Rom aombed doboroon. Pita-mbed ye indobbed komo wedmoon yaambd Maak kuu buk kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb o AD 65 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu God Ye Deme Andowe Awinoon (1:1-13)
2. Yesu Kuu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (1:14—6:29)
3. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (6:30—9:32)
4. Yesu Galeli Angka Ika Wene Kedmengkandoon (9:30-50)
5. Yesu Yudeayiib Pereayiib Yaa Yarebe Kedmengkandoon (sapta 10)
6. Yesu Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom Komo Kamoon (sapta 11—15)
7. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (sapta 16)

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Kiwaan Nekwoon

(Mt 3:1-12, Lk 3:1-18)

- ¹ God ye Mingki Yesu Keresu ye weng amun andowoon kei.
- ² Kekee kurin anuk profesiman Aisaiyambd daande wongkoon kuu Godbed yedmoon,
“Nembd ne weng yuk kanwini ye karub yedmaniine,
yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembd ongmene nekwa-
neen.”
- ³ “Amboon angkambd baande daandaneen,
‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo ongmime.’ andimamaneen.” andoon.
- ⁴ Kwanekob, amaan arimbbed Yoon kuu amboon aom wenekore, am-
barakmi yaa koronde amonombenib baptais kerime ande baande daandi-
maan. Baptais kee, Godbed yi ambarakmi are nonondandi ye dowad.
- ⁵ Kwanoone, Yudea ambibkin ye kambang mimim koremdan yoom yi siti
Yerusalem dan yoom, nimakarub yewudmo kuu yeyiib yaa winiwen. We-
nenib, yi ambarakmi kuu dakmiwe, yembd ok Yooden yirimbed baptais
kerundoon.

⁶ Yoon kuu kemo kimimbed profesidan yi ebkad ongmiimaib kumbed derenene, ye koborom yaa kuu dingkan kad ye kobaiknongiiib barimaan. Ye kuu ediiib dura in okiibmo animaan. ⁷ Kwane dobere baande daandimaan, “Karub maa ne yoman anuk mananeen kuu korok darewoob aromkonoyiib, ne arebbaan. Ye yonkad nong kuu nembed yiri bumangke dudmunki deme kuu ne kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari kowe. ⁸ Nembed yiib yaa kuu okbed baptais kerundimain, kumban yembed yiib yaa kuu Kingkin Karadmoyiib baptais kerundaneen.” andimaan.

Yesu Baptais Keroon

(Mt 3:13—4:11, Lk 3:21-22, 4:1-13, Yn 1:29-34)

⁹ Kwane kuyaronbed, Yesu kuu Galeli ambibkin ye kambong Nasaret domonde ok Yooden yiri wonoone, Yoonbed baptais kerunoon. ¹⁰ Kwane, Yesu kuu ok yirimbed deederene wedmoone, ambid kuu bengkerone kuyaumbed Kingkin Karadmo kuu on arud areb ye ari wan kubudoroon. ¹¹ Kwanoone, ambid arimbed baande dakmi wengmo meneboon, “Eb kuu ne Dana, mimyob dowaken darewoob keebdaan, eb yaa anam kubimain.” andoon.

¹² Kwane kuyaumbed erebnariyiibban Kingkin Karadmombbed amboon angka wene ande yedmoone wonoon. ¹³ Wenekore, ye kuu aron 40yiib kiib dingkan yi okad yaa doboroon. Kuyaronbed, Setenbed mene ambarakmok ande nemengkanande kamaane, God ye engyus kuu ye yaa mene oonenimo kamiwen.

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon

(Mt 4:18-22, Lk 5:1-11, Yn 1:35-42)

¹⁴ Yoon kuu wii aom kamoniwe doboroon yaron kuu, Yesu kuu wene Galeli aom God ye weng amun baande yedmimaan, ¹⁵ “Amonombi yaron kuu muneen kii! Godbed nimakarub yaa korok kere ooni yaron kuu dia kereen kowe, ambarakmi yaa koronde amonombe weng amun yaa anam andime!” andimaan.

¹⁶ Kwane, Yesu kuu bowan Galeli kebed yaa wene wedmoone, Saimon yoom ye daman Endru yoom kuu oon bidan kowe bowan angka oon bi ye men kamobiwe, ¹⁷ Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ne yoman minibko, oon bi areb Godiib yaa nimakarub bi ye kiwaan kedmengkanda.” andoon. ¹⁸ Andoone, erebnariyiibban yi oon bi ye men kuu kuri nongkobendekorib, ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

¹⁹ Ambabban kumbed wenenib wedmoone, Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoom kuu oon bi motod aumbed oon bi ye men nekwe ongmiib. ²⁰ Kwane wedmendekore, erebnariyiibban yembed yi yaa baandoone, yi ambe yoom yi deme karub yoom kuu domondekorib ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

Yesumbed Awad Yedme Anburoon

(Lk 4:31-37)

²¹ Kwane, Yesu yoom ye yoman winiwendan yoom wene Kapeenaum taun yaa nandiiwe, Sabat aron keruune, Yesu kuu wene kurikuri ambiwoom aomnekore, andowe kedmengkandoon. ²² Kwane, nimakarub kuu ye kedmengkandi yaa kuu wengamberekorib binangkiwen, amborom kuu God ye deme yaromkonoyiibbed kedmengkandi ye karub areb, Yuudan yi amob kedmengkandidan arebbaan kowe komarewa kii ande meeniwen.

²³ Kwane kuyaumbed, karub maa awad arewambbed ibnenoon kuu Yuudan yi kurikuri ambib kuyaom mene komkoon, ²⁴ “Yesu Nasaretman, eb kuu

nub yaa komo kamandewed? Eb kuu mene nub monmarandewedoo? Eb kuu nekaad, God ye Karadmo Ye Karub kui!” andoon.

²⁵ Andoone, Yesumbed awad yaa yobdoodmo yedmenoon, “Iwari kere! Ye niindem aom kuu koronde angkadere!” andoone, ²⁶ karub kuu awadbed kot ayimaun areb kenambunmo kanyobene kankorarekore, ye niindem aom kuu komke angkadoroon.

²⁷ Kwanoone, nimakarub korem kuu binangki darewoob kerekorib, yikareb kaamobiwen, “Kee komarewa kii! Kedmengkandi yewewiib, aromkonoyiib kee! Yembed awad arewa yedmendaane, ye weng wengam-bere kwanimaib kuiyoo!” andiwen. ²⁸ Kowe, Yesu komo kamoon ye weng kuu kiroadmo Galeli ambibkin aom okad yimin yimin yaa daande yareen.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboone
(Mt 8:14-17, Lk 4:38-41)

²⁹ Kwane, Yesu yoom Yems yoom Yoon yoom Saimon yoom Endru yoom kurikuri ambib domonde, Saimon yoom Endru yoom yi ambiwoom wini-wen. ³⁰ Saimon ye anodkan kuu anikadiib kowe, angki yeman ari angkuune, yu weng kuu Yesu yaa yedmeniwen. ³¹ Yedmeniwe, ye kuu yuyiib yaa wene dingki yaambad awinendoone, anikad kuu dowan keroone, nenkoonoone aromnenu yaro doberekor, yi yaa animan nekwe age bangkandeen.

³² Kuye aron kubune amnoon yaambad, taundan yenambad bob anikad-dan koremiib awad arewambad ibnendiwendan koremiib kuu Yesu yaa benminiwen. ³³ Benminiwe taundan korem kuu ambib kuyaa mimyamo keriiwe, ³⁴ nimakarub yemoon bob anikad maa maayiib menebiwen kuu Yesumbed God yaromkonombad ongmenaboone wadkeriwen. Angkon awad arewa yemoon yedme yemburenaboon kuu yi weng dakmi kuu kebenoon, amborom kuu ye kuu yikaad kowe.

Yesu Obonmo Angkambad Kurikuri Keroon
(Lk 4:42-44)

³⁵ Kwane warewinimbed, Yesu kuu deedere yaro ambiwoom kuu domonde wene obonmo angkambad kurikuri keroon. ³⁶ Kwanoone, Saimon yoom yangkodmi yena yoom kuu wene ye ande onmiib. ³⁷ Onmenmo wene ye wedmenekorib, kenambun daaniwen, “Nimakarub korem kuu eb ande onmiib kii!” andiwen. ³⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Nub kuu koronde kimyen wunubka, kambong dia dia yaambad God ye weng amun daanda. Kwani ye dowad kumbad ne kuu manaan kowe.” andoon.

³⁹ Kowe, Galeli ambibkin aom dewenenib, Yuudan yi kurikuri ambiwoombad God ye weng amun daandenmo wenene, awad arewa yaa yedme yemburaane angkanimo kamiwen.

Karub Kaningki Bowiib Ongmoon
(Mt 8:1-4, Lk 5:12-14)

⁴⁰ Kwane, karub kaningki bowiib kuu Yesu yaa mene dangbodin yiri bumangkene eekmoon, “Eb dowaken keroke ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” andoon. ⁴¹ Kwanandoone, Yesu kuu mimyob darewoob keenekore, ye dingki yire angkoronene, “Ne dowakenaa, amun kerok.” andoon. ⁴² Andoone kwane kuyaambad, kaningki bob kuu dowan keroone amun keroon.

⁴³⁻⁴⁴ Kwanoone, Yesumbed weng yobdood yedmenoon, “Kibireb kee wene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub yaamo. Eb amun kerewen kuu korokbene. Kaningki bob aron ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwane dingkan nengkebko agedmo keroko God yaa baeb kone eso ande. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon

ye dowad kowe, kwane. Kumban, eb yaa komarewa keroon kuu karub yena yaa dakmaab! Ma kwamaab!” andoon. ⁴⁵ Andoonkob wonoon kumban karub kuu wene ogoodmo kwane dakmenmo wonoone, weng kuu daande yareen. Kwanoon kumbed Yesu kuu karub murubia ari kambong aom awunindeban, amborom kuu ye yaa mene king kerok andaib anded. Obonmo angka doreen kumban, nimakarub kuu kuyaa kuyaambd ye yaa menebiwen.

2

Yesumbed Id Yidnoonman Ongmoon (Mt 9:1-8, Lk 5:17-26)

¹ Aron yena dowan keruune, Yesu kuu ika mene Kapeenaum aom yambib yaa nandoon kii andiwe taundan kuu wengamberekorib, ² yemoon nedbiwen kuu ambiwoomiib bunangkayib kuu muubniwen. Nedbiwe, yembed God ye weng amun daandoon. ³ Daandeene, karub kaningiib yenayib kuu yimbed id yidnoon ye karub kuu nenminiwen. ⁴ Kumban Yesuyib yaa kuu nen awunindeban, amborom kuu nimakarub yemoon kowe, ye doreen ye korok arimbed wid yeman kuu bongmekorib, id yidnoon ye karub kuu did ari angkeen kumbed nong yaambd awine awine kankubuniwen. ⁵ Kwaniwe, Yesu kuu yi anam andi yaa wedmekore, id yidnoon ye karub yaa yedmenoon, “Ne dana, eb ambarakmi kuu are nonondandoon kii.” andoon.

⁶ Andoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yena kuu kuyaa dibiib kowe, wengamberekorib yikareb meendobenabiwen, ⁷ “Karub kee komarewa kwane dakmeen kii? Ye kuu God yaningko monmaroon kii. Kanembed ambarakmi kuu are nonondandaneen? Godmo kii!” ande meeniwen.

⁸ Kwane kuyaambd, yi niindem aom meendobiib kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmendoon, “Komande yib niindem aom kwane meendobiib? ⁹ Id yidnoon ye karub yaa yobdoodban yedmi kuu kunambd? Eb ambarakmi kuu are nonondandoon andi dee? O dembe yaro eb did kande wene andi dee?” ¹⁰ Kumban, Karub Ye Mingki kuu God ye deme yaromkonoyib ambarakmi are nonondandi ye dowad okad yiri monoon kowe, yib akme kaadkeri yeman kuu kei.” andekore, ¹¹ id yidnoon ye karub yaa yedmenoon, “Nembed ke yedmebdaan kei, dembe yaro eb did kande eb ambiwoom wene.” andoon. ¹² Andoone, yi korem keenombiriwe dembe yaro ye did kadekore wonoon. Kwanoone, yi korem kuu binangkekorib, God yaa kubene yedmiwen, “Nub kuu kee kwamune ma wedmimokban kii.” andiwen.

Livai Yaa Yedme Nendoon (Mt 9:9-13, Lk 5:27-32)

¹³ Angkon amaan, Yesu kuu bowan kebed angka wonoon. Wonoone, kadaareb kuu ye yaa miniiwe, yembed andowe kedmengkandoon. ¹⁴ Kwane wene wedmoone, Alfeyus ye mingki Livai kuu Saesaa ye tak od bimaib ye ambib mana aom diheen kowe, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoone dembe yaro ye yoman wonoon.

¹⁵ Kwane Livai yoom Yesu yoom Livai yambiwoom winiwe, tak od bimaibdan yemooniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodan yena yemooniib Yesu ye kedmengkandeendaniib kuu ye yoom dibo animan aniib. Yi korem kuu ye yoman winiwen, yi kuu yemoon keroon.

* **2:9:** Are nonondandoon andi ye weng kuu yobdoodban, amborom kuu are nonondandi ye weng kuu anam dee anamban dee wedmi yemanban kowe.

¹⁶ Dibo aniwe, Yuu yi amob kedmengkandidan yena angkon yi kuu Farisi kowe, yimbed wedmekorib, ye kedmengkandeendan yaa kaamondiwen, “Komande ye kuu tak od bimaibdan yoom ambarakmidan yoom dibonib aniib?” andiwen. ¹⁷ Kwanandiiwe wengamboroon kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Dokta kuu amundan yi dowadban, bob anikadiibdan yi dowad kowe, ne kee manaan kee yorokmo doriibdan yaa amonombime andi dowadban, ambarakmidan yaa amonombime andi dowad manaan.” andoon.

Animan Koronde God Yaa Meeni Aron
(Mt 9:14-17, Lk 5:33-39)

¹⁸ Aronki yena kuu Yoon ye kedmengkandeendan kuu aronki mimo animan koronde God yaa meenimo kamimaib. Farisidan kangkon kwanimaib. Kwanimaib kowe, karub yenambed mene Yesu yaa kaamoniwen, “Yoon ye kedmengkandidaniib Farisi yi kedmengkandidaniib kuu animan koronde God yaa meenimo kamiib kowe, komarewakob eb kedmengkandeebdan kuu kwanimokban?” andiwen.

¹⁹ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Wonong awanandameenman yangkodmia ye yoom doriib kuu komande animan koronde God yaa meenimo kamaniib? Yiminban down. ²⁰ Kumban aron kuu mananuun, aron kwane awanandameenman kuu yi yaambad nenwananeen. Kwaneen kumbed animan koronde God yaa meenimo kamaniib.

²¹ “Kuruweng kuu kei. Karub maa ebkad barad yeeb kandene ebkad kurin biringkoon ye dem yaa yoone kaarangkoon karen, ogoone ebkad barad nedbeene ebkad kurin kumbed biringke dem darewoowiib kere arewa keroon karen. Kowe korem kwanimokban.

²² “Kuruweng maa kei. Karub maa wain ok yeeb kande wain ok yowo ba kadbed kurin yeman ongmiwen aom bunoon karen, wain okbed kabayingke kad biringke wain ok kuu ondunkoon karen. Kwananeene, wain okiib wain ok yowoyiib kuu arewa keraneen kowe, kwanimokban, wain ok yeeb kuu wain ok yowo yeeb aombed bunimaib.” andoon.

Sabat Aron Ye Yariman
(Mt 12:1-14, Lk 6:1-11)

²³ Sabat aron † maaaa arimbed, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom wene mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendanbed baali yob kuu biangke ab daadme anande kamiwen. † ²⁴ Kwamiiwe, Farisidanbed Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewa kii, komande Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiib?” andiwen.

²⁵ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia yoom kuu animaniibban mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu yiib ma kimingkindokowoo? ²⁶ Weng kei. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Abiataa doboroon yaron yaambad, Dewid kuu God ye kurikuri ambiwoom aomnene God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om amob God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo ani yeman kuu anoon. Anekore, yena kuu yangkodmia yaa bangkandoone aniwen.

²⁷ “Kwane, Sabat aron kuu nimakarub yi dowad Godbed ongmoon. Wengaiwoo? Nimakarub kuu Sabat aron ye amob ye dowad ongmino. ²⁸ Kwani kowe, Karub Ye Mingki kuu Sabat aron kuned ye Yariman kii.” andoon.

† 2:23: Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri yaron, yiidki yeman, deme awini kuu amob. † 2:23: Baali yob biangke ab daadme ani kuu yimin, Yuu yi amob kuyaom kuu. Duteronomi 23:25 kimingke. Kumban Farisidanbed amob maa ari kowiwen.

3

¹ Sabat aron mamaa, Yesu wene kurikuri ambiwoom aomne, karub dingki biridiib dingki kongiib angkaknoon kuu wedmenoon. ² Kowe, karub yena kuu Sabat aron arimbed ongmoa wedmekorib, kangdod aom wene yedmem Sabat aron arimbed deme awinoon kowe anam ambarakmoon andi ye dowad keenombiriwen. ³ Kwane Yesumbed karub dingki arewa yaa yedmenoon, “Nimakarub yi arinambo arimbed dembe.” andoon. ⁴ Kwanandekore, yembed keenombiriwenden yaa kaamondo, “Sabat aron ari amob kuu kunambed, nimakarub yaa amun kami dee, arewa kami dee, o dangkorodore nenkooni dee, aye kowi dee?” andoon, kumban yi kuu inandindo iwari keruwen.

⁵ Kwane, Yesu kuu yi niindem aom wabkad kara kuu yekaad kowe, norin wande miin kubiyiibban kerekore, kereknanabe karub dingki arewa yaa yedmoon, “Eb dingki yire.” andoone kwanoon. Kwanoone, ye dingki kuu kirodmo amunmo keroon.

⁶ Kwanoone, Farisidan kuu koronde wene King Erod dabokniwenden yaa komarewa kere Yesu ayanuub ande dakmiwen.

Kadaareb Yesu Ye Yoman Winiwen

(Lk 6:17-19)

⁷ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuyaa koronde bowan Galeli angka winiwe, kadaareb kuu ambibkin Galeli yaambd yi yoman winiwen. ⁸ Yembed komo kamoon ye weng kuu daande yaruune wengamberekorib, angkon Yudeadaniib Yerusalemdaniib Idumea ambibkandaniib ok Yooden yaradaniib awanewandeen Taiya taun yoom Saidon taun yoom-daniib nimakarub yemoon yeyiib yaa miniwen. ⁹⁻¹⁰ Yembed yemoon ongmenaboon kowe, bob anikaddan kuu ye yaa badmenande kadaareb aom wiibdidkanmo winiwen. Kwanimaib kowe, nimingkaib andi ye dowad ye kedmengkandeendan yaa yedmoone parai motod kanminiwen. ¹¹ Kuyaron kuu awad arewambd karub ibnendiwen kuu ye wedmenekorib, ye arinambo arimbed bumangke kirobenib komkanib “Eb kuu God ye Mingki kii!” andimaib, ¹² kumban yembed yi yaa ye kuu God ye Mingki kii andaib ande weng yobdood yedmendimaan.

Apasodan Kinoon

(Mt 10:1-4, Lk 6:14-16)

¹³⁻¹⁴ Kuye yondem ari kuu Yesu weneene ye yoman winidan kangkon winiwe aango angka daanekoribe, yembed kedmengkandameen ye karub wad ayowwiib kinoone nedbiwe yi yaa yedmendoon, “Yiib kuu ne apasodan ande kinaan kii.” andoon. Kuye dowad kuu ye yoom yarenib, yembed yedmaneena wene ye weng amun kanwene daandenib, ¹⁵ ye aromkono kondaneene awad arewa yaa yedme yenburimo kamaniib kui.

¹⁶ Wad ayooB kinoondan yi aningko kuu kei, Saimon yoom (yaningko mamaa Yesumbed konoon kuu Pita), ¹⁷ Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoom (yi aningko mamaa Yesumbed kondoon kuu Boaneeges, kuye id kuu arud nambad areb ye karub), ¹⁸ Endru yoom Filip yoom Baatolomyu yoom Matyu yoom Tomas yoom Alfeyus ye mingki Yems yoom Tedeus yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom ¹⁹ Yudas Iskeriot Yesu yaa ambodangoonman yoom kui.

Yesu Ye Aromkono Kuu God Yaambd Kandoon

(Mt 12:22-29, Lk 11:14-23)

²⁰ Kwane, Yesu kuu ika wene ambiwoom aomnoone, nimakarub yemoon angkon menebe aomne diiriwen kowe, ye yoom ye kedmengkandeendan

yoom kuu animan mengke anindeban keriwén. ²¹ Kwane, ye enaya damana kuu weng kee wengamberenib, “Ye kuu warudki keroon kowe, wene nendem.” ande nendok winiwen.

²² Angkon Yuudan yi amob kedmengkandidan yena Yerusalem arimbed miniwen kumbed yedmiwen, “Ye kuu awad arewa yi korok darewoobbed ibnenoon kii. Awad kee yaromkonoyiib kumbed awad arewa kuu yedme yemburaane angkanimo kamiib kii.” andiwen.

²³ Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa kuruweng dakmoon, “Wengaiwoo? Setenbed ye awad arewa kuu ma yedme yemburoone angkaniwenkowoo? Dowan! ²⁴ Ambibkin mimodan kuu andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmaniib kuu, dobaraibban yowore dowan keraniib. ²⁵ Kwane ambib mimodan kuu andokbe andokbe kamenib yikanmo nangmaniib kuu, dobaraibban yowore dowan keraniib. ²⁶ Seten awene kwangkon andokbe andokbe kamenib yikanmo nangmiwen karen kuu, dobaraibban yaromkono yimin wandi aron muneen karen. ²⁷ Anam kuu kei. Karub maambéd karub aromkonoman yambiwoom no bongme aomne ye yiribman bi kuu yiminban, karub aromkonoman kuu oonoon kowe. Ibduruk kuu yembed karub aromkonoman kuu nong yengbe kowekored, yambiwoom bongme aomne ye yiribman bi kumbedmo yimin.

²⁸ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub yi ambarak-miyiib God yaningko monmari wengiib korem kuu are nonondandi kuu yimin. ²⁹ Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaningko monmaraneen kuu aron korem korem are nonondandaanban.” andoon. ³⁰ Kwane yedmoon amborom kuu yimbed ye yaa kuu awad arewayiib andimaib kowe.

Yesu Ye Enaya Damana (Mt 12:46-50, Lk 8:19-21)

³¹ Kwane, Yesu ye ena yoom ye damana yoom kuu mene bunangkambéd doberenib karub maa yedmiwe ambiwoom wene Yesu yedmenok wonoon.

³² Kadaareb kuu ye dia diberenib awanewandiwen kowe, yimbed Yesu yaa yedmeniwen, “Eb ena yoom damana yoom kuu eb wedmebdande bunangka doriib kii.” andiwen.

³³ Kwanandiwe, yembed kaamonoon, “Ne enaya damana kuu kane kane?” andoon. ³⁴ Kwanandekore, ye dia dibere awanewandiwendan yaa kereknanmo dewene yedmoon, “Ne enaya damana kuu kee dibiib kei. ³⁵ Kane kanembed God ye dowaken yaambéd kamimaib kuu ne enaya damana kii.” andoon.

4

Kab Kiradmoon Ye Kuruweng (Mt 13:1-23, Lk 8:4-15)

¹ Yesu kuu angkon ika bowan angka wenekore, andowe kedmengkan-deene, nimakarub yemoon ye yaa menebe awanewandiib kowe, yi kuu ok kebed yaa kwane dibiriwe, ye kuu parai motod aombed aomne dome angkaro kebed diambéd yinmonekore, ² kuruweng yemooniib yi yaa kedmengkandene ma yedmoon kuu kei.

³ “Wengambirime! Yongbon yariman kuu ayongmon yeeb angka wene yob kab kiradmande wonoon. ⁴ Kwane wene kiradmenmo wonoone, yob yena kuu kiwaan angka kiroboon kowe, onbed wan menebe ane dowan keriwén. ⁵ Kwane, yob yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon kowe, kirodmo demboon, amborom kuu okad kuu ambab yirimbán kowe.

⁶ Kab kuu demboon kumban okad kuu ambab yirimbán kowe, yumburum ambab yiri kubunebindo keroone, aron yaro mene yuruune niminbed kab

kuu koknoon. ⁷ Yob yena kuu okad yik kawiiib ari kiroboon kowe demboon. Demboon kumban yik kabbed dabuknandoon kowe idiib kerindo. ⁸ Yob yena kuu okad amun ari kiroboon kowe, dembe deederene idiib kere wonoon. Yena kuu id 30yiib, yena kuu id 60yiib, yena kuu id 100iib keroon.” ande kuruweng dowan kerekore, ⁹ yedmoon, “Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.” andoon.

¹⁰ Amaan, kadaareb wenebiwen ye yoman kuu ye kedmengkandeendan wad ayoob yoom yena ye yoman yarebiibdan yoombed Yesu yaa kuruweng ye id kandi ye dowad kaamoniwen. ¹¹ Kaamoniwe, yembed yedmoon, “Weng id angkara biknoon kuu yiib yaa korokbendimain, Godbed korok kere okoni yeman. Kumban ne yaa daboknindodan kuu kuruweng yaambemo dakmimain ¹² kowe, God Ye Weng aom wongkoon kuu yi yaa kwamune keroon kuu ke yedmoon kei,

‘Yi kuu wedmimaib kumban akmi ye id kandindeban,
wengambirimaib kumban weng id kandindeban.

Kwamune kuu id kandaniib kuu

amonombaniwe Godbed yi ambarakmi are nonondandaneen kui.’ ” andoon.

¹³ Kwanandekore, kedmengkandeendan yaa ika yedmoon, “Kuruweng kee id kandindoyoo? Kee id kandindo kowe, kuruweng maa maa ye idbed kandaniib dee? ¹⁴ Id angkara kuu kei.

“Yongbon yariman kuu God ye weng amun kiradmoon areb.

¹⁵ Nimakarub yena kuu okad kamkono kiwaan areb. Yob yena kiwaan angka kiradmoon kuu God ye weng amun wengambiriwen kumban weng yi yaa kiradmoon kuu Setenbed mene benwinimaan. ¹⁶ Nimakarub yena kuu dumnad yiri okad darewoobban ari areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengambere kubiwen ¹⁷ kumban, yi kuu yumburumiibban areb kowe, aron doboobban weng amuniib awine dobirimaib. Kuu kwamune, God ye weng amuniib yaa yenbandi o dabab kondi ye arud barang yi yaa manaane kirodmo God ye weng amun yaa kuu korondimaib. ¹⁸ Nimakarub yena kuu okad yik kawiiib areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengambiriwen ¹⁹ kumban, okad kiri doruub ye meenimo dobiriyiib, yiribman yemoon baan kowe God yaamban yiribman yaamo kubimo dobiriyiib, yiribman maa maa bi ye inameniib kumbed God ye weng amun dabuknandoon kowe, God ye weng amun kuu ye idiibban keriwen.

²⁰ Nimakarub yena kuu okad amun areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengamberekorib, anam andaiwe God ye weng amun ye id kuu yena 30yiib kere, yena 60yiib kere, yena 100iib ika ika keroon kwamune kerimaan areb kii.” andoon.

Komo Bangkabdoon Kuu Awine Ambangke

²¹ Kwane, yembed ika yedmoon, “Lem kuu kanmene meneki wongdem aom kowi dee, angkimbon arak dabderem aom kowi dee? Kwanimokban, lem ye dobirimbon ari kowimaib. ²² Komo biknoon kuu dian yaa kowaneen. ²³ Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.

²⁴ “Komo wengambiriwen kuu korobe meenime. Yiibbed yena yaa wengyundimaib kuu Godbed yiib yaa kangkon kwamendiwen kwamune areb yiib yaa wengyundaneen, kumban korobe andangke keenombaraneen kumbed kakman kuu ariyiib yiib yaa kondaneen. ²⁵ Kanembed anam andi yekaad ongme meenaneen kuu Yarimanbed yemoon bangkananeen, kumban kanembed kuuyiibban kuu yeman korem kuu ye yaa Yarimanbed yeka baneen.” andoon.

Yob Dembi Ye Kuruweng

²⁶ Kwane, yembed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni kuu kekamune areb. Karub maa yob kab okad yiri kiradmoon. ²⁷ Yembed amnoomiib angke awingyawiib dembe kameen kumban komarewa yim deedere kainimaan kuu yekaadban. ²⁸ Okad yuka bangkaniimaan. Ibduruk kuu korok aangke deedere imkonoyiib kere norokiib kere idiib kerimaan. ²⁹ Kwane, yob kuu idiib kere amne yumu keraane bimaib.” andoon.

Mastet Yob Ye Kuruweng (Mt 13:31-32, Lk 13:18-19)

³⁰ Angkon ika yembed yedmoon, “Godbed korok kere ooni kuu komo kuruweng yaambéd dakme kwamune areb ande kedmengkanuub? ³¹ Kukuu at mastet areb, ye yob kab embeng embeng, yob kab yena arebban kumbed be wene okad yiri kibingkimaib areb. ³² Kumban mastet yob kab kuu deedere darewoob kere yongbon kab yena arebban kowe, nondong dareb dareb keraane, ayari onbed wanmene kubun aom dibirimaib.” andoon.

³³ Yesumbed kuruweng kee areb kwamune weng yemooniib weng amun dakmoon kuu nimakarub yi kaadkeri ye kumunkingki kuyaambéd kedmengkandoon. ³⁴ Ye kuu kuruwengmo ogood wengiibban yi yaa daandimaan, kumban ye yoom ye kedmengkandeendan yoom yimbirimo keriiwe, weng id korem kuu kedmengkandoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon (Mt 8:23-27, Lk 8:22-25)

³⁵ Kuyaron oobne yaambéd, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nub kuu koronde bowan yara yanem.” andoon. ³⁶ Kwanandoone, yi kuu kadaareb domonde kwane parai motod nandekoriwa, yenayiib yi parai motodiib ibnekoriwa, andowe yaniwen. ³⁷ Kwane yaniiwe, wedya kuu nuub darewoob kuwengiib wuure kanmonoon kumbed, oknondok kuu motod aom ambungkane amburunande kameen. ³⁸ Yesu kuu motod yibi anukbed korok imbangkoni yemaniib kowekore kwari unuk angkoon kowe, ye kedmengkandeendanbed kaakmenenib yedmiwen, “Kedmengkandi korok oi. Ke ok kubunandamuub kei, eb meenindoyoo?” andiwen.

³⁹ Kwanandiwe, ye kuu dembene nuuwiib oknondokiib yaa yobdood yedmoon, “Iwari ema kerime!” andoon. Kwanandoone, nuub kuu dowan keroone kwane ok kuu yewenub kereen. ⁴⁰ Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiib kuu komande undeek keriiwen? Anam andindokowoo?” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, yi kuu binangke uni darewoob keriiwen kowe, yikareb kaamobiwen, “Kee kane kii? Nuuwiib oknondokiib kuu ye yaa wengambaraniibmo kowe yii!” andiwen.

5

Awad Arewayiib Ibneniwenman Ongmoon (Mt 8:28-34, Lk 8:26-39)

¹ Kwane Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom bowan Galeli yara Gerasin ambibkin yaa yaniwen. ² Kwane yanekoriwa, Yesu kuu parai motod aombéd angkadoroone, karub awad arewayiib ibneniwen ye karub kuu botdem bob konombon aombéd mene ye yaa durunenande monoon.

³⁻⁴ Karub kee botdem bob konombon aombéd dobirimaan. Aron yemoon karub yenambed ye dingki yaa sein nongbed yenbenekoriib yeeng baradbed ye yon ayooob dange yenbimaib, kumban nong kuu buruwadmene yeeng barad kangkon monmare dudmungkimaan. Ye aromkono kuu karub korem

burudandoon kowe, awine yengbenindeban yiminban keriwén. ⁵ Aron korem awingyawiib amnoomiib kuu kwane botdem bob konombon aomiib aangko ariyiib kwangkambéd doberemberene komkimame bot baradbed yemerén bungenabimaan.

⁶ Kwane ye kuu ambabbéd Yesu wedmenekore, kabaanmo mene ye murubia arimbed dangbodin yiri bumangkoon. ⁷⁻⁸ Bumangkoone, Yesumbed yedmenoon, “Awad arewa, karub ye niindem aom kuu angkadere.” andoone, naawonmo baandoon, “Yesu, Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye Mingki! Ebbéd ne yaa komo kamandewéd? God yaningko yaambéd yedme kowe, ne yaa yewéd darewoob kawé monmaruwaab!” andoon.

⁹ Yesumbed kaamonenoon, “Ewaningko kuu kane?” andoon. Andoone, yembéd inandoon, “Naningko kuu Kadaareb, nub kuu yemoon kowe.” andoon. ¹⁰ Kwanandekore, Yesu yaa ambibkin bunangka benkiradmaab ande angkon ika ika eekmoon.

¹¹ Awon amangkob wad yemoon kuu aangko kaat ok kebed yaambéd anengkanan yarebiib kowe, ¹² awad arewambéd Yesu yaa eekme yedmiwen, “Nub kuu awon niindem aom winime ande yedmebko wenem.” andiwen. ¹³ Kwanandiwe, yembéd kwanime ande weng kondooné, angkadere wene awon niindem aom aomniwen. Awon wad yemoon korem kuu 2,000iib areb aangko kaat angkambéd kirokmone ok yiri kabaane bubke konok anenib dukniwen.

¹⁴ Kwaniwe, awon yi arian kuu kabaanmo wene taundaniib okad angkadaniib yaa daandiwe, wengamberekorib wene komarewa keroon ande ika wedmok miniwen. ¹⁵ Kwane, mene Yesuyiib yaa nandekorib wedmiwe, awad arewa yemoonbéd ibneniwen kumbéd angkadiriwen ye karub kuu inwaroon kumbéd inamen amunmo kuyaa díbeen kowe, yi kuu uniwen. ¹⁶ Kwane, wedmiwéndanbéd awad arewambéd ibneniwen kumbéd angkadiriwen ye karub ye wengiib awon yaa komarewa keroon ye wengiib kuu menebiwéndan yaa dakmiwen. ¹⁷ Kuyaambéd nimakarubbed yi ambibkin aom kuu koronde wonok ande yobdoodmo kaamoniwen, Yesu yaa.

¹⁸ Kwane, Yesu kuu parai motod aom aomnoone awad arewambéd ibneniwen angkadiriwen amun keroon ye karub kuu mene Yesu yaa eekme ne yoom wenem andoon. ¹⁹ Kumban, Yesumbed yedmoon, “Yii, eb ambiyoom wene Yarimanbéd eb yaa komarewa kere mimyob keebdene eb dabab arene ongmebdoon kuu wene eb ambe awene yaa daande.” andoon. ²⁰ Kwanandoone, karub kuu koronde wene ambibkin Dekapolis aom Yesumbed ye yaa komarewa kerunoon ye weng kuu andowe daandoon. Kwane daandoone nimakarub korem kuu binangkiwen.

*Wonong Koyu Anam Bobneen Yoom Anikad Ye Wonong Yoom
(Mt 9:18-26, Lk 8:40-56)*

²¹ Kwane, Yesu kuu parai motodbéd ika bowan yara yane bíd yaa doroona kadaareb yemoon kuu menebe ye angkara awanewandiwen. ²² Kuyaambéd kurikuri ooni ye karub maa yaningko Yairus kuu kuyaa mene Yesu wedmenekore, ye yon yiri bumangkene okad yiri korok kankibine ²³ Yesu yaa yobdoodmo eekme yedmenoon, “Ne dana mungkan bobnandamuun kowe, anam mene eb dingki yu yaa kowebko amun kerenu wadkeruk.” andoon. ²⁴ Andoone, Yesu kuu ye yoom winiwen.

Winiwe, kadaareb yemoon kuu ye yoman wene nimingke awanewandiwen. ²⁵ Kuyaa kuu wonong maa yu kuu wood andemwuroon kuu down kerindeban. Weeb wad ayoowiib kwamune doruun. ²⁶ Yu kuu doktadan yaa od kowaune ongmiimaib kumban down kerindeban yu od down

kereen, kumban yu durud yewed kuu darewoob kereen. ²⁷ Kwane, Yesu ye weng wengamberekoru, nimingkaib aombed yoman yaro mene yebkad yaa ema angkoroneneen, ²⁸ amborum kuu yumbed meeneen kuu “Yebkad yaa angkoronaniin kuu amun keraniin.” andeen. ²⁹ Kwane kuyaambd yu wood kuu kirod down keroone, yukareb meeneen, “Anam, ne kuu kuye durud yewed kara kuu down keroon kii!” andeen.

³⁰ Kuyaambd Yesu kuu meenoon ye ongmi yaromkonombd maa yaa amun kerunoon kowe, amonombene kadaareb aom kaamondoone, “Kanembd ne ebkad yaa angkorowoon?” andoon. ³¹ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Eb wedmeewoo? Nimakarub eb yaa nimingkaib kowe, komande eb kuu kanembd angkorowoon andeek kii?” andiwen. ³² Kumban Yesu kuu kanembd kwanoon ande kereknanmo deweneboon.

³³ Kwane, wonong yu yaa komo keroon kuu yukaadkereen kowe, mene ye yon yiri bumangkenu, kiringmiyiib uniysi kumbd korem anammo daaneen. ³⁴ Kwane, yembd yu yaa yedmendoon, “Ne dana, kub anam andimbed ongmebdoona wadkereeb kowe, durud yewediibban dore amunmo wene.” andoon.

³⁵ Yesu kuu kwane dakmeene, karub yena kuu Yairus yambiwoombd miniwen. Mene yedmiwen, “Eb dana kuu bobneen kii. Kwani kowe, Kedmengkandi korok kuu domoneneewo, maa yaa wonok.” andiwen.

³⁶ Kwane, Yesu kuu yi weng wengamberedandekore, Yairus yaa yedmenoon, “Eb meenaab. No anam ande meene.” andoon.

³⁷ Kwanekore, Pita yoom Yems yoom Yems ye daman Yoon yoom yaa wenem ande, karub yena kuu dobirime andoone, dobiriiwe winiwen.

³⁸ Kwane wene Yairus yambib yaa nandekorib, Yesu kuu wedmoone nimakarub kuu wayirindenib amengiib naawonmo yuudiyiib kamiib

³⁹ kowe, ye kuu ambiwoom wene yi yaa yedmoon, “Kee komarewa kwane wayirindenib yuudiyiib kamiib? Wonong koyu kee bobnindo, no unuk angkeen.” andoon. ⁴⁰ Kumban yi kuu ye yaa ambon baaneniwen.

Kwaniib kowe, “Bunangka angkanime.” andoone, yi korem kuu angkaniwe, Yesu yoom awodki yoom awaan yoom ye kedmengkandeendan ayoobmim yoom kumbdmo koyu yu bob angkuun aom awuniwen. ⁴¹ Awunenib, yembd yu dingki yaambd awinendekore yedmoon, “*Talita kum.*” andoon ye weng id kuu “Dana, dembe.” andoon. ⁴² Kwane kuyaambd koyu kuu dembenu andowe dodkanmo dewenebeen. Kuyaambd yi kuu binangki darewoob keriiwen. Yu kuu weeb wad ayoowiib. ⁴³ Kwaniwe, yembd weng yobdood yi yaa yedmendoon, “Karub yena yaa kuye weng kuu dakmaiwe yikaadkeraiib.” andekore, “Animan maa kondibko anuk.” andoon.

6

Yesu Ye Kambongdan Kuu Ye Yaa Kubindo (Mt 13:53-58)

¹ Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde ye kedmengkandeendan be ye kainoon ye kambong yaa be wonoon. ² Kwane, Sabat aron keruune, kurikuri ambiwoombd andowe kedmengkandoone, yemoon kuu wengamberenekorib binangkiwen.

Binangkekorib, yikareb kaamoniwen, “Karub kee, kedmengkandi kee kunambd boon? Inamen mengmeng kara kee kanembd konoonkob, God yaromkono wedmi yeman kuu ongmiwaan kii! ³ Ye kuu no ambib yenbi ye karub kuda! Ye kuu Meri yu dana, Yems yoom Yosef yoom Yudas yoom

Saimon yoom yi aagorok kedi! Ye yangkura kuu nub yoom keyaa doruuwa!" andekorib, ye yaa kongeniwen.

⁴ Yesumbed yi yaa yedmoon, "Profesiman kuu yemoonbed karub amun andimaib kumban, ye kambongdaniib ye karubkimiib ye ambanga damana aweneyiib kumbedmo ye yaa karub amun andimokban." andoon. ⁵ Kowe, ye kuu God yaromkono wedmi yeman kuu ye kambong kumaom ma korokbindo. Bob anikaddan mimim kumbedmo arimo ye dingkimbed ari kowe ongmoone amun keriwen. ⁶ Kwane ye kuu binangkoon, yi kuu ye yaa anam andindo kowe.

*Yesumbed Wad Ayoob Yedmoone Ye Wengiib Kanwiniwen
(Mt 10:1-14, Lk 9:1-5)*

Kwane, Yesu kuu wene kambong kambong yaa kedmengkandenmo yaron. ⁷ Kedmengkandeendan wad ayoob kuu yedmoone, ye yaamo keriiwe, awad arewa yenburi yaromkonoyiib kondene ayoob ayoob nekwoon kuu wenebe weng amun dakmi ye dowad. ⁸ Nekwekore, yembed kwamunime andi ye weng daandoon, "Yiribmaniib ma be wanaib, kunggang atmo. Omiibban meniibban odiibban, kui. ⁹ Yonkad deebime kumban ebkad maayiib maandaib. ¹⁰ Kambong maa aomnibko, karub maambend nambiwoom miniwo doberem andoonka, kwane kuyaom dobirime. Doberenib kumbed wene kambong kuyaom domondi yaron keraneen, ambib maa yaa wene dobaraib. ¹¹ Kambong maa aomnibko, yiib yaa kubendokban kere wengamberendokban keribka, yiib yon dabderem yiri ingkud kuu wangkibko kiroboko koronde winime. Kwananiib kuu yi inamen arewa kuu yika akmi ye dowad." andoon.

¹² Kwane daandoone, yi kuu wenebe nimakarub yaa ambarakmi yaa kuu koronde amonombime ande kedmengkandiwen. ¹³ Kedmengkandenib, yimbed awad arewa yemoon yenburenib, bob anikaddan yemoon kuu yi korok ari olif yob ambod ok amun kerundi yeman kumbed bunabende kurikuri keriiwe, God yaromkonombend amun keriwen.

*Yoon Baptaisman Ye Korok Wandiwene
(Mt 14:1-12, Lk 9:7-9)*

¹⁴ Yesu ye weng yirin daande wuneen kowe, King Erod kangkon wengam-boroon. Yenambend dakmiwen, "Ye kuu Yoon Baptaisman bobnoon yirimbed demboon kii. Kwanekob God yaromkono wedmi yeman korokbimaan." andiwen. ¹⁵ Kwanandiwen kumban, yenambend yedmiwen, "Ye kuu Elaidya kii!" andiwen. Kumban yenambend dakmiwen kuu "Ye kuu profesiman maa, kurin anuk yiri doriib kwamune areb kii!" andiwen. ¹⁶ Kwane dakmimaib kowe, Erod kuu wengamberekore yedmoon, "Ye kuu nembend Yoon ye korok wandaane bobnoon kumbed demboon kii!" andoon.

¹⁷ Anuk yiri kuu King Erod yembed kwanime andi ye weng kondoonkob, Yoon kuu awinene nong yengbe kanwene wii aom kowiwen. Yembed kwanoon amborom kuu ye aagorok Filip ye wonong Erodiasbed yu ambi dankare domonenuune Erodbed yu kuu awanoon kumbed ¹⁸ Yoonbed Erod yaa yedmimaan, "Eb aagorok ye wonong awani kuu amob! Eb aagorok bobnindo kowe." andoon. ¹⁹ Kwaniiwe, Erodiasbed Yoon yaa arud wandunekoru ayande kameen kumban, yu kuu kwanindeban, ²⁰ amborom kuu Yoon kuu inamen yorokmo awinene karadmo ye karub kowe, Erod kuu unekore Erodias yu arud kuu kebende ye oonoon. Erod kuu Yoon ye weng wengamberene ne kiwaaniibban ee ande kirinwimaan kumban ye dowaken ye yaa wengambarande kamimaan.

²¹ Amaanbed, King Erod ye wooneen yaron ani orok ani yeman yaron muneen kowe, Erodiasbed kibikee ne aron kii ande meeneen. Erod ye korok korok darewoowiib ana nangmidan yi korok korokiib Galelidan yi korok korokiib kuu yambiroom animanbon kowoon yaamo keriwen.

²² Kwaniwe, Erodias yu mungan kuu mene awuderenu ebkad wayirikni andi andeen. Kwaneen kuu Erod yoom ye owod mene animan aniibdan yoom kuu kubiwen.

Kwane, King Erodbed wonong koyu kuyaa yedmendoon, “Kub dowakenmo, komo ne yaa kuu kaamowebko nembed kub yaa kabda.” andoon.

²³ Andekore yu yaa wiim aangki areb yedme kowoon, “Komo kaamonaneeb kuu kabdeni, nembed oonaan yambibkin kangkon andokbe angkara kuu kub kabdaniin.” andoon.

²⁴ Andoone, yu kuu yi domonde wene yu awaan yaa kaamondeen, “Ne kuu komo kawok andaniin kii?” anduune, awaanbed inande yedmeen, “Yoon Baptaisman ye korok kii.” andeen. ²⁵ Kwananduune, kirodmo koyu kuu wengiib king yaa kanwene yedmeen, “Ne dowaken kuu kibirebyamo Yoon Baptaisman ye korok kuu yabad arimbed kowe kawee.” andeen.

²⁶ Anduune, King Erod kuu ye inamen aom kuu yiminban darewoob keroon kumban, ye wiim aangkiyiib ye yoom aniwen kuu ye weng wengambiriweniib kuyaambd yu weng wengamberedandi kuu yiminban keroon.

²⁷ Kowe kwane yembed korok wi ye karub yaa daanoon, “Wene Yoon ye korok wanmene.” andoone, wene wii aombed Yoon ye korok kuu naroon.

²⁸ Narekore, korok kuu yabad arimbed kanmonoone kande koyu yaa kondoone, yumbd kanwene yu awaan yaa kondeen. ²⁹ Kwane, Yoon ye kedmengkandidan kuu weng kee wengamberekorib, ye id kuu kanwene bobkonombon ye botdem aom kowe mangkiwen.

*Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon
(Mt 14:13-21, Lk 9:10-17, Yn 6:1-13)*

³⁰ Apasodan kuu wenebekorib, Yesu yaa ika mene awanewandenib, yimbed komarewa kamenib kedmengkandiwen kuu ye yaa daaniwen.

³¹ Kwane, nimakarub yemoon kuu mene wene kamiib kowe, yi kuu animan anindeban. Kwani kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiibbedmo ne yaa minibko wene kuweng aweneyiibban yaambd dibere yiidkem.” andoon.

³² Andoone, yimbedmo parai motod aombed wene obonmo yaa andowe wiwiwen.

³³ Kumban motod aom awuniwe, yemoon kuu wedmendekorib yi kuu yikaadkeriwen kowe, taundan kuu yonka kabaanmo wene Yesu awene wanandamiib yaa yidin wene kuyaa doriib. ³⁴ Kwane, Yesu awene kuu wene wirinekoriwa, Yesu kuu kadaareb kuu wedmendekore, yi yaa mimyob keendoon, amborom kuu yi kuu sibi areb kumban ooni ye karuwiibban areb. Kowe, yembed weng yemoon kedmengkandoon.

³⁵ Wene oobnone, ye kedmengkandeendan mene ye yaa yedmiwen, “Keyaa kuu obonmo kambongiibban, angkon miriknandameen kii!

³⁶ Kowe, nimakarub kee yedmendebko, wenebenib awanewandeen ye okad angkayib kambong kambong yaa wenebe yikareb animan berengkanan anime.” andiwen.

³⁷ Kumban yembed yedmoon, “Yiibbed animan bangkandibko anime.” andoon. Kwanandoone, yimbed ye yaa yedmeniwen, “Nimakarub korem yi animan berengkanoob kuu od darewoob kii! Od kuu wood kaninganingiib deme ye kakman areb kii! Nub kuu wene kwamune animan kuu berengkane bangkandanuubkob ananiib dee? Yiminban oi!” andiwen.

³⁸ Kwanandiwe, yembed kaamondoan, “Yiib kuu om komoyiib? Wene

wedmime.” andoon. Kwane wene wedmekorib, yimbed yedmiwen, “Om angkoyiib okyiri oon ayoowiib kii.” andiwen.

³⁹ Kwane, Yesumbed nimakarub yaa yedmoon, “Wadbed nekwane kereek ari dibirime.” andoon. ⁴⁰ Andoone, yi kuu yikareb nekwane wad mimo kuu 100iib kere wad maa kuu 50yiib kere kwamune nekwanno wene dibiriwen. ⁴¹ Kwaniwe, yembed om angkoyiib oon ayoowiib kuu bene ambid ari wedmene God yaa eso andekore, omiib ooniib kuu domangkoon. Kwanekore, ye kedmengkandeendan yedmoone, nimakarub yaa benbangkandenmo yariwen.

⁴² Yi korem kuu ane mikmoniwen. ⁴³ Anekoriwa, ye kedmengkandeendanbed omiib ooniib dungkun dungkun kuu ben kabed aom kambungke dewene kabed wad ayoowiib kuu ambonmo wire wonoon. ⁴⁴ Nimakarub korem animan aniwen kuu karub 5,000iib.

Yesu Ok Animari Dodkanmo Wonoon

(Mt 14:22-36, Yn 6:16-21)

⁴⁵ Kwane kuyaambd Yesu kuu ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Motodbed Betsaida yaa yiibdin yanime.” andoone winiwe, angkon kadaareb yaa ika winime ande yedmekore domondoon. ⁴⁶ Kwane domondekore, aangko ari wene kurikuri kerok wonoon.

⁴⁷ Kwane miriknoone, ye kedmengkandeendan kuu motodiib bowan wedangka domenmo weniib. Yesu kuu bid yaa yembirimo keroon. ⁴⁸ Kowe, ye kedmengkandeendan kuu wedmendoone, ud yaa yobdoodmo awingke dongmenabiwen, amborom kuu nuubbed yi yaa naawonmo dedmonoon kowe. Amnoom warewini yaambd yiyiib yaa bowan animarimbed dodkanmo wonoon. Wene yi kuu burudandokandoon ⁴⁹⁻⁵⁰ kumban, yi kuu ye wedmeniwe ok animari dodkanmo meneene, yimbed meeniwen kuu ye kuu awad manok ande unekorib komkiwen.

Kwane kuyaambd, yi yaa daandoon, “Nembed kei, yiib unaib, yiib niindem aom aromnime.” andoon. ⁵¹ Kwanekore, yiyiib yaa motod aom aomnoone nuub kuu dowan keroon. Kwanoone yi kuu binangki darewoob keriwen, ⁵² amborom kuu yi kuu omdini aniwen ye weng id anam kandindo, yi mimyob kuu kebeniwen kowe.

Bob Anikaddan Ongmenaboon

⁵³ Kwane, yara yane bidambib Genesaret yaa wirine kuyaa motod nong boroniwen. ⁵⁴ Kwane kuyaambd, nimakarub kuu Yesu wedme yikaadkeriwen ⁵⁵ kowe, kabaanmo wene ambibkin kuyaom bob anikaddan korem yi did arimbed be kunaya winimaan yaa be minimaiib. ⁵⁶ Yesu kunaya winimaan, kambong aom o taun aom o ambibkin angka o kunaya winimaan kuu bob anikaddan kuu yenambd be mene kambong wedya nongkobimaiib. Kwane yi kuu badmendok ande eekmimaiib, yebkad doboob dungkun yaa kangkon, korem kane kanembed ye yaa badmeniwen kuu amun keriwen.

7

God Ye Amob Yaamo Wengambiri

(Mt 15:1-20)

¹ Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidan yenayiib Yerusalem yaambd mene, Yesu yaa awanewande ² wedmiiwe, ye kedmengkandeendan yena kuu yi dingki ogindo kumbd aniib kowe, oo God yaa meenindo kumbd aniib ande meeniwen. ³ (Yuudan yoom yi Farisidan yoom yi korem kuu yi aamkono yi amowamob awinimaiib kowe, animokban yi dingki kuu kurikuri kere ogekorowed. ⁴ Kwane, animan berengkimaibbon yaambd

minimaib kuu animokban yika ogekoriwed. Angkon, yi kuu aamkono yi amowamob yena yemoon yaambbed awinimaib, meneki awene ogi ye kara kuyiib kui.)

⁵ Kwani kowe, Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoombed Yesu yaa kaamoneniwen, “Komoyiibkob eb kedmengkandeedban kuu aamkono yi amowamob yaambbed dorokban, kurikuri kere dingki ogindombbed yi animan animaib?” andiwen.

⁶ Kwanandiwe, yembed inande yedmoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Aisaiya kuu unyenan profesi weng wengambere dakmoon kuu yiib yaa anammo keroon. Dakme wongkoon kuu, ‘Nimakarub kee, naningko wengbed kankoonimaib, kumban yi mimyob kara ne yaa kuu ambab.

⁷ Yi kedmengkandi kuu karub yi inamenmo kedmengkandimaib kowe, yimbed naningko kankooni kuu yiminban keroon.’ andoon.

⁸ “Yiib kuu God ye amob kuu korondiiwe wene angkanoona, karub yi kedmengkandi yaambbed awiniwen.” andoon.

⁹ Andekore, yembed yi yaa ika yedmoon, “Yiib kuu God ye amob kuu kan angka kowene yiibka yiib amowamob yaamo awinimaib. Kumban yiibbed inamen keyaa kuu kiwaan amun ande meenimaib kii! ¹⁰ Mosesbed yedmoon, ‘Yiib ambeya enaya yaa wengambere awandime. Kanembed yambeya enaya yaa amkidbaneen kuu aye kowi yeman.’ andoon. ¹¹ Kumban yiibbed kedmengkandimaib kuu kanembed awodki yaa o awaan yaa yedmaneen kuu, ‘Nembed yiib yaa komo awandaniin kuu God yaa munob kowi yeman ande kowaan kowe, yiib yaa kondindeban.’ andaneen kuu ¹² yiibbed ye arian awandi kuu kebenimaib amob weng andewen kowe andimaib. ¹³ Yiib kwamimaib kumbbed yiibbed God Ye Weng awine kankubunene yiib amowamobmo awinimaib. Yiib kuu kwamune maa maa kamimaib kii!” andoon.

Nimakarub Yi Mimyob

¹⁴ Andekore, kadaareb yaa yedmoon, “Minime. Yiib korem ne weng kee wengamberenib meene weng id kandime. ¹⁵⁻¹⁶ Bunangka yeman maa karub ye mongkodem aom awunimaan kuu God yaa arewa keru yemanban. Kumban, komo karub ye niindem aombbed angkadirimaan kuu God yaa arewa keru yeman.”* andoon.

¹⁷ Kwane, kadaareb kuu domonde ambiwoom aomnoone, ye kedmengkandeendanbed ye yaa kuruweng ye id kuu kaamoneniwen. ¹⁸ Kaamoneniwe, angkon neman yembed yedmoon, “Yiib kuu weng id kandindebankowoo? Bunangka yeman maa karub mongkodem aom aomnimaan kuu ye nen God yaa arewa kerunindeban, ¹⁹ amborom kuu ye mimyob aom awunimokban, ye kabeyobmo aom aomnimaan, kwane ot kerimaan kowe.” andoon. Kwane Yesumbbed dakmene animan korem kuu ani yeman, amowiibban ande kowoon.

²⁰ Kwane, ika yedmoon, “Komo karub ye mimyob aombbed angkadirimaan kumbbed kuu God yaa arewa keru yeman. ²¹ Kwanayiibkob, karub yi mimyob yaa kwane kuyaombbed meeni inamen angkadirimaan kuu inamen miin arewayiib nenem kamiyiib yid biyiib kumka kuman yenbandi inameniib ²² barang yemoon be amukniyiib maa yaa norin angkimberembiriyiib dudanabiyiib nima yi weng dakmenabiyiib maa ye barang yaambbed

* **7:15-16:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.”

wungkandiyiib wengamborokbanabiyiib kerengkani karayiib inameniibban karayiib, kui. ²³ Kwamune ye kara arewa korem kee karub mimyob aombed angkadirimaan kumbed God yaa arewa kerimaan kii.” andoon.

Yuudanban Ye Wonong Yu Anam Andi

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu kuyaa kuu domonde wene Taiya taun ye kambong dia dia yaa wonoon. Wene ambiwoom aomne doharandameen kowe, ye dowakenban karub yena yikaadkeruni kuu. Kuned ye kuyaa doboroon kuu biknindeban. ²⁵ Kwane kuyaambbed, wonong yu kuu ye weng wengamberekoru, yu wonong dana awad arewambbed ibnendoon kowe, mene Yesu yaa ye yon yiri bumangke korok okad yiri kankubuneen. ²⁶ Yu kuu Yuudan yi wonongban kambong Taiya diambbed wooneen yu wonong. Yumbed Yesu yaa eekmeen kuu yu dana yu niindem aom awad arewa kankorarok andud.

²⁷ Yesumbed yu yaa yedmoon, “Dana yi om kuu be wene yi anon yaa ogood kiradmi kuu arewa kowe, ibduruk kuu animan kondibko dana kuu ane mikmoniwed.” andoon. ²⁸ Andoone, yumbed inande yedmeen, “Yariman ee. Kwanandeeb kuu anam kumban, dana yi animan ambong ambong kuu arak arimbed dabderem yiri kirobaankob anonbed animaib.” andeen.† ²⁹ Kwananduune, yembed yu yaa yedmendoon, “Kub kwamune inandewen kuu amun kowe, ambiwoom wene. Awad arewa kub dana yaa kuu domonde wonoon kii.” andoon.

³⁰ Kwanandoone, yu kuu wene ambiwoom wedmuune, anam, angkimbon arak ari angkuun, awad arewa kuu angkanoon kowe.

Karub Kerendem Kebengkane Ong Duknoon Kuu Ongmoon

³¹ Kwane, Yesu kuu Taiya taun dia koronde Saidon taun burudande, bowan Galeli angkara wene Dekapolis ambibkin aom wonoon.

³² Kuyaambbed, karub yenambed karub kerendem kebengkane ong duknoon ye karub kuu nenmenenib, yimbed ye yaa karub ari dingki kowe God yaromkonombbed ongмок ande eekmiwen.

³³ Kwane, Yesumbed kadaareb aom kuu koronde nen angkaro angkambbed ye dingkiobbed karub ye kerendem aom dedmoboon. Kwanekore, yembed kamok dare karub ye ong yaa badmenoon. ³⁴ Badmenene, niindem inum nare ambid ari indob kankoone wedmene yedmoon, “*Efata*” andoon ye weng id kuu “Nandok!” andoon. ³⁵ Kuyaambbed, karub ye kerendem kuu nandene ye ong kuu oroknoone weng amunmo dakmoon.

³⁶ Yesumbed yi yaa dakmaib ande amob kowoon, kumban yembed yemoon kwane kamoon kuu yimbed ogood kwane yemoon dakmiwen.

³⁷ Weng kee wengambiriwendan korem kuu binangki miin darewoob keriw. Yikareb dakmiwen, “Yembed korem kuu yiminmo ambangkoon kii! Ye kuu kerendem kebengkoondan ongmaane wengambiri yimin kerimaib, angkon weng dakmindebandan kuu ongmaane dakmimaib kii!” andiwen.

8

Yesumbed 4,000iib Animan Bangkandoon

(Mt 15:32-39)

¹ Aron yemoonban dowan kere wuneene, kadaareb maaaa Yesuyiib yaa nedbiwen. Kwane yi animaniibban kowe, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa baande ye yaamo kere yedmoon, ² “Ne kuu nimakarub keyaa mimyob keendaan. Yi kuu ne yoom aron ayoobmimiib dohiriwen kowe, yi

† 7:28: Kuruweng kemaom kuu dana kuu Yuudan areb, anon kuu Yuudanban areb.

animan kuu dowan keroon. ³ Nembed yi kuu ambiyoom winime andaniin kuu yi mungimo wene kiwaan wedya kirobaniib, amborom kuu yena kuu ambabbed miniwen kowe.” andoon.

⁴ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed inandiwen, “Kumban, amboon keyaom kee kunayambed animan kuu benub bangkandanuuwe ane yimin keraniib?” andiwen. ⁵ Kwanandiiwe, Yesumbed kaamondoone, “Yiib kuu om kuu komoyiib?” andoon. Andoone, “Ediib.” andiwen.

⁶ Yembed kadaareb kuu “Okad yiri dibirime.” andoon. Kwanekore, om ediib kuu bene God yaa eso andekore, yembed domangkene, nimakarub yaa bangkandime ande ye kedmengkandeendan yaa yedmoone kwaniwen. ⁷ Yi kwangkoni okyiri oon embeng embeng yemoonbaniib kowe, yembed bene God yaa eso andekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoone nekwane bangkandiwen. ⁸ Kwane nimakarub kuu ane mikmoniwen. Kwanekorib, ye kedmengkandeendanbed animan dungkun dungkun dangoon kuu kated ediib aom benkambungkiiwe deedere ambonmo keroon. ⁹ Nimakarub korem aniwen kuu 4,000iib areb. Kwane yedmendoone wenebiiwe, ¹⁰ ye kuu ye kedmengkandeendan yoom parai motod aom aomnekorib, Dalmanuta ambibkin yaa winiwen.

Farisidan Yi Kaamobi

(Mt 16:1-12)

¹¹ Winiwe, Farisidanbed mene ye komboon wedmi ye dowad Yesu yaa kaamoneniwen kuu God yaromkono yaambbed dud korokbok andiwed. ¹² Kwaniwe, ye kuu niindem aom inum darewoob nare kubiyiibban kerekore, yedmoon, “Nimakarub korem kibikee doriib kee, komo dowad God yaromkono wedmi yemanmo dud korokbok ande kaamobiib? Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, dud korokbi kuu ma kondaanban.” andoon. ¹³ Kwane, Farisidan awene kuu domondoone, ye kedmengkandeendan yoom wene parai motod aom aomnekorib, yara yaniwen.

Farisidan Yoom King Erod Yoom Yi Inamen Kandaib

¹⁴ Ye kedmengkandeendan kuu animaniib ma winindo nonondandiwen, kumban parai motod aom aomniwen kuu flawa mimoyiib. ¹⁵ Aomne winiwe, Yesumbed yi yaa kaadkerime andi ye weng daandoon, “Korobe kaadkerime, Farisidan yi flawa kabayingke obo keru yemaniwa Erod ye flawa kabayingke obo keru yemaniwa kuu.”* andoon. ¹⁶ Andoone, yikareb andangke yedmiwen, “Kwanandoon ye amborom kuu nub kuu flawayiibban kowe.” andiwen.

¹⁷ Kwane yika dakmiib kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa kaamondoone, “Yiib komande flawayiibban ande dakmiib? Yiib kuu kwane wedme kaadkerindokowoo? Yiib mimyob kuu kebanoonkowoo? ¹⁸ Yiib kuu indowiiib kumban wedmimokban dee? Kerendemiib kumban wengambirimokban dee? Yiib kuu meenindokowoo? ¹⁹ Nembed om angkoyiib karub 5,000iib yi dowad domangkeni bangkandaan kuu kated komoyiib yiibbed benib animan dungkun dungkun kuu benkambungkiiwe daadere ambonmo keroon?” andoone, yimbed inandiwen, “Kated wad ayoowiib.” andiwe, ²⁰ yedmoon, “Kwane, nembed nimakarub 4,000iib yi dowad om ediib domangkeni bangkandaan kuu kated komoyiib yiibbed benib animan dungkun dungkun kuu benkambungkiiwe daadere ambonmo keroon?” andoone, yimbed inandiwen, “Kated ediib.” andiwen.

* **8:15:** Farisidan yoom Erod yaa dabokniwendan yoom kuu Yesu yaa anam andindo. Kwane, yi inamen kuu Yesu ye dowakenban.

²¹ Kwanandiwe, yembed yi yaa kaamondoone, “Yiib kuu kwane ma wedme kaadkerindo keriwenkowoo?” andoon.

Indob Tut Ye Karub Ongmoon

²² Yi kuu kwane mene kambong Betsaida yaa nandiwe, karub yenambéd indob tut ye karub kuu nenmenekorib, Yesumbed ye yaa angkoronok ande eekmiwen.

²³ Kwane, yembed indob tut ye karub kuu dingki yaambéd awinenekore, kambong bunangka nenwonoon. Nenwenene, karub ye indob yaa kamok darunekore, ye dingki kuyaa nongkoboone. Kwanekore kaamonenoon, “Eb kuu ma wedmeneewoo?” andoon. ²⁴ Andoone, kankoone wedmene yedmoon, “Ne kuu nimakarub kuu wedmendiin, kumban yi kuu at areb dodkanmo dewenebiiwe wedmiin kii.” andoon.

²⁵ Angkon ika Yesu ye dingki karub ye indob yaa nongkoboone. Kwanoone, ye kuu indob nandoone korem kuu dianmo wedmoon. ²⁶ Kwane, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ambiwoom wenebka, kambong aom kadaarewiib yaa ika wanaab.” andoon.

Pita Ye Anam Dakmi Yesu Yaa

(Mt 16:13-16, Lk 9:18-22)

²⁷ Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kambong Saesaria Filipai angkara angkara yaa winiwen. Wenonib, wedyambéd yembed yi yaa kaamondoone, “Nimakarubbed ne yaa kuu kane andimaib?” andoon.

²⁸ Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yena kuu eb kuu Yoon Baptaisman andiwe, yena kuu eb kuu Elaidya andiwe, yena kuu eb kuu profesiman maaaa andiwe kamimaib kii.” andiwen.

²⁹ Kwamiiwe, yembed kaamondoone, “Kumban angkon yiib kude? Yiibbed ne yaa kuu kane andaniib?” andoon. Andoone, Pitambéd yedmoon, “Eb kuu Keresu, Godbed Kinoona Menewenman kii.” andoon. ³⁰ Yesumbed kaadkeri weng yedmendoone, “Weng kee wene karub maa yaa daanaib.” andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Dakmoon

(Mt 16:21-28, Lk 9:22-27)

³¹ Kwane, yembed yi yaa andowe kedmengkandoone, “Karub Ye Mingki kuu durud yewed yemoon kandaneene, Yuudan yi aamkono yoom God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoombed kan angka kaarenib aye kowaniib, kumban aron ayoobmim dowan keranuune ika dembaneen.” andoon. ³² Weng kuu yembed dianmo bikni bikniyiibban kwane daandoone. Daandoone, Pitambéd nen angkaro wene andowe onganoon.

³³ Kumban, Yesu kuu amonombe ye kedmengkandeendan yena yaa wedmendekore, yembed Pita yaa ongkane daanoone, “Eb kuu Seten areb kerewen kii! Ne yaa kuu angkane! Eb kuu God ye inameniibban, karub yi inamenmo awinewen.” andoon.

³⁴ Kwanekore, yembed kadaarewiib ye kedmengkandeendaniib kuu baandoone ye yaamo keriiwe yedmoon, “Karub kanembed ne yoman man-andamoka, yekareb ye inamen kankubune yaro ye at ming kankarinekore, ne yoman monok. ³⁵ Kanembed ye wadkeri yeka awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban kanembed ye wadkeri kuu ne yaa kawene weng amun ye dowad domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. ³⁶ Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka kandaneen kumban, amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa kankoraraneen kuu amun dee? Dowan! ³⁷ Karub kuu komombéd God yaa konekore, ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa kankorarokban keraneen? Dowan! ³⁸ Okad kumundin kiri kee ye nimakarub korem kuu

ambarakmenib God anam kuu domonene maa maa yi yoman yarebimo kamimaib kowe, kwanimaib yaron aombed doruub kii. Kwane kumaom kuu kanembed Karub Ye Mingki yaayib ye wengiib yaa karak bobnaneen kuu, yembed yambe God ye nambiriyib God ye engyus karadmoyiib be ika mananeen yaron kuu, karak bobnoonman yaa kuu ika yembed karak konekore ambid ari nenwanaanban.” andoon.

9

¹ Andekore, yembed yi yaa yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena kiri doriib kee bobnaibban yaron kuu Godbed korok kere ooni yeman aromkonoyiib mananeenkob wedmaniib.” andoon.

*Yesu Yaa Nambiriyib Konoon
(Mt 17:1-13, Lk 9:28-36)*

² Aron benmeyib down keruune, Yesumbed Pita yoom Yems yoom Yoon yoom kuu bindore aangko ambab ari daanoon. Kwari kuu obonmo. Kuyaambd ye yaa God ye nambiri monoone, yeka maaaa keroon. ³ Kwane, yebkad kuu nambiri darewoob menengmenengmo kerekore, kawanmo dangkorong ongmimaib yeman korem kuu burudandoon.

⁴ Kwarimbed wedmiiwe, Elaidya yoom Moses yoom kurin kurin dohiriwen kumbed angkadiriwe Yesu yoom dakmiib ⁵ kowe, Pitambd Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee! Nub kuu keyaa kee munuwen kuu amun kii! Kowe, nubbed kombon ayoobmim ebmaniib Moses yemaniib Elaidya yemaniib kwane ongmem.” andoon. ⁶ (Ye kuu ongme meene yedmind, amborom kuu kedmengkandeendan ayoobmim kee uni darewoob keriwen.)

⁷ Kwane, wiibbed mene dabunendeen. Kwamune wiib aombed wengmo meneboon, “Kekee ne Dana, ye yaa ne mimyob dowaken kowaan. Ye weng wengambirime!” andoon. ⁸ Kwane kuyaambd wiwiib nambiriyib down keroone kirodmo yi kuu kereknanabiwen kumban, Mosesiib Elaidyayib kuu wedmendo, Yesumo wedmeniwen.

⁹ Yesu yoom ye kedmengkandeendan ayoobmim yoom kuu kwane aangko arimbed ika kubudoronib, Yesumbed yi yaa daandoon, “Komarewa wedmiwen kuu karub yena yaa dakmaib, kwane wene Karub Ye Mingki kuu bobnaneen yirimbed demboked.” andoon. ¹⁰ Andoone, yi kuu “Ee, yena yaa dakmaubbanaa.” andekorib, bobnaneen yirimbed dembaneen andi ye weng id kuu komarewa kii ande yikareb andangiwen.

¹¹ Kwane, yimbed ye yaa kaamoneniwen, “Komoyiibkob Yuudan yi amob kedmengkandandeb ‘Elaidyadin ika mananeenkob, Keresu kuu yoman mananeen.’ andimaib?” andiwen. ¹² Kwanandiwe, Yesumbed inandoon, “Anam kuu Elaidyadin mene ongmi ye dowad korem nekwaneenkob, kumban komoyiibkob kwane wongkoon kuu Karub Ye Mingki kuu durud yewed darewoob konenib, ye weng wunekaraniib? ¹³ Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Elaidya kuu ika monoone down keroon. Kwamune yi meeni dowaken korem kuu ye yaa kwaniwen kowe, God Ye Weng aombed unyeman ye dowad wongkoon kuu anam id keroon.” andoon.

*Dana Awad Arewambd Ibneenoon Kuu Ongmoon
(Mt 17:14-21, Lk 9:37-43)*

¹⁴ Kwane, yi kuu aangko arimbed kamene wedmiiwe, kedmengkandeendan yena yaa Yuudan yi amob kedmengkandandeb wengberendiwe, kadaareb kuu yi angkara awanewandiwen. ¹⁵ Kwane, nimakarub korem kuu Yesu wedmenekorib, karub yeka maaaa ande binangki ye inamenbed meeniwen kowe, ye yaa kabaanmo wene kubenok winiwen.

¹⁶ Winiwe, yembed ye kedmengkandeendan yaa kaamondoone, “Yiib kuu komo dowad yi yaa wengberendiib?” andoon. ¹⁷ Andoone, karub maa kadaareb aombed inandoon, “Kedmengkandi korok ee. Ne dana kuu eb yaa nenmanaan, ye kuu awad arewambed ibnenooone weng dakmindeban keroon kowe. ¹⁸ Kwane, ibnene kankoraraane okad yiri kombirimaan, komberene kamoka ongkewa ningkambo kabanga kamene id karungni-maan kowe, nembed eb kedmengkandeendan yaa awad arewa kuu yedme anburime ande yi yaa kaamondaan kuu, yi kuu kwanandamiib kumban kwanindeban keriwen.” andoon.

¹⁹ Andoone, Yesumbed inandoon, “O nimakarub korem kibikee doriib kee, yiib kuu anam andi awinimokbanaa! Aron komoyiib yiib yoom dobaraniin? Aron komoyiib yiib ambarakmi wedme dobaraniin? Dana kuu ne yaa nenminime.” andoon.

²⁰ Andoone ye yaa nenminiwe, kwane awad arewa kuu Yesu wedmenekore, kwane kuyaambed karub dana kuu kot ayimaun areb kwane kankoraron. Kwane, okad yiri kombere boronmo dewenebene ongkewiib kamokiib kamoon. ²¹ Kwamoone, Yesumbed dana yawodki yaa kaamonenoon, “Aron komoyiib kwamune kamembirimaan?” andoon. Andoone, yembed inandoon, “Dana mana yaambed kwamune kii! ²² Kwane, aron yemoon amot aom kankorarene ok yiri kankorarene aye kowande kamimaan. Kumban, eb kuu yimin keroka, nub yaa mimyob keende awande.” andoon.

²³ Yesumbed ye yaa yedmoon, “Eb meeni kuu ne kuu yiminban dee? Kanembed anam andekore, komo komo meenaneen kuu kwananeen.” andoon. ²⁴ Kwane kuyaambed dana yawodkimbed naawonmo baande yedmoon, “Ne anam andaan, kumban ne yaa awawe, ne anam andi kuu darewoob kerok kii!” andoon.

²⁵ Kwane Yesu kuu wedmoone, nimakarub yemoon kuu kabaanmo mene yembed kwameen yaa wedmenande meniib kuu ye dowakenban kowe, awad arewa yaa yedme anburine yedmoon, “Eb kuu kerendem kebengkoon weng dakmindeban ye awad, nembed eb yaa yedme kowaan kuu dana ye niindem aom kuu angkadere, angkon ika ye niindem aom awunaab.” andoon.

²⁶ Kwanandoone, awad arewa kuu naawon komkene kenambun kankorarekore angkadoroon. Kwanooone, dana kuu bobne at dumbab areb keroon kowe, yemoonbed yedmiwen, “Bobnoon kii!” andiwen. ²⁷ Kumban Yesumbed ye dingki yaa awine nenkoonooone yaro doroon.

²⁸ Kwanekore, Yesumbed wene ambiwoom aomnoone, ye kedmengkan-deendan kwangkon aomne yemyeb ye yaa kaamoniwen, “Nub kuu komoyi-ibkob yedme kankaarindo keruwen?” andiwen. ²⁹ Yembed inandoon, “Kekamune ye kara kee kurikuri keraniibkob angkadaraneen.” andoon.

Yesumbed Ye Bobni Weng Ika Yedmoon

³⁰⁻³¹ Kwane kuyaa kuu koronde wene ambibkin Galeli angkara yaa wini-wen, amborom kuu Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkan-deen kowe, ye dowakenban karub yena yimbed weniib yaa yikaadkerundi kuu. Yembed yi yaa yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu ambodange karub yena yi dingki ari kowaneene, yimbed ayaniwe bobnaneen kumban, aron ayoobmim dowan keranuune ika dembaneen.” andoon. ³² Kumban yi kuu yembed weng kee dakmeen ye id kuu kandindo. Yi kuu uniwen kowe, kuye id kuu kaamonindo.

Kane Kuu Arimbed?
(Mt 18:1-5, Lk 9:46-48)

³³ Kwane, yi kuu Kapeenaum taun yaa miniwen. Mene ambiwoom kerekorib, yembed yi yaa kaamondoan, “Yiib komo weng yaambad kiwaan yaa kuu wengberenmo miniwen?” andoon. ³⁴ Kumban yi kuu iwari keriwen, amborom kuu yi kuu kiwaan wedyambed kane kuu arimbed ande wengbiriwen kowe.

³⁵ Kwane Yesumbed diberekore, ye karub wad ayoowiib yaa baandoone nedbiwe yedmoon, “Kanembed ari kerandamoka, ye kuu korem yi dabderem yiri kerene nimakarub korem yaa kangkon awandok.” andoon.

³⁶ Andekore, dana mana nende yiwiib aom kowoone doboroon. Doboroone, ye dingki aom nenkonekore, yi yaa yedmoon, ³⁷ “Kanembed ne yaa mimyob dowaken kowi ye dowad dana embeng embeng keyaa kubendaniib kuu ne yaa kubewaniib kii. Kumban ne yaamomban, yembed yedmewoona manaan ye God yaa kangkon kubenaniib kii.” andoon.

Nub Yaa Bon Kerindoman Kuu Nub Angkodmi (Lk 9:49-50)

³⁸ Yoonbed yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub kuu karub maaaa wedmenuub, eb aningko yaambad awad arewa yedme yenbureene nubbed koronde ande yedmenuwen, amborom kuu ye kuu nub yoom yarindo kowe.” andoon.

³⁹ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kwane kebenaib. Kanembed naningko yaambad God yaromkono wedmi yeman dud korokbaneen kuu kwananeen ye yoman kumbad ne yaa weng arewa ma yedmaanban, ⁴⁰ amborom kuu kanembed nub yaa manmo kerindo kuu nub angkodmi kowe. ⁴¹ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed eb kuu Keresu ye karub ande yekaadkerekore, naningko yaambad ok yuun kabda-neen kuu anam kuu ye kakman kuu Godbed kowaneen.” andoon.

Dedmobeniwed Ambarakmi

⁴² “Kowe karub o wonong o dana aningkoyiibban ne yaa anam andi-wendan mim keyaa kanembed dedmonaneenkob ambarakmaneen kuu amun kuu ibduruk kuu kuye karub kuu kongkono yaa bot darewoob yengbekore karamok yiri korarok. ⁴³⁻⁴⁴ Eb dingkimbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka nare wankare. Dingki mimomo aron korem korem ye wadkeri kandi kumbad yimin. Kwanindo kere eb dingki ayoowiib kuu kumbaanban yamotbon yiri wananeeb kowe, kuu arewa kii.” ⁴⁵⁻⁴⁶ Angkon eb yonbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka nare wankare. Yon mimomo aron korem korem ye wadkeri kandi kumbad yimin. Kwanindo kere indob ayoowiib kuu kumbaanban yamotbon yiri kankaaraneen kowe, kuu arewa kii.† ⁴⁷ Angkon eb indobbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka biande. Indob mimomo God yambibkin aom awuni kumbad yimin. Kwanindo kere indob ayoowiib kuu kumbaanban yamotbon yiri kankaaraneen kowe, kuu arewa kii. ⁴⁸ Kuyaa kuu ‘karub bob id animaiib ye eekbad duknaiibban anembaraniwiib angkon amot kumbaanbaniib kui.’

⁴⁹ “Kwani kowe, animan korem kuu karamiib boknimaib, kwamune areb nimakarub korem kuu amot yumbu aombad dewananiib, arewa nengki ye dowad.

* **9:43-44:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kuyaa kuu karub bob id animaiib ye eekbad duknaiibban anembaraniwiib angkon amot kumbaanbaniib kui. † **9:45-46:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kuyaa kuu karub bob id animaiib ye eekbad duknaiibban anembaraniwiib angkon amot kumbaanbaniib kui.

⁵⁰ “Karam kuu amun kumban, ye ambod dowan keraneen kuu komo kere ika karam ambod kuu ongmaniib? Yiib niindem aom kuu karamiib areb keroko, yewenubmo neman neman kame dobirime.” andoon.

10

Wonong Awanekore Domondi

(Mt 19:1-9)

¹ Kwane, Yesu awene kuu kuyaa koronde wene Yudea ambibkin buru-dande wene ok Yooden yara yaa winiwen. Winiwe, kadaareb yemoon kuu ye yaa miniwe, ye koobdande yi yaa kedmengkandoon.

² Kedmengkandeene, Farisidan yenambed menenib komboon kaamoni ye dowad ande kaamoniwen, “Karubbed ye wonong awanekore domondi kuu amob dee?” andiwen. ³ Andiiwe, yembed inande yedmoon, “Mosesbed kuu komo amob yedme kowoon?” andoon. ⁴ Andoone, yimbed yedmiwen, “Mosesbed karub yaa yedmoon kuu domondi yeman ye kerek karubbed wongke kondekored domondi kuu yimin andoon.” andiwen.

⁵ Andiiwe, Yesumbed yedmoon, “Yiib niindem aom kuu kamkono kowe, Mosesbed amob kee yiib dowad wongkoon. ⁶ Kumban yimin yiri andowoon kuu Godbed ‘karuwiib wonongiib ayoob ongmenaboon’. ⁷ ‘Kwamunekob, karub kuu yawodkia awaana domonde ye wonong yaa daboknaneen, ⁸ daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.’ Kwani kowe, yi kuu id ayoobban, id mimo kui. ⁹ Kwanikob, Godbed yi ayoob be daboknoon kowe, yi kuu nimakarubbed ben andokbe yeka yuka keru yemanban.” andoon.

¹⁰ Kwane, yi kuu angkon ika ambiwoom aomnekorib, ye kedmengkan-deendanbed keye weng id kuu Yesu yaa kaamoneniwen. ¹¹ Kaamoneniwe, yembed yedmoon, “Kanembed ye wonong domondekore wonong mamaa awananeen kuu nenem kara kowe, ibduruk awanoon ye wonong yaa ambarakmaneen. ¹² Angkon yu kangkon yu karub domonekoru karub mamaa yaa awanunuun kuu nenem kara kowe, ye yaa ambarakmanuun kii.” andoon.

Yesu Yoom Dana Yoom

(Mt 19:13-15, Lk 18:15-17)

¹³ Kwane, nimakarub kuu danaya Yesumbed ye dingki ari kowe amun kerundok ande ye yaa be menebiwe, ye kedmengkandeendanbed yi yaa be winime ande ongkande kebengkiwen. ¹⁴ Kwamiwe, Yesu kuu wed-mendekore kongendoon kowe, yembed yi yaa yedmendoon, “Kebendaib. Korondibko dana kuu kwane ne yaa menebime, amborom kuu Godbed korok kere ooni aom dobiri ye yumbon kuu dana kee areb keriwendan yiman.

¹⁵ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu dana areb kere God ye dabderem aom dobiribko, Godbed yiib korok kerok. Kwamaibban kuu God yambibkin aom awunaibban.” andoon. ¹⁶ Andekore, dana kuu be ye dingki aom kerekore, yi yaa amun kerundoon.

Kewedman Yiribman Yemoon

(Mt 19:16-30, Lk 18:18-30)

¹⁷ Kwane Yesu kuu andowe wonoone, karub maa kabaanmo wene ye yaa dangbodin yiri bumangkene kaamoonon, “Kedmengkandi korok amun. Komo kerenid wadkeri aron korem korem yeman kuu kandaniin?” andoon.

¹⁸ Andoone, Yesumbed yedmoon, “Komandewed ne yaa amun andeeb? Nimakarub korem kuu amuniibban, Godmo amun. ¹⁹ Amob weng kuu ebkaad. Kumka o kuman ayaab, nenem kamaab, yid baab, ambarakmoon ye dudi weng daandaab, karub maa yaa birande barang baab, eb ambeya

enaya yaa meene wengambere.” andoon. ²⁰ Andoone, yembed dianmo dakmoon, “Kedmengkandi korok, korem kee ne kewed keraan yaambd awinaan kii.” andoon.

²¹ Andoone, Yesu kuu ye yaa wedmenekore, mimyob dowaken keene yedmenoon, “Eb kuu inamen maa kee awinindo. Wene, eb yiribman korem kuu berengkekoreb, od kuu kamboknondan yaa bangkande. Kwananeeb kuu Godbed eb kakman Ewen ari kowaneen. Bangkandekoreb, ne yoman mene.” andoon.

²² Kwanandoon kumbd karub kuu kubiyiibban kere wonoon, amborom kuu ye kuu yiribman yemooniib kowe. ²³ Kwane, Yesu kuu kereknanmo dewenebene ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiribman yemoondan yikareb kankubunekoriwa Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu miin yobdood kii!” andoon. ²⁴ Ye kedmengkandeendan kuu kuye weng yaa binangkiwen, kumban Yesumbed angkon ika yedmoon, “Danaya, kane kuu yekareb kankubune God ye dabderem aom doboroked Godbed ye korok kere ooni kuu miin yobdood kii! ²⁵ Kemo kuu nidoro dem kuu awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubune God ye dabderem aom doboroked Godbed ye korok kere ooni kuu kekamune ye yobdood burudande yobdood aman ari kii.” andoon.

²⁶ Andoone, ye kedmengkandeendan kuu miinmo binangkiwen kowe, “Kane kuu yimin kii! Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwe, ²⁷ Yesumbed yi yaa wedmendekore yedmoon, “Karub yaromkono yaambd kuu kamune kuu yiminban anam, kumban God yaromkono yaambd kuu yimin. Komo komo Godbed kamandameen kuu kwananeen.” andoon.

²⁸ Andoone, Pitambd ye yaa yedmoon, “Kedi, nub kuu barang korem kuu domondekoruwed, eb yoman munuwen.” andoon. ²⁹ Andoone, Yesumbed inandoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kane kanembed yambiwiib ye ambangayiib ye oniyayiib ye damanayiib ye enayayiib ye ambeyayiib ye danayayiib ye okadiib kuu domone ne dowadiib ne weng amun dakmi ye dowadiib yaambd ne deme awinoon kuu, ³⁰ kibireb kiri doruub kee yi yaa Godbed yewudmo bangkandaneene kakman 100iib keraneen. Ambiyiib ambangayiib oniyayiib damanayiib enayayiib danayayiib okadiib kui. Angkon kwane durud yewed konde yenbandi kuyiib kui. Angkon aron mamaa ari kuu wadkeri aron korem korem yeman ye yaa konaneen. ³¹ Kumban yidin ari keriwendan yemoon kuu yoman keraniwe, yoman keriwendan yemoon kuu yidin ari keraniib.” andoon.

Yesu Ye Bobni Ye Weng Ika Dakmoon
(Mt 20:17-19, Lk 18:31-33)

³² Yi kuu Yesu yedin keroone Yerusalem ari weniib. Kwane, Yerusalem angka wanandamoon yaa ye kedmengkandeendan kuu binangkiwen, yena ye yoman weniibdan kangkon uniwen. Kwane, yembed ye karub wad ayoowiib kuu bin angkaro angkambd ye yaa komarewa keraneen ye weng kuu angkon ika daandoon, ³³ “Kedi, nub kuu Yerusalem ari wenuub kii. Karub Ye Mingki kuu karub maambd ambodange awine kandene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoowiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yi dingki ari kowaneen. Yimbed ayiiwo bobnok ande Yuudanban yaa kondaniwe, ³⁴ ye yaa kuu damangkanenib kamok daadmenenib angkurom angka nong yikyikiibbd wangkanenib aye kowaniwe bobnaneen. Kwane, aron ayoobmim dowan keranuune, ika dembaneen.” andoon.

Yems Yoom Yoon Yoom Yi Kaamoni

(Mt 20:20-28)

³⁵ Kwane, Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoombed mene Yesu yaa yedmiwen, “Kedmengkandi korok, nub dowaken kuu nubbed eb yaa komo ongeme ande kaamonubka kwane ongeme.” andiwen. ³⁶ Kwanandiwe, yembed yi yaa neman kaamondoone, “Yiib dowaken kuu nembed yiib yaa komo kamok andiwed?” andoon. ³⁷ Andoone, yimbed inandiwen, “Ebbet korem yi korok kere nambirimo kere kwari kuu, nub ayoob maa nende eb wiwi angka koweewo korok keroko, angkon maa nende eb an angka koweewo korok keroko anduwed.” andiwen.

³⁸ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiibbed kaamoniib ye id kuu yiibkaadban. Yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamaan yaa yiiwiib kwane wananiib dee?” andoon. ³⁹ Andoone, yimbed yedmiwen, “Nub kuu yimin.” andiwen.

Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Anam, yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin yaa yiiwiib kwane wananiib kii. ⁴⁰ Kumban ne wiwi angka dibiri ye yumboniib ne an angka dibiri ye yumboniib kuu nembed kondi yemanban. Ku yeman kukuu Godbed kane kane kine nekwoon kumbedmo.” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, ye kedmengkandeendan yena angko angkoyiib kuu wengamberekorib, Yems yoom Yoon yoom yaa kongendiwen. ⁴² Kwaniwe, Yesumbed korem baandoone mimyamo keriiwe yedmoon, “Yiibkaadkeriwen kuu ambibkin yena yi korem kuu korok korokiib, angkon korok kee ‘Nembedmo korok, nembedmo yimin, ne weng yaambbedmo wengambirime.’ andimaib, yi korem. Kwane ambibkindan kee korokbed kankubundaane korok ye dabderem aom dobirimaib. ⁴³ Kumban yiib kuu kwamunemban. Kwani kowe, yiib yaa kanembed ye dowaken kuu aningko darewoowiib kerandamoka, yiib dememo awini ye karub kerok. ⁴⁴ Angkon ari kuu kanembed ye dowaken kuu aningko miin darewoowiib kere yedin kerandamoka, yiibkanmo yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub kerok. ⁴⁵ Karub Ye Mingki kuu deme kondoko yenambet awinine andi ye dowad minindo, yembed yena yi dabab yaa awandi ye dowad menene nimakarub yemoon bi ye dowad ye wadkerimbed amoddok monoon.” andoon.

Baatimeus Ye Indob Nandoon

(Mt 20:29-34, Lk 18:35-43)

⁴⁶ Kwane yaro, yi kuu kambong Yeriko yaa miniwen. Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kadaareb yemoon yoom kuu kambong domonde winiuwe indob tut ye karub Baatimeus Timeus ye mingki kuu kiwaan kebed yaa od kawime ande eekme dibeen.

⁴⁷ Kwane wengamboroonka, Yesu Nasaretman meneen kowe, andowe komkoon, “Yesu, Dewid ye Awo ari! Ne yaa mimyob keewe awawe!” andoon. ⁴⁸ Andoone, yemoon kuu ye yaa “Sssp. Komkaab. Iwari kerok!” ande kamiwen, kumban ye kuu angkon ika naawonmo komkoon, “Dewid ye Awo ari! Ne yaa mimyob keewe awawe!” ande kamoon.

⁴⁹ Kwane Yesu kuu yinmonekore yedmoon, “Ye yaa mene andime.” andoon. Kowe, yimbed karub kee yaa yedmiwen, “Arudne, dembe yaro dore mene. Ye kuu eb yaa mene andoon kowe.” andiwen. ⁵⁰ Kwanandiwe, ye yuruk ebkad kuu kan angka bian korarekore, korongberenande yaro dore Yesuyiib yaa monoon.

⁵¹ Monoone, Yesumbed ye yaa kaamonenoon, “Eb dowaken kuu nembed komo keruwok andewed?” andoon. Andoone yedmoon, “Kedmengkandi

korok ee! Ne dowaken kuu wedmandid.” andoon. ⁵² Kwane, Yesumbed yedmoon, “Wene, eb anam andimbed ongmebdoon kii.” andoon. Kwanandoone kwane kuyaambéd, ye indob kuu amun keroone, Yesu awene yoom kwane kiwaankamo winiwen.

11

Kubi Darewoowiib Yerusalem Aom Awuniwen

(Mt 21:1-9, Lk 19:28-38, Yn 12:12-15)

¹ Kwane, Yerusalem yaa nandok wenenib aangko Olif ye kambong Betegibi Betaniyiib dia miniwe, Yesumbed ye kedmengkandeendan ayoob yaa ² yedmoon, “Wene kambong kuyaa awune wedmáníwe, donki ingkod kuyaa boroniwen kuu karub maa ma kwari dibere yarindo, kowe dudberekorib keyaa kanminime.* ³ Kwaniiwo, karub maa yiib yaa ‘Komande kwamuniib?’ ande kaamondoka, ye yaa yedmenime, ‘Yarimanbed yedmoonkob kowe aron doboobban angkon ika keyaa kanmananuub.’ andime.” andoon.

⁴ Kwane daandoone, yi kuu wene wedmíwe donki ingkod kuu kiwaan ari ambib ambongko kiwaan yaa boroniwen. Kwane yimbed nong dudbiriwe, ⁵ karub yena kuyaa doriib kumbed kaamondiwen, “Yiib kuu komandiwed donki ingkod kuu dudmungkaib?” andiwen. ⁶ Kwanandiwe, Yesumbed yedmendoon areb yimbed kwane yedmendiwe, karubbed “Ee, yimin kanwinime.” andiwe kanwiniwen.

⁷ Kwane, donki ingkod kuu kanmene Yesuyiib yaa kerekorib, yi ebkad doboob kuu ben donki ingkod ye angkurum ari nongkobiwe, ye kuu yaro kwari diboroon. ⁸ Nimakarub yemoon yi ebkad doboob kuu kiwaan ari kudmíwe angkon yena kuu dura dia orom biid awene wadme biwen kuu be mene kudmenmo winiwen, kuu ye yaa kubi ye dowad. ⁹ Yidin weniibdaniib yoman weniibdaniib kuu komkiyiib kamiwen,

“Karub ke meneen keye aningko kankoonem. Karub kee Yariman yaambéd meneen kuu amun kerunok.

¹⁰ Nub awo Dewid ye ooni ye yumbon kumbed ika kanmanandamoon kuu amun kerunok!

Karub ke meneen keye aningko miin anammo kankoonem!” ande kamiwen.

¹¹ Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa nandekore, God ye kurikuri boyambib darewoob yaa wonoon. Wene yiribmana karuwa korem yaa kereknanmo deweneboon kumban aron dowan kereen kowe, ye kedmengkandeendan wad ayoowiib yoom Betani angka winiwen.

Yesumbed Inamen Arewadan Yenburoon

(Mt 21:12-22, Lk 19:45-48, Yn 2:13-16)

¹² Aron mimo keruune, yi kuu Betani yaa kuu domonde wenonib, Yesu kuu mungiyiib keroon. ¹³ Mungiyiib kowe, ambab angkambéd dore wedmoonka yedob at kuu biidiib kowe, yembed idiib manok ande wedmok wonoon. Wene dia dore wedmoonka idiibban biidmo, amborom kuu ayob ire wini aronban kowe. ¹⁴ Kwane, yembed at yaa yedmoon, “Eb yob kuu karub maa wan anaanban kerok.” andoon. Kwanandoone, ye kedmengkandeendan kuu wengambiriwen.

¹⁵ Kowe wene Yerusalem yaa nandekorib, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom wene awunekore, yembed kuyaom berengkimaiibdan kuu andowe yenburoon. Yembed od ingke bidan yi arakiib on arud kab

* **11:2:** God Ye Weng kuu Yuudan yi king kuu donki arimbed Yerusalem aom aomnaneen. Sekaraiya 9:9

kabed aombed be mene berengkimaibdan yi dibiri yemaniib kuu ben amenengkoon. ¹⁶ Kwane, yembed kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed yedmoon, “Yiib yiribman bewene kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed nare angkanaib, amob!” ande kowe yi korem kwamune meniib yaa daande kebengkoon. ¹⁷ Kwane, yembed yi yaa kedmengkande yedmoon, “God Ye Weng yaa anam wongkoon kuu ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu ambibkin koremdan yi kurikuri ambib andaniib.’ ande wongkoon. Kumban yiibbed kwaniwen kumbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb kereen.” andoon.

¹⁸ Kadaareb kuu ye kedmengkandi yaa wengamberekorib binangke ye yoman wanandamiib kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoowiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu kuye weng wengamberekorib, ye yaa unene aye kowem andi ye kiwaan onmiwen. ¹⁹ Kwanee oobnone, Yesu awene kuu taun aom kuu koronde bunangka winiwen.

Anam Andi Yaromkono

(Mt 21:19-22)

²⁰ Amkimombed kwane wenonib wedmiiwe, yedob at kuu yumburum yirimbed wene biid ari kuu korem koknoon. ²¹ Kowe, Pita kuu Yesumbed komo yedmoon kuu meenekore, Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, wedme! Ebbbed yedob at yaa butun kamenewen kuu koknoon kii!” andoon.

²² Andoone, Yesumbed inandoon, “God yaambbed anam andime.

²³ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed ye niindem aom kuu karekmiyiibban inamen mimo kere, komo andaneen kuu kwananeen andi ye meenimbed aangko keyaa ‘Ub kuu nenwene karamok yiri korarok.’ ande yedmaneen kuu Godbed kwamune kamaneen. ²⁴ Kwanakob, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, komo kandande kurikuri kere kaamonaneeb kuu, anam kandaniin ande meene kwananeeb kumbed Godbed kabdaneen. ²⁵⁻²⁶ Kwane kurikuri kerebka, karub maa yaa kongenewen kuu ika meenebka, yambarakmi eb yaa kuu are nonondande ande. Kwananeeb kumbed eb Ambe Ewen ari doreen kumbed eb ambarakmi kuu are nonondandaneen.”† andoon.

Yesu Kuu Kane Yaromkonoyiib?

(Mt 21:23-27, Lk 20:1-8)

²⁷ Kwane, yi kuu angkon ika Yerusalem aom menenib, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dodkanmo weneena, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom aamkono aamkono yoom kuu yeyiib yaa miniwen.

²⁸ Menenib, yimbed ye yaa kaamoneniwen, “Eb kuu kane yaromkonombbed kwamune kameeb? Angkon deme kee kanembed kine kabdoonkob kwamune kameeb?” andiwen.

²⁹ Kwanandiwe, Yesumbed inandoon, “Neyiib yaa mimo kaamonako inandiwed kumbed ne kuu kanembed deme kine kawoonkob kwamune ambangkain kee yedma. ³⁰ Yoon ye baptais kerundimaan yaromkono kuu God yaambbed dee, karub yaambbed dee? Yedmewime!” andoon.

³¹ Kwanandoone, yi kuu yikareb kuyaom andangkenib yedmiwen, “Am-bid Ari ye God yaambbed andanuub kuu yembed nub yaa kaamondaneen, ‘Yiib kuu ye yaa komande meenenindo keriwen?’ ³² Kumban angkon karub yaambbed andanuub kuu yiminban.” andiwen, amborom kuu nimakarub

† **11:25-26:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Ebbbed are nonondandaabban kuu eb Ambe Ewen ari doreen kuu eb ambarakmi are nonondandaanban.”

korem kuu Yoon kuu profesiman anam God yaromkonoyiib ande dakmi-maib kowe uniwen, korok korok kuu. ³³ Kwana kowe, yimbed Yesu yaa inandiwen, “Nubkaadban.” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombed kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

12

Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruweng (Mt 21:33-46, Lk 20:9-19)

¹ Kwane, Yesumbed Yuudan yi korok korok miniwen yaa kuruweng daandoon, “Karub maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kwanekore, kuuk wirine awanewandene, yob ondoobkene ambodmo bi yeman ye dem dumnad aombed nidkekore, angkon mongkobon kuyaa kerekne ooni ye boyambib kongam yengboon. Kwanekore, karub yena yoom weng ongmiwen. Yi kuu mongkobon yaa oonene yob yemoon kuu benberengkenib yob yena kuu mongkobon yariman yaa bangkandimamime andi ye weng ongmiwen. Kwanekorib, mongkobon yariman kuu yangkodmia ambab doriib yaa wonoon.

² Kwane, yob kuu yumune wi yaron keruune, yembed ye deme karub yedmenoone, wene mongkobon oonidaniib yaa yob yena bande wonoon, weng kwamune ongmiwen kowe. ³ Kwane, yiyiib yaa wonoon kumban, yimbed awinene ayekorib, domoneniibe yowiibban dingkirud ika monoon.

⁴ Kwane, mongkobon yarimanbed angkon deme karub maa yedmenoone, yiyiib yaa wonoon. Wonoone, korok ari aye ingmenib karak koniibe ika monoon. ⁵ Angkon ika deme karub maa yedmenoone wonoon. Ku wonoon kuu aye kowiwen. Kwaniibe, ye deme karub yemoon yena yedmoone mimim wenebiwen. Wenebiibe, oonidanbed yena kuu yenbandenib, yena kuu bobmo yengkadmiwen.

⁶ Kwaniibe, yariman ye mimyob keenoon ye dana mingki kuu karub yeenbon yedmaneena wananeen ye karub kumbedmo. Kwani kowe, yarimanbed yedmoon, ‘Ye kuu ne dana kowe, yi kuu ye yaa amun amun kamene ye weng wengambere kwananiib.’ andoona yeenbon wonoon. ⁷ Kumban mongkobon oonidanbed wedmenekorib yedmiwen, ‘Ke meneen kei, yariman ye yumbon kandi ye karub kowe, wenem. Wene aye kowekorub, nubbed ye yumboniib okad keyiib kee bem.’ andiwen. ⁸ Kwanandekorib, yimbed awinene aye kowekorib, ye bob kuu mongkobon bunangka kankorariwen.” andoon.

⁹ Andekore, Yesumbed Yuudan yi korok korok yaa kaamondo, “Kwani kowe, mongkobon ye yariman kuu komo keraneen? Ye kuu mene mongkobon oonidan kuu yengkadmekore, nong yob kab ye mongkobon kuu karub yena yaa konde weng maa ongmaneen. ¹⁰ Yiiib kuu God Ye Weng Karadmo kee ma kimingkiwenoo?

‘Boyambib yenbimaibdanbed bot kankaariwen kuu

ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.’* andoon.

¹¹ ‘Kee Yarimanbed kwanoon kedi!

Nub indob ari kee wedmuwen kumbed binanguwen kowe, ye yaa kubem!’ ” andoon.

¹² Yembed Yuudan yi korok korok yi inamen arewa yaambad kuruweng ke dakmoon kee yikaadkeriwen kowe, yimbed awinenem ande kiwaan

* **12:10:** Keye dongka bot kee miin anam anam. Kuyiibban keraneen kuu ambib nandanuun.

yena onmiwen. Kumban yi kuu kadaareb yaa unendiwen kowe, ye kuu domonenekorib winiwen.

Tak Od Kowi Ye Kaamoni

(Mt 22:15-22, Lk 20:20-26)

¹³ Amaan, Yuudan yi korok korokbed Farisidaniib King Erod ye inamen yaa dabokneniwendaniib yaa yedmiuwe Yesuyiib yaa wene kobkandem ande winiwen. ¹⁴ Kwane, yi kuu mene yeyiib yaa kerekorib yedmiwen, “Kedmengkandi korok ee, nubkaad eb kuu anammo dakmi ye karub, dudimokban. Eb kuu karub yaa manmo kerimokban, amborom kuu eb kuu yi yaa kane ande ambengkaabban kowe. Angkon eb kuu God yaa dobiri amun ye kiwaan anammo kedmengkandimaab. Kwani kowe, Saesaa[†] yaa tak od kowi kuu amowiib dee? ¹⁵ Tak od kuu kowanuub dee kowaubban dee?” andiwen.

Kumban Yesu kuu yi nemengkandi kara kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa kaamondoan, “Yiib komande ne yaa komboon kaamowiib? Od murubkob kuu ne yaa kanminibko wedma.” andoon. ¹⁶ Andoone, yimbed ye yaa kanwiniwe, yembed yi yaa kaamondoan, “Kane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoone, yimbed inandiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.

¹⁷ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Saesaa yeman keroka Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon. Andoone, yi kuu ye yaa binangkiwen.

Bobne Dembaneen Yaa Kaamoni

(Mt 22:23-33, Lk 20:27-40)

¹⁸ Kwane, Sedyusidanbed karub bobnimaib kuu dembimokban andimaib kowe, Yesu yaa kaamonenok miniwen. ¹⁹ Menenib yimbed yedmiwen, “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub dowad amob wongkoon kuu karub bobne ye wonong domonde wananeen kumban danayiibban kowe, ye damanbed wonong irib kuu awanekore, dana wanabaneen kuu ye aagorok bobnoon ye dana ande kowi yeman.

²⁰ “Kwane, ayi neredkan ediib, ibduruk kuu ayidin wonong awanekore, danayiibban kumban bobnoon. ²¹ Kwanoone, angkon ye ningkimbed irib kuu awanoon, kumban ye kangkon danayiib wanabindo kumbed bobnoon. Angkon, ye ningki maa ayoobmim kangkon kwamune areb keroon. ²² Kwane, yi korem ediib kuu danayiibbanbed dukniwen. Kwane wonong irib kuu yeenbon arimbed yu kuu bobneen. ²³ Yi korem ediib kuu yu yaa awaniwen kowe, bobni yirimbed dembe yaro dobiri yaron ari kuu kane ye wonong keranuun?” andiwen.

²⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Yiib meeni kuu anamban, amborom kuu yiib kuu God Ye Weng Karadmoyiwa yaromkonoyiwa kuu yiibkaadban kowe. ²⁵ Kwane, nimakarub bobniwen yirimbed dembaniib kuu awanaibban, God ye engyus yi dobiri areb keraniib. ²⁶ Ma kei, bobnekore dembi ye weng kuu yiib kuu Moses ye buk wongkoon kuu ma kimingkindokowoo? Amanayod aombad amot denene Godbed Moses yaa kwamune daanoon kuu ‘Ne kuu Abraham ye God, angkon Aisek ye God, angkon Yekob ye God!’ andoon. ²⁷ Kwanandoon yaron kuu yi kuu dukniwen kumban yi kingin kuu wad doriib kowe, ye kuu wad doriibban korem yi God. Kwani kowe, yiib meeni kuu miin anamban kii!” andoon.

Amob Darewoob

(Mt 22:34-40, Lk 10:25-27)

[†] **12:14:** Saesaa kuu Romdanbed nangmenib korok keruwen ye ambibkin koremdan yi king darewoob.

²⁸ Kwane, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub mamaambed yaro monoone anuk yedme ari yedme kameniwen kuu wengamboroon. Kwane meenoon kuu Yesumbed yi yaa kuu yiminmo inandoon kowe, yembed Yesu yaa kaamobi ma kaamonenoon, “Nub amob korem kumaom kuu, amob darewoob kuu kuna?” andoon.

²⁹ Andoone, Yesumbed inandoon, “Amob darewoob kuu kei. Israeldan, wengambirime, nub Yariman nub God, ye kuu mimo. ³⁰ Eb Yariman God yaa eb mimyob kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb inamen kumundiniib eb aromkono kumundiniib mimyob dowaken keene. ³¹ Angkon maa kuu kei. Eb dia dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende, ebmeren kwanimaab areb. Amob yena kuu yirimo.” andoon.

³² Andoone, karubbed Yesu yaa inandoon, “Yiminaa. Kedmengkandi korok, eb kuu anam dakmewen, God kuu mimo, god yenayiibban, yembedmo. ³³ Ye yaa kuu yiib mimyob koremiib yiib inamen meeni koremiib yiib aromkono koremiib mimyob dowaken keenime andoon. Angkon, yiib dia dia doriibdan yaa mimyob dowaken keendime, yiibmeren kwanimaib areb andoon. Amob ayoob kee miin anam, dingkan nengke agedmo keroone baeb God yaa koniyiib, animan andokbe yena kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan ani dowad God yaa bangkandiyiib kuu yirimo.” andoon.

³⁴ Kwane, Yesu kuu wedmoone, karub kuu inamen amunmo inandoon kowe, yembed ye yaa yedmoon, “Eb kuu Godbed korok kere oonimbon dia arimbed doreeb kii.” andoon. Kwane kuyaambéd nare ari kuu karub ma kanembed ye yaa kaamoneni kuu yiminban, uniwen kowe.

Keresu Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Dana?

(Mt 22:41-46, Lk 20:41-44)

³⁵ Yesu kuu kwane kurikuri boyambib darewoob kuuk aombéd kedmengkandoon yaron aombéd kaamondoon, “Komandiwed Yuudan yi amob kedmengkandidanbed ‘Keresu Godbed Kinoona Monoonman yaa kuu no Dewid ye Awo ari.’ andimaib? ³⁶ Kedi, Dewid kuu Kingkin Karadmombéd daanoonkob dianmo dakmoon, ‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmenoon, ‘Ne wiwi ankambéd dibereewo,

kwane nembéd eb bondan kuu ben eb yondad dabderem yiri kiriba.” ’ andoon.

³⁷ “Dewid, yembed Keresu yaa Yariman andimaan kowe, komo kere ye awo ari keraneen?” andoon. Andoone, kadaareb yemoon kuu kubiyiib ye weng wengambiriwen.

Yuudan Yi Amob Kedmengkandidan Yaa Ongkandoon

(Mt 23:1-7, Lk 20:45-47)

³⁸ Kwane, Yesumbed kedmengkandene yedmoon, “Kaadkerime, Yuudan yi amob kedmengkandidan yaa. Yi kuu ebkad manimanandeb doboobmo inwarekorib, animan berengkimbon aom dewenebaiwe yenambéd nub yaa kubendime ande kamimaib. ³⁹ Kwane angkon, yi kuu kurikuri ambiwoom o orokbon yaa kuu aningko darewoobdan yi dibirimbon arimbed diberem ande kamimaib. Kwamimaib kuu yi kubi yeman. ⁴⁰ Kumban, yi kuu birandidan kowe, nima irib awandi ye meeni areb karub yi murubia ari kurikuri doboob kamimaib kumban, yi kuu nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwamimaibdan kuu dabab miin arewa Godbed kondaneen.” andoon.

Wonong Irib Yu Koni Kara *(Lk 21:1-4)*

⁴¹ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob ye od be mene nongko-bimaibbon kiwaan angkara diboroon. Kwane, kadaareb kuu od nongko-bimbon kuyaom nongkobiwe keendomboroon. Keendomboroone, yiribman yemoondan kuu mene od darewoob nongkobiib. ⁴² Kumban wonong irib kamboknon kuu menenu od murubkob ayoob od embeng mana koween.

⁴³ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu minime andoone, mimyamo keriwe yembed yedmoon, “Nembet yib yaa ke anam yedmendaan kei, irib kamboknon kee od koween kuu karub korem yena od nongkobiwen kuu burudandeen, ⁴⁴ amborom kuu karub yena yi yiribman yemoon yaambet kuu barang mimo o ayoob areb kowiwen, yiribman yemoon kwane dangoon kuu kowindo. Kumban yu kuu kamboknon kuned kumundin ari moone ane dobaranuun yemaniib korem kwane koween.” andoon.

13

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi (Mt 24:1-25, Lk 21:5-11)

¹ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob domonde weneene, ye kedmengkandeen ye karub mamaambet yedmoon, “Kedmengkandi korok ee! Kurikuri ambib darewoob ye bot darewoowiib kee wedme! Yenbenmo daaniwen kee miin amun kii!” andoon. ² Andoone, Yesumbet inandoon, “Eb kuu wedmeewoo? Ambib darewoob ke yengbenabiwen kei, bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib.” andoon.

³ Kwane, Yesu kuu taun domone aangko Olif ari daane dibone bid yara kurikuri boyambib darewoob yaa wedmoone, Pita yoom Yems yoom Yoon yoom Endru yoombed yemyeb kaamoniwen, ⁴ “Nub yaa yedmende, aron komo arimbed weng kee kwamune dakmewen kee dembe wananeen? Kwane, komo komo dud kedmengkandaneenkob, anam kwane wanandameen kui andanuub?” andiwen.

⁵ Kwanandiwe, Yesumbet yi yaa yedmoon, “Kadkerime. Karub yenambet yib yaa nemengkandok mananiib kowe kebendime. ⁶ Karub yemoon kuu mene naningko yaambet areb dakmeniib ‘Ne kuu Keresu kei!’ andenib, nimakarub yemoon kuu nemengkandaniib kii. ⁷ Kwane, yib kuu wengambiriwo diayiib ambab angkayib ana nangbenabiib kii andaniib kuu yib unaib. Kwane kamenabaneen kumban, yimin wandi aron keraunban. ⁸ Ambibkin mamaa dore mamaa dore ana nangbenabiibiib, angkon gapman mamaa dore mamaa dore ana nangbenabiibiib kamaniib. Kwane, ambibkin yena kuu dowodkiyiib keraneen, angkon ambibkin yena kumaom kuu animaniibban mungimbed duknaniib. Kwamaneen kuu dana andowe woonimaib ye odibin areb kamaneen.

⁹ “Yiib kuu yiibmeren oone kangkadme dobirime. Yiib kuu yenambet awingkandekorib, wengyundimbon aom be wene wengyundenib, kurikuri ambiwoombet nong yikyikiibbed yiib angkurom angka wangkanenib kamaniib kii. Yiib kuu ne dowad oonidaniib korok darewoowiib yi arinambo ari dobere ne weng amun dakmaniib. ¹⁰ Kumban, ibduruk kuu ne weng amun kuu ambibkin korem yaa kedmengkandaniibkob, yimin wandi aron keranuun. ¹¹ Kwane, kunayambet yiib kuu awinendekorib, wengyundimbon aom benwene yi arinambo ari kowibka, komo andanuub kee ande meenaib. Kuyaron arimbed yiib inamen aombet komo kondaneen kuu kwane dakmime. Kuu yiibbed dakmaibban, Kingkin Karadmombet kowe.

¹² “Ambangambed ningkia ambodanganiwa yeene nongkobaniib, ningki-ambed ambanga yaa kangkon. Awodkia kangkon yi dana meed yaa ambodanganiwa yeene nongkobaniib. Kwane, dana meed kuu arian yaa manmo kerekorib, yena yi dingki ari nongkobaniwe yaniwe duknaniib. ¹³ Nimakarub korem kuu yib yaa arud wandembaraniib, amborom kuu yib kuu ne yoman miniwen kowe. Kumban kane kanembed kwane yi anam ande awine dobaraniwe wene yimin wandaneen kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen.

¹⁴ “Kwane, yib kuu weng kee ongme kimingke weng id kandime. ‘Kuman ayi awene kara miin arewa kere korem monmari ye karub’, ye kuu kurikuri boyambib darewoob aom doboroko wedmibka, Yudea aom doriibdan kuu koronde kirokmone aangko angka amboon aom winime. ¹⁵ Kwane, karub kanembed yambib wid angka keroka ika kawene yambiwoom yiribman maandekorika andaen, no amboon angka kombiri wonok. ¹⁶ Kwane, kanembed mongkobon aom doreen keroka ika ambiyoom wene yuruk ebkad kandekorika andaen, no kombiri wonok. ¹⁷ Kuyaron ari kuu nima oyoomiib enaya dana embeng embengiib kuu dabab darewoob kandaniib. ¹⁸ Yibbed kurikuri keribko, kwamune kamaneen kuu yuruk aron arimbed kwanokban kerok, ¹⁹ amborom kuu kuyaron ari kuu dabab darewoob yemoon menebaneen kuu Godbed yimin yiri okad ongmoon kumbel mene kibikee ye dabab korem kuu burudande miin darewoob keraneen kowe. Kuyareb keraneen kuu ika ma kwanaanban.

²⁰ “Aron kee Godbed dukmen kowoon, amborom kuu doboob keraneen kuu karub maa kwari doborokban kere korem duknaniib kowe. Kumban, yembel kingkoon ye nimakaruwibkob aron kuu dukmen kowoon.

²¹ “Kwane, karub maa yib yaa yedmaneene, ‘Wedmime. Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu kekei.’ andaneen o maambel yedmaneene, ‘Wedmime, ye kuu yakui.’ andaneen kuu kuyaa meenaib. ²² Kwane, Yesu areb kere dudenabidaniib dudi ye profesidaniib kuu mene dudiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib kamenib, Godbed kingkoon ye karuwa ni-maya yaa kuu nemengkandok mananiib kii. Yi kuu nimakarub yemoon nemengkandaniib kumban, yi nemengkandi Godbed kingkoon ye karuwa ni-maya yaa kuu yiminban keraneen.

²³ “Kwani kowe, yibmeren oone kaadkerime. Ne kuu weng korem daandaankob kuyaron kuu mananuun kowe, yibkaadkeriwen.

*Yesu Ika Mananeen Yaron
(Mt 24:26-35)*

²⁴ “Dabab menebaneen ye yoman kuu
‘Aron kuu kumun kerenu,
wood kuu yuraune nambaraunban.

²⁵ Mindong kuu ambid arimbed kiobaniib.

Aromkonodan ambid ari doriib kuu ben kiringmenabaneen kii.’

²⁶ “Kuyaron arimbed nimakarub kuu wedmaniwe, Karub Ye Mingki kuu wib arimbed aromkono darewoowiib nambiri darewoowiib mananeene wedmenaniib. ²⁷ Kwane, yembel ye engyus yedmaneene, mene yembel kingkoon ye nimakarub bid yimin yimin yaa okad dungkun dungkun korem yaa kuu bok wananiib.

²⁸ “Meenime, yedob at ye kuruwak weng id yaambel kandime. Kwane, ye nondong kuu atbiidkad areb kere, yawaak kerimaan kuu biid yeeb dembaane, kwani kowe andowe ire wini aron kuu dia keroon ande yibkaadkerimaib. ²⁹ Kwamune wedmaniwe kara kwamune kamenabaneen kuu, kwani kowe aron kuu dia kereen kii ande yibka meenaniib. ³⁰ Nembed

yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. ³¹ Ambidiib okadiib kuu down keranuun kumban, ne weng kuu down keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.

Kwananeen Yaron Karub Maa Yekaadban
(Lk 12:35-40)

³² “Kwananeen yaron kuu komo aron arimbed kuu karub maa yekaadban. God ye engyusiib God ye Mingkiyiib kangkon yikaadban, kumban Ambe God yembedmo yekaad. ³³ Kwani kowe, korobe kaadkerenib nekwime. Kwane mananeen yaron kuu yiibkaadban kowe.

³⁴ “Kukuu karub maa owod wonoon areb. Kwane, yambib kuu ye deme karub yaa ‘Nambib oonime.’ andekore, yena kuu deme yeka yeka bangkandoon. Kwanekore, wene ambongko yaa oonoon ye karub kuu ‘Kerekniyiib dobere.’ andoon. ³⁵ Kwani kowe, yiib kuu korem kereknembirime, amborom kuu yiibkaadban ambib yariman ika mananeen yaron kuu oobne yaambad o amnomnom angkambad o ayam baandaneen yaron yaambad o aron yaro mananuun yaambad keraneen kowe. ³⁶ Kwane kuyaambad, kudmeniibban mene yiib kuu unuk danganiwe wedmane kuu miin arewa. ³⁷ Nembad yiib yaa ke yedmaan kei, yiib yaayiib korem yaayiib, ‘Kerekne dobirime.’ ande yedmaan.” andoon.

14

Yesu Kuu Wonong Maambad Baeb Ok Buneen
(Mt 26:1-9, Lk 22:1-6, Yn 12:1-8)

¹ Kwane, Yuudan yi Burudandoon ye orokiib Kabayingke obo kerindo ye flawa ye orokiib ani yaron kuu ari ayoobmo keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesu yaa nemengkane yemyeb awinenub aye kowem andi ye kiwaan onmiwen. ² Kumban yimbed yedmiwen, “Orok aron arimbedban, amborom kuu nimakarubbed yirinde baande nub yaa korem monmaraniib kowe.” andiwen.

³ Kwane, Yesu kuu Betani yaa Saimon maa kaningkibob down keroon yambiwoom dibo animan aniiwe, wonong maa kuu baeb ok amun od darewoob yeman botoro kawanmo aom naad ambodmo ongmiwen kumbad kanmuneen. Kanmenenu botoro munid ari kuu dookbekoru, baeb amun yeman kuu ye korok ari buneen.

⁴ Kwanuune, karub yena kumaom dibiib kumbad yu yaa kongende yikareb neman yedmenoon yedmenoon kamiwen kuu, “Komo kamuunka, baeb amun yeman kee? Od darewoob korarewen kii! ⁵ Baeb ok kee weeb mimo deme ye odeb mooni yeman, angkon od kuu kande kamboknondan yaa bangkandi yeman kumbadaa!” andekorib yu yaa norin wande ongkandiwen.

⁶ Kumban Yesumbad yi yaa yedmoon, “Korondime. Yiib komande yu yaa yewed kondiwen? Yu kuu ne yaa miin amun kameen. ⁷ Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberembaraniib kowe, aron komoyiib awandandaniib kuu yiib dowakenmo awandaniib, kumban ne kuu yiib yoom aron korem dobarainban. ⁸ Kowe, wonong kee yu meenimbed kwaneen kuu, yumbad ne bobnindo yaronbed ne id yaa baeb amun buneen kuu wene ari ne mangkaniib yaa ye dowad nekwene. ⁹ Nembad yiib yaa ke anam yedmendaan kei, okad kuna kunaya weng amun kedmengkandaniib kuu, wonongbed ke kameen kee yedmaniiwe, nimakarub kuu meenaniib.” andoon.

Yudasbed Yesu Yaa Manmo Keroon

(Mt 26:14-16, Lk 22:3-6)

¹⁰ Kwane, kedmengkandeendan wad ayoob aom karub maa Yudas Iske-
riotbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yaa wene
Yesu ye ambodangi dowad wonoon. ¹¹ Yi kuu kwane wengambere kubeko-
rib, ye yaa od kabdanuub ande yedme kowiwen. Kwaniwe, “Ye kuu ne aron
keruko awinene nenkonda.” ande meenoon.

Yesumbed Ye Yaa Meeni Ye Orok Ani Kerekmen

(Mt 26:17-30, Lk 22:7-20, 1Ko 11:23-25)

¹² Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kuu
sibi mana yeene nengkanabe animai yaron kereen. Kwani kowe, Yesu
ye kedmengkandeendanbed ye yaa kaamoneniwen, “Eb dowaken kuu nub
kuu wene kunayambed Burudandoon ye animan ongme nekwanuubkob
ananeeb?” andiwen.

¹³ Kwanandiiwe, yembed ye kedmengkandeendan ayoob yaa daandoon,
“Wene siti aom aomne wedmaniiwe, karub kuu ok yuundi yemaniibbed
durundaneen kuu kwane ye yoman winime. ¹⁴ Wene ambiwoom awunoka,
ambib ye yariman kuyaa yedmenime, ‘Kedmengkandi korokbed kaa-
monoon kuu ne yoom ne kedmengkandiindan yoom diberenub Burudan-
doon ye orok ananuub ye wadnari kuu kuna?’ andime. ¹⁵ Kwananiib kuu
yembed daane arimbed wadnari darewoob kuu korokbendaneen. Kuyaom
kuu dibere ani yeman arak awene kundukmo dangoon kowe, kuyaombed
nub ani yeman kuu nekwe ongime.” ande daandoone winiwen.

¹⁶ Kwane wene taun aom awune wedmibka, Yesumbed daandoon areb
kwamune kowe yimbed Burudandoon ye orok nekwiwen.

¹⁷ Oobnon yaambad, Yesu kuu ye kedmengkandeendan wad ayoob yoom
mene ambib yaa nandiwen. ¹⁸ Kwane, yi kuu ane dibonib, yembed yed-
moon, “Nembed yiyb yaa ke anam yedmendaan kei, yiyb kuyaom kuu karub
maambad ne ambodanganeen, ye kuu ne yoom dibo anuub kui.” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, miin kubiyyibban kerekorib, yi korem kuu ye yaa mene
“Anam kuu nemban dee?” ande kamiwen.

²⁰ Kwamiiwe, yembed inandoon, “Kuu yiyb wad ayoowiyb mim kuyaom,
ye kuu nangkodmi areb ne yoom meneki wongdem aombed om kuu sup
aom kamonekore ananeen kui. ²¹ Kedi, Karub Ye Mingki ye dowad God Ye
Weng aombed komarewa kurinbed ye ari kwamunaneen ande wongkiwen
kuu ye yaa kwane wananeen. Kumban, kanembed ye yaa ambodanganeen
kuu Godbed arewa kerunaneen kowe, anam kuu kuye karub kuu woonindo
karen kuu kumbad amun karen.” andoon.

²² Kwane anonib, Yesumbed om* kande God yaa eso andekore, domok-
bene ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, “Kandime, ke-
kee ne id kii.” andoon.

²³ Angkon kabus nande God yaa eso andekore, yi yaa nondooone, ane kone
ane kone yi korem kuu aniwen. ²⁴ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Kekee
ne umkan, nimakarub yemoon yi dowad onduknaneen. Ne umkan kuu
Godbed ye karuwa nimaya yaa amob weng ongmi yeman. ²⁵ Nembed yiyb
yaa ke anam yedmendaan kei, ne angkon ika nong yob ok anainban kwane
wene kuyaron keranuunkob, God ye oonimbon aombed ananiin.” andoon.

²⁶ Kwane, yi kuu kurikuri yook wingkanekorib, yaro angkane wene
aangko Olif angka winiwen.

Pita Yaa Ari Kwamaneeb Kii Ande Daanoon

(Mt 26:31-35, Lk 22:31-34, Yn 13:31-38)

* **14:22:** Gurik wengbed “bred” andoon.

²⁷ Wenekorib, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Yiib korem kuu kirokmonaniib, amborom kuu kurin God Ye Weng kwane wongkoon kuu Godbed yedmoon kekamune,

‘Nembed sibi oonoonman ayaniine,
ye sibi kuu kirokmonaniib.’ andoon.

²⁸ “Kumban, bobnaniin yirimbed ika dembaniin ye yoman kuu nedin Galeli angka arinambo waniin.” andoon.

²⁹ Andoone, Pitambed yedmoon, “Korem kuu kirokmonaniib kumban ne kuu kwanainban.” andoon.

³⁰ Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkane ayoob keraanban kuu eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb.” andoon.

³¹ Kumban, Pitambed aromkonono inandoon, “Eb yoom ne yoom yenbandaniwe duknauub kuu yimin, nembed eb yaa nekaadban andainbanii.” andoone, yi korem kuu kwanemo yedmiwen.

Yesu Getsemani Angkambed Kurikuri Keroon

(Mt 26:36-46, Lk 22:39-46)

³² Kwane wene Getsemani andimaib yaa nandekorib, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Keyaa dibiribko, ne kuu wene kurikuri kera.” andoon. ³³ Kwanandekore, yembded Pita yoom Yems yoom Yoon yoom kuu be wonoon. Kwane, ye niindem aom kuu miin kubiyyiibban kere dabab darewoob kerunoon. ³⁴ Kowe, yembded yi yaa yedmoon, “Ne niindem aom kuu dabab ware yiminban miin anam keroon kowe, bobnandamaan areh. Kwani kowe, keyaa dobere kereknime.” andoon.

³⁵ Kwanandekore, yaro wene angkambed okad yiri bumangkene korok kankibine kurikuri kere yedmoon, “Kiwaan wedmebka, aron kee ne yaa kuu burudanduk. ³⁶ Ambe,† Ambe, komo kamandameeb kuu yobdoodiibban kowe, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban, ne dowaken yaambdedban, eb dowaken yaambded kerok.” andoon.

³⁷ Kwane, Yesu kuu ika menene wedmoonka ye kedmengkandeendan ayoobmim kuu unuk dangiwen kowe, yembded Pita yaa yedmoon, “Saimon, eb kuu angkewenoo? Eb kuu aron awa mimo kwane aromne kerekne dibaraabbankowoo? ³⁸ Kwane, ambarakmi yaa kuu kombaraibban andi ye dowad kurikuri kamenib kerekbirime. Inamen aom kuu dowakeniib kumban id kuu aromnindeban keroon.” andoon.

³⁹ Angkon amaniib wene anuk kurikuri keroon areb kwane keroon. ⁴⁰ Kwanekore, ika mene wedmoone, yi kuu unuk dangiwen, amborom kuu unukded dabab waroon kowe. Yi kuu “Anam ambarakmuwen.” ande meenekorib, inandindo keruwen.

⁴¹ Kwane, Yesu angkon ika wene ayoobmim yeenbon kurikuri kerekore, mene wedmoone dangiwen kowe, yembded yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ika danganib yiidkaib dee? Yimin kui! Wedmime, Karub Ye Mingki kuu ambodangenib awine ambarakmidan yi dingki ari kowi yaron muneen kii!

⁴² Kowe, yaro deendiribko wenem. Ne yaa ambodangoonman kuu ke monoon kei.” andoon.

Yesu Awineniwen

(Mt 26:47-56, Lk 22:47-53, Yn 18:1-12)

⁴³ Yembded kwane dakmeene, wad ayoob ye karub maa Yudas yoom kadaareb yoom kuu kerewangiib atdebokiib kumbded Yesu aweneyiib yaa mene angkadiriwen. Yi kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi

† 14:36: Kuuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

korok korok darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombed yedmiwenkob, miniwen. ⁴⁴ Yudas kuu korok korok domondekore, kadaareb yaa ambodange akme korokbi ye dowad yedmoon, “Kane yaa mandamuk kerunaniin kuu awine nenwinime.” andoon.

⁴⁵ Kwane, menenib Yudasbed erebnariyiibban kumbed Yesu yaa mene “Kedmengkandi korok ee.” ande yedmekore, mandamuk kerunoon.

⁴⁶ Kwanoone, karub miniwen kumbed Yesu wii aom kowi ye dowad awineniwen. ⁴⁷ Kwane, ye kedmengkandeen ye karub maambed ye kerewang ye kobaiknong yaambed awine biandekore, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme karub ye kenood dankaroon.

⁴⁸ Awineniwe, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Komandiwed kerewangiib atdebokiib kwane awinewok miniwen? ⁴⁹ Aron korem ne kuu yiwiib yaa mene kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom kedmengkandembirimain kumban, yiib kuu kuyaambed awinewindo. Kowe God Ye Weng Karadmo ye weng id kuu anam keroonkob kii.” andoon. ⁵⁰ Andoone, ye yoman winiwendan korem kuu kirokmone kabaanmo wenebiwen.

⁵¹ Kewedman maaaa Yesu ye yoman wonoon kuu ebkad doboob kawanmo derene doreen. Ye kwangkron Yesu ye yoman wonoone awineniwen kumban, ebkad yaamo awiniwen kowe, ⁵² moradmoone ebkad kuu biandiwe, ebkadiibban otkadmo kombiri wonoon.

Kangdod Sanidirin Wengyundi

(Mt 26:57-68, Lk 22:66-71, Yn 18:12-13,19-24)

⁵³ Yimbed Yesu nen God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaa winiwen. Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korokdan korem yoom Yuudan yi aamkono korok korok korem yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan korem yoom menebe nedbiwen.

⁵⁴ Kwane, Pita kuu Yesu ye yoman diamban anukbed menene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yambib kuuk aom awunoon. Kuyaambed korok ye ambib ye ambongo oonidan yena doriib kowe, yiyiib wene amot dia dibere yuruk dorokaan.

⁵⁵⁻⁵⁶ Korok korok nedbiwen kuu kangdod Sanidirindan andimaib. Kwane, yi kuu Yesu ye ambarakmi miin arewa weng wengamberem ande dibiib, amborom kuu aye kowi ye ukum kowandamiib kowe. Karub yemoon mene dudanabe kwane ambarakmoon kii andi ye weng dakmiwen kumban, weng maa maa keriwen. Karub kuu yi weng ayoob ibmo kerindo kowe, aye ukum kowindeban keriwen.

⁵⁷ Kwane, karub yenambed yaro mene dudi weng kee dakmiwen, ⁵⁸ “Nubbed wengamburuwen kuu yembled yedmoon, ‘Nembled kurikuri boyambib darewoob karubbed yenbiwen kee monmarekori, aron ayoob-mimmo karubbed yenbindo ye kurikuri boyambib darewoob yenbaniin.’ andoon.” andiwen, ⁵⁹ kumban yi weng dakmiwen kuu karub yenambled dakmiwen arebban.

⁶⁰ Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yaro yi arinambo arimbed dembene Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu inandaabbankowoo? Karub kee kwane dakmiib kuu wengamberewenoo?” andoon, ⁶¹ kumban Yesu kuu iwarimo kere inandindo.

Kwane, angkon ika Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu Godbed Kinoona Mewenman Keresu, God ye Mingki dee?” andoon.

⁶² Andoone, Yesumbed inandoon, “Ne kukui. Angkon Karub Ye Mingki ne kuu yuib wedmaniiwe God ye wiwi angkambed diberekori, yuib arimbed mananiin.” andoon.

⁶³ Kwanandoone, korok darewoob kuu God yaningko monmari ye weng wengambaraan ande meenoon kowe yeka ye ebkad birindekore, korok korok yaa kaamondo, “Karub maa ye weng maa wengambaranuub dee? Dowan! ⁶⁴ God yaningko monmaroone wengamburuwen kii! Kwani kowe, yuib meeni kuu komo?” andoon. Andoone, korok korok korembed yedmiwen, “Anam ambarakmoon kowe, aye kowi ye ukum kirobi kumbedm yimin kii!” andiwen. ⁶⁵ Kwane, yenambed ye yaa kamok daadmenenib ebkad baradbed ye indob kebengkanekorib yi dingki nimingke ayenib kaamoneniwen, “God yaromkono yaambad dakme, kanembad kii, ande yaa!” ande kamiwen. Kwane, wii oonidanbed nenwene yakdariwen.

Pitambed Yesu Nekaadban Andimo Kamoon

(Mt 26:69-75, Lk 22:54-62, Yn 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Kwane, Pita kuu ambib kuuk aom doreene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme wonong koyu mamaa kuu kuyaa muneen. ⁶⁷ Menenu wedmuune, Pita kuu amot dia dibere yuruk dorokaan kowe, angkon ika ongme wedmenekoru yedmeen, “Eb kuu Yesu Nasaretman yoom dohiriwen kii!” andeen. ⁶⁸ Kumban yembad inandoon, “Ne nekaadban, kub weng kuu weng idiibban.” andekore, kuuk ambongko yaa wonoon.

⁶⁹ Kwane, yumbad kuyaa doboroone wedmekoru, mene kuyaa doriibdan yaa yedmeen, “Karub kee Yesu ye karub kii!” andeen. ⁷⁰ Anduune, yembad angkon yedmoon, “Nemban kii!” andoon.

Kumban aron doboobban keruune, kuyaa doriibdanbed yedmeniwen, “Anam, eb kuu Yesu ye karub, amborom kuu eb kuu Galeliman kowe.” andiwen. ⁷¹ Kwanandiiwe, yembad yemeran weng arewa ye woonbi weng dakmekore, yi yaa amob weng areb yedme kowoon, “Karub yuibbed kee daaniib kuu ne nekaadban kii!” andoon.

⁷² Andoone, erebnariyibban ayam kabang ayoob andi kamoon. Kwanoone, Pita kuu Yesumbed ye yaa kwane dakmoon kuu “Eb kuu ne yaa ye kuu nekaadban andimo kame ayoobmimiib keraneebkob ayam kabang kuu ayoob keraneen.” ande yedmoon kuu ika meenekore, kubiyyibban darewoob kere ameng kamoon.

15

Paillet Ye Wengyundi Yesu Yaa

(Mt 27:11-26, Lk 23:1-3,18-25, Yn 18:28-19:16)

¹ Amkimo kaimbed, kangdod Sanidirindan korem, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok kumbad Yuudan yi aamkono korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu weng mimo keruwen. Kwane, Yesu kuu yengbekorib nenwene Yuudan yi korok Rom ye karub yaningko Paillet ye dingki ari kowiwen.

² Kwane, Pailletbed ye yaa kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon. Andoone, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

³ Kwanandoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed Yesu kuu kwane ambarakmoon kii andi ye weng yemoon Paillet yaa daaniwen ⁴ kowe, Pailletbed angkon ika Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu inandaneeb dee? Yi weng yemoon kuu wengamberewenoo?” andoon

⁵ kumban, Yesu kuu inandokban keroone, Paillet kuu binangkoon.

⁶ Kuyaron doriib kumaom kuu Burudandoon ye orok ane dowan kerekorib, Yuudan yaa ooni ye korok darewoob Romdan nenkowiwen kumbed Yuudan yi dowaken weng wengamberekore, wii aom doriib ye karub mimo nen bunangka kowimaan. ⁷ Anuk yiri kuu karub maa yaningko Barabas yoom karub yena yoom kuu gapman yaa bon kere nangmene karub maa ogoodmo aye kowiwen kowe, ye kuu wii aom doreen.

⁸ Kwane, kadaareb kuu Pailetiib yaa menenib karub wii aom ma nen bunangka kowi ye dowad nedbe mene ye yaa kaamoniwen. ⁹⁻¹⁰ Kumban, ye kuu yekaadkeroon kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok kuu Yesu yaa wungkanekorib, Paillet ye dingki ari nenkowiwen kowe, kadaareb yaa kaamondo, “Yiib dowaken kuu karub nen bunangka kowaniin kuu Yuudan yi kingoo?” andoon.

¹¹ Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed kadaareb yaa kwananuub kuu amun kii andi ye weng yedmendiwe, kadaarebbed yedmiwen kuu “Yesumban, Barabas kii.” andiwen.

¹² Kwani kowe, Pailletbed yi yaa kaamondo, “Yiibbed ye yaa Yuudan yi king andimaib kowe, ye yaa kuu komo kamaniin?” andoon. ¹³ Andoone, yimbed komkiwen, “Ye kuu aye at ming arimbed kinime!” andiwen.

¹⁴ Andiiwe, Pailletbed kaamondo, “Komandiwed kii! Komo ambarakmoon kee?” andoon kumban, yimbed naawonmo komkiwen, “Ye kuu aye at ming arimbed kinime!” andiwen.

¹⁵ Kwanandiiwe, Paillet ne yaa kubewime dowad kuu yi dowaken yaambd wengamberekore, Barabas nen bunangka kowekore, Yesu kuu ana nangmidan yaa nenkonde yedmoon, “Nong yikyikiibbed ye angkurom angka wangkanibko bakumbed at ming ari darime.” andoon.

Ana Nangmidanbed Yesu Damangkaniwen

(Mt 27:27-31, Yn 19:1-16)

¹⁶ Kwane, ana nangmidanbed Yesu nenwene king ye boyambib darewoob yaningko Pretorium aom aomnekorib, Pretorium aom ana nangmidan korem yaa baandiwe nedbiwen. ¹⁷ Nedbekorib, ebkad doboob minodminodiib king yebkad areb kande Yesu yaa deebenib, nong yikbed korok ari dereni yeman ongmekekorib ye yaa dereneniwen. ¹⁸ Kwane, “Eb kuu Yuudan yi king oi, eb yaa kubebduub kii!” ande yedmenib, ¹⁹ ye korok ari bingkombd ika ika ayenib, kamok daadmenenib, bumangke dingki ari kankoone korok okad yiri badmendenib ye yaa damangkanenib kamiwen. ²⁰ Kwane kame dowan kerekorib, ebkad doboob minodminodiib kuu biandekorib, Yesu yebkadbed ika dereneniwen. Kwane, bakumbed at ming ari dari dowad nenwiniwen.

Yesu Kuu Bakumbed At Ming Ari Dariwen

(Mt 27:32-44, Lk 23:32-43, Yn 19:16-24)

²¹ Siti Sairinman maa yaningko Saimon, Aleksandee yoom Rufus yoom yi awodki kuu kambong maa yaambd mene ana nangmidan kee burudan-dandamoone, yimbed ye kuu awinekorib, yedmeniibkob Yesu ye at ming kuu yembed kankarine wonoon.

²² Kwane, ana nangmidanbed Yesuyiib at ming karinoo ye karuwiib kuu be Golgota yaa benwiniwen. Golgota ye weng id kuu Nangkarakbon.

²³ Benwiniwa, wain ok yewed kebeni yeman ye muramurayib yuundekorib, Yesu yaa anak ande kamiwen, kumban korondo anindo. ²⁴ Kwane, Yesu kuu nende at ming ari kowekorib, ye dingkiyib yoniib kuu bakumbed at ming yaa darekorib, kankoone maniwen. Kwane, Yesu yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa aningkoyib kuu kirare ebkad mimo karub mimombd kandimo kamiwen.

²⁵ Bakumbed dariwen yaron kuu amkimo 9 oklok. ²⁶ Kumbed, at ming ari yembed kwane ambarakmoon ye kerekiiib kwane wongkiwen kuu “YUUDAN YI KING” ande wongkiwen. ²⁷⁻²⁸ Angkon, yimbed Yesu ye wiwi angkayiiib ye an angkayiiib kuu yid be yenbandimaib ye karub ayoob kuu at ming yaa bakumbed darekorib, bendariwen.*

²⁹ Kwane, yena kuu burudandande wenonib, Yesu yaa yi korok waaburukme damangkani weng daaniwen kuu “Kedi, eb kuu kurikuri boyambib darewoob monmarekoreb, aron ayoobmimmu kurikuri boyambib darewoob yeeb arumaneeb kowe, ³⁰ at ming arimbed kameneyaa, ebkareb bobni yaa kuu burudande wadkereyaa!” ande kameniwen.

³¹ Kwamune dakmenabiwen areb kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kangkon yikareb Yesu yaa damangkani weng arewa dakmiwen, “Yembed nimakarub kuu bobni yaambad ongendoon kumban yekareb kwani kuu yiminban kii! ³² Ye kuu Keresu kere Yuudan yi King keroon kowe, at ming arimbed kamonok. Kwananeene wedmanuub kuu nub kuu ye yaa anam andanuub.” andiwen. Ayoob at ming arimbed dariiwe doriibdan kwangkon ye yaa damangkani weng arewa dakmiwen.

Yesu Kuu Bobnoon

(Mt 27:45-56, Lk 23:44-49, Yn 19:28-37)

³³ Kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoon kwane wene awas ayoobmim down kereen. ³⁴ Kwane, Yesumbed naawon komkoon, “*Eloi, Eloi, lama sabaktani?*” andoon ye weng id kuu “Ne God, ne God, komandewed ne domowewen?” andoon.

³⁵ Kwanandoone, ye dia dobiriwendan kuu wengamberekorib yedmiwen, “Wengaiwo, Elaidya yaa baandoon kii!” andiwen. ³⁶ Kwane, karub maambad kabaanmo wene ok awinimaan ye obkod kande ok wain derewiib kuu kankubune bingko ari yengbekore, Yesu yaa kanwene ok konak anok anded. Kwane ok anoone, yembed yedmoon, “Ye domonenekorub, wedmem. Elaidyambad mene ye nenkamonok mananeen dee?” andoon.

³⁷ Kwane, Yesu kuu inum yeenbon nare kabang darewoob andekore bobnoon.

³⁸ Kwane, kurikuri boyambib darewoob yambongkodem yaa kebeni ye dabua nomkonombad ongiwen kuu arimbed wene yiri kuu birindoon.

³⁹ Kwane, Romdan yi ana nangmi korok kuu Yesu ye murubia ari doberene wengamboroone yembed komarewa kabang andene bobnoon kuu wedmoon kowe yedmoon, “Ii anam, karub kekee God ye Mingki kii!” andoon.

⁴⁰ Nima yena kwangkon kuyaa yaro wene ambab arebbad doro kerekniib. Yi kumaom kuu Meri Yems embeng yoom Yosyes yoom yi awaan yoom Meri Magdalen yoom Salome yoom kui. ⁴¹ Galeli angka Yesu awene yoom doriib yaronbed Yesu awene yaa nima keembed animan awene bangkandi-maib. Nima yemoon yena yoom Yesu yoom Yerusalem aom miniwendan kwangkon kuyaa doriib.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen

(Mt 27:57-61, Lk 23:50-56, Yn 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Yosef Arimateaman ye kuu kangdod Sanidirin aom kuu ye kuu aningkoyiib, angkon ye kuu Godbed korok kere ooni yaron mananuun ande meedmi ye karub. Kwane, Sabat ye nekwi aron kereen kowe, oobnone ye kanangkod Pailetiib yaa wene Yesu ye bob mangki dowad kaamonoon.

* **15:27-28:** Buk Maak yenamo kurin kurin wongkiwen kuu weng keyiib: Kwani kowe, God Ye Weng Karadmo kuu anam id keroon kuu “Ye kuu amob domangkidaniib yaa kumaom nenkowiwen.”

⁴⁴ Kwane, Paillet kuu Yesu kirod bobnoon ye weng wengamberekore binangkoon kowe, ana nangmidan Yesu nenwiniwen yi korok yaa mene andoone monoone kaamonoon. ⁴⁵ Kaamonoon, “Ee bobnoon kii.” andoone Pailletbed Yosef yaa yedmoon, “Ee, yimin, ye bob kuu kande.” andoon.

⁴⁶ Kwanandoone, Yosefbed dabua doboob kawanmo moonekore, Yesu ye bob kande dabuambed bedmenekore, dumnad aom aangko kaat angka anuk niriwen ye bobkonombon dem kumaom kanwene kowoon. Kankowekore, bot dabonmo darewoob kumbed bot dem ambongko yaa kanboronmo wene kebenoon. ⁴⁷ Kwane, Meri Magdalen yoom Yoses yawaan Meri yoom kuu mangkiwen kuyaa wedmiwen.

16

Bobnoon Yirimbed Demboon

(Mt 28:1-10, Lk 24:1-11, Yn 20:1-8)

¹⁻² Kwane, Sabat aron dowan keruune, awari amkimo aron yaro menuun yaambad Meri Magdalen yoom Yems yawaan Meri yoom Salome yoom kuu bobkonombon botdem yaa wene Yesu ye bob id yaa baeb amun yeman mooniwen kuu ambenem ande winiwen. Wenonib, wedyambad ³ yikareb kaamobiwen, “Kanembed bobkonombon botdem yambongko kebeniwen ye bot kuu mondare kan angkara kowaneen kee?” andiwen. ⁴ Kumban, yi indob kankoone wedmiwen kuu botdem ambongko kebeniwen ye bot kuu miin darewoob kumban kanboronmo angkanoon.

⁵ Kwane, bobkonombon botdem aom aomnekorib, wedmiwen kuu kewed areb ebkad doboob kawanmo inwaroon kumbed wiwi angka dibeek kowe, kwane wedmekorib, binangke uniwen. ⁶ Kwaniwe, yembed yi yaa yedmoon, “Binangke unaib. Yiib kuu Yesu Nasaretman at ming arimbed dariwen kui ande wedmok miniwen, kumban ye kuu demboon kii! Kemaomban. Wedmime, ye bob id kanwene kowiwen kuyaa kuu. Dowan!

⁷ Kwani kowe, wene Pita yoom Yesu ye kedmengkandeendan yena yoom yaa yedmibko, ‘Galeli yaa winime, yedin kuyaa weneen kowe. Ye weng kunduk anuk yedme kowoon kwamune kowe, yiib kuu kuyaambad wedmenaniib kii.’ andime.” andoon.

⁸ Kwane, nima kuu binangki darewoowiib kiringmiyiib bobkonombon ye botdem aombad bunangka wene kirokmone winiwen. Kwane, wene karub maa yaa daandindo, amborom kuu uni darewoob keruwen kowe.*

⁹ Yesu kuu Sande amkimo kaimbed demboon. Dembekore, ibduruk kuu wene Meri Magdalen yaa angkanoon. Kurin kuu yu kuu awad arewa ediib ibnendiwen kowe, yembed yedme yenburoon. ¹⁰ Kwane, angkanoon, yumbad wenenu ye yoom doboriwendan kuu yuudiyiib amengiib kamiib yaa wene daandeen. ¹¹ “Yesu kuu wad doreene wedmenaani kii!” ande daandeen kumban, yi kuu yu weng kuu anamban ande meeniwen.

¹² Kwanoon ye yoman kuu karub ayoob dura kiwaan ari winiwe, Yesu kuu yi yaa angkanoon, kumban ye kuu karub maa ande meeniwen. ¹³ Kwane, yi ayoobmim dakmekorib, Yesu kuu domondoone yi kuu wene kedmengkandeendan yena yaa komo keroon kuu daandiwen, kumban yi weng kwangkoon anamban ande meeniwen.

¹⁴ Amaan, Yesu ye kedmengkandeendan 11iib kuu animan aniwe, Yesu kuu yi yaa angkanekore ongkandoon, amborom kuu yi anam andi kuu embengmo kowe yenambad yi yaa mene “Yesu demboone wedmuwen kii!”

* **16:8:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yemoon kuu ves 9bed wene ves 20iibban.

ande yedmiwen, kumban yi mimyob kuu kamkono kere wengamberedandi-wen kowe.

¹⁵ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Okad yimin yimin yaa wene ne weng amun nimakarub korem yaa daandime. ¹⁶ Kanembed anam andekore baptais kerundaneen kuu, nembed bobni yaa kuu burudande nenwananiin. Kumban kanembed anam andaanban kuu ukum konaniin. ¹⁷ Ne weng wedme anam andi yeman kuu anam andiwendanbed dud korokbaniib kuu kei. Ne aromkono yaambad awad arewa yaa yedme yenburaniibe angkanimo kamaniib. Angkon weng yeeb dakmaniib. ¹⁸ Angkon niin arud niin kuu yi dingkimbed kandenib bobni ok anenib kamaniib kumban bobnaibban amunmo dobaraniib. Angkon bob anikaddan yaa kuu yi dingkimbed yi ari nongkobe kurikuri keraniibe wadkeraniib, kui.” andoon.

¹⁹ Yariman Yesu kuu kwamune daande dowan keroone, ye kuu Ewen ari nen daanoone God ye wiwi angkambed dibeen. ²⁰ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu okad yemoon kuna kuna yaa wenebe Yesu ye weng amun dakmenmo yarebiibe, Yariman yaromkonombad awande ye dud kedmengkandi ongmenaboona kowe, ye weng amun kuu weng anam ande korokbendoon.

Luk Yesu Ye Weng Amun Lukbed Wongkoon

Luk Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Lukbed Rom ye karub maa aningkoman Tiofilus yaa wongkoon. Tiofilus yaningko ye weng id kuu “God yaa mimyob dowaken keenoonman”. Kowe kuye weng id angkara kuu Lukbed anam andiwendan korem yaa wongkoon. Tiofilus kuu Yesumbed okad ari yaroon yaa wedmindo kowe, Lukbed kuu kwamune kei andi ye weng yenayiib ambobanoon. Luk ye dowaken kuu Tiofilus kuu Yesu ye weng kumundin, Ye woonindombed wene Ewen ari daanoon ye weng kui, kaadkerok anded. Kwane, Luk korokboon kuu Yesu kuu Yuudan yi dowadmomban nimakarub korem yi dowad biddok monoon.

Wongkoonman

Luk kuu Yuu karubban, ye kuu Gurikman. Kwane, ye kuu dokta. Ye kuu Pool ye angkodmi maa (Kolosedan 4:14). Aron yena Pool yoom weng amun kanyare dakmiwen (Kwamiwen 16:10bed ari). Luk kuu Yesumbed komo komo kamenaboon kuu wedmindo kumban, indobbed wedmeniwendan yemoon yi weng boon kumbed wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng Ibduruk (1:1-4)
2. Yesu Monoon Ye Weng (1:5—2:52)
3. Yesu God Ye Deme Awini Ye Kiwaan Ongmoon Ye Weng (3:1—4:13)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (4:14—9:9)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:10-50)
6. Yesu Wene Yudea Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:51—13:21)
7. Yesu Wene Perea Angka Yarebe Kedmengkandoon (13:22—19:27)
8. Yeenbon Aronki, Ye Bobniyiib Dembooniib Ye Weng (19:28—24:53)

Andowe Wongki Ye Weng

(Kw 1:1)

¹ Tiofilus, karub amun yeman.

Nub aombed komo komo anam id keroon ye weng kuu karub yemoonbed kwamune andowe wongkande kamiwen. ² Kwane, kane kane yi indob arimbed komo keroonkob wedmekorib, weng kee kwane daandaiwe wengambirimaub kuu weng kuu mimo, ibmo.

³ Kwane, andowoon yirimbed mene kibikee, komo keroon kuu nembbed weng kee ongme andangkaan kowe, nembbed meenaan kuu kei. Amun kuu weng kee bene nekdane ongmekori, eb yaa wongkaan kuu kei. ⁴ Kwamune ke wongkaan kee ebkaadkere anam andi darewoob keru yeman.

Yoon Baptaisman Woonanuun Ye Weng

⁵ Erodbed Yudeadan yi king kere doboroon yaron kumaom kuu, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub maa doreen, yaningko kuu Sekaraiya. Ye kuu Eeron ye awo ari Abidyaman, ye wonong Elisabet kwangkong God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi ambokab Eeron amaan ari ye awo. ⁶ Yi ayoob kuu God ye yorokmodan, God ye amob korem yaamo wengambere kwanimaib. ⁷ Kumban Elisabet kuu kurong kowe, danayiibban kere yi ayoob kuu kiomniwen.

⁸ Aron maa, ye yoom ye karubkim yoom kuu God ye nengki deme God ye kurikuri boyambib darewoob kuuk aom awiniwen kowe, ⁹ bot yaa aningkoyiib korokbi dowad kuu kirare Sekaraiya nendiiwa, ye kuu wene kurikuri ambiwoom baeb amun yeman nengkande aomnoon. ¹⁰ Kuyaron kuu nimakarub yemoon kuu bunangka nedbe kurikuri kamenib, God yanginko kankoonenib kamiib.

¹¹ Kamiwe, engyu kuu Sekaraiya yaa angkane kurikuri boyambib darewoob aom God yaa baeb amun yeman nengke nongkobimaibbon ye wiwi angkambed doboroon. ¹² Kwanoone, wedme binangke uni darewoob keroon.

¹³ Kumban engyumbed ye yaa yedmoon, “Sekaraiya, unaab. Eb kurikuri kuu God kuu wengamboroon. Eb wonong Elisabet kuu dana mingki woonanuun. Kwanuko yaningko kuu Yoon ande kowe. ¹⁴ Ye dowad kuu kubi darewoob keraneeb. Angkon ye woooni aron ari kuu nimakarub yemoon kuu kubaniib, ¹⁵ amborom kuu ye kuu God ye murubia arimbed karub amun kere aningko darewoob keraneen. Kwane, ye kuu ok wainiib ok arewayiib animokban ye karub kerene ye woooni aron yaambad Kingkin Karadmombed ye yaa ibnenaneen, domonenaanban.

¹⁶ “Kwane, ye kuu Israeldan yaa awande daandaneene yemoon kuu yi Yariman God yaa ika amonombe wananiib. ¹⁷ Kwane, ye kuu yedin Yariman yaa wananeen, ye kuu Elaidya ye inamen aromkonoyiib kami-maan areb dobaraneen. Ye kuu awodkia yaa amonombime ande daandaneene yi danayiib yaa wene amunmo dobaraniib. Ma, ye kuu God Ye Weng wengambaredandidan yaa amonombime ande daandaneene God ye inamen yorokmo awinaniib. Kwananeen kumbed Yariman ye dowad wengambiridan kuu nekwaneen.” andoon.

¹⁸ Kwanandoona, Sekaraiyambad engyu yaa kaamonoon, “Ne yoom ne wonong yoom kuu kiomnuwen kowe, komarewa kere eb weng kuu anam andaniin?” andoon.

¹⁹ Kwane, engyumbed inande yedmoon, “Ne kuu Gabriel. Ne kuu God ye kerebiri ari dobirimain. Godbed yedmewoona weng amun kee eb yaa kanmanaan. ²⁰ Godbed komo aron kinoon arimbed weng kee anam id keraneen, kumban eb kuu anam andokban kowe, dakmindeban kereeb kii, wene weng kee kwananeen.” andoon.

²¹ Kwane, bunangka doriibdan kuu Sekaraiya yaa meedmenib dakmiwen, “Komarewa kere aron doboob kurikuri boyambib darewoob aom kwane doboroon kii?” ande kamiwen. ²² Kwane kamiwe, Sekaraiya kuu angkadoroon kumban yi yaa dakmindeban kerene dingkimo kedmengkoon kowe, “Anam kuu Godbed ye yaa kurikuri boyambib darewoob aom wane korokbenoon kii!” ande dakmiwen.

²³ Kwane, ye deme kurikuri boyambib darewoob aom awini yaron kuu dowan keruune, ye kuu ambiwoom ika wonoon. ²⁴ Kwane amaambad, ye wonong Elisabet kuu oyoomiib kereen. Oyoomiib kerenu, yu kuu ambiwoommo wood angkoyiib dobureen. ²⁵ Kwane, yumbed yedmeen, “Nimakarubbed ne yaa karak kawiiwen kumban, Yarimanbed mimiyoob keewe awawekore, ne yaa kurong ye karak kuu kankaaroon.” andeen.

Yesu Woonanuun Ye Weng

²⁶ Kwane, yu kuu wood benmeyiiib kuu oyoomiib dobureen kumaom kuu Godbed engyu Gabriel yaa yedmoona, kambong Nasaret Galeli ambibkin aom wenene, ²⁷ karub maa yoom dobirindo ye wonong koyu Meri yaa dakmok wonoon. Yu kuu king Dewid amaan ari ye awo Yosef yaa awani ye dowad boriwen.

²⁸ Kwane, engyu kuu yuyiib yaa mene yedmoon, “Kube. Kub yaa kuu Godbed oone amun darewoob kerubdoon kowe.” andoon. ²⁹ Kwanandoona, yu kuu meeni darewoob kere komarewa kwanandoon kii ande meeneen.

³⁰ Kwani kowe, engyumbd yu yaa yedmoon, “Meri, unaab. Kub yaa meene wedmekore amun kerubdoon. ³¹ Kub kuu oyoomiib kerekoreb dana mingi woonaneeb. Yaningko kuu Yesu ande kowaneeb. ³² Ye kuu aningko miin darewoob keraneene ye yaa Ambab Ari Ye God Ye Mingki andimamaniib. Kwane, ye awo anuk yiri king Dewid ye ooni yumbon kuu Yariman Godbed ye yaa konaneene, ³³ yembd Israeldan yi korok keraneen kuu yimin wandindeban.” andoon.

³⁴ Andoone, Merimbed neman kaamoneen, “Komarewa keraneen, ne kuu karub maa yoom dobirindo kowe?” andeen.

³⁵ Anduune, engyumbd inande yedmoon, “Kingkin Karadmombd kub yaa menene Ambab Ari Ye God yaromkonombd ongmaneen. Kwani kowe, dana karadmo woonaneeb kuu God Ye Mingki andimamaniib kii.

³⁶ Wengambere. Kub karubkim Elisabet kuu kiomneen yaambd dana woonanuun. Kurin kuu yu kuu kurong kumban, kibikee yu kuu oyoomiib kere doruun kuu wood benmeyib dobureen. ³⁷ Godbed komo komo kaman-dameen kuu no kwananeen kii.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, Merimbed inande yedmeen, “Ne kei. Ne kuu Yariman ye dabderem aom doriin. Komo yedmewen kuu kwane kerok.” andeen. Anduune, engyu kuu domonde wonoon.

Merimbed Elisabet Yaa Wengandok Wuneen

³⁹ Kwane, Meri kuu yaro Elisabet yu kambong Yudea koodbon ambibkin aom kirod wene nandekoru, ⁴⁰ Sekaraiya yambiwoom wene Elisabet yaa baandeen.

⁴¹ Baanduune, wengambereen kuu Elisabet yu dana yu kabeyob aombd kube yodkanmoone Kingkin Karadmoyiib Elisabet yaa ibnendoone, ⁴² yumbd naawon baande yedmeen, “Kub kuu Godbed amun darewoob kerubdoon, nima yena arebban. Kub dana woonaneeb kwangkong Godbed amun darewoob kerunoon. ⁴³ Kub kuu ne Yariman ye ena kowe, ne yaa menewen kuu amun kii! ⁴⁴ Kubbed baande yedmeweewe wengambaraan kuu ne dana kabeyob aombd kubi ye dowad yodkanmoon. ⁴⁵ Yarimanbed kub yaa komo keraneen andi ye weng yaa anam andewen kowe amun kerubdoon kii!” andeen.

Meri Kube Yedmeen (1Sa 2:1-10)

⁴⁶⁻⁴⁷ Kwane, Merimbed yedmeen,
“Ne niindem aombd kube Yariman yaningko kankoonaan,
ye kuu ne Bobni Yaa Burudande Nendi Ye God kowe.

⁴⁸ Kubaan amborom kuu ne kuu ye dabderem aom doriina wedme meenoon kowe.

Kibireb ari kuu nimakarub korem ne yaa kuu Godbed amun kerundoon kii andimamaniib,

⁴⁹ amborom kuu Aromkono ye Godbed miin darewoob ye barang ne yaa kawoon kowe.

Yaningko kuu karadmo kii.

⁵⁰ Kane kane God ye dabderem aom doriib kuu yembd mimyob keendem-birimaan.

⁵¹ God yaromkono darewoob yaambd kamimaan kuu kei.

Kanembd nub kuu yimin ande dakmimaibdan kuu be boketawerene,

⁵² king darewoob yi ooni ye dibirimbon arimbed kawene kankubunene, ye dabderem aom doriibdan kuu be ari nongkobene,

⁵³ mungimo doriibdan kuu yiribman amun bangkandene, yiribman yemoondan kuu ne yaa dingkirudmo angkanime andimo kamene kamimaan.

⁵⁴⁻⁵⁵ Yembed ye demedan Israel ye karuwa nimaya yaa awandene, ye weng kunduk nub awoya yaa yedme kowoon areb kuu mimyob keendimaan, Abrahamed mene ye awoya ari yi korem yaa mimyob keendimaan kii.” andeen.

⁵⁶ Andekoru, Meri kuu Elisabet yoom dobiriwen. Dobiriwe, wood ayoob-mim down keruune, yu kuu yu ambiyoom ika wuneen.

Yoon Baptaisman Kuu Wooneen

⁵⁷ Kwane, Elisabet yu dana wooni aron munuune, karub dana wooneen.

⁵⁸ Yarimanbed yu yaa mimyob keendoone danayiib kereen kuu yu karubkim yoom yu dia doriibdan yoom kuu wengamberekorib, yu yoom kubiwen.

⁵⁹ Kwane, ye wooneen yaron kuu aron kaning kaning down keruune, karub dana ye kad wande akme kubi ye dowad menebenib yawodki Sekaraiya yaningko ande kowandamiib, ⁶⁰ kumban yawaanbed yedmeen, “Yii! Yaningko kuu Yoon ande kowi yeman kii.” andeen. ⁶¹ Kwananduune, yimbed inande yedmiwen, “Yiib karubkim kumaom kuu aningko keyiib-ban.” andiwen. ⁶² Andekorib, awodki yaa yaningko kane kowaneeb ande dingkimo kedmengkiwe, ⁶³ wongki yeman kawime ande dingkimo kedmengkoone koniwe, “Yaningko kuu Yoon.” ande wongkoone binangkiwen.

⁶⁴ Kwane erebnariyiibban, ye ong kuu oroknoone God yaa kubi ye wengiib dakmenaboon. ⁶⁵ Kwane, dia doriibdan kuu meeni darewoob keriwe, komo keroon ye weng kuu Yudea koodbon ambibkin aom daande yareen.

⁶⁶ Kwane, nimakarub korem kuu wengambere binangke meeni darewoob kere yikareb kaamobiwen, “Dana kee, komarewa keraneen kii?” ande kamiwen, amborom kuu God yaromkonoyiib dana yaa konoon kowe.

Sekaraiya God Yaa Kuboon

⁶⁷ Kwane, dana yawodki Sekaraiya kuu Kingkin Karadmombed ib-nenoone, God yaromkono yaambd komarewa keraneen ye weng kuu yedmoon,

⁶⁸ “Yariman, Israeldan yi God, ye yaa kubem, amborom kuu yembed ye karuwa nimaya yaa mene oonene bobni yaambd biddoon kowe.

⁶⁹ Godbed ye dabderem aom dobiri ye karub Dewid ye awoya ari aombed nendekore, karub kuu Godbed nub yaa bobni yaa kuu burudande bindi ye karub kondoon.

⁷⁰ Yembed ye weng kunduk kurin kurin yedmoone ye profesidan karadmo kumbd wongkiwen kui.

⁷¹ Bondan yi aromkono yaambd nub kuu burudande bindaneen.

⁷² Nub awoya anuk yiri kuu mimyob keendemboroon. Kwane, amob weng yi yaa ongmoon kuu nonondandaanban.

⁷³ Godbed nub awo Abraham yaa amob weng ongmoon kui.

⁷⁴⁻⁷⁵ Yembed bondan yi aromkono yaambd nub kuu burudande bene oonaneene, ye kerebiri arimbed inamen karadmoyiib inamen yorokmoyiib aron korem doberenub,

uniyiibban kurikuri kere yaningko kankoonimamanuub, kui.

⁷⁶ Ne dana, eb yaa kuu Ambab Ari Ye Profesiman andimamaniib, amborom kuu ebdin wene Yariman wananeen ye kiwaan nimakarub yaa ongmene nekwaneeb kowe.

⁷⁷ Kwanekekoreb, God ye karuwa nimaya yaa amonombiwed Godbed yi ambarakmi are nonondandene bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan kedmengkandaneeb.

⁷⁸ Nub God kuu mimyob keendembiri ye God kowe, karub mananeen kuu aron ye nambiri areb, yaro yeedere Ewen arimbed nub yaa mananeen.

⁷⁹ Bobni kurumbon yiri doriibdaniib kumun yiri doriibdaniib yaa mene yurekore,

nangkem yewenubmo ye inamen kedmengkandaneen.” andoon.

⁸⁰ Kwane, dana kuu kaine ye niindem aomiib ye inameniib kuu yiminmo keroon. Kwane, ye kuu amiibban ye amboon angka doboroone, wene Israeldan yi murubia arimbed andowe kedmengkandi yaron kuu muneen.

2

Yesu Wooneen

¹ Kuyaron arimbed Saesaa Agustusbed weng kowoon, “Nimakarub korem Romdanbed ooneen yambibkin korem aom kuu aningko bi yeman.” andoon. ² Kwirinius kuu Siria ambibkin aom korok kere oonoon yaron yaambad aningko kee ibduruk boon. ³ Kwani kowe, nimakarub korem kuu yi kambong kambong yaa aningko bi ye dowad wenebiwen.

⁴ Kwane, Yosef kangkon kambong Nasaret Galeli ambibkin aom domonde Yudea ambibkin kuri Dewid ye taun Betlehem yaa wonoon, amborom kuu Dewid awene kuu yi mimo kowe. ⁵ Ye kuu Meri yoom aningko kondok winiwen. Yu kuu ye yaa awani yeman boriwen kumban yu kuu oyoomiib kereen.

⁶ Kwane kuyaa doriib kumbed, dana wooni aron kereen kowe, ⁷ yumbed karub dana wonob wooneen. Kwane, ebkad baradbed bedmenekoru, dingkan animan bangkandimbon aombed koween, amborom kuu ambib korem aom kuu diiriwen kowe, dingkan ambiwoombed dohiriwen.

Sibi Oonidan Yoom Engyus Yoom

⁸ Kuyaa kuu sibi oonidan yena kuu dia dura angka amnoon doronib yi sibi yaa ooniwen. ⁹ Kuyaombed Yariman ye engyu kuu yi yaa angkadoroone, Yariman ye nambiri kuu yi yaa yure awanewandoone, yi kuu uniwon karakwon keriwon.

¹⁰ Kumban engyumbad yedmendoon, “Yiib unaib. Ne kuu yiib yaa kubi darewoob ye weng amun kanmeniin, nimakarub korem yaa daandi yeman.

¹¹ Kibikee Dewid ye taun aom kuu yiib Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub wooneen, ye kuu Yariman Keresu. ¹² Kekee yiib yaa dud korokbi yeman. Yiib kuu wedmaniwe, dana kuu ebkad baradbed bedmiwen kumbed dingkan animan bangkandimbon aombed angkimbaraneen kii.” andoon.

¹³ Kwane kuyaambad, engyus yemoon wad darewoob kuu ambid arimbed mene ibduruk monoon yaa dabokneniwe God yaningko kankoone yedmiwen,

¹⁴ “Ewen ari ye God yaningko kankoonem.

Kwane God ye dowaken kerundoondan okad yiri doriib yaa dohiri yewenubmo bangkandok.” andiwen.

¹⁵ Kwane, engyus kuu domonde Ewen aom ika daaniwe, sibi oonidan kuu yikareb man yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Nub kuu Betlehem

yaa komarewa keroon kuu Yarimanbed nub yaa daandoon kowe wene wedmem.” andiwen.

¹⁶ Kwanandekorib, yi kuu kirod wene Meri yoom Yosef yoom wedmiwe, dana kuu dingkan animan bangkandimbon aombed angkeen. ¹⁷ Kwane yi kuu dana wedmenekorib, engyumbed yi yaa daandoon kuu kwane dakmenmo winiwen. ¹⁸ Dakmiwe, kane kane weng kee wengambiriwen kuu binangkiwen. ¹⁹ Kumban Meri kuu yu niindem aombed anam andekoru, komo keroon yaa kuu kube meenmembureen.

²⁰ Kwane, sibi oonidan kuu ika wenenib komo wengamberenib wedmiwen kuu God yaa kubiyiib eso andiyiib kamiwen, amborom kuu komo keroon kuu engyumbed yedmendoon arebmo keroon kowe.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaambled God Yaa Koniwen

²¹ Ye wooneen yaron kuu aron kaning kaning dowan keruune, ye kuu kad wandiwe, yaningko kuu Yesu andiwen, ye woonindo yaronbed engyumbed aningko kuu konoon kowe.

²² Kwane, Mosesbed kedmengkandoon kwamune dana wooneen ye dowad God yaa minindeban yaron dowan keruune, Yosef yoom Meri yoom kuu Yesu nenwene Yerusalem yaa Yariman yaa konande winiwen, ²³ amborom kuu Yariman ye amob yaa wongkoon kuu karub dana wonob kuu Yariman yaa koni yeman andoon kowe. ²⁴ Kwane, Meri yoom Yosef yoom kuu Yariman ye amob wongkoon kuu on arud ayoob kuu yeeneb ne yaa nengkebko agedmo keroka baeb kawe andoon kowe, kwanande winiwen.

²⁵ Kuyaron kuu karub maa yaningko Simeon kuu Yerusalem aom doreen. Ye kuu yorokmo ye karub, God yaamo wengambiri ye karub. Ye kuu Godbed Israeldan yaa awandaneen yaron meedmo doreen. Kwane, ye kuu Kingkin Karadmombled ibnenoon. ²⁶ Kurin kuu Kingkin Karadmombled ye yaa yedmenoon, “Bobnaabbanbed Yarimanbed Kinoona Mananeen ye Karub kuu wedmaneeb.” andoon.

²⁷ Kwane, Kingkin Karadmombled Simeon kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom nenwonoon. Kwanoone, dana yarian kuu Yuudan yi amob yaa yedmoon kwamune ongem ande dana Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaa nenwiniwen. ²⁸ Kwane, Simeonbed dana kuu nende ye dingki ari kowekore, God yaa eso ande yedmoon,

²⁹ “O Yariman, ebbed weng kunduk ne yaa yedme kowewen kuu anam id keroon kowe,
eb dabderem aom doriinman, ne yaa komo aron arimbed kubiyiib bobnaniin kuu yimin.

³⁰ Kuu yimin amborom kuu Bobni Yaa Kuu Burudande Bindi Ye Karub ebbed kondewen kuu ne indobbed wedmaan kowe.

³¹ Kwane, ambibkin koremdan yi indob arimbed ongmewen kowe,
³² ye kuu nambiri Yuudanban yi nimakarub wedmi yeman.
Ye kuu eb nimaya karuwa Israeldan yi aningko darewoob keru yeman.” andoon.

³³ Kwanandoone, Yesu yambeya enaya kuu binangkiwen. ³⁴ Kwane, Simeonbed yi yaa amun kerundekore, Meri yaa yedmoon, “Dana kee, yembed Israeldan yemoon kuu andokbaneene, yena kirobaniib yena ari daananiib kamaniib kii. Ye kuu Godbed wedme kaadkeri yeman korooboon kumban, yemoon kuu ye yaa bon keraniib kowe, ³⁵ nimakarub yemoon komo komo kamande bikderebiwen kuu dian keraneen. Kwane, barang yena dembe wananeen kumbed kub mimyob yaa kubiyiibban keraneeb.” andoon.

³⁶ Kwane kuyaa kuu wonong maa yu aningko Ana, yu kuu profesi weng wengambere dakmimaun. Yu kuu Fanuel ye mungkan, yu amaningko kuu Aser. Yu kuu kiomneen. Kurin kuu yu kuu karub awanekoru weeb ediib kerenu, ³⁷ yu karub bobnoone, yumbedmo dobere wene weeb 84yiib kereen. Yu kuu kurikuri boyambib darewoob kuu domondimokban, animan korondekoru amnoomiib awingyawiib kurikuri kamenu God yaningko kankoonembirimaun. ³⁸ Simeon yoom Yosef awene yoom doriib yaron aombed, yu kuu yiyiib yaa menenu God yaa eso andeen. Kwanekoru, yumbed Yerusalem aom Godbed amodde wankare ben yeedorok ande meedme doriibdan korem yaa dana Yesu ye weng dakmeen.

Nasaret Yaa Ika Winiwen

³⁹ Kwane, Yosef yoom Meri yoom kuu Yariman ye amob yaa dakmoon areb kwane ambangke dowan kerekorib, angkon ika yi kambong Nasaret yaa Galeli ambibkin aom winiwen. ⁴⁰ Kwaniiwe, dana kuu kaine aromkonoyiib inamen amunmoyiib keroone, Godbed amun kerundi karayiib kwane ibneon.

Kwedman Yesu

⁴¹ Kwane, weeb mimo mimo korem kuu yawodkia awaana kuu Yerusalem yaa Yuudan yi Burudandoon orok ani dowad winimaib. ⁴² Kwane, ye kuu weeb wad ayoowiib keroone, anuk kwanimaib kwamune Yuudan yi Burudandoon orok ani dowad winiwen. ⁴³ Kwane, orok aron kuu dowan keruune, yarian kuu ika kambong yaa winiwe, Yesu kuu Yerusalem aom doboroon, kumban yarian kuu yikaadkerindo. ⁴⁴ Yimbed meeniwen kuu karub yena yi yoom weniib yaa kuyaom manok andiwen kowe, aron mimo no weniib, onmino. Aron mimo dowan keruune, kwane ye ande yi angkod-miyiib yi karubkimiib yaa onmiwen. ⁴⁵ Kumban ye kuu wedmenindo kerekorib, angkon ika Yerusalem yaa onmenmo winiwen.

⁴⁶ Kwane, aron ayoobmim dowan keruune, kurikuri boyambib darewoob kuuk aom deawune wedmibka, ye kuu Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom dibonib yimbed ye yaa kaamobiwe inandekore yembed yi yaa kaamobeene inandiiwa kamiib. ⁴⁷ Yi korem kuu yembed weng id yiminmo inandimaan kowe binangkiwen.

⁴⁸ Kwane, yarian kuu ye wedmenekorib binangkiwen. Kwanekorib, awaanbed ye yaa yedmeen, “Ne dana, eb kuu komande nub yaa kwamune kerewen? Ambe yoom ne yoom kuu eb ande meeni darewoob keruwen kowe, nub kuu eb ande onmuub kii.” andeen. ⁴⁹ Kwananduune, Yesumbed kaamondo, “Yiib komande ne ande onmiib? Yiibkaadkerindokowoo, ne kuu ne Ambe yambiwoom kee?” andoon. ⁵⁰ Kumban yi kuu yembed daandeen ye weng id kuu kandindo.

⁵¹ Kwane, Yesu kuu Nasaret yaa wenenib arian yi wengmo wengambirimo kamoan. Kwane, yawaan kuu komarewa kamoan kuu yu niindem aom kubenu meenmembureen. ⁵² Yesu kuu inamen amuniib ye idiib kwane kainoon. Nimakarub yi indob ariyiib God ye indob ariyiib kuu yiminmo doboroone ye yaa kubeniwen.

3

Yoon Baptaismanbed Kiwaan Ongmoon

(Mt 3:1-12, Mk 1:1-8)

¹ Kwane, Romdan yi korok Saesaa Taiberiusbed oonoon kuu weeb 15iib keroon kuyaombed, Pontius Paillet kuu Yudea ambibkin aom oonoone, Erod Antipas kuu Galeli ambibkin aom oonoone, ye aagorok Filip kuu Iturea

ambibkiniib Trakonaitis ambibkiniib aom oonoone, Laisanias kuu Abilin ambibkin aom ooonon. ² Kwane kuyaron aombed, Anas yoom Kaiyafas yoombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok keriwe, ami-ibban ye amboon aombed God ye weng kuu Sekaraiya ye mingki Yoon yaa daanoon.

³ Kwani kowe, ye kuu wene ok Yooden yu ambibkin aom angkuun kumaom kuu dewenebene, “Amarakmi yaa koronde amonombe baptais kere dobirime.” ande daandimaan. ⁴ Kwane, profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam id keroon, Yoon yaa. Kwane wongkoon kuu, “Karub maa amboon angkambed baande daandaneen kii, ‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime, ye kiwaan yorokmo kerime.

⁵ Kwane, okad kankubune wuneen yiri korem kuu daubenib, aangko koremiib koodhon koremiib kuu nire dabonmo ongmaniib. Kiwaan unitawiib kuu ongme yorokmo kerenib, kiwaan ari boknandiwiib kuu dabonmo amunmo ongmaniib.

⁶ Nimakarub korem Godbed bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan kuu wedmaniib.’” ande wongkoon.

⁷ Kwane, Yoonbed kadaareb menebe baptais kerandamiib yaa yedmoon, “Yiib kuu niin arud niin kii! Kanembed daandeenkob God ye norin mananeen yaa kuu kirokmone wanandamiib?” ⁸ Yiibka anam nub amarakmi yaa kuu korondunen ande amun amunmo kamime. Abraham kuu nub ambe andaiib, amborom kuu nembded yiib yaa ke yedmaan kei, bot keembded Abraham ye dana Godbed ongmi kuu yimin kowe. ⁹ Kapak kuu kundukmo at ambokab yaa angkuun kowe, at korem kee id amuniibban keraneen kuu nare ben amotbon aom kiraneen.” andoon.

¹⁰ Andoone, kadaarebbded Yoon yaa kaamoneniwen, “Kwani kowe, komo keranuub?” andiwen. ¹¹ Kwanandiwe, yembded yi yaa yedmoon, “Kanembed ebkad doboob ayoob keroka, maa kuu ebkadiibban ye karub yaa nonok, animan iniyiib kangkon kwamune kerime.” andoon.

¹² Andoone, tak od bimaibdan kangkon baptais kerande mene ye yaa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok, komo keranuub?” andiwen. ¹³ Andiwe, Yoonbed yi yaa yedmoon, “Nimakarub yaa od kuu yiib meeniwiib arimbded yedme baib, korok korokbed komo andiwen kuu kuyaamo bime.” andoon.

¹⁴ Andoone, ana nangmidanbed ye yaa kaamoneniwen, “Nub kangkon komo keranuub?” andiwen. Andiwe, yembded yedmendoon, “Karub maa yaa amarakmoon ye dudi weng dakmaib. Aniin kowe od kawe ande kamimbded od baib. Yiib deme ye kakman odbed kandimaib kuu yimin andimamime.” andoon.

¹⁵ Kwane, nimakarub korem kuu Godbed kinaneene mananeenman Keresu monok ande meedmiib yaambded kowe, yimbded meeniwen kuu Yoon kuu Keresu manok andiwen. ¹⁶ Kwaniwe, Yoonbed yi yaa inandoon, “Ne kuu yiib yaa okbed baptais kerundimain, kumban karub maa mananeen kuu korok darewoob aromkonoyiib ne arebban. Ye yonkad nong kuu nembded dudmunki kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari kowe. Ye kuu Kingkin Karadmoyiib amoyiibbed yiib yaa baptais kerundaneen. ¹⁷ Ye mananeen kuu andokbi dowad mene yob nekwane kad kuu kirarundekore id amunmo bene ye animan nongkobimbon ambiwom nongkobene kad kuu bene kumbaanban yamotbon yiri kiradmaneen.” andoon. ¹⁸ Andekore, kwane yembded yi yaa weng amun kedmengkandene weng yenayiib daandene ongkandoon.

¹⁹ Kumban Yoonbed korok darewoob Erod yaa butun kamoan, amborom kuu Erod kuu ye aagorok ye wonong Erodias awanene amarakmi yemoon

yenayiib kamoon kowe. ²⁰ Kwanoone, Erodbed ambarakmi maa kamoon ambarakmi yena ari nongkoboone kuu Yoon kuu nende wii aom kowoone.

Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon

(Mt 3:13-17, Mk 1:9-11, Yn 1:29-34)

²¹ Nimakarub korem kuu Yoonbed baptais kamendoon yaron kuu Yesu kangkon yembed baptais kerunoone, ye kuu kurikuri kameene ambid kuu bengkeroone, ²² Kingkin Karadmo kuu on arud areb ye ari wan kubudoroon. Kwanoone, ambid arimbed wengmo meneboon, “Eb kuu ne Dana, mimyob dowaken darewoob keebdaan, eb yaa anam kubimain.” andoon.

Yesu Ye Awoya Yiri

(Mt 1:1-17)

²³ Kwane, Yesu kuu weeb 30yiib kerekore, God ye deme kuu andowe ambangkoon. Nimakarubbed meeniwen kuu ye kuu Yosef ye dana mingki manok andiwen.

Yosef kuu Heli ye dana mingki,

²⁴ Heli kuu Matat ye dana mingki,

Matat kuu Livai ye dana mingki,

Livai kuu Melki ye dana mingki,

Melki kuu Yannai ye dana mingki,

Yannai kuu Yosef ye dana mingki,

²⁵ Yosef kuu Matatias ye dana mingki,

Matatias kuu Amos ye dana mingki,

Amos kuu Nahum ye dana mingki,

Nahum kuu Esli ye dana mingki,

Esli kuu Nagai ye dana mingki,

²⁶ Nagai kuu Maat ye dana mingki,

Maat kuu Matatias ye dana mingki,

Matatias kuu Semein ye dana mingki,

Semein kuu Yosek ye dana mingki,

Yosek kuu Yoda ye dana mingki,

²⁷ Yoda kuu Yoanan ye dana mingki,

Yoanan kuu Resa ye dana mingki,

Resa kuu Serubabel ye dana mingki,

Serubabel kuu Sealtiel ye dana mingki,

Sealtiel kuu Neri ye dana mingki,

²⁸ Neri kuu Melki ye dana mingki,

Melki kuu Adi ye dana mingki,

Adi kuu Kosam ye dana mingki,

Kosam kuu Elmadam ye dana mingki,

Elmadam kuu Er ye dana mingki,

²⁹ Er kuu Yosua ye dana mingki,

Yosua kuu Eliesee ye dana mingki,

Eliesee kuu Yorim ye dana mingki,

Yorim kuu Matat ye dana mingki,

Matat kuu Livai ye dana mingki,

³⁰ Livai kuu Simeon ye dana mingki,

Simeon kuu Yuda ye dana mingki,

Yuda kuu Yosef ye dana mingki,

Yosef kuu Yonam ye dana mingki,

Yonam kuu Eliakim ye dana mingki,

³¹ Eliakim kuu Melea ye dana mingki,

Melea kuu Mena ye dana mingki,

Mena kuu Matata ye dana mingki,
 Matata kuu Netan ye dana mingki,
 Netan kuu Dewid ye dana mingki,
³² Dewid kuu Yesi kuu ye dana mingki,
 Yesi kuu Obed ye dana mingki,
 Obed kuu Boas ye dana mingki,
 Boas kuu Salmon ye dana mingki,
 Salmon kuu Nason ye dana mingki,
³³ Nason kuu Aminadab ye dana mingki,
 Aminadab kuu Rem ye dana mingki,
 Rem kuu Hesron ye dana mingki,
 Hesron kuu Peres ye dana mingki,
 Peres kuu Yuda ye dana mingki,
³⁴ Yuda kuu Yekob ye dana mingki,
 Yekob kuu Aisek ye dana mingki,
 Aisek kuu Abraham ye dana mingki,
 Abraham kuu Tera ye dana mingki,
 Tera kuu Nahoo ye dana mingki,
³⁵ Nahoo kuu Serug ye dana mingki,
 Serug kuu Reu ye dana mingki,
 Reu kuu Peleg ye dana mingki,
 Peleg kuu Eber ye dana mingki,
 Eber kuu Sela ye dana mingki,
³⁶ Sela kuu Kainan ye dana mingki,
 Kainan kuu Arfaksad ye dana mingki,
 Arfaksad kuu Sem ye dana mingki,
 Sem kuu Noa ye dana mingki,
 Noa kuu Lamek ye dana mingki,
³⁷ Lamek kuu Metusela ye dana mingki,
 Metusela kuu Enok ye dana mingki,
 Enok kuu Yared ye dana mingki,
 Yared kuu Mahalalel ye dana mingki,
 Mahalalel kuu Kenan ye dana mingki,
³⁸ Kenan kuu Enos ye dana mingki,
 Enos kuu Set ye dana mingki,
 Set kuu Adam ye dana mingki,
 Adam kuu God ye dana mingki, kui.

4

Yesu Kuu Setenbed Ambarakmok Ande Kamoon

(Mt 4:1-11, Mk 1:12-13)

¹ Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombbed ibnenoone ok Yooden angkambed monoon. Monoone, Kingkin Karadmombbed nendore amboon angka nen dewonoon. ² Kuyaambbed, Yesu kuu aron 40yiyib animaniib animban mungimo doboroon. Kuyaron kuu Setenbed ambarakmok ande biranande kamoon.

³ Setenbed Yesu yaa yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroaka, bot kee yedmebko om keroko ane.” andoon.

⁴ Andoone, Yesumbbed inandoon, “God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu ‘Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban.’” andoon.

⁵ Kwanoone, Setenbed aangko ambab arimbed nenwene kirodmo ok yimin kayimin wande wonoon yambibkin koremiwa gapman koremiwa yaa korokbenekore, ⁶⁻⁷ yembed ye yaa yedmenoon, “Korem kee yi yumboniib, yi aromkonoyiib, yi nambiriyyiib korem ne yaa kawoon kowe, kane konandamaniin kuu kwane ye yaa konaniin. Kwani kowe, ne yaa bumangkane naningko kankoonaneeb kuu korem kee kabdaniina ebman keraneeb kii.” andoon.

⁸ Andoone, Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu ‘Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib, ye yaamo wengambere kwamembirime.’ ande wongkoon.” andoon.

⁹ Kwanoone, Setenbed ye kuu nendore Yerusalem yaa kurikuri boyambib darewoob aminim dungkun angka wene dobere ye yaa yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, karimbed kuri korongbere, ¹⁰ amborom kuu God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu, ‘Godbed ye engyus yedmaneena, yimbed eb yaa ongme oonebdaniib.

¹¹ Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonaniwa, eb yon kuu bot arimbed wowaanban.’ kwane wongkoon.” andoon.

¹² Kumban Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaa yedmoon kuu, ‘Yiib Yariman God yaa komboon kaamobaib.’ ande dakmoon kii.” andoon.

¹³ Kwane, Seten kuu birani kiwaan korem kame dowan kerekore, koronde wene doboroone wene ye aron keraneen yaa meedme doboroon.

Yesu Kuu Nasaret Aombed Kan Angka Kariwen

¹⁴ Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombbed Galeli yaa wonoone, ambibkin kuyaom kuu komo kamoon ye weng kuu daande yareen. ¹⁵ Kwane, yi kurikuri ambiwoombbed yembed kemengkandimaane yi korem kuu ye yaa kubiwen.

¹⁶ Kwane, Yesu kuu ye kainoon ye kambong Nasaret yaa wonoone, Sabat aron keruune, ye koobdande kurikuri ambiwoom awunoon. Kwane, yaro kimingkande demboon kowe, ¹⁷ profesiman Aisaiyambbed wongkoon ye buk bedmiwen kuu ye yaa koniwen. Koniwe, dudmungskene kwane wongkoon kuu onmene wedmekore kimingkoon kuu,

¹⁸ “Yariman ye Kingkin kuu ne yaa doreen, amborom kuu kamboknondan yaa weng amun kedmengkandi ye deme dowad kuu

yembed ne korok ari amob ok bune kinoon kowe.

Godbed yedmoona manaan kuu

bonmanbed karuwa nimaya yembed boon yaa kuu be yeedere wana-neen ye wengiib

indob tutdan kuu ongmaneene ika wedmaniib ye wengiib be meneni, dabab wayiroondan yaa kuu ben yeedereni,

¹⁹ Yarimanbed amun kerundaneen kuye dakmi ye dowad manaan.” andoon.

²⁰ Kwane, Yesu kuu buk kuu bedme kebenekore, yi yaa ika konde yiri diboroon. Kwanoone, yi korem kurikuri ambiwoom kuu ye yaa nengmone keenombiriwen.

²¹ Kwaniwe, yembed yi yaa daandoon, “God Ye Weng Karadmo kibirebya wengambiriib kukuu anam kere wonoon kii.” andoon. ²² Kwanandoone, nimakarub korem kuu kubenib, weng amun yeman dakmoon yaa binangkenib yedmiwen, “Kee Yosef ye danamo kii.” andiwen.

²³ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Nekaad, yiib kuu ne yaa ongkandi weng yedmaniib, ‘Eb kuu dokta kowe, ebmeren ongme.’ andaniib areb,

ne yaa. ‘Kambong Kapeenaum yaambéd kwane kamewen kuu wengam-buruwen kowe, eb kambong keyaom kangkon kwane kame.’ ande ne yaa yedmewaniib.

²⁴ “Nembéd yíib yaa ke anam yedmendaan kei, profesidan kuu yi kambongdan aom kuu dowakenban kerundimaib. ²⁵ Ke yedmaan kee anam kii, Elaidya doboroon yaron yaambéd Israel aom kuu am yongkonboone, weeb ayoobmim burudande kaningiib wedya keroone, ambibkin kuyaom korem kuu animaniibban keroon kuu nima irib yemoon Israel aom do-biriwen. ²⁶ Kumban Godbed yedmoona Elaidya kuu Yuudan yi nima irib ku doriib kuyaa ma winindo. Ye kuu Godbed yedmoona, ambibkin maa Saidon, kambong maa Sarefaddan yi wonong irib maa yaamo wonoon. ²⁷ Ma, profesiman maa Elaisa, Israel aom doboroon yaron kuu Yuudan yemoon kuu kad yaa kaningi bowiib doboriwen. Kumban yi korem kuu ma ongmenabindo, Siria ambibkin ye karub Naemenmo ongmoone amun keroon.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, nimakarub korem kurikuri ambiwoom kuu kuye weng wengamberekorib, norin darewoob keriwén. ²⁹ Kwanekorib, Yesu yaa dedmone wene ande kamenib, aangko angka taun kwarimbed nenwene aangko arimbed aangkodém yiri korarande kamiwen. ³⁰ Kumban ye kuu kadaareb yi niindem aombed koronde wonoon.

Yesumbed Awad Arewa Yedme Anburoon
(Mk 1:21-28)

³¹ Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom taun mamaa Kapeenaum yiri wenene Sabat aron arimbed yembéd nimakarub yaa kedmengkandoon. ³² Kedmengkandooné, yi kuu binangkiwen, amborom kuu ye kuu deme konoon ye karubbed dakmeen kowe.

³³ Kwane, kurikuri ambib kuyaom kuu karub maa awad arewambéd ibnenooniib kowe yembéd naawonmo komkoon. ³⁴ “Woyoi! Yesu Nasaretman, eb kuu nub yaa komo kamandewed? Eb kuu mene nub monmarandewedoo? Eb kuu nekaad, God ye Karadmo Karub kii!” andoon.

³⁵ Kwanandoone, Yesumbed yobdoodmo yedmoon, “Iwari kere! Ye niindem aom kuu koronde angkadere!” andoon. Kwanoone, nimakarub yi indob ari awad arewambéd karub kuu kankoraroone komboroone angkadoroon kumban karub kuu ma ayindo.

³⁶ Kwanoone, nimakarub korem kuu wedmekorib, binangkenib neman yedmenoon yedmenoon kame yedmiwen, “Kee komarewa kii! Deme konooniib aromkonoyiib kowe, awad arewa yaa yedmimaane angkadiri-maib kii!” andiwen. ³⁷ Kwane, ye weng kuu kambong korem ambibkin aom daande yareen.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboön
(Mt 8:14-17, Mk 1:29-34)

³⁸ Kwane, Yesu kuu kurikuri ambiwoom koronde Saimon yambiwoom wonoon. Kwane, Saimon ye anodkan kuu anikad darewoob angkuun kowe, yembéd mene ongmen dok ande ye yaa yedmiwen. ³⁹ Kwane, yu diambéd mene doberene anikad yaa yedmoone, kirodmo anikad kuu dowan keroone yaro yi yaa animan nekween.

⁴⁰ Kwane aron kubuneen yaambéd, bob anikaddan yemoon kuu ye yaa be menebaiwe, ye dingkimbed yi yaa kowe ongmmimo kamoön. ⁴¹ Kwanaane, karub yi niindem aombed awad arewa kuu angkaderenib komkimaib, “Eb kuu God ye Mingki kii!” andimaib, kumban Yesumbed awad arewa yaa dakmaib andi ye weng yobdood yedmimaan, amborom kuu yi yikaad ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kowe.

⁴² Amkimo kaimbed Yesu kuu obonmo angka wonoon. Kwane, nimakarub kuu ye ande onmenmo mene wedmenekorib, domonde wanaan kwane doborok ande kamiwen. ⁴³ Kumban yembed yedmoon, “Ne kuu taun yena yaa kangkon Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkanda, amborom kuu kuye dowad kumbed yedmoona manaan kowe.” andoon. ⁴⁴ Andekore, Yudea kurikuri ambiwoombed kwane kedmengkandenmo dewonoon.

5

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon

(Mt 4:18-22, Mk 1:14-20, Yn 1:35-42)

¹ Aron mamaa, Yesu kuu bowan Galeli kebed angkambed doreene, nimakarub yemoon kuu ye yaa mene awanewande God ye weng wengamberenib yeyiib yaa nimingkiwen. ² Kwaniwe, Yesu kuu wedmoone ok kebed yaambad parai motod ayoob kuu dangeen. Motod kuu oon bidanbed nongkobekorib oon bi ye men ogaib. ³ Kowe, Yesu kuu Saimon ye parai motod aom aomnekore yedmoone, yembed mondaroon angka angkanuune, kuyaombed diberene nimakarub bid yaa doriibdan yaa kedmengkandoon.

⁴ Kwane kedmengkande dowan kerekore, Saimon yaa yedmoon, “Parai motod kee nanwene ok ambab yirimbed oon bi ye men kuu kamone oon be.” andoon. ⁵ Kwanandoone, Saimonbed inandoon, “Yariman, amnoon doboob kuu yiidkiyiibban kamberemburuwen kumban ooniib maandindo, kumban ebbed yedmeeb kowe, kwananiin.” andoon. ⁶ Kwane, oon bidan kuu Yesumbed yedmoon areb kwamune kerenib oon yemoon biwen. Kwane oon bi ye meniib birindok andiwen. ⁷⁻¹⁰ Kowe yi amborongaad Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoom kuu parai motod mamaa aom doriib yaa baandiwe mene yiyiib oon kuu benkabungkiiwe yi motod ayoob kuu oon ye dabab darewoobbed amburunok andeen.

Kwanoone, Saimon awene yoom ye amborongaad yoom oon yemoon kuu wedmekorib binangkiwen. Kwane, Saimon kuu wedmekore Yesu yaa bumangkene yedmoon, “Yariman, ne yaa kuu koronde wene, ne kuu ambarakmi ye karub kowe.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed Saimon yaa yedmoon, “Eb unaab, kibikbed ari kuu nimakarub bi ye karub keraneeb kowe.” andoon.

¹¹ Kwane, yi motod awene kuu be mene bid yaa nongkobendekorib, yi yiribman korem kuu kiribende ye yoman winiwen.

Kaningki Bowiib Ye Karub

(Mt 8:1-4, Mk 1:40-45)

¹² Yesu kuu kwane taun mamaa aom doreene, karub maa ye kuu kaningki bowiib kumbed mene Yesu wedmenekore, bumangke ye kir- ingkonombad okad yiri badmendekore ye yaa eekmoon, “Yariman, eb dowaken keroka, ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” andoon. ¹³ Kwanandoone, Yesu ye dingki yire karub kuyaa angkoronenekore yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan. Amun kerok.” andoone, kwane kuyaambad kaningki bob kuu dowan keroon.

¹⁴ Kwanoone, Yesumbed ye yaa weng yobdood yedmenoon, “Wene karub maa yaa dakmaab. God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub yaamo korokbenekoreb, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwamune dingkan aye nengke baeb kone. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.” andoone wonoon.

¹⁵ Kuned Yesu ye weng kuu kunaya kunaya kuu daande yaruune kadaareb yemoon kuu ye yaa wengamborok menenib yi bob anikad kuu ongmenabok ande miniwen. ¹⁶ Kuyaron kuu Yesu kuu wene obon angkambed kurikuri kerok winimaan.

Yesumbed Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon

(Mt 9:1-8, Mk 2:1-12)

¹⁷ Aron mamaa, Yesu kuu nimakarub yaa kedmengkandeene Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Galeli ambibkin aom taun koremiib Yudeayiib Yerusalemiib aombd miniwen kowe, yiyiib kuyaa dibiib. Yariman yaromkonombd konoon kowe, nimakarub bob anikaddan kuu ongmenaboon.

¹⁸ Kuyaambd karub yenambd id yidnoon ye karub kuu did arimbed kanmenenib Yesu doreen yiri kowande kamiwen. ¹⁹ Kumban kadaareb nimingkaib kowe yiminban keroone, ambib aminim angka daanenib wid yeman* kuu bongmiwen. Kwanekorib id yidnoon ye karub kuu did ari angkimboroone nong yaambd awine awine kankawene Yesu doreen ye arinambo arimo kowiwen.

²⁰ Kwaniwe, Yesu kuu yi anam andi kara kuu wedmendekore yedmoon, “Angkodmi, eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon. ²¹ Kwanoone, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu yikareb meendobiwen, “Karub kee komande God yaningko monmaroon kii? Ambarakmi kuu karub kanembd are nonondandaanban, Godmo kii.” andiwen.

²² Kwanandiwe, yimbed komarewa meeniwen kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembd yi yaa kaamondo, “Yiib komande yiib niindem aom kwane meendobiib? ²³ Kunambd yobdoodban? Eb ambarakmi kuu are nonondandoon kii andi dee, o dembe yaro wene andi dee? ²⁴ Kumban Karub Ye Mingki kuu okad kiri kee ambarakmi yaa are nonondandi ye deme konoon kuu yiibkaadkeri yeman kuu kei.” andekore, yembd id yidnoon ye karub yaa yedmoon, “Nembd eb yaa ke yedmebdaan kei, dembe yaro eb did kande koreb eb ambiwoom wene.” andoon.

²⁵ Kwanandoone, karub kuu kadaareb yi indob arimbed dembe yaro dore ye did kande kore God yaa kubenenmo wonoon. ²⁶ Kwanoone, nimakarub kuu binangkekorib, God yaa kubeniwen. Kwane, yi korem kuu yaningko kankoone yedmiwen, “Kibikee yeka mamaa keroone wedmuwen kii.” andiwen.

Yesumbed Livai Yaa Yedme Nendoon

(Mt 9:9-13, Mk 2:13-17)

²⁷ Kwanekore, Yesu kuu wene wedmoone, tak od bi ye karub maa yaningko Livai kuu dibere tak od bimaib ye kombon aom dibeen kowe, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoon. ²⁸ Andoone, Livai kuu ye barang kirarundekore ye yoman wonoon.

²⁹ Kwane, Livai yambiwoombd orok darewoob nekwoone ye yoom Yesu yoom tak od bimaibdan yemoo yoom karub yena yemoo yoom nedbenib animan aniwen. ³⁰ Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan Farisidan yaa dabokniwen yoombed kuyaa wedme kongendekorib, Yesu ye kedmengkandeendan yaa yedmiwen, “Yiib komande tak od bimaibdan yoom, ambarakmidan yena yoom dibonib aniib?” andiwen.

³¹ Kwane Yesumbed inande yedmoon, “Dokta kuu amunmo doriibdan yi dowadban, bob anikaddan yi dowad kowe, ³² ne manaan kuu yorokmodan

* 5:19: Yi wid yeman kuu okad dodmombd kokne dene ongmiwen.

kuu amonombime andi dowadban, ambarakmidan kuu amonombime andi dowad manaan.” andoon.

Animan Koronde God Yaa Meeni Aron
(Mt 9:14-17, Mk 2:18-22)

³³ Kwane, yimbed Yesu yaa yedmiwen, “Yoon ye kedmengkandidan kuu animan koronde God yaa meenimo kamimaib, Farisidan kwangkon kwani-maib. Kumban eb kedmengkandeebdan kuu aron korem animan animaib.” andiwen.

³⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Wonong awanan-dameen ye karub yangkodmia ye yoom doriib kuu animan koronde God yaa meenimo kamaniwoo? Dowan! ³⁵ Kumban amaan, awanandameen ye karub yi yaambed nenwananeen kwarimbed, animan koronde God yaa meenimo kamaniib.” andoon.

³⁶ Andekore kuruweng maa dakmoon, “Karub kanembed ebkad yeeb yaambed barad birinde kandene ebkad kurin biringkoon yaa yone karangkoon karen, ebkad barad yeeb kuu biringkoone ebkad kuriniib yeewiib kuu amunban keroon karen. Kwani kowe, korem kwanimokban!

³⁷ “Ma, karub maa wain ok yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmiwen aom bunoon karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu ondunknoone wain ok yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. ³⁸ Nimakarub kuu wain ok yeeb kuu no wain ok yowo yeeb aombod bunimaib. ³⁹ Kwane, karub kanembed wain ok kurin anekore wain ok yeeb kuu dowaken keraanban, amborom kuu yembed yedmaneen, ‘Wain ok kurin kee amun kii.’ andaneen.” andoon.

6

Sabat Aron Ye Yariman
(Mt 12:1-14, Mk 2:23-28)

¹ Sabat aron maa arimbed, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu wene baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendanbed baali yob kuu biangke ab daadmekorib, yob kuu be aniwen. ² Ane kamiiwe, Farisidanbed kaamondiwen, “Komande Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiib?” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu ma kimingkindokowoo?

⁴ Yembed God ye kurikuri ambiwoom aomnekore God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om amob God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo ani yeman kuu anoon. Anekore, yena kuu yangkodmia yaa bangkandoone aniwen.” andoon. ⁵ Andekore Yesumbed yi yaa ika yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu aron Sabat ye Yariman.” andoon.

⁶ Kwane, Sabat aron mamaa keruune, Yesu kuu wene kurikuri ambiwoom aomne kedmengkandoone, karub maa dingki wiwi angka angkaknoon kangkon kuyaom dibeen. ⁷ Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkan-didan yoom kuu Yesu yaa Sabat aron arimbed ongmoa wedmekorub anam ambarakmoon kowe kangdod yaa nenwenem ande ongme keenombiriwen.

⁸ Kumban Yesu kuu yi inamen komarewa meendobiib kuu yekaadkeroon kowe, dingki angkaknoon ye karub yaa yedmoon, “Dembe yaro nimakarub yi arinambo ari dobere.” andoone kwanoon. ⁹ Kwanoone, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Sabat aron ari kuu kunambod amob, amun kami dee, o arewa kami dee? Dangkorodore nenkooni dee, o aye monmari dee?” andoon. ¹⁰ Kwane, yembed yi korem yaa kerekanmo dewenebekore,

dingki angkaknoon ye karub yaa yedmenoon, “Eb dingki yire.” andoon. Kwanandoone, kwane dingki yiroone amun keroon.

¹¹ Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu norin wandekorib, Yesu yaa komo kerunanuub kee ande man yedmenoon yedmenoon kamiwen.

*Ye Apasodan Wad Ayoob Kinoon
(Mt 10:1-4, Mk 3:16-19, 6:8-11)*

¹² Kwane kamiib kuyaron aombed, Yesu kuu aangko angka wene amnoon mimo God yaa kurikuri kamemboroon.

¹³ Kwane amkimo keruune, yembed ye kedmengkandeendan yaa baandoone, ye yaamo keriiwe wad ayoob kinekore boon. Kwanekore, yi kuu apasodan ande aningko kondoon. ¹⁴ Yi kuu Saimon (yaningko mamaa Yesumbed konoon kuu Pita) yoom ye aagorok Endru yoom Yems yoom Yoon yoom Filip yoom Baatolomyu yoom ¹⁵ Matyu yoom Tomas yoom Yems Alfeyus ye mingki yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom ¹⁶ Yudas Yems ye mingki yoom Yudas Iskeriot ambodangoon ye karub yoom kui.

*Yesu Ye Kedmengkandiyyib Ongkandiyyib
(Mt 5:1-12)*

¹⁷ Kwane, yi yoom ibmo aangko arimbed yiri kawene ye kuu dabonmo arimbed doboroon. Kadaareb ye yoman winimaib kuu kuyaa doriwe nimakarub yemoon kuu Yudea ambibkiniib Yerusalemiiib karamok kebed yaa taun Taiyayiiib Saidoniib yaambd menebiwen. ¹⁸ Yi korem kuu mene Yesumbed kedmengkandeen yaa wengamberenub bob anikad ongmen-dok andiwed miniwen. Yembed awad arewambd ibnendiwen kuu ongmenaboon. ¹⁹ Yiminban kere weneendan korem kuu ye yaa badmenande kamiwen, amborom kuu aromkono kuu ye yaambd menebene yi korem ongmenabeen kowe.

²⁰ Kwane, ye kedmengkandeendan yaa wedmendene yedmoon, “Kamboknondan, yiib kuu Godbed amun kerundoon, amborom kuu Godbed korok kere ooni ye yumbon kuu yiibman kowe.

²¹ Kibik mungimo doriibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon, amborom kuu yiminmo keraniib kowe.

Kibik ameng kamiibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon, amborom kuu ambon kamaniib kowe.

²² Karub Ye Mingki kuu kankubuni ye dowad karub yenambd yiib yaa arud wandenib, yiib yaa yi angkurom korokbendenib damangkanenib, yiib yaa arewadan andaniib kuu, Godbed yiib yaa amun kerundaneen.

²³ “Kuyaron ari kuu kubi darewoob kere andenabime, amborom kuu yiib kakman darewoob kuu Ewen aombd kandaniib kowe. Meenime, arewa kerundidan yi awoyambd profesidan yaa kuu yewed kondimaib kwamune areb yiib yaa kwananiib kowe.

²⁴ Kumban yiribman yemoondan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kuu yewenubmo dobiri kandiwen kowe.

²⁵ Animan yiminmo doriibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kuu mungimo keraniib kowe.

Kibik ambon kamendiibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kubiyiibban kere ameng kamaniib kowe.

²⁶ Karub yenambd yiib yaa yiib kuu karub amun ande dakmaniib kuu Godbed arewa kerundaneen,

amborom kuu yi awoya anuk yirimbed dudi god yi profesidan yaa yi kuu kwamune karub amun ande dakmimaib kowe.

Bondan Yaa Mimyob Dowaken Keendime

(Mt 5:43-48)

²⁷ “Ne weng wengambiriibdan yaa ke yedmendaan kei, yiib bondan yaa mimyob dowaken keendime. Yiib yaa arud wandimaibdan yaa kuu amun amun kamendime. ²⁸ Yiib yaa weng arewa ye woonbi weng dakmiibdan yaa amun kerundok ande yedmime. Yiib yaa yewed kondimaibdan yaa kurikuri kerundime. ²⁹ Kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiiib konebko yakdarok. Kanembed eb yuruk ebkad kanda, eb ebkad korok ari kandi kuu kebenenaab, konebko kwane nandok. ³⁰ Kanembed eb yaa mene kawe ande kaamobdoka, kone. Eb yiribman kanwonoka, kaamone ika kawe andaab. ³¹ Eb dowaken yaambd karubbed eb yaa komo kamimaib kuu yi yaa kwane kame.

³² “Ma, yiib yaa mimyob dowaken keendiwen yaamo yiibbed mimyob dowaken keendaniib kuu Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, amarakmidan kangkon kanembed yi yaa mimyob dowaken keendimaib kuu neman kangkon kwanimaib. ³³ Yiib yaa amun amun kamiibdan yaamo yiibbed amun amun kamendaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, amarakmidan kuu kwanimaib. ³⁴ Karub yena yaa od araben bangkandekorib angkon ika nub yaa bangkandaniib ande meedmaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, amarakmidan kuu amarakmidan yena yaa kondekorib komoyiib kondiwen kuu angkon nub yaa ika bangkandaniib ande meedmimaib.

³⁵ “Kwanimaib kumban yiib kuu bondan yaa mimyob dowaken keendenib amun amun kamenib yi yaa yiib yiribman araben bangkandime. Kwanekorib angkon ika kandi ye inamen kowaib. Kwananiib kumbd kakman darewoob kandaniib. Kwane, yiib kuu Korem Burudandoon Arimbed ye God ye dana keraniib, amborom kuu God kuu eso andimokban amarakmidan yaa amun amun kamimaib kowe. ³⁶ Yiib Ambembed mimyob keendimaan areb kwane korem yaa mimyob keendime.

Yena Yaa Wengyundi

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Karub yena yaa wengyundandaab. Wengyundaabban kuu eb yaa wengyundabdaanban. Yena yaa nima arewa karub arewa andaab. Kwane andaabban kuu eb yaa kangkon karub arewa andaanban. Yena yi amarakmi yaa are nonondandaneeb kuu eb amarakmi yaa kangkon are nonondandaneen. ³⁸ Yena yaa bangkandebko Godbed eb yaa bangkabdok. Nimakarub yaa awandaneeb kuu Godbed eb yaa yewudmo bangkabdene eb men aom yewudmo onduknaneen. Kedi, ebbed yena yaa kumunkingki-maab ye at kumbd kandene eb yaa inande kumun kinaneen.” andoon.

³⁹ Andekore kuruwak weng dakmoon, “Indob tut ye karubbed ye amborongki indob tut kuu nenwananeenoo? Yii! Yiminban. Yi ayoob kuu dem yiri kirobaniib. ⁴⁰ Ma, kedmengkandeenman kuu yirimo, ye kedmengkani korok kuu ari. Kumban kanembed kaadkere andoon kuu ye kedmengkani korok areb keraneen.

⁴¹ “Ma, komandewed eb angkodmi ye indob yaamo at mon embeng kuu wedme meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu meenimokban? ⁴² Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen kuu eb wedmenokban kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Angkodmi, korondeewo nembd at mon eb indob aom kuu kankorara,’ andaneeb? Eb kuu aadidmi ye karub, ibduruk kuu eb indob aomdin at

kuruk kuu kankaare dian wedmekorewed, eb angkodmi ye indob aom at mon kuu kankaaneeb kuu yimin.” andoon.

At Ye Yob Ye Kuruweng

(Mt 7:15-20)

⁴³ “At amun kuu yob arewa iraanban, at arewa kangkon yob amun iraanban. ⁴⁴ At mimim kuu ye yob yaambd wedme kaadkerimaib. Nimakarub kuu yiriwad yaambd yedob kuu bimokban, yikiib nong yaambd munid kuu bimokban.

⁴⁵ “Karub amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbd inamen amunmo benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dangoon kumbd inamen arewamo benmenebimaan. Karub kuu ye niindem aombd ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambd dembimaan.

Dobiri Ayoob

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Yiib ne yaa ‘Yariman Yariman’ ande kamimaib kumban, komoyiibkob nembd yedmimain yaa kuu yiibbd kwanimokban? ⁴⁷⁻⁴⁸ Kanembd mene ne weng yaa wengamberene awine kandaneen kuu karubbd ambib yengbimaan areb. Ye kuu okad kamkono arimbdd dem ambab yiri nidkanabekore daroon kowe, urok derebeen kumban kiringmindo, amborom kuu ambib kuu okad kamkono arimbdd yengbe ongmoon kowe. ⁴⁹ Kumban kanembd ne weng wengamberekore wunekarimaan kuu karub yambib kuu okad animarimo no dedmobekore yengboon areb. Yengboone, urok derebenu ambib kuu kirodmo nandenu kuweng darewoowiib korem monmareen.” andoon.

7

Romdan Yi Ana Nangmi Ye Korok Ye Anam Andi

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu kuu kwane nimakarub yaa daande dowan kerekore, Kapeenaum yaa wonoon. ² Kuyaom kuu Romdan yi ana nangmi korok maa doboroon. Ye kuu ye deme karub maa ye yaa mimyob dowaken keenimaan. Ye deme karub kee anikad kerunoone bobnandameen kowe, ³ ana nangmi ye korok kuu Yesu ye weng wengamboroon kumbd, Yuu yi aamkono yena yaa yedmoone Yesuyiib yaa winiwen. Ye dowaken kuu wene Yesu yaa yedmibko mene ye deme karub ongmokok anded.

⁴ Kwane, aamkono kuu wene Yesu yaa eekmenib yedmiwen, “Ana nangmi korok ye meeni kuu ebbd awanene, ⁵ amborom kuu yembd nub Yuudan yaa mimyob dowaken keendimamene nub kurikuri ambib yengboon kowe.” andiwen. ⁶ Kwanandiwe, Yesu kuu yi yoom winiwen.

Wene dia doriwe ana nangmi korokbed angkodmia yena yedmoone wene Yesu yaa yedmiwen, “Nub korokbed yedmoon, ‘Yariman, eb kuu nambiwoom manaab. Ebbd nambiwoom mini kuu yiminban, amborom kuu ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe. ⁷⁻⁸ Kwanikob nekareb eb yaa minindo keraan. Ne kangkon ne korokbed deme kawiiwen yi dabderem aombd doriin, kwane angkon ana nangmidan ne dabderem aom doriib. Karub mimo yaa wene andimain kuu winimaan, maaaa kangkon mene andaine minimaan. Ne deme karub yaa kangkon kwane andaine kwaniimaan. Kumban wengbed yedmaneeb kuu ne deme karub kuu wadkeraaneen.’ andiwen.”

⁹ Kwanandiwe, Yesu kuu kwane wengamberekore ye anam andi wedme binangkoon. Kwanekore, amonombene kadaareb ye yoman weniib yaa

yedmoon, “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kekee anam andi darewoob kii! Israeldan kuu kekamune areb ne ma wedmindo.” andoon. ¹⁰ Kwane, karub mene Yesu yaa yedmeniwendan kuu ika ambiwoom wene wedmiwe, ana nangmi korok ye deme karub anikad kerunoon kuu wadkeroon.

Wonong Irib Yu Mingki Ongmoon

¹¹ Kwane, Yesu kuu taun yaningko Naen yaa wonoone, ye kedmengkandeendan yoom kadaareb yoom kuu ye yoman winiwen. ¹² Kwane, ye kuu mene taun ambongko yaambad dorone wedmoone taundan yemoon yoom wonong irib yu yoom kuu yu mingki ye bob mangkok kanweniib. Ye kuu wonong irib yu dana mimo yembedmo.

¹³ Kwane, Yesu kuu wedmendekore yu yaa mimyob keendene yedmoon, “Ameng kamaab.” andekore, ¹⁴ yaro wene bob did yaa angkoronenoone kanweniibdan kuu yinmoniiwe yedmoon, “Kewedman, nembed eb yaa ke yedmaan kei, yaro dembe!” andoon. ¹⁵ Kwanandoone, karub kuu dembe yaro dibere andowe dakmoone ika awaan yaa kondoon.

¹⁶ Kwanooone, nimakarub kuu wedmekorib binangki darewoob kere God yaa kubenib yedmiwen, “Profesiman darewoob kuu nub yaa monoon kii! Godbed ye nimakarub yaa awandoon kii!” andiwen. ¹⁷ Kwane, Yesumbed komo kamoon ye weng kee Yudea ambibkin aomiib ambibkin dia dia kuyaomiib kwane daande yareen.

Yesu Yoom Yoon Baptaisman Yoom

(Mt 11:1-19)

¹⁸ Yoon ye kedmengkandeendanbed Yesu kuu komarewa kamoonkob wedmiwen kuu kwane Yoon yaa daaniwen. Kwane, yembed ye kedmengkandeendan ayoob yaa baande ¹⁹ yedmoon, “Yariman Yesu yaa wene kaamonime, ‘Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?’ andime.” andoon. ²⁰ Kwanandoone, karub ayoob kuu mene Yesu yaa yedmiwen, “Yoon Baptaismanbed ‘Wene eb yaa kaamonime ‘Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?’ andime.’ andoonkob, eb yaa menuub.” andiwen.

²¹ Kuyaron aom kuu Yesumbed bob anikaddaniib bob bobdaniib awad arewambad ibnendoondaniib indob tutdaniib kuu yemoon ongmenaboon.

²² Kwane, yembed Yoon ye kedmengkandeendan yaa yedmendoon, “Ika wene komo wedmenib wengambiriwen kuu kwane Yoon yaa daanime. Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kaningki bobdan kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoondan kuu wengaib, dukniwendan kuu ika dembiwen, kwane God ye weng amun kuu kamboknondan yaa daandeen. ²³ Karub kanembed ne yaa karekmi kerindo kuu Godbed amun kerunoon.” andoon.

²⁴ Kwane, Yoon ye kedmengkandeendan kuu winiwe, Yesumbed kadaareb yaa Yoon ye weng andowe dakmoon, “Amboon angka kuu yiib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nuubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! ²⁵ Kwangka kuu komo wedmok winiwen? Karub ebkad amun inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amun debenib od darewoob ye barang berengkimaib kuu king yambiwoommo dobirimaib. ²⁶ Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman dee? Ee, anam. Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman ye deme burudande aningko darewoob keroon. ²⁷ Kekee Yoon ye dowad wongkoon, ‘Nembed ne weng yuk kanmini ye karub yedmaniina,

yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwa-
neen.’ ande kwane wongkoon.

²⁸ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu darewoob, ye areb kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi korok kere ooni yeman aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande aningko ari kandiwen.” andoon.

²⁹ Kwane, nimakarub koremiib tak od bimaibdaniib kwangkong Yesu ye weng wengamberekorib, God ye inamen kuu yorokmo andiwen, amborom kuu yi kuu Yoonbed baptais kerundoondan kowe. ³⁰ Kumban Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu God ye weng amun kuu wengamberedandiwen, amborom kuu Yoon kuu yi kuu ma baptais kerundindo kowe.

³¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Nimakarub kibik doriib kee komo areb andaniin? Yi kuu kane areb? ³² Yi kuu dana areb, yimbed animan berengkimbon aombed diberenib, dana yena yaa baande yedmimaib, ‘Nub kuu yurin wurumuwen,
kumban yiib kuu kube andenabindo.

Nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen,
kumban yiib kuu ameng kamindo.’ andimaib.

³³ “Meenime, Yoon Baptaisman kuu mene animan amuniib wain okiib anindo kumbed yiibbed yedmimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’ andimaib. ³⁴ Kwane, Karub Ye Mingki mene animan amuniib wain okiib animaan. Kwanaane, yiibbed yedmimaib, ‘Kedi, ye kuu animan yaamo inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamimaan ye karub, angkara ye kuu tak od bimaibdaniib ambarakmidaniib yi angkodmi kii!’ andimaib. ³⁵ Kumban God ye meeni kangdom awinimaibdan komo komo kamimaib kuu meeni kangdom ande korokbi yeman.” andoon.

Wonong Maa Yesu Yaa Mimyob Keeneen

³⁶ Kwane, Farisi karub maambbed Yesu yaa yambiwoom wene animan anem ande kaamonenoone, ye yoom wene arak yaa anande dibiriwen.

³⁷ Kwane, ambarakmi wonong maa taun kuyaom doruun kuu Yesu kuu Farisiman yambiwoom animan aniib ye weng kuu yu kaadkereen kowe, yumbed baeb amun yeman botoro kawanmoyiib kanmuneen.

³⁸ Kanmenenu, Yesu ye yondad yaa bumangke ameng kamenu yu inok kuu ye yondad yaa kirobeen. Kiroboona, yu awungbed inok arekoru, ye yon ayoob yaa mandamuk keene baeb amun yeman yon ayoob yaa bunabeen.

³⁹ Kwanuune, Farisiman kuu kwane wedmekore yekareb yedmoon, “Anam kuu ye kuu profesiman karen kuu wonongbed ye yaa badmenuun kuu ambarakmi wonong kowe ye kaadkeroon karen kii.” andoon.

⁴⁰ Yekareb kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Saimon, ne kuu eb yaa weng maa yedmandamiin.” andoone, yembed inande yedmoon, “Kedmengkandi korok, yedme.” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, Yesumbed yedmenoon, “Karub ayoob yi kuu od oonoon ye karub yaa dungkum dangoon. Karub maa ye dungkum kuu od silvaa 500iib, karub maa ye dungkum kuu od silvaa 50iib.* ⁴² Kwane, karub kuu odiibban keroone ika od oonoon ye karub yaa konindeban keriwon kowe, yumbed yi yaa yedmoon, ‘Od ine waib.’ andoon. Kwani kowe, yi ayoob kuyaa kuu kanembed od ooni ye karub yaa kubi darewoob keraneen?”

* 7:41: Od silvaa 500iib kuu 5,000 Kina areb, od silvaa 50iib kuu 500 Kina areb.

andoon. ⁴³ Kwanandoone Saimonbed inandoon, “Mokuro, dungkum darewoob ye karub kui.” andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Eb kuu yiminmo yedmewen.” andoon.

⁴⁴ Kwanekore, Yesu kuu amonombene wonong yaa wedmendekore Saimon yaa yedmoon, “Eb kuu wonong kee wedmendeewoo? Eb ambiwoom manaan kumban, eb kuu yon ogi yeman ok ma kowindo, kumban yumbed yu inokbed ne yon yaa ogekoru yu awungbed areen. ⁴⁵ Eb kuu ne yaa kubeweneb mandamuk keewindo, kumban awudaraana wonong kee mene kwane ne yon yaa mandamuk yemoon kereen. ⁴⁶ Eb kuu ne yaa kubeweneb ne korok ari olif ambod bunindo, kumban yumbed baeb amun yeman ne yon ari buneen. ⁴⁷ Kwamunekob, ne eb yaa ke yedmaan kei, yu ambarakmi yemoon kuu are nonondandoon kowe, yu mimyob dowaken kuu darewoob kereen kii. Kumban kane kane yaa karub maambéd are nonondandi embengmo keroon kuu ye mimyob dowaken kangkon embengmo keroon.” andoon.

⁴⁸ Kwanekore, Yesumbed yu yaa yedmoon, “Kub ambarakmi kuu are nonondandoon kii.” andoon. ⁴⁹ Kwanandoone, dibo aniibdan kuu yikareb andowe yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Karub kee kane? Komarewa ambarakmi are nonondandaneen?” andiwen. ⁵⁰ Kwane, Yesumbed wonong yaa yedmoon, “Kub anam andimbéd bobni yaa kuu burudande nenkoonoon kowe, yewenubmo wene.” andoon.

8

Yesu Ye Yoman Winiwen Ye Nima Yena

¹ Kwanekore, Yesu kuu tauniib kambong kambongiib yaa dewenene Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkandoon. Ye kedmengkandeendan wad ayoob kangkon ye yoom yarebiwen. ² Kwane, nima yena bob anikad ongménaboondaniib awad arewambéd ibnendiiwe ongménaboondaniib kuu yi yoom yarebiwen. Maa kuu Meri Magdalen andimaib, awad arewa ediib kuu yu niindem aombéd angkadiiriwen. ³ Nima yena kuu Erod ye deme karub Kusa ye wonong Yoana yoom Susana yoom nima yena awene yoom kangkon yi yoom yarebiwen. Ku yarebiwen kuu nima yikareb yi odbed Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaa awandiibkob yarebiwen.

Kab Kiradmoon Ye Kuruweng (Mt 13:1-23, Mk 4:1-20)

⁴ Kwane, kadaareb taun maa maa yaambéd Yesuyiib yaa menebiiwe kuruweng kee daandoon, ⁵ “Yongbon ye karub maa ayongmon yeeb angka wene yob kab kiradmaan wonoon. Kwane, wene kiradmenmo wonoon kuu yob yena kuu kiwaan angka kiradmoon kowe, karubbed dewenebenib dodkiiwe ayari onbed wanmene ane dowan keriiwen. ⁶ Yob yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon kowe, demboon kumban okiibban kowe kokdereboon. ⁷ Yob yena kuu okad yik kawiiib yiri kiroboon kowe, demboon kumban yik kabbed dabuknandoon. ⁸ Yob yena kuu okad amun ari kiroboon kowe, dembe iroon kuu kab mimim kuu 100iib 100iib kamoon.” andoon. Kwane kuruweng kuu dakme dowan kerekore, nimakarub yaa baande yedmoon, “Kanembéd kerendemiib keroka kwane wengamborok.” andoon.

⁹ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed kaamoneniwen, “Kuruweng ye weng id kuu komarewa?” andiwen. ¹⁰ Andiiwe, yembed yedmoon, “Godbed korok kere ooni ye inamen biknimbon kuu yiiibkaadkeri

yemanmo. Kumban nimakarub yena yaa kuu kuruwak weng yaambéd dakmiin kowe,
wedmaniib kumban akme ye id kandaibban,
kwane wengambaraniib kumban id kandaibban.

¹¹ “Kuruwak ye weng id kuu kei. Yob kab kuu God ye weng kui.
¹² Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb. Yi kuu wengambiriwen, kumban Setenbed mene yi niindem aom weng amun kuu kanwonoon. Kowe, anam andindo, bobni yaa kuu burudande bindaanban kui. ¹³ Yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb. Yob kiroboon kuu kane kanembéd weng kuu wengambiriwen kuu kubiyyib anam andiwen. Kumban anam andi ye yumburum kuu ambab yiri kubunimokban kowe, anam andi yi komboon kaamobi yaron manaune kombiri winimaib. ¹⁴ Okad yik kawiiib ari kiroboon ye id kuu God ye weng wengambiriwen, kumban okad kiri ye meenembiriyyib ye yiribman yemoon ye inameniib ye kubi inameniib kumbed dabuknandaane, God ye weng kuu kainimokban kere idiibban kerimaan. ¹⁵ Kumban yob okad amun ari kiroboon ye id kuu kane kanembéd yi niindem aom kuu inamen amuniib wengambiri ye inameniib doriib, kui. Yi kuu God ye weng wengamberekorib, awinimo kamaiwe, yob amunmo irimaan.

Nambiri Ye Kuruweng

¹⁶ “Nimakarub kuu lem kuu yure kandene meneki wongdem aom o angki ye arak dabderem aom kowimokban. Kunéd lem kuu kande lem ye dobirimbon ari kowimaib. Kwananiib kuu kane kane mene awudaraniib kuu dianmo wedmaniib. ¹⁷ Inamen o komo komo kamiwen bikdereboon korem kuu dian keraneen. Biknoon yeman korem kuu kaadkeraniib.

¹⁸ “Kwanikob, komarewa wengambiriwen kuu korobe meenime. Kanembéd kuyiib kuu Godbed yemoon konaneen. Kumban karub kanembéd kuyiibban kuu komo ye yaa embengmo kandaan ande meenoon kwangkón Godbed yekareb kandaneen.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana

(Mt 12:46-50, Mk 3:31-35)

¹⁹ Kwane, Yesu ye ena yoom damana yoom kuu mene wedmenande kamiwen, kumban kadaareb nimmingkaib kowe wedmenindeban keriwén.

²⁰ Kwaniiwe, karub maambéd ye yaa yedmoon, “Eb enaya damana kuu eb wedmebdeem ande mene bunangka doriib kii.” andoon. ²¹ Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Ma kuu kei. Ne enaya damana kuu God ye weng wengamberekorib awinimo kamimaibdan kui.” andoon.

Yesumbed Nuwa Oknondoka Kebenoon

(Mt 8:23-27, Mk 4:35-41)

²² Aron maaa, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nub kuu bowan ok yara yanem.” andoone, parai motod aom awunekorib, ok yara yanande kamiwen. ²³ Kwane yaniiwe, Yesu kuu unuk angkoon. Kwanoone, nuub darewoob kuu ok animarimbed wuure monoone motod kuu oknondokbed amburunande kameen. Kwane yi kuu ok arud aom awuniwen.

²⁴ Kwani kowe, ye kedmengkandeenbed wene ye yaa kaakmenenib yedmiwen, “Korok ee! Nub kuu ok kubunandamuub kii!” andiwen. Kwanandiiwe, dembene nuuwiib oknondokiib yaa yobdoodmo yedmoone, okiib nuuwiib kuu yewenub kereen. ²⁵ Kwanuune, yembéd yedmoon, “Yiib anam andi kuu kuna?” andoon. Andoone, yi kuu binangke uniyiib kumbed yikareb neman kaamonenoon kaamonenoon kame yedmiwen, “Nuuwiib

oknondokiib kuu ye weng wengambaraniibmo kowe, karub kee kane kii?" andiwen.

*Awad Arewambed Ibneniwen Ye Karub Ongmoon
(Mt 8:28-34, Mk 5:1-20)*

²⁶ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu Galeli ambibkin yaambd wene bowan yara Gerasin ambibkin yaa yaniwen. ²⁷ Kwane, Yesu kuu parai motod aombd bid yaa yaro doroone, taun ye karub maa awad arewambd ibnenoon ye karub kuu ye yaa monoon. Aron doboob kuu ebkadiib derenimokban kere ye kuu ambiwoom dobirimokban, botdem bob konombon aombd dobirimaan. ²⁸⁻²⁹ Aron yemoon kuu awad arewayiib kwane ibnenoon kowe, ambiwanbd awinenekorib dingkia yona kuu seinbd yengbe oonimaib kumban, sein kuu buruwadmane awad arewambd nendore amboon angka nenwinimaan.

Kwane, Yesu wedmenekore kabangangkene ye yon yiri bumangkene okad yiri korok kankibinoone, Yesumbd awad arewa yaa "Karub ye niindem aom kuu angkadere." ande yedmendoone, karub kuu naawon komkoon, "Yesu, Korem Burudandoon Arimbde Ye God Ye Mingki, eb kuu ne yaa komo kamandewed? Eb kuu ne yaa yewed kawe monmaruwaab." andoon.

³⁰ Kwanandoone, Yesumbd ye yaa kaamonenoon, "Eb aningko kuu kane?" andoon. Andoone, yembd inandoon, "Naningko kuu Kadaareb." andoon, amborom kuu awad arewa yemoon ye niindem aom awuniwen kowe. ³¹ Kwanandoone, awad arewambd ika ika eekme yedmiwen, "Nub yaa dem kongdem yiri wene dobirime andaab." andiwen. ³² Awon yemoon kuu aangko kaad angkambd anengkanan yarebiib. Kowe, awad arewa kuu Yesumbd awon niindem aom wene awunime andoko awunem ande eekmiiwe, kwanime andoone kwaniwen. ³³ Kwane, awad arewa kuu karub ye niindem aombd angkaderenib awon yi niindem aom aomniwen. Kwaniwe, awon kuu aangko kaat angkambd kirokmone wene bowan ok yiri bubke konok ane dukniwen.

³⁴ Kwaniwe, awon yarian kuu wedmekorib, kabaanmo wene taun aomiib kambong angkayiiib yaa komarewa keroon kuu daandiwen. ³⁵ Daandiwe, nimakarub kuu wene komarewa keroon ande wedmok winiwen. Kwane, mene Yesuyiib yaa wedmiiwe karub kuu awad arewa kuu angkaniwen kowe, inwarekore inamen amunmo kumbd Yesu ye dia dibeene, nimakarub kuu wedmenekorib uniwen. ³⁶ Kane kane Yesumbd karub yaa komarewa kamoontob wedmiwen kuu nimakarub menebiwen yaa daandiwen.

³⁷ Kwane, Gerasindan korem wonok ande kamiwen, amborom kuu yi kuu uni darewoob keruwen kowe, Yesu kuu parai motod aom wanande aomnoone. ³⁸ Aomnoone, awad arewa angkaniwen ye karub kuu ye yoom wenem ande eekmoon. Kumban Yesumbd ye yaa yedmoon, ³⁹ "Ambiyoom ika wene. Godbed eb yaa komarewa keroon kuu daande." andoon. Kwanandoone, karub kuu wene taun aom korem yaa Yesumbd ye yaa komarewa keroon kuu daandoon.

*Wonong Koyu Bobneen Yoom Anikad Wonong Yoom
(Mt 9:18-26, Mk 5:21-43)*

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu ika Galeli yaa wonoone, kadaareb kuu ye ande meed-miibbd kowe ye yaa kubeniwen. ⁴¹ Kwane, kurikuri ooni karub yaningko Yairus kuu mene Yesu ye yon yiri bumangkene yambiwoom monok ande eekmoon, ⁴² amborom kuu ye dana mungkan mimo kuu bobnandamuun kowe. Yu kuu weeb wad ayooowiibmo. Yesu kuu Yairus yambib yaa wene

wedya weneen yaambéd nimakarub kuu ye yaa nimingke awanewandiwén.

⁴³ Kuyaom kuu, wonong maa yu kuu wood andemwuroon kuu dowan kerindeban kwane wene weeb wad ayoob kereen. Kumban karub kanembéd ongmindéban kowe, ⁴⁴ Yesu ye yoman anukbed yaro menenu, yebkad doboob dungkun yaa angkoronenuune kuyaambéd kwane yu wood kuu dowan kereen.

⁴⁵ Kwanuune, Yesumbéd yedmoon, “Kanembéd ne yaa angkorowoon?” andoon. Kwanandoone, nimakarubbed yedmiwen, “Nub kuu ma badméb-dindo.” andiwe, Pitambéd yedmoon, “Korok, nimakarub kee nimingkaib kumbéd eb yaa dedmone dedmone kamiib kii.” andoon. ⁴⁶ Kumban Yesumbéd yedmoon, “Ne nekaad, ne ongmi yaromkonombéd maa yaa amun kerunoon kowe, karub maambéd angkorowoonkob.” andoon.

⁴⁷ Andoone, wonong kuu aadikmindeban kowe, kiringmiyiib kumbéd kadaareb yi arinambo arimbéd ye yon yiri bumangkenu komo dowad angkoronuunkob kwane yu yaa kirodmo dowan keroon kuu dakmeen.

⁴⁸ Kwanuune, yembéd yu yaa yedmoon, “Ne dana, kub anam andimbéd ongmebdoona wadkereeb kowe, yewenubmo wene.” andoon.

⁴⁹ Ye kuu kwane doro dakmeene, karub maa kuu kurikuri ooni ye karub Yairus yambiwoombéd monoon. Menene yedmoon, “Eb dana kuu bobneen kowe, kedmengkandi korok yaa kwane daanembaraab.” andoon. ⁵⁰ Kwanandoone, Yesu kuu wengamboroon kowe, yembéd Yairus yaa yedmoon, “Unaab, no anam ande, yu kuu ongmaneena wadkeranuun.” andoon. ⁵¹ Kwane wene Yairus yambiwoom aomniwen kuu karub yemoon awunindo, Pita yoom Yoon yoom Yems yoom dana yu awodkia awaana yoommo ben awunoon.

⁵² Awune wedmoone, nimakarub kuu yuudi ameng kamenabiib kowe, yembéd yi yaa yedmoon, “Ameng kamaib, dana kuu bobnindo, no unuk angkeen.” andoon. ⁵³ Kwanandoone, nimakarubbed ye yaa ambon kameniwen, amborom kuu yi yikaad, dana kuu bobneen kowe. ⁵⁴ Kumban yembéd dana yu dingki yaa awindekore yedmoon, “Ne dana, dembe.” andoon. ⁵⁵ Kwanandoone, yu kingkin kuu ika mene ubderenoone erebnariyiibban dembe yaro doruun. Kwanuune, Yesumbéd yi yaa yedmoon, “Animan maa kondibko anak.” andoon. ⁵⁶ Kwanoone, dana yu arian kuu wedmekorib, binangiwen. Kumban yembéd yi yaa yedmendoon, “Komarewa keroonkob wedmiwen kuu karub yena yaa dakmaib.” andoon.

9

Wad Ayoob Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen (Mt 10:1-15, Mk 3:16-19, 6:8-11)

¹ Kwane, Yesumbéd ye karub wad ayoob yaa baandoone mimyamo keriwe, aromkonoyiib awad arewa benkiradmene bob anikaddan ongmenabiyyiib kwane kondoon. ² Kondekore, yedmoon, “Wenebime. Godbed korok kere ooni ye weng kedmengkandime. Bob anikaddan ongmenabime. ³ Winibka barang yenayiib be wanaib, yonamadiibban meniibban omiibban odiibban ebkad maayiibban. ⁴ Ambib kunayaom wene aomnibka, kwane kuyaom dobirime. Kwane doberenib wene kambong kuyaom kuu domonde wini yaron keruk, ambib maa yaa angkok wanaib. ⁵ Nimakarubbed yiib yaa kubendokban keribka, yiib yondad aom ingkud kuu wangkibko kiroboko kambong kuyaom kuu koronde winime, kwananiib kuu yi inamen arewa yaa yika akmi ye dowad.” andoon.

⁶ Kowe, yi kuu wene kambong kambong yaa nimakarub kunaya kunaya dange yariib kuu weng amun kedmengkandenib bob anikaddan kuu ongmenabiwen.

⁷ Kwamiwe, king Erod kuu komo keroon ye weng wengamberekore kerebkarab kamoon, amborom kuu yenambed Yoon Baptaisman kuu bobnoon yirimbed demboon kii ande dakmiwe, ⁸yenambed kuu Elaidyambed demboon kii andiwe, angkon yenambed kuu profesiman maa unyeman yiri bobnoon kumbed ika demboon kii andiwe kamiwen kowe. ⁹ Kumban Erodbed yedmoon, “Yoon Baptaisman kuu nembet ye korok wandaan. Kuned kwane wengambaraan kowe, karub kuu kane?” ande wedmenande kamoon.

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon

(Mt 14:13-21, Mk 6:30-44, Yn 6:1-13)

¹⁰ Kwane, apasodan wad ayoob kuu ika menenib, yimbed komarewa ambangkiwen kuu kwane Yesu yaa daaniwen. Kwane, yi kuu Yesumbed bindore taun maa Betsaida yaa yimbedmo winiwen. ¹¹ Kumban kadaareb kuu yikaadkeriwen kowe, ye yoman winiwen. Kwane winiwe, yembed yi yaa kubendekore, Godbed korok kere ooni ye weng daandene kane kane ongmondok ande meeniwendan kuu ongmenandoon.

¹² Oobnon yaambet, Yesu ye karub wad ayoob kuu Yesuyiib yaa menenib yedmiwen, “Keyaa kee obon kowe, kadaareb kee yedmebko, wenenib kambong dia diayiib, okad angka angkayiiib yaa animaniib dangimboniib kuu onmime.” andiwen.

¹³ Kwanandiwe yembed inandoon, “Yiibbed yi animan bangkandibko anime.” andoon. Andoone, yimbed inandiwen, “Nub kuu om angkoyiib oon ayoowiibmo kowe, kadaareb yeman kuu wene berengkekoruwed dee?” andiwen. ¹⁴ (Kadaareb korem kuyaa kuu karub 5,000iib areb.)

Kwanandiwen kumban yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yedmendibko nekwane wadbed dibirimo dibirimo kame 50yiib areb kerime.” andoon. ¹⁵ Kowe, yedmoon areb ye kedmengkandeendanbed kwamune nekwiiwe nimakarub kuu yiri dibere winiwen.

¹⁶ Kwaniwe, Yesumbed om angkoyiib oon ayoowiib kuu bene ambid ari wedme God yaa eso andekore, yembed domangkekore ye kedmengkandeendan yaa bangkandoone nimakarub yaa bangkandiwen. ¹⁷ Kwaniwe, yi korem kuu ane yimin keriiwe, ye kedmengkandeendanbed kabed wad ayoob benib animan ambong ambong kuu be kabed aom dewene kambungkiwe ambonmo wire wonoon.

Yesu Kuu Godbed Kinoona Monoonman

(Mt 16:13-16, 16:21-28, Mk 8:27—9:1)

¹⁸ Aron maaa, Yesu kuu yembirimo kurikuri kameene, ye kedmengkandeendan kuu yeyiib yaa miniiwe, yembed yi yaa kaamondoone, “Kadaareb kuu ne yaa kuu kane andimaib?” andoon. ¹⁹ Kwanandoone, yimbed inandiwen, “Yenambet kuu Yoon Baptaisman andiwe, yenambet kuu Elaidya andiwe, angkon yenambet kuu profesiman maa kurin yiri bobnoon kumbed ika demboon kii andiwe kamiwen kii.” andiwen.

²⁰ Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Angkon yiib kude, ne yaa kuu kane andimaib?” andoon. Kwanandoone, Pitambet inandoon, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu kii.” andoon.

²¹ Andoone, Yesumbed karub yena yaa dakmaib ande weng yobdood kondoon. ²² Kwanekore yembed yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu durud yewed yemooon kandeene, aamkono aamkonoyiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniibbed

kanangka kaarenib aye kowaniib, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembene wadkeraneen.” andoon.

²³ Kwane dakmene yi korem menebiwen yaa yedmoon, “Kanembed ne yoman manandamoka yekareb ye inamen kuu kankubune aron korem yeman yekareb bobni dowad ye at ming kankarine ne yoman monok.

²⁴ Kanembed ye wadkeri yeka awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban kanembed ne dowad yaambded ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen.

²⁵ Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka kande korok keraneen, kumban amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa kankoraraneen kuu amun dee?

²⁶ Kanembed neyiyib ne wengiyib yaa karak bobnaneen kuu ye yaa karak konaneen, Karub Ye Mingki kuu kwane ye nambiriyiyib Yambe God ye nambiriyiyib engyus karadmoyiyib mananiib yaambded karak konaneen.

²⁷ “Nembed yiyib yaa ke anam yedmendaan kei, yiyib yena kiri doriib kee duknaibbanbed Godbed korok kere ooni aron kuu wedmaniib.” andoon.

Yesu Yaa Nambiriyiyib Konoon

(Mt 17:1-8, Mk 9:2-13)

²⁸ Yesumbed kwane dakmoone, aron kaning kaningiib areb dowan keru-
une, yembed Pita yoom Yoon yoom Yems yoom kuu bindore aangko angka daane kurikuri kerok wonoon.

²⁹ Kwane wene kurikuri kamene, ye murubia kuu yeka mamaa keroone, ye ebkad yaa kuu imak ye nambiri areb kawure kawanmo dangkorong keroon. ³⁰ Kwane kuyaambded, karub ayoob Moses yoom Elaidya yoom kuu ³¹ angkadere Ewen aom ye nambiriyiyib miniwe, Yesu yoom Yerusalem aombed ye bobnaneen ye weng dakniwen.

³² Kowe Pita yoom ye angkudmia yoom kuu unukudmo keroon, kumban kerekne wedmiwe nambiri aombed karub ayoob kuu Yesu yoom doriib.

³³ Kwane, karub kuu Yesu domonenande kamiwe, Pitambded yedmoon, “Korok ee, nub kuu keyaa doruub kee amun kii. Kowe nubbed kombon ayoobmim ongenabem, ebmaniib, Moses yemaniib, Elaidya yemaniib kui.” andoon. (Pita kuu komo dakmeen ye weng id kuu yekadban.)

³⁴ Pita kuu kwane dakmeene, wiibbed mene kebendeen. Kwanoone, Pita awene kuu uniwen. ³⁵ Kwaniwe, wiib aombed wengmo dakmoone menebene yedmoon, “Kekee ne Dana, ye kuu nembed kinaan kowe ye weng kuu wengambirime.” andoon. ³⁶ Kwane dakme dowan keroone, wedmiwen kuu Yesu yembedmo keroon. Kwanoone, komo keroonkob wedmiwen kuu kuyaron ari yimbedmo yikaadkeriwen, karub yena yaa dakmino.

Dana Awad Arewayiyib Kuu Ongmoon

(Mt 17:14-18, Mk 9:14-29)

³⁷ Kuye awari kumbded, Yesu awene kuu aangko angkambded kaminiwe, kadaareb kuu ye yaa miniwen.

³⁸ Kwane, karub maa kadaareb aombed baande yedmoon, “Kedmengkandi korok, ne eb yaa eekmaan kuu ne dana yaa wedmene, amborom kuu mimo yembedmo kowe. ³⁹ Awad arewambded mene ibnenaane, kot ayimaun areb kabangangkene komberene kamokiib ongkewiib kamimaan. Awad arewa kuu kwane kamambirimaan, domonimokban kerene monmarande kamimaan. ⁴⁰ Nembed eb kedmengkandeedban yaa awad arewa kuu kankaarime andaan kumban, kwanindeban keriwene.” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “O nimakarub korem, yiyib kuu anam andindebandan wabkaddan kii. Aron komoyiyib yiyib yoom dobereni, yiyib karekmi kara wedmaniin? Eb dana kuu keyaa nenmene.” andoon.

⁴² Andoone, kwane karub dana kuu nenmeneene awad arewambed kot ayi-maun areb kwane kankoraroone okad yiri komboroon. Kumban Yesumbed awad arewa yaa yedme anburekore dana kuu ika awodki yaa konoon.

⁴³ Kwanoone, yi korem kuu God yaromkono wedmekorib binangkiwen.

Yesumbed Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Daandoon

Kwane, nimakarub korem kuu Yesumbed ongmoon yaa kee komarewa kii ande meendobiiwe, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, ⁴⁴ “Korobe wengambirime, nembed yiib yaa ke yedmandamiin kei. Karub Ye Mingki kuu karub maambbed ye yaa ambodangene karub yena yi dingki ari kowaneen.” andoon. ⁴⁵ Kumban yi kuu weng id kandindo. Weng id kuu yi yaa biknoon kowe, yi kuu uniyiib keriwon kowe ye yaa kaamonenindo.

Kanembed Ari Keraneen?

(Mt 18:1-5, Mk 9:33-37)

⁴⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande andowe wengbiriwen.

⁴⁷ Kwane, Yesu kuu yi inamen kuu yekaadkeroon kowe, dana nende ye angkara kowoone daboroone, ⁴⁸ yembed yi yaa yedmoon, “Kanembed naningko yaambbed dana mana keyaa kubenaneen kuu ne yaa kubewaneen kii. Kumban ne yaamomban, yembed yedmewoona manaan ye God yaa kubenaneen kii. Kowe yiib kuyaom kuu kanembed karub yi indob arimbed yiri keroon kuu ye kuu God ye indob arimbed ari keroon kii.” andoon.

⁴⁹ Kwanandoone, Yoonbed yedmoon, “Korok ee, nubbed karub maa wedmuuwe eb aningko yaambbed awad arewa kuu benkiradmeene kebenenande kamuwen, amborom kuu ye kuu nub yoom yarimokban kowe.” andoon.

⁵⁰ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kebenenaib. Kanembed yiib yaa manmo kerindo kuu yiib angkodmi.” andoon.

Samariadan Yena Yesu Yaa Dowakenban Keriwen

⁵¹ Kwane, Yesu kuu Ewen ari nen daani yaron dia keruun kowe, Yerusalem yaa wana andi ye meeni darewoob keroon. ⁵² Kowe ye yuk kanwinidan yedmoone, yidin weng kanwiniwen. Kwane wene wedya kuu Samaria kambong maa yaa wenenib ye dowad nekwem andiwed, ⁵³ kumban nimakarub kuyaom kuu ye yaa kubenindo keriwon, amborom kuu ye kuu Yerusalem yaa wenen kowe.

⁵⁴ Kwane, ye kedmengkandeendan Yems yoom Yoon yoom kuu wedmekorib kaamoniwon, “Yariman, eb dowaken kuu nubbed amot yaa baandanu-we ambid arimbed kamenene yi denendaneenoo?” andiwon. ⁵⁵ Kumban Yesumbed yi yaa amonombene ongkandoone* ⁵⁶ kambong maaaa yaa winiwen.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawiiib

(Mt 8:18-22)

⁵⁷ Kwane, kiwaan yaa wenonib, karub maambbed ye yaa yedmoon, “Kuna yaa wananeeb kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin.” andoon. ⁵⁸ Andoone, Yesumbed inandoon, “Ba oot kuu yi demiiib, ayari on kangkon yi amiyiib, kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban.” andoon.

⁵⁹ Kwanandekore yembed karub maa yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoon. Kumban karub kumbbed ye yaa inandoon, “Yariman, ee andebko

* **9:55:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keeyiib: ongkande yedmoon, “Yiib inamen ongme yiibkaadban. Karub Ye Mingki karub monmari dowad minindo, bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoone,

ibduruk kuu domowewo wene nambe mangkekorid, eb yoman mana.” andoon. ⁶⁰ Andoone, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Korondebko dukni-wendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkanabime, kumban eb kuu koronde wene Godbed korok kere ooni ye weng dakme.” andoon.

⁶¹ Angkon karub mamaambed yedmoon, “Yariman, ne kuu eb yoman yarebaniin, kumban ibduruk kuu wene ne arian awene yaa daandekorika.” andoon. ⁶² Andoone Yesumbed inandoon, “Karub kanembed ne karub kere ne deme awinoon kumban ne karub keroon ye yoman anuk yiri kerekne ika meendobaneen kuu Godbed korok kere ooni yeman ye deme awini kuu korem yiminban.” andoon.

10

Karub 72yiib Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen

¹ Kwanekore, Yariman Yesumbed karub 72yiib benekore, yembed yare-bande meenoon ye taun aomiib kambong kambongiib yaa ayoob ayoob yidin wini yeman boon. ² Kwane, yembed yi yaa yedmendoon, “Nimakarub bi yeman kuu yemoon, kumban demedan kuu mimimmo. Kowe nimakarub bi ye Yariman yaa kurikuri kerime, ye deme karub yemoon wenebenib nimakarub bi ye dowad. ³ Winime. Yiib kuu sibi mana areb dura anon arudiib aom areb nembed yedmaane winiib kii. ⁴ Od paosiibban, meniib-ban, yonkad maayiibban winime. Kwane wene wedyambed yinmone karub maa yaa ogood weng daanaib.

⁵ “Wene ambiwoom aomnibka, ambibdan yaa yewenub kerundok andime. ⁶ Yewenub ye karuwiib kuyaa doboroka, yiib yewenub kerunde andi kuu ye yaa angkimborok. Ma, ye kuu kwanayiibban keraneen kuu yewenub kerunde andi kuu angkon ika yiib yaa mananeen. ⁷ Kwane ambib kuyaom doberenib, animaniib okiib komo kondibka kwane ane dobirime, amborom kuu deme kuu kakmaniib kowe. Ma, koronde ambib maa yaa dobere, koronde ambib maa yaa dobere kamaib.

⁸ “Kwane wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kuben-denib animan komo kondibka, kwane anime. ⁹ Kwane, bob anikaddan kuyaom kuu ongmenidenib yedmendime, ‘Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kii.’ andime. ¹⁰ Kumban wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kubendokban keribka, wene yi kiwaan arimbed yedmime, ¹¹ ‘Nub yondad dabderem aom ingkud kuu angkon ika yiib yaa wangkuub kii, kumban Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kereen kii.’ andime. ¹² Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron keranuun kuu taun kuyaom ye nimakarub kuu Sodom arebban dabab miin arewa kandaniib.

Yesumbed Anam Andindodan Yaa Ongkandoon (Mt 11:21-27)

¹³ “Korasindan, kaadkerime! Betsaidadan, kwangkon, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongmenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi kuu Yuudan-ban kumban unyemanbed yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimiyob wandi dowad yikbod yi korok ari ben nongkobenib God yaa amonombiwen karen kii! ¹⁴ Kumban wengyundi aron arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab embeng kandaniib, yiib kuu dabab miin darewoob kandaniib.

¹⁵ “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawana-
neenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaanban
yamotbon yiri kiraraneen kii!” andoon.

¹⁶ Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiib kuu
ne karub kowe, kanembed yiib weng yaa wengambaraneen kuu ne weng
yaa wengambaraneen. Kanembed yiib weng yaa wengamberedandaneen
kuu ne weng yaa wengamberedandaneen. Kwananeen kuu yembed yed-
moona manaan ye God ye weng yaa kangkon wengamberedandunaneen
kii.” andoone, karub 72yiib wenebiwen.

Karub 72yiib Ika Miniwen

¹⁷ Kwane, karub 72yiib kuu kubiyyib ika mene yedmiwen, “Yariman, eb
aningko yaambbed nubbed awad arewa kuu nub weng yaa wengambiriwen.”
andiwen.

¹⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Nembed wedmaane Seten kuu
Ewen arimbed imak areb kubudoroon kii. ¹⁹ Nembed yiib yaa aromkono
kondaan kuu niiniib kakiib yi animari dorene bonman ye aromkono kuu
burudandaniib kowe, komombed yiib kuu yaanban. ²⁰ Kuned awad arewa
kuu nub weng wengambiriwen ande kubaib, kumban yiib aningko kuu
Ewen ari wongkoon kuyaambbed kubime.” andoon.

²¹ Kuyaron arimbed Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed kubimo
kereke yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib okadiib ye Yariman. Ne ewan-
ingko kankoonaan, amborom kuu ebbed kekamune ye inamen kuu ebbed
dana areb keriwendan yaamo korokbendewen, kumban kedmengkandi
yemoon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu bikderebewen. Ee,
Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi dowaken kerewen
kowe.” andoon.

²² Andekore, yi yaa yedmendoon, “Kaadkeri koremiib aromkono koremiib
kuu Nambembbed bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne yaa kuu Nambemo
yekaad, ne kuu yena kuu yikaadban. Kwamune Nambe yaa kuu nemb-
edmo nekaad, yena yikaadban. Kwamune kane kane yaa kuu nemb-
edmo dowaken Nambe kaadkerok ande korokbendaniin kuu yikaadkeraniib kui.”
andoon.

²³ Kwanandekore, amonombe ye kedmengkandeendan yaa yemyeb yed-
moon, “Godbed yiib yaa amun kerundoon kowe, komo keroon kuu yiib
indobbed wedmiib kii! ²⁴ Nembed yiib yaa ke yedmaan kei, profesidan
yemooniib king yemooniib kuu yiibbed wedmiwen kwamune wedmenib
wengambarandaniib kumban kwanindo.” andoon.

Samariaman Amun Ye Kuruweng

(Mt 22:34-40, Mk 12:28-31)

²⁵ Aron maaa arimbed, amob kedmengkandi ye karubbed dem-
bene Yesu yaa kobkandunande yedmoon, “Kedmengkandi korok, komo
kerenidned wadkeri aron korem korem yeman kuu kandaniin?” an-
doon. ²⁶ Andoone, Yesumbed inande kaamonoon, “God Ye Weng wongkoon
yaambbed amob kuu kuna? Kimingke kaadkerewen kuu daawe.” andoon.

²⁷ Kwanandoone, karubbed inandoon, “Eb Yariman God yaa eb mimyob
kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb aromkono kumundiniib eb in-
amen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene. Ma kuu ebmeren
mimyob dowaken kowimaab kwane eb dia dia doriibdan kuu mimyob
dowaken keende.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Eb kuu yiminmo inan-
dewen. Kowe kwamaneeb kumbbed wadkeri aron korem yeman kanda-
neeb.” andoon. ²⁹ Kumban karub kuu ye inamen kuu yiminmo andime

ande Yesu yaa kaamonoon, “Kane kane yaa kuu ne dia doriibdan andaniin?” andoon.

³⁰ Kwane, Yesumbed kuruwengbed inande yedmoon, “Karub maa Yerusalem arimbed Yeriko yaa weneene, ye kuu yid bidanbed awineniwen. Awinenekorib, ebkad biringkenib aye kowiiwe bobne wandoone, winiwen. ³¹ Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub kuu kiwaan kumbed monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore kiwaan angkarambed wene burudandoon. ³² Kwanoone, amaan kurikuri boyambib darewoob awandi karub maa kuu monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore, kiwaan angkarambed wene burudandoon.

³³ “Kumban Samarianan kuu kwane kiwaan kumbed mene karub angkeen yaa monoon. Kwane, karub kuu wedmenekore mimyob keenoon.

³⁴ Kwane, ye yaa wenene aye kad wadmenabiwen yaa kuu olif ambodiib ok wainiib bunabene ebkad baradbed ongenoon. Kwanekore, karub kuu nende ye donki ari kowekore, nenwene araben dobiri ye ambiwoom kowekore oone keenomboroon. ³⁵ Kuye awari kumbed od silvaa yeman ayoob* bene ambiwoom oonoon ye karub yaa bangkanekore yedmoon, ‘Ye yaa oone. Ye dowad eb od komoyiib kiradmaneeb kuu mananiin yaambd kwamune kabdaniin kii.’ ” andoon. ³⁶ Andekore, Yesumbed amob kedmengkandi ye karub yaa kaamonoon, “Ebbd meeneeb kuu karub ayoobmim keyaa kee, yid ye karubbed ayiwen ye karub yaa kuu kane kuu ye dia doreen ye karub keroon?” andoon.

³⁷ Andoone, amob kedmengkandi ye karubbed inandoon, “Ye yaa mimyob keene awanenoon ye karub kui.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Wene kwamunoon areb kame.” andoon.

Maata Yoom Meri Yoom

³⁸ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu wenonib, kambong mamaa aom aomniwen. Aomniwe, wonong maa yaningko Maatambd yu ambiwoom yi yoom dobiri yeman be awuneeen.

³⁹ Maata kuu yu daman yaningko kuu Meri. Meri kuu Yesu ye yon yiri dibonu yembd dakmeen yaa wengaun. ⁴⁰ Kumban Maata kuu animan deme awini yeman yaambd yumbdmo kowe Meri yaa kongendeen. Kowe, wenenu Yesu yaa yedmeen, “Yariman, eb dowaken kuu domowanuunkob nembdmo deme ambangkaniin dee? Yedmendebko ne yaa awawuk!” andeen.

⁴¹ Kwananduune, Yarimanbed inandoon, “Maata, Maata, kub kuu meeni yemoon yaambd meeneneb dowakeniibban kerewen kii. ⁴² Kumban in-amen mim kumbdmo anam anam. Meri kuu inamen yiminmo meeneen kowe, yu yaa kuu maambd kandaanban.” andoon.

11

Yesumbed Kurikuri Kara Kedmengkandoon

(Mt 6:5-13, 7:7-11)

¹ Aron mamaa, Yesu kuu yembdmo kurikuri kamoan. Kwane, kurikuri kere dowan keroone, ye kedmengkandeen ye karub maambd ye yaa yedmoon, “Yariman, kurikuri kara kuu nub yaa kedmengkande, Yoonbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandoon kwamune kui.” andoon.

² Andoone, yembd yi yaa yedmendoon, “Kwane kurikuri keribka, kamune yedmime, ‘Ambe, ewaningko kuu karadmo ande kankoonub. Ebbd korok kere ooni yeman kuu munuk.

* **10:35:** Denarius ayoob, 20 Kina areb.

³ Aron mimim anembaranuub ye animan kuu bangkandembere.

⁴ Nub ambarakmi komo kamuwen kuu are nonondande, amborom kuu kane kanembed nub yaa komo ambarakmiwen kuu are nonondanduwen kowe.

Kwane, nub ben ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nongkobaab.' andime." andoon.

⁵⁻⁶ Kwanandekore, yembed yi yaa yedmoon, "Kuruwak weng kei. Karub maa yangkodmiyiib yaa amnoombed wene ye yaa yedmaneen, 'Angkodmi, nangkodmi maa ne owod monoone animan ananuuwiibban kowe, om ayoo mim dungkum kere benbangkawe.' andaneen. ⁷ Kumban ye angkodmi ambiwoom doroon kumbed inandaneen, 'Ne yaa kwamaab. Ambongko kuu kebnekori karangmaan, kere ne dana awene kuu neyiib yaa dangiwen kowe, dembeni om kuu man kabdainban kii.' andaneen.

⁸ "Ne yiib yaa yedmaan kuu, ye kuu yangkodmi kuned dembeni man kona andaaban, kumban yangkodmi monoon kuu arudkonoyiib ika kaamoboan kowe, dembene yemoon benbangkananeen.

⁹ "Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, God yaa kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu kabdaneen. Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. ¹⁰ Karub korem kanembed kaamonaneen kuu kandaneen, kanembed onmaneen kuu wedmaneen, kanembed ambongko yaa wangkaneen kuu ye yaa nandaneen.

¹¹ "Ambeya, danambed okyiri on kawe ande kaamobdaneen kuu komombed konaneeb? Niin arud niinbed konaneeb dee? ¹² O, danambed on wini ande kaamobdaneen kuu kakbed konaneeb dee? ¹³ Kwane, yiib kuu arewadan kumban, yiib dana yaa munob bangkandi amun kuu benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu ye Kingkin Karadmo kondaneen." andoon.

Yesu Ye Aromkono Kuu God Yaambd

(Mt 12:22-29, 12:43-45, Mk 3:20-30)

¹⁴ Aron mamaa, Yesumbd weng waab ye karub yaa awad arewa kankoraa-roon. Kwane, awad arewa kuu angkanoone, weng waab ye karub kuu weng dakmoone, kadaareb kuu binangkiwen.

¹⁵ Kumban yenambd yedmiwen, "Ye kuu awad arewa yi korok darewoob yaromkono yaambd awad arewa karub yi niindem aom kuu benkiradmeen kii." andiwen. ¹⁶ Kwane, karub yena kuu Yesu ye komboon wedmi ye dowad, "God yaambd dud korokboko wedmem." ande kaamoneniwen.

¹⁷ Kumban Yesu kuu yimbed komo meeniwen kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmoon, "Ambibkin mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu monmariwen karen. Kwane, ambib mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu dobaraibban, yowore dowan keruwen karen. ¹⁸ Kowe Seten awene andokbe yikanmo nangbaniib kuu yembed oonoon ye yumbon kuu komo kere aromkonoyiib dobaraneen? Yiibbed yedmimaib kuu ne kuu awad arewa yi korok Belsebul* yaromkonombd awad arewa kuu ben kiradmain andimaib kowe, kwane kaamonaan kui. ¹⁹ Kumban ne kuu Belsebul yaromkono yaambd awad arewa benkiradmain karen kuu, angkon yiib karub kuu kane yaromkonombd benkiradmimaib? Kwamune kowe, yiib karubbed yiib yaa kuu anam ambarakmiib kii andaniib. ²⁰ Kuned ne kuu

* **11:18:** Seten yaningko maa Yuudanbanbed yedmimaib kuu Belsebul andimaib.

God yaromkono anam yaambéd awad arewa kuu ben kiradmiin kowe, Godbed korok kere oonimbon kuu yíib yaa muneen kii!

²¹ “Kwane, karub aromkonoman yambib yaa arud barang yemoon be oone dobaraneen kuu ye yiribman kuu yiminmo danganeen. ²² Kumban karub aromkono darewoob ye karubbed menene nangbe burudandaneen kuu mene arud barang yemoon yambib yaa ooni yeman nongkobooniib odamodiib kuu be wenekore ye angkodmia yaa bangkandaneen.

²³ “Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu manmo keroon. Kanembed ne yoom wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.” andoon.

Awad Arewa Angkanoon Ye Karub

(Mt 12:43-45)

²⁴ “Kwane, awad arewa karub niindem aombed anburaniib kuu bidambikin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo yarembareneenka, dobarande yiminban kere dowakeniibban keraneen kowe yekareb yedmaneene, ‘Nambib domonde manaan yaa ika wana.’ andaneen. ²⁵ Kwane ika mene wedmaneene karub niindem aom kuu arenib nekwane yirimbonmo amun keriwén kowe, ²⁶ kwane wene awad arewa ediib miin arewa anam ye arebbaniib benmananeen. Kwane yi korem kuu karub ye niindem kuyaom dobaraniib. Kwananiwe, karub kuu anuk doboroon arebban, miin arewa anam keraneen.” andoon.

Kane Kane Kuu Amun Kerundoon?

²⁷ Yesu kuu kwane kuye weng dakmeene, wonong maa kadaareb aombed ye yaa baande yedmeen, “Eb ena kuu Godbed amun kerundoon amborom kuu eb woonenu muk koweén kowe.” andeen.

²⁸ Kumban yembed yu yaa yedmoon, “Yii, maa, anam kuu kei. Kane kanembed God ye weng wengamberekorib anam andenib awiniwen kuu Godbed amun kerundoon kii.” andoon.

Dud Wedmandiweddan Ongkandoon

(Mt 12:39-42)

²⁹ Kwane, nimakarub yena yemoon kuu kadaareb yaa kwane dabokniwe, Yesumbed yedmoon, “Kibik doriibdan ye nimaya karuwa kuu ambarakmi-dan. Yi kuu dud korokbok ande kaamonimaib, kumban yi yaa kuu dud korokbaanban, Yona yaa kwanoon areb korokbaneen, kumbedmo. ³⁰ Yona yaa kwanoon kuu Ninevadan yaa dud korokboon. Kwamune areb kuu Karub Ye Mingki kangkon kibik doriibdan yaa korokbaneen.

³¹ “Kwane Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, ambab kuri ye kuinbed menenu ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andanuun, amborom kuu yu kuu miin ambab kurimbed menenu Solomon ye kedmengkandi amun wengambarande muneen kowe. Kumban karub maa Solomon yaningko burudande miin darewoob yeman kuu ke monoon kei!

³² “Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, Ninevadanbed menenib ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andaniib, amborom kuu yi kuu Yonambéd amonombime ande kedmengkandoon yaambéd amonombi-wen kowe. Kumban karub maa Yona yaningko burudande miin darewoob yeman kuu ke monoon kei!” andoon.

Nambiri Kuu Komo Yeman?

(Mt 6:22-23)

³³ “Nimakarub korem kuu lem yurekore kanwene biknimbon aom o meneki wongdem aom kowimokban. Kwani kuu koronde ye dobirimbon ari kowaane, kane kane awudirimaib kuu nambiri kuu wedmimaib.

34 “Yiib indob kuu yiib id kumundin ye nambiri kii. Yiib indob amun keraneen kuu yiib id kumundin kuu nambirimo keraneen. Kumban indob arewa keraneen kuu yiib id kumundin kuu kumunmo keraneen.

35 “Kowe kaadkerime! Kumunmo keraib. 36 Yiib id kumundin kuu nambirimo kere ma mirikniyiibban keraneen kuu yiib yaa kuu dianmo nambaraneen, nambiri darewoob areb yiib yaa nambaraneen.” andoon.

Yesumbed Butun Kamoon

37 Kwane, Yesu kuu dakme downan keroone, Farisimanbed ye yoom an-
iman anem ande yedmoon kowe, ye kuu wenene arak dia yaa diboroon.
38 Kumban, Farisiman kuu wedmoone, Yesu kuu Yuudan yi amowamob
yaambbed dingki ogindombbed animan anandameen kowe binangkoon.

39 Kwanoone, Yariman Yesumbed ye yaa yedmoon, “Farisidan, yiib kuu
kabusiib meneki wongdemiib kuu bunangkamo ogimaib areb. Kowe yiib
niindem aom kuu nubka barang yemoon bem andi ye inameniib am-
barakmi inameniib kumbbed demboon kui. 40 Yiib kuu inameniibbandan
kii! Bunangka ongmoon ye God kuu kwane niindem aom ongmoon kowe,
yiib niindem aom kuu yekaad kii. 41 Kowe yiib kabus aomiib meneki aomiib
komo dangoon kuu kamboknondan yaa bangkandime. Kwananiib kuu yiib
kuu korem karadmo keraniib kii.

42 “Farisidan, yiib kuu kaadkerime, amborom kuu yiib mongkobon
angkambbed animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko
angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kumban, yiib kuu wengyundi amun
kamimokban kerenib God ye mimyob dowaken kuu yena yaa kondimokban
kowe. Korem kee kwamaniib kumbbed yimin keraniib.

43 “Farisidan, kaadkerime, amborom kuu yiib kuu kurikuri ambiwoom
kuu karub aningkoman ye dibirimbon amun arimbed dibiriyiib animan
berengkimbon aombbed yenambbed yiib yaa kubendiyiib kuu yiib kubi dare-
woob yeman, yena kuu yirimo.

44 “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib kuu bob konombon areb kumban
nimakarub kuu yikaadban kumbbed, animari dodkanmo dewenebimaib
kowe.” andoon.

45 Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub maambbed
yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, weng kee dakmeeb kee nub yaa
kwangkong damangkandewen kii.” andoon.

46 Kwane Yesumbed inandoon, “Amob kedmengkandidan, yiib kaadker-
ime, amborom kuu yiibbed nimakarub yaa amob yobdood yemoon ongmi-
maib kumban, yiib kuu yi yaa awandimokban.

47 “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib ambeyambbed profesidan kuu
kurin yiwe dukniwe yi bob konombon kuu yiibbed manimanandeb ong-
miwen kowe. 48 Kwane, yiib ambeyambbed komarewa kamiwen kuu yiibka
anam amun ande korokbiib kui. Yimbed ambarakmiwen kuu yiibbed ibmo
keriwen.

49 “Kwamunekob, God yeka ye meeni kangdom yaambbed yedmoon, ‘Nem-
bed profesidaniib apasodaniib yedmaniine yi yaa wananiib. Kwananiib
kumban, yena kuu yaniiwe duknaniib, angkon yena kuu yaniiwe durud
yewed kandaniib.’ andoon.

50 “Kwamunekob yiib kibik doriibdan kee dabab darewoob kandaniib.
Yimin andowoon yirimbed mene kibikee, profesidan kuu yiwe dukniwen
kowe, yi dabab kumbbed yiib kuu kandaniib. 51 Ibduruk kuu Abel ayiwen.
Yeenbon kuu Sekariya kuu dingkan nengkimaib ye bot wuubimbom dore
kurikuri boyambib darewoob dore wedyirimbed ayiwen kui. Eyokee, ne

yiib yaa yedmaan kuu, kuye dowad kumbed kibik doriibdan yaa kuu dabab kondaneen.

⁵² “Amob kedmengkandidan, kaadkerime, amborom kuu yiibbed God yaa kaadkeri ye kiwaan kuu kanbikniwen kii, yiib kangkon kiwaan kee ari winindo kerenib nimakarub yena yi kiwaan wini kuu kebendiwen kii!” andoon.

⁵³ Kwanekore, Yesu kuu domonde wanandamoone, Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Farisidaniibbed manmo kerekorib, Yesu yaa kaamobi yobdood yemoon kaamobiwen, ⁵⁴ amborom kuu Yesu kuu weng arewa maa yedmoko awinenem ande kamiwen kowe.

12

Yesumbed Kaadkeri Weng Ongkandoon

(Mt 10:26-33)

¹ Kwane, kadaareb yemoon kuu nimingkenib dorenoon dorenoon kamiwen. Kwamiwe, Yesumbed ibduruk kuu ye kedmengkandeen yaa daande yedmoon, “Kaadkerime, Farisidan yi flawa kabayingke obo ker i yeman yaa. Kuku aadidmi kui.

² “Komo komo bikdereboon kuu korokbaneen, komo komo kanbiknoon kuu kaadkeraniib. ³ Amnoombed dakmewen kuu awingyabbed karub yenambed dakmaniib. Ambiwoombed koraaweng dakmewen kuu kambong kidangkambed komkaniib.

⁴ “Nangkodmia, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub yaa unendaib, id kuu ayaniib kumban, aman ari kuu ma kamaibban kowe.

⁵ Kumban kane ye yaa unaniib ye karub kuu nembed korokbenda. God, ye yaamo unime. Yembed yiib yeenekore ben kumbaanban amotbon yiri kiradmi kuu yimin kowe. Eyokee, nembed yiib yaa yedmaan kuu, ye yaambd unime.

⁶ “On berekmad angkoyiib kuu od murukbob ayoobmo berengkimaib. Kumban God kuu yi kuu nonondandaanban. ⁷ Anam, yiib korok ari awung kuu Godbed kimingkoon kowe unembaraib. Godbed yiib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebhan kowe.

Yesu Yaa Karak Bobnaib

⁸ “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doherene, ne kuu Yesu yaa anam andaandaneen kuu, nembed God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin.

⁹ Kumban kanembed nimakarub yi arinambo arimbed dohere, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembed God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.

¹⁰ “Kanembed Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneene kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaa yaningko monmaraneen kuu are nonondandaanban.

¹¹ “Kwane, eb kuu karubbed kangdod dowad awine kurikuri ambiwoom o korok korokiib yaa o oonidaniib yaa nenwinibka, uneneb komo inande yedmaniin kee ande kamaab, ¹² amborom kuu kuyaron ari kuu Kingkin Karadmombd kwane dakme ande kedmengkabaneen kowe.” andoon.

Kirim Kara Ye Kuruweng

¹³ Kwanoone, karub maa kadaareb aombed Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub ambe bobnoon kowe, ne aagorok yedmenebko ye yiribman dangoon kuu nekwane neman kuu bangkawok.” andoon.

¹⁴ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu kanembed yedmoonkob yib wengyundi yeman keraan?” andoon.

¹⁵ Andekore, yembed kadaareb yaa yedmoon, “Yiribman yemoon bi ye inamen kuu yibmeren oone kangkadme dobirime, karub ye wadkeri kuu ye yiribman oonoon yaambed kumun kinimban.” andoon. ¹⁶ Kwanekore, kuruweng kee dakmoon, “Barang yemoon ye karub maa ye okad yiri kuu animan amun amun yemooniib demboon. ¹⁷ Kowe yekareb meenoon, ‘Ne mongkobon angka animan kee komo keraniin? Animan kee ben nongkobaniin ye yumboniibban kowe.’ andoon. ¹⁸ Andekore yekareb yedmoon, ‘Nekaad, animan nongkobi ye ambib kuu bongmekori, darewoob aruma. Kwanekori animan koremiib yiribman yenayib kuu kuyaombed ben nongkoba. ¹⁹ Kwanekori nekareb yedmaniin, ‘Kuned kii animan ambiwoom weeb yemoon yeman animan nongkobaan kowe, dibere yiidkeni animan aneni ok aneni kubeni kwamunemo dobaraniin kuu yimin kii.’ ” andoon.

²⁰ “Kumban Godbed kuye karub yaa yedmenoon, ‘Inameniibbanman! Kibik amnoon kee bobnaneeb kowe, eb barang ebkarub ye dowadmo nekwewen kuu kanembed baneen?’ ” andoon. ²¹ Andekore, kadaareb yaa kedmengkandoon, “Kanembed yekareb ye dowadmo barang yemoon kere, God yaa an keraneen kuu kekamune keraneen.” andoon.

Meenembaraib

(Mt 6:25-34)

²² Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Kwamune kowe, nembed yib yaa ke yedmendaan kei, yib wadkeri ye dowad animan awene yaa meenembaraib. Yib id ye dowad yaa kwangkon, ebkad awene yaa meenembaraib. ²³ Wadkeri yaa ambangi ye deme kuu yemoon, animanmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebkadmomban.

²⁴ “Meenime, ayari on kuu kab kibingkenib yob kuu waane be animan ambiwoom nongkobimokban, kuned yi kuu Godbed animan bangkandimaan. Kumban Godbed meenimaan kuu yib kuu barang darewoob, on kuu barang embeng. ²⁵ Kanembed kwamune meenmembaraneen kuu kwane aron awa mimo kande ye wadkeri yaa daboknaneen dee? Dowan! ²⁶ Yib kuu barang embeng mana kee kwane ongmindeban kowe, komandiwed barang yena korem yaa meenmembirimaib?

²⁷ “Nong wuung amuniib bore weneen kuu wedmime. Yi ebkad kuu yikareb ma ongmiokban. Kumban ne yib yaa yedmaan kuu, kumkam manimanandeb ye king Solomon kuu nong wuung amun yeman kamune areb inwarindo. ²⁸ Godbed nong wuung kuu manimanandewiib ongmi-maan, kumban yi kuu barang embeng kowe, kibikmo yeedere awari dene dowan kerimaan. Kumban yib kuu barang darewoob God yaa kowe, yib yaa Godbed ongme onembirimaan kii. Yib anam andi kuu embengmo kowe, darewoob kerime!

²⁹ “Kwane, yib meeni kuu animaniib okiib ani yeman kuyaamo meenembaraib. ³⁰ Okad kiri ye nimakarub korem kuu yiribman kee kereknanmo yarebimaib, kumban yib ani komarewa kere dobaraniib ye yiribman dowad kuu yib Ambe God yedin yekaadkeron. ³¹ Kwane, Godbed korok kere ooni ye inamen yaa kereknime. Kwananiib kuu yiribman kee yib yaa bangkandaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

³² “Ne danaya, yib unaib, yib Ambe ye dowaken kuu yembed korok kere oonimbon kuu yib yaa kondandameen kowe. ³³ Yib barang kuu

nekwane kamboknondan yaa bangkandimamime. Kwananiib kuu down keraanban ye od paos kandenib, down keraanban ye odamod Ewen aom nongkobaniib. Kuyaom kuu yid ye karub kuu yid baanban, bebed kangkon monmaraiibban. ³⁴ Yiib mimyob kuu yiib odamod kunaya dangoon yaa keraneen.

Kereknebirime (Mk 13:32-37)

³⁵ “Deme awini dowad nekwime! Yiib lem kuu yuremborok.

³⁶ Demedanbed lem nekwenib yi korok yaa wonong awani orokbon yaambd monok ande meedmimaib kwamune kerime. Kwananiib kuu yi korokbed mene ambongko yaa wowaneen kuu ye deme karub kuu kirod ambongko nandaniib.

³⁷ “Ye mananeen yaron kuu kwananiib kuu amun yeman. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kwane keraneen kuu ye kuu demedan ye ebkad inwarekore, yedmendaneene mene arak dia dibaraniwe, yembed animan nekwane bangkandaneen. ³⁸ Demedan kuu yi korok monok ande amnomnom o warewenembiri yaa mananeen ande nekwekorib, meedmaniwe mene wedmendaneen kuu kubi darewoob keraniib.

³⁹ “Kumban kekee meenime, ambib yariman kuu yid ye karub mananeen ye aron yekaadkeraneenbed kuu korondaane yid ye karubbed ye ambiwoom aomnaanban. ⁴⁰ Kwamune areb kowe, yiib kangkon nekwiyiib do-birime, amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu yiibkaadban kowe.” andoon.

Deme Karub Amun Kuu Kane? (Mt 24:36-51)

⁴¹ Andoone, Pitambd kaamonoon, “Yariman, kuruweng dakmewen kuu nub yaamo dee nimakarub korem yaa dee?” andoon.

⁴² Kwanandoone, Yarimanbed inandoon, “Karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu, ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? ⁴³ Kwane, ye korokbed deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. ⁴⁴ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, korokbed kankowaneena korok ye yiribman korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.

⁴⁵ “Kumban deme karub kuu inamen arewayiib keraneen kuu, yekareb yedmaneen, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore, deme karuwiib deme nimayib kuu yenbandene animaniib awarak ok aniyiib kamaneen. ⁴⁶ Kuye niindem aombd ye yariman kuu kwamune ika mananeen ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. Kwanekore, mene aye dabab miin darewoob konekore anam andindodan nongkobimbon yiri kan barandaneen.

⁴⁷ “Ma kuu kei. Deme karub kuu ye korokbed komo andoon kuu yekaad kumban, kwane ambangke nekwokban keraneen kuu ayene wangke yemoon keraneen. ⁴⁸ Kumban yekaadbanbed dabab kandi ye barang yaa kamoon kuu ayene yemoonban wangkaneen. Nimakarub kane yaa yemoon bangkandaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen. Nimakarub kane yaa ne barang yemoon kee ongme oonime andaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen.” andoon.

Yesumbd Andokbe Yeka Yeka Keraneen (Mt 10:34-36)

⁴⁹ Yesu kuu kwane dakmoon, “Ne kuu okad yiri doriibdan yaa manaan kuu amot nengkemmoon areb kanmanaan kumban, ne dowaken kuu amot kuu yedin deneen kii. ⁵⁰ Kumban, ne niindem aom kuu miin kubiyiibban kereni dabab kandanin aron kuu dowan kerudned.

⁵¹ “Yiibbed meeniib kuu ne kuu mene okad kumundin kiri kee yewenub kondok manaan dee? Dowan! Ne kuu okad kumundin kiri kee andokbe yeka yeka keri ye dowad manaan. ⁵² Kibikbed ari kuu awodki awaan meedma yi angkoyiib kuu andokbe yeka yeka keraniib, ayooobmimbed ayooob yaa bon keraniibe, ayooobbed ayooobmim yaa bon keraniibe kamaniib kii. ⁵³ Yikareb andokbe, awodki yoom dana mingki yoom neman neman bon keraniibe, awaan yoom yu mungkan yoom neman neman bon keraniibe, wonong yoom yu ambi ye awaan yoom neman neman bon keraniibe kamaniib.” andoon.

Kamenanweneen Yaa Meene Kaadkerime

⁵⁴ Kwanandekore, kadaareb yaa yedmoon, “Kwane wedmaiwe kangkambed wiib kuu dewenebaane, kirodmo yedmimaib, ‘Am manandamuun kii.’ andaiwe kwanimaun. ⁵⁵ Angkon kurimbed nuub wuure kanmanaane yedmimaib ‘Nimin kerandamuun kii.’ andaiwe kwanimaun.

⁵⁶ “Aadidmidan! Wiiwa ama komarewa kerimaan kuu yiibkaad kumban, komoyiibkob kibikee kamenan weneen yaa meene kaadkerimokban keriwen?

Dabab Ongmime

⁵⁷ “Yiminmo kami kuu komoyiibkob yiibkareb meene andangkindeban keriwen?

⁵⁸ “Kwane, karub maambbed eb kuu nen wengyundimbon aom nenweenee ye yoom weniib keroka, kirod wedya weniib kumbbed ongmime. Kwanokban keraneeb kuu wengyundi ye karubbed nende wii ye korok yaa konaneene, yembed nende wii aom kowaneen. ⁵⁹ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, eb kuu kirod dembaabban, kwane dobereneb od murubkob yeenbon kuu kowaneeb kumbbed yimin.” andoon.

13

Ambarakmi Yaa Koronde Amonombime

¹ Kuyaron ari kuu karub yena kuu Yesuyiib yaa kuyaa doriib. Kwane, yimbed Yesu yaa daaniwen kuu Galelidan yena kuu kurikuri kamiwe, Pailletbed yedmoone ye ana nangmidanbed yiibe dukniwen kowe, yi umkaniib God yaa baeb amun koni ye dingkan be miniwen yi umkaniib dabokniwen.

² Kwanandiiwe Yesumbed yedmoon, “Yiibbed meeniib kuu yi kuu Galelidan yena arebban ambarakmi miin arewadankob yi yaa kwanoon dee?

³ Dowan, yi kuu kwamunemban! Yiib kangkon yiib ambarakmi kuu koronde God yaa amonombokban keraniib kuu kwamune monmaroon areb keraneen kii!

⁴ “Angkon Yerusalem aom kuu karub 18iib Sailoom angka boyambib kongam yengbiibe nande dubundune dukniwen kuu yiibbed meeniib kuu Yerusalem dan yena arebban yi kuu ambarakmi miin arewadankob yi yaa kwanoon dee? ⁵ Dowan, yi kuu kwamunemban! Kumban yiib kangkon yiib ambarakmi yaa koronde God yaa amonombokban keraniib kuu monmaraneen kii!” andoon.

Yowiibban Ye At Ye Kuruweng

⁶ Kwanekore, yembed kuruweng kee daandoon, “Karub maa ye mongkobon angka yedob at anukbed kibinoona kainoon. Kowe yowiib manok ande wene wedmoon kumban yowiibban. ⁷ Kowe yembed mongkobon oonoon ye karub yaa yedmoon, ‘At kee weeb ayoobmimiib keraan kuu yowiib manok ande mene wedmaanka dowan yowiibban. Kowe nare kankaare! Komande dobaraneenkob okad kuu ambodiibban keranuun?’ andoon.

⁸ Kwanandoone, oonoon ye karubbed yedmoon, ‘Korok ee, mokorondebko, weeb mimo doboroko okad nidkanmo dewenebekori, kaine idiib kerok yeman bangkana. ⁹ Mok weeb mamaa arimbed idiib keraneen manok. Kukuu amunaa. Ma kwanokban keroka, nare kankaare!’ ” andoon.

Sabat Aron Ari Wonong Ongmoon

¹⁰ Sabat aron arimbed, Yesu kuu Yuudan yi kurikuri ambib mamaa aombed kedmengkandoon. ¹¹ Kuyaom kuu wonong maa awad arewayiib ibnendoone yu angkuromkono kuu nikboon kowe yaro yorokmo dobirindeban, weeb 18iib kereen.

¹² Kwane, Yesu kuu wedmendekore, yu yaa mene ande baande yedmoon, “Wonong, kub yaa yiminban keroon kuu Godbed kankoraron kii!” andoon.

¹³ Kwanandekore, ye dingki wonong ari kowoone kirodmo amun keroone, yaro dorenu God yaa kubeneen.

¹⁴ Kwanoone, kurikuri oonoon ye karubbed Yesu yaa kongenoon, amborom kuu Sabat aron arimbed ongmoon kowe, yembed nimakarub yaa yedmoon, “Aron kungiib kuu deme aron kowe, kuyaombed kuu mene ongmi yeman, kurikuri aron arimbedban.” andoon.

¹⁵ Andoone, Yarimanbed ye yaa inandoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib korem kuu kurikuri aron arimbed yiib deme ye dingkan kuu borobkiwen yaambd dudmungskekorib be wene ok bangkandimaib kii! ¹⁶ Abraham ye ayoya ari ye wonong kee, yu kuu Setenbed yengbendoon kuu weeb 18iib kereen kowe, anam kuu Sabat aron arimbed yu yiminban keroon yaa ongmi kuu ambarakmimban, yimin kii!” andoon.

¹⁷ Yesumbed kwane yedmoon kowe, dedmone daaniib yeman kuu yereniwen, kumban nimakarub kuu Yesumbed amun amun kamoan yaa kuu kubiwen.

God Ye Oonimbon Ye Kuruweng Ayoob

(Mt 13:31-32, Mk 4:30-32)

¹⁸ Kwane Yesumbed kaamonoon, “Godbed korok kere oonimbon kuu komo areb? Komo yareb ande dakmaniin? ¹⁹ Godbed korok kere ooni yeman kuu at mastet ye yob embeng mana areb, karub maambd kanwene ye mongkobon angka kibinoon. Kwane dembene at keroone, ayari onbed ye nondong nondong aom kuu ami yenbenabiwen kwamune areb.” andoon.

²⁰ Kwanandekore ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu komo areb andaniin? ²¹ Wonong mamaambd kabed ayoobmim ye flawa aom yiis embengiib kowekoru, ongmeene flawa korem kuu kabayingkoon areb kii.” andoon.

Ambongko Embeng Mana

²² Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wenone taun aomiib kambong kam-bonggi yaa kedmengkandenmo wonoon.

²³ Kwanoone, karub maambd Yesu yaa kaamonenoon, “Yariman, ni-makarub mimimmo kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen dee?” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kuruwak weng kee yedmoon, ²⁴ “Ambongko embeng mana daandoon kuu aromnenib awunime! Ne yiiib yaa yedmaan kuu nimakarub yemoon kuu kuyaom awunande kamaniib, kumban awunindeban keraneen. ²⁵ Kwane, ambib yarimanbed yaro ambongko kebenaneen kuu, yiiib kuu bunangka doberenib ambongko yaa wangkenib eekme yedmaniib, ‘Yariman, nub yaa ambongko daandebko awuderem.’ andaniib kumban, yembed inandaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambbed miniwen kuu nekaadban.’ andaneen.

²⁶ “Kwanandaneene, yiiibbed yedmaniib, ‘Eb yoom nub yoom dibere animaniib okiib anuwen, angkon nub taun kiwaan arimbed kedmengkan-dewen kuda.’ andaniib. ²⁷ Kumban yembed inande yedmendaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambbed miniwen kuu nekaadban. Angkane winime! Yiib kuu ambarakmidan kowe!’ andaneen.

²⁸ “Yiib kuu ben bunangka kiradmaneen kumbed Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom profesidan korem yoom kuu God ye oonimbon aom doriib kuu yiiib kuu wedmendekorib, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamaniib kii. ²⁹ Nimakarub kuu kangkayiiib kaomiib kariyib kuriyib kwane menebaniib, kwane yi kuu God ye oonimbon aom orok yaa ibmo dibaraniib. ³⁰ Anam, kane kanembed yoman keruwen kuu yidin arinaniib, angkon yidin ariniwenden kuu yoman keraniib.” andoon.

Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Kowoon

(Mt 23:37-39)

³¹ Kuyaron arimbed Farisidan kuu mene Yesu yaa yedmiwen, “Keyaa kee koronde kimyen yaa wene, Erodbed eene kowandameen kowe.” andiwen.

³² Kwanandiwe Yesumbed inandoon, “Wene kobkobman Erod kuu yedmenime, ‘Kibikiib awariyib awad arewa ben kiradmeni nimakarub yi niindem aom ongmandaniin. Kwane aron ayoobmim ari kuu ne deme kuu dowan keraneen.’ kowe ye yaa kwanandime. ³³ Kuned kibikiib awariyib awariyayib kuu ne kiwaan weniin ari kowe kwane wana, amborom kuu anam kuu profesidan yaiwe duknimaibbon kuu Yerusalem aom kii!

³⁴ “Yerusalem, Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yeenib nongkobenib, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkon kub aom doriibdanbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabunimaun kwamune areb, kub karuwa nimaya yaa be nedbe amuknande kamimain kumban yiiib kuu dowakeniibban kerimaib.

³⁵ “Kedi, Yerusalem, kub ambib kuu ambib dob keranuun. Nembed yiiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu Yariman yaambbed monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen arimbed.” andoon.

14

Bobob Yingkanabi Ye Karub Ongmoon

¹ Sabat aron mamaambbed, Yesu kuu wene Farisi yi korok darewoob maa ye ambiwoom animan ani yeman wonoon. Wonoone, nimakarub kuu ye yaa korobe keenombiriwen. ² Kwane, karub maa bobob yingkanabiyiib kuu Yesu ye arinambo ari diboroon.

³ Kwane, Yesumbed Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yaa kaamondoon, “Sabat aron arimbed ongmi kuu amob dee amobban dee?” andoon. ⁴ Kumban yi kuu ma inandindo. Kowe yembed karub kuu nende ongmenekore wene andoone wonoon.

⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondo, “Yiib dana o buromakau areb kurikuri aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu, kirodmo wene kan ari kowaniib dee kwanaibban dee?” andoon. ⁶ Kumban yi kuu wengiibban keriwene.

Ebbedmo Yimin Andaab

⁷ Kwane Yesu kuu wedmoonka, owodan animan animbon yaa miniwen kuu wedme andangenib aningkoyiibdan yi dibirimbon amun arimbed wene dibiriwen, kowe yembed kuruweng kee dakmoon, ⁸ “Kwane karub maambbed wonong awani ye orokbon yaa mene ande baandoko wenebka, dibirimbon amun yeman arimbed dibaraab, amborom kuu mok orok yarimanbed eb aningko burudandoon ye karub maa baandoona mananeen kowe. ⁹ Kwane, amun yeman arimbed dibaraneeb kuu orok yarimanbed mene ‘Ebbbed dibeek kuu kan karub keyaa kone.’ andaneen kowe, kwaneene eb kuu yidbobnekoreb koronde kubuniibbandan yi dibirimbon yiri wene dibaraneeb.

¹⁰ “Kwani kowe, ewiib baandoka, wene kubuniibbandan yi dibirimbon arimbed dibere. Kwananeeb kuu orok yarimanbed menene eb yaa yedmaneen, ‘Angkodmi, eb kuu irin daane amunbon karimbed dibere.’ andaneen. Kwananeene, yena ku menebiwen kuu eb kuu karub amun andaniib.

¹¹ “Karuwa nimaya kanembed yeka ye aningkomo ari kowaneen kuu Godbed kankubunaneen. Kumban karuwa nimaya kanembed yekareb kankubunaneen kuu Godbed aningko ariyiib kerunaneen.” andoon.

Eb Kuu Kakman Kabdaneen

¹² Kwane, Yesumbed ye nenmonoon ye karub yaa yedmoon, “Aronkob animan o oobneya animan ani yeman baandebka, eb angkodmiayiib aagorokayiib karubkimiib barang yemoondan eb dia doriwiib kumbbedmo baandaab. Kwananeeb kuu man kwanewen ye kakman orokbon baandaniib kowe.

¹³ “Kumban eb orokbon baandebka, kamboknondaniib yon aandem-daniib dingki aandemdaniib indob tudaniib kwamunembed baande.

¹⁴ Kwananeeb kumbbed eb yaa amun kerubdaneen, amborom kuu yi kuu nemaniib kakman kabdaibban, kuned anam andiwendan dukniwen yir-imbed dembaniib yaron yaambbed kakman kuu Godbed kabdaneen kowe.” andoon.

Orokbon Darewoob Ye Kuruweng (Mt 22:1-14)

¹⁵ Kwanandoone, karub maa arak yaa dibeek kuu Yesu ye weng kee wengamboroon kowe, yembed Yesu yaa yedmoon, “Karuwa nimaya kanembed God ye oonimbon aombbed orok ananiib kuu amun kerundaneen.” andoon.

¹⁶ Andoone, Yesumbed ye yaa kuruwengiib inande yedmoon, “Karub maambbed orok darewoob nekwekore nimakarub yemoon baandoon.

¹⁷ Kwane orok ani aron keruune, ye deme karub yaa yedmoone, weng yuk kanwene daandoon, ‘Minime, barang korem kuu nekwon kowe.’ andoon.

¹⁸ “Kumban yi korem kuu yikareb nub kuu deme kwana kwanayiib kowe manaubban andi ye weng daandiwen. Karub ibduruk wenganoon kumbbed yedmoon kuu, ‘Ne kuu mongkobon moonan kowe wedmok wanandamaan kowe, korok yaa sori ande.’ andoon. ¹⁹ Andoone, karub maambbed yedmoon, ‘Kibireb kee buromakau angko angkoyiib berengkaan kowe, wene yi komboon darobe wedmok wanandamaan kowe, korok yaa sori ande.’ andoon.

²⁰ Kwane, karub maaaa kangkon yedmoon, ‘Wonong yeeb awanaan kowe manainban.’ andoon.

²¹ “Kwanandiiwe, deme karub weng yuk kanwonoon kuu ika wene weng kuu kwane daanoon. Kwanoone, orok yariman kuu norin wandekore, ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod, taun kiwaan darewoowiib kiwaan embengiib ari wene kamboknondaniib yon aandemdaniib dingki aandemdaniib indob tudaniib kwane bemene.’ andoon. ²² Andoone, kwane wenene kamekore, ye deme karubbed menene yedmoon, ‘Korok ee, ebbed yedmewen kuu kwanaan, kumban ambiwoom kuu diirindo.’ andoon.

²³ “Kwanandoone, ye korokbed yedmenoon, ‘Taun bunangka wene kiwaan darewoowiib dura kiwaaniib yaa wene kane kane kuyaa doriib kuu awingkane bemene. Kwanebko nambib kuu aom diiruk. ²⁴ Ne eb yaa yedmaan kuu, karub ibduruk baandaane korondiwendan kuu ne yoom dibere ma anaubban kii!’ ” andoon.

Korobe Meenekorewa Yesu Ye Yoman Wene

²⁵ Kadaareb kuu Yesu ye yoman winiwe, yembed amonombe yi yaa yedmoon, ²⁶ “Kanembed yambeya enaya ye wononga danaya yambanga oniya ye wadkeriya yaa mimyob kankubunindo keraneen kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban. ²⁷ Kwane nimaya karuwa kanembed yekareb bobni ye dowad ye at ming kankarine ne yoman monokban kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban.

²⁸ “Kuu kwamune kui. Yiib yaa karub maa ye dowaken kuu kerekni ye boyambib kongam yengbandamaneen keraneen kuu diberene barang korem kuu od komoyiibbed berengkaniiin ande meenmekored. Kwane ambangke down keraneen ye od kuu yimin dee yiminban dee kuyaa wedmekored. ²⁹ Kumban, deme kuu andowe ambangkaneen kuned ambangke down kerindeban keraneen kuu nimakarub korem kuu wedmaniib kuu ye yaa ambon baanenib ³⁰ yedmaniib, ‘Karub kee andowe yengboon kumban down kerindeban kii!’ andaniib.

³¹ “O, king mamaambbed mamaa yaa nangbandamaneen kuu, ibduruk kuu diberene meenme dang kerekored. Kwane ye ana nangmidan kuu 10 tauseniibmo keraneene king mamaa kuu 20 tauseniib keraneen kuyaa kuu nangbe burudandaniin dee ande meenmekored. ³² Kwane nangbe burudandindeban keraneen kuu meenekore, karub yena yedmaneene kirodmo wene king arudiib meneen yaa komo kabdaneenkob yewenubmo dobaranuub andi ye weng kaamonenaniib.

³³ “Kwamune areb kuu, yiib yiribman korem kuu korondaibban keraneen kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban kii!”

Yiib Anam Andi Kerekmen Kuu Domonaiib

³⁴ “Karam kuu amun kumban, ye ambod down keraneen kuu, komarewa kere karam ambod ika ongmaniib? ³⁵ Kwane ambodiibban keraneen kuu kankorari yeman.

“Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok!” andoon.

15

Sibi Biknoon Ye Kuruweng (Mt 18:10-14)

¹ Kwane, tak od bidan yemooniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodaniib kuu mene Yesu yaa awanewande ye weng wengambarande kamiwen. ² Kwaniwe, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandaniib kuu ye yaa dowakeniibban kerenib yedmiwen, “Karub kee ambarakmidan kuu kubendeene yi yoom animan aniib kii!” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Yesumbed kuruweng kee yi yaa dakmoon, ⁴ “Kwane, yiib yaa karub maa ye kuu sibi 100iib kumban mim kuu biknaneen. Kwananeen kuu yena 99iib kuu domondekore wene biknoon kuu onmaneen. Kwane onme wedmenekored. ⁵ Kwane wedmenaneen kuu, ye kuu kubene kwane kande ye kandom ari kowekore, ⁶ ambiyoom wananeen. Kwanekore, yangkodmiayiib yambib dia dobiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmaneen, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, sibi biknoon kuu wedmaan kowe!’ andaneen.

⁷ “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu Ewen aom kubi darewoob keraniib. Yi kubi kuu God ye weng wengambere awinimaib-dan 99iib amunmo doriib ye Ewen aom ye kubi kuu burudandaneen.

Od Murubkob Bikneen Ye Kuruweng

⁸ “O, wonong mamaa yu od murubkob silvaa kuu angko angkoyiib, kumban mimo kombere biknanuun kuu amot yure kande ambiwoom are yarenu kereknanuun. Kwane korobe kereknenu wedmekorud. ⁹ Kwane wedmanuun kuu yu angkodmiayiib yu ambib dia dobiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmanuun, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, murubkob mimo bikneen kuu wedmaan kowe!’ andanuun.

¹⁰ “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu engyus kuu kubaniib kii.” andoon.

Dana Biknoon Ika Monoon Ye Kuruweng

¹¹ Kwane, Yesumbed kuruwengiib dakmoon, “Karub maa, ye kuu karub dana ayoob. ¹² Kwane ningkimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ambe, eb bobnaneewe eb barang andokbe wenore neman keraneen kuu benbangkawe.’ andoon. Kwanandoone, awodkimbed barang kuu nekwane ayi kere ningki kere keroon.

¹³ “Kwanoone, aron yemoonban dowan keroone, ningki kuu ye barang korem kuu nekwane benekore, ambibkin ambab angka wonoon. Kwane wene kuyaambad doberene, ye oda baranga korem kuu ogood arewa kwane nare kande yaroone kiradme dowan keroon. ¹⁴ Kwane, ye od kuu kiradme dowan keroone, ambibkin kuyaom kuu amiibban kere okad koknene animaniibban keroon. Kwanoone, ye kuu odiib animaniib ande kirinwoon.

¹⁵ “Kowe wene ambibkinman maa yaa wonoone, awon animan bangkandi deme konoone, awoniib yaa wonoon. ¹⁶ Kumban karub kanembed ye yaa animan ma konimokban kowe, awonbed aniib ye animan kuu anikin keremboroon.

¹⁷ “Aron maa, inamen nandekore yekareb yedmoon, ‘Nambe ye demedan kuu animan yemoon, kumban ne kuu keyaa doroni mungimbed bobnandamiin kii. ¹⁸ Kwana kowe, keyaa kee koronde ika nambeyiib yaa wana. Weneni ye yaa yedma, ‘Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan. ¹⁹ Kwane ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab. Kowe, ee andebka eb deme ye karub areb kera.’ ande yedmena.’ ande meenoon.

²⁰ “Kwanekore, dana kuu koronde awodkiyiib yaa ika wonoon. Wonoone, awodki kuu ambabbed wedmenoon. Wedmene mimyob keenekore, kabaanmo wene nenkangkune mandamuk keenoon. ²¹ Kwanoone, mingkimbed yedmoon, ‘Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan kii. Kwane, ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab.’ andoon.

²² “Kumban awodkimbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod ebkad amun yeman kanmene derenenib, dingki kandingiib yonkadiib bemene dingki yaa derene yon yaa derene kerime. ²³ Ma, wene nub buromakau mana kowiib ayekorib kanminime. Kwaniwa, orok ongmekorub kube anem. ²⁴ Ne dana kuu bobnemoon keroon kumban, kibikee ika monoon! Ye kuu biknoon kumban, ika wedmenuwen kii!’ andoone, kubi darewoowiib kwane andowe orok nekwiwen.

²⁵ “Kwane ayi kuu mongkobon angkambed mene dia kere kuweng wengamboroon kuu wangkanabi andenabiwiib kamiib. ²⁶ Kowe yembed deme karub maa baandoone monoone kaamonenoon, ‘Kuu komo yeman kamiib?’ andoon.

²⁷ “Andoone, deme karubbed ye yaa yedmoon, ‘Eb daman kuu monoon kowe, eb ambembd buromakau mana kowiib ayoonkob kamiib, amborom kuu eb daman kuu amunmo yaro monoon kowe!’ andoon.

²⁸ “Kwanandoone, ayi kuu norin wandoon kowe animanbon aom awunindo. Kowe awodkimbed dangkaro awunok ande nangkanoon.

²⁹ “Kumban ayimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ne kuu weeb yemoon kakmaniibban ye deme eb yaa ambangkembirimain. Eb weng kuu ma wabkad kere wengamberedandindo. Kumban eb kuu ne yaa naningkod mana maa kwaneewe nangkodmia yoom orok anindo. ³⁰ Kumban eb dana maaaa kuu kiwaan ari ye kara yaambd odmo kiradme dowan kerene kwane monoonkob, buromakau mana kowiib kuu ye dowad ayewen kedii!’ andoon.

³¹ “Kwanandoone, awodkimbed ye yaa yedmoon, ‘Ne dana, eb kuu aaron korem ne yoommo doburuwen. Ne barang korem kuu ebman kii.

³² Kuned nub kuu orok ongmenub kubi yeman, amborom kuu eb daman kuu bobnemoon keroon kumban ika monoon, ye kuu biknoon kumban wedmenuwen kowe.’” andoon.

16

Yiribmana Oda Yaa Ongme Meenime

¹ Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruwengiib yedmoon, “Karub maaaa, ye kuu yiribman yemoon ye karub. Kwane, ye yiribman ooni ye deme karub nendoon. Kumban yiribman yemoon ye karub kuu amaanbed kaadkeroon kuu ye yiribman ooni ye deme karub kuu ye korok ye yiribmaniib odiib ben kiradmoon. ² Kowe yembed ye yiribman oonoon ye karub kuu baandoone awunoone ye yaa yedmenoon, ‘Ne kuu eb yaa weng arewa wengambaraan kowe, ne od kuu kande komarewa kamewen ye weng kuu ne yaa daawe, amborom kuu eb kuu ne deme yaa kuu dankaraan kowe.’ andoon.

³ “Kwanandoone, deme oonoon ye karub kuu yekareb meenoon, ‘Komo keraniin? Ne korokbed ne deme kuu dankaroon kowe. Nidki deme kuu naromkonoyiibban. Angkon eekmi kuu karak bobne yerenaan kii. ⁴ Nekaad! Inamen maa awina, kwane awine dowan keraniin kuu ni-makarub yi ambiwoombd nen amun amun kamewaniib.’ ande meenoon.

⁵ “Kowe deme oonoon ye karubbed nimakarub korem kane kane korok yaa dungkum keruwen kuu baandoon. Kwane karub ibduruk monoon yaa kaamonenoon, ‘Ne korok yaa kuu od komoyiib dungkum kerewen?’ andoon. ⁶ Andoone karubbed inande yedmoon, ‘Olif ambod ok kuu galon 800iib kui.’ andoon. Andoone, deme oonoon ye karubbed ye yaa yedmoon, ‘Kirod, eb dungkum wongkoon ye kerek kande dibere 400iib ande wongke.’ andoon. ⁷ Kwane karub maaaa monoone kaamonenoon, ‘Eb kuu od komoyiib dungkum kerewen?’ andoon. Andoone karubbed inandoon, ‘Wiit

yob kated darewoob darewoob 1,000iib kui.' andoon. Kwanandoone, deme oonoon ye karubbed yedmoon, 'Eb dungkum wongkoon ye kerek kande 800iib ande wongke.' andoon.

⁸ "Kwanoone, ye korokbed aadidmi ye karub yaa kubenoon, amborom kuu inamen bangbangiib kwane ambangkoon kowe. Eyokee, okad yiri ye nimakarub kuu yikanmo yaa inamen bangbang darewoob keruwen, anam andiwendan arebban.

⁹ "Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, okad yiri ye yiribmanbed ni-makarub noroddan yaa angkodmendime. Kwane, kuye yiribman kuu dowan keraneene, yiib yaa kuu dowan keraanban ye ambibkin aombed kubendaniib.

¹⁰ "Kane kanembed yiribman yemoonban yaa ongme oonaniib kuu yiribman yemoon yaa kangkon ongme oonaniib. Kane kanembed yiribman yemoonban yaa birande arewa kerundaniib kuu yiribman yemoon yaa kangkon birande arewa kerundaniib. ¹¹ Kwani kowe, yiib kuu okad yiri ye yiribman yaambbed ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman anam kuu yiib yaa ooni dowad kondaneen dee? ¹² Kwane, karub maa ye yiribman yaa ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman kuu yiib yaa ma bangkandaneene yiibman keraneen dee?

¹³ "Deme karub maa kuu yariman maa ye deme kumundin awine yariman maa ye deme kumundin awine kamindeban. No ma koronde kongenekore, korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindeban." andoon.

¹⁴ Kwanandoone, Farisidan kuu kwane wengamberekorib Yesu yaa ambon baaniwen, amborom kuu yi kuu od yaamo meeniwen kowe.

¹⁵ Kwaniiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, "Yiib kuu karub yi arinambo ari kuu yiibbedmo amun areb kamimaiib. Kumban yiib niindem aom komarewa kuu God kuu yekaadkeroon. Nimakarubbed yiribman amun yeman andiwen kuu God yaambbed kuu miin arewa keroon.

God Ye Amob Kuu Amonmbaibban

¹⁶ "God ye amob weng Mosesbed wongkooniib profesidanbed God Ye Weng wongkiweniib kuu baande daandimo kamiwe kwane Yoon Baptaisman kuu monoon. Kwane, Yoon monoon yaambbed Godbed korok kere ooni yeman ye weng amun kuu baande daandimaib. Kwanikob, nimakarub korem Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiib kuu aromkonoyiib awunimaiib.

¹⁷ "Kwane, God ye amob weng yaambbed kuu wongki ambong embeng mana kuned ma biknindeban. Okadiib ambidiib dowan keru kuu yobdoodban, kumban God Ye Weng kuu kwamunemban, dowan kerindeban.

Dankare Yeeb Awani

¹⁸ "Karub kanembed ye wonong dankarekore, wonong maa awananeen kuu nenem kara kowe ambarakmaneene. Kwane, karub kanembed dankaroon ye wonong awananeen kuu nenem kara kowe ambarakmaneene." andoon.

Yiribman Yemoon Ye Karub Yoom Lasares Yoom

¹⁹ Kwanandekore, Yesumbed kuruwengiib yedmoon, "Karub maa ye kuu ebkad amun amunmo deebene aron korem kuu yiribman yemooniib doberembirimaan. ²⁰ Kuyaa kuu karub maa ambokda yaningko kuu Lasares. Ye id korem yaa kuu bobob yidwaroon. Ye kuu yiribman yemoon ye karub ye ambib kuuk ambongko yaambbed eekme angkemberembirimaan.

²¹ Ye dowaken kuu yiribman yemoon ye karub ye arak arimbed animan

ambong ambong kiroboko be ananded. Kwanaane, anonbed mene ye bob oka kana kuu arangkimaib. ²² Amaanbed Lasares kuu bobnoone, engyusbed Abrahamiib yaa nenwene ye dingki aom kowiwen. Kwane, yiribman yemoon ye karub kangkon bobnoone mangkiwen.

²³ “Kumban ye kuu amotbon yiri wenene durud yewediib doberem-boroon. Kwane, wedmoone Lasares kuu ambab arimbed Abraham ye dingki aombed doreen. ²⁴ Kowe yembed baandoon, ‘Ambe Abraham, ne yaa mimiyoob keewe! Lasares yedmenebko ye dingkiok kuu ok aom kamonekore ne ong ari deroko yurukmo kerok, amborom kuu ne kuu amotbon aom durud yewed kandaan kowe.’ andoon.

²⁵ “Kumban Abrahambed yedmoon, ‘Ne dana, anuk yiri doberewen kuu meeneewo? Ku doberewen kuu eb yaa kuu barang amun amunmo kumban Lasares yaa kuu barang arewa arewamo ye yaa meneboon. Kowe kibikee Lasares kuu keyaa oonaane amunmo doboroone, eb kuu durud yewed kande-deeb kii. ²⁶ Kwane, nub dore eb dore wedyiri kuu dem darewoowiib. Kowe karub maa keyaambd ewiib yaa minindeban. Kwane neman kwangkong kuyaambd koronde keyaa minindeban.’ andoon.

²⁷ “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Kwani kowe, anam kuu Lasares kuu yedmebko nambe ye ambiyoom okad yiri wonok! ²⁸ Ne damana kuu angkoyiib kowe, Lasaresbed kwane wene ongkande daandoko, “Kaadkerime. Durud yewedbon yiri keri manaib.” andok.’ andoon.

²⁹ “Kumban Abrahambed inandoon, ‘Yi kuu Moses ye amowiib profesi-danbed wongkiweniib kuu yi yaa angkeen kowe kimingkime. Kwane kuyaambd kaadkerime!’ andoon.

³⁰ “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Yii, ambe Abraham! Karub maa bobnoon yirimbed yi yaa wene daandaneen kumbed yi ambarakmi yaa kuu koronde amonombaniib.’ andoon.

³¹ “Kumban Abrahambed ye yaa yedmoon, ‘Eb damana kuu Moses yoom profesidan yoom yi weng wengamborokban keraniib kuu, bobnoon yirimbed dembaneen ye karub ye weng kangkon wengambaraibban kii.’” andoon.

17

Ambarakmiyiib Are Nonondandiyiib Ye Weng

¹ Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruweng kee yedmoon, “Dedmobenako ambarakmok andi yeman kuu yemoon dangoon. Kwamune arewa kuu dembimaan kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. ² Ne yaa anam andoon ye karub maa keyaa kanembed dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu amun kuu mogeed dedmobindo yaron arimbed karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borone kan karamok yiri kaniwed kumbed yimin. ³ Kwani kowe, yiibmeren oone kangkadme dobirime.

“Yiib angkodmimbed ambarakmoka, ‘Eb kuu ambarakmewen kii.’ ande yedmenime. Kwaniwo, yekareb mimiyoob kowekore ambarakmi yaa korondoka, are nonondandunime. ⁴ Kwane, yiib angkodmimbed aron mimo arimbed yiib yaa ambarakme ediib kerekore, mimim kuyaom kuu ‘Sori, anam ambarakmaan kowe are nonondande.’ andimo kame ediib keroka are nonondandunime.” andoon.

⁵ Kwanandoone, ye apasodanbed Yariman yaa yedmiwen, “Nub anam andi kara kuu yenayiib bendabokne!” andiwen.

⁶ Kwanandiiwe, Yarimanbed yedmoon, “Yiib anam andi kara kuu at mastet yob kab ye embeng areb keroka, kwane at keyaa yedmenaniib, ‘Ebkareb nidke biande kanwene karamok yiri kibine.’ andaniib kuu, at kuu yiib weng wengambere kwananeen.

Deme Karub Amun Keri

⁷ “Kwane, yiib kuu yiib deme karub maa mongkob deme arumi o sibi yaa ooni kerekore, demembon yaambd mene daadaraneen kuu ‘Aomdere dibere ebdin ane.’ ande yedmenaniwoo? ⁸ Kwanaibban, yiibbed yiib deme karub yaa yedmenaniib, ‘Okambe inwarene naniman kuu ongmekorewa, kawe. Kwaneewo, ne kuu animaniib okiib ane down keraka, eb kuu ane.’ andaniib. ⁹ Kwane, deme karub kuu ye korok ye weng wengambere kwananeen kuu korokbed ye yaa eso andaneen dee? Yii, down.

¹⁰ “Kwamune areb kuu yiib kangkon. Godbed komo komo ambangkime ande yedmendoon kuu ambangke down keribka yiibka yedmime, ‘Nub kuu deme karub yirimodan kowe, nub kuu ye weng wengambere kwanuwen kumbdmo kii.’ andime.” andoon.

Eso Andime

¹¹ Yesu kuu Yerusalem yaa wenone Galeli dore Samaria dore dewonoon.

¹² Kwane, wenene kambong maa aom awunandamoone, karub angko angko karingki bobowiibdan kuu mene duruneniwen, kumban yi kuu ye dia minindo, amborom kuu yi kuu bobowiib kowe. ¹³ Kuned yimbed ye yaa baandiwen, “Korok ee! Yesu! Nub yaa mimyob keende!” andiwen.

¹⁴ Kwanandiiwe, Yesu kuu wedmendekore yedmendoon, “Wenenib yibkareb God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yaa korokbendime.” andoon. Andoone, karub angko angkoyiib kuu winiwe wedyambd ongmoon.

¹⁵ Kwane, karub maambd wedmoone ye yaa kuu ongmoon kowe, ika Yesuyiib yaa wenene yembd naawonmo God ye aningko kankoonimo kamenmo wonoon. ¹⁶ Kwane wene Yesu ye yon yiri bumangkene ye yaa eso andoon. (Karub kuu Samarianan, Yuumanban kui.)

¹⁷ Kwanandoone, Yesumbd nimakarub kuyaa doriib yaa kaamondoan, “Karub angko angkoyiib kuu ongmoon, kowe karub yena 9iib kude?

¹⁸ Nubkanmomban Samaria ye karub kee yembd mokob, ika mene God yaa eso andok monoon dee?” andoon. ¹⁹ Kwanandekore, Yesumbd ye yaa yedmoon, “Dembeneb yaro wene, eb kuu anam andewen kumbd ongmoon kii.” andoon.

God Ye Oonimbon Kuu Kuna?

²⁰ Aron mamaa, Farisidan yenambd Yesu yaa kaamoniwen, “Godbed korok kere ooni yeman kuu aron komo arimbed mananuun?” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbd inandoon, “Godbed korok kere ooni yeman mini ye kiwaan kuu yiib indobbed wedmaibban. ²¹ Karub kuu yedmaibban, ‘Wedmime, kuu kei!’ o ‘Yakui!’ andaibban. Godbed korok kere ooni yeman kuu yiiwiib kuyaom monoon kii.” andoon.

Yesu Ika Mananeen Yaron (Mt 24:36-39)

²² Kwane, Yesumbd ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Aron ari mananuun kuu, yiibbed Karub Ye Mingki yaron keruko wedmem ande meenaniib, kumban kwane kamaniib kuyaron arimbed yiib kuu wedmaibban. ²³ Nimakarubbed yiib yaa yedmaniib, ‘Wedmime, ye kuu yakui!’ o ‘Ye kuu kei!’ ande kamaniib. Kumban yi weng wengamberekoriwa kuyaa wanaib. ²⁴ Yi yoman wanaib, amborom kuu Karub Ye Mingki ika mananeen ye aron kuu imak areb yuraneen, ambid aombd angkarambed yuraneen

kuu wene angkara keraneen. ²⁵ Kumban ibduruk kuu, Karub Ye Mingki kuu durud yewed yemooon kandaneene kibik doriibdan ye nimakarubbed kanangka kaaraniib.

²⁶ “Kwane, Karub Ye Mingki ika mananeen yaron kuu Noa doboroon yaron areb keranuun. ²⁷ Noa doboroon yaron kuu, nimakarub kuu animana oka anenib, nima awadmenib kamiwe, wene Noa kuu motod aom awunoon. Kuned kwane kwamiwe urok derebenu nimakarub korem kuu yeen.

²⁸ “Lot doboroon yaron kangkon ibmo kii. Kuye nimakarub kuu animaniib ok arewa anengkenabiyyib, mooniyyib, berengkiyyib, kibingkiyyib, ambib arumenabiyyib kamiwen. ²⁹ Yi kuu kwane kamiwe, Lot kuu Sodom domonde wonoon. Kwanoone, amoyiib bot sulfaayib kuu ambid arimbed kirobene nimakarub korem kuu yeene dowan keroon. ³⁰ Kwanoon areb kuu Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu kudmeniibban kwananeen kii.

³¹ “Kuyaron ari keraneen kuu, karub kuu aminim angkambed keroka, ambiwoom daumdo nub yiribman bekoruwa andaib. Karub kuu mongkobon angkambed keroka, ika ambiyoom wanaib. ³² Meenime, Lot ye wonong yaa kuu komo keroon?

³³ “Kanembed ye wadkeri yaa yeka awinaneen kuu wadkeri anam yaa kandaanban, kumban karuwa nimaya kanembed ye wadkeri yaa yeka awinaanban kuu wadkeri anam kandaneen. ³⁴ Kwane, ne yiib yaa yedmaan kuu kuye amnoom ari kuu karub ayoob angkimbon mimo arimbed danganiib kuu karub maamo nendekore karub maa kuu domonenaneen. ³⁵⁻³⁶ Kwane, nima ayoob kuu wiit yob beengke dobaraniib kuu maamo nendekore maa kuu domondaneen.”* andoon.

³⁷ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed Yesu yaa kaamoneniwen, “Yariman, kwane keraneen kuu kunayambed?” andiwen. Kwanandiwe, yembed inandoon, “Karub yi bob id kunaya dangoon kuu on kanakana kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, korem wedmaniib.” andoon.

18

Godbed Ye Karuwa Nimaya Yaa Inandaneen

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandako aron korem kurikuriyyib kamimamime korondaib ye dowad kuu kuruweng kee dakmoon, ² “Kwane, taun mamaa aom wengyundi ye karub mamaa doboroon. Ye kuu God yaa meenimokban kere, nimakarub yi weng yaa meenimokban keroon. ³ Kwane, taun kuyaom kuu wonong irib mamaa, yu kuu wengyundi ye karub yaa menebemberenu yedmimaun, ‘Karub maa ne yaa bon keroon kuu wengyunde weng anam kawel’ andimaun.

⁴ “Kumban, wengyundi ye karub kuu yu yaa awandi kuu ye dowakenban keroon. Kwane, aron doboob kerekore, yekareb meenoon, ‘Ne kuu God yaa meenimokban. Kwane ne kuu nimakarub yi weng yaa meenimokban.

⁵ Kumban wonong irib kee ne yaa korem eekmuunmo kowe, wedmendeni yu yaa anam weng kuu konda. Kwanainban kuu kwane eekmembaranuune ne kuu yiminban keraniin kii.’ andekore kwanoon.” andoon.

⁶ Andekore, Yarimanbed yedmoon, “Wengambirime, wengyundi ye karub arewambbed yedmoon kuu.

⁷ “Meenime, Godbed kinoon ye nimakarub kuu amnoomiib awingyawiib ye yaa wengyundi dowad amengiib baandembirimaib kuu Godbed inande

* **17:35-36:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kwane, karub ayoob kuu mongkobon angka dobaraniib kuu maamo nendekore maa kuu domonenaneen.”

weng anamiib wengyundaneen dee? Ee, kwananeen. Kwane, amaanbed amaanbed andimaan dee? ⁸Nembed yiib yaa yedmendaan kuu, dowan, God kuu ye nimakarub yaa kirodmo awandimaan!

“Kuned Karub Ye Mingki okad yiri ika menene wedmane kuu, ye yaa anam ande meeniwendan kuu dobaraniwoo?” andoon.

God Yaa Yiminmo Keri

⁹ Kwane, karub yena kuu yimbedmo yorokmodan ande meenimaib kowe, karub korem yena yaa kuu kubuniibbandan ande meenimaib. Kwane, Yesumbed kuruweng kee yi yaa daandoon, ¹⁰ “Aron mamaa Farisiman yoom tak od bi ye karub yoom, yi ayoob ibmo wene kurikuri boyambib darewoob yaa kurikuri kerande winiwen.

¹¹ “Wene Farisiman kuu yembedmo angkambbed doberene kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne kuu eb yaa eso andaan, amborom kuu ne kuu ambarakmidan arebban kowe. Ne kuu yid bi ye karubban, arewa kami ye karubban, nenem kami ye karubban, tak od bi ye karub kwamune keyaa doboroon arebban kui. ¹² Ne kuu arimingku mimim kumaom kuu aron ayoob arimbed animan animokban koronde eb yaa kurikuri kerani, komo kandimain kuu andokbe angko angkoyiib wenore anded mimo kuu eb yaa kabdimaan kii!’ andoon.

¹³ “Andoone, tak od bi ye karub kuu angkambbed doboroon. Kwane, yidbobne ye murubia kankoonindo kumbbed ye abadkono yaa wowekore kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne yaa mimyob keewe, ne kuu ambarakmi ye karub kowe.’ andoon.

¹⁴ “Ne yiib yaa yedmaan kuu, karub kee ambiwoom wonoon kuu God yaa yiminmo keroon, kumban Farisiman kuu God yaa kuu yiminmo kerindo. Kanembed yekareb yaningko ari kowaneen kuu Godbed kankubunaneen, kumban kanembed yekareb kankubunaneen kuu Godbed aningkoyiib kerunaneen.” andoon.

Kanembed God Ye Oonimbon Aom Awunaneen?

(Mt 19:13-15, Mk 10:13-16)

¹⁵ Kwane, nimakarub yenambbed yi dana mana mana kuu Yesumbed amun kerundok ande yeyiib yaa be menebiwen. Kwaniwe, ye kedmengkandeendandbed wedmendekorib, yimbed nimakarub yaa kwamaib andiwen.

¹⁶ Kumban Yesumbed dana kuu baande ye yaamo kerekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Korondibko, dana embeng embeng kuu ne yaa menebime. Yi yaa kebendaib, amborom kuu Godbed korok kere ooni yeman aom kuu karub kane kanembed dana keyareb keraneen kuu yiman kii. ¹⁷ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiibdan kuu dana areb keraibban kuu awunaibban kii!” andoon.

Yiribman Yemoon Ye Karub Ye Kaamoni

(Mt 19:16-22, Mk 10:17-20)

¹⁸ Kwane, Yuudan yi korok maambbed Yesu yaa kaamonoon, “Kedmengkandi korok amun ee, komo kerenid wadkeri aron korem korem yeman kandiin?” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Komandewed ne yaa amun andeeb? Karub kanembed amuniibban, Godmo amun. ²⁰ Amob kuu ebkaad. Nenem kamaab, kumka kuman ayaab, yid baab, ambarakmoon ande dudi weng dakmaab, eb ambeya enaya yaa meene wengambere.” andoon.

²¹ Kumban korokbed inande yedmoon, “Ne kewed keraan yaambbed amob korem kee awinaan.” andoon.

²² Kwane, Yesu kuu wengamberekore korok yaa yedmenoon, “Kumban inamen mimo kuyiib kwananeeb kumbed. Wene, eb yiribman korem kuu berengkekoreb, od kuu kamboknondan yaa bangkande. Kwananeeb kuu Godbed eb kakman kuu Ewen ari kowaneen. Kwanekoreb, ne yoman mene.” andoon. ²³ Kumban karub kuu weng kee wengamberekore, miin kubiyyibban keroon, amborom kuu ye kuu yiribman yemoon kai ye karub kowe.

Kane Kane Kuu Godbed Baneen?

(Mt 19:23-30, Mk 10:21-31)

²⁴ Kwane, Yesumbed karub kuu wedmenekore yedmoon, “Yiribman yemoondan kuu yikareb kankubunekoriwa Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu miin yobdood kii! ²⁵ Kemo kuu nidoro dem aom awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunene Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu kekamune ye yobdood kuu burudande miin yobdood keroon kii.” andoon.

²⁶ Kwane, nimakarub kuu wengamberekorib kaamoniwen, “Kane kuu yimin kii? Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwen.

²⁷ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Karub yaromkono yaambded kuu kamune kuu yiminban anam, kumban God yaromkono yaambded kuu yimin.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, Pitambded yedmoon, “Wedme, nub yiribman korem kiribendekorub, eb yoman munuwen kii!” andoon.

²⁹ Andoone, Yesumbed inandoon, “Nembded yiib yaa ke anam yedmen-daan kei, kane kanembded yi ambiwa wononga damana ambeya enaya danaya domonde Godbed korok kere ooni yeman ye dowad yaambded ne deme awiniwen kuu ³⁰ kiri doriib kee Godbed yewudmo yi yaa bangkandaneen. Kwane, bobnaniib kuu Godbed wadkeri aron korem korem yeman bangkandaneen.” andoon.

Yesu Kuu Bobnaneen Yirimbed Ika Dembaneen Ye Weng

(Mt 20:17-19, Mk 10:32-34)

³¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob bin dangkaro angkambed daandoon, “Wengambirime. Nub kuu Yerusalem yaa wunuub kii. Godbed ye profesidan yaa daandoonkob Karub Ye Mingki ye dowad wongkiwen kuu kwananeen kii! ³² Kwane, ye kuu awinenib Yuudanban yaa kondaniwe, yimbed ye yaa damangkanenib amkidbenib kamok daadmenenib ³³ nong yikyikiibbed wangkenib aye kowaniwe bobnaneen. Kumban, aron ayoobmim ari kuu bobnaneen yirimbed ika dembaneen.” andoon.

³⁴ Kwanandoon kumban, ye kedmengkandeendan kuu weng id kandindo. Yi kuu yiminban, amborom kuu weng id yi yaa kuu biknoon kowe.

Indob Tut Ye Karub Ongmenoon

(Mt 20:29-34, Mk 10:46-52)

³⁵ Kwane, Yesu kuu mene Yeriko siti dia nandoon. Kuyaa kuu indob tut ye karub maa kiwaan kebed ari dibone od kawime ande eekmeen. ³⁶ Kwane, kadaareb kuu kiwaan yaa miniwe, ye kuu wengamberekore kaamondoon, “Kuu komo keroonkob?” andoon.

³⁷ Kwanandoone, yimbed yedmeniwen, “Yesu Nasaretman kuu meneen kii.” andiwen.

³⁸ Kwanandiiwe, indob tut ye karubbed baandoon, “Yesu, Dewid ye Awo ari, ne yaa mimiyo keewe!” andoon.

³⁹ Kwanandoone, nimakarub yidin kiwaan ari weniibdan kumbed indob tut ye karub yaa “Komkaab, iwari kere!” ande kamiwen, kumban yembed

naawonmo komke komke kamoon, “Yesu, Dewid ye Awo ari, ne yaa mimyob keewe!” andoon.

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu yinmonekore yedmoon, “Ye kuu nenminime.” andoon. Kwanandoone, dia monoone, Yesumbed kaamonenoon, ⁴¹ “Eb dowaken kuu nembed eb yaa komo keruwok andewed?” andoon.

Andoone, yembed inande yedmoon, “Yariman, ne dowaken kuu wedmandid.” andoon.

⁴² Kwane, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Kwane wedme! Eb kuu ongmoon kii, amborom kuu eb kuu anam andeeb kowe.” andoon.

⁴³ Kwane kuyaambad, karub kuu kereknoon. Kwanekore, Yesu ye yoman wenene God yaningko yaa kube kankoonoon. Kwanooone, nimakarub komrem kuu wedmekorib, yi kangkon God yaningko yaa kube kankooniwen.

19

Sakius Anam Andoon

¹ Kwane, Yesu kuu Yeriko siti aom aomdere wonoon. Kwane, dangkoro deweneen. ² Yeriko aom kuu karub maa yaningko Sakius. Ye kuu yiribman yemooniib, kwane tak od bidan yi korok. ³ Ye dowaken kuu Yesu kuu wedmenande kamoon, kumban ye kuu dukmen kowe, kadaareb yi korok ari kuu burudande wedmindeban. ⁴ Kwanooone, yembed yekaad, Yesu kuu kuyaa mene yaadaraneen andekore, yedin kabaanmo wene at yaningko sikamoo arimbed daane Yesu wedmenande daanoon.

⁵ Kwane, Yesu kuu wene kuyaa nandekore, kankoone wedmoone Sakius kuu at ari kowe, Yesumbed yedmenoon, “Sakius, kirod kamene! Kibikee ne kuu eb ambiwoom dobaraniin kowe.” andoon.

⁶ Kwanandoone, Sakius kirod kamenene Yesu yaa kubenoon.

⁷ Kwanooone, nimakarub kuu wedmekorib kongeniwen, “Wedmime, karub kane arebkob Yesu yoom dohiriib. Sakius kuu ambarakmi ye karub kuda!” ande kamiwen.

⁸ Kumban Sakiusbed Yariman yaa yedmoon, “Yariman, wedme. Ne yiribman kuu andokbe angkara kuu kamboknondan yaa bangkandaniin. Kwane, nembed karub kane yaa biranaan kuu ye yaa birani ye kakman nongkobe kaningiib inendaniin.” andoon.

⁹ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kibikee, anam andoonkob Godbed bobni yaa kuu burudande nendoon kii, amborom kuu karub kee Abraham areb anam andoon kowe.

¹⁰ “Kwane, Karub Ye Mingki kuu mene bikderebe winiwendan kuu onme wedmene bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoon.

Demedan Od Ooniwen Ye Kuruweng

(Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu kuu Yerusalem dia doroon kowe, nimakarub yenambad meeniwen kuu Godbed korok kere ooni yeman kuu kirod kerandamuun manok andiwen.

Kwane, Yesu kuu yekaadkeroon, nimakarub kuu kwane meeniwen kowe, yembed kuruweng kee yi yaa dakmoon, ¹² “Korok darewoob kuu ye ambibkindan korem yi king kerandamoon kowe, wenene ambibkin yemoon oonoon ye king darewoobbed ne yaa kinok ande wonoon. ‘Kwanekori, ika mene ne nimakarub yaa oona.’ ande meenoon. ¹³ Kowe, yembed ye deme karub angko angkoyiib yaa baandoone, mimyamo keruwen. Kwaniwe, yembed mimim kuu od murubkob aningko mina* mimim bangkandekore

* 19:13: Mina mimo kuu 1,000 Kina areb.

yedmendoon, ‘Od kee bewene ari deme ambangkibko ika mana.’ andoon. Andekore wonoon.

¹⁴ “Kumban ye ambibkindan yena kuu ye yaa dowakenban keruniwen kowe, yimbed karub yena yedmiwe ye yoman wene king darewoob yaa yedmiwen, ‘Karub kee nub korok keri kuu nub dowakenban.’ ande yedmiib kii.’ andiwen. ¹⁵ Kumban king darewoob kinoona, karub kuu ye ambibkindan yi king keroon.

“Kwanekore, ika monoon kuu yembed yedmoon, ‘Karub kane kane ne od be wenebiwen kuu baandibko menebime. Ne dowaken kuu ambangkiwen kuu ari komoyiib biwen kuyaa kaadkerandamiin.’ andoon.

¹⁶ “Kwanandoone, deme karub ibduruk kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, ne kuu od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angko angkoyiib baan kii!’ andoon.

¹⁷ “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Yimin kerewen, eb kuu ne deme karub amun kii, amborom kuu eb kuu barang embengiib ongme ambangkewen kowe, siti angko angkoyiib ebbed oone.’ andoon.

¹⁸ “Kwanandoone, deme karub mamaambed mene yedmoon, ‘Korok ee, eb od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angkoyiib baan kii!’ andoon.

¹⁹ “Kwanandoone, kingbed yedmoon, ‘Eb kuu siti angkoyiib oone.’ andoon.

²⁰ “Kwane, deme karub maa kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, eb od mina kuu kei. Ebkad baradbed bedmekori kankowe biknaan. ²¹ Ne kuu eb yaa unaan, amborom kuu eb kuu yobdood ye karub kowe. Ebka ari ma ambangkindo ye od bimaab, kwane ebka kibinindo ye animan be wenorimaab kowe.’ andoon.

²² “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa inande yedmoon, ‘Eb kuu deme karub arewa! Ebka eb weng dakmewen kumbed kwane wengyunda. Ebbed yedmeeb kuu ne kuu yobdood ye karub. Kwane yedmeeb kuu neka ari ma ambangkindo ye od beni, neka kibinindo ye animan wenorimainoo?’

²³ Anam kwana karen kuu ne od kuu kanwene od beng aom kowewedka. Kwane, ne ika manaan kuu ne od kuu ariyiib kan dabokniwedned.’ andoon.

²⁴ “Andekore, kingbed demedan yena yaa yedmoon, ‘Karub keyaa od mina kee nan angkaro deme karub maa ambangkene od mina angko angkoyiib boon ye karub yaa nonime!’ andoon.

²⁵ “Kumban yimbed yedmiwen, ‘Korok ee, karub kee ye kuu od mina angko angkoyiib keroon kii!’ andiwen.

²⁶ “Kwanandiwe, kingbed yedmoon, ‘Kanembed ye yaa angkeen kuu ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkananeen. Kumban kanembed ye yaa angkeen kuu awinindo keroon kuu ye yaa korem kuu beene dowan keraneen. ²⁷ Karub kane kane ne yaa king keraan ande bon keriwendan kuu kuna? Keyaa be mene ne arinambo arimbed yenib nongkobime.’” andoon.

*Kubi Darewoowiib Yerusalem Aom Awuniwen
(Mt 21:1-9, Mk 11:1-11, Yn 12:12-15)*

²⁸ Yesu kuu kwane dakme dowan kerekore, yedin wene Yerusalem yaa nandok wonoon. ²⁹ Kwane, Yesu kuu mene aangko Olif dia kambong Betfegiib Betaniyiib yaa nandoon.

Kwanekore, ye kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon, ³⁰ “Wene kambong kuyaa awune wedmaniwe, donki ingkod kuu kuyaa boroniwen kii. Donki kwari kuu karub maa, ma kwari dibere yarebindo. Wedme dudberekorib, keyaa kanminime. ³¹ Karub kanembed yiib yaa ‘Komo

dowad dudbarandiwed?’ andoka yedmenime, ‘Yarimanbed ye deme yaa kankowanded.’ andime.” andoon.

³² Kwanandoone, ye kedmengkandeendan ayoob kuu kambong aom winiwen. Kwane, wene wedmiwen kuu donki kuu Yesumbed dakmoon arebmo. ³³ Kowe, kwane nong kuu dudmungkaiwe, kangkodaanbed yi yaa kaamondiwen, “Yiib kuu komandiwed donki kuu kwane dudmunkaib?” andiwen. ³⁴ Kwanandiwe, yimbed inandiwen, “Yarimanbed ye deme yaa kankowanded.” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesuyiib yaa kanminiwe, ye kedmengkandeendan yi yuruk ebkad kuu biangke ben donki ye angkurom ari nongkobekorib, Yesu kuu kwari nenkowiwe diboroon. ³⁶ Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wene doroone, nimakarub kuu yi yuruk ebkad kuu biangke ben kiwaan yiri ye arinanbo ari kudmenmo winiwen. ³⁷ Kwane, wene ye kuu mene aangko Olif kankoonimbon dia menene aangko dabon yiri Yerusalem nandi ye kiwaan wanadamoon. Kwane, kadaareb ye yoman winimaibdan kuu God yaa kube baande kankooniwen, amborom kuu God yaromkono wedmi yeman yemoon ongmenaboon kuu wedmiwen kowe. ³⁸ Kwane, kubenenib yedmiwen,

“King kee Yariman yaambd ke meneen kee amun kerunok!
Ewen ari kuu yewenubmo kere God yaa kuu nambirimo kerundok!” ande kamiwen.

³⁹ Kwane, Farisidan yenambd nimakarub wedangkambd Yesu yaa yedmiwen, “Kedmengkandi korok! Eb kedmengkandeendan kuu yedmende kwane dakmaib!” andiwen.

⁴⁰ Kumban Yesumbed inandoon, “Twari keraniib kuu botbed ne yaa kubi weng komkaniib.” andoon.

Yesu Kuu Yerusalem Yu Dowad Ameng Kamoon

⁴¹ Kwane, Yesu kuu Yerusalem dia menene, siti kuu wedmekore yu dowad ameng kamoon. ⁴² Kwane, yembed Yerusalem yaa yedmoon, “Kub dore God dore yewenub yeman kub yaa kibik meneen kumban, kubkaadkerindo kowe kub yaa biknoon. ⁴³ Aron kuu mananuun kwane kub bondanbed kub kuuk dungkun ari damkamenmo daani yeman ongmenib, kub yaa dewene awanewandenib, yiriyiib ariyiib kebed angkayib kwane awinebdaniib. ⁴⁴ Kwane, yimbed kub yoom kub nimakarub yoom dana yoom kub kuuk aom kuu okad yiri benkiradme monmaraniib. Ku yenbewen ye bot kuu korem benkiradmenib ma korondaiwe mamaa yaa dabokne angkimbaraanban. Korem kamaneen kee amborom kuu Godbed kub yaa monoon yaron kuu kub wedmewen kumban kubkaadban kerewen kowe.” andoon.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Woonoon

(Mt 21:12-16, Mk 11:15-19)

⁴⁵ Kwanandekore, kurikuri boyambib darewoob yaa woonoon. Kwane, yembed karuwa nimaya barang kuyaom berengkanabiib kuu andowe ben kiradmoon. ⁴⁶ Kwanekore yedmoon, “God Ye Weng yaa wongkoon kuu, ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib keranuun.’ kumban yiibbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb keruwen kii!” andoon.

⁴⁷ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambd aron korem kedmengkandemboroon. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib korok korok yenayiibbd Yesu ayande kamiwen. ⁴⁸ Kuned yembed dakmeene wengambiriibdan kuu ye yaa dowaken keruniwen kowe, ongme wengaomiib doriib. Kwani kowe, korok korok kuu ayanuub andi ye kiwaan wedmindoo.

20

Korok Korokbed Yesu Yaa Kaamoneniwen
(Mt 21:23-27, Mk 11:27-33)

¹ Aron maaaa, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuyaambd dorone nimakarub yaa kedmengkandene God ye weng amun yi yaa daandoon. Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yuudan yi aamkono aamkonoyiib kuu mene ye yaa dakmande miniwen. ² Kwane, yimbed yedmiwen, “Nub yaa yedmende. Eb kuu kane yaromkono yaambd kwamune kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.

³ Kwanandiwe, Yesumbd inandoon, “Angkon nembd yiib yaa kaamondandamaan kowe yedmewiwa. ⁴ Yoonbd nimakarub yaa baptais kerundoon kuu, Ewen ari doreen ye God yaromkono yaambd dee o karub yaambd dee?” andoon.

⁵ Kwanandoone, yikareb yedmenoon yedmenoon kame andangkenib yedmiwen, “Kwane inandanuub, ‘Yoonbd baptais kamoon kuu God yaambd.’ andanuub kuu yembed yedmaneen, ‘Komoyiibkob Yoon ye weng yaa anam andindo keruwen?’ andaneen. ⁶ Kumban nubbd ‘Karub yaambd.’ andanuub kuu nimakarubbd botbd nub yaa yaniib, amborom kuu Yoon kuu profesiman ande meenimaib kowe.” andiwen. ⁷ Kwana kowe, Yesu yaa inande yedmiwen, “Nubkaadb.” andiwen.

⁸ Kwanandiwe, Yesumbd yi yaa yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombd kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruweng
(Mt 21:33-46, Mk 12:1-12)

⁹ Kwane, Yesumbd kuruweng kee nimakarub yaa dakmoon, “Karub maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kwanekore, mongkob oonidan yaa yob yena kuu neyiib bangkawimamime andi ye weng ong-mekore, aron doboob wonoon.

¹⁰ “Amaanbd, nong yob kuu yowiib kere wi aron kereen kowe, karub kuu ye deme karub yedmoone, wene mongkob ooniwendan yaa ye man bok wonoon. Kumban deme karub kuu ayekorib domoneniwe dingkirud wonoon.

¹¹ “Kwane, deme karub maaaa yedmoone wonoon. Kwangkoon yimbed aye ingme karak konenib domoneniwe dingkirud wonoon.

¹² “Kwanoone, deme karub maa ayoobmim andi yaa yedmoone wonoon. Wonoone, mongkob ooniwendanbd aye monmarenib nen angka korariwen.

¹³ “Kwaniwe, nong yob yarimanbd yedmoon, ‘Kwani kowe, kibikee komo keraniin? Ne dana ne mimyob keenaan ye karub yedmak wonok. Mok kwananiin kumbd wengamberenaiib manok kii!’ andoon.

¹⁴ “Kumban, mongkob ooniwendan kuu karub kuu wedmenekorib, yikareb yedmenoon yedmenoon kamiwen, ‘Kekee yariman ye mingki. Nong yob mongkobon kee ye man keraneen kowe, aye kowanuub kuu nubmanmo keranuub kii!’ andiwen. ¹⁵ Kwanandekorib, ye kuu mongkobon aombd kan angka korarekorib aye kowiwen.

“Kwane kowe, nong yob yariman kuu komo keraneen? ¹⁶ Yembed mene mongkob ooniwendan kuu yengkadmaneen kii! Kwanekore, nong yob mongkobon kuu kande mongkobon oonimaibdan yena yaa kondaneen.” andoon.

Kwanandoone, nimakarub kuu Yesu ye weng kee wengamberekorib yedmiwen, “Yii! Kekamune kee ma kwanaan.” andiwen.

¹⁷ Kumban Yesumbed yi yaa keendomberene kaamondo, “Kwani kowe, God Ye Weng wongkoon kee, ‘Boyambib yengbimaibdanbed bot kankaariwen kuu

ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon kii.’” andoon

kuye weng id kuu kuna? ¹⁸ Kanembed bot kwari kombaraneen kuu ayene moradme kurubkurub keraneen. Kwane, bot kumbed kane ari kombaraneen kuu beengkaneen.” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandidaniib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridaniib kuu Yesumbed kuruweng kee dakmoon kuu wengamberenib yikaadkeriwen, kuruweng weng id kee yi inamen arewa yaa daandeen kowe, yi dowaken kuu kirodmo awinenem ande kamiwen. Kumban yi kuu nimakarub yaa unendiwen kowe kwanindo.

Tak Od Kowi Ye Kaamoni

(Mt 22:15-22, Mk 12:13-17)

²⁰ Kowe, kwane wene aron ari keruko awinenem ande meedmiwen. Kwane, yimbed darobidan yena yedmiwe, yi kuu karub amun areb aadidme miniwen. Yi dowaken kuu Yesu kuu weng arewa maa dakmaneen kuu awinenekorub nenwene Gavana Paillet ye dingki ari konem andiwed. ²¹ Kwani kowe, Yesu yaa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok ee, nubkaad, eb kuu anammo kedmengkandeneb dakneeb. Eb kuu nimakarub yaa kane ande ambengkaabban, angkon eb kuu God yaa dohiri amun ye kiwaan anammo kedmengkandimaab. ²² Kowe, tak od Saesaa yaa kowi kuu yorokmo yeman dee arewa dee?” andiwen.

²³ Kumban yi nemengkandi inamen kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmoon, ²⁴ “Od murubkob kuu ne yaa korokbime. Od murubkob yaa kekane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoon.

Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kwani kowe, Saesaa yeman keroka Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon.

²⁶ Kwanandoone, karub kuu yembed inandoon yaa kuu binangkiwen kowe, yi kuu wengiib ma inandindo. Kwane, yi kuu nimakarub yi arinambo arimbed komo kere kaamobi yobdood ye yaa konindeban keriwene.

Sedyusidanbed Yesu Yaa Biranande Kamiwen

(Mt 22:23-33, Mk 12:18-27)

²⁷ Sedyusidanbed meenimaib kuu nimakarub dukniwen yirimbed kuu ika dembimokban andimaib. Kowe yimbed Yesuyiib yaa mene kaamoniwen, ²⁸ “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub dowad amob wongkoon kuu, karub maa bobne ye wonong kuu danayiibbanbed domonde wanaaneen kuu, wonong irib kuu ye damanbed awanekore dana wanabaneen kuu ye aagorok bobnoon ye dana ande kowi yeman.

²⁹ “Aron mamaa, ayi neredkan ediib. Kowe ayidin awanoon kumban, danayiibbanbed bobnoon. ³⁰ Kwanoone, ningkimbed wonong irib kuu awanoon kumban bobnoon. ³¹ Bobnoone, mamaambad awanoon kumban yangkon bobnoon. Kwane, neredkan yena yiri kangkon kwamune keriwene. Yi korem kuu danayiibbanbed dukniwen. ³² Kwane, wonong kuu yeenbon arimbed bobneen. ³³ Kumban yi korem ediib kuu awaniwen kowe, bobni yirimbed dembaniib yaron ari kuu wonong kuu kane ye wonong keranuun?” andiwen.

* **20:17:** Buk Yook 118:22 Aminim kowi ye bot kee miin anam anam. Kuyiibban keraneen kuu ambib nandanuun.

³⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Okad yiri ye nimakarub kuu awadmimaib. ³⁵ Kumban kane kane Godbed yimin andene bobni yirimbed benmananeene ika dembaniib kuu awanaibban. ³⁶ Ku wadkere dobaraniib kuu God ye engyus areb keraniib, bobnaibban. Yi kuu God ye dana meed, amborom kuu dukniwen yirimbed benmananeene dembaniib kowe.

³⁷ “Meenime, Mosesbed dianmo korokboon kuu dukniwendan kuu ika dembi yeman, amborom kuu amanayod aombed amot denoon ye weng wongke yedmoon kuu ‘Yariman kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob ye God.’ andoon kowe. ³⁸ Kwanandoon yaron kuu yi kuu dukniwen kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu wad doriib yi God, amborom kuu yembed wedmoon kuu God ye nimaya karuwa korem wad doriib kowe.” andoon.

³⁹ Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yenambed yedmiwen, “Kedmengkandi korok, ebbed inandewen kuu amun kii.” andiwen. ⁴⁰ Kwane, karub kanembed kanangkod kere kaamoni mamaa ma kaamonenindo.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Dana?

(Mt 22:41-23:7, Mk 12:35-40)

⁴¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Komandiwed Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu no Dewid ye Awo ari andimaib? ⁴² Buk Yook aom Dewid, yembed anukbed yedme wongkoon, ‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,

“Ne dingki wiwi angka dibereewo,

⁴³ nembed eb bondan kuu beni eb yonbed animari dori yeman ongma.” ’ andoon.

⁴⁴ “Dewidbed Keresu yaa kuu ‘Yariman’ andoon kowe, komarewa kere ye awo ari keraneen?” andoon.

Yesumbed Korok Korok Yaa Ongkandoon

⁴⁵ Kwane, nimakarub kuu kwane wengaiwe, Yesumbed ye kedmengkan-deendan yaa yedmoon, ⁴⁶ “Kaadkerime, Yuudan yi amob kedmengkandidan yaa. Yi kuu ebkad manimanandeb doboobmo inwarekorib, animan berengkimbom aom dewenebaiwe yenambed nub yaa kubendime ande kamimaib. Kwane, kurikuri ambiwoom o orokbon yaa kuu yi kuu aningko darewoobdan yi dibirimbom arimbed diberem ande kamimaib. Kwanimaiib kuu yi kubi yeman. ⁴⁷ Kumban, yi kuu birandidan kowe, nima irib awandi ye meeni areb karub yi murubia ari kurikuri doboob kamimaib kumban, yi kuu nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwamunimaibdan kuu dabab miin arewa Godbed kondaneen.” andoon.

21

Wonong Irib Yu Koni Kara

(Mk 12:41-44)

¹ Kwane, Yesu kuu wedmoone, karub yena yiribman yemoondan kuu kurikuri boyambib darewoob ye od nongkobimbom aom od be mene nongkobiwen. ² Kwane, wedmoone, wonong irib kamboknon kuu murubkob embeng embeng ayoob be mene od nongkobimbom aom nongkobeen.

³ Kwanuune, yembed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, wonong irib kamboknon kee murubkob embeng embeng ayoobmo nongkobeen kumban, yu kuu yiribman yemoondan od nongkobiwen kuu burudandeen. ⁴ Yiribman yemoondan kee yi yiribman yemoon yaambd

kuu barang mimo o ayooob areb kowiwen, yiribman yemooon kwane dangoon kuu kowindo. Kumban yu kuu kamboknon kuned kumundin ari moone ane dobaranuun yemaniib korem kwane koween.” andoon.

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi

(Mt 24:1-25, Mk 13:1-23)

⁵ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yenambéd kurikuri boyambib darewoob yaa bot manimanandewiib God yaa munob bangkaniwen ye yiribmanbed inwarundiweniib ye dowad yaa dakmiwen.

Kumban Yesumbed yedmoon, ⁶ “Aron keranuun kuu ambiwiib yiribman koremiib kee wedmiib kuu aron ari mananeen kuu bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bon-danbed ben yiri kiradmaniib!” andoon.

⁷ Kwanandoone, ye kedmengkandeendan yenambéd ye yaa kaamoneni-wen, “Kedmengkandi korok ee, aron komo arimbed kwamenan wananeen? Kwane, komo komo dud korokbendaneenkob anam kwane wanandameen kui andanuub?” andiwen.

⁸ Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, “Kaadkerime! Yenambéd yiib yaa birandande mananiib kowe. Karub yemooon kuu naningko yaambéd areb kowenib mene yedmaniib, ‘Ne kuu Keresu, aron anam kuu muneen kii!’ andaniib. Kuned yi yoman wanaib. ⁹ Kwane, gapman maa dore gapman maa dore ana nangmiyiib gapman yaa nangme yika korok keriyiib kami-iwo wengambiribka unaib. Ibduruk kuu kudin kwamenan wananeenkob, yomanbed kirodban yeenbon aron mananuun.” andoon.

¹⁰ Andekore, yembéd yi yaa yedmoon, “Ambibkin maambéd maa yaa nangbaniib. King maambéd king maa yaa nangbaniib. ¹¹ Kwamaniwe, dowodki darewoowiib mungimbed dukniyiib bob anikadiib okad yena yaa kamenan wananeen. Kwane, okad yena yaa nimakarub kuu uni yemaniib Ewen arimbed dud kedmengkandi darewoowiib kuu menebaneen.

Yesu Yaromkonoyiib Aromne Dobirime

(Mt 10:16-22, Mk 13:9-13)

¹² “Kumban barang kee kwamenabindo yaron kuu karubbed yiib aw-ingkandekorib be wene yenbande arewa kamaniib. Kwane, yimbed yi kurikuri ambiwoombéd wengyundande be wene wii aom kamobaniib. Yiib kuu wengyundi dowad kingiib gapmaniib yi arinambo ari be mananiib. Yimbed yiib yaa kwamendaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe.

¹³ “Kuned kwamaneen yaron kuu yiib kuu ne weng dakmaniib. ¹⁴ Kwane, kangdod aom kuu komo yedmanuub kii ande meenaib. ¹⁵ Nembed inamen kangdom kondeni kwane dakmime ande kamaniin kowe, yiib bon-danbed yiib wengiwa inameniiwa yaa kuu burudandindeban.

¹⁶ “Kumban, yiib ariana aagoroka oniya damana karubkima angkodmia kwangkón yiib yaa ambodanganiib. Yimbed yiib yena kuu yengkadmaniib.

¹⁷ Nimakarub korem kuu yiib yaa arud darewoob wandembaraniib, am-borom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe.

¹⁸ “Kuned barang kee yiib yaa anam ma yaanban. ¹⁹ Kwamenabaneen kuu yiib kuu meeni anam yaambéd aromne dobereniwed wadkeri aron korem korem yeman kandaniib.” andoon.

Yerusalem Kuu Monmaraniib

²⁰ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kwane, yiib wedmaniwe, ana nangmi-dan kuu Yerusalem yaa awanewandaniib kuu yiibkaadkeraniib, ‘Kwani kowe, Yerusalem kuu monmarandaniib kii.’ ande meenaniib. ²¹ Kuyaron ari keruka, nimakarub Yudea ambibkin aom doriibdan kuu kirokmone

aangko ari winime. Yerusalem aom doriibdan kuu angkanime. Yi kuu siti dia doriib keroka, kuyaom awunaib!

²² “Kwanandaan amborom kuu keye dabab aron kuu ukum darewoob God Ye Weng yaa wongkoon kuu anam keraneen. ²³ Kuyaron keranuun kuu nima oyoomiib o dana muk yaayiib kuu dabab darewoob kandaniib! Ambibkin kee korem aom kuu dabab darewoob mananeen, kwane kuye nimakarub kuyaa kuu arud barang yemooon menebaneen. ²⁴ Kwane, yena kuu kerewanghed yengkadmenib yena kuu wiidan areb ambibkin mamaa yaa be wananiib. Yerusalem kuu Yuudanbanbed monmaraniwe, kwane wene yi aron kuu burudandanuunkob.

Yesu Ika Mananeen Yaa Nekwiyyib Kerime

²⁵ “Dud korokbi yeman kuu aron yaayiib wood yaayiib mindong yaayiib kamaneen. Okad yiri kuu ambibkin maa maadan kuu karamok ye kuweng kamenabiyyib oknondok beengkanabiyyib yaa kerebkarab kere unaniib. ²⁶ Nimakarub kuu korem uni darewoob kere bobne wandaniib. Yi kuu no kerebkarab kamenib okad kumundin kee komo kerandamuun kee ande kamaniib, amborom kuu mindong ambid aom dangoon kuu kiringmenabaniib kowe.

²⁷ “Kuyaron kuu, nimakarub kuu wedmaniiwe Karub Ye Mingki kuu wiib aombed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeen.

²⁸ “Kwane, barang korem kee kwamenaboka unaib. Yaro dembe kubiyyibbed yiib korok kankoonime, amborom kuu Godbed yiib benwini yaron kuu dia keranuun kowe.” andoon.

²⁹ Kwane, Yesumbed kuruweng kee dakmoon, “Yedob ayiib at yenayiib kee wedmime. ³⁰ Kwane, biid yeeb dembimaan kuu yiibka meenimaib, ‘Kwani kowe ire wanandamoon kii.’ andimaib. ³¹ Kwamune areb kuu, wedmaniiwe barang kee kwamenan wananeen kuu yiibka meenaniib, ‘Kwani kowe Godbed korok kere ooni yeman kuu manandamuun kii.’ andaniib. ³² Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. ³³ Ambidiib okadiib kuu dowan keranuun kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.

³⁴ “Kereknembere oonime! Kwanaibban kuu orokbona awarak ok aniya yaa kamemberenib, okad yiri ye barang yaa meenmembaraniwe, yiib kuu nekwindo aron arimbed kudmeniibban kuyaron keranuun kii, ³⁵ amborom kuu okad yiri nimakarub korem yaa kwamunemo mananuun kowe. ³⁶ Kwani kowe, aron korem kuu kereknembirime. Kwane kurikuriyiib kamime, barang kee kwamenabaneen kuu yiib yaa manaanban ye dowad. Kwane, kurikuriyiib kamime, yiib kuu yiminmo Karub Ye Mingki ye arinambo ari dobaraniib ye dowad.” andoon.

³⁷ Kwane, awingyab kuu Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambbed kedmengkandoon. Kwane amnoon kuu siti aom kuu koronde wene aangko Olif arimbed doboroon. ³⁸ Kwane, amkimo kuu nimakarub korem kuu dembekorib wene kurikuri boyambib darewoob yaambbed ye weng yaa wengambirimo kamiwen.

22

Ambodangi Ye Kiwaan Yudasbed Onmoon (Mt 26:1-5, Mk 14:1-2)

¹ Kwane, Yuudan yi flawa kabayingke obo kerindo ye orokbon yaningko Burudandoon ye aron kuu dia kereen. ² Kowe, God dore Yuudan dore

wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidateen kuu karuwa nimaya yaa unendiwen kowe, aye kowem andi ye kiwaan yemyeb nuubnaan kamiwen.

³ Kwane, Yesu ye kedmengkandidateen wad ayoowiib karub maa yanginko kuu Yudas Iskeriot. Kwane Setenbed Yudas ye niindem aom ibnenoonoone. ⁴ wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib kurikuri boyambib darewoob yaa oonimaib ye ana nangmidan yi korok korokiib yaa wonoonoone, yembed Yesu ambodange nende yi yaa kondi ye kiwaan onme dakmiwen. ⁵ Kwane, yi kuu kubi darewoob kerekorib, od kabdanoob ande yedme kowiwen.

⁶ Kwaniwe, Yudas kuu ee andekore, domonde wenene “Yesu kuu yembirimo kadaarewiibban kere, ne aron amun ari keruko awineni nende konda.” ande meedmoon.

Burudandoon Orok Nekwiwen

(Mt 26:17-25, Mk 14:12-21)

⁷ Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kereen. Kuyaron kuu Yuudan yi Burudandoon orok ye sibi mana aye nengke ani-maib.

⁸ Kowe, Yesumbed Pita yoom Yoon yoom yaa yedmoon, “Wene Burudandoon animan nekwibok anem.” andoon.

⁹ Kwanandoone, yimbed kaamoneniwen, “Eb dowaken kuu kunayambek nekwime andewed?” andiwen.

¹⁰ Kwanandiwe, yembed yedmoon, “Wene siti aom aomne wedmaniwe, karub kuu ok yuundi yemaniibbed durundaneen kuu kwane ye yoman winibko wene ambiwoom aomnok. ¹¹ Kwanoko, ambiwoom aomnoon ye yariman kuyaa yedmenime, ‘Kedmengkandi korokbed kaamonoon kuu ne yoom ne kedmengkandiindan yoom diberenub Burudandoon ye orok ananuub ye wadnari kuu kuna?’ andime. ¹² Kwananiib kuu yembed daane arimbed wadnari darewoob kuu korokbendaneen. Kuyaom kuu dibere ani yeman arak awene kundukmo dangoon kowe, kuyaombek Burudandoon animan kuu nekwime ongmime.” andoon.

¹³ Kwanandoone, Pita yoom Yoon yoom kuu winiwen. Winiwen kuu Yesumbed dakmoon areb kwamunemo keroon. Kowe, yimbed Burudandoon orok kuu nekwime.

Yesu Yaa Meendobi Ye Animani Ani Ye Kiwaan

(Mt 26:26-30, Mk 14:22-25, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Kwane ani aron keruune, Yesu yoom ye apasodan yoom kuu menenib arak dia dibiriwen.

¹⁵ Kwane dibonib, yembed yi yaa daandoon, “Ne dowaken darewoob kuu Burudandoon orok yiib yoom ke anuub kee kwanekorid durud yewed kandain andid. ¹⁶ Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu angkon ika aman Burudandoon orok maa anainban kwane wene God ye oonimbon aombed orok kuu id anam keraneene wedmekoruwed.” andoon.

¹⁷ Kwane, yembed kabus nandene God yaa kuye dowad eso andekore daandoon, “Kabus kee nandekorib, yiib kore anekore nonoko anekore nonoko kamime. ¹⁸ Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne angkon ika nong yob ambod ok kee ika anainban kwane wene God ye oonimbon mananuunkob.” andoon.

¹⁹ Kwanandekore, yembed om* kande kuye dowad eso andekore, domabangke ye kedmengkandidateen yaa bangkandene yedmoon, “Kekee ne id,

* 22:19: Gurik wengbed “bred” andoon.

nembed yiiib dowad dookbi yeman ande kondaan kii. Kwamune kami-mamime, ne yaa meeni ye dowad.” andoon. ²⁰ Kwane orok aniiwe, kwamune areb Yesumbed kabus nande yedmoon, “Kabus keye ok kee Godbed amob weng yeeb ongmooon. Amob weng yeeb kee ne umkanbed yiiib dowad ondukanneen kumbed ongmaneen.” andoon.

Kanembed Yesu Yaa Ambodanganeen?
(Mt 26:21-24, Mk 14:18-21, Yn 13:21-30)

²¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib kuyaa karub mim kuu ne dowad ambodanganeen kii. Ye kuu arak keyaa neyiib yaa kei. ²² Karub Ye Mingki kuu Godbed komarewa yedme kowoon yaambd ambangkaneen. Kumban kanembed Karub Ye Mingki nende aye kowi yeman yaa kondaneen kuu dabab darewoob kandaneen.” andoon.

²³ Kwanandoone, ye kedmengkandeendan kuu yikareb eb dee ne dee kame kaamobiwen, “Nub keyaa kee kanembed kwamune kamaneenka?” ande kamiwen.

Yiibka Kankubune Yena Yi Deme Karub Areb Kerime
(Mt 20:25-28, Mk 10:42-45)

²⁴ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande andowe wengbiriwen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yuudanban yi king kuu yi ni-makarub yaa yedmimaib, ‘Nubbedmo korok, nubbedmo yimin, nub weng yaambdmo wengambirime.’ andimaib. Angkon, karub kanembed korok keruwen kuu kerengkan wengiib ‘Nub kuu nimakarub yi awandidan kii.’ ande yedmimaib. ²⁶ Kumban yiib kuu kwamune areb keraib. Yiib kuyaom kanembed ari keroaka, dana areb kerok. Kwane, korok keroaka, yena yi deme awinimo ye karub areb kerok. ²⁷ Kane kuu ari, arak yaa dibeene ye karub dee o animan nekwi ye karub dee? Arak yaa dibeene kumbed ari kui. Kumban ne yiib yaa kemaom manaan kuu animan nekwi ye karub areb kereni manaan, yirimo kui.

²⁸ “Yiib kuu ne yaa dabab meneboon kuu yiibbed awawiiwe do-baraan. ²⁹ Nambemba aromkonoyiib oonimboniib bangkawoon kowe, yiib kangkon nembed kwamune areb bangkandaan. ³⁰ Kwananiin kuu yiib kuu ne oonimbon aom ne arak yaambd animaniib okiib ananiib, kwane yiib kuu king yi ooni ye dibirimbon arimbed diberenib amyenimbon wad ayoob Israeldan yaa wengyundaniib kii.” andoon.

Yi Anam Andi Yaa Setenbed Komboon Kaamondaneen
(Mt 26:31-35, Mk 14:27-31, Yn 13:31-38)

³¹ Kwane Yesumbed Pita yaa yedmenoon, “Saimon, Saimon, Setenbed yiib korem yiib anam andi komboon kaamobi dowad God yaa yimin dee ande kaamonoon ee andoon. ³² Kwanoone, ne kuu eb dowad kurikuri keraan kuu eb anam andi kara yaa korondaab andid. Angkon ika ne yaa amonombaneeb kuu eb angkodmia yaa yi anam andi aromni dowad awande.” andoon.

³³ Kumban Pitambd Yesu yaa yedmoon, “Yariman, ne kuu nekwaan kowe, eb wii aom kamonaniib kuu ne yoom wananuub. Ne kuu kwane eb ene kowaniib kuu ne kangkon ne yoom duknanuub kii!” andoon.

³⁴ Kumban Yesumbed yedmoon, “Pita, nembed ke yedmebdaan kei, kibik annoom ayam komkaanbanbed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ay-oobmimiib keraneeb kii!” andoon.

Dabab Mananeen Yaron Kuu Nekwime

³⁵ Kwanekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Anuk yiri kuu nembed od paosiibban meniibban yonkadiibban winime andaane winiwen kuu barangiibbedned andiwenoo?” andoon.

Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yii, yiminmo kii.” andiwen.

³⁶ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Kumban kibikee yiiib kuu od paosiib o meniib keraniib kuu ben yarime. Kwane, kerewangiibban keroka, yiiib yuruk ebkad kuu biande kande moonime. ³⁷ Kwane, God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu, ‘Ye kuu amob dookbidan areb dabab koniwen.’ kwane wongkoon. Keye weng kuu ne yaa anam id keraneen. Kukuu kibireb kwanandamoon kii.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Yariman, ke kerewang ayoob kei!” andiwen. Kwanandiiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Kuu yimin kui.” andoon.

Yesu Aangko Olif Arimbed Kurikuri Keroon

(Mt 26:36-46, Mk 14:32-42)

³⁹ Kwane, Yesu kuu ye koobdande siti domonde wene aangko Olif ari daanoon. Kwane, ye kedmengkandeendan kangkon yi yoom winiwen.

⁴⁰ Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Ambarakmi yaa kuu kombaraib ye dowad kurikuri kerime.” andoon.

⁴¹ Kwanekore, yi kuu domonde wene ambabban angkambbed yiri bu-mangkene kurikuri kere yedmoon, ⁴² “Ambe, kekee eb dowaken keroka, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken yaambbedban, eb dowaken yaambbed kerok.” andoon.

⁴³ Kwanandoone, engyu kuu Ewen arimbed kubuderene ye yaa awanene aromkono konoon. ⁴⁴ Kwane, Yesu ye niindem aom kuu miin yimin-ban keroon kowe, kwane aromkonono kurikuri kamemboroon. Kwane, kamene nimin ok kuu umkan areb okad yiri kiroboon.

⁴⁵ Kwane, kurikuri kame dowan kerekore, ye kedmengkandeendaniib yaa wonoon. Yi kuu mimyob wandoonkob aromkonoyiibban keruwen kowe unuk dangiwen. ⁴⁶ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib komande unuk dangiwen? Dembenib, ambarakmi yaa kombaraib andi ye dowad kurikuri kerime.” andoon.

Yesu Awineniwen

(Mt 26:47-56, Mk 14:43-50, Yn 18:1-12)

⁴⁷ Yesu kuu kwane dakmeene, kadaareb kuu yaro miniwen. Ye kedmengkandeendan wad ayoob ye karub maa Yudasbed kadaareb kuu ben kinban monoon. Kwane, Yesu yaa mandamuk keeni ye dowad dia monoon, ⁴⁸ kumban Yesumbed ye yaa kaamonoon, “Yudas, eb kuu Karub Ye Mingki yaa mandamuk keenaneeb kumbbed ambodanganeewoo?” andoon.

⁴⁹ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu komo kerandameen kuu yikaad-kerekorib, Yesu yaa yedmeniwen, “Yariman, nub kuu kerewang keembbed yanuuwoo?” andiwen. ⁵⁰ Kwanandiiwe, karub maa kuu ye kerewang kandene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok ye deme karub maa ye kenood wiwi angka kuu nare dankaroon. ⁵¹ Kwanoone, Yesumbed yedmoon, “Kwamaib!” andekore, yembed deme karub ye kenood yaa badmenekore ongmoon.

⁵² Awinenok miniwendan kumaom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob oonimaib yi korok korokiib Yuu yi aamkono korok korokiib kwane miniwen.

Kowe Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Yiib komande kerewangiib atdebokiib keyaa be miniwen? ⁵³ Ne kuu yiiib yoom

aron korem kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dobirimain kumban, yiyib kuu kuyaambed awinewindo. Kumban kibireb kee yiyib aron kowe, kumun aronbed korok keruun kii.” andoon.

Pitambed Yesu Nekaadban Andimo Kamoon
(Mt 26:69-75, Mk 14:66-72, Yn 18:15-18,25-27)

⁵⁴ Kwane, yimbed Yesu awinenekorib, nenwene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yambiyoomb nenwiniwen. Kwaniwe, Pita kuu yi yoman diamban anukbed wonoon. ⁵⁵ Kwane, nenminiwendan yena kuu korok ye ambib kuuk aom amot nengkiwe denoone mimyamo dibiriwen. Kwane, Pita kuu menene yiyiib yaa diboroon.

⁵⁶ Kwanoone, deme wonongbed wedmuune, Pita kuu nambirimbon yaa dibeen kowe, yumbend diambend ye murubia wedmenekoru yedmeen, “Karub kee ye kangkon yeyiib kii!” andeen.

⁵⁷ Kumban Pitambend yedmoon, “Wonong ai! Ye kuu nekaadban!” andoon.

⁵⁸ Kwane, aron doboobban kere karub maambend Pita wedmenekore yedmoon, “Eb kangkon eb yoom kii!” andoon.

Kumban Pitambend yedmoon, “Karuwai! neyiyibban ee!” andoon.

⁵⁹ Kwane, awa mimo areb kere karub maambend yedmoon, “Anam, karub kee ye yoom, amborom kuu ye kuu Galeliman kii!” andoon.

⁶⁰ Kumban Pitambend yedmoon, “Karuwai! Ebbend ku dakmeeb kuu nekaadban kii!” andoon. Kwane erebnarokban, Pita kuu kwane dakmeene ayam kuu komkoon.

⁶¹ Kwane, Yariman Yesu kuu amonombene Pita yaa wedmenoon. Kwanoone, Pita kuu Yarimanbed anuk kwane daanoon kuu “Kibik amnoon ayam komkaanban kuu eb kuu ne yaa nekaadban andimo kame ayoobmim keraneeb kii!” ande yedmoon kuu ika meenoon. ⁶² Kwane meenekore, Pita kuu ye mimyob wandone wene bunangkambend ameng darewoob kamoon.

Nen Ooniwendanbed Yesu Yaa Damangkaniwen
(Mt 26:67-68, Mk 14:65, Yn 18:22-23)

⁶³ Kwane, karubbed Yesu yaa nen ooniwen kuu kekamune damangkaniwenib anbandiwen. ⁶⁴ Kwane, ye indob kuu kebengkiwen kowe, yi yaa kuu wedmendindeban keroon. Kwane, karub maambend ayoone yedmiwen, “God ye aromkono yaambend yedme, kanembed enbandoon?” ande kamiwen. ⁶⁵ Kwane, yimbed Yesu yaa damangkani weng miin arewa yena daaniwen.

Yesu Kuu Korok Korok Yi Arinambo Ari
(Mt 26:57-66, Mk 14:53-65, Yn 18:12-13,19-24)

⁶⁶ Kwane ware amkimo keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok korokiib Yuudan yi wengyundi korok korok kui, yi kuu mimyamo keruwen. Kwane, andiibkob Yesu kuu oonidanbed yi arinambo ari nenminiwen. ⁶⁷ Kwane, korok korokbed yedmiwen, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu keroka, ne kuu kui ande yedmende!” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbend yi yaa yedmoon, “Nembend yiyib yaa kwanandaniin kuu, yiyib kuu ne weng yaa anam andaibban. ⁶⁸ Kwane, nembend yiyib yaa kaamondaniin kuu, yiyib kuu ne yaa inandaibban. ⁶⁹ Kumban kibikbed ari kuu, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkono Darewoob ye God ye dingki wiwi angkambend dibaraniin.” andoon.

⁷⁰ Kwanandoone, yi korembend ye yaa kaamoneniwen, “Kwani kowe, eb kuu God ye Mingkiyoo?” andiwen.

Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Eyokee, yiib kuu yimin yedmiwen, ne kuu kui.” andoon.

⁷¹ Kwane, yimbed yedmiwen, “Nub kuu nimakarub yenambed ambarakmoon ye weng yedmaniibkob ye dabab weng kuu wengyundanuub dee? Dowan! Yeka yedmoone wengamburuwen kowe ye dabab weng kuu konem!” andiwen.

23

Gavana Paillet Ye Kaamoni Yesu Yaa

(Mt 27:11-14, Mk 15:1-15, Yn 18:28—19:16)

¹ Kwane, nedbiwendan kuu dembenib, Yesu nendore Pailletiib yaa winiwen. ² Kwane, yimbed Yesu ye dabab weng kuu Paillet yaa daaniwen, “Karub ke awinenuwen kei, yembed nub nimakarub kuu kiwaan abdon ari ben wanandameen. Kwane, Saesaa yaa tak od kowimban ande yedmene yekareb ye kuu Keresu, king maa andimaan.” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Pailletbed Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon.

Andoone, Yesumbed inandoon, “Ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

⁴ Kwane, Pailletbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nimakarub menebiweniib yaa yedmoon, “Karub keye ambarakmi kuu ne ma wedmindo.” andoon.

⁵ Kumban yimbed angkon ika ika dakmiwen, “Kuned yembed Yudea ambibkin kumundin aom kuu nimakarub yaa nubka ooni ye weng dakmenaboone ye kedmengkandi yaambd yirinde baande kamiwen. Galeli yaambd andowe mene keyaa kei!” andiwen.

Yesu Kuu Erod Yaa Nenwiniwen

⁶ Kwane, Paillet kuu wengamberekore kaamondoone, “Ye kuu Galeliman dee?” andoona, ⁷ “Ee” andiiwe, “Anam, ye kuu Erod ye aromkono dabderem yirimbde dohiri yeman.” ande meenoon. Kuyaron kuu Erod kuu Yerusalem aom doreen kowe, Pailletbed yedmoon, “Yesu kuu ye yaa nenwinime.” andoone, nenwiniwen.

⁸ Kwane, Erod kuu Yesu wedmenekore, kubi darewoob keroon, amborom kuu aron doboob kuu Yesu wenganande kamembirimaan kowe. Erod kuu Yesu komo kamoon kuu wengamбороон kowe, ye dowaken kuu Yesumbed God yaromkono wedmi yeman ambangkoko wedma ande kamoon. ⁹ Kwane, Erodbed Yesu yaa kaamobi yemoon kamoon, kumban Yesu kuu wengiib ma inandindo.

¹⁰ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu kuyaa doberenib, arud darewoowiib anam ambarakmoon kii andi ye weng korok yaa dakmenabiwen.

¹¹ Kwane, Erod yoom ye ana nangmidan yoombed Yesu yaa damangka-nenib ambon baaneniiwen. Kwanekorib, yimbed ebkad manimanandeb doboob derenenekorib, “Ika Paillet yaa nenwinime.” ande yedmiwe, nenwiniwen. ¹² Anuk kuu Paillet yoom Erod yoom kuu bon kerimaib, kumban kuyaron ari kuu angkodmi keriiwen.

Yesu Kuu Bobnok Andiwed

¹³ Kwane, Pailletbed nimakaruwiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi korok korok yenayiib kuu baandoone mimyamo keriiwen. ¹⁴ Kwaniwe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiibbed karub kee ne yaa nenmenenib yedmiib kuu ‘Karub kee nimakarub yaa oneki weng dakmene ‘Gapman yaa nangme nubka oonem.’ ande yedmimaan.’ andiib. Kumban anuk kuu yiib kiringkono arimbed kaamonenaan kuu

yiibbed dakmiwen ye ambarakmi kuu ne ma wedmindo. ¹⁵ Kwane, Erod kangkon ye ambarakmi ma wedmindo kowe, angkon ika yedmoon nu yaa ke nenminiwen kei. Wedmime, ye kuu aye kowi dowad ma ambarakmindo!

¹⁶⁻¹⁷ Kowe, ukum maa konekori, domonenaniine wananeen kii.” andoon.*

¹⁸ Kumban nimakarub korem ibmo komkiwen, “Ye kuu aye kowi yeman kui! Barabas kuu domonenebko wonok!” andiwen. ¹⁹ (Barabas kuu wii aom kamoniwen, amborom kuu yembed Yerusalem aombed gapman yaa bon kere nangmene karub maa aye kowoon kowe.)

²⁰ Paillet ye dowaken kuu Yesu domonenako wonok ande meenoon kowe, yembed yi yaa ika yedmendoon, ²¹ kumban yimbed ika komkenabiwen, “Ye kuu aye at ming arimbed kinime! Aye at ming arimbed kinime!” ande kamiwen.

²² Kwane, ayoobmim andi Pailletbed yi yaa yedmoon, “Komoyiibkob? Ye ambarakmi kuu komo kamoonekob? Ne kuu aye kowi yeman ye id kuu ma wedmindo. Kowe, nembed ye kuu ukum maa konekori domonenaniine wananeen kii.” andoon.

²³ Kumban yimbed kwane ika naawonmo komkiwen, “Yesu kuu aye at ming ari kowi yeman!” ande kamiwen. Kwani kowe, yi wengbed maa ye weng maa ye weng burudande yi komkimo keroon.

²⁴ Kowe, Paillet kuu ye inamen kuu korondene, “Kwane ambangka.” ande yedmoon. ²⁵ Kwanandekore, yi dowaken keruwen ye karub arewa, ye kuu nen bunangka kowoon kumban, ana nangmidan yaa yedmoon, “Yesu kuu yi dowaken yaambbed ukum konime.” andoon.

Yesu Kuu At Ming Arimbed Aye Kowiwen

(Mt 27:32-44, Mk 15:21-32, Yn 19:16-24)

²⁶ Kwanooone, ana nangmidanbed Yesu kuu nenwiniwen. Kuyaron ari kuu siti Sairinman yaningko Saimon kuu Yerusalem aom aomnene meeneen. Kwane, ana nangmidanbed awinenekorib, Yesu ye at ming kankarine wonok ande dedmobeniwe, kankarinene Yesu ye yoman doroone winiwen.

²⁷ Nimakarub yemoon kuu Yesu ye yoman weniib. Nima yena kuu mimyob kowekorib, yuudaneniib ameng kamiwen.

²⁸ Kumban Yesumbed amonombe yi yaa yedmoon, “Yerusalem nima, ne dowad ameng kamaib, yiibka yiib dowadiib yiib danaya yi dowadiib yaa ameng kamime, ²⁹ amborom kuu dabab darewoob ye aron mananuune nimakarubbed yedmaniib, ‘Kabeyob aom wanabindo ye nima kuu amun kerundoon! Dana muk anindo ye nima kuu amun kerundoon!’ andaniib kowe. ³⁰ Kwane, nimakarubbed aangko aangko yaa yedmaniib, ‘Nub ari kombere dabundime!’ andaniib. ³¹ At awoyeeb areb ne yaa kwane kamiib kowe, at kok areb yiib yaa kuu komo kamaniib?” andoon.

³² Kuyaa kuu amob dookbidan ayoob kangkon Yesu yoom be winiwen, yenib ngokobi dowad. ³³ Kwane, Yesu yoom amob dookbidan ayoob yoom kuu benwene duknimbon yaningko Nangkarak ari winiwen. Kwarimbed ana nangmidanbed Yesu kuu at ming yaa bakumbed darekorib kankoone maniwen. Kwane, amob dookbidan ayoob kangkon yi at ming yaa dariwen. Mamaa kuu Yesu ye angkara wiwi angka maniib, angkon mamaa kuu an angka maniib keruwen.

³⁴ Kwaniwe, Yesumbed yedmoon, “Ambe, yimbed kwamiib yaa are nonondandunde, yimbed kwamiib kuu yikaadban kowe.” andoon. Kwane,

* **23:16-17:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron ari kuu korok kuu Yuudan yi dowaken weng wengamberekore, wii aom doriib ye karub mimo nen bunangka kowimaan.

yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib wongkiwen kuu kirare ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen.

³⁵ Nimakarub kuyaa doro kerenib, korok korokbed damangkane yedmiwen, “Ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu keroka, karub yena kuu bobni yaambad ongmandimaan kowe, dabab keyaa yekareb yemeren awanenokaa!” andiwen.

³⁶ Kwane, ana nangmidan kangkon ye yaa menenib, wain ok kankoone ³⁷ damangkane yedmiwen, “Eb kuu Yuudan yi king keroka, ebkareb ebmeren bobni yaa kuu awanene yoo!” andiwen.

³⁸ Yesu ye at ming ari kuu kerekiiib “KEKEE YUUDAN YI KING” ande wongkiwen.

³⁹ Kwane, amob dookbi ye karub maambad Yesu yaa baande damanganon, “Eb kuu Keresumbankowoo? Ebkareb ebmeren awanene yaa! Kwane, nuwiiib bobni yaa kuu awandeyaa!” andoon.

⁴⁰ Kumban amob dookbi ye karub maambad yedmoon, “Kwamaab! Eb kuu God yaa unindokowoo? Ye dabab kandoon areb kwamune eb kangkon kandewen kui. ⁴¹ Anam, nub kuu ambarakmuwen kowe, nubbed bobni kuu yimin. Kumban karub kee ye kuu ma ambarakmino kii!” andoon. ⁴² Kwanandekore, Yesu yaa yedmoon, “Yesu, eb oonimbon aom menebka ne nonondanduwaab.” andoon.

⁴³ Kwanandoona, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Nembed ke anam yedmebdaan kei, kibikee eb kuu ne yoom amunbon aombad dobaranuub kii!” andoon.

Yesu Bobnoon

(Mt 27:45-56, Mk 15:33-41, Yn 19:28-37)

⁴⁴ Kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoon kwane wene awas ayoobmim dowan kereen. ⁴⁵ Kwaneen kuu aron yurindo. Kwane, kurikuri boyambib darewoob niindem aom ye ambongko dem yaa kebeniwen ye dabua nomkono kuu biringkane ayoob keroon.

⁴⁶ Kwanoone, Yesu kuu naawonmo komkoon, “Ambe, ne wadkeri kuu eb yaa kabdaan.” ande inum yeenbon narekore bobnoon.

⁴⁷ Kwanoone, Romdan yi ana nangmi korok kuu kuyaa doreen kumbad komarewa kamoon kuu wedmekore, God yaningko kankoonene yedmoon, “Anam kuu karub kee yorokmo ye karub kii!” andoon.

⁴⁸ Kwane, nimakarub yemoon kuu komarewa kamaneen kuu wedmi dowad kuyaa nedbe keenombiriwen. Kwane, komarewa kamoon kuu wedmekorib, mimi yob wande abadkono yaa wangkanabe ika ambiwoom winiwen.

⁴⁹ Kwane, Yesu yangkodmia korem kangkon kuyaa doriib. Yena kuu nima Galeli yaambad ye yoman miniwendaan. Yi korem kuu ambab areb dobere komarewa kamoon yaa keenombiriwen.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen

(Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Yn 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yuudan yi taun Arimateaman maa yaningko Yosef kangkon kuyaa doreen. Ye kuu yorokmo ye karub amun. Ye kuu Godbed korok kere ooni yaron munuk ande meedmeen ye karub. Ye kuu Yuudan yi korok korok wengyundidan Sanidirin aom kuu ye aningkoyiib, kumban ye kuu korok korok yenambed Yesu ayem ande dakmiwen kuu ye ee andindo.

⁵² Kwane, ye kuu wene Pailat yaa kaamonoon ee andoone, Yesu ye bob id kandande wonoon. ⁵³ Kowe, Yosef kuu Yesu ye bob id at ming arimbed kan kubuderene dabua doboob kawanmombad bedmenoon. Kwanekore,

Yesu ye bob id kuu kanwene dumnaddem baangke nidke ongmiwen aom kowoon. Bobkonombon dem kee karub bob maa kuyaom kowindo.

⁵⁴ Aron kee Sabat ye nekwanaabi aron. Aron kubunandamuun kowe, Sabat aron kuu andowandamuun.

⁵⁵ Kwane, nima Galeli yaambad Yesu yoom miniwendan kuu Yosef ye yoman winiwen. Kwane dem kuu wedmenib, Yesu ye bob id kumaom komarewa kowoone angkimboroon kuu wedmiwen. ⁵⁶ Kwanekorib, nima kuu ambiyoom winiwen. Wenekorib, baeb amun yemaniib bob id yaa ambeni yeman ye muramurayib nekwuwen. Kwane, Sabat aron ari kuu Moses ye amob yaa yedme kowoon kwamune dibere yiidkiwen.

24

Bobnoon Yirimbed Ika Demboon

(Mt 28:1-10, Mk 16:1-8, Yn 20:1-8)

¹ Kwane, Sande ari amkimo kaimbed, nima kuu baeb amun yeman nekwuwen kuu benib dumnaddem bobkonombon yaa winiwen. ² Wene wedmiwe, dumnaddem bobkonombon ambongko kebeniwen ye bot kuu kan boronmo angkanoon. ³ Kumban kuyaom awuniwen kuu Yariman Yesu ye bob id kuu wedmindo.

⁴ Kowe, yi kuu kwane komarewa keroon kii ande kerebkarab kamiwe, kwane kuyaambad karub ayoob yi ebkad yaa nambirimo kumbed mene yi angkara dohiriwen. ⁵ Kwaniwe, nima kuu uni darewoowiib kumbed bumangkenib korok kan kubune okad yiri badmendiwen.

Kumban karubbed yi yaa yedmiwen, “Yiib kuu komandiwed wad doreen ye karub yaa kuu bobkonombon aombad ande onmiib? ⁶ Ye kuu keyaomban, demboon kii! Ye kuu yiib yoom Galeli yaambad komo yedmendoon kuu meenime. Kwane yedmoon kuu ⁷ ‘Karub Ye Mingki kuu ambarakmidan yi dingki ari kowaniwe, at ming arimbed aye kowaniwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembaneen.’ andoon kui.” andiwen. ⁸ Kwanandiwe, yi kuu Yesumbed anuk yi yaa kwane daandoon ye weng kuu meeniwen.

⁹ Kwane, bobkonombon yirimbed ika miniwen kuu kedmengkandeendan 11iib yoom yena kuyaa doriib korem yoom yaa weng korem daandiwen.

¹⁰ Nima winiwen kuu Meri Magdalen yoom, Yoana yoom, Yems yawaan Meri yoom, nima yena yoombed ye apasodan keyaa kwamune daandiwen.

¹¹ Kumban yi kuu nima yi weng kuu anamban andiwen, amborom kuu nima yi weng yi yaa daandiwen kuu idiibban areb ande meeniwen kowe.

¹² Kumban Pita kuu yaro kabaanmo wene bobkonombon yiri wonoon. Wene ambongko yaambad awunbe dumnaddem bobkonombon aom wedmoon kuu ye id yaa bedmiwen ye ebkadmo angkeen. Kwane, ika wenene komarewa keroon kee ande kerebkarab kamenmo wonoon.

Kambong Emayus Kiwaan Ari

¹³ Kwane kuyaron arimbed, Yesu ye kedmengkandeendan ayoob kuu Yerusalem yaambad kambong Emayus kiwaan ari winiwen. Yonka wini kuu awas ayoob yeman. ¹⁴ Kwane wedya kuu, yi kuu komarewa keroon kuu yikareb neman daanoon daanoon kamiwen.

¹⁵⁻¹⁷ Kwane, yikareb kubiyiibban dakmenib andangkaiwe, Yesu kuu yekareb kwane angkadere yi diambad ye yoom kwane winiwen. Kumban Yesu kuu yikaadkeruni kuu Godbed kebendoon kowe, ye kuu karub maa ande meeniwen.

Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondoon, “Yiib kuu ibmo wenonib komo dowad andangkiwen?” andoon.

Kwanandoone, yi kuu yinmone dobiriwe, ¹⁸ yi ayoob ye karub maa yaningko Kileopas kumbed kaamonenoon, “Eb kuu Yerusalem yaa owod weneeb manok kuu kuyaom komarewa keroon kuu ebkaadbankowoo?” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Komarewa keroonkob?” andoon.

Kwanandoone, yimbed inandiwen, “Yesu Nasaretman kui. Ye kuu profesi-man, ye kuu God ye aromkono yaambéd kami yemooniib wengiib ongmenaboone. Nimakarub kuu ye kuu karub amun yeman andimaib. ²⁰⁻²¹ Nubbed meenuwen kuu yembed Israeldan kuu yi ambarakmi yaa biddaneen ye karub kii. Kumban ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nub korok korok yenayiibbed wengyundanenib aye kowi yeman ande yedmiwen. Kwane, yimbed Romdan yi dingki ari kowiwe, ye kuu at ming yaa bakumbed dariiwe bobnoon. Kedi. Bobnoon yaambéd mene kibikee aron ayoobmim kereen.

²² “Ma, nub nima yenambéd nub yaa binangki weng yena daandiwen. Kibik amkimo bobkonombon aom winiwen, ²³ kumban ye bob id kuu wedmindó. Kunéd engyus wane wedmendiwe yimbed nima yaa yedmendiwen kuu ‘Ye kuu wadkeroon kii.’ andiwe, nimambéd yi weng kuu nub yaa kanmene daandiwen. ²⁴ Kwane, nub angkodmia yena kangkon wene konombon yiri wedmiwen kuu nimambéd dakmiwen areb keroon kowe, ye kuu wedmenindo.” andiwen.

²⁵ Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ongme meenimokbandan kere profesidanbed dakmiwen yaa kuu anam andindodan areb keriwén. ²⁶ Yimbed yedmiwen kuu ‘Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu kwamune durud yewed kandekored ye nambiri aom aomnaneen.’ andiwen.” andoon. ²⁷ Kwanekore, Yesumbed ye dowad Moses ye wengiib profesidan yi wengiib ibduruk kedmengkandekore, God Ye Weng Karadmo kumundin yaambéd kedmengkandoone.

²⁸ Kwane, yi kuu mene kambong Emayus dia nandiwen. Kwanekorib, Yesu kuu Emayus burudande wanande kamemoon areb kamoon. ²⁹ Kumban yi ayoobbed ye yaa nangkane yedmiwen, “Aron kubuneen miriknandamuun kowe, nub yoom doberékóruwa.” andiwen. Kwanandiwe, ye kuu yi yoom dohiri yeman wonoon.

³⁰ Kwane, ye kuu yi yoom arak yaa diberenib, om kande eso andekore, domangkane yi yaa bangkandoone. ³¹ Kwanoone, yi inamen kuu nandoone, ye kuu Yesu kii ande kaadkere meeneninwen. Kwaniwe, yi indob arimbed ye kuu angkanoon. ³² Kwanoone, yikareb nam yedmenoone yedmenoone kamiwen, “Kwane, Yesumbed kiwaan ari yarene nub yaa God Ye Weng Karadmo yaambéd daandoone kuu, amot areb komberene nub niindem aom denemoon areb keroon kii.” andiwen.

³³ Kwane kuyaambéd, yaro dore ika wene Yerusalem nandekorib, kedmengkandeendan 11iib yoom karub yena yoom nedbiwen yaa winiwen.

³⁴ Winiwe, nedbiwéndanbed yedmiwen, “Yariman kuu anam bobnoon yirimbed demboon kii! Yekareb Saimon yaa korokbenoon.” andiwen.

³⁵ Kwanandiwe, karub ayoobbed kiwaan wedyambéd komarewa keroon kuu daandiwen. Kwane, yembed om domangkekore bangkandoone, yi inamen nandoone ye kuu Yesu ande kaadkere meeniwen ye weng kangkon dakmiwen.

³⁶ Kwane, karub ayoob kuu kwane dakmiwe, Yesu kuu yekareb mimyamo keriwén aom dangkaro doberene yedmoon, “Yiib yaa yewenub kerok.” andoon.

³⁷ Kwanoone, yi kuu unenib binangkiwen, amborom kuu yimbed meeniwen kuu ye kingkin wedmenuwen manok andiwen.

³⁸ Kumban yembed yi yaa yedmoon, “Yiib komande uniwen? Ku wedmiwen yaa kuu komande kerebkarab kamiib? ³⁹ Ne dingkia yona yaa wedmime. Nembed kei! Badmewe wedmime. Kingkin kuu yoma konoy-ayiibban, ne kee wedmewiib arebban.” andoon. ⁴⁰ Yesu kuu kwane dakmekore, ye dingkia yona yaa kuburu kuu korokbendoon.

⁴¹ Ye kedmengkandeendan kuu binangkiyiib kubi yiib kumbed kerebkarab kamekorib, anam ande meenindo keriwén kowe, Yesumbed yi yaa kaamondo, “Yiib kuu keyaa kee animaniwoo?” andoon.

⁴² Kwanandoone, yimbed oon arab kamiwen kuu barad baan koniwen.

⁴³ Koniwe, yi indob arimbed oon kuu anoon.

⁴⁴ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Anuk kuu ne kuu yiib yoom doburuwen kuu kekee dakmaan, Moses ye amob wengiib profesidan yi wengiib kurikuri yokiib yaa weng korem ne dowad wongkiwen kuu anam id keraaneen.” andoon.

⁴⁵ Kwane, yembed yi inamen nandoone God Ye Weng Karadmo ye weng id kuu meeniwen. ⁴⁶ Kowe, yembed yi yaa daandoon, “Kwane wongkiwen kuu Godbed Kinaneena Mananeenman Keresu kuu durud yewed konenib aye kowaniwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembaneen.

⁴⁷ Kwane, amarakmi yaa koronde God yaa amonombiwe are nonondandi ye weng kuu ye aningko yaambéd ambibkin koremdan yaa kedmengkandaniib. Kwane, Yerusalem yaambéd andowe kedmengkandaniib.

⁴⁸ “Kowe, komarewa kamo, kuu yiib kuu wedmiwendan kui.

⁴⁹ Nambembéd yedme kowoon kuu nembéd yiib yaa bangkandaniin kowe, Yerusalem aom dobaraniwe, Ewen aom yaromkono kondaneenkob.” andoon.

Yesu Ewen Ari Nen Daanoon

⁵⁰ Kwane, yembed bindore wene Betani diambéd ye dingki kankoone yi yaa amun kerundo. ⁵¹ Kwane, amun kerundeene, Yesu kuu Ewen ari nen daanoon.

⁵² Kwane, yi kuu ye aningko kankoonekorib kubi darewoowiib Yerusalem yaa ika miniwen. ⁵³ Kwanekorib, yi kuu kwane doberenib kurikuri boyambib darewoob yaambéd God yaa kubenimo kamiwen.

Yoon Yesu Ye Weng Amun Yoonbed Wongkoon

Yoon Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Yoon ye buk andowoon yiri kuu Keresu kuu kane kuu ambobandoon. Yoon ye dowaken kuu ye buk kimingkaibdan kuu Yesu kuu Godbed Ki-noona Monoonman Keresu, Ye kuu God ye Mingki kii ande anam andibka Ye yaambbed wadkeri kandime anded (20:31). Kwane, Yesu komo komo kamenaboon kuye id kuu Yoonbed korokboon. Kwane, Yuudan yi korok korok yedmimaib kuu Yesu ye yoman winiwendan kuu arewa andimaib kowe, Yoonbed inande Yuudan yi inamen kuu arewa ande korokboon.

Wongkoonman

Yoon kuu Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoob kuyaom kuu ye kuu maa. Kowe, ye indobbed komo keroon wedmenaboon kuu wongkoon. Yoon kuu “Yesumbed ye mimyob dowaken keenembirimaan ye karub” (13:23, 19:26, 20:2, 21:7,20,24). Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu Kane Andi Ye Weng (1:1-18)
2. Yesu Kuu God Ye Deme Andowe Awinoon (1:19-51)
3. Yesu Kidangkambon God Ye Deme Awinoon (sapta 2—11)
4. Yesu Burudandoon Ye Orokbun Arimingu Aom Komo Kamoon (sapta 12—19)
5. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (20:1-29)
6. Buk Kee Komo Dowad Wongkoon Ye Weng Kowoon (20:30-31)
7. Yesu Galeli Angkambed Angkadoroona Ye Karub Ediib Wedmeniwen (sapta 21)

Weng Kuu Karub Keroon

¹ Yimin andowoon yiri kuu Weng doreen, kwane Weng kuu God yoom ibmo dohiriwen, kwane Weng kuu God. ² Andowoon yiri kuu ye kuu God yoom ibmo dohiriwen.

³ Kumkam korem kuu Weng ye yaambbed kowene ongmenaboon, yeyiib-banbed kuu ma ongmino kuu. ⁴ Weng kuu wadkeri ye ambokab, kwane kuye wadkeri kuu nimakarub korem yi nambiri. ⁵ Kumun aom kuu nambiri yuroon, kumban kumunbed nambiri kuu kebenenindeban keroon.

⁶ Karub maa God yaambbed kowoona monoon kuu, yaningko kuu Yoon. ⁷ Ye kuu kuye nambiri ye dowad Godbed yedmenoona wengamboroon kuu daandok monoon. Kwanikob ye komo daandoon yaambbed nimakarub korem anam andiwed yimin. ⁸ Yoon ye kumbed ye kuu nambirimban. Ye kuu nambiri ye weng daandi ye dowadmo monoon. ⁹ Nambiri anam kee nimakarub korem yaa nambiri kondimaan kuu okad kiri monoon kii!

¹⁰ Kwane, ye kuu okad kiri menene doboroon. Okad kiri kuu ye yaambbed ongmoon kumban, okad kiridanbed ye kuu kuiyoo ande kaadkerune baa-monindo. ¹¹ Ye kuu yekanmo yaa monoon, kumban yi kuu wedmendandiweng. ¹² Kuned kane kanembed ye weng wengambere awinenib ye yaa anam andiwen kuu, yembed yi kuu God ye dana meed keru ye dowad kingkoon. ¹³ Yi kuu God ye dana meed keru kuu ayowa ayowa dobere dobere miniwen yaambbedban o ambimban yi dowaken yaambbedban o karub ye dowaken yaambbedban, kuuu God yaambbed kuu.

¹⁴ Weng kee karub kerekore nub aom doboroon. Ye aromkono nambiri kuu wedmuwen, God ye Mingki mimo ye aromkono nambiri kui, ye kuu Ambe God yaambad monoon. Ye kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib anam anamiibbed ibnenoon.

¹⁵ Yoonbed ye dowad daande baandoon, “Ne yoman mananeen ye karub kuu darewoob arimbed, ne arebban, amborom kuu yedin anukbed doboroon kowe ande daandimain kuye karub kukei.” andoon.

¹⁶ Ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib anam anamiibbed ibnenoon yaambad nub yaa amun kerundi yemoon kondimaan. ¹⁷ Kedi, amob kuu Moses yaambad kowe kondoon, kumban kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu Yesu Keresu yaambad kowe kondoon. ¹⁸ Kane kane mim kuu God ma wedmenindo, kumban ye Dana Mingki mimo, ye kuu God kumbad ye yoom Ambe God yoom kuu ibmo kowe, ye kuu God kuu komarewa nub yaa korokbendoon kui.

Yesu Ye Dowad Yoonbed Dakmoon

¹⁹ Ke Yoon ye weng kei. Yuudan yi korok korok Yerusalem aom doriib kumbad God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yenayiib kurikuri awandidan yenayiib ben Yooniib yaa kiribiiwa menenib kaamoniwen, “Eb kuu kane?” andiwen.

²⁰ Kwanandiiwa, Yoonbed nindorokiibbed yi yaa ongme inandoon, “Ne kuu Godbed kinaneena mananeenman Keresumban.” andoon.

²¹ Kwanandoona, yimbed ika kaamoneniwen, “Kwani kowe, ma eb kuu kane? Eb kuu Elaidyayoo?” andiwen. Kwanandiiwa, Yoonbed yedmoon, “Ne kuu kuimban.” andoona kaamoneniwen, “Kwani kowe, eb kuu profesi-man ande meedmuub kuiyoo?” andiwa, Yoonbed inandoon, “Yii.” andoon.

²² Kwane, yimbed yedmiwen, “Kwani kowe, eb kuu kane kui? Ebmeren ye dowad inande kondebko, wene karub nub ben kiribiiwa munuwendan kuu ika wene yedmem.” andiwen.

²³ Kwane, Yoonbed profesiman Aisaiya ye weng keyiib kwane yedmen-doan, “Ne kuu karub amboon angkambad baande daandimain, ‘Kwane, Yariman ye dowad kiwaan kuu yorokmo ongmime.’ andimain.” andoon.

²⁴ Kwanandoona, Farisidan yena ben kiribiiwa miniwen kumbad ²⁵ Yoon yaa kaamoniwen, “Kwani kowe, ebka dakmeeb kuu eb kuu Godbed kinaneena mananeenman Keresumban, eb kuu Elaidyamban, eb kuu profesiman ande meedmuubban. Kowe, komande nimakarub kuu baptais kamendeab?” andiwen.

²⁶ Kwane, Yoonbed inande yedmendoon, “Ne kuu okbed baptais kamendiin, kumban karub mimo yiib aom doreen kuu yiib yiibkaadban. ²⁷ Ye kuu ne yoman mananeenman kui. Nembed ye yonkad nong dudmungki kuu ne yiminban, ye kuu aningko ambab ariyiib kowe.” andoon.

²⁸ Kee kwane wonoon kuu ok Yooden kebed yarambed kambong Betani dia Yoonbed baptais kamendimaan kuyaa kwanoon.

Yesu Kuu God Ye Sibi Mana

²⁹ Kuye awarimbed Yesu kuu Yooniib yaa meneena wedmenekore yedmoon, “Kee God ye Sibi Mana, okad ye nimakarub korem yi amarakmi araneenman kii! ³⁰ Nembed kamune yedmaan kui, ‘Ne yoman mananeen ye karub kuu darewoob arimbed, ne arebban, amborom kuu yedin anukbed doboroon kowe.’ andaan kuye karub kukei. ³¹ Ne kangkon ye kuu ne nekaadban kumban, nembed okiib baptais kerundimain kuye dowad kuu Israeldan yaa ye nen korokbenaneen.” andoon.

³² Kwanandekore, Yoonbed weng kekane yedmendoon, “Kingkin Karadmo kuu wedmaane ambid aombad on arud areb kumbad kamene

ye ari doreen. ³³ Ye kuu ne nekaadban kumban okiib baptais kerune ande yedmewoon ye Godbed ne yaa yedmoon, 'Karub kane kuu Kingkin Karadmombbed kamene ye ari dibaraneen kuu Kingkin Karadmoyiib baptais kerunaneen.' andoon, ne yaa. ³⁴ Kwamunemo wedmaan kowe, dakmiin kuu karub kee God ye Mingki kii." andoon.

Yesu Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon
(Mt 4:18-22, Mk 1:14-20, Lk 5:1-11)

³⁵ Kwane kuye awarimbed, Yoon kuu ye kedmengkandaneendan ayoob yoom angkon kuyaa doriwa, ³⁶ Yesu kuu meneen. Meneene, Yoonbed wedmenekore yedmoon, "Kedi, yakuu God ye Sibi Mana meneen kii!" andoon. ³⁷ Kee kwane Yoonbed yedmoon aye kedmengkandaneendan ayoob kuu kwane Yesu ye yoman winiwen.

³⁸ Kwaniwe, Yesu amonombe anak yi ayoob ku meniib yaa wedmendene kaamondo, "Yiib kuu komarewa?" andoon.

Andoona, yimbed inandiwen, "Rebai." (weng id kuu kedmengkandi korok) "Eb kuu kunayambbed dobirimaab?" andiwen.

³⁹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, "Yiibka mene wedmime." andoon. Kwane, yi kuu wene yembed dobirimaan kuu wedmiwen. Kwane, aron kuu 4 oklok areb yaa doreen kowe, kuye aronki kuu ye yoom dohiriwen.

⁴⁰ Yesu ye yoman wonoon karub mim maa kuyaa kuu Saimon Pita ye aagorok Endru kui. ⁴¹ Endrumbed ibduruk awinoon kuu ye aagorok Saimon kerekano wene yedmenoon, "Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu wedmenuwen kii." andoon. (Keresu Hibru wengbed kuu "Mesaiya" kui.) ⁴² Kwanandekore, nen Yesuyiib yaa wonoona Yesumbed Saimon yaa wedmene yedmoon, "Eb kuu Yoon ye mingki Saimon. Kumban eb kuu Sefas yedmimamaniib kii." andoon. (Aningko kuye weng id kuu Pita.)

Filip Yoom Natenio Yoom Yaa Baandoon

⁴³ Kwane kuye awari, Yesu kuu Galeli angka wanandamene meenoon. Kwane, Filip wedmenekore yedmenoon, "Eb ne yoman mene." andoon.

⁴⁴ Filip yoom Endru yoom Pita yoom kuu kambong mimodan, kambong Betsaidadan kui. ⁴⁵ Kwane, Filipbed Natenio wedmenekore yedmoon, "Mosesbed ye amob weng aombed wongkoon ye karub, profesidanbed ye dowad kwangkoon wongkiwen kuu wedmenuwen. Kuku Yesu Nasaretman, Yosef ye mingki kui." andoon.

⁴⁶ Kwanandoona, Nateniombbed kaamonoon, "Nasaret kuyaombed kwamune ye karub ma mananeenoo?" andoon. Kwane, Filipbed inande yedmoon, "Mene wedme." andoon.

⁴⁷ Kwane, Natenio meneena Yesumbed wedmene yedmoon, "Karub kee Israelman anam kii. Ye yaa kuu dudiyiibban." andoon.

⁴⁸ Kwanandoona, Nateniombbed kaamonoon, "Komarewa kere ne kuu ebkaadkerewen?" andoon.

Andoona, Yesumbed man inande yedmoon, "Filipbed eb yaa baandindo kumbbed eb kuu yedob at kubun yiri doreeb kuu wedmebdaan." andoon.

⁴⁹ Kwanandoona, Nateniombbed yedme nare yedmoon, "Kedmengkandi korok, eb kuu God ye Mingki, kwane eb kuu Israeldan yi King kii!" andoon.

⁵⁰ Kwane, Yesumbed yedmoon, "Eb kuu yedob at kubun aom doreewa wedmebdaan andaan kumbbed eb ne yaa anam andeewoo? Kedi, ke kwanandaan kee burudande yeka maaaa yeman yena kwane korokbeddaniina wedmaneeb." andoon. ⁵¹ Kwanandekore, yi yaa yedmoon, "Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu wedmaniwa ambid arimbed

ambongko maa nandaneena engyus kuu Karub Ye Mingki ari kubune daane kamaniib.” andoon.

2

Yesumbed Ok Kuu Amonombe Wain Ok Ongmoon

¹ Aron ayoobmim arimbod kambong Kena Galeli angka wonong orok derebi andowiwen kowe, Yesu ye awaan kuu kuyaa wuneen. ² Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kwangkong yiyiib wonong orokbon kuyaa minime ande dowok keendiiwe miniwen. ³ Kwane, wain ok kuu orokdanbed yoobkane down keruwen kowe, Yesu ye awaanbed ye yaa yedmeneen, “Yi wain ok kuu down.” andeen.

⁴ Kumban Yesumbed inande yedmoon, “Ena, neyiib nen kumaom daboknewaab, amborom kuu ne aron kuu mokabik minindo kowe.” andoon. ⁵ Kwane, awaanbed demedan yaa yedmeen, “Yembed komo dakmoka, kuyaamo kwane awinime.” andeen.

⁶ Ok yeman botbed ongiwiwen kumbed Yuudan yi amowamob yaambod oganabi yeman benmeyib dia dangoon. Ok kuyaom yuungkimaib kuu mimo aom kuu 20 o 30 galon areb kuyaa.

⁷ Kwane, Yesumbed demedan yaa yedmendoon, “Ok kuyaom bunabime.” andoon. Kwane, yimbod bunabiwe daamene yaro badbadmo keroon.

⁸ Kwanekore, yembod yedmoon, “Ok bunabiwen kuu yena kuu orok yariman yaa konime.” andoon. Kwane, demedanbed ok yuundenib wene orok yariman yaa koniwen.

⁹ Kumban ok kuu amonombe wain ok keroon. Kwane, orok yariman ane wedmoon kumban, wain ok kee kunayambod monoon kuu yekaadban, demedan yimbodmo yi yikaadkeriwen. Kwane, orok yarimanbed wonong awanandameen ye karub yaa baandekore ¹⁰ yedmenoon, “Orokbon yaa kuu wain ok amun kudin bangkandaiwe ane down kere awarak yaane yomanbed od embeng ye wain ok ambod amunban bangkandimaib. Kumban eb kuu ambod amun yeman ye wain ok kuu kibirebmombod bangkande-deeb kii.” andoon.

¹¹ Kee Yesumbed ibduruk yeka maaaa ye dud kami ongmoon kuu kambong Kena Galeli angkambod. Kwane, ye aromkono nambiri korokboona, ye kedmengkandeendan kuu wedmekoriwa ye yaa anam ande meeniwen.

¹² Kuye yoman kuu Yesu yoom ye awaan yoom Yesu ye damana yoom ye kedmengkandeendan yoom kambong Kapeenaum yiri wene kuyaa kuu aron yemoonban dohiriwen.

Yesumbed Kurikuri Boyambib Darewoob Aroon

(Mt 21:12-22, Mk 11:12-19, Lk 19:45-48)

¹³ Yuudan yi Burudandoon ye orok aron dia kere wenuun kowe, Yesu kuu Yerusalem aom wonoon. ¹⁴ Kwane, kurikuri boyambib darewoob kuuk aom wedmoonka, karub yena kuu buromakauyiib sibiyyiib on arudiib berengkanabiwe kwane karub yena kuu arak yaa dibonib od ingke baib.

¹⁵ Kowe, Yesumbed nong wurud kandene karub buromakauyiib sibiyyiib berengkaib korem kuu yenburoona angkanebiwa, od murubkob kuu ben boketawere kwane od ingke baibdan yi arak kuu ben amonombenaboon.

¹⁶ Kwane, on arud berengkaibdan yaa yedmoon, “Keyaom kee angkanime! Komoyiibkob ne Ambe ye ambiwoom kuu berengkimbon keruwen?” andoon.

¹⁷ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu God Ye Weng aom kurin kwane wongkoon, “Ne mimyob darewoob kuu eb kurikuri yumbon ye dowadbed ne kuu amot areb denobewoon.” ande wongkoon kuu meeniwen.

¹⁸ Kwane, Yuudan yi korok korokbed Yesu yaa yobdoodmo kaamoneniwen, “God ye aromkono wedmi yeman komarewa ongme korokbaneekob, anam ebbet kee kwane ambangkeeb kuu yimin andanuub?” andiwen.

¹⁹ Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Kurikuri boyambib darewoob kee monmaraniib kuu aron ayoobmim aombet ika yenbaniin.” andoon. ²⁰ Kwane, Yuudanbed inandiwen, “Kurikuri boyambib darewoob kee weeb 46iibbed yenbiwen, kumban ebbet yedmeeb kuu aron ayoobmimmombet yenbaniin andeewoo?” andiwen. ²¹ Kumban kurikuri boyambib darewoob Yesumbed meene dakmeen kuu yeka ye id ande dakmeen. ²² Kowe, Yesu bobnoon yiri ika demboon kuye yomanbed, Yesu ye kedmengkandeendan kuu Yesumbed kwane dakmoon kuu monkone meenekoriwa, God Ye Weng Karadmoyiib Yesu komo yedmooniiib kuu anam ande meeniwen.

²³ Yuudan yi Burudandoon ye orok aron aombet, Yesu kuu Yerusalem aom dorene yeka mamaa ye dud kami ongmenaboone nimakarub wedmekoriwa ye yaa anam andiwen. ²⁴ Kumban Yesu kuu nimakarub yi inamen korem kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa dabokindo. ²⁵ Nimakarub yi kerekmen kuu karub maambet yedmenod kaadkerimban, amborom kuu Yesu kuu nimakarub yi inamen meendobenabi korem yi niindem aom kuu yekaadkeroon kowe.

3

Nikodemus Yaa Kedmengkanoon

¹ Yuuman maa yaningko Nikodemus, ye kuu Farisiman kerene Yuudan korem ooni yi kaunsolman keroon. ² Ye kuu amnoombet Yesuyiib yaa mene yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub nubkaadkeruwen kuu eb kuu kedmengkandi korok Godbed nenkowoona menewen kui. Amborom kuu yeka mamaa ye dud kami kuu Godiib eb yaa doreenkob kwamune kuu ongmiimaab.” andoon.

³ Kwane, Yesumbed neman inande yedmoon, “Nembed ke anammo yedmebdaan kei, God ye oonimbon aom kuu angkon ika woonaneeb kumbet wedmaneeb.” andoon.

⁴ Kwanandoone, Nikodemus neman kaamonoon, “Karub kaine aamnoon kuu komarewa kere angkon woonaneen? Kowe komo kere ika awaan yu kabeyob aom kuu awunekore ika kuu woonaneenka? Yiminbani!” andoon.

⁵ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed ke anammo yedmebdaan kei, karub mim kanembed God ye oonimbon aom kuu aomnaanban, kumban okiib Kingkiniib yaambet woonaneen kumbetmo. ⁶ Nimakarub kuu okaddanbed woonimaib. Kwane kowe kingkin kuu Kingkin Karadmo yaambet woonimaan. ⁷ Kowe, ika wooi ye weng kee dakmiin keyaa binangkimban. ⁸ Nuub kuu ye dowakenmo kunaya awuune wanandameen kuu kwane kuyaa winimaan. Kwane kuna weneen o kunayambet monoon kuu baamonindeban. Kowe nimakarub korem Kingkin Karadmo yaambet wooiwen kuu kwamune.” andoon.

⁹ Kwanandoone, Nikodemusbed neman kaamonoon, “Kee komarewa kwananeen?” andoon.

¹⁰ Kwane, Yesumbed man inandunoon, “Eb kuu Israeldan yi kedmengkandi korok darewoob kumbet akee, komande kaadkerindo kerewen? ¹¹ Nembed ke anammo yedmebdaan kei, nub kuu komo nubkaadkeriwen kumbet dakmiimaub. Kwane nuwiib wedmimaub kumbet dakme korokbimaub. Kumban yiib kuu nubbed komo dakme korokbimaub kuu ma wengambere awine kandimokban. ¹² Ne kuu okad

kiri ye dobiri yaambéd koweni dakmaan kumban, eb kuu ne yaa anam anduwokban. Kwani kowe, Ewen ari ye dobiri ye kerekmen yaambéd dakmaniin kuu komarewa anam kiya anduwaneeb? Dowan! ¹³ Karub mim kanembéd Ewen aom kuu ma winindo kumban, karub mim yembédmo Ewen aombéd monoon kuu Karub Ye Mingki yembédmo kui.

¹⁴ “Mosesbéd amiibban ye amboon angka niin kuu at arimbéd kankoonoon areb kuu, Karub Ye Mingki yaa kwangkón kwananiib. ¹⁵ Kuyaa kuu kane kanembéd ye yaa anam andaniib kuu wadkeri aron korem korem kandaniib. ¹⁶ Kwamune, God kuu okad nimakarub yaa ye mimyob dowaken darewoob keendoon kumbéd ye Mingki mimo kondoón. Kowe, kane kanembéd ye yaa anam andaniib kuu bobnaibban, wadkeri aron korem korem kandaniib. ¹⁷ Kwane, God kuu ye Mingki okad nimakarub yaa kowoona monoon kuu ye yaambéd bobni yaa burudande bindi ye dowad monoon, wengyunde dabab kondi dowad minindo.

¹⁸ “Kane kane ye yaa anam andaniib kuu yi yaa wengyunde dabab kondaanban, kumban kane kanembéd God ye Mingki mimo yaa anam andaibban kuu yi yaa wengyunde dabab kondé dowan keroon kii. ¹⁹ Wengyundi ye weng kuu kamune kii, Nambiri kuu okad yiri monoon, kumban nimakarub kuu nambiri korondenib kumunbéd yi dowaken darewoob keriwén, amborom kuu yi kuu arewamo kamimaib kowe. ²⁰ Karub korem kanembéd arewa kamimaib kuu nambiri yaa kuu arud wandembirimaib kowe, nambiri yaa kuu manaibban keriwén, amborom kuu komo ambangiwién kuu ben dian yuraan andiwéd kowe uniwién. ²¹ Kumban kane kanembéd anam anam yaambéd awine dobirimaib kuu nambiri aom aomdaraniib. Kwane, komo kamiwién kuu God yaambéd kwaniwién kuu dianbonmo keraneén.” andoon.

Yoon Baptaismanbéd Yesu Ye Dowad Dakmoon

²² Keye yoman, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu siti domonde Yudea ye kambóng kambóng yaa winiwién. Kwane kuyaambéd aron yena yi yoom doberene kuyaambéd nimakarub baptais kerimaan. ²³ Kuyaron kuu Yoon kuu kambóng Salim dia Aenon yaambéd nimakarub yemoon baptais dowad womoniyyiibban menebiiwa baptais kamenandeén, amborom kuu kuyaa kuu ok yemoon kowe. ²⁴ Kwanoon kuu Yoon kuu wii aom kankamonindo yaron yaambéd.

²⁵ Kwane, Yoon ye kedmengkandeendan dore Yuuman maa dore okambe yimin kere kurikuri kami ye amowamob yaambéd wengbiriwién. ²⁶ Kwane, Yoon yaa menenib yedmiwién, “Kedmengkandi korok ee, Yooden yara wim yaa menene ewiib yaa doboroon ye karub, ebbéd ye dowad dakme korokbendewén kui, ye kuu baptais kameena nimakarub korem kuu ye yaa wenebiib kii.” andiwén.

²⁷ Kwane kuyaa kuu Yoonbéd inandoon, “Karub kuu Ewen arimbéd komo konoon kumbédmo awine kandaneén. ²⁸ Nembed yedmaan, ‘Ne kuu Godbéd kinoona monoonman Keresumban, kumban ne kuu ye dowad nedin Godbéd nenkowoónkob manaan.’ andaan kuu yiib yiibkaadkeriwén kui. ²⁹ Wonong boriwién kuu karub kane yaa boreniwién kuu kuye wonong. Ye awani ye angkodmi awanimbon kuyaa wonoon kuu boriwenman yaa wengambarande meenme dibirimaan. Kowe ye wengiib wengambirimaan kuu kubi darewoob kerimaan. Ne kubi kuu kwamune areb, yiminmo keroon. ³⁰ Yesu kuu darewoob ari keraneene, ne kuu embeng yiri keraniin.” andoon, Yoonbéd.

³¹ Arimbéd monoonman kuu ye kuu arimbéd korem kuu burudadmoon. Ma okad kirimbed monoonman kuu okad kiriman kowe, ye dakmi

kuu okad kiridanbed dakmimaib kwanemo. Ewen arimbed monoonman kuu yembedmo korem burudandoon arimbed. ³² Yembed wedmooniiib wengamborooniiib kuu dakme korokbendoon kumban, nimakarub korem kuu wengamberedandiwen ma awine kandindo. ³³ Kowe kane kanembed arimbed monoonman ye weng wengambere awine kandiwen kuu “God kuu anammo kii.” andiwen. ³⁴ Kane kuu Godbed nenkowoona monoon kuu God ye weng dakmimaan, amborom kuu God kuu ye Kingkin yiminmo konoon kowe. ³⁵ Awodki kuu Dana Mingki yaa mimyob dowaken keenoon kowe, kumkam korem kuu ye dingki ari wuroon. ³⁶ Kane kanembed Dana Mingki yaa anam andiwen kuu wadkeri aron korem yeman kuu kandiwen, kumban kane kanembed Dana Mingki ye weng wengambere awine kandindo kuu wadkeri kuu wedmaibban, amborom kuu God ye norin arud darewoob kuu yi ari kowaneene angkimbaraneen.

4

Yesu Yoom Samaria Wonong Yoom

¹ Yariman Yesu kuu Yoon buruande kedmengkandeendan yemoon yemooniib bene baptais kamoon kuu Farisidanbed wengambiriwen.

² Anam kukuu baptais kamendiib kuu ye kedmengkandeendanbed kamiib, Yesu yembedban. ³ Kwane, wengambiriwen kuu yekaadkerekore Yudea domonde ika yookmen Galeli angka wonoon. ⁴ Kuned Yudea dore Galeli dore wedya kuu ambibkin Samaria kowe, Samaria nandoon.

⁵ Kowe, ye kuu mene Samaria aom taun maa Saikaa andimaib yaa monoon. Kuye dia okad kuu Yekobbed ye dana Yosef yaa konoon, ⁶ kuyaa kuu Yekob ye okdobon angkuun. Kwane, kiwaan meniib kumbed Yesu kuu yonka ambab monoon kowe, aromkono dowan kerene aronkob arimbed okdobon kuyaa dibeen.

⁷⁻⁸ Ye kedmengkandeendan kuu taun aom animan berengkok winiwen. Winiwena, Samaria wonong kuu ok yuundok muneen. Menuune, Yesumbed yedmendoon, “Ubbed ok maa yuun kawaneewa ananiinoo?” andoon.

⁹ Kumban Yuudaniib Samariadaniib kuu ma dabokne wimokban kowe, Samaria wonongbed Yesu yaa inandeen, “Ma eb kuu Yuuman, ne kuu Samaria wonong kowe, komo dowad ‘Ne yaa ok maa yuun kawaneewa ananiinoo?’ ande kaamowewen?” andeen.

¹⁰ Anduune, Yesumbed inandundoon, “Ub kuu Godbed komo munob kon-dooniib ne kuu kaneyiib kuu ubkaadkerewen karen, ub kuu kaamoweewa wadkeri ok kabdaana anewen karen.” andoon.

¹¹ Kwane, wonongbed man inandeen, “Korok aa, ma ok kuu kongdem yiri kereene eb kuu yuungki yeman ma maandindo. Kwani kuu wadkeri ok kee kunayambed yuundaneeb. ¹² Nub awo aman yiri Yekob kuu ye okdobon kee yeyiib animamoone, ye meediib ye sibi kawiiib buromakauyiib kuu kuyaambed animaiwe, nub awoya yaa kondoonaa! Ebbed ye buruande ebbed darewoob kerandewedoo?” andeen.

¹³ Kwananduune, Yesumbed inandoon, “Ok kekeembed ananiib kuu ika ok moom keraniib, ¹⁴ kumban kane kuu nembed ok konaniin kumbed ananeen kuu ika ok moom ma keraanban. Anamaa, nembed ok kee konaniin kuyiib kuu kirubdem kere yingke kamenene wadkeri aron korem yeman keraneen.” andoon.

¹⁵ Kwane, wonongbed yedmeneen, “Korok ee, ok kuu neyiib maaweewa, ok moomiib kerimban kereni, okdobon keyaa mene yuungkanabembiri kuu koronda.” andeen.

¹⁶ Kwananduuna, Yesumbed yedmendoon, “Wene ub karub yedmenebko, ye yoom ikakman minime.” andoon.

¹⁷ Kwane, yumbed man inandeen, “Ne kuu ne ambiyiibban.” andeen.

Kwane, Yesumbed yedmendoon, “Ubbet ne ambiyiibban ande yedmeeb kuu yorokmo weng. ¹⁸ Kumban anam kuu ubbet anukbed karub awanmewen kuu angkoyiib kerewen kii, kwane kibireb kuu ub karub yoom dibeeb kuu ub ambimban, awanindo kii. Ke yedmeeb kee anamaa.” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, wonongbed yedmeen, “Korok ee, nembed meene wedmaan kuu eb kuu profesiman kii. ²⁰ Nub awoya yiri kuu aangko karimbed God yaningko kankoonimaib. Kumban yiib Yuudan kuu Yerusalem aombed yaningko kankoonime andimaib.” andeen.

²¹ Kwane Yesumbed yedmoon, “Wonong ee, ne weng kee awine. Ni-makarub kuu aangko kwarimbedban Yerusalem aombedban kuu Ambe God yaningko kankoonaniib kuye aron kuu mananuun kii. ²² Yiib Samariadan kuu yiib koronbed no God yaningko kankoonimaib. Ma, nub Yuudan kuu kane yaa yaningko kankoonimaub kuu nub nubkaad, amborom kuu bobni yaa kuu burudande bindi ye weng kuu Yuudan yaambet kowe. ²³ Kumban aron kuu menuun kukuu kibireb kee muneen kii, Ambe God yaningko kankoonimaibdan anam kuu kingkiniib anammoyiib yaambet yaningko kankoonaniib, amborom kuu nimakarub kwamunemo kuu ye dowaken kowe. ²⁴ God kuu kingkin ye kerekmen angka doreen kowe, yaningko kankoonidan kuu kingkiniib anammoyiib yaambet yaningko kankoonime.” andoon.

²⁵ Kwane wonongbed inandeen, “Nekaadkeraan kuu Godbed Kinaneena Mananeenman, Keresu kui, ye kuu mananeen. Yembed menene inameni-
iwa meeniyiwa korem kuu nub yaa ambobande kedmengkandaneen.” andeen. (Keresu Hibru wengbed kuu “Mesaiya” kui.)

²⁶ Kwananduune, Yesumbed nadwarene yedmoon, “Ubbet kuu dakmeeb ye karubka ne kei, ne andewed kii.” andoon.

²⁷ Kwane, kuyaambet Yesu ye kedmengkandeendan kuu ika mene wedmibka, Yesu kuu wonong yoom dakmiib kowe, yi kuu binangki darewoob keriwen, kumban “Eb kuu komo dowaken kerewenka?” o “Komande yu yoom dakmibka?” ande kamindo.

²⁸ Kwane, wonong kuu yu ok yuundi yeman kuri keende ika taun aom wenenu nimakarub yaa dakmeen, ²⁹ “Mene wedmime, karub kee nembed komo kamaan korem kuu daawoon. Kowe kee Godbed Kinoona Monoonman Keresu keraneen dee kii?” andeen. ³⁰ Kwane, yi kuu taun aombed angkadere Yesuyiib yaa andowe winiwen.

³¹ Kwane kuye aronbed ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Kedmengkandi korok ee, animan kee ma ane.” andiwen.

³² Kumban Yesumbed yedmendoon, “Ne kangkon ne animaniiwa kuu yiib koron yeman kumbed ne kuu animain.” andoon.

³³ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yika neman kaamonenoon kaamonenoon kamiwen, “Komarewa karub maa animan kuu kanmene konoonkowoo?” andiwen.

³⁴ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne animan kuu ne nenkowoona manaan ye God ye dowaken kui, ye deme awine downan kera. ³⁵ Yiib kuu wood kaningiib downan keranuun kuu yumu wandi aron kuu kamune ma yedmi-maiwoo? Ee, kui. Kwani kowe nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib indob nandenib wedmime, Godbed nimakarub yi niindem aom nekwoon kowe idiib keroon areb yumunoon kowe wandi aron kereen kii. ³⁶ Kedi,

kibireb kwangk'on yumu wandi ye karub kwangk'on ye kakman kuu kandi-maan. Kwane kibireb kwangk'on, ye kuu wadkeri aron korem ye dowad kab wandimaan. Kwani kowe, kibingkoonmaniib yumu wandi ye karuwiib kuu ibmo kubaniib. ³⁷ Keye weng kee, karub maamb'ed kab kibingk'oone karub maamb'ed yumu wandoon kuu anamaa. ³⁸ Yiib arumindo kuyaa kuu nemb'ed 'Wene kab wandime,' ande yedmaan. Kowe karub yena yi yobdood deme ye id kuu yiibbed wande biwen kui." andoon.

³⁹ Kwane, wonongbed "Komo kamaan korem kuu dakmewoon." ande yedmeen kumbed Samariadan taun keyaom doriib yemoon kuu Yesu yaa anam andiwen. ⁴⁰ Kwane yi ku miniwen kumbed Yesu yaa nangkan'ed yedmeniwen, "Eb kuu nub yoom doberem." ande kamiib kowe, Yesu kuu aron ayoob yi yoom doboroon. ⁴¹ Kwane, ye weng ku dakmoon kumbed angkon nimakarub yena yemooniib anam andiwen.

⁴² Kwane wonong kuyaa yedmeniwen, "Ubbed dakmewen kumbedmo nub anam andokban, amborom kuu nubka nubkarewiib wengamberenub kwane kaadkeruwen kuu, anam kuu ye kuu okaddan Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub kii." andiwen.

Yesumbed King Ye Korok Maa Ye Mingki Ongmoon

⁴³ Aron ayoob dowan keruuna, Yesu kuu Galeli angka wonoon. ⁴⁴ Anuk kuu Yesu yekareb korokboon kuu, profesidan kuu yika ye ambibkin-danbed yi kuu wedmendandimaib. ⁴⁵ Kwane, Galeli aom mene awudoroon kuu Galelidanbed kubeniwen, amborom kuu Yuudan yi Burudandoon ye orokbon Yerusalem aom yiwiib winiwen kumbed Yesumbed komo ambangkoon korem kuu wedme yikaadkeriwen kowe.

⁴⁶ Kowe angkon ika yookmen mimo kambong Kena Galeli angka wonoon. Anuk kuu kuyaamb'ed ok amonombe wain ok ongmoon. Kwane, king ye korok maa kuu kuyaa doboroona ye dana mingki kuu taun Kapeenaum aom anikad angkeen. ⁴⁷ Kwane dana kuu bobnandamoon kowe, karub kee wengamboroonka Yesu kuu Yudea angkamb'ed Galeli aom monoon kowe, ye kuu Yesuyiib yaa wonoon. Wenene, yiri wunubko ebb'ed ne dana ongme ande nangkanoon.

⁴⁸ Kwane, Yesumbed yedmenoon, "Yiib kuu yeka mamaa ye dud kamiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib kuu wedmekoriwed kumbed yiib kuu anam andandiwedoo?" andoon.

⁴⁹ Kumban king ye korokbed yedmoon, "Korok, ne dana bobnindo keye aron keemb'ed wenemaa." andoon.

⁵⁰ Kwane Yesumbed inandoon, "Eb dana kuu amun kere wadkeraneen kowe meenimban, wene." andoon.

Kwane karub kee Yesu ye weng wengambere awine kande wonoon.

⁵¹ Kwane, karub kuu kiwaan yaa weneena, ye demedanbed weng kan-mene kiwaan wedyamb'ed durunene dana wadnoon ye weng kuu ye yaa yedmeniwen. ⁵² Kwanandiiwa kaamonendoon, "Aron komo yaamb'ed kuu kwanoon?" andoon, yedmeniwen, "Kinon aron kuu 1 oklok yaamb'ed anikad dowan keroon." andiwen. ⁵³ Kwane, awodki kuu meenoon, "Aron kuu kuyaamb'ed, Yesu kuu 'Eb dana kuu wadkeraneen.' ande yedmewoon kiyo." andoon. Kwanon kumbed ye yoom ye nimadana yoom korem yambiwoom doriibdan kuu anam andiwen.

⁵⁴ Kowe, Yesu kuu Yudea domonde Galeli ambibkin aom monoon kuu kami yeka mamaa ye dud kuu ayoob ongmenaboon.

5

Okwumbon Diambon Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon

¹ Kuye yoman kuu Yesu kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok dowad Yerusalem ari wonoon. ² Yerusalem aom siti kuuk ye sibi ambongko dia kuu okwumbon angkuun. Yanningko Hibru wengbed kuu Betsata andimaib. Kuyaa kuu bot dongka emekdem angkoyiib dowadbed dare kanawanewandiwen. ³⁻⁴ Yumbon keyaa kee indob tutiib wana kerewononiib id yidnooniib kuu karub yemooon dangembirimaib.* ⁵ Karub maa kuu weeb 38iib id yidnoon kuu kuyaa angkeen.

⁶ Kwane, Yesumbed menene karub kee wedmenekore, karub maa yaambed wengamboroon kuu karub kee kamune aron doboob id yidnoon kowe, Yesumbed kaamonoon, “Eb dowaken amun kera ande meenewenoo?” andoon.

⁷ Kwane, id yidnoonmanbed inandoon, “Korok, ne kuu karub maa kanembbed okwumbon buudmimaan kuyaom kuu awawe nen kamoni ye karuwiibban. Kwane, ne kuu kumaom aomnande kaimain kumban, karub maambbed yedin kuyaom aomnimaan.” andoon.

⁸ Kwane, Yesumbed yedmenoon, “Yaro yeedere. Eb keta nande wene.” andoone, ⁹ kwane kirodmo amunmo keroona, ye keta nande wonoon.

Kee kwanooniib kuu Sabat aron arimbed. ¹⁰ Weneene, Yuudan yi korok korokbed ye yaa yedmeniwen, “Amobbed yedmoon kuu Sabat aron ari kuu eb keta nan wanaabban.” andiwen.

¹¹ Kwanandiiwe, neman inandundoon, “Ne ongmewoon ye karubbed ‘Eb keta nande wene.’ ande yedmewoon.” andoon.

¹² Kowe ye yaa kaamoneniwen, “Karub kuu keta nande wene andoon kuu kane yee?” andiwen.

¹³ Karub kanembbed ye ongmooon kuu ye koron, amborom kuu Yesu kuu karub yemooon nimingkaib aom andokbe aomnoon kowe. ¹⁴ Kwane, amaanbed kurikuri boyambib darewoob yaa Yesumbed karub kuu wedmenekore yedmenoon, “Meenme, eb kuu angkon ika amun kerewen kowe. Ambarakmi yaa deerewande. Arewa yaa korondaabban kuu dabab darewoob eb anuk yiri ye dabab arebban kandaneeb.” andoon.

¹⁵ Kwane, karub kumbed Yesu domonene Yuudan yi korok korok yaa wenene Yesumbed ne ongmewoon ande daandoon.

Yesu Yoom God Yoom Kuu Ibmo

¹⁶ Kwane, Yesumbed kwanoon kuu Sabat arimbed kowe, Yuudan yi korok korokbed Yesu yaa manmo keriwon. ¹⁷ Kumban Yesumbed yi yaa yedmen-doon, “Ne Ambe kuu aron korem kwamune ambangkimaan mene kibikee kowe, ne kangkon kwamunemo ambangkimain.” andoon. ¹⁸ Yesu kuu Sabat ye amob domabangkimaan kuye dowadiib God kuu ye Awodki andimaan kowe God kuu ye yoom ibmo ande korokbimaan kuye dowadiib kumbed Yuudan yi korok korokbed aye kowi ye inamen darewoob keriwon.

¹⁹ Kwane, Yesumbed inandundoon, “Nembbed yiiib yaa ke anammo yed-mendaan kei, Mingki kuu yeka ye kabamoonmo kuu awinaanban. Kwane, Awodkimbed komo awinimaan kumbedmo wedmene kwane ambangki-maan. Awodkimbed komo ambangkimaan kuu Dana Mingki kwangkon ibmo kere ambangkimaan, ²⁰ amborom kuu Awodkimbed Dana Mingki

* **5:3-4:** Buk Yoon kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Yi kuu ok buudmi dowad meedmimaib. Aron yabyeb mimo mimombbed Yariman ye engyumbbed okwumbon yiri buudmimaan. Kwane, kanembbed ibduruk okwumbon aom aomnimaan kuu komo arewa keroon kuu wadkere amun kerimaan.

yaa mimyob dowaken keenimaan kowe, yembed komo awinimaan korem kuu korokbenimaan. Ee, kwane yiiib kuu binangkaniib kii, ye yaa kami darewoob darewoob kamunemban yena arimbed Dana Mingki yaa korokbenaneen kowe. ²¹ Awodkimbed bobni yiri kankoone wadkeri kondi-maan kowe, ye Mingki kwangkong kamunemo kane kane yaa wadkeri kondande dowaken keroon kuyaa kondimaan. ²² Awodki kuu wengyunde dabab ma kondimokban, wengyundi deme korem kuu kande Dana Mingki ari kowoon. ²³ Kwanoon ye dowad kuu nimakarub korem kuu Awodki yaningko kankoonimaib areb kwane, Dana Mingki yaningko kwangkong kankoonime anded. Dana Mingki kuu Awodkimbed nenkwoona monoon kowe, kane kanembed Dana Mingki yaningko kankoonokban kuu Awodki yaningko kwangkong kankoonokban keriwon.

Dukni Ye Kiwaaniib Wadkeri Ye Kiwaaniib

²⁴ “Kwani kowe, nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne weng wengambere Godbed ne nenkwoona manaan yaa anam andoon kuu, wadkeri aron korem kuu kandoon kii. Kowe ye kuu dabab kandaanban, kwane bobni yaa domone wadkeri yaa yanoon. ²⁵ Nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, aron menuun kuu kibireb kee muneen. Aron kuu kei, kane kane amarakme kingkin ye kerekmen yaambad bobnemoon areb keriwendan kuu God ye Mingki ye weng wengambere awine kandaniib kuu wadkere doraniib. ²⁶ Awodki ye kuu yeka wadkeri ye ambokab kowe, ye Dana Mingki yaa konoone kamunemo keroon. ²⁷ Kwane, ye yaa kuu wengyunde dabab kondi ye aromkonoyiib konoon, amborom kuu ye kuu Karub Ye Mingki kowe.

²⁸ “Weng keyaa binangkanabaib. Aron menuun kuu dukniwendan kwangkong ye weng wengamberenib, ²⁹ yi bobkonombon yirimbed ika dembaniib. Kwane, amun amun kamiwendan kuu wadkeri kandi ye dowad dembaniib, kumban arewa kamiwendan kuu bene dabab kondaneen ye dowad dembaniib. ³⁰ Neka ne kabamoonmo kuu awinainban. God ye weng wengambirimain kumbad wengyundimain. Ne wengyundi kuu yorokmo, amborom kuu neka ne kubi dowadban kwanimain, yedme kowoona manaan ye God ye kubi dowad kwanimain.

Yesu Kuu God Ye Mingki Kwane Dakmiibdan

³¹ “Neka nemeren ne dowad daandaniin kumbadmo kuu yiminban kera-neen. ³² Kumban karub maambad ne dowad yaa daandimaan, ye kuu God kui. Ne nekaad, ye weng ne dowad dakmeen kuu yiminmo yee.

³³ “Yoon, ye yaa kuu yiiibbed weng yuk benbidan yedmendiibkob winiwe, kwane weng anam kuye dowad kuu daandoon. ³⁴ Nimakarub yi weng ne dowad kuu ne weng yimin keru yemanban, kumban Yoon ye weng dakmaan kuu yiiib ne yaa anam andibka bobni yaa burudande bindok andid. ³⁵ Yoon kuu lem areb, namberene deneen. Ye weng kuu nambiri areb kumbad yiiib kuu aron dukmen nambiri kuyaa dowaken kerenib kubiwen.

³⁶ “Kumban ne dowad daandoon yeman maambad Yoonbed ne dowad daandoon burudande darewoob arimbed kukei. Ne Ambembad deme kawoona awinaan kuu yembed nenkwoona manaan ye korokbendi yeman kui. ³⁷ Ne Ambe yembed ne nenkwoona manaan kuu ye kangkon ne dowad daandoon. Kumban yiiib kuu ye weng yuudiib ye murubiayiiib kuu ma wedmimokban kerenib, ³⁸ ye weng kuu wengambere kande yiiib mimyob aom amuknimokban keriwon, amborom kuu Ambembad ne nenkwoona manaan kuyaa kuu yiiibbed anam andenindo kii. ³⁹ Yiiib kuu God Ye Weng Karadmo kuu kimingke andangkembirimaib kumbad wadkeri aron korem

yeman kandanuub manok ande kamimaib. Kedi, God Ye Weng Karadmo kee dakmeen kuu ne dowad dakmeen, ⁴⁰ kumban yiib kuu mene wadkeri kandi dowad kuu ne yaa wunekariwen.

⁴¹ “Ne kuu karubbed kubewe amun andewime ande meenimokban, ⁴² kumban yiib meeni kuu nekaad. Ne nekaad kuu God ye mimyob dowakeniib yiib niindem aom ma angkokban keriwen. ⁴³ Ne kuu Ambe yaromkonombed manaan, kumban yiib kuu ne yaa anam ande awinindo. Kwane, yiib kuu karub mamaambéd yeka yaromkonombéd mananeen kuu ye yaa wengambere amun ande awinenaniib kii. ⁴⁴ Yiib kuu karub yiib amborongaad yaambéd neman karub amun ande kubenoon kubenoon kamimaib. Kumban yiib kuu yembedmo ye God ye dowaken yaambéd doburubko nub yaa karub amun ande kubendok andimokban. Kwaniyiib kowe, komarewa kere ne yaa anam anduwaniib?

⁴⁵ “Kwani kowe, nembéd Ambe ye arinambo ari yiib wengyundandaniin ande meenaib. Yiibka mene anam andiwen kuu Moses kuu nub awandi ye karub kuyaa kowiwen kowe, Mosesbéd yiib yaa kuu wengyundandaneen kii. ⁴⁶ Yiib kuu Moses yaa anam anduniwen karen, ne yaa kangkon anam andiwen karen, amborom kuu Moses ye kuu ne dowad wongkoon kowe. ⁴⁷ Kumban yiib kuu yembéd wongkoon ande anam andunindo kowe, komarewa angkon ne weng kee dakmiin keyaa kee wengambere anam andaniib? Dowan.” andoon.

6

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon

(Mt 14:13-21, Mk 6:30-44, Lk 9:10-17)

¹ Kee kwanoon kuye yoman, Yesu kuu ok bowan Galeli yara yanoon. (Kuu ok bowan Taiberias andimaib.) ² Kwane, kadaareb yemoon Yesu ye yoman winiwen, amborom kuu wedmeniiwa yeka mamaa ye dud kamimbéd bob anikad korere ongmenaboona amun keriwén kowe. ³ Kwane, Yesu kuu wene aangko kawene aangko kebed yaa ye kedmengkandeendan yoom dibiriwen. ⁴ Yuudan yi Burudandoon ye orok kuye aron kuu dia dore wenuun.

⁵ Kwane, Yesu kankoone wedmoon kuu kadaareb yemoon kuu yeyiib yaa menebiib kowe, Filip yaa kaamonenoon, “Animan kuu nimakarub keyi dowad kuu kee kunayambéd berengkanuub?” andoon. ⁶ Yesu kuu yemerén ye meeni aom komo kerandameen kuu yekaadkeroon, kumban Filip ye komboon kaamoneni dowadmo kwanandoon.

⁷ Kwane Filipbéd inandunoon, “Wood kaning kaningiib ye deme kakman kandaneeb kumbéd karub mimin yi korem yi animan berengkaneeb kuu yi korem kuu embengmo ben ananiib.” andoon.

⁸ Kumban ye kedmengkandenman maa Saimon Pita ye aagorok Endrumbéd kankoone dakmoon, ⁹ “Kei dana kee baali ye om angkoyiib okyiri oon embeng ayoowiib benmonoon kumban, nimakarub korem kee nekwanuub kuu yimin keraanban kii.” andoon.

¹⁰ Kwane Yesumbéd yedmoon, “Nimakarub kuu awinandibko dibirime.” andoon. Kerekbonmo kowe nimakarub korem kuu kwari dibiriwen. Karubmo kimingki kuu 5,000iib areb. ¹¹ Kwane, Yesumbéd om kandene God yaa eso andekore nimakarub diberiib yaa yi dowaken ane iib keraniib yaambéd bangkandenmo yaroon. Kwane areb kuu okyiri oon kwangkón kwamune keroon.

¹² Kwane, yi korem kuu anenib mikmone yimin keriwén kowe, Yesumbéd ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Animan korondiwen ye dungkun

dungkun kuu anwaubban kowe, ben wenorime.” andoon. ¹³ Kwane, om angkoyiib ane korondiwen ye dungkun dungkun biwen kuu ben kated darewoob wad ayoowiib aom kambiriwe ambonmo wirewonoon.

¹⁴ Kwane, nimakarub kuu kami yeka maaaa dud kuu Yesumbed ongmoona wedmekorib yedmiwen, “Profesiman darewoob kuu okad yiri mananeen andimaib kuu anam kuu ye keiyo.” andiwen. ¹⁵ Kwane, nimakarub yi dowaken kuu Yesu kuu nende king kowem ande meeniwen kuu ye yekaadkeroon kowe, Yesu kuu yekirimo koronde aangko angka wonoon.

Yesu Ok Ari Dodkanmo Wonoon
(Mt 14:22-33, Mk 6:45-56)

¹⁶ Mirikne wonoone ye kedmengkandeendan kuu bowan yiri winiwen.

¹⁷ Kwane, yi kuu wene ud motod aom aomnekorowa, bowan kuu andowe yane ika Kapeenaum yaa yane weniib kumban, Yesu kuu yiyiib yaa mene durunde daboknindo kwane miriknoon. ¹⁸ Kwane, nuub darewoob wuruwoone ok ari kuu oknondok kameen. ¹⁹ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu ud domenmo weniib ye ambab kuu kilomita benmeyiib areb kere wedmibka, Yesu kuu ok ari dodkanmo meneen kowe, uni miin darewoob keruwen. ²⁰ Kumban Yesumbed yi yaa yedmoon, “Unaib, nembed kei.” andoon. ²¹ Kwane, dowakeniib kerenib Yesu nendenib motod aom kamoniib kumbad erebnarimban kwane motod kuu yimbed domenmo weniib kuye okbon yaa yaro wirineen.

²² Kwane kuye awarimbed, kadaareb ok yara kuyaa doriibdan kuu meene kaadkeriwen kuu motod mimo dobureen kumbad ye kedmengkandeendan yimbirimo Yesuyiibban motod aom kuu awune winiwen. ²³ Kwane, Taiberiasdan kuu yi motod yenambad yaro Yariman Yesumbed animan be God yaa eso ande bangkandoona aniwen ye yumbon yaa wiribiwen. ²⁴ Kwane, yikaadkeriwen kuu Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kuyaamban keroona yi kuu motod aom aomne Yesu ande Kapeenaum yaa yane onmenmo winiwen.

Yesu Kuu Wadkeri Ye Om

²⁵ Kwane ok bowan yarambed wedmenekoriwa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok, eb kuu keyaa kee aron komo arimbed menewen?” andiwen.

²⁶ Kwane, Yesumbed yi yaa inandunde yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu nembed yeka maaaa ye dud kami ongmenabaan wedmiwen kwane ne ande onmenmo yarokban. Yiib kuu animan anene yimin keroona korondiwen kwandiwed kei. ²⁷ Kwani kowe, arewa kere deendaneen ye animan ye dowadbed deme awinaib. Kumban arewa kere deendaanban ye animan ye dowadbed deme awinime. Kuku wadkeri aron korem ye animan Karub Ye Mingkimbed kondaneen kui. Kedi, Ambe Godbed ye yaa kuu dowakeniib kowene kine kowoonman kui.” andoon.

²⁸ Kwane, yimbed kaamoniwen, “Komo komo deme God ye dowaken yaa ambad ambanganuub?” andiwen.

²⁹ Kwane Yesumbed inandundoon, “God ye dowaken ambangki yiib yaa kuu, yembed yedme kowoona monoonman yaa anam andime anded.” andoon.

³⁰ Kwane yimbed inandiwen, “Komo kami yeka maaaa ye dud kuu ongmaneeb kob wedmekorub, nub kuu eb yaa anam andanuub? Kwani kowe komo kamaneeb? ³¹ Nub awoya aman yiri kuu amiibban ye amboon angkambad om mena kuu aniwen. God Ye Weng Karadmombad kwane

‘Ewen arimbed yi yaa Mosesbed om animan bangkandoona aniwen.’ ande wongkoon.” andiwen.

³² Kwanandiiwe, Yesumbed yedmendoon, “Nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, Ewen arimbed om animan kuu yiiib yaa bangkandoon kuu Mosesbedban. Kukuu ne Ambe Godbed Ewen arimbed om animan anam yiiib yaa bangkandimaan, ³³ amborom kuu God ye om animan anam kuu Ewen arimbed kamenene okaddan yaa wadkeri kondi ye karub kui.” andoon.

³⁴ Kwanandoone yimbed yedmeniwen, “Yariman, kwani kowe om animan kee kwane nub yaa bangkandembere.” andiwen.

³⁵ Kwane Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kuu wadkeri ye om animan. Kane kanembed ne yaa mananeen kuu ma mungi bobnaanban. Kane kanembed ne yaa anam andaneen kuu ma ok moom bobnaanban. ³⁶ Kuned yiiib yaa anukbed yedmendaan kuu kamune ika yedmendaniin kei, yiiib kuu ne kee wedmewiib kumban anam andewaibban. ³⁷ Nimakarub korem kane kane kuu ne Ambembed bangkawoon kuu ne yaa mananiib. Kowe kanembed ne yaa monoon kuu dankarenainban.

³⁸ “Ne kee Ewen arimbed kee kamanaan kuu neka ne dowaken ambangi dowad minindo. Ne nenkwoona manaan ye God ye dowaken yaambad ambangkak manaan. ³⁹ Yembed ne nenkwoona manaan ye God ye dowaken kuu kei, yembed ne yaa ben kawoondan kuu mimo ma bikne nombaraanban, kwane wene aron yeenbon keraneene yi korem ben yeedere wadkeri kondaniin. ⁴⁰ Amborom kuu ne Ambe ye dowaken kuu nimakarub korem kanembed ne yaa wedmewe anam andaniib kuu wadkeri aron korem yeman kandaniib kowe. Kwane aron yeenbon yaambad yi kuu benkoobaniin.” andoon.

⁴¹ Ne kuu Ewen arimbed kamoonon ye om animan kui ande Yesumbed yedmoon kuye dowadbed Yuudan kuu ye yaa andowe kankowe daani yeman keruwen. ⁴² Kwane yimbed yedmiwen, “Akee Yosef ye mingki Yesu kuiyoo? Ma, ye awodkia awaana kuu nub nubkaad kuda. Komarewakob ne kuu Ewen arimbed kamanaan ande yedmoon ee?” andiwen.

⁴³ Kwane Yesumbed inandoon, “Yiibkanmo kuyaom kankowe daani yeman keraib. ⁴⁴ Karub kanembed ye dowakenmo ne yaa mini kuu yiminban, Ambembed ye inamen konaneene ne yaa mananeen kumbedmo. Kwane aron yeenbon arimbed ye kuu nen yeedere wadkeri konaniin. ⁴⁵ Profesidanbed wongkiwen kuu, ‘Yi korem kuu Godbed kedmengkandaneen.’ ande wongkiwen kui. Karub kanembed Ambe ye weng wengamberene ye kedmengki awine kandaneen kuu ne yaa mananeen. ⁴⁶ Karub mimo kanembed Ambe kuu ma wedmenindo, kumban karub mimo Ambe God yaambad monoonman yembedmo Ambe kuu wedmenoon.

⁴⁷ “Kowe nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed anam andoon kuu aron korem ye wadkeri kandoon kii. ⁴⁸ Ne kuu wadkeri ye om animan kii. ⁴⁹ Yiiib awoya aman yiri kuu amiibban ye amboon angka om mena aniwen kumban yi kuu dukniwen. ⁵⁰ Kumban kekei Ewen arimbed kamoonon ye om animan kuu karub kanembed kee ananeen kuu bobnaanban. ⁵¹ Ne kuu wad doreen ye om animan Ewen arimbed kamoonon kui. Kane kuu keye om ananeen kuu aron korem dobaraneen. Om kee ne id kui. Kukuu okaddan korem yaa wadkeri dowad kondaniin.” andoon.

⁵² Kwane, Yuudan yikanmo kuyaom wengberenabiwen, “Karub kee komarewa kere ye komkad kuu kondaneenkob nub kuu ananuub?” ande kamiwen.

⁵³ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu Karub Ye Mingki ye idiib umkaniib anaibban keraniib kuu wadkeraiibban. ⁵⁴ Kowe, karub kanembed ne idiib umkaniib ananeen kuu aron korem ye wadkeri kandaneen, kwane aron yeenbon arimbed ye kuu nen yeedere wadkeri konaniin. ⁵⁵ Amborom kuu ne id kuu animan anam, ne umkan kuu ok anam kui. ⁵⁶ Karub kanembed ne idiib umkaniib ananeen kuu ye kuu ne aom doreena ne kuu ye aom doriin kii. ⁵⁷ Kwane, ne Ambe wad doreenmanbed ne nenkonoon manaan kowe, ne kuu wad doriin. Kwani kowe, kanembed ne idiib umkaniib yaambad ane dobaraneen kuu wad doraneen. ⁵⁸ Keye om kee Ewen arimbed kamoonon kui. Yiib awoya aman yiri kuu om mena aniwen kumban dukniwen. Kumban kanembed om keyaambad ananeen kuu bobnaanban, aron korem korem wad dobaraneen.” andoon. ⁵⁹ Yesumbed kee kwane kedmengkande dakmoon kuu kurikuri ambib embeng Kapeenaum aombad dakmoon.

Yemoon Kuu Yesu Domonene Wenebiwen

⁶⁰ Kwane dakmoone wengambiriwen kuu ye kedmengkandeendan yemoonbed yedmiwen, “Keye kedmengki kuu yobdoodii. Kanembed kuyaa kuu awine kandaneen?” andiwen.

⁶¹ Kwane, Yesu kuu yi mungkubmangkab kuu yekaadkeroon kowe kaa-mondoan, “Weng kee yiib yaa kaarundoonoo? ⁶² Ma, yiib kuu Karub Ye Mingki kuu kamoonon yaa ika kuyaa kawananeene wedmaniib kuu komarewa meenaniib? ⁶³ Wadkeri kuu God ye Kingkinbed kondimaan, karub yi aromkono kuu ma ambangkindeban. Yiib yaa ne idiib umkaniib anime ande dakmaan kuye weng kuu kingkin kerekmen yeman, angkon wadkeri kandi yeman kui. ⁶⁴ Kumban yiib yena kuu anam andindo.” andoon. Kwanandoon amborom kuu andowiwen yirimbed Yesu kuu kane kanembed anam andaibbaniwa kanembed ambodanganeeniwa kuu yekaadkeroon kowe. ⁶⁵ Kwane ika yedmoon, “Kuye dowad kuu yiib yaa kwamune daandaan kei, ne yaa mini kuu karub ye dowakenmo kuu yiminban, Ambembed yimin dowakeniib konaneen kumbad yimin.” andoon.

⁶⁶ Kwane, keye aron yaambad ye kedmengkandeendan yemoon kuu ye yoman wini kuu koronde amonombe wenebiwen.

⁶⁷ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob yaa kaamonendon, “Yiib kwangkong koronde wanaibbankowoo?” andoon.

⁶⁸ Kwane, Pitambad inandoon, “Yariman, eb kuu wadkeri aron korem kondi ye wengiib kowe, nub kuu koronde kane yaa wananuub? ⁶⁹ Eb kuu God ye Karadmoman ande kaadkere anam anduwen.” andoon.

⁷⁰ Kwane, Yesumbed inandoon, “Yiib wad ayoowiib kuu nembed kingkaan kumban, yiib korem mimo kuyaa kuu awad arewa kii!” andoon. ⁷¹ Ye kuu Saimon Iskeriot ye dana mingki Yudas ande dakmeen. Yudas kuu kedmengkandeendan wad ayoowiib kuyaa mim mamaa yembed amaan Yesu ambodanganeenman kui.

7

Kombon Aom Dobiri Ye Orokbon Yaa Wonoon

¹ Keye yoman, Yudea aom yarebi kuu korondoan, amborom kuu Yuudan yi korok korokbed ye kuu aye kowem ande kamiib kowe, kuye dowadbed Yesu kuu Galeli angka yareboon. ² Kwane, Yuudan Kombon Aom Dobiri ye orokbon kuye aron kuu dia kerewenuun kowe, ³ Yesu ye damanambad ye yaa yedmeniwen, “Eb kuu kemaom kee koronde Yudea aom wenebko eb yoman weniibdan kuu dud kami yeka mamaa ebbad ongmenabaneeb

kuu wedmenabime. ⁴ Kane kuu kidangka dobiri ye karub kerande dowaken kerimaan kuu yemyeb biknende ambangkimbokban. Dud kami yeka mamaa kwane ambangkaab keroka okaddan korem yaa kuu ebka korokbende.” andiwen. ⁵ Kwanandierwen amborom kuu Yesu ye damana kumbed ye yaa anam andunindo kowe.

⁶ Kwanikob Yesu kuu yi yaa yedmendoon, “Ne aron minindo, mogeed, kumban yiib yaa kuu aron korem kuu yiminmo. ⁷ Okad kiridan kuu yiib yaa arud wandembirindeban kumban, ne yaa kuu arud wandembirimaib, amborom kuu yi arewa kami kara yaa korokbende dakmiin kowe. ⁸ Yiib kuu orokbon kuyaa winime. Ne aron kuu minindo kowe, ne kuu orokbon kuyaa kuu wanainban.” andoon. ⁹ Kee kwane yedmekore koronde Galeli angka kwane doboroon.

¹⁰ Kwane, Yesu ye damanambed orokbon yaa winiwen ye yoman kuu, Yesu kuu yemyebbed orokbon yaa wonoon. ¹¹ Yuudan yi korok korokbed orokbon kuyaa kuu Yesu andenib onme kereknonib, “Karub ye kuu kunaya kee?” ande kaamobiwen.

¹² Kwane, kadaareb yemoon ku mene nedbiwen kwaom kumbed yika man yi angkodmia yaa koraawengbed yedmenoon yedmenoon kamenabiib. Nimakarub yenambded kuu “Ye kuu karub amunaa.” andaiwa, kwane nimakarub yenambded kuu “Ye kuu nimakarub birande abdon benweneenaa.” andaiwa kamiwen. ¹³ Kumban karub mim kanembed yaro dore nimakarub yemoon ku nedbiwen kuyaom kuu ma mongkod daande ye dowad ma dakmino, amborom kuu yi kuu yi korok korok yaa unendiwen kowe.

Orokbon Yaa Kedmengkandoon

¹⁴ Orokbon yaron wedya doriwen kumbed Yesumbed mene kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom aomdere andowe kedmengkandoon. ¹⁵ Kedmengkandeena, Yuudan yi korok korok kuu binangkanabenib dakmiwen, “Karub kuu siku ma winindo kumbed ye kaadkeri kuu komarewa kaadkeroon kii?” andiwen.

¹⁶ Kwanandiwe, Yesumbed man inandundoon, “Nembed kee kedmengkandiin kuu ne yaambdedban. Ne nenkowoona manaanman kuyaambded menebeen. ¹⁷ Karub kane kuu dowaken kerene Godbed ye dowaken keroon yaa ambangkaneen kuu, nembed kee kedmengkandiin kuu God yaambded monoon dee, neka ne meeni dakmiin dee kuu yekareb andangke yekaadkeraneen. ¹⁸ Karub kanembed yeka ye aromkonombded dakmaneene kuu yeka ye aningko kankooni yeman. Kumban karub kanembed ye nenkowoona monoonman kuye aningko kankooni dowad ambangkaneen kuu anam anam ye karub, kowe ye yaa kuu dudanabiyyibban. ¹⁹ Mosesbed yiib yaa amob kondoonoo? Eeyoo? Kumban yiib mim kuyaa kane kane kuu amob kuu awine kandindo. Komande ne kuu ayubko bobnok andiwed?” andoon.

²⁰ Kwanandoone, kadaarebbded inanduniwen, “Eb kuu kanembed andameen kii? Awad arewa kuu eb niindem aom doreenii!” andiwen.

²¹ Kwane Yesumbed man inandoon, “Ne kuu dud kami yeka mamaa mimo ongmaana yiib korem kuu binangkiwen. ²² Mosesbed kuu yiib karub dana yi kad wanabime andi ye weng kondoon. (Kumban anam kuu Mosesbedban, yiib awoya unyeman yirimbed andowiwen kii.) Kwani kowe, yiib kuu yiib karub dana yi kad kuu Sabat aron arimbed wanabi-maib kii. ²³ Moses ye amob domokbaub andi ye dowad kuu karub dana kad kuu Sabat aron arimbed wanabimaib. Kwani kowe, komande yiib kuu nembed Sabat arimbed karub ongmaana korem amun keroon kuye

dowadbed ne yaa norin wanduwiwen? ²⁴ Kwani kowe, bunangkamo wedmenib wengyundaib. Kwane yorokmo wengyundi ye kerekmen yaambbed wengyundime.” andoon.

Yesu Kuu Godbed Kinoona Monoonman Dee Ande Kamiwen

²⁵ Kwane, Yerusalemdan yenambbed kekane yedmiwen, “Karub kuu korok korokbed ayem ande kamiib kuu keiyoo? ²⁶ Kedi, ye kuu kadaareb yi arinambo ari dakmeen kumban, korok korokbed kuu ye yaa weng ma inande yedmenindo. Kowe, Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kui ande meedmuub ye karub kuu yikaadkeriwen dee? ²⁷ Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu mananeen kuu, ye kambong kuu kane kuu karub korek kuu koron keraniib kumban, karub keye kambong kuu nubkaadkeruwen.” andiwen.

²⁸ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom kedmengkandeen yaambbed inande baande yedmoon, “Ne kuu yiibkaadkeriwenoo? Ne kambong kangkon yiibkaadkeriwenoo? Ne kiri manaan kuu ne kabamoon minindo, kuned ne nenkowoona manaanman kuu anam. Ye kuu yiibkaadban, ²⁹ kumban ye kuu nekaad, amborom kuu ne kuu ye yaambbed manaan, yembed nenkowoona manaan kii.” andoon.

³⁰ Kwane, yi kuu Yesu awinenande kamiib kumban, yiminban keruwen, amborom kuu ye awineni ye aron kerindo kowe. ³¹ Kuned nimakarub yemoon kuu ye yaa anam andiwen. Kwane yimbed yedmiwen, “Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu ye kuu Yesu kee burudande yeka mamaa ye dud kami yemoon yemoon kamaneen dee? Kowe Yesu kuu Keresu dee?” andiwen.

³² Kadaareb kuu Yesu ye dowad kwamune koraaweng dakmenabiwa Farisidan wengamberekoriwa, kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan ben nongkobiiwe mene Yesu awinenok miniwen.

³³ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu yiib yoom aron doboobban dobaraniin. Kwanekeori, ne nenkowoona manaanman kuyaa yeyiib yaa wananiin. ³⁴ Yiib kuu ne ande kereknaniib kumban, yiib kuu ne wedmewaibban. Angkon nembed wananiin kuyaa kuu yiib kuu winindeban keraniib.” andoon.

³⁵ Kwane Yuudan yi korok korok kuu yikanmo dakmenabe yedmiwen, “Nubbed wenenub ye wedmenaubban yaa kuu kunaya wanandamoned kii? Nub karub buyokbayok kere Gurik yi kambong kambong yaa dobiriweniib yaa wene Gurikdan yaa kedmengkandanded dee? ³⁶ Yembed kwane yedmoon kuu nub kuu ye ande kereknaniib kuu wedmenaubban, kwane ye wananeen kuyaa kuu winindeban keraniib kwanandoon kuye id kuu komo?” andiwen.

³⁷ Kwane, orokbon ye aronki yeenbon kuu darewoob arimbed kowe, kuyaron kuu Yesu yaro dorene naawon baande yedmoon, “Kane kanembed ok moom bobniwen kuu ne yaa mene ok anime. ³⁸ Kwane, kane kanembed ne yaa anam andaniib kuu God Ye Weng Karadmo aom wongkiwen areb kuu yi mimyob aombed wadkeri ok kuu iringkobanuun.” andoon. ³⁹ Kee kwane yedmoon kuu Kingkin Karadmo anded. Kane kanembed ye yaa anam andiwen kuu kandaniib. Kuye aron yaa kuu Kingkin Karadmo kuu kondindo, amborom kuu Yesu kuu bobne yeedere nambiri ye yumbon yaa winindo kowe.

⁴⁰ Kwane, yembed dakmeen kuu wengamberekorib, karub yenambbed yedmiwen, “Kwana kowe, anam kuu profesiman darewoob kiyoo!” andiwen. ⁴¹ Kwane karub yenambbed yedmiwen, “Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu ye kei.” andiwen. Kwane karub yenambbed yedmiwen, “Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu Galeli angkambbed mananeenoo?

Dowan! ⁴² God Ye Weng Karadmombed kwane ande wongkoon kuu Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu Dewid ye awo awoya aman ari kui. Kwane, Dewidbed doboroon ye kambong Betlehem yaambd woonanuun kui. Kowe, ye kuyoo? Dowan kii!” andiwen. ⁴³ Kowe, nimakarub korem kuu mene nedbiwen kuyaom kuu Yesu ye dowadbed wengbere andokbiwen. ⁴⁴ Karub yena kuu Yesu awinenandamiib kumban, ye yaa karub mim ma awinenindo.

Yuudan Yi Korok Korok Yi Anam Andinban

⁴⁵ Kwane, kurikuri boyambib darewoob ooni ye ana nangmidan kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Farisidaniib yaa ika winiwe korok korokbed kaamonendiwen, “Komoyiibkob Yesu kuu nen monokban keriiib kee?” andiwen.

⁴⁶ Kwane, ana nangmidanbed inandundiwen, “Karub ma kanembed yembed dakmeen kamune ye kiwaan kuu dakmimokban.” andiwe, ⁴⁷ Farisidanbed yedmiwen, “Kwani kowe, yembed yiib kangkon birande ben ereknewandundoon manoka? ⁴⁸ Yiib kuu ma yiibkaadkeriwa korok korok o Farisiman mimo awene ma Yesu yaa anam andoonoo? Dowan! ⁴⁹ Kadaareb kee Moses ye amob kuu ma yikaadkerindo keriiwe, God ye butun kuu yi ari kowoon kii.” andiwen.

⁵⁰ Kwane, Farisiman maa Nikodemus kuu aron maa anuk Yesuyiib yaa wonoon kumbed, ye amborongaad yaa yedmoon, ⁵¹ “Kwani kowe, nub amobbed yedmoon kuu karub komo kamoon ye weng kuu yeka dakma-neene kaadkerekoruwed dabab koni kuu yimin.” andoon.

⁵² Kwane yimbed inandiwen, “Kwani kowe, eb kwangkong Galelimanoo? God Ye Weng aom kuu ongme andangke kaadkere ebka wedme. Profesiman kuu Galeli angkambd ma mananeen andindo.” andiwen.* ⁵³ Kwane karub korem kuu yi ambiwoom wenebiwen.

8

Nenem Kameen Ye Wonong

¹ Kumban Yesu kuu aangko Olif angka wonoon. ² Kwane amkimo kaimbed Yesu kuu ika kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom monoone, ni-makarub korembed ye kuu kanawanewandiwe, dibere andowe yi yaa kedmengkandoon.

³ Kwane, Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoombed wonong nenembon yirimbed awinende nenminiwen. Kwane, nenmene nimakarub kuu nedbiwen kuyi arinambo ari domondiiwa doboruuna, ⁴ kwane Yesu yaa yedmeniwen, “Kedmengkandi korok ee, wonong kee nenembon yirimbed awinenduwen. ⁵ Kowe Moses ye amobbed kwanime andoon kuu wonong kee botbed barambere weene kowi yeman. Kowe yu dowad kuu eb komo andundaneeb?” andiwen. ⁶ Yi kaamoni kumbed ye kuu kebenenub, kwane kuyaambd nenwene kangdod kerunem ande meeniwen.

Kumban Yesu kuu ambokibine, dingkiodbed okad yiri wongkanaana, ⁷ ye yaa kwane kaamobenibmo kamiwa, yaro korok kankoone yi yaa yedmen-doon, “Yiib mim kane ye kuu ambarakmiyiibban kuu yedin bot kande yu yaa korare wok.” andekore, ⁸ ye kuu ika okad yiri ambokibine wongkaan.

* **7:52:** Buk Yoon yemoon kurin kurin wongkiwen kuu 7:53bed wene 8:11 kuyiibban.

⁹ Kwane, yi kuu ye weng wengambiriweniib kuu karub aamkonodandin wenebiwe, kwane kobkandidan yi korem kuu mimo mimo wenebe dowan kere, kuri kuu Yesu yoom wonong kuyoommo domondiwen.

¹⁰ Kowe Yesu kuu yaro dore wonong kuyaa kaamondoan, “Karub korem kuu kuna? Ub yaa dabab ma kabdingoyoo?” andoona, ¹¹ yumbed inan-duneen, “Yariman, dowan.” andeen.

Anduune, Yesumbed yedmendoan, “Kwani kowe, nangkon ub yaa dabab kabdainban. Kumban wene, ub ambarakmi dobiri kara kuu deerewande.” andoon.

Yesu Kuu Okaddan Korem Yi Nambiri

¹² Kwane, Yesumbed nedbiwendan yaa ika dakmoon, “Ne kuu okaddan ye nambiri kii. Kowe kanembd ne yoman mananeen kuu kumun aom wanaanban kuned wadkeri ye nambiri kandaneen.” andoon.

¹³ Kwane Farisidanbed Yesu yaa yedmiwen, “Ebbd ebka ebmeren dak-meeb kowe, kangdod aom anam kerindeban.” andiwen.

¹⁴ Kwane, Yesumbed neman inandundoan, “Neka nemeren dakmaniin kwangkon kangdod aom anam keraneen, amborom kuu ne kuu kunayambd manaaniwa angkon kunaya wananiiniwa kuu nekaad kowe. Yiib kuned kuu ne kunayambd manaaniwa kunaya wananiiniwa kuye inamen kuned kuu yiibkaadban. ¹⁵ Yiib kuu karub yi inamen yaambdmo wengyundimaib. Kumban ne kuu karub kane yaa ma wengyundokban.

¹⁶ Kumban nembd wengyundaniin kuu weng yorokmo ongmaniin, amborom kuu ne kuu ne kirimomban, ne kuu ne nenkwoona manaanman Nambe yaa doriin kowe. ¹⁷ Yiibka yiib amob aombd yedmoon kuu karub ayoobbd dakmi kuu kangdod aom anam keraneen andoon. ¹⁸ Ne kuu neka nemeren dakmiina, Ambembd ne nenkwoona manaanman kwangkon ye kuu ne kerekmen dowad kuu dakmeen.” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, yimbed kaamoneniwen, “Eb ambe kuu kuna?” andiwen.

Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib kuu ne yoom ne Ambe yoom kuu yiib koron. Kwane kuu ne kuu yiibkaadkeraniib kuu Ambe kwangkon yiibkaadkeraniib.” andoon. ²⁰ Kee kwane kedmengkande dakmoon kuu kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom God yaa kubi ye od benmene bangkanimaib ye yumbon yaambd dobere dakmoon. Kumban karub mim kanembd ye awinenindo, amborom kuu ye awineni yaron kuu minindo kowe.

²¹ Kwane, Yesumbed yi yaa angkon yedmoon, “Wananiin kowe yiib kuu ne ande kereknaniib kumban, yiib kuu ambarakmiimaib kumbd duknaniib. Kwane, nembd wananiin yaa kuu yiib manaibban.” andoon.

²² Kwanandoan kowe, Yuudan yi korok korokbd yedmiwen, “Yembd yedmoon kuu yembd wananeen kuyaa kuu nub kuu wanaubban kuye meeni id kuu, yeka yemerer aye kowandameenkob dee?” andiwen.

²³ Kumban Yesumbed inandundoan, “Yiib kuu kiridan, ne kuu arimbed manaan. Yiib kuu okad kirikeedan. Ma, ne kuu okad kirikee ye karubban.

²⁴ Yiib kuu ambarakmiimaib kumbd duknaniib kuu kwanandaan kii. Kedi, ne kuu kane andimain yaa anam andokban keraniib kuu, anamaa, yiib kuu ambarakmiimaib kumbd duknaniib.” andoon.

²⁵ Kwane yimbed kaamoniwen, “Eb kuu kane?” andiwen.

Kwane Yesumbed inandundoan, “Ne kane kuu, anukbd kuu dakmenmo meniin kui. ²⁶ Ne kuu yiib yaa wengyudi yemooniib kumban ne nenkwoona manaanman, ye kuu anam kii. Ye yaambd wengambaraan kumbdmo kwane okad kiridan yaa dakmimain.” andoon.

²⁷ Yesu ye Ambe ye dowad andene dakmeen kuu yikaadkerunindo. ²⁸ Kwanikob Yesumbed yedmoon, “Yiibbed Karub Ye Mingki at ming ari kankoonaniib kuyaambed, ne kuu kane andimain kuu yiibkaadkeraniib. Kwananeene angkon ari yiibkaadkeraniib kuu ne ambangi korem kuu ne kabamoommoman, Ambembed komo kedmengkawoon kumbedmo dakmimain kui. ²⁹ Kwane ne nenkwoona manaanman kuu ne domowindo, neyiib yaa doreen, amborom kuu nembed ambangkmain kuu yembed kubi dowakeniib keroon yaambd awinaan kowe.” andoon. ³⁰ Yesu kuu kwane dakmeene nimakarub yemoon kuu ye yaa anam andiwen.

Abraham Ye Awoya Ari Kuu Kane?

³¹ Kwane, Yesumbed Yuudan ye yaa anam andiwen yaa yedmoon, “Yiib kane kane ne kedmengkandi wengambere awine kandiib kuu yiib kuu ne kedmengkandiindan anam kii. ³² Kwane, yiib kuu anam anam yaa yiibkaadkeraniwe anam anam yaambd Godbed yiib dudbaraneen kii.” andoon.

³³ Kwane yimbed inandiwen, “Nub kuu Abraham ye awoya kei. Kowe, nub kuu karub maaaa ye dabderem yiri dobere ye dememo awinembiri yaa ma yerengkindo. Kowe komande nub yaa kuu Godbed nub dudbaraneen ande yedmewen?” andiwen.

³⁴ Kwane, Yesumbed inandundoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub korem kanembed amarakmoon kuu amarakmimbed ye yenboone, ye kuu amarakmi ye dabderem yiri dobere amarakmi ye dememo awinembiri ye karub keroon. ³⁵ Kedi, dabderem yiri dobere dememo awinembiri ye karub kuu ye kuu ye yariman ye dana arebban kowe, ye yariman ye nimadana yaa kuu ye yumboniibban, kumban yariman ye dana kuu dowan kerindeban ye yumboniib. ³⁶ Kwani kowe, Dana Mingkimbed yiib dudbaraneen kuu, anamaa, amarakmi ye yenbi yiib yaa kuu korem dowan keraneen. ³⁷ Yiib kuu Abraham ye awoya ari kuu nekaadkeraan kumban, yiib kuu ne kedmengkandi awine kandindo kowe, yiib kuu ne yaa aye kowi ye inamen kowiwen. ³⁸ Ne Ambembd ye kerebiri arimbed komo wedmaan kuu yiib yaa ku dakmendiin kui. Kwane, yiib ambembd komo yedmendoon kuu yiib kamune ambangkimaib kui.” andoon.

³⁹ Kwane yimbed inandiwen, “Abraham kuu nub ambe kii!” andiwen.

Kwanandiwe Yesumbed yedmendoon, “Yiib kuu Abraham ye awoya ari keruwen karen, yembed ambangkoonkin kwane kamimaib karen. ⁴⁰ Ne kuu anam anam kuu God yaambd wengambaraan kuu yiib yaa dakmaan, kumban yiib kuu ne yaa aye kowi ye inamen darewoowiib kowiwen. Abraham kuu kamune ma ambangkindo. ⁴¹ Yiib kuu yiib awodkimbed awinoonkinmo kwane kamimaib.” andoon.

Kwane, Yuudan inandiwen, “Nub kuu nenem danambanaa! God yembedmo kuu nub Ambe kii!” andiwen.

Seten Ye Meed Kuu Kane?

⁴² Kwane, Yesumbed yi yaa inandundoon, “God kuu yiib Ambe kuu anam keraneen kuu yiib kuu ne yaa mimyob dowaken keewaniib, amborom kuu ne kuu God yaambd manaan kowe. Ne kuu ne kabamoon minindo. Ne kuu yembed nenkwoonkob manaan. ⁴³ Yiib kuu komoyiibkob, ne dakmi ye id kuu ongme kaadkeruwindo? Yiib kwane keruwen amborom kuu yiib kuu ne weng dakmi kuu wengambere awinindeban keruwen kowe.

⁴⁴ Kwani kowe yiib kuu yiib ambe Seten ye meed kii, kwane yiib ambe kuye dowaken yaamo awine kanwenemberem ande kamimaib kii. Ye kuu andowoon yirimbed kumka kuman yenbandi ye karub. Ye kuu anam anam yaa awinindeban, amborom kuu ye niindem aom kuu anamiibban

kowe. Kwane dudanabi kuu ye weng anam, amborom kuu ye kuu dudanabi ye karub, kwane ye kuu dudanabi korem kuye awodki kowe. ⁴⁵ Kuned nembed anam anam kuu yedmendaan kumbed yiib kuu ne yaa anam andewimokban. ⁴⁶ Yiib kuyaa kuu kanembed ne kuu ma ambarakmewen ande korokbendaneen? Dowan! Kwane, nembed anam anam kuu dakmi-main kowe, komande ne yaa anam andewimokban? ⁴⁷ Kane ye kuu God ye karub keroon kuu God ye weng wengambirimaan. Kwani kowe, yiib kuu wengambere awine kandimokban ye id kuu, yiib kuu God ye karuwa nimayamban kowe.” andoon.

Yesu Yeka Koromone Inandoon

⁴⁸ Kwanandoone, Yuudanbed damangkane inandiwen, “Kwani kowe, nubbed ke yedmuub kei, eb kuu Samariamane, eb kuu awad arewayiib ibnebdoon kii! Anamoo?” andiwen.

⁴⁹ Kwane Yesumbed inandundoon, “Ne kuu awad arewambled ma ibnewindo. Ne kuu ne Ambe ye aningko kankoonaan kumban, yiib kuu ne aningko kan kubuniwen. ⁵⁰ Ne kuu neka nambiri kandi dowad onmokban. God yembed ne yaa nambiri kawi ye kiwaan onmimaan. Yembedmo wengyundandimaan. ⁵¹ Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne kedmengkandi yaa awine kandaneen kuu bobnaanban.” andoon.

⁵² Kwanandoone, Yuudanbed yedmiwen, “Kedi, kwamune dakmewen kowe anammo nub nubkaadkeruwen kuu eb kuu awad arewayiib ibnebdoon kii! Nub awo Abraham kuu bobnoon kuda. Kwane profesidan kwangkoni kwaniiwen kuda. Kumban ebbed kuu karub kanembed ne kedmengkandi yaa awine kandaneen kuu bobnaanban andeewoo? ⁵³ Ebbed nub awo Abraham burudande darewoob kerewenoo? Ye yoom profesidan yoom dukniwen. Kowe, ebbed meeneeb kuu eb kane?” andiwen.

⁵⁴ Kwane Yesumbed inandundoon, “Neka nemeren nambiri kowaniin kuu idiibban keraneen. Kumban ne Ambe kui, yiibbed nub God ande yedmiib kumbed naningko kankoonoon. ⁵⁵ Ye kuu yiib koron kumban ye kuu ne nekaad. Kwane God kuu ne nekaadban andaniin kuu yiibbed dudanabimaib kwamune keraniin. Kumban ye kuu ne nekaadkereni, ye wengmo wengambere awine kandimain. ⁵⁶ Yiib awo Abraham kuu ne mini aron wedmoon kuu kubi darewoob keroon. Kee wedmoon kuu ye kuu dowakeniib keroon.” andoon.

⁵⁷ Kwane, Yuudanbed Yesu yaa yedmeniwen, “Eb weeb kuu 50 ari ma daanindo kumbed Abraham kuu wedmenaane andeeb deeka?” andiwen.

⁵⁸ Kwanandiwe Yesumbed inandoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, Abraham kuu woonindombled ne kuu dobaraan.” andoon.

⁵⁹ Kwanandoon kowe, yi kuu Yesu ayande bot yiri ben barambarandamiwe, Yesu kuu yaro bikne wenene kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aombled domonde wonoon.

9

Indob Tutnoonman Kuu Ongmoon

¹ Kwane, Yesu wenone karub wooneen yaambled indob tutnoon kuu wedmenoon. ² Kwane, Yesu ye kedmengkandeendanbed kaamoniwen, “Kedmengkandi korok, karub kee wooneen yaambled indob tutnoon kuu arian yi ambarakmimbed dee, karub yeka ye ambarakmimbed dee?” andiwen.

³ Kwane Yesumbed inandoon, “Indob tutnoon kuu karub kuye ambarakmimbedban, arian yi ambarakmimbedban. Kee kwanoon kuu ye wadkeri yaa God ye aromkono korokbi dowad keroon. ⁴ Aronbed namberemoon

areb, denekmen aroniib angkuun kumbed ne nenkwoona manaan ye God ye deme kuu ambangkem. Kwane amaan miriknemoon areb denekmen aroniibban keraneen kowe, nimakarub kuu deme kuu awinindeban keraniib. ⁵ Ne kuu okad kiri dobaraan ye aron kuyaom kuu ne kuu okaddan yi nambiri kui.” andoon.

⁶ Yesumbed kee kwane yedmoon ye yoman kuu okad yiri kamok darene, ongkeb kumbed birin ongme kandene karub kuye indob yaa kowekore ⁷ yedmenoon, “Wene, Sailoom ok wumbon yiri ambe are.” andoon. (Sailoom ye weng id kuu “Yedme kwoona wonoon.”) Kwane karub kuu wene amboone indob kuu nandoona kerekanmo ambiwoom wonoon.

⁸ Wonoon, yambib dia dobirimaibdan yoom ye dibere eekmimaan wedmenimaibdan yoom kuu wedmenenib dakmiwen, “Karub kuu eekmimaan kukuiyoo?” andiwen. ⁹ Kwane yenambed “Ye kuiyaa.” andiwe, yenambed kuu “Ye murubia areb kumban karub maaaa.” andiwe kamiwen.

Karub indob tut amun keroon kumbed yedmoon, “Ne kuu ne kei.” andoon.

¹⁰ Kwane yimbed yedmiwen, “Komo keroonkob eb indob kuu nandoon?” andiwen.

¹¹ Kwane yembed inandundoon, “Karub kuu Yesu ande yedmimaib kumbed birin ongme ne indob yaa kowekore, ne yaa yedmoon, ‘Wene Sailoom ok wumbon yiri ambe.’ andoon kowe, wene ambaankob ne indob kuu nandoone ne kee kereknain.” andoon.

¹² Kwane yimbed karub kuyaa kaamoniwen, “Karub kuu ye kuu kuna?” andiwe, “Ne kaadban.” ande inandundoon.

Farisidanbed Ongmoon Ye Dowad Yunbiwen

¹³ Kwane, indob tut ye karub kuu yimbed Farisidaniib yaa nenwiniwen.

¹⁴ Yesumbed birin ongme ne indob tut karub yaa kowene ongmoone amun keroon kuye aron kuu Sabat aron arimbed. ¹⁵ Kwanakob Farisidan kangkon ye yaa ye indob ongmoon ye dowad kaamoneniwe, karub kumbed inandundoon, “Yembed birin kandene ne indob yaa kwoone wene okambaan kumbed ne kuu kereknain.” andoon.

¹⁶ Kwanadoone, Farisidan yenambed yedmiwen, “Karub kuu Sabat aron ye amowamob kuu awinindo kowe, ye kuu God yaambad minindo.” andiwe, yenambad yedmiwen, “Amarakmi ye karub kuu komarewa yeka maaaa ye dud kami ongmenabaneen? Dowan!” andiwen. Kwane, yikanmo kumaom kuu andokbiwen. ¹⁷ Kwane, karub kuyaa ika kaamoneniwen, “Ye kuu eb indob ongmoon kowe, ye dowad komo andaneeb?” andiwen.

Kwane, karub kumbed man inandundoon, “Ye kuu profesiman.” andoon.

¹⁸ Kumban Yuudan yi korok korok kuu karub kuu anuk kuu ye indob kuu tut keroon ande ma anam andunindo. Kowe karub kuye ambe ena weng yuk yedme keendiwa miniwen. ¹⁹ Kwane, korok korokbed kaamondiwen, “Karub kee yiiib dana mingki kuiyoo? Yiiibbed kwane yedmimaib kuu wooneen yaambad indob tut keroon ye karub kukeiyoo? Komo keroonkob ye kuu wedme kereknoon?” andiwen.

²⁰ Kwane ambe enambad inandiwen, “Nub nubkaad karub kee nub dana kii. Kowe ye kuu wooneen kuu indob tut kwane wooneen. ²¹ Kumban komarewa kere ye indob kuu nandoon kuu nub koron. Kanembad ye indob kuu nandoon kangkon nub koron. Kowe yeka ye yaambad kaamonenime, ye kuu amnoon kowe yeka ye dowad dakmi kuu yimin.” andiwen. ²² Karub kuye ambe ena kuu kwane yedmiwen amboron kuu Yuudan yi korok korok yaa unendiwen kowe. Yuudan yi korok korokbed weng mimo kerien kuu kane kanembad Godbed Kinoona Monoonman kuu Yesu kui ande yedmaneen kuye karub kuu kurikuri ambiwoom wini kuu dankoraraniib.

²³ Kwanikob ye ambe ena kuu “Amnoon kowe ye yaa kaamonenime.” ande yedmiwen.

²⁴ Kwane, korok korokbed karub indob tut wooneen kuyaa angkon ika baandiwe monoone yedmeniwen, “God ye arinambo arimbed weng anammo dakme. Nubkaad kuu ku dakmeeb ye karub kuu ambarakmi karub kui.” andiwen.

²⁵ Kwane, karub kumbed inandundoon, “Ye kuu ambarakmi karub deeyo kuu ne nekaadban kumban, nembed nekaadkeraan kuu ne kuu indob tut kumban kibik kee ne kuu kerekne wedmiin.” andoon.

²⁶ Kwane yimbed ye yaa kaamoneniwen, “Ye kuu eb yaa kuu komo kamebdoon? Kwane eb indob kuu komo kere nandoon?” andiwen.

²⁷ Kwane yembed inandundoon, “Anuk yaa yedmendaan kumban yiib kuu wengambirindo. Komo dowad yiib kuu angkon ika wengamberem andiwed? Kwani kowe, yiib kwangkon ye kedmengkandeendan kerandiwe-doo?” andoon.

²⁸ Kwane, yimbed ye yaa arandarune nongdomatom ande yedmiwen, “Eb kuned kuu karub kuye kedmengkandeenman kui. Ma, nub kuu Moses ye kedmengkandi awinidan kuda. ²⁹ Nubbed nubkaad kuu Moses yaa kuu Godbed dakmoon kumban, karub keyiib kee ye kuu kunayambbed monoon kuu ma nubkaadkerindo.” andiwen.

³⁰ Kwane, karub kumbed inandundoon, “Ai, binangkaan amborom kuu ye kuu kunayambbed monoon kuu yiib yiibkaadban kumban, ne indob tut kuu yembed nandoon. ³¹ Nub nubkaad kui, God kuu ambarakmidan yaa kuu wengamberendimokban. Kumban God ye kerekmen ye kiwaan ari doriibdan kwane Godbed dowakeniib keroon yaa awinimaib kuu Godbed wengamberendimaan. ³² Karub woonimaib yaambbed indob tut kuu karub mim kanembed ma nandoona kerekne wedmoon ande ma yedmindoo.”

³³ Kwani kowe, karub kee God yaambbed minindo karen kuu kekamune kuu ma ongmaanban karen.” andoon.

³⁴ Kuye kerekmen kuu yimbed inandiwen, “Eb kuu ambarakmi ye niin-dem aombbed wooneen. Kamune kumbed ebbbed nub yaa kedmengkandandewedoo?” andiwen. Andenib kurikuri ambib embeng aombbed dankorariwen.

Kingkin Ye Kerekmen Ye Indob Tut

³⁵ Kwane, Yesu wengamboroonka karub kuu dankorariwen kowe, ye kuu wene durunene wedmenekore kaamonenoon, “Eb kuu Karub Ye Mingki yaa kuu anam andewenoo?” andoon.

³⁶ Kwane, karub kumbed kaamonenoon, “Ye kuu kane? Yedmewebko ye yaa anam anda.” andoon.

³⁷ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Karub ye kuyiib kuu kibireb wedmeneeb. Anamaa, yembed eb yaa ke daabdeen kei.” andoon.

³⁸ Kwane, karub kumbed Yesu yaa yedmenoon, “Yariman, ne eb yaa anam andaan.” andekore, ye yaa bumangke ye aningko kankoonoon.

³⁹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Wengyundi dowadbed ne kuu okad yiri manaan. Kwanako indob tut kuu wedmiwo, yena wedmiib kuu tut kerewonoko.” andoon.

⁴⁰ Kwane, Farisidan yena kuu kee kwane Yesu wengambereniwen kowe kaamoneniwen, “Komarewa kii? Nub kwangkon indob tutnuwenkowoo?” andiwen.

⁴¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib kuu indob tutniwen karen kuu ambarakmi ye dabab yiib yaa daboknindo karen. Kumban yiib kuu yimin kereknaub andiib kowe, yiib ambarakmi ye dabab kuu angkeen.” andoon.

10

Sibi Ooni Ye Yariman Ye Ooni Kerekmen

¹ “Nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed sibi kuu bot kuuk wiriniwen ye ambongkumbed aomdorokban keraneen kerene kiwaan yenambded aomdaraneen kuu yid bi ye karub kii. ² Karub ambongkumbed aomdirimaan kuu sibi yi ooni ye karub kui. ³ Kowe, ye dowadbed ambongko oonimaan ye karub kuu ambongko nandimaan. Kwane, sibi kuu yi ooni ye karub ye weng yuud kumbed wengambaraniib kuu yeyiib yaa winimaib. Kwane, yi aningkumbed baande ben angkani-maan. ⁴ Kwane, ye sibi baande ben angkadirimaan kuu yembed yi kuu arine ben winimaan. Ye weng yuud kuu yi yikaad kowe, wengambere ye yoman winimaib. ⁵ Kumban yi kuu norod karub ye yoman kuu wanaibban, yi kuu koronde kirokmone wenebaniib, amborom kuu norod karub ye weng yuud kuu wengambere kaadkerunaibban kowe.” andoon. ⁶ Yesumbed kuruwak wengbed dakmoon kumban nimakarub yoom korok korok yoom kuu yi yaa kongo daandeen kuu kaadkerunindo.

⁷ Kwani kowe, Yesumbed ika yedmendoon, “Nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, ne kuu sibi yi ambongko. ⁸ Korem kane kane yidin miniwen kuu yid benabidan kowe, sibi kuu yi weng wengambere awine kandindo. ⁹ Ne kuu ambongko kowe, kane kanembed ne yaambded awu-daraniib kuu, yi kuu bobni yaa burudande bindaneen. Kwane, yi kuu awune angkane yeedaraniwe animbon amun yaa benwananiine animamaniib. ¹⁰ Yid karub minimaan kuu yid biyiib yenbandiyiib monmariyiib ye dowadbed minimaan. Kumban ne manaan kuyiib kuu yi kuu wadkeri kumundinmo kandime andi ye dowadbed manaan.

¹¹ “Ne kuu sibi ooni yariman amun. Sibi ooni yariman amun kuu sibi yi dowadbed ye wadkeri kondaneen. ¹² Araben mene ooni karub kuu sibi yariman arebban. Ye kuu od dowadmo deme awinimaan kowe, dura anon wedmaana manaana, sibi domonde kombiri winimaan. Kwanaana dura anonbed yenbandaane yena kuu ben buyokbayok kerimaib. ¹³ Karub kuu araben demaman kowe, ye kuu sibi yaa meenimokban, kombere winimaan.

¹⁴⁻¹⁵ “Ne kuu sibi ooni yariman amun. Ambe kuu ne nekaad angkon ne kuu Ambe ye yekaad kamune areb kuu, ne sibi kuu nekaad, angkon ne kuu yi yikaad. Kowe, ne sibi dowadbed ne wadkeri kondaniin. ¹⁶ Ne kuu sibi yena kuuk kemaomban, kwangkon yi kuu ben kuuk kemaom ben awudaraniin. Kwane, yi korem kuu sibi ooni yariman mimo keraniib, sibi yi kuu dabokne mimo keraniib. Kwane, ne weng yuud yaa kuu yi korem wengambaraniib.

¹⁷ “Ne Ambembed ne yaa mimyob dowaken keewoon, amborom kuu neka ne wadkeri yiri kankowaniin, ika kande kankooni dowadbed. ¹⁸ Karub maambded ne yaa ne wadkeri kandi kuu yiminban, kumban neka ne inamen ongmekorid yiri kankowaniin. Ne kuu yimin kwani ye aromkonoyiib kui, kandune yiri kowiyiib ye aromkonoyiwa, ika kankooniyiib ye aromkonoyiwa kui. Kwane, wadkeri yiri kan kowekore ika kande kankooni andi ye weng kuu Ambembed ne yaa kawoon.” andoon.

¹⁹ Weng kee wengambiriweniib kuu Yuudan kuu ika wengbere andok-biwen. ²⁰ Kwane, yi yemoonbed yedmiwen, “Ye kuu awad arewambded ibnenoonna korem warudki keroon kowe, ye weng kuu wengamberenaub-ban.” andiwen. ²¹ Kumban yi yenambded yedmiwen, “Awad arewambded ibnenoonman kuu kamune dakmaanban. Kwane, awad arewambded ibnenoonman kuu indob tut nandaneenoo? Dowan!” andiwen.

Yesu Yoom Ambe God Yoom Kuu Mimo

²² Yuruk yaron kuyaa kuu, Yerusalem aom kuu Kurikuri Boyambib Darewoob God Yaa Kowiwen ye orokbon aron kereen. ²³ Kowe, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom Solomon ye bot dongka emekdembon yiri yareena, ²⁴ Yuudan Yesuyiib yaa mene nedbe kanawanewandenib kaamoneniwen, “Eb kuu kane ande meedmuub wene aron doboob kereen kii! Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu keroka, ongme idmo yedmende.” andiwen.

²⁵ Kwanandiwe, Yesumbed man inandoon, “Ne kuu kane kuu yiib yaa yedmendaan. Kumban yiib kuu ma anam andindo. God yaromkono wedmi yeman nembed ne Ambe yaambd ongmimain kuu ne dowad dakmeen kii. ²⁶ Kumban yiib anam andokban amborom kuu yiib kuu ne sibimban kowe. ²⁷ Ne sibi kuu ne nekaad. Kwane, ne sibi kuu ne weng yuud wengamberenib yi kuu ne yoman minimaib. ²⁸ Yi kuu nembed wadkeri aron korem kondaniina, kwane yi kuu ma bobnaibban. Kane karub maambd ne dingki aom kuu burudande ma baanban. ²⁹ Ne Ambe yembed yi ne yaa ben bangkawoon kuu, korem yaa kuu yembedmo miin darewoob arimbed. Kanembed yi kuu ma ne Ambe ye dingki aom kuu burudande ma baanban. ³⁰ Ne yoom Ambe yoom kuu mimo.” andoon.

³¹ Kwane, Yuudanbed ika bot benib Yesu ayande kamiwen. ³² Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Ne kuu kamenabi amun amun yemoon Ambe yaambd yiib yaa kedmengkandaan. Mimo kuna ye dowadbed botbed ne kuu nandiwed?” andoon.

³³ Kwanandoona, Yuudanbed man inandiwen, “Kamenabi amun amun ye dowadban. Eb kuu karub kabamoon kumbd ne kuu God ande kameeb kumbd God yaningko monmarewen kowe andamuub kii.” andiwen.

³⁴ Kwane, Yesumbed yi yaa inandundoon, “Yiibka God Ye Amob Weng kande oonimaib kumaomb Godbed yedmoon kuu ‘Nembed yedmaan, ‘Yiib kuu goddan.’” ande wongkoon kui. ³⁵ Yi kuu goddan ande yedmendoon kuu Godbed ye weng ande kowoon. God Ye Weng Karadmo kee domokbindeban kowe, ³⁶ ‘Ne kuu God ye Dana Mingki.’ ande yedmaan kuu komande yiib kuu ne yaa ‘God yaningko monmarewen.’ ande yedmiib? Ne kuu Ambembd yeka ye dowad nenkine kowekore okad yiri nenkowoona manaan. ³⁷ Kowe, ne Ambe ye dowaken yaambd ambangkaka kumbd ne yaa anam andime. Kwanainban kuu anam andaib. ³⁸ Ne yaa kuu anam andewokban keroka, nembd ye dowaken yaambd ongmimain kuye kamenabi amun amun kuu meenme anam andime. Kwananiib kumbd Ambe ne niindem aom doreena, ne kuu Ambe ye niindem aom doriin kuu kaadkerenib kuye inamen kandaniib.” andoon. ³⁹ Kwanandoone, ye kuu yimb d ika awinenande kamiwen, kumban ye kuu yi yaambd mondokbe wonoon.

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu ok Yooden yara ikakman wene Yoonbed aron ibduruk yiri anuk nimakarub baptais kamendoon yebon yaa yane wonoon. Kuyaombd doboroon ⁴¹ kwane nimakarub yemoon ye yaa menebiwen. Kwane yimb d dakmiwen, “God yaromkono wedmi ye dud mamaa kamune kuu Yoon kuu ma kamune ma ongmenabindo. Kumban karub keye dowad Yoonbed dakmoon ye weng korem kuu anam id keroon.” andiwen.

⁴² Kwane, yumbon kuyaa kuu nimakarub yemoonbed Yesu yaa anam andiwen.

¹⁻² Karub maa yaningko Lasares kuu anikad yiminban keroon. Ye oniya kuu Meri yoom Maata yoom. Yi kuu kambong Betanidan. Meri kee Yesu ye yon ari baeb amun ye ok bunenenu yu awung doboobbed anmeen kui.

³ Kwane, ye oniyambed Yesu yaa weng kowiwen, “Yariman, ebbed mimyob dowaken keenimaab ye karub kuu anikad yiminban keroon kii.” andiwen.

⁴ Yesu kekee kwane wengamberekore yedmoon, “Anikad kee bobni yemanban. Yii, kwanoon kuu God ye nambiri kankooni dowad kumbad God ye Mingki kuu kuyaambad nambiri kandaneen.” andoon. ⁵ Maata yoom Meri yoom Lasares yoom kuu Yesumbad yi yaa kuu mimyob dowaken keendembirimaan. ⁶ Kuned Yesu kuu Lasares kuu anikad yiminban keroon ye weng wengamboroon kuu, ye kuu doreen kuyaa aron ayoowiib ika doboroon.

⁷ Kwane, yembad ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Kwane, ikakman Yudea aom wenem.” andoon. ⁸ Kwanandoone yedmeniwen, “Kedmengkandi korok, amun kumban, aron dukmen mana anuk yirimbed Yuudan yi korok korokbed botbed andamiiwa menewen kii! Kowe komande kuyaaom ikakman wanandameeb?” andiwen.

⁹ Kwane, Yesumbad inandundoon, “Awingyab kuu awas wad ayoowiib, eeyoo? Karub kanembad awingyabbed winimaan kuu boknande kombirimokban, amborom kuu aron okad ye nambirimbed ye kuu wedme winimaan kowe. ¹⁰ Kuned amnoombad wananeen kuu ee nambiriyiibban kowe boknande kombaraneen.” andoon.

¹¹ Kee kwane dakmekore angkon ari yedmendoon, “Nub angkodmi Lasares kuu unuk angkoon, kumban ye kuu kaakmenako dembok ande kuyaa wanandamiin.” andoon.

¹² Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed inandiwen, “Yariman, ye angkoon keraneen kuu ye kuu amun keraneen.” andiwen. ¹³ Ye kedmengkandeendanbed meeniwen kuu unuk angki ande meeniwen kumban, Yesu kuu Lasares ye bobni ye kerekmen dowad dakmeen.

¹⁴ Kwani kowe, dianmo yedmendoon, “Lasares kuu bobnoon kii. ¹⁵ Kuyaa winindo kuu ne kubaan, amborom kuu komo wedmaniib kuu yiib anam andi darewoob keru yeman kowe, yeyiib yaa wenem.” andoon.

¹⁶ Kwane, Tomas yaningko maa kuu Didimus andimaib kumbad Yesu ye kedmengkandeendan amborongaad yaa yedmendoon, “Nub kangkon nub yoom wenenub ye yoom ibmo duknem.” andoon.

Yesu Kuu Lasares Ye Oniya Yaa Awandok Woonoo

¹⁷ Yesu monoonkin wedmoonka Lasares kuu aron kaningiib kuu bobkonombon yiri mangkiwen. ¹⁸ Yerusalem yaambad Betani yaa kuu ambabban, yonka wini kuu awa mimo areb. ¹⁹ Yuudan yemoon kuu Maata yoom Meri yoom yi daman Lasares bobnoon kuye dowad awandem ande menebiwen. ²⁰ Kwane, Maata kuu wengamburuunka Yesu kuu meneen kowe, yu kuu wene wedya ye durunenok wuneen, kumban Meri kuu ambiwoom dooreen.

²¹ Kwane, Maata kuu yeyiib yaa wenekoru yedmeen, “Yariman, ewiib doberewen karen, ne daman kuu bobnindo karen. ²² Kumban ne nekaad, kibireb kwangkoon komo God yaa kaamonaneeb kuu eb yaa kabdaneen.” andeen.

²³ Kwane, Yesumbad yu yaa yedmendoon, “Ub daman kuu bobnoon yiri kuu ika dembaneen.” andoon.

²⁴ Kwanandoone, Maatambad inanduneen, “Ne nekaadaa, ye kuu aron yimin wandaneen yaambad dukniwen yiri ika dembi yaron kuu ye kangkon ika dembaneen.” andeen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yu yaa yedmendoon, “Ne kuu bobne ika dembi ye ambokab, angkon ne kuu wadkeri ye ambokab. Kane kanembed ne yaa anam andaniib kuu duknaniib kumban dobaraniib. ²⁶ Kwane, kane kanembed ne yaa anam ande dobaraniib kuu yi kingkin kuu duknaibban. Keyaa kee ub kuu anam andeewoo?” andoon.

²⁷ Kwanandoone, Maatambed ye yaa inandune yedmeen, “Ee, Yariman, anam andaan kuu eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki, eb kuu okad kiri menewen kui.” andeen.

²⁸ Kwanandekoru, ika wene yu daman Meri nen angkanenu wengande yedmeen, “Kedmengkandi Korok kuu keyaa monoon kii. Ub ande baandoon kii.” andeen. ²⁹ Kee kwane wengamberekoru, kirodmo yaro dore Yesuyiib yaa wuneen. ³⁰ Yesu kuu kambong aom wene awunindo, ye kuu Maatambed duruneneen kuyaa kuri kwane doreen. ³¹ Kwane, Yuudan yemoo Meri awandi dowad miniwen wedmendiwen kuu yu kuu kirodmo yeedere yaro angkane wuneen kowe, yimbed meeniwen kuu bobkonombon yaa ameng kamok wunuun ande yu yoman yiyiib winiwen.

³² Kwane, Meri wene Yesumbed doreen yaa nande Yesu wedmeneenkin bumangke korok kankibinenu ye yaa yedmeen, “Yariman, ewiib doberewen karen, ne daman kuu bobnindo karen.” andeen. ³³ Yesu Meri wedmen-doonka yuudi ameng kamuuna kwane Yuudan yu yoom meniib kwangkon yuudi ameng kamiib kowe, ye niindem aom mimyob dabab kandoon.

³⁴ Kwane, yi yaa kaamondoon, “Bob kuu kunaya mangkiwen?” andoon.

Kowe, yimbed man inanduniwen, “Yariman, ke mene wedme.” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesu kuu yuudi inok woon.

³⁶ Kwanooone, Yuudanbed yikanmo yedmiwen, “Kedi, Lasares yaa mimyob dowaken darewoob keenoon.” andiwen. ³⁷ Kumban yi kuyaom yenambed yedmiwen, “Yembed indob tut karub nandoona kereknoon. Kowe, ye kuu Lasares bobnindo yaronbed monoon karen ongmenoona wad doreen karen. Anam deeka?” andiwen.

Yesumbed Lasares Bobnoon Yiri Nen Demboon

³⁸ Kwane, Yesu ye niindem aom ika mimyob dabab kandekore, bobkonombon yaa wonoon. Ye bobkonombon kuu botdem, kuye ambongkodem kuu botbed kebeniwen. ³⁹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Bot kan angka angkanime.” andoon.

Kwanandoone, Maatambed yedmeen, “Yariman, ye kuu aron kaningi-ibbed mangkuwen kowe, aniib arewa kamaneen.” andeen.

⁴⁰ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Anam andaneeb kuu God ye aromkono nambiriyiib wedmaneeb andaan, eeyoo?” andoon.

⁴¹ Kwane yimbed bot kan angkaniiwe, Yesumbed indob kankoone yedmoon, “Ambe, eb kuu ne wengaweeb kowe eso andaan. ⁴² Ne nekaad, eb kuu wengamberewimaab kumban, nimakarub dooberiib keyi dowadbed kwamune andaan kuu, ne kuu ebbled nenkeweewa manaan kuu yimbed anam andime andid.” andoon.

⁴³ Kee kwane yedmekore, naawonmo baande yedmoon, “Lasares, eb yaro angkadere.” andoon. ⁴⁴ Kwanandoone, Lasares kuu ye yona dingkia mangkanabi ye ebkadiib murubia dabuni ye ebkadiibbed bedme yenbiwen kumbad yaro mene angkadoroon. Kwane, Yesumbed yedmoon, “Mangkanabi ye ebkad dudmungkanibko wonok.” andoon.

Yuudan Yi Korok Korokbed Yesu Yaa Nuubnaan Kamiwen

⁴⁵ Kwane, Yuudan Meriyiib yaa miniwen kumbad Yesumbed komo ambangkoon kuu wedmiwen kowe, yemoo ye yaa anam andiwen. ⁴⁶ Kumban

yena kuu ika wene Yesumbed komo ambangkoon kuu Farisidan yaa yed-mendiwen. ⁴⁷ Kwane, Farisidaniib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok mene nedbe Sanidirin kangdod keriwén. Kwane nedbeko-riwa yedmiwen, “Ye yaa ma kamuwen dee? Dowan! Karub kee yeka mamaa ye dud kami yemoon ongenaboon kii! ⁴⁸ Kee kamune korondanuwa ambangkembaraneen kuu, nimakarub korem kuu ye yaa anam andaniwa Romdanbed menenib nub kurikuri boyambib darewoowiib nub ambibkin-daniib monmaraniib kii.” andiwen.

⁴⁹ Kwanandiwe, yi kuyaom kuu karub maa yaningko Kaiyafas, ye kuu kuye weeb yaa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dare-woob keroon kumbed yedmoon, “Yiib kuu inamen mim maa yiib koron.

⁵⁰ Nub ambibkindan korem monmari kuu yiminban kowe, amun kuu karub mimombéd nimakarub yi dowad bobnaneen kumbed yimin.” andoon.

⁵¹ Weng kee yedmoon kuu ye inamenmo meene yedmindó, ye kuu kuye weeb yaa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob keroon kumbed Yesu kuu Yuudan yi dowad bobnaneen ye profesi weng kee kande yedmoon. ⁵² Kee Yuudanmomban, God ye dana meed ambibkin korem yaa buyokbayok keriwén kuyiib ben wenore ben dabokne mimo keranded. ⁵³ Kowe kuye aron yaambéd ari kuu Yesu kuu korok korokbed nuubnaan kamiwen.

⁵⁴ Kwani kowe, Yesu kuu Yuudan kuyaom kuu dian yarebindo. Ye kuu koronde wene amboon dia kambong yaningko Efraim aombéd ye ked-mengkandeendan yoom dobiriwén.

⁵⁵ Kwane, Yuudan yi Burudandoon ye orokbon yaron dia keruune, God ye indob ari Yuudan yi ambarakmi arodned orok kandi dowad, nimakarub yemoon kuu kambong mimim kuyaombéd Yerusalem ari menebiwén.

⁵⁶ Kwane, yi kuu Yesu ande kereknenib kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom nedbenib yikanmo neman “Komo meenewen? Yesu kuu orokbon yaa mananeen dee korondoon dee?” ande kaamonenoon kaamonenoon kamiwén. ⁵⁷ Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombéd karub yena yaa Yesu kuu wedmenibka mene nub yaa yedmendime ye weng kondiwén, awineni dowad.

12

Yesu Ari Baeb Amun Ye Ok Buneen (Mt 26:6-13, Mk 14:3-9)

¹ Kwane, Yesu kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron kerindo, aron benmeyiib dangeen kumbed kambong Betani yaa wonoon. Lasares bobnoon yirimbed nenkoonoon ye ambiwoom wonoon kui. ² Oobnon yaa animan kuu yimbed Yesu yaa kubiwen ye orok nekwiwén. Kwane, animan kuu Maatambéd konuune, arakbon yaa Yesu yoom dibiib kuu Lasares kuyaa diboroon. ³ Kwane, Meri kuu od darewoob ye baeb amun ye ok aningko naad botoro mimombéd kumundinmo kanmene Yesu ye yon ari bunekoru yu awungbed anmeen. Kwane, baeb amun yeman kuu ambiwoom kuu derenkoon.

⁴ Kumban Yesu ye kedmengkandeenman yembed amaan Yesu yaa ambo-danganeen ye karub Yudas Iskeriot kumbed yedmoon, ⁵ “Komoyiibkob baeb amun kee moone od kande kamboknondan yaa bangkandokbanka? Kuye od kuu weeb mimo ye deme ye kakman areb kii.” andoon. ⁶ Kee kwane yedmoon kuu kamboknondan yaa meenende yedmokban. Yened kuu yid ye karub kowe, Yesu awene yi od yowo ooni ye deme nenkowiwen kumbed yeka yemyeb od yid bimaan. Kwamune ye inamen kumbed kwanandoon.

⁷ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yu yaa koronde. Kwaneen kuu ne bobnaniine mangkaniib yaron ye dowad kui, kekee yumbed awinuk. ⁸ Kamboknondan kuu aron korem yiiib yoom doberembaraniib, kumban ne kuu yiiib yoom aron korem doberembarainban.” andoon.

⁹ Kwane, Yuudan kadaareb yemoon kuu wengambiribka Yesu kuu Betani kuyaa doreen kowe Yesuyiib yaa miniwen. Kuu Yesu ye dowadmomban, Lasares Yesumbed nenkoone wadkeri konoon kuye karub kuyiib wedmenok miniwen. ¹⁰ Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok kuu Lasares aye kowi ye inameniib kangkon nekwiwen, ¹¹ amborom kuu Lasares yaa kwanoona wedmiwen kumbed Yuudan yemoon kuu korok korok yaa dabokniwen kuu korondenib Yesu yaa anam andenib ye yaa doriwen kowe.

*Yesu King Areb Kere Yerusalem Aom Awunoon
(Mt 21:1-9, Mk 11:1-11, Lk 19:28-38)*

¹² Kuye awarimbed, kadaareb yemoon Yuudan yi Burudandoon ye orok ani dowad menebiwen kuu wengambiribka, Yesu kuu Yerusalem ye kiwaan ari wedya meneen kowe, ¹³ yuum biida orom biida kwamune awene benib Yesu durunenande komkanmo winiwen, “Karub ke meneen keye aningko kankoonem. Karub kee Yariman yaambd meneen kuu amun kerunok, Yuudan yi King kukui!” ande kamiwen.

¹⁴ Kwane, Yesu kuu donki ingkod wedmekore kwari diboroon. Kukuu God Ye Weng aombd ande wongkoon kuu,

¹⁵ “Yerusalem, dan, unaib,
wedmime, yiiib king ku meneen kii,
donki ingkod ari dibo meneen kii.” ande wongkoon.

¹⁶ Kwanoone, ye kedmengkandeendan kuu ibduruk wedmiwen kuu ye inamen kaadkerunindo. Kumban Yesu nenkoone nambiri konoon kumbed yi meeniwen kuu weng kee wongkoon kuu ye dowadbed wongkoone ye yaa kwamunemo kamiwen kuu kuiyoo andiwen.

¹⁷ Kwane, kadaareb Yesuyiib yaa doriwa yembd Lasares bobkonombon aombd angkeen yaa baande bobnoon yirimbed nen yaro wadkeri konoon wedmiwen ye nimakarub kuu, Yesu ye weng kee dakmenmo yariwen.

¹⁸ Kowe, nimakarub yemoon kuu God yaromkono korokbi yeman kee Yesumbed korokboon ye weng kee wengambiriwenkob yi kuu Yerusalem bunangka durunenande winiwen. ¹⁹ Kwani kowe, Farisandbed yika neman yedmoon yedmoon kamiwen, “Wedmiwoo? Nub ye kebenande kamuwen kuu korem kwaninban keroon. Kedi, kakumundin kuu ye yoman winiwen kii!” andiwen.

Yesu Kuu Bobnaniin Ye Weng Daandoon

²⁰ Yerusalem ari orokbon menebe God yaningko kankoonok miniwen kuu karub yena kuyaom kuu Gurikdaniib. ²¹ Kwane, yi kuu Galeli ye kambong Betsaida ye karub Filipiib yaa menenib yedmeniwen, “Aamkono yee, nub dowaken kuu Yesu wedmandamuub.” andiwen. ²² Kwane, Filipbed Endru yedmenoona kwane yi ayoob kuu wene Yesu yedmeniwen.

²³ Kwanandiwe, Yesumbed inandundoon, “Karub Ye Mingki nambiri kandi yaron kuu muneen kii. ²⁴ Nembed yiiib yaa ke anammo yedmendaan kei, wiit yob mimo kuu kwane yob mimo angkimbaraneen kuned, okad yiri kombere bobnaneen kumbed yeedere amne id yemoon keraneen. ²⁵ Karub kanembed ye okad yiri doreen ye wadkeri dowadmo kube meenaneen kuu ye wadkeri kuu kombere biknaneen, kumban karub kanembed okad kiri

ye kiwaan yaa bon keraneen kuu ye wadkeri kuu biknaanban, amonombe wadkeri anam keraneen. ²⁶ Karub kanembed ne deme awinandamoka ne yoman monok. Kwane, ne kunaya dobaraniin kuu ne dememan neyiib dobaraneen. Kwane, karub kanembed ne deme awinaneen kuu ne Ambembed ye aningko kuu darewoob ari kankowaneen.

²⁷ “Kibireb kee ne mimyob kuu dabab keroon. Kowe, ne kuu kee komarewa yedmaniin? ‘Ambe, keye aron kuu ne yaa manaun, ne yaa nen burudande.’ andaniin dee? Yii, ne manaan kuu kwane keye aron ye dowadmo manaan. ²⁸ Ambe, komo kamandameeb kumbed ewaningko yaa nambiriyyib kerok.” andoon.

Andoona, Ewen aombed weng yedmoon, “Nembed kuyaa nambiri konaan, angkon ikakman ari konaniin.” andoon. ²⁹ Kwane, kadaareb kuu doriib kuyaa weng wengambiriwen kuu, yenambed kuu nambad andiwe yenambed yedmiwen kuu God ye engyumbed Yesu yaa daanoon andiwe kamiwen.

³⁰ Kwane, Yesumbed neman yi yaa yedmendoon, “Weng yuud kuu ne dowadban, kee yiib dowad dakmoon. ³¹ Kibik aron kee okad kiri wengyundi yaron kii. Kwane, okad kiri oonoonman kuu Godbed kan bunangka koraneen. ³² Kumban, ne kuu okad kirimbed nenkoonaniib kuu nimakarub korem kuu ben wenoraniin.” andoon. ³³ Kee kwane yedmoon kuu bobnaneen ye kiwaan ye dowad dedmone korokboon.

³⁴ Kwane, kadaareb ku nedbiwen kumbed inanduniwen, “God ye amob aombed nub wengamburuwen kuu Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu aron korem dobaraneen kowe, komarewa kere ebbad ‘Karub Ye Mingki kuu nenkoonaniib.’ ande yedmebka? Karub Ye Mingki kuu kane?” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nambiri kuu yiiwiib aom kuu aron doboobban angkimbaraneen. Kwane, kumunbed mene dabundandameen kowe, nambiriyyib kembed yarime. Karub kanembed kumun aom winimaan kuu yembed kunaya weneen kuu yekaadban kowe. ³⁶ Nambiri kuu yiib yoom yeyiib doreen kumbed ye yaa anam andime. Kwananiib kuu yiib kuu nambiri ye nimakarub keraniib.” andoon. Kwanandekore, yiyiib yaa koronde wene biknoon.

Yesu Yaa Yenamo Anam Andiwen

³⁷ Yeka mamaa ye dud kami korem kee yi kerebiri arimbed ongmenaboos kumban, yi kuu ye yaa ma anam andindo. ³⁸ Kwamune keriwen kuu profesiman Aisaiya ye weng maa yi yaa anam id keroon, ke yedmoon kei, “Yariman, weng yedmenduwen kuu kanembed wengambere awinoon? Dowan!

Angkon, eb aromkono korokbendewen kuu kanembed wedme anam andoon? Dowan!” andoon.

³⁹ Yi anam andindeban keriwen keye dowad kee, Aisaiya ye profesi weng maa yi dowad kekamune yedmoon,

⁴⁰ “Godbed yi indob kebendene,
yi niindem aom ongmoone kamkono keroon.
Kwanindo kuu yi indobbed wedmenib,
yi niindem aom kaadkerenib amonombaniwe,
Godbed yi ongmenaba ande ongmaneen.” andoon.

⁴¹ Aisaiyambed kwanandoon amborom kuu Yesu ye nambiri kuu wedmene ye dowad dakmoon kowe.

⁴² Kuned kuyaron kuu Yuudan yi korok korok kuyaom kuu yemoon kuu Yesu yaa anam andiwen. Kumban “Nub dianmo dakmanuub kuu

Farisidanbed kurikuri ambiwoom nub dankirarenib nub ika mini kebedaniib.” ande uniwen kowe, Yesu yaa anam andiwen ye weng dianmo dakmindo. ⁴³ Amborom kuu yi yaa karubbed kubendime ye meeni kuu arimo, yi yaa Godbed kubende ye meeni kuu yirimo kowe.

⁴⁴ Kwane, Yesumbed baande yedmoon, “Karub kanembed ne anam andoon kuu ne yaamomban, yembed ne nenkowoona manaan ye yaayiib anam andoon. ⁴⁵ Karub kanembed ne wedmewoon kuu ne nenkowoona manaan ye karub kwangkoon wedmenoon. ⁴⁶ Ne kuu okad kiri kee nambiri areb kere manaan kowe, karub kanembed ne yaa anam andoon kuu ye kuu kumun aom dobaraan andid.

⁴⁷ “Ma, karub kanembed ne weng kuu wengamberekore awine amukderebindo kuu, ne kuu ye yaa wengyundokban, amborom kuu okad yiridan yaa wengyundi dowad minindo, bobni yaa burudande bindi dowad manaan kowe. ⁴⁸ Kumban wengyundaneenman ku doreen kui, karub kanembed ne wunekarene ne weng wengamberedandaneen kuu, ne weng dakmaan kumbed aron yeenbon arimbed ye yaa wengyunde dabab konaneen. ⁴⁹ Amborom kuu ne kuu neka ne aromkonombed dakmokban, Ambembed ne nenkowoona manaan kumbed ‘Weng kee dakme, kwamune areb daande.’ ande yedmewaane dakmimain. ⁵⁰ Ne nekaad, yembed kwane kame andi ye weng ye yoman wini kuu wadkeri aron korem kandi ye kiwaan. Kowe, nembed komo dakmimain kuu Ambembed kwane dakme ande yedmewoon kumbedmo.” andoon.

13

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Yi Yon Oganandoon

¹ Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron diamo kereen kowe, Yesu kuu okad kiri kee koronde Ambeyiib yaa wini yaron kuu muneen yekaadkeroon. Ye karuwa nimaya okad kiri doriib yaa mimyob dowaken keendimaan kuu kwane wene bobnoon yaron yimin, ma korondaanban.

² Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom oobnon amnoon yaa animan aniib. Kuye anuk kuu, awad arewambed Yesu ambodangi ye inamen kuu Saimon ye mingki Yudas Iskeriot ye niindem aom konoon.

³ Ambe Godbed kumkam korem kuu Yesu ye aromkono dabderem yiri nongkobooniib, ye kuu God yaambbed monooniib, ye kuu ikakman Godiib yaa wananeeniib kuu Yesu yekaadkeroon. ⁴ Kowe, kwane animan aniib yaambbed, Yesu kuu yaro dore animari dereni ebkad biande kowekore, dawero kande koborom yaa boronoon. ⁵ Boronekore, meneki kobukmo aom ok bunekore, ye kedmengkandeendan yi yon andowe ogandene dawerombed anmenandimo kamoon.

⁶ Kwane kamenmene Saimon Pitayiib yaa monoona kaamonenoon, “Yariman, ebbed ne yon kuu ogawandewedoo?” andoona, ⁷ Yesumbed inandunoon, “Nembed ke awinaan kee eb kuu inamen kaadkerindo, kumban amanbed eb ebkaadkeraneeb.” andoon.

⁸ Kwane, Pitambed yedmoon, “Ebbed ne yon ogawi kuu ma kwanuwaabban kii!” andoon.

Kwane Yesumbed inandunoon, “Ogabdokban keraniin kuu ne karub ker-aabban, ne yaa doombaraneeb.” andoona, ⁹ Pitambed inandunoon, “Kwani kowe, Yariman, ne yonmomban, ne dingkiyiib korokiib korem ambewe!” andoon.

¹⁰ Kwane, Yesumbed inandunoon, “Karub kanembed kumundin okamboon kuu ye id kumundin kuu koroomiibban, yonka monoona kumbed ye yonmo okambi yeman. Yiib korem kuu koroomiibban kumban karub mimo

kumbedmo.” andoon. ¹¹ Kwanandoon amborom kuu kanembed ye ambodanganeen kuu ye yekaadkeroon kowe, karub mimo kuu koroomiibban kerindo ye weng ande yedmoon.

¹² Ye kuu yi yon oganabe dowan keroonkin, ye bunangka ebkad nan derenekore, ye dibirimbon yiri ika wene diboroon. Kwane, yi yaa kaamondo, “Yiib kuu nembed yiib dowad komo ambangkaan kuu id kande kaadkeriwen dee? ¹³ Yiibbed ne yaa ‘Kedmengkandi Korok’ o ‘Yariman’ andimaib. Kuu anam, ne kuu kwamune kukui. ¹⁴ Ne kuu yiib Yariman kere Kedmengkandi Korok kumbed kibirebya yiib yon ogandaan kowe, yiib kwangkong yiibka kankubune yiib yon neman oganoon oganoon kwamime. ¹⁵ Nembed kee korokbendaan kuu, yiibbed kwane ambangkime ye dowadbed kumunkine korokbendaan. ¹⁶ Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, deme karubbed ye yariman yaa kuu darewoob arimban, kwane angkon weng yuk kanwini ye karubbed ye nenkwoon ye korok yaa kuu darewoob arimban. ¹⁷ Kibireb kee inamen kee yiibkaadkeriwen kowe, kee awine kwamune ambangkaniib kuu yiib yaa amun kerundaneen.

Ye Ambodanganeen Ye Weng Kuu Yesumbed Daandoon

¹⁸ “Ne kuu yiib korem yaa weng kee yedmendokban. Kane kane kuu nembed kingkaan kuu nekaad. Kumban, kwamune yedmaan kuu God Ye Weng Karadmo mim kuyaom yedmoon kuu anam id keru yeman. Weng yedme wongkoon kuu, ‘Ne yoom animan ibmo animaub ye karub kuu amonombe ne yaa manmo keroon.’ andoon. ¹⁹ Kee kwanindo kumbed ke yedmaan kei, amborom kuu kwananeen kumbed yiib kuu ne kuu ne kane kuu anam andaniib. ²⁰ Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, kane kanembed nembed nenkowanina mananeen ye karub yaa kubene nendaniib kuu ne kangkon kubewe nendaniib. Kwane, kane kanembed ne yaa kubewe nendaniib kuu nenkowoona manaanman yaa kangkon kubene nendaniib.” andoon.

²¹ Kwanandekore, ye kingkin aom dabab kandoon kowe dianmo yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib mim kuyaa kumbed ne ambodanganeen kii.” andoon.

²² Ye kedmengkandeendan kuu man kerenomboroon kerenomboroon kamiwen. Kanembed kwanandameen kuu yikaadkerindo kowe, wute-wate kamiwen. ²³ Yesumbed ye kedmengkandeenman maa yaa mimyob dowaken keenembirimaan ye karub kuu Yesu ye dia yone dibeen. ²⁴ Kwane, Saimon Pitambad keye karub keyaa dingki ok dome yedmenoon, “Kane anded dakmeen kuu ye yaa kaamone.” andoone, ²⁵ ika wene Yesu yaa yone kaamonenoon, “Karub kuu kane kii?” andoon.

²⁶ Kwane, Yesumbed inandoon, “Karub kuyaa om dibinekori kan konaniin kuu kukui.” andekore, om barad kuu dibinekore kande Yudas Iskeriot Saimon ye mingki yaa konoon. ²⁷ Kwane, Yudas kuu om kandoon kuu ye niindem aom Seten aomnoon.

Kwane, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Komo ambangkandameeb kuu kirod kwane.” andoon. ²⁸ Animan aniib kuyaa kuu Yesumbed Yudas yaa komo yedmenoon kuu yi mim kuyaa kuu ongme kaadkerindo. ²⁹ Yudas, ye kuu od yowo oonoon ye karub kowe, yenambad meeniwen kuu Yesumbed ye yaa yedmenoon kuu orok animan berengke o kamboknondan yaa konde andoon manok ande kamiwen. ³⁰ Kwane, Yudas kuu om kandoonkin, ye kuu bunangka angkane wonoon. Kuku amnoombad.

*Pitambad Aadikmaneend Dowad Yesumbed Yedmoon
(Mt 26:31-35, Mk 14:27-31, Lk 22:31-34)*

³¹ Kwane Yudas wonoon ye yomanbed, Yesumbed yedmendoon, “Kibireb-
bya kee, Karub Ye Mingki kuu nambiriyiib kandaneene ye yaambd God
kangkon nambiriyiib kandaneen. ³² God kuu ye yaambd nambiriyiib
kandaneen kuu yeka ye yaambd ye Mingki yaa nambiriyiib konaneen,
erebnarokban kumbd nambiriyiib konaneen kii.

³³ “Ne danaya, yiib yoom kuu aron dukmenmo dobaranuub. Yiib kuu ne
ande onmenabaniib kowe, Yuudan yaa yedmendaan kwane yiib kibireb ke
yedmendandamaan kei, nembd wananiin yaa kuu yiib kuu minindeban
keraniib kii.

³⁴ “Kwanime ye weng yeeb kee yiib yaa kondandamaan kii, yiib kuu
neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. Yiib yaa nembd
mimyob dowaken keendaankin, yiib kwangkong neman mimyob dowaken
keenoon keenoon kamime. ³⁵ Yiib kuu mimyob dowaken keenoon keenoon
kamaniib kumbd nimakarub yena kuu wedme yikaadkeraniib kuu anam
yiib kuu Yesu ye kedmengkandeendan andendaniib kii.” andoon.

³⁶ Kwane, Saimon Pitambd Yesu yaa kaamonenoon, “Yariman, eb kuu
kunaya wanandameeb?” andoon.

Kwane, Yesumbed inandunoon, “Kunaya wananiin kuu kibireb kee yiib
manaibban, kumban amanbed yiib kuu ne yoman mananiib.” andoon.

³⁷ Kwane, Pitambd kaamonoon, “Yariman, komoyiibkob kibireb kembd
eb yoman manainban? Ne kuu eb dowad bobnaniin ande nekwaan.”
andoon.

³⁸ Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb kuu ne dowad bobnaniin andewen
kuu anam nekwewen dee? Nembd ke anammo yedmebdaan kei, ayam
kuu komkaanbanbed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib
keraneeb kii!” andoon.

14

Yesu Kuu Ambe Godiib Yaa Wini Ye Kiwaan

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiib kuu
niindem aom korondaiwe yiib mimyob dabab keraib. Godbed anam nub oo-
naneen ande doborime. Ne yaa kangkon kwanime. ² Ne Ambe yambiwoom
kuu wadnarimbon yemoon. Kwamunemban karan yiib yaa kee kwane
daandindo karen. Kedi, ne kuu kuyaom yiib dowad yumbon nekwandok
wananiin. ³ Kwane, ne kuu wene yiib dowad yumbon nekwandeni dowan
keraniin kuu, ne ika meneni yiib kwangkong neyiib yaa dobaraniib ye dowad
yiib be wananiin. ⁴ Kuyaa wananiin ye kiwaan wuneen kuu yiibkaadkeri-
wen.” andoon.

⁵ Kwane, Tomasbed Yesu yaa yedmoon, “Yariman, nub kuu ebbed kunaya
wananeeb kuu nub koron kowe, komarewa kere kiwaan kee nubkaadker-
anuub?” andoon.

⁶ Kwane, Yesumbed inandoon, “Nembdmo kuu kiwaaniib anamiib wad-
keriyiib. Ambe yaa wananiib kuu ne yaambd dore dangkoro wananiib,
kumbdmo. ⁷ Ne kuu yiib korobe yiibkaadkeraniib kuu ne Ambe kangkon
yiib korobe kaadkerunaniib. Kibireb ari kuu ye kuu wedmenenib yiibkaad-
keruniwen.” andoon.

⁸ Kwane, Filipbed yedmoon, “Yariman, Ambe kuu nub yaa korokbende.
Kwananeeb kumbd nub yaa kuu yimin keraneen kii.” andoon.

⁹ Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Filip, ne kuu yiib yoom aron
doboob dobaraan kumban, ne kuu eb koronoo? Karub kane kane ne wed-
mewiwen kuu Ambe kuu wedmeniwen kii. Kowe, eb komande ‘Ambe kuu
nub yaa korokbende.’ andewen? ¹⁰ Ne kuu Ambe ye niindem aom doriina,
Ambe kuu ne niindem aom doreen kii. Kuyaa kuu eb anam andindoyoo?

Weng yuib yaa yedmain kuu neka ne meenimbedmomban, kukuu Ambe ne niindem aom doreen kumbed ye deme awinimaan. ¹¹ Ne kuu Ambe ye niindem aom doriina, Ambe kuu ne niindem aom doreen ye weng yedmaan yaa anam andime. Kumban kuyaa kuu yuib anam andi yiminban keribkob God ye aromkono wedmi yeman maa maa kedmengkandaan yuibbed wedmiwen kumbed anam andime. ¹² Nembed yuib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne yaa anam andiyuib keroon kuu, nembed ambangkain kukwane kuu yembed awinaneen. Ne kuu Ambeyuib yaa wanandamiin kowe, anam andoonman kuu kekwanemomban kami arimbed darewoowiib kwangkong ambangkaneen. ¹³ Kwane, yuib kuu naningko yaambd komo kaamowaniib kuu kwananiin. Kukuu Ambe ye Mingki nembed ye yaa nambiri koni yeman kui. ¹⁴ Yuib kuu kumkam korem dowad naningko yaambd kaamowaniib kuu kwane ambangkaniin.

Yesumbed Kingkin Karadmo Kondaneen

¹⁵ “Ne yaa mimyob dowaken keewaniib kuu kwamime andi ye weng yedme kowaan kuu wengambere awinaniib. ¹⁶ Kwane, nembed Ambe kaamonaniina yembed yuib yaa Awandi ye Karub maa kondaneene yuib yoom aron korem dobaraneen. ¹⁷ Kukuu anam anam korokbi ye Kingkin. Okad yiridan kuu ye wedmenokban kere kaadkerunokban kowe, yi mimyob aom nenkowiindaban keruwen. Kumban yuib kuu yuibkaadkeruniwen, amborom kuu ye kuu yuib yoom doreen kuned yuib niindem aom dobaraneen. ¹⁸ Ne kuu wananiin kumban, yuib kuu yuib kirimo anenab areb domondainban. Ne kuu yuib yaa angkon ika mananiin. ¹⁹ Aron doboobbanbed okad yiridan kuu wedmewaibban keraniib kumban, yuib kuu ne wedmewaniib. Kwane, ne kuu wadkere doraan kowe, yuib kwangkong dobaraniib. ²⁰ Kuyaron kuu yuibkaadkeraniib kuu ne kuu Ambe ye niindem aom doriina yuib kuu ne niindem aom doriina kwane ne kuu yuib niindem aom doriin. ²¹ Kane kanembed nembed kwamime ye weng kuu wengambere awine kandaniib kuu, yi kuu ne yaa mimyob dowaken keewimaib. Kane kanembed ne yaa mimyob dowakenbed kawaniib kuu, ne Ambembed yi yaa mimyob dowaken keendaneene, ne kangkon yi yaa mimyob dowaken keendeni ne kane kuu yi yaa korokbendaniin.” andoon.

²² Kwane, Yudas Iskeriotban, Yudas maambd yedmoon, “Yariman, komoyuibkob ebkareb nub yaamo korokbendandameeb kumban okad yiridan yaa korokbendaabban?” andoon.

²³ Kwane, Yesumbed inandoon, “Kane kanembed mimyob dowaken keewaniib kuu ne kedmengkandi kuu awine kandaniib. Kwane, ne Ambembed mimyob dowaken kondaneene, ne Ambe yoom ne yoom menenub yi yoom doberembaranuub. ²⁴ Kane kanembed ne yaa mimyob dowaken kawokban keraniib kuu, ne kedmengkandi kuu awine kandaibban. Weng kee wengambiriib kee neka nemanban, kukuu Ambe yembed ne nenkowoona manaan kumbed.

²⁵ “Weng kee ne kuu yuib yoom doburuwen kuyaambd yuib yaa dakmendaan kui. ²⁶ Kumban Ambembed naningko yaambd Awandi ye Karub kondaneen kuu Kingkin Karadmo kii. Yembed yuib yaa kumkam korem kedmengkandane nembed yuib yaa komo komo dakmendaan korem kuu monkone korokbendaneene meenme yuibkaadkeraniib. ²⁷ Yewenubmo dohiri kuu yuib yaa kowaan, ne yewenubmo ye inamen yuib yaa kowaan kii. Okad kiranbed kondimaib arebban kowaan. Kowe, yuib niindem aom dabawuib kere meeni darewoob keraib, kwane unaiib.

²⁸ “Yuib kuu anuk wengamberewiwa kekane yedmaan, ‘Ne kuu wananiin, kumban angkon yuiuib yaa ika mananiin.’ andaan. Yuib kuu ne yaa

mimyob dowaken keewimaib keraniib kuu, Ambe yaa wananiin ye weng yaa kubaniib, amborom kuu Ambe kuu darewoob arimbed ne arebbaan kowe. ²⁹ Kee kwane winindombed ne kuu kibireb kee yiiib yaa yedmen-daan kei. Kowe nembet kwananiin andaan kuu yiiib kuu wedme anam andi dowad. ³⁰ Ne kuu yiiib yoom aron doboob kekamune dakmaubban, amborom kuu okad kiri oonoonman kuu meneen kowe. Ye kuu ne yaa kukwane kekwane kamindeban, ³¹ kumban nembet Ambe yaa mimyob dowaken keeneni yembet kwame ande yedmoon korem anammo awinaan kuu, okad yiridan yaa korokbendako yikaadkerime andid.” andoon.

Kwanandekore, ika yedmoon, “Minibko, keyaa koronde wenem.” andoon.

15

Nong Ambokawiiib Ye Nondongiiib Ye Kuruweng

¹ Kwanekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Ne kuu nong ambokab anam, kwane ne Ambe kuu yongbon yariman kii. ² Yembet ne yaa nondong idiib kowimokban kuu nanme ben kiranmimaan. Kwane, nondong yena korem id irimaan kuu id yemmoonmo irok ande kidaye ari-maan. ³ Yiiib kuu nembet komo weng daandaan kumbet yiiib kuu aroon. ⁴ Kwane, yiiib kuu ne niindem aom yone doberembirime. Kwananiib kuu ne kuu yiiib niindem aom yone doberembaraniin. Nondong kuu yekamo kuu id iraanban, nong ambokab yaa yone dobaraneen kumbet idiib iraneen. Kwane kuu yiiib kwangkone ne yaa yone doberembaraniib kumbet idiib keraniib, yone dobaraiibban kuu id iraiibban.

⁵ “Ne kuu nong ambokab, yiiib kuu nondong. Karub kanembet ye kuu ne niindem aom yone doberembaraneena ye niindem aom yone doberembaraniin kuu ye kuu id yemmoon iraneen. Kumban neyiiibban kuu yiiib kuu ma ambangkaibban. ⁶ Kane kanembet ne yaa yone dabokne dorokban kuu nondong kankorairawe koknimaan areb. Keye nondong kuu ben wenore amot yiri kirairaiwa denimaan. ⁷ Kwane, yiiib kuu ne niindem aom yone doberembaraniibe ne weng kuu yiiib niindem aom angkimbaraneen kuu, komo komo dowakeniib kere kaamonaniib kuu kandaniib. ⁸ Yiiib kuu id yemmoon iraniib kumbet yiiib kuu ne yoman minidan ande korokbaniib. Kee kwananiib kumbet ne Ambe yaa kuu nambiri konaniib.

⁹ “Ne Ambembet ne yaa mimyob dowaken keewoon areb ne kwangkone yiiib yaa mimyob dowaken keendaan. Kowe, ne mimyob dowaken aombet yone doberembirime. ¹⁰ Ne kuu ne Ambembet kwane kame andoon ye weng kuu wengambere awine kandeni, ye mimyob dowaken aombet yone doberembaraan. Kwamune areb kuu yiiib kuu nembet kwamime ye weng awine kandaniib kuu, yiiib kuu ne mimyob dowaken aombet yone doberembaraniib kii. ¹¹ Weng keyiib kee yiiib yaa daandaan kuu, ne kubi kuu yiiib niindem aom angkimboroko yiiib kubi kuu yiminmo kerok andid.

¹² “Kwamime andi ye weng nembet yedme kowaan kukei. Nembet yiiib yaa mimyob dowaken kondaan areb neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. ¹³ Mimyob dowaken korem burudandoon kukei, karub maambet ye angkodmia yi dowad bobnaneen. ¹⁴ Yiiib kuu nembet kwamime andaan kuu awine kandaniib kuu ne angkodmia keraniib kii. ¹⁵ Kibireb kee yiiib kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiridan andundainban, amborom kuu demedan kuu yi yarimanbed komo komo ambangkimaan kuu yi yikaadban kowe. Kumban kibireb kee yiiib kuu nangkodmia andundaniin, amborom kuu Ambe yaambet komo komo wengambaraan korem kuu yiiib yaa daandaane wengambiriwen kowe.

¹⁶ Yiibbed ne kuu kine nendindo, nembed yiib kuu kingkekori wene dowan keraanban ye id irime andaana. Kwamaniib kuu naningko yaambbed komo komo kaamonaniib kuu Ambembbed kondaneen. ¹⁷ Kwane, nembed kee kwamime ye weng yedme kowaan kukei. Neman neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime.” andoon.

Kedmengkandeendan Yaa Ongki Weng

¹⁸ Kwane, Yesumbbed ika yedmoon, “Okad kiridanbed yiib yaa arud wandembiribka, meenime, ibdurukbed ne yaa arud wandembiriwen kowe. ¹⁹ Yiib kuu okad yiridan yi karub keriwon karen, okad yiridan kuu yiib yaa yiman ande mimyob dowaken keendimaib karen. Kumban yiib kuu okad yiridan yimanban, yiib kuu yi yaambbed neman keru dowad bindaan. Kwanakob okad yiridanbed yiib yaa kuu arud wandembirimaib. ²⁰ Nembed komo weng yiib yaa dakmendaan kuu ika meenime. Weng kukei, ‘Dabderem yiri dobere no deme awinembiridan kuu yi yariman yaa ma burudandindo, yi korem kuu yirimo.’ andaana. Kwane, okad yiridan kuu ne yaa durud yewed kowiwen kowe, yiib yaa kwangkong durud yewed kondaniib. Yi kuu ne kedmengkandi kuu awine kandiwen karen, yiib kedmengkandi kwangkong awine kondaniib karen. ²¹ Kumban yiib kuu naningko yaambbed ambangkaniib kowe, kekamune korem kuu yiib yaa kwamendaniib, amborom kuu yi kuu ne nenkowoona manaan ye God kuu yikaadban kowe.

²² “Ne kuu yi yaa kekamune mene dakmendindo karen, ambarakmi ye dabab kuu yi kandindo karen. Kumban kibikee nub koronkob ambarakmuwen andaibban, yikaad kumbbed ambarakmiwen. ²³ Kane kanembbed ne yaa arud wandembirimaib kuu ne Ambe yaa kwangkong arud wandembirimaib. ²⁴ Yi aom nembed komo komo ambangkaan kuu karub maa kwamune ma awinindo. Ne kuu kekthane ambangkando karen ambarakmi ye dabab kuu yi kandindo karen. Kumban yimbed God ye aromkono korokbi yeman ongenabaan kee wedmiwen kuned, ne yoom ne Ambe yoom yaa kuu arud wandembiriwen. ²⁵ Kowe, yi amob aombbed wongkoon kuu anam id keroon. Wongkoon kei, ‘Yi kuu ne yaa ogoodmombbed arud wandembiriwen.’ andoon.

²⁶ Awandi ye Karub kuu nembed yiib yaa nenkowanin. Ye kuu anam anam korokbi ye Kingkin, Ambe yaambbed wenebimaan kui. Ye mananeen kuu ne dowad dakme korokkendaneen. ²⁷ Kwane, yiib kwangkong karub yena yaa ne dowad dakme korokkendime, amborom kuu nembed andowe kedmengkandaan yaronbed ari kuu yiib yoom kowe.

16

¹ “Yiib yaa dakmendaan keyiib kei, yiib anam andi yaa kimyen wene korondaib ye dowadbed. ² Yimbed yiib kuu kurikuri kerekmen yaa kuu daanme ben bunangka nongkobaniib kii. Kwane, anam kuu, karub yenambbed yiib kuu mene yaniwa bobnaniwa yimbed nub kuu God ye deme awinuwen ande meene kamaniib yaron kuu menuun kii. ³ Yi kuu Ambe yi koron kere ne kangkong yi koron kowe, kee kwamune kamaniib kii. ⁴ Kumban keye weng kee yiib yaa dakmendaan kowe, kuye aron mananuun kuu yiib kuu nembed ongkandi kuu daandoon ande meenaniib. Ibduruk andowuwen yiri kuu weng keyiib kee ne kuu yiib yedmendindo, amborom kuu ne kuu yiib yoom dorin kowe.

Kingkin Karadmo Ye Deme

⁵ “Kumban kibireb kee ne kuu ikakman ne nenkowoona manaanmaniib yaa wananiin kuned, yiib kanembbed mim kuu ne yaa ‘Kunaya wananeeb?’

ande ma kaamowokban. ⁶ Weng kee kibireb yiyb yaa dakmaan kumbed kubiyiibban ye mimyob yiyb niindem aom demboon. ⁷ Kumban ne kuu anam yiyb yedmendaan kei, yiyb amun ker i dowadbed ne kuu wananiin. Ne wananiin kumbed Awandi ye Kingkin kuu nenkowaninkob yiyb yaa mananeen. Ne wanainban kuu ye kuu yiyb yaa manaanban. ⁸ Mananeen kuu ambemondaneen, ambarakmiwen andi ye dowadiib yorokmo inamen awinindo andi ye dowadiib yi yaa wengyunde dabab kondaneen andi ye dowadiib kui. ⁹ Yi kuu ne yaa anam andindo kowe, ambarakmi ye dowad ambemondaneen. ¹⁰ Ne kuu yorokmoman kowe Ambeyiib yaa wananiine yi kuu wedmewindeban keraniib kowe, yorokmo inamen awinindo ye dowad ambemondaneen. ¹¹ Okad kiri oonoonman kuu Godbed ye yaa wengyundene ambarakmoonman andoon kowe, yi yaa wengyunde dabab kondaneen andi ye dowad ambemondaneen.

¹² Ne kuu yiyb yaa weng yemoon dakmandamaan kumban, kibireb kee yiyb niindem aom kuu miin kubiyiibban kowe yiybbed wengambere awine kandi kuu yiminban. ¹³ Kumban anam anam korokbi ye Kingkin mananeen kuu yiyb ben kinban wenene anam anam korem kuu korokbendaneen. Kwane, ye kuu yeka ye inamen yaambbed dakmaanban, ye kuu komo wengambaraneen kumbedmo dakmaneen, aman ari komarewa keraneen kuu yiyb yaa dakmaneen. ¹⁴ Ye kuu neman yaambbed kandene yiyb yaa korokbimamaneen kumbed ne yaa nambiri kawaneen. ¹⁵ Kumkam korem ne Ambe yeman keroon kuu neman. Kwanikob kekwane yedmaan, Kingkin kuu neman yaambbed kandene yiyb yaa korokbimamaneen.” andoon.

Kedmengkandeendan Yi Kubiyiibban Kuu Ikakman Kubi Monoon

¹⁶ Kwanandekore ika yedmoon, “Yiyb kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiyb kuu ne wedmewaniib.” andoon.

¹⁷ Kwanandoone, kedmengkandeendan yenambbed yika yikanmo yaa kaamoniwen, “Yembed ‘Yiyb kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiyb kuu ne wedmewaniib.’ ande yedmoon kuye id kuu kuna? Yembed kangkon ‘Amborom kuu Ambe yaa wananiin.’ ande yedmoon kuye id kuu kuna kii?” andiwen. ¹⁸ Kwane, yi kuu yika yikanmo yaa kaamoniwen, “Yembed ‘aron dukmenmo’ ande yedmoon kuye id kuu kuna? Yembed dakmeen ye weng id kuu nub koronii!” ande kamiwen.

¹⁹ Yi kuu Yesu yaa kaamonandamiib kuu yekaadkeroon kowe yedmendoon, “‘Yiyb kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiyb kuu ne wedmewaniib.’ ande yedmaan kuye dowadbed yiybka yiybkanmo yaa ‘Kuye weng id kuu kuna?’ ande kamiwoo.” ²⁰ Nembed yiyb yaa ke anammo yedmendaan kei, yiyb kuu amengiib yuudanabiyyib kamaniwe okad yiridan kuu kubenabaniwa kamaniib kii. Yiyb kuu miin kubiyiibban ye dabawiib keraniib kumban, yiyb kubiyiibban kuu amonombe kubi dowaken keraneen. ²¹ Meenime. Wonong kuu dana woonande kamimaun kuu wooni aron keraune yewed darewoob kandi-maun. Kumban dana woonanuunbed kuu yu yewed kuu nonondandimaun, amborom kuu yu dana wooneen kowe kubiyiib kereen. ²² Kwamune areb kuu kibireb kee yiyb kuu kubiyiibban doriib, kumban yiyb kuu angkon ika wedmendaniina kubi dowakeniib keraniib. Kuye kubi dowaken kuu karub kanembbed ma de kanwanaanban. ²³ Kuye aron mananuun kuu ne yaa ma kaamowaibban. Nembed yiyb yaa ke anammo yedmendaan kei, nangingko yaambbed komo komo kaamonaniib kuu ne Ambembbed kondaneen. ²⁴ Yiyb kuu anukbed mene kibireb kee nangingko yaambbed komo komo dowad ma

kaamonindo. Yiib kuu kaamonaniib kumbed kandaniib. Kumbed yiib kubi kuu yiminmo keraneen.

²⁵ “Ne kumunkingki kowe dakmi ye wengbed dakmendiin. Kumban aron ku menuun kuu kamune ye wengbed dakmainban, ne Ambe ye kerekmen kuu dianbonmo dakmendaniin. ²⁶⁻²⁷ Yiib kuu ne kuu ye yaambd manaan kuu anam andekoriwa ne yaa mimyob dowaken keewimaib kowe, Ambe, yeka kuu yiib yaa mimyob dowaken keendimaan. Kwani kowe, aron ku mananuun kuu naningko yaambd Ambe yaa kaamonaniib, nembd ye yaa yiib dowad kaamonainban. ²⁸ Ambe yaambd meneni okad yiri kemaom manaan. Kwane, okad kee domonde Ambeyiib yaa ika wananiin.” andoon.

²⁹ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmeniwen, “Eb kuu kibireb kee dianbonmo dakmendeeb, kwane eb kuu kumunkingki ye wengbed dakmokban. ³⁰ Kibireb kee nubbed wedmuub kuu meeni korem kuu eb ebkaadmo. Kwane, karub kane eb yaa kaamobdindo yaron kuu ebbed inandi kuu yimin. Kowe keyiib kembd korokboona anam anduub kuu eb kuu God yaambd menewen ande meenuub.” andiwen.

³¹ Kwane, Yesumbd inandundoon, “Kibireb kembdmo yiib kuu anam andiib kiyoo? ³² Aron menuun kuu kibireb kee muneen kuu, yiib korem kuu buyokbayok kere wenebe yiib mimim yiwambiwoom dobere wananiib kii. Yiib kuu ne kirimo domowaniib kii. Kumban ne Ambe kuu ne yoom kowe, ne kuu ne kirimomban.

³³ “Nembd weng kee dakmenabaan kee ne yaambd yiib niindem aom yewenubmo kerok andid. Okad kiri dobiri kuu dabab kandi yeman. Kumban yiib niindem aom aromnime, okad kiri kee nembd burudandaan kowe.” andoon.

17

Yesumbd Yeka Ye Dowad Kurikuri Keroon

¹ Yesu kee kwane dowan keroonkin, ye ambid ari wedmene kurikuri kere yedmoon, “Ambe, aron kuu muneen. Eb Dana Mingki yaa nambiri kone. Kwanebko eb Dana Mingkimbed eb yaa kangkon nambiri kabdok. ² Amborom kuu ebbed nimakarub korem yi korok keri ye aromkono konewen kowe, eb karuwa nimaya konewen korem kuyaa kuu eb Dana Mingkimbed wadkeri aron korem kondaneen. ³ Wadkeri aron korem kukei, God mimo anam eb yaayiib, ebbed nenkoweewa monoonman Yesu Keresu yaayiib yikaadkerundi. ⁴ Deme ebbed kankawewen kuu ambangke dowan keraan kowe, okad kari kee nambiri kabdaan. ⁵ Ambe, okad ongmino yaronbed nambiri awinaan kumbed eb kerebiri arimbed kibireb kee nambiri kawe.

Yesumbd Ye Kedmengkandeendan Yi Dowad Kurikuri Keroon

⁶ “Okad kiridan aombd kane kane ben ne yaa bangkawewen kuu nembd eb kuu yi yaa korokbendaan. Yi kuu ebka ebman, ebbed ne yaa bangkaweewe eweng wengambere awine kandiwen. ⁷ Kumkam korem ebbed ne yaa bangkawewen kuu yi yikaadkeriwen kuu eb yaambd menebe, ⁸ amborom kuu ebbed weng ne yaa kawewen kuu nimakarub keyaa kondaane awine kandiwen kowe. Yi kuu anammo yikaadkeriwen kuu ne kuu eb yaambd manaan. Kwane, ebbed ne nenkowewen kuyaa anam andiwen. ⁹ Yi dowad nembd kibireb kurikuri kerundaan. Nembd kurikuri keraan kuu okad kiridan yi dowadban, ebbed ne yaa ben bangkawewendan yi dowad, amborom kuu yi kuu ebman kowe. ¹⁰ Nembd neman korem kuu ebman, kwane ebbed ebman korem kuu neman. Kwane, nambiri kuu yi yaambd ne yaa meneboon.

¹¹ “Kibikbed ari kuu ne kuu okad yiri dobarainban, kumban yi kuu okad yiri dobaraniib. Kwane, ne kuu eb yaa mananiin. Ambe Karadmo, ewaningko ye aromkono kumbed yi yaa dorondare. Kwanebko, eb yoom ne yoom nub mimo areb kuu yi kwangkon mimo kerok. Ewaningko kee ebbed kawewen. ¹² Ne yi yoom doburuwen kuu ewaningko kawewen kuye aromkonombed dorondaraan. Yi korem kuu ma biknokban, God Ye Weng Karadmo yaa yedmoon kuu anam id kerid dowad karub mimo monmari kiwaan ari nenkwoon ye karub kumbedmo.

¹³ “Kibirebya ne kuu ewiib yaa manandamiin kii. Kumban weng keyiib kee ne kuu okad yiri doriin yaron kumbed dakmiin kuu, kwanako yi niindem aom kuu ne kubimbed derendarok dowad dakmiin. ¹⁴ Eb weng kuu nembed yi yaa kondaane, okad yiridanbed yi yaa arud wandembiriwen, amborom kuu yi kuu okad kiridanban ne areb kowe. ¹⁵ Ne kaamobdi kuu ebbed yi kuu okad kari kee ben angkanimban. Kukuu miin arewaman yaa dorondare yi kuu awande. ¹⁶ Ne kuu okad kirimanban areb anam yi kangkon okad kiridanban. ¹⁷ Eweng kuu anam anam kii. Kuyaa kumbed ebbed yi kuu ben are karadkonomo kerunde. ¹⁸ Ebbed ne nenkoweewa okad yiri manaan kwamune areb, nembed yi kwangkon ben okad yiri nongkobaana weniib kii. ¹⁹ Yi dowadbed ne kuu neka are karadmo kere eb inamenmo awinaan. Kwanaan kumbed yi kwangkon anammo are karadkonomo kere eb inamenmo awinidan kerok andid.

Yesumbed Anam Andidan Korem Yi Dowad Kurikuri Kerundoon

²⁰ “Ne kedmengkandaandanmo kurikuri kerundokban. Yi weng yaambad kane kane ne yaa anam andaniibdaniib yi dowad kangkon kurikuri kerundaan. ²¹ Ambe, nembed kurikuri keraan kuu eb kuu ne niindem aom doreewa ne kuu eb niindem aom doriin kwane areb kuu yi kwangkon mimo kerime andid. Yi kwangkon nub niindem aom dobiribko okad yiridan kuu ne kuu ebbed nenkoweekob manaan ande anam andime. ²² Ebbed nambiri kawewen kuu ne yaa anam andiwendan yaa kondaan, eb yoom ne yoom mimo kwane yi kwangkon mimo kerid dowad. ²³ Ne kuu yi niindem aom doriina eb kuu ne niindem aom doreeb kui. Kwamune kumbed yi kuu mimo kai kerok. Kwanibko, okad yiridanbed wedmekoriwa, ebbed ne nenkowaneb ebbed ne yaa mimyob dowaken keewimaab areb eb karuwa nimaya keyaa kwamunemo keendimaab kuu okad yiridanbed yikaadkerime.

²⁴ “Ambe, ne dowaken kuu ne yaa ben bangkawewendan kuu nembed dobaraniin ye yumbon kuyaa kuu yiyiib doberenib ne nambiri wedmaniib kii. Nambiri kee ebbed kawewen, amborom kuu okadiib ambidiib ongmenabindombbed eb kuu ne yaa mimyob dowaken keewewen kowe. ²⁵ Ambe Yorokmo, okad kiridan kuu eb kuu yi koron, kumban eb kuu ne nekaad. Kwane, ne karuwa nimaya kee yikaadkeriwen, ne kuu ebbed nenkoweekob manaan. ²⁶ Nembed eb kane kuu yi yaa korokbendaan. Kee kwane kamambaraniin kumbed eb mimyob dowaken ne yaa keewewen kuu yi niindem aom angkimboroko, ne kangkon yi niindem aom dobara.” andoon.

18

Yesu Awineniwen

(Mt 26:47-56, Mk 14:43-50, Lk 22:47-53)

¹ Yesu kuu kurikuri kere dowan keroonkin, yembed ye kedmengkan-deendaniib benwenene dabon Kidron yiri kubune yara daaniwen. Kuyaa kuu at olif ye mongkoboniib kowe, ye yoom ye kedmengkandeendan yoom kuyaom wene aomniwen.

² Ambodangoonman Yudas kuu mongkobon kuu ye yekaad, amborom kuu aron yemoon Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kuyaambéd durunimaib kowe. ³ Kwane, yembéd wonoone God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed ben nongkobiwe, Yudas kuu Rom ana nangmidan yenayiib kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan yenayiib kwane ben kinban mongkobon angka monoon. Yi kuu angkadkokiib lemiib kumaniib benminiwen.

⁴ Yesu kuu ye yaa komo komo kere wanandameen kuu yekaadkeroon kowe, yaro wenene yi yaa kaamondoan, “Yiib kuu kane ande kereknanmo yariib?” andoon.

⁵ Kwane, yimbéd “Yesu Nasaretman anduwed.” ande inanduniwen. Ambodangoonman Yudas kuu yi aom kuyaom kuu yeyiib doreen.

Kwanandiwe, Yesumbéd yedmoon, “Ne kei.” andoona, ⁶ yi kuu ikakman irinambene okad yiri kirobiwen.

⁷ Kwane, Yesumbéd ikakman kaamondoan, “Yiib kuu kane ande kereknaib?” andoon.

Kwane, yimbéd “Yesu Nasaretman anduwed.” ande inanduniwen.

⁸ Kwanandiwe, Yesumbéd yedmoon, “Ne kei.” ande yedmaan. Yiib kuu ne ande kereknanmo meniib keroonka, yiibbed yena ne yoom doriib kee domondibko winime.” andoon. ⁹ Kee kwane yedmoon kuu anukbed yedmoon, “Ebbéd bangkawewendan kuu ma biknaanban.” andoon kuu anam id keroon.

¹⁰ Kwane, Saimon Pita kuu ye kerewangiib kowe, yembéd nandune God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye dememan ye kenood wiwi angka nare daandoon. Kuye karub yaningko kuu Malkus.

¹¹ Kwane, Yesumbéd Pita yaa yedmenoon, “Eb kerewang nande yu kud aom kowe. Ebbéd meeneeb durud yewed ye dabab kee ne Ambembéd kawoon kuu awinainban manok andewedoo?” andoon.

¹² Kwane, Rom ana nangmidan yoom yi korok yoom kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan yoombed Yesu awinene nongangke yenbeniwen.

Yesu Kuu Anasiib Yaa Nenwiniwen

(Mt 26:57)

¹³ Kwane, ibduruk kuu Yesu kuu Anasiib yaa nenwiniwen. Anas kuu Kaiyafas ye wonong yu ambe. Kaiyafas kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob kuye weeb yaa kinoonman. ¹⁴ Yembéd Yuudan yaa anukbed yedmoon, “Karub mimombéd nimakarub korem yi dowad bobnaneen kuu amun.” andoon kuu ye kumbéd yedmoon.

Pitambéd Yesu Nekaadban Andoon

(Mt 26:69-71, Mk 14:66-68, Lk 22:54-57)

¹⁵ Kwane, Saimon Pita yoom kedmengkandeenman maa yoom kuu Yesu nenwiniweniib ye yondem kerenden winiwen. Kedmengkandeenman kee God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yekaadkerunoon kowe, ye kuu korok keye ambib ye kuuk aom Yesu ye yoman yeyiib wonoon, ¹⁶ kumban Pita kuu korokbed yekaadban kowe bunangkamo yinmone kuuk ambongko diambéd doboroon. Kwane, kedmengkandeenman aomnoon ye karub kuu ikakman mene ambongko ooni ye deme wonong koyu yaa daandekore Pita nende kuuk aom aomnoon.

¹⁷ Kwane, wonong koyumbéd Pita yaa, “Eb kuu karub keye kedmengkandeenman dee?” ande kaamonuune, Pitambéd inandundoan, “Yii, neyiibban.” andoon.

¹⁸ Kuye amnoom kuu yurukiib kowe, demedan yena yoom kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan yenambed amot nengkeko-riwe kuyaa dobere kanawanewande dorokanabiib. Pita kwangkon kuyaa dorone yeyiib yuruk dorokaan.

Anasbed Yesu Kaamoboon

(Mt 26:57-68, Mk 14:53-65, Lk 22:66-71)

¹⁹ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Yesu yaa ye kedmengkandeendaniib ye kedmengkandiyiib ye kerekmen yaa kaamoboon.

²⁰ Kwane, Yesumbed inandune yedmoon, “Ne kuu nimakarub korem yaa kuu dianbonmo dakmendimain. Kwane, Yuudan nedbimaib ambib embeng embeng aomiib Yuudan korem nedbimaib kurikuri boyambib darewoob yaayiib kedmengkandimain, ma bikne dakmindo. ²¹ Kowe komande ne yaa kaamoniib? Kedi, karub ne dakmaane wengambiriwen kuu yikaad kowe, yi yaambbed kaamondime.” andoon.

²² Kwanandoone, kurikuri boyambib darewoob ye ooni ana nangmi ye karub kuu Yesu ye dia doreen kumbed Yesu ye angkatom yakdarekore yedmoon, “God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaa kuu weng kwamune dakmimaibkowoo?” andoon.

²³ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Nembbed weng abdon dakmaan keroke, abdon kuna kuu yedme. Kumban nembbed komo dakmaan kuu anam keroonka, komande ne kuu neeb?” andoon.

²⁴ Kwane, Anasbed yedmoonkob Yesu nong yenbiweniib kumbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Kaiyafas yaa nenwiniwen.

Pitambed Angkon Ika Yesu Kuu Nekaadban Andoon

(Mt 26:71-75, Mk 14:69-72, Lk 22:58-62)

²⁵ Kwane, Pita kuu kuyaa yeka yuruk dorokane doreena, yenambbed ye yaa kaamoniwen, “Eb kuu karub yakuye kedmengkandeenman dee?” andiwe, Pitambbed bironde yedmoon, “Yii, neyiibban.” andoon.

²⁶ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye dememan maa kuu kuyaa doreen. Karub kee karub Pitambbed kenood daandoon kuye karubkim kumbed aromne dakmoon, “Eb kuu at olif mongkobon aom kuu ewiib wedmebdaan kii.” andoon. ²⁷ Kwane, Pita angkon kwane anamban kii ande bironoona erebnarimbanbed ayam komkoon.

Yesu Paillet Ye Arinambo Ari Nenwiniwen

(Mt 27:11-18, Mk 15:1-15, Lk 23:1-3, 18-25)

²⁸ Kwane, Yesu kuu Kaiyafas yambiwoom kuu koronde Yuudan yi Gavana Romdanbed kowiwen ye karub ye boyambib kwaab yaningko Pretorium yaa nenwiniwen. Kuyaron kuu amkimo kai kowe, Yuudan yi korok korok ye ambiwoom aomnindo bunangkambbed dohiriwen, amborom kuu aomnaniib kuu Yuudanban daboknaib ye amowamob domokbaniib kowe Yuudan yi Burudandoon ye orok anindeban keraniib. ²⁹ Kowe Pailletbed mene angkaderene yi yaa kaamondoan, “Karub keyaa kee komo dabab weng koniwen?” andoon.

³⁰ Kwanandoone, yimbed inanduniwen, “Ye kuu amob domokboon ye karubban karen, ye kuu nenmene eb yaa kabdindo karen.” andiwen.

³¹ Kwane, Pailletbed yedmoon, “Yiibka nenwene yiiwamob yaambbed wengyundime.” andoon.

Kwanandoone, yimbed inanduniwen, “Kumban nubka nubbed karub mim aye kowi ye dabab koni kuu yiminban.” andiwen. ³² Keyiib kee

kwanodned Yesumbed komo ye yaa kamuneene ye bobni ye kerekmen bobni ye kiwaan dakmoon kwamune id kere wonodned yimin.

³³ Kwane, Pailletbed ye ambiwoom aomne Yesu baandoona wonoona kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon.

³⁴ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kee eb kaamoni dee, o karub yenambed ne dowad ma yedmebdiwen dee?” andoon.

³⁵ Kwane, Pailletbed inandoon, “Ne kuu Yuumanoo? Dowan! Ebka eb ambibkindan yoom yi korok korok yoombed neyiib yaa kuu nenminiwen. Kowe eb kuu komo ambarakmi kamewen?” andoon.

³⁶ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Nembad korok kere oonimbon kuu okad kiri yemanban. Okad kiri yeman keroon karen Yuudanbed ne awine nenminiwen kebeni dowad ne demedanbed nangbiwen karen. Kumban ne oonimbon kuu ambibkin kimyen mamaa yaambad.” andoon.

³⁷ Kwane Pailletbed yedmoon, “Kowe, eb kuu king kii!” andoon.

Kwane, Yesumbed inandoon, “Ebbad ne kuu king andeed kuu anam yedmeeb kii. Anam kuu kuye dowadbed ne kuu wooneen kii. Kwane, anam anam ye weng dakne korokbendi dowad okad kiri manaan. Nimakarub korem anam anam ye kerekmen angka doriib kuu ne yaa wengambere-waniib.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, Pailletbed kaamonoon, “Anam anam kuu kuna?” andekore, Yuudan yaa angkon angkane wene yedmendoon, “Ne kuu ambarakmi yaambad dabab koni yeman karub keyaa ma wedmokban.

³⁹ Yiib koobdande kwanimaib kuu Yuudan yi Burudandoon orokbon yaron arimbed daawaiwe wii karub mimo bunangka obon kerid dowad yiib dingki ari nenkowimain. Kwane, yiib dowaken kuu ‘Yuudan yi king’ nenkondani-noo?” andoon.

⁴⁰ Kwane, yimbed baande komkane inandiwen, “Yii, yembanii! Barabas nub yaa nenkondeyaa!” andiwen. Barabas kuu anukbed gapman yaa bon keroon kowe wii aom nenkaaniwen.

19

Yesu Ayi Dowad Nenkowiwa Wonoon

(Mt 27:27-31, Mk 15:16-20)

¹ Kwane, Yesu kuu nong yikyikiibbed angkurom angka ayi dowad Pailletbed yedmoona nenwene kwane ayiwen. ² Kwane, ana nangmidanbed nong yikyikiibbed korok ari dereni yeman bedmekoriwa, Yesu ye korok ari derene kowiwen. Kwane, ebkad doboob minodminodiib kuu kanmene ye yaa kan inwarunekoriwa, ³ ye dia mene “Yuudan yi king, amkim amun eb yaa!” ande ye murubia ari yakdanme ayimo kame ika ika yemoun kameniwen.

⁴ Kwane, Pailletbed ikakman angkadere Yuudan yaa yedmoon, “Kedi, karub ke nen angkuro manaan kei, ye yaa dabab koni ye ambarakmi ye id kuu ne ma wedmino.” andoon. ⁵ Kowe, Yesu kuu nong yikyik bedmiwen ye korok ari derene ebkad doboob minodminodiib derenoon kumbed mene angkadoroon kuu Pailletbed yi yaa yedmendoon, “Karub kuu kekei!” andoon.

⁶ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom yi ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob oonimaib yoom Yesu wedmenekoriwa, erebnarimban komkane yedmiwen, “Ye kuu aye at ming arimbed kinime! Ye kuu aye at ming arimbed kinime!” ande kamiwen.

Kumban Pailletbed yi yaa inandundoon, “Yiibka nenwene at ming arimbed kinime. Ne kuu dabab koni ye ambarakmi ye id kuu ma wedmino kowe.” andoon.

⁷ Kwanandoone, Yuudanbed aromkonomo nangkane yedmiwen, “Ye kuu God ye Mingki andoon kowe, nub amobbed yedmoon kuu ye kuu aye bob kowi yeman.” andiwen.

⁸ Paillet kuu kee kwane wengamberekore ye uni kuu ari keroon.

⁹ Kwanekore boyambib kwaab aom ika aomne Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu kunayambbed menewen?” andoon. Kumban Yesu kuu ma inandunindo.

¹⁰ Kwane, Pailletbed ye yaa yedmoon, “Eb kuu dakmewokban kereewoo? Eb koronduwed wini ye kerekmeniib eb at ming arimbed ayuwed bobniyiib kuye aromkono kuu ne yaambbed angkeen kuu ebkaadbanoo?” andoon.

¹¹ Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb aromkono kandewen ne yaa kuu ari doreen ye God yaambbed kii. God yaambbedban karen ne yaa ma kamaabban karen. Kwanekob, karub kanembed ne nende eb yaa kabdoon kuu ambarakmi darewoob kamoon, eb arebban.” andoon.

¹² Kuyaambbed ari kuu Paillet ye dowaken Yesu korondenod wini yeman kamoon kumban, Yuudanbed komkane dakmiwen, “Eb kuu karub kee domonene korondaneewa wananeen kuu, eb kuu Saesaa yangkodmimban. Karub kanembed yeka ‘King keraan kii.’ andaneen kuu, Saesaa yaa bon keroon.” andiwen.

¹³ Paillet kuu weng kee kwane wengamberekore, Yesu nenmene angkaderekore, Bot Kudmiwenbon kwarimbed wengyundi ye dibirimbon ari wene diboroon. (Bot Kudmiwenbon kuu Hibru wengbed kuu Gabata andimaib.) ¹⁴ Kuye aron kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok nekwenabi ye aron. Kukuu aronkob yaa kereen. Kwane, Pailletbed Yuudan yaa yedmendoon, “Yiib king kuu kei.” andoon.

¹⁵ Kumban yimbed komkane yedmiwen, “Nenwene! Nenwene! Aye at ming arimbed kine!” andiwen.

Kwanandiiwe, Pailletbed kaamonendoon, “Yiib dowaken kuu yiib king aye at ming arimbed kinaniinoo?” andoon.

Kwane God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb darebbbed inande yedmiwen, “Nub king kuu yenayiibban, Saesaamo.” andiwen.

¹⁶ Kwane, Paillet kuu yi weng wengamberekore, yeenbon arimbed at ming arimbed aye kowi dowad ana nangmidan yaa nenkondoan.

Yesu At Ming Arimbed Dare Kanmaniwen

(Mt 27:32-44, Mk 15:21-32, Lk 23:32-43)

Kowe, Romdan yi ana nangmidanbed Yesu nenwenib ¹⁷ at ming kankoniwe, yeka Nangkarakbon yaa kankarine wonoon. (Nangkarakbon kuu Hibru wengbed kuu Golgota andimaib.) ¹⁸ Kwane, kwari kumbed ye kuu at ming arimbed bakumbed dare kankoone maniwen. Kwane, karub ayoob kuu ben at ming ayoob arimbed bakumbed darekorib Yesu ye angkara angkara benkoobe dariwen.

¹⁹ Pailletbed kerek yaa korok weng kwamune wongkoon, “YESU NASARETMAN, YUUDAN YI KING”. Kerek kee kondoone at ming dungkun ari deriwen. ²⁰ Weng kee Hibru wengbed Romdan yi weng Latinbed Gurik wengbed wongkanaboon. Kwane, weng kee Yuudan yemoon kimingkiwen, amborom kuu Yesu aye at ming arimbed kiniwen yaambbed siti aom kuu ambabban kowe. ²¹ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed Paillet yaa yedmiwen, “‘Yuudan Yi King’ ande wongkaab. ‘Ne kuu Yuudan Yi King.’ ande yedmoon.” kwane wongke.” andiwen.

²² Kwanandiiwe, Pailletbed inandoon, “Komo nembbed wongkaan kuu angkimbaraneen, kuyaa kuu inamen maa kandinban.” andoon.

²³ Kwane, Romdan yi ana nangmidanbed Yesu at ming arimbed dare kanmanekoriwa, Yesu ye ebkad nandenib andokbe wenore kaningiib kere

nekwiwen, yi kaningiib kowe. Ebkad mamaa kuu kad yaa yoni yebkad kuu nandiwen. Kuye ebkad kuu barad manayiib ma kan dabokne karangkindo mimo kumbed kongkono yaambad wene konomed yaa wene emkong yaa yiminbed karangkiwen. ²⁴ Kwane, yika neman yedmoon yedmoon kamiwen, “Nub kuu ebkad kee birindaub. Bot ari nuwaningko wongke kirarem, kane yaningko wedmanuub kuu yeka ebkad kandaneen.” andiwen. Kwaniwen kuu God Ye Weng Karadmo ke wongkoon kei, “Yika nebkad kuu bene andokbe wenore yi mimim benib, bot aningkoyiib kirarekorib aningko wedmiwenman nebkad maa kandoon.” ande wongkoon kuu anam id keroon. Kwanikob, ana nangmidan kuu kwamunemo kamiwen.

²⁵ Yesu ye at ming dia kuu ye awaan yoom ye awaan yu yangkura yoom Klopas ye amban Meri yoom Meri Magdalen yoom kui. ²⁶ Kwane, Yesu wedmoonka awaan yoom ye kedmengkaneenman yembed mimyob dowaken keenimaan yoom kuu dia doriib kowe, Yesumbed ye awaan yaa yedmoon, “Ena yee, ye kuu ub dana mingki ande kowaan.” andekore, ²⁷ ye kedmengkaneenman yaa yedmoon, “Yu kuu eb ena ande kowaan.” andoon. Kwane, kuye aronbed ari kuu kedmengkaneenman kembed yambiwoom nen oonoon.

Yesu Bobnoon

(Mt 27:45-50, Mk 15:33-41, Lk 23:44-49)

²⁸ Kuye yoman kuu Yesu yekaadkeroon kuu komo komo korem kuu ambangke dowan keroon. Kwane, God Ye Weng Karadmombd komo wongkoon kuu anam id kerid dowad Yesumbed yedmoon, “Ok moom bobnaan.” andoon. ²⁹ Kwane, wain ok dereb kereen kuu dia angkeen kowe, ok awinimaan ye obkod kande kuyaom kaane kande isop nondong ari kowe Yesu ye mongkodkono yaa kankooniwen. ³⁰ Kwane, Yesu kuu ok anoonkin yedmoon, “Kuned kuu korem awine dowan keraan kii.” andoon. Kwane, korok wan yiri kubune ye kingkin Awodki ye dingki ari kowe bobnoon.

³¹ Kuye aron kuu Sabat aron nekwanabi aron, angkon aron awari kuu Sabat aroniib Yuudan yi Burudandoon ye orokbon aroniib kowe, kuye aron ari karub at ming arimbed kinambiri kuu Yuudan yi korok korok yi dowakenban. Kwanikob, yi kuu karub at ming arimbed kinambiriwen yi yon kuu ana nangmidanbed domangkikbo duknibko yi bob kuu ben kubudirime andi dowad wene Paillet yaa kaamoniiwe ee andoon. ³² Kwani kowe, ana nangmidanbed wene karub ayoob Yesu yoom ibmo at ming arimbed bakumbed dare benkoobe dariweniib yaa wenenib, karub maa ye yon kuu domangkekorib, karub maa ye yon kuu domangkiwen. ³³ Kwane, mene Yesuyiib yaa mene wedmibka, ye kuu bobnoon kowe ye yon domabangkindo keriwene. ³⁴ Kumban kwani kerid koronde ana nangmi ye karub mimombd kanadbed Yesu ye id kebed yaa monbenoone kirodmo umkaniib okiib menebenaboon. ³⁵ Kee kwanoona wedmoon ye karubbed yedme korokboon. Yembed komo yedme korokboon kuu anammo. Ye yekaad anammo dakmeen. Yembed yedme korokbendoon kuu yiib kwangkon anam andime dowad. ³⁶ Kwamune kamiwen kuu God Ye Weng Karadmo aombd wongkoon kuu “Ye kono kuu ma domabangkaanban.” andoon ye wengiwa, ³⁷ God Ye Weng Karadmo maa, “Yi kuu kanadbed kariwen ye karub kuyaa keenombaraniib.” ande wongkoon ye weng kuu anam id keroon.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen

(Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lk 23:50-56)

³⁸ Kuye yoman kuu Arimateaman Yosefbed Yesu ye id kanwene mangki dowad Paillet yaa kaamonoon ee andoon. Yosef kuu yemyeb Yesu ye yoman

wini ye karub, amborom kuu Yuudan yi korok korok yaa unendoon kowe. Kwane, ee andoon kowe, Yosefbed mene Yesu ye bob kuu kanwonoon. ³⁹ Anuk yirimbed Yesuyiib yaa amnoombed durune wonoon ye karub Nikodemus kuu baeb amun yeman meeryiib aloyiib dabokniwen ye dabab 35 kilos areb kumbed kan Yosef yaa dabokne wonoon. ⁴⁰ Karub ayoob kembed Yesu ye bob id kuu kandenib, Yuudanbed yi bob mangkimaib kwane areb kuu baeb amun yemaniib ebkad kawanmoyiibbed bedmiwen. ⁴¹ Yesu at ming arimbed dare kan maniwen ye yumbon kuyaa kuu mongkoboniib. Mongkobon kuyaom kuu bobkonombon yewewiib, kuyaom kuu bob ma mangkindo. ⁴² Kuye aron kuu Yuudan yi Sabat aron nekwenabi yaron kumban Sabat aron dia kereen, angkon bobkonombon kuu dia kowe, yimbed Yesu ye bob kuyaom kowiwen.

20

Bobkonombon Aom Yesu Dowan (Mt 28:1-8, Mk 16:1-8, Lk 24:1-11)

¹ Amkimo kaimbed ariminku ye aronki ibduruk nambirindombbed Meri Magdalenbed wene bobkonombon yaa wedmuunka, ambongkodem kebenoon ye bot darewoob kuu kan angkara kowoon. ² Kwane, Meri kabaanmo wene Saimon Pita yoom kedmengkandeenman maa Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karub yoom kuyiib yaa wene yedmeen, “Karubbed nub Yariman kuu bobkonombon aom kuu kan angkaniwen kii! Kowe kunaya kowiwen kuu nubkaadbanii!” andeen.

³ Kowe Pita yoom kedmengkandeenman maa keyoom bobkonombon yaa andowe wene wedmok winiwen. ⁴ Karub ayoob kibindariwen kumban, karub maambed kirod kirod kabaanmene Pita kuu deburudandoon. Kwane, bobkonombon yaa yedinmo wonoon. ⁵ Kwane, yumbed ambokibine aom wedme wedmoonka ebkad kawanmo kumbedmo angkeen. Kwane, ye kuyaom aomnindo. ⁶ Kumban ye yoman meneen ye karub Saimon Pitambed de niindem aom aomne wedmoonka ebkad kawanmoyiib ⁷ Yesu ye korok ari bedmiwen ye ebkadiib kumbedmo dangeen. Korok ari ye ebkad kuu yekarebmo bedmoon, bob andedmi ye ebkad kawanmo yaa ma daboknindo. ⁸ Kwane, kedmengkandeenman maa bobkonombon yaa ibduruk wonoon kee ye kangkon aomne wedmekore anam andoon. ⁹ Kumban yi ayoob kee yi kuu God Ye Weng Karadmo aombed Yesu kuu bobni yirimbed dembaneen ande wongkon kuu meene ongme kaadkerindo. ¹⁰ Kwanikob, yi kuu ikakman yi ambiwoom winiwen.

¹¹ Kumban Meri kuu bobkonombon bunangka doberenu ameng kamuun. Kwane inok waun kumbed ambokibine bobkonombon dem aom kereknenu ¹² engyus ayoob ebkad kawanmo inwariwen wedmendeen. Yi kuu Yesu kowiwen ari dibenib, mamaa kuu korok kerekmen arimbed diboroone, mamaa kuu koborom yon kerekmen anukbed diboroone keriwon. ¹³ Kwane, yu yaa kaamondiwen, “Angkodmi, komandewed ameng kameeb?” andiwe, yumbed yedmeen, “Ne Yariman kuu kanwiniwen. Kwane, yimbed kunaya kanwene kowiwen kuu ne nekaadban.” andeen.

¹⁴ Meri kee kwane yedmuunkin, yu amonombe wedmuune Yesu kuu kuyaa doreen kumban yu yukaadkerunindo. ¹⁵ Kwane, Yesumbed kaamondo, “Wonong ee, komandewed ameng kameeb? Ub kuu kane ande kereknaab?” andoon.

Merimbed meeneen kuu ye kuu kuye yongbon oonoonman andeen kowe, ye yaa yumbed yedmeen, “Korok, ebbbed ye id kuu kanwene kowewen keraneen kuu yedmewebka wene kanda.” andeen.

¹⁶ Kwane, Yesumbed yu yaa yedmoon, “Meri.” andoona, yu amonombe Yesu ye kerekmen kerenu Hibru wengbed yedmeen, “*Raboni yee!*” andeen. (Raboni ye weng id kuu “Kedmengkandi korok”.)

¹⁷ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne yaa awinewaab, komoyiibkob ne kuu Ambeyiib yaa ikakman winindo kowe. Kumban nangkodmiayiib yaa weneneb ne kuu ikakman ne Ambe, angkon yiib Ambe, ne God, angkon yiib Godiib yaa wanaan kii andi ye weng yi yaa daande.” andoon.

¹⁸ Kwane, Meri Magdalenbed kedmengkandeendaniib yaa weng yuk kanwene yedmendeen, “Yariman wedmenaan kii!” andenu yembed yu yaa komo komo kee dakmoon kuu yi yaa dakmendeen.

Yesumbed Ye Kedmengkandeendaniib Yaa Angkadoroon

¹⁹ Sande ye amnoon arimbed, kedmengkandeendan kuu mimyamo nedbiwen. Yuudan yi korok korok yaa uniwen kowe, ambongko karangmiwen. Kwane, Yesu kuu mene yi kidangkambed dangkuro dobere yedmoon, “Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok.” andoon. ²⁰ Kee kwane yedmoonkin, ye dingkiyiib ye id kebed yaayiib korokbendoon. Kwane, kedmengkandeendan Yariman wedmeniwen kuu kubi miin darewoob keriwon.

²¹ Kwane, Yesumbed ikakman yedmoon, “Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok. Ambembed ne nenkwoona manaan kwamune areb, kibireb nembed yiib ben nongkobako winime.” andoon. ²² Kee kwane andekore, inum yi yaa narene yedmendoon, “Kingkin Karadmo yiib niindem aom nendime. ²³ Yiibbed nimakarub yena yi ambarakmi are nonondandaniib kuu yi ambarakmi kuu Godbed are nonondandaneen, kumban yiibbed yi ambarakmi are nonondandaibban kuu Godbed yi ambarakmi kuu are nonondandaanban.” andoon.

Yesu Tomas Yoom Kedmengkandeendan Yena Yoomiib Yaa Angkadoroon

²⁴ Kedmengkandeendan wad ayoowiib mim Tomas, yaningko maa Didimus andimaib, kedmengkandeendan nedbiwen kuu yeyiibban, Yesu yi yaa monoon kuu. ²⁵ Kowe, kedmengkandeendan yena kembed Tomas yaa yedmeniwen, “Yariman wedmenuwen kii.” andiwen.

Kumban yembed yi yaa yedmoon, “Nekareb ye dingki yaa baku dariwen ye dem yumbon wedmeni kuyaom ne dingki od kuyaom kamoneni, ye id kebed yaa dingki kamonaniin kumbed anam andaniin, kwanainban kuu anam andainban.” andoon.

²⁶ Kwane ari ye Sande arimbed, Tomas yoom Yesu ye kedmengkandeendan yena yoom kuu ambiwom ikakman nedbiwen. Ambongko korem karangmiwen kumban Yesu kuu yi kuyaom kuu yeyiib mene dangkuro doberokore yedmoon, “Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok.” andoon. ²⁷ Kwanandekore, Tomas yaa yedmenoon, “Ne dingki kee wedme, eb dingki od keyaom kowe. Kwane, eb dingki yire ne id kebed yaa kaane wedme. Eb karekmi kuu korondeneb anam ande.” andoon.

²⁸ Kwane, Tomasbed Yesu yaa yedmenoon, “Ne Yariman, ne God!” andoon.

²⁹ Kwane, Yesumbed yedmenoon, “Eb kuu wedmewekoreb ne yaa anam andeewoo? Kane kane akmewindo kumban anam andiwen kuu amun kerundoon.” andoon.

Buk Kee Yesu Yaa Anam Andime Dowad Wongkoon

³⁰ Yesumbed ye kedmengkandeendan yi kerebiri arimbed yeka mamaa ye dud kami korokbenaboon yemoon yena kuu buk keyaom kee ma wongkanabindo. ³¹ Kumban keyiib kee wongkanaboon kuu yiib kuu Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu, ye kuu God ye Mingki kii ande anam andime

dowad. Kwane, yiib kuu ye yaa anam andaniib kuu, ye yaambad wadkeri kandaniib.

21

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Ediib Yaa Angkadoroon

¹ Kuye yoman kuu Yesu kuu bowan Galeli angkambad ye kedmengkandeendan yaa angkadere dangkuro durundoon. Kwamune kere wonoon kei. ² Saimon Pita yoom Tomas yaningko maa Didimus andimaib yoom Galeli ye kambong Kenaman Natenio yoom Sebedi ye meed ayoob yoom kedmengkandeendan ayoob yena yoom ibmo doriib. ³ Kwane, Saimon Pitambad yi yaa yedmoon, “Ne kuu okyiri oon bad wanandamiin.” andoone yimbed yedmiwen, “Nub kwangkoon nuwiib eb yoom wananuuwa.” andiwen. Kowe, yi wenenib oon bi motod aom aomne wene amnoon doboob oon bi ye men kamobiwen, kumban oon ma maandindo keruwen.

⁴ Awari amkimo kaimbed Yesu kuu wim ari doboroon, kumban ye kedmengkandeendan kuu Yesu ye komboon kuu yikaadkerunindo. ⁵ Kwane, yembad yi yaa kaamondoon, “Ee angkodmia, yiib kuu oon ma maandindo dee?” andoone “Yii, dowanaa.” ande inandiwen.

⁶ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib oon bi ye men nande motod wiwi angkambad kamonime. Kwananiib kumbad oon kuu maandaniib.” andoon. Kowe, yi kuu kwaniwen. Kuyiib kuu oon yemoonbed awuniwa awingkoon kowe, yi kuu oon bi ye men ika motod aom kamoni kuu yiminban keruwen.

⁷ Kwane, kedmengkandeenman Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karubbed Pita yaa yedmoon, “Ti Yariman kiyi.” andoona, Pita kuu kee kwane wengamberekore ye bunangka ebkad deme dowadbed biankowoon kuu kan derene ok yiri bumboroon. ⁸ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yena kuu motod aombad oon bi ye men aom oon yemoon aomniwen kuu bingbe Pita ye yoman bid yaa kanwiniwen, amborom kuu bid yaa kuu ambabban 90 mitas areb kowe. ⁹ Kwane wirine wim ari kuro dodkenib wedmiiwa amoyidkobbed deneen. Kwane, amot ari kuu oon deneen. Kuyaa kuu omiib.

¹⁰ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Oon kibireb biwen kuyiib yena benminime.” andoon. ¹¹ Kowe Saimon Pitambad motod aom aomne wene oon bi ye men kuu bingbe bid yaa nanmonoon. Oon bi ye men kuu oon dareb darebmo diiriwen kuu 153yiib kumban oon bi ye men kuu ma birindindo.

¹² Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Mene animan anime.” andoon. Ye kedmengkandeendan kuu yi yikaadkeriwen kuu Yariman kowe, “Eb kuu kane?” ande ma kaamobindo. ¹³ Yesumbed menene om bendune bangkandekore oon kwangkoon kwane ben bangkandoon. ¹⁴ Yesu kuu bobnoon yirimbed nen demboon yaronbed mene kwaniwen yaron kee ye kedmengkandeendan yaa kuu angkaderebeen kuu ayoobmimiib kereen.

Yesumbed Ye Karuwa Nimaya Awande Aromkono Konde Andoon Pita Yaa

¹⁵ Kwane, yi kuu animan ane dowan keriwe, Yesumbed Saimon Pita yaa kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaab kuu yi mimyob dowaken keewi keyaa burudandoonoo?” andoon.

Andoone, Pitambad yedmoon, “Ee, Yariman, ebkaad kuda, mimyob dowaken keebdimainaa.” andoon.

Andoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya kuu sibi mana areb kowe, awande aromkono konde.” andoon.

¹⁶ Angkon Yesumbed ika kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaawoo?” andoon.

Andoone, Pitambéd yedmoon, “Ee, Yariman, ebkaad kuda, mimyob dowaken keebdimainaa.” andoon.

Andoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya kuu sibi oonoonman areb oone.” andoon.

¹⁷ Kwane Yesumbed ayoobmim kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaawoo?” andoon.

Pita kuu kubiyiibban keroon, amborom kuu Yesumbed “Mimyob dowaken keewimaawoo?” ande kaamobene ayoobmim keroon kowe. Kwane, Pitambéd yedmoon, “Yariman, komo komo korem eb ebkaadmo. Eb ebkaad ne kuu eb yaa mimyob dowaken keebdimain kii.” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya awande aromkono konde. ¹⁸ Nembéd eb yaa ke anammo yedmebdaan kei, eb kewed yaronbéd ebkad kuu ebka deebekore eb dowaken kunaya wanande meenimaab kuu kuyaa kwane yarebimaab. Kumban eb kiomnaneeb kuu aniib dowad karub maambéd eb nendaneena eb dingki yiraneewe ebkad deebédekore eb dowakenban kuyaa wini ye yumbon kuu kuyaa eb nenwananeen.” andoon. ¹⁹ Pita kuu kamune anyaniwe bobnaneen kumbéd God yaa nambiri konaneen kuye dowadbed Yesumbed keyiib yedme korokboon. Kwanandekore, Yesumbed Pita yaa yedmoon, “Ne yoman mene!” andoon.

²⁰ Kwane, Pita kuu amonombe anuk wedmoonka Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karub kuu yi yoman meneen. (Anukbed keye karub kee orok aniwen yaambéd Yesu yaa yonekore ari kuu ye yaa kaamonoon, “Yariman, eb yaa kanembéd ambodanganeen?” andoon.) ²¹ Kwane, keye karub Pitambéd wedmenekore Yesu yaa kaamonoon, “Yariman, ye yaa komo keraneen?” andoon.

²² Kwanandoone, Yesumbed inandunoon, “Ye dobaraneenkob ikakman mananiin kuu ne dowaken keraniin kuu eb meenembiri yemanban. Eb kuu ne yoman mene!” andoon. ²³ Kee kwane yedmoon kumbéd yikanmo kuyaom kedmengkandeendan yaa nuub weng kan yariwen kee, kedmengkandenman keyiib kee bobnaanban ande kamiwen. Kumban Yesumbed kuu bobnaanban kii ande ma yedmindó, yembéd kamunemo yedmoon, “Ye dobaraneenkob ikakman mananiin kuu ne dowaken keraniin kuu eb meenembiri yemanban.” andoon.

²⁴ Kedmengkandenman kee kamenabi keyiib kee yedme korokbendeni wongkaan kuu ne kei. Nub nubkaad yedme korokbendi ye weng kee anammo.

²⁵ Yesumbed kamenabi yemoon yenayiib kwangkon ongmenaboon. Kami mimim korem kuu buk aom wongkanabiwen karen, mok nembéd meendobaan kuu buk miin yemoon kowe okad yiri buk nongkobimbon kuu yiminban keroon manok karen.

Kwamiwen Apasodanbed Kwamiwen Ye Buk

Kwamiwen Buk Komo Dowad Wongkoon

Weng keye dowad kuu kekamune: 1. Apasodan yoom anam andiwendan yena yoom komo kamenabiwen kumbed Yesu ye weng derendaroon ye weng anammo wongkoon. 2. Kuristendan yaa yenambed dudi weng yemoon dakmenabiwen kowe, buk kumbed koromone dakme wongkoon, Yuudaniib (4:8-12) Yuudanbaniib (25:8-11) yaa inandi dowad. 3. Kuristendan yaa yobdoodiib durud yewediib menebimaan kowe, komarewa doharanuub ande korokboon. 4. Kuristendan kuu yenambed durud yewed konde yenbandimaib kumban, Yesu kuu ye bondan korem yaa burudande doraneen ande wongkoon.

Wongkoonman

Kwamiwen ye buk kuu Lukbed wongkoon. Luk kuu Yesumbed komo komo kamenaboon kuu wedmindo kumban, indobbed wedmeniwendan yemoon yi weng boon kumbed wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 63 areb.

Korok Weng

1. Yesu Ye Weng Kuu Yudea Kere Galeli Kere Samaria Aom Derendaroon (sapta 1—8)
2. Pool Yesu Yaa Anam Andoon (9:1-31)
3. Yesu Ye Weng Kuu Fonisia Kere Saipurus Kere Antiok Aom Derendaroon (9:32—12:25)
4. Yesu Ye Weng Kuu Firigia Kere Galasia Aom Derendaroon (13:1—15:35)
5. Yesu Ye Weng Kuu Gurikdan Yi Okad Aom Derendaroon (15:36—21:16)
6. Yesu Ye Weng Kuu Romdan Yi Okad Aom Derendaroon (21:17—28:31)

Yesu Kuu Ewen Ari Nen Daanoon

¹ Tiofilus, ne buk ibduruk wongkekoru kebdaan kuyaom kuu, Yesu ye andowe kedmengkandoonbed ² wene ye nen Ewen ari daanoon kuye weng wongkaan. Kwamune kuyaambed ye kuu Ewen ari nen daanindo yaambbed, apasodan yembed kinoon kuu be Kingkin Karadmo yaambbed kedmengkandoon.

³ Ye durud yewed kande bobnoone mangkiiwe yeedoroon yoman ari kuu, aron 40yiib yi yoom dobere korokbendoon kuu ye anam bobnoon kumban ika yeedere wadkeron. Kwamune dore korobe akmiwa ika demboon kuu anam kii andiwen. Kwane, Godbed korok kere ooni yeman kuu Yesumbed dakmenaboon, yi yaa. ⁴ Kuye niindem aom kumbed yi yoom ye yoom nedbe animan aniib yaambbed, Yesumbed kwanime andi ye weng yedmendoon, “Yiib korem kuu Yerusalem aom doberenib, ne Ambe ye munob bangkandi yeman yaa meedmime. Ye weng kunduk yiib yaa kurin daandaan kui. ⁵ Yoonbed okiib baptais kerundoon kumban, aron yemoonban arimbed Kingkin Karadmoyiib yiib kuu Godbed baptais kerundaneen.” andoon.

⁶ Kwane, yi korem nedbiwen yaambbed Yesu yaa kaamoniwen, “Yariman. Israel ambibkin kuu nubkareb kibirebya kondaneebkob, nub Israeldan yoom God yoommo onanuub dee?” andiwen.

⁷ Kwanandiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Aron kuu yeka Ambe yembedo kowoon. Komo aron kwananeen kuu yiibbed yiibkaadkeri yemanban. ⁸ Kwane, Kingkin Karadmo mene yiib niindem aom yaa doberene aromkono kondaneene, ne weng amun kanwene daandaniib. Yiib indobbed

ne dowad wedmiwen kuu Yerusalem aombed wene Yudea ambibkin korem aombed wene Samaria kere kumbed wene okad yimin yimin yaa daandaniib.” andoon.

⁹ Kwane dakme dowan keroona, yi kerebiri yi indob ari yaambad ambid ari Yesu kuu nen daanoone wiib wedangka dewenuune wedmenindeban keruwen.

¹⁰ Kwane, yi korem kuu dobere Yesu daaneen kuyaa yi indob korem ambid ari nengmoniwen. Nengmone doriwe, karub ayoob ebkad kawanmo inwariwen kumbed yi dia angkane dangkoro doberenib yedmendiwen, ¹¹ “Galelidan. Yiib kuu komande yiib indob kuu ye ku weneen yaamo kwane doberenib kereiib? Yiib Yesu wedmiwa ye Ewen ari wonoon kuu, angkon ika kwane Ewen arimbed aman kwane ika mananeen.” andiwen.

Mataiyas Kuu Yudas Ye Yumbon Nendiwen

¹² Sabat aron* kereen kowe, anam andidan kee aangko Olif ari kuu koronde ikakman Yerusalem aommo winiwen. ¹³ Ambib yiriyiib ariyiib yimbed araben doriib kumbed mene ambiwom ari daaniwen. Yi korem nedbiwen kumaom kuu Pita yoom Yoon yoom Yems yoom Endru yoom Filip yoom Tomas yoom Baatolomyu yoom Matyu yoom Alfeyus ye mingki Yems yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom Yems ye mingki Yudas yoom kui. ¹⁴ Yi yoom Meri Yesu ye awaan yoom ye damana yoom nima yena yoom, yi korem mene nedbenib kurikuri kerembirimaib.

¹⁵ Anam andiwendan korem nedbiwen kuu 120yiib kwaombed, Pita yaro dorene ¹⁶ yedmoon, “Ee angkodmia. Kingkin Karadmombed Dewid yaa mene God Ye Weng Karadmo konoona dakme wongkoone anam id keroon kuu, Yudas kuu Yesu awineni ye dowad ambodangoon. ¹⁷ Ye kuu God ye deme awinuwen kemaom kuu yeyiib ibmo awinoon.” andoon.

¹⁸ (Anuk yiri kuu Yudas ambodangoon ye kewod kandoon kuu, yongbon okad moone kuyaa kombere omkabdin mane kabeyob domokbe ot wande bunangka komboroon. ¹⁹ Kwanoon kuu Yerusalem dan korem kuu yikaadkeriwen kowe, okad kuu yi wengbed aningko yeeb Akeldama ande kowiwen, ye weng id kuu umkan kubudoroon ye okad.)

²⁰ Kwane, Pitambad ika yedmoon, “Buk Yook aombed wongkoon kuu, ‘Ye dobiri ye yumbon kuu obonmo angkimborok, ye yumbon kuu ma nendaib.’

ande kwane wongkoon, angkon mamaa kuu, ‘Ye korok keru ye yumbon kuu karub maambad kandok.’

ande kwane wongkoon. ²¹⁻²² Kwani kowe, anam kuu karub maa nendanuub, karub kuu Yoon Baptaismaniib baptais kamimaan yaronbed mene ari Yesu nub yoom dobere mene ye nen daanoon yaronbed kuyaom kuu, nub yoom doboroon kumbed maa nendanuub. Kwananuub kumbed wedmuuwe Yesu anam bobnoon kumban ika yeedoroon ye weng kuu yeyiib dakmaneen.” andoon.

²³ Andoona, karub ayoob Yosef kuu yaningko maa kuu Baasabas angkon yaningko maa kuu Yustus yoom Mataiyas yoom anam andiwendanbed be ²⁴⁻²⁵ kurikuri kere yedmiwen, “Yariman. Karub mimim korem yi inamen kuu ebkaad kowe, karub ayoob kee buwen keyaa kuu mim nenkowewen kuu nub yaa korokbende. Yudasbed yumbon koronde yembad komo kamoon ye kakman yaa wonoon kowe, kane kuu apaso deme kandaneen?” andiwen. ²⁶ Kwane, bot yaa aningkoyiib korokbi dowad kirare Mataiyas

* **1:12:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri yaron, yiidki yeman kowe, ambab wini kuu amob.

nendiwen kowe, Mataiyasbed yumbon kandekore, apasodan 11iib yaa daboknoon.

2

Kingkin Karadmo Monoon

¹ Pentikos* yaron keruune, anam andiwendan korem mene mimyamo nedbiwen. ² Kwane yi korem ambiwoom dibiiwe, kudmeniibban kumbed nuub darewoob ye kuweng areb kuu ambid arimbed kamene ambib kumundin aom yukne daanoon. ³ Kwanoone, yi wedmiiwa amot yumbu areb andokbe mimim kere yi korem ari denobe dangoon. ⁴ Kwane, Kingkin Karadmombed korem ibnendene, aromkono konde weng maa maa bangkandenaboon kuu kwane dakmenabiwen.

⁵ Yuudanbed yi God ye weng wengambiriwendan kuu ambibkin korem yaambd menebe Yerusalem aom Pentikos ye orok ye dowad araben doriib.

⁶ Dakmenabi ye kuweng wengamberekoriwa, karub yemoon kerebkarab kamenmo menenib wengambiriwen, amborom kuu weng maa maa yi wengbed dakmenaiib kowe wengambiriwen.

⁷⁻⁸ Binangki miin darewiib kowe, kaamobiwen, “Ai, kee komarewa kamiib kee? Karub kee Galelidanmo kii! Komarewa nub weng anammo kee dakmiibkob kwane wengamburuub kee?”

⁹ “Nub kuu Paatiadaniib Midiadaniib Ilandaniib Mesopotemiadaniib Yudeadaniib Kapadosiadaniib Pontusdaniib Esiadaniib ¹⁰ Firigiadaniib Pamfiliadaniib Idyipdaniib Libiadan Sairin taun dia angkarayiib Rom ye Yuudaniib Rom ye Yuu keriwendaniib ¹¹ Kuritdaniib Arabdaniib kui. Kwene nub wengamburuuwa, God ye kami yeka maaaa ye weng nub wengbed dakmiwa wengamburuwen kii!” andiwen. ¹² “Keye id kee komarewa?” andimame binangke kerebkarab kamiwen.

¹³ Kumban karub yenambd anam andiwendan yaa ambon kamende yedmiwen, “Wain ok darewoob ane awarakiib yoonkob dakmiib.” ande daandiwen.

Pitambd Kadaareb Yaa Dakmoon

¹⁴ Kwanandiwe, apasodan 11 yoom Pita yoom yaro dembeniwa, Pitambd kadaareb yaa kankoone daandoon, “Ee ne ambibkindaniwa yena Yerusalem aom doriibdaniwa yee. Yiib ongme wengambiribko dakma.

¹⁵ Kibireb kee amkimo aron kuu mogeed yaro dibuun kowe, karub kee yi wain ok ane awarak yindo. ¹⁶ Dowan! Kukei, profesiman Yoelbed daande wongkoon kuu, Godbed yedmoon,

¹⁷ ‘Aron yeenbon kere wanauun yaron kumbed,
ne Kingkin Karadmo nimakarub korem yaa kowaniina mananeen.

Yiib kewediib koyuyiib kuu ne profesi weng dakmenabaniib.

Kwane yiib kewed kuu ne weng yuk wane wedmenabaniib.

Yiib aamkono kuu ne weng yuk kiyuum wedmenabaniib.

¹⁸ Kuyaron keranuun kuu ne deme karuwa nimaya yaa angkon ne Kingkin Karadmo kondaniina ne profesi weng dakmenabaniib.

¹⁹ Ambid ari kuu yeka maaaa ye wedme binangki yeman kedmengkan-daniin.

Okad yiri kwangkon dud korokbenabaniin,

* **2:1:** Pentikos kuu Yuudan yi Burudandoon yaronbed wene aron 50yiib dowan keruune, Yuudan yob ibduruk wandiwe God yaa eso andiwe kami ye orok.

umkaniib amoyiib amarengiib kui.

²⁰ Aron kuu kumbaneene kumun keranuun.

Wood kuu umkan areb keranuun.

Kwananeen kuye yoman kuu aningko arimbed darewoowiib nambiri darewoowiib Yariman mini yaron keraneen.

²¹ Kwananeena, nimakarub korem kane kane Yariman yaa anam ande baandaniib kuu

bobni yaa kuu burudande bindaneen.’ ande wongkoon.

²² “Israel karuwa nimaya kee wengambirime. Yesu Nasaretmanbed God yaromkono wedmi yemaniib yeka maaaa ye wedme binangki yemaniib dud korokbiyiib kamenaboon kuu Godbed yiib yaa korokbendoon, yiib wedme anam andi yeman. Yiib wedme yiibkaadkeriwen kui. ²³ Yesu kee God ye inamen dowaken unyemanbed ongmoon yaambded yiib yaa kondoon, yiib yoom miin arewadan yoombed aye at ming ari bakumbed daare kankoon maniiwe bobnoon. ²⁴ Kumban Godbed ye bobni durud yewed wankende bobnoon yiri kuu nenkoonoon demboon, amborom kuu bobnimbed ye awineni kuu yiminban kowe. ²⁵ Kee Dewidbed ye dowad kwane daandoon,

‘Yarimandin ne yoman winimo kamuub wedmaan.

Ne kuu ma une kiringmainban,

amborom kuu Godbed ne yaa ibnoon kowe.

²⁶ Kwani kowe, ne niindem aom kuu kubiyyiib kere

kwangkong kubi weng daknimamani

God ye weng kunduk meedme doriin,

²⁷ amborom kuu God, ebbed ne kingkin kuu bobkonombon yiri domowaabban,

angkon eb Karadkonoman bobkonombon yiri domonaawa deendaanban kowe.

²⁸ Ebbed wadkeri kiwaan kuu korokbeweewa nekaadkeraan,

angkon eb kerebiri ari dobaraniin kuu,

kubi darewoob kawaneeb.’ andoon.

²⁹ “Angkodmia, weng kangdommo awinaan kuu nub awo Dewid bobnoon mangkiwen, kumbedom. Kuye aron yaambded mene kibik aron kee ye bobkonombon kuu kangkeen yayaa kui. ³⁰ Ye kuu profesiman kowe, God Ye Weng kundukbed amob ongmoon kuu ‘ye yobbed ye ooni ye yumbon ari kuu ye awo aman arimbed kandaneen’ kuu yekaadkeroon. ³¹ Ye kuu aman ari wedme yedmoon ye id kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu anam bobnekore ika dembaneen kowe, dakmoon ye id kuu Yesu ye id kuu kuri domonoona deendindo.

³² “Kowe, Yesu kekei Godbed nenkoone wadkeri konoon kowe, nub kuu anam nub indowiib wedmuuwe kwanoon. ³³ Kwanoone, Yesu kuu Yambe Godbed yangingko kankoon ye dingki wiwi angka nenkowene, God ye weng kunduk kumbed Kingkin Karadmo konoon. Konoone, Yesumbed nub yaa kangkon keendoone ibnendoone kwane dakmuuwe, yiib kuu wedme wengambiriib kui. ³⁴ Dewid kuu Ewen ari daanindo, kumban kee Yesu ye dowad dakmoon,

‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,

“Ne dingki wiwi yaa dibereewa,

³⁵ eb bondan kumbed

eb yon yiidki yeman ongmaniin.” ’ andoon.

³⁶ “Kwanikob Israeldan korem, yiib kuu yiibkaadkerime. Yesu kee yiibbed aye at ming ari dingki dare maniwen kuu, Godbed ongme kowoone ye kuu Yariman angkon Godbed Kinoona Monoonman Keresu keroon.” andoon.

³⁷ Nimakarub weng kee wengambiriwen kuu yi mimyob aomiib wande wonoon kowe, Pita yoom apasodan yena yoom yaa yedmiwen, “Angkodmia, nub komo kamanuub?” andiwe ³⁸ Pitambéd inande yedmoon, “Yiib mimim korem ambarakmi yaambéd amonombe Yesu Keresu yaa anam andibko, yiib ambarakmi are nonondandoko yaningko yaambéd baptais kerime. Kwanibko, Kingkin Karadmo kuu Godbed yiib yaa munob kondaneen. ³⁹ Weng kunduk kee yiib yoom yiib danaya yoom nimakarub yena ambab dobere weniib yoom yi dowad kui. Kane kane nub Yariman Godbed baandaneendaniib yi dowad kui.” andoon.

⁴⁰ Andekore, weng yemoon ongkande nangkande dakmoon, “Yiibka amonombe miin arewadan kibikee doriib kee yi kami ye kakman yaa korondime.” ande daandoon. ⁴¹ Wengambere anam ande awine kandiwen-dan kuu baptais kerundiwen, kuu 3,000iib areb mene anam andiwendan yaa dabokniwen, aron kuyaa kuu.

Anam Andidan Yi Dobiri

⁴² Anam ande dabokniwendan kuu apasodan yi kedmengkandi wengambere doberenib, kurikuri kere doberenib, mene dabokne yonendenib, Yesu yaa meeni ye orok animaiib. ⁴³ Apasodanbed yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib yeka mamaa ye dud kamiyiib korokbendimaiib kuu yi korem wedmekoriwa, binangke God yaningko kankooniwen.

⁴⁴ Anam andidan korem nedbimaiib, angkon yi yiribman korem kuu ibmo neman konoona awinoon awinoon kame dohiriwen. ⁴⁵ Kwane yi yiribman yena kuu berengkanekorib, od kuu kane yiribmaniibban keroon kuu numbere kondimaiib.

⁴⁶ Yi korem kuu menenib, kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed aron korem kuu mene nedbenib, kubi dowakeniibbed animan numbere yi ambiwoom nedbe anenib, ⁴⁷ God yaningko kankoonenib kubiwen. Kwane, nimakarub korem kuu anam andiwendan yaa kubi dowaken keruwen. Aron korem kuu Yarimanbed nimakarub yewewiib bobni yaa kuu burudande bindene yi yaa daboknaane, yemoon kerimo kamiwen.

3

Pitambéd Menengkun Karub Yon Arewa Ongmoon

¹ Aron mamaa, oobneya ye kurikuri yaron keruune, Pita yoom Yoon yoom kurikuri boyambib darewoob kuuk aom kurikuri kerok weniib.

² Karub maa awaan yu kabeyob aombed yon arewa keroon kuu, ye karubkimbed did arimbed karine mene kurikuri boyambib darewoob kuuk ambongkombon yaningko Kerengkandimbon dia kowiwe, aomne angkadere kamiibdan yaa menengkun kamok diboroon. Aron korem kwamimaan.

³ Kwane, Pita yoom Yoon yoom aomdirriwa, wedmendekore od maawime ande kaamonoon. ⁴ Pita yoom Yoon yoom kuu ye yaamo kerenombereniiwa, kwane Pitambéd yedmoon, “Nub yaa wedmende.” andoone, ⁵ kwane yembéd kerenombereney, yiribman maawandamiib manok ande meenoon.

⁶ Ande meeneene, Pitambéd yedmoon, “Ne od goldiib od silvaayiib korem dowan, kumban nembéd ma awinaan kuu kabda. Nasaretman Yesu Keresu yaromkono yaambéd, dodke!” andoon.

⁷ Andekore, ye wiwi yaambéd awine nenkoonoona, kirodmo ye yon aromne wenekore, ⁸ kwane korongbere yaro dembe yi daboknekore, kwane God yaningko kankoonene korongberenanmo yarene, kurikuri boyambib darewoob kuuk aom kuu yeyiib kwaom aomnoon.

⁹ Kwane God yaningko kankoonene yaroon kuu, karub aomniwen yi korem wedmene ¹⁰ yikaadkeriwen kuu ke menengkun karub kee Kerengkandimbon ambongkombon yaa diberembirimaan kumbed kowe, yi korem kuu ye yaa kami maaa kuu komarewa keroon ande binangkanabiwen.

Pitambed Menebiwendan Yaa Dakmoon

¹¹ Menengkun karub kuu Pita yoom Yoon yoom ibne awinendoona, Solomon ye bot doboob doboob yorokmo dariwen yaa doriib yaa kuu karub korem wedmene binangkenib kibindare menebiwen.

¹² Kwane Pitambed wedmende yedmendoon, “Israel karuwa, yiib komande kwanuwen yaa binangkiwen? Komande nub yaamo nengmoniwen? Karub kee ongmuwen kuu nub aromkononombed dee? O nubbed God yaa wengamberembirimaub kumbed dee? Dowan!

¹³ “Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom nub ambeya yoom yi God kumbed ye deme karub Yesu yaa nambiri darewoob konoone yaningko darewoob keroon. Yiibbed aye kowi ye dowad Paillet yaa nenkonniwen kumban, Pailletbed yedmoon, ‘Ye ambarakmino kowe korondako wonok.’ andoon. Kwanandoon kumban Paillet ye arinambo ari wanenib, ¹⁴⁻¹⁵ yiibbed yengkadmi ye karub kuu nub yaa konde ande yedmiwa kondoon, Yesu kuu ayime ande waniiwe yimbed ayiwen.

“Ye kuu Karadkono Yorokmo Ye Karub kumban, yiibbed waniwen. Ye kuu wadkeri korem ongmooon ye karub kumban, yiibbed aye kowiwen. Kwaniwen kumban, bobnoon yiri kuu Godbed nenkoonoone ika demboon. Kee kwanoon kuu nuwiib nub indobbed wedmuwen.

¹⁶ “Karub kee yiibkaad kee wedmiib kee yembed Yesu yaa anam andoone, Yesumbed ongme aromkono konoon kowe, kee korem amun keroon.

¹⁷ “Ee angkodmia! Ne nekaad, yiib yoom yiib korok korok yoom kuu angkuna koronkob Yesu yaa kwaniwen. ¹⁸ Kwaniwen kuu Godbed ye profesidan yaa yedmoone yi korem daandiwen kuu kei, Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu durud yewed kandaneen. Weng kee anam id keroon, Yesu yaa.

¹⁹ “Kwani kowe, amonombe God yaa minime. Kwananiib kuu Godbed yiib ambarakmi kuu arene, aromkono yiib yaa kondene, ²⁰ yiib dowad Godbed Kinoona Monoonman Keresu, Yesu kui, ye kuu yedmaneenkob ika mananeen. ²¹ Yesu kuu Ewen ari dobaraneene dobiriyiwa okadiiwa inu-minumiwa komo komo arewa keroon kuu korem Godbed ongenabaneen yaron keraneen. Godbed ye weng kunduk yedmoonkob ye karadmo ye profesidan daandiwen kowe kwananeen kii.

²² “Angkon kwananeen amborom kuu Mosesbed yedmoon, ‘Profesiman maa ne areb yiibka yiib karub aombed nenkoonaneene yaro dakmaneen kuu ye weng korem kuu wengambirime. ²³ Karub kane kane ye weng wengamberedandaniib kuu ye karubkimiib yaa kuu nare koraraneene ika minindeban keraneen.’ andoon.

²⁴ “Kwamune kui! Profesiman Samuel yaronbed mene kibikee, profesidan korem kuu aron keyaa Yesu yaa komo keroon kuu kwananeen ye weng dakmiwen. ²⁵ Yiib kuu profesidan yi yumbon kandenib, Godbed ye weng kunduk ongmane yiib awoya yiri yaa kondoon kuu yiib kangkon kandiwen. Godbed Abraham yaa yedme kowoon kuu ‘Eb yob yaambbed ambibkin koremdan okad yimin yimin yaa kuu amun kerundaniin.’ andoon. ²⁶ Weng kee yiibbed kandiwen kowe, God ye deme karub Yesu kuu Godbed kinoona yiib yaadin monoon. Ye kuu yiib mimim ambarakmi inamen yaa bene amonombendekore amun kerundok monoon.” andoon, Pitambed.

4

Pita Yoom Yoon Yoom Korok Dareb Dareb Yaa Dakmiwen

¹ Pita yoom Yoon yoom kuu nimakarub yaa dakmiwa, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yenayiib ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob oonidan yi korokiib Sedyusidan yenayiib kuu yiyyiib yaa miniwen.

² Apasodan Pita yoom Yoon yoom kumbed kane kanembed Yesu yaa anam andaniib kuu bobni yirimbed benkoobaneena dembaniib ande nimakarub yaa kedmengkandiib kuu korok korok yi dowakenban darewoob keruwen.

³ Kwanekoriwa, be wene kangdod kerem andiwed kumban, miriknandameen kowe, Pita yoom Yoon yoom kuu be wii aom kambiriwen. ⁴ Kumban nimakarub kuu Pita ye weng wengambiriwen kuu yemoon mene anam andiwen. Yi kuu anam andiwendan yena dabokne karubmo kimingki kuu 5,000iib areb keruwen.

⁵ Kuye awari kuu nimakarub yi korok korokiib kurikuri aamkono aamkonoyiib Yuudan yi amob kedmengkandaniib Yerusalem aombed kangdod ambiwoom mene nedbiwen. ⁶ Yi kuu nedbiwen kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaningko Anas yoom ye anodki Kaiyafas yoom Yoon yoom Aleksandee yoom angkon yena yoom nedbiwen kui.

⁷ Yi yedmiibkob karub maambed wene Pita yoom Yoon yoom be yi ari-nambo ari be monoona kaamobendiwen, “Yiib kuu kane yaromkonombed kee kwane awiniwen?” andiwen.

⁸ Kwane, Pita Kingkin Karadmoyiib ibnenoon kumbed inande dakmoon, “Nub aamkono. ⁹ Karub yon arewa nub mimyob keene ongmuuwa amun keroon ye weng ye dowad yiib kibikee wengambere wengyundandiwedoo? ¹⁰ Kwani kowe, yiib yoom Israeldan korem yoom wengambirime. Yesu Keresu Nasaretman yiibbed aye at ming yaa bakumbed dare maniiwa bobnoon kuu Godbed nenkoonoone wadkeroon. Kowe, Yesu ye aromkonombed karub kee ongmoonkob korem amun kerekore yiib arinambo ari dembe mene doboroon.

¹¹ “Yesu kuu kekei.

‘Ambib yengbimaibdan, yiibbed bot kankaariwen kuu, ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.’ kwane wongkoon.

¹² “Okad yimin yimin yaambad, Yesu yembedmo nimakarub bobni yaa kuu burudande bindi ye karub keroon, Godbed nimakarub yaa ma kondindo.” andoon.

¹³ Andoone, korok korok kuu Pita yoom Yoon yoom yaa sikuyiibban kambongmo doriibdan kumban korok dareb dareb yaa uniyiibban aromkonomo doriib kuu wedme binangkekeriwa, angkon wedme meenibka yi kuu Yesu yangkodmia kii. ¹⁴ Kumban karub amun keroon kuu Pita yoom Yoon yoomiib yaa doboroon kuu wedmiwen kowe, yi weng ma inande daandindeban keruwen.

¹⁵ Kwane, yi yedmendiwa Pitayiib Yooniib amun keroon ye karuwiib kuu bunangka be winiwa, korok dareb dareb yikareb yimeren andangke kaamondiwen, ¹⁶ “Karub ayoob kee komo kamendanuub? Yimbed God yaromkono wedmi yeman darewoob kuu ongmiwen kuu nimakarub korem Yerusalem aom kuu yikaadmo keruwen kowe, nub kuu aadikmindeban.

¹⁷ Kumban, kee kebene ye dowad kuu ‘Karub kuye aningko kee ye weng aromkono kuu ika dakmaib, korondime.’ ande yedmanuub.” andiwen.

¹⁸ Kwane, ika yedmiibkob benminiwa yedmendiwen, “Yiib ikakman Yesu yaningko yaambad ma dakmaib o ye weng kedmengkandaib.” andiwen.

¹⁹ Kwanandiiwe, Pita yoom Yoon yoombed man inande yedmiwen, “Yi-ibkareb wengyunde darobe wedmime. God ye dowaken kuu kunambede? Yiib wengbed wengambere awine kandanuub dee, God Ye Weng yaambde wengambere awine kandanuub dee? ²⁰ Ke dakmuub kei. Nubbed komo akme wengamburuwen kuu nubka amukni kuu yiminban.” andiwen.

²¹ Kwanandiwen kumban korok korok kuu yi yaa kakman komo kamendi kuu kerebkarab yiminban keriwén, amborom kuu komo kwanoon kuye dowadbed nimakarub korem kuu God yaningko kankooniwen kowe, une korondime andi ye weng yenayiib kumbedmo daandekoriwa korondiiwa winiwen. ²² Karub yaa God yaromkono wedmi yeman kere ongmoona amun keroon kuu ye weeb kuu 40yiib areb.

Anam Andidan Yi Kurikuri

²³ Domondiiwa, Pita yoom Yoon yoom koronde anam andiwendan doriib yaa ika wenenib, korok korokbed komo yedmiwen kuu kwane yi yaa dakmiwen.

²⁴ Kee kwane wengamberekoriwa, yi korem God yaa kurikuri keriwén. Kwane yedmiwen, “Ambengkan God, ebbde ambidiib ok yiriyiib okad ariyiib kumkam korem kwaomiib ongmenabewen. ²⁵ Ebbde Kingkin Karadmo yaa weng kee konoone nub awo aman yiri Dewid eb deme karub yaa konoone dakmoon,

‘Komande ambibkin ambibkindan kuu norin wande idiib kerindeban ye inamen nekwe nuubnaan kamiib?’

²⁶ Okad yiri ye king king korem menebe ibonmo dabokne inamen nekwe manmo keriwén,

Yariman yoom yembed Kinoonman yoom yaa nangbandiwed.’ kwane wongkoon.

²⁷ “Anam dakmoon amborom kuu King Erod yoom Pontius Paillet yoom ambibkin maa maadan yoom Israeldan yoom yi korem kuu taun kemaom nedbenib manmo kere ebbde kinoon karadmo dememan Yesu yaa bon keriwén. ²⁸ Yimbed komo ambangkiwen kuu eb inamen ongmeneniib aromkonoyiib yaambde kwané awiniwen.

²⁹ “Yariman, nub kuu eb demedan. Yimbed binangke une korondime ande kamiib kee nub yaa yedmiwen kuu ebbde meenme. Kwaniwen kowe, eb aromkono nub yaa kondebko arudkonomo eweng dakme! ³⁰ Eb karadmo dememan Yesu yaromkonombde bob anikad ongmiyiib dud korokbiyiib yeka maaaa ye wedme binangki yemaniib kuu ongmenabe.” andiwen.

³¹ Kurikuri kere dowan keriiib ye yoman kuu yimbed dibiib aom kuu kir-ingmeen. Kwane yi korem kuu Kingkin Karadmonbde mene ibnendoone God ye weng amun kuu arudkonomo dakmimaib.

Anam Andidanbed Od Numbiriwen

³² Kuyaron kuu anam andidan korem yi kuu mimyob mimo inamen mimo keriwén. Yi yiribman korem kuu ibmo neman konoon konoon kamiwen. Ma yeka yeka kamindo. ³³ Yariman Yesu anam bobnekore ika demboon ye weng kuu apasodanbed aromkono darewoowiib dakmimaib. Angkon Godbed amun kerundaane yi korem yiminmo dobirimaib. ³⁴ Dabokne doriib kuu kamboknondaniibban, amborom kuu aron maa maa yaa kanembde ambib maayiib okad maayiib kuu berengke od kandimaan kuu ³⁵ numbiri ye dowad benmene apasodan yaa kondaiwa, kane odiibban keroon kuyaa numbiriwen kowe.

³⁶ Kuye niindem aom kuu angkon karub maa yaningko Yosef, ye amyenimbon kuu Livi, ye kambong kuu Saipurus aom, kuku apasodanbed ye yaa Baanabas ande yedmimaib, amborom kuu yena yaa kube ongkandimaan

kowe. ³⁷ Ye kwangkon okad maayib kowe, berengkekore od benmene yi yaa bangkandoon.

5

Ananaiyas Yoom Safaira Yoom

¹ Kwanoon kumban, karub maa Ananaiyas yoom ye wonong Safaira yoom kangkon yi okad maa inari kuu moone od kande ² od yena kuu nubka amuknem ande ee ande kwanekoriwa, od yena kuu yembed kanwene apasodan yaa od kumundin kei ande kondoon.

³ Kondoona, Pitambed Ananaiyas yaa yedmoon, “Eb komande Seten ye inamenbed eb niindem aom kumundin ibnebdoonkob okad od yena ebka amuknekoreb kwane Kingkin Karadmo yaa bironewen? ⁴ Okad moonindo anukbed kuu eb okad, kumbedmo. Kwane, moonewen kuu eb od kowe, eb dowakenmo od kuu komo kamaneeb kuu yimin. Kumban komande bironi ye inamen meenewen? Eb kuu karub yaa bironande kamokban, God yaa bironande kameeb kii!” andoon.

⁵ Ananaiyas kuu kee wengamberekore bobnoone ye id okad yiri kom-boroon. Kwanoon kuyaa kuu wengambiriwendan korem kuu uni darewoob keriwén. ⁶ Bobnoon kowe, ye id kuu kewed menenib andedme kanwene mangkiwen.

⁷ Kwane, awas ayoobmim arimbed ye wonong kwangkon komo keroon kuu yu koron kowe muneene, ⁸ Pitambed kaamondoona, “Od kuu kub karubbed kanmoonon. Kuku yib okad mooniwen ye od koremoo?” andoona, neman inande yedmeen, “Ee, kuu kei.” andeen.

⁹ Anduune, Pitambed yu yaa yedmendoon, “Komande weng mimo ongme ee ande Kingkin Karadmo yaa kobkandunandamiib? Wedme! Kewed ambongko yaa meniib kuu kub karub ye id kanwene mangkekorib meni-ibdan kii. Kub kangkon kibireb kanwananiib kii!” andoone, ¹⁰ Pita ye arinambo ari kwane bobnenu yu id okad yiri kombureen. Kowe, kewed kuu aomdere mene wedmibka bobneen kowe, kwane kanwene yu ambi ye ankara kwane mangkiwen.

¹¹ Kwane, anam andiwendan korem kuu kwamunoon kumbed uni darewoob keriwén. Kwane, kane kanembed kwanoon kuu wengambiriwen kuu yi kwangkon uni darewoob keriwén.

Yemoon Ongmenabiwen

¹² Apasodanbed yeka mamaa ye dud kami yemoon korokbendenib yeka mamaa ye wedme binangki yeman yemoon ongmenabimaib, nimakarub dariib yaa. Anam andiwendan korem kuu mene Solomon ye bot doboob doboob dariwen yiri mene ibmo nedbimaib. ¹³ Nimakarub korem kuu anam andiwendan yaa yi kuu amun meenimaib kumban, anam andindodan kuu anam andiwendan yaa kwamune daboknande ma meenindo. ¹⁴ Kwamune kamiib kowe, nimakarub yemoon menenib Yariman Yesu yaa anam andenib mene daboknimo kamiwen.

¹⁵ Apasodan komo kamiwen kuu nimakarub yemoon wedmiwen kowe, bob anikaddan yemoon kuu did arimbed be mene taun aom kiwaan kebed yaa nongkobiiwa dangiwen, amborom kuu kwanibko Pita dewananeen kuu ye kuru yi animari doroko amun kerundi ye dowad andiwed kowe.

¹⁶ Kwane, Yerusalem dia ye kambong kambongdan yemoon kuu bob anikad-daniib awad arewambéd ibnendiwen ye nimakaruwib kuu benmenebiwe, apasodanbed korem ongmenabiwen.

Yobdood Meneboon

¹⁷ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yoom ye awene yoom kuu Sedyusidan. Kwane, yi kuu apasodan komo kamiib kuu wedme wungkandiwen ¹⁸ kowe, apasodan kuu be wii aom kambiriwen.

¹⁹ Kumban kuye amnoombed, Yariman ye engyumbad wii ambongko nande yi kuu ben angkaderekore, ²⁰ yedmendoon, “Wenenib kurikuri boyambib darewoob kuuk aom doberenib, wadkeri yeeb ye weng kee daandime.” andekore domonde wonoon.

²¹ Kwane yedmendoon areb kwane ware amkimo keroona, wene kurikuri boyambib darewoob kuuk wedaombad nimakarub yaa andowe kedmengkandiwen.

Kwanandoone kuned God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob awene yi koron kowe, Yuudan yi aamkono korok korok yaa minime ande baandenib korem kuu Sanidirin kangdod ambiwoom nedbenib, “Yesu ye apasodan wii aom be minime.” ande yedmendiwe, wii oonidan kuu winiwen. ²² Kumban wene wii ambongko yaa dore wedmibka, kwaom kuu yi kuu down. Kowe, ika mene yedmiwen, ²³ “Wene wedmuwen kuu ambongko kuu ongme kebeniwen kwane ana nangmidaniib doriib kumban wii ambongko dande aom wedmuwen kuu karub kee wedmindo.” andiwen. ²⁴ Andiwe, kurikuri boyambib darewoob oonidan yi korok yoom God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom kuu wengamberekoriwa, kwanon kuu komo keraneen kuyaa kerebkarab kamiwan.

²⁵ Kwane doriib kuyaa kuu, karub maambad mene yedmoon, “Kedi, karub yiibbed wii aom kamobiwen kuu kibireb kee kurikuri boyambib darewoob kuuk aombad nimakarub yaa kedmengkande doriib kii!” andoon.

²⁶ Kwanandoone, kurikuri boyambib darewoob ye oonidan yi korok yoom ye ana nangmidan yoom wene apasodan be miniwen. Yi kuu wengambere doriibdan kuu botbed nub yaniib ande uniwen kowe ema iwarimbed benwiniwen. ²⁷ Apasodan kuu Sanidirindan yi arinambo ari benwiniwen, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed kaamobendi ye dowad. ²⁸ Kowe, yedmendoon, “Nubbed yiib yaa butun darewoob konduwen. Yesu ye weng kedmengkandi kuu amob! Kumban yiib Yerusalem aom kedmengkandiyiib kuu karub kuye umkan kubudoroon ye dowad kuu yiibbed nub yaa kuu diida karaka kondandamiib kii!” andoon.

²⁹ Kwanandoone, Pita yoom apasodan yena yoombed neman yedmiwen, “Anam kuu God ye wengbed wengambaranuub kumbad yimin. Karub yi wengbed wengambaranuub kuu yiminban.

³⁰ “Yiibbed Yesu aye at ming ari bakumbad dare maniiwe bobnoon kuu nub awoya yi Godbed bobnoon yiri kuu nenkoone wadkeri ika konoon kui.

³¹ Kuu God ye dingki wiwi angka nenkwoon kuu Korok kinekore, Israeldan yi dowad Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub kinon. Kwari kwoon kuu yi ambarakmi yaa amonombibka be menene are nonondandi ye dowad.

³² “Kwanon kuu nub indowiib wedmekorub dakmuwen, Kingkin Karadmo kangkon wedme dakmoon. Kingkin Karadmo kuu Godbed ye weng wengambere awinidan yaa kondoon.” andiwen.

³³ Yi kuu kee kwane wengamberekoriwa, arud darewoob wandenib yeene bob nongkobuuwo duknime ande meeniwen.

³⁴ Kumban Farisiman maa yaningko Gamaleo yaro Sanidirin yi numun dabokni yaambad dakmok demboon. Ye kuu Yuudan yi amob kedmengkandi korok maa, yaningko kuu nimakarub korem kankooniwen kowe, wengamborok doriib. Doriwe, yembaad yedmoon, “Karub kee araben bunangka be winime.” andoone, wii oonidanbed kwaniwe, ³⁵ Sanidirindan

yaa yedmendoon, “Israeldan, yiibbed karub keyaa kee komo kamandamiib kuu ongme meene andangkime!

³⁶ “Kurin anuk Teudas kuu ne kuu karub maa ande yirin kamoona karub 400iib areb ye yoman winiwen, kumban yenambed ayiwe ye yoman winiwendan kuu kirokmone wenebiwe kuye yirin kuu dowan keroon.

³⁷ “Kuye yoman kuu Yudas Galelimanbed kurin anuk nimakarub kimingki yaron yaambbed karub yena ye yoman winiwe nubka oonem ande kamoona, kumban kangkon ari kuu yenambed ayiwe ye yoman winiwendan kuu kirokmone wenebiwe dowan keroon.

³⁸ “Kwani kowe, karub kibikee awinenduub yi dowad ne ongkandi kuu kei. Domondime. Dukni kuu korondime. Yi kuu karub yi inamen meenimo meene awinaniib kuu wene ari kuu kombaraneen. ³⁹ Kumban kee God ye inamen meene awinaniib kuu karub kee komo kere yiibbed kebenindeban. Yiibbed kebenandamiib kuu God yaa bon keraniib.” andoon.

⁴⁰ Ye weng kuu dakmoon kumbed yi norin kuu kan kubunoon kowe, yedmiwe yenambed apasodan be miniwe, nong yikyikiibbed yi angkurum angka yenbandekoriwa yedmiwen, “Angkon ika Yesu ye weng ma dakmaib!” ande domondiiwa winiwen.

⁴¹ Kwane apasodan kuu Sanidirindan domonde kubenmo winiwen, amborom kuu Yesu ye weng amun ye dowad durud yewed kuu kandiwen. Kuyaa kuu Godbed kinoona Yesu ye inamen yaa yooniwen kowe karub amun ande meenoon.

⁴² Dabab kandiwen kumban aron korem kuu yi korem mene kurikuri boyambib darewoob kuuk aomiib yi ambib mimim aomiib nedbenib weng amun kuu kedmengkandemberenib, Yesu kuu Godbed kinoone mene nub ambarakmi yaambbed bindi ye karub keroon ande dakmenabiwen.

6

Karub Ediib Biwen Ye Weng

¹ Nimakarub yemoon anam ande mene dabokniwe yemoon kere wuneen kuyaron kuu, Yuudan ambibkin yena yaa doriib kumbed Yesu yaa anam andiwen kuu dowakeniibban keruwen. Yi kuu Yuudan yena yi ambibkin Yudea kuu doberenib Yesu yaa anam andiwen yaa kubi dowakeniibban keruwen, amborom kuu Yuudan ambibkin yena yaa doriib yi iribdan yaa kuu odiwa animaniwa ma kondindo kowe.

² Kwane, apasodan wad ayoowiibbed weng kee wengamberekorib, anam andiwendan korem yaa baandiwe nedbiwa yedmiwen, “Nub kuu animan nekwi numbiri yaambbed God ye weng dakmi yaa kuu korondanuub kuu yiminban. ³ Kwani kowe, yiib keyaombbed karub ediib, yi kuu yenambbed karub amun andimaib kui, yi kuu yiibbed baniib kuu yimin. Kane kuu Kingkin Karadmo ibnendooniib meeni kangdommoyiib bime. Yi kuu animan bangkandi ye deme kee kankondem. ⁴ Kwane, nub kuu kurikuriyiib God ye weng dakmi ye demeyiib awinanuub.” andiwen.

⁵ Kwane, weng kee ongmiwen kuu yi korem dabokne doriib kuu dowaken keruwen kowe, Stiwin anam andi darewoowiib Kingkin Karadmoyiib ibnenoon ye karub yoom Filip yoom Porokorus yoom Nikanoo yoom Timon yoom Paamenas yoom Nikolas Antiokman Yuu keroonman yoom kuu kwane biwen. ⁶ Bekoriwa, mene apasodan yi arinambo ari yuriiwe, karub ediib kuyi ari dingki kowe kurikuri kerundiwen.

⁷ Kwane, God ye weng kuu daande wonoone, nimakarub yena Yerusalem aom kuu anam andenib mene dabokniwe yemoon kere daaneen. Kwangkong God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yemoonbed Yesu ye weng kuyaa yi wengambere anam ande awine kandiwen.

Stiwin Awineniwen

⁸ Kwane, Stiwin God ye kabamoon koni ye mimyob dowakeniib God yaromkonoyiib ibnenoon ye karub kumbed nimakarub yemoon aom yeka mamaa ye wedme binangki yeman darewoob darewoowiib dud darewoob darewoowiib ongnenaboon.

⁹ Kumban siti Sairin ye Yuudan yoom siti Aleksandria ye Yuudan yoom kumbed yena yi dabderem yiri doberembere dememo awini domondiwendan yoom ambibkin Esia ye Yuudan yena yoom ambibkin Silisia ye Yuudan yena yoom kumbed Stiwin yaa mene wengbiriwen. ¹⁰ Kumban Stiwin kuu Kingkin Karadmombed ibnenoon angkon ye kuu meeni kangdomiib kowe, ye yaa dore irin karunindeban.

¹¹ Kwani kowe, yimbed yemyeb wene karub yena yaa kwane dakmime ande yedmendiwen, “Stiwin kuu God yoom Moses yoom yaa amkidbi weng dakmoone nub kuu wengamburuwen.” andiwen. ¹² Kwane, weng dembuun kowe, nimakarub yemooniib aamkono aamkonoyiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kumbed Stiwin awinene nen kangdod korok dareb darewiib yaa nenwiniwen.

¹³ Kwane, weng dudi kobkob kamenib yedmiwen, “Karub kee nub karadkono kurikuri boyambib darewoowiib Moses ye amowiib yaa kuu manmo dore angkaan weng anamban ande dakmimaan kii! ¹⁴ Dakmoone, nubbed wengamberenuuwa kuu Yesu Nasaretmanbed kurikuri boyambib darewoob kee monmare Mosesbed amowamob nub yaa kondoon kuu awine amonombaneene yeeb keraniib.” andiwen.

¹⁵ Kwane, korem kumaom dibiib kuu yi indob korem kuu Stiwin yaa korare wedmiwen kuu ye murubia kuu God ye engyus yi murubia areb nambiriib keroon.

7

Kangdod Sanidirindan Yaa Stiwinbed Weng Daandoon

¹ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Stiwin yaa kaamonoon, “Dabab weng kee anam dee?” ande kaamonoon.

² Kaamonoone, Stiwinbed neman inandunde dakmoon, “Angkodmia, ambeya, ne yaa wengambirime. Nub awo Abraham kuu Mesopotemia aom kwane doreen kukuu yembed Haran yaa winindo yaron kuu ye yaa Nambiri ye God wane angkadoroon. ³ Kwane Godbed yedmoon, ‘Eb karubkiniib eb ambibkiniib kuu domonde nembend ambibkin korokbebdaniin kuyaa wene.’ andoon. ⁴ Kowe Kaldiadan yi ambibkin domonde ye kuu wene Haran yaa doboroon. Kwane kuyaambd yawodki bobnoona Godbed ye kuu ambibkin yiibbed kibireb kee doriib keyaa nenkwoona monoon.

⁵ “Abraham kuu yeka ye dowadmo kuu Godbed okad dungkun mana maa yariman kere andindo. Abraham kuu ye danayiibban kumban God ye weng kunduk kuu ye yoom ye awoya ye yoman ari kumbed ambibkin kumaom doboroon kuu kande nekwaniib ande kowoon.

⁶ “Godbed kwamune daanoon, ‘Eb awoya ari kuu yi ambibkin domonde ambibkin maa andindo. Abraham kuu ye danayiibban kumban God ye weng kunduk kuu ye yoom ye awoya ye yoman ari kumbed ambibkin kumaom doboroon kuu kande nekwaniib ande kowoon. ⁷ Kumban ambibkin maadanbed dabab kee kondaniib kuu ukum ye dabab yi yaa kondaniin. Kwane ambibkin kuyaombd angkadere mananiib kuu keyaambd kurikuri kere ne aningko kankoonaniib.’ andoon.

⁸ “Kwane Godbed wekono kad wanabi ye amob Abraham yaa konoon. Konoone, amaan Abraham ye dana mingki Aisek wooneen. Wooneen

kuu aron kaning kaningiib dowan keruuna, amowiib kowe wekono kad nariwen. Kwane amaan Aisekbed ye dana mingki Yekob yaa kad wandi ye amob kwanoon. Yekob kuu ye karub dana meed wad ayoowiib yaa kad wandi ye amob kwanoon. Yi kuu nub amyenimbon wad ayoowiib yi ambokab keruwen.

⁹ “Yosef ye ayia kuu ye yaa wungkaniwen kowe, yena yi dabderem yirimo dobere deme awinembiri ye karub keru dowed Idyipdan yaa mooniwen, kumban Godiib ye yaa dorene ¹⁰ ye dabab korem yaa kuu nenkoone burudandoon. Kwane Godbed dobiri amuniib wengyunde inamen amuniib konoono Idyip yi king Ferombed Yosef yaa kubene Idyip ambibkin koremiib yambib darewoob aomiib yi ooni ye korok kowoon.

¹¹ “Kwanoon ye yoman kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu animaniibban kere wonoon kowe, yemoon kuu mungi ye yewed darewoob kandiwen. Nub awoya kuu kwangkcon animaniibban. ¹² Kwane Yekob wengamboroonga Idyip aom kuu animaniib kowe, ye meed yedmoona ibduruk winiwen. ¹³ Idyip yiri ika winiwen kuu Yosefbed ye kuu kane kuu ayia yaa korokbendoon. Kwane King Fero kwangkcon Yosef yarian kuu yekaadkeroon.

¹⁴ “Kwane Yosefbed awodki Yekob yoom yarian korem 75iib yoom yaa weng kowoona, ¹⁵ yi korem Idyip yiri winiwen. Kwane Yekob yoom nub awoya yoom kuu kurimbed dukniwen. ¹⁶ Yi bob kuu okad Sekem yaa be mene Abrahambed Hamo ye mingki yaambbed moonoon ye botdem bobkonobon aom nongkobiwen.

¹⁷ “God ye weng kunduk Abraham yaa yedmenoon kuu kwananeen yaron kuu dia keroone, nub nimakarub Idyip aom dobiriwen kuu yemoon yemoon darewoob keruwen. ¹⁸ Kwane, Idyip yi king maa Yosef ye koronmanbed yaro king keroon. ¹⁹ Kwane, yembed nub karuwayayiib nub ambeyayayiib kuu birande durud yewediib arewa kamendoon. Kwane amob ande kowoon kuu ‘Dana yeeb woonimaib kuu ben bunangka kiranmibko duknime.’ andoon.

²⁰ “Kuye aron kuyaambbed Moses kuu wooneen. Ye kuu yeka maaaa manimanandeb areb. Ye kuu awodki yambiwoom kuu wood ayoobmimiib oonekorib, ²¹ king ye amob angkeen kowe, ye kuu kanwene bunangka kowe domondiwe, Fero ye mungkanbed mene wedme nendenu yumbed yu dana kere oone bangkanimaun. ²² Moses kuu Idyipdan yi meeni bangbang yaambbed siku keroon. Kwane, ye kuu inamen mengmeng ye karub keroon.

²³ “Ye weeb 40yiib kerekore, ye karubkim Israeldaniib yaa ogood wene wedma ande meenoon. ²⁴ Kwane, ye mene wedmoonka, Idyip karubbed Israel karub maa yaa aye arewa kameneene, Israel karub yaa kebengkane dankare dore Idyip karub anbande aye kowoona bobnoon. ²⁵ Kwane, Mosesbed meenoon kuu Israeldan ben yeediri dowed Godbed ye yaambbed kowe awinoon ande meenaniib andoon kumban, yi kuu ma wedme ma kwanandindo.

²⁶ “Kwane, Moses awari mene wedmoonka Israel karub ayoob nangmiib kowe, mene ‘Korondime yoo, yiibkanmo komande man ayoon man ayoon kamibko?’ ande wengangkandamoon ²⁷ kumban, karub maa amborongki yaa arewa kameneen kumbed Moses kuu dedmone korare yedmoon, ‘Eb kuu kanembbed korok kankowoonkob nub yaa wengyundandandewed? ²⁸ Ebbed kinon Idyip karub ayeewa bobnoon kwane ne kangkon nandewed dee?’ andoon.

²⁹ “Andoone, Moses wengamberekore, ambibkin Midian angka kombiri wonoon. Kwane kangkambed owodman kere doberene karub dana ayoob wanaboon.

³⁰ “Ari wene weeb 40yiib dowan keruuna, God ye engyumbbed amboon amiibban aom aangko Sainai diambbed amanayod amot yumbuyiib aombbed Moses yaa wane angkadoroona wedmoon. ³¹ Kuu kwanoon kuu binangkene diambbed wene wedmandamoone kuyaombbed Yariman ye weng meneboon, ³² ‘Ne kuu eb awoya Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom yi God kii.’ andoon. Moses kuu unimbed kiringmene kuyaa wedmindo.

³³ “Yarimanbed ye yaa yedmoon, ‘Ebbbed kuu doreeb kuye yumbon kuu yeka mamaa nembed kinaan kowe, eb yonkad kuu biangke. ³⁴ Idyipdanbed ne karuwa nimaya yaa dedmobende kwanime keanime kamiib ye dowad yi durud yewed kuu wedme yi wareki wengambaraan kowe, yi kuu burudadme bok kamanaan. Kowe, nembed eb yedmako kibireb ika nenkowako Idyip aom wini dowad.’ andoon.

³⁵ “Moses kee, Israeldanbed eb kuu kanembed korok kowoonkob nub wengyundandameeb ande wedmendandiwen kui. Kumban Godbed Moses kuu mene korok kere dabab yaambbed ben angkadiri dowad kowoona wonoon kui. Kukuu Godbed yedmoonkob God ye engyumbbed amanayod aombbed wane angkadere yedmoone wedmenoon kui.

³⁶ “Kwane, Idyip kumaombbed Israeldan be angkadoroone weeb 40yiib amboon amiibban yaa awerendobenanno yariwen. Kwane, Idyip aomiib karamok yaningko Dodmo yaayiib amboon amiibban aomiib, yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib dud korokbiyiib ongmenaboon kui.

³⁷ “Moses kee, yembbed Israeldan yaa yedmoon, ‘Godbed karub maa ne areb profesiman kowaneena mananeen kuu yiibka yiib karub aombbed mananeen.’ andoon.

³⁸ “Moses kuu nub awoya yoom amboon amiibban aom dobiriwe, ye kuu aangko Sainai arimbed God ye engyu yoom dakmiwe, ye kuu wengambere wadkeri kondi ye weng Godbed konoone nub yaa kondoon.

³⁹ “Kumban nub awoya kuu ye weng wengambiri kuu koronde wunekare wedmendandekorib, yi meeni niindem aom kuu ika Idyip yiri wenem andiwen. ⁴⁰ Kwane, yimbbed Eeron yaa yedmiwen, ‘Moses kee, ye kuu nub Idyip aombbed benmonoon kumban ye yaa komo keroon kuu nub koron kii! Kowe god yi kuruwak ongmenende. Yi kuu nub arinambo ari kinban wananiib ye god keraniib kii.’ andiwen.

⁴¹ “Kuye aron kumbey yi kuu god ye akme meeni yeman buromakau mana ye kuruwak areb ongmiwen. Kwane dingkan yeene nengkiwe agedmo keroone baeb kuu god keyaa ongmiwen yaa kondene yi dingkimbed ongmiwen yaa kubi ye dowad kuu yi korem nedbenib kube kanmene derebiwen.

⁴² “Kowe Godbed yi yaa angkurom korokbekore, ukum kuu ambid ari mindong yaambbed kurikuri keri ye inamen kondoon kwanimaib. Yi kuu kwamune kii, profesidan kwane dakme wongkiwen kuu, ‘Yiib amboon aom weeb 40yiib kuyaom dobiriwen kuu

dingkan benmene yeenib aniib amun kawi yemaniib agedmo keroone baeb koni yemaniib nengkimaib kuu, Israeldan ee, yiibbed ne dowad kamindo.

⁴³ ‘God Molek ye parai kombon kurikuri yemaniib yiib mindong god Refan ye kuruwakiib kuruwak god yiibbed kurikuri dowad ongmenabiweniib kuu yi yaa yiibbed kurikuri kamembiriwen.

Kwani kowe, ukum kuu nembed yiib kuu benwene ambibkin Babilon burudande yiib domondaniina,

owoddan kere kuyaa dobaraniib.’ kwane wongkoon.

⁴⁴ “Nub awoya amboon amiibban aom doboriwen kuu Godbed komo korokboone wedmiwen ye parai komboniib doboriwen. Kuye parai kombon kuu Godbed Moses yaa korokbene ambengkanoone wedmoon ye kumun kumun kuyaambed ongniwen.

⁴⁵ “Nub awoya yiri parai kombon kee kandiwen. Amaanbed Yosuaambad korok kere nub awoya ben kinban wonoona Godbed okad kondene bondan kuu yenbure benkiraroon kuu parai kombon kee kwane kanwiniwen. Kuye aronbed mene Dewid doboroon yaron kuu angkimboroon.

⁴⁶ “Kwane, Godbed Dewid ye inamen amun kuu wedmoon kowe, ye yaa kuboon. Angkon Dewid ye dowaken kuu Yekob ye God dobori ye yumbon yenbi kowe, God yaa kaamonoon, ⁴⁷ kumban God ye dowad ambib kee Solomonbed yenboon.

⁴⁸ “Kumban Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu karub dingkimbed ambib arumiwen aombad doborimokban. Kwane, profesiman maa kuu kwane dakme wongkoon kuu,

⁴⁹ Yarimanbed yedmoon, ‘Ewen ari kuu ne oone dibirimbon.

Okad yimin yimin ari kuu ne yon dori ye yumbon.

Kowe, komo ambib ne dowad arumewandiwed?

Ne dowaken kuu yiidki yeman dee?

Meenime. ⁵⁰ Eweniib okad yimin yiminiib kumkam korem kee nembed ongmenabaan kii!’ andoon.

⁵¹ “Yiib kuu wabkaddan kii! Yiib awoya arebmo, yiib kwangkoon Kingkin Karadmo ye weng wunekare wedmendantimaiib. Yiibbed God yaa yiib mimiyoob kebengke yiib kerendem kebengke kamimaiib. ⁵² Yiib awoya kuu profesidan korem yenbandiwen kii! God ye Yorokmoman mananeen ye weng dakmidan kwangkoon kuu yiib awoyambad yenbandiwe dukniwen. Yiib kwangkoon God ye Yorokmoman kee ambodange ayiwen. ⁵³ God ye amob kuu God ye engyusbed yiib yaa kondiwe yiibbed awiniwen kumban, yiib kuu ma wengambere awinindo kii!” andoon.

Stiwin Botbed Ayiwen

⁵⁴ Kwanandoona, wengamberekorib ningkambo kabang kamene arud darewoob wandiwen.

⁵⁵ Kumban Stiwin Kingkin Karadmombad ibnenoon kumbad ambid ari wedmene God ye nambiriyiib wedme angkon Yesu kuu God ye dingki wiwi angka doreen wedmekore, ⁵⁶ kwane yedmoon, “Wedmime. Ewen ari wedmiina Karub Ye Mingki kuu God ye dingki wiwi angka doreen kui.” andoon.

⁵⁷ Kwanandoon kuyaambad yi kerendem kebengkenib ered kabang kamenib yi korem ye yaa kan ari komberenib ⁵⁸ awinene irindore taun aombad kan angkaderenib andowe bot barambere ayiwen. Kwane kwaniwen yi indowiib wedmiwendanbed kewedman maa yaningko Sool yaa yi yuruk ebkad nongkobiwe oone dobere kerendoboroon.

⁵⁹ Kwane, Stiwin kuu kwane bot barambere ayiwe kurikuri kere yedmoon, “Yariman Yesu, ne kingkin kuu ebka kande!” andekore, ⁶⁰ kwane yiri kombere dangbo darene naawon baande yedmoon, “Yariman! Yi ambarakmi kee kuu are nonondandunde!” ande kwane bobnoon.

8

¹ Stiwin ayiwen kuu Sool kuu yeyiib doberene ee yimin andoon.

Soolbed Anam Andidan Yenbandoon

Kuye aron kuu Yerusalem aom anam andidan korem yaa yenbandi darewoob keroon. Kwane yi korem kuu kirokmone andokbe buyokbayok kere, wenebe Yudea ambibkin kere Samaria ambibkin kere kwaom dobere winiwen kumbed, apasodan wad ayoob yimbedmo Yerusalem aom doriib.

² Kwane, Stiwin ye bob kuu God yaa mene anam andiwendanbed mangkiwen, kwane anam yuudane mimyob kowe ameng kamiwen.

³ Kwane, Soolbed wene anam andiwendan korem andowe yenbandoon kuu, yi ambib maa maayaom awune nimakarub irindore bunangka benki-madre benwene wii aom kamobimaan.

Filip Samaria Aom

⁴ Kwamune kowe, nimakarub kuu buyokbayok kere wenebiwen kuu kuyaa kwane God ye weng amun kuu dakmenabiwen.

⁵ Filip kuu siti Samaria aom wonoon. Wenekore, “Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kii” ande daandene, ⁶ yeka mamaa ye dudiib ongmenabeen. Kwane, nimakarub kuu menebiwen kuu wedmekorib, ye weng yaa ongme wengamberem ande kamiwen. ⁷ Kwane, yembed awad arewa kuu yenburenaboone nimakarub yemooon aombed kabangiib kame kirokmone wenebiwen. Angkon id yidnoondaniib yon arewadaniib kwangkong ongmenaboona yaro dodkanmo yarebiwen. ⁸ Kwane siti kumaom kuu kubimbed dareb keriiwen.

Saimon Yowangkimman

⁹ Aron maa anukbed mene Filip monoon yaron kuu karub yaningko Saimon kuu yowangkim demeyiib awinoon. Kwane, Samariadan korem yaa birandoone anam ande binangkiwen. Ye kuu nekob ande yaningkomo darewoob kankoonoon. ¹⁰ Kwane karub kee ye kuu god mamaa yaromkono darewoowiib yaningko Aromkono Kai kii ande nimakarub yemooon korok dareb darewiib kambongdaniib yi inamen ye yaa yirin kowiwen. ¹¹ Yembed kubkub yaambd yowangkim kami maa maa ongmiimaana, wedme binangkimaib kumbed yi kuu ye yoman winiwen.

¹² Kumban Filip kuu Godbed korok kere ooni ye weng amun daande Yesu yaningko yaambd dakmoone, karuwiib nimayiib kuu God yaa anam ande baptais kamiwen. ¹³ Kwane, Saimon kwangkong anam andoone Filipbed baptais kerunoone ye yoman yaraane dud dareb darewiib God yaromkono wedmi yeman dareb darewiib ongmiimaan kuu wedme binangkimaan.

¹⁴ Kwane, Yerusalem aom kuu apasodan wengambiribka, Samariadan kuu weng amun kuu wengambere anam andiwen kowe, Pita yoom Yoon yoom yaa yedmendiwa winiwen. ¹⁵ Yi kuu mene Samaria nande anam andi yeebdan yaa Kingkin Karadmoyiib ibnendok ande kurikuri kerundiwen, ¹⁶ amborom kuu Yariman Yesu yaningko yaambd baptais kerundiwen kumban, Kingkin Karadmo kuu yi yaa minindo kowe. ¹⁷ Kwane, Pita yoom Yoon yoombed yi dingki yi ari kowe kurikuri keriiwe, Kingkin Karadmo kuu yi yaa ibnendoon.

¹⁸ Kwane, apasodan keembd dingki kowe Kingkin Karadmo kondiwen kumbed, Saimon kuu wedmekore odbed moonande kamene ¹⁹ kaamondoon, “Kuye ambangki yaromkono kuu neyiib kawibko, ne kangkon dingki nimakarub korem yaa kowaniin kuu Kingkin Karadmo kuu ibnendok mananeen kuu yimin.” andoon.

²⁰ Kwanandoona, Pitambd yedmoon, “Eb yoom eb od yoom kuu ben monmare down kerok, amborom kuu Godbed nimakarub yaa munob kondi yeman kuu odbed moonandameeb kowe. ²¹ Kwani kowe, God ye deme kemaom kee ewiibban, amborom kuu eb inamen God yaa kuu

minikmanakiib kowe. ²² Kwamunekob, amonombe! Eb inamen arewa minikmanak yaa kuu amonombe God yaa kurikuri keraneeb kumbed mok God kuu eb inamen aom meeni arewa kuu are nonondandaneen manok. ²³ Ne kwamune wedmaan kuu eb kuu wungkanabi darewoob mung kook areb wandewen kowe, ambarakmimbed eb yaa oonoon.” andoon.

²⁴ Kwanandoone, Saimonbed yi ayoob yaa inande yedmoon, “Ne dowad yiibbed Yariman yaa kurikuri keriiwo, ne yaa kwamune dakmewen areb ma kwanaanban kerok.” andoon. ²⁵ Kwane, Pita yoom Yoon yoombed Yesu komo kamoone wedmiwen ye weng amun kuu Samariadan kuyaa doriib yaa dakmendekorib, Samariadan yi kambong yemoon yaa weng amun kuu dakmenmo yarenib, ika Yerusalem aom winiwen.

Filip Yoom Itiopianman Yoom

²⁶ Kwane, God ye engyumbd Filip yaa yedmenoon, “Amboon amiibban ye kiwaan Yerusalem dore wene Gasa yaa wuneen kwanuk wene.” ande yedmenoona wonoon. ²⁷ Kwane wene kiwaan ari wedmoona, Itiopianan yi kuin Kandas ya korok maa weneen. Ye kuu korok darewoob, kuin yu od korem oonoon ye karub kumbed wene Yerusalem aom kurikuri keroon kowe, ²⁸ seriot aombed dibere ika ambiyoom dewenone profesiman Aisaiya ye buk kimingkanmo weneen.

²⁹ Kwane, Kingkin Karadmombd Filip yaa yedmenoon, “Eb wene seriot dia dobere.” andoon. ³⁰ Kwane, Filip kuu kabaanmo wene karub seriot aom dibeen kuu wengamberenoone Aisaiya ye buk kuu kimingkaan kowe, Filipbed kaamonoon, “Eb kuu kimingkaab kuye id kuu kaadkereeb dee?” andoon.

³¹ Andoone, Itiopianmanbed inande yedmoon, “Komarewa nekareb kuu nekaadkeraniin? Karub maambd kedmengkawaneen kumbed nekaadkeraniin. Neyiib yaa mene diberebko wenem.” andoone kwanoon. ³² Kuin yu korok kuu God Ye Weng Karadmo ye buk daande kimingkanmo weneen kuu,

‘Ye kuu sibi mana nenwene ayimaib areb nenwiniwen.
Sibi kimi wande kamaiwa kabang kamimokban kerimaan areb,
ye kuu mongkod daande ma kabang kamindo.

³³ Ye kuu kankubune diida karaka konenib
ye yaa wengyun anam dakme kowindo.
Ye kuu aye kowiwen kowe, awoyayiibban keroon.’ kwane wongkoon.

³⁴ Kimingkekore, korokbed Filip yaa kaamonoon, “Weng kee yembed wongkoon kuu yekareb yaa ande dakmeen dee, karub maa yaa ande dakmeen dee? Ne yaa daawe.” andoon.

³⁵ Kwanandoone, weng kuu kimingkooniib God Ye Weng Karadmo yenayiib kuu Filipbed korokbe kimingke weng amun kuu Yesu anded dakmeen. ³⁶⁻³⁷ Yi kwane dakmenmo wene kiwaan wedyambd ok dia miniwe, korokbed yedmoon, “Ok kei. Ne baptais keraniin kuu yiminoo?” andoon.*

³⁸ Andekore, seriot awinoon ye karub yaa yedmoona seriot ye hoos nong bingoone yinmonoonoona kwane Filip yoom Itiopianman yoom yi ayoob wene ok yirimbed Filipbed baptais kerunoon.

³⁹ Kwane, ok yirimbed yeedere yaro miniwe, Filip kuu Yariman ye Kingkinbed nenwonoon. Kwane, Itiopianman kuu ika ma wedmenindo kumban ye kuu ambibkin angka kubenmo wonoon. ⁴⁰ Kwane Filip kuu Asotus yaambd

* **8:36-37:** Buk Kwamiwen yenamo kurin kurin wongkiwen kuu weng keyiib: Andoone, Filipbed yedmoon, “Eb inamen koremiib anam andebko kwanok.” andoona korokbed inandoon, “Yesu Keresu kuu God ye Mingki anam andaan kii.” andoon.

angkadere nande wene kambong kambong aom weng amun dakmenmo wene Saesaria ari nandoon.

9

Sool Amonombe Anam Andoon

(Kw 22:3-16, 26:9-18)

¹⁻² Kuyaron kuu Sool kuu Yariman Yesu ye kedmengkandeendan yaa aye kowi ye weng dakmenmo yaron kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaambad kerek kandoon. Ye dowaken kuu Damaskus taun aom wenene Yuudan yi kurikuri ambib korok korok yaa keendene, Yesu ye kiwaan weniib ye karuwa nimaya kuu awingke be mene wii Yerusalem aom kambarandend.

³ Kwane, mene kiwaan wedya Damaskus dia doroon, kudmeniibban ambid arimbed nambiri darewoob menene ye yaa yure nambere kan awanewandoon. ⁴ Kwanoone, okad yiri kombere wengamboroona, “Sool, Sool! Eb komande ne nenbandeneb dabab durud yewed kawewen?” andoon. ⁵ Kwanandoona, Soolbed kaamonoon, “Yariman, eb kuu kane?” andoon inandoon, “Ne kuu Yesu, ne kei. Ebbed nenbandeneb durud yewed dabab kawewen kui. ⁶ Kowe, eb kuu kibireb kee yaro yere siti aom wenebko eb kuu komo kamaneeb kuu karub maambad daabdaneen.” andoon.

⁷ Kwamune, Sool yoom weniibdan kuu binangkekorib, une kwane dobere kuweng kuu wengambiriwen kumban weng ma kandindo, karuwiib ma wedmenindo. ⁸ Kwane, Sool okad yirimbed deederene ye indob dudbere wedmandamoonka, yiminban wedmindeban kowe, Damaskus aom dingki yaambad awine nenwiniwen. ⁹ Kwane, ye kuu aron ayoobmimiib kuu indob tut keroon, kurikuri kamimo dowad okiib animaniib kuu ma anindo keroon.

¹⁰ Kwane, Damaskus aom kuu kedmengkandeen ye karub Ananaiyas yaa Yarimanbed wane angkadere “Ananaiyas.” ande baandoona, “Ee, Yariman. Ne kei.” ande inandoon. ¹¹ Kwane, Yarimanbed yedmoon, “Wene kiwaan aningko Yorokmo ari Yudas yambiwoom wene. Kuyaa kuu Taasus karub yaningko Sool kuu kurikuri kameen kowe, yeyiib yaa wedmok wene. ¹² Ye kuu kwane wane wedmoone, karub yaningko Ananaiyasbed dingki kowene kurikuri kamoone, ye indob arewa keroon kuu amun keroon.” andoon.

¹³ Kwanandoone, Ananaiyasbed inande yedmoon, “Weng yuk yemoon menebuuna wengain kuu ebbad kinewendan kuu yemba Yerusalem aom yenbandoon. ¹⁴ Kwane ke monoon kee God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yaambad kwane andi ye kerekib koniibkob kanmonoon kuu nimakarub korem ewaningko kankoonimaib kuu awingkandi ye dowad monoon.” andoon.

¹⁵ Kumban Yarimanbed Ananaiyas yaa yedmoon, “Wene! Karub kee nembed ne deme awini ye dowad nendaane ambibkin yena yi nimakaruwiib yi kingiib Israeldaniib yi arinambo ari ne weng kanwene daandaneen. ¹⁶ Ne dowad durud yewed dabab kandaneen kuu nekareb korokbenaniin.” andoon.

¹⁷ Kwanandoone, Ananaiyas kuu wene ambib kuyaom aomnekore, ye dingki Sool ari kowenene yedmoon, “Angkodmi Sool, Yariman Yesumbed ne yaa yedmoonkob manaan. Ye kuu kiwaan ari keyaa meneeb yaambad angkadoroon wedmenewen kui. Kwani kowe, ne kee manaan kuu eb ika wedme kerekne kwane Kingkin Karadmoyiib ibnebdok andi dowad manaan.” andoon. ¹⁸ Kwane, erebnarokban kumbad Sool ye indob aombed oon buruk areb kiroboona, ikakman kereknekore yaro baptais keroon.

¹⁹ Kwane, animan anakore ye ika aromkono keroon.

Sool Damaskus Aom Yesu Ye Weng Dakmoon

Kwane, Sool kuu aron yena kedmengkandeendan yoom doboriwen. ²⁰ Kwane, Sool kuu andowe “Yesu kuu God ye Mingki kii” ande Yuudan yi kurikuri ambiwoombed dakmoon. ²¹ Kwane, nimakarub korem kane kane mene wengambiwiwen kuu binangkenib yedmiwen, “Karub kee Yerusalem aom Yesu yaa anam andiwendan yenbande benwene wii aom kambirimaan kii! Ye kuu mene yi awingke benwene God dore Yuudan dore wedyiri doboridan yi korok korokiib yaa bangkandi ye dowad monoon kii!” andiwen.

²² Kwane, Damaskus aom kuu Sool kuu God ye weng dakmi yaa kuu aomkono darewoob kere wonoon kowe, God Ye Weng wongkiwen yaambbed kimingke Yuudan yaa ongme korokbende yedmene Yesu kuu anam Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu andimaane, yi kuu ye yaa inandindeban keriwen.

²³ Kumban aron yemoon down keruuna, Yuudan yemoon nedbenib buunbunge Sool ayi yeman kamiwen. ²⁴ Kwane, yi kuu taun bot kuuk yambongko korem kuu amnoomiib aronkiyiib kuu woob kowe kereknaib. Kumban Sool kuu yedmeniwa yekaadkeroon kowe, ²⁵ amnoom keruune ye yoman weniibdanbed ye nen siti bot kuuk dem maa yaa wenenib kated aombd nenkamone bunangka kowiwa kawonoon.

Sool Yerusalem Aom Wonoon

²⁶ Kwane, Sool kuu Yerusalem aom wenekore, kedmengkandeendan yaa dabokne yonendandamoon kumban, ye kuu Yesumbed kedmengkaneen ye karub anamban ande meeniwen kowe ye yaa uniwen.

²⁷ Kumban Baanabasbed Sool nenwene apasodan yaa wengandekore, Sool yaa kiwaan wedya Yarimanbed angkadere wengane dakmoona wedmenoon ye weng kuu yi yaa daandene, Damaskus ari Yesu ye weng nemberengiib dakmimaan ye weng kwangkon yi yaa daandoon. ²⁸ Kwane kuyaambbed Sool kuu yi yoom doboroon. Kwane, Yerusalem aom dian ari deweneboon kuu Yesu ye weng kuu nemberengiib dakmimaan.

²⁹ Kwane, Sool yoom Yuudan ambikin yena yaa doriib kumbed araben menebiwen yoom kuu weng andangki weng dakmenabiwa, ye yaa wengbere ayande kamiwen. ³⁰ Kwaniwa, Sool yangkodmia yenambbed yikaadkerekoriwa, nenwene Saesaria yirimbed nen ye kambong Taasus yaa kowiwa wonoon.

³¹ Kwane kuyaambbed ari kuu, anam andiwendan korem Yudea ambikin aomiib Galeli ambikin aomiib Samaria ambikin aomiib doriib kuu yewenubmo doboriwen. Kwane, Kingkin Karadmombbed awandene weng amuniib kube ongkandoona, Yariman yaamo une bumangki kiwaan yaambbed doboriwen kowe, yemoon kuu anam andenib yi yoom dabokniwen.

Pitambd Aeneas Ongmoon

³² Kwane, Pita kuu kambong kambong dewenebene kambong Lida nande Godbed karadmo kerundoondan kumaom doriib yaa owod wonoon.

³³ Kumaombbed karub maa yaningko Aeneas kuu weeb kaning kaningiib id yidnoon kowe, angki yeman arimo angkeen. Kwane, Pitambd wene wedmenekore, ³⁴ ye yaa yedmenoon, “Aeneas. Yesu Keresumbed eb id kibireb ongmoa amun kerok. Yaro eb keta bedme kande.” andoona, erebnarokban kumbed Aeneas yaro yeedoroon. ³⁵ Kwanoone, nimakarub korem Lida aomiib okad dabonmo Saron aomiib kuu ye wedmenekorib, amonombenib Yariman yaa anam andiwen.

Tabita Bobneen Yirimbed Ika Dembeen

³⁶ Yopa taun aom kuu kedmengkandeen ye wonong yaningko Tabita (kuu Gurik yi wengbed Dookas andimaib, ye id kuu diiya). Yu kuu amunmo kamenu kamboknondan yaa awandimaun. ³⁷ Pita kuu Lida yaa wonoon yaron kuu yu anikad kere bobnuune ok ambende kankawene ari ambib wadnari aom kowiwen.

³⁸ Yopa kuu ambabban Lida dia kowe, kedmengkandeendan wengam-biribka Pita kuu Lida aom doreen. Kwani kowe, karub ayoob yaa weng kowiwa, wene Pita yaa nangkanenib, “Kirod meneewo wenem.” andiwen.

³⁹ Kwane, Pita kuu yi yoom wene Yopa nandiiwe, Pita kuu nen yiriyib ariyib ambib wadnari ari nen kawiniwen. Kwane, iribdanbed ameng kamenabenib, Pita yaa ebkad Tabitambad wad doruun yaambad karangke bangkandeen kuu korokbeniwen.

⁴⁰ Kwane, Pitambad nimakarub korem kuu yedmoona bunangka angkani-we, ye kuu dangbo yiri bumangkene kurikuri kerekore, wonong bob kuyaa amonombe yedmoon, “Tabita, yaro yeedere.” andoona, kwane yu indob nande kerekneni Pita yaa kerendamberenu yaro dibureen. ⁴¹ Kwane, Pitambad awine nenkoonoona yaro doboruune, anam andiwendaniib irib-daniib yaa baandoona miniwa, yi yaa wad nenkondoon.

⁴² Kwane, yirin weng kee Yopa aom korem kuu daande yareen. Kwane, nimakarub yemoon mene Yariman yaa anam andiwen. ⁴³ Kwane, Pita kuu aron yemoon Yopa aom doboroon kuu dingkan kad danabimaan ye karub yaningko Saimon yoom doboriwen.

10

Godbed Koonelius Baandoon

¹ Romman maa yaningko Koonelius kuu Saesaria taun aom doreen. Ye kuu Romdan yi ana nangmidan 600iib andokbe wenore Itali Platon ande kowiwen kuyaaom doreen. Kwane, ye kuu ana nangmidan 100iib yi korok.

² Ye yoom ye wonong yoom ye dana meed yoom ye ambiwoom doriibdan yoom kuu yi korem kuu God ye amob awine dorenib God yaa une bu-mangkimaib. Kwane, Yuudan yi kamboknondan yaa kuu yungkuruniyi-ibban dowakenmo yiribmaniiwa odiiwa bangkandene God yaa kurikuri kerembirimaan.

³ Aron maa aronkob angkara yaambad, God ye engyumbad ye yaa wane angkadere “Koonelius” ande baandoona, korobe wedmenekore, ⁴ engyu yaa unimbad kaamonoon, “Yariman ee. Komarewa?” andoon.

Andoona, engyumbad inande yedmoon, “Eb kurikuriyiwa eb kambo-knondan yaa yiribman munob bangkandiyiwa kuu Godbed wedmekore, kubebde inandoon kowe, ⁵ kibireb kee karub yedmebko wene Yopa taun aom Saimon yaningko maa kuu Pita yedmibko ika nenminime. ⁶ Ye kuu dingkan kad danabimaan ye karub yaningko Saimon yambiwoom karamok kebed dia doreen.” andoon.

⁷ Kwane, engyu ye yaa dakmeen kuu wonoon. Wonoona, Kooneliusbed ye deme karub ayoob yoom ye ana nangmi karub ye dabderem aom dore awani ye karub kerene kangkon God yaa meenimo doreen yoom baandoona miniwen. ⁸ Miniwa, ye yaa komo keroon kuu kwane yi yaa daandekore yedmendoona Yopa yaa winiwen.

Pita Wane Wedmoon

(Kw 11:5-14)

⁹ Kuye awari aronkob areb kuyaa kuu, yi wene taun dia dore winiwe, Pita kuu kawene ambib aminim dabonmo ari kurikuri kerande kawonoon.

¹⁰ Kwane, ye kuu mungiyiib keroon kumban animan kuu mogeed nek-waib. Kwane, ye kuu wane wedmoone, ¹¹ ambid nandoone kuyaombed dabuni yeman kenbas areb bendom kaningiib bingiwen kumbed okad yiri kankamuneen. ¹² Kwane kumaom kuu dingkan yemooniib yi yemooniib ayari on yemooniib doriib. ¹³ Kwane wedmoone wengmo baande yedmoon, “Pita, yeedere yaro mayen ane.” andoona, ¹⁴ Pitambéd inande yedmoon, “Yariman, anainban! Amowamobbed anaib andoon ye animan arewa o animokban ye dingkan kuu mayen anindo.” andoon. ¹⁵ Andoona, wengmo ika baande yedmoon, “Godbed komo komo yaa yimin andoon kuu ebbéd arewa andaab.” andoon. ¹⁶ Kee kwane kame ayoobmimiib keroona erebnarimban kumbed ambid ari ika kan kawonoon.

¹⁷ Pita kuu kwane wedmoon kuye id kuu meendobenaane, Kooneliusbed karub yedmoone yuk miniwen kuu Saimon ye ambib onme wedmekorib ye kuuk ambongko yaa yinmone doriib. ¹⁸ Kwane, baande kaamoniwen, “Saimon Pita andimaib kuu kemaom doreenoo?” andiwen. ¹⁹ Kwane, Pita kuu wane wedmoon kuyaa kwane meenme dibeene, Kingkin Karadmombéd yedmenoon, “Saimon. Karub ayoobmimiib kuu eb ande onmiib kii. ²⁰ Kwane miniib kowe, eb yeedere wene yiri kawene wedmende. Eb kuu yi yoom wini kuu korondande kerebkarab kamaab, amborom kuu yi kuu nembéd yedmaankob miniwen kowe.” andoon.

²¹ Andoona, Pita kawene wedmoonka karub kowe, yi yaa yedmoon, “Yiibbed karub kereknanmo meniib kuu ne kei. Yiib kuu komo dowad miniwen?” andoon.

²² Andoona, karub kumbed inande yedmiwen, “Nub kuu Romdan yi ana nangmi korok Koonelius yaambéd menuub. Ye kuu yorokmoman, ye kuu God yaningko kankoonimaan ye karub. Ye yaa Yuudan korembed karub amun andimaib. Kwane, engyu karadmombéd kwane yedmoon kuu eb yaa wene yambiwoom nenmenibko ebbéd weng komo daananeeb kuu wengambaraneen.” andiwen. ²³ Kwane, Pitambéd karub kuu kubende ambiwoom be aomne angkodmendoon.

Pita Koonelius Yambiwoom Wonoon

Kwane kuye awari kuu, Pita yoom angkodmi yena yoom karub ayoobmim yoom winiwen. ²⁴ Kwane aron maa kumbed wene Saesaria aom aomniwen. Kwane, Koonelius kuu kibik mananiib ande meenoon kowe, yarianiib yangkodmi amuniib weng yuk keendoona mene yambiwoom nedbiwen.

²⁵ Kwaniwa, Pita ambiwoom aomdarandamoona, Koonelius kuu mene wedmekore God ye karub kii ande meenene ye arinambo ari bumangke korok kan kibinoone, ²⁶ Pitambéd nenkoone yedmoon, “Yeedere dembone, ne kangkon karubmo.” andoon.

²⁷ Kwane, dakmenmo aomdiriwa, Pitambéd wedmoonka nimakarub yemoon nedbiwen kowe, ²⁸ yi yaa yedmoon, “Yiib korem kuu yiibkaad-keriwen, Yuudan yoom ambibkin yenanad yoom dabokni kuu amob, nub amob aom kui. Kumban Godbed ne yaa korokbe yedmoon kuu ‘Karub maa yaa kuu God yaa daboknindeban o Ye yaa winindeban dakmaab.’ andoon. ²⁹ Kwani kowe, ebbéd weng yuk kowe baandeewa no manaan, ne kerebkarab kame yiminban andindo. Kumban komo dowad yuk keewewen?” andoon.

³⁰ Andoona, Kooneliusbed yedmoon, “Aronkob angkara yaambéd aron kaningiib dowan kereen anuk kuu, nambiwoom kurikuri kamiina karub

maa ebkad kawanmo nambiriyiib inwaroon kumbed kudmeniibban dangkoro doboroon. ³¹ Kwane, yedmewoon, ‘Koonelius, eb kurikuriyiib kambo-knondan yaa dowakenmo yiribman munob kondiyiib kuu Godbed wengambere wedmoon. ³² Kowe, Yopa aom Saimon yaningko maa Pita kuu yuk kowe. Ye kuu Saimon dingkan kad danabimaan ye karub yambiwoom doreen, karamok kebed dia.’ andoonkob, ³³ erebnarimban weng yuk kowaankob, meneeb kowe amun kereeb kii. Kowe, nub korem kee ned-buwen kuu God ye kerebiri ari munuwen kowe, Yarimanbed eb yaa komo weng kabdoon kuu yedmendebko nub kuu wengamberem.” andoon.

³⁴ Kwane Pitambed yedmoon, “Kibireb nekaadkeraan kuu anam, God kuu ambibkin mimodan yaamo dowaken kerunde amun amun kamimok-ban, ³⁵ kumban ambibkin korem aom kane kanembed Yariman ye weng wengamberenib yikareb kankubune God ye dabderem aom doberenib amun amun kamaniib kuu kube bindaneene God ye nimaya karuwa keraniib.

³⁶ “Israeldan yaa God Ye Weng kowoon kuu yiib yiibkaadkeriwen. Weng kukuu korem yi Yariman Yesu Keresu yaningko yaambad yewenub ye weng amun kondoon. ³⁷ Yoon Baptaismanbed baptais kerime ye weng kuu dakmoon yaron ari kuu Galeli angkambad wene Yudea aom kuu komo keroon kuu yiib yiibkaadkeriwen kui. ³⁸ Kukuu Yesu Nasaretman kuu Godbed kine ye aromkono konoona, Kingkin Karadmombad ibnenoon, wene amun amun kamimaane Setenbed kebendoondan korem ongmenaboon, amborom kuu Godiib awanenoon kowe. ³⁹ Yesumbed Yerusalem aomiib Yuudan yi ambibkin aomiib komo kamoon kuu nubka nub indowiib wedmuwen kui. Yimbed ye ayenib at ming ari bakumbed dare maniwen bobnoon, ⁴⁰ kumban aron ayoobmim ari kuu Godbed Yesu bobnoon yirimbed nenkoonoon demboona, Godbed korokbendoona wedmenuwen kui. ⁴¹ Ye bobne yeedoroon kuu nimakarub korembed wedmenindo, nub Godbed kurin kinoondan kumbed nub indobbed wedmenuwen. Ye bobne yeedoroon ye yoman kuu nuwiib doberenub anenwanub kamuwen, kui.

⁴² “Kwane, Yesumbed nub yaa yedme kowoon kuu, ‘Wene ne weng amun dakmenib, “Ye kuu Godbed kine kowoona, dukniweniib wad doriyiib kuu yembedmo wengyundandaneen.” ande dakmime.’ andoon. ⁴³ Kwane, profesidan korem kurin dobiriwen kumbed weng kee dakmiwen kuu ye yaa anam andaniib kuu yiib ambarakmenabi yaa kuu yembed are nonondandandaneen.” andoon.

⁴⁴ Kee kwane Pitambad dakmeena, nimakarub korem wengaib yaa kuu Kingkin Karadmo yi yaa monoone, ⁴⁵⁻⁴⁶ weng maa maa weng yikaadbanbed dakmenib God yaningko kankoonenib kamiib. Kowe, Yuudan Yesu yaa anam andiwen kumbed Pita yoom miniwen kuu wedmekoriwa binangkiwen, amborom kuu Yuudanban yaayiib Godbed Kingkin Karadmo munob kondoono ibnendoon kowe.

Kwane Pitambad yedmoon, ⁴⁷ “Kingkin Karadmo kee nub kanduwen areb kuu yi kwangkondaniwen kowe, okbed baptais kerundi kuu karub kanembed ma kebendaneen?” andoon. ⁴⁸ Kwane kowe, Yesu Keresu yaningko yaambad baptais kerundime ande Pitambad weng kondoono kwaniwen. Kwane, Pita kuu kaamoneniwa aron yena yi yoom doboroon.

11

Pitambad Komo Kamoon Kuu Daandoon

¹ Kwane, Yuudanban kangkon God ye weng wengambere anam andiwen kuye weng kuu apasodan yoom anam andidan yena yoom Yudea korem

aom doriib kuu wengambiriwen. ² Kowe, Pita kuu ika Yerusalem ari yaro wonoona, Yuudan anam andiwen yenambéd ye yaa wengberenib ³ yedmiwen, “Eb kuu wenene karub kad wadmindo yambiwoom wene yi yoom animan ane doberewen kii.” andiwen.

⁴ Kwane, Pitambéd korem komo keroon ye weng id kuu yi yaa korobe kedmengkande yedmoon, ⁵ “Ne kuu Yopa taun aom kurikuri kamoni wane wedmaane, kenbas areb darewoob bendom kaningiib bingiwen kumbéd ambid aombéd kankamene neyiib yaa muneen. ⁶ Kwane, aom wedmaan kuu dingkan amongkowiib dingkan kiiwiib yiyiib ayari oniib kuu kwane wedmaan. ⁷ Kwane, wengambaraane wengmo baandoon, ‘Pita! Eb dembe, dingkan kuu mayen ane.’ andoon. ⁸ Andoona, nembéd inande yedmaan, ‘Yariman, anainban! Amowamobbed anaib andoon ye animan arewa o animokban ye dingkan kuu ne mongkodkono ma awunindo.’ andaan. ⁹ Kwane, angkon wengmo baande yedmoon, ‘Godbed komo komo yaa yimin andoon kuu ebbéd arewa andaab.’ andoon. ¹⁰ Kuu kwane kame ayoobmimiib kere ika kan ambid ari daanoon.

¹¹ “Kwane kuyaambéd, karub ayoobmimiib Saesaria yaambéd ne yaa yuk meniib kuu mene nembéd ambib doriin kuyaa yinmone doriib. ¹² Kwane, Kingkin Karadmombéd yedmewoon, ‘Eb kuu kerebkarab kamaab, yi yoom wene.’ andoon kowe, kwane angkodmi benmeyii yi yoom wunuwen. Kwane wene Koonelius yambiwoom aomnuwen. ¹³ Aomnuuwe, yembéd nub yaa daandoon kuu uniya engyu kuu yambiwoom angkadere ye yaa yedmenoon, ‘Yopa angka yuk kowebko Saimon yaningko maa Pita ande nenminime. ¹⁴ Kwane, yembéd weng kuu kanmananeen kuu eb yoom eb ambiwoom doriibdan korem yoom kuu wengambere anam andaniib kuu Godbed yiib bobni yaa kuu burudande bindaneen.’ andoon kowe Kooneliusbed daawoon.

¹⁵ “Kwane, ne andowe dakmaana, andowoon yiri nub yaa Kingkin Karadmo monoon kwane yi yaa kwangkon monoon. ¹⁶ Kwanoona, nembéd ika meanaan Yarimanbéd yedmoon kuu, ‘Yoonbéd kuu okiib baptais kerundimaan, kumban yiib kuu Godbed Kingkin Karadmoyiib baptais kerundaneen.’ andoon. ¹⁷ Kwane, yi kuu Yariman Yesu Keresu yaa anam andiwe, Godbed yi yaa Kingkin Karadmoyiib kondoon kuu ibmo nub yaa kondoon areb kowe, God yaa kwamaab ande yedmaniin dee? Dowan!” andoon.

¹⁸ Kwane, Yuudan anam andiwen kuu weng kee wengamberekorib, yi bokwangki korondenib kwane God yaa kubekoriwa yedmiwen, “Kwane kowe, amonombe wadkeri aron korem korem kandi ye kiwaan Godbed ongmoon kuu Yuudanban kwangkon yiman ande kowoon kii.” andiwen.

Anam Andiwenden Antiok Aom

¹⁹ Stiwin ayiwe anam andiwenden kuyaambéd kirokmone buyokbayok keriwenden kuu wene ambibkin Fonisia kere dudbi darewoob Saipurus kere Antiok taun aom kere kuu Yuudan yaamo Yesu ye weng amun dakmiwen.

²⁰ Kumban Saipurusdan yena yoom Sairindan yena yoom anam andiwen kumbéd Antiok aom wene Yuudanban yaa Yariman Yesu ye weng amun dakmenabiwen. ²¹ Yi kuu Godbed yaromkonoyiib kondoon kowe, nimakarub miin yemoon mene wengamberekorib, amonombe Yariman yaa anam andiwen.

²² Yirin weng kee wene Yerusalem aombéd anam andiwenden yi kerendem aom aomnoona wengamberekorib, Baanabas nen Antiok yaa kowiwa wonoon. ²³⁻²⁴ Baanabas kuu karub amun, ye kuu God ye Kingkin Karadmo

ibenooniib anam andi darewoowiib, kui. Kowe, wene Antiok nandekore, wedmoon kuu anam, nimakarub kibireb anam andiwen yaa kuu Godbed amun kerundoon kowe, kubiyyiibbed yi yaa andemendoon kuu niindem aom kangdommo kere God yaamo meenimo dobirime kwane ande dakmoon. Kwane, weng amuniib dakmenaboone, nimakarub yemoon bin Yariman ye kiwaan yiri benmonoon.

²⁵ Kwane, Baanabas kuu Taasus yaa Sool ande onmen wonoon.

²⁶ Kwane, wedmenekore, Antiok yaa nenmonoon. Kwane, weeb mimo kuu Baanabas yoom Sool yoom kuu anam andidan yemooniib nedbe kedmengkandimaib. Kwane kuye aron Antiok yaambbed, Yesu ye kedmengkan-deendan yaa kuu kuristen* ande dakmimaib.

²⁷ Kuye aron kuyaambbed, profesidan yena Yerusalem arimbed Antiok yaa miniwen. ²⁸ Yi aom kuu karub maa yaningko kuu Agabus kuu Kingkin Karadmombbed yedmenoona dakmoon, “Romdanbed ooniwen ye ambibkin korem aom kuu am manaanban kerene animaniibban mungimo dobaraniib.” ande dakmoon. (Kee anam ku kwanoon kuyaron kuu Klaudiusbed Saesaa keroon yaron.) ²⁹ Kwane, anam andiwendan keyaa doriib kumbed wengamberekorib, anam andiwendan Yudea aom doriib awandi ye dowad, yi yaa komo yimin aingkiwen kwane nongkobiwen. ³⁰ Kwane, Baanabas yoom Sool yoom yaa od kondiwa yimbed wene anam andidan yi korok korok Yudea aom doriib yaa kondiwen.

12

Pita Wii Aom Engyumbbed Nen Angkanoon

¹ Keye aron yaa kuu King Erodbbed yedmoone ye demedanbed wene anam andiwendan yena awingke benminiwen, amborom kuu yenbande durud yewed kondi ye inameniib meenoon kowe. ² Yembbed yedmoona Yoon ye ayi Yems kuu kerewangbed aye kowiwen.

³ Kee kwanoona, Yuudan yi korok korok kuu amun kerewen kii ande kubiwen. Kubiiwe wedmekore, flawa kabayingkindo ye orok ye aron ediiib kumaom kumbed, Pita kwangkong awinenekore, ayande buronoon.

⁴ Kwane, Pita kuu awinene wii wadnari embeng aom kaanoon. Erodbbed ana nangmidan 16iib bene kaningiib wenore nekwe kamoona, aronkiyiib amkiyiib Pita ooni ye dowad kui. Erod ye dowaken kuu Pita kuu Yuudan yi Burudandoon orok dowan kerod, nenmene nimakarub yemoon kidangkambed wengyundaniin ande meenoon. ⁵ Kowe, Pita kuu kwane wii aom doboroon, kumban anam andiwendan korem kuu kwane ye dowad God yaa kangdommo kurikuri keruwen.

⁶ Awari kuu Erodbbed Pita nenmene wengyundananeenyo kuye amki kuu Pita kuu ana nangmidan ayoobbed ye ooniwen yi angkara angkara kere yi dingki yaambbed sein ayoobbed ye dingki yaa yenbenekoriwe unuk angkoon. Kwane, ana nangmidan ayoob yena kuu ambongko yaa ooniwen.

⁷ Kwane, kudmeniibban kumbed engyu maa angkadoroone, wadnari aom kuu nambiri yuroon. Kwane, Pita yaa awinene kaakmene yedmoon, “Kirod yeedere.” andoona, yeedoroona Pita ye dingki emkong yaa yenbeniwen ye sein kuu kwane doomboroon. ⁸ Kwane, engyumbbed ye yaa yedmoon, “Eb kobaiknong yuwe, eb yonkad deebe.” andoona, kwane Pita yaro deeboon. Deeboona, engyumbbed yedmoon, “Yuruk ebkad deebe, ne yoman mene.” andoon. ⁹ Andoona, Pita kuu engyu ye yoman doroona wii wadnari aombbed yaro angkaniwen. Kwane, Pitambbed meenoon kuu

* **11:26:** Kuristen ye weng id kuu Keresu ye yoman winiwendan.

wane angkanaan manok ande meenoon kowe, engyumbéd komo kameen kuu wurukban ande meenoon. ¹⁰ Kwane, wene ana nangmidan nedbe oone doriib ma burudande ma burudande kamekorib, kwane wene wii kuuk yeeng ambongko yaa doriwe, kwane ambongko kuu yekarebmo nandoona wii bunangka winiwen. Kwane, wii domonde kiwaan maa ari wenenib kuyaambéd engyu kuu Pita domone wonoon.

¹¹ Domone wonoone, Pitambéd wedmekore yeka yedmoon, “O anam kuu Yarimanbéd yedmoonkob ye engyumbéd mene ne nenyee-doroon. Kwanoon kuu Erod yoom Yuudan yi korok korok yoom yi meeni kwananuub kiyoo ande meeniwen kuye dowad kawoon meene yedmewe nenyee-doroon.” andoon. ¹² Ye yaa komo keroon kuu kaadkerekore, Yoon Maak ye awaan Meri yu ambiwoom wonoon. Kuyaom kuu nimakarub yemoon mene nedbenib kurikuri kamiib.

¹³ Kowe, Pita mene ambib kuuk ambongko yaa wowoone, deme wonong koyu yaningko Rodambéd mene ¹⁴ wengamburuunka, Pita ye weng yuud. Kowe, yu kuu kubi darewoob kereen kumban ambongko kuu nandindo, ika kabaanmo wene nimakarub nedbiwen yaa yedmeen, “Pita kuu ambongko yaa doreen kii!” anduunka, ¹⁵ yimbéd yedmiwen, “Kub kuu warudki kii!” andiwen. Kumban yumbéd “Anam Pita ye weng wengambaraan!” ande ika ika kameen kowe, yedmiwen, “Kuu ye ooni ye engyu.” andiwen. ¹⁶ Kwamiib kumbéd Pita kuu kwane ambongko yaa dobere wangkaan kowe, yi wene ambongko nande wedmibka, anam Pita kowe, yi binangkiwen. ¹⁷ Kwaniwe, Pitambéd yi yaa dingki wumondenekore, ye yaa komo keroon Yarimanbéd wii aom nenyee-doroon kuu dakmekore yedmoon, “Yems yoom angkodmi yena yoom kuu kwangkón yedmendime.” andekore, Pita kuu yumbón kimyen yaa wonoon.

¹⁸ Kwane amkimo keroona, ana nangmidanbéd yikamo kumaom Pita yaa komo keroon ande yirinde baandeyiib kamiwen. ¹⁹ Kwane, Erodbed yedmoona yenambéd Pita kuu ongme onmibka, wedmenokban keriwén. Kwane, Erodbed Pita ooniwendan yaa kaamondoone inandindeban keriwén kowe, Erodbed yedmoone yi kuu yiwe dukniwen.

Erod Agripa Bobnoon

Kwanekore, Erod kuu Yudea ambibkin domonde Saesaria taun yiri wenekore, aron yena doboroon. ²⁰ Kuyaron kuu Erod kuu Taiya tauniib Saidon tauniib yi nimakarub yaa norin darewoob keendemboroon.

Kwane meene doboroon kumban, yi kuu king Erod yaambéd angkumone dore yi animan kuu bimaib kowe, yi korem mene nedbe meeni mimo kerekorib, wene Erod ye yiribman korem oonoon ye karub yaningko Blastus yaa winiwen. Wenenib kaamoniwe, “Wengbiri korondubko nub awanda-neeb dee?” dakmibko, “Ee, yiib awanda.” andoon. Andoona, kingiib yaa kuu Blastus yoom wenenib yewenubmo doberem ande kamiwen.

²¹ Aron kuu dakmande kiniwen ari kuu, Erod kuu ye king ebkad inwarekore, king ye oone dibiri yeman ari diberene, nimakarub kuu mene nedbiwen yaa weng konde dakmoon. ²² Kwane, nimakarub kuu derebiwen kumbéd yirinde baande yedmiwen, “Kee god ye weng kii, kuu karub ye wengbanii!” ande kamiwen.

²³ Kwane, erebnarimban kumbéd, Yariman ye engyu maambéd ayoona komboroona ye id kuu eekbadbed aniwe bobnoon, amborom kuu Erod kuu God yaningko ma kankoonindo kowe.

²⁴ God ye weng kuu derendare darewoob kere wonoon. ²⁵ Kwane, Baanabas yoom Sool yoom kuu Yerusalem aom God ye deme dowan kerekorib, Yoon Maak nendenib ika Antiok aom winiwen.

13

Baanabas Yoom Sool Yoom Kingke Ben Nongkobiwe Winiwen

¹ Anam andiwendan Antiok aom doriib kuu profesidaniib kedmengkan-didaniib kui. Yi aombed kuu Baanabas yoom Saimon yaningko maa Kadbinmo yoom Lusius Sairinman yoom Manaen (Erod Antipasiib ibmo kainiwenman) yoom Sool yoom kui. ² Kwane, yi kuu animan koron-dekoriwa, kurikurimo kamiwa, Kingkin Karadmombed yi yaa yedmoon, “Baanabas yoom Sool yoom kuu ne deme awini dowad kingkime.” andoon. ³ Kwanandoona, yi ika animan koronde kurikuri kamekorib, Baanabas yoom Sool yoom ari kuu yi dingki nongkobekoriwa kurikuri kerunde be nongkobiwe winiwen.

Dudbi Saipurus Yaa Winiwen

⁴ Kwane, yi ayoob kuu Kingkin Karadmombed ben nongkoboona karamok anuk yiri wene Selusia taun nandekorib, parai motodbed Saipurus dudbi yaa yaniwen. ⁵ Kwane wene Salamis taun aom aomne wene Yuudan yi kurikuri ambib maa maa kuyaom God ye weng dakmenmo yariwen. Yoon Maak, ye kwangkon ye yoom winiwen, yi deme yaa awandimaan. ⁶ Kwane, dudbi kumundin kuyaom kuu yarekoriwa, Pafos taun aom aomdiriwen.

Kwane kuyaa kuu Yuu ye karub yowangkimiiwa dudi god yi weng wengambere dakmiyiiwa awinoonman yaningko Baa-Yesu wedmeniwen. ⁷ Ye kuu dudbidan yi korok Seegius Paulus yeyiib doreen. Kwane, korok kuu inamen indengandengman kowe, Baanabas yoom Sool yoom yaa minime ye weng yuk keendoon, amborom kuu God ye weng wengambaranded kowe.

⁸ Miniwe, dakme doriwe yowangkimman (Gurik wengbed yaningko kuu Elaimas) kumbed, yi ayoob yaa bon kerundekore korok yaa God ye weng wunekarem ande kamoon.

⁹ Kwane, Sool yaningko maa Pool kumbed Kingkin Karadmombed ib-nenoonkob, Elaimas yaamo kerenomberene yedmoon, ¹⁰ “Eb kuu Seten ye mingki kere, inamen yorokmo korem ye bonman kii! Kwane, eb kuu dudanabi mimim koremiib birandi mimim koremiib ye karub. Eb kuu God ye anam andi ye kiwaan kuu monmarandamimaab kuu deerewandaneewoo? ¹¹ Kowe, kibirebya kee, Yariman ye aromkonombed eb kuu indot nutnaneena aron yenayiib awingyab ye nambiri kuu wedmaabban.” andoon.

Kwane, erebnariyiibban wiiwiibbed kande kebenuune kumun keroone awerendobene karubbed ma nen kinban wonok ande onmoon. ¹² Kwane, korok kuu wedmekore, binangke Yariman ye kedmengkandi weng yaa anam andoon.

Antiok Taun Pisidia Aom Winiwen

¹³ Pool yoom ye yoom winiwendan yoom kwane Pafos domonde parai motodbed wene Peega taun Pamfilia aom winiwen. Kwane, kuyaambd Yoon Maak kuu yi domonde Yerusalem aom ika wonoon.

¹⁴ Kwane, yi kuu Peega domonde Antiok taun Pisidia aom winiwen. Kwane, Sabat aron ari kuu Yuudan yi kurikuri ambiwoom aomne wene dibiriwe, ¹⁵ kwane Moses ye amowiib Yuu profesidan yi wengiib God Ye Weng aombed kimingkiwen. Kwane kurikuri ooniwendanbed yedmiwen, yi yaa, “Angkodmia, yiib kuu ma ongkandi amun ye wengiib keroka, dak-mime.” andiwen.

¹⁶ Kwane, Pool yaro dorene dingki kankoone yedmoon, “Israeldaniwa ambibkin yenadan God yaa une bumangkimaiwiiwa, ne weng yaa wengam-birime. ¹⁷ Kurin kurin kuu Israeldan yi Godbed nub awoya yiri kuu

kingkekore, Idyip aom dobiriwen kuu yembed amun kerundoona muub-niwen. Muubniiwe, Godbed yaromkono darewoobbed Idyip aombed bin yaro monoon. ¹⁸ Kwane, weeb 40yiib amboon aom dewenebiwen kuu wabkad keruwen kumban, amun amunmo kamenaboon, yi yaa. ¹⁹ Kwane, ambibkin ediih kuu yembed yeene monmarekore, ye karuwa nimaya yaa okad bangkandoone yi okad kereen. ²⁰ Kukwane wonoon ye weeb kuu weeb 450yiib.

“Kuye yoman kuu Godbed wengyundandi wengambiridan kingkoona, yimbed Yuudan oonendimaib. Oonendimaib kwane yimin ari kuu profesian Samuel kuu doboroon. ²¹ Kwane, kuye aron yaambd Yuudanbed kingiib kerok andiib kowe, Godbed Kis ye mingki Sool kuu amyenimbon Benjamin yaambd kondoon, weeb 40yiib yembed korok kere oonoon. ²² Kumban Godbed Sool kuu dankarekore, Dewid kondoon, yembed king keroon.

“Kwane, Godbed Dewid ye dowad dakmoon, ‘Yesi ye mingki Dewid kuu wedmaan kuu nembed dowaken ye karub keroon, amborom kuu ye kuu nembed komo komo kame ande yedmimain kuu kwanimaan kowe.’ andoon. ²³ God ye weng kunduk yedmoon kwane Dewid ye awoya ari yaambd, Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu kuu Godbed Israeldan yaa kondoon.

²⁴ “Yesu ye deme andowindo yaron kuu Yoon Baptaismanbed Israeldan yaa yi ambarakmi yaa, ‘Deerewande korondime, mene baptais kerime.’ ande dakmoon. ²⁵ Kwane, Yoon kuu God ye weng dakmi dowan kere weneen yaambd yedmoon, ‘Yiibbed meeniib kuu ne kuu kane? Yiibbed meenme meedmiib ye karub kuu nemban oo! Ye kuu ne yoman mananeen kui. Nembed ye yonkad nong dudmungki deme kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari kowe.’ andoon.

²⁶ “Angkodmia, Abraham yawo awo aridan kui! Ambibkin yenadan God yaa une bumangkimaib kui! Godbed nimakarub baneen ye weng kuu nub yaa monoon kii. ²⁷ Yerusalemdaniwa yi korok korokiwa kuu Sabat korem ari God Ye Weng kimingkenib dakmembirimaib kumban, Godbed Kinoona Monoonman Yesu kuu wedmene yikaadkerindo kerekorib, wunekariwen. Wunekariwen kowe, ye yaa komo keraneen God Ye Weng kumaom unyemanbed wongkoon kuu anam id keroon. ²⁸ Ye kuu ma ambarakmindo kumban, Paillet yaa nenkone ye kuu aye kowi yeman andiwe aye kowoon. ²⁹ Komo God Ye Wengbed komo dakmoon kuu ye yaa kwane kame dowan kerekoriwa, at ming ari kuu biande mangkiwen.

³⁰ “Kwane bobnoon kumban Godbed nenkoone wadkeri konoona demboon. ³¹ Kwane, ye yoom anuk kuu Galelimbed wene Yerusaleman ari yarebiwidan yaa kuu yembed aron yemoon kuu angkadaraana wedmenimo kamiwen. Kwane, yimbed anam yi kerebiri indowiib wedmeniwen kowe, ye weng kanwene dakmimaib, nub weng mimodan yaa.

³² “Nub kuu Godbed nub awoya anuk yaa weng kunduk kondoon kuye weng kibireb kee dakmuub. ³³ Nub kuu yi awoya ari kowe, weng kunduk kee kondoon kuu Yesu nenkoonoona ika demboon kumbd nub dowad anam id keroon. Kwane, Yook ayoob aombed yedmoon kuu, ‘Eb kuu ne Dana,

kibikee eb Ambe keraan kii.’ kwane wongkoon kui.

³⁴ “Ye kuu bobnoon yirimbed Godbed nenkoonoon kowe ma deendaanban. Kukuu ye weng kuu God Ye Weng aombed yembed dakmoon, ‘Dewid yaa karadmo ye weng kunduk anam nongkobaan kwane kabdaniin.’ kwane wongkoon kui.

³⁵ Angkon Dewidbed kwananeen ande yedmoon, God yaa, 'Eb kuu eb Karadkonoman korondaawa, bobkonombon dem aom deendaanban.' kwane wongkoon kui.

³⁶ Kedi, Dewid kuu God ye deme awine down kerekore, ye bobnoon kuu kanwene ye awoyayib mangkiwen yaa kanwene mangkiwen kowe, ye id kuu deendoon. ³⁷ Kumban Godbed Yesu bobnoon yirimbed nenkoonoon kuu ma deendindo.

³⁸ "Angkodmia! Kwani kowe, ne dowaken kuu yib yibkaadkerime. Yesu yaambd amarakmi yaa kuu are nonondandaneen kuye weng kee dakmuub kei. ³⁹ Kowe, Moses ye amobbed amarakmi yaambd yib ben obon kerundineban, kumban yib kuu Yesu yaa anam andaniib kuu yembd amarakmi yaambd ben obon kerundaneen. ⁴⁰ Ongme meenime! Profesidanbed weng kee daandiwen kuu yib yaa anam id keraib!

⁴¹ 'Damangkanidan! Yib wedmibka meenime kumban duknime, amborom kuu yib doriib yaron yaa kuu kami mamaa ongmaniin, kumban anam andaibban kowe.

Kuye weng kuu karub maambd yib yaa yedmendaneen kwangkoon anam andaibban keraniib.' kwane wongkoon kui." andoon.

⁴² Kwane, Pool yoom Baanabas yoom kurikuri ambiwoom yere wanan-damiwe yedmiwen, "Sabat maa ari kuu mene weng kee ika daandime." andiwen. ⁴³ Kwane, kurikuri down kere, nimakarub yemoon Yuudaniib Yuu keriwendaniib kuu Pool yoom Baanabas yoom yaa winiwa, ongkande daandiwen, "God ye mimyob dowaken kabamoon kondoon aombd kwane dahirime." andiwen.

Poolbed Yuudanban Yaa Weng Amun Kanwonoon

⁴⁴ Kwane, Sabat aron maa kuu taundan kumundin areb kuu kwane menebe wengamborok miniwen. ⁴⁵ Kwane, nimakarub ku nedbiwen kuu yemoon kowe, Yuudanbed dowakeniibban kerenib wungkandi darewoob kerekorib, Poolbed ongki weng ku dakmeen yaa noriniib wengberenib amkidbiwen.

⁴⁶ Kwane, Pool yoom Baanabas yoom arudkonomo inandunde yedmiwen, "Kiwaan amun kuu God ye weng yib yaadin dakmuwen kui. Kumban yib kuu wedmendandenib kwane wadkeri aron korem korem kuu korondiwen kowe, Yuudanban yaa wenuub. ⁴⁷ Yarimanbed nub yaa kwanime ande yedmendoon kuu,

'Yuudanban yi dowad,

eb ongmaanka nambiri kerewen.

Kwanaan kuu eb yaambd okad yimin yimindan yaa kuu bobni yaa kuu burudande bindaniin.' kwane wongkoon kui." andoon.

⁴⁸ Kwane, Yuudanban kuu kwane wengamberekoriwa, kubeni Yariman ye weng kankooniwen. Kwane kane kane Godbed wadkeri aron korem korem kandi ye dowad kinoon kuu anam andiwen. ⁴⁹ Kwane, God ye weng kuu ambibkin kemaom kuu derendaroon.

⁵⁰ Kumban Yuudanbed wene God yaa kurikuri kerimaib ye nima angkoyiwiib taun aom doriib ye karub aningkoyiwiib yaa kwane daandiwen, "Pool yoom Baanabas yoom kuu arewadan kowe, yi yaa manmo kerem." ande kamiwe, kwane kamekorib, taun kuyaom kuu ben angka kirariwa winiwen.

⁵¹ Kwaniwa, taundan yi inamen arewa wedmi yeman kuu yi indob ari Pool yoom Baanabas yoombed yi yon dabderem yiri ingkud wangiwa kiroboona, kwane taun maa Ikonium aom winiwen. ⁵² Kwane, anam andiwendan taun aom doriib kuu kubi dowakeniib dobaraiwe Kingkin Karadmombd yi yaa ibnendimaan.

14

Ikonium Aom Winiwen

¹ Kwane, Ikonium yaa kwangk'on Pool yoom Baanabas yoom kuu yi koob-dande Yuudan yi kurikuri ambiwoom winiwen. Wenekorib, kuyaombed weng manimanandeb karadkonomo dakmiwa, Yuudaniib Yuudanbaniib nimakarub yemoonbed mene anam andiwen. ² Kumban Yuudan kane kane anam andindodan kumbed Yuudanban yena kuu ben yi inamen arewa yaa yondiwe, Pool awene yaa dowakeniibban keriw'en.

³ Kwane, Pool yoom Baanabas yoom kumbed aron doboob doberenib Yariman ye mimyob dowaken kabamoon konoon ye weng kuu arudkonoyi-ibbed dakmenabiwen. Kwane, Yariman yaromkono yi yaa kondoon, dud korokbiyiib yeka mamaa ye wedme binangi yemaniib ongmenabiwen. Kwamune keroon kuu ye weng kuu anam anam korokbi yeman.

⁴ Kumban nimakarub korem siti kumaom kuu andokbiwen, yena kuu Yu-udan ye kerekmen angka winiwe, yena kuu apasodan yi kerekmen angka keriiwe kamiwen. ⁵ Kwane, Yuudanban yenayiib Yuudan yenayiib yi korok korok yoom kumbed apasodan kuu arewa kamende botbed yenbandande kamiwen. ⁶ Kumban yikaadkerekoriwa, kirokmone wene Laikoniadan yi siti Laistara yoom Deebe yoom bidambib aom winiwen. ⁷ Kwane kuyaa kuu God ye weng amun kuu dakmenabiwen.

Laistara Yoom Deebe Yoom Aom Winiwen

⁸ Laistara aom kuu karub maa wooneen yaron yaamb'ed yon yidnoon kowe, ma dodkanmo yarimokban. ⁹ Ye kuu Poolbed ku dakmeen kuyaamo wengaan.

Kwane, Poolbed wedmenoonka, ye anam andi yaamb'ed Godbed ye ong-maneen kuu yimin kowe, ¹⁰ baande yedmoon, "Eb dembe yaro dore!" andoon. Kwanandoona, kuyaamb'ed karub kuu korongbere yaro dodkanmo yaroon.

¹¹ Kwane, nimakarub yemoon kuu Poolbed kwanoon kuu wedmekoriwa, yi weng Laikonika wengbed baande dakmiwen, "God yena kuu karub nub areb kerenib, nuwiib yaa ke meniib kei!" andiwen. ¹² Kwane, yimbed Baanabas ye aningko kuu Gurikdan yi god yi korok Seus andiib, Pool ye aningko kuu Gurikdan yi god maa Heemes andiwen, amborom kuu ye kuu dakmi ye korok kowe. ¹³ Kwane, Seus ye kurikuri boyambib darewoob taun bunangka angeen ye kurikuri korokbed buromakau ambiyiib at wuung nong wuungiiib kuu taun kuuk ambongko yaa be monoon, amborom kuu ye yoom kadaareb yoom yi dowaken kuu nengke baeb amun kondekorib Pool yoom Baanabas yoom yaa kurikuri kamandamiib kowe.

¹⁴ Kumban apasodan ayoob Pool yoom Baanabas yoom kuu weng kee wengamberekoriwa, miin kubiyiibban kere yi ebkad biringkenenib kirodmo wene nimakarub kuu nedbiwen kidangka awune komkiwen, ¹⁵ "Yiib komande kwane kamiib? Nub kangkon karub, yiib areb nub mimo kei! Nub kuu God ye weng amun kanmenuub kui! Kee kwane dakmubko yiib minikmanak arewa yaa kuu korondekorib, Wad Doreen ye God yaa amonombime. Yem'bed ambidiib okadiib karamokiib kumkam koremiib kuu ongmenaboon kui. ¹⁶ Kurin anuk kuu nimakarub korem kuu Godbed domondoona yika yi kiwaan onme dohiriwen. ¹⁷ Kumban ye kuu miin korem domondoona yiibka dohirindo. Yem'bed yiib yaa amun kerundene mongkobon animaniib amiib kondimaan. Kwane, animan yemoonbed kondene kwane yiib niindem aom kubiyiib kondimaan. Kukuu God doreen yiib akmi yeman kui." andiwen.

¹⁸ Weng kee kwamune dakmiwen kumban, kadaareb yi dowaken darewoob kuu dingkan nengke baeb amun kondeniib kurikuri kamandamiwe, yedme yedme kamiibkob korondiwen.

¹⁹ Kwane, kuyaambed Yuudan yena Antiok yaayiib Ikonium yaayiib miniwen kumbed kadaareb kuu ben yi kerekmen yaa yondekorib, Pool kuu botbed barambere ayiwen. Kwane, yimbed meeniib kuu bobnoon ande awine irinde kanwene taun bunangka korariwen.

²⁰ Kumban anam andiwendanbed menekoriwa nedbe kanawane duruniwa, ye ika yaro dore taun aom wonoon. Kuye awarimbed Pool yoom Baanabas yoom Deebe yaa winiwen.

Ika Antiok Taun Siria Aom Winiwen

²¹ Deebe taun kuyaom kuu yimbed weng amun dakmiwa nimakarub yemoon meneniib anam andenib yi yaa dabokniwen. Kwane, yi kuyaambed domonde wene Laistara dore Ikonium dore Antiok yaa ika winiwen.

²² Ika winiwen ye dowad kuu anam andiwendan taun keyaom doriib yaa ambobandenib anam andi kuu kwane awine dobirime ande ongkandiwen, “Yobdood yemoon kuu burudandekoruwed, Godbed korok kere oonimbon aom kuu aomnanuub.” andiwen. ²³ Kwane, anam andiwendan ku nedbiwen korem kumaom kuu Pool yoom Baanabas yoombed karub mimim biuwe, yi ooni korok korok keriwene. Kwane, anaman koronde kamenib kurikuri kamenib anam andiwendan kuyi Yariman ye dingki ari nongkobiwen.

²⁴ Kwane, yi kuu kuyaa domonde Pisidia ambibkin yaadin wene kumbed dore Pamfilia ambibkin aom winiwen. ²⁵ Kwane, yi kuu Peega taun aom weng amun dakmekoriwa kumbed Atalia taun yiri winiwen. ²⁶ Atalia yaambed parai motodbed ika Antiok yaa yaniwen. Kuyaa kumbed anak kuu yenambed Godbed oonok ande kurikuri kamiwendan yaa ika miniwen. God ye mimyob dowaken kabamoon kondoon yaambed God ye deme awine winiwen, kumbed kwane ika miniwen kuu yi deme down keriwene kowe.

²⁷ Kuu mene nandiwen yaron ari kuu anam andiwendan yaa baandiwe nedbiwe, Godbed yi yaambed komo kamooniib Yuudanban yi dowad anam andi ye ambongko nandooniib korem kuu dakmiwen. ²⁸ Kwane kuyaa kuu anam andiwendan yoom aron doboob dobiriwene.

15

Korok Korok Yerusalem Aom Nedbiwen

¹ Kwane, karub yena Yudea angkambed Antiok aom winiwen kumbed kuristen angkodmia yena yaa kedmengkandimaib kuu “Kwamune Moses ye amobbed yedmoon kuu kad wandaniib kumbed Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen.” andimaib. ² Kuye dowad kumbed Pool yoom Baanabas yoom kuu yi kwane dakmiib kuyoom wengbiri darewoob kamiwen.

Kwane, anam andiwendanbed anam andidan yenayiib Pool yoom Baanabas yoom bekoriwa, Yerusalem ari wene apasodan yoom kurikuri oonidan yoom weng kee yi numun dakmime andi dowad be nongkobiwen. ³ Kwane be nongkobiwa, wene Fonisia kere Samaria dore winiwen kuu Godbed Yuudanban ben God yaa anam andi ye kiwaan yiri nongkoboone ye weng kumundin dakmiwen. Dakmiwe, anam andiwendan kuyaom doriib kuu kubi darewoob keriwene.

⁴ Kwane, Yerusalem aom miniwe, anam andiwendaniib apasodaniib kurikuri oonidaniibbed angkodmendiwe, God yaromkono yaambed ambangiwen ye weng korem kuu ambobandiwen. ⁵ Kwane keroone, Farisidan yena kuu aman Yesu yaa anam andiwen kumbed yaro yedmiwen,

“Yuudanban kuu Moses ye amob korem kuu awine kandenib, yi kad wan-abaniib kumbed yimin.” andiwen. ⁶ Kowe, weng keye dowad kuu apasodaniib kurikuri oonidaniib mene nedbenib ongme andangke dakmiwen.

⁷ Weng kee dakme wene aron doboob keroona, Pitambed yaro doberene dakmoon, “Nangkodmia. Ne anuk yiri kuu nubkanmo kemaom kumbed Godbed kinoona, weng amun kuu dakmaana, Yuudanban kuu anam andiwen. ⁸ Kwani kowe, yi niindem aom kuu Godbed wedmekore, ye Kingkin Karadmo kuu yi yaa kondoon. Kuuu God ye korokbi yeman, nub yaa ne karuwa nimaya ande kondoon areb, yi yaa kwangkon ne karuwa nimaya ande kondoon. ⁹ Kowe, ye kuu nub dore yi dore ma yorokme ma andokbande ma meenindo, amborom kuu yi anam andimbed yi niindem aom kuu are ongmoon kowe.

¹⁰ “Moses ye amob awini ye dabab kuu nuwiiwa nub awoya yiriyiwa kuu awinindeban kowe, komande yi yaa kondandiwed, komande God ye komboon kaamonenandiwed? ¹¹ Yii! Yiminbanaa! Nub kuu nub Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambad Godbed bobni yaa kuu burudande bindoon kwane areb yi kwangkon kwaniwen.” andoon.

¹² Kwane, yi korem nedbiwen kuu iwari keriiwe, Pool yoom Baanabas yoom kuu Godbed dudiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib yi yaambad kowoone Yuudanban yaa ambangkiwen kuu dakmiwen.

¹³ Yi dakme dowan keriiwe, Yemsbed dakmoon, “Angkodmia. Ne yaa wengambirime. ¹⁴ Saimonbed dakmoon kuu Godbed ye inamen ibduruk korokbendoon kuu Yuudanban yaambad yena yeka boon. Profesidanbed weng yena wongkiwen kuu kwamune ibmo keroon. ¹⁵ Kwane wongkiwen kuu Godbed yedmoon,

¹⁶ “Kwane keraneen ye yoman kuu nembad ika meneni,
Dewid ye oonimbon kuu kombon nande wenuun areb keroon kowe,
angkon ika ongmeni ambangkaniin.

¹⁷ Kwananiin kuu Yuudanban yi karuwa nimaya nembad kinaan kuu yi korem Yariman ande onmaniibe baniin.’ andoon.

Ye kuu kwananeen kuu ¹⁸ unyemanbed korokboona kaadkeriwen.

¹⁹ “Kwani kowe, nembad meenaan kuu Yuudanban God yaa menebiib kuu nubbed dabab darewoob kondanuub kuu amunban. ²⁰ Kowe, yi dowad kerekbed wongkenub kwendanuub kuu, animan dudi god yaa kondimaib kuu anaib, nenem kamaib, dingkan inum kebenaiwa bobnimaan kuu anaib, umkan anaib kui. ²¹ Moses ye amob kuu unyemanbed Sabat aron korem kwane nub kurikuri ambiwoombad taun korem aombad kimingkaiwa wengambirimaub kowe.” andoon.

Yuudanban Anam Andiwen Yaa Kerek Keendiwen

²² Kwane, apasodaniib kurikuri oonidaniib anam andiwendan koremiib weng mimo keriiwen. Kerenib, yi karub yena kuyaombad kingkenib, ben nongkobiwa Pool yoom Baanabas yoom Antiok yaa winiwen. Karub ayoob kingkiwen kuu Yudas (aningko maa Baasabas andimaib) yoom Sailas yoom kuu anam andiwendan kumaom kuu yi kuu aningkoyiib.

²³ Kwane, kerek kee keendiwen kei:

Nub kuu apasodan yoom kurikuri oonidan yoom kui. Yiib angkodmi kui.

Yuudanban Antiok aomiib Siria aomiib Silisia aomiib anam andiwendan yaa, yiib yaa nub amun amun weng keenduub kii.

²⁴ Nub wengamburuwen kuu karub yena nub kerekmenbed yiib yaa winiwen kuu nuwiib kwanime ande ee andindombbed yi weng yena dakmiwen kumbed yiib inamen ben kerebkarab buyokbayok keriwén.

²⁵ Kwani kowe, nub korem kuu inamen mimo kee ee andenub nub angkodmia anam Pool yoom Baanabas yoom yaa karub yenayiib ben wooruwa yiwiib yaa meniib kui. ²⁶ Nub angkodmi anam kee nub Yariman Yesu Keresu ye dowad kuu yi wadkeri yaa kuu yobdood meneboon kumban kombiri winindo. ²⁷ Kwani kowe, Yudas yoom Sailas yoom kee anam kerek kee nubbed kowuub kii ande weng mongkodkonombed yedmi dowad kowuwa meniib kii.

²⁸ Kingkin Karadmoyiib nuwiibbed kuu dabab darewoob kondaubban kerenub, amob kee kwane yiib awini ye dowadbed yiib yaa konduub kii. ²⁹ Yiib kuu animan dudi god yaa kondimaib kuu anaib, umkan kuu anaib, inumобенaiwa bobnimaan ye dingkan kuu anaib, nenem kamaib kui. Nub weng keyiib kee wengambere awine kandaniib kuu amun yaambbed dobaraniib kii.

Yiib yoo.

kwane wongkiwen kui.

³⁰ Kwane weng yuk winidan kuu Antiok yiri dore winiwen. Kwane kuyaambbed anam andiwendan korem be nedbenib kerek kuu yi yaa kondiwen. ³¹ Kwane, nimakarub korem kimingkiwen kuu kubiyiib keriwén, amborom kuu weng amuniib ongkandoon kowe. ³² Yudas yoom Sailas yoom kuu yi kuu profesidan kowe, kuristen angkodmia yaa weng yemoon ongkandenib aromkono arudkonoyiib kondiwen.

³³⁻³⁴ Kwane, yi kuu aron doboob areb kuyaa dobiriiwa, angkodmia anam andiwendanbed nangkem yewenuwiib amun kerundiwa, korok korok ibduruk yedmiwa miniwen yaa ika winiwen.* ³⁵ Kumban Pool yoom Baanabas yoom kuu Antiok aom doberenib, yi yoom karub yemoon yena yoom Yariman ye weng dakmenabe kedmengkandimaib.

Yesu Ye Weng Ika Kanwene Dakmenmo Yariwen

³⁶ Kwane, aman Poolbed Baanabas yaa yedmoon, “Nub ikakman wenenub, taun anak Yariman ye weng dakmuwen aom kuu komarewa awiniwen kuu wedmem.” andoon. ³⁷ Kwanandoone, Baanabas ye dowaken kuu Yoon Maakiib yi yoom wenem ande meenoon, ³⁸ kumban Poolbed meenoon kuu inamen amunban, amborom kuu yi yoom deme kuu ibmo awine dowan kerindo, ye kuu Pamfilia yaambbed domonde ika wonoona yimbedmo yariwen kowe.

³⁹ Kwane kuyaambbed, naawon wengbere andokbe Baanabas kuu Maak nende Saipurus yaa parai motodbed yanoone, ⁴⁰ Pool kuu Sailas nendoone anam andiwendanbed “Yariman ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakenbed awandoko kee kwanime.” andiwe, winiwen. ⁴¹ Wenenib, Siria ambibkin dore Silisia ambibkin kere kudore anam andiwendan yaa ongkande aromkono arudkonoyiib konde winiwen.

16

Timoti Mene Pool Yoom Sailas Yoom Yaa Daboknoona Winiwen

¹ Pool kuu Deebe yaa wenekore Laistara yaa wonoon. Kuyaa kuu anam andoonman Timoti kuu doreen. Ye awaan kuu Yuu wonong kumbed Yesu

* **15:33-34:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kumban Sailas kuyaa doboroon.

yaa anam andeen, kumban yawodki kuu Gurik karub. ² Anam andiwendan Laistarayib Ikoniumib aom doriib kumbend Timoti kuu karub amun andiwen. ³ Kwane, Poolbed Timoti kuu nenwanande meenoon kowe, Poolbed Timoti ye kad wandoon, amborom kuu Yuudan kuyaa doriib kuu yikaad awodki kuu Gurikman kowe.

⁴ Kwane, wene taun maa kere taun maa kere yariwen aom kuu apasodan yoom kurikuri oonidan yoombed Yerusalem aombed weng ongmiiwen ye weng kuu kwane wengambere awine kandime ande nimakarub kuu ongakandiwen. ⁵ Kowe, anam andiwendan kuu aromkono arudkonoyiib kandenib yi anam andi kuu darewoob keriiwe, aron mimo mimo aombed yena mene anam andenib daboknimo kamiwen.

Masedonia Ambibkin Yaa Winiwen

⁶ Pool yoom ye yoom yariibdan yoom Firigia ambibkin kere Galasia ambibkin dore kudore winiwen. Kingkin Karadmombend Esia ambibkin aom kuu weng amun ma dakmaib ande yedmoona winindo. ⁷ Kwane, yi wene Maisia ambibkin dia kere Bitinia ambibkin aom aomnande meeniwen, kumban Yesu ye Kingkinbed kuyaom kuu kebendoona aomnindo. ⁸ Kowe, Maisia kuu burudande Troas taun yiri winiwen.

⁹ Amnoombed Pool wane wedmoona Masedonia karub dorone ye yaa naawon nangkaneen, “Masedonia angka mene nub awande.” andoon. ¹⁰ Kwane, Pool wane wedme dowan keroone, “Nub kuu Masedonia wenem.” ande erebnarimban nekwuwen, amborom kuu nubkaadkeruwen kuu God ye dowaken kuu ye weng amun kuu yi yaa dakmime ande meenoon kowe.

Filipai Angka Winiwen

¹¹ Nub kuu parai motodbed Troas taun kuu domonde Samotres dudbi yaa yanuwen. Kuye awari kuu Neapolis taun yaa yanuwen. ¹² Kwane, nub kuu yonka wene Romdanbed ooniwen ye siti yaningko Filipai aom wunuwen. Siti kuu aningkombon, yu distrik aom Masedonia aom kuu. Kuyaom kuu aron yenamo doburuwen.

¹³ Sabat aron ari kuu kurikuri yumbon kuu ok dia angkeen ande meenuwen kowe, siti kuuk ambongko burudande ok yaa wedmok wunuwen. Kwane, nima kuyaa nedbiwen kowe, nub yoom kuyaa diberenub yi yoom dakmuwen. ¹⁴ Ku dibiib kuyaa kuu Taiyatira wonong yaningko Lidia. Yu deme kuu ebkad dabua minodminodiib berengkimaun ye wonong. Yu kuu God yaa kurikuri kamimaun. Kwane, Yirimanbed yu inamen nandoona God ye weng Poolbed ku dakmeen kuu ongeme wengamberene anam andeen. ¹⁵ Yu yoom yu ambiwoom doriibdan korem kuu baptais keriiwen. Kwane, yumbend nub yaa yedmeen, “Ne Yiriman yaa anam andaan kuu anam yibbed andiib keroka, ne ambiwoombed mene dobirime.” ande nangkanduune “Ee” anduwen.

Pool Yoom Sailas Yoom Wii Aom Benkambiriwen

¹⁶ Wonong maa, yu kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong koyu awad arewayiib ibnendoonkob, aman ari komo keraneen kuu dakmimaun. Nimakarub yemooon yi dowaken kuu komo keraneen kuu yikaadkerandiwed kowe, yu kangkodan kuu od yemooon bimaib.

Kwane, aron maa, nub kuu kurikurimbon wunuuwe, yu mene durunden. ¹⁷ Kwane, Pool yoom nub yoom nub yoman kerendenmo yare baandimaun. “Karub kee Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye demedan kui! Yimbed Godbed bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan ye weng kee dakmiib kii!” andimaun.

¹⁸ Aron yemoon kuu kwamunemo kameen kowe, Poolbed odkeneb wande amonombe awad arewa yaa yedmoon, “Yesu yaningko yaambéd yedmaan, wonong kee domonde angkane wene!” andoone, awad arewa kuu yu domonde wonong.

¹⁹ Kwane, kangkoda wedmekorib yikaadkeriwen kuu, yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong kuyaambéd od bimaib ye kiwaan kuu dowan keroon kowe, Pool yoom Sailas yoom kuu awingkekorib, animan berengkimbon angka korok korokiib yaa irindore benwiniwen. ²⁰ Benmene Romdan korok korok yi arinambo arimbéd yedmiwen, “Karub kee yi kuu Yuudan kumbéd yi kuu mene nub siti aom weng arewa dakmiibkob siti-dan yemoon kuu yirinde baande wengbiriwen kii! ²¹ Yi amob kee awine kandime ande kedmengkandiib kee nub Romdan kuu awine kandaubban, amob kii.” andiwen. ²² Kwanandiwe, kadaareb yi kwangkón Pool yoom Sailas yoom yaa norin wande manmo keruwen.

Kwane, korok korokbéd yedmiwen, “Yi ayoob yi ebkad binge wande biangkandoka, nong yikyikiibbéd yenbandime.” andiwa, ²³ yi demedanbéd yemoon wangkane yenbande durud yewéd kondiwen. Kondiwa, korok korokbéd ben wii kambirimaan ye karub yaa konekorib, “Ongme keen-dombere.” ande yedmiwe, ben wii aom kamboroon.

²⁴ Kwane yedmiwen kowe, wii kidangka aombéd kebendekore, yi yon kuu at ayoob demiib yon dange yerengkandi yeman kumaom kumbéd yerengkandoon. ²⁵ Kwane, amnomnom keruune, Pool yoom Sailas yoom kuu God yaningko kankooni yook wingkanib kurikuriyiib kamiib. Kwane kamiwe, wii aom doriibdan yena kuu wengaib.

²⁶ Kwane kudmeniibban kumbéd, wii ambib arumiwen kumundin kuu dowodki darewoobbéd kiringmene ambongko dande wiidan korem yaa sein yenbenabiwen kuu biangke kiroboon.

²⁷ Kwane, wii kambiri ye karub kuu yaro dore wedmoonka wii ambongko kuu daananwonoon kowe, yembéd meenoon kuu wii karub kuu kirokmone winiwen ande kerewang biande yemeren kaarande kamoón. ²⁸ Kaarande kamoone, Poolbéd baande yedmoon, “Ebka ebmeren ayaab! Nub korem kuu kei.” andoon.

²⁹ Kwane, wii kambiri ye karubbéd “Nambiri kawé!” ande baandene kandekore, kirodmo wene Pool yoom Sailas yoom yi yon yiri unene kiringmene bumangkoon. ³⁰ Kwane, yi bin angkanene kaamondoón, “Kayabakaa! Ne kuu komo keraniine, Godbéd bobni yaa kuu burudande nendaneen?” andoon. ³¹ Andoone, yimbéd inande yedmiwen, “Yariman Yesu yaambéd anam ande, eb yoom eb nimadana yoom. Kwananiib kumbéd Godbéd bobni yaa kuu burudande bindaneen kii.” andiwen. ³² Kwane kuyaambéd, ye yoom yambiwoom doriibdan yoom yaa Yariman ye weng dakmiwen.

³³ Dakmiwe, kuye aron amnoom kumbéd, Pool yoom Sailas yoom kuu wii kambiri karubbéd benwene yiwen yaa ok ambenandoón. Kwane, ye yoom ye nimadana korem kuu baptais keruwen. ³⁴ Kwane yambiwoom benwene animan kondoone aniwen. Kwane, yi kubi darewoob keruwen, amborom kuu ye yoom ye nimadana yoom korem kuu kibireb kee God yaa anam andiwen kowe.

³⁵ Kwane, awari amkimombéd siti korok korokbéd yedmiwen, “Wii ambongko nande yi ayoob ben bunangka domondibko winime.” andiwe, purusidanbéd wii yaa winiwen. ³⁶ Kwane, wii kambiri ye karubbéd Pool yoom Sailas yoom yaa yedmoon, “Korok korok yi weng kowiib kuu yiib ayoob kuu wii aom koronde yaro winime andiwen.” andoon. Andekore, yi yaa nangkem yewenub amun kerundene winime andoon.

³⁷ Kumban Poolbed purusidan yaa yedmoon, “Yi kuu nub be wene wengyundimbon be winindo kumbed karub yemoon yi arinambo arimbed nong yikyikiibbed nub yenbandekorib, ben wii aom kamobiwen. Kumban nub aningko kuu Rom aom angkeen kowe, kwane kamiwen nub yaa kuu Romdan yi amob domokbiwen. Kwamune kowe, komande yemyeb ben domondibko winime ande kamiib? Yii! Yiminban! Korok korok yikareb mene yikareb bin dangkoro domondaniib kumbed yimin.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, purusidan kuu ika wene korok korok yaa “Yi ayoob kuu Romdan kii!” ande daandiiwe, binangke uniwen. ³⁹ Kowe, yikareb wene wengande, “Ee anam ambarakmende arewa kamenduwen kii.” ande wii bunangkambed benwenekorib, “Siti domonde wananiib kuu yiminoo?” ande kaamondenib domondiiwa winiwen.

⁴⁰ Kwane, Pool yoom Sailas yoom wii aombed kuyaro winiwen kuu Lidia yu ambiwoom winiwen. Kwane, anam andiwendan wengandenib amun ongkande weng dakmenib, kuyaambd domonde winiwen.

17

Tesalonaika Aom Winiwen

¹ Yi kuu Amfipolis taun kere Apolonia taun kuyaom dore kumbed buru-dande Tesalonaika taun aom winiwen. Kumaom kuu Yuudan yi kurikuri ambib doruun.

² Kwane, Pool ye koobdande kurikuri ambiwoom wonoon. Sabat aron ayoobmimiib kumaom kuu God Ye Weng Karadmo yaambd ongme ambobandoon. ³ Yembed kedmengkandoon kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu durud yewed kandene bobnoon, kumban bobnoon yirimbed demboon kuu God Ye Weng yaambd korokbenaboon. Komo keroon kuu kiwaan maayiibban, God Ye Weng yaambd korokboon. Kwane yedmoon, “Kekee Yesu kii. Ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kui.” andoon.

⁴ Yuudan yenayiib Gurikdan God yaa kurikuri kamimaiib yemooniib nima yemoon aningkoyiib kuu wengamberekoriwa, Pool yoom Sailas yoom yaa dabokniwen.

⁵ Kumban Yuudan daboknindo kuu wungkandiwen kowe, yi kuu kiwaan ari wabkaddan yena ben dabok dabok kamenib, siti aom kowe kabuka kaanga kamen yarem andiwed. Kwane, Yason yambiwoom aidmo mene Pool yoom Sailas yoom kuu kadaareb yi dingki ari ben nongkobem ande onmenmo miniwen.

⁶ Onmenmo miniwen kumban, yi wedmendokban kere, Yason yoom kuristen angkodmi yena yoommo awingkande ben irindore siti korok korokiib yaa benwenenib komke yedmiwen, “Karub yena yi kuu okad yimin yimin kuyaa dabab be bangkandiwen kuu keyaa miniwen kii! ⁷ Miniwe, Yasonbed kubende bin yambiwoom wonoon. Kwane, yi kuu Saesaa ye amob korem yaa korondenib, king maa yaningko Yesu yaambd dakmiwen.” andiwen.

⁸ Kwane, kadaareb ku nedbiweniib siti korok korokiib kuu wengamberekoriwa, arud wande yirinde baande kamiwen. ⁹ Kwane, korok korokbed Yason awene yaa yedmiwa, od kowiiwa angkon ika dakmaibned ande kowekoriwa domonde winiwen.

Berea Aom Winiwen

¹⁰ Kwane, amnoom keruune, anam andiwendanbed Pool yoom Sailas yoom ben domondiiwe Berea taun yaa winiwen. Yi wene aomnekoriwa, wene Yuudan yi kurikuri ambiwoom winiwen.

¹¹ Nimakarub kuyaa doriib kuu Tesalonaikadan arebban inamen amundan kowe, yi kuu Poolbed weng ku dakmoon kuu dowaken nindorokiibbed

wengamberenib, God Ye Weng Karadmo yaambéd andangke dakmiwen. ¹² Kowe, Yuudan yemooniib Gurik nima yi aningkoyiibdan yenayiib Gurik karub yemooniib anam andiwen.

¹³ Kumban Yuudan Tesalonaika aom doriib kuu wengambiribka, Pool kuu God ye weng Berea aom dakmeen kowe, yeyiib yakuyaa winiwen. Weneko-riwa, kadaareb yaa birandiwe, arud wande yirinde baande kamiwen.

¹⁴ Kwane, Pool kuu anam andiwendanbed kirodmo nende karamok kebed angka nenwiniwen, kumban Sailas yoom Timoti yoom kuu Berea aom dobiriwen. ¹⁵ Kwane, Pool yoom karub ye nenweniib yoom kuu wene Atens siti aom nandiwen. Kwane, Sailas yoom Timoti yoom yi kirod mene ye yaa dabokni dowad weng kowoone ye domonenib ika winiwen.

Atens Aom Doboroon

¹⁶ Kwane, Pool kuu Sailas yoom Timoti yoom meedme dorone siti kuyaom wedmoon kuu botbed god maa maa yi kuruwak kuu yemoon ongmenabiwen kowe, miin anam kubiyiibban keroon. ¹⁷ Kwane, Pool kuu Yuudaniib Gurikdan yena God yaa kurikuri kerimaiwiib kuu Yuudan yi kurikuri ambiwoom ambobandenaboon. Kwane, angkon animan berengkimbon aombed nimakarub kane kane minimaib yaa ambobandenaboon.

¹⁸ Kwane, Epikurien inamen kedmengkandidan yoom Stoik inamen kedmengkandidan yoombed Pool yaa andowe wengbereniwen. Kwane yenambéd kaambiwen, “Karub kee onbed at yob kuu been been kamimaun areb kee kameen kee komo dakmandameen kii!” andiwen. Kumban yenambéd yedmiwen, “Kwane ambibkin maa yi god ye weng kee dakmeen.” andiwen. Kee kwane dakmiwen, amborom kuu Pool kuu Yesu ye weng amuniib bobniwendan kuu ika dembaniib andi ye weng dakmeen kowe.

¹⁹ Kwane, Pool kuu nen siti korok korok nedbimaib yaningko Areopagus yaa nenwiniwen. Nenwiniwe kaamoneniwen, “Ebbéd kedmengkandi yeeb kuu kondewen kee nuwiib dakmebka nub wengambaranuub dee? ²⁰ Weng kee yeeb norodiib kuu nub kerendem aom aomdoroon kowe, id kuu kaadkeranduwed.” andiwen. ²¹ (Atens ambiwaniib ambibkin maa maadan kuyaa doriwiib yi korem kuu ooodmo menebenib inamen yeeb maa maa kuu andangke dakmenabimaib, aron korem.)

²² Kwane, siti korok korok yi arinambo arimbed Pool yaro dembe dore dakmoon, “Atensdan, nembéd wedmaan kuu yiib kuu god yemoon yaa kurikuri kerimaib. ²³ Kwane, ne kuu siti kemaom yare wedmaan kuu yiib god maa maa yi kuruwak ongme wedmaan. Kwane wedmendaan kuu yumbon maa yaa aningko kamune wongkiwen, ‘Nubkaadban ye god.’ andiwen. Kukuu yiibbed yiib koron ye God yaa kurikuri kerimaib ye weng kuu nembéd yiib yaa ke dakmiin kei.

²⁴ “God yembéd okad koremiib kumkam koremiib ongmenaboon kuu okad koremiib Eweniib ye Yariman kui. Ye kuu karubbed ambib arumimaib aombed dobirimokban. ²⁵ Yembéd nimakarub korem yaa kuu wadkeriyiib inumiib kumkam koremiib kuu kondoon. Kowe, yiminmo doboroon, nub aromkonombéd ye yaa awanenindeban.

²⁶ “Karub mimo ongmoon yaambéd ambibkin korem kere nimakarub korem okad yimin yimin yaa derendande yukne winiwen. Kwane, yumbon kunaya dobaraniwiib aron kuyaambéd wenenib kuyaa nandaniwiib korem kuu aron kingkan wonoon. ²⁷ Kwanoon ye dowad kuu nimakarub yikareb kumun aombed dingki yire awinande kamemoon areb God yaa kerekne onmene wedmenok andéd, amborom kuu God kuu nub yaa ambab dorokban kowe. ²⁸ Ye yaambéd, nub kuu doronub dewenebuub. Kwane, yiib karub maambéd yedmoon, ‘Nub kuu ye dana meed.’ andoon.

²⁹ “Kwane kowe, nub kuu ye dana meed keroka, nub ye yaa duburukda kamenaub. God ye kuu dingkimbed kuruwak goldiib silvaayiib boyiibbed ongmenabimaib kwanemban. ³⁰ Kurin anuk kuu God kuu dudanabi god kee ongmenabimaib yaa kuu wedmimaan kumban ukum kondimokban. Kumban kibikee yembed baande yedmimaan kuu ‘Korondime, amonombime.’ andimaan, ³¹ amborom kuu nimakarub korem yorokmo wengyundaneen yaron kinekore, wengyundi korok kinoon kowe. Nimakarub korem yi dowad kwanoon yaa wedme anam andi yeman kuu Godbed korok kee bobnoon yirimbed nenkonoone ika wadkere demboon kui.” andoon.

³² Kwane, bobniwen yirimbed kuu ika dembaniib andi ye weng kuu yi wengamberekorib, ningkirud kameniwen. Kumban yenambad yedmiwen, “Nub dowaken weng kuu aron maa ika dakmebko wengamberem.” andiwen.

³³ Kwane, Pool kuu korok korok kuyaambad domonde wonoon.

³⁴ Nimakarub yena kuu anam andekorib, Pool ye yoman winiwen. Yi kuyaom kuu Areopagus yi korok maa Dionisius yoom wonong maa Damaris yoom nimakarub yena yoom kui.

18

Korin Aom Wonoon

¹ Kwane, aman Pool kuu Atens domonde Korin yaa wonoon. ² Kuyaambad Pool kuu Yuuman Akwila durunenoon, ye kuu Pontus ambibkin aombed wooneen. Ye kuu ye wonong Prisila yoom Itali aom dobiriwen kumbad miniwen, amborom kuu Saesaa Klaudiusbed Yuudan korem Rom siti aom kuu wenebime ande weng kondoon kowe. Kwane Pool kuu yiyiib yaa wenekore, ³ yi yoom parai kombon deme awine doboroon, amborom kuu deme kee ye kwangkön yekaad kowe.

⁴ Sabat aron ari kuu Pool kuu wene Yuudan yi kurikuri ambiwoombed Yuudan yoom Gurikdan yoom mene nedbimaiwa nangkandande ambobandimaan. ⁵ Kwane, Masedonia yaambad Sailas yoom Timoti yoom miniwa, Pool kuu kuyaambad God ye weng dakni ye dememo awinoon. Kwane, Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ande Yuudan yaa daandimaan.

⁶ Kumban yi kuu ye yaa norin wande manmo kerenib wengamborokbanabiwen kowe, Poolbed yaro kwaniwen ye dowad ye ebkad yaa ingkud yobene yi yaa dakmoon, “Yiibkamo kii! Weng kee wunekariwen kowe, ne deme yiib yaa kuu down. Kibikbed nare ari kuu yiib kanembed wene biknaneen kuye dabab kuu yiibka kandaniib kii. Kibikee ne kuu Yuudanban yaa wananiin.” andoon.

⁷ Kwane kurikuri ambib domonde, ambib angkara kuyaa kuu God yaa kurikuri kerimaan ye karub Taitius Yustus yambiwoom wonoon. ⁸ Kwane, Yuudan yi kurikuri korok yaningko Kurispus yoom ye nimadana yoom Korindan yemoon yoom anam andiwen kowe, yi korem kuu baptais keriiwen.

⁹ Annoom mamaa, Pool kuu wane wedmoone, Yarimanbed daanoon, “Weng kuu une yemyeb kere biknaab. Kwane dakmembere, ¹⁰ ne kuu eb yoom kowe. Kwane, karub kanembed ma enbande aibban, amborom kuu siti kuyaom kuu ne karuwa nimaya yemooniib doriib kowe.” andoon.

¹¹ Kwanandoon kowe, Pool kuu nimakarub yaa God ye weng kedmengkan-demo doboroon kuu weeb mimo kere weeb maa kuu angkaramo keroon.

¹² Kuye aron yaa kuu Galio kuu Romdanbed Akaiya ambibkindan yi korok nenkowiwe doboroon. Doboroon yaron kuu Yuudan dabokne mimo kerekoriwa, Pool kuu awine kangdod aom nenwiniwen. ¹³ Nenwenekoriwa, korok yaa yedmiwen, “Karub kee God yaa kurikuri kami kiwaan maa

wenem ande nimakarub yaa nangkandoon kowe, nub amob domokboon kii.” andiwen.

¹⁴ Kwanandiiwe, Pool kuu mabik dakmandamoone, Galiombed Yuudan yaa yedmoon, “Yiib kuu yid boon ye wengiib o aye kowoon ye wengiib o ambarakmi maa kwamune areb ye wengiib kuu karub kee nenmananiib kuu yiib weng wengambaraniin. ¹⁵ Kumban yiib weng kanminiwen kuu yiib wengiib aningkoyiib yiibka yiib amowiib ye wengbiri dowad kowe, yiibka dakmenib ongmime. Kwamune yaa kuu ne wengyundainban kowe.” andoon. ¹⁶ Andekore, purusidan yaa yedmoone kangdod dimbon aom kuu yenburiwe angkaniwen.

¹⁷ Kwane, Yuudan kuu yi kurikuri korok Sostenes kuu awinenekoriwa, kangdoddan yi arinambo arimbed anbandiwen kumban, Galio kuu ku kamiib kuyaa ma meenindo, ye naknod kerundoon.

Pool Kuu Ika Antiok Yaa Wonoon

¹⁸ Kwane, Pool kuu Korin aom kuu anam andiwendan yoom aron yemoon doboroon.

Kwane, Siria yaa ika wanandamoon kowe, Prisila yoom Akwila yoom ye yoom kuu Sensurea taun yaa winiwen. Kwane kuyaa kuu God yaa amob anuk ongmene aron kinoon kuu muneen kowe, ye awung doon. Kwane parai motodbed Siria yaa andowe winiwen.

¹⁹ Kwane, wene wedya kuu Efesus taun yaa nandiwen kowe, Prisila yoom Akwila yoom kuu kuyaa dobiriiwe, Pool kuu yi domonde Yuudan yi kurikuri ambiwoom wonoon. Wenene kuyaombed Yuudan yaa ambobandoon. ²⁰ Kwane, yi dowaken kuu nub yoom doberbko dakmem andiiwe, Pool kuu yedmoon, “Yiminban. ²¹ Kumban God ye dowaken keraneen kuu angkon ika yiiwiib yaa mananiin.” andekore domonde wonoon.

Kwane Efesus domonde parai motodbed yane ²² Saesaria taun yaa monoon. Kwane wene Yerusalem aom anam andiwendan yaa wengandoon. Wengandekore, Antiok yaa wonoon.

Poolbed Yesu Ye Weng Kanwene Yaroone Ayoobmim Keroon

²³ Kwane kuyaa kuu, aron yena doberkore, domonde wene Galasia ambibkin dore Firigia ambibkin dore kuyaom kuu, anam andiwendan yaa ongkandene aromkono arudkonoyiib konde wonoon.

Apolos Kuu Yesu Ye Weng Korem Kandekore Daandimaan

²⁴ Kuye aron kuyaa kuu Yuu karub maa yaningko Apolos kuu Aleksandria taun ye karub kuu Efesus yaa wonoon. Ye kuu kaadkeri yemooniib God Ye Weng Karadmo yekaad ye karub kui. ²⁵ Ye kuu Yariman Yesu ye ambobi kiwaan kuu ye kaadkeroon kowe, ye kuu aiken darewoowiibbed Yesu ye weng kuu abdoniibban ambobandimaan, kumban Kingkin Karadmo ye baptais kami ye kiwaan kuu yekaadban, baptais Yoonbed ongmoonmo yekaad.

²⁶ Kwane, ye kuu Yuudan Efesus aom doriib yi kurikuri ambiwoom aom-nekore, Yesu ye weng arudkonombed dakmoon. Dakmeene, Prisila yoom Akwila yoom wengamberenibka, nub ambiwoom wene dakmem andiiwe ee andoone, ongme ambodmo God ye kiwaan kuu kedmengkaniwen.

²⁷ Kwane, Apolos kuu Akaiya ambibkin wanande kamoan kowe, anam andiwendanbed weng amuniib onganenekoriwa, angkodmenime ye kerekiib wongkiwen. Kwane, ye kuu wonoon kumbad God ye mimyob dowaken kabamoon kondoondan yaa kuu awandi darewoob keroon.

²⁸ Kwane kidangkambonbed ye yoom Yuudan yoom wengbereniwa, kwane

God Ye Weng Karadmo yaambéd yi kuu burudandene, anam, Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu korokbendoon.

19

Pool Efesus Aom Wonoon

¹ Kwane, Apolos kuu Korin aom doreene, Pool kuu kiwaan aomkimbed Efesus yaa wonoon. Kuyaa kuu anam andiwendan yena wedmendekore, ² yi yaa kaamondoona, “Yiib anam andiwen kuu Kingkin Karadmo kuu maandiwen dee?” andoon. Andoone, neman inandiwen, “Yii, nub kuu Kingkin Karadmo ye weng kuu ma wengambirindo.” andiwen. ³ Kwanandiwe, Poolbed kaamondoona, “Kwani kowe, yiib kuu kane ye baptaisbed keruwen?” andoona, neman inande yedmiwen, “Yoon ye baptaisbed keruwen kii.” andiwen.

⁴ Kwane, Poolbed yedmoon, “Yoon ye baptais kuu amonombi yeman. Kwane yedmimaan, “Ye kuu ne yoman mananeen yaa anam andime.” andimaan kuu Yesu anded daandimaan.” andoon. ⁵ Weng kee wengamberekorib, yi korem Yesu yaningko yaambéd baptais keruwen. ⁶ Kwane, Pool ye dingki yi ari kowe kurikuri keroone, Kingkin Karadmo kuu yi yaa ibnendoone, weng maa maa dakmenabiib profesi weng dakmiib kamiwen. ⁷ Karub yi korem kumaom kuu wad ayoowiib areb kuyaa.

⁸ Kwane, Pool kuu wood ayoobmimiib kuyaa doboroon kuu, Yuudan yi kurikuri ambiwoom aomnene Godbed korok kere ooni yeman ye weng kuu arudkonoyiib ongme ambobandimo kamoona. ⁹ Kumban nimakarub yena kuu yi mimiyoob kebende anam andi ye weng kuu wengamberedandekoriwa, nimakarub yemoon yi arinambo arimbed Yesu ye weng yaa amkidbiwen. Kwane, Pool kuu yi domondene anam andiwendanmo benwenene Tiranus ye siku ambiwoombed ben nedbene aron korem kuu kuyaombed ambobandimaane andangke dakmenabimaib. ¹⁰ Kuu kwane kamiwen kuu weeb ayoowiib keruwen. Kwamiwen kumbéd Yuudaniib Yuudanbaniib Esia ambibkin kumundin kumaom doriib kuu God ye weng wengambiriwen.

¹¹ Kwane kuyaron kuu, Godbed yaromkono wedmi yeman dareb dareb Pool yaambéd kowene ambangkanaboona. ¹² Kwane, dingkod ebkad baradiwa ebkad animari koroom kebeni ye ebkadbiwa Poolbed derenimaan kuu, be wene anikadiibdan yaa kowaiwa amun kerimo kamimaane awad arewayiibdan yaa kowaiwa kwangkon awad kuu domonde winimaib.

¹³ Kumban, Yuudan yena awad arewa yenburidan anam andindo kumbéd weneniib Yesu yaningko yaambéd karub yena awad arewayiib kuu ben kiradmenmo yaroniwa kamune yedmimaib, “Poolbed dakmimaan ye karub Yesu ye aningko yaambéd angkadere.” andimo kamiib. ¹⁴ God dore Yuudan dore wedyiri dohiri ye karub maa yaningko Skeva ye dana meed ediib kangkon kwane kamiib. ¹⁵ Kumban awad arewa maa yaa kwamune ande yedmiwe inande yedmoon, “Yesu kuu nekaad, Pool komo kamoona kuu wengambaraan, kumban yiib kuu kaneya?” andoon. ¹⁶ Kwane, karub awad arewayiib ibnenoon kumbéd yaro yi animari korongberene yi ebkad biringkene naawonmo yenbandoon kowe, ambiwoom kuu otkadmo koronde umkaniib bare kirokmone winiwen.

¹⁷ Kwane, Efesus aom Yuudaniib Yuudanbaniib kuyaom doriib kuu weng kee wengamberekoriwa, binangke uneniib Yariman Yesu yaa aningko darewoowiib koniwen. ¹⁸ Kwane, nimakarub yemoon anam andiwen kuu mene kidangkambonbed yi ambarakmi arewa kuu anam kamuwen ande dakmiwen. ¹⁹ Kwane, nimakarub yena komon kabkowiib warukomowiib awine kandiwen kuu yi warukomob bukiib kumkam koremiib benmene

kidangkambonbed nengkiwen. Buk korem nengkiwen kuye od kuu 50,000 od silvaayib* areb. ²⁰ Kwaniweniib kumbed God ye weng kuu aromkonomo darewoob derendande wonoon.

²¹ Kee kwanon ye yoman kuu Pool kuu Masedonia kere Akaiya dore kumbed Yerusalem aom kudore wanande meenoon. Kwane yedmoon, “Ne kuyaomdin wenekori, kumbed Rom yaa wene wedmok wananiin.” andoon. ²² Kowe ye awaneni karub ayoob Timoti yoom Erastus yoom ben nongkoboona Masedonia yaa winiwen. Kwane ari kuu ye kuu Esia ambibkin aom aron yenamo doboroon.

Efesus Aom Pool Yaa Arud Wandiwēn

²³ Kuye aron Efesus aom kuu, Yariman ye kiwaan ye weng yaa dabab darewoob kanmoon.

²⁴ Karub maa yaningko Demetirius, ye kuu silvaambd dudi god yanginko Aatemis yu kuruwak ongmenabimaane taundan kuu berengkaiwe, kwane kuruwak ongmidan kuu od darewoob bimaib. ²⁵ Kowe, kwamune ye deme mimodaniib deme maa maa yi yaa awandimaibdaniib korem yaa baandoona, nedbiwa dakmoon, “Nangkodmia, nub deme yaambd od kuu yimin kandimaub kii. ²⁶ Kowe wedmiiwo, Pool kukuu Efesusdan yemooniib Esia ambibkindan yemoon kaiyib ye wengbed ben kimyen wonoon. Kwamune dakmimaan, ‘Dingkimbed ongmenabimaib yi god kuu godban kii, aromkonoyiibban oo!’ andimaan. ²⁷ Kaadkerime, kwane dakmenabaneen kuu nub deme kee komberene aningkoyiibban keraneen kii! God darewoob Aatemis yaa kuu Esia ambibkindaniib okad yimin yimindaniib yu yaa kurikuri kerimaib kumban, kwane dakmenabaneen kuu yu kurikuri boyambiwiib yu yiriniib korondaniwe kombere dowan keraneen kii!” andoon.

²⁸ Kwane, karub korem ku nedbiwen kuu arud wande yirinde baande kamenib komkenabiwen, “Efesusdan yi God Aatemis kuu miin darewoob kii!” ande kamiwen. ²⁹ Kwane, kirodmo siti kumundin kumaom kuu norin wande komkane yirinde baande kamiwen. Kwane, Masedonia karub ayoob Pool yoom yariibdan yaningko Gaius yoom Aristaakus yoom kuu kakumundinbed awingkanib kirodmo benwene iningkuk ambib darewoob aom aomniwen.

³⁰ Kwaniwe, Pool yekareb karub yemoon yi kidangkambon wanan-damoon kumban, anam andiwendanbed kebeneniwen. ³¹ Kwane, Pool ye angkodmi Esia yi ambibkin korok korok yenambd kangkon kuyaa wanaab andi ye weng yuk kowe nangkaniwen.

³² Kwane, nimakarub kuu mene nedbiwen kuu kerebkarab kamiwe, yena kuu weng maa maayib yirinde baande kamiwe, yena yemoon miniwen kuu komo dowad mene nedbiwen kuu yi koron kamiwen.

³³ Kwane, Yuudanbed Aleksandee nenkowiiwe, kadaareb yi arinambo ari wonoone, karub yenambd ye yaa kwane keane kamiwen. Kwane, yembd iwari ema kerime ande dingki wumondoona, komo keroon kuu inandan-damoon kowe. ³⁴ Kumban, yi wedmibka ye kuu Yuuman kowe, ibmo baande yedmimamiwen, “Efesusdan yi God Aatemis kuu miin darewoob kii!” ande kame 2 awas areb keruwen.

³⁵ Kwaniwe, siti korokbed yaro dembe yi baandi kebendekore yedmoon, “Efesusdan, Aatemis kuu yirin kamuun ye god. Yu kurikuri boyambiwiib yu kuruwak ye amob bot ambid arimbed komborooniib oonuwēn kuu okad kumundin yikaadkeriwen kuda. ³⁶ Korem yikaadmo keriiwe, karub

* **19:19:** 500,000 Kina areb.

kanembed kuu ma anamban andaanban. Kowe, iwari kerime, inameniibban areb kamaib.

³⁷ “Karub kee yiibbed benminiwen kee yi kuu nub kurikuri ambiwoom ye barang ma yid bindo. Kwane yi kuu nub god Aatemis yaa ma amkidbindo kii. ³⁸ Kwane, Demetirius yoom ye deme mimodan yoom kuu karub yenambad dabab kondiwen kuu kangdodiiwa kangdod wengankidaniwa yaa winime. Dabab kondiwendan kuu kuyaa benwinime.

³⁹ “Kumban yiib dowaken weng yenayiib ongmande meenaniib kuu korok korok yaa kanwinibko, yimbed dakmi aron kinibko, wengbon aom nedbenib ongmime. ⁴⁰ Nub kuu kwanindo kowe, yirinde baande monmari ye dowad kuu korok korokbed nub ben kangdod yaa wananiib areb. Kwananiib kuu nub kuu inandindeban, amborom kuu komo kamuwen kuu idiibban kowe. ⁴¹ Kwani kowe, wenebime.” andoone, koronde wenebiwen.

20

Poolbed Masedonia Kere Akaiya Kudore Wonoon

¹ Kuu yirinde baande kame down keruwen ye yoman kuu, Poolbed anam andiwendan yaa baandoona nedbiwe, ongkandi weng amun dakmoon. Dakme down kerekore, yi yaa yiib kiyo ande kwane kuyaa domonde Masedonia yaa andowe wonoon. ² Kwane, kuye ambibkin dore wene God ye weng yemooniib dakmene nimakarub yaa ongkandenmo dewenekore kwane wene Guris yaa wonoon. ³ Kwane, ye kuu wood ayoobmimiib kuyaa doboroon.

Kwane Siria yaa wanande nekwane yanandame wedmoonka, Yuudanbed ye ayi yeman ande nuubnaan kamiib. Nuubnaan kamiib kowe, ye kuu ika wene Masedonia aom dore kumbed wanande meenoon. ⁴ Ye yoom weniibdan kuu Bereaman Pirus ye mingki Sopatee yoom Tesalonaikadan Aristaakus yoom Sekundus yoom Deebedan Gaiyus yoom Timoti yoom, Esiadan Taikaikus yoom Trofimius yoom kui. ⁵ Yi kuu yidin wene nub ande Troas yaa meedmonib doriib.

⁶ Kwane, kabayingke obo kerindo ye flawa ye orok kuye yoman kuu parai motodbed Filipai domondenub karamok andowe yanuwen. Kwane aron angkoyiib down keroone, Troas yaa wirinekoruwa, yidin winiwen yaa durunde wenganduwe, nub korem aron ediib kuyaa doburuwen.

Poolbed Troas Aombed Dakmoon

⁷ Kwane Sande oobnon keruune, nub kuu Yesu yaa meeni ye animan ani dowad nedbuwen. Kwane kuyaambad, Pool kuu nedbiwendan yaa dakmoon. Kwane, awari wanandameen kowe, dakmeena amnomnom kereen. ⁸ Ambib yiriyiib ariyiib ayoobmim arimbed nedbuwen kuu lem yemooniib denobeenan.

⁹ Kwane, karub kewedman kuye aningko Eutikus kuu ambib yiriyiib ariyiib ayoobmim ari ye windo yaambad diboone Poolbed weng dakmeen kuu wengaome unik aningkudmo keroon. Aningkudmo kerene unik angkene adwande okad yiri kombere ayoone wene awine nenkoone wedmika bobnoon.

¹⁰ Kwane, Poolbed kawene Eutikus kuu nen kangkunene yedmoon, “Biangkaib, ye kuu wadkeroon kowe.” andoone, ¹¹⁻¹² kewedman kuu kubi darewoowiibbed nenwiniwen. Kwane, Pool kuu ika ari kawene God yaa eso andene om dookbe bangkandoone, nedbiwendan yoom anuwen. Anuuwe, dakmeena, wene ware aroniib yeedureena, domonde wonoon.

Poolbed Miletus Yaa Wonoon

¹³ Kwane, nub kuu nubdin parai motodbed Asos taun yaa yiri dewunuuwe Pool kuu yonka kuyaa wonoon, weng ongmuwen kowe. ¹⁴ Kwane kuyaambbed, wengandene motod aom aomnoone nende Maitilen taun yaa wunuwen. ¹⁵ Angke awari kuu parai motodbed Kios dudbi yaa yane nanduwen. Kuye awari kuu Samos dudbi yaa munuwen. Kuye awari kuu Miletus taun yaa mene nanduwen.

Pool Yoom Efesusdan Yi Kurikuri Korok Korok Yoom Dakmiwen

¹⁶ Pool kuu Efesus taun burudandoon, amborom kuu kirod wene Pentikos yaron kerindombbed Yerusaleam aom nandanded kowe, Esia ambibkin aombbed aron doboob korari kuu ye dowakenban keroon. ¹⁷ Kwane kowe, Miletus yaambbed Poolbed anam andiwendan yi kurikuri korok korok Efesus aom doriib yaa weng kowoon, mene wengani dowad.

¹⁸ Kwane, mene nandiwe Poolbed daandoon, “Ne ibduruk Esia ambibkin aom manaan yaron yaambbed yiib yoom komarewa dobaraan kuu yiibbed wedmiwen. ¹⁹ Ne kuu Yariman ye deme awinaan kuu nekareb kankubuneni inok wani awinaan. Yuudanbed nuubnaan kamenib ne nande kamiwen kuu dabab darewoob kankawiwen kumban, Yariman ye deme kuu amunmo awinaan. ²⁰ Komo komo weng kuu yiib yaa awandi yeman kuu ked-mengkandimamaan, neka ma awine amuknindo. Ne kuu kidangkambonbediwa ambib maa maa aombediwa dakmeni kedmengkandimamaan. Korem kee yiib yiibkaadkeriwen kui. ²¹ Ne kuu Yuudaniib Yuudanbaniib yaa yedmendimamaan kuu yi ambarakmi korondibka God yaa amonombibko, Yariman Yesu Keresu yaambbed anam andime ye weng ande dakmenabaan kui.

²² “Kwane kibireb kee, Yerusaleam aom wanaan amborom kuu Kingkin Karadmombbed weng kee yedme kowoon kowe. Ne yaa kuyaa komo keraneen kuu nekaadban kumban, ²³ siti korem aom yarebaan kuu Kingkin Karadmombbed dabab ne yaa menebaneene wii aom kaanewaniib kuu korokbewaana wedmimain. ²⁴ Kumban ne id yaa komo keraneen kuu ne meenimokban. Kwane Yariman Yesu ye deme kee kawoon kumbedm kuu amunmo awine dowan kera andi ye dowadmo meenimain. Deme kawoon kuu God yeka ye kabamoonmo ye mimyob dowaken kondoon ye weng amun daandi kui.

²⁵ “Ne nekaad kedi, ne kuu Godbed korok kere ooni yeman ye weng kuu yiib yaa kuu dakmenmo yaraane wengambiriwen kuu angkon ma wedme-waibban. ²⁶⁻²⁷ Ne kuu God ye inamen weng korem kuu daandembirimain, ma amuknindo kowe, ne yiib yaa yedmaan kuu nimakarub kane biknaneen kuye dowad kuu ye dabab kandaiban.

²⁸ “Kwane, yiibka yiibmeren oonenib, nimakarub yena Kingkin Karadmombbed yiib ooni kurumbon aom nongkoboan kwangkoon oonendime. Kwane, Godbed ye Mingki ye umkanbed anam andiwendan ogawanandoon ye karuwa nimaya kuu ongme oonendime. ²⁹ Kwane kaadkerime, amborom kuu ne wananiin ye yoman kuu dura anon arewambbed sibi yenib animaib areb, yiyiib kuyaom aomderenib yenbandaniib kowe. ³⁰ Angkon yiib yoom dabokniwen kumaom kuu yika yaro dembenib anam andiwendan yena kuu birande dudanabi weng daande ben angkananiib kii. ³¹ Kowe kereknembe oonime! Meenime, weeb ayoozmimib kuu womoniyiibban amnoomiib awingyawiib ne inok wandeni yiib korem kuu kaadkerime ye wengiib ongkandimamaan kui.

³² “Kwani kowe, kibireb kee yiib kuu beni God ye kabamoonmo ye mimyob dowaken ye dingki ari nongkobaan kii. Kwamune dobaraniib kuu Godbed

yiib inamen aromnene Ewen arimbed yumbon bangkandaneen, kinoondan korem yi yumbon kui.

³³ “Ne kuu yiib silvaa o gold o ebkad ma kawime ande meenendindo.

³⁴ Yiib yiibkaadkeriwen kui, ne yoom karub ne yaa awawe yariib yoom kuu neka ne dingkimbed deme awinaan kuyaambed yiminmo be doburuwen.

³⁵ Korem komo kamaan kuyaambed kuu korokbendaan kuu nub aromne deme awinanuub kumbed aromkonoyiibbandan kuu awandanuub, amborom kuu Yariman Yesumbed yedmoon, ‘Kondi ye inamen darewoob kere kandi ye inamen kuu embengmo kwamunanuub kumbed amun kuu angkimbaraneen.’ andoon kuu nub nonondandindo kowe.” andoon.

³⁶ Kee kwane dakme dowan kerekore, Pool ye kuu yiri bumangkane yi yoom kurikuri keroon. ³⁷ Kwane, yi korem eb yoo ande ameng kamenib awinene neman mandamuk konoon konoon kamiwen. ³⁸ Yi kuu mimyob darewoob kowiwen, amborom kuu ye kuu angkon ma wedmewaibban andoon kowe. Kwane yi kuu ye yoom wene motod yaa domonenok winiwen.

21

Pool Yerusalem Aom Wonoon

¹ Kwane mimyob keende yiib yoo andenub yi domonde wunuwen. Kwane, motodbed karamok yane wene Kos dudbi yaa munuwen. Kwane awari kuu Rodes dudbi yaa mene nanduwen. Nandekoruwa, Patara taun yaa wunuwen. ² Kwane kuyaambed wedmubka motod maa Fonisia yaa wanan-damuun kowe, kuyaom aomnekoruwa domonde wunuwen. ³ Kwane wene wedmuuwe, Saipurus dudbi kuu dia keroon kumbed kuri kere nare Siria ambibkin yaa kangka yanuwen. Kwane, nub kuu mene Taiya siti yaa wirinuwen.

Kwane, motod aom barang ben nongkobandamiib kowe, motod domondenub, ⁴ anam andiwendan yena wedmendekorub, yi yoom aron ediib doburuwen. Kwane, yi kuu Kingkin Karadmo ye aromkonombed Pool yaa Yerusalem aom wanaab andi ye weng dakmiwen. ⁵ Kwane dakmiwen kumban, wini aron keruune, nub yoom anam andiwendan yoom yi nimadana yoom kuu siti angkane wene kubuk angkambed nub bumangke kurikuri keruwen. ⁶ Kurikuri kerekoruwa, yiib yoo ande domondenub motod aom aomne wunuuwe, yi kuu ambiyoom winiwen.

⁷ Kwane, nub kuu Taiya domonde motodbed kwane wene Tolemeis taun nanduwen. Nandekoruwa, anam andiwendan yaa wengande kubende aron mimo kuu kuyaa doburuwen. ⁸ Kwane awari kuu Saesaria yaa munuwen kuu God ye weng kanyare dakmi ye karub Filip ye ambiwoombed doburuwen. Ye kuu awandi dowad karub ediib kingkiwen kuu ye kuu maa. ⁹ Kwane, ye meed nima kaningiib kuu awanmindo, yi kuu profesi weng wengambere dakmimaib.

¹⁰ Kwane aron yena keruune, profesiman ye aningko Agabus kuu Yudea arimbed monoon. ¹¹ Nuwiib yaa monoon kuu mene Pool ye kobaiknong kande yeka yemeran ye yona dingkia yerengkane kekamune dakmoon, “Kingkin Karadombed yedmoon kuu, ‘Kobaiknong keye yariman kuu Yuudan Yerusalem aom doriib kumbed, kamune nen yerengkanenib ye kuu kande Yuudanban yi dingki ari kowaniib.’” andoon.

¹² Kee kwane wengamburuwen kuu karub yena kuyaa doriib yoom nub yoom kumbed Yerusalem ari wanaab ande nangkanande kamuwen.

¹³ Kumban Poolbed man inande yedmoon, “Yiib komande ameng kamiibkob ne niindem aom kubiyiibban keraan? Ne kuu Yerusalem arimbed Yari-man Yesu ye dowadbed nong yerengkaniib kuu yimin, naniwa bobnaniin

kwangkong yimin.” andoon. ¹⁴ Kwanandoon kowe, korondenub yedmuwen, “Yariman ye dowaken keroka kwanok.” anduwen.

¹⁵ Kwanoon kuye yoman kuu nub kuu kwane Yerusalem ari wunuwen.

¹⁶ Kwane, anam andiwendan Saesaria aom doriib, yi kwangkong nub yoom wene Yerusalem aom aomnuuwe, yimbed nub kuu Menason ye ambiwoom dobiri ye dowad benwiniwen. Ye kuu Saipurusman, ye kuu ibduruk anam andiwen yaron kuu ye kwangkong anam andoon.

Pool Yoom Kuristen Korok Korok Yoom Dakmiwen

¹⁷ Kwane, nub mene Yerusalem aom aomduruwen kuu anam andiwendanbed nub wengande anam kubendiwen.

¹⁸ Kwane awarimbed Pool yoom nub yoom wene Yems wedmenok wunuuwe, kuyaa kuu kuristen korok korok kwangkong nedbiwen. ¹⁹ Kwane, Poolbed kubende dingki bekore, Godbed ye yaambd kowene Yuudanban yaa awinoon ye weng korem kuu dakmoon.

²⁰ Wengambere dowan kerekorib, God yaningko kankooniwen. Kwane, yimbed yedmeniwen, “Angkodmi, wedme. Yuudan tausen yemooniib kuu anam andiwen. Kwane, Yuudan yi amob kuu nindorokiibbed awiniwen, korondindo. ²¹ Kwane, karub yenambd yi yaa birondiwen kuu Yuudan ambibkin yena aom dobiriwen yaa kuu ebbed kedmengkandeeb kuu Moses ye amowiib kad wadmi ye amowiib Yuu yi amowamowiib korondime andi ye wengbed dakmenabewen. ²² Kwane, anam, eb kuu menewen kuu kirod wengambaraniib kowe, komo kamanuub kii!

²³ “Kwani kowe, nubbed komo yedmebdanuub kuyaombed kwane am-bangke. Amob ongmiwendan kaningiib kukui. ²⁴ Kowe, yi niindem aom aari ye dowad kuu karub keyiib daboknened, yi dowad nongkobi yeman God yaa kuu berengke. Kwananeeb kuu yi awung daniwe, yi niindem aom aari ye amob dowan keraneen. Kee kwamunaneeb kumbd nimakarub korem kuu anam, eb kuu Yuudan yi amob awine doreeb wedmenib dudi weng kee wengambiriwen kuu anamban kiyo andaniib.

²⁵ “Kumban Yuudanban anam andiwen yi dowad kuu kwanime ye weng ande kowuwen kuu animan dudi god yaa kondimaib kuu anaib, umkan kuu anaib, inumобенaiwa bobnimaan ye dingkan kuu anaib, nenem kamaib kui.” andiwen.

²⁶ Kwane, awari keroona, Poolbed karub kaningiib kuu benwonoone, yi yoom Pool yoom kuu kurikuri amowamob ye dowad okambiwen. Okambiwe, Poolbed kurikuri boyambib darewoob wenene korok korok yaa daandene kinoon kuu aron ediib kurikuri amowamob okambe yimin kerekorib dingkan nengkane God yaa koni yaron kinoon.

Kurikuri Boyambib Darewoob Yaambd Pool Awineniwen

²⁷ Kwane aron ediib dowan kerandamuun yaambd, Yuudan yena Esia yaambd miniwen kumbd, Pool kuu wedmibka kurikuri boyambib darewoob yaa doreen. Kowe, karub kuu nedbiwen kuyaom awinenenib oneki weng komkiwen, ²⁸ “Israeldan oo! Mene awandime yoo! Karub kee okad yimin yimin kumaom dewenene, nuwiiwa Moses ye amowiiwa kurikuri boyambib darewoob keyiwa yaa bon kerime ande kedmengkandimaan kii! Gurikdan ben nub kurikurimbon aom aomnoon kowe, nub kurikuri boyambib darewoob keyaa amdokbendoon kuu keiyoo!” ande kamiwen. ²⁹ (Kee kwamune dakmiwen amborom kuu Efesusman Trofimus kuu Pool yoom siti aom yariwen kowe, kurikuri boyambib darewoob yaa nen aomnoon ande meeniwen.)

³⁰ Sitidan korem kuu norin wandenib, kuna kunaya doriib yaambd kibindare menenib, Pool kuu awineniwen kwane awine irindore kurikuri

boyambib darewoob kuuk bunangka angkaniwe, kurikuri boyambib kuuk ambongko kebengiwen.

³¹ Kwane, karub kuu nedbiwen kumbed Pool kuu aye bob kowandamiwe, Rom ana nangmidan yi korok wengamboroon kuu Yerusalemdan kumundin yirinde baande kamiib. ³² Kwane, kirodmo ye korok korok yena be ana nangmidan yena be kadaareb yaa kabaanmo be wonoon. Kwane, Pool anbandiwendan kuu wedmibka Rom ana nangmidaniib yi korokiib meniib kowe anbandi kuu korondiwen.

³³ Kwane, ana nangmi korokbed Pool awine yedmoone sein ayoobbed yenbeniwen. Kwane kaamondo, “Karub kee kane, ye kuu komo kamoon?” andoon. ³⁴ Kwane, yi kuu nimingkaib kuyaombed yena kuu weng maa yedmaiwe yena kuu angkon weng maa dakmaiwe kamiwen. Kwane kuyaom kuu yirinde baande kamiib kowe, ana nangmi korok kuu ongme weng anam kuu kandindeban. Kwana kowe, yembed yedmoona ana nangmidanbed yi ambiwoom nenwiniwen.

³⁵ Kwane yi ambib ye kuum dia keroone, karub korem kuu arud darewoob wande ingmiib kowe, ana nangmidanbed nenkarine winiwen. ³⁶ Kwane yi kuu yoman menonib, “Ye kuu aye kowi yeman kii!” ande komkenabiwen.

Poolbed Karub Nedbiwen Yaa Dakmoon

(Kw 9:1-22, 26:9-18)

³⁷ Kwane ana nangmidanbed yi ambiwoom nen aomnandamiwa, Poolbed korok yaa kaamonoon, “Ne kuu weng maa yednebdaniin kuu yimin dee?” andoon. Andoone, korokbed man yedmoon, “Eb kuu Gurik wengbed dakmimaab dee?” ³⁸ Kwana kowe, Idyipman aron maa anuk karub 4,000iib be gapman yaa bon kerekore amboon angka be wonoon kuu ebban kuyoo?” andoon.

³⁹ Andoona, Poolbed inande yedmoon, “Ne kuu Yuuman, Silisia ambibkin ye aningkoyiib ye siti Taasus aombed wooneen. Ee andebko, nimakarub keyaa daanda.” andoon. ⁴⁰ Kwanandoona, ana nangmi korokbed ee andoona, Pool yaro dorene kadaareb yaa dingki wumondeene, iwari keriwe, yi yaa Yuudan yi wengbed dakmoon.

22

¹ Kwane, yi yaa dakmoon, “Ne karuwa, ne aamkono, ne ambarakmindo ye weng kee wengambirime.” andoon.

² Kwane, yi wengambiriwen kuu yi wengbed yi yaa dakmoon kowe, yi korem kuu miin iwari keriwen.

Kwane, Poolbed yedmoon, ³ “Ne kuu Yuuman, Taasus siti Silisia ambibkin aombed ne kuu wooneen, kumban ne kuu Yerusalema aombed kainaana. Kwane, ne kuu nub awoya yi amob korem kuu Gamaleombed ongme kedmengkawoona nekaadkeraan. Kwane, God ye amob naawonmo awinaan, yiib kwamune areb kibikee. ⁴ Keye Yesu ye kiwaan winiwendan kuu nembed yenbandaana dukniwen, nimakarub yena kuu ben wii aom kambaraan.

⁵ “Kwamune kamaan kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok yoom kurikuri aamkono korem yoom kuu yikaad. Kwane, nangkon yi yaambad kerek kandekori, Yuudan yi korok korok Damaskus aom doriib keendok wanaan. Wene Yesu ye kiwaan winiwendan ika be wii aom kambereni durud yewed kondi dowad wanaan.

⁶ “Kwane aronkob areb kuu Damaskus dia doraan. Kwane kudmeniibban kumbed nambiri darewoob ambid arimbed yurene ne yaa kanawanewan-doon. ⁷ Kwanoona, ne kuu okad yiri kombereni wengambaraana baande

yedmoon, ‘Sool, Sool! Eb komande ne nenbandeneb dabab durud yewed kawewen?’ andoon.

⁸ “Kwanandoona, kaamonaan, ‘Yariman, eb kuu kane?’ andaana man inandoon, ‘Ne kuu Yesu Nasaretman, ebbet ne nenbandeneb dabab durud yewed kawewen kui.’ andoon. ⁹ Kwane, ne yaa awawe winiwendan kuu nambiri wedmenib kuweng wengambiriwen kumban weng ma kandindo karub kuu ma wedmenindo.

¹⁰ “Kwane, yedmaan, ‘Yariman, ne kuu komo kamaniin?’ andaana, Yari-manbed yedmoon, ‘Yeedere yaro dore Damaskus aom wene. Kuyaombed komo deme Godbed kinoona awinaneeb ye weng kuu yedmebdaniwa wengambaraneeb.’ andoon. ¹¹ Kwane nambiri darewoob kumbed ne indob kuu tutnoon kowe, ne yaa awawi karubbed dingki yaambet awine nende Damaskus aom nenwiniwen.

¹² “Karub maa ye aningko Ananaiyas, ye kuu Yuu yi amob ongme awinoone, Yuudan kuyaa doriib kuyaom aningkoman amun keroon kumbed mene wedmewok monoon. ¹³ Menekore, ne angkara doberene yedmoon, ‘Angkodmi Sool, eb ankon ika wedme kerekne.’ andoona, kwane kuyaambet ne kuu kwane kereknani ye yaa wedmenaana.

¹⁴ “Kwane yedmewoon, ‘Nub awoya yi Godbed eb kinoon kuu ye inamen yaa awine andet kui, kwane ye Karadkonoman Yesu kuu wedmene, ye yaambet ye weng wengamberewen kui. ¹⁵ Eb kuu komo wedmeweniib komo wengambereweniib kuu Yesu ye dowad nimakarub yaa dakmenmo yaraneeb. ¹⁶ Kowe eb komande erebnare dibeeb? Eb yaro dembe, kwane eb baptais kere ye aningko yaambet kurikuri kerebko eb ambarakmi kuu arok.’ andoon.

¹⁷ “Kwane, ne ika Yerusalem aom wene kurikuri boyambib darewoob yaambet kurikuri kamoni wane wedmaana, ¹⁸ Yarimanbed yedmewoon, ‘Eb kuu ne dowad dakmaneeb kuu nimakarub kuu wengamberedandaniib kowe, kirod Yerusalem keyaom kee domonde koronde wene.’ andoon.

¹⁹ “Kwanandoona nembed inandaan, ‘Yariman, yi kuu ne komo kamaan kuu yikaad kii. Anuk yiri kuu nembed weneni kurikuri ambib maa maa aombet eb yaa anam andiwendan kuu awingkani wii aom kambereni yenbandimo kamaan kui. ²⁰ Kwane, anuk kuu eb weng kanwene dakmi ye karub Stiwin kuu aye kowiwen kuu amun ande meenekori, anbandiibdan yi ebkad kuu nembed oonaan.’ andaan.

²¹ “Kowe Yarimanbed yedmoon, ‘Wene, eb kuu nenkowaniina Yuudan-baniib yaa ambab wananeeb.’ andoon,” kwamune andoon Poolbed.

Ana Nangmi Korok Yoom Pool Yoom

²² Kwane Yuudanbaniib yaa wini ye weng dakmeen kumbed ombedande yi korem yirinde baandeniib yedmiwen, “Karub kee aye kowi yeman kii! Ye dobaraneen kuu yiminban oil” ande kamiwen.

²³ Kwane, yi kuu arud darewoob wandiwen kumbed kabang kamenib, yi yuruk ebkad ben awanewandenib ingkud ben inya kiranmenib kamiwen.

²⁴ Kowe, ana nangmi korokbed weng kondoona ana nangmidanbed Pool kuu nong yikyikiibed ayibko komarewa Yuudan kee kabang arewa kame-naib ye dowad kuu kaamonubko yedmoکو wengambere kaadkerem ande kumbed yi ambiwoom nenwiniwen.

²⁵ Kwane, Pool kuu nen dingki angkara angkarayiib yuwiiwa doboroone ayandamiwe Romdan yi ana nangmidan 100iib yi korok maa yaa yedmoon, “Karub ye aningko Romdan aom angkeen kuu kangdod aom ukum kondindo kumbed nongbed ayaniib kuu yimin dee?” andoon. ²⁶ Kwanandoona, ana nangmi korok kuu kee wengamberekore, ana nangmidan korem yi

korokiib yaa wene yedmenoon, “Eb kuu karub kee komo kerunaneeb, ye kuu ye aningko kuu Rom aom angkeen kowe.” andoon. ²⁷ Andoona, korok darewoobbed Pool yaa wene kaamonoon, “Eb kuu yedmewe, eb aningko kuu Rom aom angkeen dee?” andoone “Ee anam.” ande man inandoon.

²⁸ Kwanandoona, korokbed yedmoon, “Ne aningko Rom aom kuu od darewoowiib kowaankob kumbed kumaom kuu angkeen.” andoon. Andoona, Poolbed yedmoon, “Nambe yaningko kuu Rom aom angkeen kowe, ne wooneen yaambbed naningko kuu Rom aom kowiwen.” ande inandoon. ²⁹ Kwane, karub yena anbande kaamobenandamiib kuu unimbed korondiwé, ana nangmi ye korok kuu unoon, amborom kuu Pool ye aningko kuu Rom ambibkin aom angkeen kumban seinbed yenboon kowe.

Pool Sanidirin Yi Arinambo Ari Nenmonoon

³⁰ Kwane, awarimbed ana nangmi korokbed ye dowaken kuu komo dowadbed Yuudan kuu Pool yaa dabab koniib kuu kaadkeranded kowe, Pool kuu nen wii bunangka kowekore, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib korok korok yena kangdod darewoob Sanidirin aom doriwiib baandoona nedbiwa, Pool kuu nenmene yi arinambo ari kowoona doboroon.

23

¹ Kwane, Pool kuu Sanidirindan yaa wedmendene yedmoon, “Ne karuwa! Wedmaan, andowaan ye aronbed mene kibikee, Godbed komo kawoon kuu amunmo awinaan.” andoon.

² Kwanandoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Ananaiyasbed karub Pool ye dia doriib kuyaa yedmoon, “Ye mongkodkono yaa wowime.” andoon. ³ Andoona, Poolbed yedmoon, “Eb kuned kuu Godbed wowebedaneen kii. Eb kuu aadidmi ye karub kui. Ebbbed Moses ye amob yaambbed koweneb ne kangdod keruwewen kumban, ebbbed ne yaa wowime ande weng kondeeb kuned kuu kuye amob dookbewen kii.” andoon.

⁴ Kwane, karub Pool ye dia doriib kumbed yedmeniwen, “Eb kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaa amkidbeeb kii!” andiwen. ⁵ Kwane, Poolbed inandoon, “Ne karuwa, nembed meenaan kuu ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobban manok andaan, amborom kuu God Ye Wengbed yedmoon kuu ‘Yiib korok yaa weng arewa dakmaib.’” andoon.

⁶ Andekore wedmoonka, Sanidirindan kumaom kuu Sedyusidaniib Farisidaniib kowe, yi yaa baandene yedmoon, “Ne karuwa, ne kuu Farisiman, angkon Farisiman ye mingki kii! Nimakarub dukniwen yiri kuu ika wadkere dembaniib andi ye inamen awinaan kumbed kangdod aom nenminiwen.” andoon.

⁷ Kwanandoona wengambiriwen kuu Farisidaniib Sedyusidaniib andokbe wengbiriwen. ⁸ (Sedyusidanbed yedmimaib kuu nimakarub dukniwen yiri kuu ika dembaibban, angkon engyusiib okad yiri ye awadiib kuu kwana kuu dowan andimaib, kumban Farisidan kuu barang ayoobmim kuu anam kuyiib ande dakmimaib.)

⁹ Kwane yirinde baande kami kuu darewoob kereene, Farisidan yena kuyaom Yuudan yi amob kedmengkandidan yenambed dore koromone dakmiwen, “Karub kee ambarakmi kuu nubbed na wedmindo. Mokuro, kingkin maambbed o engyumberd ye yaa daanoon dee?” andiwen.

¹⁰ Kwane, wengbiri miin darewoob keruwen kowe, ana nangmi korokbed meenoon kuu “Pool kuu aye worobe kurubkurub keraniib kii.” ande unoon

kowe, ana nangmidan yaa yedmoon, “Wene, Pool kuu yi yaambéd nendenib nub ambiwóom nenwinime.” andoona wene nenwiniwen.

¹¹ Kwane kuye amnoom kuu Pool yaa Yarimanbed mene doberene yedmenoon, “Eb kuu arudne! Ne dowad weng Yerusalem keyaom dakmewen kwane kuu Rom aom kwangkon dakmaneeb.” andoon.

Pool Ayem Ande Nuubnaan Kamiwen

¹²⁻¹³ Kwane awari kuu Yuudan yena 40yiib burudande ariyiib kuu mene nedbenib, okiib animaniib ani kuu korondaniib kwane Pool kuu aye bob kowiwedned ande kuye amobbed ongmiwen. ¹⁴ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib aamkonoyiib yaa wenenib yedmiwen, “Nub kuu animan kuu anaubban amob ongmuwen kuu Pool kuu aye bob kowuwedned. ¹⁵ Yiibbed Romdan yi ana nangmi korok yaa yenkandi weng kamune yedmime, ‘Nub dowaken kuu Pool ye dowad kuu kangdod aombed weng yena wengambarandamuub kowe, ika nenminibko karub yenambéd dakmibko wengamberem.’ andime. Kwane, Pool kuu nenmananiib kuyaambéd nubbed kiwaan arimbed aye kowanuub.” andiwen.

¹⁶ Kumban weng kee Pool ye mongkobbed wengamberekore, wene ana nangmidan yi ambiwóom wene Pool yaa daanoon. ¹⁷ Kwane, Poolbed Romdan yi ana nangmidan 100iib yi korok maa yaa baande yedmoon, “Kewedman kee eb korokiib yaa nenwenebko weng ma yedmenok.” andoon. ¹⁸ Kwanandoona, kewedman kuu ana nangmidan korem yi korokiib yaa nenwonoon. Nenwenene yedmoon, “Poolbed ne yaa weng kowoona wanaana, ‘Kewedman kee nen korokiib yaa wene ye kuu wengiib yedmandameen.’ andoonkob nenmanaana.” andoon.

¹⁹ Kwane, ana nangmi korokbed kewedman kuu dingki yaambéd awine nenwene yi kirimo yaambéd kaamonoon, “Ne yaa kuu komo weng daawandameeb?” andoon. ²⁰ Kwane, kewedmanbed dakmoon, “Yuudan yi korok korok kuu weng kande ee andiwen kuu awari kuu eb yaa mene yenkande ‘Pool kuu Sanidirin aom nenmenebko, weng yena angkon ongme dakmibko wengamberem.’ ande mananiib kowe, ²¹ ee ande Pool kuu nenwanaab, amborom kuu karub 40yiib burudande arimbed kuu wedya biknaniwe, Pool nenwananeeb kuu wedyambéd ayi yeman andiwen kowe. Kwane yi kuu okiib animaniib korondenib Pool aye kowiwedned andi ye amob ongmiwen. Kwane, yi kuu nekwe dowan kerekoriwa, ebbéd komo weng yedmaneeb kuyaamo meedme doriib.” andoon.

²² Kwane, ana nangmi korokbed kewedman yaa yedmenoon, “Eb kuu wene karub yena yaa weng kee ne yaa daawewen ande yedmendaab.” andekore, kewedman kuu domonenoon wonoon.

Pool Kuu Saesaria Yiri Nenwiniwen

²³ Kwane, ana nangmi korok darewoobbed ye korok ayoob baandoona miniiwa yi yaa yedmoon, “Ana nangmi karub 200iib hoos karub 70yiib, ana nangmi karub maradiib kuu 200iib kwane nekwiwo kibik amnoom 9 oklok kuu Saesaria yaa Pool nenwinime. ²⁴ Pool kuu hoos maa kankonibko kwarimbed diboroko, hoos yenayiib Gavana Feliksiib yaa nenwinime.” andoon.

²⁵ Kwane, ana nangmi korokbed kerek kuu kamune wongkoon,

²⁶ Ne Klaudius Lausias.

Nub korok amun, Gavana Feliks, nembéd eb yaa amun amun keebdaan.

²⁷ Karub kee nenkowaana nenminiib kee Yuudanbed aye kowandamiwe, nembéd ne ana nangmidaniib be wenení awine burudankare nendaan, amborom kuu ye aningko kuu Rom aom angkeen nekaadkeraan

kowe. ²⁸ Kwane, komo dowadbed ye kuu burone ayandamiib kaadkerande yi korok korok Sanidiriniib yaa nenwana. ²⁹ Kumban yi amob yaambd wengbiriwen kumbed kangdod nenwiniwen. Kwane, kuye dabab koni dowadbed ye ayiwed bobni ye kiwaaniib wii kankaani ye kiwaaniib kuu ma wedmindo.

³⁰ Kwane ye ayem andi nuubnaan kami kuu karub maambd yedmewoona kaadkerekorid, kumbed kirodmo ye kuu nenduni eb yaa kowaankob monoon. Kwane yedmaankob, ye yaa kangdod aombd dabab konandamiibdan kuu, yika yomanbed yi weng kuu eb yaa kanmananiib.

Kwane wongkoon kui.

³¹ Kwane, ana nangmi korokbed weng kondoon kuu amnoombd kwane ambangiwen. Kwane, Pool kuu nenwene Antipatris taun kuyaa doriwen.

³² Kwane, awarimbed yonka weniibdaniib kuu yi ambiyoom ika winiwa, hoos karubmo Pool yoom kwane winiwen. ³³ Kwane, yimbed nenwene Saesaria yaa nandekoriwa, kerek Gavana yaa konenib Pool kwangkoni ye dingki yaa domoneniwen.

³⁴ Kwane, Gavanambd kerek kuu kimingkanekore Pool yaa kaamonenoon, “Eb kuu porovins kunaman?” andoona “Silisia” ande inandoon.

³⁵ Kwane wengamberekore, yedmoon, “Eb yaa dabab kee kabdandamiibdan mananiib kumbed eb kangdod kee wengambaraniin.” andoon. Kwanandekore, ana nangmidan yena yaa yedmoonkob Pool nenwene wadnari maa Gavana yambib kwaab manimanandeb Erodbed yenboon aom oone dohiriwen.

24

Pool Ye Dabab Weng Kuu Feliksbed Wengamboroon

¹ Aron angkoyiib dowan keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Ananaiyas yoom aamkono yena yoom kangdod wengangki ye karub Teetulus yoom Saesaria yiri winiwen. Kwane, yi weng dabab Pool yaa kuu kanmene Gavana Feliks yaa koniwen.

²⁻³ Kwane, Pool yaa baandoone monoone, Teetulusbed weng dabab dowad kuu kamune dakmoon, “Ee, miin amunman Feliks. Ebbd korok kerewen kumbed nub yaa nangkema iwari yewenub ongmewen kumbed aron doboob keroon. Kwane, eb meeni kangdombd ambibkin keyaom kee komo komo arewa keroon, kiwaan o amob o kwamune kui, kuu ongmabewen. Nub kuu nub niindem aom koremiib kubi dowaken amun amun kuu eb yaa kabduwen. ⁴ Kwane, eb yaa aron doboob awinambaranuub kuu ne dowakenban kowe, eb yaa nangkabduub kuu nub yaa mimyob keendeneb, nub weng dukmen kee wengambere.

⁵ “Kedi, karub kee ambibkin korem aom kuu yembd Yuudan yaa dabab yemoon benmeneboon kowe, yi korem kuu yirinde baande kamenib monmanme ingmimaib. Kwane, ye kuu Nasarindan* yi korok. ⁶⁻⁷ Kwane, ye kuu kurikuri boyambib darewoob ye karadkono monmarande kamoon kowe awinenuwen.† ⁸ Kowe, ye yaa dabab kee benmene konuwen kuu ebka id anam kuu wedme kaadkeraneeb.” andoon.

⁹ Kwane, Yuudan korem menebiwen kuu weng kuu dakmeen kuu anam kii ande kamiwen.

* **24:5:** Yuudan yi korok korokbed Yesu Nasaretman ye yoman winiwendan yaa kuu Nasarindan ande yedmimaib. † **24:6-7:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Nub dowaken kuu nubka nub amob yaambd wengundandamuub kumban, Laiiasbed naawonmo nenwenekore ewiib yaa winime andoon.

¹⁰ Kwamiwa, Feliksbed Pool yaa dingki ok domene yedmoone, Poolbed dakmoon, “Ne nekaad, eb kuu ambibkin kemaom kee weeb yena eb kangdod kerundimaab kowe, ne kuu kubiyiib neka ne dowad koromone inande eb yaa dakmaan.

¹¹ “Ne kuu aron kibirebbbed anuk kuu benme benmeyiiimo kumbed Yerusalem aom kurikuri keridowad wanaan. Kee ebka darobe wedmene. Kuku yobdoodban. ¹² Weng dabab kawandamiibdan kee kurikuri boyambib darewoob yaa kuu ma wedmewiwa, karub yena yoom ma wengbirindo, kwane siti aom o kurikuri ambib maa maa yaa kadaareb ma be nedbe yarebindo. ¹³ Kwane, yi kuu eb yaa yi dabab weng kee anam kwanoon ande eb yaa weng id ma korobe kabdindeban.

¹⁴ “Ne kuu anam ke yedmebdaan kei, anam ne kuu nub awoya yi God yaa Yesu ye kiwaan arimbed kurikuri kerimain. Kumban kiwaan kee yimbed dudi ande yedmiimaib. Kumban, ne kuu Moses ye amob weng koremiib unyemanbed profesi weng dakme wongkiweniib anam ande awinaan.

¹⁵ Kwane, nimakarub amundaniib arewadaniib dukniwen yirimbed korem ika dembaniib ande karub keembed God kuu kwananeen ande meeniwen kuyaa kuu nangkon kwananeen ande meenaan. ¹⁶ Kwana kowe, ne kuu karub yi arinambo ariyiib God ye arinambo ariyiib kuu ne meeni dobiri inamen kiwaan korem kuu ma ambarakmain ande kamimain.

¹⁷ “Kwane, ne kuu weeb yena Yerusalem aom koronde wanaan kowe, ne karub yena kamboknondan yaa bangkandi yemaniib God yaa bangkani yemaniib be bangkandok wanaan. ¹⁸ Kwane, amob okambi kameni kwanaan kumbed kurikuri boyambib darewoob kuuk aom kwane wanaane wedmewiwen. Kwane kuyaom kuu nembedmo wanaan, kadaarewiibban. Kwane kuyaom kangkon ne kuu karub yenayiib ma yirinde baande kamindo.

¹⁹ “Kumban Esia ambibkin yaambbed Yuudan yena miniwen kumbed dabab kee kanminiwen kowe, kangdod aombed dabab kawandamiib kuu yi kuu benminiwa yimbed eb arinambo arimbed dakmaniib kumbed yimin.

²⁰ O ke miniwenden kee kangdod Sanidirin aombed komo ambarakmaane wedmiwen kuu daandime. ²¹ Kumban nembed ma kamaan kuu yi arinambo arimbed baandaan, ‘Bobniwen yirimbed ika wadkere dembaniib andi ye inamen awinaan kuye dowadbed kibikee yiib arinambo ari kangdod aom dobaraan.’ andaan.” andoon.

²² Feliks kuu Yesu ye kiwaan weng kuu wengambere yimin keroon. Kwane, yi yaa yedmoon, “Weng keyiib kee ana nangmi korok darewoob Laistas mananeen kumbed weng keye dabab dowad kuu wengyundaniin.” andekore kangdod kebenoon. ²³ Kwane, Feliksbed Romdan yi ana nangmi korok maa yaa yedmoon, “Pool kee yiibbed oonenime, kumban komo ye yaa dowan kuu ye angkodmiambbed mene wedmene awane konaniib kuu yimin.” andoon.

²⁴ Kwane, Feliks kuu aron yena kere ye wonong Durusila yu kuu Yuu wonong kuyoom menene Pool yaa baandoone, mene Yesu Keresu ye weng dakmoona yi wengambiriwen. ²⁵ Kwane, Poolbed dakmene yorokmo dobiri ye wengiib ebmeren ongme kangkadme dobiri ye wengiib Godbed wengyundi aron mananuun ye wengiib dakmoon. Dakmoone, Feliks kuu uniyyiib kerene Pool yaa yedmoon, “Yimin, yimin. Eb kuu wene. Aron maambbed aroniib keraneen kuu angkon ika ma baandako ma mene dakme.” andoone Pool domoneniwa wonoon.

²⁶ Kwane, Feliksbed aron maa maa Pool kuu baandaana manaana dakmenabimaib, amborom kuu Feliks ye dowaken kuu Poolbed yemyeb od kawoko wii aom nen angka kowanded kowe, kumban Pool kuu kwanindo.

²⁷ Kwane, weeb ayoowiib dowan keroone, Feliks kuu domonde wonoone, ye yumbon kuu Pookius Festusbed kandoon. Kumban, Feliks kuu Yuudan yaa kubewime anded kowe, Pool kuu nen angka kowindo.

25

Pool Kuu Festus Ye Arinambo Ari Wonoon

¹ Festus kuu Yudea ambibkin kumaom monoone, aron ayoobmimiib dowan keruune, Saesaria aombed Yerusalem yaa wonoon.

² Kwane kuyaambed, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi korok korok yena yoombed Festus yaa wenenib, Pool yaa dabab koni ye weng kuu koniwen. ³ Yi kuu Pool kiwaan yaambd woob kowenib ayi yeman weng ongiwiwen kowe, Festus yaa naawonmo nangkanande dakmiwen, “Eb kuu nub dowaken yaambd ambangke, nub weng wengambere. Pool kuu Yerusalem ari nenmene kowebko ye dabab dowad kuu keyaambd wengambereni yeman.” andiwen.

⁴ Kumban Festusbed inande yedmoon, “Pool kuu Saesaria yiri nen ooniwen. Kwane, ne kuu aron doboobban arimbed ikakman kuyaa wananiin kowe, ⁵ karub ye kuu ambarakmiyiib keroka, yiib korok korok yena ne yoom wene kuyaa kangdod aombed ye yaa dabab kuu konime.” andoon.

⁶ Kwane, yi yoom kuyaom doboroone kuu aron kaning kaningiib o angko angkoyiib areb kerekore, Saesaria yiri ika wonoon. Kuye awari kuu Festus ye kangdod nandene diberene Pool nenminime andoona, nenminiwen.

⁷ Kwane, Pool nenmene kowiiwa doboroone, Yuudan Yerusalem arimbed miniwen kumbd ye awanewandenib dabab darewoob yemooniib ye yaa benmenebiwen. Benminiwen kumban, kuu anam ambarakmoon andi dowad id ma korokbindo.

⁸ Kwanandiiwe, Pool yekareb koromone inande dakmoon, “Ne kuu Yuudan yi amowiib kurikuri boyambib darewoob yaayiib Romdan yi korok Saesaayiib yaa kuu ne ma ambarakmino.” andoon.

⁹ Kumban Festus ye dowaken kuu Yuudan yi dowaken yaambd awinako ne yaa amun andewime ye dowadiib kowe, Pool yaa kaamonenoon, “Eb yaa dabab bangkabdiwen kee Yerusalem arimbed nembed wengyundaniin kuu eb dowakeniib dee?” andoon.

¹⁰ Andoona, Poolbed inandoon, “Ne kuu Saesaa ye kangdod aom dobaraan. Dabab kekee kangdod kee yeman. Ne kuu Yuudan yaa kuu ma abdon kamendindo. Kwamune kuu ebka ongme ebkaadkerewen kui.

¹¹ Kumban aye kowi ye ukum ye ambarakmi kuu nembd kwane kamaan keraneen kuu koromone aye kowi ye ukum ne burudanda ande kamainban. Kumban dabab kee Yuudan keembd benminiwen kuu anamban keraneen kuu ne kuu yi dingki ari kowi yemanban. Kwani kowe, ne kangdod kuu Saesaambd wengamberewok!” andoon.

¹² Kwane, Festusbed kwane wengamboroone ye weng andangkidan yoom yikareb andangke dakmiwe, Festusbed yedmoon, “Ebka yedmeeb kuu Saesaambd eb kangdod kuu wengamborok andeeb kowe, Saesaa yaa nenkowaan kii.” andoon.

Pool Ye Weng Festusbed King Agripa Yaa Daanoon

¹³ Kwane, aron yemoonban keruune, king Agripa yoom Beenis yoom kuu Saesaria taun aom Festus yaa kubenok miniwen.

¹⁴ Aron yemoon kuyaa dobarandamiib kowe, Festusbed king Agripa yaa Pool ye dabab ye kiwaan komarewa kuu ambobanoon, “Karub kee Feliksbed nen wii aom kamonoone. ¹⁵ Ne Yerusalem ari wanaan kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib korok korok yenayiibbed ne yaa

yedmewiwen, 'Ye dabab kuu eb yaa kabduub kowe, ukum kone.' andiwen. ¹⁶ Kumban nembed yi yaa yedmendaan kuu Romdan yi amob kumaom kuu dabab kankoni dowad karub kuu ye bondan yoom kangdod aom awuniwe yi weng wengamberekore inande koromone dakmindo kumbed ukum koni kuu yiminban.

¹⁷ "Kumban keyaa miniwen kuu ne yi yaa ma kombemkayok kamindo. Kwane, kuye awari kuu kangdod nandekori yedmaane, karub kuu nenminiwe, kangdod kuu wengamberenaan. ¹⁸ Nembed meenaan kuu ambarakmi miin arewa kamoon kumbed dabab wengiib kanminiwen kumban, dakmiiwa wengambaraan kuu ambarakmi abdon dareb yemanban. ¹⁹ Kukuu yika yi kurikuri dowadiib, karub Yesu bobnoon kuu wadkere doreen ande Poolbed dakmeen kuye dowadiibbed wengbiriwen kumbed kangdod keriven.

²⁰ "Kowe, ne kuu dabab keye dowad kuu inamen kwanaki ande ye weng ma kondindo. Kowe, Pool yaa kaamonenaan, 'Eb kangdod kerubdi dowad kuu Yerusalem arimbed wengambaraniin kuu yimin dee?' andaan.

²¹ Kumban Poolbed yeka yedmoon, 'Saesaambd ne kangdod kuu wengamborok.' andoon kowe, ye kuu weng kondaana awinene oonenaniwe, kwane wene nembed Saesaa nenkonaniin kuu yimin keraneen." andoon.

²² Kwanandoona, Agripambd Festus yaa yedmoon, "Karub kee ye weng wengamberenandamiin." andoon. Kwane, Festusbed inande yedmoon, "Kwani kowe, awarimbed wengamberene." andoon.

²³ Kwane awarimbed, king Agripa yoom Beenis yoom miniwe, karub yenambd yidin mene kibi wurumenib "King meneen yoo!" ande baandiwe, king yoom Beenis yoombed ana nangmidan yi korok dareb darewiib siti korok dareb darewiib mene nedbiwen. Nedbenib, king yaa dakmi ye wadnari darewoob aom aomniwen. Kwane, Festusbed yedmoone Pool kuu nenminiwen.

²⁴ Kwane, Festusbed dakmoon, "King Agripa yoom karub kane kane korem kee nuwiib yaa nedbiwen yoom. Karub kee wedmime! Ye kuu Yuudanbed Yerusalem aomiib kemaomiib ye yaa yi weng dabab kanmene konenib, okad kiri kee dobiri yiminban bobnaneen kuu yimin ande baandiwen kui. ²⁵ Kumban nembed ye wedmena an kuu abdon ambarakmi dareb ye bobni andi yeman kuu ma kwanindo. Kumban yekareb yedmoon kuu 'Saesaambd ne kangdod kuu wengamborok.' andoon kowe, nembed yedme kowaan kuu 'Saesaayiib yaa nenkowaniin.' andaan.

²⁶ "Kumban kibireb kee nub yariman Saesaa yaa kuu komo weng wongke keenaniin? King Agripa, eb yoom korok korok nedbiwen yoom kuu yiib arinambo arimbed nenmanako, ye weng wengamberekoruwe darobenub nenkowi ye dowad kuu wongkaniin, ²⁷ amborom kuu dabab wengiibbanbed nenkowaniin kuu yiminban kowe." andoon.

26

Poolbed Yeka Koromone Inande Dakmoon, King Agripa Yaa

¹ Kwane, king Agripambd Pool yaa yedmoon, "Eb kuu eb dowad dakma- neeb kuu yimin." andoon.

Kwane, Pool kuu ye dingki kankoonene yeka ye dowad koromone inande dakmoon, ² "King Agripa, kibik aron kee ne mene dobereni, Yuudanbed ne yaa dabab kawiwene ye weng korem kuye dowadbed neka koromone inande dakmandamaan eb arinambo arimbed kuu amun ande meenaan,

³ amborom kuu eb kuu Yuudan yi dobiri kiwaan amowamowiib yi weng-berenabiyyiib kuu ebkaadmo kerewen kowe. Kwanikob, ne eb yaa nangkab-dande kamaan kuu yodbirimban iwarimbed ne yaa wengamberewe.

⁴ “Ne kuu dana yaambad ne ambibkin aomiib Yerusalem aomiib komarewa dobaraan kuu Yuudan korem kuu yikaadkeriwen. ⁵ Yi yoom kuu aron doboob dobaraan kowe, ne kuu yi korem kuu yikaadmo keriwene. Kwane, ne kuu amob yemoon ye Farisi keraan. Kwane kerekori, amowamob korem awine dobaraan. Kwamune kuu yikaad, kumban ee andaniib dee?

⁶ “Kibireb kuu Godbed nub awoya yaa weng kunduk kurin yedme kowoon kuu meedmiinkob ne kuu kangdod aom nenminiwen. ⁷ Keye weng kunduk kee nub nimakarub amyenimbon wad ayoowiibbed amnoomiib awingyawiib kurikuri kamembirimamenib id anam keru yaron yaa meedmiib. Kwanekob ne kangkon keye weng kunduk kee meedmiin kumbad Yuudan kuu ne yaa dabab kanminiwen. ⁸ Godbed nimakarub dukniwen yiri kuu ika baneenkob wadkere dembaniib ye weng yaa kuu yiib kuu yiminban andiib dee?

⁹ “Anuk yiri kuu ne kwangkong kiwaan yemoonbed Yesu Nasaretman yaa bon keraan. ¹⁰ Kowe, kekaneyiib kee Yerusalem aom kuu kwane kamaan. Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb dareb yaambad weng aromkono kandeni, kwane God ye yorokmodan yemoon ben wii aom kamobeni, yena kuu yengkadmi dowad be minimaib kuu duknime andimain. ¹¹ Kwane, aron yemoon kuu wene kurikuri ambib maa maa aom ben ukum kerundimamene, Yesu yaa amkidbime ande dedmobendimain. Arud darewoob wande inamen mimo kee kereni, ambibkin maa maa yi siti aom kangkon wenene, anam andiwendan kuu yenbandimo kamaan. ¹² Kwane, aron maa kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb dareb yaambad kwame andi ye weng kadekori, Damaskus ari wanaan.

¹³ “King ee, kee wengambere. Kwane, aronkob areb kuyaambad kiwaan ari weniine, nambiri darewoobbed aron yu nambiri burudandoon kumbad ambid arimbed yurene, ne yoom karub ne yaa awawiweniib yoom yaa kan awanewandoon. ¹⁴ Kwanoone, nub korem okad yiri kirowunen. Kwane, ne wengambaraana Yuudan yi wengbed yedmoon, ‘Sool, Sool, eb komandene nenbandeneb dabab durud yewed kawimaab? Eb kuu kameeb kuu buromakaumbad ye yariman yaa yon kiranmande kamoon kumban ye at yidkang yaa wowimaan areb kameeb kii.’ andoon.

¹⁵ “Kwanandoona, nembad kaamonaan, ‘Yariman, eb kuu kane?’ andaane, Yarimanbed inandoon, ‘Ne kuu Yesu, ebbed nenbandeneb dabab kawimaab kui. ¹⁶ Kwane, yeedere yaro dore. Nembad ewiib yaa kee man-aane wedmewen ye dowad kuu, eb kinaankob ne deme awineneb, nembad komo kamaan wedmewen ye wengiib nembad korokbebdaniin ye wengiib benwene dakmaneeb kui. ¹⁷ Kwane, eb nimakarub yi arud barangiib Yuudanban yi arud barangiib keebdandamiib kuu eb nenkowaniin. Kwane, nembad eb kuu yi yaa wene andaniine weneneb, ¹⁸ kwane wene ebbed yi indob nandeneb, kumun aom doriibdan kuu ebbed nambiriyyiib yaa benweneneb. Seten ye aromkono aom doriibdan kuu ebbed God yaa benwananeeb kii. Kwananeeb kuu Godbed yi ambarakmi kuu are nonondandaneene yi kwangkong ne yaa anam andiwendan Godbed yorokmo ongmene yi yumbon kondoon kuu yi kwangkong kandaniib ye dowad kui.’ andoon.

¹⁹ “King Agripa yee. Kwanandoon kowe, ne kuu God yaambad wane kee wedmena kuu wengamberedainban. ²⁰ Kowe, ne kuu kee dakmimain kuu ‘Yiib ambarakmi abdon yaa kuu koronde God yaa amonombe menenib, anam andiwen korokbi ye dowad inamen amunmo awinime.’ andimain.

Ibduruk kuu Damaskus aomdan yaa kumbed wene Yerusalemdan yaa kumbed wene Yudeadan yaa kumbed wene Yuudanban yaa kwane daandimain kui. ²¹ Kwanikob, kwanimain kowe Yuudanbed kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed burowe awinewekoriwa neene kowande kamiwen.

²² “Kumban ibduruk daandaan ye aronbed mene kibikee, Godbed awawimaankob mene nimakarub aningko darewoowiib embengiib yiib korem yiib arinambo ari kee weng amun kanmene dobaraan. Ne weng kee profesidan yoom Moses yoombed kwananeen ande dakmimaib kuu ibmo keroon, nembed burudande arimbed ma dakmokban. ²³ Weng kuu kei, Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu durud yewed kandene bobnekore, yedin bobni yirimbed ika demboon. Demboon kumbed nambiri ye wadkeri kuu Yuudaniib Yuudanbaniib yaa daandoon.” andoon.

²⁴ Kwane kuyaambed Festusbed Pool ye weng ombedandene emendene yedmoon, “Warudki weng ai! Pool, eb kaadkeri darewoob kumbed nen warudki kerubdoon kii!” andoon.

²⁵ Kwanandoona, Poolbed inande yedmoon, “Amunmoman Festus. Ne kuu warudkimbanaa. Ne kuu weng anam weng id amuniib dakmiin.

²⁶ King Agripa kuu barang korem kee dakmiin kee ye kuu ma koroniibban kowe, ne kuu ye yaa arudkonomombed dakmiin. Yesumbed komo kamoon kuu nimakaruwiibban angkambed kamindo kowe, king Agripa kuu korem wengambere ye kaadkeroon, weng maa ma biknindo.

²⁷ “King Agripa, eb kuu profesidan yi weng kurin dakmiwen kuu anam andewen dee? Nembed nekaad kuu kee anam andewen kii.” andoon.

²⁸ Kwanandoona, king Agripambed Pool yaa kaamonoon, “Kwane kowe, nangkawebko aron dukmen mana kuyaombed ne kuu kuristen keraniinoo?” andoon.

²⁹ Kwane, Poolbed inande yedmoon, “God yaa kurikuri keraan kuu aron dukmeniib o aron doboowiib kumbed eb yoom nimakarub korem kee nedbenib wengaib yoom kuu anam andenib nembed kekanaankin kerime andid, kumban sein kee kwamuneyiibban kerok.” andoon.

³⁰ Kwanandoona, king yedin yaro demboone, kwane Gavana yoom Beenis yoom kane kane yi yoom dibiib yoom dembiwen. ³¹ Dembiwa, king yoom yi yoom kuu wadnari koronde wenenib, man dakmoon dakmoon kamiwen, “Karub kee wii aomni yemanban o bobni yemanban.” andiwen.

³² Kwane, king Agripambed yedmoon, “Karub kee Saesaambed ne kangdod wengamberewok ande yedmindo karen, domoneniwed wini yeman karen.” andoon.

27

Pool Kuu Rom Yaa Andowe Nenwonoon

¹ Kwane, Pool kuu Rom yaa nenwini dowad korok korokbed yedmiwen, “Itali yaa Pool yangkodmia yoom wananiib kuu yimin.” andiwen. Andekoriwa, Pool yoom wiidan yena yoom kuu andokbe ben Romdan yi ana nangmi korok maa yaningko Yulius ye dingki ari nongkobiwen. Ye aningko kuu Saesaa ye platun aom angkeen. ² Masedonia ye siti Tesalonaikaman Aristaakus kuu nub yoom wonoon.

Kwane, nub kuu Adramitium taun ye parai motod aom awunekoruwa, Asia ambibkin ye taun karamok kebed angka dange weniiib yaa andowe yanuwen. ³ Kwane, awari kuu Saidon siti yaa wirinuwen. Wirinuwe, Yulius kuu Pool yaa minyob keenoon kowe, ye yaa komo downan kuu angkodmi yenambed awani dowad domonenoona wonoon.

⁴ Wenekore, ika monoone, Saidon domonde karamok yikim angkambéd wunuwen, kumban nuub kuu nub wenuub ye arinambo arimbed menene dedmonoon kowe, kande Saipurus dudbi kuye kerekmen anukbed kaokne dewunuwen. ⁵ Kwane, dudbi domonde Silisia ambibkin kere Pamfilia ambibkin kere kuyi karamok dore yanenub, Laisia ambibkin ye taun Maira yaa wirinuwen.

⁶ Kwane kuyaambéd ana nangmi korokbed Aleksandriadan yi parai motod wedmoonka, Itali yaa wanandamuun kowe, nub kuu kumaom ben kamboroon. ⁷ Kwane, parai motodbed yanuwen kuu aron yemoon yobdoodiibbed emamo wene Kinidus taun yaa munuwen. Kwane, nuub darewoob kumbéd dedmonoon kowe, kaom wini koronde kuri wunuwen. Kwani kowe, kande Kurit dudbi kaokne Salmone taun yaa wunuwen. ⁸ Kwane, karamok kebedkamo yobdoodiibbed emamo kaom wenenub, Lasea taun burudandenub taun dia yaningko Okbon Amun kuyaa wirinuwen.

⁹ Emamo wunuwen kowe, Yuudan yi Ambarakmi Arem ye Orok yaron burudanduwen. Kwani kowe, nuub darewoowiib oknondok darewoowiib am darewoowiib yaron keroon. Kwane, karamok arimbed wini kuu miin yobdood bobnikin.

Kowe, Poolbed ongkandoon, ¹⁰ “Karuwee, nub kiwaan kee wanandamuub kee wedmaan kuu dabab yobdood darewoob manandamoon kowe, barangiiib motodiib nub kangkon nub yena kuu nuwiib duknanuub areb kii.” andoon.

¹¹ Kumban ana nangmi korok kuu Poolbed ke dakmeen kee wunedande, motod awinoonman yoom motod yu yariman yoom yimbed komo ongkandiwen yaamo wengamboroon. ¹² Kwane, motod wirinimbon kee yuruk aron ye motod wirini yemanban andimaib kowe, motod aom doriibdan yemoonbed yedmiwen, “Burudande wene Finiks taun yaa nandem. Yuruk aron kowe, kuyaambéd wirine kuyaambéd doberem.” andiwen. Finiks ye motod wirinimbon Kurit dudbi aom kee amun yeman. Motod wirinimbon awuni kiwaan kuu kari dore kaom dore wedya, ma kuu kuri dore kaom dore wedya kowe, oknondokbed motod monmarindeban.

Karamok Arimbed Nuub Darewoob Monoon

¹³ Kwane, yiri kiri ye nuub kuu emamo wuruwaan. Kwane, karub yimbed meeniwen kwane ambangkaneen andiwen kowe, ok yiri kaaniwed angkanod dobiri yeman kuu kan motod aom kowiwa, emamo karamok kebedkamo wunuwen.

¹⁴ Kwane, wene ambab winindo kumbéd nuub darewoob kari kere kangka kere wedyambéd dudbi angkarambed monoon. ¹⁵ Kwane, nuub kuu parai motod yaa naawonmo dedmonoon kowe, ninanabubka yiminban kere koronduuwa, nuubbed yeka awuune kanwonoon.

¹⁶ Kwane, dudbi embeng yaningko Kauda kaatmo kaokne wunuwen kumban parai motod ye ud dingki oknokdokbed monmarandameen kowe, miin yobdoodiibbed bamdaane nan motod animari kowenub yengbuwen. ¹⁷ Yengbuuwa, motod demedanbed motod kuu domangkaun ande nongbed awanewande yerengkiwen. Kwane, uni dareb keruwen, amborom kuu motod kuu nuubbed Siritis ye kubuk kamkonomban yaa kanwananuune daane kereknanuune oknondokbed wowe domokbe yanuun ande meeniwen kowe, paraiyiib nongiiib be yiri nongkobekore nuubbed naawon dedmobi yaambéd ok dedmone ema wini yeman karamok yiri kaaniwen.

¹⁸ Kwane, awarimbed nuub kuu aromkono darewoob kai keroon kowe, motod owongab keré dowad berengki ye yiribman kuu ben ok yiri kiranmiwen. ¹⁹ Kwane, aron ayoobmim ari kuu motod nongiiib motod aom awini barang yenayiib kuu motod demedan yikareb ben kiradmiwen.

²⁰ Kwane, aron yemoon kuu aroniib mindongiib kuu wiibbed kebendeen kowe ma wedmindo, amborom kuu nuub darewoob kuu awuunoon kowe, nub kuu wadkeranuub andi ye meeni kuu down kerekoruwa, nub korem kuu duknanuub anduwen.

²¹ Kwane, nimakarub kuu animaniib ma anindo kuu aron doboob keroone, Poolbed yaro dore yedmoon, “Yiib kuu ne weng wengambiriwen kumbed Kurit yaambad yanindo karen kuu kee kamune keraanban kere kwane yiib barangiiib yiib kuu biknaibban karen.

²² “Kumban nembed yedmaan kuu yiib korem kuu nub wadkeri bikna-neen ande unaib. Arudkono kerime, amborom kuu nub korem kuu ma bobnaubban kowe. Kumban motod kuned kuu domokbe monmaranuun kii.

²³ “Kinon amnoom kuu ye deme awinaan ye God, ne Yariman kui, ye engyumbad mene ne angkara doberene ²⁴ yedmewoon, ‘Pool, eb unaab. Eb kuu Saesaa ye arinambo ari dobereneb eb kangdod dakmaneeb. Kedi, Godbed mimyob keebdekore, nimakarub korem eb yoom weniib kuu oonaneene wadkeraniib.’ andoon. ²⁵ Nembed anam andaan kuu Godbed daawoon arebmo keraneen kowe, yiib korem kuu aromne arudnime.

²⁶ Kumban nub kuu nuubbed kanawane dudbi maa yaa kanwananuune motod kuu daane kereknanuun.” andoon.

Motod Domokbe Monmareen

²⁷ Kwane, Adriatik karamok animari nuubbed dedmone kanawane ya-reen kuu aron 14iib keruune, kuye amnomnom yaa kuu motod demedan kuu bid dia doruwen ande meeniwen. ²⁸ Kwane, yimbed dabab barang nong yaa boronekorib, bid ye ambab ok yiri kuu kumun kamiwen. Kwane, ibduruk keriwon kuu 40 mitasiib. Kwane angkon maaaa kumun keriwon kuu ye ambab yiri kuu 30yiib keroon. ²⁹ Kwane, motod kuu wene dumnad yaa wowe monmaranuun ande uniwen kowe, ok dedmone ema wini yeman kaniingiiib yibi anuk kuu ben kambiriwen. Kwane, ware nambiri kondok ande kurikuri keriwon.

³⁰ Kwane, motod demedan kuu ambo ari ok dedmone ema wini yeman yena kankamoni kuranbed ud dingki kuu ok yiri kankaane kirokmone wanande kamiwen. ³¹ Kwani kowe, Poolbed wedmendekore ana nangmi-dan yoom yi korok yoom yaa yedmendoon, “Motod demedan kee wananiib kuu yiib kuu wadkeri kiwaaniibban keraniib kii. Kowe yi kuu nub yoom dobirime.” andoon. ³² Kwanandoon kowe, ana nangmidanbed wene ud dingki nong kuu nanmiiwa kanwuneen.

³³ Kwane, awariwinimbed Poolbed yedmoon, “Aron 14iib kuu yiib kuu unimbed kerekniyiib animaniib ma anindo kowe, ³⁴ kibireb kee animan kuu anime. Ke yedmendaan kei, kwananiib kumbed yiib kuu aromnenib wadkeraniib kii. Kwane, yiib korem mimim yaa kuu barang maambad ma yaanban.” andoon.

³⁵ Kee kwane dakme down kere, om kande yi arinambo arimbed God yaa eso andekore dookbe anoon. ³⁶ Kwanoona, yi korem kuu arudkono kere animan kuu aniwen. ³⁷ Nub korem motod aom aomnuwen kuu 276iib. ³⁸ Kwane, yi korem kuu animan ane mikmone yimin kerekoriwa, wiit yob yowo korem kuu ben ok yiri kambiriwa, motod kuu owongab kere kanawaneen.

³⁹ Kwane, aron yuruune namboroone okad wedmiwen kumban, okad kane yikaadban keriwon. Kwane, kubukiib bid kebediib kuu wedmiwen kowe, “Motodbed bid kebed yaa wene kubuk ari daane kereknem.” ande yedmiwen. ⁴⁰ Kowe, ok dedmone ema wini yeman yi nong kuu nanmeko-riwa, kamundi awinoon ye nong kuu dudberenib, kamundi awinenib, ambo

ari parai kuu dudbere kankooniwe, nuubbed awuune kanwonoona, bid yaa wunuwen.

⁴¹ Kumban wedya kuu kubuk okad ari daane koneen maa kuu kwane motod ambo kuu angkanenu kwane kaborokminban muubneen. Kwanekoru, motod yibi anuk kuu oknondokbed wowe baangkuune kurubkurub kereen.

⁴² Kowe, ana nangmidanbed wii karub korem kuu ok ambe bid dore kirokmone wanaib ande weng ongmekorib, yengkadmande kamiwen.

⁴³ Kumban ana nangmi korokbed Pool kuu ayimban ande kebendoon.

Kwanekore yedmoon, “Kane kane ok ambaniib yimin kudin okambe bid yaa yanime.” ⁴⁴ Kwane, yena kuu motod baangkeen ye at barad barad kumbed benib ambenabe bid yaa yanime.” andoon. Kwane, yi korem kuu bid yaa yaro doriwen.

28

Malta Yaa Okambe Doriwen

¹ Kwane, okambe yaro bid dore wedmuwen kuu dudbi yaningko Malta.

² Kwane, amiib muneene yuruk darewoowiib kanduwen. Kwane, dudbidan kuu nub yaa angkodmende amoyiib nengkenib nub yaa kubende miin amun amun kamendiwen.

³ Kwane, Pool kuu atok aangke ben nengkanaboone, niindok kuu amoyiibdem yaambbed kirod yarone Pool ye dingki yaa domoneen. ⁴ Kwanoona, ambiwan kuu Pool ye dingki yaa niin wedmekoriwa, yi angkodmia yaa yika man yedmenoon man yedmenoon kamiwen kuu “Ye kuu kuman yenbandi karub kii, amborom kuu karamok kuu bobni yeman kumbed ambe doroon kumban, ye ambarakmi dowad kumbed bobni yeman maambbed ye yaa monoon kowe.” andiwen. ⁵ Kumban Pool ye dingki yaa niin kuu yoborowane amot aom dan koraroona denoona durud yewed ma kandindo.

⁶ Kee kwanoon ye yoman kuu Pool ye dingki yingkaneena kombere bobna-neen ande meeniwen kumban, aron doboob kerenombiribka ma kwanok-ban kowe, yikareb yedmiwen kuu “Ye kuu god maa monoon kii!” andiwen.

⁷ Dudbidan yi korok yaningko kuu Publius. Ye okad kuu nub doburuwen dia kowe, yembed ben ambiyoom wonoone, ye ambiwoombed aron ayoob-mimiib doburuuwe, nub yaa amunmo angkodmenandoon.

⁸ Publius ye awodki kuu ot arewa umkaniib anikadiib keroon kowe, durud yewed kande angkeen. Kowe Pool wene wedmenekore kurikuri kerene ye dingki ye ari kowoona, amun keroon. ⁹ Kee kwanoona wedmekorib, dudbidan bob anikadiib yena korem kuu Pool yaa benmenebiwa ongmenandoon.

Rom Yaa Winiwen

¹⁰⁻¹¹ Kwane, yi kuu kiwaan yemoonbed nub aningko kankooniwen. Kwane, wood ayoobmim dowan keroona, nub kuu motodbed wanan-damuuwa, nub yaa komo barang dowan keroon kuu kwane nekwe bangkandiwen, nub yaa. Kwane, Aleksandriadan yi parai motod maa yuruk aron kumaom kuu dudbi okbon yiri kuyaa doruun kumbed wunuwen. Motod kuye aningko kuu God Ayoob Dabak kuu.

¹² Kwane, nub kuu wene Sirakyus siti aom wirine aomdere aron ayoob-mimiib doburuwen. ¹³ Kwane kuyaambbed kuu motodbed wene Regium siti aom nanduwen. Kuye awari kuu nuub kurimbed awuune monoon kowe, aron ayoobmombbed Puteoli taun yaa wunuwen.

¹⁴ Kwane, anam andiwendan yena durunduuwe, yimbed nub yaa yed-miwen, “Nub ambib Rom angka wenem. Nuwiib yaa aron ediib areb dobirime.” andiwe, ee andekorub yi yoom Rom yaa andowe wunuwen.

¹⁵ Kwane, anam andiwendan Rom aom doriib kuu nub kuu munuwen ye weng wengamberekoriwa, yena kuu mene Apioforom taun yaa wengandok miniuwe, yena kuu Tretabeenon taun yaa wengandok miniwen. Kwane, Poolbed yi kuu wedmendekore, kubi darewoowiib kande God yaa eso andoon.

¹⁶ Kwane, Rom aom nanduuwe, Rom korok korok kuu Pool nen wii aom kamonindo, ana nangmi karub maa ye dingki ari kowenib domondiwe, Poolbed araben ambib kandoone, ana nangmi karubbed oonoone kuyaa dohiriwen.

Pool Kuu Rom Aombed God Ye Weng Dakmoon

¹⁷ Kwane, aron ayoobmimiib down kereen ye yomanbed, Poolbed Yuudan yi korok korok yaa baandoon. Kwane, nedbiwa Poolbed yi yaa dakmoon, “Ne angkodmia. Ne kuu nub karub yi yaa ma abdon kamendindo, nub awoya yiri yi amowamob yaa kwangkon ma abdon kame ma ambarakmindo kumban ne kuu Yerusalem aombed awinewiwen. Kwanekob, ne kuu nen Romdan yaa kowiwen. ¹⁸ Kwane, Romdanbed ne yaa kaamobewe kaadkeriwen kuu ne bobni dowad ye ambarakmi kuu ma wedmindo kowe, nen angka kowe domowande meeniwen.

¹⁹ “Kumban Yuudanbed ee andindo kere ne kuu weng dabab ika kawiwen kumbed dedmononkob Saesaa yaa angkon weng kee yembed wengam-borok andaan. Kee ne karubkim yaa kuu ne ma wengbereni yi kangdod kuu ma kanmanaka ande meenindo. ²⁰ Kwanikob, weng keye dowad kumbed yiib wengandane baandaankob nedbiwen. Kowe kee, Godbed Kinaneena Mananeenman yaa Yuudanbed monok ande meedmiib kuye dowad kuu ne kuu sein keembed yenbewiwen.” andoon.

²¹ Kwane, man inande yedmiwen, “Yudea aombed kuu kerek ma keendi- iwa nub kuu ma kandindo. Angkon nub angkodmia yena kuyaa doriib kumbed eb dowad yirin weng arewayiib ma kanminindo. ²² Kumban eweng kuu wengambere kaadkerandamuub, amborom kuu nimakarub kunaya kunaya menebiwen kumbed eb yoom ibmo Yesu yaa anam andiwendan yaa dowakenban keru ye weng kamiib kowe.” andiwen.

²³ Kwane, yi korem kuu aron maa kinekoriwa, kuye aron keroona, Pool doreen yaa kuu yemoon menenib nedbiwen. Kwane, Poolbed amkimombed wene amnoom kuu Godbed korok kere ooni ye weng ambobande ked- mengkandoon. Kwane, Mosesbed God Ye Weng wongkoon yaayiib profesi- danbed kurin wongkiwen yaayiib kuyaambad daandene Yesu yaa anam andime ande nangkandane dakmoon. ²⁴ Dakmoone, yena kuu wengam- bere anam andiwe, yena kuu wengambiriwen kumban anam andindo keru.

²⁵ Kwane, Yuudan kuu yikareb wengbereni andowe wenebiwe, Poolbed yeenbon weng kee kekane yedmoon, “Kingkin Karadmombed yiib awoya yiri yi dowad weng kowoona, profesiman Aisaiyambad wongkoon kuu anam kii. Kwamune dakmoon,

²⁶ “Nimakarub keyaa wene kekamune dakme, “Yiib kuu wengamberembirimaib kumban, wengambere id kandimokban keriib,

yiib kuu wedmembirimaib kumban, id wedmimokban keraniib.” ande.

²⁷ Kwane keraniib amborom kuu yi mimyob kebengkenib,
 yi kerendem kebengkenib,
 yi indob kangkon kebengkiwen kowe.
 Kwanaibban kuu yi indobbed wedmenib,
 yi kerendembed wengambereni,
 yi mimyob aombed weng id kandenib,

amonombiiwa, nembed ongmendaniin.’ ande wongkoon.

²⁸⁻²⁹ “Kwanikob, ne dowaken kuu yiiib yiiibkaadkerime andid. Kwane kee wengambirime. Godbed bobni yaa kuu burudande bindi kiwaan ongmoon kuu Yuudanban yaa kwangkong kondoon kii! Yi kuu wengambaraniib kii!” andoone, wenebiwen.*

³⁰ Kwane, weeb ayoob kuu Pool kuu od nongkobe dobirimaib ye ambiwoombed od nongkobe doboroon. Doboroon yaron kumaom kuu ni-makarub yemoonbed mene wedmenimaiwa, korem yaa angkodmendoon.

³¹ Kwane, ye kuu arudkono ye aromkonoyiibbed Godbed korok kere ooni ye weng daandene Yariman Yesu Keresu ye weng kedmengkandimaan, karub maambbed kebenindo.

* **28:28-29:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kwane, Yuudan kuu wengbiri darewoowiib wenebiwen.

Romdan Poolbed Romdan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed kerek keye dowad wongkoon kuu kekamune: 1. Yiiwiib yaa owod mananiin andi ye wengiib angkon kaom wene Yesu ye weng wengambirindodan Speen angka doriib weng amun kan yaraniin andi ye wengiib wongkoon, Romdan yi kaadkeri dowad. 2. Romdan kuu apasoyiibban kowe, Yesu ye kedmengkandi kumundin ongme kedmengkandako awine kandime anded. 3. Yuudan yoom Yuudanban yoom dabokne dobere Yesu ye inamen kuu komarewa awinaniib ande korokboon. Wongkoon yumbon kuu Korin yaa o Sensurea yaa areb. Pool ye dowaken kuu Rom yaa wanandameen kumban, Korindan yoom Masedoniadan yoom yi kubiib od kondi yeman kuu yembed anam andiwendan Yudea aom dore kamboknon keruwen yaa kanwananeen kowe, Rom yaa kirod wanainban ande kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 57 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-7)
2. Rom Yaa Wanandameen Ye Weng (1:8-15)
3. Wongkoon Ye Weng Id: Godbed Ben Yorokmo Kerundi (1:16-17)
4. Nimakarub Korem Kuu Yorokmomban Ambarakmidanmo (1:18—3:20)
5. Komarewa Kere Anam Andiwendan Kuu Yorokmo Kerundoon (3:21—5:21)
6. Komarewa Kere Ambarakmi Yaa Koronde Yorokmo Keraniib (sapta 6—8)
7. Yuudan Korem Kuu Yesu Yaa Anam Andindo Kowe Ari Kuu Yi Yaa Komo Keraneen? (sapta 9—11)
8. Anam Andiwendan Yorokmo Kere Dobiri (12:1—15:13)
9. Yeenbon Weng (15:14—16:27)

¹ Ne kuu Pool, Yesu Keresu ye dabderem yiri dobereni ye deme awini ye karub. Baandoone apaso keraane God ye weng amun kanyare daandi dowad kinoon. ² Kuye weng amun ye dowad kuu unyeman anukbed Yesu okad yiri minindombed Godbed weng kunduk ongme kore ye profesidan yaambd Ye Weng Karadmo ye buk aom wongkoon. ³ Weng Karadmo wongkoon kee ye Mingki ye dowad. Nimakarub yi kerekmen yaambd ye kuu king Dewid ye ambokab yaambd monoon. ⁴ Kwane, ye kuu bobnoon yirimbed nen demboon yaambd karadmo ye Kingkinbed aromkonoyiib korokboon kuu ye kuu God ye Mingki, kukuu nub Yariman Yesu Keresu kui. ⁵ Ye yaambd yaningko kankooni dowad nub kuu kabamoonmo apaso deme kine kondoon. Kwanoon kuu Yuudanban ambibkin mimindan korem anam andime anded. Angkon yi anam andi yaambd ye weng wengambere awine kandime anded. ⁶ Kwane, Godbed Yesu Keresu ye karuwa nimaya kerime ande baande kinoondan kwamune areb kuu yiiib kwangkoon baande kinoon kowe, ibonmo keruwen.

⁷ Godbed mimyob dowaken keende ye karadmo ye karuwa nimaya kerime ande kinoondan Rom aom doriib, yiiib yaa kerek kee keendaan.

Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambd yiiib yaa bangkandime.

Rom Yaa Wini Kuu Pool Ye Dowaken Darewoob

⁸ Ne ibduruk kuu Yesu Keresu yaambéd God yaa yíib dowad eso andimain, amborom kuu yíib anam andiwen ye weng kuu nimakarub korem ambibkin korem yaambéd wengambere yikaadkeriwen. ⁹ Kowe, ye Míngki ye weng dakmi ye deme yaa kuu neka ne inamen korembed awinaan ye God, yembed wedme yikaadkeroon, ne kuu aron korem yíib dowad meene ¹⁰ kurikuri kamembirmain. Kwane, anukbed mene kibikee aron doboob kuu ne kuu yíiwíib yaa minindo, kumban korondindo, ne kuu kwangkón kurikuri kamimain kuu Godbed dowakeniib kerokaned kiwaan nandoko ne kuu yíib yaa mana andid.

¹¹ Ne kuu yíiwíib yaa mene durunda ande meenmi dowaken darewoob angkeen kuu, God ye deme ambangki ye aromkono Kingkin Karadmombéd munob bangkandimaan kuu yíib yaa ma kondako aromkono kerime andid. ¹² Ku kekamune kedi, yíib yoom ne yoom kuu nub anam andi yaambéd neman kube onkanoon neman kube onkanoon kamanuub andid. ¹³ Angkodmia, ne inamen yaa kuu yíib nonoon dobaraniib kuu ne dowakenban. Ne kuu yíiwíib yaa meneni durunda ande aron yemoon meenmoni nekwain kumban, yíiwíib yaa mini ye kiwaan kuu kebenoon, anukbed mene kibikee. Yíiwíib yaa mana andaán kuu, yíib kuyaom yena kuu anam andi yaa ben meneni yíib yena kuu Kingkin Karadmo ye kiwaan yaa kaini dowad awande konda andid. Yuudanban yena yaa awande ambangkaan kwane, yíib yaa ambangka andid.

¹⁴ Ne kuu Gurikdan yi inamen yoman weniibdaniib dura kereekiibbandaniib, meeni kangdomdaniib ongme meendobimokbandaniib korem yaa kuu weng amun daandi ye dungkumiib angkeen. ¹⁵ Ne kuu nekwane nindorokiib kere doriin kuu weng amun kee yíib Rom aom doriibdan yaa dakma ande meenaan.

¹⁶ Kedi, ne kuu Yesu ye weng amun yaa ma karak kerindo, amborom kuu weng amun kee God ye aromkonoyiib angkeen, kane kane anam andibka bobni yaa burudande bindi dowad kowe. Yuudan yaadin korokbendekore yoman Yuudanban yaa korokboon. ¹⁷ Kwane, weng amun aombéd Godbed ongmoon ye yorokmo dobiri kuu dianmo korokboon. Kuye yorokmo dobiri kuu anam andi yaambéd kii, andowoonbed wene yeenbon. Kuu God Ye Weng aom yedmoon kwamune, “Yorokmoman kuu anam andi yaambéd dobaraneen.” andoon.

God Ye Arud Nimakarub Yaa

¹⁸ Godiibban ande dobere miin arewa kamimaib kumbéd weng anam anamобенimaibdan kuyaa kuu, God ye arud norin kuu Ewen arimbed ben dian kure korokbe weneen, ¹⁹ amborom kuu God ye kuu kane kuu korokboon, yembed kwane dianmo korokboone yikaadkeriwen kumban wengamberedandiwen kowe. ²⁰ Kwane, Godbed kumkam korem ongmenaboonbed mene kibikee, ye akmimokban ye komboon ayoob kee, ye dowan kerindeban ye aromkonoyiib ye kuu God andi ye kombooniib kuu dianmo korokboone wedmiwen, amborom kuu komo komo ongmenaboon kumbéd wedme ye kuu God ande yikaadkeriwen kowe, nimakarub korem kuu duburuk kere yika God yaa koromone inandaibban kii.

²¹ God keyiib kee yikaadkeriwen kumban, yi kuu ye kuu God ande yaningko kankoone ye yaa eso andimokban, yi meeni kuu dowan kerene yi niindem aom kuu kumunmo keroon. ²² Yika yedmimaib, nub kuu meeni kangdomdan andimaib kumban, anam kuu yi kuu inameniibbandan kerenib, ²³ bobnindeban ye God ye nambiri yaa koronde duknidaniib ayari niib dingkaniib yiyiib yi kuruwak kuyaambéd kurikuri kerunde kuyaa nambiri kondimaib.

²⁴ Kwana kowe, nimakarub kuu Godbed bendune yi id ye ambarakmi dowaken yaambéd nenem ye inamen aom nongkoboon, karakiib arewa kai ongménabi ye inamenbed nimayiib karuwiib yi id ben neman konoon konoon kami dowad. ²⁵ Godbed ongmoon ye weng anam kuu korondekowiwa, dudanabi yaambéd wengambere awine kandenib, Godbed ongménaboon ye kumkam kuyaambéd kurikuri kerunde yi deme awiniwen, God yaambédban. Kumban God yaningko kuu aron korem kankooni yeman kii. Anam kwanok.

²⁶ Kuye inamen arewa kwamiwen kowe, Godbed karak kai ye nenem dowaken yaa bendune nongkobendoon. Wonong yoom yu karub yoom yi id ibmo dabokne dobiri kuu koronde nima yikanmo yi id neman neman konoon konoon kamimaib. ²⁷ Kwane, kwamune areb kuu karub kwangkón yi nima yoom yi id dabokniwen kuu koronde yi niindem aommo dene karub yikanmo yaa yi id neman konoon konoon kaimaib. Kuku karak kai ye nenem inamen kowe, yi id aombéd yi ambarakmi dowad dabab Godbed ongmoon kuu kandiwen.

²⁸ Kwane, yimbed meeniwen kuu God yaa kaadkeruni kuu wunekarem andiwen kowe, yembéd yikareb moranmi ye inamen yaa ben nongkoboon, komo komo inamen kuu awine kandi yemanban kuu awine kandiwen. ²⁹ Yi kuu miin arewa kamiyiib inamen miin arewayiib yiribman yemoon ba andi ye inameniib yena moranmi ye inameniib korem kuu yi niindem aom demboon. Yi kuu wungkandi ye inameniib kumka kuman ye inameniib wengberenabi yiib birandi yiib arud wande yemyeb yenbandi ye inameniib kuu yi niindem aom demboon. Yi kuu kobkob daanubdaanab kamidan, ³⁰ yi kuu wengamborokbanabidan, yi kuu God yaa arud wandembiridan kii. Yi kuu damangkandidan, yi kuu nembédmo yimin andidan, yi kuu kerengkandan kii. Yi kuu ambarakmi ye inamen yeeb onme ongmimaibdan. Yi kuu yi ambe ena yi weng yaa wengamberedandimamenib, ³¹ inameniibban kerenib, yimbed weng ongmiwen kuu domabangkimamenib, mimyob dowakeniibban kerenib, yena yi ambarakmi yaa mimyob keende kakman arimokban keruwen. ³² Yi kuu God ye yorokmo amob aombéd yedmoon karub kaneya yi kwamune dobaraniib kuu Godbed dukni dowad kinaneen andoon yikaadkeriwen kumban, yi kuu keye inamen abdon kee awine kande doriib. Kuyaambédmomban, kane kanembéd yi kangkon kwamune kamiib wedmendimaib kuu kube angkodmendenib karub amun andimaib.

2

God Ye Wengyundi Kuu Yorokmo

¹ Kwanikob, yena yaa ogoodmo wengyunde arewadan andimaibdan, yiib kuu yiibka God yaa koromone inandaibban, amborom kuu yiib kuu yena yaa ambarakmiib kii ande wengyundimaib kumban yiib kwangkón ibmo ambarakmimaib kowe, yiibka yiibmeren arewadan ande korokbimaib kii.

² Nub nubkaadaa, kane kane kekamuneyiib awine kandimaibdan kuu Godbed yi yaa wengyundi kuu weng anammo yaambéd. ³ Kwane, yiib kuu karubmo God arebban kumbéd yi yaa arewadan ande wengyundimaib kumban yiib kwangkón ibmo ambarakmimaib kowe, yiib kuu God ye wengyundi yaa kuu kirokmonanuub ande meenimaiwoo? Dowan!

⁴ Ogoodmo wengyundimaibdan, yiib yaa kuu God ye awandi ben yiib amonombime andi yeman kuu yiib ongme kaadkerindo kumbéd, dembe yiminmo keroon ye awandi yiib kirod wengyundainban andi ye inameniib yodbirimban iwarimbed dobiri yiib Godbed awinonon kuyaa kuu nongdomatom andimaiwoo?

⁵ Kumban yiyb niindem aom kamkono kere amonombindeban keriyen kumbed, Godbed arud kondi ye dabab kuu yiybka yiybmeren nongkobe wenyib. Kwane, God ye arud kondi yaron arimbed ye yorokmo wengyundi kuu dianmo keraneene yiyb kuu keye dabab kandaniib. ⁶ Kwane, nimakarub korem yaa kuu Godbed yimbbed komo awine ambangiwen yaamo kakman kuu bangkandaneen. ⁷ Nimakarub yena yi kuu nambiriyiyb aningko amun darewoowiyb wadkeri aron korem yemaniib bi dowad yinmone korondiyiibban amun amun kamimaib kuu, Godbed yi yaa wadkeri aron korem kondaneen. ⁸ Kumban kaneya yi kuu kirim kamemberenib anam anam yaa wunekarenib inamen miin abdon yoman winimaib kuu, God ye norin arud kuu yi ari onduknaneen. ⁹ Kane kane yi kuu abdon kiwaan yaa kwane kamembaraniib kuu, yi korem kuu dabawiyb mimyob wande yiminban keriyiyb baniib, ibduruk kuu Yuudan bangkande kuye yoman kuu Yuudanban yaa bangkandaneen. ¹⁰ Kumban kane kane yi kuu amun kiwaan yaa kwane kamembaraniib kuu, yi korem kuu nambiriyiyb aningko amun darewoowiyb yewenub dobiriyiyb baniib, ibduruk kuu Yuudan bangkande kuye yoman kuu Yuudanban yaa bangkandaneen. ¹¹ Amborom kuu God ye wengyundi kuu ambibkin mimodan yaamo dowaken kerunde yorokmo kamimokban kowe.

¹² Yuudan yi amob kandindodan amarakmaniib kuu, Godbed Yuudan yi amowiyb kumbed wengyundaneene korem duknaniib. Kwane, Yuudan yi amob kandiwenden amarakmaniib kuu, amobbed yi yaa wengyundaneen. ¹³ Kedi, amob no wengambiriwenden kuu God ye kerekmen yaambbed yorokmo kerindo, amob wengambere awine kandiwenden kuu God ye kerekmen yaambbed yorokmodan kii ande daandaneen. ¹⁴ Yuudanban kuu Yuudan yi amob ma kandindo kumban, God ye amob ye kerekmen yaambbed yikareb dobirimaib kuu yika yi amob ongmiwen. ¹⁵ Amborom kuu korokbiwen kuu amob ye kerekmen kuu yi niindem aom angkeen kowe. Yi meeni dohiri inamen kiwaanbed kangkon kuu anam kii ande korokboon. Kwane, yi inamen aombed aron yena amarakmiwen andene aron yena koromone inandimaan. ¹⁶ Kwananiib yaron kuu Godbed Yesu Keresu yaambbed nimakarub ben bikniwen ye meeni inamen kuyaa wengyundaneen yaron arimbed. God ye weng amun nembbed awinaan kumbed kwamune daandimaan kii.

Eb Kuu Yuuman Keroka Amob Awineewoo?

¹⁷ Kwane, eb kude? Ebbbed ne kuu Yuuman andimaab, eb kuu yi amob yaambbed angkumone doreneb, God yaambbed yone dobaraan ande kerengkan kereneb, ¹⁸ eb kuu amobbed kedmengkabdoon kumbed God ye inamen dowaken kuu ebkaadkere yenambbed inamen amun awiniib kuu amun andeneb, ¹⁹ indob tudan ben kangkadme kinban wini ye karub kereneb, kumun aom doriibdan yaa nambiri keraan ande meeneneb, ²⁰ kedmengkandi anam anam kuu Yuudan yi amob aommo kumbed eb kuu awarakukdan yaa ongkande yorokmo ongmi ye karub kereneb, dana monob areb inamen embengdan yaa kedmengkandi ye karub kerewen. Anamoo? ²¹ Kwanikob, eb kuu nimakarub yena yaa kedmengkandimaab kumban, ebka ebmeren kedmengkanimokbanoo? Eb kuu yid baib ande ongkandimaab kumban, ebka kuu yid bimaawoo? ²² Eb kuu nenem kamaib ande ongkandimaab kumban, eb kuu ebka kwane nenem kamimaawoo? Eb kuu kuruwak god yaa komyeng baeb areb kerewen kumban, kuruwak god yi kurikuri ambib kuyaom kuu ebka yid bimaawoo? ²³ Eb kuu Yuudan yi amob dowad kerengkan weng dakmimaab kumban, kuye amob domabangkimaab kumbed God yaningko monmarimaawoo? ²⁴ God Ye

Weng aombed yedmoon, “Yiibbed kwanimaib kumbed Yuudanban kuu God yaningko monmarimaib kii.” andoon kuu kwamunemo keroon.

²⁵ Kad wanabi kuu Yuudan yi amob awine kandaneeb kuu ye kakman idiib, kumban amob domabangkaneeb kuu kad wandindodan areb kere God yaa angkurom korokbenaneeb. ²⁶ Kwane areb kuu Yuudanban yi kuu kad wandindo kumban, yi kuu Yuudan yi amob ye kerekmen yaambbed dobaraniib kuu, yenambbed yi kuu kad wanabidan areb kere God ye dowakeniib dobaraniib ande yedmaniiwoo? Anamaa. ²⁷ Eb kuu Yuudan yi amob wongkiweniib kad wandiyiib kumban amob domabangkimaab kowe, karub kane ye kuu id yaa kad wandindo kumban ye kuu amob ye kerekmen yaambbed doreen kuu, eb yaa wengyunde karub arewa andaneen.

²⁸ Karub kane ye kuu God ye karuwa nimaya yi dobiri areb kumban kad angkamo dobaraneen kuu God ye karubban. Kwane, kad wandi ye inamen kuu kad angkamomban, id ye dowadban. ²⁹ Kwamunemban, karub kane kuu ye niindem aombed amonombaneen kuu God ye karub keraneen. Kwane, kad wandi ye inamen kuu niindem aom amonombi yeman, Kingkin Karadmo yaambbed, wongkiwen ye amob yaambbedban. Nimakarub kwamabidan kuu Godbed yi aningko benkoobaneen, karubbedban.

3

God Yeka Ye Weng Yaa Korondimokban Awinembirimaan

¹ Kwani kowe, Yuudan kuu ambibkin yenadan burudande yumbon arimbed kandiwen dee? Kedi, kad wadmi kuu id amuniwoo? ² Anam kai! Kiwaan korem yaambbed id darewoowiib kii! Meeni ibduruk kuu Yuudan kuu Godbed ooni dowad ye weng kondoon.

³ Kumban Yuudan yena kuu anam andindo kowe, komarewa meenanuub? Yi anam andiyiibban keriwon kumbed God yeka ye weng yaa ma korondimokban no awinembiri ye inamen kebenaniwoo? ⁴ Dowan kii! Wedmem, God ye kuu anammo, nimakarub korem kuu dudanabidan. God Ye Weng aombed kamune yedme wongkoon, “Eweng kuu yorokmo ande korokbendaneene, yenambbed eb wengyundaniib kuu ebbbed burudande doraneeb kii.” andoon.

⁵ Kwane kowe, nub ambarakmi kumbed God ye yorokmo kiwaan kan dian kuroon kumban, nimakarub yi inamen yaambbed “God kuu nub yaa ye norin arud kanmonoon kuu inamen yorokmomban.” ande yedmanuub dee? ⁶ Dowan kii! God kuu yorokmomban karen kuu, yembed okad yiridan korem wengyundindeban karen. ⁷ Karub maa kane kamune yedmaneen, “Ne aadikmenabi inamen abdon kumbed God kuu anam anammo yaambbed doreen kuu dian korokbaneene ye nambiri kuu ika darewoob keraneen kowe, komande Godbed ne ambarakmi dowad wengyunde dabab kawaneen?” andaneen. Weng arewayee! ⁸ Karub yenambbed wengam-borokbande yedmimaib, “Pool awenembed yedmimaib, ‘Arewa kamem, kwananuub kumbed amun amun dembimaan.’” andimaib. Kwamune andanuuwoo? Dowan! Kwane andimaibdan kuu Godbed wengyunde dabab kondaneen kuu yimin kii.

Mim Kane Kuu Yorokmomban

⁹ Kwanekob, nub Yuudan kuu burudande doruwenoo? Dowan kii! Nub ongeme korokbuwen kuu Yuudananiib Yuudanbaniib kuu ibmo ambarakmi ye dabderem aom doriib. ¹⁰ Kekane God Ye Weng aombed yedme wongkoon, “Mim kane ma yorokmoyiibban, korem dowan kai.

¹¹ Mim kane ma kaadkerindo,

mim kane God yaa ma onmokban.

¹² Nimakarub korem kuu God yaa wengamberedandiwen,
yi korem kuu ambodiibban,
karub yena yaa ma awandokban,
korem dowan kai.”

¹³ “Yi weng dakmenabi kuu bobwum baeb areb,
yi ongbed birandimo kamimaib.”

“Yi weng mongkodkono mandakadbed dembimaan kuu niindok arud ambod areb.”

¹⁴ “Yi mongkodkono kuu amkidbi wengiib yewed kondi ye wengiib dembimaan.”

¹⁵ “Yi kuu kirodmo yena yenbandaiwe umkan kubudirimaan,

¹⁶ yi kuu monmare dabab darewoob kondimaib,

¹⁷ yewenubmo dobiri ye kiwaan kuu yi koron kii.”

¹⁸ “Yi kuu God yaa unimokban.” ande wongkoon.

¹⁹ Kedi, nub kuu nubkaad, Yuudan yi amobbed komo dakmoon kuu kane kane amob ye dabderem aom doriibdan yaa dakmoon. Kwamune keroon kumbed nimakarub yi windi kuu kebengkaneene okad yiridan korem kuu komande kwamune kamiwen ye id kuu God yaa korobe dakmenabaniib. ²⁰ Amborom kuu mim kane kuu yembed Yuudan yi amob kongamki yaambbed kuu Godbed ma ye kuu yorokmoman ande yedmaanban, kedi, amob yaambbed nub amarakmi korokbendaane wedmimaub kowe.

Yorokmo Keri Kuu Anam Andi Yaambbed

²¹ Kumban yorokmo keru ye kiwaan Godbed ongmoon kuu kibikee korokboon. Kuku Moses ye amob awini yaambbedban, kumban keye kiwaan ye dowad Moses ye amob wengiib profesidaniibbed dakme korokbiwen.

²² Yorokmo keru ye kiwaan Godbed ongmoon kee, kane kane Yesu Keresu yaa anam andaniib kuu kuyaambbed yi korem kandaniib. Nimakarub korem kuu yeka mamaamban, korem kuu ibmo keruwen, ²³ amborom kuu nimakarub korem kuu amarakmenib, God ye nambiri ari daane nandindeban kowe. ²⁴ Kumban Yesu Keresumbed biddoon yaambbed God ye mimyob dowaken kabamoonmo kondoon kumbed nimakarub kuu ben yorokmo keru ye kiwaan ari nongkobimaan. ²⁵ Yesu ye umkan yaambbed ye kuu amarakmi are nonondandi yeman kuu Godbed dianmo korokboon. Kuku anam andi yaambbed kandi yeman. Godbed ke kwanoon kuu ye inamen yorokmo korokbi yeman, amborom kuu Yesu minindo yaron anukbed amarakmiwen kuu ye kuu yodbirindo wedmendandoon, wengyunde dabab kondindo kowe. ²⁶ Ke kwanoon kuu kibik keye aron kembed ye inamen yorokmo kuu kekane korokboon kowe, God kuu yorokmo doberemberene Yesu yaa anam andiwendan ben amarakmi are yorokmo kerundoonman keroon.

²⁷ Kwani keroonka, nub kuu komo yaambbed kerengkanoob? Dowan! Keye dowad kuu komo? Nubbed Moses ye amob kuu awine kanduwenkowoo? Yii, nub anam anduwen kuned kii. ²⁸ Kedi, nubbed kedmengandimaub kuu, karub kane anam andaneen kuu Godbed yorokmo kerunaneen kumbedmo, Moses ye amob awine kandi yaambbedban. ²⁹ God kuu Yuudanmo yi Godoo? Ye kuu Yuudanban kangkon yi Godoo? Eyoka, Yuudanban kangkon yi God kudu, ³⁰ amborom kuu God kuu mimo, ye kuu Yuudan kad wanabiwen yi anam andiwen kumbed yorokmo kerundene Yuudanban kad wanabindo yi kangkon yi ibmo anam andiwen kumbed yorokmo kerundi ye God kowe. ³¹ Kwani kowe, anam andi kee awine kanduwen kumbed Moses ye amob kuu idiibban keroon dee? Dowan kii!

Kekwanimban kedi, keyiib kuu anam anduwendan nub kuu amob kuu awine kankoonuwen kii.

4

Abraham Kuu Ye Anam Andimbed Yorokmo Kerunoon

¹ Nub awo amaan yiri Abraham, ye kuu yorokmo keruni dowad weng id kandoon kuu komo ande yedmanuub? ² Kedi, Abraham kuu komo ambangkoon kumbed Godbed yorokmo kerunoon karen, kuye dowad kerengkan dakmi kuu yimin keroon karen, kumban God ye arinambo arimbedban. ³ God Ye Weng Karadmo aombed kuu komo ande wongkoon? Kekamune yedmoon, “Abraham kuu God yaa anam andoone, Godbed ye kuu nendune yorokmo ande kine kowoon.” andoon.

⁴ Kwane, karub od deme ambangkimaan kuye dowad kuu, ye deme awinoon ye kakman kuu korokbed munob koni yemanban, kukuu od deme yeman. ⁵ Kumban karub kane ye kuu arewadan ongmene yorokmo kerundi ye God yaa anam andekore God ye deme awineni yorokmo kera andokban keroon kuu, ye anam andi kuu Godbed wedme yorokmo ande kine kowoon.

⁶ Karub ma ye komo ambangkoonbedban anam andoon kumbed Godbed yorokmo ande kine kowoon ye karub kuu amun kerunoon. Kuye karub ye dowad Dewidbed kangkon ibmo kwane yedmoon,

⁷ “Kane kane yi amob domabangki kuu are nonondandene, yi ambarakmi kuu mangkoon kuu amun kerundoon.

⁸ Kane kane yi ambarakmi kuu Yarimanbed buk aom wongkimokban kuu amun kerundoon.” andoon.

⁹ Amun kerundi keyiib kee kad wandiwendan yimanmo dee, kad wandindodan kangkon yiman dee? Dakmuwen kuu Abraham ye anam andi kuu Godbed wedme yorokmo ande kine kowoon. ¹⁰ Abraham yaa kekamune demboon kuu komo yaron, ye kad wandoon yaron dee, wandindo yaron dee? Kad wandoon yaronban kad wandindo yaron yaambbed Godbed yorokmo ande kine kowoon kii! ¹¹ Kwane, amaanbed Abraham kuu anam andoone Godbed ye kuu yorokmo ande kine kowoon ande korokbi yeman kad wandi kuu God yaambbed kandoon. Kukuu kad wandindo aron aombed kandoon. Kwana kowe, ye kuu kad wandindodan kane kane yi kuu anam andiwendan yi awodki keroon. Kwane keroon kumbed Godbed yi kuu yorokmo ande kingke nongkoboon. ¹² Kad wandiwendan kane kane yi kangkon yi anam andi yaambbed nub awo Abraham kad wandindo aron anam andoon kuye yoman dodkanmo winiib kuu Abraham kangkon yi awodki keroon.

¹³ Abraham yoom ye yob yoom okad yimin yimin yaa yembed yariman keraneen ye weng kunduk kandiwen kuu Moses ye amob yaambbedban, anam andoon kumbed yorokmo kerunoon yaambbed kandiwen. ¹⁴ Kedi, Moses ye amob yaambbed awine doriibdan kuu okad kumundin kandaniib kuu, anam andi kuu idiibban kwane weng kunduk kuu dawangmo dowan keraneen, ¹⁵ amborom kuu Moses ye amob kuu ambarakmi dian korokbi-maan kowe God ye norin arud kanminimaan. Kumban kunaya amowiibban keroon kuu kwane amob domabangkiyiibban keroon.

¹⁶ Kwani kowe, anam andi yaambbed weng kunduk kuu kandimaub. Kekamune kumbed weng kunduk kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambbed kondimaane Abraham ye yob korem yiman anam keraneen. Kukuu Moses ye amob awine dobiridan yimanmomban, kukuu Abraham ye anam andi areb keriwendan kangkon yiman. Yi yoom nub yoom, ye kuu nub korem nuwambe. ¹⁷ Kwamune areb kuu God Ye Weng

aombed yedme wongkoon, “Eb kuu ongmebdaane ambibkin yemoondan yi ambe kerewen.” andoon. Abrahambed anam andoon ye God ye indob ari kuu Abraham kuu nuwambe. Kuye God kuu dukniwendan nen dembe wadkeri kondimaan. Komo komo kuyiib ma angkimbirindo yeman kuu Godbed kwanok andaana kuyiib kerimaan kii.

¹⁸ Abraham kuu weng kunduk anam id ker i ye kiwaan ma wedmindo kuned anam ande meedme doboroon kowe, ye kuu ambibkin yemoon ye awodki keroon. Godbed ye yaa anuk yedmoon, “Eb awoya ari kuu kekamune areb keraniib.” andoon kuu ibonmo keroon ye yaa. ¹⁹ Ye weeb kuu 100 yaa keroon kowe ye kuu bobnemoon areb keroon kuu yekaadkeroon, kwane Sera kangkon kiomneen dana wooni yiminban kumban, ye anam andoon kuu wuudnindo. ²⁰ Ye kuu God ye weng kunduk dowad anam andoon kuu ye yaa doombere winindo, kuyaa kuu kirokkarok kamindo. Ye anam andi kuu aromnene God yaa nambiri konoon. ²¹ Kwane, yembed kangdommo meenoon kuu God kuu ye weng kunduk yedme kowoon kuyaa kuu kwane ambangkaneen, aromkono yiminmo kowe. ²² Kekwanekob keyiib kee ye yaa kuu Godbed yorokmo ande kine kowoon. ²³ “Ye yaa kuu yorokmo ande kine kowoon.” andi ye weng wongkoon kuu yekirimo ye dowadmomban, ²⁴ kangkon nub dowadiib. Nub kane kane nub Yariman Yesu bobnoon yirimbed nen dembe wadkeri konoon ye God yaa anam andanuubdan kuyaa kuu, Godbed yorokmo ande kingke nongkobaneen. ²⁵ Yesu kuu nub ambarakmi dowadbed bobni yaa konekore, nub yaa yorokmo kerundi dowadbed ye kuu bobni yirimbed angkon nen dembe wadkeri konoon.

5

Yorokmo Kerundi Ye Idiib Irimaan

¹ Kwane kowe, nub kuu anam andi yaambbed bendune yorokmo kerundoon kowe, nub kuu nub Yariman Yesu Keresu yaambbed God yaa yewenuwiib keruwen. ² Yesu ye kuyaambbed nub kuu anam anduwen kumbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee kandi ye ambongko nandekorub, kwane kibikee kuyaambbed awine doruub. Kwane, nub kuu God ye nambirimbon aom awunanuub ande arudkonoyiib kubuub kii. ³ Kwane kumbedmomban, durud yewed ye dabab kande doruub ye dowad kubuub kii, amborom kuu nubkaad durud yewed ye id irimaan kuu kangdommo doberembiri, ⁴ kwane kangdommo doberembiri ye id irimaan kuu komboon kaamoboone yorokmo dohiri, kwane komboon kaamoboone yorokmo dohiri ye id irimaan kuu niindem aom Godbed anam kwananeen ande meedmi kowe. ⁵ Kwane, niindem aom Godbed anam kwananeen ande meedmi ye inamen kuu nub yaa odenewiib kondimokban, amborom kuu Godbed nub yaa kondoon ye Kingkin Karadmo yaambbed nub niindem aom kuu ye mimyob dowaken onduknoon kowe.

⁶ Kedi, nub kuu nubka aromkonoyiibban aron kuu Godbed aron kowoon yaa yimin kereen yaambbed, Keresu kuu God yaa angkurom korokbenuwendan nub dowad bobnoon. ⁷ Yorokmoman ye dowad bobni kuu yobdood kai kowe, nimakarub kwanimokban, nimakarub mimimmo. Kwane, anam kerandameen kuu karub maambbed ye niindem aom arudne karub amun keye dowad bobnaniin andaneen, nimakarub mimim kuu. ⁸ Kumban God yeka ye mimyob dowaken nub yaa keendaan ande korokboon kuu kei, nub kuu kwane ambarakme doruubkob, Godbed Kinoona Monoonman Keresumbed nub dowad kuu bobnoon.

⁹ Ye bobnoon kuye umkan kumbed nub kuu Godbed ben yorokmo kerundoon. Kwanoon kumbed inamen arimbed yeman kuu Yesu yaambbed God ye norin arud kuu nub ben burudandaneen kii! ¹⁰ Kwane, nub kuu God ye bondan kuye aron kuyaa kuu, ye Mingki bobnoon yaambbed nub kuu God yaa kunum keruwen kowe, inamen arimbed yeman kuu ye wadkeri yaambbed nub kuu bobni yaa burudande bindaneen kii. ¹¹ Kuu kumbed-momban, nub kangkon nub Yariman Yesu Keresu yaambbed God yaa kubi darewoob keruwen. Yesu yaambbed God yaa kunum keri kuu kanduwen kii.

Adam Yoom Keresu Yoom

¹² Kwana kowe, kuu kwamune kei, karub mimo yaambbed okad korem aom ambarakmi aomdoroon. Kwane ambarakmi yaambbed bobni monoon. Kwanoon kowe, bobni kuu nimakarub korem yaa derendaroon, amborom kuu yi korem ambarakmiwen kowe. ¹³ Kedi, ambarakmi kuu yedin okad kemaom kee awudoroonkob amaanbed Godbed amob kuu Moses yaa konoon kumban, amob minindo yaron kuu nimakarub kuu kuye amob domabangki ye kerekmen yaambbed doriib kuu God kuu wedmendandoon, kuye dowad dabab kondindo. ¹⁴ Kwanoon kumban, Adam doboroonbed mene mene Moses doboroon yaa kuu nimakarub korem ambarakmimaib kowe duknimaib. Adam kuu God ye kwane andi ye weng domabangkoon kumban, kwamune kamindodan yi kangkon ambarakmiwen kumbed dukniwen. Adam kuu amaan mananeenman areb keroon, komo kamoan ye id iroon kuu nimakarub korem yaa derendaroon kowe.

¹⁵ Kumban God ye munob kondi yeman kuu Adam ye ambarakmi arebban, kimyen. Kedi, karub mimo ye ambarakmi yaambbed yemoon dukniwen kumban, inamen arimbed yeman kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib karub mimo ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambbed ye munob koni yemaniib kuu yemoon yaa derendaroon, kuye karub kuu Yesu Keresu kii. ¹⁶ Kumban God ye munob kondi yeman kuu karub mimo ye ambarakmi ye id iroon arebban. Kedi, mimo ambarakmoon kuye yoman kuu Godbed wengyunde dabab konoon, kumban yemoonmo ambarakmenabiwen kuye yoman kuu God ye munob kondi yeman kuu mene yemoon ben yorokmo kerundoon. ¹⁷ Kwane, karub mimo yembed ambarakmoon kumbed kuyaron ari kuu bobnimbed nimakarub korem oonoon. Kumban inamen arimbed yeman kuu Godbed yewudmo kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yorokmo kerundi munob kondooniib biwendan kuu karub mimo yaambbed wad doberenib ye yoom oonendaniib, kuye karub kuu Yesu Keresu kii.

¹⁸ Kwana kowe, karub mimombed mimo ambarakmoon kuye id iroon kuu, nimakarub korem yaa wengyunde dabab kondi. Kwamune areb kuu karub mimombed mimo yorokmo ambangkoon kuye id iroon kuu, nimakarub korem yaa wadkeri kondi ye yorokmo kerundi. ¹⁹ Kedi, karub mimo God ye weng wengamberedandoon kumbed nimakarub yemoon kuu ben ambarakmidan kerundoon. Kowe kwamune areb kuu karub mimo God ye weng wengambere awine kandoon kumbed nimakarub yemoon kuu ben yorokmo kerundaneen kii.

²⁰ Amob kuu Godbed Moses yaa konoon kuu nimakarub wabkad kere yi ambarakmi kuu yemoon keri yeman. Kumban ambarakmi kuu yemoon keroon kuu, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu darewoob kere kuyaa burudande arimbed keroon. ²¹ Kwanoon kumbed ambarakmi kuu bobni yaambbed oonoon kwamune areb kuu, Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yorokmo dobiri yaambbed oonaneen, nub Yariman Yesu Keresu yaambbed wadkeri aron korem yeman kondi dowad.

6

Keresu Dowad Wad Doberem

¹ Kwani kowe, komo yedmanuub? Nub kuu kwane ambarakmembaranu-ubkob kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendembiri kuu kwane kaine darewoob kerembaraneenoo? ² Dowan kii! Ambarakmi yaa nub kuu bobnemoon areb keruwen kowe, komarewa kere kuye kerekmen yaambd dobaranuub? Dowan! ³ Kuned, yiiwa nuwa nub korem kuu Yesu Keresu yaa anam anduwen kumbed baptais keruwen kuu Yesumbed bobnoon kwane nub kangkon ibmo daboknuwen kuu yiiykaadkerindokowoo? ⁴ Kwani kowe, nub baptais keruwen kuu ye yoom mangkemoon areb keruwen. Kwamune kumbed Keresu kuu ye Awodki ye nambiri yaromkonombd bobnoon yiri nen demboon kwamune areb, nub kangkon kuyaambd wadkeri yeeb ye kerekmen yaambd doberem.

⁵ Kedi, nub kuu yembd bobnoon kwamune areb ibmo daboknuwen kowe, anam kuu nub kangkon ye kuu nen demboon kwamune areb ibmo daboknuwen. ⁶ Kowe, nubkaadkeruwen kurin ye kad dowaken kuu Yesu at ming ari bobnoon kumbed kuyiib bobnoon. Kwanoon kuyiib kuu ambarakmimb kamime ye inamen kuu kan angka korari yeman, kukuu ambarakmi ye dabderem aom dobaraib andi yeman. ⁷ Amborom kuu karub kane ye kuu bobnoon kuu ambarakmi ye aromkonombd ye awinoon kuu dudbere obonmo keroon.

⁸ Kwane, nub kuu Keresu yoom ibmo bobnuwen kowe, nub anam anduwen kuu nub kuu ye yoom dobaranuub. ⁹ Amborom kuu nubkaad Yesu kuu bobnoon yirimbed nen demboon kuu ikakman ye kuu ma bobnaanban, kwane, bobnimbd ye yaa yariman keraanban kowe. ¹⁰ Ye kuu bobnoon kuu ambarakmi yaa mimo bobnoon, aron korem dowad, kumban ye wad doreen kuu God yaa nambiri koni dowadbd doreen. ¹¹ Kwamune areb kuu yiiib kuu yedmime, "Ambarakmi yaa bobnemoon areb kerenub Yesu Keresu yaambd God yaa nambiri koni dowadbd doberem." ande meenime.

¹² Kwane kowe, yiiib id kuu dukni yeman kowe, korondaiwe yiiib id kuu ambarakmimb oonendaana arewa ye inamen dowaken yaa wengambere awinaib. ¹³ Kwane, yiiib yona dingkia awene kuu inamen arewa ambangk yeman kere ambarakmi yaa konaib. Yiiib kuu bobni ye kerekmen angka ben angkane wadkeri ye kerekmen yaa nongkoboon kowe, yiiibka yiiibmeren God yaa konenib, yiiib yona dingkia awene kuu ben inamen yorokmo ambangk yeman kere ye yaa konime. ¹⁴ Kekamune keraniib kumbed ambarakmi kuu yiiib yaa yariman keraanban, amborom kuu yiiib kuu Moses ye amob ye dabderem aomban, yiiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye dabderem aombd doriib kowe.

Inamen Yorokmo Awinime

¹⁵ Kowe komarewa? Nub kuu Moses ye amob ye dabderem aomban, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye dabderem aombd doruub kowe nub ambarakmi kuu are nonondandaneen kowe, ambarakmem andanuwooo? Dowan kii! ¹⁶ Yiiib kuu karub kane ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan kere ye wengmo wengambere awini dowad yiiibka konaniib kuu, ye wengmo wengambere awinimaiib kumbed ye kuu yiiib korok keraneene ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraniib kuu yiiibkaadkerindokowoo? Yiiib kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ambarakmi ye dememo awinembiridan keraniib kuyiib kuu nenwene bobni ari nongkobaneen. Kwane, yiiib kuu God ye weng wengambere awini ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraniib kuyiib kuu nenwene yorokmo kerundi ari nongkobaneen. ¹⁷ Kurin anuk kuu yiiib kuu

ambarakmi ye dabderem yiri dobere ambarakmi ye deme awinembiridan keriwén kumban, kuyaa korondenib yíib inamen koremiibbed yíib oonime andoon ye kedmengkandi ye kerekmen yaambéd wengambere awinimaib kowe, God yaa eso andaán. ¹⁸ Kwane, yíib kuu ambarakmi yaa ben obonmo kerundoone, inamen yorokmo ye dabderem yiri dobere inamen yorokmo ye dememo awinembiridan keriwén.

¹⁹ Keye weng wongkaan kee nimakarub yi dobiri kerekmen yaambéd kuruwak weng wongkaan, amborom kuu yíib kuu yíib id ye kerekmen yaambéd yíibka inamen kande kaadkeri kuu wuudnoon kowe. Kurin anuk kuu yíib kuu yíib yona dingkia awene kuu nenem kami ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiri yeman kerenib, ambarakmiyíib darewoob kere weneen ye inamen arewayíib yaa kondimaib. Kwamune areb kuu kibikee yíib yona dingkia awene kuu inamen yorokmo ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiridan kerime, karadmo keri dowad. ²⁰ Yíib kuu anukbed ambarakmi ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiridan keriwén kuu, inamen yorokmo kuu yíib yaa ma oonindo. ²¹ Yíib kuu inamen keyíib kee kurin anuk ambangiwen kumban, kibikee kuyaa karak bobniwen kuu yíib yaa kakman komo kandiwen? Keye inamen ye id irimaan kuu bobni kii! ²² Kumban kibikee yíib kuu ambarakmi yaambéd dudbere ben obonmo kerundoone God ye deme no awinembiridan keriwén kowe, karadmo keriwén. Kwane, kuye id irimaan kuu wadkeri aron korem. ²³ Kedi, ambarakmi ye deme ye kakman kuu bobni, kumban God ye munob kondi yeman kuu wadkeri aron korem, nub Yariman Yesu Keresu yaambéd.

7

Awani Kerekmen Yaambéd Kuruweng

¹ Ne kuristen angkodmia, ne kuu Moses ye amob yikaaddan yaa dakmiin kowe, weng ke yedmandamiin kee yíibkaadkeriwén manok andaán. Amobbed kuu karub yaa oonimaan kuu wad dobirimaan ye aron yaambédmo. ² Kuruweng kuu kekamune. Wonong yu karub awaneen kuu wad dobirimaan kuu amobbed komo kwame andoon kuu yu kuu yinmone korondiyíibban wengambere awine kandimo kaimaun. Kumban karub bobnimaan kuu yu kuu obonmo, amobbed ye dowad yu kuu ma awindimokban. ³ Kwana kowe, karub kuu bobnindo wad doreen kumbed wonong kuu wene karub mamaa awananuun kuu, yu kuu nenem kami wonong kereen andaniib. Kumban wonong yu karub bobnoonbed kuu awani amobbed yu kuu ma awinendindo kowe, obonmo kereen kowe, wene karub mamaa awananuun kuu nenem wonong andaibban.

⁴ Kwane kowe, ne kuristen angkodmia, yíib kuu Keresu ye id bobnoon kumbed yíiwíib Moses ye amob yaa kuu bobniwen. Kwane, yíib kuu karub mim kuyeman ye dowad kerime anded, kuyíib kuu bobnoon yirimbed nenkoonoon kuyíib kuye karub ye dowad. Kwane, yíib yoom ne yoom God yaa kuu idiib kowe irime anded. ⁵ Kedi, kurin kuu nub kuu id ye dowakenbed kinban yarimaan. Kukuu nub wabkadbed Moses ye amob yaambéd ambarakmi ye dowakenbed demboon. Kuyíib kumbed nub id aom ambangkoon, kowe bobni dowad id irenabuwen. ⁶ Kumban kibikee, kurin anuk komo nub yaa yerengkoon kuyíib kuyaa kuu bobnuwen kowe, nub kuu Moses ye amob yaa kuu ben dudbere domondoon. Kukuu kiwaan yeweb God ye Kingin ye kerekmenbed nub kuu ambangke awinime andi dowad kwanoon, kurin ye kiwaan amob wongkiwen yaambéd ambangke awinime andi dowadban.

Ambarakmiyíib Amowiib

⁷ Kwani kowe, komo ande yedmanuub? Moses ye amob kuu ambarakmi andanuwo? Dowan kii! Anam kuu ambarakmi ye deme kuu amobbed korokbimaan kumbed ambarakmi kuu wedme nekaadkerimain. Kwane, amob kuyaom kuu “Yena yi yiribman yaa dowaken keraib.” ande yedmino karen, kuye inamen arewa ongme nekaadkerindo karen. ⁸ Kumban ambarakmimbed keye amob yaambd ne kuu denekmen awinewoon kuu yena yi yiribman yaa dowaken keri ye inamen maa maa korem ben bangkawoon. Amborom kuu amob ye kerekmen angkara keroon karen, ambarakmi kuu ambangkindeban karen. ⁹ Anuk yiri kuu ne kuu Moses ye amob ye kerekmen angkarambed wad dobaraan, kumban Moses ye amob weng neyiyib yaa monoon kuu, ambarakmi kuu yaro dore wadkere ne niindem aom demboone ¹⁰ kingkin kerekmen yaa kuu bobnaan. Wedmaan kuu Moses ye amob weng kee wadkeri kondi dowad monok andi yeman kumban, anam kuu bobni kanmonoon. ¹¹ Amborom kuu ambarakmimbed Moses ye amob weng yaambd denekmen wedmewekore, birowoon. Kowe Moses ye amob weng yaambd ambarakmimbed ne kuu neene bob kowoon.

¹² Kowe, Moses ye amob yeka yekanmo kuu karadmo, angkon Godbed kwamime andi ye weng kuu karadmo, kuu yorokmo, angkon amun kai. ¹³ Kwani kowe, barang amun yeman kee, ne neene bob kowi yeman keroon dee? Dowan kii! Kuned kuu ambarakmimbed kuu barang amun yeman keyaambd bobni kanmonoon. Kwanoon kuu “O anam kuu ambarakmi kuu inamen arewa kii!” ande wedmi yeman. Kowe, Godbed kwamime andi ye weng yaambd “Ambarakmi kuu uniwon karakwon kai.” ande wedmi yeman kerok anded.

Amun Kamiyiyib Inamen Arewayiyib

¹⁴ Nub kuu nubkaad, Moses ye amob kuu kingkin ye kerekmen yaambd andowoon. Kumban ne kuu id ye dowaken yaambd doriin, ne kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobereni ambarakmi ye deme awinembiri ye karub keraan. ¹⁵ Kedi, komo komo ambarakmimain kuu komarewa kii? Nekaadban ii. Nembed amun amun kwama ande ne dowaken kerimain kuu, ne kwamune kamimokban, ambarakmimbed kebenewoon kowe. Ma, nembed miin dowakenban kuu kwamune kamain ande meenimain kuu kuyaa kamimain. ¹⁶ Nembed dowakenban yaa kamaan kuu kembed korokboon kuu ee yimin andaan kuu Moses ye amob kuu amunmo. ¹⁷ Kwani kowe, inamen arewa kuyiyib awine kandi kuu ne mim nembed kamimokban, kumban kuyiyib kuu ambarakmi ne aom doreen kumbed kamimaan kii. ¹⁸ Ne nekaad, amun kuu ne aom kuu ma dorokban, ne id ye aromkono kuyaom kui. Ne kuu amun kami ye inamen dowakeniyib kumban, ne kuu kwamune kaminban. ¹⁹ Kedi, nembed komo kamimain kuu dowakeniyib keraan ye amun kamimban, yii, dowakenban keraan ye miin arewa kami kumbed kamembirimain. ²⁰ Kwane, ne dowakenban kuu kwamune kamain ande meenimain kuu kuyaa kamimain kuu, nembedban ambarakmi ne niindem aom doreen kumbed ambangkimaan kii.

²¹ Kwane, akmaan kuu dobiri kiwaan kee, amun kami ambangkandamiin kuu inamen arewa kuu ne yaa ibmo doreen. ²² Amborom kuu ne niindem aom kuu amob God yaambd monoon kuyaa kuu kubaan, ²³ kumban ne wedmiina ne ida dingkia yona kuyaom kuu amob arewambd awine ambangkimaan. Kuye amob arewa kumbed ne inamen aom kuu yimin kii andimain ye amob yaa burudandande nangbimaan. Kukuu ne ida dingkia yona ben ambarakmimbed awine ambangkimaan ye amob ye wii aom

kaanimaan. ²⁴ Ne kuu miin kubiyyibbanman anam kii! Kanembed id kem-bed bobni yaa ne nenweneen kee burudande obon kawaneen? ²⁵ Godbed kuda. Kowe God yaa eso andaam kii, nub Yariman Yesu Keresu yaambbed!

Kwani kowe, kibikee neka ne inamen aom kuu God ye amob ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiri ye karub kereni, ne id ye dowaken aom kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiri ye karub keraan.

8

Kingkin Karadmo Aombed Wad Dobiri

¹ Kwani kowe, yiib kuu kibikee Yesu Keresu yaambbed doriib kuu wengyundi ye dabab ma kandaibban. ² Amborom kuu Yesu Keresu yaambbed aron korem ye wadkeri kondi ye Kingkin ye amobbed ambarak-miyiib bobniyiibbed nub oonendi yaa kuu yiib ben obon kerundoon kowe.

³ Kwane, id ye dowakenbed Moses ye amob kuu kankubunoone wuud kere ambangkindeban keroon kumban, Godbed ambangke yimin keroon. Godbed ye Dana nenkwoone ambarakmidan areb kere nub ambarakmi are nub biddi dowad bobnoon kowe, id ye dowaken ye ambarakmi yaa kuu wengyunde dabab konoon. ⁴ Kwanoked nub kuu yorokmo kerunde God ye amob kumundinmo ye kerekmen yaambbed yiminmo kerundok, id ye dowaken yaambbedban Kingkin ye kerekmen yaambbed doruubdan kumbed.

⁵ Kedi, kane kane yi kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambbed doriib kuu, yi inamen korem kuu kuye dowaken yaa angkeen. Kumban kane kane yi kuu Kingkin ye kerekmen yaambbed doriib kuu, yi inamen korem kuu Kingkin ye dowaken yaa angkeen. ⁶ Kwane, id ye dowaken ye inamen kuu bobni kondi yeman, kumban Kingkinbed kangkadmeen ye inamen kuu aron korem ye wadkeriyiib yewenubmo dobiriyiib bangkandi yeman. ⁷ Amborom kuu id ye dowaken ye inamen kuu God yaa bon keroon kowe, God ye amob ye dabderem yiri dobirimokban, kwanindeban kii. ⁸ Karub kane kane yi kuu id ye dowaken yaambbed doriib kuu God yaa kubi dowaken konindeban.

⁹ Kumban yiib kuyiib kuu id ye dowaken yaambbed dorokban, kuyiib kuu Kingkin ye dowaken yaambbed doriib, God ye Kingkinbed yiib aom doreen kowe. Kumban, kane ye kuu Keresu ye Kingkiniib ye aom dorokban kuu ye kuu Keresu yemanban. ¹⁰ Kwane, Keresu yiib aom doreen kuu anam keraneen kuu, yiib id kuu ambarakmi dowadbed bobnoon kuned, yiib kingkin kuu yorokmo keri dowadbed wad doriib. ¹¹ Kwane, Yesu bobnoon yirimbed nen demboonman ye Kingkin kuu yiib niindem aom doreen kuu anam keraneen kuu, yiib id kuu duknaniib kowe, Godbed ye Kingkin yiib niindem aom doreen kumbed yiib id kuyaa kuu wadkeri konaneen.

¹² Kuyiib kowe, angkodmia, nub kuu dungkumiib, kumban dungkum kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambbed dohiri yemanban. ¹³ Amborom kuu yiib kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambbed dobaraniib kuu yiib bobnaniib kowe. Kumban yiib kuu Kingkin Karadmo yaambbed id ye dowaken ye abdon kami kuu aye bob kowimamaniib kuu yiib kuu wad dobaraniib. ¹⁴ Amborom kuu kane kane God ye Kingkinbed kinbaana doriib kuu God ye meed kii. ¹⁵ Yiibbed Kingkin Karadmo kuu nendiwen kuu yiib ben yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub ongme unimbed oonendi dowadban, kukuu yiib kuu God ye meed keri dowad Kingkin Karadmo kuu nendiwen. Kwanikob nub kuu God yaa “Ambe,* Ambe” ande baandimaub, Kingkin Karadmo yaambbed. ¹⁶ Kingkin

* **8:15:** Kukuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

Karadmo yekareb mene nub kingkin yaa inekored nub kuu God ye dana meed kii ande yedmimaan. ¹⁷ Nub kuu ye meed keruwen kowe, ye dana ye yumbon ongmoon kuu nub yaa kondoon, Keresu ye yumbon ibmo. Kumban Keresumbed durud yewed kandoon kwamune nuwiib kandanuub kumbed, ye nambiri aom kuu nuwiib nekwanuub.

Nambiri Amaan Ari

¹⁸ Kibireb durud yewed kanduub kuu barang embeng, kukuu nambiri nub aom amaan ari ben korokbendandameen kuyaa kuu kumun kinindeban ande meenaan. ¹⁹ Ongmenaboon ye kumkam korem kumbed Godbed ye dana meed ben korokbok ande nindorokiibbed meedme doriib. ²⁰ Kwane, ongmenaboon ye kumkam korem kuu yi anam id keru ye kiwaan ma wedmindo, kuu yika yi dowakenbedban, God ye dowaken kwanok andoon yaambad kwaniwen. Godbed weng ongmoone kwamunaneen andiwen kuu, ²¹ yi deende weniib yaa kuu Godbed nen obon kerundekore, God ye dana meed yi obonmo dobiri nambiriyiib kuyaom kuu ben nongkobaneen.

²² Nub nubkaadkeruwen ongmenaboon ye kumkam korem kuu dana wooni ye yewed areb wareki kame wonwonberiib kuu andowoon yirimbed mene kibikee kuu kwane kamiib. ²³ Kwane, yimbedmomban nub kane kane Godbed amaan munobmo bangkandi yeman ibduruk kondoon ye Kingkin kanduwen kwangkan nub niindem aombad wareki kamuub. Kwanuub kuu nub kuu ben ye dana meed kerok nindorokiibbed ande meedmuub, nub id amonombe yeeb ongmondok andi kui. ²⁴ Amborom kuu kwananeen ande meedmuwen kumbed Godbed nub kuu bobni yaa ben burudande bindoon kowe. Kumban karub kane ye kuu Godbed kwananeen ande meedmoon kumbed wedme kandoon kuu, ye kuu awine kandoon kowe kukuu Godbed kwananeen andi yemanban kii. Kanembad awine kandoon yeman ye dowad Godbed kwananeen ande meedmaneen? Dowan! ²⁵ Kumban nub kuu mogeed awine kandindo yeman ye dowad Godbed kwananeen ande meedmanuub kuu yodbirimbam emamombad meedmuub kii.

²⁶ Kwamune areb kuu Kingkin Karadmo kuu nub aromkonoyiibban yaa kuu yembad awandimaan. Komo dowadbed kurikuri keranuub kuu nub koron, kumban Kingkin Karadmombad yeka nub dabab kandaib andi dowad aningko wengbed dakme dorinban kukui andinban kumbed warekane God yaa komkimaan. ²⁷ Kwane, nub niindem aom onme andangkimaan ye karub, ye kuu Kingkin Karadmo ye inamen meeni kuu yekaad, amborom kuu Kingkin Karadmombad God ye karadmodan yi dabab kandaib andi dowad God ye inamen dowaken yaambad God yaa komkimaan.

God Yaambad Kumkam Korem Yaa Burudanduwen

²⁸ Kwane, nub nubkaad kumkam korem yaambad kuu Godbed amun amun kerundi dowad ambangkimaan, kane kane God yaa mimyob dowaken keeniwendan yaa. Kukuu ye inamen dowaken ye kerekmen yaambad baandoondan yaa kui. ²⁹ Komoyiibkob, Godbed kurin yirimbed kinoondan nub kuu yembad ye Mingki areb keru dowad ben andokbe wuroon. Kwanoon kumbed ye Mingki kuu damana yemoon yi ambang kerok andad. ³⁰ Kwane, ben andokbe wuroondan kuu ye kangkon yi yaa baandoon. Kwane, yembad baandoondan kuu ye kangkon ben ye arinambo arimbed yorokmo kerundoon. Kwane, yembad yorokmo kerundoondan kuu ye kangkon yi yaa nambiri kondoon.

³¹ Kwane kowe, keyaa keyiib kee nub kuu komombad inande yedmanuub? God kuu nub kerekmen yaa doreen kowe, kanembad nub yaa manmo kere burudande doraneen? Dowan. ³² God kuu ye Mingki anam kuu yeka ma awine amuknindo, aye kowidan yi dingki ari nenkowoon, nub korem

bobni yaa burudande bindi dowad. Kwanikob, kuye God kuu Yesu nub yaa kondoon kumbed ari kuu, nub ye kerekmen dobiri dowad kangkon kumkam korem munobmo kondaneenoo? Anamaa, kwananeenaa. ³³ Kanembbed dabab weng Godbed kinoondan ari kanmananeen? Dowan, God kuu yi yaa ye arinambo arimbed yorokmo kerundi ye karub kowe. ³⁴ Kanembbed wengyundi ye dabab Godbed kinoondan yaa kondaneen? Dowan, Yesu Keresu kuu ye kuu bobnoon kumbed ari kuu, ye kuu bobnoon yirimbed nenkoonoone wadkeroon ye karub, ye kuu God ye wiwi angka dorene nub dabab kandaib andi dowad God yaa dakmimaan. ³⁵ Kanembbed Keresu ye mimyob dowaken yaa kuu nub bendune andokbaneen? Dababbed dee, yobdoodbed dee, yenbande durud kondimbed dee, mungimbed dee, yiribmaniibbanbed dee, arud ye barangbed dee, aye kowidanbed dee? Dowan kii! ³⁶ Nub kuu God Ye Weng aombbed wongkoon keyareb kei, “God, eb dowadbed nub kuu bobni ye arud aom aron korem kirimonimaub, nub kuu sibi yenbandimaib aom winimaib areb kamendimaib.” andoon.

³⁷ Kumban, kumkam korem kuyaa kuu nub yaa mimyob dowaken keendimaan ye karub yaambbed nub kuu korem burudande arimo doruwen. ³⁸ Kedi, ne kuu inamen ongme kangdommo awinaan kuu, bobnimbed o wadkerimbed o engyusbed o awad arewa arewadanbed o kibik yemanbed o amaan ari yemanbed o ³⁹ ambab ari yemanbed o ambab yiri yemanbed o kumkam ongmenaboone ye barang maambbed kuu God ye mimyob dowaken nub Yariman Yesu Keresu aom angkeen yaa kuu nub ma ben andokbaanban.

9

God Ye Kini

¹ Ne kuu dudainban, Kingkin Karadmombbed ne inamen meeni ye kiwaan yaa baamone yedmewoone, Keresu yaambbed anam ke yedmaan kei. ² Ne kuu kubiyiibban darewoowiib kirod womoninban ye durudiib ne niindem aom kandaan. ³⁻⁴ Nangkodmia, kubiyiibban keraan amborom kuu ne weng mimodan, Israeldan kuu, yi yemoon kuu amonombindo. Meenaan kuu amun kuu Godbed ne yaa ambemonewe ne Yesu ye kerekmen yaa doriin kuu burudankare domowaneen kumbed yi amonombaniib manok ande meendobaan. Kedi, yi kuu bendune God ye dana meed kerundi ye yumbon kuu yiman, kwane God ye nambiri kuu yiman, kwane Abraham awene yoom amob weng ongmenaboone kuu yiman, kwane amob angko angkoyiib angkon yenayiib kondoon kuu yiman, kwane kurikuri boyambib darewoob ye kurikuri kerekmen kuu yiman, kwane weng kunduk kuu yiman kii. ⁵ Kwane awo awoya Abraham awene kuu yikanmo, kwane karub ye kerekmen yaambbed Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu yikanmo kii. Ye kuu korem burudande arimbed ye God, aron korem korembbed yaningko kankoonem! Anam kwanok.

⁶ Kumban yi kuu Yesu yaa anam andindo kuu God ye weng kuu komboroon andi yemanban. Kedi, kingkin ye kerekmen yaambbed Israeldan keriwendan kuu karub ye kerekmen yaambbed Israel ye awo awoya ari yaambbedmomban. ⁷ Kwane, karub ye kerekmen yaambbed Abraham ye awo ayowa ari kuu yi koremban yenamo kuu kingkin ye kerekmen yaambbed Abraham ye dana meed keruwen. Anam kuu kei, God Ye Weng aombbed yedme wongkoon, “Aisek ye yobbed kuned kuu eb ayowa ebman keraneen kii.” andoon. ⁸ Weng angkara kuu kei. Dian angka karubbed dana wanabiib kumbed yi kuu God ye dana meed keroon kii andengkokban, weng kunduk yaambbed dana wanabiib kumbed ye dana meed keroon kii andengkandeen.

⁹ Kowe, weng kunduk kekamune ande wongkoon kei, “Aron kinoon kuyaa ne ikakman mananiin kuu Sera karub dana kuu nendanuun.” andoon.

¹⁰ Kumbedmomban, Rebeka yu meed kuu karub dana ayoob dabak yi awodki kuu mimo, nub awo Aisek kui. ¹¹⁻¹² Kuned yi woonindombed God yeka ye inamenmombed kwanok dowad dana mimo kine yu yaa yedmen-doon, “Ayi kuu ningki ye kubun yiri ye deme awini ye karub keraneen.” andoon. Kwanandoon yaron kuu dana ayoob kuu amun o arewa ma kamindo kowe, Godbed dana mimo kinoon kuu yekareb baandoon yaambbed, yi komo ambangiwen yaambbedban. ¹³ God Ye Weng aombbed yedme wongkoon kuu kekamune keroon kei, “Yekob kuu mimyob dowaken keendaan kumban Isau kuu odkeneb darewoob kere akmendandaan.” andoon.

¹⁴ Ningki Yekob yoom ayi Isau yoom yi dowad Godbed kwanandoon kowe, nub kuu komo andanuub, “God ye inamen kuu yorokmomban.” andanuwoo? Dowan kii! ¹⁵ Kedi, Moses yaa kekamune yedmenoon, “Ne mimyob keende kakman are nonondandi kuu kane ye yaa keendaan kuyaa kumbedmo,

kwane ne mimyob keendi kuu kane ye yaa keendaan kuyaa kumbedmo.” andoon.

¹⁶ Kwani kowe, Godbed nimakarub kini kuu karub ye inamen awine kandi yaambbed o karub ye kami yaambbed angkumonimban, God yeka ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambbed kii. ¹⁷ Kedi, God Ye Weng Karadmo aombbed king Fero yaa kekamune yedme wongkoon, “Nembbed nen ari kowaan ye dowad kuu kei, eb yaambbed ne aromkono ben korokbi dowadiib, ne aningko kuu ben okad yimin yimin korem yaa ben dakmi dowad kii.” andoon. ¹⁸ Kwanikob, God kuu kane yaa mimyob keende kakman are nonondandi kuu dowakeniib kerunaneen kuyaamo kwananeen, kwane kane ye niindem aom kuu kamkono kerok andi kuu dowakeniib kerunaneen kuyaamo kwananeen.

¹⁹ Yiib kuyaom kuu karub maambbed ne yaa yedmewaneeen, “Karub kuu God ye meeni dowaken ongmoon kuyaa kuu ma wune kankorarindeban kowe, komande God kuu nub yaa kuu ambarakmiwen kii ande kadwondimaan?” andaneen. ²⁰ Kumban eb kuu kanekob God ye weng bidkone inande dakmaneeb? Yiminbanoo! Eb kuu Godbed ongme kowoon kumbed ye yaa yedmaneeb, “Komande kekamune ongmeewewen kee?” andaneeb kuu yiminoo? Dowan. ²¹ Meneki awene okad nunungbed ongmi ye karub kuu ye dowaken yaambbed okad nunung kumundin mimo agoon kumbed yena kuu orokbon darewoob aronki arimo dini yeman, yena kuu iriwamub be nongkobe be kiranmi yeman ongmenabaneen kuu yimin kuda.

²² Ma, Godbed ye arud darewoob ambarakmidan yaayiib ye aromkonoyiib korokbandameen kumban, arud darewoob kerundoondan monmari dowad nekwoon kuyaa kuu yodbirimbam ema darewoobbed meedme doreen kii. ²³ Ma, kwanoon kuu ye nambiri ye amun amun yemoon kuu mimyob keende kakman are nonondandidan yaa kaadkerime ande korokbi dowad kii. Yi kuu nambiri kandi dowad kurinbed nekwoon ye karuwa nimaya. ²⁴ Kukuu nub kii, yembbed baande kinoondan, Yuudan yaambbedmomban ambiibkin koremdan yaambbed kwangkoon baande kinoon kui. ²⁵ God Ye Weng buk Hosea aombbed kekamune yedme wongkoon, “Ne karuwa nimaya andindodan, Yuudanban kui, yi kuu nembbed ne karuwa nimaya ande baandaniin,

kwane ne mimyob dowaken keendindo ye wonong kuu nembbed ne mimyob dowaken keendaan ye wonong ande baandaniin.”

²⁶ “Kwane, ‘Yiib kuu ne karuwa nimayamban.’ ande yedmoon ye yumbon arimbed

yi kuu ‘Wad doreen ye God ye dana meed.’ ande yedmaneen.”

²⁷ Aisaiyambed Israeldan yi dowad baande yedmoon,
 “Israeldan kuu miin yemoo kere karamok kebed yaa kubuk mimim be
 kimingki areb keraniib kumban,
 yi koremban mimimmo kuu bobni yaa burudande bindaneen.

²⁸ Amborom kuu Yarimanbed okad yimin yimin korem yaa wene
 yi ambarakmi yaa kirodmo wengyundi ye dabab konde yenbande
 dowan keraneen kowe.” andoon.

²⁹ Aisaiyambed anukbed Israeldan yi dowad yedmoon kekamune,
 “Aromkonomo Ye Yarimanbed nub yenbandi yaa korondindo karen,
 Sodomiiib Gomorayiiib areb keruwen karen.” andoon.

Komande Israeldan Anam Andindo?

³⁰ Kowe, nub kuu komo andanuub? Ke andanuub kei. Yuudanban kuu
 nubka nub aromkonombed God yaa yorokmo doberem andindo kumban, yi
 anam andimbed God ye kerekmen yaa ben yorokmo kerundoon. ³¹ Kumban
 Yuudan kuu nubka nub aromkonombed amowiiib awine yorokmo doberem
 andiwen kumban, yorokmo kerindo. ³² Komoyiibkob? Kuyaa kuu yi kuu
 amob awine yorokmo doberem andiwen kuu yi anam andi yaambadban
 ambangi yaambed kowe. Yi kuu Yesu yaa anam andindo kowe, yi dowad
 kiwaan yiri boknandi bot keroon ye karub Yesu kuyaambad yi kuu bok-
 nandiwen. ³³ God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,
 “Kedi, Saiyon aom kuu bot areb karub nenkowaan kumbad nimakarub yi
 boknandimbon keroon.

Kukuu dumnad areb kumbad manmo kerimaib.

Kwane, kane kane kuu kuye karub yaa anam andaniib kuu yi anam andi kuu
 idiibmo keraneen.” andoon.

10

¹ Angkodmia, Yuudan yi dowad ne niindem aom dowaken anamiib God
 yaa kurikuriyib kuu anam andibka bobni yaa burudande bindok andid.

² Yi dowad ke dakme korokbaan kei, yi kuu nindorok darewoobbed God yaa
 doriib kii, kumban God yaa kaadkeri ye kerekmen yaambadban. ³ Kwane,
 yi kuu God yaambad ben yorokmo kerundi kuu yi koron kumbad, yika
 yikareb yorokmo inamen ongme kowem ande onmiwen. Kowe, yi kuu yika
 kankubune God ye yorokmo kerundi ye dabderem yiri dobirindo keriwen.

⁴ Kwane, yorokmo keri dowad Moses ye amob awine yimin dowan keri
 ye karub kuu Yesu Keresu kowe, anam andiwendan korem kuu yorokmo
 kerundoon.

Bobni Yaa Burudande Bindi

⁵ Mosesbed amob yaambad yorokmo dobirime andi ye kiwaan kuu ka-
 mune andangke yedmoon, “Karub kuu amob ye inamen kee awine am-
 bangkaneen kuu keyaambad dobaraneen.” andoon. ⁶ Kumban anam andi
 yaambad yorokmo keriwendan kuu kwamune yedmimaib, “Eb niindem
 aombed kekamune dakmaab, ‘Keresu nub bindok ande nen yiri kamini
 dowad Ewen ari daananiin.’ andaab. ⁷ O kekamune dakmaab, ‘Keresu
 nub bindok ande dukne dangkoro dobirimbon yirimbed ari nen kamini
 dowad kuyaa kawananiin.’ andaab.” kwane andimaib. ⁸ Kumban komo
 andanuub? God Ye Weng ke dakmem kei, “God ye weng kuu ambabban
 yiiib dia. Kuye weng dakmaniib kuu yimin, kuye weng yaa meenaniib kuu
 yimin.” andem. Kukuu anam andi ye weng nubbed kanyare daandimaub.
 Weng kuu kei.

⁹ Ebka eb mongkodkono daande kamune yedmaneeb, “Yesu kuu Yari-man kii.” ande eb niindem aombed anam Godbed bobnoon yirimbed nenkoonoon andaneeb kuu, eb kuu bobni yaa burudande nendaneen.

¹⁰ Kedi, yiiib niindem aom kumbed anam andiiwe yorokmo kerundoon, kwane yiiib mongkodkono kumbed “Yesu kuu Yariman kii.” ande yedmiwe bobni yaa burudande bindoon kii. ¹¹ God Ye Weng Karadmo aombed kekamune yedme wongkoon, “Kane kane ye yaa anam andaniib kuu karak bobnaibban, bobni yaa burudande bindaneen kowe.” andoon. ¹² Kedi, Yuudan o Yuudanban ma kimyen keraanban, yi ayoob kuu yi Yariman kuu mimo, ye kuu nimakarub korem yi Yariman, kwane ye kuu kane kane yi kuu ye yaa baandimaibdan korem kuu yiminmo amun kerundimaan. ¹³ Amborom kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Kane kanembed Yariman yaningko yaa baandaniib kuu yi korem kuu bobni yaa burudande bindaneen.” andoon.

¹⁴ Kwane, komarewa kere yi kane kane God yaa anam andindo kumbed ye yaa baandaniib? Dowan, anam andaniib kumbed ye yaa baandaniib. Kwane, komarewa kere God ye weng ma wengambirindo kumbed ye yaa anam andaniib? Dowan, wengambaraniib kumbed anam andaniib. Kwane, komarewa kere karub maambbed yiyiib yaa wene God ye weng daandindo kumbed God ye weng wengambaraniib? Dowan, karub maambbed wene daandaneen kumbed wengambaraniib. ¹⁵ Kwane, komarewa kere yi yaa God ye weng kanwene daandaniib, kukuu yena ben nongkoboone yiyiib yaa winiwen kumbed kii. God Ye Weng aombed yedme wongkoon kwamunemo, “Kane kane weng amun kanminiwen kuu amun yeman kii!” andoon.

¹⁶ Kumban Yuudan yi koremban yenamo weng amun awine kandiwen. Kedi, Aisaiyambbed kekamune yedmoon, “Yariman, kanembed nub weng kuu ma awine kandoon? Dowan!” andoon. ¹⁷ Kwani kowe, anam andi kuu weng wengambiri yaambbed minimaan. Kwane, wengambiri kuu Yesu ye weng kanwene daandi yaambbed minimaan.

¹⁸ Kumban nembed kaamonaan kuu, “Yuudan keyiib kee wengam-birindoyoo?” andaan. Anam kuu wengambiriwen kuda. God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Godbed komo kamenaboon ye weng kanyariiwe okad korem yaa wene-boon,

kuye weng kuu okad yimin yimin yaa derenkoroon.” andoon.

¹⁹ Nembed ikakman angkon kaamonaan, “Yuudan kuu weng kee id kandindoyoo?” andaan. Weng ibduruk kee, Godbed Yuudan yaa yedmoon, Moses yaambbed,

“Nembed yiiib kuu ongmdaniina, ambibkin mimo kerindodan ne yaa anam andaniib kumbed
yiiib kuu yi yaa wungkandaniib,
yiiib kuu ongmdaniina, kaadkere kandindo ye ambibkindan yemoon ne yaa anam andaniib kumbed
yiiib kuu yi yaa norin wandaniib kii.” andoon.

²⁰ Weng maa kee, Godbed Aisaiya yaa weng kee konoone arudkonomo yedmoon,

“Ne ande onme kereknokbandan kumbed wedmewiwen,
ne ande kaamonindodan kuyaa kuu mene angkadaraan kii.” andoon.

²¹ Weng maa kee, Godbed Yuudan yi dowad kekamune yedmoon, “Amkimo kaimbed mene miriknoon kuu neyiib yaa minime ande dingki yiraan,
wakkad kere bot korok keriwendan yaa.” andoon.

11

Yuudan Yemoonban Kinoon

¹ Kwane, nembéd kaamonaan. Ye kinoondan, Yuudan kui, yi kuu Godbed wunekarundoonoo? Dowan kii! Kedi, neka ne kuu Israelman, ne awo kuu Abraham yaambéd doraan, kwane ne amyenimbon kuu Benjamin kui. ² God kuu yembéd andowoon yirimbed yekaadkerundoon ye karuwa nimaya kuu ma wunekarundindo. God Ye Weng Karadmo aombéd Elaidya ye dowad yedme wongkoon kuu yiibkaad kuda. Elaidyambéd Israeldan yaa ambemendok ande God yaa kekamune yedmoon, ³ “Yariman, yi kumbéd eb profesidan yeene nongkobeniib eb yaa munob kabdi yeman kabdimaiib ye bot wuubimbon kuu monmariwen kii. Eb yaa anam andiwendan kuyaom kuu ne kirimo nembédmo wad doriin kumban, ne kangkon neem ande kamiib kii.” andoon. ⁴ Kumban Godbed komo inande yedmenoon? Kekamune yedmoon, “Ne kuu karub 7,000iib kuruwak god yaningko Baal yaa bumangkindo kuu neka ne dowad kuu amukmo ben nongkobaan.” andoon. ⁵ Kwane areb kuu kibik keye aron aom kuu Yuudan yemoonban kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakenbéd ben kinoon. ⁶ Kukuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambéd kowe, yika komo komo ambangki yaambédban. Yika komo komo ambangki yaambéd kinoon karen, ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu idiibban karen.

⁷ Komo keroon kuu kei. Israeldanbéd yorokmo kerundi ye kiwaan yaa nindorokiibbéd onmembere kerekniwen kuu akmino dakeriwen, kumban Godbed kinoondan kuu kandiwen. Kwane, Israeldan yena kuu yi niindem aom kuu kamkono kerundoon. ⁸ Kukuu Yuudan yi dowad God Ye Weng aombéd wongkoon kekamune, “Godbed yi yaa meenindeban keri ye kingkin kondene, kerekene id kandindeban ye indowiib wengambere id kandindeban ye kerendemiib bangkandoon, mene kibikei.” andoon.

⁹ Kwane, Dewidbéd yedmoon, “Yi animbon kuu kawaadnong areb warab areb kerok, kukuu yi boknandimbon kere ukum kondi yeman kerok. ¹⁰ Yi indob kwangkón kumun keroko wedme kereknokban kerime, kwane dabab kandiwen kumbéd yi angkurom kuu ben nikboon aron korem kii.” andoon.

¹¹ Ne ikakman kaamonaan. Yuudan boknandiwen kuu no kombiri yeman ikakman dembaibbanoo? Dowan, ikakman dembaniib kii! Kunéd, yi kuu ambarakmiwen kumbéd bobni yaa burudande bindi yeman kuu Yuudanban yaa monoon, kukuu Yuudanban yi komo kandiwen yaa Yuudanbéd wungkande amonombe anam andi ye dowad. ¹² Kwane, Yuudan ambarakmiwen kumbéd okad yiridan yi dowad amun kerundi miin dábéd dábéd nekwoon. Kukuu Yuudan Yesu yaa anam andindo kowe yi awiniwen yeman kuu yi yaa kanbiknoon kumbéd Yuudanban yi dowad amun kerundi miin dábéd dábéd nekwoon. Kumban kinoon ye Yuudan korem kuu anam andaniib kuu, amun kerundi yi yaa menebaneen kuu darewoob arimbéd keraneen, Yuudanban yiman arebban.

¹³ Kumban, ne kuu Yuudanban yiib yaa daandiin. Ne kuu Yuudanban yi dowad apaso doriin kowe, ne yaambéd Godbed Yuudanban kuyaom komo ambangkoon ye weng kuu Yuudan yaa dakmenmo yaraan. ¹⁴ Kwanaa kuu Yuudan yi yena kuu wengambere wungkandekoriwe anam andibka Godbed yi kuu bobni yaa burudande bindok andid. ¹⁵ Kedi, Yuudan kuu Yesu yaa wunekaruniwen kumbéd Yesu ye weng kuu okad yiridan yaa

wenebe God yaa kunum keru yeman kandiwen kowe, Yuudan kuu ye yaa anam andaniib kuu bobni yaa ben nongkobe wadkeri kondi yeman kandaniib, kumbedmo. ¹⁶ Kwane, wiit ibduruk wande flawa ongme God yaa munob koni yeman konimaib ye barad kuu karadmo keraneen kuu, flawa kumundinmo kangkon kuu karadmo kii. Kwane, at yumburum kuu karadmo keraneen kuu, kuye at nondong kangkon kuu karadmo kii.

¹⁷ Kuruwak weng kei. Mongkobon aombed oonoon ye olif at ye nondong yena kuu ben doomberekore, yiib Yuudanban, yiib kuu dura ye olif at ye nondong, yiib kuu ben mongkobon at kad wande yoboone mongkobon at ye nondong kuyoom doriib kumbed yiib kuu kibikee mongkobon at ye yumburum yaambad ambod ane kaine doriib. ¹⁸ Kowe, mongkobon at ye nondong ben doomboroon kuyaa kerengkandaib. Kerengkan keribka weng keyaa meenime. Yiibbed yumburum yiri kuu dukmonindo, yumburumbad yiib kuu dukmonendoon kii. ¹⁹ Kumban yiib kuu kamune yedmaniiwoo, "Mongkobon at ye nondong kuu ben doomboroon kumbed nub kuu ben at kad wande yoboone kui." andaniiwoo? ²⁰ Keyiib kee anam kumban, yi anam andindo kumbed ben doomboroon kii, yiib anam andiwen kumbed kuye yumbon kerundoon yiib yaa. Kowe, kerengkanbed kame dobaraib, unimbbed kame dobirime. ²¹ Amborom kuu Godbed keye at ye nondong anam yi ambarakmi yaa mimyob kowindo kowe, yiib ambarakmi yaa kangkon mimyob kowaanban.

²² Kwane kowe, God ye awandiyiib ye kamkonombad dobiriyiib kuyaa ongme meenime. Kombiriwendan yaa kuu kamkonomo kerundoon, kumban yiib yaa kuu awandi ye inamen kondoon. Kedi, yiib kuu ye awandi ye inamen aombed doberembaraniib kumbed yiib yaa kwananeen. Kumban, yiib kuu kwanaibban keraniib kuu yiib kangkon ben daadmaneen kii.

²³ Kwane, Yuudan kuu anam andiyiibban kuye kiwaan doriib yaa koronde anam andaniib kuu, Godbed yi ben ikakman at kad wande yobendaneen, amborom kuu Godbed ben ikakman at kad wande yobendi kuu yimin kowe.

²⁴ Yiib kuu Yuudanban yi dohiri arewa yaambad benmene Yuudan yaa Godbed amun kerundoon yaa bendaboknoon kumban, ye meeni darewoob kuu Yuudan anam andaniib kuu kirodmo yi yaa amun kerundoon yaa ikakman bendaboknaneen kuda!

God Ye Mimyob Keende Kakman Are Nonondandi

²⁵ Angkodmia, araben Yuudan kamkono ongmondoon kuye weng bi-knoon kuyaa yiib koron keru kuu ne dowakenban. Kowe yiib kuu kerengkan keraib andi dowad yiib yaa yedmandamaan ye weng kuu kei. Yuudan yena yi niindem aom kamkono ongmondoon kuu Yuudanban kinoon korem God yaa miniwedned. ²⁶ Kwananeen kuu Yuudan korem kuu anam andaniibe bobni yaa burudande bindaneen. God Ye Weng aombed yedme wongkoon kwamunemo,

"Ben burudande obon kerundi ye karub kuu Saiyon angkambad mananeen, ye kuu Godiibban ande dohiri ye inamen kuu Yekob ye awoya yi niindem aom angkeen kuu are dowan keraneen.

²⁷ Yi inamen arewa are korari ye weng kuu yi yoom ne yoom amob ongmanuub, yi ambarakmi are dowan keraniin yaron arimbed." andoon.

²⁸ God ye weng amun ye kerekmen yaambad Yuudan kuu yiib dowad God yaa bondan keruwen. Kumban Godbed kini ye kerekmen yaambad yi kuu Abraham awene yi dowad mimyob dowaken kerundoon. ²⁹ Amborom kuu God ye munob kondi yemaniib yembad baande kinyiib kuu ma andokbe

domokbaanban kowe. ³⁰ Anuk yiri kuu yiib kuu God yaa wabkad keriwendan. Kumban kibikee Yuudan wabkad keriwendan kumbend yiib kuu God ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu kandiwen. ³¹ Kwamune areb kuu kibikee Yuudan yi kangkon God yaa wabkad keriwendan kumban, yiib yaa Godbed mimyob keende kakman are nonondandoon kumbend, yi kuu God ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu kandaniib kii. ³² Amborom kuu Godbed nimakarub korem kuu wabkad inamen dabderem yiri ben nongkoboob, yi korem yaa mimyob keende kakman are nonondandi dowadbed.

God Yaningko Kankooni

- ³³ God ye meeni kangdomiib ye kaadkeriyiib ye amun amun yemoon kuu darewoob arimo kii!
Ye wengyundi kuu karubbed ma andangkindeban,
kwane ye meeni ye kiwaan kuu karubbed ma onme wedmindeban kii!
- ³⁴ “Kanembed Yariman ye inamen kabaki kuu yekaadkeroon?
O kanembed Yariman yaa ongekandi ye karub keroon?”
- ³⁵ “Kanembed God yaa kumkam maa konoon kumbend,
inewe andi kuu yimin keroon?”
- ³⁶ Kedi, kumkam korem kuu yembed ongmenaboob, kukuu ye yaambend wonekmoon, kukuu ye aningko kankoonaniib kii.
Ye yaa nambiri kerok, aron korem korem! Anam kwanok.

12

Yiib Inamen Koremiib Yesu Ye Yoman Winime

¹ Kwani kowe, angkodmia, nangkande yedmaan kuu, Godbed yiib yaa mimyob keende kakman are nonondandoon kowe, munob koni yeman God yaa konemooon areb yiib ida yona dingkia kuu God yaa bangkanibko yembed korok kere oonok, yiib wad doriib kumaombend. Kwane, yiib kuu karadmo keraniwe Godbed kubi dowaken kerundaneen. Kukuu kwamunembend kurikuri dowad God ye deme yaa kowe ambangke yimin keru yeman. ² Okad yiri ye inamen yaa daboknenwaib, korondibko Godbed yiib inamen meeni kuu yeweb ongmenen ben yeka maaaa kerundok. Ke kwamune kerundaneen kumbend andangke wedme God ye meeni dowaken kuu amunmo yorokmo ande yedmaniib. Kedi, God ye meeni dowaken kuu amun amuniib kubi yemaniib demkoronmoyiib kui.

³ Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keewoon yaambend yiib korem yaa ke yedmaan kei. Godbed yiib yaa inamen kondoon kuyaamo dobirime, kuyaa burudande nubbedmo ari yimin ande kankoon-aib. Godbed yiib yaa kondoon anam andi ye dabab wari ye kerekmen yaambend inamen yorokmoyiibbed yiibka yiibmeren yaa darobe andangke meenime. ⁴ Karub kuu ye id mimo kumban kurub barad yemoon. Kwane kurub barad yemoon kuu deme maa maa awine kandimaib kwamune areb kuu, ⁵ nub kuu yemoon kumban Keresu yaambend ye id mimo keruwen, kwane nub kuu neman neman ibonmo keruwen. ⁶ Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken nub yaa keendoon ye kerekmen yaambend nub kuu munobmo bangkandoon ye deme ambangki ye aromkono maa maa awingkaub. Kane yaa profesi deme munob konoon kuu, ye anam andi ye dabab wari ye kerekmen yaambend kwane profesi weng dakmok. ⁷ Kane yaa dikon deme munob konoon kuu kwane ambangkok. Kane yaa kedmengkandi deme munob konoon kuu kwane kedmengkandok. ⁸ Kane yaa kuu yena yaa kube ongekandi deme munob konoon kuu kwane kube ongekandok. Kane yaa kuu yena yaa komo dowan keroon awandi

deme munob konoon kuu embeng embengban koowad koowadmo kwane awandok. Kane yaa kuu korok kere ooni deme munob konoon kuu ma korondiyiibban kwane oonok. Kane yaa kuu mimyob keende kakman are nonondandi deme munob konoon kuu kubi dowakeniibbed kwane kamok.

Mimyob Dowaken Keendi

⁹ Yiib mimyob dowaken keendi kuu ma aadikmiyiibban kerok. Arewa kami ye barang yaa kuu miin dowakeniibban kerime, kwane amun kami ye barang yaa kuu amuknime. ¹⁰ Ambang oni daman areb ye mimyob dowakenbed marin marin keenoon keenoon kamime. Yiibka yiibmeren ooni-maib kuu burudande aningko kankoonoon aningko kankoonoon kamime. ¹¹ Yariman Yesu ye deme nindorokiibbed ambangkimaib kuyaa kuu ma korondaib, yiib inamen korembed no kwane ambangkime. ¹² Yiib kuu Godbed kwananeen ande meedmi yaambbed kubime. Durud yewed meneboon kuyaa kuu yodbirimbam emambbed doberembirime. Kurikuri kamimaib kuyaa kuu ma korondaib, no kwane kamembirime. ¹³ God ye karuwa nimaya kane kane yi animana yiribmana komo komo dowan keroondan kuyaa yiib kumkam kwanayiib kuu numbirime. Kane kane minibka angkodmendamime.

¹⁴ Yiib yaa durud yewed konde yenbandidan yaa amun kerundime. Yi yaa weng arewambbed ambemonde arewa kerundaib, kwane amun kerundime. ¹⁵ Kane kane kubibka yiiwiib kubime. Kane kane bob yuudi ameng kamibka yiiwiib yuudi ameng kamime. ¹⁶ Yena yoom kuu ibonmo aungaungbed dobirime. Kerengkan keraib, aningkoyiibbandan yaa daboknem ande dowakeniib kerime. Nembedmo meeni kangdomman keraan andaab.

¹⁷ Karub maambbed eb yaa arewa kamebdoka, nemaniib inande arewa kamenaab. Nimakarub korembed eb kuu amun ambangkeeb kii ande kadwobdaniib ye kiwaanbed ongme awine kwane ambangke. ¹⁸ Eb do-biri yaambbed nimakarub korem yoom yewenubmo dobiriyiib kuu yimin keroonka, kwame kuyaambbed angkumone yi yoom yewenubmo dobere. ¹⁹ Angkodmia, angkon neman bon kingkaib, korondibko Godbed kuye bon kuu ambangkok. Amborom kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Yarimanbed yedmoon, ‘Arudbed bon kuu neman inendaniin, nembed kakman kondaniin kii.’” andoon. ²⁰ Kuned kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Eb bonman kuu mungi keroka, animan konebko anak.

Kwane, ok moom bobnoka ok konebko anak.

Kwananeeb kuu amoyidkob ye korok ari nongkobaneeb.”* andoon kowe, yiib kuu kwamime.

²¹ Ke korondaiwa kwamunaan kuu arewambbed dorondare dabunaan andid, kumban arewa kuu amun kamimbed dorondare dabune.

13

Korok Korok Yi Weng Awinimo

¹ Nimakarub korem kuu gapman korok korok yaamo wengambere ambangkime, amborom kuu korok korok deme ye aromkono kuu karub maambbed awinindo, Godbed ongmoon kumbedmo. Korok korok deme ye aromkono kuu God ye dowakenbed ongmoon. ² Kwana kowe, kane kuu korok korok deme ye aromkono yaa wunekiranmaneene kuu Godbed ongmoon yaa wunekiranmaneene kii. Kwane kamaneendan kuu yika yimeren

* 12:20: “amoyidkob ye korok ari nongkobi” ye weng id angkara kuu karak kondi.

wengyundi ye dabab kanmananiib kii. ³ Kedi, korok korok kuu amun awin-imaibdan yaamban, abdon kamimaibdan yaa ambarakmi ye dabab kondi yaa unime ande yedmimaib. Korok yaa uni korem kuu korondandamiiwoo? Kwani kowe, amun amunmo kamime. Kwananiib kuu yembed yiiib dowad nimakarub amun andaneen. ⁴ Amborom kuu ye kuu God ye dememan yiiib yaa amun amun kamendi dowad deme awinoon kowe. Kumban yiiib kuu abdon kamaniib kaned kuu ye yaa unime, amborom kuu yembed dabab kondi ye aromkono awinoon kuu anam kowe. Ye kuu God ye dememan, kwane Godbed ye arud konoona ambarakmidan yaa ukum kondimaan. ⁵ Ke kwamunekob, korok korok yi weng kuu wengambere awine kandime, kumbedmo yimin. Ukum menebandameen dee andimomban, yiiib niindem aom kuu amunmo angkimborok andi yeman.

⁶ Kuye inamen kumbed yiiib kuu tak od kuu kowimaib, amborom kuu korok korok kuu God ye demedan, kwane yi kuu aron womoniyiibban oonimaib. ⁷ Yiiib kuu karub korem kane kane yaa dungkum kamiwen kuu ingkandime. Tak od kowi yaron keroonka, tak od kuu kowime. Gapman fii kowi yaron keroonka, gapman fii kowime. Yedin kan kiringkono kowi yaron keroonka, kwane kowime. Aningko kankooni yaron keroonka, kwane kowime.

Nub Yariman Yesu Ye Kerekmen Yaambad Dobirime

⁸ Yiiib kuu mimyob dowaken neman keendoon keendoon kamime. Kuku yiiib dungkum areb, God yaa ine kowi yeman. Kuye dungkum kuu angkimbaraneen, dowan keraanban. Kedi, kanembed yena yaa mimyob dowaken keendimaan kumbed Moses ye amob kuu anam id keroon. ⁹ Keye amob kee, “Nenem kamaib, kumka kuman ayaib, yid baib, yena yi yiribman nembed kanda ande kamaib.” kuyiib amob yena koremiib kuu bendabokne korem arimbed dabune yedmoon ye amob kukei, “Ebka ebmeren mimyob dowaken kowimaab areb, eb dia doriibdan yaa mimyob dowaken keende.” ¹⁰ Mimyob keendimaan ye karub kuu ye dia doriibdan yaa abdon kama-daanban. Kowe, mimyob dowaken keendi kuu Moses ye amob korem yi anam id keru yeman.

¹¹ Kibikee aron kuu yiiibkaadkeriwen kowe keyiib kee kamime, yiiib unuk dangemoon areb kere amun amun kamindeban yirimbed yaro dembe amun amun kamime andi yaron kereen kii. Amborom kuu yiiwa nuwa bobni yaa burudande bindi yaron kuu nub ibduruk anam anduwen areb-ban, kuye aron kuu dia doreen kowe. ¹² Kumun amnoom kuu dowan kere wenuun, awawini kerandamuun kii. Kowe, nub kuu amnoom kumun ye kami kuu ben yangmad kerehub, kwane aronki ye ana nangmi ye yiribman ben deebem. ¹³ Nub dobiri kuu aronkimbed kabangme dobirimaib areb kerem. Ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamaib, ok arewa ane awarak bobnembarai, nenem kamaib, anon dowomkim yaa dobere-moon areb ye inamen kamaib, wengbarai, wungkandaib kui. ¹⁴ Kumban Yariman Yesu Keresumbad kan derenime. Kwane, id ye dowaken kuu ma awine kamaib, kuyaa meeni maa ongmaib.

14

Anam Andi Wuuddaniib Anam Andi Kangdomdaniib

¹ Anam andi wuudman kuu yiiib kumaom nen daboknime, kumban yembed komo komo meenoon yaa wengbiri ye dowadban. ² Karub maa ye anam andi yaambad animan korem nembed ani kuu yimin andimaan, kumban anam andi wuudman kuu dingkan yom kuu dudi god yaa ani mengkandiwen kowe anainban andimaan. ³ Animan korem animaiibdan

kuu dudi god yaa ani mengkandi ye yom animokbandan benkubunaib. Kwane, dudi god yaa ani mengkandi ye yom animokbandan kuu animan korem animaibdan yaa ambarakmiib kii ande meenaib, amborom kuu kwane animaibdan yaa kuu Godbed ne karuwa nimaya andoon kowe. ⁴Yiib kanekob karub maa ye demenan yaa kuu wengyundandamiib? Kuye karub kuu yeka yarimanbed yiminmo doberewen o yiminban komberewen andi yeman. Kwane, ye kuu yiminmo dobaraneen, amborom kuu Yariman Yesumbed yiminmo ongmaneene kwane dobaraneen kowe.

⁵ Karub maambéd meenimaan kuu aron maa kuu aron yena yaa burudande God yaa kurikuri darewoob keru yeman andimaan. Kwane, karub maambéd meenimaan kuu aron korem kuu ibonmo andimaan. Kuye karub mimim kuu yika yi meeni inamen aombéd yika yi meeni yaa kangdom kerime. ⁶ Aron maa kuu God yaa kurikuri dowad aron yena yaa burudandoon ande meenimaan ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad kwanimaan. Kwane, dingkan yom animameen ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad kwanimaan, amborom kuu God yaa eso ande animameen kowe. Kwane, dingkan yom animokban ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad anokban kere ye yaa eso andimaan. ⁷ Kedi, nub kumaom kuu karub mim kuu yeka ye dowadmo ma dobaraanban. Kwane, nub kumaom kuu karub mim kuu yeka ye dowadmo ma bobnaanban. ⁸ Kowe, wad dobaranuub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad dobaranuub. Kwane, duknanuub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad duknanuub. Kwanikob, wad dobaranuub o bobnanuub kuu nub kuu Yariman Yesu ye karuwa nimaya keruwan.

⁹ Kuye dowadbed Yesu Keresu kuu bobnekore ikakman wadkeron kowe, ye kuu dukniwendaniib wad doriibdaniib yi kangkoman keron. ¹⁰ Kumban komande ogoodmo eb kuristen angkodmi yaa ambarakmeeb ande meeneeb? Komande ogoodmo eb kuristen angkodmi kankubuneeb? Kedi, nub korem kuu God ye wengyundimbon ari dobaranuub kii. ¹¹ God Ye Weng aombéd kekamune yedme wongkoon, “Yarimanbed yedmoon, ‘Nembéd doriin kuu anam keron kwamune areb kuu,

nimakarub korem kuu mene ne arinambo arimbed bumangkenib, eb kuu God kii ande yedmewaniib.’ ” andoon.

¹² Kwani kowe, nub korem mimim kuu yeka yeka nubbed komo awine kande ambanguwen kuu God yaa dakmanuub kii.

¹³ Kwani kowe, ogoodmo wengyundanoon wengyundanoon kamuub kuyaa kwane koronde deerewandem. Kwane, yiib kuristen angkodmia yi anam andi kiwaan yaa boknandimbon o kiwaan kebeni yeman ongmane kowaub ande inamen andange ongmine. ¹⁴ Ne kuu Yariman Yesu yaambéd kaadkere inamen ongme kangdommo awinaan kuu kei. Animan korem ani kuu yimin, animan maa kuu Godiib yaa wini ye kiwaan kebeni yemanban. Kumban kanembed kuu animanban Godiib yaa wini ye kiwaan kebeni yeman andoka, korondibko yembedmo kwane kamok, amborom kuu ye yaa kuu amob kowe. ¹⁵ Kwane, yiib animan ananiib kumbéd yiib kuristen angkodmi wedmekore ananiin kuu God yaa ambarakmaniin ande kubiyyiibban keraneen kuu, yiib kuu mimyob dowaken yaambéd kamokban keraniib. Yesu Keresumbed ye dowad bobnoon ye kuristen angkodmi kee yiib komo animaib yaambéd yi anam andi kuu nen monmaraib. ¹⁶ Kwanikob, yiibbed Keresu yaambéd okad yiri ye amowamob yaa obonmo kerenib doriib kumbéd yiib kuristen angkodmia benkubunaib, benkubunaniib kuu anam andindodanbed yiib kuu inamen arewadan ananiib. ¹⁷ Kedi, God ye oonimbon kuu animan ani o ok ani keye kerekmen

yaambédban. Kukei, Kingkin Karadmo ye aromkono yaambéd yorokmo dobiriyiib yewenubmo dobiriyiib kubiyyiib kui. ¹⁸ Amborom kuu keye kiwaan yaambéd kane kane Keresu ye deme awine kande ambangkaniib kuu, yi dowad Godbed kubaneene nimakarub yenambéd yi kuu amun kii andendaniib kowe.

¹⁹ Kwani kowe, kiwaan korem yaambéd yena yoom yewenubmo dohiri ye kiwaan ongmém. Kwane, kiwaan korem yaambéd yiib anam andi darewoob kerí dowad marin marin ambib areb yenbenmo daanemoon areb kerem. ²⁰ Animan yaa wengbiri dowadbed Godbed yi anam andi ongmooon kuu monmaraiib. Animan korem ani kuu yimin, animan maa maa kuu Godiib yaa wini ye kiwaan ma kebenaanban, kumban karub kanembed animan maa ananeen kumbed ye kuristen angkodmi maa wedme boknande kombaraneen kuu arewa, animan aneen ye karub ye amarakmi yeman. ²¹ Kwani kowe, yiib kuristen angkodmi wedme boknande kombiri yeman, dingkan yom ani o wain ok ani o komo komo kwamune wedme boknande kombiri yeman maa maa korem kuyaa kuu korondime, inamen kee amun, inamen maa arebban.

²² Kowe, komo inamen kuyaa kuu yiibbed inamen amun ande meene anam andiwe Godbed ee yimin andoon kumban kuristendan yenambéd awinaubban inamen arewa andimaib kuu, yiibka God ye arinambo arimbed kuye inamen kuu ben amuknime. Karub kanembed God yaa meenene inamen amun ande karekmiyiibban kerekore kuye inamen awinoon kumbed amarakmaan ma andindo kuu Godbed amun kerunoon. ²³ Kumban karub kanembed ye karekmi yaambéd animan ananeen kuu ukum koni yeman keraneen, amborom kuu yembed animan aneen kuu ye anam andi yaambédban kowe. Kwane, inamen korem anam andi yaambéd minindo kuu amarakmi yeman.

15

Yena Yaa Amun Amun Kamime

¹ Nub kane kane anam andi yaa kangdommo doruub kuu anam andi wu-uddan yaa koromone awandem, nubka nubmeren kubi dowad ambangki ye inamenmo awinaub. ² Nub korem kuu nub dia doriibdan yaa amun amun kamende yi anam andi darewoob kerí dowadbed kube awandem.

³ Amborom kuu Keresu kuu yeka yemerén kubi dowad ambangkindo kowe. Kuyaa kuu yembed God yaa God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Damangkandi weng yimbed eb yaa damangkabdiwen kuu ne yaa monoon kii.” andoon. ⁴ God Ye Weng Karadmo aombed anukbed wongkanabiwen ye weng korem kuu nub yaa kedmengkandi dowadbed wongkiwen. Kowe, kuye weng yaambéd ma korondiyiibban kangdommo dobiriyiib God Ye Weng yaambéd kube ongkandiyiib awine kandanuub kumbed Godbed kwananeen ande meedme dobaranuub.

⁵ Kwane, yiib kuu Yesu Keresu ye yoman weniib kuu, ma korondiyiibban kangdommo dobiriyiib kube ongkandiyiib bangkandimaan ye Godbed yiib yaa yiibkanmo aungaung mimo kere dohiri ye inamen kondok. ⁶ Kuye inamen awine kandaniib kumbed yiib kuu inamen mimo mongkodkono mimo kere daboknenib, nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa nambiri konime anduwed.

⁷ Kwani kowe, Keresumbed yiib bendabokne nimakarub amun andoon kwamune areb kuu, yiibka yiibmeren marin marin kamabokne karub amun andenoon kandabokne karub amun andenoon kamime. Kwananiib kuu God yaa nambiri konaniib kii. ⁸ Yesu Keresu kangkon ke kamonoon kii, ye kuu Yuudan yi deme karub keroon, God ye anam anam dowadbed.

Keyiib kee Abraham awene yaa weng kunduk ongenaboon kuu anam id kere korokbi dowad Yesumbed kwanoon. ⁹ Kwanoon kuu Yuudanban kuu Godbed yi yaa mimyob keende kakman are nonondandoon kumbed God yaa nambiri konime anded. Kuye dowad Dewidbed God Ye Weng aom kekamune yedme wongkoon, Keresu ye dowad,

“Kwani kowe, Yuudanban kumaom kuu nembed ewaningko kankoonaniin, kwane eb yaa kurikuri yook wingkaniin.” andoon.

¹⁰ Angkon ye weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Yuudanban kubime, God ye karuwa nimaya Yuudan yoom.” andoon.

¹¹ Angkon ye weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Yuudanban yiib korem, Yariman yaningko kankoonime, kwane ambibkin korem dan, yaningko kankoonime.” andoon.

¹² Angkon ye weng aombed Aisaiyambek kekamune yedme wongkoon, “Yesi* Ye Ambokab Keresu kuu bare dembaneen kii.

Ye mim kumbed daane wene ambibkin korem kuu oonaneen kii. Yuudanban kuu yembed kwananeen ande meedmaniib.” andoon.

¹³ Kowe, yiib kuu God yaamo angkumone doriib kuu, yembed kwananeen ande meedmimaib ye Godbed yiib yaa kubiyiib yewenubmo dobiriyiib bangkandoko yiminmo kerok. Kwananiib kumbed Kingkin Karadmo yaromkono yaambek Godbed kwananeen ande meedmibka yiminmo kerok anded.

Poolbed God Ye Deme Awinoon Ye Kerekmen

¹⁴ Nangkodmia, inamen ongme kangdommo awinaan kuu kei, yiib aom kuu amun amunbed yukne derenkoroon, kwane yiib kuu kaadkeri yiminmo kerenib, kwane yiib kuu marin kedmengkanoon kedmengkanoon kami yiminmo keriben kii. ¹⁵ Kumban nembed keye kerek kemaombed yiib yaa arudkonomo wongkani keendaan. Kuye weng yaa ika monkone yedmendi dowad kwanaan. Amborom kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambek deme kawoon kuu, ¹⁶ Yuudanban yi dowad Yesu Keresu ye deme awinaan kumbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan areb God ye weng baande daandimain kowe. Kwanimain kumbed Yuudanban kuu Kingkin Karadmombek ben karadmo kerundoko God yaa koni yeman areb keribko konako ne karuwa nimaya andok andid.

¹⁷ Kwane kowe, ne kuu God ye deme awinaan kumbed Yesu Keresu yaambek kerengkan kamaan. ¹⁸ Ne yaambek Keresu komo ambangkoon kumbedmo daknimain. Ne komo dakmaaniib komo ambangkaaniib kuyaambek Yuudanban ben God yaa wengambere awini kiwaan ari nongkobaan. ¹⁹ Kwanaan kuu dud korokbiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib Kingkin Karadmo yaromkono yaambek kui. Kowe Yerusalembed wene Ilirikum kuyaom kuu Keresu ye weng amun kumundinmo kanyare daandaan. ²⁰ Ne dowaken darewoob kerembirimain kuu kunayambek Keresu kuu kaadban koron doriib kuyaa kuu, ye weng amun kanwene daanda ande meendobembirimain kii. Kukuu karub yenambek ma andowe daandindo yaa nembed ibduruk andowe daanda andi dowad.

²¹ Inamen ke God Ye Weng aombed yedme wongkoon kei, “Ye weng daandindodan kuu wedmaniib, kwane wengambirindodan kuu kaadkeraniib.” andoon.

²² Kuye inamen awinaan kumbed aron yemoon kuu kebenewoone yiib yaa monokhan keraan kii.

Rom Yaa Owod Wini Ye Meeni Nekwoon

* **15:12:** Yesi kuu King Dewid yambe.

²³ Kumban, kibikee ambibkin ambibkin keyaom yimin yimin yaa deme awinekori, kwane yiiwiib yaa mene wedma ande weeb yemoonbed dowaken darewoob keraan. ²⁴ Kowe, ne inamen kowaan kuu Speen ambibkin yaa dewananiin kumbed yiiwiib yaa meneni durundaniin manok andid. Kwananiin kumbed aron yemoonban yiiib yoom kube doberekori, yiiib kuu ne Speen yaa weniin kiwaan dowad kuu awawaniwa wananiin ande meenaan. ²⁵ Kumban kibikee ne kuu Yerusalem yaa deweniin, God ye karadmodan kuyaa doriib yi awandi dowad. ²⁶ Amborom kuu Masedoniayiiib Akaiyayiiib kuyaom doriib ye anam andiwendanbed dowakeniib kerenib, God ye karadmodan Yerusalem aom doriib kumaom yiribmani-ibban keriwendan yi dowad od benib yi yaa bangkande ande ne dingki ari nongkobiwen. ²⁷ Ke yi inamen dowakenbed kwaniwen. Kwane, anam kuu kuye od kuu dungkum inendi yeman, amborom kuu Yuudanbed biwen ye kingkin kerekmen ye amun kerundi yaambd Yuudanban kuyaa numbiriwen kowe, ikakman Godbed amun kerundoone Yuudanbanbed biwen ye okad kiri ye yiribman yaambd Yuudan kuyaa numbiri ye dungkum angkeen kii. ²⁸ Kwanikob, od korem kuu Yerusalem yaa benwene bangkandaniine numbaraniwe yimin kii ande wedmendaniin kumbed Speen yaa deweneni kumbed yiiib kuu durundaniin. ²⁹ Ne nekaadkeraan, ne yiiwiib yaa mananiin kuu Keresumbd dowakeniib kere amun kerundoon kumundinmo yaambd mananiin kii.

³⁰ Angkodmia, nangkande yedmaan kuu, nub Yariman Yesu Keresuyiiib Kingkin Karadmo ye mimyob dowakeniib kuyaambd God yaa ne dowad ne yoom dabokne ibonmo yobdoodmo kurikuri kamime andid. ³¹ Kwanibko, Yudea aom doriib ye anam andindodanbed ne neem ande meendobiib yaa kuu Godbed kebene oonewoko, Yerusalem aom deme awinaniin kuyaa kuu God ye karadmodanbed ee yimin andime andid. ³² Kwamune keraneen kumbed God ye dowaken yaambd yiiwiib yaa mene durundaniin kuu, kubiyyiib mananiine yiiwa naya kuu unuk angke yaro nindoroki kowe yaremoon areb dobaranuub. ³³ Kowe, yewenubmo dobiri kondi ye God kuu yiiib korem yoom ibmo doborok. Anam kwanok.

16

Nimakarub Mimim Yaa Kubendi Weng

¹ Nub kuristen otaak Foebe kuu kei, nembd yu kuu yiiib yaa nen krobkendi dowad wongkaan, yu kuu wonong amun, anam andiwendan Sensurea siti aom doriib yi dowad dikon deme awineen. ² Nembd yiiib ke yedmendaan kei, yu kuu Yariman Yesu yaningko yaambd kubende nendime, God ye karadmodan yi inamen yi kerekmen yaambd. Kwane, yu yaa komo dowan keroon kuu yiiibbd awandime, amborom kuu yu kuu nimakarub yemoon yaa awandi darewoob kondeen kowe, ne yaa kangkon.

³ Ne yoom deme ibonmo awinuwendan Prisila yoom Akwila yoom yaa Yesu Keresu yaningko yaambd kubendime. ⁴ Yi kuu ne nen kukbiri dowadbed arud darewoob bobnikin dungkun ari dobiriwen. Kowe, kuye dowad kuu yi yaa eso andundaan, kuned nembdmomban Yuudanban anam andiwen yi korem kwangkong eso andundiwen. ⁵ Anam andiwendan Prisila yoom Akwila yoom yi ambiwoom mene nedbimaibdan yaa kangkon kubendime.

Ne angkodmi mimyob dowaken keenaanman Epenetus yaa kubenime. Ye kuu Esia ambibkin aombd ibduruk Keresu yaa anam andoon. ⁶ Meri yaa kubendime. Yu kuu yiiib awandi dowad deme yobdood awineen.

⁷ Anduronikus yoom Yunia yoom yaa kubendime. Yi kuu Yuudan anuk

ne yoom ibonmo wii aom doburuwen. Yi kuu apasodan kumaom kuu kadwongkandimbon. Kwane, yi kuu yidin Keresu yaa anam andiwen, ne kuu yi yomanbed anam andaana.

⁸ Ne angkodmi Keresu yaambd mimyob dowaken keenaanman Ampiliatus yaa kubenime. ⁹ Keresu yaambd nub yoom ibonmo deme awinuwenman Urubanus yoom ne angkodmi mimyob dowaken keenaanman Stakis yoom yaa kubendime. ¹⁰ Keresu yaambd komboon darobe karub amun andoonman Apeles yaa kubenime. Aristobulus ye nimadana yoom yaa kubendime.

¹¹ Ne Yuuman Herodion yaa kubenime. Narusisus ye nimadana yoom Yariman Yesu yaa anam andiwen kuyaa kubendime. ¹² Yariman Yesu yaambd deme yobdood awinimaib ye nima Turaifena yoom Turaifosa yoom yaa kubendime. Wonong maa Yariman Yesu yaambd deme yobdood anam awineen, mimyob dowaken keendaan ye wonong Peesis yaa kubendime. ¹³ Yariman Yesumbd kinoonman Rufus yoom ye ena yoom yaa kubendime. Yu kangkon ne ena areb kereen.

¹⁴ Asinkuritus yoom Flegon yoom Heemes yoom Patorobas yoom Heemas yoom yi yoom doriib ye kuristen angkodmia yoom yaa kubendime. ¹⁵ Filologus yoom Yunia yoom Nereus yoom ye oni yoom Olimpas yoom yi yoom doriib ye karadmo kerundoondan korem yoom yaa kubendime. ¹⁶ Yiib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk konoon kame kubendime. Anam andiwendan kambong maa maa aom doriib korem kuu yiib yaa kubendi weng keendiwen.

Yeenbon Weng

¹⁷ Angkodmia, nangkande yedmaan kuu kei, kane kane yi kuu wengbere yiib ben andokbenib anam andi kiwaan kebeni yeman nongkobimaibdan yaa kuu kaadkerunde wangdandundime. Yi kedmengkandi kuu nubbed yiib yaa kedmengkanduuwe awine kandiwen ye inamen arebban, kuye inamen yaa bon keru yeman. Kowe, yi yaa daboknaib, yeka yeka kerime. ¹⁸ Kedi, nimakarub kwamunedan kuu nub Yariman Keresu ye deme awinindo, yika yi id ye dowaken yaambdmo awine kande kwane ambangkimaib. Yi kuu ok wengiib dudi ye benkoobi ye wengiib kumbd yi inamen arewa yaa koron keriwendan yaa nemengkandimaib. ¹⁹ Yiibbed Yesu ye weng amun wengambere kande kuye kiwaan arimo doriib kuu kuristendan korem wengambiriwen. Kowe, nembd kubi darewoob arimbed keraan. Kumban, ne dowaken kuu yiib kuu amun amun ye inamen ye dowad meeni kangdom kerenib, arewa arewa ye inamen yaa wangdande nonoon areb kerime.

²⁰ Yewenubmo dobiri kondi ye Godbed aron dukmenmo arimbed Seten kuu yiib yon dabderem yirimbed monmaraneen.

Nub Yariman Yesu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib yaa kondok.

²¹ Ne yoom deme ibonmo awinuwenman Timoti kuu yiib yaa kubendi weng keendoon. Kwane, ne Yuudan angkodmia Lusius yoom Yason yoom Sosipate yoom kwangkon yiib yaa kubendi weng keendiwen. ²² Kerek kee Pool ye dowad wongkaanman Teetius nembd Yariman Yesu yaambd yiib yaa kubendi weng keendaan. ²³⁻²⁴ Pool ne yoom anam andiwendan ke doriib keyoom angkodmendoonman Gaius kuu yiib yaa kubendi weng keendoon. Keye siti ye od ye ooni ye korok Erastus yoom nub kuristen angkodmi Kwaatus yoom kuu yiib yaa kubendi weng keendiwen.*

* **16:23-24:** Kurin ye buk Rom yenamo keye wengiib kei: Nub Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib korem yaa kondok. Anam kwanok.

²⁵ God kuu Yesu Keresu ye weng daandiyiib ne kedmengkandiyiib yaambéd yiib ben kangdommo ongmendi ye God. Yembed unyemanbed mene kibikee kan biknoon ye weng kumban kibikee kan dian korokboon yaambéd yiib ben kangdommo ongmendoon. ²⁶ Aron korem korem ye Godbed kwanime ande yedme kowoon kumbed profesidan God Ye Weng Karadmo wongkiwen yaambéd ambibkin koremdan yaa ye weng kuu kan dian korokboon, ye yaa anam ande ye weng awine kandime anded. ²⁷ God, yembedmo meeni kangdom ye God kui, ye yaa kuu Yesu Keresu yaambéd nambiri aron korem korem yeman kerok kii! Anam kwanok.

1 Korindan

Kerek Mimo Poolbed Korindan Yaa Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool wengamboroon kuu anam andiwendan Korin aom doriib kuu id ye dowaken yaambbed arewa kamiib kowe, Efesus yaambbed yi yaa wongkoon. Korin aom kuu nenem inamen yemooniib kowe, Gurik wengbed “korin kami” ye weng id angkara kuu “nenem kami” keroon. Poolbed anukbed yi yaa daande wongkoon kumbed kerebkarab keriwon kowe kerek kee wongkoon, ongme ambobandi dowad. Kwane, Korindan yenambbed Pool yaa kaamobi yenayiib wongkiwen kowe, inande kerek kee wongkoon. Kwane, yi kombiriwen kuyaa aromne awandi dowad wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-3)
2. Korindan Yi Dowad Eso Andi Ye Weng (1:4-9)
3. Anam Andiwendan Yika Andokbe Yeka Yeka Keriwen Kuyaa Ambobandoon (1:10—4:21)
4. Anam Andiwendan Ambarakmi Yena Aom Kombiriwen Kuyaa Ambobandoon (sapta 5—6)
5. Awani Kerekmen Yaa Ambobandoon (sapta 7)
6. Neka Nedin Andi Ye Inamenban Yena Yaa Awandi Ye Inamen Awinime Ande Ambobandoon (8:1—11:1)
7. Nedbe God Yaningko Kankooni Kerekmen Yaa Ambobandoon (11:2—14:40)
8. Dukniwenbed Dembi Yaa Ambobandoon (sapta 15)
9. Yeenbon Weng (sapta 16)

¹ Pool, ne kuu God ye dowaken yaambbed Yesu Keresumbbed baande ki-noona ye apaso keraan yoom nub kuristen angkodmi Sostenes yoom.

² God yaa anam andiwendan Korin aom doriib, yiib kuu Yesu Keresumbbed karadmo kerundoondan, yiib kuu ambarakmi yaa daboknaib yiibka kere dobirime ande baandoon. Yiib yaa kerek kee keenduwen. Yiib yoom kane kane kuna kuna yaa doriib kuu nub Yariman Yesu Keresu yaa baandimaib-dan yoom ye yaa dabokne doriib, ye kuu nub yoom nub Yariman.

³ Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambbed yiib yaa bangkandime.

God Yaa Eso Andoon

⁴ Ne kuu aron korem yiib dowad ne God yaa eso andimain, amborom kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu Yesu Keresu aombbed yiib yaa kondoon kowe. ⁵ Kedi, ye aombbed kiwaan korem yaambbed yiib weng Yesu ye dowad dakmi korem aomiib yiib God yaa kaadkeri korem aomiib kuu, inamen yemoon yiminmo keriwon, ⁶ amborom kuu nubbed Keresu ye dowad yiib yaa dakme korokbenduwen kuu yiib dohiri aom kuu kangkon ibmo keroon kowe. ⁷ Kwani kowe, yiib kuu nub Yariman Yesu Keresu nenmene dianmo korokbok ande nindorokiibbed meedme doriib kuu, yiib kuu God ye deme ambangki ye aromkono Kingkin Karadmombbed munob bangkandimaan kuu maa nombirindo korem yiminmo keriwon. ⁸ Yembed

aromkono kerundaneene kwane wene yimin wandi aron keraneen, nub Yariman Yesu Keresu ye aron ari keranuun kuu yiyib yaa ambarakmiwen ande kadwondaanban ye dowad. ⁹ Ye kuu weng awinimo ma korondiyiyibban ye God, ye Mingki nub Yariman Yesu Keresu yoom ibmo dabokne dobirime yiyib yaa ande baandoon ye God.

Anam Andiwendan Aombed Andokbi Kuu Arewa

¹⁰ Angkodmia, nembéd nub Yariman Yesu Keresu yaningko yaambéd nangkande yedmaan kuu, yiyib korem kuu weng mímó kerime. Kwananiib kumbéd yiywaom kuu andokbiyiyibban kerenib no dabokne meeni inamen ibmo keraniib. ¹¹ Nangkodmia, Kaloe yu ambiwoom yena ku doriib kumbéd ne yaa yedmewiwen kuu, yiyib kuyaom kuu wengberenabiib kii andiwen. ¹² Kowe ne meeni kuu kei, yiyib kuyaa mimbed yedmimaan kuu, “Ne kuu Pool ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Apolos ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Pita ye yoman wanaan.” andaane, angkon maa kuu “Keresu ye yoman wanaan.” andaane ande kamiib kii.

¹³ Keresu kuu andokboonkob dee? Poolbéd yiyib dowad at ming arimbed bobnoonkob dee? Yiyib kuu Pool yaningko yaambéd baptais kerundoonkob dee? ¹⁴ Eso andaán, nembéd yiyib yaa kwane ma baptais kerundindo kowe, kumban Kurispus yoom Gaiyus yoom kumbédmo. ¹⁵ Kowe, karub maa kanembéd ne kuu eb aningko yaambéd baptais keruwewen andaánban, ne yaa. ¹⁶ Ee anam, nembéd angkon Stefanas yambiwoom doriibdan kwangkon baptais kerundaan, kwanaanbéd ari kuu kane yaa ma baptais kerunaan kuu nonondandaan. ¹⁷ Keresumbéd ne nenkowoone manaan kuu baptais kamendi yemanban, weng amun daandi dowad nenkwoon. Weng amun daandaan kuu karub ye meeni kangdom ye weng yaambédban. Karub yi meeni kangdom yaromkono yaambéd dakmaan karen, Keresu ye at ming ari bobnoon kumbéd ye aromkono kuu dowan keroon karen.

Keresu Kuu God Ye Meeni Kangdomiib Yaromkonoyiyib

¹⁸ At ming arimbed bobnoonman ye weng kuu, kane kane duknandamiib-dan yaambéd kuu idiibban areb, kumban nub bobni yaa burudande bindé weneendan yaambéd kuu kuye weng kuu God yaromkono. ¹⁹ Amborom kuu Godbéd kekane ande wongkoon, “Nembéd meeni kangdomdan yi meeni kangdom kuu monmaraniin, kwane kaadkeri arimbed kandiwenden yi kaadkeri inamen kuu ben angka kiraraniina yiminban keraniib.” andoon.

²⁰ God ye arinambo arimbed meeni kangdomman o kaadkeri arimbed kandoonman o weng yariman kuu kuna? Dowan kii. God kuu okad yiridan yi meeni kangdom kan yiri kowoone yi meeni kuu warudki areb keroon dee? Anamaa. ²¹ Kedi, God ye meeni kangdom aom kuu okad yiridan kuu yi meeni kangdom yaambéd ye yaa yikaadkerunindo. Kowe, weng amun daandoone anam andiwendan kuu bobni yaa burudande bindi ye weng kuu okad yiridanbéd weng inameniibban ande meeniwen kumbéd Godbéd kuboon. ²² Yuudan kuu dud kami yeka maaaa nub yaa korokbendime ande erekne kaamonaiwe, Gurikdan kuu meeni kangdom ande kereknimaib. ²³ Kumban nub kuu Yuudan o Gurikdan yi dowaken yaambédban God ye dowaken yaambéd Keresu at ming arimbed ayiiwe bobnoon ye weng daandimaub. Kuye weng kuu Yuudanbéd kuu yiminban andimaiwe yi dowad komborok andi yeman areb keroon. Kwane, kuye weng kuu Gurikdanbéd kuu weng inameniibban andimaiib. ²⁴ Kumban Yuudan o Gurikdan kane kane Godbéd baandoondan yi dowad kuu, Keresu kuu God yaromkono, kwane ye kuu God ye meeni kangdom. ²⁵ Amborom

kuu God ye meeni kuu yenambed inameniibban andimaib kuu nimakarub yi meeni kangdom yaa kuu burudande arimbed keroon. Kwane, God ye aromkono kuu yenambed aromkonoyiibban dowan andimaib kuu nimakarub yi aromkono yaa kuu burudande arimbed keroon.

²⁶ Angkodmia, yiib komarewa doriibkob baandoon kuyaa kuu meenime. Karub ye dobiri kerekmen yaambbed kuu yiib kuu meeni kangdomiib keriwendan kuu yemoonban, kwane yiib kuu korok darewoob keriwendan kuu yemoonban, kwane yiib kuu king ye karubkim keriwendan kuu yemoonban. ²⁷ Kumban Godbed okad kiri ye inameniibban ye barang kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ye meeni kangdomdan yaa karak kondi dowad. Kwane, Godbed okad kiri ye aromkonoyiibban ye nimakarub kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ye aromkonodan yaa karak kondi dowad. ²⁸ Yembed okad kiri aningkoyiibbandan yoom akmendandiwendan yoom karubban andiwendan yoom kuu kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ari keriwendan benkubuni dowad. ²⁹ Godbed kwanoon kuu karub kanembed God ye arinambo ari kuu ma yimin ande kerengkan kamaanban. ³⁰ Kedi, yiib kuu Yesu Keresu ye karuwa nimaya yi ambokab kuu God kii. Yesu kuu nub dowad God ye meeni kangdom keroon, nub yorokmo kerundi ye karub, nub karadmo kerundi ye karub, nub biddi ye karub kui. ³¹ Kwanekob, “Kanembed kerengkan weng dakmandameen keroka kuu Yariman yaambbed kerengkan kamok.” ande wongkoon kuu kwamune ande meenem.

2

Anam Andi Kuu God Yaromkono Yaambbed Angkumonoon

¹ Angkodmia, ne kuu yiib yaa mene God ye weng yedme korokbi dowad dakmaan kuu, weng idiib o meeni kangdom arimbediib daandindo.

² Amborom kuu ne yiib yaa dobaraan kuu inamen yena kankubunaan, Yesu Keresu ye wengiib ye kuu at ming arimbed aye kiniwen ye wengiib dakmi dowadmo awinaan kowe. ³ Kwane, ne kuu aromkonoyiibban kere uniyyiib kiringmiyiibbed yiib yaa manaan. ⁴ Ne wengiib God ye weng wengambere awinime ande daandaan ye wengiib kuu, karub yi meeni kangdom ye wengbedban o wadi wengbedban. Kukuu Kingkin Karadmo yaromkonombbed yiib yaa kedmengkandoona dakmaan. ⁵ Kowe, yiib anam andi kuu karub ye meeni kangdom yaambbed angkumonindo, God yaromkono yaambbed angkumonoon.

Kingkin Karadmo Yaambbed Meeni Kangdom

⁶ Kumban, nub kuu kingkin yaambbed kainiwendan yaa meeni kangdom weng daandimaub. Kumban kuye weng kuu okad kiri kibik ye meeni kangdom ye wengban o kibik okad kiri korok kere ooniwendan yi wengban. Kuye korok korok kuu dowan keraniib. ⁷ Nubbed dakmuub kuu God ye meeni kangdom biknoon kuu kan dianmo korokbi yeman. Aron kerindo yaron yiri kuu Godbed nub kuu nambiri kandi dowad meeni ongmoon kee kinekore kan biknoon kuu mene kibikei. ⁸ Kuye weng kuu okad kiri korok kere ooni ye karub kanembed ma id kandindo, amborom kuu id kandiwen karen Yariman nambiriyyiib kuu at ming ari aye kinindo karen. ⁹ Kuned kuu God Ye Weng aombbed kekamune yedme wongkoon,

“God yaa mimyob dowaken keeniwendan yi dowad yembed nekwandoon ye inamen kuu,
kane kanembed indobbed ma wedmindo,
kerendembed ma wengambirindo,
yika yi inamenbed ma meenindo kui.” andoon.

¹⁰ Kumban kuye inamen Godbed nekwandoon kuu yembed ye Kingkin yaambbed nub yaa korokbendoon, amborom kuu Kingkinbed inamen korem andangkimaan, God ye inamen niindem yiri kangkon.

¹¹ Kedi, karub maa ye inamen aom kuu karub maa kanembed yekaad-kerunaanban, karub ye kingkin ye yaa doreen kumbedmo. Kuyareb kuu, karub kanembed God ye inamen yaa kaadkerunaanban, God ye Kingkinmo.

¹² Nub kuu okad yiri ye kingkin kandindo, God yaambbed monoon ye Kingkin kanduwen, Godbed nub yaa komo komo munobmo bangkandoon kuu nubkaadkeri dowad. ¹³ Kwanikob, kuye weng kuu dakmuub kii, karub yi meeni kangdom yaambbed meneboon ye wengban, Kingkin Karadmombbed kedmengkandoon ye weng, kingkin ye kerekmen wengbed kingkin ye kerekmen anam anamiib kuu kwane ambemondub. ¹⁴ Kumban okad yirimo ye karub kuu God ye Kingkin yaambbed inamen menebeen kuu anam andaanban, amborom kuu kuye inamen kuu kingkin kerekmen yaambbed kaadkeri yeman kowe, kuyaa kuu kaadkerindeban kerene kuu inameniibban andaneen. ¹⁵ Kumban God ye Kingkiniib ye karubbed inamen korem kuu wengyundandaneen, kumban kuye karub kuu karub maambbed ongme wengyundane kaadkeraanban. ¹⁶ God Ye Weng aombbed kekamune yedme wongkoon,

“Yariman ye inamen yaa kuu kanembed yekaadkeraneenkob

Yariman yaa kedmengkananeen?” andoon.

Kumban nub kuu Keresu ye meeni inameniib kanduwen.

3

Karub Maa Maa Yi Yoman Wanaib Yesu Ye Yomanmo Winime

¹ Angkodmia, ne kuu Kingkin Karadmo kerekmen yaambbed kainiwendan yaa areb yiib yaa daandindeban, okad yiridan areb daandimain, yiib kuu Keresu yaambbed no dana mana areb keriwendan kumbed kwane daandimain. ² Yiib kuu animan kamkonomban muk ambodbed kondemmoon areb kedmengkandaan, amborom kuu yiib kuu kuye kedmengkandi kamkono dowad ma nekwindo kowe. Anamaa, kibik kangkon yiib kuu mokaid ma nekwindo. ³ Kedi, yiib kuu okad kiridanmo. Kwane, yiib yaa kuu wungkanoon wungkanooniib wengbiriyiib kwane angkeen kowe, anam kuu yiib kuu okad kiridanmoyoo? Yiib kuu karub ye inamen yaamo awine doriwoo? Anamaa. ⁴ Kwane, karub maa kuu “Pool ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Apolos ye yoman wanaan.” andaane kamimaib. Yiib kuu okad yiri ye inamenmo awini ye karuwa nimayakowoo?

⁵ Komarewa kii! Apolos kuu kanekob? Angkon Pool kuu kane? Nub kuu deme karubmo, nub yaambbed yiib kuu Yesu ye weng wengambere anam andiwen kumbedmo. Nub ayoob kuu Yarimanbed mimim kuu deme yeka yeka bangkandoon kumbed awinuwen kui. ⁶ Nembed yob kuu kibingkaane Apolos kuu yob yaa ok bunaboon, kumban Godbed ongmoone demboon.

⁷ Kowe, ibmo kane kibingkoon o ok bunaboon kuu aningkomanban, yob ongminaane dembimaan ye God, yembedmo aningkoyiib. ⁸ Kwane, kibingkiimaan ye karub yoom ok bunabimaan ye karub yoom kuu ibmo, Godbed yi mimim yi deme komarewa ambangkiwen kuu kwamunemo kakman bangkandaneen. ⁹ Kowe, nub kuu God ye demedanmo, yiib kuu Godbed kibingkoon ye mongkobon kere Godbed yenboon ye ambib.

God Ye Deme Ongme Awinime

¹⁰ Kabamoon kondoon ye deme ye aromkono Godbed ne yaa kawoon ye kerekmen yaambbed, ne kuu ambib arumi yekaad ye karub areb ambib

dodkono manemoon areb yiib yaa ibduruk kedmengkandaan. Kwanaane, karub maambéd kwari yenbeen. Kumban yeka yeka komarewa yenben-abiib kuu kaadkeriyiibbed. ¹¹ Karub maa kanembed dodkono manoon yiri kuu maaaa kanmene manaanban, manoon kuu Yesu Keresu kui. ¹² Karub kanembed dodkono karimbed bot goldbed o bot silvaambéd o od darewoob ye botbed o atbed o kereekbed o aroob konokabbed yenbaneen kuu, ¹³ ye deme kuu dianmo korokbaneen, amborom kuu Keresu yaron arimbed ye deme kuu kanmene nambiri ari korokbaneen kowe. Kwane, amotbed nimakarub mimim yi deme amun komarewa kuu nengke komboon darobe korokbaneen. ¹⁴ Kowe, karubbed komarewa yenboon kuu amotbed denanuune kwane dobaranuunbed kuu ye kakman kandaneen. ¹⁵ Kumban ye deme kuu dene kubunanuunbed kuu kakman kandaanban, ne yaa angkeen ande meenoon kuu dowan keraneen kumban, Godbed karubmo bindaneen. Kuye karub kuu yiribmaniib ambiwoom doreen kumbed ambib denaune amot yumbu aombed dingkirud kombiri angkanemoon areb keraneen.

¹⁶ Yiib yiibkaadbankowoo, yiib korem kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kowe, God ye Kingkin kuu kuyaom doreen kii! ¹⁷ Karub kanembed God ye kurikuri boyambib darewoob monmaraneen kuu, Godbed monmarunaneen, amborom kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kuu karadmo kowe. Kwane, kuye kurikuri boyambib darewoob kuu yiib kui.

¹⁸ Yiibkareb yiibmeren biranaib. Yiib kuyaa kanembed ye kuu okad kiri ye dobiri kerekmen yaambéd ye kuu meeni kangdom ye karub ande meenoka, wabkaddanbed ye yaa inameniibbanman andi dowad God ye inameniib kerok. Kwananeen kumbed God ye kedmengkandi kaadkerene God ye meeni kangdomman keraneen. ¹⁹ Kedi, God ye indob arimbed okad kiri ye meeni kangdom kuu inameniibban yeman. God ye dowad ye weng aombed kwane dakme wongkoon, “Yembed okad kiri ye meeni kangdomdan yi inamen bangbang yaa kuu komboon kaamobe wedmendimaan.” andoon. ²⁰ Kwane angkon God Ye Weng aombed dakme wongkoon kuu, “Yariman yekaadkeroon okad kiri ye meeni kangdomdan yi meeni kuu idiibban.” andoon. ²¹⁻²² Kedi, kumkam korem kuu yiibman, Pool o Apolos o Pita o okad yimin yimin yiri o wadkeri o bobni o kibik o amaan, kumkam korem kee yiibman. Kwani kowe, karub dowad kerengkan kamaib. ²³ Kwane, yiib kuu Keresu yeman keriiwe Keresu kuu God yeman keroon.

4

Yesu Keresu Ye Demedan

¹ Kwane, nimakarubbed nub yaa kwamune meene wedmime, nub kuu Keresu ye demedan kere God ye weng biknoon yaa oone dakmidan andime.

² Kwane ari kuu, Godbed komo komo deme bangkandoon kuyaa awiniwen-dan kuu ma korondiyiibban kangdommo awine dobirime anded. ³ Yiibbed o okad kiri ye kangdod aombed wengyundi dowad andangkawaniib kuu ne meeni embeng mana keraan. Anamaa, nekareb nemeren kuu wengyundi dowad andangkimbokban. ⁴ Ne inamen awini ye kiwaan kuu yorokmo, ma aadikmiyiibban, kumban kwamune keraan kuu God ye indob arimbed ambarakmiyiibban keru yemanban. Anam kuu wengyundawi ye karub kuu Yariman Yesu kii. ⁵ Kwani kowe, aron kinoon arimban kumbed wengyundaib, korondibko Yariman monoka. Yembed kumun aom komo bikdereboon kuu nambiri yaa benmenene, nimakarub yi inamen ye id yi niindem aom kuu be dian keraneen. Kuyaron ari keranuun kuu nimakarub mimim komo komo kamiwen kumbed Godbed yi aningko benkoobaneen.

⁶ Angkodmia, ne yoom Apolos yoom yaa dakmaan kuu kumun kinenid dakme yiib yaa korokbendaan kumbed yiib kuu “Komo wongkoon kuu burudande ari ye meeniyiib keraib.” kuye weng id kuu nubbed komo kamuwen yaambd kandime anduwed. Kwane kandaniib kuu yiib kuu karub mimo yaamo yimin ande kerengkan kamekorib maa kuu yiminban andaibban. ⁷ Kedi, yiib kuu kanembed ongmendoonkob nimakarub yena arebban yeka mamaa keruwen? Yiib yaa komo barang angkeen kuu Godbed yiib yaa bangkandindo kumbed? Yiib kumkam korem kuu Godbed bangkandoone biwen kowe, komande yiib kuu nubkareb buwen ande kerengkan kamiib?

⁸ Yiib korem kuu yiminmo keriwenkowoo? Yiib korem kuu yiribman yewudmo keriwenkowoo? Nub yaa domondenib yiib korem yiibkareb kuu king keriwenkowoo? Nembed meenaan kuu yiibkareb kuu anam king keruwen, amborom kuu yiib kwaniwen karen nub kangkon yiib yoom ibmo king keruwen karen. ⁹ Nembed meenaan kuu apasodan nub kuu ana nangme dorindodan kuu ana nangme doriwendanbed be nong yendare be wene damangkandi dowad kambong kambong kidangkambd dewanaiwe aningkoyiibbandan yirimo ye yumbon kondemoon areb keruwen. Kwane, nub kuu ambarakmidan kuu kakerebiri ari nongkobiwe Romdan yi iningkuk kamiwed wedmi yeman arud dingkanbed o karubbed yeene nongkobemoon areb keruwen. Kwane, nub kuu ongmenaboon ye kumkam korem yi kerebiri arimbed karak konde wedmi yeman keruwen, engyusiib nimakaruiib yi kerebiri arimbed kui. ¹⁰ Nub yaa kuu Keresu ye dowad yenambd yiib kuu inameniibbandan andimaib, kumban Korindan, yiib kuu Keresu yaa meeni kangdom keriwenkowoo? Nub kuu yena yi indob arimbed wuud keruwen kumban yiib kuu aromkonomo doriibkowoo? Nub kuu yena yi indob arimbed aningkoyiibbandan keruwen kumban yiib kuu aningkoyiibbandan keriwenkowoo? ¹¹ Anukbed mene kibirebaya kee nub kuu mungiyiib ok moomiib bobnenub, ebkad korobmo deebuuwe, yenambd yenbandiwe durud yewed kandenub, dobiri ye yumboniibban keruwen. ¹² Nubka nub dingkimbed deme yobdood awinimaub. Kwane, nub yaa butun kamendimaib kuu, ikakman amun kerundimaub. Kwane, nub kuu durud konde yenbandimaib kuu, kwane ma korondiyiibban kangdommo dobirimaub. ¹³ Kwane, nub yaa wengamborokbanabimaib kuu amunmo inandimaub. Anukbed mene kibikee okad yiri kee ambod arewa areb kerauwe nongdomatom ande wunekarundimaib.

¹⁴ Nembed yiib yaa ke wongkaan kei, yiib karak kondi yemanban, ne dana anam yaa mimyob dowaken keendaan areb kumbed yiib yaa kaadkeri weng ongkande daandandid. ¹⁵ Kedi, yiib kuu Keresu yaambd oonidan 10,000iib areb keruwen kuned, yiib ambeya kuu yemoonban, amborom kuu Yesu Keresu aombd ye weng amun yaambd ne kuu yiib ambe anam areb keraan kowe. ¹⁶ Kwani kowe, nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, ne koob kandime. ¹⁷ Keye dowad kumbed ne mimyob keenaan ye dana Timoti, Yariman Yesu yaambd ma korondiyiibban anam ande kangdommo dobiri ye karub kui, ye kuu yiib yaa kibireb nenkowaniine mananeen kii. Yembd Yesu Keresu yaambd ne dobiri kerekmen kuu yiib yaa monkone daandaneen. Kuye dobiri kerekmen kuu anam andiwendan kunaya kunaya doriib korem yaa kedmengkandimain kuu ibmo.

¹⁸ Kumban yiib yena kuu Pool kuu nub yaa manaanban andekorib nubka nubbedmo yimin ande kerengkan kamiib kii. ¹⁹ Kumban Yariman Yesu ye dowaken keraneenbed kuu aron doboobban arimbed yiib yaa mananiin. Kwane, nekareb kerengkan kamiibdan komarewa dakmiib kuu wengamberende andangkekor, kwane ari kuu komo yaromkono yaambd kwamiib kuu wedme komboon darobaniin kii. ²⁰ Amborom kuu God ye oonimbon

aom kuu wengmo dakmi yemanban, aromkono kande kwami yeman. ²¹Yiib dowaken kuu kuna? Ne yiib yaa mananiin kuu, at debokbed dee o mimyob dowaken keende ingmiyiibban nangkemmo kami ye inameniib dee?

5

Anam Andoonman Nenem Kamimaan Kuu Dankorarime

¹ Anam kuu yenambed daawiiwe wengambaraan kuu, yiib kuyaom kuu nenem kami ye inamen angkeen, kumban nenem kami ye inamen yeka mamaa, anam andindodan kuu ma kwamimokban ye inamen arewa kei, karub maa kuu ye awodki ye wonong animari yoom doriib. ² Kwane, kuyaa kuu yiibbed kerengkan keruwen kii! Yiib kuu mimyob darewoob kowekorib yiib kumaombed ke kamoonman kee kan angka koraraibbankowoo? ³ Ne kuu wuruk kuu yiib yoom dorokban kumban, kingkin yaambbed kuu yiib yoom doruub. Kwane, ne kuu kuyaambbed doberemoon areb kereni ke kamoonman keyaa wengyundaan. ⁴ Kwane, nub Yariman Yesu Keresu yaambbed mimyamo nedbibko ne kangkon kingkin yaambbed yiib yoom kerako nub Yariman Yesu yaromkono monoka, ⁵ karub kee kande Seten yaa konime. Kwanibko ye id ye dowaken kuu monmaroko durud yewed kandene amonomboko Yariman yaron arimbed ye kingkin kuu Godbed bobni yaa burudande nendok.

⁶ Yiib kerengkan kuu amunban. Yiis embengbed flawa dungkun aom kowaiwe flawa kumundimo yaa wenebe derendarimaan kuu ambarakmi ye kuru kowe yiibkaadbankowoo? ⁷ Yiib kuu yiis kurin kuu kankoraribko yiib kuu flawa kumundin yiisiibban areb ongmen dok. Anamaa, yiib kuu kwamune arebmo, amborom kuu nub Sibi Mana, Burudandoon orokbon yeman, Keresu kuu aye kowiwen kumbed nub niindem aom aroon kowe. ⁸ Kwani kowe, nub orokbon kuu yiis kuriniibban flawa anammombbed awinem. Kuye yiis kurin kuu arud wande yemyeb yenbandi ye inameniib inamen miin arewayiib yeman, kumban flawa anammo kuu ma aadikmiyiibban ye inamen yorokmoyiib anam anamiib yeman.

⁹ Nembed yiib yaa ne kerek wongke keendaan kuu karub nenem kamidan yaa daboknendaib. ¹⁰ Kumban kwanandaan ye id kuu okad kiridan kanembbed nenem kamimaib o yiribman be amuknimaib o birande yiribman bimaib o dudi god yaa bumangkimaib kuyaa kuu domonendime andi ye idban. Keye anam andindo kere ambarakmidan okad korem yaa diiriwen kowe, yi yaa domonendaniib kuu yiib kuu no okad kiri ye kerekmen yaa domonendaniib kumbed kii. ¹¹ Kumban yiib yaa ke wongkaan kei, karub kanembbed yekareb ne kuu kuristen andaneen kumban aadikme nenem kamimaan o yiribman be amuknimaan o dudi god yaa bumangkimaan o wengamborokbanabimaan o ok arewa animaan o birande yiribman bimaan kuyaa kuu daboknaib. Kuye karub yoom kuu ma ibmo dibere anaib.

¹² Kwane, anam andindo bunangkadan yaa wengyundandi kuu ne demekob kwane wengyundandaniin dee? Dowan. Yiib kuu kane kane anam andiwendanbed ambarakmibka wengyundandime. ¹³ Anam andindo bunangkadan kuu Godbed wengyundandaneen. Kumban yiib kuu “Yiib kumaom kanembed ambarakmenabe doboroka dankorarime.”

6

Anam Andiwendan Yiibkanmo Yaa Okad Yiridan Yi Kangdod Kerundaib

¹ Yiib kuyaa karub kanembed maa yaa wengberene kangdod nenwanandameen kuu, God ye karadmodan yi arinambo arimbed nenwene

wengyundi ye inamen yaa kuu koronde God yaa wunekariwenden yi ari-nambo arimbed nenwene wengyundaneen kuu inamen amun dee? ² God ye karadmodanbed okad kiridan wengyundandaniib kuu yiiibkaadbankowoo? Yiiibbed okad kiridan wengyundandaniib kowe, kangdod weng embeng embeng kuyaa wengyundi ye aromkono kuu yiiib yaa angkeen kuda. ³ Nubbed engyusiib okad kiri ye awadiib kuu wengyundandanuub kuu yiiibkaadbankowoo? Kwananuub kowe, okad kiri doruub yaron aombed wengbiri o komo komo kangdod kerundi yeman kuyaa yiminmo wengyundandanuub kuda. ⁴ Kwani kowe, yiiib kuyaa maambed maa yaa okad kiri dobiri dowad wengberene kangdod nenwanandamoka, yiiibbed anam andoonman maa nendibko wengyundi korok kerok. Anam andoonman aningkoyiibban kangkon yimin kuda. ⁵ Ku yedmaan kuu yiiib karak kondi yeman. Yiiib kuyaom kuu karub maa kanembed meeni kangdomiib kere anam andiwendan aom maa wengyundandindeban kuu anam kerandameenoo? ⁶ Kumban, anam kuu anam andiwenden yenambed yena kuu kangdod benwinimaib, anamaa, anam andindodan yi arinambo ari wengyundandimaib.

⁷ Yiiibkareb kuyaom neman nen kangdod wonoon neman nen kangdod wonoon kamimaib kuye id angkara kuu, Setenbed yiiib korem nangme burundane dorende dowan keroon kii. Kwanimaib ye inamen arewa yaa kuu korondibko yenambed yiiib yaa kwane ambarakmime. Korondibko yenambed yiiib yaa kwane birande yid bime. ⁸ Kuned yiiibkareb dudenib ambarakmendimaib, yiiib kuristen angkodmia kuyaa kii.

⁹ Arewa kamenabidan kuu God ye oonimbon aom yiyiib yumbon kandaibban kuu yiiibkaadbankowoo? Yenambed yiiib yaa birandaib ande nekwe meenime, keye weng keyaa. Nenem kamidan o dudi god bumangkidan o karub yikanmo awanoon awanoon kamidan ¹⁰ o yid bidan o yiribman yemoon be amuknidan o ok arewa anidan o wengamborokkbanabidan o birande yiribman bidan kuu God ye oonimbon aom kuu yiyiib yumbon kandaibban. ¹¹ Kwane areb kuu anak kuu yiiib yena kuu kwamunedan. Kumban yiiib kuu ogoon. Yiiib kuu karadmo kerundoon. Yiiib kuu Yariman Yesu Keresu yaningko yaambbed nub God ye Kingkinbed yorokmo kerundoon.

Yiib Idbed Amunmo Kamimaib Kuyaambed God Yaningko Kankoonime

¹² Ne yaambbed kuu inamen korem kuu amowiibban kumban, inamen koremnan yenamo kuu dobiri amuniib kondi yeman. Ne yaambbed kuu inamen korem kuu amowiibban kumban, korondaine inamen maambbed ne yaa korok keruwaanban. ¹³ Animan kuu kabeyob yeman, angkon kabeyob kuu animan yeman. Kumban Godbed yi ayoob kuu monmaraneen. Nub id kuu nenem kami yemanban, Yariman Yesu ye deme awini yeman, angkon Yariman Yesu kuu nub id yaa awande ooni yeman. ¹⁴ Godbed Yariman Yesu kuu bobnoon yirimbed nenkoonoon. Kowe, nub id kangkon yembed yaromkonombbed benkoobaneen kii. ¹⁵ Yiiib id kuu Keresu yeka ye yaa daboknoon kuu yiiibkaadbankowoo? Kwani kowe, Keresu yaa daboknoondan kuu biande kiwaan ari wonong yaa ben daboknaniin dee? Yii, yiminban kii! ¹⁶ Kanembed ye kuu kiwaan ari wonong yoom dobaraneen kuu yu yoom id mimo keraniib kuu yiiibkaadbankowoo? Kedi, God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, “Yi ayoob kuu id mimo keraniib.” andoon. ¹⁷ Kumban kanembed yekareb Yariman Yesu yaambbed daboknaneen kumbed kingkin yaambbed mimo keraniib.

¹⁸ Nenem kami yaa daboknaib, kiromonime. Karub kanembed ambarakmi yena kamimaan kuu ye id bunangkamo, kumban karub kanembed ye kuu nenem ye ambarakmi yaambbed ambarakmoon kuu yekareb ye id

yaa ambarakmimaan. ¹⁹ Yiib kuu Kingkin Karadmo kuu God yaambéd kandiwe yiib niindem aom doboroone yiib id kuu ye karadmo dobirimbon keroon kuu yiibkaadbankowoo? Yiib kuu yiibkareb yemanban, ²⁰ yiib kuu moonoon yeman. Kwani kowe, yiib idbed komo komo ambangkimaib kuyaambéd God yaningko kankoonime.

7

Awani Ye Kerekmen

¹ Yiibbed weng wongke keewiwen kuu kibireb ke inandaan kei. Karub kuu awanaanban kuu amun. ² Kumban, nenem inamen yemoon dangoon kowe, karub mimim kuu yi wonongiibmo kerime, kwane wonong mimim kangkon yi karuwiibmo kerime. ³ Karub kuu ye wonong yaa kuu anammo awane dabokne dohiri ye kerekmenbed kamok. Kwamune areb kuu ye wonong kangkon ye yaa kwane kamuk. ⁴ Wonong yu id kuu yukareb yumbedmomban, yu karub kangkon yeman. Kwamune areb kuu karub ye id kuu yekareb yembedmomban, ye wonong kangkon yuman. ⁵ Ayoob dabokni ye kerekmen yaa kuu korondaan andaib. Kumban weng mimo keraniib kumbed aron dukmenmo kurikuri kami dowad korondaniib kuu yimin. Kuye aron dowan keruka ika daboknime. Daboknaibban keraneen kuu yikareb kangkadmi embengmo yiminban keraniiwe Setenbed yi ayoob birandaneen. ⁶ Nembéd ke yedmendaan kee kwamiwed yimin andimban, no kedmengkain. ⁷ Kuned kuu ne dowaken kuu nimakarub korem kuu ne awanindo ye aromkono Godbed kawoon areb kwane awinime andid. Kumban anam kuu nimakarub mimim kuu Godbed ye deme mimim ye aromkono munob bangkandoon, mim kuu munob keamune kone angkon maa kuu yeka maa kone kamoon.

⁸ Kumban awadmindodaniib iribdaniib yaa kuu ke yedmaan kei, amun kuu yi kuu awadmiyiibban ne areb kwane dobirime. ⁹ Kumban yikareb kangkadmikinban keroka awadmime, amborom kuu awananiib kumbed yiimin, niindem aommo denembirimban kowe.

¹⁰ Awadmiwendan, yiib yaa nembéd amob weng (ne yaambédban Yairiman yaambéd) ke yedmaan kei, wonong kuu yu karub yaa kuu domonenaun. ¹¹ Kumban yu kuu domonenuka, yu kuu awaniyiibban kwane doburuk, o koronduka angkon ikakman yu karuwiib yaa wene kunum kere dabokne doburuk. Kwane, karub kuu ye wonong kuu dankaranokban.

¹² Yiib yena kuu (nembéd Yarimanbedban) ke yedmaan kei, kuristen angkodmi maa ye wonong kuu anam andindo kumbed yu dowaken kuu ye yoom doberem ande meenuka, yu kuu dankaranokban. ¹³ Kwane, anam andeen ye wonong yu karub kuu anam andindo kumbed ye dowaken kuu yu yoom doberem ande meenoka, ye kuu dankaraun. ¹⁴ Amborom kuu ambi anam andindo kuu yu anam andi yaambéd God ye dia nen muneen kowe. Kwane, amban anam andindo kuu ambi ye anam andi yaambéd God ye dia nen monoon. Kwanokban kuu yi dana kuu God ye dia keraibban, kumban kuyiib kumbed God ye dia keraniib.

¹⁵ Ma, anam andindoman kuu ye wonong anam andeen yaa domobde wana andoka yiib korondibko kwane kamok. Anam andoonman o wonong kuu kuyaambéd amowiibban, domondi kuu yimin. Godbed nub baande kinoon kuu yewenubmo yaambéd dohiri ye dowad. ¹⁶ Anam andeen ye wonong, kub yaambéd kub karub kuu kukne kukne dobaraneeen kumbed anam andaneen dee anam andaaban dee kubkaadkerewenoo? Anam andoon ye karub, eb yaambéd eb wonong kuu kukne kukne dobaranuun kumbed anam andanuun dee anam andaunban dee ebkaadkerewenoo?

Godbed Yiib Yaa Baandoon Yaambéd Dobirime

¹⁷ Yiib mimim kuu okad yiri dobiri dowad yumbon Yariman Yesumbed nekwane bangkandoone Godbed baandoon yaambéd dobirime. Amob weng kekee anam andiwenden korem yaa kondaan kii. ¹⁸ Kane kane kuu kad wandiwenden kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandi dobiri kerekmen korare kad wandindo dobiri kerekmen awine kandaib. Kane kane kuu kad wandindodan kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandindo dobiri kerekmen korare kad wandi dobiri kerekmen awine kandaib. ¹⁹ Kad wandi dobiri kerekmen yaambéd dobaraneeb kuu God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban, kad wandindo dobiri kerekmen yaambéd dobaraneeb kangkon God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban. Godbed kwanime andi ye weng awini kumbedmo meeni darewoob yeman.

²⁰ Yiib mimim kuu komo yaambéd doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambéd dobirime. ²¹ Yiib yena kuu yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembirimaibkob baandoonoo? Kuyaa meeni darewoob keraib. Kumban yiib kuu derekmana dubbere yiibka oone obonmo keru yaroniib keruka kwane kamime. ²² Kedi, kane ye kuu karub maa ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaankob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye indob arimbed obonmo ye karub keroon. Kuyareb kuu, kane ye kuu obonmo doroobonkob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaan ye karub keroon. ²³ Yiib kuu Keresu ye umkanbed moonoon kowe, yiibka moone yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraib. ²⁴ Angkodmia, yiib mimim kuu komo yaambéd doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambéd God yaambéd yonene dobirime.

Awadmindodaniib Iribdaniib Yi Dowad Dakmoon

²⁵ Ma, awadmindodan yaa kuu, Yarimanbed ne yaa yi dowad kwane ande andindo. Kumban ne kuu Yariman ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambéd ma aadikmiyiibban yiminmo keraan kowe, ne meeni kuu kei. ²⁶ Kibikee yobdood darewoob nub korem yaa meneboon kowe, nembed meenaan kuu yiib kuu awadmiwen o awadmindo doriib kuu kwane dobirime. ²⁷ Yiib kuu awadmiwenoo? Kwanoka dankarande kamaib. Yiib kuu awanindoyoo? Kwanoka awanande onmaib. ²⁸ Kumban eb kuu awananeeb kuu ambarakmimban. Kwane, wonong koyumbed awananuun kuu ambarakmimban. Kumban kane kane awadmaniib kuu keyaa kee dabab yemoon wedmaniib, awadmindodan arebban. Dabab aom dobiri kuu yobdood kowe, dabab yemoon kee korondime andid.

²⁹ Angkodmia, nembed meenaan kuu kei, aron kuu dukmen kereen. Kowe, kibikbed ari kuu kane kane awadmiwen kuu awadmi ye kerekmen yaa meeni darewoob keraib, awadmindodan areb kerime, ³⁰ kane kane kuu yuudi ameng kamiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane kuu kubiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane yi kuu yiribman berengkimaib kuu yi yiribman yaa kuu arabenmo awinidan areb kerime, ³¹ kane kane kuu okad yiri ye yiribman awinimaib kumbed ambangkembirimaib kuu kuyaamo kerekne meenaib. Amborom kuu okad kiri kibirebya wedmuub yeman kuu dowan kerandameen.

³² Ne dowaken kuu yiib kuu komo komo kuyaa meenmembiri kuu korondime andid. Awanindo ye karub kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniine Yarimanbed kubewaneen ande

meenimaan. ³³ Kumban awanoon ye karub kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere deme ambangkaniine ne wonong kubewanuun ande meenimaan kowe, ³⁴ ye inamen ayoob keroon, Yariman yaayiib ye wonong yaayiib kui. Awanindo ye wonong o wonong irib kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniin ande meenimaan. Kukuu yu idiib kingkiniib karadmo keru yeman. Kumban awaneen ye wonong kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere ambangkaniine ne karub kubewaneen ande meenimaan. ³⁵ Nembed ke dakmiin kee yiib amun keru yeman, yiib yaa kwane kamaib andimban. Kukuu yiib kuu kiwaan anam yaambbed doberenib inamen ma andokbiyiibban kumbed idiib meeni yiib kumundin Keresu yaa kone dobirime andid.

³⁶ Karub kanembed ye wonong boriwen yaa korobe anam yaambbed kamokban keraneene, yu kuu weeb doboob areb kerembaranuune ye kuu awani ye inameniib keroka, ye dowaken yaambbed kwane ambangk. Yu awananeen kuu ye ambarakmi yemanban. Yi ayoob kuu awanime. ³⁷ Kumban karub kane ye kuu yekareb inamen mimo kerene yenambbed ye yaa dedmoni yaa kebenene meeni inamen kumundin yaa kangkaadmene, koyu kuu awanainban ande inamen ongmoon kuu, karub kee ye kangkon amun kamoon. ³⁸ Kwani kowe, kane ye kuu koyu awananeen kuu yimin. Kumban kanembed yu awanaanban kuu karub yena burudande yiminmo ambangkaneen, amborom kuu yobdood darewoob meneboon kowe.

³⁹ Wonong kuu yu karub doreenbed kuu yu karub yaamo dabokne dobirimaun, yu karub domoneni kuu amob. Kumban yu karub bobnaneen kuu obonmo kerenu yu dowaken yaambbed karub maa awanunuun kuu yimin, kumban karub kuu Yariman yaa anam andoonman kumbed. ⁴⁰ Ne meeni kuu kei, yu kuu ika awanaunban kuu yu kuu kubanuun. Kwane, nangkon God ye Kingkiniibkob dakmaan ande meenaan.

8

Anam Andi Wuud Keriwenden Yaa Kuu Dedmonibka Boknande Kombaraiib

¹ Yenambbed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye dowad dakmandamaan. Nubkaad, nub korem kuu kaadkeri yaambbed doruub. Kaadkeri yaambbed kerengkan inamen menebimaan kumban, mimi yob dowaken yaambbed yena yi niindem aom aromni ye inamen menebimaan. ² Karub kane ye kuu “Nembed inamen keyaa kee kumundin nekaad kuda.” ande meenaneen kuu anam kuu korobe yekaadban, ye kuu kumundin yekaadban. ³ Kumban kane kanembed God yaa mimi yob dowaken keenaniib kuu yi kuu Godbed yekaad kerundaneen.

⁴ Kwani kowe, yenambbed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye weng kuu kei. Nubkaadkeruwen kuruwak god kuu okad kumundin kirikee yi kuu anamban. Kwane, god yenayiibban, God kuu mimo nub kangkon nubkaad. ⁵ Kedi, nimakarub yenambbed nub god kuu Ewen ari doriib andaiwe yenambbed nub god kuu okad kiri doriib andimaiib. Anam kuu “nub god” kwane andimaiib ye god kuu yemoon, angkon “nub yariman” kwane andimaiib ye yariman kuu yemoon. ⁶ Kuned nub yaa kuu kwamunemban, God kuu mimo, nimakarub korem yi Ambe kui. Yembed kumkam korem ongmenaboone demboon. Kwane, ye dowadbed nub doruub kii. Kwane, Yariman kuu mimo, Yesu Keresu kui. Ye yaambbed kumkam korem meneboon. Kwane, ye yaambbed nub doruub kii.

⁷ Kumban anam andiwendan koremban yenamo kuu kee yikaad. Yena kuu anuk yirimbed kuruwak god yi inamen yaambéd yebniwen kowe, kuye yom ananiib kuu kuruwak god yeman andaniib kumbéd yi kuu God ye dia kerem andi ye inamen kuu monmarimaan, yi inamen kuu wuud keroon kowe. ⁸ Kumban animanbed God yaa nub ben dia keraanban, o God yaa nub ben ambab keraanban. Kuye animan anokban keranuub kuu arewa keraubban. Ananuub kangkon yimin kerundaanban.

⁹ Kumban, yiiibbed okad kiri ye amowamob yaa obonmo keriwén kumbéd komarewa dobaraniib kuyaa kaadkerime. Yiiib kuu amowamob yaa obonmo keriwén kumbéd dowakenmo kame doriib kuu anam andi wuud keriwendan kuu wedmaniiwe yiiib kami kuu yi yaa dedmonaiwe boknande kombarai. ¹⁰ Kedi, kuruwak god kuu meeni yemanban ande ebkaad-kerewenman, eb kuu kuruwak god ye kurikuri boyambib aom yom aneeb kumbéd, anam andi wuudman maa ye kuu wedmebdaneen kuu yeka aromnene ananeenoo? Kumban ye anam andi yaambédban kuruwak god yaningko kankoone anem ande eb yomanmo menene ananeen kii. ¹¹ Kwani kowe, anam andi wuud keroonman, ye dowad Keresu bobnoon kunéd, eb kaadkeri kumbéd ye monmarunaneen kii. ¹² Kwane, eb kuristen angkod-mia yaa keye kiwaan yaambéd ambarakmendeneb yi anam andi wuud monmaraneeb kuu, Keresu yaa ambarakmenaneeb kii. ¹³ Kwani kowe, nembéd animan komo aniinkob ne kuristen angkodmi kuu ambarakmi aom komboroon keraneen kuu angkon ika kuye animan anainban. Anainban kumbéd ye kuu dedmonenaine kombaraanban.

9

Apasodan Yi Yimin Andi

¹ Ne kuu obonmo dobiri ye karubban dee? Ne kuu apasomban dee? Ne kuu nub Yariman Yesu wedmenindokob dee? Ne deme Yariman yaa ambangkaan ye id kuu yiiibban dee? ² Ne kuu yenambéd apasomban andimaib kunéd, yiiib yiiibkaad ne kuu apaso kuda. Anamaa! Kedi, ne yiiib yaa weng amun kedmengkandaan kumbéd yiiib anam andiwen kowe, ne kuu apaso ande wedmi yeman kuu yiiib kui.

³ Kane kanembéd ne yaa wengyundawande dibiibdan yaa neka ne dowad koromone inande dakmi ye weng kuu kei. ⁴ Apasodan nub kuu weng amun dakmuuwe wengambiriib ye nimakarub kumbéd yi yaa Yarimanbed yedmendoon apasodan yaa animana oka numbirime ande yedme kowoon dee? Anamaa. ⁵ Dewene weng amun dakmi dowad anam andiwen ye nima nubbed awadmuwen kuu ben wananuub kuu yimin ande Yarimanbed yedme kowoon dee? Anamaa. Apasodan yena yoom Yariman Yesu ye damana yoom Pita yoom kwanimaib kuda. ⁶ Kumban, ne yoom Baanabas yoom yaamo Yarimanbed dewene weng amun dakmibka yiiibka ane dobiri ye kerekmen kuu ambangkime ande yedme kowoon dee? Dowan, kwane daandindo nub yaa. Nub dowaken yaambéd nubka ane dobiri ye kerekmen ambanguwen.

⁷ Ana nangmidan kuu yikareb yi od yaambéd ane dobirimaib dee? Dowan, yi gapman ye od yaambéd. Kane kanembéd nong yob kab kibingkekorib yi yob kuu anokban kerimaib? Dowan, kuyaambéd kwane animaib kuda. Kane kanembéd naningkod kuu bangkandekorib muk ambod kuu anokban kerimaib? Dowan, kwane animaiwa. ⁸ Ke dakmiin kee nimakarub yi meeni yaambéd kwane yedmaan dee? Dowan, Godbed Yuudan yaa yedme kowoon ye amob yaambéd dakmeen kuu ibmo. ⁹ Moses ye amob aombéd wongkoon kuu, “Eb kuu oksen kanmeneewa wiit yob animari dore ab andokbi dowad

beengkane yaraneen kuu ye mongkodkono kebenaab, wiit ananeen kuu yimin.” andoon. God kuu oksen kuye dowad meenoon dee? ¹⁰ Dowan, anam kuu demedan nub dowad weng ku yedme wongkoon kui. Eyokee, nub dowad wongkoon, amborom kuu yongbon nidke nekwanabi ye karub yoom id beengke ab andokbe idmo bi ye karub yoom kuu yi deme awinimaib kuu animan kuu nuwiib numbaraniib ande meenimaib kowe. ¹¹ Kwani kowe, nub kuu kingkin ye kerekmen yobbed yiib aom kibinuwen kowe, yiib okad yiri ye yiribman yaambad nub yaa numbirime andanuub kuu yiminban deeko? Dowan, yimin kuda. ¹² Yarimanbed yiib yaa yedmendoon kuu yena yi yaa angkumone awandime ande yedme kowoon kowe, nub kuu weng kee burudande yedme kowoon ye weng darewoob arimbed kanduwenoo? Anamaa.

Kumban nub kuu yiib yaa weng kee awinime, nub yaa angkumone awandime andindo. Inamen maa keruwenkob, komo komo nub yaa menebimaan kuu yimin andimaub, barang maa o inamen maa kuu weng amun derendari ma kebenokban kerok anduwed. ¹³ Yiibkaadbankob dee, kane kane kurikuri boyambib darewoob aom ambangkimaibdan kuu, yi animan kuu God yaa bangkani yeman kurikuri boyambib darewoob aom nongkobimaib yaambad bimaib. Kwane, dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon ye deme awinimaibdan kuu, yi animan kuu bot wuubimbon arimbed nengkimaib ye dingkan yaambad bimaib kii. ¹⁴ Kwamune areb kuu, Yarimanbed kwamime andi ye weng yedmoon kuu, kane kane Yesu ye weng amun dakmidan keribka yi ane dobiri kerekmen kuu Yesu ye weng amun dakmimaib kuyaambad bime ande yedme kowoon.

¹⁵ Kumban ne kuu Yariman ande yedme kowoon ye weng yaambad ben ane dobere ambangkobkan. Kwane, nembad ke wongkaan kee amaan ari yiyibed ne dowad keamune ambangkaniib yaa kui andidban. Anam kuu Yesu ye weng amun dakmaana yiyibed ne ma awawindo ye weng keye dowad ke kerengkan keraan kei, ne kuu bobnaina karub maambad kankoraraanban dowan. ¹⁶ Kuned, ne kuu kwane Yesu ye weng amun dakmimain yaron aombad kerengkan kamimokban, amborom kuu Godbed weng amun dakmi ye deme ne yaa kawoon kowe. Ne kuu Yesu ye weng amun dakmokban keraniin kuu arewa keruwaneen kii! ¹⁷ Nindorokiibbed weng amun dakmaniin kuu ye kakman kandaniin. Kwane, nindorokiibbanbed weng amun dakmaniin kuu Godbed deme kawoonkob dakmaniin kumbadmo, kakman kandainban. ¹⁸ Ne kakman kuu komarewa? Kekomune kumbadmo, Yesu ye weng amun dakmi yaa kuu wengambiriibdan yaa yedme ne yaa numbirime andimban. Kwananiin kuu apasodan yaa numbirime andi ye amob Yarimanbed yedme kowoon ye weng awinainban, ne dowad no ogood angkimbaraneen.

¹⁹ Kedi, ne kuu obonmo dobiri ye karub, karub maa ye dabderem yiri dobere ye deme awinimbiri yeman kerindo. Kumban ne kuu neka kankubune nimakarub korem yi dabderem yiri dobere ye dememo awini ye karub keraan, yemoon kuu anam andime, ma biknimban andid. ²⁰ Yuudaniib yaa winimain kuu Yuuman areb kerimain, yi anam andime andid. Kane kane Yuudan yi amob ye dabderem aombad doriibdaniib yaa winimain kuu nangkon amob ye dabderem aombad doberemoon areb kerimain, yi anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu Yuudan yi amob ye dabderem aombad dorokban.) ²¹ Kane kane Yuudan yi amob awinindodaniib yaa winimain kuu Yuudan yi amob awinindodan areb kerimain, yi anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu God ye amob yaa obonmo kerindo, Keresu ye amob ye dabderem aombad dobirimain.) ²² Anam andi wuuddaniib yaa winimain kuu anam andi wuuddan areb kerimain, yi anam

andime andid. Nimakarub mimim korem yi dobiri mimim korem areb kerimain kumbed, kiwaan korem yaambéd yi yena anam andime andid kii. ²³ Nembéd korem ke kamaan kee Yesu ye weng amun derendari dowad, kwane weng amun yaambéd amun kerundi kuyaom kuu neyiib kera andid.

²⁴ Yiibkaadbánkob dee, kabaanidan korem kabaanderimaib kumban, trofi kuu karub mimo kandimaan. Kowe, kiwaan onme wedmibka kabaane trofi kandime.

²⁵ Karub korem iningkuk yaambéd burudandande kamimaib kuu iningkuk kedmengkandi yaamo dobirimaib. Kwamimaib kuu aron dukmenmo angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad, kumban nubbed kwani-
maub kuu aron korem angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad. ²⁶ Kwani kowe, ne kuu karub maa meeniyyibbanbed kabaanemoon areb kabaanainban, ne kuu nangbi yaa kuu dingki ogood kuyaa kiradmi ye karub areb kerainban. ²⁷ Ne kuu korondaine ne id kuu yebne aromni dowad wowimaiwe, ongmaine ne inamen ye dabderem yiri dohere kuye dememo awinembiri yeman kerimaan. Kowe, weng amun dakmenabe dowan kerako, ne yaa Godbed arewa kamewen kowe trofi kuu kabdainban andaan andid.

10

Yuudan Kurin Komo Kamiwen Yaa Kuu Meene Kaadkerime

¹ Angkodmia, nub awoya yiri korem kuu Godbed ongme kowoon ye yiib ye dabderem yirimbed wene yi korem kwane karamok aombed yaniwen yaa kuu meenime, kuyaa yiib nonoon keru kuu ne dowakenban. ² Yi korem kuu yiib aomiib karamok aomiib kumbed baptais keremoon areb kerekorib Moses ye yoman winiwen. ³ Yi korem kingkin ye kerekmen ye animan mim kuu ibonmo aniwen. ⁴ Kwane, yi korem kingkin ye kerekmen ye ok mim kuu ibonmo aniwen, amborom kuu yi kuu kingkin ye kerekmen ye bot yi yoom dabokne wonoon yaambéd ok kuu aniwen kowe. Bot kuu Keresu kui. ⁵ Kwanoon kuned, God kuu yi yemoon yaa kubindo kowe, amboon angkambéd dukne ogood kuyaa mungdin dange yariwen.

⁶ Yi yaambéd ke kamenaboos kee kuru kingkoon, nub meeni yeman, inamen arewa yaambéd yimbed kwaniwen areb keraib anded, nub yaa. ⁷ Kowe, yiib kuu yenambéd kwaniwen kwane kuruwak god yaa bumangkidan keraib. Kuye dowad God Ye Weng aombed kwane wongkoon kuu, “Nimakarub kuu dibo animana oka anengkenabonib dembenib andenabiwen.” andoon. Kukuu God yaningko kankooni dowadban kwaniwen. ⁸ Nub kuu yenambéd kwaniwen kwane nenem kamaub. Kwaniwen kuu aron mimo aombed 23,000iib kuu dukniwen. ⁹ Nub kuu yenambéd kwaniwen kwane Yariman yaa komboon darobaub. Kwaniwen kuu niinbed yiiwe dukniwen. ¹⁰ Nub kuu yenambéd kwaniwen kwane God yaa mungkubmangkab kamaub. Kwaniwen kuu monmari ye engyumbéd yenbandoone dukniwen.

¹¹ Yi yaambéd ke kamenaboos kee kuru kingkoon, kuye weng wongkoon kuu nub kaadkeri dowad. Amob minindo yaroniib amobbed oonoon yaroniib aron maa maayiib anam id keru yeman ku monoone wedmuwen kui.

¹² Kwani kowe, eb kuu kangdom doriin ande meenebka, ebka ambarakmi yaambéd kombarain ii ande korobe kaadkere! ¹³ Ambarakmok ande birandi ye inamen mimim korem eb yaa menebimaan kuu eb yaamomban nimakarub korem yaa menebimaan. Kwane, God kuu ye weng yaa ma korondiyiibban ye God kowe, ye kuu domobdaane kuye inamenbed birabdaane ari ambarakmaabban, no oonebde doreen kui. Kumban kuye

inamenbed birabdande kamaneen kuu, Godbed eb angkane andi ye kiwaan ongmebdaneen. Kwananeen kowe eb kuu kangdommo doberembaraneeb.

Yariman Yaambedm Angkumone Dobirime

¹⁴ Kwani kowe, angkodmia, kuruwak god yaa bongwandaib. ¹⁵ Yiib kuu inameniibdan kumbed yiib yaa dakmaan kowe, nembéd komo ke dakmandamiin kee yiibka darobime. ¹⁶ Yesu yaa meeni ye orok arimbed God yaa eso ande ani ye kabus kuu Keresu ye umkan onduknook ye inamen kan dabokni yeman kui dee? Anamaa. Kwane, Yesu yaa meeni ye orok arimbed kande ani ye om* kuu Keresu ye id yena yi dowad bobnoon ye inamen kan dabokni yeman kui dee? Anamaa. ¹⁷ Kedi, om kuu mimo kowe nub kane kane kuu yemoon kumban id mimo, amborom kuu nub korem kuu om mimo kuyaambéd animaúb kowe.

¹⁸ Israel ye nimakarub yaa meenime. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu bot wuubimbon arimbed dingkan nengke baeb God yaa konimaibdan andimaib kowe, bot wuubimbon arimbed God yaa koni ye inamen kan daboknimaib kui dee? Anamaa. ¹⁹ Kwanandaan kumban, kuruwak god yaa nengke baeb koni ye dingkan kuu meeni yemanban, kuruwak god kangkon meeni yemanban dowan. ²⁰ Kumban anam kuu kuruwak god kuu awad arewa kowe, kuruwak god yi yoman winiwendanbed yi kuruwak god yaa dingkan nengke baeb kondimaib kuu anam kuu God yaamban awad arewa yaa kondimaib kui. Kwane, yiib kuu kuye dingkan yi yom aniib kumbed awad arewa yi inamen yaa kan dabokni kuu ne dowakenban. ²¹ Yiib kuu Yariman ye kabus yaa nande awad arewa ye kabus yaa nande kami kuu yiminban, yiib kuu kwane ayoob Yariman ye arakbon yaa kere awad arewa ye arakbon yaa kere kamindeban. ²² Arakbon ayoob kwamubko Yarimanbed wungkande norin wandok ande kamenuub dee? Inamen arewa yee. Nuwaromkono kuu darewoob, ye aromkono arebban dee? Dowan kii!

Anam Andiwendan Yi Obonmo Dobiri

²³ Yenambéd “Inamen korem kuu amobban.” ande yedmiimaib kumban, anam kuu inamen yenamo kuu nub awandi yeman. Yenambéd “Inamen korem kuu amobban.” ande yedmiimaib kumban, anam kuu inamen yenamo kuu nub niindem aom aromni yeman. ²⁴ Kedi, eb kuu eb dobiri ye dowadmo awabdi ye kiwaan onmaab, yena yi dobiri dowad awandi ye kiwaaniib onme.

²⁵ Berengkimbon yaa dingkan yom korem berengkimaib kuu ani yemanmo. Kuyaa kuu inamen ayoob kereneb kuruwak god yaa koniwen dee ande kaamobaab. ²⁶ Amborom kuu God Ye Weng aombéd kwane yedme wongkoon, “Okad yimin yimin yaa kuu Yariman yeman, kuye kumkam korem kangkon.” andoon kowe.

²⁷ Kwane, anam andindaman maambéd animan ani yeman baandoko eb dowaken wene anandamebka, eb ani yeman ari komo nongkoboon kuu kuyaa inamen ayoob kere kaamobaab, kwane ane. ²⁸ Kumban karub maambéd “Animan kee kuruwak god yaa nengke baeb koniwen kii.” ande yedmebdoka, anaab, koronde. Karub ku yedmebdoon ye dowadiib inamen meeni ye kiwaan ye dowadiib kowe anaab. ²⁹ Kumban eb inamen meeni ye kiwaan ye dowadban, anam kuu yedmebdoonman ye inamen meeni ye kiwaan ye dowad kowe anaab, komboon kaamobdoon kowe. Kedi, komande animan ani dowad ne obonmo dobiri kuu karub maa ye inamen meeni ye kiwaan yaambéd wengyundaneen? Dowan, ye dememban kuda.

* **10:16:** Gurik wengbed “bred” andoon.

³⁰ Ne kuu God yaa eso ande animan animain kowe, komande kuyaambéd ne yaa kuu wengamborokbanabimaib? Arewaya.

³¹ Kwane kowe, yíib kuu animan ani o ok ani o komo komo kamibka, God ye nambiri dowad korem kwane kamime. ³² Yíib kuu yena yaa ma dedmonaiwe boknande kombaraiib, Yuudan o Gurikdan o God yaa anam andiwendan yaa kui. ³³ Nembéd kamimain areb kamime. Ne kuu kiwaan korem yaambéd nimakarub korem yaa angokdéndimain. Ne kuu nembédmo amun kera andi ye dowadban, yemoon kuu amun kerime andid. Kwanako anam andime andid.

11

¹ Ne koob kandime, nembéd Keresu ye koob kandaan kwamune kerime.

Anam Yaambéd God Yaningko Kankoonime

² Yíib kuu nembéd komo komo kamenabaan korem meenenib nembéd kedmengkandi yíib yaa kondaan arebmo awinimaib kowe, ne yíiwanningko benkoobaan kii.

³ Kumban ne dowaken kuu yíib kuu meenime andid, karub korem yi korok kuu Keresu, kwane nima yi korok kuu yi karub, kwane Keresu ye korok kuu God kui. ⁴ Karub maa kanembéd ye korok ari dabunekore kurikuri kerí o profesi weng dakmaneen kuu ye korok Yesu yaa karak konaneen. ⁵ Wonong maa kanembéd yu korok ari dabunindombéd kurikuri kerí o profesi weng dakmanuun kuu yu korok, yu karub kui, ye yaa karak konanuun. Kuku yu awung kuu deemoon areb keranuun kowe. ⁶ Wonong kuu yu korok ari dabunokban keruka, yu awung korem kuu nare dowan kerime. Kwane, wonong yu awung nari o deene aari kuu karakiib kowe, yu korok ari kuu no dabunuk. ⁷ Karub kuu ye korok ari kuu dabuniyíibban, amborom kuu ye kuu God ye kuru, ye kuu God ye nambiri ye kuruyíib kowe. Kumban wonong kuu karub ye nambiri ye kuruyíib. ⁸ Kedi, karub kuu wonong yaambéd ongmindo, wonong kuu karub yaambéd ongmoon. ⁹ Amborom kuu karub kuu wonong yu dowad ongmindo, wonong kuu karub ye dowad ongmoon kowe. ¹⁰ Keye dowad kembéd, engyus yi kangkon yi dowad kuyíib kuu wonong yu korok ari kuu yu karub kuu yu korok ande korokbi yeman dabunuk.

¹¹ Komoyíibkob, nub dobiri Yariman yaambéd kuu wonong kuu karub yaa yukareb obonmo dobiri yemanban, karub kangkon wonong yaa yekareb obonmo dobiri yemanban. ¹² Kedi, wonong kuu karub yaambéd ongmoon kwamune areb kuu, karub kangkon wonong yaambéd dorimaan. Kumban, karuwa nimaya komo komo korem kuu God yaambéd menebimaan. ¹³ Yíibkareb meene andangkime. Wonong kuu korok ari dabunindombéd God yaa kurikuri kami kuu yimin dee? ¹⁴ Kumkam korem kee areyareen kumbéd yíib yaa kedmengkandiib kuu karub kuu awung doboob keraneen kuu ye yaa karak yeman dee? Anamaa. ¹⁵ Kwane, kuyaambéd wonong kuu awung doboob keranuun kuu yu kerengkandi yeman dee? Anamaa. Awung doboob kondoon kuu yu korok dabuni yeman kuda. ¹⁶ Karub o wonong maa kanembéd weng kee dakmiin keyaa yiminban andaneen kuu, nub kuu kara yenayíib ambangkindo, God yaa anam andiwendan yi kangkon kwane.

Yariman Yesu Yaa Meene Orok Ani
(Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lk 22:17-20)

¹⁷ Yiibbed nedbe kurikuri kamimaib kuu yiib arewa kamenabi kuu yemooon keroon, yiib amun kamenabi arebban kowe, kedmengkandi ke dakmandamiin kee yiib yaa kubendindo kii. ¹⁸ Ibduruk arimbed, ne wengambaraan kuu yiib kuu kurikuri dowad nedbimaib kuyaom kuu yiibkareb andokbiwen. Kekwanoon kuu anam areb ande meenaan. ¹⁹ Kedi, anam kuu yiib kuyaom andokbe yeka yeka keriwen kuu, kane kane kuu Godbed anam andundoondan ande korokbi yeman. ²⁰ Kwane, yiib kuu nedbe Yariman yaa meene orok animaib kuu Yariman ye dowadban, ²¹ amborom kuu orok animaib kuu yena kuu yena yaa meedmiyiibban kumbed kirodmo kwane anaiwe, yena kuu orok ye animan kenambunmo animaib kumbed yena kuu animaniibban mungimo keraiwe, yena kuu orok ye wain ok kenambunmo animaib kumbed awarak yaune kamimaib kowe. ²² Komarewa kii! Yiib kuu animan ane ok ane kamaniib yambiwiibbankob dee? O, yiibbed God yaa anam andiwendan yaa nongdomatomdan andenib kamboknondan yaa karak kandime andiwed dee? Yiib yaa kuu komo weng yedmendaniin? Kwamune yaambbed yiib yaa kubendaniin dee? Korem yiminban kii!

²³ Kedi, ne kuu Yariman yaambbed kandaan kuu yiib yaa kangkon kondaan. Weng kondaan kuu kei. Yariman Yesu kuu bidwanduniwen kuyaron amnoom aombed om* kande ²⁴ God yaa eso andekore domangke yedmoon, “Keeke ne id, yiib wadkeri kandi dowad dookbaniin kii. Kwamune kami-mamime, ne yaa meeni ye dowad.” andoon. ²⁵ Kwane, oma animan yenaya kuu aniwen. Ane dowan keriiwe, kwanoon areb kuu yembed kabus nande yedmoon, “Kabus keye ok kee amob weng yeeb ne umkan yaambbed ongmaan kii. Komo aron arimbed kekamune anande kamibka ne yaa meeni ye dowad kami-mamime.” andoon. ²⁶ Kedi, komo aron arimbed om keyiib ok keyiib animamibka Yariman bobnoon ande korokbimamibko kwane wene ye monok.

²⁷ Kwani kowe, kanembed ye kuu yorokmo dobiri ye kiwaan arimbedban kerene Yariman ye omiib okiib ananeen kuu, Yariman ye idiib umkaniib yaa ambarakmaneen kii. ²⁸ Kowe, yiib mimim kuu yekareb andangkeked yomanbed omiib okiib kuu ani. ²⁹ Amborom kuu kanembed Yariman ye id kerekmen yaa korobe yekaadkerindombbed omiib okiib ananeen kuu, yekareb yemeren ukum kandi dowad ananeen. ³⁰ Yiib kuyaom kuu yemooon kwane animaibkob, kwane wuud kere bob anikadiib kerenib, yiib yena kuu dukniwen. ³¹ Kumban nub inamen arewa korarem andi dowad nubkareb nubmeren andangke wengyundanuub kuu, nub kuu Yarimanbed andangke wengyunde dabab kondaanban. ³² Kumban nub kuu Yarimanbed andangke wengyundimaan kuu nub ambarakmi yaa korondime ande dabab kondimaan. Kwanimaan kuu nub kuu ben okad yiridan yoom dabokne dabab ibmo kondainban anded.

³³ Kwane kowe, nangkodmia, kwane mimyamo nedbe Yariman ye orok anande kamibka korem nedbiwa. ³⁴ Kwane, kanembed mungiyiib keroka yambiwoombbed anak. Yiib kwanimamaniib kumbed mimyamo nedbima-maniib kuu Godbed yiib yaa wengyundaanban.

Kwane, ne mananiin kumbed weng yena ari kuu ben nekdane ongmaniin.

12

Yariman Ye Deme Yaromkono Munob Bangkandi Yeman

¹ Angkodmia, yiib kuu kingkin kerekmen yaambbed Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yaa nonoon keri kuu ne dowakenban.

* **11:23:** Gurik wengbed “bred” andoon.

² Yibkaadkeriwen, yib kuu God yaa anam andindo kuruwak god yi yoman winiwen yaron yaa kuu, yib inamen kuu yenambed ben kimyen winiwa dakmindeban ye kuruwak god yi yoman weniib. ³ Kwane kowe, nembed yib yaa ke yedmaan kei. Kanembed ye kuu God ye Kingkiniibed dakmeen ye karub kuu “Yesu butun kerune.” ande ma kwanandaanban. Kwane, angkon kanembed “Yesu kuu Yariman.” ande ma kwanandaanban, no Kingkin Karadmombed ibnenaneena kwane dakmaneen kumbedmo.

⁴ Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Kingkin kuu mimo. ⁵ Yariman ye awandi deme yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Yariman kuu mimo. ⁶ Yariman ye dowad ambangkanabi yena dangoon kumban, nimakarub yi mimim yaambd korem ambangkanabimaan ye God kuu mimo.

⁷ Nimakarub mimim yaa kuu Kingkinbed ibnendaana kwane ambangki-maib ande korokbi yeman bangkandimaan, yi korem kumaom awanenoon awanenoon kami dowad. ⁸ Kedi, karub mim kuu Kingkin kumbed meeni kangdom ye weng konaane dakmaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed kaadkeri inamen weng konaane dakmaane, ⁹ kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed anam andi arimbed konaane kwane anam andaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed bob anikad ongenabi konaane kwane ongenabaane, ¹⁰ kwane maa kuu God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkono konaane kwane ongmaane, kwane maa kuu profesi ye weng konaane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng meneboon kuu kane ye kingkin yaambd meneboon ande andangke dakmi ye deme konaane kwane andangke dakmaane, kwane maa kuu weng mamaa dakmi yaromkono konaane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng mamaambd dakmi ye karub ye weng amenengki yaromkono konaane kwane amenengkaane kamimaib. ¹¹ Korem keyiib kee Kingkin mimo kuye ambangki yaambd, yi korem mimim yaa kuu yembd meenoon yaambd bangkandimaan.

Nub Korok Kuu Mimo

¹² Id kuu mimo yaambd yemoon dangoon. Kuyaa dange yemoon keroon kuned, yi kuu id mimo kerimaib. Kowe, Keresu ye id kuu ibmo. ¹³ Kedi, nub kuu id mimo aom Kingkin mimo yaambd baptais keruwen. Yuudan keruwen o Yuudanban keruwen, o yena yi dabderem yiri dobere yi dememo ambangkembirimaub o nubka oone obonmo kere doruub, nub korem nub niindem aom kuu Kingkin mimo kondoon.

¹⁴ Kedi, id kuu mimo yaambd ongmino, yemoon yaambd ongmoon. ¹⁵ Kwane, yonbed yedmaneen, “Ne kuu dingkimban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, yon kuu id yaambd kumbedmo. ¹⁶ Kwane, kenoodbed yedmaneen, “Ne kuu indobban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, kenood kuu id yaambd kumbedmo. ¹⁷ Kwane, id kumundin kuu indobmo keraneenbed kuu wengambiri yeman kuu kuna? Kwane, id kumundin kuu kenoodmo keraneenbed kuu baeb kumungki yeman kuu kuna? ¹⁸ Kuned anam kuu Godbed id yaa kuu yeka yeka nekwe ongme nongkobo. Yi korem mimim kuu ye dowaken yaambd kwane ongme nongkobo. ¹⁹ Yi korem kuu barang mimo keraniib kuu id kuu kunaya keraneen? ²⁰ Kwane kowe, id kumaom kuu yemoon dangoon kumban id mimo.

²¹ Kowe, indobbed dingki yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban. Kwane, korokbed yon yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban. ²² Ma keroonkob, id yaa dangoon yeman yaa kuu wuud

keroon andimaib kuu kuyiib kumbed yimin, kuyiibban keraneen kuu id kuu yiminban. ²³ Kwane, id yaa yena dangoon yeman yaa kuu yirimo ande meenimaub kuu darewoob arimbed inwarimaub. Kwane, id yaa yena dangoon dian wedmimokban yeman kuu darewoob arimbed kebenimaub. ²⁴ Kumban, id yaa yena dangoon dian wedmi yeman kuu inware kebenimokban.

Kumban Godbed yekareb id kuu ben mimyamo dabokne wonoon kuu, id yaa yena kuu yiri keruwen kumbed aningko darewoob arimbed kon-doon. ²⁵ Kwanoon kowe, id aom kuu yeka yekayiibban yi korem kuu ibmo kerundoon. Kwane kowe, id yaa mimim korem kuu neman neman awandi ye inamen konoon konoon ibmo kerime. ²⁶ Kwane, id yaa mamaambéd durud yewed kandaneen kuu, korem kwane durud yewed ibmo kandaniib. Kwane, id yaa mamaa yaningko darewoob arimbed kandaneen kuu, korem kwane kubaniib.

²⁷ Kwane kowe, yiib kuu Keresu ye id kui. Kowe yiib mimim kuu kuyaa ben daboknoondan. ²⁸ Kwane, anam andiwendan yi numun kumaom kuu ibduruk kuu Godbed apasodan kingkekore, kwane ayob ande profesidan kingkene, kwane ayoobmim ande kedmengkandidan kingkoon. Kwane ari kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidan kingkene, kwane bob anakad God yaromkonombéd ongmenabidan kingkene, kwane yena yaa awandidan kingkene, kwane korok demedan kingkene, kwane weng maa maa dakmenabidan kingkoon. ²⁹ Korem kuu apasodanmoyoo? Korem kuu profesidanmoyoo? Korem kuu kedmengkandidanmoyoo? Korem kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidanmoyoo? ³⁰ Korem kuu bob anakad God yaromkonombéd ongmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maa maa dakmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maambéd dakmenabidan yi weng amenengkidanmoyoo? Dowan. ³¹ Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman darewoob arimbed kuyaa kuu nindorokiibbed dowakeniib kerime.

Kwane kowe, kibireb kee nembéd kiwaan yena korem yaambéd burundan-doon ye kiwaan ke korokbendandamaan kei.

13

Mimyob Dowaken Keendi

¹ Ne kuu nimakarub yi weng maa maayiib engyus yi wengiib dakmaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed dakmaniin kuu, ogood wangkanabi ye kuweng areb keraniin. ² Kwane, ne kuu Godbed profesiman ande kinoona biknoon ye weng id yanam koremiib biknoon ye kaadkeri koremiib nekaadkereni, aangko yaa yedmaniine no angkananuun ye anam andi kandaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne yaa kuu idiibban dowan keraneen. ³ Kwane, ne kuu nembéd oonaan ye yiribman korem kamboknondan yaa bangkandeni, ne anam andi kuu korondainban andaniine yenambéd ne id kuu amotbéd nengkaniwe bobnaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne kuu amun kami ye kakman Ewen ari kuu ma kowainban.

⁴ Mimyob dowaken keendi kuu yodbirimbán iwarimbed dobiri yeman, mimyob dowaken keendi kuu yena yaa awandi yeman. Kukuw wungkandi yemanban, kerengkan kami yemanban, nembédmo yimin andi yemanban. ⁵ Kukuw kena karunga kami yemanban, kirim yemanban, kirodmo norin wandi yemanban, ambarakmoon andi ye wengyuniib ma angkimbiri yemanban. ⁶ Mimyob dowaken keendi kuu yorokmomban ye inamen yaa

kubeni yemanban, kukuu anam anam yaa kubendi yeman. ⁷ Kukuu yobdood menebimaan yaa kangdommo doberembiri yeman, anam ande meenendembiri yeman, ari kwananeen ande meedmembiri yeman, koronde kimyen winiyiibban kangdommo doberembiri yeman.

⁸ Mimyob dowaken keendi kuu yimin wandaanban. Kumban profesi weng dakmi yaromkono kuu dowan keraneen, weng maa maa dakmenabi yaromkono kangkon dowan keraneen, kaadkeri kandi yaromkono kangkon dowan keraneen. ⁹ Kedi, kaadkeri koremban yenamo kandenuub biknoon ye weng kangkon koremban yenamo profesi wengbed dakmimaub. ¹⁰ Kumban korem awini ye karub Keresu mananeen kuu, koremban yenamo awini yeman maa maa korem kuu wenebe bikderebaneen.

¹¹ Kwane, ne dana mana yaa kuu dana areb dakmimain, kwane dana ye inamen areb meenimain, kwane dana ye meeni ongmi areb meene ongimain. Kwane, kaine amnaan kuu dana ye dohiri kerekmen kuu yoman anuk nare keendaan. ¹² Kedi, kibikee God yaa wedmuub kee wiib yonendoona ok kuruwak yaa wedmemoon areb korobe wedmimokban. Kumban amaanbed nub kuu murubia deere deere wedmanuub kii. Kwane, kibikee koremban yenamo nekaad, kumban God kuu ne yaa kumundin yekaadkeroon areb kuu amaanbed ne kangkon kumundin nekaadkeraniin.

¹³ Kwane kowe, kibikee ayoobmim keyiib dangoon kuu anam andiyiib ari Godbed kwananeen ande meedmiyiib mimyob dowaken keendiyiib. Kumban keyaombed darewoob anam kuu mimyob dowaken keendi kui.

14

Profesi Weng Dakmiyiib Weng Maa Maa Dakmiyiib

¹ Mimyob dowaken darewoob ye nimaya karuwa anammo kerime. Ma, kingkin kerekmen yaambbed Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kondok ande meenime. Anam kuu profesi weng dakmi yaa kuu meeni darewoob kerime.

² Kedi, karub kane kuu Godbed weng maambbed dakmi yaromkono kona-neene kwane dakmaneene kuu, nimakarub yaa dakmaanban God yaamo dakmaneene. Anam kii, ye weng id kuu karub maa kuu kandunindeban, kukuu ye weng ye kingkiniibbed dakmimaan kuu yena korem yaa kuu biknimaan. ³ Kumban kane kanembed profesi weng dakmimaib kuu, nimakarub yi niindem aom aromni ye dowadiib kube ongkandi ye dowadiib mimyob wandi kankubuni ye dowadiib kui. ⁴ Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene weng maambbed dakmaneene kuu, yekareb yemeren ye niindem aom aromni dowad kumbedmo. Kumban, kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene profesi weng dakmaneene kuu anam andiwendan korem yi niindem aom aromni dowad.

⁵ Anam kuu ne dowaken yiib korem mimim kuu God yaromkono ibnendoka weng maambbed dakmime ande meenaan kumban, ne dowaken darewoob arimbed kuu yiib kuu God yaromkono ibnendoka profesi weng dakmime ande meeni darewoob keraan. Kane ye kuu profesi weng dakmimaan kuu ye kuu aningko darewoowiib, weng maambbed dakmimaan ye karub arebban. Kumban weng maambbed dakmimaan ye karub kuu yekareb weng id kuu nengkidme kedmengkandaneen kumbed yimin. Kwananeen kuu anam andiwendan yi niindem aom kuu aromnaneen.

⁶ Kwane kowe, angkodmia, ne kuu yiib yaa mananiine God yaromkono ibnewaneene weng maambbed dakmaniin kuu, yiib yaa amun kerundaniin dee? Kan korokbi ye wengiib o kaadkerundi ye wengiib o profesi ye wengiib o kedmengkandiyiib kanmananiin kumbed yimin keraneen. ⁷ Kuned,

wadkeriyiibban no kuweng wangkanabi yeman, yurin o haap kuu kuweng amun kondokban keraniib kuu nimakarub kuu komarewa kere id kandaniib? Kwane wangiwed kuweng amun kamiwed id kandaniib. ⁸ Angkon, ana nangmi ye kibi kuu dianmo baandokban keraneen kuu, kanembad ana nangmi dowad nekwaneen? Dowan. ⁹ Kwamune areb kuu yiib kangkon, yiibkareb mongkod daande weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib kuu, karub maa kuu komarewa kere yiib weng id kandaneen? Dowan. Weng idiib dakmiwed id kandaniib. Weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib kuu, aya nonga yaa dakmemon areb keraniib. ¹⁰ Anam kuu okad kumundin keyaom kee weng maa maa yemoon dangoon, yi mimim kuyaom kuu ye idiibmo. ¹¹ Kwana kowe, karub maambad dakmeen ye weng id kandokban keraniin kuu, ne kuu ye yaa owodman areb kerunaniine ye kangkon ne yaa kuu owodman areb keruwaneen. ¹² Kwamune areb kuu yiib kangkon kwanimaib. Yiib kuu kingkin kerekmen yaambad Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kawok ande kamimaib. Yiib kwanimaib kowe, munob bangkandi yeman kuyaom kuu komo komo kuu anam andiwendan yi niindem aom aromni yeman keroke kuyaambad meeni darewoob kere kwane ambangkime.

¹³ Keye dowad kee, kane kuu God yaromkono ibnenoko weng maambad dakmoka, ari kuu ye kuu God yaromkono ibnewoko weng dakmaan ye id kedmengkanda ande kurikuri kamok. ¹⁴ Kedi, ne kuu God yaromkono ibnewaneene weng maambad kurikuri kamaniin kuu, ne inamenbedban ne kingkiniib kumbemo kurikuri kamaniin, amborom kuu ne inamen aom kuu id kandimokban kowe. ¹⁵ Kowe, komo keraniin? Weng maambad ne kingkiniib kurikuri keraniin kumban, ne wengbed ne inamaniib kangkon kurikuri keraniin. Weng maambad ne kingkiniib yook wingkaniin kumban, ne wengbed ne inamaniib kangkon yook wingkaniin. ¹⁶ Kwane, eb kuu weng maambad eb kingkiniib God yaningko kankoone eso andaneeb kuu, ibnendindo no kurikuri kamiibdan kumaom kuu karub maa ye kuu komarewa kere id kande anam kwanok andaneen? Dowan. ¹⁷ Eb eso andi kuu yiminmo kumban, id kandindodan yi niindem aom kuu ma aromnimokban.

¹⁸ Ne kuu God yaa eso andaen, God yaromkono ibnewaneene weng maambad dakminmain kuu yemoonmo keraan, yiib korem arebban. ¹⁹ Kumban kurikuri ambiwoom kuu, weng dukmen mana weng angkoyiib areb dakmaniine id kandaniib kuu inamen darewoob arimbed, weng maambad weng doboob doboob dakmaniine id kandaibban ye inamen arebban.

²⁰ Angkodmia, dana yi inamen areb kuu korondime. Arewa yaa bongwanaib, kuyaa kuu dana embeng areb kere nonoon areb kerime. Kumban yiib inamen aom kuu annime. ²¹ Yariman God ye amob aombad wongkoon kuu yembad ke yedmoon kei.

“Weng maa maa ye nimakaruwiib oworan yi wengiib yaambad nembad nimakarub keyaa daandaniin.

Kwananiin kuned, yi kuu ne weng wengambaraibban.” andoon.

²² Kwane kowe, God yaromkono ibnenoko weng maambad dakmoka kuuu dud korokbi yeman, anam andiwendan yi dowadban anam andindodan yi dowad. Kumban God yaromkono ibnenoko profesi weng dakmoka kuuu anam andindodan yi dowadban anam andiwendan yi dowad.

²³ Kwane kowe, anam andiwendan korem mimiyo nedbenib yi yemoon kuu God yaromkono ibnendaneena weng maambad dakmaniib kuu, ibnendindo no kurikuri kamiibdan o anam andindo kumbad awudiriibdan kuu yi kuu wengamberekorib yiib kuu warudkidan andaniiwoo? Anamaa.

²⁴ Kumban, anam andindoman maa o ibnenindo no kurikuri kameenman maa kuu ye kuu awudaraneena yiib kuu God yaromkono ibnendaneena profesi weng dakmaniwe wengambaraneen kuu, ye kuu weng korem kuyaambed eb kuu ambarakmi ye karub kii ande ye mimyob yaa wowaaneen. Kwananeen kuu weng korem kuu wengamboroon kumbed ye yaa wengyundaneene, ²⁵ ye mimyob aom bikdereboon kuu ben dianmo keraaneen. Kowe, ye kuu yiri bumangke God yaningko kankoone yedmaneen, “God kuu yiib yaa anam doreen kii!” andaneen.

Nekdane Ongme God Yaningko Kankooni

²⁶ Kwane kowe, angkodmia, komo andanuub? Kwane, mimyamo menebe nedbibka, yiib korem mimin kuu maa kuu yook yeman keroko, maa kuu kedmengkandi yeman keroko, maa kuu Godbed korokbenoon ye wengiib keroko, maa kuu weng maambbed dakmi ye weng ye id kedmengkandi ye wengiib keroko kamime. Korem ke ambangkaniib kei, anam andiwendan ye niindem aom aromni dowad kumbed kwane ambangkime.

²⁷ Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneena weng maambbed dakmaneen kuu yimin, nimakarub ayoob o ayoobmim kangkon yimin, kumban ariyi-ibban. Kwananeen kuu karub maambbed yi weng id kuu kedmengkandaneen kumbed yimin keraneen. ²⁸ Weng maambbed dakmi ye weng id kedmengkandi ye karuwiibban keroka, weng maambbed dakmandameen ye karub kuu iwari kere yekareb God yaamo dakmok.

²⁹ Kwane, profesidan ayoob o ayoobmimbed dakmaniib kumbed yimin keraneen. Kwane dakmibka yena kuu korobe wengambere daangkerekorib komo dakmiib kuu ongme andangkime. ³⁰ Kwane, profesiman maa dibiib kuyaa kuu Godbed korokbeni weng monoka, ibduruk dakmeenman kuu iwari keroka yaro dakmok. ³¹ Kedi, profesidan korem kuu mimin dakmaniib kumbed nimakarub korem kedmengkandene kube ongakandaneen.

³² Profesi weng dakmi ye kiwaan kuu profesidanbed oonimaib, kukuu yena yaa yi weng kebengkandi yemanban, ³³ amborom kuu God kuu yirinde baande kamime andi ye Godban, yewenubmo dobirime andi ye God kowe.

Godbed karadmo kerundoone kambong korem aom nedbe kurikuri kami-maibdan yi koobdande kwamimaib kwamune areb kuu, ³⁴ kurikuri ambiwoom kuu nima kuu iwari kerimamime. Amborom kuu nimambbed kurikuri ambiwoombed dakmi kuu amob, karub yi dabderem yiri dobirime andoon, Moses ye amob aombbed. ³⁵ Kwane, yi dowaken weng maa dowad kaamonande kamibka, ambiwoombed yi karub yaa kaamondime. Amborom kuu wonongbed dakmanuun kuu karakiib kowe.

³⁶ Korindan, God ye weng kuu yiib yaambbed andowe ongmoonkob dee? O God ye weng kuu yiibbedmo kandiwen dee? Dowan! ³⁷ Kanembbed ye kuu profesiman o Kingkin ye deme yaromkono munob kawoonman ande meenoka, nembbed yiib yaa ke wongkaan kee anam kedi Yariman ye amob kii ande kaadkerok andid. ³⁸ Kumban ye kuu keyiib kee akmendandaneen kuu, ye yaa kangkon akmendandunaneen.

³⁹ Kwane kowe, nangkodmia, profesi weng dakmi ye deme yaa kuu nin-dorokiibbed dowakeniib kerime. Kwane, God yaromkono ibnenoon weng maambbed dakmi yaa kuu kebenaib. ⁴⁰ Kumban kurikuri ambiwoom kuu kamanabi korem kuu konomdangmo nekdane inamen ongmi ye yumbon yirimbed kerime.

15

Yesu Bobnoon Yirimbed Demboon Kuyaa Kangdommo Kerime

¹ Angkodmia, nembéd Yesu ye weng amun yíib yaa dakmaane wengam-bere kande awinenib kangdommo doriib. Kowe kibireb kee ne dowaken kuu kuye weng ye dowad yíib yaa monkona andid. ² Weng amun yíib yaa daandaan kumbéd kamkonomo awine doberembaraniib kuu, weng amun keyaambéd yíib kuu bobni yaa burudande bindaneen. Kumban weng amun awinokban keraniib kuu yíib anam andi kuu idiibban keraneen.

³ Kedi, korem burudandoon ye inamen kukui ande yedmewoone kandaan kuu yíib yaa kangkon kondaan kuu kei, God Ye Weng Karadmo ye id kwamune arebmo kuu Keresu kuu nub amarakmi are kirari dowad bobnoona, ⁴ mangkiiwa, aronki ayoobmimiib dowan keroone demboon, God Ye Weng Karadmo ye id kwamune arebmo. ⁵ Kwane, Pita yaa angkaderekore, ye karub wad ayoowiib yaa angkadoroon. ⁶ Kwane kuye yoman kuu, ni-makarub 500iib burudande arimbéd yaa kwangkón aron mímó kuyaambéd angkadoroon. Kuye angkadoroondan yemoon kuu wad doriib kumban yena kuu dukniwen. ⁷ Kwanoone, ye kuu Yems yaa angkaderekore ye apasodan korem yaa angkadoroon.

⁸ Kwane, yeenbon kuu ne yaa kangkon angkadoroon. Ne kuu awaraken dana woonemoon areb kwanoon, ⁹ amborom kuu naningko kuu yirimo, apasodan yena arebban kowe. Kwane, nembéd God yaa anam andiwen-dan yenbandaan kowe, naningko apasodan kumaom kowi kuu yiminban ande meenaan. ¹⁰ Kumban, Godbed ye mímýob dowaken kabamoon keewoon kumbéd ne kekamune doriin. Kwane, ye mímýob dowaken kabamoon keewoon kuu ne yaa idiibban kerindo, idiib keroon. Kowe, ne kuu apasodan yena burudande yobdood kai ambangkaan, kumban neka naromkonombédban, God ye mímýob dowaken kabamoon keendi ne niin-dem aom angkeen kumbéd kwane ambangkaan. ¹¹ Kumban weng amun kuu nembéd kanyare dakmaan o apasodan yenambéd kanyare dakmiwen kuu ibmo, keye weng kee yi yoom ne yoombéd kwane daandimaub, kwane keye weng keyaa yiibbéd kwane anam andiwen.

Dukniwendan Ben Dembaneen

¹² Keresu bobnoon yirimbed nen demboon ande daanduwen kowe, yíib yena komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaanban ande dakmiib?

¹³ Kumban bobni yiri ben dembimokban karen, Keresu kangkon nen dembindo keroon karen. ¹⁴ Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen, nub ye weng kan yare dakmuub kuu idiibban keroone yíib anam andi kwangkón idiibban keroon karen. ¹⁵ Kumbédmomban, Keresu kuu nen dembindo karen, ari kuu God ye dowad dudi weng dakmuwen karen, amborom kuu Keresu bobnoon yirimbed Godbed nen demboon kii ande korokbenduwen kowe. Kumban dukniwendan kuu ben dembaanban kuu anam keroon karen, Keresu kuu nen dembindo karen. ¹⁶ Amborom kuu dukniwendan kuu ben dembaanban kuu anam keroon karen, Keresu ye kangkon nen dembindo kuu anam keroon karen. ¹⁷ Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen, yíib anam andi kuu idiibban keroone yíib kuu korondindo amarakmi ye niindem aom doriíwe ¹⁸ kane kane yi kuu Keresu ye niindem aombéd dukniwendan kwangkón korem bikne dowan keríwen karen. ¹⁹ Kwane, nub kuu Ewen ari dobaraubban ande okad kiri dohiri ye dowadmo Keresu kuu anam nub yaa awandaneen ande meenanuub kuu, nub kuu ambokda yoo andi yeman keranuub, yena korem arebban.

²⁰ Kumban, anam kuu Keresu kuu bobnoon yirimbed nen demboon kii. Ye kuu dukniwendan korem yi dowad yedin nen demboon. ²¹ Kedi, karub mimo yaambéd bobni kuu kanmonoon kowe, dukniwendan ben dembi kangkon karub maa yaambéd kanmonoon. ²² Kedi, Adam yaambéd nimakarub korem dukni yeman keriwén kwamuné areb kuu, Keresu yaambéd nimakarub korem wadkeri kandi yeman keraniib. ²³ Kumban Godbed yi dowad aron kingkoon arimbedmo kwamaneen. Keresu yedin nen demboon kumbéd Keresu ika mananeen yaron arimbed ye nimaya karuwa ben dembaneen. ²⁴ Kwananeena yimin wandaneen. Kuye aron arimbed Keresumbéd ooniwendaniib korok korokiib aromkonodaniib korem yi aromkono monmarekore ye oonimbon kuu Ambe God ye dingki ari kowaneen. ²⁵ Kedi, Yesu kuu no kwane oonaneene wene Godbed ye bondan korem kuyiib kuu Yesu ye dabderem yiri ben nongkobaneen. ²⁶ Kwane, bonman yeenbon monmaraneen kuu bobni. ²⁷ Amborom kuu God Ye Weng aombéd yedmoon kuu kei, “Yembéd komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboon.” andoon. Kowe, “komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboon.” ande yedmoon kuu God yeyiibban, amborom kuu yembéd komo komo korem kuu Keresu ye dabderem yiri nongkoboon kowe. ²⁸ Kwane, keyiib kee yembéd ambangke dowan keraneen kuu, Mingki ye dabderem yiri komo komo korem nongkoboon ye God kumbéd Mingki kuu nen ye dabderem yiri kowaneen kowe, God kuu komo komo korem ooni ye God keraneen.

²⁹ Kwane kowe, dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, kane kane yi kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwéndan kuu komo kamaniib? Dukniwendan ben dembaanban keraneen kuu komande yena kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwén? ³⁰ Ma, nub kude? Dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, komandenuwed nubka aron korem aom kuu arudbon aom dewinimaub? ³¹ Angkodmia, dukniwendan kuu ben dembaneen kowe, bobni ye arud kuu aron mimim korem kirimonimain kii! Nub Yariman Yesu Keresu yaambéd yiib dowad kerengkan kamimain kumbéd kwanandaan kui. ³² Efesus aombéd karub yena arud ye dingkan areb kerenib ne yoom nanguwen kuu, okad kiri dohiri ye dowadmo keraneen kuu id ma angkimbaraanban. Dukniwendan kuu ben dembimokban keroka, “Awari duknanuub kowe, animana oka kuyaamo meene anem.”

ande kamem. ³³ Korondaiwe kuye weng dakmimaibdanbed yiib ben kimyen wanaib, anam kuu weng kei, “Angkodmia arewa kuu yiib inamen amun amun ben nengkidme arewa kerundimaib.” ³⁴ Kowe, yiib inamen aom angkemoon areb kuu dembime, amarakmi yaa korondime. Kwanandaan amborom kuu yiib yena kuu God yaa nonoon keriwén kowe, yiib kuu karak kandi yeman.

Ben Dembaneen Kuu Kingkinmomban Id Yeka Mamaqyiib Dembanuub

³⁵ Kumban karub maambéd kekane yedmaneén, “Komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaneen? Yi id kuu komarewa areb kandaniib?” andaneen. ³⁶ Kukuu weng inameniibban ai! Yiib komo kibingkimaib kuu bobnaane, kumbéd wad dembimaib kui. ³⁷ Yiib kuu kab kibingkimaib kuu idbedban yi id yob kab kumbéd kibingkimaib, yakom kwamuné o kab yena yobbed kui. ³⁸ Yi id komo areb kerandameen kuu yeka Godbed kwane nekwimaan, ayob kane kuu kwane kuye id arebmo id kowimaan. ³⁹ Id mimim kuu yeka yeka, ibmomban. Nimakarub yi id kuu yika maa, dingkan yi id kuu yika maa, ayari on yi id kuu yika maa, okyiri oon yi id kuu yika

mamaa. ⁴⁰ Kwamune areb kuu Ewen aom ye id kuu yika, okad yiri ye id kuu yika. Kumban Ewen aom ye id kuyi manimanandeb kuu yika, okad yiri ye id kuyi manimanandeb kuu yika. ⁴¹ Aron yu manimanandeb kuu mamaa, wood yu manimanandeb kwangkön mamaa, mindong yi manimanandeb kwangkön mamaa, kwane mindong mimim yi manimanandeb kuu yeka yeka keriwën.

⁴² Kowe, dukniwendan ben dembaneen kuu kwana arebmo keraniib. Kibikee yi id kuu bobnaneen yeman ye id kumban, okad yiri kibingkemoon areb mangkaniib kuu ma bobnaanban yeman dembaneen. ⁴³ Kibikee yi id kuu deende arewa keru yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu manimanandeb yeman dembaneen. Kibikee yi id kuu wuud keru yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu aromkonomo yeman dembaneen. ⁴⁴ Kibikee yi id kuu okad yiri yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu kingkin ye kerekmen yeman dembaneen.

Okad yiri ye id kuyiib kowe, kingkin ye kerekmen yeman ye id kangkon kuyiib. ⁴⁵ God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, "Ibduruk ongmoonman Adam kuu inum konoone wad doboroon." andoon. Kumban Adam Yeenbon kuu Wadkeri Koni ye Kingkin keroon. ⁴⁶ Kumban kingkin ye kerekmen yeman kuu ibduruk minindo, okad yiri yeman kumbad ibduruk monoone amaanbed kingkin ye kerekmen yeman kuu monoone. ⁴⁷ Karub ibduruk ongmoonman Adam kuu okadbed aandune ongmoon. Kwane, Adam ayoob andi kuu Ewen arimbed monoone. ⁴⁸ Okadbed aandune ongmoonman kwamune areb kuu okad yiridan korem yi kangkon, yi id kuu ye id arebmo. Kwane, Ewen arimbed monoone kwamune areb kuu Ewen ari wananiibdan korem yi kangkon, yi id kuu ye id arebmo keraneen. ⁴⁹ Okadbed aandune ongmoonman ye kuru areb kanduwen kwamune areb kuu, nub kuu Ewen arimbed monoone kuu ye kuru areb kandanuub.

⁵⁰ Angkodmia, yiiib yaa ke yedmendaan kei. Okad yiri ye idiib kuu God ye oonimbon aom dobori kuu yiminban. Kwane, bobnaneen yeman kuu bobnindeban yeman ye yumbon kandi kangkon yiminban. ⁵¹ Wengambirime. Bikiimbon kuu nembad ke yedmandamaan kei. Nub kuristendan korem kuu bobnaubban nub yenamo, kumban nub korem kuu ben amonombaneen. ⁵² Kwananeen kuu imak yuremoon areb, indob imbune waremoon areb, kirodmo keraneen. Kibi yeenbon baandaneena kwananeen. Kedi, kibi baandaneena, dukniwendan kuu ben dembe amonombaneena bobnindeban yeman keraniibe, nub kangkon kwane ben amonombaneen kii. ⁵³ Amborom kuu bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban yeman keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendindeban yeman keraneen kowe. ⁵⁴ Bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban yeman keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendindeban yeman keraneen yaron arimbed, God Ye Weng aombed wongkoon kuu "Bobni kuu dowaan, Godbed korem burudande doroon kii!" andoon kuu anam id keraneen.

⁵⁵ "Bobnimbed nub yaa burudande doroon kuu dowaan kii!"

Bobnimbed yewed kondi yaromkono kangkon dowaan kii!"

⁵⁶ Bobnimbed yewed kondi yaromkono kuu ambarakmi yaambad monoone. Kwane, ambaraknimbed burudande dori yaromkono kuu God ye amob domabangki kuyaambad monoone. ⁵⁷ Godbed nub Yariman Yesu Keresu yaambad bobni yaa burudande doroon, nub dowaan. Kowe, God yaa kuba eso andem!

⁵⁸ Kwana kowe, mimyob dowaan keendimain ye angkodmia, kangdommo doberembirime. Korondaiwe, komombad ben mangdobaan andid. Aron mimim korem Yariman ye deme yaa yiiib inamen kumundinmoyiib

awinimamime. Amborom kuu yiyb yiybkaad kui Yariman ye deme ambangkimaib kuu idiibban ker i yemanban, idiib kerimaan kowe.

16

Kubiyiyb Od Kondi Ye Kerekmen

¹ God ye nimakarub yi dowad kubiyiyb od kondi ye kerekmen kuu Galasia aom anam andiwendan yaa nembad daandaan kwamune areb kamime. Yi yaa kwanandaan kuu kei. ² Arimingku korem ye aron ibduruk ari kuu yiyb mimim kuu od komoyiyb awudirimaun kuu kuyaambad andokbe ben nongkobime. Kwananiib kuu ne mananiin kuu od benmene nongkobi ye kerekmeniib keraubban. ³ Kwane wene ne mananiin kuu yiybbad karub keyiib kee yimin kii ande kingkibko, yi dowad kaadkeri weng ye kerekiiib wongkako, yiybbad kubiyiyb od kondi yeman yi dingki ari kowenib Yerusalem yaa ben yurime. ⁴ Kwane, meendobaniine ne yoom wini kuu yimin keraneenbed kuu, ne yaa daboknaniwe wananuub.

Pool Ye Wini Dowad Korindan Yaa Kaamondoan

⁵ Kwane, ne kuu Masedonia ambibkin aom wananiin kowe, kuyaomdin wenekori, yiybiib yaa mananiin. ⁶ Mok yiyb yoom aron dukmen areb dobaraniin dee amaron ye wood ayoobmimiib kuu dobaraniin dee. Kwanako, yiyb kunaya domonde wananiin yaa kuu yiybiib awawime andid. ⁷ Yiyb yaa araben wedmende burudandi ye owod kuu ne dowakenban, Yariman ye dowaken keraneen kuu aron yenayiyb yiyb yoom doberem ande meenaan. ⁸ Kumban ne kuu Efesus aombad doriin. Kwane dobaraniine wene Pentikos yaron keranuun, ⁹ amborom kuu idiib deme ambangki ye ambongko kuu ne yaa nandoon kowe. Kwane kuyaa kuu yemoon yenambad ne yaa manmo keriwen kowe.

¹⁰ Kwane, Timoti kuu yiyb yaa monoka, ongme angkodmene keenombirime, yiyb yoom kowe ye kuu ma uniyiibbanbed doborok. Amborom kuu ye kuu Yariman ye deme ambangkan yareen, nembad ambangkain areb kwane. ¹¹ Karub maa kanembad Timoti ye weng kuu ma wunekaraan andid. Yiyb kuu kubimbed domonenibko yewenubmoyiib kwane yaro neyiyb yaa ika monok. Ne kuu kuristen angkodmia yena yoom kere monok ande meedmiin.

¹² Kwane, nub angkodmi maa Apolos kuu, nembad naawonmo nangkane yedmenaana kuu angkodmia yiybiib yaa miniwendan yoom winime andaana kumban dowakeniibban keroon. Kumban aroniib keraneen kuu wananeen.

¹³ Ongme kerekime, anam andi yaa kangdommo dobirime, eeri ye nimakarub kerime, yiyb niindem aom aromnime. ¹⁴ Komo komo kamibka mimyob dowakenbed ambangkime.

¹⁵ Yiybkaadkeriwen, yiyb ambibkin Akaiya aom Stefanas yoom yambiwoom doriibdan yoom kuu yidin anam andiwen. Kwane, yi kuu yikareb Godbed karadmo kerundoondan awandi ye deme awini yaamo doriib. Angkodmia, nembad yiyb yaa ke nangkande yedmandamaan kei. ¹⁶ Yiybka kankubune kwamunedan yi dabderem yiri dobirime, kane kane Yesu ye demedan yaa daboknenib anammo ambangkimaibdan yi dabderem yiri kangkon kwane dobirime. ¹⁷ Kwane, Stefanas yoom Footunatus yoom Akaius yoom neyiyb yaa miniwenkob kubaan, amborom kuu yiyb kuu ne yoom dobirindo kumban yi kuu yiyb yaambad miniwen kowe. ¹⁸ Yi miniwen kumbad ne yaa kubi kawiwen, yiyb yaa kangkon. Kwamunedan yi aningko kuu arimbed kankoonime.

Kubi Weng Yeenbon

¹⁹ Esia ambibkin aom kambong kambong aom nedbe kurikuri kamimaib-danbed yiib yaa kubendi weng keendiib kii. Akwila yoom Prisila yoombed kubendi weng yi mimyob yaambbed yiib yaa keendiib, Yariman yaningko yaambbed. Kwane yi ambiwoombed nedbe kurikuri kamimaibdan kangkon kubendi weng keendiib. ²⁰ Kuristen angkodmia korem keyaambbed kubendi weng yiib yaa keendiib kii. Yiib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk konoon kame kubendime.

²¹ Ne kerek wongkoonmanbedban, Pool nembed kubi weng kee ne dingkimbed yiib yaa wongke keendaan.

²² Karub kanembed Yariman yaa mimyob dowaken keendokban keroka ye ari butun kerok.

O Yariman, mene!

²³ Yariman Yesu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu yiib yaa kerok. ²⁴ Yesu Keresu yaningko yaambbed yiib korem yaa kuu ne mimyob kowaan. Anam kwanok.

2 Korindan Kerek Ayoo Poolbed Korindan Yaa Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed ibduruk wongkoonbed ari kuu dudidanbed Korin aom menenib Pool kuu apasomban ye kuu yiib yaa birandimaan ande kamiwen. Kowe Poolbed wengamboroonga kwane kamiib dowad kerek kee wongkoon, yi dudi weng inande koromoni dowad. Kwane, anam andiwendan Korin aom doriib kuu yi kubiyyib od kondi yeman nekwaib kuyaa kuu nekwe down kerime ande wongkoon. Wongkoon kuu Masedonia yaambbed, wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. God Kuu Nub Mimyob Wandi Kankubuni Ye God (1:3-11)
3. Pool Korindan Yoom Komarewa Dobere God Ye Deme Awinoon Kuyaa Ambobandoon (1:12—7:16)
4. Korindanbed Yi Kubiyyib Anam Andiwendan Yena Yaa Od Kondi Dowad Kube Ongkandoon (sapta 8—9)
5. Pool Kuu Apaso Keroon Kuu Anammo Ande Korokboon (sapta 10—12)
6. Yeenbon Weng (sapta 13)

¹ Pool, ne kuu God ye dowaken yaambbed Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan yoom nub kuristen angkodmi Timoti yoom.

God yaa anam andiwendan Korin aom doriib, yiib yaa kerek kee keen-duub, karadmo kerundoondan korem ambibkin Akaiya aom doriib yaa kangkon.

² Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambbed yiib yaa bangkandime.

God Yaa Eso Andoon

³ Nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kubem, yembedmo mimyob keende kakman are nonondandi ye Ambe, mimyob wandi maa maa korem kankubuni ye God kui. ⁴ Ye kuu dabab maa maa nub yaa menebimaan kumbed mimyob wandimaub korem kuu kankubunimaan. Kowe, kane kane dabab kandaniib kuu Godbed nub mimyob wandi kuu kankubunoon kumbed yi mimyob wandi yiminmo kankubunanuub kii. ⁵ Kwane, Keresu ye durud yewed kuu nub wadkeri dobiri aom yemoonmo meneboon kwamune areb kuu, Keresu yaambbed nubbed yena yi mimyob wandi yiminmo kankubunimaub. ⁶ Kumban, nub kuu yenambbed dabab kondaniib kuu yiib mimyob wandiwen kankubuniyiwa yiib kuu bobni yaa burudande bindiyi-iwa yi dowad kui. Kwane, nub kuu yenambbed nub mimyob wanduwen kuu kankubunaniib kuu yiib mimyob wandiwen kankubuni ye dowad kui. Kwane kuyaambbed kuu yiib kuu nub durud yewed kanduwen kuu ibmo kwamunemo kandiwen yaa kuu yodbirimbam emambbed doberembaraniib kii. ⁷ Kwane, nub kuu yiib anam andi kuu no kwane awine doberembaraniib ande meenuub kuu kangdommo ande meenuub kii, amborom kuu nub nubkaadkeruwen yiib kuu nub durud yewed kanduwen kuu ibonmo kwamunemo kandiwen kwamune areb kuu yiib kuu nub mimyob wanduuwe kankubunoon kuu ibonmo kwamunemo keruwen kowe.

⁸ Angkodmia, nub kuu Esia ambibkin angkambed durud yewed kan-duwen kuu yiiwiib kaadkerime anduwed. Yiiib koron keri kuu nub dowak-enban. Nub dabab ku kanduwen kuu miin darewoob arewa anam, nub kangdommo dobiri ye aromkono korem kuu dowan keroone, nuwiib dukni yeman yaa doroon. ⁹ Anamaa, nub niindem aombed meenuwen kuu nub dukni yaron keruun kii anduwen. Kumban ku kwanoon kuu nubka nub inameniib o nub aromkonoyiib yaambbedban dukniwendan ben dembi ye God yaambbed angkumone doburuwen kii. ¹⁰ Yembed nub kuu no dukni yeman ye dabab yaambbed benkooboon, benkoobindo karen duknuwen karen. Kwane, yembed kuye dabab yaambbed benkoobaneen. Yembed dukni yeman ye dabab yaambbed nub benkoobimamaneen kuyaa kuu anam kwananeen ande meedme doruub. ¹¹ Kwane, yiiib kangkon nub yaa meenende awandiwen kuu kurikurimbed kamendiwen. Kwanikob, nimakarub yemoon kurikuri kamiwe Godbed wengambere ee yimin andekore nub yaa munobmo awandoon kowe, nimakarub yemoon kuu nub dowad God yaa kube eso andaniib kii.

Pool Ye Meeni Kan Kiwaan Maa Kowoon Ye Weng Id

¹² Kwane, nubbed kerengkande dakmuub kuu kei, nub komo kamuwen ye kiwaan korokbendoon kuu, okad kiri doburuweniib yiiib yoom doburuweniib kuu inamen karadmoyiib aadidmiyiibban ye inameniib God yaambbed meneboon kumbek ambangke doburuwen, anamaa, yiiib yoom doburuwen kuu kwamunemo kuda. Kwanuwen kuu okad kiri ye meeni kangdom ye kerekmen yaambbedban, Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye kerekmen yaambbed kui. ¹³⁻¹⁴ Kedi, nub kuu yiiib yaa wongkaub kuu yiiib kimingkane id kande kaadkeri yemanmo. Kwane, kibikee yiiib kuu kimingkane weng id yenamo kande kaadkeriwen. Kowe, nembek kwananeen ande meenaan kuu weng id korem kande kaadkeriwen, Yariman Yesu yaron arimbed yiiib anam andi dowad kerengkande dakmanuub kwamune areb kuu nub dowad kerengkande dakmaniib kii.

¹⁵ Kwane, kuye weng kuu kangdommo awinaan kowe, ne ibduruk meenaan kuu kwane nekwane meenenen yiiib wedmenda ye inamen yaa kowaan, kwanako Godbed yiiib yaa amun kerunde ayoob kerok andid.

¹⁶ Ne dowaken kowaan kuu Masedonia ambibkin yaa dewananiin kuu kwane mene aom yiiwiib dore wedmende wengandekori wananiin ande meenaan. Kwanekori, angkon ika Masedonia yaambbed yiiwiib yaa mananiin kuu, yiiibbed ne dowad nekwawed ne nende Yudea angka wini yeman kii. ¹⁷ Kumban kibikee yiiwiib yaa minindo kowe, kuye meeni kowaan kuu ogoodmo inamen maa maa keraan kumbek kowaan dee? Okad yiri ye kerekmen yaambbed kowaan kumbek weng id ayoob kere ee ee yii yii ande keraan dee? Dowan!

¹⁸ Kumban, God kuu ye weng yaa ma korondiyiibban ye God kwamune areb kuu, nub weng yiiib yaa kuu weng id ayoobban. ¹⁹ Amborom kuu ne yoom Sailas yoom Timoti yoombed yiiib kumaom yare ye weng daande amonombime ande baande dakmuwen ye karub, God ye Mingki Yesu Keresu, ye kuu weng id ayoob ye karubban, yembed no ee ande dakmimaan kowe. ²⁰ Kwane, Godbed weng kunduk yemoon dakme kowoon yaa korem kuu, Keresu yaambbed eemo keroon. Kwane, ye yaambbed nubbed anam kwanok andimaub kuu God yaa nambiri koni yeman kii. ²¹ Kedi, nuwiib yiiwiib ongmandoone Keresu aombek kangdommo doruub ye karub kuu God kii. Yembed nub kinoone yeka ye nimaya karuwa keruuwe, ²² ne nimaya karuwa andi dowad nub animari ye dingki yuudiib kowane, Kingkin Karadmo nub niindem aom kondoon. Kukuw wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad menebaneen kuu dungkud kondoon.

²³ Ne kuu God yaa baande yedmaan kuu yembed ne dowad weng anammo dakmoon andok andaan, ne angkon ika Korin yaa monokban keraan kuye id kuu, yiyb yaa dabab kondainban andid. ²⁴ Nub kuu kwane yiyb anam andi yaa yiyb kuu ben kwanime kekanime kami dowad oonendokban, yiyb kubime andi dowad yiyb yoom ambangkimaub, amborom kuu anam andi yaambd yiyb kuu kangdommo dobaraniib kowe.

2

¹ Kwana kowe, inamen kowaan kuu angkon ika yiyb yaa meneni kamkonomo ongkande kubiyiibban kerundainban andaan. ² Kedi, yiybbd ne kubewimaib kowe, yiyb yaa kamkonomo ongkandaniina mimyob wandaniib kuu, karub kanembed ne kubewaneen? Dowan. ³ Kwane, anukbed kerek maa kuyaom kwane wongkaan ye dowad kuu kubewimaibdan yi kuu ambarakme doriib kumbed mene wedmekori miin kubiyiibban kerainban andid. Yiyb korem ye dowad kangdommo meenaan kuu, yiyb kuu ne weng awine kandaniwa kwane kubaniina ibonmo kubaniib kii. ⁴ Amborom kuu mimyob wandime andi dowadban, ne mimyob dowaken darewoob yiyb yaa keendimain ye ambab kumunkingke kaadkerime andi dowad, ne kuu miin kubiyiibbaniib mimyob wandiyiyb inok wiyiyb kumbed yiyb yaa anukbed kerek wongkaan.

Ambarakmi Are Nonondandi

⁵ Kumban, yiyb kuyaa kuu karub maambd ambarakmoonkob mimyob wandiwen kuu, ne yaa mimyob wandi keruwoon kumbedmomban, yiyb korem yaa mimyob wandi kerundoon. Kumban yiyb yaa mimyob wandi darewoob kerundoon andainban, embeng areb kuyaa. ⁶ Ambarakmoon kuye dowad kuu yiyb yemoonbed dabab koniwe kandoon kowe, kuu yimin, yenambd ari kone daboknaib. ⁷ Kowe, kibikee yiyb kuu ye ambarakmi are nonondandenib ye mimyob wandi kuu kankubunime. Kwananiib kuu ye mimyob wandi kuu miin darewoob kere korem yiminban keraanban. ⁸ Kwani kowe, nembed nangkande yedmaan kuu kei, yiyb mimyob dowaken ye yaa angkeen kuu ika ongme korokbenime. ⁹ Anukbed kerek wongkaan kuye id kuu yiyb yaa komboon kaamobako kangdommo doberenib ne ongi weng korem awine kande kwane ambangkibko wedme kaadkera andid. ¹⁰ Kwane, yiyb kuu kane kane yi ambarakmi kuu are nonondandaniib kuu, ne kwangkön are nonondandaniin. Nembed are nonondandi yeman kuu wedmaniin kuu kwane are nonondandaniin. Kuku yiyb dowad Keresu ye murubia arimbed are nonondandaniin kii. ¹¹ Kwanadned Seten kuu kebenuwed nub yaa yaro mene burudandokban keraan andid, ye inamen yembed ku meene ambangkimaan kuu nubkaadkerunuwen kowe.

Nub Kuu Yesumbd Ongmoon Ye Amob Yeeb Ye Demedan

¹² Ne kuu Troas siti yaa wene Yesu Keresu ye weng amun kanyare daandaan kuu, Yariman yaambd ambongko kuu ne yaa nandoon kumbed yemoon anam andiwe kedmengkandaan kumban, ¹³ ne inamen aom kan kuru danginban, amborom kuu Troas aombd ne kuristen angkodmi Taitus ma wedmenindo kowe. Kwani kowe, Troasdan yaa yiybyoo ande domonde wene Masedonia ambibkin yaa wanaan kii.

¹⁴ Kumban nembed God yaa eso andaan, yembed Keresu yaambd korem burudande doroon kumbed nub kubimo ben kinban yaraane, nub yaambd baeb amun areb Keresu yaa kuu kaadkere yimin yimin yaa derendare weneen kii. ¹⁵ Kedi, nub kuu Godbed bobni yaa burudande bindaneendaniib monmaraneendaniib kuyaom ye weng kanyare dakmuub kuu, Yesu Keresumbd nengkane God yaa baeb amun konemoon areb

keruwen. ¹⁶ Kukuu monmaraneene duknaniibdan yaa dukni ye baeb kuwi yeman, kumban bindaneene wad dobaraniibdan yaa wadkeri ye baeb kuwi yeman kii. Yesu ye weng amun kanyare dakmi ye deme kuu kanembed yeka yimin kere awinaneen? Dowan! ¹⁷ Amborom kuu od embeng yeman bekore wene ari kankoon od darewoobbed kowe berengki ye inamen areb kuu, karub yena yemmoonbed God ye weng yaambbed od bem ande kanyare dakmimaib kowe. Kumban nub kuu kwamunemban, nub kuu Godbed ben nongkoboondan areb Keresu yaambbed God ye arinambo arimbed ma aadikmiiyibban kumbed nimakarub yaa dakmimaub kii.

3

¹ Yiib yaa kuu ika andowe yedmuub nub kuu yiminmo anduub dee, o yenambbed kwanimaib areb kuu yiib nub yaa kaadkerindokob yenambbed nub dowad karub amun andi ye kerek yiib yaa kondanuub dee, o karub yena nub yaa kaadkerindokob yiiibbed nub dowad karub amun andi ye kerek yi yaa kondaniib dee? Dowan. ² Karub amun andi ye kerek nub niindem aom ku wongkuwen kuu yiibka yiib kui, nimakarub korem wedme kimingke kaadkeriwen kui. ³ Dianmo korokboon kuu yiib kuu Keresu ye kerek yem-bed wongkaane nubbed ye deme awinuwen kuyaambbed ongmoon. Kumban kerekadumbbedban wad doreen ye God ye Kingkiniibbed wongkoon, bot dabkonombonmo arimbedban, nimakarub yi niindem aombbed wongkoon kui.

⁴ God ye Kingkiniibbed yiib niindem aom doreen kuye inamen dakmuub kuu Keresu yaambbed God ye arinambo arimbed arudkonombonmo awinuub kii. ⁵ Nubka yiminmo ma andaubban, barang maa yaa nubka yimin kerindo, nub yiminmo kerundi kuu God yaambbedmo. ⁶ Yembed nub yaa yiminmo kerundoone amob weng yeweb ye deme awinuub. Kuye amob weng yeweb kuu dingkimbed wongki yemanban, Kingkinbed wongki yeman, amborom kuu dingkimbed Yuudan yi dowad wongkoon ye amob kuu no bobni kanmini yeman, kumban Kingkinbed wongkoon ye amob kuu wadkeri kanmini yeman kii.

Amob Yeweb Yeka Kwane Nambirimo

⁷ Bot dabkonombonmo arimbed wongkoon ye amob kuu Israeldan yaa monoon kuu nambiriyiib monoone Moses ye murubia ari kuu nambiriyiib keroone Moses kuu ika yiyiib yiri kawonoone, ye yaa nambiri angkeen kuu embeng kere weneen kumban, yi kuu ye yaa nengmone kerenombir-inban keruwen, nambiriyiib kowe. Kuye amob komo komo ambangkoon kumbed bobni kanmonoon kowe, ⁸ Kingkin Karadmombbed komo komo ambangkaneen kuu nambiri darewoob ariyiib, eeyoo? Anamaa. ⁹ Kedi, Yuudan yi amobbed komo komo ambangkimaan kuyaambbed nimakarub yaa wengyunde dabab kondimaan kuye amob kuu nambiriyiib monoon kumban, Kingkinbed komo komo ambangkimaan kuyaambbed nimakarub yaa yorokmo kerundimaan kuye Kingkin kuu nambiri darewoob ariyiib kii! ¹⁰ Kwane, kurin anukbed nambiriyiib monoon yeman kuu kibikee nambiri darewoob arimbed yeman yaa kuu nambiriyiibban areb keroon. ¹¹ Kwane, dowan kere weneen ye amob kuu nambiriyiib monoon kumban, embeng kere wininban doberembaraneen yeman ye nambiri kuu darewoob arimbed kii.

¹² Kwane kowe, kukwamune kumbed Godbed anam kwananeen ande meedmuub kowe, arudkonomo doruub. ¹³ Moses kuu ye dowakenban ye murubia arimbed nambiri kuu embeng kere weneen kuyaa Israeldanbed wedmaib anded kowe, ebkad baradbed kan yenbe kebenoon. Kumban nub kuu kwamunemban. ¹⁴ Israeldan yi inamen meeni kuu kebenoon,

amborom kuu anukbed mene kibikee kurin Moses ye amob weng kimingki-maib kuu kuye ebkad baradbed kebenimaane id awine kandimokban kowe. Kuye kebeni yeman kuu bongmino, amborom kuu Keresu yaambbedmo bongmaneen kowe. ¹⁵ Kwane, anukbed mene kibikee Moses ye weng kimingki-maib kuu kebeni yemanbed yi inamen kebendimaan kowe yimin-ban. ¹⁶ Kumban kane kanembed amonombe Yariman Yesu yaa wananiib kuu kebeni yeman kuu Godbed bongmaneen. ¹⁷ Kukei, Yariman andaan ye id kuu Kingkin Karadmo, kwane Yariman ye Kingkinbed kunayambbed dobaraneen kuu kuyaa doriibdan kuu obonmo dobaraniib. ¹⁸ Kwane, nub murubia ari ma kebengi yemaniibban kerenub, Yariman ye nambiri kuu kwane dianmo wedmenimaubdan, nub korem kuu ben amonombe ye areb ongmene yeka maaaa kerunde weneen. Kukuu nambiri darewoob kere weneeniib, Yariman yaambbed. Ye kuu Kingkin Karadmo kui.

4

Weng Amun Kanyare Daandi Ye Kerekmen

¹ Kwana kowe, Godbed mimyob keende kakman are nonondandi ye kerekmen yaambbed keye deme awinuwen kowe mimyob wandiyiibban doruub. ² Kuned kuu, nub kuu yemyeb ye demeyiib karak bobni ye demeyiib yaa kuu angkurom korokbenduwen. Kukuu nub kuu birandi ye inameniib God ye weng kan nengkire angkarambed kedmengkandi ye inameniib awinimokban kui. Ma kere, nub kuu God ye weng kuu anammo ande wedangkambbed dianmo korokbendimaub kumbbed, God ye indob arimbed nimakarub yi niindem aombbed nub dowad karub amun ande meenimaib. ³ Kowe, weng amun kedmengkanduub kuu dianbonmo kerindo keraneen kuu, monmaraneene duknaniibdan kuu yi yaamo kwane keraneen. ⁴ Kwane kuu awad arewa kibikee okad kiri dorone oonoonman kumbbed anam andindodan yi meeni inamen kebengkoon. Kwanoonkob yi kuu God yoom miin ibmo ye karub Yesu Keresu ye weng amun nambiriyiib yuroon kuu wedminban. ⁵ Nub kuu nubka nuweng kanyare dakmino, Yesu Keresu kuu Yariman ande yare dakmimaub. Kwane, nub kuu Yesu ye dowad yiib damedan keruwen ande dakmimaub. ⁶ Kedi, “Nambiri kuu yuroko kumun yiri kuu namborok.” ande yedmoon ye God, yembed ye nambiri ongmene nub niindem aom kowe yuroon, yuroko Keresu ye murubia yaambbed God ye nambiri kaadkerime anded.

Nub Kuu Ambarakmidan Kumban God Ye Karadmo Yeman Nub Niindem Aom Angkeen

⁷ Nub kuu okad nunungbed ongmi-maib ye ok yuundi yemaniib kuyaom bot gold aweneyiib areb, korem burudandoon ye aromkono God yaambbed monoon kuu okad yiri yeman nub id ye niindem aom angkeen kumbbed, aromkono kuu nub yaambbedban God yaambbed ande korokboon. ⁸ Nub kuu dabab dabab kuu menebene kanawanewandimaan, kumban dabab dabab kuu kwamune yeene beengkanabe ben yiri yurimokban. Kwane, nub kuu dabab menebimaan dowad komo kamanuub kii ande meenimaub, kumban kwane meene miin kubiyiibban kerimokban. ⁹ Kwane, nub kuu yenambbed durud konde yenbandimaib, kumban God kuu nub yaa ma domondimokban. Kwane, nub kuu yenambbed yeene ben yiri nongkobimaib, kumban monmarimokban. ¹⁰ Yesu Keresu bobnoon kuu nubbed kan nub niindem aom kowe karine yarebuub. Kwanubko, kwane Yesu Keresu ye wadkeri dohiri kuu nub id yaambbed korokboko okad kiridan wedmenime anduwed. ¹¹ Nub wad doruubdan, nub kuu Yesu ye dowad yena yi dingki dem aom yuriwe yeene nongkobimaib, bobnaneen ye id aom doruub kuyaambbed

Yesu ye wadkeri dobiri kuu korokbime anded. ¹² Kwana kowe, bobni ye barang kuu nub kumaom meneboon kumbled wadkeri kuu yiiib kumaom monoon.

¹³ God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, “Anam andaan kowe, kwamunemo dakmaan.” andoon. Kuye anam andi ye kerekmen yaambled nub kangkon ibmo anam anduwen kowe kwamunemo dakmuub. ¹⁴ Amborom kuu Yariman Yesu bobnoon yiri kuu nenkoonoon ye God, yembled nub kangkon benkoobe Yesuyiib yaa nongkobe ye kerebiri arimbed yiiwa nuwa korokbaneene dobaranuub kuu nubkaadkeruwen kowe. ¹⁵ Keyiib korem kee yiiib dowadmo, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu wenene nimakarub yenayiiib ari yemoon yemoonmo benmo wonoko eso miin darewoob andibko God kuu nambiri darewoowiib kerok anded.

¹⁶ Kwana kowe, nub niindem aombed kuu yiminban korondanuub andi ye inameniibban doruub. Nub karub id angka kuu monmare weneen kumban, nub niindem aom wadkeri kuu Godbed aron mimim yeweb ongmimaan.

¹⁷ Kwane, kirod mene dowan keraneen ye dabab embeng embeng nub yaa menebimaan kuu, dowan kerindeban ye nambiri kandi ye kiwaan nub dowad ongme weneen. Kuye nambiri kuu dabab ye arewa kerundi ye kumunkingki arebban, miin amun darewoob anam arimbed kii! ¹⁸ Kowe, nub indob korem kuu benkirare kereknaub kuu, yiribman okad kirimbed wedmuub ye yiribman yaamban, wedmindeban ye inamen Ewen arimbed monoon yaa kereknaub. Amborom kuu wedmimaub ye yiribman kuu arabenmo angkimbaraneen kumban, wedmindeban ye inamen kuu dowan kerindeban aron korem korem angkimbaraneen kowe.

5

Nub Ewen Ari Dobiri Yeman

¹ Nub id kuu okad kiri ye kombon areb kowe, yenambled kuye kombon monmaraniib kuu karub yi dingkimbedban Godbed aron korem korem ye ambib yenbenabekore Ewen arimbed nub dowad nongkoboon kuu nubkaadkeruwen. ² Kumban nub id kuu kibik no okad yiri ye kombon kemaom doberemoon areb doruub kowe, Ewen ye ambib kande inwarem ande wareki kamuub, ³ amborom kuu kuye ebkad inwaranuub kumbled nub kuu kad dobmo dobaraubban kowe. ⁴ Kedi, nub kuu kuye okad kiri ye komboniib doruub kuu, warekaune dabawiib doruub, amborom kuu kad dobmo dobiri kuu nub dowakenban, nub dowaken kuu Ewen ye ambib inwarunduked yimin. Kowe, okad kiri ye bobni yeman kuu amonombe wadkeri aron korem yeman keraneen. ⁵ Kuye dowadmo nub kuu Godbed ongmenaboos. Kwane, yembled Kingkin Karadmo nub niindem aom kondoon, kukuu wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad menebaneen kuu dungkud kondoon.

⁶ Kwana kowe, nub kuu kangdommo meenembere kaadkeruwen kuu, nub kuu okad kiri ye id ke doruub kei, Yariman yambib kuu ambabbed doruub. ⁷ Kedi, nub kuu nub indobbed wedmuub yaambledban anam andi yaambled doruub. ⁸ Ke yedmaan kei, nub kuu kangdommo meenembere doberenub, nub id domonde Yariman yambiwoom doberem ande dowakeniib keruwen. ⁹ Kowe, nub meeni dedmoni darewoob awinuwen kuu okad kiri ye idiib doruub o keyaa domonde Godiib yaa wunuub kuu ye yaa kubi konem anduwed. ¹⁰ Amborom kuu nub korem kuu Keresu ye wengyundimbon yaa dobaranuub kumbled, nub mimim kuu okad kirimbed idiib doburuwen yaron aombed amun o arewa komo komo ambanguwen kuye kakman kuu ibmo banuub kii.

Yesu Yaambéd God Yaa Kunum Keruwen

¹¹ Kwane, nub kuu Yariman God yaa anam ande uneni kuu nubkaad-keruwen kowe, nimakarub yaa ye weng daande nangkandande kamuub kii. Nub anam komarewa kuu God yekaad. Kwane, nub anam komarewa kuu yiiib niindem aom dianmo wedmiwen, anam deeko? ¹² Nub kuu yiiib yaa nub kuu yiminmo ande kamokban, kumban nub komo ambangkaub kumbéd nub dowad kubiyiib kere kerengkan kamime anduwéd. Kwananiib kumbéd yiiib kuu karub yi niindem aom wedmimokban bunangkamo ye yiribman yaa kerengkan kamiibdan yaa inandaniib kii. ¹³ Kedi, nub kuu yenambéd waruddikan andaniib kuu God ye dowad kwamune ambangkaub kumbéd kii. Kwane, nub kuu yenambéd inamen amundan andaniib kuu yiiib dowad kwamune ambangkaub kumbéd kii. ¹⁴ Kukei, Keresu ye mimyob dowaken kumbéd dedmonaane kwamune ambangkimaub, amborom kuu karub mimombéd nimakarub korem yi dowad bobnoon kowe, nimakarub korem kuu dukni yeman. ¹⁵ Kwane, Yesu nimakarub korem yi dowad bobnoon, wad doriibdan kuu yika yi dowad dobaraib, yi dowad kuu bobnoone Godbéd nenkoonoonman ye dowad yaambéd dobirime andéd.

¹⁶ Kwana kowe, kibikbéd ari kuu nub kuu okad kiri ye kerekmen yaambéd nimakarub yaa wedmende inamen kowimban. Kurin anak kuu kuye kerekmen yaambéd Keresu yaa wedmene inamen kowimaub kumban, kibikee kuye meeni ye kiwaan yaa kuu koronduwen. ¹⁷ Kwana kowe, kane kanembéd Keresu yaa anam ande dabokniwen kuu yi kuu yeweb ongmenaboon. Kurin yiri yeman kuu dowan, yeweb yeman yi yaa angkeen kii! ¹⁸ Kwamune kee korem kuu God yaambéd meneboon. Yembéd Keresu yaambéd nub kuu ben kunum kerundekore, ben kunum kerundi ye deme nub yaa kondoon. ¹⁹ Kuye deme kukei, Godbéd nimakarub yi ambarakmi kuu kakman kondi dowad kimingkainban andekore, Keresu yaambéd okad kiridan ben kunum kerundoon kumbéd, kuye weng kuu kanyare dakmime ande nub dingki dem aom kowoon. ²⁰ Kwana kowe, nub kuu Keresu ye weng amun kan okad yena yaa wenebidan, Godbéd nub yaambéd okad kiridan yaa amonombe anam andime andemoon areb keruwen. Kowe, naawonmo nangkande yedmuub kuu, God yaa minibko kunum kerundok. ²¹ Godbéd ma ambarakmiyiibbanman ongmoonkob nub dowad ambarakmi yeman keroon kumbéd, ye yaambéd nub kuu God ye yorokmodan keranuub.

6

¹ Kwane, nub kuu Yesu yoom deme ibonmodan kowe, yiiib yaa ke nangkande yedmuub kei. God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiiib kuu anamomo awinime, idiibban keraan anduwéd. ² Amborom kuu Godbéd Ye Weng aombéd yedmoon,

“Nembéd ne kubi dowakeniib aron kinaan arimbed yiiib kurikuri weng wengambere kwanaan,
bobni yaa burudande bindi yaron arimbed yiiib awandaan kui.” an-
doon.

Kedi, Pool, nembéd yiiib ke yedmendaan kei, kibireb kee Godbéd ye kubi dowakeniib kinoon yaron kii, kibikee bobni yaa burudande bindi yaron kii.

Pool Deme Dabawiib Arewa Aom Awunoon

³ Yesu ye deme awinuub kuyaa kuu yenambéd daanubdaanab kame deme arewa andaib andi dowad kumbéd nub kuu yena yi murubia ari boknandi yeman ma kowokban. ⁴⁻⁵ Kwane, kiwaan korem yaambéd yiiib yaa nubka nub kuu God ye demedan ande korokbenduub kukei,

dabawa yobdooda mimyob wande yiminban keru yemana nub yaa mene-boon kuyiib, atdebokbed nub yenbandiwen kuyiib wii aom nub benkamobiwen kuyiib nuwiiib yaa mene arud wande yirinde baande kamiwen kuyiib deme yobdood ambanguwen kuyiib unik angkindeban keruwen kuyiib mungimo doburuwen kuyiib yaa kuu aron doboob yinmoniyiibban kangdommo doberemburuwen kii. ⁶ Kwane, nub kangkon doburuwen kuu karadmo inameniib kaadkeriyiib yodbirimban iwarimbed dobiriyiib awandiyiib Kingkin Karadmo yaambad dobiriyiib ma aadikmiyiibban ye mimyob dowaken keendiyiib ⁷ anam anam ye weng daandiyiib God ye aromkono korokbiyiib kingkin kerekmen yaambad God ye yorokmo ye kuman wiwi angka yemaniib an angka yemaniib kuyiib doberemburuwen kui. ⁸ Kwane, nub kuu yenambad karub amun ande benkoobaiwa yenambad karub arewa ande benkubunimaib kumbad doruub. Kwane, nub dowad yenambad dudananidan andaiwa yenambad yorokmodan andimaib kumbad doruub. Kwane, nub kuu ma aadikmiyiibban doruub kumban yenambad nub dowad aadikmidan andimaib. ⁹ Kwane, nub kuu yenambad aningkoyiibbandan andaiwa yenambad aningkodon andimaib. Kwane, nub kuu yenambad yowori yeman andiwen kumban wad doruub. Kwane, nub kuu atdebokbed yenbandiwen kumban yenbande nongkobindo. ¹⁰ Kwane, nub yaa kuu yenambad kubiyiibban mimyob wandi kerundiwen kumban kubimo doruub. Kwane, nub kuu kamboknon keruwen kumban ked-mengkanduwen kumbad yena yemoon yi anam andiwenkob yi anam andi yaa kuu yiribman yemoon keremoon areb keruwen. Nub kuu dingkirud keruwen kumban kumkam korem kuu nubman.

¹¹ O Korindan, nub kuu yiib yaa kwane dianbonmo dakmuwen, nub mimyob ambongko kuu kwane yiib yaa anam nanduwen kii. ¹² Nub kubi dowaken kuu yiib yaa keendimaub ma korondokban kumban, neman yiibbed kubi dowaken nub yaa kebeniwen. ¹³ Ne danaya areb kereni daandaan kii, neman konoon neman konoon ibmo keremoon areb, yiib mimyob ambongko kangkon nub yaa nandime.

Anam Andindodan Yaa Dabokne Ibmo Keraib

¹⁴ Yiib kuu anam andindodan yoom ibmo kere dabokne awinaib, deme korok keriyiib awaniyiib kwamune awene kuyiib ye dowad. Kedi, inamen yorokmo yoom inamen arewa yoom kuu ibmo dabokne ambangkaniwoo? Dowan. Kwane, awingyab kuu kumun yaa dabokne yonenanuunoo? Dowan! ¹⁵ Kwane, Keresu yoom Seten yoom kuu ee inamen mimo kerem andaniwoo? Dowan! Kwane, anam andiwendan yi inamen yoom anam andindodan yi inamen yoom kuyaom kuu inamen maa kuu ibmo keroonoo? Dowan! ¹⁶ Kwane, God ye kurikuri boyambib darewoobdan yoom dudi god yoom amob weng ongmiwenoo? Dowan! Kedi, wad doreen ye God ye kurikuri boyambib darewoob kuu nub kei. Kuye dowad Godbed Ye Weng aombad yedmoon,

“Ne kuu yi yoom dobereni yi yoom ibonmo dewenebaniin. Kwane, ne kuu yi God keraniine, yi kuu ne karuwa nimaya keraniib.” andoon.

¹⁷ Andekore, yi yaa ika yedmoon, “Kwana kowe, yiib kuu yi numun kumaom doriib kuu koronde yaro mene yiibka kerime.

Ne yaa arewa keru yeman na angkoronaib.

Kwane ma angkoronaibban kuu yiib yaa kuu amun ande kubende baniin.

¹⁸ Ne kuu kwamuneni yiib Ambe keraniina, yiib kuu ne nima dana karub dana keraniib.” andoon, Aromkono Korem ye Yarimanbed.

7

¹ Mimyob dowaken keendaandan, yiiwa nuwa kuu kuye weng kunduk buwen kowe, nub idiib kingkiniib yaa arewa kerundoka nub kuu God yaa arewa keru yeman korem kuyaa koronde inamen karadmo awinem. Kwanenub wene nub karadmo dohiri kuu demkoronmo kerem, God yaa une yaningko kankooni dowad.

Korindan Kuu God Ye Weng Awine Doriib

² Nub yaa yiib mimyob ambongko nandime. Nub kuu karub maa yaa ma ambarakmindu, nub kuu karub maa nen amonombe kiwaan arewa ari kowindo, nub kuu karub ma nemengkane yod bindo. ³ Ke dakmiin kei, yiib ambarakmiwen kumbed wengyunde dabab konda andi dowadban. Ne kwane anukbed daandaan kui, nub kubiyiib mimyob dowakeniib yiib dowad nub niindem aom angkeen kuu miin darewoob anam kowe, nub yiib yoom kwane dobaranuub o yoworanuub kuu yimin kui. ⁴ Yiib dowad miin kangdommo meenaan kuu God ye weng awine doriib kii. Yiib dowad kerongan weng yemoon dakmenabaan kii. Yiib dowad ne niindem aom aromne kubi darewoob keraan. Dabab yemoon nub yaa meneboon kumban, ne kubi kuu yiminmo keroon kii.

⁵ Kedi, anukbed Masedonia ambibkin aom aomnuwen kuu, yiidkindenban keruwen, amborom kuu dabab maa maa kumbed kumene kemene kumbed nub kanawanewandoona nub niindem aom uniyiib doburuwen kowe. ⁶ Kumban God kuu dababbed benkbunoondan yi mimyob wandi kankubuni ye karub kowe, Taitus monoon kumbed Godbed nub mimyob wandi kankubunoon. ⁷ Ye monoon kumbedmomban, yiibbed ye mimyob wandi kankubuniwen kumbed, Godbed nub yaa kangkon awande kubiyiib kerundoon. Yiib ne yaa wedme wenganem andi ye wengiib ne yaa komo keroon yaa yiib mimyob darewoob wandiwen ye wengiib awawi ye inamen darewoob anam keruwen ye wengiib kuu Taitusbed nub yaa daandoon kowe, ne kubi kan arimbed daane darewoob keroon.

⁸ Kedi, kerek anukbed yiib yaa wongke keendaan kumbed yiib mimyob darewoob kowiwen kumban, yobdoodmo wongkaan ye inamen ongmaan kuu amonombindo. Anam kuu kerek keendaan kuye yoman kuu ambarakmaan andaan, amborom kuu yiib kuu kerek kimingke aron dukmenmo mimyob kowiwen kowe. ⁹ Kumban kibikee kubimo keraan, yiib mimyob kowiwen andi dowadban, yiib mimyob kowiwen kumbed amonombe yiib ambarakmi kuu kirariwen andi dowad kubaan. Amborom kuu yiib mimyob kowiwen kuu God ye inamen ongmoon ye kerekmen yaambbed kowe, yiib yaa yobdoodmo dakmuwen kuu yiib yaa ma morarindo. ¹⁰ God ye inamen dowaken ye kerekmen yaambbed mimyob kowi kuu ambarakmi yaa koronde amonombekore bobni yaa burudande bindi kiwaan ari wini yeman. Kukuu amonombaana kuu arewa, ibduruk dobaraan areb kera andi yemanban. Kumban okad kiri ye kerekmen yaambbed mimyob kowi kuu bobni yeman.

¹¹ Kedi, yiib kuu God ye inamen dowaken ye kerekmen yaambbed mimyob kowiwen kumbed inamen amun yemoon demboon. Yiib niindem aom ke demboon kei, nindorokiibbed nub ambarakmindu ande koromoniwen kuyiib ambarakmoonman yaa kongeniwen kuyiib ambarakmoon kwande uniwen kuyiib Pooliibbed andiwen kuyiib ambarakmoonman kirodmo anammo wengyunde dabab kowiwen kuyiib kui. Yiib kuu kiwaan korem yaambbed kuyaa kuu nuwiibban yembdmo ambarakmoon ande korokbendiwen. ¹² Ne kwamune kerek ku wongke keendaan kuye id kuu ambarakmoonman ye dowadban o kwamune kane yaa ambarakmoon

ye karub ye dowadban, kukuu yiiib kuu God ye murubia arimbed nindorokiibbed nub dowad God ye weng awinimaib kuu wedmime andid.

¹³ Kwanakob nub mimyob wandi kuu kankubunoona kubuwen.

Kumban kumbedmomban, Taitus kuu yiiibbed mimyob keene awaneniwe ye niindem aom aromne kubi darewoob keroon kumbed, wedmekorub kubi darewoob arimbed keruwen. ¹⁴ Ne anukbed yiiib dowad ye yaa kerengkan kamaan. Kwane, yiiib kuu ne kerengkan weng ibmo kerenib ye yaa awaneniwen kumbed yiiib ne yaa karak ma kawindo. Nub yiiib dowad weng dakmuwen korem kuu anammo keroon kwamune areb kuu, nub kerengkan weng yiiib dowad kwane Taitus yaa dakmuwen gangkon anammo ande korokbenoon. ¹⁵ Kwane, yiiib korem kuu wengambirimo kerenib une kiringmiyiibbed ye nen angkodmeniwen kuu yembed ika meenoon kumbed, ye kubi dowaken yiiib yaa kuu arimbed darewoob keroon kii. ¹⁶ Yiiib kuu weng ke keendaan keyaamo awine dobaraniib andi dowad kangdommo meenaan kowe kubaan kii.

8

Yiiib Kubi Dowaken Yaambd Munobmo Konime

¹ Angkodmia, nub dowaken kuu Godbed ye mimyob dowaken yaambd od munob kondi ye inamen maa kabamoon kondoon anam andiwendan Masedonia ambibkin aom kambong kambong aom doriib yaa kuu yiiib kaadkerime anduwed. ² Dabab miin arewa yi yaa menebe komboon kaamobendoon kumban, kuyaombed kubi darewoob yiminmo kerenib yi kamboknon doriib kuyaambd yi kubiyiib od kondi kuu yaro dembe darebmo yiminmo keroon. ³ Kedi, nembed yiiib yaa ande korokbandamaan kuu kei, yi komoyiib biwen kuu yi meeni yimin yaambd kube bangkandiwen. Kumban kumbedmomban angkon ariyiib bangkandiwen kii. Kukuu yi meeni kumbedmo ⁴ nub yaa naawonmo kaamobiwen, God ye karadmodan Yudea aom doriib yaa awandi yeman nub yoom bangkandanuub kuu yimin dee ande kamiwen. ⁵ Kumban yi kuu nubbed yi kwananiib ande meenuwen areb kwanindo, ibduruk kuu Yariman ye dingki ari yika konekorib nub dingki ari yika kondiwen. Kukuu God ye dowaken yaambd kwanien. ⁶ Kwaniwen kowe, nub kuu Taitus yaa nangkane yedmuwen, yiiwiib yaa wene Godbed ye mimyob dowaken yaambd yiiib yaa kabamoon kondoon keye deme kee ambangke dowan kerime ande anduwed, amborom kuu ye kuu od munob kondi ye deme kee andowe yiiib yaa oonoon kowe. ⁷ Yiiib kuu komo komo deme awinimaib kuu yiminmo awinimaib, anam andi kuyiib weng dakmi kuyiib inamen kaadkeri kuyiib kuu nubbed kedmengkanduwe yiiib mimyob dowakeniib kere keendi yaambd nindorokiibbedmo awinimaib. Kwana kowe, Godbed ye mimyob dowaken yaambd kabamoon kondoon kumbed, yiiib kuu kubiyiib od kondi keye inamen meeniwen kee anammo awinime.

⁸ Kumban nembed kwamune amob kowako yiiib kuu kuyaambd kwane kondime andimban, yena yi nindorokiibbed awandi kuye kumunkingki yaambd yiiib mimyob dowaken kuu anam dee ande komboon kaamoban-did. ⁹ Amborom kuu nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu yiiibkaad, kiwaan korem yaambd ye kuu yiminmo kumban yiiib dowad yeka kankubune kubuniibban keroon kowe, ye kubuniibban keroon yaambd yiiib kuu yiminmo kerime anded.

¹⁰ Kubiyiib od kondi keye dowad nembed yiiib yaa ongkandi weng onmaan kuu kei, ma kamaib, kekamune awinime. Weeb kinon dowan keruun aombed yiiibdin dowakeniib kere kubiyiib od kondi yeman andowe

wenoriwen kowe, ¹¹ kibikbed wenore dowan kerime. Kwananiib kuu yiiib nindorokiibbed andowe awandi kuu yiiib yaa angkeen kumbed awande dowan kerim kuu ibmo keraneen. ¹² Kedi, kubiyiib od kondi yeman kuu nindorokiibbed kami ye inamen kuyiib keraneen kuu komo komo dangoon yaambbed kondi kuu yimin andaneen, kukuu komo awinindo yaambbed kondime andimban.

¹³ Yiiib kubiyiib od kondi yeman kondaniib kumbed yena kuu owongab kerundekorib yiiibbedmo dabab kandaniib kuu nub dowakenban, nub dowaken kuu yiya yiiwa ibmo kerime anduwed. ¹⁴ Kukuu kekamune, kibikee yiiib yaa kuu kumkam yiminmo kowe, yi yaa komo dowan keroon kuu yiiibbed awandiib kii. Kowe, amaanbed yi yaa kumkam yiminmo keraniib kuu yiiib yaa dowan keraneen kuu yimbed awandaniib kii. Kee kwananeen kuu yiiwa yiya ibmo keraniib. ¹⁵ Kukuu om mena dowad God Ye Weng aombed wongkoon kekamune, “Kanembed yemoonmo boon kuu kwane miin yemoonmomban, angkon kanembed embengmo boon kuu kwane miin embeng mana yiminban kerindo.” andoon.

Karub Yena Korin Yaa Ben Yuriwa Winiwen

¹⁶ Ne kuu God yaa eso andaen, amborom kuu yembed kawoone yiiib yaa mimyob kowaan areb kuu Taitus ye yaa kangkon konoone yiiib yaa kwanoon kowe. ¹⁷ Taitus kuu Korin yaa wananeeb kuu yiminoo ande kaamonenuwen yaa kuu ee yimin andoon. Kumban kumbedmomban, yiiwiib yaa kwane kuu yedin dowakeniib kere wana ande meene miin nindorokiibbed meneen kii. ¹⁸ Taitusmomban, nub kuu kuristen angkodmi maayiiib nen kowuuwa meneen. Karub keye dowad kuna kuna nedbe kurikuri kerimaibdan korem kuu Yesu ye weng amun ye deme amunmo awinoon kowe, ye kuu karub amun andimaib. ¹⁹ Ari angkon ye kuu kuna kuna nedbe kurikuri kerimaibdanbed Pool awene kubiyiib od kondi yeman kanweniib kuu eb yoom ande kiniwen. Kuyeman oone kanwene kondanuub kuu Yariman yaningkomo kankoonenub nub nindorokiibbed awandi korokbi dowad. ²⁰ Nub dowaken kuu kubi darewoob kondi yeman kee nubbed oonuub ye dowad karub yenambbed daanubdaanab kamaib anduwed. ²¹ Amborom kuu nub kuu deme kee yorokmo oone awinem anduub, Yariman ye indob arimbed, angkon nimakarub yi indob arimbed kwamune.

²² Kwane, nub kuristen angkodmi maa nende yi ayoob yoom ben nongkobuuwa meniib. Wedmuwen kuu ye kuu kiwaan korem yaambbed ma korondiyiibban nindorokiibbed kami ye karub. Kwane, kibikee ye nindorokiibbed kami kuu arimbed darewoob keroon, amborom kuu yiiib komo kamandaniib yaa kuu yiminmo kwananiib ande miin kangdommo meenoon kowe. ²³ Kumban Taitus ye kuu nangkodmi anam, ye kuu yiiib dowad ne yoom ibmo deme awinuwenman. Ma, kuristen angkodmi ayoob kee yi kuu nedbe kurikuri kamiibdanbed ben yuriwa meniib kii, angkon yimbed komo kamiwen kumbed yenambbed Keresu yaningko kankooniwen. ²⁴ Kwana kowe, karub ayoobmim ku meniib kuyaa amun amun kamendenib, yiiib mimyob dowakeniib nubbed yiiib dowad kerengkan keruwen ye id kuyiib korokbendime, nedbe kurikuri kamimaibdan maa maa yi arinambo arimbed.

9

¹ Yiiibbed kubiyiib od kondi yeman God ye karadmo kerundoondan Yudea aom doriib yaa nekwiiib kuu dowakeniib kamiib kowe, nembed kwane nekwime ande wongkainban. ² Amborom kuu yiiib nindorokiibbed awandi kuu nekaadkeraan kowe, Masedoniadan yaa kerengkan kamaan kuu, yiiib

Akaiya aom doriib kuu weeb anuk down keruun kuyaombed kubiyiib od kondi ye inamen nekwiwen. Kowe, yiib nindorokiibbed nekwiwen kumbed Masedoniadan kwangkong awandem ande kankiriwandiwen. ³ Kumban kuristen angkodmia ben kiribaana ku meniib kuu yiib dowad kerengkan keruwen kuu idiibban keraan andid. Kuu ben kiribaana meniib kuu yiib nekwe down kerime andid. Yiib kuu kwamune kubiyiib od kondi yeman nekwe down keraniib andaan kuu kwanime andid. ⁴ Kedi, nub yiib dowad nekwaniiib ande kangdommo dakmenabuwen kowe, Masedoniadan yena kuu yiwiib yaa mene wedmaniiwe yiib nekwindo keraniib kuu nub karak bobnanuuwe, yiib kangkon karak bobnaniib kii. ⁵ Kwanakob, nembed meenaan kuu anam kuu kuristen angkodmi ayoobmim yaa nangkande yedmaane yidin yaro yiwiib yaa owod miniwed yiibbed kubiyiib od kondi yeman darewoob kondanuub ande weng ongmiwen kuu kuyaambbed kwane nekwe down keriwed, ne manain. Kwananiib kuu yiib kubiyiib od kondi yeman kuu karub maambbed yiib yaa dedmone dedmone kamendi yaambbedban, yiib kubi dowaken yaambbedmo keraneen.

Embengan Darebbbed Munobmo Konime

⁶ Kekee meenime. Karub kanembed animan kab yemoonban bengkere arumaneen kuu animan id yemoonbanmo wandaneen. Ma, karub kanembed animan kab yemoon bengkere arumaneen kuu animan id yemoonmo wandaneen. ⁷ Kwamune areb kuu, karub o nima yi mimim kuu komarewambbed nekwe God yaa konandameen kuu, yeka ye niindem aombed komo meenoon kuu kumbed kwane konok. Kumban kubiyiibban o dowakeniibban kumbed konaab, kwane yenambbed dedmoniwen kumbed konaab, amborom kuu karub kanembed ye niindem aom kubiyiibbed munobmo konaneen kuyaa kuu God ye mimyob kubi dowaken keenaneen kowe. ⁸ Kwane, Godbed amun kerundi mimim korem yiib yaa yiminmo bangkandi kuu yimin kowe, kiwaan korem yaambbed aron korem arimbed yiib kuu yiminmo doberenib kami amun amun korem kuu yiminmo awinaniib kii. ⁹ God Ye Weng aombed wongkoon kuu yiib yaa kwamune keroon. Wongkoon kuu kei,

“Godbed ye munobmo koni yeman wenebe bangkandoon, kamboknondan yaa,

ye yorokmo kamenabi kuu aron korem korem angkimbaraneen.” an-
doon.

¹⁰ Kedi, animan kab arumidan yaa animan kab ben bangkandene om animan kondi ye God, yembed kangkon yiib yorokmo kamenabi dowad animan kab bangkandaneena yemoonmo keraniiwe, id yemoonmo bangkandaneena wandaniib kii. ¹¹ Yiib kuu kiwaan korem yaambbed yiminmo kerundaneen kowe, kubiyiib od kondi yaron korem arimbed yiib kuu darebmo konimamaniib kii. Kukuu nub yaambbed yiib kubiyiib od kondi darewoob kumbed yenambbed God yaa eso andaniib.

¹² Amun kami kee yiib ambangkaib kuu God ye nimaya karuwa yaa komo down keroon yaa awandaniib. Kumban kumbedmomban, yaro dembe God yaa eso andi yemoon keraneen kii. ¹³ Ku kamiib kumbed yiib anam andi kuu yiminmo korokboon kowe, nimakarub yemoon kuu God yaningko kankoonaniib, yiibbed Keresu ye weng amun kuu anam ande yedmiwen kumbed kuye weng yaamo wengambere awine kandiwen kuu yi wedmiwen ye dowad kuyiib, ma kuu yiib kubi darewoob kondi yeman yi yoom yena korem yaa numbiriwen ye dowad kuyiib kii. ¹⁴ Kwane, yi kuu yiib dowad kurikuri kere yi mimyowiib kumundin kwane yiib yaa mananeen, amborom kuu yiib yaa Godbed ye mimyob dowaken darebmo

kabamoon kondoon kumbed yiiibbed kubiyiib od kondiwen kowe. ¹⁵ Kowe, nub kwamune God yaa eso andem, amborom kuu ye munobmo kondoon yeman ye darewoowiib doboowiib ambab ariyiib kuu weng dakminban kowe.

10

Pool Yeka Ye Dowad Koromone Inandoon

¹ Pool ne kei, ne dowad yenambed Pool yiiib yoom kiring ine dakmiwen kuu nangkemmo emamo dakmoon kumban, yiiib domonde kimyen wonoon kuu arudkonomo dakmimaan kui ande dakmiib kumban, ne kuu yiiib yiiibkaad kuda. Kwanandimaibkob, yiiib yaa Keresu ye nangkemiib iwariyiib yaambbed nangkande yedmaan kuu kei. ² Yiiib kuyaom kuu yenambbed meeniwen kuu Pool awene kuu kwamune okad yiri ye dohiri kerekmen yaambbed doriib andiwen kowe, nembbed meenaan kuu yiiwiib yaa meneni arudkonomo kere yi yaa yobdoodmo daandaniin andaan. Kumban kwamune kuu ne dowakenban kowe, yiiib yaa kaamondaka yi yaa ongkandibka arudkonoyiibban yobdoodiibban mana andid. ³ Kwanandaan amborom kuu nub kuu okad yiri doruub kumban, nub ana nangmuub kuu okad yiridan yi ana nangmi arebban kowe. ⁴ Nubbed ana nangmi ye kumana anaya kuu kimyen yeka mamaa, okad yiridan yi kumana anaya arebban. Kuu mamaa kii, nub kumana anaya kuu God yaromkono darewiib kii. Kuye kumana anaya kumbed kingkin ye kerekmen yaambbed bondan yi aromne angkumonimbon ben monmare dobmo kerundimaub. Monmarimaub kuu okad kiri ye meeni kangdomiib ⁵ nubka yimin nubka doberem andi ye inameniib kumbed God ye kaadkeri kankubunande kamiib korem kuu monmarimaub kui. Kwane, nub kuu meeni inamen korem kankubune Keresu ye dabderem yiri nongkobimaub, ana nangme burudande doroodan ben king ye dabderem yiri nongkobemoo areb kui. ⁶ Kwane, nub kuu karub kanembbed kwane weng amun wengambere kankoraroko no dabab konem ande nekwuwen, kumban ibduruk kuu nub dowaken yiiib kuu weng amun wengambere awine kandiwed.

⁷ Yiiib kuu no bunangka ye dohiri wedmiib kii. Kowe, karub kanembbed yeka kangdommo meene ye kuu Keresu ye karub keroon yekaadkeroon kuu, nub kuu ye areb Keresu ye karub ibmo keruwen kuyaa ika meene anduwed. Kuu anamaa. ⁸ Kedi, yiiib benkubuni dowadban yiiib inamen ben aromni dowad Yarimanbed nub yaa aromkono kondoon kuyaa kuu kerengkan weng ariyiib dakmaniin kuu karak kandainban. ⁹ Yiiibbed meenaniib Poolbed ye kerek yaambbed unime andoon andaniib kuu ne dowakenban, ne wongki ye id kuu kwamunemban. ¹⁰ Kedi, nimakarub yenambbed dakmimaib kuu "Pool ye kerek kuu weng id darewoowiib arudkonoyiib wonganaboon kumban, ye kuu kwane nub yoom dobirimaan kuu emamo arudkonoyiibban, ye weng dakmi kwangkon ambodiibban down." andimaib. ¹¹ Kwamune dakmiibdan kuu kee kaadkeriwedka, nub kuu yiiwiib yaa dorokban kerenub kerek wongkuwen kuye aromkonoyiib, yiiwiib yaa mene doberenub kwane kamenabuwen kuye aromkonoyiib kuu ibmo, kwane kibikbed ari kwangkon ibmo kii.

¹² Nubka yimin andimaibdan kuyaa kuu kowenub kumunkingkaubban. Kedi, yimbed yikareb yimeren kowe kumunkingkenib ee nub yimin andimaib. Kwane, yikareb yimeren kan kowe wedmenib ee yimin kii andimaib. Kuku meeni kangdomban kuda. ¹³ Kowe, nub kuu Godbed deme kondoon kuyaambbedmo kerengkan weng dakmanub, kuyaa burudande kerengkan weng ariyiib kumbed dakmaubban. Deme Godbed nub yaa kondoon kuu yiiib dowadiib kowe, nub yiiib dowad kerengkan weng dakmi

kuu yimin. ¹⁴ Kedi, Keresu ye weng amuniib yare daanduwen kuu nubdin yiiwiib yaa mene daanduwen kowe, nub yiiib dowad kerengkan weng dakmi kuu yimin. Kowe nub kuu God ye deme kondoon kuyaa burudande kerengkan weng ariyiib dakmindo. Nub yiiwiib yaa mene weng amun dakmindo karen, yiiib dowad kerengkan weng dakmi kuu nub deme kuyaa burudanduwen karen. ¹⁵ Kowe, nub kangkon karub yena yi deme dowad kerengkan weng dakmindo kowe, God ye deme nub yaa kondoon kuyaa burudandindo. Ma, kwananeen ande meenuwen kuu yiiib anam andi kuu kaine darewoob kerod, yiiib kuyaombed nub kuu deme darewoob kere awinem ande meenuwen. ¹⁶ Kwananeen kuu, nubbed weng amun kan yiiib dia yiri wene kedmengkandanuub. Amborom kuu nub kuu karub maambbed weng amun kanwene daandoon ye okad aombed komo kamoon kuyaa kerengkan weng dakmanuub kuu nub dowakenban kowe. ¹⁷ Kumban God Ye Weng aombed wongkon kuu kekamune, “Karub kanembed kerengkan weng dakmandameen kuu Yariman ye dowad kerengkan weng dakmok.” andoon. ¹⁸ Kedi, karub kanembed yeka ye dowad ne kuu yimin andaneen kumbad Yarimanbed ee kuye karub kuu yimin andi yemanban, kukuu Yarimanbed karub andangke yiminmo wedmaneen kumbed ee kuye karub kuu yimin andaneen.

11

Pool Yoom Dudi Ye Apasodan Yoom

¹ Ne meeni kuu yiiib ne yaa emambbed iwari kerime. Yiiib kuu ne yaa odkeneb areb keriwenkowoo? Kwanibko ne kuu aron embengmo warudki weng areb dakma. Kumban yiiib kuu ne yaa kwamunemo keriwene. ² Yiiib kuu wonong koyu areb boraan kuye karub kuu mimo, Keresu kui. Kwanaan kuu yiiib kuu wonong koyu ma ambarakmindo kumbed ambi yaa koniwed awanemoon areb kerime andid. Ne kuu yiiib yaa dudi god o dudi ye inamen yaa wanaib ande koren areb kamaan kii. Keye inamen kee awinaan kuu God yaambbed monoon.

³ Kumban ne kuu unaan kii. Iv kuu niinbed kobkob kame birondoon kwamune areb kuu, mok yiiib kuu yiiib aadikmiyiibban anammo karadmo idiib meeniyiib kumundin Keresu yaa koni yaambbed karub maambbed ben abdon yiri nongkobaneen dee ande unaan kii. ⁴ Kedi, karub yenambbed Yesu ye weng kanmunuwen andimaib kumban, anam kuu weng kuu id maa-maa nubbed dakmuwen arebban kanminimaib, o Kingkin Karadmomban kingkin maambbed menene yiiib yaa ibnende dakmimaib, o yenambbed weng amun kanmunuwen andimaib kumban anam kuu weng kuu id maa-maa yiiib ibduruk biwen ye wengban kanminimaib kuu, yiiib kuu kubiyiibbed ee dakmime ande yedmimaib kii. Komarewa kii? ⁵ Kumban nembbed meenaan kuu yika dakmimaib nub kuu apasodan aningko dareb darewiib kii andimaibdan ku meniib kuu, neyiib yiyiib kan daboknaniin kuu yiminban, yi kuu ma anamban yirimbed. ⁶ Ne kuu weng dakmi yaa kuu ma kedmengkawiiwa kaadkerindo kumban, God ye weng kuu wedme korobe kaadkeraan. Kowe, nub kuu kedmengkande daande kamuuwe, yiiib kuu yidbonmombbed yiiibkaadmo keriwene.

⁷ Ma, ne kuu yiiwiib yaa meneni God ye weng amun kan dakmenabaan kuu yiiib yaa od maawime ande ma kwanandindo, od bi yemanban andaan. Kwanaan kumbed neka kankubuneni yiiib benkooban kii. Kowe nembbed amarakmaanoo? Dowan. ⁸ Kwane, kambong maa maa aombed nedbe kurikuri kamimaibdan kubiyiibbed od bangkawe awawimaib kumban, yiiib ne yaa ma kwamunindo. Kwanaan kuu yiiib awandi yeman. Kowe, nembbed

yi yaa yid baanoo? Dowan. ⁹ Kwane, ne yiib yaa dobaraan kuu ne yaa komo komo dowan kumbed yiib yaa maawime ande ma kwanandindo, amborom kuu kuristen angkodmia Masedonia aom doriib kumbed menenib, ne yaa komo komo dowan keroon kuyaa yiminmo awawiwen. Yiib yaambd ne angkumone dobiri kuu kiwaan korem yaambd korondaan, angkon ari kuu kwananiin. ¹⁰ Keresu ye anam anam kuu ne niindem aom angkeen kuu anammo keroon kwamune areb kuu, yiib ambibkindan, Akaiyadan kui, yi kuyaom karub maa kanembed kerengkan weng ke dakmiin kee kebenewaanban kii. ¹¹ Komoyiibkob? Yiib yaa mimyob dowaken keendokban kumbed kerengkan kami kuu womonainbanoo? Dowan kii. Yiib yaa mimyob dowaken keendaan kuu God yekaad, kuda. ¹² Yiib dowad komo komo kamenabaan kuu womonainban no kwamaniin. Kwamimain kumbed dudanabidan kembed Pool yoom nub ibmo ande kerengkan kame yiib yaa dedmone ee andime ande kamiibdan kuu yi weng kuu idiibban ande korokbandid. ¹³ Amborom kuu kwamenabidan kuu dudi ye apasodan, yi kuu birandimaib ye demedan, yi kuu nub kuu Keresu ye apasodan andimaib kumban dudanabiwen. ¹⁴ Kuuu binangki yemanban aa! Seten kuu yekareb amonombe nambiri ye engyu God yaambd mememoon areb dudanabe yarebimaan kuda. ¹⁵ Kowe, Seten ye demedan kwangkon amonombenib nub kuu inamen yorokmo ye demedan andaniib kuu binangki yemanban. Kumban yi komo komo kamiwen kumbed dabab anammo kandaniuwe ben kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen.

Apaso Deme Awinoon Kumbed Durud Yewed Kandoon Ye Weng

¹⁶ Ne ikakman yedmaan, korondibka yenambd Pool kuu warudki ande ma meenaib. Kumban yiib ne yaa kwamune meenmiibkowoo? Kwamune meenibka, warudki ye karub areb nendime andaka, kwanibko, ne kan yaro ne kangkon yimin ande kerengkan weng yenayiib dakma. ¹⁷ Kemaom kee kowene ne kangkon yimin ande kame dakmiin kuu Yarimanbed dakmi arebban no kwane warudkimbed dakmemoon areb. ¹⁸ Nimakarub yemoonbed okad yiri ye kerekmen yaambd kerengkan kamiib kowe, ne kangkon kwane kamaniin. ¹⁹ Yiib yiibkareb aromne yena korem yaa burudande meeni kangdom keriwenkowoo? Yiib kuu kwane meeniib kumbed yiibka yiibmeren birandiib kowe, warudki ye karub maa yaa kubimbed wengambaraniib kuu yimin. ²⁰ Kumban anam kuu, karub kanembed yiib ben ye dabderem yiri nongkobi ye karub, o yiib birande od bi ye karub, o yiib yaa yeka ye dowadmo keanime kwanime andi ye karub, o yeka yiib kankubune yiib korok keru ye karub, o yiib murubia yakdari ye karub kuu menebaniib kuu, yiib kuu ee yimin andimamaniib kii. ²¹ Kumban nub kuu aromne kwana ye deme yiib yaa ambangkinban kowe, karak bobnaanoo?

Yiibbed ne yaa dedmoniwe warudki weng areb ke dakmandamaan kei. Karub kanembed yaro dore kerengkan kamaneen kuu ne kangkon kwane kerengkan wengiib kamaniin kii. ²² Yi kuu Hibrudanoo? Ne kangkon Hibruan. Yi kuu Israeldanoo? Ne kangkon Israelman. Yi kuu Abraham ye awoya ariyoo? Nangkon Abraham yawo ari. ²³ (Warudki yaambd ke dakmandamaan kei.) Yi kuu Keresu ye demedanoo? Nembd Keresu ye deme arimbed awini ye karub andaan. Ne kuu deme darewoobmo awinaan, yi arebban. Ne kuu nen wii aom kambere yemoon keruwen, yi arebban. Ne kuu nong yikyikiibbed nenbande yemoon keruwen, kimingkinban kii. Ne kuu bobnok ande nenbande yemoon keruwen, bobne yeedere bobne yeedere kamaan kii. ²⁴ Yuudan yi ukum kuu bangkawe nong warukbed wangkane 39iib kwane wangkane niwen kuu angkoyiib keraan. ²⁵ Ne kuu atdebokbed niwen, ayoobmim keraan. Aron maa ne kuu bobnok

ande botbed nenbandiwen. Motod aombed okbed motod monmareen kuu ayoobmim keraan. Motod okbed andeen kuu karamok wedangkambed ambenmo yarembaraan kuu amnoom mimo aronki mimo keraan. ²⁶ Ne kuu ma yiidkiyibban bid bid domabangkane dewenebaan. Ne kuu ok awaan arudiib kuu yanimain. Ne kuu yid karub yi arudbon aom winimain. Ne kuu ne ambibkidan yi arudbon aom weneni kwane ambibkin yenadan yi arudbon aom winimain. Ne kuu taun angkambed arudbon aom weneni kwane dura angkambed arudbon aom weneni kwane karamok angkambed arudbon aom winimain. Ne kuu dudi ye kuristen angkodmia yi arudbon aom winimain kii. ²⁷ Ne kuu deme yobdood awineni nimin darewoob andeni amnoom yemoon unuk angkinban kerimain. Ne kuu mungimo bobneni ok moommo kandeni aron yemoon animaniibban dobirimain. Ne kuu yurukmo kandeni ebkadiibban dobirimain. ²⁸ Ku kande meniin ye angkara kuu kambong kambong aombed nedbe kurikuri kerimaibdan korem kuyaa ne meeni aron korem angkeen kowe dabab areb kandaan. ²⁹ Kanembed wuud keraneen kuu ne kuu ye areb imbo keraniin. Kane kuu nen kinban wananiwe ambarakmaneen kuu mimyob keeneni ambarakmi yaa korondi kuu ne kangkon yiminban andaniin.

³⁰ Kowe, ne kuu kerengkan kamaniin kuu kunayambed ne wuud keraan ye korokbi ye weng kerengkan kamaniin. ³¹ Yariman Yesu ye Ambe God, aron korem yaningko kankoonaniib ye God, ye yekaad ne weng dakmandamaan kee dudi wengban. ³² Ne kuu Damaskus aom dbaraana king Aretas ye gavana siti oonoon kumbed Pool awinenenib wii aom kaanime andoone siti kuuk ambongko korem yaa kerekniwen. ³³ Kumban ne kuu siti kuuk ari wedyambed ambongko embeng aandiwen kumbed kabed darewoob aom kowiiwa dibaraana nongbed boro ke kowiiwa kawene ambukiri dore kombiri wanaan kowe, yi kuu kwane awinewindo keruwen.

12

Pool Kuu Godbed Wane Korokbenoon

¹ Weng kee naningko kuu arimbed kowi yemanban kuned, korondainban ika kerengkan kamandamiin. Yarimanbed ne yaa wane korokbewene komo komo biknoon kuu wedme ande korokbewoon ye weng dakmandamiin.

² Kowe, ne nekaad kuristen karub maa weeb 14iib anukbed Godbed nen ambibkin Ewen ambab ari daanoon. Karub kuu idiib nen daanoon o kinginmo kuu nekaadban, Godmo yekaad. ³⁻⁴ Ne nekaad karub kee ambibkin miin amunbon nen daanoon. Kumban karub kuu idiib nen daanoon o kingkinmo kuu nekaadban, Godmo yekaad. Kwane kuyaambed ye wengam-boroon kuu dakme id korokbinban yeman, kukuu Godbed “Amob, weng kuyaambed dakmaab.” ande kowoon yeman. ⁵ Kowe, karub keye dowad kerengkan kamaniin, kumban ne dowad kerengkan kamainban, komo komo yaambed ne wuud keraan korokbi ye weng kerengkan kamaniin kuu kumbedmo. ⁶ Kumban dowakeniib kereni kerengkan kamaniin kuu ne kuu inameniibban ye karub areb kerainban, amborom kuu no anam yaambed dakmaniin kowe. Kumban kwanainban andaan. Kukuu yenambed nan-ingko kan arimbed kowenib meedmewaib, komo kamenabaan kuyiib komo dakmenabaan kuyiib kumbedmo anammo meedmewime andid.

⁷ Kumban weng id miin darewoob kee wane korokbewoon kowe, ne yaa kuu ebka ewaningko kankoonaab ande durud yewed kandembiri yeman kawoon, kukuu yikbed kad yaa kaare angkimbermoon areb, kukuu Seten ye weng kanyari ye karubbed menene nemoon areb keroon kui. ⁸ Kwanoona, ne kuu Yariman yaa naawonmo kaamonenaan kuu keye dabab kee ebbled

kankorare ande kamaan kuu ayoobmimiib keraan. ⁹ Kumban yembed yedmewoon, “Ne mimyob dowaken kabamoon keebdaan kuu yiminmo, kumbedmo meenaneeb kuu yimin, amborom kuu naromkono kuu wuud keru yaambud yiminmo demkoronmo keru yeman kowe.” andoon. Kwana kowe, wuud keraan ye dowad kubi darewoob arimbed keru kerengkan kamaniin. Kwanaka Keresu yaromkono ne niindem aom angkimborok andid. ¹⁰ Kowe kuyaambud wuud keru yemaniib wengamborokbanabi wengiib yobdood menebiyiib durud yewed konde yenbandiyiib dabab menebiyiib kuyaa Keresu ye dowad kubimo kerimain. Kedi, kunayambud wuud kerimain kuu kuyaambud God yaromkonoyiib kerimain kii.

Pool Ye Meeni Darewoob Korindan Yaa

¹¹ Ne kuu warudkimbed doberemoon areb kamiin kumban, yiib kumbed kwane kamok ande kamiib kowe kwane kamiin kii. Kumban anam kuu yiib kumbed ne dowad karub amun ande korokbewiwed. Amborom kuu ne kuu kubuniibban kumban, yika dakmimaib nub kuu apasodan aningko dareb darewiib kii andimaibdan kuyaa kuu naningko kuu yiriban kowe.

¹² Apaso ye deme anam awinoon andi ye kerekmenbed kuu dud ked-mengkandiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib God yaromkono wedmi yeman ongenabi yiib kuu, yiib yaa kangdommo doberembere kwane ongenabaan kii. ¹³ Yiib kuu kambong yena nedbe kurikuri kami-maibdan yaa kuu ibmo, yiiwaningko kuu yiriban. Kumban ne kuu yiib yaa barang mimo kwane ambangkindo, kuu yiib yaa od maawime ande ma kaamonindo. Kwanaa kuyaa kuu ne ambarakmi ande yiibbed meeniwenoo? Kwanandibka are nonondandu wime yaa!

¹⁴ Kibikee ne yiiwiib yaa mananiin ande nekwaan. Meneni yiib yoom dobaraniin kuu menebi ayoobmimiib keraniin. Kumban mananiin kangkon od maawime andainban, amborom kuu yiib kumkam bangkawi kuu ne dowakenban, yiibbed yiibka yiib id ben bangkawi kumbedmo kuu ne dowaken. Kukuu kekamune, dana meedbed yi od arian yi dowad ben nongkobe nekwe bangkandi yemanban, kukuu arianbed yi od dana meed yi dowad ben nongkobe nekwe bangkandi yeman. ¹⁵ Kowe, ne kuu kwane kubiyiibbed nembud komo awinaan korem kuu yiib dowad yaambud deme awine awandi kuu yimin, ne idiib kumundin kwane yiib yaa kondaniin kwangkoni yimin, yiib awandi dowad. Ne kuu yiib yaa mimyob dowaken keendi kuu darewoob arimbed keendaan kowe, komo dowad yiib kuu ne yaa mimyob dowaken keewi kuu kankubune embengmo yirimbud keru-wen? Amunbanaa! ¹⁶ Anam kuu ne kuu yiib yaa dabab ma bangkandindo yiibkaadaa. Kuned, ne kuu kobkob kami ye karub kumbed yiib yaa nemengkande birandeni Godiib yaa baankowoo? Dowan kii! ¹⁷ Ma, ne kuu yiiwiib yaa karub ben yuraane miniwen kumbed yiib yaa birande yiib od biwenkowoo? Dowan. ¹⁸ Nembed Taitus yaa nangkaneni yedmaankob kumbed yiiwiib yaa monoon. Monoon kuu nub kuristen angkodmi maayiib nen kowaan ye karub yoom miniwen. Taitus kuu yiib yaa birande yiib od boonkowoo? Dowan. Ne yoom ye yoom nub ambangkiyiib inamaniib kuu ibmo, eeyoo? Anamaa.

¹⁹ Kwane, yiibbed meeniwen kuu nub kuu yiib murubia arimbed dore nubka nub dowad angkumunuwenoo? Kuned anam kuu nub kuu Keresu yaambud God ye murubia arimbed weng kee dakmuwen. Mimyob dowaken keenduwendan, komo komo kamenabuwen korem kuu yiib aromni ye dowadmo. ²⁰ Kedi, ne unaan kuu kei, ne yiiwiib yaa meneni wedmaniina yiib dobiri kuu ne dowaken yaamban keraneen. Angkon neman wedmani- iwa ne mene komarewa yiib yoom dobaraniin kuu yiib dowaken yaamban keraneen. Ne unaan kuu kei, yiib kuu wengberenabi yiib wungkandiyiib

norin wandiyiib kirim kamiyiib wengamborokbanabiyyiib kobkob daanub-daanab kamiyiib nembedmo nedin andiyiib wabkad kamiyiib keriwen kowe, mene wedmeni dabab koni ye inameniib keraniin ande meenaan. ²¹ Kowe, ne kuu unaan, ne kuu yiib ambe areb kowe, ambarakmimaib keraniib kuu Godbed ne nen kankubunaneene miin kubiyiibban keraniin. Amborom kuu yiib yena kuu anukbed nenem ye inameniib yorokmom-ban koroomiib ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib ambarakmenabiwen yaa kuu ma ika amonombindo kowe ande unaan.

13

Kaadkeri Weng Daandoon

¹ Anuk yiiwiib yaa menebe ayoob keraan, kibikee ayoobmim manan-damaan kii. God Ye Weng aombed yedmoon, “Komo komo yaa andangke anam andi yeman kuu, nimakarub ayoob o ayoobmim kumbed yi indobbed komo wedmiwen kumbed dakmaniwe ye weng kuu ibmo keraneen kumbed kuu yimin.” andoon. ²⁻³ Kowe, anuk menebe ayoob keraan aombed yiib yena anukbed ambarakmiwendan kuyiib yena korem kuyiib yi dowad yiib yaa ongkandaan. Kuye ongkandi weng kuu yiib domonde doriin kumbed ke ika yedmandamaan kei. Yiib ne yaa kuu, “Keresu kuu eb yaambd dakmeen kuyaa id korokbende, nub yaa.” ande kamiib kowe, yiiwiib yaa ika mananiin kuu ambarakmidan korem yaa dabab kondaniin, kumbedmo. Keresumbed yiib kumaom ambangkimaan kuu wuudban yaromkono yaambd kui. ⁴ Kedi, anam kuu ye kuu at ming arimbed aye kiniwen kuu ye wuud yaambd kuned, ye yeedere yaro doroon kuu God yaromkonombd. Kowe, kwamune areb kuu nub kuu ye dowadbed wuud kere doruub kuned, ye yoom dobaranuub kuu God yaromkonombd yiib awandi dowad dobaranuub.

⁵ Yiibkareb yiibmeren andangkime, anam kuu yiib kuu anam andiwen dee ande komboon kaamobime. Komboon kaamobi dowad kuu kombirienoo? Yiib kuu kombirindo keraniib kuu angkon Yesu Keresu kuu yiib niindem aom doreen kuu yiiykaadbankowoo? ⁶ Ne kangdommo meenaan kuu nub kuu komboon kaamobi dowad kombirindo kuu yiib andangke wedmaniib andaan. ⁷ Kowe, God yaa kurikuri kamuub kuu yiib kuu ma ambarakmaib anduwed. Kukuu nub kuu kombirindo ande korokbi yemanban, yenambd nub dowad ee kombiriwen manok ande kamibka yiib kuu amunmo kamenabime anduwed. ⁸ Kedi, anam anam yaa ma kebenaubban, anam anam derendari dowadmo ambangkanuub. ⁹ Kwane, nub kuu wuud keruuwe yiib kuu aromkonoyiib keraniib kuu kubanuub kii. Kwane, nub kurikuri kamuub kuu yiib kuu yiminmo kerundok anduwed. ¹⁰ Kuye dowad kuu yiib yoom dobirindo kumbed kerek kee yiib yaa wongke keendaan. Yiib kuu yiminmo keraniwe mananiin kuu Godbed yiib ooni dowad aromkono kawoon kumbed kamkonombd dabab kondok manainban. Kuye aromkono kuu yiib meeni dohiri aromne amunmo kerundi dowad, yiib monmare benkubuni dowadban.

Kubendi Weng Yeenbon

¹¹ Angkodmia, yeenbon weng kuu kei. Kubime. Demkoronmo kerundoka kwamunemo doberembirime. Ne ongkandi weng awine kandime. Inanemimo kerime. Yewenubmo dobirime. Kwamibka, mimyob dowaken keendiyiib yewenubmo kerundiyiib ye God kuu yiib yoom doborok. ¹² Yiib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk

konoon kame kubendime. Karadmodan korem kuu kubendi weng yiib yaa keendiib kii.

¹³ Yariman Yesu Keresu kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib God ye mimyob dowakeniib Kingkin Karadmo ye mene dabokne yonendiyiib kuu yiib korem yaa bangkandok.

Galasiadan Poolbed Galasiadan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Kambong kambong Galasia aom kuu dudi kedmengkandidan yenambed menebiwen. Kedmengkandiwen kuu Yuudan yi amowamob korem awinenib Yuudan areb kad wandaniib kumbed God yindob arimbed yimin keraniib andiwen. Kumban Poolbed kuu yiminban down, Yesu yaamo angkumone dobaraniib kumbedmo yimin ande korokboon, kerek keyaombed. Wongkoon ye weeb kuu AD 53 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-5)
2. Yesu Ye Weng Amun Kuu Mimo, Kan Angkara Kere Kan Angkara Keri Yemanban (1:6-10)
3. Weng Amun Poolbed Kanyare Daandimaan Kuu Anammo Ande Korokboon (1:11—2:21)
4. Anam Andiwendan Kuu Yuudan Yi Amob Yaambd Dudbere Obonmo Kere Yi Anam Andi Yaambd Doriib Ande Korokboon (sapta 3—4)
5. Dudbere Obonmo Kere Anam Andi Yaambd Dobiri Kuu Komo Areb Ande Korokboon (5:1—6:10)
6. Yeenbon Weng (6:11-18)

¹ Ne kuu Pool, Yesu Keresu yoom ye bobnoon yiri nen demboon ye Ambe God yoombed kinoona apaso keraan. Kuku karubbedban o karub yaambdaban.

² Anam andiwendan Galasia aom doriib, yiib yaa kuu ne yoom kuristen angkodmia yiyiib doruub korem yoombed kerek kee keenduub.

³ Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambd yiib yaa bangkandime. ⁴ Keresu kuu nub ambarakmi dowad yeka ye wadkeri kondene bobnoon. Kwanoon kuyiib kibikee miin arewa dohiri yaron yaa nub kumaom doruub kuu ben burudande bindaniin manok anded. Ye kuu nuwambe God ye dowaken yaambd kwanoon. ⁵ Kowe, God yaa kuu nambiriyiib kerok, aron korem korem! Anam kwanok.

Weng Amun Kuu Mim Kembedmo

⁶ Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambd yiib yaa baandoon ye God yaa kuu yiib kuu kirodmo kirokmonekoriwa, weng maa yaa wenebiwen kuu ne binangkaan kii! ⁷ Kumban anam kuu weng amun kuu mimo, maayiibban kii. Kuned karub yenambd yiib kuu benib kerekbarab aom kiradmiib kii. Kwane, Yesu ye weng amun kuu kan amonombe yeka maaaa kerandamiib kii. ⁸ Kumban nubbed o engyumbd yiib yaa weng amun ke dakmuwen kanamban kimyen keraneen kuu, nubbed o engyumbdka ye kuyiib kuu Godbed kumbaanban yamotbon yiri korari yeman kinok! ⁹ Nubbed anuk yedmuwen kwane kibireb ikakman nembd yedmaan kei, karub kanembd God ye weng amun yiib kandiwen kekeimban kimyen maaaa dakmoka, karub ye kuyiib kuu Godbed kumbaanban yamotbon yiri korari yeman kinok!

¹⁰ Keyiib ku dakmaan kui karubbed yimin amun kameen kii anduwime andid dee, o Godbed yimin amun kameen kii anduwok andid dee? Ne kuu karubbed kubewime andid dee? Down! Ne kuu karubbed kubewime ande kamaan karen, ne kuu Keresu ye dememanban karen.

Pool Kuu Apaso Keri Dowad Godbed Kinoon, Karubbedban

¹¹ Angkodmia, yiibkaadkerime ande yedmaan kei, weng amun nembéd dakmimain kuu karub yaambéd andowindo kii. ¹² Ne kuu karub yaambéd kando, o karub yenambéd kedmengkawindo. Yesu yekareb ne yaa ben dian kure korokbe kedmengkawoon.

¹³ Kedi, yiib kuu anukbed ne dohiri kerekmen Yuudan yi amowamob awini ye dowad yaambéd kuu wengambere yiibkaadkeriwen kui. Ne komarewa kameni Yesu yaambéd God yaa anam andiwendan kuu yobdoodmo yenbandeni, monmanmande kamaan yiibkaadkeriwen kui. ¹⁴ Nembédmo kuu Yuu karub ne yoom weeb ibmodan yemoon yaa kuu Yuudan yi kurikuri amowamob kuu nembédmo arimbed kaadkere awinini, ne awo awoya yi kedmengki amowamob kuyaa kuu mengmeng awinimo keraan. ¹⁵ Kumban ne wooneen yaronbed ne kinekore ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambéd ne yaa baandoon ye God kuu kubi dowakeniib kere ¹⁶ ne yaa ye Mingki nen dian kure korokbewoon, ye weng kuu ambibkin maa maadan yaa kanyare daande andi dowad. Kwanoona, ne kuu karub maa yaa wene komo kamaniin ande kaamonok winindo. ¹⁷ Kwane, ne kuu Yerusalem ari weneni ibduruk keriwén ye apasodan yaa wedmok winindo, kumban ne kuu erebnarimban ambibkin Arabia angka wenekori, amaambéd siti Damaskus yaa ikakman manaan.

¹⁸ Kwane, weeb ayoobmim dowan keruuna, ne kuu Yerusalem ari wene Pita yoom dibere dakmenabi dowad durunenok wanaan. Kwane, aron 15iib ye yoom dobaraan. ¹⁹ Kuyaron kuu apasodan yenayiib ma wedmendindo, Yariman Yesu ye daman Yems kumbédmo wedmenaana. ²⁰ Anamaa, ne kuu God ye arinambo arimbed yedmaan kuu, yiib yaa ke wongkaan kee dudimban anammo. ²¹ Amaambéd ne kuu ambibkin Siriayiib Silisiayiib yaa wanaan. ²² Kuyaron kuu Yesu Keresu yaa anam andiwendan ambibkin Yudea aom doriib kuu ne ma wedmewindo. ²³ Yi kuu ne dowad wengmo wengambiriwen, “Karub anuk nub yenbande durud yewed kondekore anam andi ye weng monmarande kamoon kuu kibikee kuye weng kanyare daandimaan kii.” yenambéd ande dakmiwe wengambiriwen. ²⁴ Kwane, yi kuu ne dowadbed God yaningko kankooniwen.

2

Pool Kuu Apasodanbed Ee Andiwen

¹ Weeb 14iib ye amaambéd ne ikakman Yerusalem ari wanaan, Baanabas yoom Taitus kangkon ye yoom ben wanaan. ² Komo ye dowadbed kwari wanaan kuu Godbed korokbewoonkob. Kwane, Yuudanban yaa dakmimain ye weng amun kuu yimin dee ande kaamondi dowad kuristendan yi korok korok aningkodan yaa daandaan. Kumban korok korok yimbed yikirimo yaa daandaan, amborom kuu keye deme awinaan kuu idiibban andaniib dee ande unaan kowe. ³ Taitus ne yoom monoon kuu Gurikman, kunéd kad wandindo. Kumban, yi kuu Yuudan yi amob awine ye kad wandime ande dedmonindo. ⁴ Kad wandime andi ye weng kee demboon kuu aadidmidanbed kuristen angkodmia irariwen kumbéd Yesu Keresu yaambéd Yuudan yi amob yaa dudboroon ye dohiri awinuwen kuyaa darobi dowad yemyeb awuderenib, nub benkubudere Yuudan yi amob ye dabderem aom nongkobem ande kamiwen. ⁵ Kumban nub kuu yi yaa aron mimo ma kondindo, God ye weng amun kuu anam kowe yiib yaa angkimborok andi dowadbed.

⁶ Kwane, kuristen aningkoyiibdan, aningkoyiib o aningkoyiibban kuyaa kuu ne ma meenimokban, kedi, God kuu karub bunangkamo wedmene amun andimokban, kwane keye korok korok kumbed ne weng yaa inamen yeeb ma kan dabokne kawindo. ⁷ Kwane, Godbed Pita kuu Yuudan yaa God ye weng amun daandi deme konoon areb, ne kuu Yuudanban yaa daandi deme kawoon kuu korok korokbed wedmiwen. ⁸ Amborom kuu Godbed Pita yaa aromkono konoona Yuudan yaa apaso deme awinoon kumbed yimin ambangkoon kuu, kwamune ne yaa aromkono kawoona Yuudanban yaa apaso deme awinaan kumbed yimin ambangkaan kowe. ⁹ Yems yoom Pita yoom Yoon yoom kuu korok dareb dareb andimaib, yi kuu Godbed komarewa aromkono keewoone ye deme ambangkaan kuu wedmiwen kowe, yimbed yiiwa nuwa deme mimodan kii ande yedmiwe dingki bekoruwa weng mimo keruwen. Nub yaa yedmiwen, “Yiib kuu Yuudanban yaa wene dakmiwo nub kuu Yuudan yaa wene dakmuwo kamem.” andiwen. ¹⁰ Weng mimomo yimbed nub yaa yedmiwen kuu, “Kuristen angkodmi kamboknondan yaa meenme awandiwen kwamune areb meenme awandime, korondaib.” andiwen. Kuyaa kuu ne dowaken darewoob kere kwamune awine doriin.

Poolbed Pita Yaa Yobdood Weng Daanoon

¹¹ Kumban, Pita kuu Antiok aom monoona, nembet ye yaa yobdood weng dedmone daanaan, amborom kuu abdon weneen kuu dianmo kereen kowe.

¹² Ibduruk monoon kuu Yuudanban yoom animan ane doriib. Kumban Yemsbed karub yena ben nongkoboona miniwen kuu Pita kuu Yuudanban yoom animan ibmo animaib kuyaom kuu yeka koronde andokboon, amborom kuu Yuudan yi amob awine kad wanabem andidan* yaa unendoon kowe. ¹³ Yuudan kuristen angkodmi keriwendan yenayiib Pita ye aaidimi wedme dabokniwen. Kwani kowe, yi aaidimi kumbed Baanabas kangkon ibmo keroone inamen arewa kuyaa nenwiniwen.

¹⁴ Kumban, yi kuu weng amun ye kiwaan yaa awine kande ibmo wonokban wedmaanka, yi korem yi arinambo nembet Pita yaa yedmenaan, “Eb kuu Yuuman kumban, eb dobiri doreeb kuu Yuudanban areb kerewen. Kumbed komande Yuudanban kuu Yuudan yi amowamob awinime ande dedmobendeeb?

¹⁵ “Nub kuu Yuudanban kumbed ambarakmimaib ye karubban, nub kuu Yuudan kumbed Kuristen keruwen kowe, ¹⁶ nub nubkaadkeruwen kukei, kane kane kuu God ye kerebiri arimbed yimin keraneen kuu Moses ye amob awine kandimbedban, Yesu Keresu yaa anam andimbed. Kwane kowe, nub Yuudan kwangkoon Yesu Keresu yaa anam anduwen kumbed anam andi yaambet yimin keranuub, kukuu Moses ye amob awine kanduwen kumbedban, amborom kuu amob awine kandi yaambet karub maa kuu ma yimin keraanban kowe.

¹⁷ “Kumban, nub kuu Keresumbed ongmoone yimin kerekorub ye kiwaan ari wunuwe nubka Yuudan yi amob korem awinokban kumbed, Yuudanbed wedme nub yaa ambarakmidan ande yedmaniib kuu kuye id kuu Keresumbed ambarakmime andimaan dee? Dowan kii! ¹⁸ Kedi, Yuudan yi amob awine kandi ye inamen kan moraraan kuu angkon ika awinaniin kuu ne kuu kuye amob domangki ye karub keraan ande korokbaniin.

¹⁹ Amborom kuu Yuudan yi amob yaambet yiminban keraan ande kuye amob awine kandi ye inamen yaa bobnemoon areb keraan kumbed komo ambangkain kuu God ye dowadmo awinimain kowe. ²⁰ Ne kuu Yesu yoom

* 2:12: Yuudan yi amob maa kuu Yuudanban yaa daboknaib andoon kowe, Pita kwanoon.

at ming arimbed ayiwe bobnoon kwamune areb bobnemoon areb keraan kowe, ne kuu neka dorokban, Keresumbed ne niindem aom dobere nen kinban winimaan. Ne okad kiri wad doriin kuu God ye Mingki ne yaa mimyob dowaken keewe ne dowad bobnoonman yaa anam andi yaambéd doriin. ²¹ Ne kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaa kuu wangdandunindo, amborom kuu yorokmo keru kuu Moses ye amob yaambéd kandimaib karen Keresu bobnoon kuu idiibban karen kii!” andaan.

3

Anam Andi Dee Yuudan Yi Amob Awini Dee

¹ Galasiadan, inameniibbandan, yiib kuu kanembed birandoon? Yesu Keresu kuu at ming arimbed ayiwe bobnoon kuu yiiwindob arimbed korobe dakme ambangkandoone wengambere kaadkeriwen kii. ² Weng mimo keyiib kuu ne yedmewibka nekaadkera, kane yaambéd? Yiib kuu God ye Kingkin kandiwen kuu, Moses ye amob yiibbed awiniwen yaambéd dee, o weng amun wengambere anam andiwen yaambéd dee? ³ Yiib kuu inameniibbandan anamoo? Yiib kuu God ye Kingkin yaromkonombéd andowe ambangiwen kumban, kibikee yiibka yiiwaromkonombéd yimin keru dowad awine dankorarandamiiwoo? ⁴ Yiib kuu Yesu yaa anam andiwen kumbéd durud yewéd darewoob kandiwen kuu dawangmo kandiwen dee? Anamoo, durud yewéd kuu dawangmo kandiwenoo? Dowan kii! ⁵ Godbed ye Kingkin kondene yiib aom God yaromkono wedmi yeman ambangkimaan kuu, yiibbed Moses ye amob awine kandiwen kumbéd dee, o weng amun wengambere anam andiwen kumbéd dee?

⁶ Abraham kuyaa meenime, ye kuu God yaa anam andoone Godbed ye kuu yorokmoman andunoon. ⁷ Keyiib kee kaadkerime, kane kanembed God yaa anam andiwen kuu Abraham ye dana meed kii. ⁸ Profesi weng God Ye Weng Karadmo aom kuu Godbed Yuudanban yi anam andi yaambéd ye arinambo arimbed yimin keru ye kiwaan ongmaneen kowe, weng amun kuu arinambo Abraham yaa daanoon, “Ambibkin koremdan kuu eb yaambéd amun kerundaneen.” andoon. ⁹ Kowe, kane kane God yaa anam andiwen kuu anam andoonman Abraham yoom amun kerundoon.

¹⁰ Kane kane Moses ye amob yaambéd awine angkumone doriibdan korem kuu arewa kerundi ye dabab aombéd doriib, amborom kuu kekamune God Ye Weng aombéd wongkoon, “Kane kane amob buk aom wongkoon ye weng mimin korem awine kande doberembaraibban kuu arewa kerundi ye dabab kandaneen.” andoon kowe. ¹¹ God Ye Weng aombéd wongkoon kuu, “Yorokmodan kuu anam andi yaambéd dobaraniib.” andoon kowe, dianmo korokboon karub maa Moses ye amob awini yaambéd God ye kerebiri ari kuu ma yimin kere yorokmo kerindo. ¹² Yuudan yi amob kuu anam andi yaambéd angkumonindo, ambangi yaambéd angkumonoon. Kedi, God Ye Weng aombéd wongkoon kuu “Karub kanembed amob korem awine kande ambangkaneen kuu kuyaamo dobaraneen.” andoon. ¹³ God Ye Weng aombéd wongkoon kuu, “Karub kane ayarimbed kankooniwen kuu arewa kerundi ye dabab kandoon.” andoon kowe, Keresumbed nub dowad arewa kerundi ye dabab kandoon kumbéd Moses ye amobbed arewa kerundi ye dabab yaa nub kuu biddoon. ¹⁴ Yembed nub biddoon kuu ye yaambéd Abraham yaa konoon ye amun kerundi kuu Yuudanban yaa monok ande, anam andi yaambéd nub kuu weng kunduk kondoon ye Kingkin Karadmo kandime andéd.

Moses Ye Amowiib Weng Kundukiib

¹⁵ Angkodmia, nimakarub yi dobiri kerekmen yaambéd kuruweng yedmaan kuu kei. Karubbed amob weng kuu wiim aangke ongmaniib kuu karub maambéd domokbaanban o weng yena kan ari daboknaanban. Weng ke dakmaan kee kwamunemo. ¹⁶ Kedi, weng kunduk kuu Abraham yoom ye yob yoom yaa yedmendoon. God Ye Weng dakmoon kuu “yob yemoon yoom” andindo, “eb yob yoom” andoon. Kukuu karub mimo anded, Keresu kui. ¹⁷ Nembed dakmaan ye id kuu kei, weng kunduk Godbed yedmoon keye aronbed wene amob weng Moses yaa kondoon kuu weeb 430yiib, kumban amob kembed amob Abraham yaa Godbed ongmoon kuu kankorare weng kunduk idiibban keru yemanban. ¹⁸ Kedi, weng kunduk ye yumbon kandi kuu Moses ye amob yaambéd karen, kukuu weng kunduk yaambédban karen, kumban Godbed weng kunduk yaambéd weng kunduk ye yumbon ye weng munobmo konoon Abraham yaa.

¹⁹ Kwani kowe, Moses ye amob keyiib kuu komo dowadbed kondoon? Kuu ambarakmi kuu ben dian korokbi dowad kondoon. Kondoked wene weng kunduk Abraham yaa konoon ye Yob monoon yaron yaa kereen. Amob kuu Godbed engyu yaa kondoon, yimbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub Moses yaa koniwe, yembed awinon kumbed amob kuu andowe ambangkoon. ²⁰ Kumban wedyiri dobiridan kuu karub maa dore karub maa dore wedyiri dobirimaib, karub ayoob weng ongmi yeman, kumban God kuu mimo, yembedmo weng kunduk ongmoon.

²¹ Kwani kowe, Moses ye amobbed God ye weng kunduk yaa manmo keroon dee? Yii, dowan kii! Kuye amob Yuudan yaa kondoon kuu wadkeri kondi yeman keroon karen, yorokmo kerundi kuu kuye amob yaambéd monoon karen. ²² Kumban God Ye Weng Karadmo yedmoon kuu okad kiridan korem kuu ambarakmi ye wii aom ben kambungkoon. Kwanandoon kumbed weng kunduk kuu Yesu Keresu yaa anam andi yaambéd kondi yeman kowe, kane kane anam andaniib kuu yi yaa weng kunduk kee kondaneen.

²³ Yesu Keresu yaa anam andi kee minindombéd anuk kuu nub kuu Moses ye amobbed wiidan areb awingkandoon. Kwanonbed wene anam andi kee dian korokboon. ²⁴ Kwanikob, Moses ye amobbed nub oonendoon kumbed mene Keresu mini yaron keroon. Kowe nub anam andi yaambéd Godbed nub kuu yorokmo kerundimaan. ²⁵ Kibikee nub yaa amobbed oonendi ye kiwaan kuu dowan keroon, keyiib kee anam andi ye aronbed muneen kii.

God Ye Meed Keriwen

²⁶ Yesu Keresu yaa anam andi yaambéd yiib korem kuu God ye meed keruwen, ²⁷ amborom kuu yiib kane kane baptais kerunde ye yaa iniwen kuu Keresu arebmo keruwen kowe. ²⁸ Keyaa keyiib kee Godbed kuu ma andokbindo, Yuudan o Yuudanban, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan o yikareb oone doriibdan, karub o wonong, yiib korem kane kane Yesu Keresu yaa iniwen kuu korem mimodan. ²⁹ Kwane, yiib kuu Keresu ye karuwa nimaya keraniib kuu, yiib kuu Abraham ye yob kerenib, weng kunduk ye yumbon kandaniib kii.

4

¹ Ne kuu kuruwak weng kamune kowe yedma, dana mingki kuu awodkimbed weng kunduk ongmoon kowe, dana kuu awodki ye yiribman korem kuu baneen. Kumban ye kuu dana kowe, awodki ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub areb ye kuu yekareb oone doborokban.

² Ye kuu awodkimbed kinoone araben ooni ye karubbed oonaankob wene awodkimbed aron kowoon yaa kerimaun. ³ Kee kwamune areb kuu nub kuu

dana yaron kuu okad yiri dobiri ye amowamobbed yerengke ye dabderem yiri ben nongkoboone doburuwen. ⁴ Kumban wene aron kowoon yaa kuu mene nanduuna, Godbed ye Mingki nenkwoona monoon. Ye kuu okad wonongbed woonuuna Moses ye amob dabderem yirimbed doboroon. ⁵ Kwanon kuu Moses ye amob dabderem yiri doriibdan kuu bidde ben God ye dawangi dana meed kerime dowad. ⁶ Yiib kuu God ye meed keriwon kowe, Godbed ye Mingki ye Kingkin Karadmo kuu nub niindem aom kon-doon. Keye Kingkin kumbed nub niindem aombed God yaa “Ambe,* Ambe.” ande baandimaan. ⁷ Kwane kowe, yiib kuu ye meed, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridanban. Yiib kuu ye meed keriwon kowe, ye dana ye yumbon ongmoon kuu yiib yaa kondoon kii.

Pool Ye Meeni Weng Galasiadan Yaa

⁸ Yiib kuu anuk God yaa yiibkaadkerunindo kuu, yiib kuu dudi god yi dabderem yiri dobere yi dememo awinembirimaib. ⁹ Kumban kibikee yiib kuu God yaa yiibkaadkeriwon. Kumban anam kuu God kuu yiib yaa yekaadkerundo. Kowe, komarewa yiib kuu amonombe okad yiri dobiri ye amowamob yaa ika wanandamiib kee? Kuye amowamob kuu inamen amuniibban, awandi yemanban kii. Yiib dowaken kuu ikakman amowamobbed awine yerengkoon ye dabderem yirimbed doberem andiwedoo? ¹⁰ Kedi, yiib kuu anukbed okad yiri dobiri ye amowamob awine dobiriwen areb Yuudan yi Sabat aroniib Yuudan yi orok maa maa aroniib kwamenabi ye amowamob kuyaa kongamkanambere awine doriib kii. ¹¹ Yiib kwane kamiib kowe, ne aromkonoyiib ne aroniib yiib yaa konde awandaan kuu idiibban ambangkaan manok ande meenaan kumbed yiib dowad unaan.

¹² Angkodmia, yiib yaa aromkonomo nangkande yedmaan kei, ne areb kere Yuudan yi amowamob korondime, amborom kuu ne kuu Yuudanban yiib areb keraan kowe. Yiib kuu ne yaa ma ambarakmindoo. ¹³ Yiibkareb kaadkeriwon kui, ne kuu bob anikadiib keraan kumbed yiib kambong aom dobere yiib yaa weng amun ibduruk daandaan. ¹⁴ Ne bob anikad keraan kumbed yiib kuu meeni darewoob kere dabab kandiwen kumban, yiib kuu damangkawe wunekaruwindo. Anam kuu yiibbed ne kuu God ye engyu areb o ne kuu Yesu Keresu ye areb ne kuu nende kubewiwen. ¹⁵ Kowe, komarewa kere yiib kubi dowaken korem wene biknoon? Ne yaa mimyob darewoob keewiwen kowe, ne awawi dowad yiib indob angkane bangkawe awawi ye kiwaan wedmiwen karen, indob angkane bangkawien karen. Yiib kwamune ye mimyob darewoob ne yaa kuu wedmaan kii. ¹⁶ Kumban anam weng dakmaan kumbed kibikee yiib kuu ne yaa bon keriwonoo?

¹⁷ Weng amun kan amonombandamiibdan kuu inamen yobdoodmo kere yiib ben yi kerekmen yaa kerem andiwed, kumban kukuu ben abdon ye kiwaan wini ye dowad. Yi dowaken kuu yiib ben andokbe nub yaa bon kerenib inamen yobdoodmo kere yi yaa daboknime andiwed. ¹⁸ Yobdoodmo kere inamen awini kuu amun kumban, inamen amun kumbed yimin kii. Kwane, aron koremiibbedned, ne yiib yoom dobiri ye aronmomban. ¹⁹ Ne danayayee, dana wooni ye odibin yewed areb ika keraan kumbed wene Keresu kuu yiib niindem aom ongmon. ²⁰ Ne dowaken darewoob kuu kibikee yiwiib yaa meneni ongkandi weng kee koronde kubi wengmo dakmandamiin kii, amborom kuu yiib dowad meenmi nindorokiib kerebkarab kamiin kowe.

Hagaa Yoom Sera Yoom Yi Kuruweng

* **4:6:** Kukuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

²¹ Yiib kane kane Moses ye amob ye dabderem aom dobarandamiibdan, yedmewime, kuye amobbed yedmoon kuu yiib ma wengambiriwenoo?

²² Kuu kekamune yedmoon, Abraham kuu ye meed karub ayoob, mim kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonongbed, maa kuu obonmo wonongbed. ²³ Ye mingki maa kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonongbed wooneen kuu yeka mamaamban woonimaub kwanemo wooneen. Kumban ye mingki obonmo wonongbed wooneen kuu God ye weng kunduk yaambad.

²⁴ Nima ayoob keyiib kee wiim aangke amob weng ongmenaboon ayoob dowad korokboon. Amob weng maa kuu aangko Sainai arimbed ongmoon, kuye amob weng kumbed amowamob ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri dana wanabimaun. Kuuu Hagaa kui. ²⁵ Kedi, Hagaa kee aangko Sainai ambibkin Arabia aombed angkuun kerekmen dowad kineen. Kuu Yerusalem kibikee angkuun ye siti kuu yu areb kereen, amborom kuu yu kuu yu danayiib kuu amowamob ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye kerekmen angkambad doruun, Yuudan yi amowamob ye dabderem yiri doruun kowe. ²⁶ Kumban Ewen ari ye Yerusalem kuu obonmo wonong areb, yu kuu nub ena areb kii, Yuudan yi amowamob yaa obonmo keruwen kowe. ²⁷ Kedi, God Ye Weng aom yedmoon kuu, “Nima kurong, dana woonimokban ye nima, yiib kuu kubime.

Dana wooni ye odibin yewed maandimokban ye nima, kube komkime.

Amborom kuu domondoon ye wonong kuu dana yemooniib, ambiyiib ye wonong arebban.” andoon.

²⁸ Angkodmia, yiib kuu Aisek areb weng kunduk Abraham yaa konoon ye dana meed kuda. ²⁹ Kuye aron yaa kuu dana woonimaib kwamune wooneen ye dana Ismaelbed God ye weng kundukbed wooneen ye dana Aisek yaa anbande durud yewed konoon. Kwana areb kuu kibik kwangkon kwamune ibmo keroon, Yuudan yi amob awinidanbed nub kuyaa obonmo keruwendan yaa bon keruwen kui. ³⁰ Kumban God Ye Weng Karadmo aom kuu komandoon? Yedmoon kuu, “Dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong yoom yu dana yoom kuu ben kirarime, amborom kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong yu dana kuu obonmo wonong yu mingki yoom ibmo kere ambe ye yumbon kandaanban.” andoon. ³¹ Angkodmia, kuu kwamune kowe, nub kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong yu dana meedban kowe, Yuudan yi amob ye dabderem yiri dorokban. Nub kuu obonmo wonong yu dana meed kowe, Yuudan yi amob yaa obonmo keruwen kii.

5

Ben Dudbere Obon Kondoon Ye Dobiri Kerekmen

¹ Nub kuu Keresumbed ben dudbere obon kondoon ye dobiri dowadbed yemmed ben dudbere obon kondoon kii. Kowe, kangdommo dobirime. Yuudan yi amobbed awine yerengkoon ye dabderem yiri ika wene dobaraih.

² Wengambirime! Pool, nembad ke yedmendaan kei. Yiib kuu “Kad wanabime.” ande “Ee kwamendime.” andaniib kuu Keresumbed yiib dowad komo amangkoon kuu yiib yaa idiibban keraneen. ³ Angkon ika aromkono yedmaan, karub mim kanembad ee andaneenkob kad wandaniib kuu ye kuu Moses ye amob korem yaa wengambere awinembiri ye karub keraneen. ⁴ Yiib kane kane Moses ye amob awine kanduwen kumbed God yaa yiminmo keranuub ande kamiibdan kuu, yiibka Keresu yaa kuu korem

andokbiwen kii, yiiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken aomban bunangkadan keriwen kii. ⁵ Kumban anam andi yaambéd nub kuu Kingkin Karadmombéd awandimaane Godbed nub ben yorokmo kerundi yaron kuyaa ande meedmuub kuu nindorokiibbed meedmuub kii. ⁶ Kedi, Yesu Keresu yoom daboknuwen kumbéd kad wanabi ye inamen o kad wanabindo ye inamen kuu ma meendobaibban yeman. Meendobi yeman kee anam andimbed mimyob dowaken keendi yaambéd ambangkii.

⁷ Yiiib kuu trofi kandi ye inameniib amunmo kibindaremoon areb keriwen kumban, kane kanembéd yiiib wini ye kiwaan kebengkande yiiibbed anam weng wengambere awine kandi kuu kebengkiwen? ⁸ Ke nangkande dedmonoon kee yiiib baande kinoon ye God yaambéd yiiib yaa kee kwanindo.

⁹ Kaadkerime, yiiib kuu Yuudan yi amob dungkun mana mana awinaniib kuu yiiis embengmo kidaom kowimaib kumbéd flawa kumundin kabayingkimaan areb kowe kwanaib. ¹⁰ Kumban ne kuu Yariman yaambéd arudkono kangdom kandaan kuu, yiiib kuu nembéd ke yedmaan keyaa ibmo awinaniib kowe, kimyen wanaibban. Karub kanembéd yiiib ben buyokbayok kameen kuu ye kuu aningkoman o aningkoyiibban, ye yaa kiwaan mimo angkeen, ye kuu dabab kandaneen kii. ¹¹ Angkodmia, nembéd kad wanabime ande kamimokban kowe, Yuudan yi amob awinime andimaibdanbéd nenbande durud yewed kawimo kamiib kii. Yi yaa ibmo kereni Yuudan yi amob awinem andaniin kuu Yesu at ming arimbed bobnoon kumbéd anam andi yaambéd doberem andi ye weng yaa kongene weng arewa andaibban. ¹² Yiiib yaa kerebkarab kerundiwendan kuu nembéd meenaan kuu kadmomban yikareb kubuyowiib banabe wanabe ben kirarime ande meenundaan kii.

¹³ Angkodmia, yiiib kuu Yuudan yi amob yaa yerengkimban obon kerime dowad baandoon. Kumban yiiib obon keriwen andi ye iranmimbéd id ye dowaken yaambéd dobaraib. Anam kuu, neman mimyob dowaken keenoon neman mimyob dowaken keenoon kamiib kumbéd awandime. ¹⁴ Kedi, Yuudan yi amob korem kuu mim kembéd korem darewoob arimbed dabunoon kuu kei, “Ebka ebmeren yaa mimyob dowaken kowimaab areb kuu, eb dia doriibdan yaa kwangkón kwane mimyob dowakenbéd keende.” andoon. ¹⁵ Ma, yiiib kuu dingkan areb kere neman domonene neman ayenane kamiib kuu korondime. Korondaibban kuu yiiibkareb yiiibmeren monmaraniib kii.

Kingkin Karadmombéd Ben Kinban Wonoko Dobirime

¹⁶ Nembéd yedmaan kuu kei, Kingkin Karadmombéd ben kinban wonoko dobirime. Kwananiib kumbéd id ye dowaken kuu ma awine kande dobaraibban. ¹⁷ Amborom kuu id ye dowaken kuu yeka, Kingkin Karadmo ye dowaken kuu yeka. Id ye dowaken yoom Kingkin Karadmo yoom kuu bon keriwen. Kowe, yiiib kuu yiiib dowaken yaambéd kamimokban.

¹⁸ Kumban yiiib kuu Kingkin Karadmombéd ben kinban wananeen kuu yiiib kuu Yuudan yi amob ye dabderem yiri dobaraibban.

¹⁹ Id ye dowaken ye ambarakmi kuu nimakarub korem yikaad kuda, nenem ye inameniib yorokmomban koroomiib ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib ²⁰ dudi god yaningko kankooniyiiib yowangkima bommirima ye inameniib arud wandembirimo dobiriyiiib wengbiriyiiib wungkandiyiiib norin darewoob wandiyiiib kirim ye inameniib manmo keri ye inameniib yeka yeka keri ye inameniib ²¹ koren kami ye inameniib ok arewa ane awarak bobnembiriyiiib disko andenabiyiiib kwamune ye inameniib kui. Anuk ongkande yedmaan areb ikakman aromkonomo dakmaan, kekamune karuwa nimaya kuu yumbon God ye oonimbon aom kuu kandaibban, kumban nub kuu kanduwen.

²² Kumban God ye Kingkin ye yob irimaan kuu, mimyob dowaken keendiyiib kubi ye inameniiib yewenub dobiriyiib yodbirimbam iwarimbed dobiriyiib awandiyiib amun amun kamiyiib korondiyiibban kwane aw-inembiriyiib ²³ ingmiyiibban nangkemmo dobiriyiib yimeren kangkad-miyiib kui. Keye inamen keyaa amob maambad ma burudandindo. ²⁴ Kane kane Yesu ye nimaya karuwa keriwendanbed id ye dowaken kuye meeni darewoowiib ambarakmi yaa kubi dowakeniib kuu at ming arimbed aye mangkemmoon areb keriwen. ²⁵ Nub kuu Kingkin Karadmo yaambad doruub kowe, ye dowaken yaambad awine doberem. ²⁶ Kwane, nub kuu kerengkan keraub, nub kuu nubkanmo yena yaa deerewanabaub, nub kuu nubkanmo yena yaa wungkandaub.

6

Korem Yaa Amun Amun Kamendime

¹ Angkodmia, wedmibka karub maa ambarakmeen keroka, yiib kane kane yiib anam andi kuu kwane kaine amnoondan kuu nangkemiibbed ye kuu ongmime. Kumban yiibka yiibmeren kangkadme kaadkerime. Kwanaibban kuu ye ambarakmimbed yiib yaa dedmonaneen. ² Dabab kandibka, neman awanenoan neman awanenoan kamime. Kee kwamune kamaniib kumbad Yesu ye amob ye kerekmen yaambad dobaraniib. ³ Aningkoyiibbanmanbed “Ne kuu arimbed kwana ye karub kii.” ande kamaneen kuu yeka yimeren birananeen. ⁴ Ebka eb dobiri kuu komboon darobe kangkadme wedme. Amun keroon kaned yeka yimeren kerengkanok. Kumban, karub maambad ambangkoon yaambad kankowe kumun ingkande kameeb kumbad kerengkanaab. ⁵ Kedi, karub korem kuu yeka ye deme kuu arumoon arumoon kamime, ogoodmo dobaraib.

⁶ Kane kane weng amun ye kedmengki kuu baone doriib kuu yi ked-mengkandi korok yaa kuu yiribman amun korem numbirime.

⁷ God yaa kuu karub mim kanembed ma damangkanaanban, amborom kuu karub kuu komo ambangkaneen kuu kuye idmo wandaneen kowe, inamen maa kere yiibka yiibmeren bironaib. ⁸ Karub kane ye id dowaken yaambad ambarakmi kab kibingkaneen kuu kuye dowaken yaambad mon-mari ye id wandaneen. Kumban, karub kane ye kuu Kingkin Karadmo ye dowaken yaambad kab kibingkaneen kuu kuye Kingkin yaambad wadkeri aron korem ye id wandaneen. ⁹ Kwane, amun amun ambangki yaa kuu nub odeneb wande korondaub, amborom kuu nub kuu yinmone korondaub-ban keranuub kuu aron anam kinoon mananuun arimbed wadkeri aron korem ye id wandanuub kowe. ¹⁰ Kwani kowe, aron denekmen angkim-boroka nimakarub korem yaa kuu amun amun ambangkandem. Keyiib anam andiwendan yaa kwangkoon amun amun dowaken miin ariyiibbed ambangkandem, yi kuu nub oniya ambanga damana areb kowe.

Yeenbon Weng

¹¹ Kedi, neka ne dingkimbed kerek kee wongkaan kuu darewoob darewoob ongmaan kuu yiib wedmime. ¹² Niindem aomban bunangka ye dowadmo nub yaa kerengkandime ande kamiibdan yi kuu yiib yaa kad wanabime ande dedmonbendiib kii. Yi kuyiib kuu Keresu ye at ming ye dowadbed yi yaa durud yewed kondaib andi dowad kumbadmo kekamune kamaiib. ¹³ Yi kane kane kad wanabiwen kuu yi kane mim kuyaa kuu Yuudan yi amob yaa awinindo. Kuned yi dowaken kuu yiib kad wanabibko bunangka deme dowad kerengkan kerandiwed. ¹⁴ Kumban, kerengkan weng ma kamain, nub Yariman Yesu Keresu ye at ming ye dowad

kumbedmo yimin. Ye at ming kuyaambéd okad yiri ye inamen korem kuu ne yaa at ming arimbed aye mangkemoon areb keroone, ne kangkon kuyaa at ming arimbed aye mangkemoon areb keraan. ¹⁵ Kad wanabi ye inamen o kad wanabindo ye inamen kuu ma meendobaibban yeman, kumban meendobi darewoob yeman kuu Godbed nimakarub yi wadkeri yeweb ongmi ye dowadbedmo. ¹⁶ Kane kane yiib kuu inamen keyiib kee awine kande doriib kuu yewenub dobiriyyiib mimyob keende kakman are nonondandiyiib kuu yiib korem yaa bangkandok. Kuku, God ye nimaya karuwa anam kui.

¹⁷ Yeenbon kebeni weng kuu kei. Karub mimombéd ne yaa dabab ma kawaiib, amborom kuu ne id yaa nenbandiwen ye kuburu ke dangoon kembed korokboon kuu Yesu kuu ne Yariman kowe.

¹⁸ Angkodmia, nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu kwamune yiib kingkin yaayiiib ibmo awandok. Anam kwanok.

Efesusdan Poolbed Efesusdan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed kerek kee Efesusdan yi anam andi kuu kainok ande wongkoon, ambarakmi dowadban. Kowe, God ye amun kerundi yemooon kedmengkan-dande wongkoon. Kwane, ye kangkon nub anam andi yaambbed komarewa kere dobaranuub ande korokboon. Efesus kuu siti darewoob kadwandim-bon. Pool yoom Sailas yoom kuu Yesu ye weng amun kanyare daandiwen kuu Efesus aom nande weng amun dakmiwen. Amaanbed Pool kuu weeb ayoobmimiib kuyaom doboroon. Kwane, ari kuu Pool kuu ibduruk Rom aombbed wii aom doboroon kuu kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Keresu Yaambbed Yumbon Kanduwen Kuu Komarewa Ande Korokboon (1:3-14)
3. God Yaa Kaadkeriyiib Yaromkonoyiib Kerundok Ande Kurikuri Kamoon (1:15-23)
4. Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Kerekmen (2:1-10)
5. Anam Andiwendan Yuudan O Yuudanban Kuu Ibmo Keriwen (2:11-22)
6. God Ye Meeni Kangdomiib Yesu Ye Mimyob Dowakeniib (sapta 3)
7. God Ye Inamen Dowaken Kan Kowe Awini Ye Kiwaan (4:1—6:20)
8. Yeenbon Weng (6:21-24)

¹ Ne kuu Pool, God ye dowaken yaambbed Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan.

God ye karadmodan Efesus aom doriib, yiib kuu ma korondiyiibban Yesu Keresu ye weng yaamo anam ande doberembirimaibdan, yiib yaa kerek kee keendaan.

² Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambbed yiib yaa bangkandime.

Kingkin Ye Kerekmen Yaa Amun Kerundi

³ Nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kubem, amborom kuu nub kuu Keresu yaa ben daboknoon kowe Godbed Ewen aom oonoon yeman kingkin ye kerekmen ye amun kerundi korem kuu nub yaa bangkandoon.

⁴ Yimin yiri okad ongmenabindombbed nub kuu yembbed Keresu yaambbed kinoon, ye indob ari kuu karadmo keruwed ambarakmiyiib kii ande ded-mone daandiyiibban ye dowad. Ye mimyob dowaken keendoon kumbed

⁵ yimin andowoon yirimbed nub kuu kinoon, Yesu Keresu yaambbed ye bangkandi dana kerundi dowad. Kukuu ye kubi dowakeniib meeni inamen dowakeniib yaambbed kwanoon kii. ⁶ God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee nambiriyiib kowe, ye yaa kube kankoonem! Kamune kondoon kuu ye mimyob dowaken keenoanman yaa ben daboknoon kumbed yim-inno kondoon nub yaa.

⁷ Ye yaa ben daboknoon kumbed nub kuu ye umkanbed biddoon kuu ambarakmi yaa are nonondandi yeman. Kukuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken miin darewoob ye kerekmen yaambbed kui. ⁸ God yeka ye

kabamoon kondoon ye mimyob dowaken darewoob kumundinmo kuu, inamen kangdommo koremiib kaadkeri koremiib nub yaa kondoon. ⁹ Kwane kanbiknoon ye inamen kuu ye kubi dowaken ye kerekmen yaambéd nub yaa korokbendoon. Inamen kee Keresu yaambéd anam id keroon kuu ¹⁰ aron anam nanduune kwanoon. Kuye dowad kuu kumkam korem okad yiriyiib Ewen ariyiib korem kuu Keresu yembéd korok kerok andéd.

¹¹ Godbed korem ambangkimaan kuu yeka ye meeni inamen ongmimaan yaambédmo kamimaan kowe, kangkon yimin andowoon yirimbed Keresu yoom dabokni dowad nub kinoon kuu ¹² nubdin Keresu ande meedmuubdan kuu ye nambiri yaa kube kankoonime andéd. ¹³ Kwane, yiib kangkon yiib bobni yaa burudande bindi ye weng amun anammo wengamberenib anam andiwe, Keresu yaa ben daboknene ne karuwa nimaya andi dowad ye kumuniib deroon. Kuye kumun kuu yembéd yedme kowoon ye Kingkin Karadmo kui. ¹⁴ Kingkin Karadmo nub yaa kondoon kuu wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad Ewen arimbed nongkoboone dangoon yeman kuu dungkud kondoon, kamune dangoon kowe anam andime yeman kui. God ye karuwa nimaya yaa kondoon kumbéd ari wene korem biddaneen kui. Kowe, ye nambiri yaa kuu kube kankoonem!

Pool Ye Kurikuri

¹⁵ Godbed kwamoon kowe, yiib kuu Yariman Yesu yaa anam andenib God ye karadmodan korem yaa mimyob dowaken keendimaib kuu wengamberekori, ¹⁶ yiib dowad God yaa eso andi kuu korondimokban, kurikuri kameni meenendimain kii. ¹⁷ Nub Yariman Yesu Keresu ye God, Ambe nambiriyiib kui, ye yaa kaamobimain kuu, yembéd meeni kangdomiib komo biknoon kuu kan korokbendiyiib ye Kingkin kuu yiib yaa kondoko God kuu yiibkaadkeri darewoob arimbed kerime andid.

¹⁸ Ne angkon kurikuri keraan kuu yiib mimyob ambongko nandoko yembéd komo ande meedmime ande baandoon kuu yiibkaadkerime andid. Kukuu amun kerundi yemooon kai nambiriyiib God ye karadmodan yi dowad Ewen arimbed nongkobooniib, ¹⁹ ye yaa anam anduwendan kuu korem burudandoon ye aromkono miin darewoob arimbed Godbed nub yaa kondooniib kui. Kuye aromkono kuu yembéd deme ambangkoon ye aromkono darewoob ²⁰ kumbéd Keresu kuu bobnoon yirimbed nen demboone wadkeroone ye dingki wiwi angka Ewen ari nenkowooone dibeén kwamune areb kui. ²¹ Ku dibeén kuu ooniwendaniib korok korokiib aromkonodaniib yarimandaniib deme aningkoyiibdaniib korem kuu yirimbed, yembédmo kuu ari, kibik yaronmomban mananeen yaron ari kangkon. ²² Kwane, Godbed kumkam korem kuu ye yon dabderem yiri ben nongkobene korem yaa korok kere ooni ye dowad nenkowoon, anam andiwendan yi korok keri dowad. ²³ Kuye anam andiwendan kuu Yesu ye id areb kui, yi kuu Yesu yaa yiminmo keri yeman, ye kangkon kumkama kiwaana korem kuu ye yaambéd yiminmo keri yeman.

2

Keresu Yaambéd Wadkeri Kondoon

¹ Kumban yiib kuu anukbed yiib wabkad inameniib ambarakmiyiib kumbéd yiib kingkin kuu bobnoon. ² Kuyaron kuu yiib kuu okad kiri ye inamen arewa yaayiib ambid wedya ye oonimbon ye korok Seteniib ye yoman weneniib dobirimaib. Kuye awad arewambéd kibikee wabkaddan yaa yi korok keroon kui. ³ Anuk kuu nub korem kuu yi yoom ibmo doburuwen, nub kuu id ye dowaken ye moom yaambéd mikmone doberemberenub kuye

inameniiib meeni dowakeniiib ye yoman winimaub. Kuyaron kuu nub kuu okad kiridanmo kowe, nimakarub yena areb God ye norin aom wunuwen kii.

⁴ Kumban mimyob keende kakman yemoon are nonondandi ye God kuu, ye mimyob dowaken miin darewoob kumbed ⁵ nub ambarakmi yaambbed nub kingkin kuu bobnoon kumban yembed nub yaa wadkeri kondoon Keresu yoom doruub kii. Yiiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambbed bobni yaa kuu burudande bindoon kii. ⁶ Kwane, Godbed nub kuu Keresu yoom ibmo benkoobene Yesu Keresu yaa Ewen ye oonim-bon aom ben daboknoone diburuwen. ⁷ Godbed kwanoon kumbed kibikbed wene amaan ari kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken korem burudandoon yembed awinoon kuu korokbendaneen. Kuye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kumbed Yesu Keresu yaa nub ben daboknoon kowe, nub yaa amun amun kamenaboon. ⁸ Amborom kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambbed yiiib kuu bobni yaa burudande bindoon kowe. Kee anam andi yaambbed kui, yiiibkarebban, Godbed munob kondoon kii. ⁹ Kuu yiiib ambangki yaa kumbedban kowe, karub maa kanembed kerengkan keraanban. ¹⁰ Kedi, Godbed nub kuu amunnon ongmenaboon, nub kuu Yesu Keresu yaa ben daboknoon kumbed amun amun kami dowad ongmenaboon kii. Amun amun kami kee nubbed ambangkime andi dowad anuk yirimbed nekwoon.

Keresu Yaambbed Mimo Keruwen

¹¹ Kwanikob, meenime, Yuudan yi kuu yikareb “Nub kuu kad wanabiwendan.” andimaib. Kwane, yiiib wooniwen kuu Yuudanban kumbed yiiib yaa Yuudanbed “Yiiib kuu kad wanabindodan.” andimaib.* Kumban kad wadmi kuu nu id yaa karub dingkimbed wadmimaib, Godbedban. ¹² Meenime, anuk yiri kuu yiiib kuu Keresu yaa daboknindo, Israeldan kerindeban, weng kunduk ye amob weng Abraham ye dowad ongmenaboon yaa kuu owoddan keriiwen, yiiib kuu Godbed nub dowad kwananeen ande meedmiyiibban, Godiibban okad kiri doriib kii.

¹³ Kumban Yesu Keresu ye umkan yaambbed yiiib kane kane ambab angkambbed doriib kuu Keresu yaa ben dabokne God ye dia monoon. ¹⁴⁻¹⁵ Amborom kuu yembedmo kuu nub yaa yewenub kondi ye karub, Moses ye amob wengiib amowamob ongmiweniiib kuu yembed mene at ming arimbed bobnoon kumbed nare wankaroon kowe, wedyiri wirine nare andokbe yeka yeka ayoob keroon kuu yembed ben mimo kerene neman kongenoon neman kongenoon kami ye kuuk wiriniwen kuu monmaroon. Kwamune kamoon ye inamen kuu ye yaambbed karub ayoob areb keriiwen kuu koronde karub yeeb mimo kere yewenubmo kerime ande ongmenene, ¹⁶ keye karub yeeb ye id mimo yaambbed karub ayoob areb kee God yaa kunum kerime andene, neman arud wandoon neman arud wandoon kamimaib kuu at ming arimbed dowan keroon. ¹⁷ Yembed mene yiiib ambab doriibdaniib dia doriibdaniib yaa yewenub weng kedmengkandoon, ¹⁸ amborom kuu nuwa yiiwa ibmo Kingkin mimo yaambbed Ambe God yaa wini ye kiwaan yembed ongmoon kowe.

¹⁹ Kwanekob, yiiib kuu ambibkin maadanban, yiiib kuu owoddanban, kumban yiiib kuu God ye karuwa nimaya kere dabokne God ye ambibkindan kereniib, ye dana meed keriiwen. ²⁰ Kwane, God ye karuwa nimaya kuu ambib areb ongmoon. Yi dodkono kuu apasodaniib profesidaniib kui. Yi

* **2:11:** Kuku Yuudan yi kerengkan weng, “Nub kuu God ye amob ongmenabooniib kowe nub kuu God ye karuwa nimaya kumban Yuudanban kuu God yikaadban.” andimaib.

ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot kuu Yesu Keresu, yembedmo. ²¹ Ye yaambd ambib id kumundin kuu yenbenabe mimo kere Yariman ye kurikuri boyambib karadmo kere daane weneen. ²² Kwane, yiib kangkon Yesu yaambd ambib areb yenbenabe weneen, God ye dobirimbon kere weniib, ye Kingkin yaambd kui.

3

Pool Ye Deme Yuudanban Yi Dowad

¹ Keye dowad kembed Pool, ne kuu Yesu Keresu ye weng amun Yuudanban yiib yaa kan yare daandaan kumbd korok korokbed wii aom nen kaaniwe doriin.

² Kedi, yiib wengambiriwen, yiib yaa God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kedmengkandi ye deme kawoon. ³ Kuye God ye inamen ongmoon kuu biknoon kumban Godbed kan dian kere korokbe-woon. Kuku anukbed yiib yaa dukmenmo ke wongke kedmengkandaan kei. ⁴ Kwane keyaom kimingkaniib kumbd God ye inamen biknoon kuu Keresumbd korokboon ye weng kuu ne inamen nandoone nekaadkeraan kuu yiib kangkon kwane yiibkaadkeraniib. ⁵ Kuye inamen biknoon kuu anuk yiri doriibdan yaa korokbindo kumban, kibikee God ye Kingkinbed ye apasodan karadmoyiib profesidan karadmoyiib yaa korokboon. ⁶ Inamen biknoon kukei, Yesu ye weng amun yaambd Yuudanban kuu Yuudan yoom dabokne yi korem kuu Ewen ari ye yumbon kandenib id mimo kere Yesu Keresu ye weng kunduk kuu ibonmo awinaniib kii.

⁷ Ne kuu kuye weng kedmengkandi ye deme Godbed munobmo kawoon kumbd ye aromkono yaambd Yesu ye weng amun keye deme karub keraan. ⁸ God ye karadmodan kane kane yiri keruwen kuu ne arebban, yi kuu ari ne kuu yirimo. Kumban deme munobmo kawoon kuu, Yuudanban yaa Keresu ye amun amun yemoon nimakarub yi inamen korem burudandoon ye weng daandi yemaniib, ⁹ kuye inamen Godbed komarewa awine ambangkaneen ye weng kuu nimakarub korem yaa dianmo korokbi yemaniib bangkawoon kii. Kuye inamen kuu kumkam korem ongmenaboon ye God kurin anukbed meene ongmeore biknoonbed mene kibikee. ¹⁰ Kuye dowad kuu God yeka ye inamen kangdom maa maa yemoon kuu anam andiwendan yaambd Ewen ari ye korok korokiib deme aromkono bangkandoondaniib yaa kuu korokbendaneene yikaadkeraniib. ¹¹ Kuku aron korem korem ye inamen Godbed kowoon ye kerekmen yaambd nub Yariman Yesu Keresumbd awinoone anam id keroon kui. ¹² Yesu yaayiiib ye yaa anam andiyiib kumbd God yaa kuu arudkonoyiib kangdommo wananuub kuu yimin. ¹³ Kwanikob, nembd yiib yaa yedmaan kuu, yiib dowad durud yewed kandaan kuyaa meenne dowakeniibban kere korondaib, amborom kuu kuye durud yewed kuu yiib nambiri kandi yeman kowe.

Efesusdan Yi Dowad Kurikuri Kerundoon

¹⁴ Kuye inamen Godbed ongmoon ye dowad kumbd Ambe ye arinambo ari bumangkaan. ¹⁵ Ye aningko kuu ye dana meed korem okad yiriyiib Ewen ariyiib kuu kandiwen. ¹⁶ Nembd kurikuri keraan kuu, ye amun kerundi nambiriyiib ye kerekmen yaambd yiib niindem aom aromkono kondok andid, ye Kingkin yaambd. ¹⁷ Kwanoka yiib anam andi yaambd Keresumbd yiib niindem aom doborok. Kwane kurikuri keraan kuu, yiib kuu mimyob dowaken keendi ye yumburum kumbd niindem yiri kubunebene kangdommo keroka, ¹⁸ God ye karadmodan korem yena

yoom ibmo aromkono yiib inamen aom kandenib Keresumbed ye mimyob dowaken darewoowiib doboowiib ambab ariyiib aman yiriyiib kuu yi-ibkaadkerime andid. ¹⁹ Kwane, kaadkeri yaa burudandoon ye mimyob dowaken kee kaadkerime andid. Kuyaa kaadkeraniib kuu God ye inamen kuu yiib niindem aom dembe yiminmo keraneen.

²⁰ Kwane, nub kaamobiyiib meeniyiib yaa korem burudande aman ari kumunkingkinban ye ambangki ye God, ye aromkono nub niindem aom ambangkimaan ye kerekmen yaambbed, ²¹ ye yaa anam andiwendaniib Yesu Keresuyiib yaambbed nambiri kuu awoya awoya yiri yaroniib awoya awoya ari yaroniib aron korem korem kondok! Anam kwanok.

4

Keresu Yaambbed Id Mimo Keri

¹ Yariman ye dowad wii ye karub keraan kowe, nembbed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, Godbed ye dowaken yaambbed dobirime ande baandoone kandiwen kuyaambbed kwane dobirime. ² Kukuu yiibka kankubune yena yi dabderem aom doberenib nangkemmo yodbirimban iwarimbed neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. ³ Kukuu kiwaan korem yaambbed ambangkibka yewenub kere ibmo dohiri kumbbed mimo kere doberem andi ye inamen Kingkin Karadmombbed kondimaan kuu awine kande dobirime. ⁴ Yiib baandoon kuu anam kwananeen ande meedmi ye inamen mimo ye dowad baandoon. Kwamune areb kuu kingkin kerekmen yaambbed nub kuu id mimo keruwen, angkon kwane Kingkin mimo, ⁵ Yariman mimo, anam andi mimo, baptais mimo, ⁶ nimakarub korem yi Ambe God mimo, kii. Ye kuu nub korem ye Yariman, ye kuu nub korem yaambbed ambangkimaan, ye kuu nub korem ye niindem aom doreen kii.

⁷ Kumban nub mimim kuu ye deme awini ye aromkono kuu Keresumbed kwane nekwe munobmo bangkandoon. ⁸ Kwanekob, Godbed ye weng aombbed kekane yedmoon,

“Yembed ari daanoon kuu

nangme awinendiwendan kuu yembed kinban wonoone ye yomanmo winiiwe,

munob bangkandi yeman kuu karub yena yaa bangkandoon.” ande wongkoon.

⁹ “Yembed ari daanoon.” andi ye weng id kuu komo? Ye id kuu ye kangkon arimbed okad niindem yiri kubunoon kumbbed kii. ¹⁰ Kubunoonman yem-bedmo ambid ari daanene Ewen ari daanene korem ongmenaboon kuu burudandoon kowe, ye indob kuu yimin yimin yaa derendaroon. ¹¹ Yeka yembed nekwane yena kuu apasodan kere yena kuu profesidan kere yena kuu God yaa anam andime ande yare daandidan kere yena kuu anam andiwendan awande oone God ye weng kedmengkandidan keroon. ¹² Kuye dowad kuu God ye karuwa nimaya ben nekwane yena yaa awandi ye deme awini yeman. Kwaniwed, anam andidan Keresu ye id nub kuu arume daane ¹³ nub korem kuu anam andiyiib God ye Mingki ye kaadkeriyiib kuu meeni mimo kere kaine amne kangdommo kerenub Keresu ye inamen korem kuu yiminmo kandi yeman.

¹⁴ Kwananuub kuu nub kuu dana areb inamen embeng mana keraub-ban, yi kuu oknondokbed kanwene mene kamimaun areb kowe kwane keraubban. Kwane, nuubbed wuure owongab ye kumkam ben keyaa kere kuyaa kere kamemmoon areb, inamen embeng mana keriwendan kuu yenambbed kedmengkandi maa maa yaa ben wenenib yi kanekewiyiib

nemengkandiyiib kumbed ben abdon yiri winimaib kumban, nub anam andi kuu kaine amnaneenbed kuu kwane kamaubban. ¹⁵ Kwane, mimyob dowaken keendi yaambbed weng anammo dakme dobaranuub kuu kiwaan korem yaambbed nub korok Keresu, yembedmo, ye aombbed kaine daananuub. Ye kuu korok, ¹⁶ nub kuu ye id areb kowe, ye yaambbed dabokne mimyamo kere, id kumundin kuu kono yaa mekmeed ingkimaan areb kwane ingkanan wene awingkaane mimyob dowakenbed kaine daanaane, nub mimim kuu deme yeka yeka ambangkimaub kui.

Nambiri Ye Dana Kere Dobirime

¹⁷ Kowe, Yariman ye kerebiri arimbed nembbed yedmaan kuu, okad yiridan yi inamen idiibban kuyaambbed dobirimaib areb dobaraib. ¹⁸ Yi kaadkeri kuu kumunbed kebenoone Godbed kondoon ye wadkeri kuyaa daboknindo, amborom kuu yi niindem aom kuu kamkono keroon kumbed nonoon keriwon kowe. ¹⁹ Yi kuu kamkono keroon kowe, yika amonombe id ye dowaken yaamo doriib, inamen arewa korem awinem andi dowad. Yi kuu karakiibban, no inamen arewa ariyiib kande awinem ande doriib kii.

²⁰ Kumban, yiib Yesu Keresu yaa miniwen kuu kwamune ye kiwaan yaa kaadkerande minindo. ²¹ Anamaa, yiib kuu Yesu ye weng kedmengkan-doone wengambiriwen kuu anam anam Yesu yaa angkeen andi ye kerekmen yaambbed kii. ²² Yiib kurin dohiriwen yaa ye dowad yiib yaa kedmengkandoon kuu, yiib id ye dowaken birandi yemanbed yiib inamen meeni korem kuu ben amonombe abdon kerimaan kuu, ebkad areb korem biandibko, ²³ Godbed yiib inamen meeni kuu yeweb ongmo, ²⁴ yorokmo anam kere karadmo kere God areb keru ye inamen yembed ongmoon kuu, ebkad areb kwane derenime.

²⁵ Kwanikob, yiib mimim kuu dudi kara kankaare yiib dia doriibdan yaa kuu anambbed daanoon daanoon kamime, amborom kuu nub korem kuu id mimo yaa daboknuwenden kowe. ²⁶ Yiib norin wandibka ambarakmaib. Norin kuu kwane angkimberembaraane aron kubunaun. ²⁷ Kwane, yiib ambarakmi kumbed Seten aomdiri ye ambongko nandaib. ²⁸ Karub kanembbed yid bi ye karub keroon keroka, yid bi yaa kuu korondekore deme ambangkok. Yekareb ye dingkimbed deme ambangkaneen kumbed kamboknondan yaa kuu awandaneen.

²⁹ Yiib mongkodkono aombbed weng arewayiib dembaane dakmaib. Kwane, yena yaa dowan kuyaa awandi ye kerekmen yaambbed wengambiridan yi inamen aromni dowad dakmimamime. ³⁰ Kwane, yiib arewa kami kumbed God ye Kingkin Karadmo yaa dabab konaib. Ye kuu Godbed yiib ben ambarakmi yaa burudande obonmo kerundi yaron arimbed yiib bindaneen andi dowad kumuniib deremoon areb yiib yaa kondoon kui.

³¹ Wungkandiyiib arud darewoowiib noriniib nangbenabiyiib wengamborokbanabiyiib inamen arewa mimimiib korem kuu ben kiradmime.

³² Neman amun kamoon amun kamoon kamenib neman mimyob keenoon mimyob keenoon kamime. Godbed yiib kuu Keresu yaa ben daboknoon kumbed yiib ambarakmi are nonondandoon kowe, kwamune areb neman are nonondandoon are nonondandoon kamime.

5

¹ Yiib kuu God ye mimyob dowaken keendoon dana kowe, yembed kami-maan areb ye koob kandime. ² Kwane, Keresumbbed nub yaa mimyob dowaken keendekore dingkan aye nengke baeb amun God yaa konoone kubemoon areb yekareb yembed nub dowad bobnoon kowe, kwamune areb mimyob dowaken keende dobirime.

³ Kumban yiiib kuyaom kuu nenem kamiyiiib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib barang yemoon bi ye inameniib kuu ma kamaib, amborom kuu yiiib God ye karadmodanbed kwananiib kuu yiminban kowe. ⁴ Kwane, karak bobni ye kamiyiiib inameniibban ye wengiib nima wengiib kamaib, kukuu kuristendan yimanban. Kuned God yaambes eso andime. ⁵ Kedi, keye weng kee anamaa, yiribman yemoon bi ye inamen kuu God kankubune yiribman kankooni ye inamen kowe, kwamunedaniib nenem kamidaniib anon dowomkim yaa doberemoon areb kamidaniib kuu, Keresu yoom God yoom yi oonimbon aom kuu kwamimaibdan korem kuu yi yumboniibban. ⁶ Yiiib kuu korondaiwe, karub yenambes idiibban ye weng yaambes birandaib, amborom kuu God yaa wunesaridan kuu kwamenabimaib kumbes ye arud darewoob kuu yi yaa minimaan kowe. ⁷ Kwanikob, yi yoom daboknaib.

⁸ Kedi, anuk kuu yiiib kuu kumun aom dobiriwen kumban, kibikee yiiib kuu Yariman yaambes nambiri yiiib keriwen kowe, nambiri ye dana areb kwane dobirime, ⁹ amborom kuu nambiri ye yob irimaan kuu amun amuniib yorokmoyiiib anamiib korem kui. ¹⁰ Kwane, Yariman kubimaan ye inamen kuu onme awinime. ¹¹ Kwane, idiib kerimokban ye deme kumun aom kuu yiiwiiib kuyaom ma dabokne ambangkaib. Kumban nambiri yaa korokbendime. ¹² Kedi, wunesaridanbed biknimbon aombes komo ambangkimaib yaa dian dakmi kuu karak bobni yeman. ¹³ Kuned komo komo ambangkimaib kuu nambiri yaa korokbaniib kuu dian keraneen, ¹⁴ amborom kuu nambiri kuu ben dian keru yeman kowe. Kwanekob, ke kwamune yedmoon kei, “O unukudbob, dembe,

bobnewen yiri kuu dembebko, Keresumbes eb niindem aom nambiri yurok.” andoon.

¹⁵ Kwanekob, yiiib dobiri yaa kuu korobe kaadkerime, meeni kangdom kerindodan areb keraib, meeni kangdomdan areb kerenib, ¹⁶ derekmana aron korem kumbes ongmedime, amborom kuu kibikee aron arewa yaambes doruub kowe. ¹⁷ Kwani kowe, inameniibbandan areb keraib, Yariman ye meeni dowaken kaadkerime. ¹⁸ Ok arewa anibka awarak yaun, kumbes monmari inamen arewa yaa nenwananeen kowe. Korondibko, Kingkinbed ibendok. ¹⁹ Kwane, Buk Yook ye wengiib kurikuri yook ye wengiib kumbes neman daanoon daanoon kamenib, Yariman yaa yook wingkanabe yiiib niindem aombes kubi yurin ongmenib, ²⁰ aron korem Yariman Yesu Keresu yaningko yaambes Ambe God yaa kumkam korem ye dowad eso andime. ²¹ Keresu yaningko kankoonimaib kumbes yiiibkareb neman kankubune yena yi dabderem aom doboroon neman kankubune yena yi dabderem aom doboroon kamime.

Nima Awadmiwenden Yoom Yi Karuwa Yoom

²² Nima awadmiwenden, yiiib kuu kankubune Yariman ye dabderem aom dobirimaib areb, kankubune yiiib karub yi dabderem aom kwane dobirime, ²³ amborom kuu Keresu kuu anam andiwenden yi korok areb, karub kuu ye wonong yaa kuu yembes korok kowe. Keresu kuu anam andiwenden yi Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub, kwane yi kuu ye id areb. ²⁴ Kwane, anam andiwenden kuu kankubune Keresu ye dabderem aom dobirimaib areb, nima kangkon kiwaan korem yaambes kankubune yi karub yi dabderem aom dobirime.

²⁵ Karub awadmiwenden, yiiib kangkon yiiib nima yaa mimyob dowaken keendime. Keresu areb kerime. Ye kuu anam andiwenden yaa mimyob

dowaken keendekore, yi dowad bobnoon. ²⁶ Kuye dowad kuu ye weng yaambéd okbed ogende arene karadmo kerime ande ongmendi yemaniib, ²⁷ kwane demkoronmo kere karadmo kere ambarakmiyiib kii ande ded-mone daandiyiibban kerime andoon kumbed nambiriyiib keriwendan ben ye kerebiri ari yekareb mini yemaniib kui. ²⁸ Kwamune areb kumbed karub kuu yi id yaa mimyob dowaken kowimaib kwane yi nima yaa mimyob dowaken keendime. Karub kanembed ye wonong yaa mimyob dowaken keendimaan kuu yekareb yemeren mimyob dowaken kowimaan kii. ²⁹ Kedi, karub maa ye id kuu yekareb yemeren ma arud wandimokban, yeka yemeren bangkanemberene oonimaan. Kukuu Keresumbed ye anam andiwendan yaa kwanimaan kwamune, ³⁰ amborom kuu nub kuu ye id yaa daboknuwenden kowe. ³¹ God Ye Weng aom kuu, “Keye dowadbed karub kuu awodki awaan domonde ye wonong yaa daboknaneen, daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.” ande wongkoon. ³² Biknoon keye weng id kuu inamen darewoob, kukuu Keresu yoom ye anam andiwendan yoom yaa ande dakmiin.

³³ Kwani kowe, yiib mimim kuu yiib nima yaa mimyob dowaken keendime, yiibkareb yiib yaa mimyob dowaken kowimaib kwamune. Nima kangkon yi karub yaa karub amun andime.

6

Dana Meed Yoom Arian Yoom

¹ Dana, Yariman yaambéd ambe ena yi wengiiib wengambere awinime. Kwananiib kumbed yimin. ² God Ye Weng aom kuu, “Ambe ena yi weng wengambere awandime.” ande wongkoon. Kekee amob weng ibduruk weng kundukiib kii. Weng kunduk kuu kei, ³ “Kwananiib kumbed yiib yaa kuu yiminmo keraneene okad ari kuu aron doboob kube dobaraniib.” ande wongkoon. ⁴ Ambeya, yiib dana yaa kuu norin wengbed daandaiwe arud wandaib, koronde benmene Yariman ye weng yaambéd dobiri amun korokbenib kedmgangkandime.

Dabderem Yiri Dobere No Deme Awinembiridan Yoom Korok Korok Yoom

⁵ Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan, yiib kangkodan okad yiri doriib yi weng yaa kuu Keresu ye weng wengambirimaib areb kwane uniyiibbed ne kangkoman kuu amun andiyiib aadidmiyiibban ye inameniib kwane yi weng wengamberendime. ⁶ Kangkodan yi indob ari kumbedmo amun ambangkubko nub yaa kerengkandime ande meenaib, Keresu ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaib areb kere God ye dowaken yaambéd yiib kuu dowakeniib kere deme kuu aron korem amunmo ambangkime. ⁷ Karub yi deme awini arebbaan, Yariman ye deme awini areb kere yiib inamen korembéd ambangkime, ⁸ amborom kuu yiibkaad karub maa ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub o yekareb oonoonman kuu komo komo amun kamoon kuu Yarimanbed kakman konaneen kowe.

⁹ Kangkodan, yiib kangkon yiib dabderem yiri dobere no deme awinembiridan yaa kuu kwamune arebmo kerundime. Yanuub andi ye weng yi yaa daandaib, yiib kuu yiibkaad, yiib yoom yi yoom ibmo yiib Yariman kuu Ewen ari doreen kowe. Kwane, ye kuu ogoodmo yena yaamo benkoone yena yaa kankubunimokban, anammo wengyundimaan.

Ana Nangmi Ye Yiribman Godbed Bangkandoon

¹⁰ Weng yeenbon kuu kei, Yariman yaa ben dabokne aromnenib yaromkono darewoob aombéd dobirime. ¹¹ Ana nangmi ye yiribman

Godbed bangkandoon kuu korem ben deebime. Kwananiib kumbed Seten ye birandi yaa kuu aromne kangdommo dobaraniib. ¹² Nubbed ke nangbaub kee nimakarub yaamban, aromkonodan arewa yaayiib kumun ye okad kiri ye aromkonodan yaayiib awad arewa ambid aom doriibdaniib yaa nangbaub. ¹³ Kwani kowe, ana nangmi ye yiribman Godbed bangkandoon kuu korem ben deebime. Kwananiib kumbed arewa aron mananuun ari kuu kirokmonaibban, kangdommo dobaraniib. Yiiib kuu kwane ambangke dowan kerekorib kangdommo dobaraniib kii.

¹⁴ Kangdommo dobirime, anam anam ye kobaiknongbed koborom yaa awanewande barenib, yorokmo ye yirimiib deebenib, ¹⁵ yon yiri kuu yonkad areb yewenub ye weng amun yaambad nekwe dohiri yeman kuu deebenib kwamune dobirime. ¹⁶ Korem keyaa dabokni yeman kuu anam andi ye kombembed bime, kuyiib kumbed arewaman ye ana amot yum-buyiib menebaneen kuu korem kumungkaniib. ¹⁷ Godbed bindaneen andi ye topi deebenib Kingkin ye kerewang kuu bime. Kuye kerewang kuu God ye weng kii. ¹⁸ Kwane, derekmana aron korem ari kuu Kingkin yaambad kurikuri maa maa koremiib kame yedmime. Kee yiiib inamen aom kowenib kerekberenmo doberenib, God ye karadmodan korem yi dowad kurikuri kamendembirime.

¹⁹ Kwane, ne yaayiib kurikuri keribko, aron kunayambad ne mongkod daande dakmaniin kuu weng bangkawoko anuk biknoon ye weng amun kuu uniyiibban dianmo dakma. ²⁰ Kuye weng ye dowad ne kuu korok ye weng daandi ye karub areb keraan kumbed ne dingki ayoob yaa kuu seinbed yerengkiwen. Kee kwanaked yimin kowe, kurikuri kamibko uniyiibban dakma.

Kubendi Weng

²¹ Kuristen angkodmi anam Yariman ye deme yaa ma korondindo no awini ye karub Taikaikus, yembed ne kuu komarewa doroni komo komo kamiin ye weng korem kuu daandaneene yiiwiib yiiibkaadkeraniib. ²² Keye dowad kembed ye kuu yiiib yaa nenkowaane monoon kuu, nubbed komarewa doruub kuyaa kuu yiiibkaadkerenib, kwane yembed yiiib yaa kubiyyiibbed ongkandi yeman.

²³ Kuristen angkodmia yaa yewenub keroko mimyob dowaken anam andiyiib kuu Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoombed bangkandime.

²⁴ Nub Yariman Yesu Keresu yaa mimyob dowaken kowimaib ma korondiyiibbandan kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yi korem yaa kwanemo angkimborok.

Filipaidan

Poolbed Filipaidan Yaa Kerek Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu ibduruk awinenenib kangdod dowad Rom yaa nen winiwe doreena, Filipaidanbed ye yaa komo dowan keroon yaa awaneniwen kowe, kerek kee yi yaa eso ande wongkoon. Kwane, wongkoon kuu: 1. Ye yobdood aron aom doreen kaadkerime andi ye wengiib, 2. Komo komo menebaneen kuu kangdommo doberembirime andi ye wengiib, 3. Yesu areb kerenib inamen mimo kerime andi ye wengiib, 4. Timoti yoom Epafrodaitus yoom yi kuu karub amun andi ye wengiib, 5. Dudi kedmengkandidan menebiib kuu wunekarime andi ye wengiib kui. Filipai kuu siti darewoob kadwandimbon, Masedonia aom kuu. Wongkoon ye weeb kuu AD 61 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Filipaidan Yi Dowad Kurikuriyib Eso Andoon (1:3-11)
3. Pool Komarewa Doreen Ye Weng (1:12-26)
4. Kekamune Dobirime Ande Ongkandi Weng (1:27—2:18)
5. Pool Yoom Dabokne Weng Amun Ye Deme Awinimaibdan Ayoob Yi Dowad Daandoon (2:19-30)
6. Abdon Unitab Kedmengkandidan Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng (3:1—4:1)
7. Ongkandi Wengiib Eso Andi Wengiib Yeenbon Kubendi Wengiib (4:2-23)

1 Nub kuu Pool yoom Timoti yoom, Yesu Keresu ye demedan kui.

Yesu Keresu yaa dabokniwen kumbel karadmo keriwendan Filipai aom doriib, yiib yaa kerek kee keenduub, anam andiwendan yaa oonidaniib anam andiwendan awandidaniib yaa kangkon.

2 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambel yiib yaa bangkandime.

Yi Kurikuri Anam Andiwendan Yi Dowad

3 Yiib dowadiib meenmendimain ye aron mimim kuu ne God yaa eso andimain. 4 Yiib korem ye dowad ne kurikuri kerimain korem aom kuu kubiyiibbed kurikuri kerundimain, 5 amborom kuu yiib kuu ibduruk weng amun wengambere awine kandiwen yaronbed mene kibikee yiib kuu weng amun ye dowad dabokne awandimaib kowe. 6 Ne kuu keyiib kembed arud-konoyiib keraan kuu God yembed deme amun yiib niindem aom andowe ambangkoon kuu, ambangkembaraneene wene Yesu Keresu mananeen yaron keraneen arimbed ambangke dowan keraneen.

7 Yiib korem kuu ne mimyob aom ben amukderebaan kowe, yiib dowad kamune meenaan kuu inamen yorokmo kii. Amborom kuu ne kuu wii aom kaaniwe doriin o weng amun ye dowad koromone inande dakmiyiib anammo korokbendiyiib doriin kuu, yiib korem kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ne yoom ibmo kanduwen. 8 God kuu ne yaa kereweenkob dakmaan kowe anammombel yiib yaa daandaan, ne kuu Yesu Keresu ye mimyob aombel yiib yaa mimyob kowaan kii.

9 Kwane, nembed kurikuri kerundaan kukei. Yiib mimyob dowaken keendi kuu kaadkeriyiib wengyundi ye inameniib kuyiib yemoon kere

wonok. ¹⁰ Kuyiib kumbed kiwaan amunmo kai kuu kuna kuu wedme kaad-kerenib inamen karadmoyiib kerenib ambarakmiyiib kii ande dedmone daandiyiibban keribko wene Keresu yaron kerok andid. ¹¹ Kwane kuyiib kumbed yorokmo dobiri ye yob Yesu Keresu yaambéd monoon kuu yiib niindem aom ire wene yewudmo kerok. Kwamune keraniib kuu God yaa nambiriyiib kubiyiib kerunaniib.

Pool Kuu Dabab Kandoon Kumbed Yesu Ye Weng Amun Derendaroon

¹² Angkodmia, kibireb kee ne dowaken yiibkaadkerime andid, komo ne yaa keroon kuu anam kuu awandoone weng amun derendaroon. ¹³ Ne yaa keyiib kee kwanoon kumbed ne kuu Yesu Keresu ye dowad wii aom nen kaaniwen kuu, Saesaa ye ana nangmidan ye oonimaibdan koremiib yena koremiib wedme yikaadkeriwen. ¹⁴ Ne wii aom nen kaaniwen kumbed angkodmia yemoon kuu Yariman yaambéd arudkono darewoob kere wenib, uniyiibban God ye weng dakmenabiib kii.

¹⁵ Anam kuu karub yena Yesu ye weng dakmiib kuu yi wungkandiyiibbed, Pool burudande korok kerem ande weng amun dakmiwen. Kumban yena kuu inamen amun yaambéd Yesu ye weng dakmiib. ¹⁶ Kuye inamen amun yaambéd dakmiibdan kuu ne kuu weng amun koromone inande dakmi dowad keyaa nenkowoon yikaadkeriwen kowe, mimyob dowak-enbed kwane dakmiib. ¹⁷ Kuye inamen arewa yaambéd dakmiibdan kuu yimbédmo yidin dudi ye inamenbed dakmiib, inamen yorokmombédan. Yi meeni kuu Pool kuu wii aom doreen kumbed Yesu ye weng kwamune dak-mubko yenambéd arud wande ye yaa dabab konime andiwed. ¹⁸ Kumban inamen arewa yaambéd o inamen amun yaambéd weng amun dakmi kuu meeni darewoob yemanban. Meeni darewoob kukei, kiwaan korembéd Keresu ye weng dakmenabi. Kwamune kamiib kowe ne kubiin.

Yesu Ye Dowad Dobiri

Ee, ne kuu kwane kubembaraniin, ¹⁹ amborom kuu nekaadkeraan yiib kurikuriyiib Yesu Keresu ye Kingkin ye awawiyiib kuyaambéd ne yaa kwanoon kumbed wii aom doriin ye dabab keyaa dudberewaneen kowe. ²⁰ Ne kuu dowaken darewoowiib meenmoni kereniin kuu dakmaniin kuu ma karak bobnainban. Kuku meenmoni kereniin kuu aron koremiib angkon kibirebyayiib arudkono yimin kereni, wad dobaraniin kumbed o bobnaniin kumbed komo kamaniin yaambéd Keresu yaningko kankoo-naniin kii. ²¹ Amborom kuu ne meeni kuu wad dobiri kuu Yesu yaa nambiri koni yeman, bobni kuu kiri dobiri burudandi yeman kowe. ²² Kumban ne kuu okad kiri kwane dobaraniin kuu idiib iri ye deme awinaniin. Kowe ne dowaken darewoob kuu kuna, bobni dee, wad dobiri dee? Nekaadbanoo! ²³ Ne kuu inamen ayooob kembed andokboon. Keyaa domonde Keresuyiib yaa wanande meenaan kuu inamen amun kai, inamen maa arebban, ²⁴ kumban inamen anam kuu yiib dowad okad kiri wad doriin. ²⁵ Kuyaa ne mimyob nanduwoon kowe, kwane dobaraniin ande nekaadkeraan. Ne kwane yiib korem yoom dobere wananuub kuu, yiib anam andi yaa kubiyiib inamen amun darewoob keriyiib dukmone awandi ye dowadbed. ²⁶ Kwane, yiiwiib yaa ne angkon mananiin kumbed yiib Yesu Keresu yaa kubi kuu darewoob keraniib ne dowad.

²⁷ Ma, Yesu Keresu ye weng amun ye kerekmen yaambéd yiibka oone dobirime. Kwananiib kuu, yiib yaa kuu meneni wedmendaniin o man-ainban no dobereni wengambaraniin kuu, nekaadkeraniin yiib inamen mimombéd kangdodmo doberembere meeni mimombéd weng amun ye anam andi ye dowad bamdaane ambangkenib, ²⁸ yiib yaa bon keriwendaan yaa ma uniyiibban doberembaraniib kii. Yiibbed kwananiib kuu yi

kuu monmaraneen kumban yiiib kuu bobni yaa burudande bindaneen ye wedme korokbi yeman keraniib. Kuye dowad kuu Godbed kwananeen kii. ²⁹ Amborom kuu Keresu ye dowad yiiib yaa kondoon kuu ye yaa anam andi ye inamenmomban, ye dowad yenbandi ye durud yewed kandi ye inamen kangkon yiiib yaa kondoon kowe. ³⁰ Komoyiibkob, yiiib kuu nembed kande bamdaanaane wedmewiwen kwane kuye kerekmen ibmo kuyaa yiiib kwangkong bamdaaniib kowe. Kwane kibireb kee yiiib wengambiriwen kuu ne kuyaa dowan kerindo, kwane bamdaane doriin.

2

Yesu Yekareb Kankubunoon Areb Kuye Kumun Ingkime

¹ Kwane, yiiib kuu Yesu yaa iniwen kumbad yiiib niindem aom kuu aromnenib, ye mimyob dowaken yaambad yiiib mimyob wandi kankubune kubeniib, Kingkin Karadmo yaa mene dabokne yonendenib, mimyob keendiyiiib keruwen kowe, ² inamen ibmo kerime, mimyob konoon konoon mimo kerime, kingkin ye kerekmen yaambad mimo kerime, meeni mimo kerime, kui. Kwananiib kuu ne kubi dowaken yiminmo keraneen. ³ Komo komo ambangkandaniib kuu kirim ye inamen yaambad keraib o inameni-ibban ye kerengkan yaambad keraib. Kumban yiiibka kankubune yirimbed kereniib, yena yi aningko benkoobime. ⁴ Yiiib mimim korem kuu yeka ebka eb dowaken yaamo awinembaraab. Karub yena yi dowaken kerekmen yaayiiib awine kandunde.

⁵ Yiiib meeni inamen kuu Yesu Keresu ye meeni inamen areb kerime. Ye meeni inamen kuu kei.

⁶ Ye kuu, God komarewa kuu, ye kuu ibmo, kumban kuye aromkono kuyaamo kwane awine doberembara andindo.

⁷ Kwane, yeka ye yumbon kan angka kowene, karub kere karub maa ye dabderem yiri dobere deme awinidan areb ibonmo keroon.

⁸ Karub kerene yekareb kankubune yiri kerene, God yaamo wengambere awine kande wene bobnoon. Kwane wene at ming arimbed bobnoon kii!

⁹ Kwana kowe, Godbed Keresu kuu yumbon korem burudandoon ye yumbon arimbed nendune kowene, aningko korem burudandoon ye aningko darewoob arimbed konoon.

¹⁰ Kwanoon kumbad ambid aridaniib okad yiridaniib dukniwendaniib kuu yi korem kuu Yesu yaningko ye dowad bumangkenib,

¹¹ yi korem kuu Yesu Keresu kuu Yariman andaniib. Kwananiib kumbad Ambe God yaa nambiri konaniib.

God Ye Nambirimbed Mindong Areb Yurime

¹² Nangkodmia, kukuu kwamune kowe, ne yiiib yoom dobaraan kuye aron kuu yiiib kuu God yaa wengambere awine doberembiriwen, kumban kibikee ne yiiib yoom dorokban kumban kuye inamen darewoob arimbed kere wengambere awine doriib kii. Kowe, kwamune ambangke wene Godbed burudande bindi ye inamen ibmo kere uniyiiib kiringmiyiiibbed kwane awine ambangkembirime. ¹³ Yiiib kwanimaib amborom kuu Godbed yiiib aom ambangkimaan, ye inamen amun ye kerekmen yaambad kinenib ambangkime andi ye dowad kowe.

¹⁴ Komo komo ambangkandaniib kuu mungkubmangkawiiibban weng-biriyiiibban kumbad ambangkime. ¹⁵⁻¹⁶ Kwana kumbad yiiib kuu okad kiri unitab inamen miin arewadan kuyaom dobaraniib kuu, ambarakmiyiiib kii

ande dedmone daandiyiibban karadmo kere God ye meed ambarakmiyiibban kere dobaraniib. Kwamenib wadkeri weng yi yaa kondaniib kumbed mindong ambid ari yuudkanaa areb kwane yuraniib. Yiib kwananiib kuu Keresu ye aron arimbed kerengkanbed yedmaniin, “Kwamune keriwen kowe nembed God ye deme ambangkaan kuu idiibban kerindo, idiib keroon kii.” andaniin.

¹⁷ Yiib anam andi kumbed God yaa munob koni yeman areb konimaib kuu kuye animari kuu durud yewed kandaan kumbed ne wadkeri kuu ok amun God yaa koni dowad ondokne wenemoon keraan kumban, kuyaa kuu dowakeniib kereni yiib korem ye kubi kuu ne yoom kubaan kii. ¹⁸ Kowe, yiibka kwangkoon kuyaa kubenib ne kubi kuu yiib yoom kubime.

Timoti Yoom Epafrodaitus Yoom

¹⁹ Yariman Yesu ye dowaken keraneen kuu, nembed Timoti kuu kibirebya yiiwiib yaa nenkowaniiin. Kwananiin kumbed yiib weng kuu keewaneene wengambereni kubaniin. ²⁰ Nembed meenimain areb ye kuu ibmo, yiib dobiri anammo awandi ye karub kuu yembedmo, nembed karub maa kuye dowad ma wedmenindo. ²¹ Amborum kuu kuristen angkodmia korem yena kuu yeka yeka yi dobiri yaamo meendobimaib, Yesu Keresu ye meeni dowaken ye deme yaamban kowe. ²² Kumban Timoti kuu ne yoom kuu dana mingkimbed awodki yaa awanenimaan areb ibonmo Yesu ye weng amun ye deme ambangkimaub kumbed korokboone yiibkaadkeriwen ye kuu karub amun. ²³ Kwani kowe, ne dowaken kuu yimbed dudberewaniib o komo keruwaniibe wedmaniin kuu erebnarimban Timoti kuu yiiwiib yaa nenkowaniiin andid. ²⁴ Ne kuu Yariman yaambad keyiib kembed arud-konoyiib keraan kuu aron dukmen arimbed yiiwiib yaa nekayiiib mananiin.

²⁵ Kumban Epafrodaitus yiiwiib yaa ikakman nenkowaniiin ande meenaan. Ye kuu ne kuristen angkodmi, ne yoom deme ibmo ambanguwenman, ibmo Yesu ye ana nangmuwenman, yiibbed yiib wengiib nenkowiibe ne dobiri dowad awawok monoonman, ye kuu nembed meenaan kuu yiiwiib yaa ikakman nenkowaniiin kumbedmo yimin. ²⁶ Amborum kuu ye kuu yiib yaa mimyob inamen darewoob keendekore, anikad keroon yiib wengambiriwen kuyaa meeni darewoob kere kubiyiibban keroon kowe. ²⁷ Anamaa, ye anikad kerunoon kuu bobnok andoon. Kumban Godbed ye yaa mimyob keenoon amun keroon. Godbed kwanoon kuu ye yaamomban, ne kuu Epafrodaitus bobnok andoon yaa meendobi darewoob keraan kowe ne yaa kwangkoon mimyob keewoon, kubiyiibban ye mimyob yenayiiib ne kandain ye dowadbed. ²⁸ Kwanikob, ne dowaken ariyiib keraan kuu ye kuu nenkowako yiiwiib yaa monok andid. Kwani kowe, ye wedmenaniib kuu yiib kubaniibe ne meendobembiri kuu kankubunaneen. ²⁹ Yariman yaningko yaambad kubi darewoowiibbed ye kuu kubenime. Karub Epafrodaitus areb kwamunedan kuu yiib wedmaniib kuu yi aningko kankoonime. ³⁰ Amborum kuu yiibbed yiib awawi ne yaa kawi yiminban kumbed Epafrodaitus yeka ye wadkeri kawe awawoon kuu Yesu ye deme dowadbed ye bobnok andoon kowe.

3

Yorokmo Dobiri Anam

¹ Nangkodmia, meeni maa kuu kei. Yariman yaambad kubembirime. Weng keyiib kee yiib yaa ikakman wongke keendaan kuu yobdoodbanaa, kukuu yiib yaa kombaraib ande koromone awandi dowad. ² Anon arewa arebdan yaa yiibkaadkerundime. Yi kuu miin arewa kamimaibdan, yi kuu

id yaa yom nadme monmadmidan kui! ³ Yimbedban, nub kei nub kembed kad wanabi ye inamen ye weng id anam kanduwen. Inamen ye weng id anam kee, God ye Kingkin yaambad God yaningko kankoonenub, Yesu Keresu yaa nambiri konimaub, nub kangkon karubbed komo kamimaib yaa ma kangdom kerindo kii.

⁴ Karubbed komo kamimaib yaa kangdom keraniin kuu yimin, ye idiib kowe, kumban ne kuu kwanindo. Kanembed “Karubbed komo kamimaib yaa kangdom keraniin, ye idiib kowe.” andoka kuyaa meene. Kedi, ye yaa burudande id yemoon keraan. Id yemoon kuu kei, ⁵ ne kuu wooneenbed wene aron kaning kaningib arimbed ne kad wandoon, angkon ne kuu Israeldan ye karub, angkon ne kuu Benjamin ye amyenimbonman, angkon ne awoya anuk yiri kuu Hibrudanmo, angkon Yuudan yi amob awini ye kerekmenbed kuu ne kuu Farisiman kere kuye amob awinimo keraan, ⁶ angkon Yuudan yi amob naawonmo awini ye kerekmenbed kuu ne kuu Yesu yaa anam andiwendan yenbande durud yewed kondaan, angkon Yuudan yi amob yaambad yorokmo dobiri ye kerekmenbed awinimo keraan kowe ne yaa kuu karub maambad amarakmiyib kii ande dedmone daandimokban, kuku ne kei, kurin kuu.

⁷ Kumban, kekee kwana awene areb anuk komo komo naningko darewoob keru yeman korek kuu, kibikee Yesu Keresu ye dowad amonombe benkiranme bikni yeman andaan. ⁸ Keyiib kembedmomban, nembed komo komo yaambad awinaan korek kuu ben kiranme bikni yeman ande meanaan, amborom kuu kuye kumkam kuu yirimo, ne Yariman Yesu Keresu kaadkeruni kuu korek yaa burudandoon arimombad kowe. Ye dowadbed ne kumkam korek kuu kan bikderebe dowan keroon. Kumkam kuyaa kuu morokmorok andaan kumbad Keresu ye karub kere amun amun kandeni, ⁹ ye ibmo kereni, yorokmo kerundi kuu nembed Yuudan yi amob awinimbed kerain andeni, yorokmo kerundi kuu God yaambad Keresu yaa anam andimbed kera andid. ¹⁰ Ne dowaken kuu Keresuyiib ye bobnoon yiri ika demboon ye aromkonoyiib ye durud yewed kandoon kuyaa dabokne yonendiyiib yaa kaadkerandid. Ye bobnoon kwane ne kwangkong kwamune kerandid. ¹¹ Kuye dowad kuu ne kuu bobni yaambad nenkoone wadkeri kawaneen andid.

Korondiyiiban Dedmone Wini

¹² Kumban ne kuu kuye inamen korek kuu bindo, mogeed, kwamune areb kuu ne yaa kuu demkoronmo yiminmo ongmino, mogeed. Kuned Yesu Keresumbad ne awine ye areb keruni ye inamen kuu nembed awinande dedmone weniin. ¹³ Angkodmia, kuye inamen korek awinindo, mogeed andaan. Kumban mimo kumbadmo ambangkain kuu, anuk yiri komo komo keroon kuu nonondandekori, aman ari yeman yaa kuu naawonmo koromone ninabiin kuu, ¹⁴ Godbad Yesu Keresu yaambad ne yaa Ewen ari wini ye kiwaan daane baande yedmoon kowe, kabaanderi ye karub areb wadkeri aron korek ye trofi kandi dowad dedmoneni kabaaniin.

¹⁵ Kwane, kingkin kerekmen yaambad nub kainuwendan korek kuu daandaan kuye inamen yaambad awine doberembirime. Kumban yiib yena kuu yiib inamen kuu kimyen keraneen kuu, Godbad yiib yaa ongme ben dianmo keraneen. ¹⁶ Kuned, Yesu ye kiwaan wene kaadkere dowan keruwen kuyaambad kwane awine doberem.

¹⁷ Angkodmia, nimakarub yena yi yoom daboknenib ne kumun yaambad ine dodkanmo minime. Kwane, dobiri amun yiib yaa kedmengkanduwen kuye kerekmen yaambad doriibdan kuu wedme yi areb kerime. ¹⁸ Kumban yemoon yi dobiri kerekmen kumbad Keresu ye at ming arimbed bobnoon ye

inamen yaa bondan areb kere doriib kii. Keyiib kee aron yemoon anukbed yiib yaa daandaan kumban, kibikee inok wani yiib yaa ikakman yedmaan kii. ¹⁹ Yi kuu Godbed monmari ye kiwaan kinoon yaa weniiib. Yi id ye dowaken kuu yi god keriwén. Yi kerengkan inamen kuu yi yidbobni yeman. Yi kuu okad yiri ye inamen kuyaamo meenimaib.

²⁰ Kumban nub aningko kuu Ewen aombed angkeen. Kwane, nub kuu kuyaambéd menene Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub yaa kuu dowaken darewoowiibbed meedmuub kii, kuu Yariman Yesu Keresu. ²¹ Ye kuu korem be ye dabderem yiri nongkobi ye aromkonombéd kuu, nub id okad yiri yeman kuu nengkidme ye id nambiriyiib areb ongmdaneen.

4

¹ Kwani kowe, ne mimyob keendaan ye angkodmia, yiib kuu Yariman keye kiwaan yaambéd kangdommo doberembirime. Yiib yaa kuu ne mimyob angkeen. Yiib kuu ne kubi yeman, yiib kuu nembéd deme awinaan ye kakman areb keriwén kii.

Andemendi Weng

² Euwodia yoom Sintike yoom nembéd ke andemende yedmendaan kei, yiib kuu Yariman ye nima kowe inamen mimo kerime. ³ Ee, ne angkodmi, anam deme ibonmo awinewenman, eb yaa ke yedmebdaan kei, kwane ibmo God ye weng amun ye deme yobdood ninabe ambaranguwen ye nima ayoob keyiib Klemeniiib deme ibmo awinuwendan korem yenayiiib yaa awande. Yi aningko kuu wadkeri aron korem ye buk aom angkeen.

⁴ Yiib kuu Yariman yaa kubembirime. Ne angkon ikakman yedmaan, kubembirime! ⁵ Yiib ingmiyiibban nangkemmo dobiribko nimakarub korem kuyaa wedmíme. Yariman kuu dia doreen kowe. ⁶ Komo komo yaa kuu ma nindorok kere meenmembaraib. Kumban meeni korem ye dowadbed kurikuri kere eso andiyiib God yaa kaamonime. ⁷ Kwananiib kuu, nimakarub yi inamen kaadkeri korem burudandoon ye yewenub Godbed bangkandimaan kuu, Yesu Keresu yaambéd yiib niindem aomiiib inamen aomiiib kuu oone awandaneen.

⁸ Angkodmia, yeenbon weng kei, yiib inamen aom kuu inamen yiminmo keyiib kankooni ye inamen keyiib kembéd ben nongkobime, inamen anammoyiib korem burudandoon arimo ye inameniib inamen yorokmoyiib inamen karadmoyiib kubi dowaken kerundi ye inameniib meeni amun andi ye inameniib kuu meendobe awine kandime. ⁹ Komo kedmengkandaane yiibkaadkeriwén o komo ne yaambéd biwén o komo ne yaambéd wengambiriwén o komo nembéd kamaan kuu wedmiwén kuu kuyiib kumbéd awine kande ambangkembirime. Kwananiib kuu yewenub kondi ye God kuu yiib yaa dobaraneen kii.

Eso Yi Munob Kondiwen Dowad

¹⁰ Ne kuu Yariman yaambéd kubi darewoob keraan, amborom kuu yiib kuu aron doboob anuk kuu no dohiriwén kumban, kibireb inamen yeweb keende ne awawi dowad ongmiwén. Anam kuu yiib kuu ne yaa meenimaib kumban, ne awawi kiwaan ma wedmino. ¹¹ Keye weng yedmaan kuu komo ne yaa dowan kuu awawime andi dowadban, amborom kuu komo yobdood menebaneen o menebaanbanka yimin ande dohiri kuu nekaadkeraan kowe. ¹² Barangiibban ye dohiri nekaad, yiribman yemoon ye dohiri kangkon nekaad. Yiminmo ani ye dohiri o mungimo ye dohiri, o yiribman yemoon ye dohiri o barangiibban ye dohiri, kwamune areb kuu kiwaan korem yaambéd animan o yiribman o komo komo yaa ma meenimokban yiminmo doriin andi ye kiwaan kuu nekaadkeraan. ¹³ Kuu ne kuu

aromkono kawimaan ye Yariman Yesu yaambéd inamen korem yiminmo kere ambangkimain kii.

¹⁴ Kwamune kuned, ne dabab kande doriin aom kuu yiibbed awawimaib kuu amun. ¹⁵ Filipaidan, yiibka yiibkaadkeriwen kuu, ambibkin Masedonia domonde angkaneni mene ibduruk aronbed God ye weng kanyare daandaan kuu, koniyiib kandiyyiib kerekmen yaa kuu anam andiwendan yena kuu ne yaa ma awawindo, yiibbedmo ne yaa awawiwen. ¹⁶ Kedi, Tesalonaika aom dobaraan kuu, komo ne yaa kuu dowan kuu yiibbed ika ika awawe ben bangkawiwen. ¹⁷ Kumban ke daandaan kee nembed munob bangkawime andi ye dowadban, kukuu Ewen arimbed yiib kakman angkeen yaa kuu iniyiib ari nongkobok andi dowad kui. ¹⁸ Kwane, yiibbed ne yaa munob bangkawiwen ye yiribman kuu Epafrodaitusbed be monoon kowe, ne kuu yiribman korem baan kumbed yiminmo kerekori ariyiib baan. Yiibbed bangkawiwen kuu baeb amun yeman ye munob koni yeman areb, God yaa konibka yimin ande kubi yeman kii. ¹⁹ Kwana kowe, komo yiib yaa dowan kuu ne Godbed bangkandaneen, Yesu Keresu yoom dabokniwen kumbed God ye amun kerundi nambiriyiib ye kerekmen yaambéd bangkandaneen kii.

²⁰ Nub Ambe God yaa kuu nambiri konok, aron korem korem. Anam kwanok.

Yeenbon Weng

²¹ Yesu Keresu ye karadmodan yaa kubendi weng kerundime. Angkod-mia yi ne yoom doruub kumbed kubendi weng yiib yaa keendiib kii.

²² Karadmodan korem kuu kubendi weng yiib yaa keendiib kii, karadmodan Saesaa ye boyambib kwaab aom doriib kwangkón yi inamen koremiib kubendi weng yiib yaa keendiib kii.

²³ Kowe, kwane Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu kwamune yiib kingkin yaayiib ibmo awandok.

Kolosedan Poolbed Kolosedan Yaa Kerek Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Dudi kedmengkandi kuu Kolose aom meneboon kowe, Pool kuu kerek kee Rom yaambed wongkoon. Dudi kedmengkandi kuu: 1. Awinaab, anaab, dedmonaab andi ye amowamowiib, 2. Engyus kuu ari Yesu arebbaan ande kedmengkandiyiib, 3. Biknoon ye weng kanduwen andiyiib, 4. Okad yiri ye meeni kangdomiib kui. Kowe, Poolbed weng anammo Kolosedan yaa kedmengkande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Kolosedan Yi Dowad Eso Ande Kurikuri Kami Ye Weng (1:3-14)
3. Keresu Kuu Korem Burudande Arimbed Anam (1:15-23)
4. Pool Anam Andiwendan Yi Dowad Deme Awinoon Ye Weng (1:24—2:7)
5. Nub Kuu Okad Yiri Ye Amowamob Yaa Kuu Keresumbed Dudboroone Obonmo Keruwen Ye Weng (2:8-23)
6. Karadmo Dobiri Kerekmen (3:1—4:6)
7. Yeenbon Kubendi Weng (4:7-18)

¹ Pool, ne kuu God ye dowaken yaambed Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan nub kuristen angkodmi Timoti yoom.

² Ma korondiyiibban Keresu yaa anam andimo doberembirimaib karadmodan Kolose aom doriib, yiib yaa kerek kee keenduub.

Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yaambed yiib yaa bangkandok.

Yi Kurikuri Anam Andiwendan Yi Dowad

³ Nub kuu yiib dowad nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kurikuri kerembirimaub kuu ye yaa eso andimaub, ⁴ amborom kuu Yesu Keresu yaa yiib anam andiyiib God ye karadmodan korem yaa yiib mimyob dowaken keendiyiib wengamburuwen kowe. ⁵ Anam anam ye weng, weng amun kui, kuu yiib yaa ibduruk monoon kuu Godbed Ewen arimbed komarewa kamaneen anam andidan yi dowad kuu yiib wengambiriwen. Kowe, yiib anam andiyiib mimyob dowakeniib kuu kuye weng yaambed demboon. Kuye weng kunduk kuu, yiib kuu anam kandanuub ande meedmiib kii.

⁶ Okad yimin yimin korem kuyaom kuu weng amun kee monoon areb kuu kwane yiib yaa monoon kii. Kwane, weng amun kee yiib kumaom kuu idiib irimaan, kwane kawiiib yeederebene kainderebimaan. Okad yimin yimin korem kuyaom kuu kwamunemo kamimaan. Kukuu yiib kuu weng amun kee aron ibduruk arimbed wengamberenib, Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye weng id anam korem yiibkaadkeriwen. Kaadkeriwen kumbed mene ari kuu yiib kuyaom kwamune areb kamimaan kui. ⁷ Yiib kuu nub deme mimo ye karub mimyob dowaken keenimaubman Epafras yaambed yiibkaadkeriwen. Ye kuu ma korondiyiibban kumbed Keresu ye deme awinimaan nub dowad. ⁸ Kwane, ye kuu yiib mimyob dowaken Kingkin Karadmo yaambed keendimaib kuu nub yaa daandoon.

⁹ Kwamune ye dowadbed ibduruk yiib dowad wengamburuwen kumbed mene ari kuu yiib dowad womoniyyiibban kurikuri kamimaub. God yaa kaamonimaub kuu kingkin ye kerekmen ye meeni kangdomiib kaadkeriyiib korem yaambed ye dowaken yaa yiibkaadkeri kuu yiib inamen aom dembok anduwed. ¹⁰ Kwanikob, Yariman Yesu yaningko kankooni ye kerekmen

yaambéd dobirime andi ye dowad kwane kurikuri kamuub. Yiib kuu kwane dobaraniib kuu yiib yaa kubi darewoob kamendaneen. Kuye aningko kankooni kiwaan yena kuu, deme amunmo korem awinaniib kumbéd yowiib iriyiib, God yaa kaadkeri yaambéd kaine amniyiib, ¹¹⁻¹² anam andi yaa erekmab anam ande doberembiri darewoowiib, yodbirimban iwarimbed doberembiri darewoowiib, kwamune bime andi ye dowad God ye aromkono nambiriyiib, ye kerekmen yaambéd aromkono korembéd aromniyiib, Ambe God yaa kubimo eso andiyiib, kui. Kuye God kuu nambirimo ye oonimbon aom ye karadmodan yi yumbon kuu yiyiwiib ibmo dohiri dowad yiib yaa yiminmo kerundoon. ¹³ Ye kuu kumunmo ye oonimbon yirimbed nub ben yaro ye mimyob dowaken keenoon ye Mingki ye oonimbon aom yuroon. ¹⁴ Kuye Mingki kuyaambéd nub kuu biddoon, kukuu nub ambarakmi kuu are nonondandoon kui.

Yesu Keresu Kuu Kane?

¹⁵ Yesu kuu wedmenideban ye God ye kuru korokboon, ye kuu wonob dana mingki areb, ongmenaboon ye kumkam korem kuu yirimo, yembédmo kuu ari. ¹⁶ Amborom kuu ye yaambéd kumkam korem kuu ongmenaboon kowe. Kumkam korem, Ewen ariyiib okad yiriyiib, wedmuuwiib wedmokbaniib, korok korok yi ooni yaromkono o aromkono maa maa ye yumbon o yarian yi yumbon o korok korok deme ye aromkono ye yumbon kwamune awene kui, korem kuu ye yaambéd ye dowad ongmenaboon. ¹⁷ Ye kuu yedin doboroorkob kumkam korem kuu ye yomanbed kwane dembe wonoon. Yi kuu ye yaambéd yiminmo doriib. ¹⁸ Kwane, anam andiwendan kuu ye id areb, ye kuu yi korok kui. Ye kuu bobnoon yirimbed ibduruk dembekore wonob dana keroon, kowe kumkam korem yaa yembédmo kuu ari. ¹⁹ Amborom kuu God ye kubi dowaken keroon kuu ye meeni koremiib inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib Yesu ye niindem aom angkeen kowe. ²⁰ Kwane, Yesu yaambéd God kuu yeka ye yaa kunum keru ye kiwaan ongmoon, okad yiriyiib Ewen ariyiib korem ongmenaboon yi dowad. Kiwaan ongmoon kuu bon downan keru yeman, ye umkan at ming arimbed onduknoon yaambéd ongmoon.

²¹ Anukbed yiib kuu God yaa ambabbed doberenib God ye bondan keruwen, amborom kuu yiib meeniysiib kamiysiib kuu arewamo kowe. ²² Kumban kibikee yiib kuu God yaa kunum keruwen, Keresu ye id bobnoon yaambéd. Kwanoon kuu yiib kuu karadmo ongmedoka ye murubia arimbed demkoronmoyiib yiib yaa ambarakmiwen kii ande dedmone daandiyiibbaniib dobirime anded. ²³ Kumban yiib anam andi kumbéd doberembaraniib kuu kwamunemo keraniib kumbédmo. Yiib anam andi kuu yumburum ambab yiri kawenebe awingkanabemooon areb keriiwe, weng amun aombéd Godbed kwananeen ande meedmi kuyaambéd ben kimyen winindo kumbéd kui. Kuye weng amun kuu yiib wengambiriwen, kwane weng amun kee okad yimin yimin yaa doriibdan yaa daandiwen, kwane weng amun keye deme karub keraan, ne Pool.

Pool Ye Deme Anam Andiwendan Yi Dowad

²⁴ Kwane, ne kuu yiib anam andiwen ye dowad yaambéd durud yewediib kandaan kowe kubaan. Kwane, yimin kerindo ye durud yewed kuu ne id yaa yimin kere weneen, Keresu ye durud yewed ye kerekmen yaambéd. Kukuu anam andiwendan yi dowad, yi kuu Keresu ye id kui. ²⁵ Godbed deme kawoone anam andiwendan yi dememan keraan kuu, yiib yaa God ye weng yiminmo korokbendok anded. ²⁶ Weng kee kurin kurin yirimbed yemyeb kanbiknoona angkimboroona awoya yi awoya ma wedmindo kumbéd mene ari kumban, kibikee God ye karadmodan yaa korokbendoon. ²⁷ Id

darewoob ye weng nambiriyiib anukbed biknoon kee nub yaa monoon kuu, Godbed meeni ongmekore ambibkin koremdan kuyaom korokbendoon kuu Keresu kuu yiib niindem aom doreen. Ye yaambéd God ye nambiri aom dobaranuub andi ye meedmi yeman.

²⁸ Kwane, nub kuu Keresu ye dowad dakme korokbendimaub. Nub kuu meeni kangdom korembéd nimakarub korem yaa ongkandenub ked-mengkandimaub, nimakarub korem kuu Keresu yaambéd demkoronmo keribka God ye kerebiri ari benmene bangkanem andi ye dowad. ²⁹ Kuye dowad ye aromkono korem kawoon kumbéd bamdaane ambangkimaín. Kuye aromkono kuu ne yaambéd deme darewoob ambangkimaan.

2

¹ Ne dowaken yibkaadkerime andid, yiiwiib Laodiseadaniib ne ma wengawindodaniib yib korem ye dowad ninabe naawonmo ambangkimaín.

² Ne kee kwamako, yib niindem aom aromne kubiyyib doberenib, kwane mimyob dowaken yaambéd kan mimo kerime. Kwananiib kuu God ye weng kanbiknoon kuyaa kaadkeri kumundinmo kere karekmiyyibban kere amun kerundi darewoob arimbed kandaniib. Kuye weng kanbiknoon kuu Keresu ye kui. ³ Ye aommo kuu meeni kangdom koremiib kaadkeri koremiib ye amun kerundi darewoob arimbed kuu bikdereboon. ⁴ Kee kwane yedmaan kuu yenambéd mene weng amun areb kumban id angkara kuu arewa kumbéd ma nemengkande birandaib andi ye dowad. ⁵ Amborom kuu wuruk kuu ne kuu yiiwiib yaa dorokban kumban, ne mimyob aom kuu yiib yoom doriin kowe. Kwane, yib konomdangmo nekdane dobiriyyib Keresu yaa anam andi kangdommoyiib wedme kubaan kii.

Yesu Keresu Yaamo Kwane Doberembiri

⁶ Kwani kowe, yib kuu Yesu Keresu nende yib Yariman keruwen kwamune areb kuu, ye kiwaan yaambéd winime. ⁷ Ye niindem aombéd yib kuu yumburum kaare kaine amnenib, yib yaa komarewa kedmengkanduwen areb kuu yiib anam andi kuu aromnibka, yib niindem aom kuu kube eso andiyyib muubne derendarok.

⁸ Kudi wedmime, yenambéd okad kiri yi meendobi aombéd meneboon ye wengiib dudi idiibban ye wengiib yaambéd yib ben ye dabderem yiri nongkobaib andid. Kuye weng kuu karub ye amowamowiib kingkin yi an- ingko kankooni ye amowamowiib yaambéd menebimaan, Keresu yaambéd-ban.

⁹ Kedi, Yesu Keresu kuu God ye meeni koremiib inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib doreen, kwane okad yiri doboroon kwamunemo. ¹⁰ Kwane, Keresu yaambéd ye meeni koremiib inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib kuu yiib yaa bangkandoon. Ye kuu aromkono maa maa korem awinidaniib korok maa maa koremiib yi korok kui. ¹¹⁻¹² Yiib anam andiwen yaambéd Yesu bobnoon yirimbed nen demboon ye God ye aromkono yaa yib kuu baptais keruwen kuu, Yesu yoom mangkene ye yoom ben dembemoon areb keruwen. Kwaniwen kumbéd kad wanabemoon areb Yesu yaningko yaambéd yib id ye dowaken kuu wankoraron. Kukuu karubbedban Keresumbéd kwanoon.

¹³⁻¹⁴ Kwane, anukbed yib ambarakmi kuyiib yib id ye dowakenbed yib oonoon kuyiib yaambéd yib kuu duknemoon areb dobiriwen. Kuyaron kuu Godbed Keresu kwamune areb yib kuu ongmoone wadkeriwen. Godbed ambarakmi ye kakman kondi ye weng wongkooniib Moses yoom amob ongmooniiib kuu nub yaa manmo keroon. Kumban kuye weng kuu Godbed benwene at ming arimbed bakumbéd kaare kinoon kumbéd, nub ambarakmi korem kuu are nonondandoon. ¹⁵ Kwane, Godbed aromkono maa

maa korem awinidaniib korok maa maa koremiib bongme yi aromkono kankorarekore, Yesu komo kamoon yaambéd nangbe burudandoon korokbi dowad yi kuu wedangkambéd ben yi aromkono dowan kii ande damangkanden yaron.

¹⁶ Kwana kowe, yiib komo ok o animan animaib o kurikurimbon o Sabat aron arimbed komo kamimaib kuye dowadbed yiib kwane korondaiwe karub yenambéd yiib benwene wengyundandaib. ¹⁷ Keyeman kee kuruwakmo, amaan ari kwane menebaneen andi ye kumunkingki yeman. Kumban anam anam yeman kuu Keresu yaambédmo. ¹⁸ Karub kane kuu yekareb kankubuni ye dudi inameniib engyus yaa kurikuri keriyiib yaa kube kamimaan kumbéd, yiib kuu yiib trofi kandaib andi dowad yiib ben abdon wanandameen kuu kebenime. Kuye karub kuu komo wedmoon kuye dowad weng miin doboob kerengkan dakmimaan. Kwane, ye kuu Yekingin Karadmo ye kerekmen yaa dorokban kowe, yeka ye inamenbed inamen ogoodmo maa maa bangkande kerengkan kere doreen. ¹⁹ Ye kuu Korok Yesu yaa wini ye kiwaan kuu nonondandoon. Nub Korok kee ye id kuu nub kuristendan kui, ye yaambéd id kumundinmo kuu ingkanabooniib mekmeediibbed koromone ingkananmo wonoon kuu, Godbed ye dowaken komarewa kere kainok ande meenimaankob kaine winimaan.

²⁰ Yiib kuu Keresu ibmo keriwénkob okad yiri dobiri ye amowamowiib yaa duknemoon areb keriwén kowe, komande okad yiridan areb kuye amowamob ye dabderem yiri dobirimaib? Amowamob kuu kei. ²¹ Kee awinaib, kee mokwaraib, kee dedmonaib, kui. ²² Keye amowamob awene kee ben awingkaniib kuu ma idiib keraanban, amborom kuu kuye amowamob kuu nimakarub yi kwanime ye wengiib nimakarub yi kedmengkandiyiib yaambéd demboon kowe. ²³ Kuye amowamob kuyaa wedmaniib kuu meeni kangdom areb ande meenaniib, yika yi inamenbed kurikuri amowiib yika dabderem yiri kankubuni ye dudi inameniib id yaa kamkonomo keru ye inameniib kowe. Kumban kuye amowamob kuu aromkonoyiibban kowe id ye dowaken yaa ma kebenindeban.

3

Karadmo Yaambéd Dobiri Ye Kerekmen

¹ Yiib kuu Keresu yoom ibmo ben demboondan kowe, inamen arimo awine kande doberembirime, Keresumbéd God ye wiwi angkambéd dibeén ye inamen kui. ² Yiib meeni korem kuu bene kanduniib inamen ari yaamo kiribenib meendobime, okad yiri ye inamen yaamban. ³ Amborom kuu yiib kuu kwane dukniwena yiib wadkeri kuu Yesu Keresu yaa daboknenib ibmo bikniwen, Godiib aom bikne angkeen kowe. ⁴ Yiib wadkeri anam kuu Yesu Keresu kowe, aron kwane ye kuu mene angkadaraneen ari kuu yiib kwangkón ye yoom ibmo nambiriyyiib angkadaraniib.

⁵ Kwana kowe, yiib id ye dowaken ye inamen korem kuu ben kirarundime, nenem kami ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib nenem kami ye moomiib meeni dowaken miin arewayiib yiribman yemoon bi ye inameniib kui. Yiribman yemoon bi ye inamen kuu God kankubune yiribman kankooni ye inamen. ⁶ Kuye inamen korem kuu meneboon kowe, God ye norin arewa wandi yaron kuu mananuun kii.

⁷ Kuye inamen korem kuu yiib kuu anuk yiri awine kande dobiriwén, anam andindo yaron kui. ⁸ Kumban kibikee keye inamen awene kuu yiib niindem aom ben kirarundime, noriniib arud naawoniib inamen miin arewayiib wengamborokbanabiyyiib weng komyengiib kui. ⁹ Kwane, yiib kuu neman dudanoon dudanoon kamaib, amborom kuu yiib kuu anuk

yiri dobiri ye kerekmeniib kuye kamiyiib yaa kuu koronde kirarundekorib,¹⁰ dobiri yeweb awine kandiwen kowe. Kuye dobiri yeweb kuu kuye dobiri kiwaan ongmoon ye God areb kere ye yaa kaadkeri yeman. ¹¹ Kuye dobiri kerekmen yaambad andokbe yeka yekayiibban, Gurikdan kuu yika Yuudan kuu yika kuyiibban, kad wandiwendan o kad wandindodan kuyiibban, ambibkin maadan kuu dobiri arewa andi yemanban o ambibkin maadan kuu inamen miin arewa andi yemanban, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan o yika oone obonmo doriibdan kuyiibban kui. Kedi, Keresu kuu meeni darewoob arimbed, kwane ye kuu ye karuwa nimaya korem yi niindem aom doreen.

¹² Kwane kowe, yiib kuu Godbed kingkane yeka ye dowad ben yuroondan, yiib kuu yembed mimyob dowaken darewoob keendoon kowe, mimyob keendiyiib awandiyiib yiibka kankubune yena kuu arimo andiyiib ing-miyiibban nangkemmo dobiriyiib yodbirimban emamombad meedme do-biriyiib kuu yiibka inware dobirime. ¹³ Kwane, yiibka kwamune awiniwo nub kwangkong awinuuwo kaminok andime. Kwane, neman komo am-barakmewen korondaan kii ande nonondandoko neman komo ambarak-moon kwangkong kwane nonondandoko kamenabime. Yarimanbed yiib ambarakmi yaa kuu are nonondandoon kwamune areb kuu, yena yi am-barakmi yaa are nonondandime. ¹⁴ Kuye inamen amun awinibka ari kuu mimyob dowaken keendime. Kwananiib kumbad yiib kuu dabokne mimo anammo keraniib.

¹⁵ Kwane, korondiiwo Keresu ye yewenubmo kumbad yiib niindem aom dawuro oonendok, amborom kuu yiib kuu id mimo keriwon kowe yewenubmo dobiri dowad yiib yaa baande kinoon. Kwane, eso ande dobirime. ¹⁶ Meeni kangdom korem yaambad neman kedmengkanke onganoon kedmengkanke onganoon kamibko, yiib niindem aom kubi dowakeniib kumbad God Ye Weng ye yookiib God yaningko kankooni yookiib kurikuri yookiib wingkanabime. Kwamibko, Keresu ye weng amun kumbad yiib niindem aom yiminmo muubnok. ¹⁷ Kwane, weng dakmi yaambad o ambangki yaambad, komo komo awine kamandamiib korem kuu. Yariman Yesu yaambad Ambe God yaa eso andenib Yesu yaningko yaambad kwane ambangkime.

Kuristendan Yi Dobiri Kiwaan

¹⁸ Nima awadmiwendan, yiib kuu yiib karub yi dabderem aom dobirime, kukuu Yariman ye dowaken yaambad inamen amunmo kowe. ¹⁹ Karub awadmiwendan, yiib kuu yiib nima yaa mimyob dowaken keendime, yi yaa kena karunga kamaib. ²⁰ Dana, yiib ena ambe yi weng korem wengambere awinime, amborom kuu kwamaniib kumbad Yariman kuu kubaneen kowe. ²¹ Awodkia, yiib kuu yiib dana yaa deekni weng daandaib, kwane daananiib kuu yi kubi dowaken kuu biknaneen.

²² Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan, yiib kuu okad yiri yiib kangkodan yi weng korem wengambere awinime. Korok yi indob ari kumbadmo amun ambangkubko nub yaa kerengkandime ande meenaib, inameniib ambangkiyiib mimo keru ye inameniib Yariman yaa uniyiib kumbad yi deme awinime. ²³ Komo kamiib kuu yiib inamen koremiib kwane ambangkime. Nimakarub yi dowadban Yariman ye dowad ambangkemoon areb kwane ambangkime, ²⁴ amborom kuu yiib yiibkaad kwane ambangkaniib kuu Yarimanbed kakman kondaneen, Ewen ari yiib dowad kowi yeman. Kedi, Keresu kuu yiib Yariman keroone ye deme ambangkimaib kii. ²⁵ Kumban, karub kanembed ambarakmaneen kuu kuye

dowad kakman kuu Godbed konaneen, kedi, karub kane kuu yaningko darewoowiib o embengiib kuu God kuu ma meenimokban kowe.

4

¹ Kangkodan, yiib dabderem yiri dohere no deme awinembiridan yaa kuu yorokmo inameniib ibmo keru ye inameniib yaambad kamime, amborom kuu yiib yiibkaad yiib Kangkoman Ewen ari doreen kowe.

Ari Ongki Weng Yenayiib Dakmoon

² Yiib kuu kurikuri keru ye inamen darewoob kere kwane kame doberembirime, kerekberenmo dobiriyiib eso andiyiib kii. ³ Kwane, nub dowad kwangkoni kurikuriyiib kamendime, kwane Godbed ye weng amun ye dowad nub yaa kiwaan nandok. Ye weng amun kuu God ye inamen biknoon kuu Keresumbed korokboon ye weng kuu nubbed kan ari kedmengkandenmo yari yeman. Kuye dowadbed ne kuu nende sein nongbed yenbiwenkob dibiin. ⁴ God ye weng amun daandi kee kwanaked yimin kowe, yiib kuu kurikuri kamibko dianbonmo dakma.

⁵ Aron denekmen angkimboroka ma korondiyiibban kumbed yiibbed inamen kangdommo ye kerekmen yaambad bunangka doriibdan yaa kamime.

⁶ Yiib weng dakmi kuu korem kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib, amunmo karam ambod areb kerok. Kwananiib kuu nimakarub mimim korem yaa komarewa inandi yiibkaadkeraniib.

Yeenbon Weng

⁷ Taikaikusbed ne weng korem kuu yiib yaa kanmene dakmaneen kii. Ye kuu mimyob dowaken keenimaub ye kuristen angkodmi, ye kuu ma korondiyiibban God ye deme awini ye karub, ye yoom ibmo Yariman yaambad deme awinuwenman kui. ⁸ Ye kuu nenkowaana yiyiib yaa ku monoon kui, menene nub yaa komarewa keroon ye weng dakmi dowadiiwa, angkon yiib niindem aom kuu aromne kubi dowakeniib kondi dowadiiwa, kumbedmo. ⁹ Ye kuu Onesimus yoom ku meniib kui. Onesimus kuu mimyob dowaken keenimaubman, ye kuu nub kuristen angkodmi ma korondiyiibbanman, ye kuu Koloseman, yiib mimo yiibkanmo kui. Yi ayoobbed keyaambad komo komo keroon ye weng korem kuu yiib yaa daandaniib kii.

¹⁰ Ibmo wii awunuwen ye karub maa yaningko Aristaakusbed kubendi weng yiib yaa keendoon. Baanabas ye mongkob Maak ye kwangkoni kwane keendoon. Yiib kuu ye yaa komarewa awanenime ye weng kuu kandiwen kowe, yiyiib yaa monoka kubenime. ¹¹ Yesu yaningko maa Yustus ye kwangkoni kubendi weng yiib yaa keendoon. Keye karub ayoobmim kee Yuudan, God ye oonimbom ye deme awinimaubdan kumaom kuu, Yuudan yenayiibban. Anam kuu karub ayoobmim kee ne mimyob wandi kankubune kubi dowakeniib kawiwon kii.

¹² Epafra, ye kwangkoni Koloseman, yiib mimo yiibkanmo, kwane ye kuu Yesu Keresu ye dememan, ye kuu kubendi weng yiib yaa keendoon. Ye kuu yiib dowad naawonmo kurikuri kamembirimaan, kingkin kerekmen yaambad amnekoriib ma karekmiyiibban kerekoriib God ye inamen dowaken korem yaambad kangdommo doberembirime anded. ¹³ Nembed ye dowad weng anam ke dakme korokbaan kei, yiib dowad deme yobdood awinembirimaan, kwane Laodisea aom doriibdaniib Hierapolis aom doriibdaniib yi dowad kwangkoni.

¹⁴ Nub mimyob dowaken keenimaubman dokta Luk yoom Demas yoombed kubendi weng yiib yaa keendiwen. ¹⁵ Ne kubendi weng kuu anam andiwendan Laodisea aom doriib yaa kondime. Kwane Nimfa yoom anam andiwendan yu ambiwom nedbimaib yaa kwangkoni kondime.

¹⁶ Kerek kee kandenib kanwene yiib kurikuri ambiwoombed kimingkaniib ye yondem kuu, anam andiwendan Laodisea aom doriib yaa kondime, yi kurikuri ambiwoombed kimingki dowad. Ne kerek yi yaa wongkaan kwangkon yi yaambad kanmene yiib kurikuri ambiwoombed kimingkime. ¹⁷ Aakipus yaa yedmenime, “Yarimanbed eb yaa deme kabdoona awine kandewen kuu awine down kere, kuyaa korondaab.” andime.

¹⁸ Pool, neka ne dingkimbed kubendi weng kee wongkaan kii. Ne kuu nende sein nongbed yenbiwenkob dibiin kuu monkone meenime. God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib yaa kerok.

1 Tesalonaikadan Kerek Mimo Tesalonaikadan Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu Tesalonaika nande weng amun daandoone Yuudan yena arud wandeniwe, kombiri wene Berea kere Atens kere Korin aom nandoon (Kwamiwen 17-18 wedmime). Nandekore kerek kee Tesalonaikadan yaa wongkoon. Tesalonaikadan yoom aron dukmenmo doboroon kowe, wongkoon kuu: 1. Kibireb yeweb anam andiwendan yi niindem aom aromni ye wengiib, 2. God ye inamen yaambd meenme dobiri ye kiwaan ye wengiib, 3. Keresu ika minindo kumbd anam andiwendan duknaniib kuu komarewa keraniib ye wengiib kui. Tesalonaika kuu gapman korok korok yi siti, porovins Masedonia aom. Kerek korem Poolbed wongkoon yaa kuu kee ibduruk wongkoon yeman. Wongkoon ye weeb kuu AD 51 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1)
2. Tesalonaikadan Yi Dowad Eso Andi Ye Weng (1:2-10)
3. Pool Yoom Sailas Yoom Tesalonaika Aombd Apaso Deme Awiniwen Yaa Koromonendi Weng (sapta 2—3)
4. Godbed Kubendi Ye Kiwaan Ari Dobiri Ye Weng (4:1—5:22)
5. Yeenbon Weng (5:23-28)

¹ Pool yoom Sailas yoom Timoti yoom.

Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaa anam andiwendan Tesalonaika aom doriib, yiib yaa wongkuub kui.

Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiri yiib kuu yiib yaa bangkandok.

God Yaa Eso Andiweng

² Nub kuu yiib korem ye dowad aron korem God yaa eso andenub, yiib aningkoyiib kowe kurikuri kerimaub. ³ Yiib anam andi yaambd God ye deme ambangkimaiwiib, yiib mimyob dowaken yaambd deme yobdood awinimaiwiib, Yariman Yesu Keresu kuu kwananeen ande meed-miib yaambd kangdommo doberembirimaiwiib, kuu nub Ambe God ye arinambo arimbed meene dakmimaub.

⁴ Godbed mimyob dowaken keendoon ye angkodmia, yiib kuu yembed bindoon kuu nubkaadkeruwen, ⁵ amborom kuu nubbed weng amun yiib yaa daanduwen kuu wengmomban, aromkonoyiib Kingkin Karadmoyiib niindem aom ma karekmiyiibban kangdommo anam anduweniib daanduwen kowe. Nub kuu yiib dowadbed yiib yoom komarewa doburuwen kuu yiibkaadkeriwen kui.

⁶ Yiibbed nub yaayiib Yariman yaayiib kumun ingkiwen. Kwane, durud yewed yemoon yiib yaa meneboon kumban, Kingkin Karadmombd kubi kondoon kumbd yiib kuu weng amun angkodmende awiniwen. ⁷ Kwanekob, Masedonia ambibkindaniib Akaiya ambibkindaniib, yi korem kuu yiib anam andi areb kwane kamem ande kamiib kui. ⁸ Yariman ye weng kuu yiib yaambd demboon, Masedoniadaniib Akaiyadaniib yaamomban. Kowe, yiibbed God yaa anam andiwen kuu kunaya kunaya kuu yikaadkeriwen.

Kwanekob, nub kuu kuyaa kuu yi yaa weng ma dakmaubban, ⁹ amborom kuu yiibbed nub yaa komarewa angkodmendiwen kuu yikareb nub yaa dakmiwen kowe. Kwane dakmiwen kuu yiibbed dudi kuruwak god yaa

korondenib, wad doreen ye God anam yaa anam andekorib, ye deme awinenib ¹⁰ God ye Mingki Ewen arimbed mananeen ande meedmiib. Kukuu Yesu, Godbed bobnoon yirimbed nenkoonoonman kui. Ye kuu God ye arud darewoob mananeen yaa kuu, nub be burudande bindaneen.

2

Tesalonaika Aom Poolbed Deme Ambangkoon

¹ Angkodmia, yiib yiibkaad, nubbed yiib yaa owod munuwen kuu idiib keroon. ² Anuk kuu Filipai aombed durud yewed nub yaa kondenib damangkandiwen. Kumban yiibkaad kui, yiib yaa munuuwe, yena kuu nub yaa manmo anam keriwun kuned, Godbed awandoone ye weng amun yiib yaa arudkonoyiib dakmuwen. ³ Nubbed yiib yaa amonombime ande dakmimaub kuu, ambarakmi yaambbedban o inamen arewa yaambbedban o yiib yaa birandi ye dowadban. ⁴ Kumban, Godbed “Ee, ne weng amun awine dakmime.” ande yedmoonkob kwamunemo dakmimaub. Nub kuu karubbed kubime andi ye dowad kamokban, Godbed kubok andi ye dowad kamuub, yembed nub mimyob yaa darobe wedmimaan kowe. ⁵ Yiibkaadkeriwen kuu nub kuu yiib yaa mene yiiwaningko kankoon birande barang maondime andi ye weng be minindo. Angkon, inamen amuniib dakmi kuranbed yiib yaa barang yemoon bi ye dowad minindo. God kuu nubbed komo kamuwen kuu yekaad. ⁶ Nub kuu yiibbed o karub yenambbed kubendime anduwedban. ⁷ Nub kuu Keresu ye apasandan kowe, komo nub yaa dowan kuu yiib yaa kaamondanuuwe yiibbed awande kondaniib kuu yimin. Kumban nub kuu kwanindo, no yiib yaa amukmo oonenduwen, dana mana mana awaanbed oonimaun areb. ⁸ Nub kuu yiib yaa mimyob dowaken darewoob keen-duwen kowe, nub kubi darewoob yaambbed yiib yaa God ye weng amun kedmengkandenub, angkon anam dabokne dabokne kamuwen, amborom kuu yiib kuu nub mimyob dowaken darewoob keendidan keriwun kowe. ⁹ Angkodmia, anamaa, yiibkaadkeriwen kuu aron doboob yobdood ambangkuwen. Nub dobiri dowad amnoomiib awingyawiib od deme ambangkuwen kuu, yiib yaa ma kondime andi ye wengiibban kumbed yiib yaa God ye weng amun dakmenub yiib yoom doburuwen.

¹⁰ Yiib anam andiwendan kumaom doburuwen kuu, nub kuu karad-moyiib yorokmoyiib ambarakmiyiibban doburuwen kuu yiib yoom God yoom wedmiwen. ¹¹ Yiibkaadkeriwen, nubbed yiib yaa kedmengkan-duwen kuu awodkimbed ye dana meed yaa kedmengkandemoon areb kedmengkanduwen. ¹² Kube ongkandiyiib kangkudere amukniyiib kame Godbed kubaneen ye kiwaan yaambbed kamime ande dakmenabuwen. Ye kuu “Ne oonimbon aom minime, ne nambiri kandime.” ande yiib yaa baandimaan ye God kii.

¹³ Kwane, nub kuu God yaa eso andimo kamemburuwen, amborom kuu yiib kuu God ye weng nub yaambbed wengambere kandiwen kuu, karub ye wengban, anam kuu God ye weng andiwen kowe. Anam, kukuu God ye weng kii. Kukuu yiib anam andiwendan yiib niindem aom kuu inamen amun ambangkandimaan kuu.

¹⁴ Angkodmia, Yudea aom God ye nimakarub Yesu yaa anam andiwendan yaa komo keroon areb kwane kuu yiib yaa keroon. Yuudanbed anam andiwendan kuyaa doriib kuu yenbandenib durud yewed kondiwen areb kwane yiib ambibkindanbed yiib yaa kwanien. ¹⁵⁻¹⁶ Yuudan keembed Yariman Yesuyiib profesianiib yenbande nongkobenib, nuwiib yenbande yenburiwen. Nubbed Yuudanban yaa dakmimaub kuu Godbed bobni yaa burudande bindaneen ye dowad dakmimaub. Kwane kumbed Yuudan kee

kebengkandamiib kumbed nimakarub korem yaa manmo keriiwe, Godbed yi yaa dowakeniibban keroon. Kwamune kumbed yi ambarakmi kuu darewoob kere demboone God kuu norin wande yoon.

Pool Kuu Tesalonaikadan Wedmendande Kamoon

¹⁷ Angkodmia, nub kuu yiiib yoom doburuwen kumbed nub kuu yiiwiib yaambad aron dukmenmo awingke benwiniwen. Nub benwiniwen kumban, nub meeni inamen kuu yiiib yaa angkimboroon. Kwane, nub meeni miin darewoob kumbed yiiib wedmendande kamemburuwen, ¹⁸ amborom kuu nub dowaken kuu yiiwiib yaa menem ande kamuwen kowe. Pool ne kuu kwane kamembaraan kumban Setenbed nub kebenendoon.

¹⁹ Yiiib dowad yaambad nub kuu Yesu kwananeen andi darewoob kerenub kubi darewoob kerekoruwe, Yariman Yesu mananeen yaron ari kuu ye kerebiri arimbed nambiri kandanuub. ²⁰ Anamaa, yiiib kuu nub nambiri nub kubi kui.

3

Timoti Kuu Yi Wedmok Wonoon

¹ Nub kuu yiiib yaa mimyob keendemburuwenkob nub niindem aom kuu yiminban keroon kowe, nub ayoobmo Atens aom doberem ande meenuwen ² kowe, nubbed Timoti, nub angkodmi, God ye deme karub Keresu ye weng amun dakmimaan ye karub kuu, yedmenuuwe ku monoon kuu yiiib anam andi yaa kube ongkandene aromkono kondanded. ³ Yiiib yaa kwanoon ye dowad kuu dabab menebanean kuu kombaraib anded. Yiiibkaadkeriwen kuu yiiwiib nuwiib yaa dabab menebanean.

⁴ Anam kuu nub kuu yiiib yoom doburuwen kuu yiiwa nuwa kuu yenbande durud yewed kondaniib ande daanduwen. Kuku anam kwanoon kuu yiiibkaadkeriwen. ⁵ Kwamunoon kumbed aron doboobban ari kuu ne niindem aom kuu yiminban keroon kowe, Timoti kuu yedmaane mene yiiib anam andi kara yaa wedmok monoon. Nembed unaan kuu Setenbed yiiwiib yaa menene yiiib anam andi kankubunaneene nub deme yiiib dowad kuu idiibban keraneen ande meenaan.

Timoti Ye Ongkandi Weng Amun

⁶ Kumban Timoti kuu kibireb kee, yiiwiib yaambad mene yiiib anam andi kara amuniib mimyob dowaken kara amuniib ye weng nuwiib yaa kanmene daandoon. Nub yaa kangkon yedmendoon kuu nuwiib yiiwiib ibmo doburuwen yaron yaa kuu, yiiib kuu amun doburuwen ande meenimaib. Kwane, nubbed yiiib wedmendem ande meenendimaub, kwane man yiiibbed nub yaa kangkon kwanimaib ande daandoon.

⁷ Kwane kowe, angkodmia, nub kuu yenbandi ye dabab meneboon kumban nub kuu kubuwen, amborom kuu yiiib kuu yiiib anam andi kuu awiniwen kowe. ⁸ Yiiib kuu Yariman yaa aromkonomo doriib kowe, nub kuu anammo wadkeremmoon areb keruwen. ⁹ Nub kuu yiiib dowad God yaa eso darewoob andimaub, amborom kuu nub kuu yiiib dowadbed God ye indob arimbed kubi miin darewoob keruwen kowe.

¹⁰ Amnoomiib awingyawiib nub kuu yiiib dowad yobdoodmo kurikuri kamimaub kuu, yiiib ika wedmendenuub yiiib anam andi dowad komo komo yiiibkaadkerindo kuu kedmengkandem anduwed. ¹¹ Kwane kowe, nub Ambe God yoom Yariman Yesu yoombed kiwaan ongmendibko, yiiwiib yaa menem.

¹² Yarimanbed yiiib yaa mimyob dowaken ariyiib dabokne ongmedoko, yiiib kuyaomiiwa nimakarub yena korem yaayiiwa derendarok. Nubbed yiiib yaa mimyob dowaken keendimaub areb yiiib yaa kwamunemo kerok.

¹³ Kwane yembed yiiib niindem aom kuu aromkono kondok, Yariman Yesumbed ye karadmodan benmananeen yaron ari kuu, karadmo dobiri ye dowad nub Ambe God ye murubia ari arewayiib ande dedmoniyiibban kondok.

4

Godbed Yiiib Yaa Kubendaneen Ye Kiwaan Ari Dobirime

¹ Weng yeenbon kei, angkodmia, Godbed yiiib yaa kubendaneen ye kiwaan ari dobirime ye weng kuu kedmengkanduwen. Anamaa, yiiib kuu kwamunemo doriib. Kibikee Yariman Yesu yaningko yaambad nangkande yedmuub kuu inamen kee darewoob keroka kwane kamembirime, ² amborom kuu Yariman Yesu yaromkono yaambad komo kamime ande kedmengkanduwen kuu yiiibkaadkeriwen kowe.

³ God ye dowaken kuu yiiibka ye yaa konime anded. Kowe, ye dowaken kuu nenem kamaib anded. ⁴ Ye dowaken kuu yiiib mimim yiiib id ye inamen yaa kuu yiiibka ongme oone dobirime, karadmo amunmo dobiri ye kiwaan yaambad oone dobirime anded. ⁵ Kwane, God yaa anam andindodanbed yi niindem aom nenem inamen meenimaib kwane kamaib. ⁶ Kuye inamen yedmuub kuu yiiib kuristen angkodmi maa yaa ambarakmaib, angkon ye yaa bironaib. God ye dowaken kukui. Karub kanembed kwane ambarakmaneen kuu Yarimanbed ukum konaneen kowe. Yiiib kuu anukbed yedmenduwen kui.

⁷ Godbed nub yaa baandoon kuu ambarakmi ye dowadban, karadmo dobirime anded. ⁸ Kwane kowe, karub kanembed kuye weng wunekaraneen kuu, karub yaamban, ye Kingkin Karadmo yiiib yaa kondoon ye God yaa wunekaraneen kii.

⁹ Kuristen angkodmia yaa mimyob dowaken keenoon mimyob dowaken keenoon kamime andi ye dowad kerek wongke keendaubban, amborom kuu Godbed kedmengkandoone yiiibkaadkeriwen kowe. ¹⁰ Anamaa, yiiib kuristen angkodmia korem Masedonia ambibkin aom doriib kuu yiiibbed mimyob dowaken keendimaib. Kuned nub dowaken kee andemenduub kuu kuye inamen kuu darewoob kerok.

¹¹ Kwane, nubbed anuk kwane daanduwen areb kuu, iwari dobiri ye inameniib keane kwane kamiyiibban ye inameniib yiiib dingkimbed deme ambangkii ye inameniib awinime. ¹² Kwamune kamaniib kumbed kane kane anam andindodan kuu wedmendekorib, nimaya karuwa amun andaniibe yiiib kuu karub yena yaambad angkumone dobaraibban.

Anam Andiwendan Dukniwen Yaa Komo Keraneen?

¹³ Angkodmia, yiiib kuu dukniwendan yaa komo keraneen kuu yiiibkaadban areb kerii kuu nub dowakenban. Nimakarub yenambad bobni yiri kuu ika dembaubban ande dakmenib kwane mimyob wandemberenib yuudimaib areb kwane keraib anduwed. ¹⁴ Nub anam anduub kuu Yesu kuu bobnekore ika demboon. Kowe nubbed anam anduub kuu kane kanembed Yesu yaa anam ande dukniwendan kuu Godbed Yesu yoom bindaneen.

¹⁵ Nubbed kibirebya Yariman ye weng yembed dakmoon kuu ke dakmuub kei. Kane kane wad doruub kuu Yesu mananeen yaron ari kuu nubdin dukniwendan yi yoman be wanaanban. ¹⁶ Kedi, Yariman yekareb Ewen arimbed mananeen kuu naawonmo baandiyiib engyus yi korok darewoob ye baandiyiib God ye kibi baandiyiib kamananeene, Keresu yaa anam ande dukniwendan kuu dembaniwe yidin baneen. ¹⁷ Kwananeene, yiiwa nuwa wad doruubdan kuu be daananeene wiib aom wedyambed Yariman awene mimyamo keranuub. Kwane, nub kuu Yariman yoom aron korem

dobaranuub. ¹⁸ Kwane kowe, weng kee man kube ongakane man kube ongakane kamime.

5

Yesu Mananeen Yaron

¹ Angkodmia, nub kuu aron komo arimbed kwananeen kuu wongke keendaubban, ² amborom kuu yibkaadkeriwen kui, yid ye karub amnoombd menemoon areb kuu, Yariman kangkon yi koron yaron arimbed mananeen. ³ Nimakarub kuu yewenub amun doruub kii andaniib yaron ari kuu kudmeniibban monmari aron keranuun. Kukuu wonong oyoombibed kudmeniibban odibin wimaan yaron areb keranuun kowe, yi kuu kirokmonaibban.

⁴ Kumban, yib kuu kumun aom dorokban kowe, kuyaron kuu yid ye karub minimaan areb keraneen kuu yib binangki yemanban. ⁵ Yib korem kuu nambiriyib awingyawiib ye dana meed, nub kuu amnoom kumun ye dana meedban. ⁶ Kwane kowe, nub kuu yena unuk dangiwen areb ker-aub. Kuned nubkareb keenombere kangkadm. ⁷ Kedi, kane kane unuk angkimaib kuu amnoombd dangimaib, kane kane awarak ok animaib kuu amnoombd animaib.

⁸ Kumban nub kuu awingyabdan kowe, nubkareb kangkadm, kwane anam andiyib mimyob dowaken keendiyib kuu yirim areb derenem, kwane amaan ari nub kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen andi ye meeni kuu ana nangmidan yi topi kamkono areb derenem.

⁹ Amborom kuu Godbed nub kingkoon kuu ye arud darewoob kandi yemanban, nub Yariman Yesu Keresu yaambd bobni yaa kuu burudande bindaneen ye dowad kingkoon kowe. ¹⁰ Yembed nub dowad bobnoon kuu wad doruub o duknaniub kuu, nub korem kuu ye yoom dobaranuub anded. ¹¹ Kwanekob, yibkareb man kube ongakane man kube ongakane kame aromnime, kibirebbya kamiib kwane kamime.

Inamen Yorokmo Awine Dobirime

¹² Angkodmia, nubbed yib yaa yedmuub kuu, kane kanembed Yariman yaa anam ande dobiri ye dowad kuu yib yaa oonendenib yib yaa onkandenib yib kuyaom kuu deme darewoob ambangkimaib kuu, yi weng kuu wengamberenib yi dowad karub amun andime. ¹³ Kowe, yi aningko kuu arimbed kankoonime, amborom kuu yi kuu deme kee awinimaib kowe. Kwane, iware yewenub karamo neman neman kame dobirime.

¹⁴ Angkodmia, nubbed kangkon onkande yedmuub kuu ogoodmo doriibdan yaa kuu onkandime. Undeek keriwendan yaa kuu aromni weng kube onkandenib, wuud keriwendan kuu awandime. Nimakarub korem yaa yodbirimbam iwarimbed dobiri kerekmen kamendime. ¹⁵ Kwane, yenambd ambarakmendibka inande ambarakmendaib. Kane kanembed inande kwanandamibka kebendime. Kumban aron korem kuu man amun man amun kamime, nimakarub korem yaa kangkon amun amun kamenabime.

¹⁶ Aron korem kuu kubimo dobirime. ¹⁷ Kwane, kurikurimo kamembirime. ¹⁸ Yib yaa komo keroon ye dowad God yaa eso andime, amborom kuu kwamune kuu God ye dowaken Yesu Keresu yaambd kowoon, yib yaa.

¹⁹ Amot kumbemoon areb, Kingkin Karadmo kebenaib. ²⁰ Kwane, Godbed ye profesidan yaa komo daandaneene dakmaniib yaa kuu arewa ande dakmaib. ²¹ Kumban weng korem menebaneen kuu darobenib, amun kuu awinime. ²² Arewa korem yaa kuu kangkadmime.

²³ Yewenub ye Godbed yekareb yiib niindem aom kumundin yaa karadmo kerundok. Kwane, Yariman Yesu Keresu mananeen yaron yaambéd yiib idiib kingkiniib yaa arewayiib ande dedmoniyiibban kerok, kumundin amunmo kerundok. ²⁴ Yiib yaa baandi ye God kuu ye weng kunduk awinimo kamimaan kowe kwananeen.

²⁵ Angkodmia, nub dowad kurikuri kerime. ²⁶ Kuristen angkodmia korem yaa karadmo kiwaanbed mandamuk konde kubendime. ²⁷ Nembed yiib yaa Yariman ye arinambo arimbed yedmaan kuu, kerek kee kuristen angkodmia korem yaa kimingkime.

²⁸ Nub Yariman Yesu Keresu ye kabamoonmo kondi ye mimyob dowaken kuu yiib yaa kerok.

2 Tesalonaikadan

Kerek AyooB Tesalonaikadan Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu Tesalonaikadan ibduruk wongkoone wood benmeyiib areb dowan keruune kerek kee Korin angkambed wongkoon. Tesalonaikadan kuu kimyen winindo kumban, Pool kuu yi niindem aom aromni dowad ibduruk wongkoon areb ika wongkoon. Kwane, Keresu ika minindo kumbad anam andiwendan duknaniib kuu komarewa keraniib ye kedmengkandi yenayiib wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 51 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Tesalonaikadan Yi Dowad Kurikuri Kami Ye Weng (1:3-12)
3. Kedmengkandi Weng (sapta 2)
4. Anam Andiwendan Yi Dobiri Kiwaan (3:1-15)
5. Yeenbon Weng (3:16-18)

¹ Pool yoom Sailas yoom Timoti yoom.

Nub Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaa anam andiwendan Tesalonaika aom doriib, yiib yaa wongkuub kii.

² Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambad yiib yaa bangkandime.

Eso Ande Kone Kurikuri Keri

³ Angkodmia, amunmo kuu yiib dowad aron korem God yaa eso ande kurikuri kamimaub. Kwanuwed yimin, amborom kuu yiib anam andi kuu kaine daaneena, kwane yiib mimim yiib mimyob dowaken neman neman keendimaib kuu kaine ariyiib dabokne daaneen kowe. ⁴ Kwanekeb, arewa yiib yaa menebe yenbandene dabab kondene yiibbed God yaa anam ande awinenib ninabone kangdommo doriib ye weng kuu, nubbed God yaa anam andiwendan kambong maa maa aom doriib yaa daandenub kukuu amun kai ande kamuub kii.

⁵ Korem kwamune keroon kee God ye wengyundi kuu yiminmo korokbi yeman. Godbed korok kere oonimbon ye dowad yiib kuu durud yewed kandiwen kowe, yembed wengyundaneen kuu yiib kuu yiminmodan andaneen. ⁶ God kuu yorokmo kowe, kane kanembed yiib yaa dabab kondene kuu yembed yi yaa dabab kondene, ⁷ yiib yaa dabab bangkandiib kuu ben kiradmaneen, nub yaa kangkon kwananeen. Yesu angkon Ewen arimbed amot ye nambiri darewoowiib engyu aromkono darewoowiib be angkadaraneen yaron arimbed kwananeen. ⁸ Kwane, yembed God yikaadbandaniib Yesu ye weng amun yaa wengambere awinimokbandaniib yaa ukum kondaneen. ⁹ Kwane, yi kuu aron korem dowan keraanban ye monmari kandenib Yariman ye aromkono ye nambiri darewoowiib ye arinambo ari kuu andokke yika keraneen. ¹⁰ Kuyaron kuu ye karadmodan, ye yaa anam andiwendan kui, yi yaambad ye kuu nambiri kandaneene yimbed ye yaa binangke kubi miin darewoob keraniib. Yiib kwangkon yiiwiib kuyaom keraniib, amborom kuu yiib kuu nubbed Yariman ye dowad weng dakme korokbenduwen yaa kuu anam andiwen kowe.

¹¹ Keye meeni kumbad nub kuu yiib dowad kurikuri kerembirimaub. Kukuu Godbed yiib yaa baandoon kumbad yembed yiib kuu yiminmo

andi ye dowad kurikuri kamuub kii. Kukuu ye aromkonombéd awan-daneene yíib inamen amuniib komo deme awinandamiiwíiwa yíib anam andi yaambéd komo kamandamiiwíiwa korem kuu anam kere wananeen ye dowad kurikuri kamuub kii. ¹² Nubbed kwane yíib dowad kurikuri kamuub kuu yíib yaambéd Yariman Yesu Keresu yaningko kuu nambiriyíib keruniwed, angkon ye yaambéd yíib kuu nambiriyíib kerundoked kerí yeman. Nub God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yi kabamoon kondiwen ye mimyob dowaken ye kerekmen yaambéd kwanok.

2

Amowiibban Ye Karub

¹ Angkodmia, nub Yariman Yesu Keresu mananeen ye dowadiib ye yaa nub be wenoraniib ye dowadiib yíib yaa yedmuub kuu, ² Yariman yaron kuu muneen kii andi ye weng kuu profesi wengbed o karub maa ye wengbed o Pool awene yaambéd ande dudaniib ye kerekbed mananeen kuu, yíib kuu kirodmo kubokban keraib, binangke unaib. ³ Kanembéd keye dudi weng areb kanmene birandaneen kuu kuyaa ma anam andaib, amborom kuu Yariman yaron manaunban kwane wene God yaa bon kerí aron keranune amowiibban ye karub kuu mene dian keraneenkob. Ye kuu Godbed monmarimbon yiri kan koraraneen yeman kinoon. ⁴ Karub kee kuruwak god korem yaa bon kerundene yekareb yi aningko be kubunene ye aningko darewoob arimbed konaneen. Kwane, yekareb God ye kurikuri boyambib darewoob aombed doberene ne kuu God kii ande daandaneen.

⁵ Ne yíib yoom dobereni kuye ye daandaan kuu meenindokowoo? ⁶ Yíibkaadkeriwen kuu komombéd awinenoonkob kibikee amowiibban ye karub minindeban keroon. Kwanekob ye kuu aron anam arimbed dian keraneen. ⁷ Kedi, amowiibban ye yemyeb biknoon yaromkono kuu kibikee ambangkimaan. Kumban kanembéd amowiibban ye karub awinenoon kuu kwane awinenaneene nenwananeen ⁸ kumbéd amowiibban ye karub kuu dian keraneen. Ye kuu Yariman Yesumbéd ye mongkodkono aom nuuwiib ye mananeen ye nambiriyíib kumbéd kan korare monmaraneen. ⁹ Amowiibban ye karub kuu Seten yaromkono yaambéd dudi god yaromkono korokbi yemaniib dudi ye dud korokbi yemaniib dudi ye yeka maaaa ye wedme binangki yemaniib ¹⁰ arewa maa maa koremiib kumbéd duknaniibdan yaa kamene birandaneen. Yi kuu duknaniib, amborom kuu anam anam yaa dowakeniibban kere wunekariwen kowe, Godbed bindaanban. ¹¹ Kuye dowad kumbéd Godbed yi yaa dudanabi inamen aromkonoyíib kondaneenkob, dudi weng yaa anam andaniib. ¹² Kwanekob kane kanembéd anam yaa anam ande meenindo kerekoriwa ambarakmi yaambéd kubi darewoob keraniib kuu Godbed yi yaa wengyunde kumbaanban yamotbon yiri ben kiradmaneen.

Kangdommo Dobirime

¹³ Kumban, Yarimanbed mimyob dowaken keendoon ye angkodmia, yíib dowad nubbed God yaa eso andimo kamembaranuub kuu yimin, amborom kuu yimin andowoon yiri kuu yíib kuu bobni yaa burudande bindi ye dowad Godbed kinoon. Kukuu Kingkin Karadmombéd karadmo kerundi ye ambangkiiyíib anam anam yaa anam andiyíib yaambéd bindaneen. ¹⁴ Yesu ye weng amun awinenub yíib yaa dakmuwen kumbéd Godbed yíib yaa keye weng ye yoman winime ande baandoon kuu nub Yariman Yesu Keresu ye nambiri aombed yíiwiib dobirime anded. ¹⁵ Kwane kowe, angkodmia,

nubbed ye yaambd komo kandenub mongkodkono wengbed o kerekbed yuib yaa kedmengkanduwen kuu awinime, kangdommo dobirime.

¹⁶ Nub yaa mimyob dowaken keendene ye kabamoon kondoon ye mimyob yaambd aron korem ye ongkandi amuniib ye yaa meedmi amuniib kondoon ye God, nub Ambe God kui, ye yoom nub Yariman Yesu Keresu yoombed ¹⁷ yuib niindem aom kubiyuib kerundenib, yuib dakmi amuniib yuib kami amuniib yaa aromkono kerundime.

3

Nub Dowad Kurikuri Kamime

¹ Angkodmia, weng yeenbon kuu nub dowad kurikuri kamibko Yariman ye weng kuu yuib yaa kwanoon areb kwane kiroadmo daande yaroko yena yemoon kuu anam andime. ² Kwane, nub dowad kurikuri kamibko, arewadanbed nub yaa komo kamandamiib kuu Godbed kebendok, amborom kuu nimakarub yenamo kuu anam andiwen kowe.

³ Kumban Yariman kuu yuib yaa domondaanban kowe, yembed yuib yaa aromkono kondene miin arewamanbed komo kamandamaneen yaa kuu kebananeen. ⁴ Yarimanbed yuib dowad nub yaa meeni kangdom kondoon anam anduwen kuu, nubbed yuib yaa kwane kamime andi ye weng konduwen kuu kwane kamembaraniib. ⁵ Kwane, Yarimanbed yuib meeni kuu God ye mimyob dowaken ye kiwaaniib arewa meneboon yaa Keresu ye kangdom dobiri ye kiwaaniib yaa nongkobok.

Ogoodmo Dobaraiib

⁶ Angkodmia, Yariman Yesu Keresu yaningko yaambd nubbed yuib yaa kwamaib ande yedmuub kuu, angkodmia korem kuyaom kuu kanembed ogoodmo doberene nubbed yuib yaa kedmengkanduwe kandiwen kwamune yaa dorokban keroka yi yaa daboknendaib. ⁷ Kedi, nubbed kamuwen ye kerekmen kwamunemo kamime andi ye weng kuu yuibkaadkeriwen. Nub yuib yoom doburuwen kuu ogood doberenub, ⁸ karub yena yi animan kuu odiib kowimokban kere animokban. Mamaa keruwen ee, nubkareb awingyawiib amnoomiib od deme yobdood ambanguwen kuu yuib yaa dabab kondaub anduwed. ⁹ Ke kwanuwen kei, amborom kuu nub yaa awandime andi kuu yimin kumban, keye dowadban, nubbed kwane korokbubko kuye yomanbed kwane winime anduwed. ¹⁰ Kwane, nub yuib yoom doburuwen yaron kuu amob kee yuib yaa konduwen, “Karub kanembed deme yaa korondoon kuu ye yaa animan bangkanimban.”

¹¹ Nub wengamburuwen kuu yuib kuyaom yena kuu ogoodmo doriib. Yi kuu kwane deme ambangkembirimokban kuned, wingkanambangkan kamembirimaib. ¹² Kwamenabidan kuu Yariman Yesu Keresu yaningko yaambd ongkandenub kwanime ande yedmendubko yikareb nangkemmo kere deme ambangkanib yika yi yongbon animanbed anime. ¹³ Kumban yuib dowad dakmandamaan kuu, yuibbed amun amun kamiib kuu yiminban keraane korondaib.

¹⁴ Kanembed kerek keyaombd nubbed kedmengkanduub yaa wengambere awinokban keroka korobe kaadkerunime, ye yaa daboknenaib. Kwanibko ye kuu karak kandok. ¹⁵ Kuned bonman areb kamaib. Ye kuu anam andoon ye karub kowe, kwamune areb ongkanime.

Kubendi Weng

¹⁶ Yewenub kondimaan ye Yariman, yembed kiwaan korem yaambd aron korem yewenub kondok, yuib yaa. Yariman kuu yuib korem yaa kerok.

¹⁷ Ne kuu Pool, ne dingkimbed kubendi weng kee wongkaan, kerek korem wongkimain kuu kwamunemo areb kamimain. Ne wongkani kiwaan kei.

¹⁸ Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib korem yaa kerok.

1 Timoti Kerek Mimo Poolbed Timoti Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Timoti kuu kambong Laistaraman. Yawodki kuu Gurikman, yawaan kuu Yuu wonong Yesu yaa anam andeen. Aron yenambed Pool kuu weng amun dakmen yareboon kuyaa kuu Timoti yoom yarebiwen. Kwane, Pool kuu Efesus aom weeb ayoobmimiib dobere weng amun kedmengkandoon kuu Timoti yoom God ye deme awiniwen. Kwane, Pool kuu Timoti nen anam andiwendan Efesus aom doriib yi ooni dowad kowekore kambong yena yaa wonoon. Wonoone aron doboob keruune kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Anam andiwendan yaa ooni ye kiwaan ye wengiib, 2. Nedbe kurikuri kami ye kiwaan ye wengiib, 3. Dudi kedmengkandidan kebene andi ye wengiib kui. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Dudanabi Kedmengkandidan Yaa Kamkono Weng Kowoon (1:3-11)
3. Yariman Yaa Kubi Weng Kowoon (1:12-17)
4. Timoti Yaa Komo Dowad Wongkoon Ye Weng Ambobanoon (1:18-20)
5. Nedbe Kurikuri Kamimaibdan Yi Korok Deme Ye Kerekmen Ye Weng (sapta 2—3)
6. Dudi Kedmengkandi Yaa Kebeni Ye Kiwaan Ambobanoon (sapta 4)
7. Nimakarub Maa Maa Kerekmen Yaa Awandi Ye Kiwaan Ambobanoon (5:1—6:2)
8. Weng Maa Maa Ben Dakmoon (6:3-19)
9. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (6:20-21)

¹ Ne kuu Pool, Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan. Nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God yoom ye ande meedmuub ye karub Yesu Keresu yoombed deme kee ambangkok ande kiniwen ye karub kuu ne kei.

² Timoti, eb yaa wongkani keebdaan. Nub anam andi yaambad eb kuu ne dana anam kerewen.

Eb yaa kabamoon keebdi ye mimyob dowakeniib mimyob keebde kakman are nonondandiib yewenubmo dohiriib kuu Ambe God yoom nub Yariman Yesu Keresu yoom yaambad bangkabdime.

Dudanabi Ye Kedmengkandidan Yaa Kaadkere

³ Ne kuu ambibkin Masedonia yaa wenoni daabdaan kuu, kwane eb kuu Efesus aom kwane dobereneb karub yena dudanabi ye kedmengkandi kuu kamaib ande kebende. ⁴ Yi kangkon yi awoya yi moo dakmenabembiriib kurin kurin yi awoya kumbed ari doroon doroon miniwen ande yi aningko dakmenabembiriib kuu kamaib ande kebende. Kwane, weng keyaambad wengberenabi yeman kerimaib, kukuu God ye deme aromne awini yemanban. Kedi, God ye deme aromne awini kuu anam andi yaambad.

⁵ Kwane andi ye weng kee daabdaan kuye dowad kuu, mimyob dowaken darewoob keru yeman. Mimyob dowaken kee niindem aom minikmanaki-ibbaniib inamen amunmoyib aadidmiyibban ye anam andiib yaambad minimaan. ⁶ Nimakarub yena kuu inamen keyaa koronde weng anamban idiibban ye kiwaan yaa wiwen. ⁷ Yi kuu God ye amob kedmengkandidan kerandamiib kumban, komo komo dakmiib ye weng id kuu yikaadban, arudkono ye weng dakmiib ye weng id kangkon yikaadban.

⁸ Nub nubkaad, God ye amob kuu amun, amonombe arewa ye dowad awinokban keraniib kumbed. ⁹ Nub kangkon nubkaad, God ye amob kuu yorokmodan yi dowad ongmino, God ye amob kuu amob domabangkidaniib wabkaddaniib God yaa angkurom korokbeniwendaniib ambarakmidaniib God yaa wunesariwendaniib okad yiri ye inamenmodaniib ambe ena yenbandiwendaniib kumka kuman yenbandidaniib ¹⁰ nenem kamidaniib karub yikanmo awanoon awanoon kamidaniib karubbed yena awingke yid benib ari berengkimaibdariib dudanabidaniib kangdod aom dudanabidaniib kane kanembed kedmengkandi anam yaa bon keriwendaniib kuu yi dowad God ye amob kuu ongmoon.

Kedmengkandi kee ¹¹ nambiriyiib amun kerundiyyiib ye God ye weng amun daboknoon. Kwane, yembed weng amun kee oone dakmok ande kawoon.

God Yaa Eso Andoon

¹² Ne inamen yaa aromkono kawoon ye karub, nub Yariman Yesu Keresumbed ambangkembere awinaneen korondaanban ande meenekore kine kawoona ye deme awinaan kowe, ye yaa eso andimain. ¹³ Kurin kuu ne kuu yeremborom ye karub, Keresu yaningko monmareni yenbandeni kamimain kumban, yembed mimyob keewe kakman are nonondandoon, amborom kuu ne nonoon anam andindombed kamimamaan kowe. ¹⁴ Kwane, nub Yarimanbed ne yaa kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yimin yiminmo kawoon. Kwane, angkon Yesu Keresu yaambd anam andiyyiib mimyob dowakeniib monoon kuu dabokne kawoon.

¹⁵ Kedi, Yesu Keresu okad yiri monoon kuu ambarakmidan kuu bobni yaa burudande bindok monoon. Weng kee anam, wengambere korem awini yeman. Kedi, ne kuu ambarakmi miin arewaman, karub yena areban, ¹⁶ kumban ne kuu kwamune areb doriin kumbed, Yesu Keresumbed ne dowad yodbirimbam no iwari meedme doroone ne kuu ye mimyob keende kakman are nonondandi ye inamen wedmeni anam andaan. Ye kuu ne yaambd kumun korokboon kuu ne kuu ambarakmi miin arewaman kumbed anam andaan kowe, yimin kuu kane kane ye yaa anam andaniib kuu wadkeri aron korem yeman kandaniib.

¹⁷ Kwane, aron korem korem ye Korok Darewoob, bobnindeban ye God, wedmindeban ye God, God yembedmo kui, ye yaa aningko darewooyiib nambiriyiib kerok, aron korem korem. Anam kwanok.

Anam Andi Ongme Awine

¹⁸ Ne dana Timoti, eb dowad profesi weng wengambere dakmiwen ye kerekmen yaambd kedmengkandi kee kabdaan. Profesi weng kee wengambere awinaneeb kuu, arewa menebaneen yaa kuu amunmo dobiriyyiib ninanabe burudande. ¹⁹ Eb anam andi ongme awine. Meeni dobiri inamen kiwaan amunmombd dobere.

Nimakarub yena kuu inamen kee korondiiwe yi anam andi kuu kan kubunoon, karub yena yi konoo aombd arewa domiiwe bot ari wowe monmaroone kankubunemoon areb keriwon. ²⁰ Kwaniwendan kumaom yena kuu Aimenayus yoom Aleksandee yoom kui. Nembed yi kuu beni God yaningko monmaraib andi ye dowad Seten ye dingki ari nongkobaan.

2

Komarewa Kurikuri Kami

¹ Ibduruk kuu ne dowaken darewoob kuu, dowaken ye dowadiib nimakarub yena yaa dabab meneboon ye dowadiib eso andi ye dowadiib

kurikuri kamime, nimakarub korem yi dowad. ² Korok dareb darewiib kane kane korok keriwendaniib yi dowad kurikuri kamime. Kuye dowad kuu nub kuu yewenubmo nangkemmo yena yi arinambo ari amunmo dobiriyyib God ye dowaken yaambéd dobaranuub. ³ Kuu amun kii. Kwananuub kuu nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Godbed nub yaa kubendaneen. ⁴ Ye dowaken kuu nimakarub korem anam andaniib kumbed bobni yaa burudande bindaneene anam anam yaa yikaadkeraniib.

⁵ Kedi, God kuu mimo, yenayiiiban. Kwane, God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub kuu mimo, karub Yesu Keresu, yembedmo. ⁶ Ye kuu yeka yemerén nimakarub korem biddi dowad kondoon. Kukuu yi akmi yeman, aron anam ari keroona bindi ye kiwaan ongmoon. ⁷ Kuye dowadbed Yesu ye weng kidangkambon ari dakmi ye demeyiib apaso demeyiib Yuudanban yaa anam andi anam ye kedmengkandi ye demeyiib kine kawoon. Weng kee iranmi ye weng dakmokban, anam dakmaan.

⁸ Ne dowaken kuu karub korem dingki kankoone kurikuri kerimaib kuu noriniiban wengbiriyyiiban inamen karadmo yaambéd kwamimamime.

Nima Yi Dobiri Kerekmen

⁹ Nangkon ne dowaken kuu nima kuu karub ye inamen monmari ye ebkadbed inwaraiib, ebkad amunmo inwarime. Kurikuri wini dowad, kerengkandime andi ye inamen darewoobbed inwaraiib. ¹⁰ Yimin kuu nima kane kanembéd nub kuu God yaningko kankoonimaub andaniib kuu amun amun kamime.

¹¹ Korok korokbed kedmengkandibka yi dabderem aombéd nima kuu iwari kan kubune yirimbed kere kaadkeraniib kuu yimin. ¹² Nembed yedmaan kuu nimambéd karub yaa kedmengkandaniib o korok keraniib kuu amob andaan. Nima kuu kurikuri aron ari iwari dobirime, ¹³ amborom kuu Adam yedin ongme kored Iv kuu ongmoon kowe. ¹⁴ Kwane, Adam yaa kuu bironindo, Iv kuu birondoonekob amarakmeen. ¹⁵ Kwamunekob, nima kuu dana wanabimaib kuu dabab kandimaib kumban, yi kuu wabkadiiiban kumbéd yi anam andiyyiib mimyob dowakeniib karadmo dobiriyyiib awine dobaraniib kuu Godbed bobni yaa burudande bindaneen.

3

Kuristendan Ooni Ye Korok Korok Yi Dobiri

¹ Nembed weng kee yedmandamaan kuu anam kai kii. Karub kanembéd kuristendan ooni ye korok keri ye inamen darewoowiib meenoka kuu amun kii, amborom kuu deme kee manimanandeb kowe.

² Kwani kowe, anam kuu kuristendan ooni ye korok kuu amarakmoon ande kadwonimokban ye karub kwanembed kerok. Ye kuu wonong mimoyiib, kirod norin wandiyyiibaniib yemerén ongme kangkadme do-biriyyiib ye karub. Ye kuu inamen amun awinaane ye yaa karub yenambéd amun andenimaib ye karub. Ye kuu angkodmenandi ye dowakeniwa angkon ye kedmengkandimaan kuu yena kirod kaadkerimaib ye karub. ³ Ye kuu ok arewa anembiri awaanban, angkon nangbi awaanban. Kwane, ye kuu nangkem yewenub ye karub, angkon od yaa meeni darewoob ye karub-ban. ⁴ Ye kuu ye nimadana korobe ooni ye karub, angkon ye dana meed yaa kedmengkandeene ye weng yaamo wengambere awine kamimaib ye karub. ⁵ Kedi, ye kuu ye nimadana korobe oonokban keraneen kuu kuristendan kuu korobe oonaneen dee? Yiminban!

⁶ Ye kuu kibirebyamo kuristen keroonbedban, amborom kuu korok keraan andekore kerengkan ye inamen darewoob keraneen, Seten ye dabab areb kwane keraneen. ⁷ Ye kuu kuristenbandanbed karub amun andimaib

ye karub. Kwamune kowe, ye aningko kuu kankubunaibban kerene Seten ye birandi yaa kombaraanban.

Kuristen Awande Keendombiri Ye Korok Korok Yi Dobiri

⁸ Kuristendan awande keendombiri ye karub ye kangkon nimakarubbed karub amun andimaib ye karub, kobkowiibban ye karub, ok arewa anembiri ye karubban, birande od bi ye karubban. ⁹ Yi kuu minikmanakiibban kumbed anam andi korokboon ye weng yobdoodmo awinime. ¹⁰ Kwani kowe, ibduruk kuu yi komboon darobendekoriwa yimin keroka, kuristendan awande keendombiridan yi deme kwane awinime.

¹¹ Kwamune areb kumbed nima kangkon nimakarubbed nima amun andimaib ye nima, wungkandi dandi ye nimamban, kirod norin wandi ye nimamban, anammo dakme ambangi ye nima kui.

¹² Kuristendan awande keendombiri ye karub kuu wonong mimo ye karub. Ye kuu ye dana meediib ye ambibdaniib amunmo ooni ye karub kumbed deme kee konime. ¹³ Kane kane deme kee korobe ambangkaniib kuu aningko amun yeman kandenib Yesu Keresu yaa yi anam andi arudonomo keraniib.

Kedmengkandi Anam Anam Kuu Godbed Korokboon

¹⁴ Ne dowaken kuu eb yaa aron doboobban arimbed mananiin, kumban kwamune kame andi ye weng kuu eb yaa wongke keebdaan, amborom kuu ¹⁵ barang maambbed kebenewaneena kirod manainban keraneen kuu, God ye karuwa nimaya yi dobiri komarewa kuu ebkaadkerundaneeb. Yi kuu wad doreen ye God yaa nedbe kurikuri kamidan, yi kuu dodkono aromkonombbed ambib aromne dobirimaun kwane areb kuu anam anam naawon awine kankoonimaibdan kii.

¹⁶ Weng dakmandamaan kee aadidmindeban ye weng kii, God ye dowaken yaambbed dobiri korokboon kuu barang miin darewoob kai. Ye kuu karub anam kere monoon.

Monoon, Kingkin Karadmombbed ye kuu yorokmoman kii ande korokboon. Korokboone, engyus kuu wedmeniwen.

Wedmiwe, ambibkin maa maa yaa ye weng daandiwen.

Daandiwe, okad yiridan anam andiwen.

Anam andiwe, nambiri ari nen daanoon.

4

Awad Yi Yoman Winiwendan Yi Kedmengkandi

¹ Kwane, Kingkin Karadmombbed dian yedmoon kuu, kibik aron yeenbon kere weneen aom kuu, nimakarub yena kuu anam andi yaa koronde dudanabi ye awad yi yoman wenenib awad arewa yi kedmengkandi yaa awinaniib kii. ² Yi kedmengkandi kuu dudanabi aadidmi ye karuwa nimayambbed ben wenebe derendaraniib. Yi kuu inamen arewa o amun wengyundindebandan.

³ Yi kuu nima awadmi kuu amob ande kebenenib animan yena anaib andimaib. Kumban Godbed animan korem ongmenaboos kuu anam ande anam anam kaadkeriwendanbed benib eso ande ani dowad kui.

⁴ Kedi, kumkam korem Godbed ongmenaboos kuu amunmo kii. Komo komo Godbed bangkandaneena baniib kuu God yaa eso andiyiibbed baniib kuu yimin, ⁵ amborom kuu God yeka ye weng kundukbed yedmoonniib yi kurikuriyiibbed kumkam kuu yuburare karadmo keroon kowe.

Kurikuri Korok Korok Yi Dobiri

⁶ Kwane, kedmengkandi kee kuristen angkodmia yaa dakmimamaneeb kuu Yesu Keresu ye deme karub amun keraneeb, amborom kuu eb kuu

anam andi ye wengiib kedmengkandi yorokmoyiib yi yoman weneneb eb kuristen inamen kainewen kowe. ⁷ Kwane, God ye inameniibban ye mooyiib idiibban ye mooyiib kuyaa awinaab, wangdandunde. Kwani kowe, ebka ebmeren God ye dowaken yaambadobiri dowad kedmengkande. ⁸ Kedi, id aromkono keriyeme deme kuu amun kumban, ebka ebmeren God ye dowaken yaambadobiri keembed kuyaa kuu burudande barang darewoob yeman keroon kii. Kuku meeni korem ye awandi yeman, okad yiri dobiriyiib Ewen ari dobiriyiib yaa kuu.

⁹ Weng kee anam, wengambere korem awini yeman. ¹⁰ Nub kuu anam kwananeen anduwen kuu, wad doreen ye Godbed nimakarub korem yi dowad bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmenye ye yaa anam andiwendan kuu bindoon. Kowe, kuye dowadbed arewa menebimaan yaa kuu ninabe deme yobdoodiib awinimaub.

¹¹ Weng kee dakmaan kee kwamune kedmengkandeneb kwanime ande. ¹² Eb kuu kewedman areb weeb yemoon dobirindo kumban, korondaawa karub yenambad eb kuu kewedmanmo yiminban andebdaib. Kwane, anam andiwendan yaa kuu eb weng dakmiyiib eb dohiri kerekmeniib eb mimyob dowaken keendiyyiib eb anam andiyyiib eb niindem aom karadmo dobiriyiib yaambad inamen amun korokbendimame. ¹³ Eb kuu kidang-kambonbed God Ye Weng Karadmo kimingkaneb God Ye Weng Karadmo ambobande wengambirime andeneb kedmengkande ningmone kuyaamo doberemberebka, ne kuu mana.

¹⁴ God ye deme ambangki ye aromkono kabdoon kuu, eb dowad karub maambad profesi weng wengambere dakmoon yaambad kurikuri aamkono aamkonombad eb ari dingki nongkobe kurikuri keriyen yaron arimbad kabdoon kuu korondaab, kwane awinembere. ¹⁵ Eb yaa kwane kame andi ye weng kabdaan kee kuyaamo doberembko nimakarub korem kuu eb anam andi darewoob keriyen kuu wedmime. ¹⁶ Ebka eb dobiriyiib eb kedmengkandiyyiib kuu korobe kaadkere darobe dobere. Kwane doberembere, amborom kuu kwamunaneeb kuu ebbedmomban ewiib ebbed kedmengkandewe wengaibdaniib kuu bindaneen kowe.

5

Kuristendan Yaa Dakme Ongkandi Ye Kiwaan

¹ Aamkono aamkono yaa kenambun weng yobdood daandaab, eb ambe yaa ongakane daanimaab areb kwane dakme. Kwane, keweddan yaa kuu eb ambanga yaa daandimaab areb kwane dakme. ² Kwane, nima aamkono yaa kuu eb ena yaa daandimaab areb kwane dakme. Kwane, nima koyu yaa kuu eb oniya yaa daandimaab areb kwane dakme, meeni karadmombad dakme.

Nima Irib Yaa Awandi Ye Kiwaan

³ Nima irib yi karubkimiibbandan kuu kuristendanbed korobe oone keendombirime. ⁴ Kumban wonong irib kuu dana meediib o awoyayiib keruka, yi kuu God ye dowaken yaambad yidin yu oone keendombirime. Kwananiib kuu yumbad komo yi awandeen kuu neman inande awandimame. Kwananiib kuu Godbed yi yaa kubendaneen kii.

⁵ Wonong irib yumbirimo oonidaniibban kuu Godbed anam awawaneen ande meenekoru amnoomiib awingyawiib kurikuri kere awawok ande kaamobimaun. ⁶ Kumban wonong irib yena kuu yi kad ye inamen yaamo ambangkimaib kowe, wad doriib kumban yi kingkin kuu bobnemoon areb keroon.

⁷ Kwamime ye weng dakmandamaan kee yi yaa kangkon konde. Konde-bko wengambere awinibka, yenambed irib yaa ambarakmeen andendaib-ban keraniib. ⁸ Kane kanembed ye karubkim awandokban keraniib kuu arewa, kumban yi ambe ena awoya oniya ambanga damana awandokban keraniib kuu kuyaa burudande miin arewa kai kii! Kukuu yi anam andi aadikmiwen, yi inamen kuu anam andindodan arebban, inamen miin arewa kii.

⁹ Nima irib awandi dowad yi aningko wongkaneeb ye nima kukei. Yu kuu weeb 60yiibbed ari dobureen kii. Yu angkon yu karub wad doboroon yaron yaa domonenekoru karub maa yoom dobirindo ye wonong, ¹⁰ yu amun amun kami yikaadkeriwen ye wonong, yu dana ongme kedmengkandeen ye wonong, angkodmenandi ye dowakeniib ye wonong, yon ogi deme areb yukareb kankubune God ye karadmodan awandi ye wonong, dabab menebimaandan yaa awandi ye wonong, deme amun maa maa ambangkimaun ye wonong kui.

¹¹ Kwane, kiomnindo ye nima irib kuu yi aningko wongkaab, amborom kuu karub awani ye inamen kuu darewoob kerenib, Yesu Keresu ye deme korondaniib kowe. ¹² Kwamune kowe, yika yimeren dabab kanamaniib, amborom kuu Yesu Keresu yaa amob ongmiwen kuu domokbaniib kowe. ¹³ Yi kangkon ogood yarebenib wungkandi dandi ye nima kerenib wingkanambangkan ye nima kerenib weng arewa dakmenabinban ye weng dakmaniib.

¹⁴ Kwamunekob, ne dowaken kuu kiomnindo ye nima irib kuu karub awanenib, dana wanabenib, ambiwoom deme oonenib, amun amun kamime. Kwananiib kuu God ye bonmanbed yi dowad nima arewa andundaanban keraneen. ¹⁵ Yi kuu karub awadmime andid, amborom kuu kibikee anam kuu nima irib yena kuu koronde Seten ye yoman winiwen kowe.

¹⁶ Kwane, anam andeen ye wonong kuu yu karubkim aom kuu wonong iriwiib keroka yumbed awanduk, wonong irib yu awandi dowad kuristendan yi dingki ari kowaun. Kwamunanuun kuu amun, amborom kuu kuristendanbed karubkimiibban ye nima iribmo awandaniib kuu yimin keraneen kowe.

Kurikuri Korok Korok

¹⁷ Kurikuri korok korokbed kuristendan yaa ongme oonendimaib kuu deme amunmo awinimaib kowe, yiib korok keruwen ye dowadiib ooni deme amunmo ambangkimaib ye dowadiib aningko darewoob arimbed kondime. Ne meeni darewoob kuu Yesu ye weng amun ambobandenib wengambirime andimaibdan yoom kedmengkandidan yoom yi dowad weng kee dakme wongkaan. ¹⁸ Kwamune wongkaan amborom kuu, God Ye Weng Karadmo yaambed wongkoon kuu “Buromakaumbed wiit norok danabi dowad animari dodkanmo dewenebuun kuu wiit be anandamuka kebenendaib.” andoon. Angkon maa wongkoon kuu “Karub deme awinoon kuu kakmaniib kandod yimin.” andoon.

¹⁹ Karub mimombed mene kurikuri korok yaa ambarakmoon kii andoka wengamberenaib. Kumban karub ayoob o ayoobmimbed mene anam ambarakmoon kii andibka wengambirime. ²⁰ Korok kanembed anam ambarakmoka kuristendan yi kidangkambed kebenenibko korondok. Kwananiib kumbed yena kangkon kwamunaub ande meene kaadkeraniib.

²¹ God yoom Yesu Keresu yoom Godbed kingkon ye engyus yoom yi arinambo arimbed nembad eb yaa amob kee yedme kowaan kuu, weng ke kabdaan kee nimakarub korem yi dowad ongme awinembere, yena yaa manmo keru ye inamen ambangkaab. ²² Kane kanembed korok kerandaniib

kwari kirod dingki kowe kurikuri keraab. Kirod dingki kowe kurikuri keraneeb kuu yi ambarakmi kuyaa daboknemoon areb keraneeb. Karadmo ye kiwaan kuyaambed dobere.

²³ Eb kuu ot korere kandimaab kowe, ot aromnok andi dowad okmo kuu koronde ok wain embengmoyiib hune animame.

²⁴ Nimakarub yena yi ambarakmi kuu dian keraane, wengyundi yaron kerindombed nimakarub korem kuu yi ambarakmi ye weng wengambere yikaadkerimaib. Kumban nimakarub yena yi ambarakmi kuu biknoon kowe, wengyundi yaron arimo korem wengambere yikaadkeraniib.

²⁵ Kwamune areb, amun amun kami kuu dian keraane wedmimaib. Kwane, amun amun kami yena kuu dianban kumban biknindeban dian keraneen.

6

Dabderem Yiri Dobere No Deme Awinembiridan

¹ Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan anam andiwen korem kuu yi mimim yi kangkodaan yi weng wengambereniib yi aningko kuu darewoob arimbed kondime. Kwamunaniib kumbed God yaningko monmaraiibban keraniib, nub kedmengkandi yaa kuu arewa andaibban keraniib.

² Kumban, yi kangkodaan kuu kuristen keroka, yi kuu kamune meendobaib, “Ye kuu ne kuristen angkodmi kowe, ye weng wengambereni ye aningko kuu darewoob arimbed konainban.” andaib. Kumban kwane kamime ye weng kee andaan kuu yi deme kuu amun yemanmo awinime. Kangkoman kuristenban ye deme awini arebban awinime, burudande miin amun awinime, amborom kuu kangkoman kuu kuristenman, yi angkodmi kowe. Weng kee yi yaa kedmengkande kwane kamime ande.

Dudanabi Ye Kedmengkandi

³ Karub kanembed dudanabi ye kedmengkandi derendarene kanyarenib nub Yariman Yesu Keresu ye weng yorokmoyiib God ye dowaken yaambbed dobiri ye kedmengkandiyyiib ibmo kerokban keroka, ⁴ yi kuu kerengkandan keraniib inamen ma id kandindeban keruwen. Yi dowaken kuu ogood weng wengberenabi kowe, yi inamen kuu yorokmomban keruwen. Kwani kowe, kuye inamen yaambbed kuu wungkandiyyiib nangmiyyiib damangkandi ye wengiib anamban ogood inamen keendiyyiib ⁵ wowe korare aye korare ye wengiib menebimaan. Yi inamen kuu korem miin arewa keeroone anam anam kuu yi yaa korem boona dowan keroon. Yimbed meenimaib kuu God ye dowaken yaambbed dobiri kuu od bi ye kiwaan manok andimaib kii.

Inamen Amuniib Inamen Arewayiyib

⁶ Kumban Godbed komo bangkandoon yaa kuu yimin ande eso andiyyiib God ye dowaken yaambbed dobiri kuu amun kerundi yemoon bi yeman.

⁷ Kedi, nub wooneen kuu yiribmaniib ma kanminindo. Kwani kowe, bobnanuub kangkon yiribmaniib ma kanwanaubban. ⁸ Kumban, animaniib ebkadiib dobaranuub kuu yimin, God yaa eso andi yeman.

⁹ Kwane, kane kanembed yiribman yemoon benamberem ande meeni-maib kuu ambarakmaniib dee andi ye komboon yi yaa mananeene, inameniibban ye dowakeniib arud ye barang yaa dowaken keeniyyiib baniib kumbed yi monmaraneen. ¹⁰ Kuu kwamune kui, od bi ye dowaken kuu inamen arewa maa maa yemoon ye ambokab. Nimakarub yena kuu od bi ye dowaken darewoob keruwen kowe, anam andi ye kiwaan yaa korondenib dabab yemoon biwen, yimeren maradbed kaaremoon areb keruwen.

Komarewa Dobiri Andi Ye Weng Ongkandoon

¹¹ Kwani kowe, God ye karub, eb kuu arewa korem keyaa kee kombiri wene. Kumban yorokmo dobiriyyib God ye dowaken yaambbed dobiriyyib anam andiyyib mimyob dowaken keendiyyib erekmab kangdommo dobiriyyib nangkem dobiriyyib keyaambbed awine dobere. ¹² Eb anam andi yaambbed arewa menebaneen yaa kuu amunmo dobiriyyib ninanabe burudande. Ebbed nimakarub yemoon yi kidangkambbed Yesu yaa anam andaan kii andi ye weng yedmewen kuu Godbed wadkeri aron korem ye dowad kinebdoon. Kwani kowe, wadkeri aron korem yeman kee awine dobere. ¹³ Wad doriibdan korem yaa wadkeri kondoon ye God yoom, Pontius Paillet ye arinambo arimbed ne kuu Godbed kinoonman ye weng ande yedmoon ye karub Yesu Keresu yoom, yi ayoob yi arinambo arimbed nembbed eb yaa amob kee yedme kowaan kuu, ¹⁴ weng kee kabdaan kee korondaab awine kande. Kwane arewayiib ande dedmoniyiibban kumbbed awine doberebko wene nub Yariman Yesu Keresu angkane mananeen yaron kerok. ¹⁵ Kuyaron kuu Godbed ye dowaken yaamo aron kinoon yaambbed kwananeen.

Ye kuu amun kerundi meneboon ye God, yembedmo kuu Korok, ye kuu king korem yi King, yariman korem yi Yariman. ¹⁶ Yembedmo kuu bobnindeban ye God, dia winindeban ye nambiri aom doreen ye God, ye kuu karub maa kurin ma wedmenindo ye God, ma wedmenindeban ye God. Ye yaa aningko ambab ariyyib aromkonoyiib aron korem korem kerok. Anam kwanok.

¹⁷ Yiribman yemoondan okad kiri doriib yaa kwanime ye weng kee daande. Kerengkan kamaib, angkon komarewa keraneen ye dowad nub yiribmanbed nubka awandaneen ande meenaib, amborom kuu yiribman dowan keraneen keru yaron kuu yikaadban kowe. Kwani kowe, Godbed nub awandaneen andi ye meenimbed kowime, amborom kuu yembed nub kube dobiri ye dowad kumkam yiminmo bangkandimaan. ¹⁸ Yi yaa amun amun kamime ye weng daande. Amun amun kami yemoon kamime, yi yiribman kuu kirim kamaib, nimakarub yena yaayyib numbere awandi dowad nekwime. ¹⁹ Kekamune kamaniib kumbbed Godbed dowan kerindeban ye kakman Ewen aom nongkobaneene wadkeri anam kandaniib.

Yeenbon Andedme Kebeni Weng

²⁰ O Timoti, komo komo bangkabdekore ongme oone andoon kuu arewambbed monmaraan ande amukne. Inameniibban ye wengiib God yaa bon kami ye weng yenambbed weng anam dudanabe dakmiweniib yaa kuu manakeende. ²¹ Nimakarub yenambbed dudi kee awinekoriwa anam andi ye kiwaan yaa koronde winiwen.

Kabamoon keendi ye mimyob dowaken kuu yyiib yaa kerok.

2 Timoti

Kerek Ayooob Poolbed Timoti Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed ibduruk Timoti yaa wongkoonbed ari kuu Rom koronde weng amun dakmen yareboone, ika awinenekorib nen Rom aombed wii darewoob aom kaaniwen. Kwane, ye ayiwe bobni kuu dungkunmo keroon kuu yekaadkeroon, angkon ye awanenidan yena wenebiwen kowe, kerek kee wongkoon. Ye dowaken kuu neyiib yaa kirod mene ande wongkoon. Kwane, durud konde yenbandi yemoon kuu anam andiwendan yaa meneboon kowe, kangdommo dobere andi ye weng yenayiib wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 66 o 67 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. God Ye Deme Yaa Korondiyiibban Awinembere Andi Inamen Kowoon (1:3-14)
3. Pool Ye Dobiri Kerekmen Daanoon (1:15-18)
4. Timoti Yaa Ambobani Ye Weng Kowoon (sapta 2)
5. Aronki Yeenbon Kerewini Kerekmen Daanoon (sapta 3)
6. Ongkandi Weng Yeenbon (4:1-18)
7. Yeenbon Kubendi Weng (4:19-22)

¹ Ne kuu Pool, Yesu Keresumbed God ye dowaken yaambd kinoona ye apaso keraan. Yesu Keresu yaa anam andiwendan wadkeri kandaniib ye weng kunduk dakmi dowad ne kinoon.

² Timoti, eb kuu ne mimyob dowaken keebdi ye dana, eb yaa wongkani keebdaan.

Eb yaa kabamoon keebdi ye mimyob dowakeniib mimyob keebde kakman are nonondandiyiib yewenubmo dobiriyiib kuu Ambe God yoom nub Yariman Yesu Keresu yoom yaambd bangkabdime.

Anam Andi Yaa Korondiyiibban Doberembere

³ Ne kuu eb dowad aronkiyiib amnoomiib kurikuri kamembirimain kuu God yaa eso andimain. Ne kuu ambarakmiyiibban ye inameniib ye deme awinaan, nawoyambd awinmo miniwen areb awinaan kumbd eb dowad kurikuri kerimain. ⁴ Domobde wanaane ne dowad ameng kamewen kuu ika meeneni wedmebda andi ye dowaken darewoob keraan. Wedmebdaniin kuu kubi darewoob keraniin. ⁵ Kedi, eb anam andi yorokmo awinimaab yaa ika meenaan. Kuye anam andi kuu eb awo Loisbed ibduruk ibmo anam anduune, kwane ari eb ena Eunis ibmo anam anduune, kwane ari eb kwangkong anam andewen kuu wedme nekaadkeraan kii.

⁶ Kekee kwamunekob ne monkone daabdiin, ne dingki eb ari koweni God yaa kurikuri kamaane yembd ye deme ye aromkono komo kabdoon kuu, kuyaambd kwane awine ambangkebko inamen kee darewoob kerok andid. Kukuu amot embeng yaa wuruwaawa dene amot yumbu darewoob kerimaan areb kerok. ⁷ Amborom kuu God kuu yiiwa nuwa yaa unimaan ye kingkin kondindo, aromkonoyiib mimyob dowaken keendiyiib kangkadmiyiib ye kingkin kondoon.

⁸ Kowe, nub Yariman komo kamoon ye weng dakmiyiwa ne ye dowad wii aom doriiniwa yaa karak bobnaab. Kwane, eb kuu ne daboknebko Godbed komo aromkono kondoon kuyaambd Yesu ye weng amun ye dowadbed dabab kuu kandem. ⁹ Godbed nub kuu bobni yaa burudande

bindene karadmo dobirime ande baandoon. Kwamoon kuu nub komo kamuwen kumbedban, yeka ye inamen nekwooniib ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib kumbed kii. Kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee Godbed okada ambida ma andowe ongmino yaron yirimbed Yesu Keresu yaambbed nub yaa kondoon, ¹⁰ kumban nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu angkane monoon yaambbed kibikee kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee dianmo keroon. Ye kuu bobni yaromkono monmarekore, ye weng amun yaambbed wadkeri anamiib bobnindeban ye dobiriyiib ben dian keroon.

¹¹ Kwane, ne kuu weng amun keye dowadbed kankowoon, kidangkambonbed daande kwanime andi ye demeyiib apaso demeyiib kedmengkandi ye demeyiib kui. ¹² Kwamune kamaan kumbed dabab kee kandaan. Kumban ne kuu kuyaa karak bobnainban, amborom kuu kane yaa anam andaan kuu nekaadkereni, nembbed komo komo ye dingki ari kowaan kuu yembed yiminmo oonaneen kwane wene nub benwananeen yaron keranuun kuu kangdommo meenaan.

¹³ Komo weng ne yaambbed wengamberewen kuu, kuye kerekmen yaambbed kedmengkandi ye kiwaan yorokmo kuu Yesu Keresu yaa anam andiyiib ye mimyob dowakeniib yaambbed awine oone. ¹⁴ Inamen amun bangkabdoon ebbbed oone andi dowad kuu korobe oone. Kingkin Karadmo nub niindem aom doreen ye awabdi kumbed kwane korobe oone.

¹⁵ Eb ebkaad, ambibkin Esia ye kuristen angkodmia korem kuu ne yaa angkurom korokbewiwen kowe minindo, Faigelus yoom Eemogenes yoom yiyiib kwamune korem.

¹⁶ Kumban, Yarimanbed Onesiforus yoom yambiwoom doriibdan yoom yaa mimyob keendok, amborom kuu ye kuu awawimaane kubimaine ne wii aom seiniib boroniwen dibiin kuyaa karak bobnindo. ¹⁷ Kwane, ye kuu Rom angka monoon kuu ne yaa meeni darewoob keroon kumbed onnenmo yarone mene ne wedmewoon. ¹⁸ Kowe, Yarimanbed nub benwananeen yaron arimbed ye yaa mimyob keenok. Efesus aom dobaraan kuu yembed kiwaan yemoon yaambbed awawimaan kuu anam ebkaadaa.

2

Yesu Yaromkonombed Aromne

¹ Kowe, ne dana, eb kuu Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ibnoka kangdommo kere. ² Kwane, weng maa maa kuu karub yemoon yi kerebiri arimbed nembbed dakmaan wengamberewen kuu, korondiyiibban dobere yiminmo kedmengkandimaibdan yaa kondeneb oone kedmengkandime ande.

³ Eb kuu Yesu Keresu ye ana nangmi ye karub amun, kowe ana nangmidan amun areb kuu dabab dabab ku menebeen kuu ibmo ewiib nuwiib kangdommo doberemberem. ⁴ Karub kanembed aami aom doreen kuu yaro dore bunangka ye inamen ambaangkaanban, ye dowaken kuu ye korok kubok dowad ye weng awini. ⁵ Ibmo kwamune areb kuu, karub kanembed bora ayi ye karub o kabaanmo wini ye karub keroon kuu iningkuk ye amowamob awinaanban kuu trofi kandaanban. ⁶ Ma, mongkob deme darewoob awini ye karub kuu yongbon kab arumoone kaine amnoon kuu yedin wande kan dangkoro anodned yimin. ⁷ Komo weng ke dakmiin kee meenmenabe, amborom kuu Yarimanbed keye inamen korem kee kedmengkabdaneena kaadkeraneeb kowe.

⁸ Bobnoon yirimbed nen daanoonman, King Dewid ye awo aman ari ye karub Yesu Keresu kui, ye weng amun nembbed daandimain kuyaambbed ye

yaa ika meenme. ⁹ Ye weng amun ye dowad kuu durud yewed ye dabab kandaan. Kedi, ne kuu seinbed yerengkiwen, amob domokbidan areb kii. Kumban God ye weng kuu yerengkindo. ¹⁰ Kwana kowe, Godbed kinoondan yi dowad ne kuu dabab korem meneboon yaa kuu kangdommo doberem-birimain. Kwanimain amborom kuu yi kangkon Godbed bindi yeman Yesu Keresu yaambad monoon kuu, dowan keraanban ye nambiriyiib kandime andid. ¹¹ Weng kee anammo kei,

Nub kuu ye yoombed bobnanuub kuu, angkon kwamune ye yoom wad dobaranuub.

¹² Nub kuu dabab menebaneen yaa kangdommo doberembaranuub kuu, angkon kwamune korok kere ye yoom oone dibaranuub.

Nub kuu ye yaa nubkaadban andanuub kuu, ye kwangkon neman nub yaa nekaadban andaneen.

¹³ Nub kuu ye yaa weng ongmuwen korondanuub kuu, ye weng ongmoon kuu awinaneen, amborom kuu yeka ye weng aadidmindeban kowe.

Godbed Yimin Andoon Ye Deme Karub

¹⁴ Kowe, weng ke dakmaan kee anam andiwendan yaa monkone daandimame. God ye murubia arimbed ogood weng wengberenabi kuu korondime ande ongkande. Kuye wengberenabi kuu idiibban, angkon no kwamune wengaibdan kuu wengberenabi kembed monmaraneen kii. ¹⁵ Godbed yimin andoon ye deme karub andok ande erekmab mekmeed kereneb ye kiringkono ari dobere. Kwamune ye deme karub kuu karak bobn-imokban kere anam anam ye weng kuu yorokmo kedmengkandimaan.

¹⁶ Okad yiri ye weng dakmenabi yaa wangdandune, amborom kuu kwamune dakmenabidan kuu Godiibban ye inameniib darewoob kerimaib.

¹⁷ Yi kedmengkandi kuu yom deende woobkimaan ye bob areb deren-daraneen. Yi kuyaom kuu Aimenaeus yoom Filetus yoom kii. ¹⁸ Yi kuu kwamune kedmengkandi anam yaa koronde ambab wande winiwen. Yimbed kedmengkandiib kuu Yesu ika menekore anam andiwendan dukniwen yirimbed ben daanoon kowe, nub kuu kiwaaniibban andiib. Keye dudi weng kembed yena yi anam andi kuu ben monmariwen. ¹⁹ Kumban komo komo Godbed kamkonongme kowoon kuu kwamunemo kwane angkimbirimaan. Ke ongme kowoon kee dongka bot areb, kwari wongkoon kuu “Yariman kuu ye karuwa nimaya kuu yekaad.” andoon. Angkon weng maa kwari wongkoon kuu “Kane kanembed ‘Yesu kuu nub Yariman’ andimaibdan korem kuu arewa kami yaa korondaniib kumbed yimin.” andoon.

²⁰ Kuruweng kee, ambib kwaab kuye niindem aom kuu wuune ani ye yiribman maa maa yemoon, goldiib silvaayiibbed ongmiwen ye yiribmanmomban, yena kuu ayiib okadiibbed ongmiwen ye yiribman dangeen. Goldiib silvaayiibbed ongmiwen ye yiribman kuu deme karadmo yeman, ayiib okadiibbed ongmiwen ye yiribman kuu deme arewa yeman.

²¹ Kwamune kuu, karub maa kuu deme arewa yaa yeka kangkadme araneen kuu, ye kuu goldiib silvaayiibbed ongmiwen ye yiribman areb, deme karadmo awini ye karub, Yarimanbed ye deme bangkani ye karub, nekwe deme amun maa maa yiminmo awini ye karub kui.

²² Kumban, kewed o koyu yaambad id ye dowaken arewa kuyaa kuu angkurom korokbene kombiri wene. Kuned, niindem aom karadmo kerien yaambad Yariman yaa baandimaibdan kuu ebbed dabokneneb, kami yorokmoyiib anam andiyiib mimyob dowaken keendiyiib yewenubmo do-biriyiib kuye inamen darewoob kere. ²³ Inameniibban nonoon ye wengber-enabi yaa kuu wangdandune, ma awine kandaab, amborom kuu eb ebkaad,

wengberenabi kee nangmuub nangma kami yeman kowe. ²⁴ Kwane, Yari-man ye deme karub kuu nangmuub nangma kami ye karubban kowe, ni-makarub korem yaa amun amun kamene kedmengkandi yimin kere. Yena yaa wungkandaab. ²⁵ Kane kanembed eb yaa manmo keruwen kuu ebedd yi yaa nangkembed kedmengkande. Kwamebka Godbed yi inamen aombed amonombendoko, anam anam yaa kaadkeribko, ²⁶ yi inamen nandoko, awad arewambed ye dowaken yaambbed kwamime ande dedmoni ye dowad ben ye kuukdem aom kamboroon yiri kuu yaro dore angkanime.

3

Yeenbon Aron Arimbed Yemoon Kuu God Yaa Korondaniib

¹ Kwamune kekei meenme. Aron yimin wande wananuun ari kuu yeka dobiri miin arewa menebaneen. ² Nimakarub kuu yika yimeren yaa kerengkan kerenib, yi inamen kumundin kuu kande odbed kan kir- ingkono kowenib, nubbedmo yimin ande kamenib, yi id benkoobenib, yi weng arewambbed karub yena kankubunenib, yi ambe ena yi weng wengambirimokban kerenib, ee eso amun andimokban kerenib, inamen karadmoyiibban kerenib, ³ mimyob dowaken ma keendimokban kerenib, ambarakmi yaa mimyob kowe nonondandimokban kerenib, yena yi an- ingko monmareenib, yimeren kangkadmiyiibban kerenib, yeremboromdan kerenib, amun amun yaa dowakeniibban kerenib, ⁴ ambodangenib, meen- inban kumbed ogoodmo kamenib, nubka inamen amunmo andenib, God ye dowaken yaamban id ye dowaken yaamo dowaken darewoob keraniib kui. ⁵ Yi kuu God ye dowaken yaambbed dobiri areb dobaraniib kumban ye aromkono kandaibban kerenib, kuu anamban andaniib kii. Eb kuu yi yaa ma dabokne wanaab.

⁶ Kwane, yi kuu wenenib nima yi inamen aromkonoyiibbandan yi ambib ambib yemyeb aomne nima yi korok kerimaib. Nima kee, yi kuu am- barakmi yemoonbed dabab waroone inamen arewa maa maa yemoon yi yaa dedmonendene kwane keane kamime ande kamimaane, ⁷ yi yaa kuu kedmengkandembirimaan kumban anam anam ye inamen ma kandindo. Keye nima kee arewamo kamiibdan kee yi yoman winimaib. ⁸ Yanes yoom Yambres yoombed Moses yaa manmo keruwen areb kuu, arewamo kamiibdan kee anam anam yaa manmo keruwen. Yi kuu inamen unitabmo, anam andi ye dowad kuu yi kuu wunekaroon. ⁹ Kumban, yi kwamune ambangkanmo ambab wanaibban, amborom kuu Yanes yoom Yambres yoom areb, kwamune yi inamen arewa kuu dianmo keraneene nimakarub korem wedmaniib kowe.

Ongkani Weng Timoti Yaa

¹⁰ Kumban, eb kuu ne kedmengkandiyiib ne dobiri ye kiwaaniib komo dowad kwane ambangkimainiib anam andiyiib yodbirimbab iwarimbed dobiriyiib mimyob dowakeniib kangdommo doberembiriyiib ¹¹ nenbandimaiwiib durud yewed kandaaniib kuye yoman wenewen. Komarewa nenbandiwen taun Antiokiwa Aikoniumiwa Laistarayiwa kuyaom kuu ebkaadaa. Kuned dabab meneboon korem yaa kuu Yarimanbed ne nen kukboroon. ¹² Anam kuu kane kanembed Yesu Keresu ye dowad God ye dowaken yaambbed dobarandamiib kuu, yenambbed yenbande durud yewed kondaniib. ¹³ Kwane, arewa kamidan yoom aadikmidan yoom kuu arewa yiri wenenib, yena yaa birandaniiwe neman birandaniib kii.

¹⁴ Kumban, eb kuu komo kedmengkandi kuu beweniib komombed eb mimyob wowebdoonkob kaadkereweniib kuu kwane awine doberembere, amborom kuu kane kanembed eb yaa kedmengkabdiwenkob kaadkerewendan kuu eb ebkaadkereneb, ¹⁵ eb kuu dana mana yaambd God Ye Weng Karadmo kaadkerewen. Keye weng kee, Yesu Keresu yaa anam andi yaambd Godbed bindi dowad meeni kangdom kondi yeman. ¹⁶ God Ye Weng Karadmo korem kuu God yaambd meneboon. Kuku kedmengkandi yemaniib, dudi inamen arewa yaa dedmone yedmene ongkandi yemaniib, inamen unitab yaa ongkande yorokmo keru yemaniib, yorokmo dobirime ande kedmengkandi yemaniib kui. ¹⁷ God ye karub kuu kwane awinaneen kuu, ye deme amun ambangki ye inamen korem be nekwaneen.

4

¹ Kwane, God yoom wad doriibdaniib dukniwendaniib wengyundi ye karub Yesu Keresu yoom yi kerebiri arimbed angkane mananeen ye wengiwa yembd korok kere ooni ye wengiib yaa meenaan yaambd, kee kwane ye weng kee eb yaa yedme kowaan kei. ² Yesu ye weng amun kuu dakme korokbende. Aron amun keraneen o arewa keraneen korem kuu weng daandi dowad nekwe dobere. Inamen arewa yaa kuu kedmengkande ben yorokmo ongme. Kami arewa yaa kuu dedmone yedmene. Inamen o kami amun yaa kuu weng amunbed ongkande. Korem kee yodbirimban iwarimombd dobiriyiib ongme kedmengkandiyiib kwame. ³ Kwanandaan amborom kuu nimakarub yemoon kuu ma arewayiibban ye kedmengkandi yaa kuu wunekaraniib yaron mananeen kowe. Yi kuu mamaa kere yika yi dowaken wengambarande dowaken keruwen ye wengmo wengambaradaniib kumbd, weng kwamune arebmo ye kedmengkandi korok korok yemoon kai ben daboknimo kamenib yi weng dakmi yaamo wengambere dobaraniib. ⁴ Yi kuu anam anam yaa yi kerendam wayerekne yangmadandenib, amonombe kan angkara dewene mooweng yaambd wengambere dobaraniib kii. ⁵ Kumban, komo komo menebaneen kuu ebkareb ooneneb kangkadme. Dabab menebaneen kuu emamo kangdommo doberembere. God ye weng kanyare dakmi ye deme kuu kwane awine. God ye deme awineeb korem kuu ongme awine.

⁶ Kwanandaan amborom kuu ne wadkeri kuu ok amun God yaa koni dowad ondukne wenemoon keraan kowe, ne God yaa wini ye aron kuu muneen. ⁷ Ne ana kuu amunmo nangbaan, ne kabaaneni yimin yaa nandaan, ne anam andi kuu ooneni awinaan kii. ⁸ Kowe kibik kee yorokmo dohiri ye kakman kandi yeman korok ari dereni yeman kuu ne dowad Ewen ari angken. Keyeman kuu Yariman, Yorokmo Wengyundi Ye Korok kui, yembd kuye aron arimbed ne kakman dowad kawaneen. Ne yaamomban, kane kanembed ye dangkuro mananeen yaa meeni dowaken darewoob keriwendan yaa kwangkong kwane bangkandaneen.

Ongki Weng Yeenbon

⁹ Ebkareb aromneneb neyiib yaa kirod areb mene, ¹⁰ amborom kuu Demas kuu okad kiri ye dohiri yaa dowakenmo kowekore ne yaa angkurom korokbewe domowe Tesalonaika angka wonoon kowe. Keresens kwangkong koronde Galasia angka wonoone, Taitus kuu Dalmesia angka wonoon. ¹¹ Ne yaa kuu Lukmo doreen. Maakiib yaro nenmene, amborom kuu God ye deme awinaan yaa kuu ye kuu awawi karub amun kowe. ¹² Ne yaro Taikaikus nenduni Efesus yaa kowaana wonoon. ¹³ Kwane, eb kuu yaro menebka, ne yuruk ebkad Troasman Kaapusiib yaa nowaan kuyiib nanmene. Kuyiib

ne bedmi buk ku nongkobaan kuyiib benmene, kumban meeni darewoob keraan kuu ne bedmi buk kadbed ongmien kumbed benmene andid.

¹⁴ Aleksandee awuri ongmenabi ye karub kuu ne yaa dabab darewoob kan keewoon. Kumban komo kameron ye kakman kuu Yarimanbed konaneen.

¹⁵ Eb kangkon kaadkere Aleksandee yaa indob kangbed oone dobere, amborom kuu ye kuu nubbed weng ke dakmuub keyaa kamkonomo yobdood keroon kowe.

¹⁶ Ne kangdod weng ibduruk dakmaan yaa kuu karub kanembed mene ne yoman ma dore awawindo, kwane no domowe kirokmone wenebiwen. Kumban yi ambarakmi kuye kakman kuu arok. ¹⁷ Kuned kuu Yariman kuu ne yoman nangkurom dorone aromkono kawoone ye weng daandaan. Kowe, ne yaambéd God ye weng amun kuu yiminmo dakme korokben-dako Yuudanban korem wengambaraniib kerok. Kwane, ne kuu laiyan ye mongkodkono yaambéd nenwonon. ¹⁸ Kwane, arewambéd nenbandi korem kuu Yarimanbed dorondare awawene ne amunmo kwane nenwene Ewen yembed oonoon aom kowaneen. Ye yaa nambiriyiib kerok, aron korem korem yeman. Anam kwanok.

Kubendi Weng Yeenbon

¹⁹ Prisila yoom Akwila yoom Onesiforus yoom ye ambiwoom doriibdan yoom yaa kubendi weng keende. ²⁰ Erastus kuu Korin aom doboroon, minindo. Ma, Trofimus kuu bob anikad wande angkimboroon kowe, Mile-tus angka domonene manaan. ²¹ Ebka aromneneb keyaa menebko yuruk aron keruk. Eubulusbed kubebdi weng keebdoon. Kwane, Pudens Linus Klaudia yoom kuristen angkodmia korem yoom kwangkón kubebdi weng keebdiib.

²² Eb kingkin kuu Yarimanbed ibnok. Kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kerubdok.

Taitus Poolbed Taitus Yaa Kerek Keenoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu ibduruk awinenenib kangdod dowad Rom yaa nen winiwe demboone, ye yoom Taitus yoom Kurit dudbi yaa wene aron dukmenmo weng amun dakmen yarebiwen. Kwane, Poolbed Taitus yaa eb kuu weng amun dakmen yarebe dowan kere ande yedmekore Kurit koronde kambong yena yaa wonoone Taitus kuye deme awinoon. Kwane, amaanbed kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Kuritdan anam andiwen kuu Kuritdan yi inamen arewa korondime ebbed daande andi ye wengiib, 2. Yesu ye weng amun yaa bon keriwendan yaa kebene andi ye wengiib, 3. Anam andi yaambd dobiri kerekmen ye wengiib kui. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-4)
2. Ooni Korok Korok Yi Kerekmen Yaa Daanoon (1:5-9)
3. Dudi Kedmengkandidan Yi Kerekmen Yaa Daanoon (1:10-16)
4. Anam Andi Yaambd Dobiri Kerekmen Yaa Daanoon (2:1—3:11)
5. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (3:12-15)

¹ Ne kuu Pool, God ye deme karub, Yesu Keresu ye apaso kui. Ne kuu Godbed kinoondan yi anam andi ye dowadiib anam anam yaa kaadkere awinenib God ye kiwaan ari dobirime andi ye dowadiib Yesu ye weng kanwene dakmimain. ² Anam andi keyiib kaadkeri keyiib kuye ambokab kuu wadkeri aron korem korem kande doberembaranuub ande meedmi kui. Wadkeri keye dowad kuu ma dudimokban ye Godbed aron maa ma andowindo kuyaambd weng kunduk yedme kowoon. ³ Nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Godbed aron kinekore, kwanime ye weng kawekore, ne kedmengkandi yaambd ye weng kan dian keroon.

⁴ Taitus, kedmengkabdaan kumbd God yaa anam andi kuu mimo ewa neya keruwen yaambd eb kuu ne dana anam. Eb yaa wongke keebdaan kii.

Ambe God yaambd, angkon nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu yaambd yi kabamoon koni ye mimyob dowakeniwa yi nangkem yewenuwiib kerubdok.

Taitus Ye Deme Kurit Dudbi Yaa

⁵ Eb Kurit yaa domobde manaan ye id kuu deme nub ambangkane dowan kerindo dangeen yaa kuu awinenib dowan kere weneneb, taun korem kumaom kuu kurikuri oonidan ben nongkobbenmo wene. Ne weng kabdaan arebmo awine.

Kuristendan Ooni Ye Korok Korok Yi Dobiri

⁶ Kuristendan ooni ye korok kuu kei, yiminmo kuu ye kuu arewayiib ande dedmoniyiibban ye karub, amban mimo ye karub, ye meed kuu God yaa anam andi dana, ye weng ben kiradmi ye danamban o wabkad ye danamban kui. ⁷ Kwamune, kuristendan ooni ye karub kuu God ye deme amunmo awinok anded kowe, yiminmo kuu ye kuu arewayiib ande dedmoniyiibban ye karub, ye kuu kobkabungki ye karubban, kirod norin wandi ye karubban, ok arewa anembere awarak ayembiri ye karubban, kirodmo nangmi ye karubban, nemengkandeni od yemoon ba andi ye karubban kui. ⁸ Kuned, yiminmo kuu ye kuu angkodmendi ye karub, komo amun amun kuye

dowaken ye karub, yekareb kangkadmi ye karub, kangdommo ye karub, karadmo ye karub, amunmo dobara andi ye karub kui. ⁹ Yiminmo kuu ye kuu God ye weng anam kedmengkandiwen korem kamkonomo awine doreenman. Kwane kuye karub kuu kiwaan kee yekaad kei, nimakarub yena yaa Yesu ye weng anam yaambéd awandé ongakandaneena yi aromné kaadkeraniib, kunéd yénambéd Yesu ye weng manmo keraniib kuu kiwaan anam ongmé korokbendaneen.

¹⁰ Kwanandaan amborom kuu nimakarub yemoon kuu wabkad keriwén, demé awinimokban kéré ogood dakmemberenib nemengkandidan kui. Yi kumaom kuu wekono kad wanabi kumbédmo yimin andé kamimaibdan, yi kuu nemengkandidan anam kii. ¹¹ Kwane, yi dudi weng kuu kebenime, amborom kuu yimbéd inamen arewa od bi dowadmo kedmengkandimamenib ambib yena kumaom doriibdan yi anam andi kankubuniwen. ¹² Kedi, Kuritdan yi karub ma inamen kedmengkimaanmanbéd yedmoon, “Kuritdan korem kuu dudanabidanmo, arewayiib inameniibbandanmo, no diberembere animanmo anembiridanmo kui.” andoon. ¹³ Kuye weng kuu anam kii. Kwana kowe, yi yaa weng kamkonombéd ongakandé. Kwane daandeewo, yi anam andi God yaa kuu kangdommo kerenib, ¹⁴ Yuudan yi dudanabi moowengiib anam anam wunekariwendan yi wengiib yaa korondime.

¹⁵ Kane kane kuu ye niindem aom karadmo keroon kuu komo meenaneen kuu karadmo yeman. Kumban kane kane kuu ye niindem aom kuu arewayiib kéré anam andindo kuu komo meenaneen kuu ma karadmo yemanban. Anamaa, yi inameniib meenyiib kangkon kuu arewayiib, ma amuniibban. ¹⁶ Yimbéd God kuu yikaad andé yedmimaib kumban, angkon yimbéd komo komo kaimaib kumbéd korokbimaan kuu, yi kuu God yaa birané aadidmidan anam. Yi kuu God yaa komiyeng keriwendan, wengamberedandidan, demé amuniib awinindebandan kui.

2

Kuristen Kedmengkandi Anam Kedmengkande

¹ Kumban eb kwamune kuristen kedmengkandi anam ye kiwaan kerekmenmombéd kedmengkande.

² Kwane, karub aamkono aamkono yaa kwane kedmengkande, kirod norin wandiyiib ogood dobiriyiib kamaib, inamen amun amun yaamo awinime, yikareb kangkadmime, yi anam andi kangdommo kerime, mimyob dowaken kangdommo kerime, dabab meneboka aromné doberembirime kui.

³ Kwamune areb kuu, nima aamkono kwangkón kwane kedmengkande, inamen karadmoyiib dobirime, yena ben kubuni dowad daanubdaanab kamaib, ok arewa yaa kenambun berewarimbiriban, kwane amun amun yaambéd kedmengkandime kui. ⁴ Kwamunaniib kumbéd nima koyu yaa kedmengkandi yimin keraniib. Kwane, nima aamkonombéd yi yaa kedmengkandime ye weng kukei, nima koyu yi karuwiib yi dana meediib yaa mimyob dowaken kerime, ⁵ yikareb kangkadmime, karadmo kerime, ambiwoom demé awinime, amun amun kamime, kwane yi karub yi dabderem yiri dobirime kui. Kwanamo kamaniib kumbéd nimakarub yénambéd God ye weng yaa kuu inamen arewa ma dakmaibban keraneen.

⁶ Kwamune areb kumbéd, kwedé yaa kwangkón yikareb kangkadmime ye weng kedmengkande. ⁷⁻⁸ Eb kuu korem amun amun kame. Kukuu

kekamune kerime andewed yeman. Eb kedmengkandi yaambbed, kedmengkandiyyib dobiriyiib ibmo keri ye inameniib yiminmo dobiriyiib yiminmo dakmiyyib korokbende. Inamen kee arewa kedi dakmaibban. Kowe, kwane kane kanembed eb yaa manmo keraniib kuu yika wedme karak kandaniib, amborom kuu yimbed nub yaa ambarakmi ma akmaibban kowe.

⁹ Kwane, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan yaa kwangkong kedmengkande, yi kangkongan yi dabderem yiri dobirime, yi kangkongan kubaniib andi ye kerekmen yaambbed amun amun kamime, wengberenabiyyibban kerime, ¹⁰ yi yiribman yid baib kui. Amun amun kamaniib kuu kangkongan yaa korokbi yeman, komo komo deme kondaniwe ambangkaniib kuu yimin amun. Kwamunaniib kuu kiwaan korem yaambbed nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God ye kedmengkandi yaa kuu amun kowe wedme wengamberem andi yeman keraneen.

¹¹ Kwamune ye kiwaan yaambbed doburuwed yimin, amborom kuu God ye kabamoon ye mimyob dowaken ku keendoonkob monoon kuu bobni yaa burudande bindi yeman kowe. ¹² Kowe kwane kedmengkandeen kuu nub kibikee doruub keyaron aombbed God yangmadandoniyyib okad yiri ye inameniib yaa korondem, nubkareb kangkadme doberem, kangdommo doberem, God ye kerekmen ye kiwaan ari doberem kui. ¹³ Kwamunembed awine doruub kuu nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God Arimbed Yesu Keresu nambiriyiib angkadere mananeen yaron amun yaa meenmo doruub kii. ¹⁴ Ye kuu yekareb nub dowad kondoon, arewa korem yaa nub bidde bindanded, ye nimaya karuwa kerubko karadmo ongmondoko nindorokiibbed amunmo kamime anded.

¹⁵ Kee kwane kedmengkandewed yimin. Yesumbed deme kabdoon ye aromkono yaambbed, inamen amun yaa kube ongkandeneb inamen arewa yaa weng kamkonombbed ongkande. Kwane kerendobaraawa eb yiminban ande oronde daabdi yeman keraiib.

3

Amunmo Kamime

¹ Anam andiwendan yaa monkone ongkandeeuw, kwane yi korok kokiib gapmandaniib yi dabderem yiri dobirime, yi weng wengambere kwane awinime, amun kami dowad nekwime, ² wengbed karub maa ye aninko monmaraiib, nangkema yewenubmombbed dobirime, yena yaa awandime, nimakarub korem yaa kerengkaniibban kankubune yirimbed dobirime kui.

³ Kurin anukbed doburuwen kuu nub kangkon inameniibban wabkaddan, nub kuu nemengkandoone nub id dowaken deme arewa yemoonbed nub yariman keruwen. Nub dohiri kuu karub ma ayem andi meenenub inwirine keenomboroon keenomboroon kamenub neman arud wandemboroon arud wandemboroon kamuwen.

⁴ Kumban nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God ye mimyob dowakeniib amun amuniib kuu nub yaa meneboone, ⁵ yembed nub kuu bobni yaa kuu burudande bindoon. Kwane, nubbed amunmo kame doburuwen kumbbed bindindo, yekareb ye mimyob keende kakman are nonondandoon kumbbed nub bindoon. Ye kuu Kingkin Karadmombbed nub niindem aom oganabe wadkeri yeeb inamen yeeb kondoon yaambbed bindoon. ⁶ Kwamune kowe, Godbed ye Kingkin Karadmo kuu nub ari darewoobmo onduknoon, nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu ye kakman yaambbed onduknoon kui. ⁷ Kwanakob, kwane ye kabamoon kondoon ye mimyob

dowaken yaambéd núb kúu yumbón kondoonkób, wadkeri arón kórem kórem yéman kandanuúb yé dowad meenmo doruúb.

⁸ Kekee weng dudi wengban, weng anam kii. Kwane, ne meeni kuu weng kee eb ongme kedmengkandimame. Kwanebko, God yaa anam andiwendan kuu amun amun kami kara ongme awinime. Inamen kee amunmo, awinaniib kuu amunmo angkon idiib keraniib kui.

⁹ Kumban eb kuu inameniibban yé wengbiri wengiib unyeman awoya awoya komoyiib komoyiib dobere dobere miniwen ande yunbanabi wengiib Yuudan yi amowamob yé dowad wengbiri wengiib yaa kangkadme, amborom kuu kuye weng kuu arewamo, awinaniib kuu arewamo angkon idiibban keraniib kowe. ¹⁰ Kwane, karub kanembed karub yena ben wade andokbimaan kamoka, ebbéd yé yaa weng kamkonombéd daane. Eb weng wengamberedandoka daane ayoob kere. Yé kwane eb weng ika awunesare kankoraroka eb kuyaa ika daanaab, wunedandune. ¹¹ Eb ebkaad, kwamenabidan kuu yi inamen kuu yorokmomban unitab kui, yi kuu ambarakmidan, komo kaimaib kuu yi ambarakmi korokbi yéman kui.

Meeni Yéman Yeenbón Weng

¹² Kwamune, Aatemas o Taikaikus eb dowad kankowaniina mananeen kuu erebnarimban eb nekwane Nikopolis taun yaa aromne yaro mene wengawe, amborom kuu yuruk arón mananuun kuu ne dowaken taun kuyaom dobarande meenaan kowe. ¹³ Kwane, kangdod wengangki yé karub Senas yoom Apolos yoom ongme awande, yi kuu wanandamiib kowe komo komo dowan keroon kuu yi yaa bangkande. ¹⁴ Kwane, núb nimakarub kórem kuu yéna yaa amun amun kamimo dobirime. Kwananiib kumbéd arónki mimo mimo dobaraniib yéman nekwandimamaniib, ogoodmo dobaraibban kui.

¹⁵ Karub kórem ne yoom doruubdanbéd eb yaa kubebdi weng kowuúb kii. Kane kanembed yi anam andi yaambéd núb yaa mimyob dowaken keendimaib kuu yi yaa núb kubendi weng konde.

Kwane, God yé kabamoon kondoon yé mimyob dowaken kuu yiib kórem yaa monok.

Failimon Poolbed Failimon Yaa Kerek Keenoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Failimon kuu anam andoonman Kolose aom doboroon. Ye kuu ye daberem yiri dobere ye deme awinembiridan yenayiiib. Kuye karub maa kuu Onesimus. Ye kuu Failimon yaambad yid bekore kombiri wonoon. Kwane kuu Rom yi amob aombed kuu dabab kuu ayiwe bobni yeman. Amaanbed Onesimus kuu Pool durunenekore weng amun wengamberekore anam andoon. Kowe, Poolbed Failimon yaa Onesimus ye ambarakmi are nonondande ande wongkoon, ye kangkon anam andoonman keroon kowe. Wongkoon yaron kuu Kolosedan yaa wongkoon yaron kowe, wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Kubeni Weng Ibduruk (ves 1-3)
2. Eso Ande Kurikuri Kami Ye Weng (4-7)
3. Onesimus Ye Dowad Kaamoboon (8-22)
4. Yeenbon Weng (23-25)

¹ Ne Pool, Yesu Keresu ye dowadbed wii karub keraan yoom Timoti nub kuristen angkodmi maa yoom.

Failimon, nub angkodmi deme karub ibonmo awinuwenman, eb yaa weng kee keebduub. ² Kwane wene nub angkodmi yu aningko Apfiayiiwa, wene nub deme mimoman ana nangmidan areb awinembiri ye karub Aakipusiwa, kwane wene God yaa anam andiwendan eb ambiwoombed nedbenib kurikuri kerimaib kuu yiiib korem yaa weng kee keenduub kii.

³ God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib nangkema yewenuwiib kuu nub Ambe Godiib Yariman Yesu Keresuyiib yaambad yiiib ari menebok.

Failimon Ye Anam Andi

⁴ Ne aron korem ne God yaa kurikuri kerimain kuu, eb dowadiib eso ande kurikuri kamembirimain, ⁵ amborom kuu eb anam andi Yariman Yesu yaayiiib eb mimyob dowaken God ye karadkonodan yaayiiib kuu wengain kowe. ⁶ Ne kurikuri kerimain kuu Yesu Keresu nub yaa amun kerundoone korem kee ebkaadkerewen kuyaambad, eb anam andimbed anam andidan yaa aroreneneb imbo mene yone daboknaneeb kuu yiminmo keraneeb. Kuku Yesu Keresu yaningko darewoob keruni yeman. ⁷ Nangkodmi, eb mimyob dowaken keendimaab kuu wedmaan kowe, yewenubmo kubi darewoob kandaan, amborom kuu God ye karadkonodan yi niindem aom kuu kubi dowaken ben kondewen kowe.

Onesimus Ye Dowad Kaamonoon

⁸ Kwana kowe, kwamune Keresu yaambad ne kuu arudkonomo kwane andi ye weng eb yaa kowaniin kuu, yorokmo ye kiwaan arimbed eb kwane ambangkaneebmo, ⁹ kumban nembad yedmaan kuu mimyob dowakenbed kowenid. Kowe, ne Pool kiom mana kerani, angkon Yesu Keresu ye dowad yaa wii karub keraan kumbad, ¹⁰ eb yaa ema yedme kowaan kuu, anam andi yaambad ne dana keroonman Onesimus ye dowad kaamobdandamaan.

Ne kuu wii aom dibiine, ye kuu kwane ne dana keroon. ¹¹ Anukbed ye kuu eb awabdi yemanban kumban, kibikee awandi ye karub amun keroon, eb yaayiiib ne yaayiiib.

¹² Mimyob darewoob kowaan ye karub kee, nembed kan kowaana ika eb yaa ku monoon kii. ¹³ Ne kuu Yesu ye weng amun ye dowad wii aom doriin yaron kuu ne meeni dowaken kuu kwane neka keyoom awinenako doborok, eb yumbon kande doberene awawok andid. ¹⁴ Kumban eb yaadin ma kaamobdindombed nembed Onesimus yaa awawi deme ogoodmo koni kuu ne dowakenban, ye kuu eb deme karub kowe. Kwanaan amborom kuu eb awawi weng dakmaneeb kuu kwane eb dowaken yaambbedmo, dedmonaane eb dowakenban yaambbedban kii. ¹⁵ Kwamuneene, anuk kuu Onesimus kuu aron dukmenmo eb yaambbed doombere angkane doberene kuristen keroon ye dowad kuu, mokuro, kibikee aron korem ebmanmo keraneen. ¹⁶ Eb yaa ika monoon kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub ika kerimo yemanban, inamen kee burudande eb mimyob dowaken keeni ye angkodmi keru yeman kui. Ne mimyob dowaken darewoob ye yaa kowaan, kumban eb mimyob dowaken arimbed dareb keru ye karub keroon, ye kuu karub amuniiwa ye kuu Yariman yaambbed eb angkodmi kerooniiwa kowe.

¹⁷ Kwani kowe, Pool kuu ne angkodmi amun anam andebka, kwane ebbed ne yaa amun nambiwoom mene andimaab kwane areb kuu, Onesimus kuu amun kwane ika mene nambiwoom ande. ¹⁸ Kowe, ye kwamune eb yaa ma ambarakmoon keroka, eb yaa maa dungkum keroon ma angkeen keroka, ye dabab o dungkum eb yaa kuu kan ne yaa kawebko nembed ongmebde, inebde kama. ¹⁹ Ne Pool, nembed kerek kee wongkaan, neka ne dingkimbed kii. Anamaa, ne ika ye dungkum kuu ingkabdaniin. Kumban meenme, kedmengkabdaane anam andewen kowe, eb dungkum ne yaa kuu ebka eb wadkeru kui. ²⁰ Ee nangkodmi, ke kaamonaan kuu Yariman yaningko yaambbed ne dowad awawe andid, angkon ne niindem aom kuu Keresu yaningko yaambbed kubi dowaken kan kawe.

²¹ Nembed kangdommo meenaan kuu komo andaniin kuu no kwane awinaneeb kowe, kerek kee wane keebdaan, amborom kuu nekaadkeraan kuu komo deme eb yaa kabde dakmaan korem kuu kwane ariyiib darewoobmo awinaneeb kii. ²² Kowe, weng maa kuu kei. Eb ambiwoom wadnarimbon mimo ne meneni ewiib dobiri dowad ongme, amborom kuu nembed meenaan kuu God yiib kurikuri weng wengambere inandene kiwaan ongmaneena ne nekwane yiyiwiib yaa mananiin kowe.

Yeenbon Weng

²³ Epafra, Yesu Keresu ye dowad ne yoom ke wii aom doruub kuu kubebdi weng eb yaa kowoon. ²⁴ Kwaneene, deme ne yoom awinimaibdan Maak yoom Aristaakus yoom Demas yoom Luk yoom kuu yi kwangkong kubebdi weng keebdiib kii.

²⁵ Kowe, kwane Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu kwamune yiib kingkin yaayiib ibmo awandok.

Hibrudan Hibrudan Yi Kerek

Wongkoonman

Wongkoonman kuu yaningko kerek kemaom wongkindo. Kuristen korok maa Teetuliaan weeb AD 200 areb ande wongkoon kuu Baanabasbed kerek kee wongkoon. Kumban kibikee karub yenambed Apolosbed wongkoon andaiwe, yenambed Sailasbed wongkoon andimaib. Kumban yi korem kuu wongkoonman kuu God ye inamen yaambbed wongkoon andimaib.

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Wongkoonman kuu Yuuman Yesu yaa anam andoon, ye kuu Yuudan anam andiwen kuyaa wongkoon. Yesu kuu Yuudan yi inameniib amowamowiib amob wengiib kurikuri kiwaaniib korem burudande aningko darewoob arimbed keroon ande korokboon, kerek kemaom kuu. Kwane, Buk Andowoonbed wene Buk Malakai kuye profesi weng kuu Yesu ye dowad korokbe dakmeen kuyaa wongkoonmanbed ande korokboon. Kowe, Moses o engyus o karub maa yaamban, Yesu yaamo meenmembirime anded. Kwane, wongkoonmanbed ande korokboon kuu Yesu kuu God dore nub dore wedyiri dobiri ye karub aningko darewoowiib, Eeron arebban, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan arebban. Wongkoon ye weeb kuu AD 68 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng: God Ye Amob Yeeb Ongmoonman Yesu Kuu Aningko Darewoob Arimbed (1:1-4)
2. Yesu Keresu Kuu Aningko Darewoob Arimbed, Kurin Ye Yuudan Yi Korok Korok Arebban (1:5—7:28)
3. Yesu Keresu Kuu God Dore Nub Dore Wedyiri Dobiri Ye Karub Darewoob Arimbed, God Dore Yuudan Dore Wedyiri Dobiridan Arebban (sapta 8—10)
4. Anam Andi Yaambbed Kangdommo Doberembirime Andi Ye Weng (sapta 11—12)
5. Anam Andi Yaambbed Dobiri Kerekmen Yaa Ambobandi Ye Weng (13:1-19)
6. Yeenbon Amun Kerundi Weng (13:20-25)

Engyumban Mingkimbed Aningko Darewoob

¹ Kurin yiri kuu Godbed nub awoya yaa profesidan yaambbed aron yemoon kuu kiwaan yemoonbed daandemboroon. ² Kumban kibik aron yeenbon kee, ye Dana Mingki yaambbed nub yaa daandoon. Kwane, ye kuu Godbed kumkam korem yaa kangkoman keruni ye kiwaan kuu kowoon. Kwanekore, ye yaambbed Godbed kumkam korem kuu ongmenabo. ³ Mingki kuu God ye nambiri kuu dianmo keroon. Ye kuu ye Ambe ye inamen meeni korem areb ibmo doboroon. Ye weng aromkonoyiib kumbed kumkam korem angkeen. Kwane, amarakmi aari ye kiwaan kuu ambangke dowan kerekore, Ewen ari daane Aningko Arimbed Ye God ye dingki wiwi angkambbed dibe. ⁴ Kowe, Godbed kine kowoon yaningko Mingkimbed awinoon kuu engyu yi aningko burudandoon arimbed areb, Mingki kuu arimbed, engyu arebban. ⁵ Kedi, engyu kane yaa Godbed ma kwane yedmoon,
 “Eb kuu ne Dana,
 kibikee ne kuu eb Ambe keraan.” andoon? Dowan!

- O, engyu kane yaa Godbed ma kwane yedmoon,
 “Ne kuu ye Ambe keraniine,
 ye kuu ne Dana keraneen.” andoon? Dowan!
- ⁶ Kwane angkon Godbed ye wonobdana okad yiri nenkowe yedmoon,
 “Engyu korem kuu ye yaa bumangke yaningko kankoonime.” andoon.
- ⁷ Engyu yi dowad daande yedmoon kuu,
 “Ye engyu ongmandaane nuub areb kerimaib,
 ye demedan kee ongmandaane amot yumbu areb kerimaib.” andoon.
- ⁸ Kumban ye Dana Mingki ye dowad yedmoon kuu,
 “O God, eb oonimbon kuu aron korem korem kwane angkimberem-
 baranuun,
 eb ambibkin aom kuu yorokmo ye aromkonombed oonaneeb.
- ⁹ Yorokmo dobiri yaa dowakenmo kerewen, kumban inamen arewa yaa
 arud wandemberewen.
 Kwanikob, God, eb Godbed eb korok ari kubi yeman olif ambod ye oiyo bune
 kinoon kumbad,
 eb nendene eb angkodmia burudande ari nenkwoon.” andoon.
- ¹⁰ Kwane yedmoon kuu,
 “O Yariman, yimin andowoon yiri okad ye ambokab ongmeneb,
 ambid kuu eb dingkimbed ambangkewen.
- ¹¹ Yi kuu dowan keraniib kumban eb kuu kwane doberembaraneeb.
 Kwane, yi kuu ebkad areb korob kere biringke dowan keraniib.
- ¹² Yi kuu yuruk ebkad doboob areb bedmaneeb.
 Yi kuu ebkad biande ebkad yeeb ben deebendemoon areb keraniib.
 Kumban eb kuu doreebmo kwane dobaraneeb,
 kwane eb weeb kuu yimin wandaunban.” andoon.
- ¹³ Engyu kane yaa Godbed ma kwane yedmoon,
 “Ne dingki wiwi angka diberebko,
 kwane wene nembed eb bondan kuu beni
 eb yondad dabderem yiri kiriba.” andoon? Dowan, Mingki yaamo.
- ¹⁴ Engyu korem kuu awandi ye awad Godbed ben nongkobe kore, bobni
 yaa burudande bindaneene yumbon kandaniibdan yaa awandime ande
 yedmoon dee? Anamaa.

2

Wengambere Kaadkeri Weng

¹ Kwanikob, komo weng wengamburuwen kuu angkon ongme arimbed
 korobe meene kaadkerem. Kwananuub kuu awerendobenmo wanaub-
 ban. ² Kedi, God ye amob weng engyusbed kanminiwen kuu yenambad
 amonombe weng id maaaa kerindeban, kwane weng kuyaa wunesadmi-
 wendan yoom wabkad keriwendan yoom korem kuu dabab anam kandi-
 wen. ³ Kowe, Godbed bobni yaa burudande bindi ye weng miin darewoob
 yaa yangmadandanuub kuu, komarewa kere dabab kandaubban ande
 kirokmonanuub? Dowan! Godbed bobni yaa burudande bindi ye weng
 kee Yarimanbed ibduruk daandaan kuu, wengambiriwendanbed kuu weng
 anam ande korokbendiwen nub yaa. ⁴ God kangkon kuyaa kuu anam ande
 korokboon kuu, dud kedmengkiyiib yeka maaaa ye wedme binangki ye-
 maniiib God yaromkono wedmi yeman mimimiib Kingkin Karadmo ye deme
 ye aromkono maa maa Godbed kabamoon bangkandoon kuyiib korokboon
 kil.

Yesu Kuu Ye Kuristen Angkodmia Areb Keroon

⁵ Okad yeeb Godbed ongmaneene mananuun kuu ooni dowad engyu ke ande dakmuub keyaa nenkowindo. ⁶ Kumban God Ye Weng aom karub maambbed dakmoon kuu,

“O God, nimakarub yi kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo doreeb?”

Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?*

⁷ Ebbed yi kuu aron dukmen engyu arebban yiri ben kubudereneb, yi yaa nambiriyiib aningko kankooniyiib bangkandeneb,

⁸ kumkam korem kuu yi dabderem aom nongkobewen.” andoon.

Godbed kumkam korem yi dabderem aom nongkoboone kuu nimakarub kuu korem ooni yeman, barang maa ma biknindo. Kuned kibikee wedmuub kuu kumkam koremban, yename kuu yi dabderem aom dangoon.

⁹ Kumban Yesumo wedmenuub, ye kuu aron dukmen engyu arebban yiri kankubunoone, amaan ye yaa kuu nambiriyiib aningko kankooniyiib bangkanoone, amborom kuu yembed nub dowad bobnoon kowe. Kwanoon kumbed God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambbed nimakarub korem yi dowad durud yewed kande bobnoked yimin ande kwanoon.

¹⁰ Yiminmo keroon kuu yeka ye dowad ongmenaboone yeka ye yaambbed kumkam korem dembe wonoon ye God, yembed nimakarub yemoon nambiri yaa bemini dowad yi bobni yaa burudande bando ye kiwaan ongmi ye karub kuu kankine kowoone, durud yewed kandoon kumbed demkoonmo keroon. ¹¹ Nimakarub ongmaane karadmo kerimaib ye karub Yesuyiib angkon ongmandoone karadmo keriwendaniib, yi ayoob kuu yeka yekamban id mimo. Kowe, Yesu kuu yi yaa damana andimaan kuu karak yemamban yiminmo. ¹² Kowe, God Ye Weng aombed wongkoon kuu Yesu ye dowad anam id kere yedmoon,

“Nembed ewaningko kuu ne damana yaa ande daandaniin.

Nedbiwendan yi arinambo arimbed eb kubi yook wingkaniin.” andoon.

¹³ Kwane angkon yedmoon,

“Ne kuu God yaambbed angkumonaniin.” andoon.

Kwane angkon yedmoon,

“Ne kuu kei, ne yoom nimakarub Godbed bangkawoon yoom kuu kei.” andoon.

¹⁴ Nimakarub kangkon yomiib umkaniib kowe, ye kangkon yi id arebmo kerene bobnoon kumbed bobni yaromkono awinoonman kuu yaromkono monmaroon. Kuu ye aningko kuu awad arewa Seten kui. ¹⁵ Kwane Yesumbed monmarekore, kane kane bobni ye uni yaambbed Setenbed awinende yerengkoone yi wanabi yaron yirimbed ari kuu ye dabderem yiri dobere ye dememo awinembirimaibdan kuu Yesumbed dudbere ben angkadoroon. ¹⁶ Kedi, anam kuu engyu yaa awandindo, kingkin kerekmen yaambbed Abraham ye yob keriwendan yaa awandoon. ¹⁷ Keye dowad kumbed Yesu kuu kiwaan korem yaa kuu ye damana areb keru yeman ongmoon. Kwane ongmoon kuu mimyob keende kakman are nonondandiyiib ma korondiyiibbaniib God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob God ye deme awinimaan ye karub kerok anded, nimakarub yi ambarakmi kuu biddok anded. ¹⁸ Amborom kuu ye yaa ambarakmok ande biranande kamoon kuu yekareb durud yewed kandoon kowe, kane kane yaa Setenbed ambarakmok ande birandande kamaneen kuu Yesumbed yi yaa awandaneen kuu yimin.

* **2:6:** Kaamobi ayoob kee inandi kuu: God ye mimyob dowaken yaambbed yi yaa oone doreen kumbedmo.

3

Yesu Kuu Darewoob Arimbed Moses Arebban

¹ Kwani kowe, kuristen angkodmia karadmodan, Ewen aombed baan-doone ibmo ambangkaibdan, yiib kuu Yesu yaambbed meenmembiri-mamime. Ye kuu nub Apaso, ye kuu God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Dobiri Karub Darewoob Arimbed, ye dowad kwamunemo daknimaub kii. ² Ye kine kowoon ye God yaa kuu ma domondindo, ye weng yaamo awinimo kamoon. Ye kuu Mosesbed God ye nimakarub korem yaa ma domondindo kwane areb keroon. ³ Ambib yenboon ye karub yaningko kuu kankooni-maib, ambib yaningko arebban kwamune areb kuu, Godbed wedmoon Yesu kuu aningko kankooni darewoowiib yiminmo, Moses arebban, amborom kuu Yesumbed ambib yenboon, ambib kuu God ye nimakarub kui. ⁴ Kedi, ambib mimim korem kuu karub mimimbed yenbenabimaib kumban, God kuu kumkam korem yenbenabi ye karub. ⁵ Moses kuu deme awinimo ye karub, ma domondimokbanman, God ye nimakarub korem aom kuu. Kwane, yembed dakme korokboon kuu Godbed aman ari komarewa dakmaneen ye weng ye dowad. ⁶ Kumban Keresu kuu God ye Mingki, ma domondimokbanman, God ye nimakarub korem yaa kuu. Kwane, nub kuu arudkono doberenub yembed kwananeen ande kerengkanuwen ye weng awine dobaranuub kuu, nub kuu ye nimakarub keranuub.

Anam Andindodan Yi Inamen Yaa Daboknendaib

⁷ Kowe, Kingkin Karadmo kurinbed Yuudan wabkad keriuwen yi dowad yedmoon kuu kibikbed yiib yaa kwamune,

“Kibikee ye weng wengambiribka,

⁸ yiib niindem aom kamkono keraib,

amboon angkambbed yiibbed God yaa komboon darobeniwen yaron kuu

yiib kuu wabkad kere bon keriuwen areb ikakman keraib.

⁹ Yiib awoya yirimbed ne yaa anam dee ande komboon darobewiwe, weeb 40yiib nembbed komo ambangkaan kuu wedmiwen.

¹⁰ Kwanekob, ne kuu kuye nimakarub korem yaa arud wandundekori, kwane yedmaan, ‘Yi inamen kuu aron korem kimyenmo winimaib, kwane, ne dobiri kerekmen yaa ma kaadkerindo.’ andaan.

¹¹ Kowe, neka norin wandeni amob weng ongmeni yedmaan, ‘Yi kuu ne yiidkimbon aom awunaibban.’ andaan.” andoon.

¹² Angkodmia, korobe kaadkerime, yiib kuyaa karub mim kuu ambarak-miyiib kerene niindem aom anam andindo kumbed wad doreen ye God yaa angkurom korokbenaan andid. ¹³ Kumban kibikbed wene yimin wandaneen yaron kuu derekmana kowe, aron korem neman kube ongkanoon ongkanoon kamime. Kwamaniib kumbed ambarakmi ye birandimbed yiib niindem aom kebendaanban. ¹⁴ Nub kuu ibduruk Keresu ye dowad kerebkarawiibban arudkonomo doburuwen kwane kangdommo dobaranuuwe yimin wandanuun kuu, Keresu yoom ibmo dobaranuub. ¹⁵ Anuk yedmoon areb kwane,

“Kibikee ye weng wengambiribka,

yiib niindem aom kamkono keraib,

yiib wabkad kere bon keriuwen areb ikakman keraib.” andoon.

¹⁶ Kane awene yi kuu wengamberekorib wabkad kere bon keriuwen? Yi kuu Mosesbed Idyip aombed bin angkadoroondan korem kui! ¹⁷ Kwane, weeb 40yiib kuu kane awene yaa Godbed norin keendoon? Yi kuu ambarakmiwenden, amboon angka dukniwen kui! ¹⁸ Kwane, kane awene

yaa Godbed ye yiidkimbon aom awunaibban ande amob ongmoon? Yi kuu wengamberedandiwendan kui! ¹⁹ Kowe, nub wedmuub kuu yi kuu awunindeban, amborom kuu yi kuu anam andindo kowe.

4

Anam Andiwendan Yi Yiidki Yeman

¹ Kwanikob, kibikee God ye yiidkimbon aom aomni yeman ye weng kunduk kuu kwane angkeen kebenindo kowe, nub kuyaom kuu karub maa Godbed wengyunde yiminban andaneene yiidkimbon kuyaom aomnaanban kuyaa korobe kaadkerem. ² Kedi, nub kangkon weng amun kuu yi yaa daandiwen areb kumbed nub yaa daandiwen, kumban yi yaa ma awandindo, amborom kuu yi kuu weng amun wengambiriwen kumban anam andindo kowe. ³ Kumban, nub nubkaad, nub kane kane anam anduwen kuu awunanuub ye yiidkimbon kuu angkeen, amborom kuu Godbed yedmoon kwane,

“Ne kuu norin wande amob weng ongme yedmaan kuu,

‘Yi kuu ne yiidkimbon aom kuu awunaibban.’ andaan.” andoon.

Kuned, ye deme kuu yimin yiri kumkam korem ongmenaboon yaambbed kwane dowan keroon. ⁴ God Ye Weng aom buk maa yaambbed yembed aron ed ari ye weng dakmoon, “Aron ed ari kuu God kuu deme korem dowan kerekore yiidkoon.” andoon. ⁵ Kwane anuk ke yedmoon kei, “Yi kuu ne yiidkimbon aom kuu awunaibban.” andoon.

⁶ Nimakarub yena kuyaom yiidkimbon aom awuni yeman kuu kwane angkeen, kebenindo. Kwane, kane kane anukbed weng amun yi yaa daandiwe wengambiriwen kumban wunesadmiwen, yi kuu kuyaom awunindo.

⁷ Kwanikob, aron doboob kwane wene amaanbed Godbed aron mim kine kowoon, kuu kibikee ande yedmoon kowe, kwane Dewid yaambbed anuk ke yedmoon kei,

“Kibikee, ye weng wengambiribka,

yiib niindem aom kamkono keraib.” andoon.

⁸ Kedi, Yosuaambbed yiidkimbon kondoon karen kuu, God kuu amaan ari aron maa yeman kuu kwane dakmindo karen. ⁹ Kuyaa andoon kumbed, kwane God ye nimakarub kuu Godbed yiidkoon areb yiidkaniib, ¹⁰ amborom kuu kane kanembed God ye yiidkimbon aom aomnaniib kuu Godbed ye deme yaa kuu koronde yiidkoon areb, kwane yi deme yaa koronde yiidkaniib kowe. ¹¹ Kwani kowe, nub kangkon nubkareb kiwaan korem yaambbed ninabenub yiidkimbon aom awunem. Kwananuub kumbed karub maa kanembed yi wunesadmi kara ye yoman yaa wenene yi koob kandene kombaraanban.

¹² Kedi, God ye weng kuu wad dore yiminmo ambangkembirimaan. Ye weng kuu kerewang ered ayoob ye arud arebban, arud anam kai kowe, nare awune wene wadkeriyiib kingkiniib nadme andokbe kono inoon yaayiyiib kono ambodiib nadme andokbe kwane nimakarub yi niindem aom meeniyiib inameniib kuu wengyundimaan. ¹³ God ye indob ari kuu kumkam korem ongmenaboon kuu komombbed ma biknindo. Ye yaambbed nub komarewa doburuwen kuu dakmanuub ye God ye indob ari kuu inamena meeniya kumkam korem kuu dianmo kwane dange weneen.

Yesu Kuu God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Ye Karub Darewoob Arimbed

¹⁴ Kwani kowe, God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed Ewen ari daanoon kuu nub dowad doreen, ye kuu Yesu God ye Mingki kui. Kowe, nubbed anam anduwen yaambbed anam ande dakmuub kuu yobdoodmo awinem. ¹⁵ Kedi, nub korok darewoob kuu nub

dobiri inamen awine kandi kuu aromkonomban kuyaa kuu yone ibmo kere mimyob keende awandi yiminmo ye karub. Ye yaa kuu nub yaa areb kiwaan korem yaambéd ambarakmok ande biranande kamoon kumban, ye kuu ma ambarakmindó. ¹⁶ Kwani kowe, nub kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye God dibere oonimbon ari dibeen yaa kuu kerebkarawiibban arudkonomo wene nandem. Kwananuub kumbéd dabab menebaneen kuu nub yaa awandi dowad mimyob keende kakman are nonondandi kande-nub, kabamoon kondoon ye mimyob dowaken wedmanuub.

5

¹ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed yi korem kuu karub kuyaambéd kine benekorib, God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye deme kuu kiniwenmanbed awinimaan, nimakarub yi munob bangkaniyiib yi ambarakmi ye dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb bangkaniyiib yeman kii. ² Ye kuu kane kane nonoon kerenib kimyen weniibdan yaa kuu nangkemmo awandaneen kuu yimin, amborom kuu ye kangkon ye dobiri inamen awine kandi kuu aromkonomban kerimaan kowe. ³ Kekee kwanikob, ye kangkon ye ambarakmi dowad kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaan, nimakarub yi ambarakmi dowadmomban.

⁴ Karub kanembed yekareb aningko darewoob arimbed ye deme kee ma kandaanban, Eeron yoom yawoya yoom yaa Godbed baande kinoon kwane keraneenkob kandaneen. ⁵ Kowe, Keresu kangkon yekareb nambiri kande God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kerindo, Godbed ye yaa yedmenoon,

“Eb kuu ne Dana,

kibikee ne kuu eb Ambe keraan kii.” andoon.

⁶ Kwane, Godbed ye weng mamaa yedmoon kuu,

“Eb kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb kwane

God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad kerewen kii.” andoon.

⁷ Yesu okad yiri dorofoon yaron kuu yembed naawonmo ameng kamiyiib inok wiyiib kamoon kumbéd kurikuriyiib kaamoniyiib kuu bangkanoon, ayiwéd bobnimbon yaa burudande nendaneen kuu yimin ye God yaa. Kwane, Godbed ye weng wengamboroan, amborom kuu Yesu kuu yekareb kankubune aningko kankooniyiib God ye dowaken yaambéd doberembiri-maan. ⁸ Ye kuu God ye Dana kumban, durud yewéd kandoon kuyaambéd wengambere awini kandi ye inamen yekaadkeroon. ⁹ Kwane, ye kuu demkoronmo keroon kowe, ye yaa wengambere awine kandidan korem yi bobni yaa kuu burudande bindi ye ambokab keroon, aron korem yeman.

¹⁰ Kwane, ye kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb Godbed ye dore nimakarub dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed kine nenkowoon.

God Yaa Koronde Ika Wini Yaa Kuu Kaadkerime

¹¹ Nub kuu weng keyaa kee yemoon dakmi yeman, kumban yiib yaa ambobandanuub kuu yobdood, amborom kuu yiib kuu emambéd kaadkeri-maib kowe. ¹² Kedi, kibik aron kee yiib kuu God ye weng kedmengkandidan kerí yeman kunéd, anam kuu yiib yaa kuu God ye weng yaambéd ibduruk kedmengkandimaib ye weng kuu karub maambéd ika korem kedmengkandaneen kumbéd yimin. Yiib kuu animan kamkonomban muk ambodbed animaib ye dana areb keríwen kii! ¹³ Kane kanembed muk ambod yaamo aniib kuu yi kuu dana monob areb keríwen kowe, yi kuu yorokmo dobiri

ye inamen yaa kuu korobe kaadkerindo. ¹⁴ Kumban animan kamkono kuu kaine amniwendan yiman, yi kuu kedmengkandi kuyaambed korondiyiib-ban kwane ambangkimaib kowe, amun yaambed andokbe arewa kuna kuu yikaadkeriwen.

6

¹⁻² Kwani kowe, nub kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ye weng dana yaa areb kedmengkandembiri yaa kuu koronde kaine amne aamkono areb kerem. Ibduruk kedmengkandimaib kee, bobni ye kiwaan ye ambangi yaa amonombi ye wengiib God yaa anam andi ye wengiib baptais kerundi ye kedmengkandiyiib korok ari dingki kowi ye wengiib bobni yirimbed dembi ye wengiib aron korem ye dabab koni dowad wengyundi ye wengiib kuu ika daandi yemanban, yiibkaadkeriwen kowe, kuristen inamen kaine amni ye weng kedmengkande awinem. ³ Kwane, Godbed kwamime andoka kwamem.

⁴⁻⁶ Kane kane ibduruk anam andiwe yi inamen nandoone, Ewen aombbed munob kondi yeman wedme amun andiwe, Kingkin Karadmombed ibnen-doone, God ye weng wedme amun andenib, God ye oonimbon menuun ye aromkono wedme amun andiib kuu, yi kuu yi anam andi yaa koronde ika wananiib kuu, ikakman amonombe God yaa minindeban keraniib. Amborom kuu ika mananiib kuu yikareb yi dowad God ye Mingki ika at ming arimbed ayenib dian angkambed karak konaniib kowe, ika mini kuu yiminban.

⁷ Kedi, kuruweng kei, okad kuu am menebimaunkob animamenudned yongbon kuu idiib kere wanaankob yongbon yarian wimaib kuu okad kuu God ye amun kerundi kuu kandimaun. ⁸ Kumban okad ari yik kawiiib kab arewamoyiib dembimaan kuu arewa kowe, God ye butun kondandameen aom dorenu yeenbon kuu amothbed denanuun kii.

⁹ Angkodmia, nub kuu kee kwamune dakmuub kuned, yiib kuu kwamunemban ande meene kangdommo awinuwen. Kwane, yiib kuu amun kerundi arimbed kandaniib, kukuu bobni yaa burudande bindi ye kerekem yeman. ¹⁰ God kuu yorokmo, yiib kuu ye nimaya karuwa yaa anukiib kibikiib awandembirimaib kumbed, ye deme awine ye yaa mimyob dowaken keenimaib kuu nonondandaanban. ¹¹ Nub dowaken yiib mimim kuu korondiyiibban ye inamen kee korokbiib kuu, kwane awinibko wene yeenbon aron ari keruk. Kuu yiibbed anam kwananeen ande meedmi kuu kangdommo kerok andi dowad. ¹² Nub dowakenban yiib kuu kura-bidan areb keru kuu, kumban kane kane God yaa anam ande yodbirimbaban iwarimbed dobirimaib kumbed weng kunduk yedme kowoon ye yumbon kuu kandiwendan yaa kuu yiib kuu kumunkingime.

God Ye Weng Kunduk Kuu Anam Kwananeen Kumbedmo

¹³ Kwane, Godbed Abraham yaa weng kunduk ongme konoon kuu, karub maambed God yaa ma burudandindo kowe, yekareb ye aningko yaambbed kowene ¹⁴ yedmoon, "Anamaa, nembad amun kerubdeni eb awoya yemoon bangkabdaniin." andoon. ¹⁵ Kwane, Abraham kuu yodbirimbaban iwarimbed doberekere, ye yaa yedme kowoon yeman kuu boon.

¹⁶ Karub kuu karub maa aningko darewoob yaambbed yedme kowimaib, yikareb yimerenban. Amob weng ongmimaib kuu komo dakmiwen kuu anam ande korokbekore wengbiri korem kebeni yeman. ¹⁷ Godbed weng kunduk ye yumbon kandaniibban yaa kuu, ye inamen amonombindeban ande dianmo korokbi dowad weng kee awinime ande amob wengbed ongmoon. ¹⁸ Kuye amonombindeban ye weng ayoob ongmoon kuyaom

kuu God kuu dudi kuu yiminban kowe, weng ayoob ongmoon kumbed, nub weng kunduk kondoon awini dowad God yaa kirokmonuwendan kuu, kubi darewoob kere niindem aom aomnime anded. ¹⁹ Weng kunduk kondoon kee nub awinuwen kowe, nub kingkin yaa yobdoodmo awine angkumonimaan. Kwane, kuye weng kunduk kuu nub dowad kurikuri boyambib darewoob ye ambongkodem kebeni ye dabua burudande awune God ye kerebiri yaa wonoon. ²⁰ Kuyaa kuu Yesumbed yedin nub dowad aomnoon. Ye kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb kwane God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed aron korem yeman kerekore aomnoon.

7

Melkisedek

¹ Melkisedek kee kambong Salem ye king, ye kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub. Kwane, Abraham kuu king yena yaa nangbe burudandekore ika meneen kuu, Melkisedekbed durunene amun kerunoone, ² Abrahambed king yaambéd yiribman nangbe boon korem kuu andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa bangkanoon. Ibduruk kuu Melkisedek yaningko ye id kuu “yorokmo ye king”. Kwane angkon “Salem ye king” ye id kuu “yewenub ye king”. ³ God Ye Weng aom kuu awodki awaan ye wengiibban, yawoya awene ye wengiibban, andowoon yaron o wadkeri yimin wandoon ye wengiibban kowe, God ye Mingki areb kwane Melkisedek kuu God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon kuu aron korem doberembaraneen.

⁴ No meenime, yaningko kuu darewoob arimbed. Nuwambokab Abrahambed nangbe boon ye yiribman kuu andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa bangkanoon, yiribman miin amun yaamo bangkanoon. ⁵ Kedi, Moses ye amobbed yedmoon kuu Livai ye awoya ari kuyaom kuu kane kane God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keruwen kumbed Yuudan yaambéd andokbe wenore angko angkoyiib kere mim bangkandi yeman kuu bime andoon kowe kwanimaib. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu Yuudan yikanmo, angkon Yuudan kuu Abraham ye awoya ari kuned God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanbed yi yaambéd kwamune bimaib. ⁶ Kumban Melkisedek kee ye kuu Livai ye awoyamban, kuned Abraham yaambéd andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu bekore, weng kunduk kandoon ye karub Abraham yaa amun kerunoon. ⁷ Kwane, anam kuu yirimbed ye karub kuu darewoob arimbed ye karubbed amun keruni yeman. ⁸ Kuye dowad aom mim angkara kuu, yiribman andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu duknidan, Livai ye awoyambéd Yuudan yaambéd bimaib kumban, kuye dowad aom angkara kuu, wad doreen ande korokboon ye karub Melkisedekbed Abraham yaambéd yiribman boon. ⁹ Kwane mimbed yedmaneen kuu, yiribman andokbe wenore angko angkoyiib kere mim bi ye karub Livai kuu, Abraham yaambéd andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa konoon kii andaneen. ¹⁰ Amborom kuu Melkisedekbed Abraham yaa durunenoone Abrahambed Melkisedek yaa bangkanoon kuu Livai kuu Abraham ye yob kowe, Melkisedek yaa bangkanemoon areb keroon.

¹¹ Kwane, Livaidanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keriwén ambokab arimbed Godbed amob kuu nimakarub yaa kondoon. Kumban Livaidanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kere ooníwén yaambéd yiminmo keri kuu de nandiwén karen, komoyiibkob kuyaa kuu Godbed ye dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub mamaa Eeron arebban Melkisedek areb kuu mananeén andoon? ¹² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kurin kuu ben angka nongkobe God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan yeweb ben aom nongkobaneén kuu, Moses ye amob yaa kuyaa kangkon koronde yeka mamaa keraneén kumbedmo yimin. ¹³ Weng kee dakmeén ye karub kuu amyenimbon mamaa, Livaimanban. Kwane, ye amyenimbondan ye karub maa kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi deme ma ambangkimokban. ¹⁴ Kuku di-anmo, nub Yariman kuu Yuda ye ambokab yaambéd doroon, amyenimbon kuyaambéd kowe dakmoon kuu Moses kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi weng aweneyiib ma dakmindó. ¹⁵ Kwane, God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub mamaa Melkisedek areb monoon kuu Yesu kowe, nubbed komo dakmuub kuu korem dianmo keroon. ¹⁶ Ye kuu God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub keroon kuu Livaidan yiman ye amob ambokab arimbedban, monmarindeban ye wadkeri ye aromkono ye ambokab arimbed God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub keroon. ¹⁷ God Ye Wengbed dianmo yedmoon kuu, “Eb kuu Melkisedek areb,

God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub aron korem dowad kerewén kii.” andoon.

¹⁸ Livai yawoya yaambéd God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keri ye amob kurin anuk kuu kan angka kowoon, amborom kuu aromkonoyiibban kere ambangkimokban kowe. ¹⁹ Kedi, Moses ye amob kuu komo komo ben demkoronmo ma ongmindó. Kwane, kuye amob burudandoon arimbed keroon ye inamen kuu, nub yaa kondooné amaan ari anam kwananeén ande meedmuub kumbed God ye dia munuub kii.

²⁰ Kwane, Yesu kuu God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub keroon kuu wiim aangki wengiib ongmoon kii. Karub yena kuu wiim aangki weng maayiibbanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keriwén ²¹ kumban, Godbed ye yaa yedmoon,

“Yariman kuu wiim aangkekore,
ye inamen ongmoon kuu amonombindeban keroon kuu,
eb kuu God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub aron korem dowad kerewén kii.” andoon.

Kwanandoon kumbed Yesu kuu God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub keroon. ²² Wiim aangke weng kee ongmoon kowe, Yesu kuu nub dore ye dore amob weng ongmoon kuu, Yuudan dore God dore amob weng kurin ongmoon kuyaa burudandoone, Yesu kuu keye amob weng keyaa yiminmo awini ye karub keroon.

²³ Kurin ye amob kuye dowad kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yemoon keriwén, amborom kuu kwane God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi deme ambangke doberembiri yeman kumban bobnimbed kebendimo kamoón. ²⁴ Kumban Yesu kuu aron korem doreén kowe, yembed God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub kere aron korem dowad oonoon, dowan kerindeban. ²⁵ Kwanikob, kane kane ye yaambéd God yaa mananiib kuu, yembed yi kumundinmo kuu bobni yaa burudandé bindaneén kuu yimin, amborom kuu ye kuu aron korem doberemberene God yaa yi awandi dowad dakmembaraneén kowe.

²⁶ Nub dowad God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kwamune kuu yimin. Ye kuu karadmo ye karub, ambarakmoon kii ande kadwonimokban ye karub, ambarakmiyiibbanman, ambarakmidan yaambed nen angka kowoonman, Ewen ari nen burudandoon ye karub, kui. ²⁷ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbeddan yena kuu kekamune areb, yi kuu aron mimim arimbed dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib, ibduruk kuu yikareb yi ambarakmi dowadiib angkon yoman nimakarub yi ambarakmi dowadiib. Kumban Yesu kuu kwamunemban, yembed yekareb ye idbed dingkan aye nengke agedmo kere baeb konemooon areb keroon kumbed, korem yi ambarakmi dowad mimo ambangkoon aron korem yeman. ²⁸ Kedi, Moses ye amob yaambed God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kerok ande kine nendiiwe kerimaibdan kuu aromkonoyiibban, yi kuu karubmo kowe. Kumban Moses ye amob ye yoman aron maaaa arimbed wiim aangki weng monoon kumbed Mingki kine kowoon, ye kuu Godbed ongmoone aron korem yeman yiminmo keroon.

8

Amob Yeeb Yaambed God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Dobiri Ye Karub Darewoob Arimbed Kuu Yesu

¹ Nubbed ke meene dakmuub ye id kuu kei, nub kuu kwamune ye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoowiib, ye kuu Ewen aom nambiri darewoowiib, ye God ye ooni ye dibirimbon ye wiwi angkambed aromkono kandimbon ari diberekore, ² karubbed ongmino Yarimanbed Ewen arimbed ongmoon ye kurikuri ambib anam niindem aom kuu yembed God ye deme ambangkimaan.

³ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb dareb arimbed kuu Godbed kine kowimaan mimim kuu munob koni yemaniib dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib kuu bangkani dowad. Kwane, kee kine kowoonman ye kangkon bangkani yemaniib kumbed yimin. ⁴ Yesu kuu okad arimbed karen kuu, ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub kerindo karen, amborom kuu karub yena kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kereb Moses ye amob yaambed munob koni yeman bangkanimaib kowe. ⁵ Yi kuu Ewen aombed kurikuri ambib kwane kuye kuru arebmo yenambed okad yirimbed yenbiwen kuye niindem aombed ambangkimaib. Kwamune areb kuu Mosesbed kurikuri kombon yenbande kamoon kuu ye yaa ongkane yedmoon, “Kaadkere, aangko arimbed komarewa korokbebdoon ye kumkam korem kuu kwane arebmo ongme.” andoon. ⁶ Kumban Godbed ye weng kunduk Yesu ye dowad ongmenaboon kuu arimbed, Yuudan yi dowad weng kunduk ongmenaboon arebban. Kwane, kuye weng kunduk Yesu ye dowad ongmenaboon kumbed Yesumbed God dore nub dore amob weng ongmoon kuu arimbed, kurin God dore Yuudan dore amob weng ongmoon arebban. Kwamune areb, Yesumbed God ye deme kandoon kuu arimbed, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi deme arebban.

⁷ Kedi, God dore Yuudan dore amob weng ongmiwen kuu yiminmo keroon karen kuu, amob weng yeeb ongmi dowad kerekniindo karen. ⁸ Kumban God kuu Yuudan yi ambarakmi wedmekore yedmoon, “Yarimanbed yedmoon,

‘Kedi, aron kuu menuun kii,

Israeldaniib Yudadaniib yaa amob weng yeeb ongmaniin.

⁹ Nembed yi awoya anuk yiri Idyip aombed dingki yaambed awinde ben kinbanmo angkanaan yaron kuu,

yi yaa amob weng ongmaan kwane areb keraanban,
 amborom kuu yi kuu ne amob weng ongmaan kuyaom kuu ongme aw-
 inindo, korondiwen kowe,
 ne kuu yi yaa angkurom korokbendaan.’ ” andoon.

¹⁰ “Yarimanbed yedmoon, ‘Kuyaron dowan keranuun arimbed
 nembed Israeldan yaa ongmaniin keye amob weng kei.

Nembed yi inamen aom kuu ne amowamowiib nongkobeni,
 yi niindem aom wongkaniin.

Ne kuu yi God keraniine,
 yi kuu ne karuwa nimaya keraniib.

¹¹ Kuyaron kuu karub kuu ye dia doreenman yaa o
 karub maa kuu ye aarok yaa kuu

“Yariman yaa kunum kere kaadkerime.” ande kedmengkanaanban,
 amborom kuu yi aningkoyiibbandanbed kwane wene aningkoyiibdan,
 yi korem kuu ne kuu yikaadkeraniib kowe.

¹² Nembed yi miin arewa ambangkembiri kuu areni,
 yi amarakmi kuu ika ma meenainban kowe ne kuu yikaadkeraniib
 kii.’ ” andoon.

¹³ Amob weng kee “amob yeeb” andoon kuu yembed ibduruk ye amob
 weng kuu ongme ambangkindeban yeman keroon, kwane ambangkinde-
 ban kere korobnoon yeman kee aron doboobban ari kuu dowan keraneen.

9

Amob Weng Kurin Ongmoon Ye Kurikuri Kerekmen

¹ Amob weng ibduruk ongmoon kuu kurikuri ye amowamowiib okad
 arimbed kurikuri ambiwiib. ² Kuye dowad kuu kombon yenbiwen. Wad-
 nari ibduruk aom kuu nambiri ye dobirimboniib arakiib God ye kerebiri
 arimbed kowi ye omiib kui. Kuyaom kuu Yumbon Karadmo andimaib.

³ Ambongkodem yaa kebeniwen ye dabua maaaa burudande anuk wadnari
 maaaa aom kuu Yumbon Miin Karadmo Anam andimaib. ⁴ Kuyaom
 kuu baeb amun koni yeman goldbed ongmiwen ye arakiib God ye amob
 weng ongmoon ye boks karadmo goldbed yone kebeniweniib kuu dangoon.
 Boks kuyaom dangoon kuu om mena kambungkoon ye kontenaa goldbed
 ongmiweniib Eeron ye yonamad mim bire at biid kerooniib bot yaambd
 amob weng wongkoon ye bot dabkonombonmoyiib kuu dangoon. ⁵ Boks ari
 kwari kuu God ye nambiri korokbi ye engyu areb buraawiib kuruwak ayoob
 ongmiwen kuu yi kubunbon aombed angkeen kuu amarakmi yaa mimyob
 keende kakman are nonondandi ye yumbon. Kumban kibikee yiribman
 keye dowad kee andangkenabe ye id kuu kwane kii andaubban, kuye dowad
 wongki ye yumboniibban kowe.

⁶ Kwane, kumkam korem kee kekamune nekdanabe ongmekorib, God
 dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu wadnari bunangka kuyaombed
 aron korem awune yeedere kamemberenib yi deme kuu kwane am-
 bangkembirimaib. ⁷ Kumban wadnari niindem aom kuu God dore Yuudan
 dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed yembedmo awuni-
 maan, kwane weeb mimoyaom kuu mimo kerimaan. Kwane umkani-
 ibbed awunimaan, yeka ye amarakmi dowadiib nimakarub amob yaa yi
 nonoon kumbed amarakmiwen ye dowadiib kakman arok ande umkan
 engkeremabmo kiradme bunabimaan. ⁸ Kwane, Kingkin Karadmombd
 keyaambed kwane korokbendon kuu, anukbed Yumbon Miin Karadmo
 Anam aom nimakarub yi awuni ye kiwaan kuu nandindo, ibduruk ari ye
 kurikuri kombon kuu kwane doruunmo, kumban kibikee nandoon. ⁹ Kekee

kibik aron yaa ye kuruweng kumbed korokboon kuu munob bangkani yemaniib dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib kuu kurikuri kamiibdan yi meeni dobiri inamen kiwaan are yorokmo ongmindeban. ¹⁰ Amowamob kee animan ani yemaniib ok ani yemaniib kurikuri dowad dingki ogenabi yemaniib kumbedmo. Kukuu kad angka yemanmo, kuu awinime andoon kwane wene yeeb ongmi yaron keranuun.

Yesu Ye Umkanbed Amob Yeeb Ongmoon Ye Aromkono

¹¹ Kwane, Keresu kuu amun kerundi yeman kee dangoon kuye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kumbed monoon kuu, okad kirimbed ongmiwen ye kurikuri boyambib darewoob arebban, aningko darewoob arimbediib demkoronmoyiib ye kurikuri ambiwoom awunoon. Kukuu karubbed ongmiwen yemanban, kukuu kumkam ongmenaboon yaambbedban kui. ¹² Ye kuu naningkodiib buromakau manyiib yi umkan yaambbed awunindo, yeka ye umkan yaambbed nub bidde aron korem yiminmo keri ye kiwaan ongmekore Yumbon Miin Karadmo Anam aom aron korem yeman mimo awunoon. ¹³ Naningkodiib buromakau ambiyiib yi umkaniib buromakau yingki ingkod ye agediib kuu kongamki yamob domabangkiwendan yaa engkeremabmo kiradme bunabimaib, karadmo kere God ye deme awini dowad. Kumban kwanimaib kuu amarakmi are yimin keri kuu kad angka yemanmo. ¹⁴ Kumban aromkono amaan arimbed yeman kuu Keresu ye umkan, ye kuu aron korem ye Kingkin Karadmo yaambbed amarakmoon kii ande kadwonimokban kere, yembded yekareb God yaa munob koni yeman areb konoon kumbed, bobni ye kiwaan ye ambangki arewa nubbed ambanguwen kuu, ye umkanbed araneen, nub meeni dobiri inamen kiwaan yaa. Kowe, nub kuu wad doreen ye God ye deme awini ye kiwaan ari ben nongkobaneen.

¹⁵ Keresu bobnoon kuu ibduruk ye amob weng yaambbed amarakmiwendan kuu amarakmi ye wii aom doriib kuu ben angkani dowad biddoon. Kwane kuyaambbed kane kane baandoondan kuu weng kunduk yedme kowoon ye yumbon aron korem angkimbaraneen kuu kandaniib kii. Keye dowad kembed Keresu kuu amob weng yeeb yaa wedyiri dobiri ye karub keroon.

¹⁶ Kwane, karub kane kuu bobnaniin ye yoman kwanime andi ye amob weng ongmaneen kuu amaan bobnaneen kuu, korok korokbed wedmenekorib ee anam bobnoon kii andaniib kumbed bobnoon ye karub ye amob weng ongmoon kuu kwananiib kuu yimin. ¹⁷ Amborom kuu kwamune ye amob weng kuu ongmoon ye karub bobnaneen kumbed amob weng awinaniib, wad doreen kuu yi kuu awinimokban kowe. ¹⁸ Kekee kwanekob, ibduruk ye amob weng Yuudan kandiwen kuu dingkan yaniwe duknaniwe dingkan yi umkaniibbed engkerekmakmo kiradme bunabe amob weng andowe awiniwen. ¹⁹ Kedi, Mosesbed amob weng korem nimakarub korem yaa daandekore, buromakau mana yi umkaniib naningkod ambi yi umkaniib okiib daboknene sibi kimi dodmo ongmiwen kuyiib at isop nondongiibbed buk bedmiweniib nimakaruwiib yaa engkeremabmo kiradme bunabende ²⁰ yedmoon, “Umkan kekee Godbed amob weng ongmoon yeman. Amob weng kee yembded awinime.” andoon. ²¹ Kwanoon areb kwane, umkanbed kurikuri komboniib kurikuri kerimaib ye yiribman koremiib yaa engkeremabmo kiradme bunaboon. ²² Anam kuu Moses ye amobbed yedmoon kuu kumkam korem areb kuu umkanbed aari yeman, God yindob arimbed. Kwane, umkan kubuderebokban keraneen kuu amarakmi kuyaa kuu are nonondandiyiibban keraneen kii.

²³ Kwane, Ewen aom dangoon ye kumkam kwamune areb okad kirimbed ongmawen kuu keye dingkan yi umkanbed ariwen kumbedmo yimin. Kumban, Ewen aom dangoon ye kumkam kuu keye dingkan yi umkanbed aari yemanban, keye dingkan burudande arimbed keroon yeman kumbed yimin. ²⁴ Kedi, Keresu kuu Ewen aom kurikuri ambib anam ye kuru karubbed ongmawen ye kombon niindem aombed aomnindo, anam kuu ye kuu Ewen aom aomnoon, nub awandi yeman God ye kerebiri ari dohiri dowad. ²⁵ Kwane, ye kuu yekareb angkon ika ika ye umkanbed konimo kami dowad Ewen aom aomnindo. Okad kirimbed God dore Yuudan dore wedyiri dohiridan yi korok darewoob arimbed kuu weeb mimim kurikuri kombon aom Yumbon Miin Karadmo Anam aom aomnene yekareb ye umkanban dingkan yi umkanmo kan konimaib ye kerekmen yaambd kuu Keresu kuu kwamune areb kerindo. ²⁶ Kwamune keroon karen kuu, kumkam ongmawen yaron yirimbed mene kibikee Keresu kuu kwane durud yewed yemoon ika ika kandoon karen. Kumban kibikee aron yeebbon kerandamuun yaambd aron korem dowad mimo angkadere monoon kumbed ambarakmi ben kiradmi dowad yekareb ye umkanbed onduknoon. ²⁷ Kwane, karubbed mimo bobnekore wengyundi aari dohirimaan kwane areb, ²⁸ Keresu kuu nimakarub yemoon yi ambarakmi aari dowad ye umkan mimo onduknoon. Kwane, ye kuu angkon ika mananeen, ambarakmi aari dowadban, kane kane ye ande meedmiibdan kuu bobni yaa burudande bindi dowad.

10

Yesu Ye Umkan Mimo Onduknoon Kumbedmo Yimin

¹ Moses ye amob kuu kurumo, amun kerundi menebandameen kuyareban. Kowe yi kuu amun kerundi anam yemanban. Keye dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman weeb mimim ika ika konimaib kuu, God ye dia kerem ande konimaibdan yaa demkoronmo ongmi yemanban. ² Kuuu demkoronmo ongmi yeman keraneen kuu, yimbed God yaa koni kerekmen kuu korondaniib kii, amborom kuu yi kuu mimo keroon kumbed ambarakmi korem aroon karen kuu, yi ambarakmi dowad yaa ika karak ma bobnindo karen. ³ Kumban weeb mimim kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib kuu yi ambarakmi yaa ika meenimami yeman, ⁴ amborom kuu buromakau ambiiib naningkod ambiiib yi umkanbed ambarakmi aari kuu korem yiminban kowe.

⁵ Kwanikob, Keresu okad yiri monoon kuu yembed God yaa yedmoon, “Dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib munob koni yemaniib kuu eb kuu ma dowaken kere meenindo, kumban ebbd ne id nekwe ongmenen.

⁶ Dingkan aye kumundin nengke agedmo kere baeb koni yemaniib ambarakmi arok ande koni yemaniib kuu eb kuu kubindo.

⁷ Kwane, nembed yedmaan, ‘O God, ne kuu kei, ne dowad buk bedmiwen aom wongkon kii, ne manaan kuu eb dowaken yaambd ambangki yeman.’ andaan.” andoon.

⁸ Yembed ibduruk yedmoon kuu, “dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib munob koni yemaniib dingkan aye kumundin nengke agedmo kere baeb koni yemaniib ambarakmi arok ande koni yemaniib kuu eb kuu ma dowaken kere meenindo, kwane kuyaa kuu eb kuu ma kubindo.” andoon. Moses ye amobbed ongmenidime ande yedmoon kuned.

⁹ Kwane yembed yoman yedmoon kuu, “Ne kuu kei, ne manaan kuu eb dowaken yaambd ambangki yeman.” andoon. Yembed amob weng ayooob andi ongmi dowad ibduruk ye amob weng kuu kan angka kowoon.

¹⁰ Kuye dowaken ongmoon kumbed, dingkan aye nengke agedmo kere baeb konemmoon areb, Yesu Keresu ye id kuu at ming arimbed aron korem yeman mimo ayiwe bobnoon yaambbed nub kuu ongmoone karadmo keruwen.

¹¹ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan korem kuu angke ware kurikuri deme ambangkembirimaib, angkon ika ika kwane dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimo kamembirimaib, kumban kuyaa kumbed ambarakmi kuu ma arimokban, yiminban kowe. ¹² Kumban Yesumbbed God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub kerekore munob koni yeman God yaa koni dowad ye umkan aron korem yeman mimo onduknekore ye kuu God ye dingki wiwi angkambbed diboroon. ¹³ Kwane, kuyaronbed ari kuu ye bondan kuu ben nongkoboka ye yon dodki yeman yiri keriwed ande meedmoon, ¹⁴ amborom kuu mimo umkan onduknoon kumbed kane kane ongmoona karadmo kere weniibdan kuu yembed ongmoone aron korem yeman demkoronmo keriwen kowe.

¹⁵ Kwane, Kingkin Karadmo kangkon keye dowad nub yaa daande korokboon. Ibduruk yedmoon kuu,

¹⁶ “Yarimanbed yedmoon, ‘Kuyaronbed wene ari kuu
yi yoom amob weng ongmaniin kuu kei.
Nembed yi niindem aom ne amob nongkobeni
yi inamen aom wongkaniin.’ ” andoon.

¹⁷ Kwane ariyib yedmoon kuu,
“Yi ambarakmiyib amowiibban ande ambangkembiriyib yaa kuu
angkon ika meenainban.” andoon.

¹⁸ Kwane, keye ambangki arewa kee are nonondandoon kowe, kuyaa kuu angkon ika ambarakmi dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni kuu korem down.

Kangdommo Doberembirime

¹⁹ Angkodmia, kwani kowe, nub kuu Yesu ye umkan yaambbed Yumbon Miin Karadmo Anam aom kerebkarawiibban arudkonomo awuni kuu ²⁰ kiwaan yeeb wadkeriyib yaambbed ambongkodem yaa kebeniwen ye dabua kuu nandoon. Kiwaan kee ye id kii. ²¹ Kwane, nub kuu God dore nimakarub dore wedyiri dohiri ye karub darewoob arimbediib God ye karuwa nimaya yaa oone doreen. ²² Id ayoob keye dowad kumbed nub kuu aadidmiyibban ye inamenbed anam ande kerebkarawiibban arudkonomo kerenub God ye dia menem, nub niindem aom kuu ye umkanbed engkeremab kiradme bunaboon kumbed, ambarakme karak kanduwen kuu nub meeni dohiri inamen kiwaan yaa arekore, nub id kuu ok karadmombbed ogendoon kowe. ²³ Nub kuu amaan ari kwananeen andi yaa dakmuwen kuu yobdoodmo awinem, amborom kuu weng kunduk yedme kowoonman kuu ma korondanban awinambaraneen kowe. ²⁴ Kwane, nub kuu komarewa kere neman daanoon daanoon kamenub wene mimyob dowakeniib amun amun kamenabiyib yaa nandanuub kuyaa meenem. ²⁵ Nub kuu mimyamo kere daboknenwi kerekmen kuu korondaub, nimakarub yenambbed korondiwen yi kerekmen kwane kandimban, kumban kwane neman kube ongkanoon kube ongkanoon kamem. Yesu yaron dia keruko wedmibka inamen kee darewoob kerime.

Kaadkerime, Ambarakmembaraib

²⁶ Kedi, nub kuu anam anam yaa nubkaadkeruwen kumbed ambarakma ande ambarakmi yaa kwane kamembaranuub kuu, God yaa kone ambarakmi ye kakman aari yeman mamaa wedmaubban, down, ²⁷ kumban wengyundiyib God ye bondan kuu amot miin darewoobbed dene down keriyib kuu nub yaa menebanean ande une meedmanuub kii. ²⁸ Kanembed

Moses ye amob yaa wunekaraane karub ayoob o ayoobmimbed anam kwanoon kii andimaib kuu, mimyob keendiyiibbanbed ayaiwe bobnimaan.

²⁹ Kumban, kibikee karub maa anam andoon kuned ambarakmembaraneen kuu God ye Mingki yaa kande ye yon dowood yeman kerunene, amob weng ongmoon ye umkanbed karadmo kerunoon kuyaa kuu karadmo ye barangban ande wunekarene, mimyob dowaken kabamoon keenoon ye Kingkin yaa damangkananeen. Kowe, yiibbed meeniib kuu ye dabab kuu Moses ye amob wunekariwendan yi dabab burudande arimbed dabab komoyiib daboknaneen? ³⁰ “Ambarakmi ye kakman koni kuu neman, nembed kuye dabab konaniin.” ande yedmoonman kuu nubkaad kuda. Kwane angkon yedmoon, “Yarimanbed ye karuwa nimaya yaa wengyundandaneen.” andoon kii. ³¹ Wad doreen ye God ye dingki ari kombiri kuu uniwon karakwon.

³² Yiib kuu anuk God ye weng monoone nambiri kandekorib dobiriwen yaron kuu ika meenime. Kuyaron kuu nangmi darewoob yiib yaa meneboon kuu yiib kuu kirokmonindo, durud yewed ye arinambo arimbed koromone dobiriwen. ³³ Aron yena kuu yiib kuu dian angkambd damangkandenib yenbandimaib, aron yena kuu yiib kuu nimakarub yena yiiwareb damangkande yenbandiwendan yaa koromoni dowad angkara dore angkara dore kamimaib. ³⁴ Yiib kuu wii aom nongkobiwendan kuyaa mimyob keendekorib, karub yenambd yiib yiribman ogoodmo kenambun biwen kuye dowad nangmindo kubimo dobiriwen, amborom kuu yiibkaad, yiib kuu aron korem ye amun kerundi miin amuniib, ogoodmo biwen ye yiribman arebban, yiib dowad Ewen aom dangoon kowe.

³⁵ Kwani kowe, yiib kerebkarawiibban arudkonomo dobiri kerekmen kuu kankaaraib kumbd kakman darewoob yiib yaa kondaneen kii. ³⁶ Yiib kuu kangdommo doberembirime. Kwananiib kumbd yiib kuu God ye dowaken yaambd ambangkekoriwed yembd yedme kowoon yeman kuu kandaniib.

³⁷ Kedi, God Ye Weng aombd yedmoon kuu,

“Aron doboobban ari kuu,

mananeenman kuu monokban keraanban, erebnarimban mananeen.

³⁸ Kumban ne yorokmodan kuu anam andi yaambd dobaraniib.

Kwane, yi kuu ne yaa koronde ika anuk wananiib kuu

ne kuu yi yaa kubendainban.” andoon.

³⁹ Kumban yiiwa nuwa kuu koronde ika winiwe monmariwendan kwamune arebban, yiiwa nuwa kuu anam anduuwe bobni yaa burudande bindoondan kwamune kii.

11

Kurin Anuk Anam Andiwendan Yi Kerekmen Yaambd Dobirime

¹ Kedi, anam andi kuu amaan ari kwananeen ande meedmuub yaa kerebkarawiibban kangdommo meeni yeman, anam andi kuu nub ma wedmindo yeman yaa anam dangoon andi yeman. ² Keye anam andi kee kurin kurin yiri dobiriwendan awiniwen kumbd Godbed nimakarub amun ande daandoon.

³ Anam andi yaambd nubkaadkeruwen kuu, kumkam korem kuu God ye wengbed kwanok andoonkob kwane dembe wonoon. Kwani kowe, wedmuub yeman kuu wedmindeban yeman kumbd ongmenaboon. ⁴ Anam andi yaambd, Abel kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman amun kuu God yaa konoon, Kein yeman konoon arebban. Kwane, Abel ye anam andi yaambd, Godbed Abel ye koni yeman kuu amun andoon kowe, ye kuu Godbed yorokmo ye karub andunoon. Ye kuu bobnoon kuned, ye anam andimbed nub yaa kwane dakmeen.

⁵ Anam andi yaambéd Inok kuu okad kiri doboroon kumbed nen daanoon kowe, ye kuu bobni yaa kuu ma kaadkerindo. Kwane, ye kuu okad kiridan kee ma wedmenokban, amborom kuu ye kuu Godbed nenwonoon kowe. Kedi, nenwinindo yaron kuu, yembéd komo kamoon kuu Godbed ye yaa kuboon. ⁶ Kwane, karub kane anam andiyiibban kumbed komo kamaneen kuu Godbed ye yaa kubaanban, korem yiminban, amborom kuu karub kane Godiib yaa manandameen kuu God kuu doreen andene kane kane God yaa nindorokiibbed onmidan kuu Godbed kakman amun kondaneen andodned yimin.

⁷ Noa yaron kuu dabab menebaneen ye weng okad kiridan korem yi koron kuu Noa yaa ongkane daanoone, anam andi yaambéd God yaningko karkoone ye weng awine kandene ye nimadana yoom bobni yaa burudande bindi dowad motod yenboon. Ye anam andi yaambéd okad kiridan korem yaa wengyunde arewadan andene anam andi yaambéd yumbon yorokmo keruni yeman kuu kandoon.

⁸ Abraham yaa kuu amaan ari dobiri yeman ye yumbon okad kuyaa wene ande baandoon kuu, anam andi yaambéd wengamberekore wonoon. Kwane kunaya weneen kuu yekaadban kunéd kwane wonoon. ⁹ Anam andi yaambéd yedme kowoon ye okad yaa kuu ye ambibkinban norodman areb kerene kombon aombéd doboroon. Aisek yoom Yekob yoom kuu weng kunduk Abraham yaa yedme kowoon kuye kandidan kunéd, yi kangkon kombon aombéd dobiriwen. ¹⁰ Abraham kuu kwamune doboroon, amborom kuu ye kuu amaan ari ye siti aromkonoyiib Godbed nekwane ongmaneen kuyaa ande meenmemboroon kowe.

¹¹ Abraham kuu kiomnoone Sera yu kangkon kurong kereen kumban, anam andi yaambéd Abraham kuu weng kunduk yedme kowoonman yaa kuu anam kwananeen ande meenoonkob ongmenoone awodki keroon.

¹² Kwanikob, karub mimo keyaambéd, ye kuu bobnemoon areb keroon kumban, awoya ari kuu ambid ari mindong yemoon kwane areb kere karamok kebed yaa kubuk yemoon kimingkindeban kwane areb keriwén.

¹³ Nimakarub korem kee kwane anam andi yaambéd doriib kumbed dukniwen. Yi kuu weng kunduk yedme kowoon yeman kuu kandindo, yi kuu amaan angkambéd no wedmende wengmo wengambiriwen kumbed kubiwen. Kwane, yika nub kuu okad yirimbed kuu noroddan kere oworan keruwen ande dakmiwen. ¹⁴ Weng kwamune dakmimaibdan kuu yi wengbed korokbimaan kuu yi ambibkin anam ande kereknaib. ¹⁵ Kwane, yi kuu yi ambibkin domonde miniwen kuyaa meeniwen karen kuu, ika wini kuu yimin keriwén karen. ¹⁶ Kumban yi kuu koronde okad kiri ye ambibkin arebban amunmo ye ambibkin, Ewen kui, kuyaa meenmembiriwen. Kwanikob, God yaa yimbed yi God andi kuu ye kuu karakiibban, amborom kuu yembéd yi dowad siti nekwe ongmoon kowe.

¹⁷⁻¹⁸ Kwane, Godbed Abraham ye komboon daroboan kuu, anam andi yaambéd Abraham kuu Aisek nende dingkan aye nengke agedmo kere baeb konemoon areb kerande kamoon. Anuk yiri kuu Godbed Abraham yaa weng kunduk yedme kowoon kuu “Eb dana mingki Aisekmo, ye yaambéd eb awoya ari ande kimingkaniib.” andoon kumban, ye dana mingki mim yembédmo kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib kwane areb kerok andoon. ¹⁹ Abraham kuu bobni yaa kuu Godbed nenkooni kuu yimin ande meenoon, kwane Aisek kuu bobni yaa nenkoonemoon areb ika demboone nendoon.

²⁰ Anam andi yaambéd Aisek kuu Yekob yoom Isau yoom amaan ari awine kande dobaraniib ye dowad amun kerundoon.

²¹ Anam andi yaambéd Yekob kuu kwane bobnandamene Yosef ye karub dana meed ayoob kuu amun kerundene, kwane ye yonamad arimbed angkumonene God yaningko kankoonoon.

²² Anam andi yaambéd Yosef kuu kwane ye yimin wandi yaron dia keruune, Israeldan Idyip aombed yaro angkane wananiib kuye dowadiib ye bob kono be wini dowadiib kwane daandoon.

²³ Anam andi yaambéd Moses ye arian kuu ye wooneen kuu wood ayoob-mim nen bikniwen, amborom kuu dana kuu manimanandeb wedmenekorib, kwane yi kuu Idyipdan yi kingbed Israeldan yi karub dana kuu dukni yeman ye weng ongmoon yaa une meenindo kowe.

²⁴ Anam andi yaambéd Moses kwane kaine amnoon kuu king Fero ye mungkan yu mingki andimami kuu ye dowakenban keroon. ²⁵ Yeka meenoon kuu God ye nimaya karuwa yoom durud yewed kandi yeman andekore, kad ye dowaken ye ambarakmi yaa aron dukmenmo awine kubembiri yaa kuu korondoon. ²⁶ Yeka meenoon kuu Idyip ye od darewoob ye yiribman yaa kuu korondeni Godbed Kinoone Mananeenman Keresu ye dowad durud yewed kandanin kuu yimin andoon, amborom kuu ye yekaad kuu ye kakman Ewen ari angeken kuu darewoob arimbed Idyip ye yiribman arebban kowe kandanin andoon. ²⁷ Anam andi yaambéd Idyip kuu domondoon, king ye norin arud yaa meenindo, ye kuu kangdommo doberem-boroon, amborom kuu ye kuu wedmenindeban ye God wedmenoon kowe. ²⁸ Anam andi yaambéd Burudandoon orokiib umkanbed engkeremab kiradme bunabiyiib kuu kwane awinoon, kwanoked wonob dana yenbandi ye engyu kuu Israeldan yi wonob dana yaa kuu yenbandokban kerii yeman.

²⁹ Anam andi yaambéd Israeldan kuu Karamok Dodmo kuu okad kamkonombonmo areb dodkanmo yaniwen, kumban Idyipdan kuu mene kwanandamenib yimbedmo ok kubuniwen.

³⁰ Anam andi yaambéd Israeldan kuu siti Yeriko ye kuuk bothed wiriniwen kuu yi angkara dewenebe aron ediib keriiwe bot korem kuu kiroboon.

³¹ Anam andi yaambéd kiwaan ari ye wonong Rehab kuu wedme darobidan angkodmendeen kowe, God yaa wabkad keriiwenden Israeldanbed yenbandiwen kuu yuyiib windo.

³² Kowe, weng ariyiib kwane dakmaniin dee? Ne kuu aron yiminban kowe, Gideonib Barakiib Samsoniib Yeftayiib Dewidiib Samueliib profesi-daniib yi dowad kuu dakmainban. ³³ Yi kuu anam andi yaambéd yena kuu king yena yi oonimbon yaa nangbe burudadmenib, yena kuu yorokmo wengyundenib, yena kuu weng kunduk yedme kowoon yeman kuu kandenib, yena kuu laiyan yi mongkodkono kebengkenib, ³⁴ yena kuu amot yumbu arewa kameen kuu kumungkenib, yena kuu kerewangbed yenbandi yaa kuu kombiri wenenib, yena kuu yi yaa aromkonoyiibban kerekmen kuu ongmoone aromkonoyiib kerenib, yena kuu nangbi dowad aromkononan kerekorib oworan yi ana nangmidan yaa yenbanden winiwen. ³⁵ Nima kuu yi karubkim yoworiwen kuu anam andiwendanbed ben dembiwe ika wadkeriwe nimambéd ika biwen. Anam andiwendan yena yaa kuu yenbande durud yewed kondimo kamiwe nub anam andi yaa korondaubban andiwe kwane awingkiwen domondindo. Kwane kumbéd bobni yaa ika dembi yeman arimbed kandi ye dowad. ³⁶ Anam andiwendan yena kuu emengkane damangke nong yikyikiibbed yenbandiwe, yena kuu seinbed yerengkanabe ben wii aom kambiriwen. ³⁷ Yena kuu bothed yiwe, yena kuu wedyirimbéd nadmaiwe ayoob kerimo kamoon. Yena kuu kerewangbed yenbandiwe dukniwen. Yi kuu sibi kadiib naningkod kadiib kumbéd ebkad areb kere awerenmo yarenib, yiribman aweneyiibban keriiwe, yi

kuu yenambed yenbande monmarenib, yiminban kerundiwen. ³⁸ Anam andiwendan kuu awerenmo amboon angka kere aangko yaa kere botdem aom kere okad yiri dem aom kere kamenmo yarebiwen. Yi kuu God ye indob ari kuu okad kiridan yaa kuu ibmo kumunkingkindeban keruwen, yi kuu arimbed kowe.

³⁹ Kekee yi kuu anam andiwen kowe Godbed nimakarub amun andoon, kuned komo yedme kowoon yeman kuu maandindo, mokaid, ⁴⁰ amborom kuu Godbed nub dowad inamen amun arimbed ongmoon kowe, yi kuu nub kuristendan yoom ibmo daboknaniib kumbed Godbed yiya nuwa ben demkoronmo ongmaneen.

12

Yesu Areb Kere Anam Andimo Doberembirime

¹ Kwani kowe, nub kuu keye anam ande dakmenabidan yemoon kai kee nongwoyawod kameen kwamune areb kanawanewandiwen. Kowe, anam andi kiwaan yaa komo komombed kebengkandimaan yemaniib awine ben kubunimaan ye ambarakmiyiib kuu ben kiradmenub, nub dowad burudandi yeman kine kowoon yaa yinmoniyiibban kangdommo kabaanem.

² Nub indob kuu Yesu yaambad keenomberem, ye kuu nub anam andi yaa kuu andowe ongmen demkoronmo kerundi ye karub kowe. Ye kuu kubi kandi dowad kine kowoon kowe, at ming arimbed bobni ye karak kuu ma meenindo kumbed, kwari durud yewed kuu kangdommo kandekore, God ye oone dibirimbon dingki wiwi angkambad diboroon. ³ Kedi, ambarakmidanbed kuye bon darewoob keruniwe kangdommo doboroon ye karub keyaa meenime. Yiib kwananiib kumbed yiib anam andi kuu wuudnaibban, bon yaa nub kuu yiminban ande kubiyyiibban kere korondaibban.

⁴ Yiib kuu ambarakmi yaa bon kerunekorib ninabiib kuu, nangbe wene ma bobne umkan kubudirindo, mokaid. ⁵ Kwane, yiib kuu kube ongkandi weng yiib yaa ne meed ande daandoon kuu nonondandiwen. Yedmoon kuu kei,

“Ne dana, eb arewa kamoon yaa Yarimanbed didangkoon kuyaa kuu koron-daab,

kwane, yembed dedmobde yedmebdoka ne kuu yiminban ande kubiyyiibban keraab.

⁶ Amborom kuu Yariman kuu kane kane mimyob dowaken keendoondan yi arewa kami yaa kuu didangkene,

kane kane ne dana meed ande kine kowoondan kuu yi arewa kami dowad inande dabab kondimaan kowe.” andoon.

⁷ Dabab menebi kuyaa kuu didangki yeman ande meene kangdommo doberembirime, Godbed ye dana meed yaa kamemoon areb yiib yaa kwane kamimaan kowe. Kedi, awodkia korem kuu yi dana meed didangkimaib kii. ⁸ Nimakarub korem kuu didangki kuu wedmiwen kuned, yiib kuu didangki wedmokban karen, yiib kuu kiwaan ari dana kere God ye dana meed anamban karen. ⁹ Kuye weng ari kuu, nub korem kuu nub ambeyiib, yi kuu okad kiridan kumbed nub arewa kami yaa didangkiwen. Kwaniwen kumbed, nub kuu ambe amun ande yedmimaub. Kowe, inamen darewoob arimbed kuu nub kingkin ye Ambe ye dabderem aom doberem. Kwananuub kumbed wad dobaranuub. ¹⁰ Nub ambeya yika yimbed kiwaan kuna amun ande meenimaib kumbed aron doboobban nub yaa didangkimaib kumban, Godbed nub amun keri dowad didangkimaan. Kukuu ye karadmo kerekmen yaa ibmo keri dowad kwanimaan. ¹¹ Didangki kandi kuu kubi yeman arebban, mimyob wandi yeman areb. Kumban kuye yoman kuu kane kane kuyaambad inamen arewa yaa koronde inamen amunmo awine

kandiwendan kuu yorokmo dobiriyyib yewenuwiib ye yob iraane wandimaib.

¹² Kwani kowe, yiib anam andi yaambéd kabaani dowad yiib dingki wuudne yon aromkonoyiibban kere wonoon kuu aromnenib, ¹³ yiib yon yeman kiwaan dabonmo ongmime. Kwananiib kumbéd yon aandem dingki aandemdan kuu miin yiminban keraibban, koronde amun keraniib.

God Yaa Wunesadmaib

¹⁴ Kiwaan korem kuyaambéd nimakarub korem yoom yewenubbed doberenib karadmo kerime, karadmo keraibban kuu Yariman wedmenaibban kowe. ¹⁵ Karub maa kuu Godbéd kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaa kuu burusarandamoko wedmenibka, ye yaa dedmone yedmenenib awanenime. Kwane, yiib kuu wungkanabi darewoob mung kook areb wandaib, karub maambéd wungkanabi darewoob kerene dabab bangkandene yemoo ben abdon yiri wanandamoko wedmenibka, ye yaa kangkon dedmone yedmenenib awanenime. ¹⁶ Kwane, karub maa kuu nenem kamandameen o Isau areb God yaa ma meenimokban kerandamoko wedmenibka, ye yaa dedmone yedmenenib awanenime. Isau, ye kuu animan mim ani ye dowadbed wonob dana bangkani ye yumbon kuu ye daman yaa konoon. ¹⁷ Yiibkaad kui, kuye yoman kuu keye amun kerundi kee kandande kamoon kumban ye kuu wunekaroon. Ye kuu amun kerundi kandi dowad weng ongmaan amonomba ande kamene amengiib kamoon kunéd yiminban.

¹⁸ Kedi, yiib kuu aangko Sainai badmendi yeman amoyiib deneen ye dia minindo, kuyaa kuu kumuniib amkudiib nuuwa amiib kui. ¹⁹ Yiib kuu kibi naawon baandiyyib o wengambiriwendan unenib nub yaa angkon ariyyib dakmenwanaane wengambaraub ande dakmiwen ye wengiib kuyaa minindo. ²⁰ Yi kuu kwaniwen amborom kuu Godbéd yedmoon, “Karub maa o dingkan maa aangko kuyaa wananeen kuu botbéd ayi yeman.” andoon kowe uniyyiib yiminban keriwén. ²¹ Kwane, Mosesbéd wedmoon kuu uni darewoowiib kowe yedmoon, “Ne kuu unimbéd kiringmiin kii.” andoon. Yiib kuu kuyaa minindo.

²² Kumban yiib kuu aangko Saiyon, Ewen aom ye Yerusalem, wad doreen ye God ye siti aom miniwen. Yiib kuu engyus tausen tauseniib kubénabenib mimyamo nedbiwen aom miniwen. ²³ Yiib kuu God yaa anam andiwen kowe ye wonob dana areb keriwéndan aom miniwen. Yiiwa yiya aningko kuu Ewen aom wongkoon. Yiib kuu nimakarub korem wengyundi ye God yaa miniwen. Yiib kuu yorokmodan yi kingkin Godbéd ongmoone demkoronmo keriwéndan yaa miniwen. ²⁴ Yiib kuu amob weng yeeb ongmiwen yaa wedyiri dobiri ye karub Yesu yaa miniwen. Kwane, yiib kuu Abel ye umkanbéd dakmoon arebban, weng miin amun arimbéd dakmoon ye umkan engkeremab bunaboon yeman yaa miniwen.

²⁵ Kaadkerime, dakmimaan ye God yaa wunekaraib. Kurin anuk kuu aangko Sainai miniwendan kuu kaadkeri weng okad arimbéd daandoonman yaa wunekarekorib kirokmonindo, yembéd wengyunde dabab kondoon. Kowe, nub kuu kaadkeri weng Ewen aombéd daandimaanman yaa wunekaranuub kuu, yembéd wengyunde dabab kondi kuyaa ma kirokmonanuub dee? Dowan! ²⁶ Kurin anuk kuyaron yaa kuu ye weng kuwengbéd okadiib kan kiringmeen, kumban kibikee weng kunduk yedme kowoon, “Nembéd angkon ika mimo keraniin kuu okadmomban Eweniib ben kiringmenabaniin.” andoon. ²⁷ Weng “angkon ika mimo keraniin” ande kedmengkandoon kuu ongmenaboon yeman ben kiringmi kuu yimin kowe

ben kiradmaneen. Kwanikob, ben kiringmindeban yeman kuu kwane dangembaraneen.

²⁸ Kwani kowe, nub kuu kiringmindeban ye oonimbon kanduub kowe, nub kuu eso andenub, kwane kiwaan yorokmo yaambéd uniyiib God yangingko kuu karadmo ande yangingko kankoonem, ²⁹ amborom kuu “nub God kuu amot areb, arewa korem kuu nengkaane dowan kerimaib kowe.”

13

Yeenbon Ongkandi Weng

¹ Ambanga oniya damana yaa mimyob dowaken keendimbed neman mimyob dowaken keenoon neman mimyob dowaken keenoon kame doberembirime. ² Noroddan yaa angkodmenandi kerekmen kuu nonondandaib, kwamune kami yaambéd yenambéd engyus yaa yi kaadkerundindo kumban angkodmendiwen. ³ Kane kane wii aomdan kuu yi kuyaa yiib kangkon ibmo keriwén areb kwane meenekorib kwane kuyaambéd awandime. Kane kane yenbande durud yewed kondiwendan kuu yi kuyaa yiib kangkon ibmo keriwén areb kwane meenekorib kwane kuyaambéd awandime.

⁴ Awadmi ye inamen yaa kuu ambodmo awine kankoonime, kwane awadmiwenden kuu nenem kamaib, demkoronmo kerime, amborom kuu Godbed nenem kamidan korem yaa kuu wengyundaneen kowe.

⁵ Yiib kuu od yaa meenmembere dowaken darewoob keendimami kuu korondekorib, yiib yaa komo dangoon kuu yimin ande kuyaambéd awine dobirime, amborom kuu Godbed kwane yedmoon,

“Ne kuu yiib yaa domondainban,
ne kuu yiib yaa korem korondainban.” andoon kowe.

⁶ Kwani kowe, nub kuu arudkonoyiibbed yedmuub kuu,
“Yariman kuu ne awawi ye karub kowe, ne unainban.

Karub maa kuu God burudande ne yaa ma kamaanban.” anduub.

⁷ Yiib korok korokbed yiib yaa God ye weng daandiwenden kuu meenime. Yi dohiri kerekmen yaambéd yob iroon kuu wedme meenenib yi anam andi yaa kumunkingkime. ⁸ Amborom kuu ye yaa anam andiwenman Yesu Keresu kuu ibmo, maa maa kerimokban, kinoniib kibikiib aron korem.

⁹ Korondaiwe, kedmengkandi norod maa maa yaambéd ben angkanaib. Kedi, nub niindem aom kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kumbéd aromni kuu amun, amowamob yaambéd animan nekwe ani kumbédban, keye yoman winiwenden kuu animan kumbéd ma awandimokban. ¹⁰ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu bot wuubimbon arimbed dingkan aye nengke baeb kuu God yaa konimaib kuye dingkan animaib. Kumban nub kuu bot wuubimbon maa Yesumbéd kingkin ye kerekmen yaambéd ongmoon kuu, nub niindem aom aromni yeman. Kuyaambéd God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ane aromnindeban, Yesu yaa anam andindo kowe.

¹¹ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed kuu dingkan umkan bene Yumbon Miin Karadmo Anam aom awunimaan kuu ambarakmi dowad konimaan, kumban dingkan id kuu nimakarub yi dobirimbon kuye bunangkambéd nengke agedmo kerimaan. ¹² Kwani kowe, Yesu ye kangkon siti kuuk ambongko angkane bunangkambéd durud yewed kandoon, ye umkan yaambéd nimakarub bene karadmo kerundi dowad. ¹³ Kwana kowe, nub kangkon yeyiib yaa bunangka wenenub, yembéd kwanoon kwane kerenub karak kadem. ¹⁴ Kirikee nub kuu

aron korem kwane doberembaranuun ye sitiyyibban, kumban nub kuu siti manandamuun kui ande meedmuub.

¹⁵ Kwani kowe, Yesu yaambéd nub kuu munob koni yeman konemoon areb God yaa eso ande kubi weng konimo kamem. Kuye munob koni yeman kuu yena yaa God yaningko dakmi ye wengbed id irimaan. ¹⁶ Kwane, amun amun kamiyyib yena yaa numbiriyyib kuu nonondandaib, kukuu God yaa munob koni yeman kowe, kwananiib kuu yembed kubaneen. ¹⁷ Yiib korok korok yi weng wengamberende awinenib yi deme aromkono yi dabderem aombed dobirime. Yi kuu God ye deme komarewa awinanuub kuu God yaa dianmo dakmanuub ande meeniyiib kumbéd deme awine doberembir-imaibdan areb kwane yiib yaa oone keendomberembirimaib. Yiib kuu yi weng wengamberende awinaniib kuu yi deme awini kuu kubimo keraniib, dabab keraibban. Kumban yiib kuu yi yaa kwanokban keraniib kuu yiib yaa ma awandokban keraneen.

¹⁸ Nub dowad kurikuri kerime. Nub dowaken kuu kiwaan korem yaambéd nimakarub yena korem yi aningko kankoone dobaranduwed kowe, nubkaad nub meeni dohiri inamen kiwaan kuu yorokmo. ¹⁹ Ne mim nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, kurikuri kamibko Godbed kiwaan ongmoko aron dukmenmo angkon yiiwiib yaa mana.

²⁰ Sibi Ooni Ye Karub Darewoob Arimbed, nub Yariman Yesu, ye kuu Godbed aron korem ye amob weng ye umkan yaambéd bobnoon yirimbed nen demboon. Kuye God, yewenub ye God, ²¹ ye dowaken yaambéd nub ambangkí dowad ye deme aromkono amun korem bangkandok, kwane ye kubaneen yaambéd nub aom ambangkok. Yesu Keresu yaambéd kwanok, ye yaa nambiri aron korem korem yeman kerok. Anam kwanok.

²² Angkodmia, nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, ne ongkandi weng kee awine kandime, nembed kerek wongkaan kee dukmenmo kowe.

²³ Nub kuristen angkodmi Timoti kuu nen wii bunangka kowiwen kuu yiibkaadkerime andid. Kowe, yembed aron dukmenmo mananeenbed kuu, ne kuu ye yoom kere yiib yaa mene wedmendok mananiin.

²⁴ Yiib korok korok korem yaayiiib God ye nimaya karuwa korem yaayiiib kuu kubendi weng kondime. Kane kane Italidan kuu yimbed yiib yaa kubendi weng kondiwen.

²⁵ Kabamoon kondoon ye mimyob dowakenbed yiib korem yaa kerok.

Yems Yems Ye Kerek

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Wongkoonman kuu Yesu ye daman Yems. Ye kuu Yuudan anam andiwen kumbed ambibkin maa maa aom doriib kuyaa wongkoon. Ye dowaken kuu anam andi aromkonoyiib kerime anded. Kwane, anam andi anam kuu amun amun kamenabiyiib ande korokboon. Kwane, anam andi anam kuu okad yiri ye meeni inameniibban ande korokboon. Wongkoon ye weeb kuu AD 50 areb o AD 62 areb.

Korok Weng

1. Kubendi Weng Ibduruk (1:1)
2. Komboon Kaamobi Aom Kangdommo Dobirime Andi Ye Weng (1:2-18)
3. Wengambere Awine Kandiyiib Kwane Kamenabiyiib (1:19-27)
4. Yena Yaa Manmo Keraib Andi Ye Weng (2:1-13)
5. Anam Andiyiib Ambangkiiyib (2:14-26)
6. Nub Ong Kuu Ongme Kangkadme Oonem Andi Ye Weng (3:1-12)
7. Meeni Kangdom Kiwaan Ayoob (3:13-18)
8. Okad Yiri Ye Meeni Inamen Awinaib Andi Ye Weng (sapta 4)
9. Yiribman Yemoondanbed Yena Benkubunaib Andi Ye Weng (5:1-6)
10. Ongkandi Weng Yena (5:7-20)

¹ Ne kuu Yems, God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yi deme karub.

Amyenimbon wad ayoobdan bokesaware wenebe ambibkin maa maa kuyaom doriib, yiib yaa kubendi weng wongkane keendaan.

Yobdoodiib Birandiyiib Ye Dabab

² Nangkodmia, dabab maa maa yiib yaa meneboka, kubimombed do-birime, ³ amborom kuu yiibkaad kuu dabab menebe yiib anam andi yaa komboon kaamondi kuu kangdommo doberembirime andi ye inamen dare-woob keru yeman kowe. ⁴ Kangdommo doberembirime andi ye inamen kuu yiminmo keraneen kuu, yiib inamen kuu Yesu arebmo yiminmo keraniib, yiib inamen aom kuu ma dowan keraanban.

⁵ Yiib kuyaom kuu kanembed meeni kangdom embengmo keroka, God yaa kaamonok. God kuu ambarakmoon dee ande onmiyiibban kumbed yiminmo bangkandi ye God kowe, kaamonaneen kuu Godbed inande ko-naneen. ⁶ Kumban ye kaamoni God yaa kuu anam andene karekmiyiib-ban keraneen kumbed yimin, amborom kuu kanembed karekmoon kuu oknondok karamok ari nuubbed kanbarande kawene kamene kamenmo wenemoon areb kowe. ⁷ Korondaiwa kwamune ye karub kuu Yarimanbed maawaneena maandaniin ande meenaan. ⁸ Ye inamen kuu ayoob ayoob karub keroon. Ye inamen korem kuu konoo embeng barakbarak kamenu amonombemoon areb.

⁹ Kuristen angkodmi ambokda keroon kuu Godbed kankoone yumbon ari konoon kowe kerengkanok. ¹⁰ Kuristen angkodmi yiribman yemooniib keroon kuu Godbed kankubune yumbon yiri konoon kowe kwangkon kerengkanok, amborom kuu ye kuu nong wuung yeere bobnemoon areb keraneen kowe. ¹¹ Kedi, aron yure yaro mananuuna nimin daanunuun kumbed nong koknanuune wuung nuubne womberekore wuung ye man-imanandeb kuu monmaraneen. Kwamune areb kii, yiribman yemoon ye karub kuu wan ambokibine ye deme awinoon aom kumbed kwane bobnaneena dowan keraneen.

¹² Karub kanembed komboon kaamoni ye dabab meneboon yaa kangdommo dobaraneen kuu Godbed amun kerundoon, amborom kuu yiminmo dobaraneen kuu wadkeri ye kakman king ye korok ari dereni yeman areb kandaneen. Kakman keyaa Godbed weng kunduk yedme kowoon, ye yaa mimyob dowaken keenimaibdan yi dowaad.

¹³ Kwane, ambarakmok andi ye birandi eb yaa monoka, kekane yedmaab, “Kedi Godbed ne yaa ambarakmok andi ye birawi kamoon.” andaab. God kuu arewambed ye yaa ambarakmok ande bironindeban, ye kangkon karub kane yaa ma ambarakmok ande biranaanban. ¹⁴ Kumban nimakarub korem kuu yi inamen arewa yaambded dedmone dedmone kamoon kumbded ambarakmi yaa meeni dowakeniib keraiwe birondimaan. ¹⁵ Kwane, meeni dowaken kee wanabemoon areb keranuun kuu yu dana kuu ambarakmi. Ambarakmi kaine amnaneen kuu bobni keraneen.

¹⁶ Nangkodmia, birondi yaa anam andaib. ¹⁷ Komo komo kuu demkonronmo munobmo bangkandi yeman amuniib kuu, Ewen ari doreen ye Ambembed bangkandaane kaminimaan. Ye kuu arona wooda mindonga ongmenaboon ye God, ye kuu kuruwak kan kwangka kowe kan kangka kowe kaimaib arebban, maa kere maa kere kaimokban. ¹⁸ Ye kuu ye dowakeniib keroonkob anam anam ye weng yaambded nub anam anduuwe, ongmandoone ye dana meed keruwen kumbded kumkam korem ongmenaboon kuu burudande yumbon ari kanduwen.

Yesu Ye Weng Amun Wengamberedandaib

¹⁹ Nangkodmia, meenime. Yiib korem kuu wengambiri yaambded kuu kirodmombded kii, weng dakmi yaambded kuu emambded, norin wandi yaambded kuu emambded kii, ²⁰ amborom kuu karub ye norin kuu Godbed dowaken keroon ye yorokmo dobiri kanminimokban kowe. ²¹ Kwana kowe, nemem inamen koremiib inamen arewa mimim koremiib kuu kwane kirarundenib, yiibka kankubuniyiib kerenib God ye weng yiib niindem aom arumenaboon yaa awinime. God ye weng kee bobni yaa burudande bindi yeman.

²² God ye weng kee kwane wengamberekoriwa kuyaa awinokban keraniib kuu, yiibka yiibmeren bironaniib. Kowe, weng keyaambded wengambere awinime. ²³ Kwane, karub kanembed God ye weng wengamberekore kuyaa awinokban kerimaan kuu, ok kuruwak yaa ye murubia wedmekore ²⁴ koronde wene ari ye murubia komarewa wedmoon kuu kirodmo nonondandemoon areb. ²⁵ Kumban, karub kanembed demkoron anammo ye amob, ambarakmi ye wii kanangka kowimaan ye amob kui, kuyaom kimingke korobe wedmemberene nonondandiyiibbanbed kwamunemo kamimaan kuu, komo komo kamaneen kuu Godbed amun kerunaneen.

²⁶ Kwane, karub kanembed yeka yedmaneen, “Ne kuu anam ande amob awinaan.” andaneen kuned kangkadme meenmiyiib dakmokban keraneen kuu, yeka yemerer birananeene ye anam ande amob awini ye kerekmen kuu anam idiibban. ²⁷ Anam ande amob awini ye kerekmen nub Ambe Godbed dowakeniib kerundene kukuu karadmo yorokmo yeman ande yedmoon kukei, dana anenab yoom nima irib yoom dabab komarewa kandiwen kuu wedme awandenib, yiibka okad yiri ye inamen arewa kumaom kombaraub ande kangkadmime.

¹ Nangkodmia, yiib kwane nub Yariman Yesu Keresu nambiriyiib doreen yaa anam andiwen kowe, yena yaa manmo keru ye inamen ambangkaib.

² Kwamune, karub maa gold ye dingki kandingiib deebe ebkad amun-mombed inwaraneen kumbed yiib kurikuri wengbon aom meneena, kamboknon ye karub ebkad korobmo deebon kangkon mananeen kuu, ³ ebkad amun inwaroon ye karub kuyaamo kubenenib yedmenaniib, “Eb mene dibiri yeman amun karimbed dibere.” andaniib kumban, kamboknon karub yaa no yedmaniib, “Yakuyaa dobere.” o “Ne yon dad yirimbed dibere.” andaniib kuu, ⁴ yiib kuu inamen arewa yaambad andokbe karub yena ben ari keriiwa karub yena ben yiri kiribe kerii kii! Kuku amunoo? Dowan!

⁵ Mimyob dowaken keendimain ye angkodmia, wengambirime. Okad yiridanbed kane kane yaa kamboknon andimaib ye karuwa nimaya kuu, Godbed kinoona yi anam andi yaa yiminmo kerekoriwa, oonimbon aom mimyob dowaken keendoondan yi yumbon yeka ye weng kunduk kowoon kuu kandaniib. Eeyoo? ⁶ Kumban yiib kuu kamboknondan yaa weng arewambad damangkandiwen. Ma, yiribman yemoondanbed yiib yaa deme darewoob bangkandimaib kumban od embeng kondimaib dee? Yimbed yiib awingke wengyundi dowad kangdod korok yaa be winimaib dee? ⁷ Yiib Yariman yaningko amun kuu yimbed wengamborokbanabimaib dee? Korem kee kwamunemo kamimaib kuda.

⁸ Kuned, God Ye Weng Karadmo aombed nub King ye amob ye wengbed yedmoon kuu “Ebka ebmeren yaa mimyob dowaken kowimaab areb kuu, eb dia doriibdan yaa kwangkong kwane mimyob dowakenbed keende.” andoon. Kuye weng kuu yiibbed anammo awinaniib kuu, yiib kuu yiminmo kamaniib. ⁹ Kumban yiib kuu yena yaa manmo keru ye inamen kwane ambangkaniib kuu ambarakmaniwe amobbed yiib kuu amob domangkidan ande korokbendaneen. ¹⁰ Kwane, karub kanembed God ye amob korem kuu oonoon kumban mimo domokbaneen kuu, ambarakme amob korem domangkoon ye karub keroon. ¹¹ Kedi, Godbed yedmoon, “Nenem kamaab.” andoon. Kumban ye kangkon yedmoon kuu, “Kumka o kuman ayaab.” andoon. Kowe, yiib kuu nenem kamimokban kumban kumka kuman ayiwen kuu yiib kuu God ye amob domangkidan keriiwen.

¹² Yiib kuu ambarakmi ye wii kanangka kowimaan ye amobbed wengyundaneen kuyaa meenmiib kumbed, kwamunemo dakmenib kwamunemo kamime. ¹³ Amborom kuu kane kanembed ambarakmidan yaa mimyob keende kakman are nonondandaanban kuu, Godbed yi yaa mimyob keende kakman are nonondandiyiibbanbed wengyundaneen. Mimyob keende kakman are nonondandi kuu wengyundi burudande ari keroon ye inamen kii.

Anam Andiyiib Amun Amun Kamiyiib

¹⁴ Nangkodmia, karub kanembed Yesu yaa anam andaan ande yed-mimaan kumban amun amun kamimokban kuu idiib dee? Anam andi keyaambad Godbed bindaneen dee? Dowan! ¹⁵ Kwamune, kuristen angkodmi maa wonong o karub kuu ebkadiibban animaniibban keraneen kuu ¹⁶ yiib kuyaambad karub maambad ye yaa yedmaneen, “Wene, amunmo doborok, ebkadiib animaniib kerok.” andaneen kumban, komo dewan keroon yaa ma awanenaanban kuu idiib dee? Dowan! ¹⁷ Kwamune areb kuu amun amun kamiyiibban ye anam andi kuu anamban, bob-nemoon areb.

¹⁸ Kumban karub maambad yedmaneen, “Karub maa ye no wengbed anam andi kumbed yimin, maa ye amun amun kamiyiib ye anam andi kangkon yimin.” andaneen kuu amunban. Ye amun amun kamiyiibban ye

anam andi kuu korokbewok, yiminbanaa! Ne kuu ne kamiyiib kumbed ne anam andi korokbena. ¹⁹ No wengbed ye kuu anam andoon kuu God mimo, maayiibban. Kuu amun kumban, awad arewa kwamune yikaad kumbed kiringmenabiyyib unimaib.

²⁰ Inameniiibbanman, eb dowaken kuu amun amun kamiyiibban ye anam andi kuu idiibban kuu korokbewok andewed dee? ²¹ Nub awo amaan yiri Abraham kuu nengke God yaa baeb koni dowad bot wenorene ye dana Aisek kande kan kwari kowoon kumbed Godbed ye yaa yorokmoman ande meenoon dee? Anamaa. ²² Kudi, wedmeewoo? Ye anam andiyiib ye amun amun kamiyiib ibmo daboknoon kumbed kwanoon. Ye komo kamoon kumbed ye anam andi kuu yiminmo keroon. ²³ Kwane, God Ye Weng Karadmo aombed yedmoon, "Abraham kuu Godbed komo dakmoon yaa anam andoon kowe, Godbed ye yaa yorokmoman ande kowoon." andoon kuu anam id keroone, ye kuu God ye angkodmi andimaib. ²⁴ Nimakarub kuu yi anam andimo kumbed God yaa yimin keraanban, amun amun kamiyiib dabokniwed yimin keraniib kedi.

²⁵ Kwamune areb kuu kiwaan ari wonong Rehab kwangkoon, yu kuu Yuudan yi darobidan angkodmendenu kiwaan kimyen ari nongkobeen kumbed Godbed yu yaa yorokmo ye wonong ande meenoon dee? Anamaa.

²⁶ Karub id kuu kingkiniibban angkeen kuu bobnoon kwamune areb kuu, anam andi kuu amun amun kamiyiibban kuu idiibban, bobnemoon areb.

3

Kaadkerimbed Komo Weng Dakmubka

¹ Nangkodmia, yiib kuyaom kuu yemoonbed kwane God ye weng ked-mengkandi ye korok korok kerem andaib, amborom kuu yiib yiibkaad nub kane kane God ye weng kedmengkanduubdan kuu yobdood kamkonomo arimbed wengyundaneen kowe.

² Nub korem kuu kiwaan yemoon yaambbed ambarakmi yaa kombiri-maub. Karub kanembed weng arewa ambong ma yedmindo keraneen kuu, ye kuu demkoronmo ye karub, yeka yemeren kangkadme korobe oonimaan ye karub kui. ³ Kedi, nub kuu hoos mongkodkono aom angkani yeman kankereknekorub nen dewenebanuub kuu, hoos kumundin kuu nubbed komo kamanuub kuu nub wengmo wengambaraneen. ⁴ Ma, kwamune motod yaa meenime. Yi kuu kedbon kedbon kwangkoon nuubbed benwinimaan kumban, kamundi ye ud embeng yibi anuk angkeen kumbed motod ooonoon ye karubbed awinene kunaya wanandameen kuyaamo wananeen.

⁵ Kwamune areb, nub ong kuu nub id aom kuyaa yone angkeen kuu embeng kumban, kuyaambbed kerengkan weng miin dareb dareb meneboon. Meenime, nembereng embeng kumbed at biid koknoon yaa awine kande denaneene, kwane denenmo wene dura darewoob kuu dene dookbemoon areb. ⁶ Kowe, ong kuu kwane amot areb. Ong kuu arewamo, indob o dingki o yon kwamune awene arebban. Kuku karub id kumundin kan monmare arewa kerene, inamen korem be kiwaan arewa ari nongkobimaan. Kuku kumbaanban yamotbon ye inamen yaambbed kwane ambangkimaan.

⁷ Dingkan maa maa korem, ayari oniib niiniib yiyiib ok niindem yiri dange weneen ye dingkaniib kuu karubbed bangkandaiwa amongkob kerimaib. ⁸ Kumban karub maambbed ong kuu kan kwamune kerok ande ma kwanindo. Ong kuu kangkadmindeban ye barang miin arewa, arud niin ye ambod arewayiib areb.

⁹ Kwane, ong mimo kumbed nub Yariman Ambe God yaningko kankoo-nenub, angkon ong mimo kumbed karub yena yaa woonbi weng dak-mimaub, kuned nimakarub kuu Godbed yeka ye kuruwak ongmendoodan kui. ¹⁰ Kube kankooni wengiib weng arewa ye woonbi wengiib kuu mongkodkono mimo kumaom kumbed menebimaan. Nangkodmia, kwamune kamaib. ¹¹ Kwane, karamokiiwa okmanambon okiiwa kuu ok kirub-dem mimombed dabokne ibmo menebanuun dee? Dowan! ¹² Nangkodmia, yedob at arimbed olif yob iraneen dee o munid nong arimbed yedob yob dibaraneen dee? Dowan! Kwamune areb kuu karamok ye kirubdem aombod ok ambod amuniib yaro menebaunban.

Ewen Ari Ye Meeni Kangdom

¹³ Yiib kuyaom kuu kane kanembed meeni kangdomiib kerenib yorokmo meenimaib? Kee kwamune awiniibdan kuu yi meeni kangdom yaambbed yika kankubune amun amun kamimaib kumbed yi meeni kangdom korokbime. ¹⁴ Kumban yiib niindem aom kuu wungkandi mung kook arewiib kirim inameniib keroka, kuyaa kerengkanaib, kuyaa aadikmaib. ¹⁵ Kwamune ye meeni kuu Ewen arimbed minimban, kukuu okad yiri yeman, id ye dowaken yeman, awad arewa ye meeni kui. ¹⁶ Kedi, kunayambbed kwane wungkandiyiib kirim ye inameniib, kuyaa kwangkon ibonmo kerinban ye inameniib deme miin arewa maa maa korem kuu yiib wedmaniib.

¹⁷ Kumban Ewen arimbed minimaan ye meeni kangdom kuu ibduruk kuu karadmo, angkon ari kuu yewenubbon ye inameniib arudiibban ema dobiri ye inameniib yena yi dabderem aom dobiri ye inameniib mimyob keende kakman are nonondandi ye inamen yiminmoyiib yob amunmo iri ye inamen yiminmoyiib manmo keru ye inameniibbaniib aadikmiiybaniib kui. ¹⁸ Karub maa dore karub maa dore wedyiri dobere kiwaan ongme kunum keru ye karub kuu kab kibingkemoon areb yewenub bangkandaneen kuu yob wandemoon areb yorokmo dobiri kandaneen.

4

God Ye Dabderem Aom Dobirime

¹ Komarewa keraankob yiibkareb nangmenabiyiib wengberenabiyiib kaimaib? Yiib id ye dowaken yaambbed amenengkanabe ben bangkandimaan kumbed yiib yaa nangbandimaanoo? Anamaa! ² Yiib dowaken yiribman amun maanda ande meenimaib, kumban kandokban kowe, yiib kuu ayako bobnok ande kamiib. Yiib kuu karub maa ye yiribman nembbed kanda ande kamimaib kumban ma kandokban kowe, wengbiriyyiib nang-biyiibmo kamiib. Yiib kuu kwamune ma kandokban amborom kuu God yaayyib kaamonokban kowe. ³ Kwane, yiib kuu God yaa kaamoniwen kuu ma kandindo keruwen, amborom kuu inamen abdon ye dowad yaambbedmo kaamonibko komo kondaneena kandaniib kuu yiib id ye dowaken yaamo kowe awinandamiibkob kondindo keroon.

⁴ Yiib inamen God yaa kuu nenem wonong yu karuwiib kumban koronde karub yena yaa yarebimaun areb. Karub kanembed okad yiri ye inamen yaa kube daboknaneen kuu God yaa arud wandembaraneen kuu yiibkaadkerindokowoo? Anamaa, kane kanembed okad yiri ye inamen yaa kube daboknaniib kuu God ye bondan keraniib kii. ⁵ Kwane, God Ye Weng Karadmo aombbed yedmoon kuu “Kingkin Karadmo nub niindem aom Godbed kowaana dobirimaan kuu ye dowakeniibban awad o kingkin maayyib mene nub niindem aom dobiri kuu yiminban, norin wandi yeman.” andoon kuu yiibbed meeniwen kuu idiibbanoo? Yii, idiib. ⁶ Kwane, Godbed

nub yaa ye kabamoon ye mimyob dowaken keendimaan kuu angkon ari yenayib keendimaan. Kwamunekob, God Ye Weng aombed yedmoon, “Godbed kerengkandan yaa manmo kerimaan,

kumban kankubune yirimbed dobiridan yaa ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kondimaan.” andoon.

⁷ Kwani kowe, yibka kankubune God ye dabderem aom dobirime. Yib anam andi kangdommo doriib kumbed Seten yaa manmo kerime. Kwananiib kuu yib yaa koronde yaro dore wananeen. ⁸ God ye dia mene dobirime. Kwananiib kuu yib dia mene dobaraneen. Ambarakmidan, yib dingki oganabime. Inamen amuniib inamen arewayib kamenabidan, yib niindem aom are karadmo kerime. ⁹ Mimyob wandenib dabab warenib yuudi ameng kamime. Yib ambon kamenabi kuu amonombe dabab warime. Yib kubi kuu amonombe niindem aom yiminban kerime. ¹⁰ Yariman ye murubia arimbed yibka kankubunime. Kwananiib kuu yembed yib benkoobaneen.

¹¹ Angkodmia, yibkanmo yaa wengamborokbanabaib. Karub kanembed ye kuristen angkodmi yaa wengamborokbanabaneen o ambarakmoon ande wungkananeen kuu, kuye wengbed God ye amob yaa wengamborokbanabe arewa ande wengyundaneen. Kwamune ye karub kuu amob awini ye karubban, amob yaa no wengyundi korok areb keroon. ¹² Kumban, Amob Ongmenabe Wengyundi Ye Karub kuu mimo, bindaneen o monmaraneen kuu yembedmo yimin. Kowe, yib kuu kane ye karub keriwenkob kwane yaro dore yib dia doriibdan kuu ben nongkobe wengyundandamiib?

Korondebko Godbed Eb Dobiri Kiwaan Ongmok

¹³ “Kibik o awari kuu wene taun kemaom o yamaom wenenub weeb mimo doberenub, od deme awinenub od darewoob onganuub.” ande yedmimaibdan, yib ne yaa wengambirime. ¹⁴ Yib kuu awarimbed yib dohiri komarewa keraneen kuu yibkaadban, kudi. Yib kuu amareng mana areb, kan yaro boknaana wedmaiwa aron dukmenmo angkon ika dowan keremoo areb. ¹⁵ Kwana kowe, kekane yedmime, “Kekee Godiib ye dowaken keraneen kuu, kwane doberenub deme kee kwamune awinanuub.” andime. ¹⁶ Kumban yib kuu “Nub dowaken yaambd kwamune awinanuub.” andimaib kuu kerengkan weng. Weng kwamune awene korem kee arewamo. ¹⁷ Kwane, karub kanembed amun kami angkeen kuu wedmoon kumban ma awine ambangkindo kuu, ye kuu ambarakmoon.

5

Yobdood Weng Yiribman Yemoondan Yaa

¹ Yiribman yemoondan, yib kuu weng kee wengambirime. Mimyob wandenib yuudi ameng kirindime, amborom kuu miin kubiyyibban ye dabab darewoob menene yib ari kombere yerekmandameen kowe. ² Yib yiribman kuu deende weneena, dobaabbed yib ebkad ane biringkanan weniiwa kamiib. ³ Yib od goldiwa silvaayiiwa kwangkon kemengkod dore weneena kameen. Ku kemengkod dore weneen kumbed aron yimin wande wenuun yaron arimbed yib yiribmana biamoda yibka kirim keriwen ande korokbendenib, yib id yaa kwane amot areb dene ane dandaneen.

⁴ Kedi, yib demedan yib yongbon aombed id wandiwen yaa od korobe bangkandindo kumbed ambarakmi kee wedmime ande baande kamiib kii. Kwane, yi weng kee wene Aromkonomo Ye Yariman ye kerendem aom awunoona wengamboroon. ⁵ Kwane, yib kuu okad yiri doriib kuu yiribman yemoon ibonmo beo ano doriibdan. Yibbedmo kubena keeniwendan.

Yiib kuu animan duudkab kiom anengkanao karub kiom kiommo wiribiib kuu, dingkan areb kainderebiwed yenbande ani yeman areb keriwén, wengyundi yaron yaa meenimokban kowe. ⁶ Kwane, yiibbed yorokmodan yiib yaa manmo kerindo kuyaa dudimbed wengyunde ambarakmiwen andekorib ogoodmo yenib nongkobiwen.

Dabab Menebaneen Yaa Yodbirimbán Iwarimbed Dobirime

⁷ Angkodmia, yodbirimbán iwarimbed dobirime, kwane ari wene Yari-man mananeen yaron kerok. Wedmime, yongbon yarian kuu okad ongme kab arumekoriwa yodbirimbán iwarimbed doberemberenib am mini aron keruko am monoko nub kab kuu yeederene id yemoon keroka ande meedme doberembirimaib kii. ⁸ Kowe, yiib kwangkón yodbirimbán iwarimbed doberemberene kangdommo dobirime, amborom kuu Yariman mananeen yaron kuu dia doreen kowe.

⁹ Angkodmia, yiibkanmo yaa mungkubmangkab kamaib. Kwamaniib kuu yiib bene wengyundaneen. Wengyundi Ye Korok kuu yiib ambib ambongko yaa mene doremoon areb keroon. ¹⁰ Angkodmia, profesi-dan yaa meenmime. Yi kuu Yariman yaningko yaambéd dakmenabiwe yenambéd durud yewed yi yaa bangkandiwen kuu yodbirimbán iwarimbed doberembiriwen. Yi dobirí kerekmen yaa meenmenib kuye yoman winime.

¹¹ Kwane, iwari meenme kangdommo doberembiriwéndan kee Godbed amun kerundoon ande yedmimaub kuda. Jobbed dabab meneboon kuyaa iwari meenme kangdommo doberemboroone Godbed ye dowad komo ambangkoon ye weng kuu yiib kuu wengambiriwen. Yariman kuu mimyob keendiyiib mimyob keende kakman are nonondandiyiib yiminmo awinoon.

¹² Nangkodmia, weng darewoob kuu kei. Wiim aangke yedmaib, Ewen ari o okad yiri o yiribman komo komo yaningko yaambéd kowe yedmaib. Kwane, yiib weng yedmandamibka, ee keroka kwane no ee andime, ma, yii keroka kwangkón kwane no yii andime. Yiib kwamaniib kuu yiib yaa wengyunde dabab kondaanban.

Yiib Anam Andi Yaambéd Kurikuri Kerime

¹³ Karub kanembed dabab kandoka yeka kurikuri kerok. Karub kanembed kuboka yeka God yaa yookiib wingke kube kankoonok. ¹⁴ Kwane, karub kanembed bob anikad kande angkimboroka yeka kurikuri yi korok korok baandoko. Baandoko yi kumbed menebenib Yariman yaningko yaambéd ye korok ari oyo bune kurikuri kamenime. ¹⁵ Anam andi yaambéd kurikuri kamenaniib kumbed bob anikad angeken ye karub kuu Godbed ongmenaneena wadkeraneen. Kwane, ye kuu ambarakmoon keraneen kuu Godbed are nonondandaneen.

¹⁶ Kwana kowe, Godbed yiib ongmdaneena wadkeraniib ye dowad yiib ambarakmi kuu yiib kuristen angkodmia yaa neman dianmo dakmoon dakmoon kamenekorib neman kurikuri neman kurikuri kamime. God ye yorokmoman ye kurikuri kuu ambangki yiminmo kerí yeman. ¹⁷ Elaidya kuu karubmo, nub areb. Kwane, ye kuu kamkonomo kangdommo naawonbed am monokban keruk ande kurikuri kamoon kuu kwane weeb ay-oobmim ari wood benmeyiiib amiib minimban keroon. ¹⁸ Kwamune, angkon ari yembed ika kurikuri keroona am ika muneena kwane ika animan kab dembe wonoon.

¹⁹ Nangkodmia, karub kanembed karub maa anam anam ye kiwaan koronde angkani ye karub wedmenaneen kuu kuye kiwaan ari ika nenwananeen kuu, ²⁰ weng keyaa ika meene. Karub kanembed ambarakmi ye karub kiwaan abdon ari weneen kuu amonombe nen kiwaan amun ari

nenwananeen kuu, ambarakmoon ye karub kuu ye bobni yaa burudande
bindaneene ambarakmi miin yemoon kwangkön are nonondandaneen.

1 Pita Pita Ye Kerek Mimo

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pitambed kerek kee Rom aombed wongkoon. Wongkoon ye weeb yaa kuu Saesaa Nerombed kuristendan yemoon yenbandoone dukniwen. Anam andiwendan yaa kuu durud konde yenbandi yemoon meneboon kowe, Pita ye dowaken kuu yi anam andi aromne kangdommo doberembirime ande wongkoon. Ye kuu Yuudan anam andiwen yaamomban anam andiwendan korem yaa wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God Yaningko Kankooni Ye Weng (1:3-12)
3. Karadmo Dobirime Ande Ongkandi Ye Weng (1:13—5:11)
4. Kerek Keye Kerekmen Dowad (5:12)
5. Yeenbon Kubendi Weng (5:13-14)

¹ Ne kuu Pita, Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan.

Godbed kinoondan, okad yiri kuu yiwambibkin anambandan, buyok-bayok keroone ambibkin Pontusiiwa, Galasiayiiwa, Kapadosiayiiwa, Esi-ayiiwa, Bitiniayiiwa aom doriib, yiiib yaa kerek kee keendaan. ² Yiiib kuu kurin kurin kuu Ambe Godbed meenmendekoreked kinoon. Kukuu ye Kingkinbed karadmo ongmeni yaambd Yesu Keresu ye weng wengam-bere awini ye dowadiib ye umkanbed yiiib niindem aom arendi ye dowadiib kinoon.

God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo do-biriyiib yiiib yaa bangkandoka yiminmo kerok.

Nub Dowad Godbed Bindoon Ye Kerekmen

³ Nub korem nub Yariman Yesu Keresu yambe God yaningko kankoonem! Godbed mimyob miin darewoob keende nub kakman aroon kumbed, Yesu Keresu bobnoon yiri ika demboon yaambd wadkeri yeeb kondoon, ika woonenub anam kwananeen ande meedmi anammoyiib doruub. ⁴ Kwane, ika woonuwen yaambd monmarindeban deendindeban korob kerinde-ban ye weng kunduk kanduwen. Kukuu yiiib dowad Ewen ari kowoon. ⁵ Kwane, yiiib yaa dabab menebaneen kuu yiiib anam andi yaambd God yaromkonombd dorondare oonendaneene kwane wene aron yeenbon arimbed Godbed bindaneen ye kerekmen kuu dian keraneen. ⁶ Kuye dowad yiiib kuu kubi darewoob keruwen. Aron dukmen kuu kiwaan yemoon yaambd yiiib yaa dabab meneboone yuudi areb keruwen kuned, God ye weng kunduk kuyaa kubiyiib keruwen. ⁷ Kwane meneboon kuu yiiib anam andi kuu anam ande korokbi ye dowad. Kwane anam ande awinaniib kuu Yesu Keresu dian keraneen yaron arimbed aningko kankooniyiib nam-biriyiib aningko darewoob ariyiib Godbed bangkandaneen. Kedi, yiiib anam andi kuu amotbed dene karadmo keroon ye bot gold burudandoon, amborom kuu aron yeenbon arimbed Godbed gold kuu monmaraneen kowe. ⁸ Yiiib indowiiib Yesu yaa wedmenindo kuned, mimyob dowaken keenimaib. Kibireb wedmenokban doriib kuned, ye yaa anam andiwe dakme id korokbinban ye kubi darewoob nambiriyiib yiiib niindem aom demboon, ⁹ amborom kuu yiiib anam andiwen kumbed Godbed bindi ye yumbon kondoon kowe.

¹⁰ Godbed bindi keye dowad profesidan kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yiib yaa mananeen ye weng unyemanbed dakmiwen kumbad, yi kuu God Ye Weng yaambad kimingkanmo wene korobe onmiwen kuu, ¹¹ Keresu ye Kingkin kuu korokbeena Keresu kuu durud yewed kandene yoman nambiriyiib keraneen kuu komo aron arimbed komarewa kere kwananeen kuu kaadkerandamiib. ¹² Korokboona wedmiwen kuu yika yi dowad deme kee awinindo, yiib dowad awiniwen. Unyemanbed komo dakmiwen kuu, Ewen arimbed kowoona monoon ye Kingkin Karadmo yaambad Yesu ye weng amun dakmidanbed yiib yaa kwane daandiwen. God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yiib yaa komarewa mananeen ye weng kee engyu kangkon kaadkerandamiib kii.

Karadmo Dobirime

¹³ Kwani kowe, yiib inamen kuu God ye deme awini dowad nekwane dobirime. Yiibmeren kangkadmime. Yiib yaa God ye amun kerundi Yesu Keresu dian keraneen yaron arimbed kondaneen kuyaa kuu, ongme meedmime. ¹⁴ Arian yi weng wengambiri dana areb, yiib kuu anuk God yiibkaadbanbed dohiriwen ye inamen arewa kuye yoman ika wanaib. ¹⁵ Yiib yaa baandoon ye God kuu karadmo kowe, ye areb kerenib komo komo kaman-damiib korem kuu karadmo ye inamen yaambad ambangkime, ¹⁶ amborom kuu God Ye Weng aombed wongkoon kuu “Karadmo dobirime, amborom kuu Ne kuu karadmo kowe.” andoon.

¹⁷ Yiib kuu kumun mimo yaambad nimakarub korem wengyundi ye God yaa kurikuri kerimaib kuu Ambe andimaib kowe, okad yiri doriib yaron kuu okad yiri kuu nub ambibkin anamban ande kwane doberenib uniyiib God yaningko kankoonimamime. ¹⁸ Kedi, yiibkaad kuu yiib kuu yiib awoya yi inameniibban ye dohiri yaambad biddoon kuu od gold o od silvaa areb monmaraneen ye barangbedban, ¹⁹ Keresu ye umkanbed biddoon. Ye umkan kuu barang darewoob yeman. Ye kuu arewayiibban demkoronmo ye sibi mana areb kere Burudandoon ye orok yaron arimbed nub dowad ayiwe bobnoon kui. ²⁰ Ye kuu okadiib kumkam koremiib ongmenaboos yaron anuk yirimbed Godbed kinoona, yeenbon yaron kemaom yiib dowad angkadere dian keroon. ²¹ Yesu yaambad yiib kuu God yaa anam andiwen. Godbed ye nen demboone wadkeroone nambiriyiib konoon. Kwani kowe, yiib anam andiyiib anam id keraneen ande meedmiyiib kuu God yaambad kii.

²² Yiib kuu anam anam wengambere awiniwen kumbad yiib niindem aom karadmo kerenib, aadidmiyiibban ye mimyob dowaken yiwangkodmia yaa keendimaib kowe, mimyob dowaken darewoob kere anammo keendime.

²³ Kedi, yiib kuu ika woooniwen, kumban duknimaibdan yaambadban, bobnindeban ye God yaambad ika woooniwen. Kuku wadkeriyiib dowan kerindeban ye weng Godbed yedme kowoon yaambad kii. ²⁴ Kedi, God Ye Weng aombed wongkoon kuu,

“Nimakarub korem kuu kereek areb,
yi yirin kami kuu at wuung nong wuung areb,
kereek nuubnaiwe wuung kiobimaib,

²⁵ kumban Yariman ye weng kuu aron korem angkimbaraneen.” andoon.

Weng kee yiib yaa daandiwen kui.

¹ Kwani kowe, maa yaa norin wandemberembiriyiib dudanabiyiib aadid-miyiib wungkandiyiib wengamborokbanabiyiib kuu korem yidme arime.

² Dana monob yeeb woonuune muk yaa moom bobne anemoon areb, Yesu ye weng amun ye muk karadmo yaa meeni darewoob kerime. Kwane ananiib kuu Godbed bobni yaa burudande bindoon ye meeni kangdom yaa kaine amnaniib, ³ amborom kuu Yariman ye amun amun kami ye kiwaan kuu yiib wedmiwen kowe.

Yesu Kuu Wad Doreen Ye Bot

⁴ Ye kuu Wad Doreen ye Bot. Nimakarub ye yaa wunekariwen kumban, Godbed ye yaa kinene bobne komboroon. Kwane, yiib kuu ye yaa meniib kuu ⁵ yiib kangkon wad doreen ye bot areb keriiwe, Godbed bene kingkin kerekmen ye ambib yenbeena God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan karadmo keriiib. Kowe, Yesu Keresu yaambbed yiib kuu God yaa munob koni yeman bangkandimaib areb yiibka ye yaa kingkin kerekmen yaambbed konimaiwe, yembed kuboon. ⁶ Kedi, God Ye Weng Karadmo aombbed yedmoon kuu,

“Kedi, nembed Saiyon ye siti aombbed ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot kowaan, kukuu nembed kinaan ye bot, bobne kombaraan ye bot kui. Kowe, kanembbed ye yaa anam andaneen kuu, karak kandaanban.” andoon.

⁷ Kwane, yiib anam andiwendan kuu bot keyaa bobne kubudiriwen. Kumban anam andindodan kuyi dowad God Ye Weng aombbed kwamune yedmoon,

“Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu, ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.” andoon.

⁸ Kwane angkon ye dowad God Ye Weng aombbed yedmoon kuu, “Ye kuu boyareb, nimakarub boknande komborok andi yeman, ye kuu dumnad areb, nimakarub boknande kombiri yeman.” andoon.

Yi kuu God ye weng yaa wengamberedandiwen kowe, boknande komborok andiwen. Kuye dowad yi kuu kinoon.

⁹ Kumban, yiib kuu Godbed kinoondan, Korok Darewoob ye dore nimakarub dore wedyiri dobiridan, karadmo kamidan, God ye karuwa nimaya kui. Kwane keriiwen kuu kumun yiri doriwa baande bene ye nambiri amun kai aom wooroon ye God yaa kubi wengiib yaningko kankoonime anded. ¹⁰ Anuk kuu yiib kuu God ye nimaya karuwamban, kuned kibikee ye nimaya karuwa keriiwen. Anuk kuu yiib kuu God ye mimyob keende kakman are nonondandi kandindo, kuned kibikee yiib kuu kwamune kandiwen.

Amun Amun Dobiri Ye Kerekmen

¹¹ Nangkodmia, okad yiri kuu yiwambibkin anamban, okad yiridan yaa yiib kuu noroddan kowe, yiib yaa ongkande yedmaan kuu yiib id ye inamen kamaib. Inamen kee yiib kingkin yaa nangmene bon keroon. ¹² Yiib kuu God yaa anam andindodan kuyaom doriib kuu miin amun dobirime. Kwananiib kuu yiib yaa ambarakmidan andaniib kumban yiib amun amun kami kuu wedmendekore Godbed mananeen yaron arimbed ye aningko kankoonaniib.

¹³ Yariman ye dowad kuu yiibka kankubune okaddan yi korok korok korem yi dabderem aom dobirime. King kuu korok korok korem yi korok kowe, ye yaayiib ¹⁴ yembed ambarakmidan yaa ukum kondenib amun kamidan yaa kube ongkandi ye aromkono kondoon ye korok korok yaayiib kwanime. ¹⁵ Amborom kuu God ye dowaken kuu yiibbed amun

kamaniib kumbed inameniibbandan yi ogood weng kebengkok anded kowe. ¹⁶ Godbed ambarakmi yaa kuu yiiib be yeedere obon kerundoon kowe kwamune dobirime. Kumban kwamune doberenib aadidmiyiibbed ambarakmi dabokne dobaraib. God ye demedan kerime. ¹⁷ Nimakarub korem yi aningko kankoonenib, anam andiwendan yaa mimyob dowaken keendenib, God yaa unenib, king yaningko kankoonime.

¹⁸ Demedan, yiiib kuu yiiib korok korok yi dabderem aom doberenib yi aningko kankooni ye inamenmo awinime. Yiiib yaa nangkemmo amun amun kami ye korok korok yaamomban, kamkonomo kami ye korok korok yaa kangkon kwanime. ¹⁹ Amborom kuu kane yaa idiibban durud yewed bangkandaneene God ye dowad iwari kere kangdommo doberembaraneen kuu amun kowe. ²⁰ Kumban yiiib kuu ambarakmaniiwe wurudbed yewed kondaneene iwari kere kangdommo doberembaraniib kuu, Godbed kakman Ewen arimbed kowaneen dee? Dowan! Kumban yiiib kuu amun amun kamaniiwe yewed kondaneene iwari kere kangdommo doberembaraniib kuu Godbed yiiib yaa kubendaneen.

Yesu Ye Yoman Winime

²¹ Kuye dowadbed God kuu yiiib yaa baande kinoon, amborom kuu Yesu Keresu yiiib dowad durud yewed kandoon kowe. Kukuu yiiib wedme kwanime ande korokbendekore ye areb kere ye yoman winime anded.

²² Ye kuu ma ambarakmino,
ye mongkodkonombed dudanabi wengiib ma yedmoona wengambirindo.

²³ Ye yaa nongdomatom ande yedmiwen kuu ye kuu neman kwamune inandindo. Ye yaa durud yewed koniwen kuu yiiib yaniin andi ye weng inandindo. Ye inamen maa keroon kuu yorokmo wengyundi ye God ye dingki ari yeka kan konoon.

²⁴ Ye kuu yekareb nub ambarakmi korem kuu ye id arimbed at ming ari karine bobnoon. Kukuu nub kuu ambarakmi yaa bobnemoon areb kerubko yorokmo dobirime andi ye dowad kwanoon. Kedi, ye id yaa anbandiwen kumbed yiiib kuu wadkeri kandiwen. ²⁵ Amborom kuu anuk kuu yiiib kuu sibi areb awerendobenanno yarebimaib, kumban kibikee yiiib kuu yiiib kingkin Dorondari Ye Karub, Sibi Ooni Ye Karub, Yesu kui, ye yaa ika miniwen.

3

Amered Yoom Korobe Dobirime

¹⁻² Kwani areb kuu nima yiiib kwangkong yiiibka kankubune yiiib amered yi dabderem aom dobirime. Yiiib amered kuu Yesu ye weng yaa anam andindo kumbed yiiibbed inamen kee kamaniib kuu, yiiib wengbedban, yiiib dohiri amuniib yiiib inamen karadmoyiib God yaningko kankooni ye inameniib wedmekoriwa yena kuu God yaa anam andaniib. ³ Yiiib kerengkandimbon kuu kad angka inwari yaambbed keraib, awung bedmenabe inwariyiiib gold ye itoowiib ebkad amuniib kwane awenembbed kerengkandi dowad inwaraib kui. ⁴ Inamen maaaa kere yiiib kerengkandimbon kuu yiiib niindem aombbed inamen iwariyiiib nangkemiib keraniib kuu Godbed yiiib yaa kubi darewoob keraneen. Inamen kee koyu yi kerengkandimbon arebban, kiomne arewa keraanban. ⁵ Kedi, Godbed oonendimaan andiwen ye nima karadmo kurin anukbed dohiriwen kuu kwamunemo kamiwen. Inamen kee awiniwen kumbed kerengkandimbon keriwen. Yi kuu yi amered yi

dabderem aom dobiriwen. ⁶ Yi kuu Serambed Abraham ye weng wengamberenu ye yaa ne korok andimaun areb keriwen. Yiib kuu inamen yorokmo kamenib uniyiibban dobaraniib kuu yu meed keraniib.

⁷ Karub yiib kwangkoon yiib amered yaa awandi ye meeniyiibbed dobirime. Yi aromkono kuu karub yi aromkono arebban, darewoobban kowe. Angkon yi kuu yiib yoom kabamoon kondoon ye wadkeri kandaniib kowe, yi aningko kankoon awandime. Kwananiib kuu yiib kurikuri God yaa daani ye kiwaan kebenaanban.

Arewa Meneboon Yaa Neman Kwamune Inandaib

⁸ Weng yeenbon kuu, yiib korem kuu inamen mimo meeni kerenib ambanga oniya yaa mimyob dowaken keendimaib areb kerenib, dabab meneboondan yaa mimyob keendenib yiibkareb kankubunime. ⁹ Karub kanembed yiib yaa arewa kamaneen kuu neman kwamune inandaib. Angkon yiib yaa nongdomatom ande yedmaneene kuu neman kwamune inandaib. Yiib yaa kwamune kamoka ye yaa neman God yaningko yaambd amun kerunime, amborom kuu Godbed yiib yaa kwamune kamime ande kinoon kowe. Yiib kwananiib kuu yiib yaa God yaningko yaambd amun kerundaneen. ¹⁰ Kedi, God Ye Weng aombed yedmoon kuu, “Kane kanembed kubembirimame amunmo dobarandaniib kuu, weng arewayiib dudanabi wengiib kuu deerewande korondime.

¹¹ Arewa yaa koronde amonombe amunmo kamenib, yewenubmo dobiri ye kiwaan onme wedme kwari dobirime.

¹² Amborom kuu Yariman kuu yorokmodan keendombere oonene, yi kurikuri yaa korobe wengambirimaan kowe.

Kumban Yariman kuu arewa kamidan yaa manmo keroon.” andoon.

¹³ Ma, amun amun kami kuu yiib dowaken darewoob keraniib kuu karub maa yiib yaa yenbandaneen dee? ¹⁴ Kumban yiib kuu kwamune inamen yorokmo kamaniwe yenbandaneene durud yewed kandaniib kuu Godbed amun kerundaneen. God Ye Weng aombed yedmoon kuu, “Yi komo komo yaa unimaib kuu yiib kuyaa unaib, binangke unembaraib.” andoon.

¹⁵ Ma, yiib inamen aombed Yesu Keresu yembedmo kuu nub Yariman andime. Yiib kuu Yesu yaa anam ande meedme doriib yaa karub kanembed kaamondi ye dowad kuu nekwe doberembirime. Kuned yiib inandi kuu emayiib kaamonoonman ye aningko kankooniyiib ¹⁶ ambarakmiyiibban ye inameniib kwane kerok. Kwane inandaniib kuu kane kanembed yiib amun amun kami Yesu ye dowad awinimaib yaa inamen arewa ande yedmaniib kuu, yi weng arewa yaa karak bobnaniib. ¹⁷ God ye dowaken keroka, yiib kuu amun amun kamiwe yenbandaniib, kedi, amun amun kamiwe yenbandiwa durud yewed kandi kuu amun, arewa kamiwed yenbandiwed durud yewed kandi arebban.

¹⁸ Kedi, nimakarub yi ambarakmi korem ye dowad kuu Keresumbed mimo bobnoon, yorokmomanbed yorokmobandan yi dowad bobnoon kui. Ye bobnoon kuu God yaa yiib be mananded. Ye id ayiwa bobnoon kumban, ye kingkin yaa kuu wadkeri konoon. ¹⁹ Kwane, ye kingkinbed wenene dukniwendan yi kingkin wii aom doriib yaa ye weng daandoon. ²⁰ Yi kuu kurinbed Noambd motod yengboon yaron yi dowad God kuu yodbirimban iwari meedmo doreen kumban, God yaa wengamberedandiwen. Motod aomniwendan kuu yemoonban, kaning kaningiibmo kuu okbed yukne yeen yaa burudane bindoon. ²¹ Ok kee Godbed yiib bindi ye baptais kerundi ye kumun korokboon. Kuku yiib kad angka koroom okambi ye dowadban, God ye dowaken yaambd dobaraniin andi ye inamen ye dowad kui. Kuku Yesu Keresu bobnoon yiri ika nen demboon yaambd Godbed

bindoon. ²² Ye demboon kumbed Ewen ari daanekore God ye dingki wiwi angkambed doroona, engyusiwa kane kane korok keriwendaniwa kane kane aromkono keriwendaniwa yi kuu ye dabderem aom doriib.

4

Yesu Ye Inamenmo Awinime

¹ Kwane, Keresu kuu ye id kuu durud yewed kandoon. Kwani kowe, yiib kwangkong ye inamen areb kere aromnime, amborom kuu kane kuu ye id durud yewed kandoon kuu ambarakmi yaa kuu korondoon kowe, ² kwamune kandoon yaronbed nare ari kuu, ye kuu ye id ye inamen yaambd dobaraanban, God ye dowaken yaambd dobaraneeen. ³ Kedi, God yikaadbandan yi dowaken yaambd doboriwen areb yiib kuu anuk kwamunemo doboriwe aron yiminmo kereen. Kowe, keye inamen kee, id ye dowaken kamiyiwa nenem kami ye moomiwa ok arewa yemoon anembiriyiwa disko andenabiyyiwa dudi god yaa bumangke kurikuri keru ye inamen miin arewayiwa kamembirimaib kui. ⁴ Kwanimaibdan wedmiwen kuu yiibbed yi yaa dabokne kamokban keruwen kowe, ke komarewa kii andenib yiib yaa wengamborokbanabiwen. ⁵ Kumban yimbed komo dowad kwamenabiwen ye weng kuu wadkeridaniib dukniwendaniib yaa wengyundi dowad nekwoon ye God yaa dakmaniib. ⁶ Kwanikob, dukniwendan yaa kwangkong Yesu ye weng amun daandoon kowe, yi kuu nimakarub korem areb yimbed wad dore ambarakmiwen kuu Godbed wengyundaneen kumban, Godbed doreen areb yi kuu kingkin ye kerekmen yaambd wad dobaraniib.

God Ye Deme Yaromkono Kuu Korobe Awinime

⁷ Kumkam korem yimin wandi yaron kuu dia kereen. Kwani kowe, korobe meenenib yiibka kangkadmime. Kwananiib kuu yiib kurikuri kuu yimin keraneen. ⁸ Inamen darewoob ari kee mimyob dowaken darewoob neman keenoon keenoon kamime, amborom kuu ambarakmi mimim yemoon kai kuu mimyob dowaken kumbed dabune kebenimaan kowe. ⁹ Mungkubmangkawiibban kumbed neman angkodmenoon angkodmenoon kamime.

¹⁰ Yiib mimim yaa kuu Godbed ye deme awini ye inamen mimim kuu kabamoon bangkandoon. Kuuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye deme mimim kowe, yena yaa ambangkane awandi dowad korondiyiibban kwane ambangkime. ¹¹ Kanembed God ye weng daandi ye deme awinoka, kaadkerok, Godbed daandimaan areb kerok. Kanembed awandi ye deme awinoka, Godbed yaromkono kondoon kumbed awandok. Kwananiib kuu komo kami korem kumbed Yesu Keresu yaambd God yaningko kankooni yeman. Ye yaa kuu nambiriyiib aromkonoyiib kerok, aron korem korem. Anam kwanok.

Kuristendan Kuu Durud Yewed Kandaniib

¹² Nangkodmia, durud yewed ye dabab yiib yaa menebeen kuu yeka maaaa norod ye komboon menebeen manok ande meenenib binangkaib.

¹³ Kuned yiib kuu Keresu durud yewed kandoon ye dungkun kandiuwen kowe kubime. Kwananiib kuu ye nambiriyiib dian keraneen yaron ari kuu kubi miin darewoob keraniib. ¹⁴ Yesu yaa kongeniwen kumbed yiib yaa weng arewambd damangkandaniib kuu Godbed yiib yaa amun kerundoon, amborom kuu God ye Kingkin nambiriyiib yiib yaa ibnendoon kowe.

¹⁵ Yiib durud yewed kandi ye ambokab kuu kumka kumaniwa yid biyyiwa ambarakmi yenayyiwa o no wingkanambengkaniib kuyaambd kamaib.

¹⁶ Ma, yiib kuu kuristen keruwen ye dowad durud yewed kandaniib kuu

karak bobnaib, Keresu yaningkoyiib yiiwaningko yaa ibmo daboknoon kowe God yaningko kankoonime. ¹⁷ Kedi, nimakarub yaa wengyundi yaron kuu muneen. God ye nimaya karuwa yidin yaa wengyundandeen kowe, God ye weng amun wengamberedandiwendan yaa komarewa wengyundaneen? ¹⁸ God Ye Weng aombed yedmoon,

“Yorokmodan bobni yaa burudande bindaneen kuu yobdood kowe, Godiibbandaniib ambarakmidaniib kuu komo keraniib?” andoon.

¹⁹ Kwanikob, God ye dowaken yaambad durud yewed kandiwendan kuu, ma korondiyiibban ye Ambengan God ye dingki ari yiibka konenib, amun amun kamembirime, korondaib.

5

Ongki Weng Kurikuri Aamkono Aamkono Yaa

¹ Keresu komarewa durud yewed kandene bobnoon kuu ne indowiib wedmeni, nambiri dian keraneen yaa daboknaneen ye karub kereni, nangkon kurikuri aamkono keraan kowe, yiib kurikuri aamkono aamkono yaa ongakandi weng yedmandamaan kukei. ² God ye nimaya karuwa yiibed ooniibdan yaa sibi keendombere oonidan areb ongme keendombere oonime, yiib yaa yenambad ande dedmoniyiibbedban, yiib dowaken kerundimbed oonime. Kuku God ye dowaken yiib yaa. Kuye deme ye kakmaniib kandi ye inamen kowe awinaib, awandi ye dowaken darewoob kumbed awinime. ³ Yiib dingki ari kondoonan yaa dedmobende keanime kwanime kami ye korok keraib. Yiib dobiri amuniib weng amuniib kumbed yi yaa inamen amun korokbendime. ⁴ Kwamaniib kuu Korok Korem Yi Yariman angkadaraneen yaron arimbed korob kerindeban ye kakman nambiri yiib king ye korok ari dereni yeman areb kandaniib.

Ongki Weng Kuristendan Korem Yaa

⁵ Keweda koyuya, yiib kangkon aamkono aamkono yi dabderem aom dobirime. Yiib korem kuu yiibkanmo yaa kerengkaniibban kankubune yirimbed dobirime, amborom kuu God Ye Weng aombed yedmoon, “Godbed derengkandan yaa manmo kerimaan,

kumban yika kankubune yirimbed dobiridan yaa ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kondimaan.” andoon.

⁶ Kwani kowe, yiibka kankubunenib God ye dingki dabderem aom dobirime. Kwananiib kuu God ye dowaken keroon yaron arimbed benkoobaneen. ⁷ Ye kuu yiib yaa dowakeniib kerene awandembirimaan kowe, dabab yaa meeni darewoob korem kuu ye dingki ari nongkobime.

⁸ Yiibkareb kangkadme keenombirime. Yiib bonman, Seten kuu laiyon arud kabang kameen kumbed nimakarub anandameen areb yarebeen.

⁹ Yiib anam andi kangdommo doriib kumbed ye yaa manmo kerime, amborom kuu yiib kuristen angkodmia okad yimin yimin yaa doriib kuu yiib durud yewed kandiwen areb kwamune kandiwen kuu yiibkaadkeriwen kowe.

¹⁰ Kabamoon kondoon ye mimyob dowaken korem ye God, Yesu yaambad down kerindeban ye nambiri dabokni dowad yiib yaa baande kinoon ye God kui, yiib durud yewed kandiwe kibikbed nare ari aron dukmen keraneen kuu yembed yiib yaa demkoronmo ongmane anam andi kangdommoyiib aromkonoyiib kiringmindeban ye anam andiyiib kondaneen.

¹¹ Ye yaa ooni ye aromkono aron korem korem kerok. Anam kwanok.

Kubendi Weng

¹² Ma korondiyiibban ye kuristen angkodmi Sailas, kuu kwamunemo wedmemaan kui, ye kuu awawoonkob kerek dukmen kee yiib yaa wongkane keendaan. Yiib yaa kube ongkandeni weng keyaambéd Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken anam kuu korokbendaan. Keyaa kangdommo kere dobirime. ¹³ Yiib ibmo kinoondan Babilon aom doriib kumbéd kubendi weng yiib yaa keendiib kii. Ne dana Maak kangkon kwamune keendoon. ¹⁴ Yiibkanmo yaa mimyob dowakeniibbed kubenoon kubenoon kamime.

Keresu yaa ibmo dabokne doriibdan, yiib korem yaa yewenubmo do-biriyiib kerundok.

2 Pita Pita Ye Kerek Ayoob

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pitambed kerek kee Rom aombéd wongkoon. Arewa kamidaniib dudanabi kedmengkandaniib kuu anam andiwendan yaa dabokniwen kowe, Pitambéd anam andiwendan yaa ongkandoon. Kwane, Yesu ika mananeen kowe ongme kerekbere dobirime ande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 67 areb.

Korok Weng

1. Kubendi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Anam Andi Yaa Kaine Amni Ye Weng Ongkande Dakmoon (1:3-11)
3. Yesu Ye Weng Amun Kedmengkandi Kuu God Yaambéd Ande Korok-boon (1:12-21)
4. Dudanabi Kedmengkandi Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng (sapta 2)
5. Anam Yesu Angkon Ikakman Mananeen Ye Weng (3:1-16)
6. Yeenbon Weng (3:17-18)

¹ Ne kuu Saimon Pita, Yesu Keresu ye dememan, kwane yembed kinoona ye apaso keraan.

Nub God, nub Bobni Yaa Burudande Bindoonman, Yesu Keresu kui, kane kane ye inamen yorokmo yaambéd nuwareb anam andi ibmo kandiwendan, yiiib yaa kerek kee keendaan.

² God yoom nub Yariman Yesu yoom yaa kaadkeri yaambéd kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu yiiib yaa yiminmo bangkandok.

Godbed Nub Yaa Baande Kinoon

³ Nub yaa komo dowan keroon kuu God yaromkono kumbéd inamen korem bangkandoon, ye inamen awine kande dohiri dowad kui. Kukuu yeka ye nambiriyiib ye inamen amunmoyiibbed nub yaa baandoon ye God yaa kaadkeri anammo yaambéd kui. ⁴ Ye nambiriyiib ye inamen amunmoyiib yaambéd weng kunduk dareb dareb arimbéd kuu nub yaa bangkandoon, kuye weng kunduk yaambéd yiiib kuu id ye dowakenbed monmari okad yiri yarebeen kuyaa kombiri angkanenib, God areb yorokmo kerime anded.

⁵ Kowe kuye dowadbed kiwaan korem yaambéd yiiib anam andi yaa kuu inamen amunmo kan daboknenib, inamen amunmo yaa kuu kaadkeri kan daboknenib, ⁶ kaadkeri yaa kuu yiiibmeren kangkadmi kan daboknenib, yiiibmeren kangkadmi yaa kuu yenbandi yaa kangdommo doberembiri kan daboknenib, yenbandi yaa kangdommo doberembiri yaa kuu God ye dowaken yaambéd dohiri kan daboknenib, ⁷ God ye dowaken yaambéd dohiri yaa kuu ambang oni daman yaa amun amun kamemoon areb kerundi kan daboknenib, ambang oni daman yaa amun amun kamemoon areb kerundi yaa kuu God yaromkono yaambéd mimyob dowaken keendi kan daboknime. ⁸ Kwane, yiiib kuu kuye inamen awine kande darewoob kere wananeen kuu kuye inamenbed oonendaniib kowe, yiiib kuu ambangkindeban o idiibban keraibban, nub Yariman Yesu Keresu yaa kaadkeri anam aombéd. ⁹ Kumban karub kane kuu kuye inamen awine kandaanban keraneen kuu, ye kuu korobe wedmindeban ye karub areb o indob tut ye karub areb keraneen, ye ambarakmi anuk yiri kamoon kuu Godbed aroon kuu nonondandoon kowe.

¹⁰ Kwani kowe, nangkodmia, Godbed yiid yaa baande kinoon kuu anammo kwane keri dowad yiid nindorok kuu ari kerime, amborom kuu kuye inamen awine kande ambangkaniib kuu yiid kuu kombaraiibban kowe. ¹¹ Kwane, yiid kuu kuye kiwaan wananiib kuu Godbed yiid yaa kube ee andene yiminmo ongmedaneene, aron korem yeman ye oonimbon nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresumbed oonoon kuu awunaniib.

God Ye Weng Karadmo Aombed Wongkoon Ye Profesi Weng

¹² Kowe, yiid kuu weng ku dakmaan kuu yibkaadkerekoriwe anam anam kuu kibikee awinimo doriib kuned, ne kuu yiid yaa monkonimamaniin. ¹³ Ne idiib ke doriin keyaron kee yiid yaa monkonimain kuu yimin ande meanaan, ¹⁴ amborom kuu ne nekaadkeraan ne bobni aron kuu dia kereen, nub Yariman Yesu Keresumbed ongme korokbewoon kowe. ¹⁵ Kwane, kiwaan korem yaambbed ambangkaniin kuu bobne wananiin ye yoman kuu, yiid kuu weng ke daandaan kee yiminmo ika meenaniib kii.

¹⁶ Kedi, nub kuu inamen bangbang yaambbed ogoodmo weng ongmuwenkob nub Yariman Yesu Keresu ye aromkono ye wengiib ye mananeen ye wengiib yiid yaa daandindo, nub indobbed ye nambiri wedmenuwenkob. ¹⁷ Yesu kuu Nambiri Darewoob Arimbed Ye Ambe Godbed yedmenoon, “Kekee ne Dana Mingki, ne mimyob dowaken keenaan ye karub, ye yaa kubi dowaken darewoob keraan.” andoone, aningko kankooniyiid nambiriyiid boon. ¹⁸ Kedi, weng Ewen arimbed kamoonon kee nub nubkarewiib wengamburuwen, nub ye yoom ibmo keedbon aangko arimbed doruubkob.

¹⁹ Nub indobbed kwane wedmuwen kowe, nubbed kangdommo meenuwen kuu kurin ye profesidan yi weng kuu anammo. Kwane, amun kuu yiid kuu kuye profesi weng kuu meenaniib. Kuye weng kuu miriknimbon yiri nambiriyiid yuremoon areb keraneen. Kuye weng kuu yiid niindem aom yuraneenbed wene Yariman yaron keraneen, ye aron mananeen kuu amkimo warewenembiri ye mindong yuraneene aronbed waraneen keremoon areb keraneen. ²⁰ Kumban meeni darewoob kuu kei, yibkaadkerime, profesi weng God Ye Weng Karadmo aombed wongkoon kuu profesiman yeka ye inamen yaambbed meene dakme kedmengkandimokban. ²¹ Amborom kuu profesi weng kuye ambokab kuu karub ye inamenban, kuye ambokab kuu Kingkin Karadmombbed mene nimakarub bene ibne daboknene God ye weng daandaankob dakmimaib.

2

Dudi Kedmengkandidan Kuu Godbed Monmaraneen

¹ Kumban kurin kuu Yuudan kumaom kuu dudi ye profesidaniib kumaom dabokne dobiriwen. Kwane, yiid kumaom kuu dudi ye kedmengkandi korok korok kwangkoon kumaom dabokne dobaraniib kii. Yi kuu yemyebbed kuristen ye kedmengkandi ben amonombe monmari ye inamen kerundaniib. Kiwaan abdon wananiib kumbed ari kuu yi biddoon ye Yariman Ambengan Yesu yaa aadidmaniib, kowe yimbed kwananiib kumbed yi ari monmari kuu kirodmo menebaneen. ² Yi nenem maa maa yemoon kami ye kiwaan ari kuu nimakarub yemoon kuu yi yoman kwamune wananiibkob, Keresu yaa dobiri kiwaan anam kuu kuristenbandan yenambbed kiwaan abdon andaniib kii. ³ Kuye dudi kedmengkandi korok korok kuu yiribman yemoon be amukni ye inameniib kowe, yi meenimo yaambbed mooweng ongmenib yiid nemengkande yiid od bendaniib kii. Yi wengyundi dabab

weng kuu kurin kurin anukbed nekwe kowoone, yi monmari ye karub kuu nekwe doreen, unuk angkokban.

⁴ Kedi, engyus yenambed ambarakmiwen kuu Godbed meenimban ande yedmindo, kumbaanban yamothon yiri ben nongkoboone, wii botdem aom kumun yiri yuroona doriib, amaanbed wengyundaneen andi ye dowad. ⁵ Kwane, kurin kurin yirimbed God yaa wunekariwendan komo kamiwen kuu Godbed meenimban ande yedmindo, yi dowad urok ongmoone yukne yeen, kumban yorokmo dobirime ande daandi ye karub Noa kuyiib nimakarub ediib kuyiib Godbed binde oonoon. ⁶ Kwane, siti ayooob Sodom yoom Gomora yoom yi nimakarub komo kamiwen kumbed, Godbed wengyundekore amothed nengkane agedmo keroon. Kukuu God yaa wunekariwendan amaanbed komarewa keraniib ande kumun korokbi yeman korokboon. ⁷ Kwane, yorokmo dohiri ye karub Lot kuu God ye inamen wunekariwendan yi kami abdon yaa wedme miin kubiyiibban keroon. Kuye karub kuu Godbed binde oonoon. ⁸ (Sodom kuyaombed yorokmo dohiri ye karub kee yi kuyaom aron yemoon doberemboroon kuu korem wabkad kami wedme wengamboroon kumbed ye niindem aom kuu yorokmo kowe durudiib miin kubiyiibban keroon.) ⁹ Godbed kwamoon kowe, God ye kerekmen yaa doriibdan yi yaa komboon kaamobi ye dabab meneboon yaa kuu binde ooni kuu Yariman yekaad kuda. Kwane, yorokmo inameniibbandan kuu Godbed awingke ukum kondimame wene wengyundi yaron keranuun kangkon yekaad. ¹⁰ Anamaa, id ye dowaken ye inamen arewa ye yoman winiwendan kuyiib korok korok yi aromkono kuu nongdomatom yeman andimaibdan kuyiib yaa kuu Godbed ukum ariyiibbed kwamune kerundaneen.

Dudi ye kedmengkandi korok korok kee, yi kuu arudkonomo, yi kuu nubka nubbedmo yimin ande kerengkan kamimaib, yi kuu Ewen ari doriibdan yaa wengamborokbanabi kuu yi kuu unimokban. ¹¹ Kuned engyus kuu yi aromkonoyiib inamen indengandengiib kuu arimo dudi ye kedmengkandi korok korok keyarebban kumban, yi kuu Yariman ye arinambo ari mene Ewen ari doriibdan yaa wengamborokbanabe ambarakmiwen kii ande dakmimokban. ¹² Kumban dudi ye kedmengkandi korok korok kee weng inamen yikaadban kuyaambbed wengamborokbanabimaib. Yi kuu wengiibban ye dingkan areb, niina woya areb kui. Yi wanabi dowad kuu no yenambed be monmari yeman, kowe dingkan areb yi kuu dukne dowan keraniib. ¹³ Yi kuu kwane nimakarub yena be dabab arewa yaa kirarimaib kowe, yi kakman kuu ben dabab arewa yaa kiraraneen. Yi kubi dowaken kami kuu aronki wedangkambon ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamiib kii. Yi kuu yiib kuyaom kuu ebkad yeeb yaa nunung deengkemoon areb ok koroom ambemoon areb kii, yi kuu yiib yoom orok animaiib kuu yi nemengkandi yaa kube ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamiib kii. ¹⁴ Yi inamen korem kuu nenem kami yaa kui. Kowe, yi ambarakmi yaa kuu deerewandinban kwane kamemborokmo. Kwane, yimbed God yaa dohiri aromkonoyiibbandan kuu nemengkande yikanmo yi kerekmen angka benminimaib. Kwane, yi kuu kiwaan korem yaambbed barang yemoon be amukni ye inamen yikaaddan, yi kuu Godbed butun kerundoon ye dana kii! ¹⁵ Kwane, yi kuu kiwaan yorokmo korondekorib, awanewande ambarakme od kakman bi yaa dowaken keroonman Beo ye mingki Balaam ye kiwaan ari dewiniwen. ¹⁶ Kwane, donki kuu karub weng dakmimokban kumban, Balaam ye donki kuu eb kuu ambarakmeeb kii andi ye weng dakme yedmenoon kumbed, profesiman Balaam ye meeni warudki kuu korondok ande bokwowenoon.

¹⁷ Kwane, dudi ye kedmengkandi korok korok kee okiibban ye ok kirub-dem areb, yi kuu amiibban ye wiib nuubbed awunene kanwenemoon areb, yi kuu ambodiib areb kumban, anam kuu id dowan. Yi yumbon kuu miin binmo ye kumun anam yiri ande kerundoon. ¹⁸ Kedi, yi mongkod daande kobkob weng kerengkan dakmimaib. Kwane, kibirebya anam ande ambarakmi yaa kirokmoniwendan kuu dudi ye kedmengkandi korok korok kembed birandande kamiib, id ye dowakeniib okad yiri ye nenem inameniib kuye kerekmen yaambbed kii. ¹⁹ Dudi ye kedmengkandi korok korok kembed yi yaa yedmendimaib “yiib ben obon kerundanuub kii” andimaib kumban, korok korok kuu id ye dowaken ye inamen arewa ye dabderem yirimo doriib. Amborom kuu komombbed karub maa yaa burudande doroon kuu karub kuu kuyeman ye dabderem yirimo dobaraneen kowe. ²⁰ Kedi, yi kuu nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu yaa kaadkeri yaambbed okad yiri ye ambarakmi arewa yaa kirokmoniwen kuu, ika amonombe wananiiwe inamen arewa kembed awingkaneen kuu, yi dobiri kuu miin arewa keraneen, ibduruk dobiriwen arebban. ²¹ Kowe, amun kuu yorokmo ye kiwaan kuu yikaadkerundindo karen, yi nonoonmo doriib karen, amborom kuu kuyaa kaadkerundekoriwe kwanime andi ye weng karadmo yi yaa kondoon yaa amonombesare angkurom korokbe wini kuu miin arewa kowe. ²² Kwane, yi dowad ongkandi weng kee anam id keroon, kwane dakmoon kuu “Anon kuu wiin ingkokmoon kuu angkon ika winimaan.” andoon. Ma dakmoon kuu “Awon kuu ok ambe aron kuu angkon ika wene yerekbbon yiri kanbumbere ambimaan.” andoon.

3

Yesu Ye Weng Monkonni Dowad Wongkoon

¹ Mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, keye kerek kee kerek ayoob andi ye kerek yiib yaa wongkane keendaan. Kerek ayoob kee meendobenabe inamen karadmo awingke bi dowad monkonime ande wongkaan. ² Ne dowaken kuu weng anak yirimbed profesian karadmombbed dakmiwaniib kwanime ye weng nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub yemebbed kondoon yiib apasandanbed daandiweniib kuyaa ika meenime andid.

Yariman Ika Mananeen Yaron

³ Awine kaadkerime andi ye weng ibduruk kuu kei, aron yeenbon arimbed damangkandidan menenib mungkuwandenib yika yi id ye dowaken arewa ye yoman wenebaniib kii. ⁴ Kwane dakmaniib, “Yesumbed mananiin ande weng kunduk kowoon kuu anam id keroon dee? Dowan! Kedi, nub awoya ibduruk anam andiwendan kuu unyemanbed dukniwen kumban, okada ambida kumkam korem andowe ongenaboobbed mene kibikee kumkam korem kuu kwamunemo ambangkimaib, ma amonombesarindo.” andaniib. ⁵ Kumban kwanandaniibdan kuu weng maa yaa yangmadan-dunaniib, kukuu Godbed ye wengbed yedmoonkob ambidiib keroone ok yaambbed okad ongmoone ok niindem yirimbed yeedureen ye weng kui. ⁶ Kwane, Godbed ye wengbed yedmoonkob kuye ok kumbad urok menenu okad kumundin kurin kuu monmareen. ⁷ Ambidiib okadiib kibik ke dangeen kee God ye wengbed oonoon, wene ari amotbed nengkaneen yaron keranuun, God yaa wunekariwenden yaa wengyunde monmaraneen yaron keranuun andi dowad.

⁸ Kumban, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, nonondandaib weng mimo kei. Yariman ye inamen yaambbed aronki mimo kuu weeb 1,000iib areb, angkon weeb 1,000iib kuu aronki mimo areb. ⁹ Kwane,

Yariman kuu ye weng kunduk kwananeen kuu kwane karub yenambed meeniwen ema mana kameen andiwen areb amaanbed ema kwanaanban, aron kinoon arimbed kumbedmo. Yariman kuu yiib dowad yodbiriban emamombed meedme doreen, karub maa bikne wadkeri kandokban keri kuu ye dowakenban, ye dowaken kuu nimakarub korem kuu koronde amonombe ye yaa winime anded.

¹⁰ Kumban Yariman ye aron mananuun kuu yid ye karubbed menemoon areb keraneen, komo aron arimbed kuu yikaadkeraibban. Kwananeena ambid kuu kuweng darewoowiib kamen wene biknanuuna, aroniib woodiib mindongiib kuu amotbed nengke monmaraneena, okadiib kiri dangoon ye kumkam koremiib kuu biknaneen.

¹¹⁻¹² Kumkam korem kuu kwamune monmaraneen kowe, yiib kuu komarewa ye karub kere dobaraniib? God ye aron mananuun ande nin-dorokiib meedme kirod monok andi dowad ma korondiyiibban kwane ambangkaniib kumbed, inamen karadmoyiib awine kande God ye kerekmen yaa dobirime. Kuyaron ari kuu ambid kuu amotbed nengke monmaranu-una aroniib woodiib mindongiib kuu nimin darewoob kaimbed denobe okmo keraneen. ¹³ Kumban ye weng kunduk yaambbed meedme doruub kowe, ambid yewewiib okad yewewiib, inamen yorokmo ye ambibkin kui, kuyaa nindorokiib meedme doberembirimaub kii.

¹⁴ Kwana kowe, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, kuyaa nin-dorokiib meedme doberembirimaib kowe, kiwaan korem yaambbed demko-ronmo kerenib, yenambbed yiib yaa kuu ambarakmiwen kii ande kad-wonokban kerenib, God yoom yewenubmo dobirime. ¹⁵ Weng keyaa meenime. Nub Yariman yodbiriban emamombbed meedme doreen ye id kuu bobni yaa burudande bindi yeman kuu kandime anded. Nub mimyob dowaken keenduwen ye angkodmi Pool kuu Godbed meeni kang-dom konoon kumbed, yiib yaa kwangkong kwane wongkane keendoon. ¹⁶ Ye kerek wongkoon korem kuu ibmo, inamen maa maa kerindo. Nembbed kwane ke wongkaan keye inamen kuu kwane ye kerek kuyaom wongkoon. Ye kerek aom weng id yena kuu yobdood kii, kowe kedmengkandindodan yoom God yaa dohiri aromkonoyiibbandan yoombed kan amonombe weng id maa maa kerimaib. Yi kuu God Ye Weng Karadmo yenayiib yaa kwani-maib kowe, yikarebmo monmari ye dabab kandaniib.

¹⁷ Kwana kowe, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, kuye weng kuu yiibkaadkeriwen kowe, yiibkareb oone kangkadme dobirime, amowi-ibbandan yi ambarakmimbed yiib ben abdon yiri wananeene yiib yumbon aromkonomo kandiwen arimbed kombaraiib andid. ¹⁸ Kumban yiib kuu nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuyiib ye yaa kaadkeruni kuyiib aombbed kaine amnime. Ye yaa kuu nambiri kerok, kibikbed wene aron korem. Anam kwanok.

1 Yoon

Kerek Mimo Yoonbed Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoon Sebedi ye mingkimbed kerek kee wongkoon. Dudi ked-mengkandi meneboon kuu, kingkin kuu amun id kuu arewa kowe, kingkin kuu yeka id kuu yeka ande meenimaib. Kwane, kuye dudi meeni yaambbed Keresu kuu kingkinmo idiibban monoon andimaib. Kwane, kingkin kuu yeka id kuu yeka ande dudu meenimaib kowe, id yaambbed ambarakmanuub kuu yimin, dedmone nub kingkin yaa arewa kerundaanban ande dudu meenimaib kowe ambarakmimaib. Yoon kuu kuye dudi kedmengkandi wengamberekore kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Dudi ked-mengkandi yaa kaadkerime andi ye wengiib, 2. Anam Godbed nub bobni yaa burudande bindaneen ande daandi ye wengiib anam andiwendan yaa. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng Ibduruk: Yesu Okad Yiri Monoon Kuu Idiib Doboroon (1:1-4)
2. Nub Dobiri Kuu Ambe God Yoom Ye Mingki Yesu Yoom Yaa Dabokne Yonende Dobiri Yeman Ande Korokboon (1:5—2:28)
3. Nub Dobiri Kuu God Ye Dana Meed Kere Dobiri Yeman Ande Korokboon (2:29—4:6)
4. Nub Dobiri Kuu Mimyob Dowaken Keende Yesu Yaa Anam Andi Yeman Ande Korokboon (4:7—5:12)
5. Yeenbon Weng: Kangdommo Meeni Yeman (5:13-21)

Wadkeri Ye Weng

¹⁻² Yesu kuu Wadkeri Ye Weng. Ye weng kee yiib yaa nubbed wongkane keenduub kei.

Ye kuu andowoon yirimbed aron korem wad doboroon. Wadkeri kee, Ambe God yoom ibmo dobiriwen kumbed angkadoroona, nubka nub wengamberenub, nub indowiibbed wedmenenub, nub dingkimbediib badmenuwen. Kuye wadkeri weng kuu ke dakmuub kei. Kuku wadkeri aron korem korem yeman ke dakmuub kei.

³ Nubbed kee wedme wengamburu-wen kuu yiib yoom dakmenduub kuye dowad kuu yiib yoom nub yoom ibmo mene yone dabokni yeman. Nub kuu Ambe God yoom ye Mingki Yesu Keresu yoom mene dabokne yonendu-wen. ⁴ Yiib yaa nubbed wongki dowad kuu nub kubi kuu dembandamuub.

Nambiri Kiwaan Ari Wenem

⁵ Weng Yesumbed kondoon wengamberekorub daanduub kuu kei. God kuu nambiri kowe, ye aom kuu ma kumuniibban dowan. ⁶ Kwane, nubbed kamune yedmanuub, nub kuu ye yaa yone daboknuwen andanuub kumban, nub kuu kwane kumun kiwaan yaa dobaranuub kuu dudana-bidan keranuub, anam anam ma awi-naubban. ⁷ Kumban, ye kuu nambiri aom doberembirimaan kowe, nub kangkon nambiri ye kiwaan ari wana-nuub kuu manman ibmo yone dabok-nanuuwe, ye Mingki Yesu ye umkanbed nub ambarakmi korem yaa kuu ogawande araneen.

⁸ Ma, nubbed kamune ambarakmi-yiibban andanuub kuu, nubka nub-meren birananuub kwane nub niindem aom kuu anamiibban keraneen. ⁹ Ma, nub ambarakmi dakmanuub kuu, nub ambarakmi are nonondandene arewa korem ogawande araneen, amborom kuu ye weng kundukiib inamen

yorokmoyiib awinimo kameen kowe. ¹⁰ Ma, nub kuu ma ambarakmindo ande kamanuub kuu, God kuu duda-nandeen kii andanuuwe, kwane ye weng kuu nub wadkeri aom kuu ye yumboniibban keraneen.

2

Yesu Kuu Nub Awandi Ye Karub

¹ Ee, ne danaya, yiib yaa kee wongkaan kuu yiib ma ambarak-maib andid. Kumban karub kane ma ambarakmoon kaned kuu, Yesu Keresu kuu Ambe God yaa nub ambarakmi dowad kebengkane koromone inande dakmeen kii, mim yembedmo kuu Yorokmo Ye Karub kowe. ² Ye kuu nub dowad bobnoon kumbed nub ambarakmi are nonondandi ye kiwaan ongmoon. Kukuu nub dowadmomban, nimakarub korem okad yimin yimin yi dowadiib.

³ Nub nubkaad, nub kuu Yesumbed kwanime andoon ye weng kuu wengam-bere awine kandanuub kuu, anam ye kuu nubkaadkerenuwen.

⁴ Kwane, karub kanembed ye kuu nekaad andoon kumban ye weng wengambere awine kandokban keraneen kuu duda-neen, kwane ye kuu anamiibban keraneen. ⁵ Ma, karub kanembed Yesu ye weng yaa wengambere awine kandaneen kuu, anam kai, God ye mimyob dowaken ye yaa angkeen kuu ibnoon. Kwane keraneen kuu ye niin-dem aom doruub kuu nubkaadkeri yeman. ⁶ Kwane, karub kanembed ye kuu Yesu ye niindem aom doriin andoka Yesumbed doboroonkin kamok.

Mimyob Dowaken Keendime

⁷ Ee, nangkodmia, kwanime ye weng kee kurin yeman andowoon yirimbed kowoon kumbed wongkaan, yeeb yemanban. Kuye weng kuu yiib kwane wengambiriwen. ⁸ Kumban weng keyiib kee yeweb areb keroon. Kukuu Yesuyiwa yiyiwiwa yaambad anam id keroon, amborom kuu kumun kuu are weneene nambiri anam kuu ware weneen kowe.

⁹ Karub kanembed ne kuu nambiri angka doriin ande kamaneen kumban ye kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu, ye kuu kumun yiri kwane doreen kii. ¹⁰ Ma, kanembed ye kuristen angkodmi yaa mimyob dowaken keendimaan kuu, ye kuu nambiri angka doreen kii. Kwani kowe, ye niindem aom kuu kombiri yemaniibban. ¹¹ Ma, karub kanembed ye kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu, kumun yiri dorone kumun yiri kwane yareen kii. Kwani kowe, ye kuu yareen kuu ye koron, amborom kuu kumunbed ye indob kuu kebenenoon kowe.

¹² Ee, danaya, kerek kee yiib yaa wongkain, amborom kuu yiib ambarakmi kuu ye aningko yaambad kowene are nonondandoon kowe.

¹³ Ambeya, kerek kee yiib yaa wongkain, amborom kuu andowoon yirim-bed doboroon ye karub kuu yiib yiibkaadkeriwen kowe.

Kewedan, kerek kee yiib yaa wongkain, amborom kuu yiib kuu miin arewaman burudandune doriwen kowe. Ee, danaya, yiib yaa wongkain, amborom kuu Ambe God kuu yiib yiibkaadkeriwen kui.

¹⁴ Ambeya, yiib yaa wongkain, amborom kuu andowoon yirimbed doboroon ye karub kuu yiibkaadkeriwen kui.

Kewedan, yiib yaa wongkain,

amborom kuu yiyib kuu arom-konoyiyib dobiriwe, kwane God ye weng kuu yiyib aom angeene, kwane miin arewa-man yaa kuu burudan-dune doriwen kui.

Okad Yiri Ye Yiribman Yaambbed Dowaken Keenaiib

¹⁵ Okad yiri ye inameniib okad yiri ye barangiib kuyaambbed yiyib mimyob dowaken kowaib. Kanembed okad yiri ye inamen awene yaa ye mimyob dowaken kowaneen kuu, Ambe God ye mimyob dowaken kuu ye niindem aom angkimbirindo. ¹⁶ Kwane, idiib indowiib ye kirim inameniib kereng-kan wengiib, okad yiri ye inamen korem kui, yi kuu okad kirimbed menebeen, Ambe God yaambbedban. ¹⁷ Okad kiri ye yiribmaniib inameniib kuu down kere wananeen kumban, karub kanembed God ye inamen yaa awine ambangkaneen kuu aron korem korem dobaraneen.

Yesu Keresu Ye Bondan

¹⁸ Ee, ne danaya, kibireb kee yeen-bon ye aron. Yiyib wengambiriwen kuu Keresu ye bonman darewoob kuu mananeen kii. Kedi, kibireb kee bondan yena yemoon menebiwen kii. Kwamune kumbed korokboone nubkaadkeruwen kuu aron yeenbon kereen. ¹⁹ Yi kuu kuristendan nubkan-mo kumbed yaro winiwen, kumban yi kuu nubkanmo mimo anamban. Kuu kwamune kii, yi kuu nubkanmo anam karen, yi kuu nub yoom ibmo doruub karen. Kumban, yi kuu koronde winiwen kumbed korokboon kuu yi korem kuu nubkanmo mimomban keroon kii.

²⁰ Kumban yiyib korem yaa kuu Karadkono Ye Karubbed yiyib ari oiyo bunemoon areb Kingkin Karadmo kondoon, anam anam kuu yiyibkaadkeriwen. ²¹ Anam anam kuu yiyibkaad-ban keriwen andi dowadban wongkani keendaan. Dowan! Anam anam kuu yiyibkaadkeriwen kumbed yiyib yaa wongkaan. Dudanabi kuu anam anam yaambbed minimokban.

²² Kane kuu dudanabi ye karub? Ye kuu kwane yedmimaan, “Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresumban kii.” ande aadikmimaan kii. Kwamunekob, ye kuu Keresu ye bonman kerene God yoom ye Mingki Yesu yoom kuu aadikmendimaan kii. ²³ Karub kanembed Mingki wunekara-neen kuu Ambe God yeyiib dobaraan-ban. Ma, karub kanembed Mingki kuu anam yeyiib andaneen kuu Ambe God kwangkoon anam yeyiib dobaraneen.

Yesu Ye Niindem Aom Dobirime

²⁴ Weng andowoon yiri kee wengam-biriwen kuu kande yiyib niindem aom amuknime. Kwananiib kumbed yiyib kuu Ambe God yoom ye Mingki yoom yaa kuu yi niindem aom dobaraniib. ²⁵ Kowe, ye weng kunduk nub yaa kuu kei, wadkeri aron korem korem yeman kondoon.

²⁶ Karub yenambbed yiyib birandenib kiwaan abdon benwenem ande kamiib ye dowad kumbed yiyib yaa kerek kee wongkaan kii. ²⁷ Yiyib kuu Kingkin Karadmombbed ibnendoonbed kuu down kerindo kowe, karub maambbed kedmengkandok ande meenaibban. Kwane, Kingkin Karadmombbed inamen koremiib kedmengkandaneen kuu anammo kowe, kwamunemo ye niindem aom dobirime.

²⁸ Ee, ne danaya, kibireb kee ye niindem aom doriib kuu kwane doberembirime. Kwananuub kumbed ye mananeen kuu karakiibbaniwa uniyiibbaniwa aromkonoyiibbed ye arinambo ari dobaranuub. ²⁹ Yesu kuu yorokmoman ande yiyibkaadkeriwen kowe, yiyib yiyibkaad, kane kane kuu yorokmo kamimaib kuu God ye dana meed kii.

¹ Wedmime, Ambe ye mimyob dowaken nub yaa keendembiri-maan kuu miin darewoob, kwanikob nub kuu ye meed ande yedmoon. Anamaa, kwamune keruwen. Okad yiridan korem kuu ye yaa yi koron keriwen kowe, kangkon nub yaa ma kaadkerindo.

² Ee angkodmia, nub kuu God ye meed, kumban nub kuu komo kera-nuub kuu ma korokbindo, mogeed. Kumban nub nubkaadkeruwen kuu ye mananeen yaron yaambad, nub kwang-kon ye areb keranuub, amborom kuu ye anam wedmenanuub kowe. ³ Ye kuu karadmoman kowe, kane kanembed ye areb keranuub andi ye inamen awinaniib kuu yi kangkon yikareb yi niindem aom arene karadmo keraniib.

⁴ Kane kanembed ambarakmimaib kuu God ye amob domangkimaib. Anamaa, ambarakmi kuu God ye amob domangki. ⁵ Kumban yiib yiib-kaadkeriwen kuu ye kuu nub ambarak-mi aranded monoon. Ye kuu ambarak-miyiibban dowan. ⁶ Kane kanembed ye niindem aom doriib kuu ambarak-membaraibban. Kane kanembed ambarakmimaib kuu Yesu yaa ma wedmenindo, yikaadkerenindo kui.

⁷ Ee ne danaya, korondaiwa karub yenambad kimyen abdon benwanaib. Karub kanembed yorokmo kamoon kuu God ye yorokmoman kii. Kwane, Yesu kuu yorokmoman kowe Yesu areb keroon. ⁸ Ma, karub kanembed ambarakmimo kamembaraneen kuu awad arewa ye karub keraneen kii, amborom kuu yimin andowoon yirimbed awad arewa kuu kwane ambarak-menmo meneen kowe. Kwanikob, God ye Mingki monoon kuu awad arewa komo komo ambang-koon ye monmari dowadbed monoon.

⁹ Kane kane kuu God yaambad wooniwen kuu ambarakmembaraibban, amborom kuu God ye inamen kuu yi niindem aom angkeen kowe. Kwane, yi kuu kwane ambarakmembirindeban, amborom kuu yi kuu God yaambad wooniwen kowe. ¹⁰ Kwanekob, God ye meed kuu kaneya kuu yi komboon kuu wedmenub nubkaadkeranuub. Awad arewa ye meed kwangkoon yi komboon kuu wedmanuub. Kwane, kane kuu yorokmo kamaanban keraneen kuu God ye danamban. Kane kuu ye kuristen angkodmia yaa mimyob dowaken keendaanban kangkon God ye danamban.

Neman Mimyob Dowaken Keenoon Keenoon Kamime

¹¹ Andowoon yirimbed weng keyiib kee yiib kuu wengambiriwen. Nub kuu kuristen angkodmi yena yaa neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamem. ¹² Kein areb keraib, ye kuu awad arewa ye kerekmen yaa kerene, yeka ye daman kuman ayoon. Komo dowad ye daman kuu kuman ayoon? Kwanoon amborom kuu ye komo komo kamoon kuu arewa kumban ye daman komo komo kamoon kuu yorokmo kowe.

¹³ Nangkodmia, yiib kuu okad yiridanbed arud wandembiribka bi-nangkaib. ¹⁴ Nub kuu bobni yaam-bed burudande wadkeri yaa munuwen kuu nubkaadkeruwen, amborom kuu nub kuristen angkodmi yaa mimyob dowaken keendimaub kowe. Karub kanembed ye kuristen angkodmi yaa mimyob dowaken keenokban kuu bobni yaambad doreen. ¹⁵ Karub kanembed ye kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu kumka kuman yenbandi ye karub kii. Kwane, yiib yiibkaad kuu kumka kuman yenbandi ye karub kuu wadkeri aron korem korem awinindo.

¹⁶ Yesu kuu ye wadkeri nub dowad bobnoon. Kukuu mimyob dowaken keendi kii. Kwane kee nubkaadkeru-wen kei. Kwani kowe, nub kuristen angkodmia yi dangkorodori ye dowad-bed nub bobnanuub kuu yimin. ¹⁷ Yiribmaniib ye karub Yesu yaa anam andoon kumbed ye kuristen angkodmi kuu ye yiribman dowan keroon kuu wedmenaneen kumban

mimiyob keenokban keraneen kuu, ye niindem aom kuu God ye mimiyob dowaken angkeen dee? Dowan!

¹⁸ Ne danaya, nub mimiyob dowaken keendi kuu wengmo mongkodkonon-bed dakmi yemanban. Awandenmo anammo mimiyob dowaken keendem. ¹⁹ Kwananuub kumbed nub nubkaad-keranuub kuu, anam anam yaambad doberenub ye kurumbon aom kuu karakiibban amunmo dobaranuub. ²⁰ Kwane, nub niindem aombad ukum kandanuub deekee ande yedmanuub kuu weng kuyaa ika meenime, ambo-rom kuu God kuu darewoob, nub meeni arebban, ye kuu inameniib kumka-miib korem kuu ye yekaadmo kowe.

²¹ Nangkodmia, nub niindem aom-bed ukum kandanuub deekee ande yedmaubban keraneen kuu God ye kurumbon aom kuu arudkononombad doberenub, ²² ye yaambad komo komo kaamonanuub kuu nub yaa bangkandaneen, amborom kuu ye weng amob kuu wengamberenub ye dowaken yaambad awinimaub kowe. ²³ Kwane weng kee yembed kwamime andoon kuu, ye Dana Mingki Yesu Keresu yaa anam andenib, yiib kuristen angkodmi yena yaa mimiyob dowaken keendime. Kuu kwamime ye weng kee nub yaa kondoon kui. ²⁴ Kane kane kuu ye kwamime ye weng yaa wengambere awingke baniib kuu, ye niindem aom dobaraniwe, ye kangkon yi niindem aom dobaraneen. Kwane, nubkaadkeruwen kuu ye kuu nub niindem aom doreen, amborom kuu yembaad Kingkin Karadmo kuu nub yaa kondoon kowe.

4

Kingkin Yi Weng Ye Komboon Kaamonime

¹ Ee, nangkodmia, kingkin korem yi weng kuyaa anam andaib, amborom kuu dudanabi profesi weng ben dakmidan yemoon kuu okad yimin yimin yaa wenebiwen kowe. Kingkin kee, yi kuu God yaambad dee kuu komboon kaamonime. ² Kwane, kingkin maa mananeen kuu Yesu Keresu kuu karub anam kere monoon kii andaneen kuu yiibkaadkeri yeman, kingkin kuu God yaambad kui. ³ Kumban kingkin kunambad Yesu ye dowad weng kee andaiban kuu God yaambadban kii. Kowe, kuye kingkin kuu Keresu ye bonman kii. Bonman mananeen ye weng kuu wengamburuwen. Kuku kibikee okad yiri doreen kui.

⁴ Ne danaya, yiib kuu God ye nimaya karuwa kowe, yiib kuu bondan kee burudande doriwen, amborom kuu yiib niindem aom doreenman kuu awad arewa okad kiri doreen arebban, arimo kui. ⁵ Kwani kowe, yi kuu okad kiridankob okad kiridan yi meeni yaambad dakmembirimai. Kwamunekob okad kiridan kuu bondan keyaa wengamberendimai. ⁶ Kwane, nub kuu God ye nimaya karuwa kowe, kane kane God yikaadkeriwen kuu nub yaa wengamberendimai. Kumban kane kane kuu God ye kerekmenban kuu nub yaa wengamberendimokban kui. Keyiib kee kwane wedmanuub kumbed anam anam ye kingkiniib dudanabi ye kingkiniib kuu nubkaadkeranuub.

Mimiyob Dowaken Keendi Ye God

⁷ Ee angkodmia, neman mimiyob dowaken keenoon keenoon kamem, amborom kuu mimiyob dowaken kuu God yaambad minimaan kowe. Kane kanembad mimiyob dowaken keendi-maib kuu yi kuu God yaambad wooniwen, kwane God kuu yikaadkeriwen. ⁸ God kuu mimiyob dowakenman kowe, kane kanembad mimiyob dowaken keendimokban kuu God kuu yikaad-ban kii.

⁹ Kwane, God ye mimyob dowaken nub yaa korokbendoon kuu kamune, ye kuu ye Mingki mimo okad kiri kowoona monoon kuu, ye yaambbed nub kuu ma wadkere doraniib manok anded kowoon. ¹⁰ Kowe, mimyob dowaken kuu kwamune kui, nubbed ye yaa mimyob dowaken keenimban, yeka nub yaa mimyob dowaken keendene ye Mingki kuu kondoon monoon kuu, nub dowad bobnoon kumbed nub ambarakmi are nonon-dandi ye kiwaan ongmoon.

¹¹ Ee angkodmia, God kuu nub yaa kwamune mimyob dowaken darewoob keendembirimaan kowe, nub kangkon angkodmi yena yaa kuu neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamem. ¹² Kane kanembed God kuu ma wedmenindo. Kumban nub kuu neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamanuub kuu God kuu nub niindem aom dobaraneena ye mimyob dowaken kuu nub niindem aombed dembaneen.

¹³ Kwane, ye Kingkin Karadmo kuu nub yaa kondoon kowe, nubkaadkeru-wen kuu ye kuu nub niindem aom doreena, nub kuu ye niindem aom doruuwa keruwen. ¹⁴ Kwane, Godbed ye Mingki kuu okad kiri doriibdan Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub keru dowad kowoona monoon kuu wedmenekorub ku dakmuub kui. ¹⁵ Kwane, kane kanembed Yesu kuu God ye Mingki andaniib kuu, God kuu yi niindem aom dobaraneena yi kuu God ye niindem aom dobaraniib. ¹⁶ Kwani kowe, God ye mimyob dowaken kuu nub nubkaadkerenub, kwane nub kuu God ye mimyob dowaken keendi yaambbed angkumone doruub.

God kuu mimyob dowakenman. Kwane, kane kanembed mimyob dowaken keendimo kame dobaraniib kuu, God kuu yi niindem aom dobara-neena ye niindem aom dobaraniib. ¹⁷ Kee kwananuub kumbed mimyob dowaken nub aom kuu dembaneen. Kwananeen kumbed yembed wengyun-dandi aron keranuun ari kuu nub kuu arudkonomo keranuub, amborom kuu okad kiri kee nub kuu ye areb keruwen kowe. ¹⁸ Mimyob dowakeniib angkeen yaa kuu uniyiibban. God ye mimyob dowaken kuu nub niindem aom dem-boon kumbed uni kuu kan angkana-neen, amborom kuu ukum kondaneen ye dowadbed uni kara minimaan kowe. Karub kane unimaan kuye niindem aom kuu God ye mimyob dowaken dembindo.

¹⁹ Nub kuu mimyob dowaken keendimaub, amborom kuu Godbed yedin nub yaa mimyob dowaken keendoon kowe. ²⁰ Kwane, karub kanembed “Ne kuu God yaa mimyob dowaken keenimain.” ande yedmimaan kumban ye kuristen angkodmi yaa arud wandembirimaan kuu, dudanabi ye karub kui. Kuu kwamune kii, kuristen angkodmi maa wedmimaan kuyaa mimyob dowaken keenimokhan kuu, wedmenindeban ye God yaa mimyob dowaken keenindeban. ²¹ Kwane, Godbed kwanime ye weng nub yaa kondoon kuu, kane kanembed God yaa mimyob dowaken keenimaib kuu yi kuristen angkodmia yaa kwang-kon mimyob dowaken keendime.

5

God Ye Mingki Yaa Anam Andi

¹ Kane kanembed Yesu kuu God-bed Kinoona Monoonman Keresu kii ande anam andiwen kuu yi korem kuu God yaambbed wooiwen. Kwane, kane kanembed Ambe God yaa mim-yob dowaken keenaniib kuu ye Mingki yaa kwangkong mimyob dowaken keenaniib. ² Kwane, nubbed God ye meed yaa mimyob dowaken keendi nubkaadkeri yeman kuu, ye yaa mimyob dowaken keenenub ye kwamime ye weng kuu wengambere awine kandanuub kii. ³ Kwane, kee God yaa mimyob dowaken keeni kuu, ye kwamime ye weng wengambere awine kandi. Kumban God ye amob kuu

yobdoodban, ⁴ amborom kuu God yaambéd wooniwendan korem kuu okad kiri ye inamen yaa burudande doriwen kowe. Kedi, nub anam andi kumbéd burudande doruwen. ⁵ Kane kanembed okad kiri ye inamen yaa burudande doriwen? Yesu kuu God ye Mingki andi yaa anam andiwendan, yimbedmo.

Yesu Keresu Ye Dowad Weng Korokbiwen

⁶ Yesu Keresu kuu ye okbed baptais kerene ye bobnoona ye umkan kubu-doroon kuyaambéd monoon. Ye monoon kuu okmomban, kiwaan ayoob kuyaambéd monoon, okiib umka-niib kui. Kwane, Kingkin Karadmo yekareb weng kee korokboon, amborom kuu ye kuu anam anam ye Kingkin kowe. ⁷⁻⁸ Kwane, Kingkin Karadmo-yiib okiib umkaniib, yi ayoobmimbed Yesu ye dowad kuu anam anam korokbiwen. Yi ayoobmim kuu ibmo weng mimo keroon. ⁹ Karubbed yi weng korokbimaib kuu anam ande meenimaub. Kumban God ye Mingki Yesu ye dowad weng korokbiwen kee meeni darewoob arimbed, amborom kuu Godbed korokboon kowe. ¹⁰ Kane kanembed God ye Mingki yaa anam andimaib kuu God ye weng korokboon kee kuu yi mimyob aom angkeen. Kumban kane kanembed God yaa anam andindo kuu yimbed kwane yedmiwen, “God kuu dudanabi ye karub.” andi-wen, amborom kuu God ye weng korokboon ye Mingki ye dowad yaa kuu anam andindo kowe. ¹¹ Kwane, weng korokbi kuu kei, God kuu nub yaa wadkeri aron korem korem yeman kondoon, kuye wadkeri kuu ye Mingki yaambéd kowane kondoon. ¹² Kwane, karub kane ye kuu God ye Mingkiyiib nendoon kuu wadkeri kan-doon. Ma, karub kanembed God ye Mingkiyiibban kuu wadkeriyiibban.

Yeenbon Andemi Ye Weng

¹³ God ye Mingki yaa anam andi-wendan, yiib yaa nembed wongkaan kuu, anam, yiib kuu wadkeri aron korem korem yeman kanduwen ande kaadkeri dowad. ¹⁴ Kwane, God ye arinambo ari arudkonoyiib mananuub ye kiwaan kuu kei, God ye inamen yaambéd ye yaa kaamonenanuub kuu ye kuu wengambaranee ande meenem. ¹⁵ Kowe nubbed komo kaamonuwen kuu wengamboroon ande nubkaadkeranuub kuu, komo kaamonuwen kuu kondaneen.

¹⁶ Yesu yaa anam andoonman mamaa kuu ye kingkin bobnaanban ye ambarakmi ma ambarakmanee kuu, ye kuristen angkodmimbed wedmenaneen kuu yangkodmi kumbéd kurikuri kerunok. Kwananeen kuu ambarakmoonman yaa Godbed wad-keri konaneen. Kingkin bobnaanban ye ambarakmi ye dowad kwane dakmaan. Kingkin bobnaneen ye ambarakmi angkeen. Kuye ambarakmi ye dowad kuu kurikuri kerunok ande nembed daandindo. ¹⁷ Ambarakmi korem kuu God yaa bon keru yeman. Kumban ambarakmi yena kuu kingkin bobnaneen yemanban.

¹⁸ Kwane, nub nubkaadkeruwen kuu, kane kanembed God yaambéd wooniwen kuu kwane ambarakmem-baraibban. Ma kei, God ye Mingkimbed yi kuu bene amuknimaan kowe, awad arewambéd yi yaa yaanban. ¹⁹ Nub nubkaadkeruwen, nub kuu God ye meed kumban okad yiridan korem kuu awad arewambéd oonoon kii. ²⁰ Nub kangkon nubkaadkeruwen, God ye Mingki menene ye inamen kaadkeri nub yaa kondoon kuu anam anam ye God nubkaadkeri dowad. Angkon, nub kuu anam anam ye God ye niindem aom ye yoom doruub, ye Mingki Yesu ye niindem aom doruub kui. Ye kuu God anam, wadkeri aron korem korem ye karub kui.

²¹ Ee ne danaya, dudi kuruwak god yaa wangdandundime.

2 Yoon Yoon Ye Kerek Ayoob

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed kerek kee wongkoon. Kuyaron kuu Yesu ye weng amun kanyare dakmimaibdan kuu dewenebiwe anam andiwendanbed yi ben angkodmendimaib. Kumban dudanabi kedmengkandidan kangkon kwani-maib kowe, Yoonbed yarebidan yi kedmengkandi ongme andangkibka Yesu ye yoman winiwendanmo angkodmendime ande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (ves 1-3)
2. Kubi Koni Weng (ves 4)
3. Ongkandi Weng (5-11)
4. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (12-13)

1 Aamkono, nembed wongkaan kei.

Godbed kinoon ye wonong yoom yu meed yoom, yiib yaa wongkaan. Ne mimyob dowaken kuu yiib yaa anam keendimain. Kuu nembedmomban, ne yoom anam ye inamen yikaadkeriwendan korem yoombed mimyob dowaken keendimaub. ² Yiib yaa kwane keendimaub, amborom kuu anam anam kuu yiwa nuwa nub niindem aom dangoona kwane aron korem dangembaraneen.

³ Ambe God yoom ye Mingki Yesu Keresu yoom, yi kabamoon kondi ye mimyob dowakeniib, mimyob keende kakman are nonondandiyiib, iwari yewenub dobiriyiib, yiwa nuwa nub niindem aom dangembirimaan, amborom kuu anam anam ye wengiib ye mimyob dowakeniib awingkuwen kowe.

Mimyob Dowaken Ye Kiwaan Yaambad Winime

⁴ Ne kuu kubi darewoowiib keraan, amborom kuu nekaadkeraan kuu kub dana yena anam anam ye kiwaan ari weniib kowe. Yi kuu Ambe Godbed ye kwamime ye weng nub yaa kondoon kuu kwamunemo kamiib kii. ⁵ Ee angkodmi, kibireb kee nembed kwamime ye weng wongkani kub yaa keebdaan kee kwamime ye weng yewebban, Yesu andowe kedmengkan-doon yirimbed kanduwen kumbad. Kwani kowe, neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamem andid yedmaan. ⁶ Mimyob dowaken kuu kei, ye amob kuu wengambere awine kandem anded kii. Kowe andowewen yirimbed kubka wengamberewen kuu kwamunemo, ye amob kondoon kuu mimyob dowaken keendi ye kiwaan kuyaambad dobirime.

⁷ Kedi, birandidan yemoon kuu Yesu Keresu kuu karub kere monoon ye weng kuu anamban ande aadikmiwen. Kuyedan kuu okad yimin yimin yaa wenebiwen. Kowe, kwamenabidan yi kuu dudanabidan kere Yesu Keresu yaa bon keriwendan kii. ⁸ Kaadkerime, yiibka kangkadmime. Kwaniibka, nub yoom yiib yoom komo ambanguwen kuu kombere biknaan andid. Yesu ye deme kwane ari ambangkembirime, amborom kuu kakman kuu yiminmo yaambad kondaneen kowe. ⁹ Karub kanembed yedinmo ne kedmengkandi kuu yimin andene Yesu ye kedmengkandi korondaneen kuu, ye niindem aom kuu Godiibban. Kumban kanembed Yesu ye kedmengkandi awinenmo kamaneen kuu, ye niindem aom kuu Ambe Godiwa ye Mingkiyiwa kuu dobaraniib. ¹⁰ Ma, karub kane kibireb yedmaan kuye kedmengkandi anam yiib yaa kanmonokban keroka, yiib ambiwoom nen

aomne angkodmenaib, ye yaa kubenaib. ¹¹ Amborom kuu karub kanembed ye kuyaa kubenaneen kuu, ye yoom daboknene inamen arewa ye deme yeyiib awinaneen kowe.

¹² Ne kuu weng yemoon daandandamaan kumban, kerek yaambed wongkane keendi kuu ne dowakenban. Kwani kowe, ne mananiin ande meenmiin kuu nembed yiiwiib yaa mananiina, yiib yoom ne yoom kiring ine dakmem ande meenmiin. Kwananuub kumbed nub kubi dowaken kuu ibnaneen.

¹³ Kub oni yu meed Godbed kinoondanbed yi kubendi weng keebdiib kii.

3 Yoon

Yoon Ye Kerek Ayoobmim

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed kerek kee wongkoon. Karub maa yambiwoom nedbe kurikuri kamimaib ye karub yaningko Dioterefes kuu Yoon ye weng kanmeniibdan yaa kuu wunekaroon kumban, amunmo kamoonman Gaiyusbed Yoon ye weng kanmeniibdan ben angkodmendoon kowe, Gaiyus yaa kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Gaiyus Yaa Kubeni Weng Ibduruk (ves 1-8)
2. Dioterefes Ye Dowad Kamkono Weng Daanoon (9-10)
3. Gaiyus Yaa Ongkani Weng Daanoon (ves 11)
4. Demetirius Ye Dowad Karub Amun Andoon (ves 12)
5. Yeenbon Amun Kerundi Weng (13-14)

¹ Aamkono, nembed wongkaan kei.

Nangkodmi amun Gaiyus, mimyob dowaken anam keebdimain, eb yaa wongkaan.

Amun Amun Kami

² Ee angkodmi, ne nekaad, eb kingkin kuu amunmombed doreen. Kwamune areb eb dowad eb korereyiibban amunmo dobere ande kurikuri kerimain. ³ Kwane, nub kuristen angkodmi yena menenib eb kuu anam anam ye kiwaan yaambd doreeb ye weng daawiwen kowe, kubi darewoob keraan. ⁴ Ne kubi darewoob yeman kuu ne danaya anam anam ye kiwaan yaambd kwane doriawe wedmiin kui. Ne kubi yeman yena dangoon kuu yirimo.

⁵ Ee angkodmi, eb kuu kuristen angkodmi yena yi kuu noroddan kumban kangdommo awandimaab. Eb kuu ma koronde domondeewa winindo.

⁶ Ewiib yaambd miniwenden kembed eb mimyob dowaken keendimaab kuu anam andiwenden yaa dakme korokbendiwen. Amun kuu kunaya wanandamiib kuu eb kuu yi yaa amun amun kamendeneb, kiwaan ari nongkobe. Kwane nongkobaneeb kumbd God ye aningko kankoonaniib.

⁷ Kedi, yi kuu Yesu ye deme awini dowadbed winiwen, kumban God yikaadbandanbed yi yaa awandi ma kondindo. ⁸ Kwanikob, kuristen kee nubbed angkodmendem. Kwananuub kumbd anam anam ye deme kuu nuwiib ibonmo dabokne awinanuub.

Inamen Arewayiib Inamen Amuniib

⁹ Nembed kerek dukmen anuk yiri wongkani keendaan kuu, anam andiwenden kuyaa nedbimaib yaa keendaan. Kumban Dioterefes, ye kui, yembed nedin andi ye inamen kandoon kumbd ne weng yaa wunekaroon.

¹⁰ Ye kuu nub yaa kobkob weng arewa dakmenaboos. Kumbd momban, ye kangkon anam andiwenden kuyaa winiwen kuu kubendimokban kerene dowakeniibban kerundoos. Kwane, winiwenden yaa kuu kuristen angkodmi yena awandande kamiwen kwangkoon yembed kebengkene kuristendan nedbimaib kuyaa ben bunangka kiranmoon. Kowe, ne mananiin kumbd yembed komo kamoon koreem kuu korokbendaniin.

¹¹ Ee angkodmi, inamen arewa kumunkingkaab, inamen amunmo kumunkingke. Kanembed amun yaambd awinoon kuu God ye karub kii. Ma, kanembed arewa yaambd awinoon kuu God yekaadban. ¹² Demetirius kuu

nimakarub korembed amun ande bunbeniwen. Kwane, anam yaambéd kuu ye ibmo keroon. Kwane, nub kangkon ye kuu karub amun andenuwen. Yibkaadaa, nub weng korokbi kuu anam.

¹³ Ne kuu weng yemoon yedmebdandamaan kumban, kerek yaambéd wongkani keebdi kuu ne dowakenban. ¹⁴ Kwani kowe, aron doboobban ari kuu ewiib yaa mananiin ande meenaan. Kwamune kumbéd kiring ine dakmanuub.

¹⁵ Eb yaa yewenub kerubdok. Angkodmi yena keyaambéd eb yaa kubebdi weng keebdiib. Nub angkodmia kuyaa doriib kuu mimim kubende.

Jud Kerek Judbed Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Jud Yesu ye daman maambed kerek kee wongkoon. Yaningko Hibru wengbed kuu Yuda. Yembed anam andiwendan yena yaa wongkoon. Jud ye dowaken kuu Godbed nub bindi kerekmen yaa wongkandameen kumban, dudanabi kedmengkandidan menebiwen kowe, yi yaa kaadkerime andi ye weng wongkoon. Dudi kedmengkandi keye dowad apaso Yoon ye kangkon kerek ibduruk wongkoon (1 Yoon ye ambobandi weng kim-ingkime). Wongkoon ye weeb kuu AD 65 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (ves 1-2)
2. Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon Andi Ye Weng (ves 3-4)
3. Dudanabi Kedmengkandidan Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng Kamkono (5-16)
4. Anam Andiwendan Yaa Ongkandi Weng (17-23)
5. Yeenbon Amun Kerundi Weng (24-25)

¹ Jud nembed kei, Yesu Keresu ye deme karub, Yems ye daman kui.

Ambe Godbed kinene mimyob dowaken keendene Yesu Keresu yaambed onnoondan, yiib yaa wongkani keendaan kii.

² Mimyob keende kakman are nonondandiyiib iwari yewenub dobiriyiib mimyob dowakeniib kuu yiib yaa darewoob kerundok.

Dudanabi Kedmengkandidan Yi Ambarakmi

³ Ee angkodmia, ne dowaken darewoob kuu neyiib yiiwiib bobni yaa kuu burudande bindoon ye dowadbed wongkani keendandamiin kumban, meeni maa kerekori anam andi kara ye dowad dudanabi meneboon yaa kuu koromone dore nangmime ande wongkandid. Kedi, Godbed ye karuwa nimaya karadmo yaa anam andi ye weng kondoon, weng maa ari daboknaanban.

⁴ Kumban, karub yenambed yiib aom yemyeb awudiriwen. Yi kuu God ye bondan, yi kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye kiwaan kuu amonombe kandenib nenem kiwaan keriwen. Kwane, Yesu Keresu yembedmo nub Yariman nub King, ye yaa kuu kangkon yimbed wunekariwen. Yi kuu Godbed kumbaanban yamotbon yiri kirari dowad kinkoon kuu kurinbed God Ye Weng aombbed wongkiwen.

⁵ Kee yiib yiiikaadkeriwen kumban angkon monkone yedmendandid. Kowe meenime, Yarimanbed ye karuwa nimaya kuu Idyip ambibkin aombbed bin burudande angkadoroon, kumban kuye yoman kuu yi kumaom kuu kane kanembed anam andindo kuu Yarimanbed yenbande monmaroon. ⁶ Kwane meenime, engyus yenambed yi aromkono ye yumbon kunaya kowoon kuu wunekare domondiwen. Kwani kowe, kangdod kerundi ye aron darewoob kinoon kwari wengyundandaneen ye dowad kuu, Yarimanbed yi kuu kumun yiri sein aron korem yemanbed yerengkan-doon. ⁷ Kwane, Sodomiiib Gomorayiiib kambong yena dia diayiiib kuyaa kwangkon meenime, yi kuyaom kuu nenem ye ambarakmimbed darewoob keroon, kwangkon karub yikanmo awanoon awanoon kamiwen. Yi kuu Godbed nengkoon kuu kuye kumun korokboon kuu, kane kanembed God wunekaraniib kuu yembed aron korem ye amotbon yiri kiraneen.

⁸ Kwane, kuye kiwaan mimo areb kumbed yiiwiib aom aomdiriwen-dan kee yi kuu kiyuum wedmenib, yi id yimeren yaa ambarakmenib, God ye amob aromkono yaa wunekarenib, engyus yaa damangkandiwen. ⁹ Kumban engyus yi korok Maikombed kwanindo, ye yoom Seten yoom Moses ye id kanwini dowad wengbiriwen kuu, Maikombed ma damangke dabab weng kowindo, no yedmoon, “Yarimanbed eb yaa weng kamkono ongkabdok.” andunoon. ¹⁰ Kumban karub kee kuristen inamen yikaad-kerindo yaa arewa dakmenabimaib. Yi kuu meeninban ye dingkan areb, inamen mimim yikaad kumbed yi yaa yimeren monmaraneen.

¹¹ Kwane, yi yaa kuu arewa kerundaneen. Yi kuu Keinbed wonoon ye kerekmen kiwaan ari winiwen. Yi kuu od benamberem andi dowadbed Balaambed abdon kamoontin ye kiwaan ari yi kwangkong winiwen. Yi kuu Korambed God yaa bon keroon areb yi kwangkong bon keriwen kowe, Godbed Kora monmaroon areb yi kangkon monmaraneen. ¹² Kwane, Yesu yaa meeni ye orok yiiibbed ongmimaib kuu, yimbed yiiwiib yaa mene yi ambarakmi yaa ma meenindo kumbed uniyiiibban animaib. Yi kuu korok yikareb yimerenmo onnimaib areb keriwen. Kuyaa kuu yi kuu at dungkun ok yiri biknoon konoo amonombi yeman areb. Yi kuu wiib amiiibban nuubbed awuune kande wenebimaan areb. Kwane, yi kuu at kok idiibban okad yirimbed kan biande korarimaan areb. Kwane areb keriwen kowe, yi bobni kuu ayoob keriwen. ¹³ Yi kuu karamok yu oknondok arud areb, ok kamok areb yi komo kamimaib kuu karak bobni yeman. Kwane, yi kuu mindong ambid ari awerenmo yarimaib areb, yi yoman wini kuu yiminban. Kowe, yi kuu miriknimbon kumun doromod wimaan kuyaom ben kiraraneena aron korem dobaraniib.

¹⁴ Adam doboroonbed mene mene ari ye awo Inok doboroon kuu ediib. Kwane, Inokbed karub keyi dowad kuu God yaambed kekane yedmoon, “Wedmime, Yariman kuu ye karadmodan tausen tausen yemooniib benmananeen kuu, ¹⁵ nimakarub korem wengyunde dabab kondande mananeen. Kwane, karub kane kanembbed God yaa bon keriwen, o kane kanembbed God yaa koronde ambarakmiwen, o kane kanembbed God yaa koronde kiwaan abdon ari winiwen, o kane kanembbed God yaa koronde ye yaa weng arewa dakmiwen kuu yembed dabab kondaneen.” andoon. ¹⁶ Kamune, karub kee yi kuu mungkubmangkab awaan, undebendi weng dakmidan kui. Yi kuu yi inamen arewa ye yoman winimaib. Yi kuu kerengkan weng dakmeniib, nemengkanako awawok andi ye weng dakmimaib.

Kangdommo Doberenib Amun Amun Kamime

¹⁷ Angkodmia, komo kamaneen ye weng kuu Yariman Yesu Keresu ye apasandanbed yedmendiwen kuu meene kaadkerime. ¹⁸ Yiiib yaa yimbed kwane yedmendiwen kuu, “Yeenbon yaron keranuun kuu karub yena kuu God yaa kuu irinkarundenib God yangmadandoni ye inamen dowaken ye kiwaan ari wananiib.” andiwen. ¹⁹ Karub kuu kekei, yi kuu okad ye inamenmo awingkenib Kingkin Karadmoyiibban doriib kumbed, yiiib yaa mene andokbe yeka kamaib kii.

²⁰ Kumban yiiib kuu mamaa. Angkodmia, yiiib anam andi miin karadmo kuyaambbed ambib areb yenbenmo daanime. Kwane, Kingkin Karadmo yaambbed kurikuri kamime. ²¹ God ye mimyob dowaken aom dobere meedmibko, nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambbed yiiib yaa wadkeri aron korem yeman kanmananeen.

²² Yesu yaa kerebkarab kamidan komo arewa kamaniib kuu mimyob keende yi ambarakmi are nonondandime. ²³ Nimakarub yena kumbaanban yamotbon kiwaan yiri winiib kuu ben burudande angkadirime. Nimakarub

yena yaa kuu yi ambarakmi yaa mimyob keende are nonondandime. Kumban une kaadkerime, yi ambarakmi ye inamenbed yiib yaa dedmoni kuu yobdoodban.

God Yaa Kubem

²⁴ Yiib kuu ambarakmi yiri kombaraib ande awandi kuu God yembedmo yimin. Yiib kuu yiib ambarakmiyiibbaniib yiib kubi miin darewoowiib ben ye aromkono nambiri arinambo benmini kuu kangkon God yembedmo yimin. ²⁵ God ye kumbedmo kuu God, nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God kui. Ye yaa kuu nub Yariman Yesu Keresu yaambbed nambiriyiib aningko darewoowiib aromkono darewoowiib ooni yaromkonoyiib kerok. Kurin kuriniib kibikiib aron korem koremiib kwana kerok. Anam kwanok.

Korokboon Ari Komo Keraneen kuu Yesu Keresumbed Korokboon Ye Buk

Korokboon Buk Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed buk kee wongkoon, Patmos dudbi angkambed. Anam andiwendan yaa kuu durud yewed konde yenbandi yemoon meneboka kangdommo doberembirime ande wongkoon. Kwane, aron yeenbon arimbed komo keraneen Yariman Yesumbed ye yaa wane korokbene daanoona wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 95 areb.

Korok Weng

1. Ambobandi Weng Ibduruk (1:1-3)
2. Anam Andiwendan Yaa Amun Kerundi Weng (1:4-8)
3. Yariman Yesumbed Yoon Yaa Wane Angkane Dakmoon Ye Weng (1:9-20)
4. Kambong Ediib Ye Anam Andiwendan Yaa Ongkandi Ye Weng (sapta 2—3)
5. King Ye Ooni Ye Dibirimboniib Buk Bedmiweniib Sibi Manayiib Yi Weng (sapta 4—5)
6. Buk Bedmiwen Yaa Dere Dere Karangkiwen Ye At Nunung Ediib Ye Weng (6:1—8:1)
7. Kibi Ediib Yi Weng (8:2—11:19)
8. Wonong Yoom Arud Yi Yoom Yi Weng (sapta 12)
9. Arud Dingkan Ayoowiib Yi Weng (sapta 13)
10. Sibi Mana Yoom Ye Nimakarub 144,000iib Yoom Yi Wengiib Engyu Ayoobmimiib Yi Wengiib (sapta 14)
11. Meneki Wongdem Ediib Ye Weng (sapta 15—16)
12. Kiwaan Ari Ye Wonong Aningko Darewoowiib Babilon Yu Weng (17:1—19:5)
13. Yesu Ikakman Mananeen Ye Weng (19:6-21)
14. Weeb Tauseniib Ye Weng (20:1-6)
15. Godbed Seten Dabab Konaneen Ye Weng (20:7-10)
16. Yeenbon Wengyundi (20:11-15)
17. Ewen Yewewiib Okad Yewewiib Yerusalem Yewewiib Yi Weng (21:1—22:5)
18. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (22:6-21)

¹ Weng kee ari komo keraneen Yesu Keresumbed ye korokbi ye weng. Weng kee Godbed ye yaa konoon, God ye demedan yaa amaan ari komo keraneen korokbi dowad konoon. Yembed korokboon ye weng kuu ye engyu yedmoone ye deme karub Yoon ne yaa menene kawoon. ² Ne kuu God ye wengiib Yesu Keresumbed komo kamoon ye wengiib korem wedmaan kwande korokbaan kei.

³ Kane kanembed profes i weng kee kimingkaniib kuu Godbed amun kerundaneen. Kane kanembed weng keyaom wongkoon kuu wengamberekorib yi niindem aom kowiwen kuu kwangkong Godbed amun kerundaneen, amborom kuu aron kuu dia kereen kowe.

Yoonbed Kubendi Weng Keendoon

⁴⁻⁵ Ne kuu Yoon, nembed kerek kee ambibkin Esia kambong kambong ediib Yesu yaa anam andekorib nedbe kurikuri kamimaibdan yaa wongke keendaan kii.

Anuk doborooniib kibik doreeniib aman ari dobaraneeniib kuye God yoom, aromkono ediib ye Kingkin God ye ooni ye dibirimbon arinambo

ari doberembirimaan yoom, anammo korokbendimaan ye karub, bobni yaa kuu yedin wadkeroon ye karub, okad yiri ye king korem yi korok, Yesu Keresu kui, ye yoom kumbed, mimyob dowaken kabamoon keendiyiib yewenub kondiyiib kuu yiib yaa bangkandok.

Yembed nub yaa mimyob dowaken keendimaan. Kwane, ye umkanbed nub dowad amoddene, ⁶ nub be ye oonimbon aom ben nongkobene, ongmoone God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan kere ye Ambe God ye deme awinuwen. Kwani kowe, ye yaa nambiriyiib aromkonoyiib kerok, aron korem korem. Anam kwanok.

Yesu Mananeen Kii

⁷ Kedi, Yesu kuu wiib arimbed mananeene, nimakarub korem kuu yi indowiib wedmenaniib, kane kanembed ye kaare ayiwen kangkon wedmenaniib.

Kwane, okad yiri ye nimakarub korem kuu wedmeneniib yuudane ameng kamenabaniib.

Anamaa, kwananeenaa.

⁸ Kwane, Yariman Godbed yedmoon, “Ne kuu Andowoon Ye God, angkon, Yimin Wandaneen Ye God kui. Anuk dobaraan, kibik doriin, aman ari dobaraniin, kuu ne kei. Aromkono Korem Ye God kuu ne kei.” andoon.

Karub Ye Mingki Wedmoon

⁹ Ne kuu Yoon, yiib kuristen angkodmi. Yesu ye dowad kuu durud yewed ye dabab neya yiwa yaa menebeena, nub yaa awandoona, yodbirimban iware kere kangdommo doberemberenub God ye kuuk aombed ye demedan keruwen kuye karub kuu ne kei. Kwane, ne kuu God ye wengiib Yesu komo kamoona wedmaan ye wengiib dakmaan kowe, nenwene Patmos dudbi yaa domowiwen. ¹⁰ Kwane, Yariman yaron Sande ari keruune, Kingkin Karadmo kuu ne yaa ibnewoon. Kwanoone, ne yoman anuk wengambaraane, wengmo kuu kibi kuweng naawonmo baandimaib areb baandoon. ¹¹ Kwane yedmoon, “Komo wedmaneeb kuu buk bedmi aom wongke. Wongkekoreb, kambong ediib anam andiwendan nedbimaib yaa nongkobende. Kambong aningko kuu Efesus, Smeena, Peegamum, Taiy-atira, Saadis, Filadelfia, Laodisea kui.” andoon.

¹² Kwanoone, ne kuu amonombe yoman anuk weng ku daaween kuu wedmande kamaan. Kwane, amonombeni goldbed ongmiwen ye lem denobimaanbon ediib wedmekori, ¹³ nambiri dobirimbon kuyaom kuu karub maa Karub Ye Mingki areb, ebkad doboob derenoone kawene yon kong yiri keroon. Kwane, idkono nong goldbed ongmiwen kumbed kawurimboniib kuu ye abadkono yaa awanewandoon. ¹⁴ Ye awungiib korokiib kuu kawanmo sibiyyiib on kawayiib yi kimi areb. Kwane ye indob kuu amot yumbu areb. ¹⁵ Ye yon kuu broons od murubkob yeweb kwamune areb kawurimboniib kui. Kwane, ye weng kuu ok benbon kuweng areb. ¹⁶ Ye dingki wiwi angkambed mindong ediib awingkoon. Kwane ye mongkodem aombed kerewang angkara arud angkara arud kuu yeedureen. Ye murubia kuu aron yu nambiri areb.

¹⁷ Kwane wedmekori, ye yon yiri kombereni bobnemoon areb keraan. Kwanaane, ye dingki wiwi kuu ne ari kowane yedmoon, “Eb unaab. Ne kuu Andowoonman angkon Yimin Wandaneenman. ¹⁸ Ne kuu Wad Doriinman, ne bobnaan kumban ika dembe wadkeraan kuu aron korem korem yeman kii! Bobni ye kiyyiib yoworiwenbon ye kiyyiib kuu nembed awinaan.

¹⁹ “Kwani kowe, komo keroonkob wedmeweniib kibirebya wedmeewiib aman ari komarewa kamaneene wedmaneewiib kuu wongke. ²⁰ Mindong

ediib ne dingki wiwi ari dangeeniib lem denobimaanbon ediiwiib wed-mewen ye weng id bikdereboon kuu kei. Mindong ediib kuu anam an-dekorib nedbe kurikuri kamimaibdan kambong ediib aom doriib yi ooni ye engyu ediib Godbed ben nongkoboan kui, angkon lem denobimaanbon ediib kuu anam andekorib nedbe kurikuri kamimaibdan kambong ediib aom doriib kui.” andoon.

2

Weng Kee Anam Andiwendan Efesus Aom Doriib Yaa

¹ “Weng kee anam andiwendan Efesus aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“Mindong ediib ye dingki wiwi angkambed awingkekore nambirimbon ediib kuyaombed dewonoon ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. ² Yiibbed komo kamenib deme yobdood ambangkiwe dabab meneboone kangdommo doriib kuu nekaadkeraan. Ambarakmidan kane kanembed yika yi dowad dudi wengbed nub kuu apasodan kii andimaib kuu, yiibbed yi komboon darobe wedmiwen kuu yi dudanabi wedmiwen kowe yiibbed wunekariwen. Nekaadaa. ³ Kwane, yiib kuu dabab meneboone kangdommo doronib ne dowadbed durud yewed kandiwen kumban, yiminban keruub kii ande korondindo.

⁴ “Kumban nembed yiib yaa dowakenban keraan kuu, kibikee yiib kuu ne yaa ibduruk anak mimyob dowaken keewimaib kwamune areb kamok-ban keruwen. ⁵ Kowe, ibduruk anak ye mimyob dowaken keewiwen yaa monkone meenime! Kwamunekob, ambarakmi yaa koronde amonombe ibduruk anak kamiwen areb kamime. Kwanokban keraniib kuu nembed mene yiib nambirimbon kuu kankoraraniin. ⁶ Kumban Nikolasbed kedmengkandeenkob ambarakmimaibdan* kuu nembed norin keendimain areb, kwane yiib kangkon norin keendimaib kowe, nembed yiib yaa kuu amun andaan.

⁷ “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andi-wendan yaa ke dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa meneba-neen yaa ninabone burudandaneen kuu nembed ye yaa wadkeri ye ayob God ye amunbon angkambed demboon kuu yembed ani kuu yimin ande kowaniin.

Weng Kee Anam Andiwendan Smeena Aom Doriib Yaa

⁸ “Weng kee anam andiwendan Smeena aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“Andowoonman angkon Yimin Wandaneenman, bobnoon yirimbed ika demboonman kuu ne kei. Ne weng kuu kei. ⁹ Yiib dabawiib kamboknon keriweniib kuu nekaadkeraan. Kumban anam kuu Ewen ari kuu yiib barang yemoon dangoon. Kwane, karub yena nub kuu Godbed kinoondan andimaib kumban anam kuu Seten yaa dabokniwen kumbed yiib aningko kankubuni dowad weng arewa daandimaib kuu nekaadkeraan. ¹⁰ Yiib kuu durud yewed kandandamiib kuu kuyaa unaib. Nembed yiib yaa yedmaan kuu, yiib yena kuu awad arewambed ben komboon darobi dowad wii aom kambaraneen. Kwanekore yiib kuu dabab kan kondene yenbandaneene aron angko angkoyiib durud yewed kandaniib kii. Kowe, yiib kane ne yaa anam andiwen kuu ma korondiyiibbanbed kangdommo dobirime, yenambed yiib yaniiwe duknaniib kwangkong ma korondiyiibbanbed kangdommo dobirime. Kwananiib kuu nembed yiib yaa kangdommo dobiruwen ye kakman korok ari derene wadkeri kandi yeman kondaniin.

* **2:6:** Yi kuu kuristen inameniib nenem inameniib dabokniwen.

11 “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombbed anam andi-wendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu angkon anam andindodan yi kingkin bobni yeman kuu ye yaa ma dedmonaanban.

Weng Kee Anam Andiwendan Peegamum Aom Doriib Yaa

12 “Weng kee anam andiwendan Peegamum aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“Kerewang angkara arudiib angkara arudiib ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. 13 Yiibbed kunayambbed doriib kuu nekaad, kuyaa kuu Seten ye ooni ye dibirimbon kui. Kumban yiib kuu ne yaa anam andi kuu awine dohiriwen. Kwane, Antipas ne weng kanyare dakmemboroon ye karub kuu yiib siti aom Setenbed dohirimaan yaambbed ayiwen, kumban yiib anam andi kara ne yaa kuu korondindo.

14 “Kumban ne kuu yiib yaa dowakenban keraan ye weng yedmandamiin. Yiib nimakarub yena kuu Balaambbed kedmengkandoon ye yoman yaa wini-wen. Kurin kurin kuu Balaambbed Balak yaa kedmengkandoone, Balakbed Israeldan yaa dudi god ye kuruwak yaa animan nengke nongkobimaib kuu aniyiib nenem kami karayiib kuu kwane kamime ande dedmobendoone ambangkiwen. 15 Kwane areb kuu yiib yena kuyaom kangkon Nikolas-bed kedmengkandeenkob ambarakmimaibdan keriuwen. 16 Kwani kowe, ambarakmi yaa koronde amonombime! Kwanokban keraniib kuu, aron yemoonban ari kuu nembed yiib yaa meneni kane kanembed amonom-bindo doriibdan kuu ne mongkodem aom kerewangbed yaniin.

17 “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombbed anam andi-wendan yaa weng kee dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu nembed Ewen aom ye om mena bikdereboon kuu bangkanekori, angkon bot kawanmo kwari aningko yeeb wongkooniib kuu konaniine kandaneen kuu yena yikaadkeraibban, yembedmo aningko yeeb kuu yekaadkeraneen.

Weng Kee Anam Andiwendan Taiyatira Aom Doriib Yaa

18 “Weng kee anam andiwendan Taiyatira aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“God ye Mingki kui, ye indob kuu amot yumbu areb, ye yon kuu broons od murubkob yeweb kwamune areb kawurimbonmo kuu ne kei. Ne weng kuu kei. 19 Yiibbed komo kamenib anam andenib mimyob dowaken keendenib yena yaa awandenib dabab meneboon yaa ne weng awinimo kamimaib kuu nekaadkeraan. Kibikee ambangkaib kee deme yobdood ambangkaib ibduruk anuk ambangkiwen arebban kowe nekaadkeraan.

20 “Kumban nembed yiib yaa dowakenban keraan kuu, yiib kuu wonong maa Yesebeo dankarindo. Yu kuu yukareb ne kuu profesi weng wengam-bere dakmimain andenu, kwane ne demedan kuu yumbbed ben nenem kami kiwaan ari nongkobendenu dudi god ye kuruwak yaa nengke nongko-bimaib yaniman aniyiib kwane kedmengkandimaun kui. 21 Nembed yu kuu yu ambarakmi yaa koronde amonombuk ande aron kondaan kumban, amonombi yaa kuu korondeen. 22 Kwane kowe, nembed yu kuu durud yewed ye anakad kondeni, kane kanembed yu yoom daboknenib nenem kamiwen kuu durud yewed miin arewa kondaniin. Kumban yikareb komarewa doriib kuu koronde ne yaa amonombaniib kumbbed durud yewed kandaibban. 23 Kwane, nembed yu yoman winiwendan kuu yaniine yoworaniib. Kwananiine, anam andiwendan korem kuu yikaadkeraniib kuu, nimakarub korem yi inameniib meeniysiib kuu yekaadmo ye karub kuu ne kei, nembed nimakarub korem mimim kuu komarewa ambangkoon kuu

kwanemo ingkandaniin kii. ²⁴ Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib yena Taiyatira aom doriibdan kuu yu kedmengkandi kandindo, yiib kuu Seten ye biknimbon inamen kuu bindo kowe, ne kuu yiib yaa dabab ma kondainban. ²⁵ Kumban yiib kuu komo yaambbed yobdood awiniwen kuu kwane dobiribko ne mananiin yaron ari keruk.

²⁶ “Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandene ne dowaken yaambbed ambangkaneene wene aron yeenbon ari keranuun kuu, nembed ye yaa deme ye aromkono darewoob konaniin. Kukuu ambibkin korem ooni ye aromkono kui.

²⁷ ‘Kuye karub kumbbed king ye aromkono yobdoodmo areb yi yaa oonaneen, awurimbed meneki awene okad nunungbed ongmiwen kuu wowe monmare kuudmo keraneen areb kuu wabkad keraniib kuu dabab kondaneen.’

“Kukuu ne Ambe yaambbed deme ye aromkono kuu kandaan kumbbed ye yaa konaniin. ²⁸ Kwane, nembed amkimo ye mindong ye yaa konaniin.

²⁹ Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombbed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok.

3

Weng Kee Anam Andiwendan Saadis Aom Doriib Yaa

¹ “Weng kee anam andiwendan Saadis aom doriib yi engyu yaa yedme kowandamaan kowe wongke.

“God ye Kingkin aromkono ediib mindong ediib awingkoon ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. Yiibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan, yiib dowad yenambbed yedmimaib, ‘God yaa anam andiwen kowe anam wad doriib.’ ande kamiib, kumban anam kuu yiib kuu bobnemoon areb keruwen.

² Unuk dangiwen yiri kuu dembime! Yiib anam andi kuu embeng kere bobne weneen kowe aromne ambangkime, amborom kuu wedmaan kuu ne God ye indob ari kuu yiib ambangi kuu yimin kerindo kowe. ³ Anukbed weng amun wengambere awiniwen kuyaa ika ongme meenime. Keye yoman wenenib yiib ambarakmi yaa koronde amonombime. Kumban yiib unuk dangiwen yiri dembaibban keraniib kuu, ne kuu yid ye karub areb mananiin, kwane yiib kuu ne mini aron kuu yiibkaadkeraibban kii.

⁴ “Kuned yiib yena Saadis aom doriib kuu yiib ebkad kuu koroomiibban. Kowe yi kuu ebkad kawanmo deebaniwe ne yoom wananuub, yi kuu yiminmo kamiibdan kowe. ⁵ Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu ebkad kawanmo deebiwendan areb ebkad kawanmo inwaraneen. Ye aningo kuu wadkeri ye buk aom kuu arainban. Kwane, Nambe yoom ye engyus yoom yi murubia arimbed ‘Ye kuu anam kuu ne karub kii.’ andaniin. ⁶ Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombbed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok.”

Weng Kee Anam Andiwendan Filadelfia Aom Doriib Yaa

⁷ “Weng kee anam andiwendan Filadelfia aom doriib yi engyu yaa yedme kowandamaan kowe wongke.

“Karadmo anam ye karub, Dewid ye kiiyiib awinoon ye karub, ambongko nandaneen kuu karub maambbed ma kebeanaanban ye karub, angkon kebeaneen kuu karub maambbed ma nandaanban ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. ⁸ Yiibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan. Kedi, ne kuu yiib murubia arimbed ambongko nandaan kuu karub maambbed ma kebeanaanban. Nekaad, yiib aromkono kuu embengmo kuned, ne weng kuu awiniwen, ne yaa aadikmindo. ⁹ Kedi, yenambbed Seten yaa daboknenib yikareb nub kuu Godbed kinoondan andimaib kumban yi kuu dudanabidan. Yi kuu nembed

be meneni yiyib murubia arimbed nongkobekori kwane dakmime andani-ine, yi kuu bumangkenib ‘Anam yiyib kuu Yesu ye mimyob keendoondan.’ andaniib. ¹⁰ Dabab menebanean yaa yodbirimbani iwari kere kangdommo doberembirime ye weng yiyib yaa yedme kowaan kuu ongme awiniwen. Kowe, kwane okad kumundin kiri doriibdan korem yaa kombon wedmi dowad dabab manandameen yaron ari kuu yiyib kuu nembed oonendaniin.

¹¹ “Aron dukmen ari kuu mananiin. Kowe komo anam ande kandiwen kuu kwane korobe awinime. Kwananiib kuu karub maambedi yiyib anam andi yaa awiniwen ye kakman korok ari dereni yeman kuu kandaanban.

¹² Kanembed arewa menebanean yaa ninabone burudandaneen kuu nembed ongmenaniine ye kuu ne God ye kurikuri boyambib darewoob aom ye dongka areb keraneen. Kwane, ye angkon ambib kuyaa ika ma domondanban. Kwane, nembed ye ari ne God yaningkoyiyib ne God ye siti darewoob Yerusalem yeeb yu aningkoyiyib wongkaniin. Siti kee ne God yaambedi Ewen aombed kubudaranuun. Kwane, nembed angkon naningko yeeb ye ari wongkaniin. ¹³ Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombedi anam andiwendan yaa ke dakmeen kee wengamborok.

Weng Kee Anam Andiwendan Laodisea Aom Doriib Yaa

¹⁴ “Weng kee anam andiwendan Laodisea aom doriib yi engyu yaa yedme kowandamaan kowe wongke.

“Anam Kwananeenman, komo wedmoon kuu kwamunemo anammo daandi ye karub, Godbed yimin yirimbed ongmenaboon ye ambokab kuu ne kei. Ne weng kuu kei. ¹⁵ Yiyibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan. Yiyib kuu niminiib arebban, ne yaa ongme anam andindo, angkon yiyib kuu yurukiib arebban, ne yaa korem korondindo. Ne dowaken kuu mamaa keyareb o mamaa kui areb kerime andid ee! ¹⁶ Kwane, yiyib kuu nimin arebban yuruk arebban wedyamo kowe, yiyib kuu ne mongkodkono aombed ingkokmandamaan kii. ¹⁷ Yiyibbed yedmimaib, ‘Nub kuu barang yemoon buwen kowe komo komo kuu yiminmo kii.’ andimaib. Kumban yiyib kuu God yaa ambab kereniib, miin yiminban kereniib, kamboknon, indob tut, ebkadiibban keriwani kuu yiyibkaadban keriwani kii. ¹⁸ Nembed yiyib yaa ke ongkande yedmendaan kee, ne yaambedi amoted dene koroomiibban keroon ye od gold moonime. Kwananiib kumbedi biamodiib keraniib. Kwane, ne yaambedi ebkad kawanmo moonime. Kwananiib kumbedi idmo doriib ye karak kuu kebenaniib. Kwane, ne yaambedi indob muramura moone ambime. Kwananiib kumbedi indob kuu nandaneene kerekaniib.

¹⁹ “Kane kane ne mimyob dowaken keendaandan kuu nembed yorokmo dobirime andi dowad ongkandeni dabab konde kedmengkandaniin. Kowe anam kuu yiyib anam andi ongme awinime, yiyib ambarakmi yaa koronde amonombime. ²⁰ Ne kuu kei! Ne kuu ambongko yaa dobere wangkain. Kanembed ne weng wengamberekore nandaneen kuu, awudaraniine ye yoom ne yoom ibmo ananuub.

²¹ “Kanembed arewa menebanean yaa ninabone burudandaneen kuu, nembed ye yaa yimin andaniine ne king ye ooni ye dibirimbon ari ye yoom dibaranuub, nembed ninaboni burudandeni Nambaye king ye ooni ye dibirimbon ari ye yoom diburuwen areb kwane keraneen. ²² Kanembed kerendemiib keroka Kingkin Karadmombedi anam andiwendan yaa ke dakmeen kee wengamborok.” andoon.

¹ Kuye yoman kuu wedmaane ne murubia arimbed Ewen ambongko kuu daandoon. Kuyaambed kibi areb wengmo baande dakmoon kudin wengambaraan kuu ika yedmoon, “Kari yaro kamenebko, kibikbed ari komarewa keraneen kuu korokbebda.” andoon. ² Kwanandoone, ne kuu Kingkin Karadmombed ibnewoon kuyaambed ne nen kawonoone wedmaane, Ewen aom king ye ooni ye dibirimbon ari kuu karuwiiib dibeen. ³ Karub ku dibeen kuyaambed bot omkadaiib mongkodkadaiib manimanandeb yaningko yaspeeyiib kaanilieniib areb nambiri menengmenengiib angkadoroon. Kwane niin ari kuru kuu dibirimbon yaa awanewandoon kuu bot awoyeebkadmo manimanandeb yaningko emerald areb nambiri menengmenengiib angkadoroon. ⁴ Kwane king ye ooni ye dibirimbon kuyaa kuu ooni ye dibirimbon yena wad kaningiib kwane awanewandoon. Kwari kuu aamkono aamkono wad kaningiib kuu dibiib. Yi kuu ebkad kawanmo inware korok ari kuu king ye dereni yeman goldbed ongmiwen kuyiib deebiwen. ⁵ King ye ooni ye dibirimbon kuyaambed imaka amkunia nambadayiib kamoon. King ye ooni ye dibirimbon arinambo ari kuu nambiri ediib namboroon. Kukuu God ye Kingkin aromkono ediib kui. ⁶ Angkon king ye dibirimbon ye okad kuu naknaamo, nambiri menengmenengiib karamok dabonmo areb, kwane ok kuruwak areb.

King ye ooni ye dibirimbon wedyiri ye angkara angkara awanewandiwene kuu dingkan kaningiib doriib, kwane yi murubia ariyiib angkurom angkayib korem kuu indob yemoon. ⁷ Dingkan ibduruk kuye murubia kuu laiyeon areb, angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu buromakau ambi areb, angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu karub ye murubia areb, angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu on diba wanwinimaan areb. ⁸ Dingkan kaningiib yi korem mimim kuu buraab benmeyiib kumbed yi id korem yaa kuu indowiibmo awanewandoon, kwane yi buraab dabderem aom korem kwangkon indowiibmo. Kwane awingyawiib amnoomiib korondiyiibban yedmimaib,

“Aromkonomo Ye Yariman God kuu

karadmo, karadmo, karadmo,

ye kuu anuk doboroon, kibik doreen, ari dobaraneen.”

ande kamembirimaib. ⁹ Kwane dingkan kaningiib kumbed King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen ye karub yaa nambiri kone yaningko darewoob arimbed kone eso andimaib, aron korem korem doreen ye karub yaa kui. ¹⁰ Kwamiwe, aamkono aamkono wad kaningiib kuu king ye ooni ye dibirimbon ari dibeen ye arinambo ari bumangkenib ye aningko kankoonimaib, aron korem korem doreen ye karub yaa kui. Kwane yi korok ari king ye dereni yeman deebiwen kuu King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen ye murubia ari nongkoberikib yedmimaib,

¹¹ “Nub Yariman, nub God, eb yaa nambiriyiib aningko darewoob ariyiib aromkonoyiib bangkabdi kuu yimin, amborom kuu ebbd kumkam korem kuu ongmenabewen, kwane eb dowakenbed ongmenabeebkob dange weneene doriwa.” andimaib.

5

Yesumbed Buk Bedme Karangkoon Kuu Kandoon

¹ Kwane wedmaane beegod angkara angkara wongke bedmekorib dungkun yaa at nunungbed dere dere wene ediib kere karangkiwen kuu Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeen kuye dingki wiwi angkambd awinoone wedmaan. ² Kwanoone wedmaane aromkono darewoob ye engyu kuu naawon baande dakmoon, “Kane kuu aningko darewoob ariyiib

kumbed beegod bedmen wene karangkiwen yeman daande aom wedmi kuu yimin?” andoon. ³ Kumban Ewen ari doriibdaniib, okad yiri doriibdaniib, dukniwendaniib korem kuu beegod daande aom wedmindeban. ⁴ Kwanoone, ne mimyob wandoone ameng darewoob kamaan, amborom kuu karub kanembed ye kuu aningko darewoob ariyiib kumbed yimin ande beegod bedmiwen kuu daande aom wedmindeban kowe. ⁵ Kwane, aamkono maambad ne yaa yedmoon, “Ameng kamaab! Yuda Ye Amyenimbon Yi Laiyon, Dewid Ye Ambokab kui, yembed burudandoon. Yembed at nunungbed dere dere wene ediib kere karangkiwen kuu daadme beegod dudmungkaneen kuu yimin.” andoon.

⁶ Kwane wedmaane, Sibi Mana kuu aye kowaiwe bobnemoon areb king ye ooni ye dibirimbon wedyirimbed doreen, kwane angkara angkara kuu dingkan kaningiib aamkono aamkonoyiib kumbed awanewandiwen. Ye kuu indob ediib durub ediib. Indob kuu God ye Kingin aromkono ediib kumbed Godbed yedmoone okad kumundin yaa weneboon kui. ⁷ Kwane, Sibi Manambad mene Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeman ye dingki wiwi angka beegod bedmiweniib awinoon kuu kandoon. ⁸ Kwane kandoone dingkan kaningiib aamkono aamkono wad kaningiib kuu ye murubia ari bumangkiwen. Yi korem mimim kuu yook yeman yaningko haap kuyiib goldbed ongiwiwen ye yabad kobukmo aom baeb amun nengke koni yeman dembooniib kuu awingkiwen. Baeb amun nengke koni yeman kuku God ye karadmodan yi kurikuri kui. ⁹ Kwane, yimbed yook yeeb wingkiwen,

“Eb kuu aningko darewoob ariyiib kumbed,
beegod bedmiwen kuu kandaneb, at nunung karangkiwen daadmi kuu yimin,

amborom kuu eene kowiiwe, ewumkanbed nimakarub kuu God ye dowad amoddewen kowe,

kwanewen kuu amyenimbon mimim korem yaambad weng mimim korem yaambad ambibkin mimim korem yaambad kad mimim korem yaambad nimakarub amoddewen kii.

¹⁰ Ebbad yi yaa oonimbon mimodan ongmeneb
God ye deme awini dowad God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan kerundewen.

Kwane, yimbed okad ari oonaniib.” andiwen.

¹¹ Kwane wedmeni wengambaraan kuu kimingkinban ye engyus yemoon kai King ye ooni ye dibirimbon awanewandiweniib dingkaniib aamkono aamkonoyiib dooberenib ¹² naawonmo yook wingkiwen,

“Aye kowiwen ye Sibi Mana kuu aningko darewoob ariyiib kowe,
aromkonoyiib biamodiib meeni kangdomiib yiminmo dobiriyiib aningko darewoob ari koniyiib nambiriyiib kubeniyiib ye yaa bangkani kuu yimin kii!” andiwen.

¹³ Kwanandiwe, wengambaraane, wad doriibdan Ewen ariyiib okad yiriyiib dingkaniib dukniwendaniib karamok yiri ye dingkaniib korem kuyaom doriib kuu yook wingkiwen,

“Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib Sibi Manayiyiib yaa kuu,
kubi wengiib aningko darewoob ari kondiyiib nambiriyiib aromkonoyiib kerundok,
aron korem korem kii!” andiwen.

¹⁴ Kwane, dingkan kaningiib kumbed yedmiwen, “Anam kwanok,” andiwe aamkono aamkono kuu yiri bumangkenib yi ayoob yi aningko kankooniwen.

6

God Ye Butun Kondi Dowad Yesumbed Beegod Karangkiwen Kuu Daan-
doon

¹ Kwane wedmaane, beegod bedmiwen yaa dere dere karangkiwen ye at nunung ediib ibduruk kuu Sibi Manambéd daandoon. Kwanoone, wengambaraane dingkan kaningiib mim kuyaa kumbed naawonmo nam-bad areb baande yedmoon, “Mene.” andoon. ² Kwanoone, ne murubia arimbed hoos kawanmo wedmenaani kii! Kwarimbed monoon ye engyu kuu anangkawiib díbeen. Kwane, ye yaa king ye korok ari dereni yemaniib konoon. Kwanoone, wene bondan yenbande yare burudandok wonoon.

³ Kwane, Sibi Manambéd mamaa ayoob andi karangkiwen kuu daan-doone wengambaraane, dingkan mamaa ayoob andi kumbed yedmoon, “Mene!” andoon. ⁴ Kwanoone, hoos mamaa dangkaro monoon kuu, korem amoyidkob dodmo areb. Kwarimbed monoon ye engyu yaa kuu okad yiridan yaa yewenub dobiri bongme arudmo dobirime andi yaromkonoyiib man aye kowoon aye kowoon kamime andi yaromkonoyiib bangkanoon. Kwanekore, ye yaa kuu kerewang darewoowiib kan konoon.

⁵ Kwane, Sibi Manambéd mamaa ayoobmim andi karangkiwen kuu daandoone wengambaraane, dingkan mamaa ayoobmim andi kumbed yedmoon, “Mene!” andoon. Kwane wedmaane, ne murubia arimbed hoos binmo angkadoroon kii! Kwarimbed monoon ye engyu kuu yiribman ye dabab wedmi yemaniib awinon. Kwane wonoonkob animan dowan kere weneen. ⁶ Kwanoone wengambaraane, dingkan kaningiib kuyaombed wengmo yedmoon, “Animan dowan kerandameen kowe, wiit flawa yowo embeng mimo kuu aronki mimo ye deme ye od kumbed moonime. Baali flawa yowo embeng ayoobmim kangkon aronki mimo ye deme ye kakman kumbed berengkime. Kwane, oiyo nengkanabi yemaniib wain okiib kuu monmaraib!” andoon.

⁷ Kwane, Sibi Manambéd mamaa kaning andi karangkiwen kuu daan-doone wengambaraane, dingkan kaning andi kumbed yedmoon, “Mene!” andoon. ⁸ Kwanoone, ne murubia arimbed hoos wubkadmoyiib kuu angkadoroone wedmenaani. Kwarimbed monoon ye engyu yaningko kuu Bobni, kwane ye yoman anuk kuu engyu maa yaningko Yoworimbon kumbed ye dia monoon. Yi yaa aromkono kondoon kuu nimakarub kumundin aom kuu andangkane wenore kaningiib kerekore wenoriwen kuye mim angkara kumaame ye nimakarub kakumundin kuu kerewangiib mungi bobniyiib bob anikadiib okad yiri dingkan kiiwiib kumbed yenbandiwed yowori yeman.

⁹ Kwane, yembéd karangkiwen angko andi kuu daandoon. Kwanoone, dingkan nengke baeb konimbon wedmaan. Kuye dabderem aom kuu yenbandiwe dukniwendan yi kingkin wedmendaan, amborom kuu yi kuu God ye weng dakmenib God kuu anam kii ande korokbimaib kowe.

¹⁰ Kwane, yimbed naawonmo baande kaamoniwen, “Yariman Ambengkan God karadmo anam, eb kuu aron komoyiib kerekorewed okad yiri ye nimakarubbed nub yiwe duknuwen ye dowad wengyundeneb kakman kondaneeb?” andiwen. ¹¹ Kwane, yi mimim kuu ebkad kawanmo bangkan-dekore yedmendoon, “Aron dukmen areb yiidkibko kwane wene yiib kuristen angkodmia yiib deme mimodan yenbandi dowad kinoondan kuu yi korem kuu yiib yiwen areb kwane keriwed.” andoon.

¹² Kwane keenombaraane, karangkiwen kung andi kuu daandoon. Kwanoone, dowodki darewoowiib keroon. Aron kuu koronde karong binmo naningkod kimimbed karangkiwen kwane areb kereen. Wood

kangkon koronde umkan ye dodmo areb kereen. ¹³ Mindong kangkon yedob kuu nuub aromkonombed wuure okad yiri ben kiradmemoon areb kwane ambid arimbed kirobenabiwen. ¹⁴ Ambid kuu beegod bedmemoon areb kwane bedmenmo wuneen. Kwane, aangkoyiib dudbiyiib kuu yi yumbon arimbed ben angkaneboon.

¹⁵ Kwanoone, wedmaan kuu okad yiri ye kingiib aningkodaniib ana nangmidan yi korok dareb darewiib barang yemoondaniib aromkono darewoobdaniib yena yi dabderem yiri dohere no deme awinembiridaniib yika oonimaibdaniib korem kuu botdem aomiib aangko ari bot angkara angkara wedyiriyiib kuyaom bikderebiwen. ¹⁶ Yimbed aangkoyiib boyiib yaa yedmiwen, “Nub ari kirobenib, King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen ye murubiyiib Sibi Mana ye noriniib kuyaa kuu yiibbed nub dabune biknime. ¹⁷ Amborom kuu yi norin wandi yaron darewoob ari kereen kowe, kanembed bobnaanban dangkoro dobaraneen? Dowan kii!” andiwen.

7

Israeldan 144,000iib

¹ Kwanoone, wedmaane engyus kaningiib kuu okad kariyiib kiriyiib kangkayiiib kaomiib korem yaa doriib. Yimbed nuub korem kaningiib kuu angkon awingkiwen, kwanubko nuub kuu okad yiri o karamok yaa o at awene yaa wuruwokban kerok andiwed. ² Anuk yiri kuu engyus kaningiib keyaa okada karamoka monmari yaromkonoyiib kondoon. Kwane, engyu maaaa wedmaane ye kuu wad doreen ye God ye kumun kowi yemaniib awinoon kumbed aron yaro minimaun kangkambed yaro monoon. Kwane, yembed engyus kaningiib ke doriib keyaa naawonmo baande yedmoon, ³ “Okadiib karamokiib ayiib kuu monmaraibned, mokorondibko God ye demedan yaa ye kumuniib yi binad ari dengkuuwa.” andoon. ⁴ Kwanoone, wengambaraane Israeldan yi amyenimbon korem yaambd binad ari dengkon kuu 144,000iib.

⁵ Yuda yamyenimbon 12,000iib kuu dengkenabendoon.
Ruben yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Ged yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.

⁶ Aser yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Naftalai yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Menase yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.

⁷ Simeon yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Livai yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Isekar yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.

⁸ Sebulun yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Yosef yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Benjamin yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.

Kadaareb Ebkad Kawanmo Inwariwen

⁹ Kwanoone, angkon wedmaane ne murubia arimbed kadaareb yemoon karub kanembed kimingke dandindeban wedmendaan. Yi kuu amyenimbon mimim korem yaambd weng mimim korem yaambd ambibkin mimim korem yaambd kad mimim korem yaambd Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib Sibi Manayiib yi murubia ari dobiriwen. Yi kuu ebkad kawanmo deebiwen kumbed yuum biidiib awingkiwen. ¹⁰ Kwane, naawonmo baande yedmiwen,

“Nimakarub bobni yaa burudande bindi kuu
nub Godbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib
Sibi Manayiib kumbedmo yimin.” andiwen.

¹¹ Engyus korem kuu King ye ooni ye dibirimbon yaayiib aamkono aamkono yaayiib dingkan kaning yaayiib kwane awanewandiwen. Kwane, King ye dibirimbon ye arinambo arimbed yi korem kuu yiri bumangkenib God yaningko kankoone ¹² yedmiwen, “Anam kwanok!

Aningko kankooniyiib nambiriyiib meeni kangdomiib eso andiyiib aningko darewoob arimbed koniyiib yiminmo dobiriyiib aromkonoyiib kuu nub God yaa kerok, aron korem korem. Anam kwanok!” andiwen.

¹³ Kwaniwe, aamkono mamaambed ne yaa kaamonoon, “Ebkad kawanmoyiib inwariwen kee kane awene, yi kuu kunayambed miniwen?” an-doon.

¹⁴ Kwanandoone, nembbed inandaan, “Aamkono, ebkaadee.” andaane yembed yedmoon, “Kekee yi kuu dabab miin arewa menebe yenbandoon aombed miniwen. Kwane, yi ebkad kuu Sibi Mana ye umkanbed oganabe kawanmo kerundoon. ¹⁵ Kwanikob, yi kuu God ye ooni ye dibirimbon ye arinambo arimbed doberenib, amnoomiib awingyawiib ye kurikuri boyambib darewoob aombed ye aningko kankoonembaraiwe, King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen kumbbed yi yoom doberene yi yaa awande keendombirimaan.

¹⁶ Yi kuu angkon ika mungi bobnaibban, angkon ika ok moom bobnaibban.

Aron nimin kuu yi yaa yaunban kere, niminbed yaune bobnaibban.

¹⁷ Amborom kuu Sibi Mana king ye ooni ye dibirimbon ye wedangka doreen kumbbed yi yaa sibi ooni ye karub areb kerundaneen kowe, yembed wadkeri ye dem ok menebuun yaa be wananeen.

Kwane, Godbed yi indob yaa yi inok kuu korem aadmendaneen kii.” an-doon.

8

Yesumbed Beegod Yaa At Nunung Dere Dere Karangkiwen Ed Andi Kuu Daandoon

¹ Kwane, yembed at nunung dere dere karangkiwen ed andi kuu daandoone, Ewen ari kuu kuweng aweneyiibban kereen kuu afenawa kereen.

² Kwanoone, wedmaane God ye murubia arimbed doriib ye engyus ediib kuu kibi ediib ben bangkandoon.

³ Engyu mamaa ye kuu gold yabad kobukmoyiib kandoon kumbbed mene dingkan nengke baeb konimbon dia monoon. Ye yaa kuu baeb amun nengke koni yeman yemoon bangkandoona, God ye karadmodan korem yi kurikuriyiib king ye ooni ye dibirimbon ye arinambo arimbed yeene nengke baeb konimbon goldbed ongmiwen arimbed nengkoon. ⁴ Kwanoone, baeb amun nengkoon ye amarengiib God ye karadmodan yi kurikuriyiib kuu engyu ye dingki yaambd God ye murubia ari daaneboon. ⁵ Kwanekore, yabad kuu nanwene dingkan nengke baeb konimbon yaambd amot kuu ben nongkobekore okad yiri nan koraroon. Kwanoone, nambadiib amku-yiib imakiib dowodki mimoyiib kamoan.

Engyus Ediib Kibi Ediib

⁶ Kwamoone, engyus ediibbed kibi ediib awiniwen kuu mongkodkono yaa dedmobenan winiwen, nekwe komki yeman.

⁷ Kwane, engyu ibdurukbed ye kibi baandoon. Baandoone, am boyareb yurukmo kuyiib amoyiib umkanbed daboknoon kuu okad yiri kiroboon. Kwane okadiiwa ayiwa kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuyiib kerek koremiib kuu denoboan.

⁸ Kwane, engyu ayooob andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, aangko darewoob areb kumundinmo amoyiib kuu karamok yiri kombureen. Kwanuune, karamok kumundin kuu nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu koronde umkanmo kereen. ⁹ Kwanuune, karamok yiri ye oona dingkana korem kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuu dukniwen. Kwane motod kangkon korem nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu monmaroon.

¹⁰ Kwane, engyu ayoobmim andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, mindong darewoob ambid arimbed angkadmok ye nambiri areb kombere yure kamene ok darewoowiwa dem okiwa korem kuu nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara ari komboroon. ¹¹ Mindong yaningko kuu Kook. Kwanuone, kwamune ari komboroon ye ok kuu koronde kookmo kereen. Kwanuune, nimakarub yemoon kuu ok kookiib aniwen kumbed dukniwen.

¹² Kwane, engyu kaning andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, aron kuu kande baangke ayoobmim keremoon areb kere mimo angkara kuu kumunmo kereen. Wood kangkon kwamunemo kereen. Mindong kangkon nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu kumunmo keruune, am-noomiib awingyawiib kangkon be baangke ayoobmim keremoon areb kere mimo angkara kuu kumunmo kereen.

¹³ Kwane, kereknoni wengambaraane on kambab kuu ambid ambab aombed wan yarebone naawonmo baande yedmoon, “Dabab, dabab, dabab, kuu menebaneen kii! Okad yiridan korem kuu dabab darewoob arewa kerandamiib kii. Amborom kuu engyus ayoobmim kuu kibi baandan-damiib kii!” andoon.

9

¹ Kwane engyu angko andi ye kibi baandoon. Baandoone, ambid arimbed okad yiri komboroon ye mindong kuu wedmaan. Mindong yaa kuu dem kongdem yiri awad arewayiib doriib ye ambongko kiyyiib konoon.

² Kwane dem kongdem ambongko kuu daandoone ambib amot denimaun ye amareng darewoob areb deedereboon. Deederebekore, aroniib ambidiib kebandoone miriknoon. ³ Kwanuone, amareng kuyaom kumbed ed yemoon kuu menebiwen. Kwane, yi kuu kak ye ambod arewa kwamune areb yi yaa bangkandoon. ⁴ Kwanekore yedmendoon, “Okad yiri ye kereeka aya kawa komo komo deederebeen kuu monmaraib, kumban nimakarub kanembed yi kuu binad ari God ye kumuniib derindodan kumbedmo.” andoon.

⁵ Yi kuu yeene nongkobi yaromkonoyiib kondindo kuned, domondaniwe kak ye durud yewed areb kande wood angkoyiib yewedmo dobaraniib yaromkonoyiib kondoon. ⁶ Kuyaron aom kuu nimakarub kuu bobni kiwaan onmaniib kumban, wedmaibban. Yi kuu yoworande kamaniib kumban bobni kuu yi yaa manaanban. ⁷ Ed kuu hoosbed ana nangbi yeman wanande nekwimaib kwane areb keruwen. Yi korok ari kuu od gold ye king korok are dereni yeman areb kuyiib deebiwen, kwane yi murubia kuu karub yi murubia areb. ⁸ Yi awung kuu nima yawung areb angkon yi ningkambo kuu laiyan ye ningkambo yidkangiib kwamune areb. ⁹ Yi abadkono yaa kuu yeeng barad ye yirim areb deebiwen, kwane yi buraab kuweng kuu hoos yemoonbed seriot bingbe ben wanaiwe kuyaombed dobere nangbimaib ye kuweng areb. ¹⁰ Yi kuu yibikonoyiib kakbed domondekorib ambod arewa kowimaib kwamune areb, kwane yi yibikono anukbed nimakarub

kuu yenbandaniib kwane wene wood angkoyiib keraneen ye aromkonoyiib kondoon. ¹¹ Yi korok kuu dem kongdem yiri ye awad yaningko Hibru wengbed kuu Abadon, angkon Gurik wengbed kuu Apolion. Aningko kuye weng id kuu monmari ye awad.

¹² Dabab ibduruk meneboon kuu dowan keroon, kumban angkon ari dabab ayowwiib menebandameen.

¹³ Kwane, engyu kung andi ye kibi baandoon. Kwanoone, wengambaraane God ye murubia ari dingkan nengke baeb konimbon goldbed ongmiwen ye dungkun dungkun kaningiib doobereen kuyaombed wengmo yeedereboon kumbed, ¹⁴ engyu kung andi kibiyiib kandoon yaa yedmoon, “Engyus kaningiib ok awaan darewoob Yufretes yaa yengbendiwen kuu dudbere.” andoon. ¹⁵ Kwane engyus kaningiib kuu meedme doriib ye aroniib woodiib weewiib ari kereen kowe, nimakarub korem nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu yenbande nongkobi dowad dudmungskoon. ¹⁶ Kwane hoos ari dibiib ye ana nangmidan korem kuu 2 andered milieniib andoone kwane wengambaraan.

¹⁷ Hoosiib hoos ari dibiibdaniib yaa wane wedmaan kuu kekamune, yi yirim kuu amoyidkob dodmo kwamune areb, ambidkadm, wubmo sulfaa arewiib. Hoos yi korok kuu laiyon yi murubia areb, yi mongkodem aombed amoyiib amarengiib bot sulfaayiib deedereboon. ¹⁸ Kwane, korem nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara ye nimakarub korem kuu dabab kondi ye yiribman ayoobmim kee amoyiib amarengiib bot sulfaayiib kumbed hoos yi mongkodem aombed deederebe yenbandoone dukniwen. ¹⁹ Hoos yi dabab kondi ye aromkono kuu yi mongkodem aomiib yibikono anukiib kui. Yi yibikono kuu niin areb, yibikono anuk kuu niin yi korok areb kowe kumbed nimakarub yenbande yewed kondimaib.

²⁰ Kumban nimakarub dabab keembed yenbande nongkobindodan kuu yi dingkimbed komo ambarakmiwen yaa kuu koronde amonombindo. Kwane, yi kuu awad arewa arewa yaayiib, wengambere wedme yarindeban ye dudi god yi kuruwak goldbediib silvaambediib broonsbediib bodbediib atbediib ongmiwen yaayiib kurikuri kerimaib kuu korondindo. ²¹ Kwane, yi kumka kuman kamiyiib waruk komowwiib nenem kamenabiyyiib yid benabiyyiib kuu koronde amonombindo kii.

10

Engyu Yoom Beegod Bedmiwen Embeng Mana Yoom

¹ Kwane wedmaane, engyu mamaa aromkono darewoowiib kuu Ewen arimbed kameneen. Ye yaa kuu wiibbed awanewandoon. Ye korok ari kuu niin ari kuruyiib. Ye murubia kuu aron nambiri areb. Ye yon kuu amoyidkob yumbu areb. ² Ye kuu beegod bedmiwen embeng mana kuu daandoon kumbed ye dingki ari angkeen. Kwane, menene ye yon wiwi angka kuu karamok yiri dore, angkon yon an angka kuu bid ari dore keroon. ³ Kwanekore laiyon ye kabang areb naawonmo baandoon. Kwane baandoone nambad ediib kuu dakmenabiwen. ⁴ Nambad ediib kuu kwane dakmenabiwe wongkok andaan kumban, wengambaraane Ewen arimbed wengmo yedmoon, “Nambad ediibbed dakmiwen kuu wongkaab, kan bikne.” andoon.

⁵ Kwane, engyu karamok yiri dore bid ari dore keroone wedmaanaan kumbed ye dingki wiwi kuu Ewen kerekmen yaa kankoonoon.

⁶ Kwanekore, ambidiib kwari yeman koremiib, okadiib kwari yeman koremiib, karamokiib kuri yeman koremiib ongmenaboon ye God aron korem

korem doreen ye aningko yaambéd yedme kowane yedmoon, “Mogeed mogeediibban kii! ⁷ Kumban engyu ed andi ye kibi baandandamaneen yaron aom kuu God ye biknimbon weng ye profesidan ye deme awinimaib yaa daandoon kwamunemo keraneen.” andoon.

⁸ Kwane, Ewen arimbed wengmo anuk wengambaraan kwane ika ne yaa daawe yedmoon, “Weneneb engyu karamok yiri dore bid ari dore keroon ye dingki ari beegod daandoone angkeen kuu kande.” andoon.

⁹ Kwanandoone, weneni engyu yaa beegod embeng bedmiwen kuu kawok ande kaamonenaan. Kaamonenaane, yembéd yedmewoon, “Kande ane. Kwananeeb kuu eb mongkodem aom kuu in ok ambod amun areb kwane keraneen kumban, eb kabeyob aom kuu derebmo keraneen.” andoon. ¹⁰ Kwane, engyu ye dingki yaa beegod embeng bedmiweniib kuu kande anaan. Anaan kuu mongkodkono aom kuu in ok ye ambod amun kwane areb, kumban kan yooznaane ne kabeyob aom kuu derebmo keroon. ¹¹ Kwanaane, ne yaa yedmewoon, “Eb kuu angkon ika amyenimbon yemooniib ambibkin yemooniib weng maa maa yemooniib king yemooniib yi dowad profesi weng daande.” andoon.

11

Yesu Ye Weng Dakmenabidan Ayoob

¹ Kwane ne kuu kumunkingki yeman aroob konokab kawekore yedmoon, “Wene God ye kurikuri boyambib darewoowiib dingkan aye nengke God yaa baeb konimbon yaayiib kuu kumunkingke, kuyaa kurikuri kamiibdan kuu kimingke. ² Kumban kurikuri boyambib darewoob ye kuuk yeenbon aom kuu kumunkingkaab, amborom kuu Godiibbandan yaa kondiwen kowe. Yi kuu Karadmo Siti aom awune oonekoriwa yenbande yarebe monmare yarebe kamaniib kuu dabab ware yiminban keraneen kuu wood 42yiib kamaniib. ³ Kwane, nembed ne weng dakmenabidan ayoob yaa aromkono kondaniine, ebkad karong deebekorib aronki 1,260yiib God ye profesi weng dakmaniib.

⁴ “Karub ayoob kee olif at ayoowiib lem denobimaanbon ayoowiib okad kumundin ye Yariman ye arinambo ari doobereen areb. ⁵ Kanembed yi yaa monmarandamaneen kuu yi ayoob yi mongkodkono aombéd amot angkaderene yi bondan kuu nengkanabe yenbande dowan keraneen. Karub kanembed yi yaa monmarandamaneen kuu kwamunemo bobnaneen. ⁶ Karub ayoob kee profesi weng dakmaniib yaron ari kuu, yi kuu am kebendi yaromkonoyiib, ok yaa yedmaniwe umkanmo keri yaromkonoyiib, yedmaniwe bob anikad maa maa korembed yenbande derendari yaromkonoyiib kii. Kwane, yi dowakenmo yaambéd kamaniib.

⁷ “Kwane, Yesu ye weng dakmenabe dowan keraniib kuu dem kongdem yirimbed demboon ye arud dingkan maa kumbéd burudande yenbandaneene duknaniib. ⁸ Yi id kuu yirin kamuun ye siti aom kiwaan ari danganiib. Kuye siti ye kumun angkara aningko kuu Sodom areb Idyip areb. Kuyaom kuu yi Yariman kuu at ming ari aye kowiwen. ⁹ Kwane, aron ayoobmim dowan kere amkimombéd wene aronkob yaa keranuun kuye niindem aom kuu ambibkin mimim korem yaayiib, weng mimim korem yaayiib kad mimim korem yaayiib nimakarub korem kuu keendombere yangmadan-dekorib yi bob id kuu ben mangkaibban. ¹⁰ Kwane okad yiridan kuu yi ayoob dukniwen yaa yoyangedkorib orok ane barangbéd neman munob konoon konoon kamaniib, amborom kuu profesidan ayoob kembed okad yiridan yaa durud yewed kondimaib kowe.

¹¹ “Kumban aron ayoobmim dowan kere amkimombed wene aronkob yaa kuu Godbed wadkeri ye inum kondaneene dembaniib. Dembaniwe kane kane yi ayoob wedmendidin kuu unimbed yenbandaneen. ¹² Kwane, yi ayoob kuu wengambaraniwe Ewen arimbed weng kuu naawonmo yi yaa baande yedmaneen, ‘Kari yaro minime.’ andaneen. Andaneene yi bondan kuu kwane keendombaraniwe wiib aombed Ewen ari daananiib.

¹³ “Daaniwe, erebnarimban kumbed dowodki arewa kamene siti aom kuu ambib korem nekwe angko angko kerekore mimo angkara kuu monmaranuun. Dowodkimbed kadaareb 7,000iib korem yenbandaneen. Kwananeene, wad doriibdan kuu uni miin darewoob kerekorib Ewen ari doreen ye God yaningko kankoonaneen.” andoon.

¹⁴ Dabab ayoob andi kuu menebe dowan keroon kumban, angkon dabab ayoobmim andi kuu kirod mananeen.

Kibi Ed Andi

¹⁵ Kwane, engyu ed andi ye kibi baandoone Ewen arimbed wengmo naawonmo baande yedmiwen,
“Okad kumundin kiri ye oonimbon kuu, nub Yariman yoom ye Keresu yoom yi oonimbon keroone,
aron korem korem yembed oonaneen kii.” andiwen.

¹⁶ Andiwe, aamkono aamkono wad kaningiib yi ooni ye dibirimbon arimbed God ye arinambo ari dibiib kuu korok kan kibine God yaningko kankoone ¹⁷ yedmiwen,
“Aromkonomo Ye Yariman God, anuk doberewen kibik doreeb ye God,
nub kuu eb yaa eso anduub, amborom kuu eb aromkono darewoob kan-dekoreb andowe ooneeb kowe.

¹⁸ Okad yiridan kuu arud wandiwen kumban, eb norin kuu monoon.
Dukniwendan wengyundandeneb,
eb profesi weng dakmidan eb deme awinimaiwiib eb karadmodaniib ewan-
ingko kankoonimaibdaniib,
eb nimaya karuwa aningko embeng o darewoob kui, yi kuu kakman bangkandeneb,
kane kanembed okad yiri monmariwen kuu monmaraneeb yaron kuu muneen kii!” andiwen.

¹⁹ Kwane, God ye kurikuri boyambib darewoob Ewen aom kuu nandoone, kuyaom kuu God ye amob weng ye boks karadmo kuu dianmo keroon. Kuyaambad imakiib amkuniyiib nambadiib dowodki mimoyiib, nuuwa am yurukmo anam boyarewiib kamoon.

12

Wonong Yoom Arud Yi Yoom

¹ Kwane, Ewen aombed dud korokbi yeka mamaa darewoob angkadoroon kuu kei, wonong mamaa, yu yaa kuu aron nambirimbed ebkad areb awanewandoon kumbed, yu yon dabderem yiri kuu woodiib, angkon yu korok ari kuu king ye korok ari dereni yeman kuyaambad mindong wad ayoowiib kuu dereneen. ² Yu kuu oyoomiib kowe, dana woonandamenu yewed bobne kabangangkaun.

³ Kwane, angkon dud korokbi yeka mamaa Ewen aombad angkadoroon kuu kei, arud ye yi dodmo miin kedbon kai, ye kuu korok ediib durub angko angkoyiib, kwane ye korok korok ari kuu king ye korok ari dereni yeman kwamune areb ediib dangoon. ⁴ Kwane, mindong ambid aom korem kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuu ye yibikonombad daadmene okad yiri kiraroon. Kwane, ye kuu dana woonandamuun ye

wonong yu arinambo ari dana woonanuune erebnariyiibban kwane aye ani ye dowad doboroon. ⁵ Kwane, yumbed karub dana wooneen, ye kuu king ye aromkono yobdoodmo kwamune areb ambibkindan korem yaa oonaneen. Kwane, yu dana kuu kirodmo dabangkere God ye king ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniiib ari nen daanoon. ⁶ Kwanoone, wonong kuu Godbed amboon angka nekwoon yaa kombiri wenenu, kuyaambad aronki 1,260yiib yu yaa oonaneen ye dowad wuneen.

⁷ Kwanoone, Ewen aom kuu Maiko ye engyus yoom miniiwe arud ye yi ye awad yoom nangbiwen. ⁸ Kumban arud ye yi yaromkono kuu yiminban kowe, yi yumbon Ewen ari kuu domondiwen, ika winindeban keriwon. ⁹ Arud ye yi kedbon kuu unyeman ye niin, awad arewa Seten kui, okad yiridan kumundin birande ben kiwaan abdon wini ye karub kui, ye kuu ye awadiib okad yiri benkiraroon.

¹⁰ Kwanoone, wengambaraane Ewen arimbed wengmo naawon baande yedmoon,

“Kibik kened kuu bobni yaa burudande bindiyiib aromkonoyiib oonimboniib Godbed ongmenaboos kuyiib

Keresu ye kwanime andi yaromkonoyiib meneboon.

Amborom kuu anam andiwendan yaningko monmarande kami ye karub nub God ye arinambo ari amnoomiib awingyawiib yi aningko monmarande kamembirimaan kuu okad yiri kankoraron kowe.

¹¹ Yi kuu Sibi Mana ye umkaniib weng anam dianmo dakmiwoniib kumbed Seten burudanduniwen.

Kwane, bobni ye dabab yi yaa meneboon kuu yika yi anam andi koronde yi wadkeri kuu ma amuknindo.

¹² Kwanekeb, Eweniib kuyaom doriibdaniib kuu kubime!

Kumban okadiib karamokiib kuu dabab kandaniib, amborom kuu awad arewa kuu kuyaa kamonoos kowe.

Ye aron kuu dukmen kere dia kereen kuu yekaad kowe, norin darewoob wandoon.” andoon.

¹³ Kwane, arud ye yi kuu wedmoonka ye kuu okad yiri kan koraron kowe, karub dana wooneen ye wonong kuu wande keendenmo wonoon.

¹⁴ Kwanoone, wonong kuu on diba darewoob ye buraab ayoob bangkandoone yu dowad nekwoon ye amboon yaa wanwuneen. Kwane wene kuyaambad doburuked arud ye yi awinendokban kerok ande oonoked, weeb ayoobmim ari weeb angkarayiib down keri yeman. ¹⁵ Kwane, arud ye yi kuu ye mongkodkono aombed ok onduknoone urok kereen. Kwanoon kuu wonong burudande okbed weene kanwunuk anded. ¹⁶ Kumban wonong kuu okadbed awandeen. Arud ye yimbed ok onduknoon kuu okad kuu mongkod daande ok kuu kanyoobneen. ¹⁷ Kwanoone, arud ye yi kuu wonong yaa arud darewoob kai wandundekore, wene yu awoya Godbed kwamime andoon ye weng yaa anam andenib Yesumbed komo kamoon ye weng awiniwendan yaa nangbok wonoon.

¹⁸ Kwane, arud ye yi kuu karamok kubuk ari doroon.

13

Arud Dingkan Karamok Yirimbed Demboon

¹ Kwane, wedmaane, arud dingkan maa kuu karamok niindem yirimbed demboon. Ye korok kuu ediiib, kwane ye durub kuu angko angkoyiib. Kuyaambad king ye dereni yeman kwamune areb kuu angko angkoyiib durub ari dangoon. Kwane, ye korok mimim ari kuu God yaningko dangoon

kumbed God yaa damangkanoon. ² Arud dingkan kuu dura anon maa leopaad kwamune areb wedmena. Kumban ye yon kuu bea ye yon areb, kwane ye mongkodkono kuu laiyeon ye mongkodkono areb. Arud ye yimbed arud dingkan yaa yaromkonoyiib ye ooni ye yumboniib deme aromkono darewoowiib bangkanoon. ³ Arud dingkan ye korok maaaa ari kuu kuman ayiwe bobnemoon areb keroon, kumban bobnoon ye bob kuu ongmoone wadkeroon. Okad yiridan korem kuu binangkekorib, arud dingkan ye yoman winiwen. ⁴ Kwane, nimakarub kuu arud ye yi yaa kurikuri kere yaningko kankoonimaib, amborom kuu yembed arud dingkan yaa deme aromkono konoon kowe, angkon arud dingkan yaa kangkon kurikuri kere yaningko kankooneniib yedmimaib, “Kanembed arud dingkan areb? Dowan! Kanembed ye yaa nangbaneen? Yiminban eel!” andimaib.

⁵ Arud dingkan kuu kerengkan wengiiwa God yaningko monmari ye wengiiwa ye dakmi yaromkonoyiib korok keri yaromkonoyiib bangkanoon kuu wood 42yiib keri yeman. ⁶ Kwane, ye mongkod daandene God yaningkoyiib ye oonimbon Ewen yaningkoyiib kuyaom doriibdan yi aningkoyiib kuu monmaroon. ⁷ Arud dingkan yaa kuu God ye karadmodan yaa nangbene burudandi yeman yaromkonoyiib konoon. Kwane, ye yaa kuu amyenimbon mimim koremdaniib weng mimim koremdaniib ambibkin mimim koremdaniib kad mimim koremdaniib yi korok keri yaromkono konoon. ⁸ Okad yiridan korem kuu ye yaa kurikuri kere yaningko kankoonaniib, kukuu aye kowiwen ye Sibi Mana ye wadkeri buk aombed kumkam korem ongenaboon yaron yirimbed aningko wongkindodan kui.

⁹ Kanembed kerendemiib keroka, wengamborok.

¹⁰ Kane wii aom kaani dowad kinoon kuu,
kwane wii aom kaananiib.

Kane kerewangbed ayi dowad kinoon kuu,
kwane kerewangbed ayaniib.

Keye weng kumbed God ye karadmodan kuu yodbiriban iwarimo kangdommo doberenib anam andi yaa ma korondiyiibban doberembirime.

Arud Dingkan Okad Yirimbed Demboon

¹¹ Kwane, wedmaane, arud dingkan maa okad yirimbed demboon. Ye kuu sibi mana areb durub ayoob, kumban ye kuu arud ye yi ye weng areb dakmimaan. ¹² Kwane, ye yaa kuu arud dingkan ibdurukbed ye deme aromkono konoon kumbed arud dingkan ibduruk ye dowad deme korem kuu kwane ambangkoon. Kwane, yembed okad kwari doriibdan korem kuu naawon dedmonoone, kuman ayiwe bobnoon kumban ongenmoone wadkeroon ye arud dingkan ibduruk kuyaa kurikuri kere yaningko kankooniwen. ¹³ Kwane, okad yirimbed demboon ye arud dingkan kembed dud kedmengki yeka maaaa darewoob ongenaboon. Kwangkon kuyiib kuu nimakarub yi arinambo arimbed ambid arimbed amot yedmoone okad yiri kubudoroon. ¹⁴ Arud dingkan ibduruk ye aromkono konoone ye dowad dud kedmengkon kembed okad yiridan birondoon. Kwane, yembed arud dingkan ibduruk ari kerewangbed ayiwe bobnoon kumban ika demboon ye kuruwak kuu botbed ongmime andoone ongmiiwen, yaningko darewoob ari koni dowad. ¹⁵ Kwane, ye yaa kuu arud dingkan ibduruk ari ye kuruwak ongmiiwen kuyaa inum koni yeman yaromkono konoone kwanoon. Kwanoon kuu weng dakmoked kanembed kuruwak yaa “Nub God kii!” andaibban kuu yenbande nongkobi yeman. ¹⁶ Ye kangkon nimakarub korem, aningko embengiib o darewoowiib, yiribman yemoondaniib o kamboknondaniib, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib o yika oonimaibdaniib kuu yembed yi dingki wiwi angka o binad ari kumun

bi yeman ande dedmobendoone kwaniwen. ¹⁷ Kowe, karub kanembed kumuniibban kuu berengke moonaanban. Kuye kumun kuu arud dingkan yaningko o ye namba kui.

¹⁸ Weng kee inamen kangdom meeni yeman. Kanembed inameniib keroka, arud dingkan ye namba kuu andangkok, kukuu karub ye namba. Ye namba kuu 666 kui.

14

Sibi Mana Yoom Ye Nimakarub 144,000iib Yoom

¹ Kedi, wedmaanka, Sibi Mana kuu aangko Saiyon ari doreen. Kuyaa kuu nimakarub 144,000iib yi binad ari ye aningkoyiib Awodki yaningkoyiib wongkanaboondan kumbed ye yoom doriib. ² Kwane, wengambaraane, kuweng Ewen aombed okbenbon kuweng arewiib nambad kuweng arewiib kamoon. Kuye kuweng wengambaraan kuu haap wangkidanbed yi haap wangkemoon areb kamiwen. ³ Kwane, karub ku doriib kumbed God ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib wad doriib ye dingkan kaningiib aamkono aamkonoyiib yi arinambo arimbed yook yeeb wingkiwen. Yook kuu karub maa kanembed ma kwamune kaadkere wingkindeban. Yeka okad yirimbed biddoondan 144,000iib, yi kumbedmo yikaad. ⁴ Kekee, yi kuu nima yoom ma dangindodan, nima yaa ma ambarakmino. Yi kuu Sibi Mana kunaya winimaan kuu yiyyiib yoman winimaib. Yob ibduruk wandimaib kuu be God yaa bangkanimaib kwamune areb kuu yi kuu nimakarub aombed biddekore God yoom Sibi Mana yoom yaa yidin be bangkandoon. ⁵ Yi kuu dudimokban, kwane karub yenambad yi yaa kuu ambarakmiwen kii ande kaddondimokbandan.

Engyus Ayoobmim

⁶ Kwane, wedmaane ambid ambab aombed engyu mamaa kuu aron korem korem ye weng amun okad yiri doriibdan yaa wanwene dakmok wonoon, ambibkin mimim koremdan yaayiib amyenimbon mimim koremdan yaayiib weng mimim koremdan yaayiib kad mimim koremdan yaayiib kui. ⁷ Kwane, yembed naawonmo baande yedmoon, “God yaa unekorib yaningko kankoonime, amborom kuu ye wengyundi yaron kuu muneeen kowe. Ambidiib okadiib karamokiib dem okiib ongmenaboone ye God yaa bumangke yaningko kankoonime.” andoon.

⁸ Kwanoone, engyu mamaa kuu ye yoman menene yedmoon, “Monma-roone kombureen kii! Aningko miin darewoob ye siti Babilon kuu monma-roone kombureen kii. Kukuu ambibkin koremdan yaa nenem ye inamen dowaken arewa kenambun bangkandimaun ye ok arewa bangkandimaun ye siti kui.” andoon.

⁹ Engyu ayoobmim andi kuu yi yoman wenene naawonmo baande yedmoon, “Kanembed arud dingkan yaayiib ye kuruwak yaayiib bumangke yaningko kankoonene ye binad ari o dingki yaa arud dingkan ye kumuniib kandaneen kuu, ¹⁰ God ye arud miin darewoob ye ok arewa kangkon kande ananeen. Ok kee Godbed ye norin ye kabus aom bunoon, ok maayiib kuyaom dabokne bunindo, aromkono kumundinmo bunoon. Kwane, kuye karub kuu Sibi Mana yoom karadmo ye engyus yoom yi arinambo arimbed bot sulfaa deneen kumbed durud yewed konimamaneen. ¹¹ Kwananeene, yi durud yewed kandembirimbon ye amareng kuu aron korem korem kwane deederebemaraneen. Kane kanembed arud dingkan yaayiib ye kuruwak yaayiib bumangke yaningko kankoonaniib o arud dingkan yaningko ye kumun kandaniib kuu, awingyawiib amnoomiib ma yiidkaibban durud yewedmo kandembaraniib.” andoon. ¹² Kowe God ye karadmodan,

kwamime andi ye weng Godbed yedme kowoon kuu awinenib Yesu yaa ma korondiyiibban doberembirimaibdan kuu keye weng kumbed aromne yodbirimban iwarimo kangdommo doberembirime.

¹³ Kwane, wengambaraane Ewen aombed wengmo yedmoon, “Weng kee wongke. Kibikbed ari kee Yariman Yesu ye yoman wananiib kumbed duknaniibdan kuu Godbed amun kerundaneen.” andoon.

Kwanandoone, Kingkinbed yedmoon, “Eyokee, yi deme yobdood ambangiwen ye dowad kumbed dibere yiidkaniib, amborom kuu komo komo ambangiwen kuu dian keraneen kowe.” andoon.

Okad Wandi Yeman

¹⁴ Kedi, wiib kawanmo wedmaan. Wiib kwari dibeen kuu okad yiri ye karub areb. Ye korok ari kuu king ye dereni yeman goldbed ongmiwen kuyiib derenoon. Ye dingki yaa kuu wiit yob wandi ye karang doboob arudiib awinoon. ¹⁵ Kwane, engyu mamaa kuu kurikuri boyambib darewoob aombed yaro menene wiib ari dibeen ye karub yaa naawonmo baande yedmoon, “Yob okad yiri kuu yumuneene wandi yaron kereen kowe, eb karang nande wande.” andoon. ¹⁶ Kwanandoone, wiib ari dibeen ye karub kumbed karang nande okad kumundin ye yob kuu wandoon.

¹⁷ Kwanoone, engyu mamaa kurikuri boyambib darewoob Ewen aombed yaro monoon, ye kangkon wiit yob wandi ye karang doboob arudiib awinoon. ¹⁸ Angkon engyu mamaa dingkan nengke baeb konimbon ye amot oonimaan kuu baeb konimbon kuyaambad angkadere menene karangiib awinoon ye engyu yaa naawonmo baande yedmoon, “Nong yob mimyamo demboon korem okad yiri kuu yumunoon kowe, eb karang nande wande.” andoon. ¹⁹ Kwane, ye karang nande okad kumundin ye nong yob kuu wadme bene God ye arud miin darewoob ye yob beengkimbon yirimo ben kiradmoon. ²⁰ Yi kuu siti angkara nong yob beengkimbon aombed beengkanaboon. Kwanoone, umkan kuu deederebene urok areb kere derebe daanoon kuu, daane hoos ye kongkono yimin yaa keroone angkon bune yaroon ye ambab kuu 300 kilomita keroon.

15

Yeenbon Dabab Kondi Yeman Nekwiwen

¹ Kwane, Ewen aom wedmaane, dud korokbi yeka mamaa darewoob kamoan. Kuyaambad engyus ediib kuu yeenbon dabab kondi yeman ediib awingiwen. Kuyaa kumbed God ye norin kuu yeenbon yimin wandi yeman.

² Kwane, wedmaane karamok dabonmo ok kuruwak areb amoyiib daboon kumbed karamok kebed yaa nimakarub yena doriib. Yi kuu arud dingkaniib ye kumuniib yaningko ye nambayiib bindo burudandiwendan kui. Yi kuu Godbed anukbed wingki yeman haawiib bangkandoon kumbed awinenib, ³ God ye deme karub Moses ye yookiib Sibi Mana ye yookiib wingkiwen, “Aromkono Korem ye Yariman God, ebbad kami kuu arimbed darewoob yeka mamaa yeman kii. Ambibkin Korem ye King, ebbad ambangkimaab kuu yorokmo anammo kii.

⁴ O Yariman, kanembed eb yaa unene ewaningko kankoonaanban?

Kedi, ebbedmo kuu karadmo kii.

Ambibkin koremdan kuu mene eb arinambo ari bumangke ewaningko kankoonaniib,

amborom kuu ebbed kami yorokmo kuu dian keroon kowe.” ande wingkiwen.

⁵ Kwaniwe, wedmaane Ewen ye kurikuri boyambib darewoob kuu nandoon. Kukuu kurin anukbed Godbed komo korokboone wedmiwen ye kurikuri parai kombon kui. ⁶ Kuyaombed engyus ediib kuu dabab kondi yeman ediib ben angkadiriwen. Yi kuu ebkad doboob koroomiibban nambirimo kumbed deebiwen. Kwane yi abadkono yaa idkono nong goldbed ongmiwen kumbed awanewandoon. ⁷ Wad doriib ye dingkan kaningiib yaa mamaambed gold meneki wongdem ediib kuu engyus ediib yaa bangkandoon. Meneki wongdem aom kuu aron korem korem doreen ye God ye arud miin darewoowiib demboon. ⁸ Kwanoone, kurikuri boyambib darewoob kuu God ye nambiriyiib ye aromkonoyiib ye amareng kumbed kebenoon. Kwanoon kowe, kurikuri boyambib darewoob kuyaom kuu karub maa awunindeban kwane wene ari engyus ediib dabab kondi yeman ediib kuu kwane ondukderebe dowan keriwed.

16

God Ye Arud Miin Darewoob Meneki Wongdem Ediib Aom

¹ Kwane, wengambaraane kurikuri boyambib darewoob aombed engyus ediib yaa wengmo naawonmo baande yedmoon, “Winime, God ye arud miin darewoob meneki wongdem aom ediib kuu okad yiri ben ondukderebime.” andoon.

² Kwanandoone, engyu ibduruk andi kuu wene ye meneki wongdem kuu okad yiri nan onduknoon. Kwanoone, nimaya karuwa arud dingkan ye kumun yi binad o dingki yaa kandekorib ye kuruwak ongmiwen yaa bumangke yaningko kankoonimaibdan kuu, yin ye bobob yewed darewoob kandiwen.

³ Kwane, engyu ayoob andi ye meneki wongdem kuu karamok yiri nan onduknoon. Kwanoone, karamok kuu koronde umkan bobwum areb keruune karamok yiri doriib ye dingkan korem kuu dukniwen.

⁴ Kwane, engyu ayoobmim andi ye meneki wongdem kuu ok yiriyiib demok yiriyiib yaa ondukdereboone koronde umkan kereen. ⁵ Kwane, wengambaraane engyu ok yaa oonoon kumbed yedmoon, “Eb kuu Karadmo Ye God anuk doberewen kibik doreeb, ebbed kwamunemo wengyundeneb dabab kee bangkandewen kuu inamen yorokmo,

⁶ amborom kuu yimbed eb karadmodaniib eb profesi weng wengambere dakmidaniib kuu yenbandiwe yi umkan kubudoroon kowe, ebbed kwaniwen ye kakman umkan kondeneb anime andewen.” andoon.

⁷ Kwane, wengambaraane dingkan nengke baeb konimbon yaambad wengmo yedmoon, “Ee, Aromkonomo Ye Yariman God, eb wengyundewen kuu yorokmo anammo kii.” andoon.

⁸ Kwane, engyu kaning andi ye meneki wongdem kuu aron ari nan onduknoon. Kwane, aron kuu aromkono kondoon nimakarub yaa yu amotbed nengkuune dene kubungniwen. ⁹ Yi kuu nimen darewoob kumbed denoniib kowe God yaningko yaa butun kamiwen. Dabab kondoon kuu yembed oonoon kumban, yi kuu nub ambarakmi yaa koronde ye yaa amonombe yaningko kankoonaubban andi ye inamenmo awiniwen.

¹⁰ Kwane, engyu angko andi ye meneki wongdem kuu arud dingkan ye ooni ye dibirimbon ari onduknoon. Kwanoone, arud dingkan ye oonimbon kuu kumunmo keroon. Nimaya karuwa kuu yewed bobnekorib yi ong

domone bungenib, ¹¹ bob durud yewedbed yiminban keroon kowe, Ewen ari ye God yaningko yaa butun kamiwen, kumban yi kuu komo ambarakmuwen yaa koronde amonombaubban andi ye inamenmo awiniwen.

¹² Kwane, engyu kung andi ye meneki wongdem kuu ok darewoob Yufretes ari ondunknoon. Kwanoone, ok kuu down keruene, aron dembi-maun angka doriibdan yi king mananiib ye kiwaan ongmeen. ¹³ Kwane, wedmaane awad arewa ayoobmim koyabdad areb wedmaan. Yi kuu arud ye yi ye mongkodkono aomiib arud dingkan ye mongkodkono aomiib dudi profesiman ye mongkodkono aomiib kuyaombed dembiwen. ¹⁴ Yi kuu dud yeka maaaa kedmengki ye awad arewa, yi kuu okad kumundin aom yarebenib king ben mimyamo kere Aromkonomo Ye God yaron arimbed darewoob keruked nangbi yeman ye dowad yarebimaib. ¹⁵⁻¹⁶ Kwane, yimbed king korem ben Hibru wengbed Aamagedon andimaib kuyaamo nongkobiwen.

Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu yid ye karub areb mananiin, komo aron arimbed mananiin kuu yiibkaadban kii! Kanembed ye kuu unuk angkemoon arebban kerene ye ebkadiib doreen ye karub kuu amun kerunaneen, ye id yaa kebeni yemaniibban kere nimakarub yi murubia ari idmo wenene karak bobnaanban kowe.” andoon.

¹⁷ Kwane, engyu ed andi ye meneki wongdem kuu ambid wedya ondu-knoon. Kwanoone, kurikuri boyambib darewoob aombed King ye ooni ye dibirimbon yaambbed wengmo menebene naawon yedmoon, “Kukuu down keroon kii!” andoon. ¹⁸ Kwane kuyaambbed imakiib nambadiib amkuniyiib dowodki miin arewayiib kamoan. Dowodki kuu nimakarub anak dobiriwen yaron kuu dowodki miin arewa ma kwane kamoone wedmindo. Kekee dowodki miin arewa maaaa anam. ¹⁹ Kwanoone, aningko arimbed darewoob ye siti kuu bangkanabe ayoobmim kereen, kwane ambibkin mimim yi siti kangkon monmare kirobeen. Kwanuune, Godbed aningko arimbed darewoob ye siti Babilon yu inamen arewa yaa ika meenekore, ye arud miin darewoob ye ok arewa kabus aombed demboon kuu yu yaa kondoone aneen. ²⁰ Kwane, dudbi korem angkanabe kirokmoni-we aangko kuu ma wedmindo. ²¹ Kwane, ambid arimbed am boyareb yurukmo darewoob, yi mimim ye dabab kuu 40 kilo areb, nimakarub ari kiroboon. Kuye durud yewed ye dowad kumbed God yaa butun kameniwen, amboron kuu durud yewed kuu miin arewa kowe.

17

Wonong Yaningko Babilon Kuu Arud Dingkan Dodmo Ye Animari Dibuu

¹ Kwane, meneki wongdem awiniwen ye engyus ediib yaa mamaambbed mene ne yaa yedmoon, “Menebko, nenem awaan wonong kuu ok awaan yemoon dia dibuun kuu ukum kondandameen kowe korokbebda. ² Kedi, yu yoom kuu okad yiri yi kingbed nenem kame ambarakmendimaib, kwane yu nenem kame ambarakmi ye ok arewa kuu kakumundin kuu anekorib awarak yimaun.” andoon.

³ Kwane, Kingkinbed ibnewoone engyumbed amboon angka nenwonoon. Kuyaambbed wedmaane, wonong kuu arud dingkan dodmo dangkorong ye animarimbed dibuun. Arud dingkan ye id kumundin yaa kuu God yaningko monmari yeman ye aningko yemooniib dangoon. Ye kuu korok ediib durub angko angkoyiib. ⁴ Wonong kuu ebkad minodminodiib dodmo dangkorongiib inwarekoru, bot goldiib od darewoob ye bot maa maayiib bot kawanmo yaningko peeliib inwareen kumbed yu yaa menengmenengmo keroon. Yu dingki aom kuu gold kabusiib awineen. Kabus aom kuu

komyeng ye inamen miin arewayiib nenem kami ye ambod arewayiib kumbed demboon. ⁵ Yu binad ari kuu weng id angkara biknoon ye aningko kekane wongkiwen,

BABILON ANINGKO ARIMBED DAREWOOWIIB,
KIWAAN ARI NIMA KOREM YE AWAAN,
OKAD YIRI KOMYENG YE INAMEN MIIN AREWA YE AWAAN, kui.

⁶ Kwane, wedmaane wonong kuu God ye karadmo ye nimaya karuwa, Yesu ye weng dakme korokbendiwendan kui, yi umkan anuune awarak ween.

Kwane wedmendekori binangki darewoob keraan. ⁷ Kwanaane, engyumbd ne yaa yedmoon, “Eb komande binangkewen? Nembd wonong yu weng id angkara biknooniwa arud dingkan korok ediib durub angko angkoyiib kwarimbed dibere yarimaun ye weng id angkara biknooniib kuu kedmengkabda. ⁸ Kedi, arud dingkan wedmenewen kuu anuk doboroon kumbed kibikee dorokban, ye kuu dem kongdem yirimbed dembe yarene ye monmari ye yumbon yaa wananeen. Okad yiri doriibdan kuu yimin yiri andowene okad awene ongmenaboon yaronbed wadkeri ye buk aom yi aningkoyiib wongkindo keraneen kuu arud dingkan wedmenekorib binangkaniib, amborom kuu anuk doboroon kumbed kibikee dorokban, kuned angkon mananeen kowe.

⁹ “Weng kee meeni kangdom yeman. Korok ediib ye id kuu aangko ediib, kwarimbed wonong kuu dibuun. ¹⁰ Korok ediib ye id maaa kuu king ediib kui. King angkoyiib kuu dukniwen, mim kuu doreen, angkon mim kuu mokaid yaro mananeen. Mananeen kumban aron doboob oonembaraanban. ¹¹ Arud dingkan anuk doboroon kumbed kibik dorokban keroon kuu ika king keroon kowe ye kuu king kaningkaning andimaib. Ye kuu king ediib kuye maa. Ye kuu ye monmari ye yumbon yaa wananeen.

¹² “Durub angko angkoyiib wedmewen kuu king angko angkoyiib, yi kuu oonimbon kandindo, kumban yi kuu korok kere ooni ye aromkono kandenib arud dingkan yoom aron dukmen manambd oonaniib. ¹³ Kwane, yi kuu inamen mimo kerekorib, arud dingkan yaa yi aromkonoyiib yi ooni yaromkonoyiib kuu bangkananiib. ¹⁴ Kwane, yi kuu Sibi Mana yaa nangbenaniib kumban, yembd burudandaneen, amborom kuu ye kuu yariman korem ye Yariman, king korem ye King, angkon yembd baande kinoondan ma korondiyiibban ye yoman winiwen kuu ye yoom miniwen kowe.” andoon.

¹⁵ Kwane, engyumbd ne yaa ika yedmoon, “Wedmaawe nenem wonong kuu dia dibirimaun kuye ok kuye id kuu, kad maa maadaniib kadaareb dareb mimimdaniib ambibkin mimimdaniib weng mimimdaniib kui.

¹⁶ Arud dingkan yoom durub angko angkoyiib yoom wedmewen kuu yimbed nenem wonong yaa arud darewoob wandembaraniib. Kwane, wenbande yu barang korem kuu monmare benkiradmaniiwa idmo keranuune, yu yom anekorib amotbed nengkaniib. ¹⁷ Kedi, Godbed yi inamen yaa kowoon kuu yembd meenoon ye dowaken yaambd ibmo ambangkime anded, arud dingkan yaa aromkono koniwen kuu oonod, God ye weng yaa kuu anam id keraneen. ¹⁸ Wonong ku wedmendewen kuu siti aningko arimbed darewoob. Yumbd okad yiri ye king kuu ooneen kui.” andoon.

¹ Kwanoone wedmaane, engyu maa kuu Ewen arimbed kamoonon. Ye kuu aromkono darewoowiib kandoon, ye nambiri kumbed okad yiri kawuroon. ² Kwane, aromkono darewoowiib kumbed baande yedmoon, “Monmaroone kombureen kii! Aningko miin darewoob ye siti Babilon kuu monmaroone kombureen kii.

Yu kuu awad arewa yi dobirimbon kereen.

Kuyaom kuu kingkin arewa mimim korem yoom

komyeng areb keriwen ye ayari on arewa korem yoom yimbirimo kumbed doriib.

³ Amborom kuu ambibkin koremdan kuu yumbed nenem ye inamen dowaken arewa kenambun bangkandimaun ye ok arewa aniwiwe, okad yiridan yi king kuu yu yoom nenem kamendiwe, berengkidan kuu yu id yu dowaken meeni darewoob kereen kuyaambod od dareb dareb biwen kowe.” andoon.

⁴ Kwane, wengambaraane angkon wengmo Ewen arimbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya, yuyiib yaa kuyaom doriib kuu koronde angkadirime. Kwananiib kuu yu ambarakmi yaa daboknokban kerenib, dabab miin arewa banuun kuu yiiwiib ma bokban keraniib.

⁵ Amborom kuu yu ambarakmi ben numberenmo daaneen kuu ambid ari keroon, kwanuune God kuu yu ambarakmi yaa kuu meenoon, nonondandindo kowe.

⁶ Yumbed yiib yaa komoyiib bangkandimaun kuu angkon ika kwamunemo ingkandime.

Yumbed komo kamenabeen ye dowad ingkande ayoob kerime.

Yumbed dabab bangkandi ye ok arewa bangkandimaun ye kabus kuu kande ok kwamune yu yaa ingkande ayoob kerime.

⁷ Yukareb nambiri kandenu yu id yu dowaken yaambod yiribman yewudmo been kuu, kumunkingke durud yewediib mimyob wandembiri yemaniib ibmo kere kondime.

Yukareb kerengkan kerenu

‘Ne kuu kuin keraan, wonong iribban kowe,

mimyob wandainban.’ andimaun.

⁸ Kwanekob, aron mimo arimbed dabab miin arewambod weene korara-neen,

bobniyiib mimyob wandiyiib mungi bobnembiriyiib kui.

Yu kuu amotbed nengke korem denanuun,

amborom kuu yu yaa wengyundaneen ye Yariman God kuu aromkono ariyiib kowe.

⁹ “Kwane, okad yiridan yi king yu yoom nenem kamenib, yu id ye dowaken yaambod komo kamimaun kuu dabokne kwane kamaimaibdan kuu, amotbed yu nengke denuun ye amareng wedmendekorib mimyob wande ameng kamendaniib. ¹⁰ Kwane, yu durud yewed kuyaa wedmende uni miin darewoob kerekorib, ambab angkambod dobere ameng kamende yedmaniib,

‘Dabab, dabab, kuu meneboon kii!

O Babilon, o siti aningko darewoob ariyiib, aromkono ari ye siti!

Aron dukmen kumbed wengyundi ye dabab kuu ub yaa korem meneboon kii!’ andaniib.

¹¹ “Kwane, okad yiri yiribman berengkidan kuu yu yaa mimyob wande ameng kamaniib, amborom kuu keye aron ari kuu karub kanembod yi yiribman yaa ma berengkaanban kowe. ¹² Yi yiribman kuu bot goldiib bot silvaayiib od darewoob ye bot amun yeka mamaayiib bot kawanmo yeka

mamaa yaningko peeliib dabua miin amuniib minodminod ye dabuayiiib od darewoob ye dabua yaningko silkiib dodmo dangkorong ye dabuayiiib baeb amun yeman ye at maa maayiiib awon elefant ye ningkambo darewoob yaningko aiforimbed ongmiiwen ye yiribmaniib od darewoob ye at maa maambbed ongmiiwen ye yiribmaniib broonsbed ongmiiwen ye yiribmaniib yeengbed ongmiiwen ye yiribmaniib bot maaborombed ongmiiwen ye yiribmaniib ¹³ animan ari bokni yeman sinamoniib animan ari bokni yeman maa maayiiib baeb amun nengke koni yemaniib baeb amun yeman meeryiiib ferengkinsensiib ok wainiib olif ambodiib flawa amuniib wiit amuniib buromakauyiiib sibiyyiib hoosiib dibiriwed yiribman benwini yeman waigoniib dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib nimakaruwiib kuu ma berengkaibban kui. ¹⁴ Kwane, berengkidan kembed yedmaniib, 'Yiribman amun yaa ub dowaken darewoob kerewen kuu ub yaa down keroon. Ub yiribman yemooniib kumkam miin manimanandewiib kuu korem down keroon, angkon ika kwamune ma wedmaabban.' andaniib.

¹⁵ "Kwane, yu yaa yiribman kee berengke od darewoob bimaibdan kee ambab angkambbed doberenib yu durud yewed kandeem yaa wedme uni miin darewoob kerekorib mimyob wande ameng kamenib ¹⁶ yedmaniib, 'Dabab, dabab, kuu meneboon kii!

O siti aningko arimbed darewoob, ebkad amuniib ebkad minodminodiib ebkad dodmo dangkorongiib

bot gold menengmenengiib od darewoob ye bot maa maa menengmenengiib bot peel menengmenengiib kumbbed inwarewen kii.

¹⁷ Kumban aron dukmen kumbbed biamod miin darewoob korem kee monmaroon kii!' andaniib.

"Kwane, karamok ari ye motod awindimaibdan koremiib motodbed dewenebimaibdan koremiib motod aom demedan koremiib karamok angkambbed od deme awinimaibdan koremiib kuu ambab angkambbed doberenib, ¹⁸ yu denuun ye amot amareng wedmendekorib yedmaniib, 'Siti aningko arimbed darewoob kee, siti mamaa kuu ma yu arewiib kerindo kii!' andaniib. ¹⁹ Kwane, mimyob wandiwen dowad ingkud yi korok ari ben nongkobenib yuude ameng kamenib yedmaniib,

'Dabab, dabab, kuu meneboon kii!

O siti aningko arimbed darewoob,

karamok ari motodiibdan kuu ub biamod yaambbed od darewoob kandiwen kii.

Kumban aron dukmen kumbbed ub kuu monmaroon kii!' andaniib.

²⁰ O Ewen ari doriibdan, yiib kuu yu monmari dowad kubime!

God ye karadmodaniib God ye apasodaniib God ye profesi weng wengambere dakmidaniib, yiib kubime!

Amborom kuu yumbbed yiib yaa komarewa ambangkimaun kuu Godbed wedme wengyundandoon kowe." andoon.

²¹ Kwane, aromkono darewoob ye engyu maambbed bot dumnad darewoob dabawiiib kuu kande karamok yiri naawonmo korarene yedmoon, "Kwamune areb kuu siti aningko arimbed darewoob Babilon kuu yiri naawonmo kankoraraneene, angkon ika ma wedmaibban.

²² Ub kuyaom kuu haap wangkidaniib yook wingkidaniib yurin wudmidaniib kibi komke baandidaniib yi kuweng kuu angkon ika ma kwamune wengambaraiibban.

Ub kuyaom kuu deme mimim ambangkidan kuu yenambbed angkon ika ma wedmaibban.

Ub kuyaom kuu bot darewoob wiit beengkaane flawa kerimaan ye kuweng kuu angkon ika ma wengambaraanban.

- ²³ Ub kuyaom kuu lem ye nambiri kuu angkon ika ma yuraanban.
 Ub kuyaom kuu wonong yeeb awani ye orokbon ye kuweng kuu angkon ika
 ma wengambaraibban.
 Anukbed ub berengkidan kuu okad yiri aningko arimbed darewoob keri-
 iwe,
 ub waruk komob yaambbed ambibkin koremdan kuu ben kimyen abdon
 wenewen kowe kwamune kerewen.
- ²⁴ Ubbed God ye profesi weng wengambere dakmidaniib God ye karad-
 modaniib okad yimin yimin yaambbed yeewe dukniwendaniib yi
 umkan kubudoroon kuu God kuu wedmoon.” andoon.

19

Ewen Ari Doriibdanbed God Yaningko Kankooniwen

- ¹ Kwanoone wengambaraane, Ewen aombed kadaareb yemoon naa-
 wonmo baandimaib ye kuweng areb kwane komke yedmiwen,
 “God yaningko kankoonem!
 Bobni yaa burudande bindiyiib nambiriyiib aromkonoyiib kuu nub God
 yeman,
² amborom kuu ye wengyundi kuu anammo yorokmo kowe.
 Nenem awaan wonong, yu nenem inamen abdonbed okad yiridan ben
 amonombe abdon kerundeen kuu,
 Godbed wengyunde yu yaa dabab kondoon.
 Yumbbed ye deme karub yenbanduune dukniwe yi umkan kubudoroon
 kuye dowad
 yembbed man inande dabab kondoon.” andiwen.
- ³ Kwane yimbed angkon ika komke yedmiwen,
 “God yaningko kankoonem!
 Yu amareng ku daanebeen kuu aron korem korem yeman kii.” andiwen.
- ⁴ Kwane, aamkono aamkono wad kaningiib wad doriib ye dingkan
 kaningiib kuu God yaa ye ooni ye dibirimbon arimbed dibeen kuyaa yiri
 bumangke korok benkibingke baande yedmiwen,
 “Anam kwanok. God yaningko kankoonem!” andiwen.
- ⁵ Kwanoone God ye ooni ye dibirimbon yaambbed wengmo menebe yed-
 moon,
 “Ye demedan, aningko embengiib darewoowiib ye yaa uniwendan,
 yiib korem kuu nub God yaningko kankoonem!” andoon.
- ⁶ Kwane wengambaraane, kadaareb yemoon naawon baandi arewiib ok
 benbon ye kuweng arewiib amkuni darewoob ye kuweng arewiib kwane
 komke yedmiwen,
 “God yaningko kankoonem!
 Amborom kuu nub Yariman God Aromkono Ariyiib kuu korok kere
 oone doreen kowe.
- ⁷ Kubi darewoob kerenub God yaa kubenenub ye yaa nambiri konem!
 Amborom kuu Sibi Mana awani ye orok yaron munuune,
 awani ye wonong kuu yukareb nekwane dowan kereen kowe.
- ⁸ Ebkad amun yeman kawanmo dangkorong koroomiibban kuu,
 yu inwari dowad bangkandiwen.” andiwen.
 Ebkad amun yeman kawanmo ye id kuu God ye karadmodan kami
 yorokmo ambangiwen kui.
- ⁹ Kwane, engyumbbed ne yaa yedmoon, “Wongke, ‘Kane kane Sibi Mana ye
 awani orokbon yaa ani yeman baandoondan kuu amun kerundoon kii!’ ”
 andekore ika yedmoon, “Weng kee God ye weng anam.” andoon.

¹⁰ Kuyaambéd ne kuu engyu ye yon yiri bumangke korok kankibineni yangingko kankoonande kamaan kumban, yembéd yedmewoon, “Kwamaab! Ne kuu eb areb, eb angkodmia Yesu ye weng awinimaibdan areb, nub kuu ibmo, God ye demedan kui. God yangingko kankoone! Amborom kuu Yesu ye weng dakme korokbi kuu profesi weng ye inamen ye id kowe.” andoon.

Yesu Hoos Kawanmo Arimbed Nangmok Wonoon

¹¹ Kwane wedmaane, Ewen kuu nandoone hoos kawanmo wedmenaane, kwarimbed dibere yarebimaan ye karub yangingko kuu Ma Korondiyiibban angkon yangingko maa kuu Anammo. Ye kuu inamen yorokmombéd wengyundane nangbaneen. ¹² Ye indob kuu amot yumbu areb, kwane ye korok ari kuu king ye korok ari debi yeman kwamune yemooniib. Ye korok ari kuu aningkoyiib wongkoon, kumban karub maa kuu kaadkerindeban, yembédmo yekaad. ¹³ Ye ebkad doboob derenoon dungkun yirimo kuu umkan aom kamoon. Ye aningko kuu God ye Weng. ¹⁴ Ewen aom ana nangmidan kuu ye yoman weniib, ebkad amun yeman kawanmo koroomiibban inwarenib hoos kawanmo arimbed ye yoman weniib kui. ¹⁵ Kwane, ye mongkodkono aombéd kerewang arudiib kumbéd kakumundin yenbandi yeman angkadereen. Ye kuu king ye aromkono yobdoodmo kwamune areb yi yaa oonaneen. Kwane, nong yob beengke ambodmo kandemoon areb, yembéd Aromkonomo Ye God ye arud miin darewoob kuye ambodmo kandaneen kumbéd, ambarakmidan yaa bangkandaneen ananiib. ¹⁶ Ye ebkad doboob yaayiib yon muudkuk yaayiib kuu aningko keane wongkiwen,

KING KOREM YI KING,
YARIMAN KOREM YI YARIMAN.

¹⁷ Kwane wedmaane, engyu maa kuu aron nambiri aom doreen kumbéd on ambid aom dewenebiib yaa naawonmo baande yedmoon, “Minime, mimyamo kerenib God ye orok darewoobbon derebime. ¹⁸ Yiib kwananiib kuu kingiib ana nangmi korok korokiib aromkonomo ana nangmidaniib hoosiib hoos kwarimbed dibere yarebimaibdaniib yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib yika oonimaibdaniib aningkoyiibdaniib aningkoyiibbandaniib nimakarub korem yi bob kuu bunge anime.” andoon.

¹⁹ Kwane wedmaane, arud dingkaniib okad yiridan yi kingiib yi ana nangmidaniib kuu mimyamo kere hoos kawanmo kwari dibere yarebeen ye karub yoom ye ana nangmidan yoom yaa nangbande kamiwen. ²⁰ Kumban arud dingkan kuu nen awineniwen. Dudi profesiman arud dingkan ye dowad dud yeka maaaa kedmengkanaboon kuu ye kangkon nen awineniwen. Keye karub kee dud kedmengkoon kembéd nimaya karuwa arud dingkan ye kumun kuu yi binad o dingki yaa kandekorib ye kuruwak ongmiwen yaa bumangke yangingko kankoonimaibdan kuyaa birande ben abdon wonoon kui. Arud dingkaniib dudi profesimaniib, yi ayoob kuu bobnaibban wad bene bot sulfaambéd amot denembiri ye bowan yiri kiradmoon. ²¹ Kwane ana nangmidan yena korem kuu hoos kwarimbed dibere yarebimaan ye karub ye mongkodkono aombéd kerewang angkadereen kumbéd yenbandoone dukniwen. Kwaniiwe, onbéd menebe yi bob id kuu berewariwen.

20

Weeb 1,000iib

¹ Kwane wedmaane, engyu kuu Ewen aombéd kamoon, ye dingki yaa kuu dem kongdem yiri ye kiyyiib sein darewoowiib awingkoon. ² Arud ye yi kedbon, unyemanbéd mene kibik doreen ye awad arewa Seten kui, ye kuu

engyumbed awinenekore, weeb 1,000iib dobiri yeman seinbed yenbenoon.

³ Kwane, engyumbed nen dem kongdem yiri korarekore, animari kebene karangme ongmoon. Kwanoon kuu Setenbed nimakarub yaa birandem-baraan anded kwane wene weeb 1,000iib down keruked. Kwananuune ye kuu aron doboobhan domonenaneene ari yaro dobaraneen.

⁴ Kwane wedmaane, wengyundi ye korok korok yi ooni ye dibirimbon ari kuu wengyundi ye aromkonoyiib kondoondan kuu dibiib. Kwane, anukbed nimaya karuwa Yesu ye weng daande korokbendenib God ye weng dakniwen kumbed yenambed korok wanabiwe dukniwendan yi kingkin kuu wedmendaan. Yi kuu arud dingkaniib ye kuruwakiib yaa ma bumangke aningko kankoonindo, angkon yi binad ari o yi dingki yaa kuu ye kumuniib bindo. Kwane, yi kuu dukniwen yirimbed ika wadkere dembekorib, Yesu Keresu yoom korok korok kere weeb 1,000iib oone dobaraniib. ⁵ Kekee ibduruk bobni yirimbed ika dembi yeman kui. Nimakarub dukniwen yena kuu dukniwen yirimbed ika wadkere dembaibban, kwane wene weeb 1,000iib down keranuunkob. ⁶ Kane kane ibduruk arimbed ika dembaniib kuu karadmo amun kerundaneen. Kwane, ika bobni yaromkonombed yi ma yenbandaane duknaibban. Angkon yi kuu God yoom Keresu yoom dore nimakarub dore wedyiri dobiridan kerenib ye yoom korok korok kere weeb 1,000iib oone dobaraniib.

Seten Ye Dobirimbon

⁷ Kwane wene weeb 1,000iib down keranuun kwarimbed Seten nen wii aom kowoon kuu domonenaneene dembene yarebaneen. ⁸ Kwane yarebaneen kuu okad yimin yimin kaningiib kuyaa doriibdan, kukuu yi aningko weng id angkara kuye aningko kuu Gogiib Magogiib kui, yi kuu birandaneen, Godiib yaa bon kere nedbe ana nangmi dowad. Yi korem kuu yemoon, karamok kebed yaa kubuk kimingkindeban kwamune areb. ⁹ Kwane, okad yimin yimin yaambad menebenib, God ye mimyob dowaken kerundoon ye siti, ye karadmodan kuyaom doriib kuye siti yaa awanewandiwen. Kumban Ewen arimbed amot kamenene denende down keroon. ¹⁰ Kwanoone, yi yaa birandoon ye awad arewa kuu nen bot sulfaambad amot denembiri ye bowan yiri koraroon, kwane arud dingkaniib dudi profesimaniib ben kiradmoon ye bowan yiri kui. Kwane, yi kuu awingyawiib amnoomiib durud yewed kandembaraniib aron korem korem.

Yeenbon Wengyundi

¹¹ Kwane, king ye ooni ye dibirimbon kawanmo darewoob ari wedmaane, God kuu kwarimbed dibeen. Ye kerebiri arimbed okadiib ambidiib kuu kiroknoiwien. Kwane, yi yumboniibban keriwien. ¹² Kwane wedmaane, dukniwendan aningkoyiib aningkoyiibbaniib kuu ye arinambo ari doriwe, buk kuu daadmenaboon. Buk mamaa daandoon kuu wadkeri ye buk. Dukniwendan kuu yimbed komo kamiibkob buk daadmenaboon kuyaa anak wongkanaboon kuu kwamunemo wengyundandoon.

¹³ Karamok angkambad dukniwendaniib okad yirimbed dukniwendaniib kuu kuyaambad dembe menebiwe, yoworiwenbondaniib kwangkoon kuyaambad dembe menebiwe, yi mimim korem kuu komo kamiwen kuu kwane wengyundandoon. ¹⁴ Kwane, bobniyiib yoworiwenboniib kuu amot denembiri ye bowan yiri kiradmoon. Amot denembiri ye bowan kuu bobni ayoob andi yeman kui. ¹⁵ Kane kane yi aningko wadkeri ye buk aom wongkindo kuu amot denobembiri ye bowan yiri ben kiraneen.

21

Yerusalem Yeeb

¹ Kwane, ambid yeewiib okad yeewiib wedmaan, amborom kuu ibduruk ye ambidiib okadiib kuu dowan kereen kowe. Kuyaa kuu karamokiibban.

² Kwane wedmaane, Karadmo ye Siti, Yerusalem yeeb Ewen aom Godiib yaambad karub awani ye dowad wonong manimanandeb inwaremoon kwamune areb kumbed kamuneen. ³ Kwane wengambaraane, God ye ooni ye dibirimbon aombed wengmo naawonmo dakmoon, “Kibikee God ye dobirimbon kuu nimakaruwiib yaa angkimbaraneen. Kwane, yiyiib yaa dobaraneen. Yi kuu God ye karuwa nimaya keraniwe, God yeka yiyiib yaa doberene yi God keraneen. ⁴ Yembed yi inok korem yi indob yaa kuu araneen. Kuyaom kuu bobniyiibban mimyob wandiyiibban amengiibban yewediibban aron korem, amborom kuu kurin ye dobiri kerekmen kuu dowan keroon kowe.” andoon.

⁵ Kwane, Godbed ye ooni ye dibirimbon arimbed yedmoon, “Kedi, kumkam korem kuu yeeb ongenabaan kii!” andoon. Andekore yedmoon, “Weng kee anammo, ne kuu ma korondainban kowe, wongke.” andoon.

⁶ Kwane yembed ne yaa yedmoon, “Kuned kuu dowan keroon kii. Ne kuu Ibduruk Doboroon Ye God, angkon Yeenbon Dobaraneen Ye God, ne kuu Andowoon Ye God, angkon Yimin Wandaneen Ye God kii. Kanembed ok moom bobnaneen kuu nembed wadkeri ok dewenebuun yaambad munobmo konaniin. ⁷ Kanembed ninabe burudandaneen kuu korem kee yeman keraneene ne kuu ye God keraniine ye kuu ne dana keraneen.

⁸ Kumban undeekdaniib anam andindodaniib komyeng kamenabidaniib kumka kuman yenbandidaniib nenem kamenabidaniib waruk komob-daniib dudi god yi kuruwak yaa bumangkimaibdaniib dudanabidan koremiib yi dobirimbon kuu bot sulfaambad amot denembiri ye bowan yiri. Kekee bobni ayoob andi yeman kui.” andoon.

⁹ Kwane, yeenbon dabab kondi yeman ediib meneki wongdem ediib aombed anukbed ondukiwen ye engyus ediib kuyaom mamaambad mene ne yaa yedmoon, “Menebko, Sibi Manambad awanandameen ye wonong kuu korokbebda.” andoon. ¹⁰ Kwanekore, Kingkinbed ibnewe nendore aangko ambab ari nenwenene, Karadmo ye Siti, Yerusalem kuu Ewen aom Godiib yaambad kamenuun kuu korokbewoon. ¹¹ Kuyaa kuu God ye nambiriyiib yuroon. Siti kuyaa kawuroon kuu bot yeka maaa miin manimanandeb areb, omkadmo ye bot yaspee areb, ok karadmo areb. ¹² Siti kuuk kuu darewoob ambab ari kumbed ambongko kuu wad ayoowiib. Kuyaambad engyus wad ayoowiib kuu ambongko kuyaambad doriib. Ambongko mimim kuyaa Israeldan yi amyenimbon aningko wad ayoowiib kwane wongkiwen. ¹³ Kangka kee ambongko ayoobmim, kari kangkon ambongko ayoobmim, kiri kangkon ambongko ayoobmim, kaom kangkon ambongko ayoobmim. ¹⁴ Siti kuuk yimin yiri dedmobe dariwen ye bot kuu wad ayoob. Kuyaa wongkiwen kuu Sibi Manambad kinoona apaso keriwendan wad ayoob yi aningko wongkiwen.

¹⁵ Engyu ne yoom dakmuwen ye karub kuu sitiyyiib ambongkoyiib kuuk wiriniweniib kumunkingki yeman goldbed ongmiwen kumbed awinoon.

¹⁶ Siti kuu darewoob kumbed bendom kuu kaningiib. Kwane kumunkingke wedmoon kuu ye doboowiib ye darewoowiib ye ambab ariyiib kuu 2,200 kilomita. ¹⁷ Kuuk wiriniwen ye nomkono kuu dodkanmo wene kingkane 240 kerimaib kwamune areb engyumbad kumunkingkoon. ¹⁸ Kuuk kuu yaspeembad ongmoon, kwane siti kuyaom kuu goldmo ongmoon, ok karadmo yaa dianmo wedmimaub kwamune areb. ¹⁹ Siti kuuk yimin yiri

dedmobe dariwen ye bot kuu manimanandeb ye bot maa maa korembbed inwarundoon. Bot ibduruk kan dedmone maniwen kuu bot yaspee, angkon bot maaaa ayoob andi kuu ambidkadm ye bot safaiya, bot maaaa ayoo bmm andi kuu awoyeebkadm ye bot eget, bot maaaa kaning andi kuu awoyeebkadm ye bot emerald,²⁰ bot maaaa angko andi kuu kubukkadm ye bot oniks, bot maaaa kung andi kuu mongkodkadm ye bot kaanilien, bot maaaa ed andi kuu denekkadm ye bot kurisolait, bot maaaa kob andi kuu wiibkadm ye bot beril, bot maaaa 9 andi kuu wubmo ye bot topas, bot maaaa 10 andi kuu awoyeebkadm ye bot kuraisofres, bot maaaa 11 andi kuu binmo ye bot yasin, bot maaaa 12 andi kuu minodminodmo ye bot ametis. ²¹ Ambongko wad ayoowiib kuu bot kawanmo yaningko peelmbbed ongiwiwen. Ambongko mimim kuu peel mimombbed ongmenabiwen. Kwane, siti ye kiwaan darewoob kuu goldmo ongmoon, ok karadm yaa dianmo wedmimaub kwamune areb.

²² Kwane, ne kuu siti aom kurikuri ambib kuu ma wedmindoo, amborom kuu Aromkono Ariyiib ye Yariman God yoom Sibi Mana yoom kuu kuye siti ye kurikuri ambib kowe. ²³ Siti kuyaom kuu aron o wood yi nambiriyiib yurimokban, amborom kuu God ye nambirimbed siti kuyaom yurembirimaan, kwane Sibi Mana kuu lem areb siti kuyaom yurembirimaan. ²⁴ Kuye nambiri yurembirimaan kumbed ambibkin mimim koremdan kuu yaraniib, kwane okad yiridan yi king kuu God ye nambiri kandiweniib kuu kuyaom be menebaniib. ²⁵ Kuye ambongko kuu kebanaanban, aron korem kwane daandembaraneen, amborom kuu kuyaa kuu mirikniyiibban kowe. ²⁶ Ambibkin mimim koremdan God ye nambiri kandiweniib aningko darewoob arimbed koni yemaniib kuu kuyaom be menebaniib. ²⁷ Kumban God ye dowakenban ye yiribmaniib keyaom ma be menebaibban. Kwane komyeng kamenabidaniib dudanabidaniib kuu ma awunaibban, kane kane yi aningko Sibi Manambbed ye wadkeri buk aom wongkoondan kumbedmo awunaniib kii.

22

Wadkeri Ye Ok Awaan

¹ Kwane, engyumbbed ne yaa wadkeri ye ok ok awaan korokbewoon. Ok kuu karadm anam menengmenengiib kamenu God yoom Sibi Mana yoom yi ooni ye dibirimbon yaambbed menebenu, ² siti kiwaan darewoob wedyirimbed wenebuun. Ok wedyiri kuu wadkeri ye ayiib doreene ok kuu at ye dabderem yiri dewenebuun. At kuu yob yeka maa maa wad ayoowiib ire winimaan. Wood mimo mimo aom kuu yob yeka maaaa maaaa ire winimaan. Ye bid kuu ambibkin mimimdan yi bob anikad ongmenabendi yeman. ³ Kuyaom kuu God ye butuniib ma angkimbaraanban. Siti kuyaom kuu God yoom Sibi Mana yoom yi ooni ye dibirimbon angkimbaraneene, ye demedan kuu ye yaa kurikuri ye deme awinaniib. ⁴ Yi kuu ye murubia wedmenaniwe, yi binad ari ye aningko wongkanabaneen. ⁵ Kuyaom kuu kumuniibban. Kwane, yi kuu lemiib aron ye nambiriyiib yaa meenaibban, amborom kuu Yariman Godbed nambiri kuu kondaneen. Kwane, yi kuu aron korem korem oone dobaraniib.

⁶ Kwane, engyumbbed ne yaa yedmoon, “Weng kee anammo, God kuu ma korondaanban. Yariman, profesi weng ye inamen profesidan yaa kondimaan ye God kui, yembbed ye engyu yedmoonkob mene ye demedan yaa aron doboobban ari komarewa kamenabaneen ye kerekmen kuu korokbendoon.” andoon.

Aron Doboobban Ari Yesu Mananeen

⁷ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu aron doboobban ari mananiin kii! Karub kanembed profesi weng buk keyaombed dakmeen yaa awine kandaneen kuu Godbed amun kerunaneen.” andoon.

⁸ Ne kuu Yoon, nembed kumkam kee wedmeni wengambaraan. Kwane wengambere wedmendekori, kedmengkawoon ye engyu ye yon yiri bumangke korok kankibinini kurikuri kerande kamaan. ⁹ Kumban yembed ne yaa yedmewoon, “Ne yaa kwane kamaab! Ne kuu eb yoom eb ambanga profesidan yoom weng buk keyaombed awine kandiwendan yoom kwamune areb, ne kuu deme ye karubmo. Kowe, God yaambd bumangke kurikuri kere!” andoon.

¹⁰ Kwanandekore yedmewoon, “Buk keyaom profesi wengiib kuu kebene biknaab, amborom kuu aron kuu dia kereen kowe. ¹¹ Aron kuu dia kereen kowe, kanembed ambarakmimaan keroka, domonenibko kwane kamemborok, kanembed arewa ye niindem aom doberembirimaan keroka, domonenibko kwane doberemborok, kanembed yorokmo kamenabimaan keroka, domonenibko kwane kamemborok, kanembed karadmo doberembirimaan keroka, domonenibko kwane doberemborok.” andoon.

¹² Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu aron doboobban ari mananiin kii! Ne kuu kakmaniib, nembed bemeneni mimim korem yaa komarewa ambangkiwen kuu kwamunemo kakman bangkandaniin. ¹³ Ne kuu Ibduruk Doboroonman, angkon Yeenbon Dobaraneenman, ne kuu Andowoonman, angkon Yimin Wandaneenman kii.

¹⁴ “Kane kane yi ebkad doboob ogiwen kuu Godbed amun kerundoon. Kwaniwen kumbed Godbed yi yaa wadkeri ye at yaa wene ani kuu yimin, siti kuuk ambongko awuni kuu yimin yedme kowoon. ¹⁵ Kumban siti bunangka kuu komyeng kamenabidaniib waruk komobdaniib nenem kamidaniib kumka kuman yenbandidaniib dudi god yaa bumangkidaniib dudanabi yaa dowaken kere kamimaibdaniib doriib.

¹⁶ “Ne kuu Yesu, nembed ne engyu yedmaane menene weng kee anam andiwendan yaa daandi ye dowad kondoon yiib yaa. Ne kuu Dewid Ye Ambokab, Dewid Ye Awo kui, kwane ne kuu Amkimo Ye Mindong nambiri darewoowiib kii.” andoon.

¹⁷ Kwane, Kingkin yoom Sibi Mana yaa awanandamuun ye wonong yoombed yedmiwen, “Minime!” andiwen. Kwane, kanembed weng kee wengamboroon kuu yena yaa “Minime!” andok. Kanembed ok moomiib keroka monok. Kanembed dowaken keroka, mene munob ye wadkeri ok kandok.

¹⁸ Profesi weng buk keyaombed wengambiriwendan kuu, yiib korem yaa ongakandi weng ke yedmaan kei. Kanembed weng keyaa weng yena ariyiib daboknaneen kuu, Godbed dabab weng buk keyaom dakmoon kwamune ye yaa ariyiib dabab dabokne konaneen. ¹⁹ Kanembed profesi weng keyaombed weng yena dankaraneen kuu, wadkeri ye ayiib siti karadmoyiib yi weng dakmoon kowe, Godbed karub kuu wadkeri ye at yaambd ani ye yumbon aomiib siti aom aomni ye yumboniib yaa kuu dankaraneen.

²⁰ Kumkam keye dowad dakme korokboon ye karubbed yedmoon, “Eyokee, aron doboobban ari mananiin.” andoon.

Anam kwanok. Yariman Yesu, mene.

²¹ Yariman Yesu ye kabamoonmo kondoon ye mimyob dowaken kuu God ye nimakarub yaa kerok. Anam kwanok.